

והיה באחרית הימים
And it shall come to pass in the last days

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"ז חיים תשס"ב

וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי — ונער קטן נוחג במ (ישעיה)

ספר

בית שמואל

ואהל רחל

חלק ראשון

מורנעשטער פאבלישינג קאמפ.

211 איסט בראדוויי

ניו יארק, נ. י.

ע"ז חיים תשס"ב

www.hebrewbooks.org

BETH SHMUEL

Copyright 1952 by

RABBI J. H. BECK-COHEN

MONTREAL, CANADA

חנות ומוכנס לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשס"ב

Printed in U. S. A.

MOINSTER PUBLISHING CO.

211 East Broadway

New York, N. Y.

בעזרה שית

ספר

בית שמואל ואהל רחל

תכנית

דיני איסור והיתר מחלק א' של יו"ד

עפ"י דיני השו"ע ונרשאי כליו, חט"ו, חש"ך, ופרי מגדים
הובאו ביתה יוסף, ככתבם וכלשונם ממש.

חלק ראשון

עם מפתח פרטי בתחילת כל סימן, כולל כל דיני שו"ע עם הפרמ"ג בכלל.
ומפתח כללי של כל הדינים הנ"ל, על פי סדר אלף בית.

אהל רחל

כולל מהות עניני שחיטה, טרפות, מאכלות אפורות, ומאכלות בכלל

ולדופקי בתשובה נפתחות דלתי תשובה

ילקוט תשובות נבחרות מפוסקים ראשונים ואחרונים
משתמש גם כן בתור תרגילים, לדיני השלחן ערוך

מאת הרב

יהב"ץ בן שמואל

ניו יארק

שנת תשי"ב לפ"ק

עונק וחוכנס לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תש"ב

מוינעשטער פאבלישינג קאמפ.

211 איסט בראדוויי

ניו יארק, נ. י.

לזכרון עולם

אבי היקר

הרבני המופלג, ירא שמים ברבים, מורי ורבי

הר' שמואל ברבי יחיאל דוב ז"ל

שו"ב בקומזין וקריליווין, פאד.

נפטר בשנת תר"פ, ה' ימים לחודש אדר

אמי היקרה

הצנועה, המשכלת, מנשים באהל תברך

רחל לאה בת הרבי שמשון שר"ב ז"ל

נפטרה שנת ת"ש, כ"ד ימים לחודש אדר שני

תנצב"ה

הוצאת וחוכנס לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשס"ב

MOINSTER PUBLISHING CO.
211 East Broadway
New York, N. Y.

על פי ספרים, הוי כמורה הלכה בפני רבו (פמ"ג, בהנחנת איסור והיתר). וגדול אחד כתב להשואל, דלא טוב עשה שהטריף מיד בלתי עיון בספר, אף שהיה פשוט בעיניו, מ"מ התורה חסה על ממונם של ישראל. והיה מהראוי, וראוי שלא יורה שום הוראה בלתי עיון תחילה בספר. וכן שמעתי ממו"ח ז"ל, שהיה יושב על כסא הוראה בפראג הרבה שנים, ולא הורה בלי עיון בספר תחילה. וסמך לדבר, "אז לא אבוש בהכימתי" (שב"י, ח"ב, ס"ד).

וכן מצינו בהרב המחבר ספר צ"צ, דלאחר שחורה, היה ירא שמא לא כיון כהלכה, והיה גדול הדור (מש"ו, או"ח, קמ"ג).

ויש, שמשום חסרון ידיעה למצוא את מקום הדין במהרה, נוהגים לחמיר ולאסור את המותר. אבל זה דבר ידוע, שכשם שאסור להתיר את האיסור, כך אסור לאסור את המותר, ואפי' במקום שאין חסד. מפני שעל הרוב, יש בו צד הקל במקום אחר, מחמת שנאסר בו (ש"ך, סוף סי' רמ"ב). ומקור הדין הוא בחז"ל, וז"ל, אמר ר' לעזר, כשם שאסור למחר את הטמא, כך אסור לטמא את הטהור (ירושלמי, חגיגה פ"א). לא ביש לך, דאמרת על טהור טמא, אלא סופך דאמרת על טמא טהור (ירושלמי, ע"ז, פ"ב. תוס' עכו"ם מ'). וכדי לצאת ידי הכל, להורות מתוך הספר, ושל לא לעכב את הדין, אפשר הדבר בעזרת הספרים, שהדינים מסודרים ונערכים בסדר כזה, שבסקירה אתה יכול למצוא את הדין הנחוצך כהרף עין.

והמעיקר בספר הנוכחי, יודה שיש בו מעין השגת תכלית זו, להביא את הדינים של הש"ע ונושאי כליו לעין הקורא, במריצות היותר גדול, ובמהירות ירון דברו לכל החוזרים בתשובה.

והספר הזה, יש בו משום תועלת גדולה, לבעל חנסיין, לעמוד בנסיונו, לקבלת היתר הוראה במהרה. וגם לבעלי הוראה הטרודים, לחזור על לימודם כפעם בפעם בנקל ובמהירות. כי הכל נכתב בלשון ופגנון מדויק של בעלי הש"ע ונ"ב, כדי שלא לערוב דעת הלומדים, הלומדים ומורגלים בלשון הש"ע. ומפתח הבית, נמצא סמוך לבית, לפתוח ולבוא בכל עת אל הבית פנימה, בקבלת ספר פנים יפות, להנות ולהתכבד, מכל טוב טעם ודעת, הנערך בשלחן ערוך.

ובאהל הבית, נופת תמונתה של תחיה לתורת הבית, ומשתמש מעין זריקת נשמה, בנזף המצות, לפי המקובל, כי החלכה נחשבת לנזף המצות, והאגדה לרוח ונשמה של המצות. כי כל מצוה בלי רוח ונשמה אין בה חיים, וכתיב, "אשר יעשה אותו האדם וחי בהם". וכמו שמצינו בבע"ח שאינם ראויים לחיות שאינם כשרים, משום דכתיב זאת החיה, כך הוא במצוות, דכתיב, "והי בהם". והמצוות הן מזונותיו של הקב"ה (עשרה מאמרות).

המחבר

הוצאת וואכנס לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשס"ג

ההסכמות נמצאות בחלק שני.

פתח הבית

כל השוכח דבר אחד ממשנתו, מעלה עליו הכתוב,
כאילו מתחייב בנפשו. שנאמר רק השמר לך כו'
פן תשכח. (אבות, ג').

מצות זכירה הנה ידוע שמצות ציצית, היא מצות זכרון. וכל התכלית והכוונה במצוה זו היא רק להזכיר לאנשים את מצוות ד' לעשותם. ולכן היא גדולה וחשובה, ושקולה כנגד כל המצוות שבתורה (נדרים, כ"ה). כי הזכירה מכיאה לידי מעשה, כנאמר בה, "וזכרתם את כל מצוות ד', ועשיתם אותם". ונזהרנו ג"כ ביחוד על זכרון התורה, כנאמר, "זכרו תורת משה עבדי" (מלאכי, ג'). ולכן מצינו בשמור וזכור, שבדיבור אחד נאמרו, כי אין אפשרות לזה בלא זה. ואמר אחד הגדולים בזה הלשון בענין זכרון. ואני כמה פעמים דמיתי, כי אם מן השמים יאמרו לי, שאל מה אתן לך, לא אשאל לקבל מאת ד', רק זכרון עצום (ר' אריה מסודינא).

ומצינו בחז"ל סגולות מיוחדות לחזק הזכרון. כמבואר, חמשה דברים משכיחים את הלימוד, האוכל ממה שאוכל עכבר חתול כו'. וחמשה דברים משיכים את הלימוד. פת בהמין, ביצה מגולגלת בלא מלח כו' (הוריות א'). ובכל הזמנים משתדלים לחבר ספרים שונים חמועילים לזכרון התורה ומצוותיה. ובפרט בעתים הללו, שהשכחה גברה מרוב צרות הזמן, ובמקומות רבות, אף הת"ח שתורתן אומנתן, אינם יכולים להגות בתורה יומם ולילה כדרכם בקודש, הנחיצות בספרים המשתמשים בתור עזר להזכרון, היא גדולה.

כי כל תכלית הכוונה של המצוה בכתיבת ספרים היא, להיות לעזר ולתועלת ללומדי תורה בנדר ההבנה והזכרון. כמבואר בקרא, "ועתה כתבו את השירה הזאת ולמדוה את בני ישראל, שימה בפהם" (דברים ל"א). ואין לצאת ידי חובת מצוה זו של כתיבת ספרים, רק בספר חסנוגל להביא ולהשים תורת ד' בפהם, בתכנית וסדר מכורר, קב ונקי. כנאמר בספרים, שלא די בזה שהמקבל ידע על בוריו מה שנכתב בספר, רק הוא צריך להשפיע עליו כל כך, עד שדברי תורה שבו, יהיו שגורים בפיו, עד שיוכל גם הוא ללמדו לאחרים (מלבי"ם). ואם אין יוצא ידי חובתו בללמוד, אז אין בו, משום ללמד.

וזהו המרומז בדברי המשנה: משה קבל תורה מסיני, ומסרה כו' (אבות א'). בא להשמיענו, כי משה ידע הסוד לא רק של קבלת התורה, רק גם של מסירת התורה להעם, ולשום אותה בפהם. כמו שנאמר זאת התורה אשר שם משה לבני ישראל. וכתיבת ספרים ממין זה, שיש בו משום עזר לזכרון, נחשב מעין גדר של מצות ציצית הנזכרה לעיל; ובפרט בספר החמועיל לזכרון הדינים של איסור והיתר, טומאה וטהרה, למצוא כל דין ודין במקומו לעת הצורך בנקל, ומאפשר לפסוק הלכה מתוך הספר.

כי חוץ מזה, שבעתים הללו, המקום והזמן דורש שלא לעכב את הדין מישראל, גם הדין נוטה שאסור לעכב. כמו שמצינו, לא יחמיץ את ההוראה, רק ישיב מיד להשואל כו', ולכו"ע אסור לעכב את ההוראה (של"ה, סובא בפ"ת, רמ"ב). אבל משום מרחת היגיעה למצוא את הדין, הדבר בא לידי עיכוב, ורבים הם המורים הלכה בעל פה, אבל גם דבר זה אסור. כמו שנאמר, דהמורה לא יורה על פה, והמורה שלא

על תנח, כמו כן ברוחניות, לא יספיק לו בימי זקנותו ללמוד ההידושין שחדש בבחרותו, רק בכל פעם יוסיף אומץ כ"ו. (דרך סקודיק).

ומחויבים להשתתף בכתיבת ספרים, להיות גם אחרים נהנים מהם, ולא רק למלאת דרישתו הסבבית, להוציא רעיונותיו ברבים. כמרומם במפרשים, וז"ל, וצריך לכוון להוליד ע"י שכלו, עבדים לאלקי עולם. בהעיד שכלם בתורה כ"ו, שאז הוא נהנה והם נהנים. משא"כ בורעך דברי תורה לרע, והיינו שימכור ד"ה, וידרוש בעבור שיכבדוהו וירבה הונו, וכיוצא, שיש בזה משום מוציא ורע לבטלה (דרך סקודיק).

תכנית ותמצית וביתר מרוצים ומקובלים, ונהנים מהם מלא חפנים נחת, הם הדברים שיש בהם תכנית ותמצית, דברי תורה כאלו מושכים לב האנשים, והאמנות של מדה זו, צריכים אנו

ללמוד ממחברי ספרים בשנים קדמוניות, שמימיהם אנו שותפים עד היום, ומהם אנו צריכים ללמוד גם האומנות של מסירת דברים גבוהים ונשגבים במילים אחדות. והגם שבימיהם היו גם סיבות חיצוניות, שהיו מכריחות אותם להסתפק במיעוט דברים, כי לסוסר בימים ההם ענין ארוך של הכנת צרכי כתיבה, עבודה רבה והוצאה מדוּבָה כיוצא, שהיה צריך לגדל עינים לעדות, לגדל אחרות לנוצות, אח"כ באה מלאכת עשיית הדיו, כנאמר בגמרא, כי הו' מינצו ר' חנינא ור' חייא, אמר ר' חייא לר' חנינא, בהדי דידי קא מינצת כ"ו, אזלינא ושרינא כתנא כ"ו ועבינא מגילתא וכתבינא תורה כ"ו (ירושלמי, שקלים פ"ה), והשכל מתחייב, שאחר עבודה קשה כזו מצמצמין במלין, אבל חזק מזה היה נגלה לפנינו את סוד הצמצום, ומסור סוד זה לתלמידיהם, כנאמר, לעולם ילמוד אדם את תלמידו דרך קצרה.

ולא רק בדברי תורה, כי אם אף בדברי חול היה נכון וראוי לקמץ בדברים, ולמה לנו לבזבז בדברים בדברי חול, יותר מהבעלי חיים ששוסים, המסתפקים בהוצאת קלות אחדים, בתשומש שפתם לכל צרכיהם, כמו שהעיד על זה פרו' לפסיכולוגיה מפורסם, כי העופות משתמשים בחשע מלים בשפתן, שעל ידיהן הן מדברות, בכל הפרובלמים שלהן, בכל שאלות החיים, הסוציולוגיים, המדיניים והכלכליים, מלה אחת מזהירה נגד הסכנה, ואחת, על רעבון, אחרת על נצחון וכדומה, ואנונה הבעלי מדברים, משתמשים לתכלית זו, מלים למאות ולאליפים.

וכשם שהמזוה של כתיבת ספרים בכלל, נלמד לנו מדברי הכתוב, ואתם כתבו לכם את השירה הזאת, כמבואר, והיא שירה האוינו, כך צריכים אנו ללמוד מזה, שגם אופן כתיבת הדברים, צריך להיות בבחינת גדר של דברי שירה, והוא תכנית ותמצית רעיונות ורגשי לב נשגבים, במלות אחדות.

וכך אנו צריכים להתנהג גם בכתיבת ספרים של דינים והלכות, להוריד לעמקה דיינא, למצות משם את עומק הדין, כמרומם בחז"ל בפסוק של כל המצוה הזאת אשר אנכי כ"ו (נצבים), צריכים למצות את המצות (כ"ר, שם), כלומר, להוציא תמצית המצות (מת"כ).

ועוד, כי כל ספר נחשב בבחינת צנצנת מן, משמרת ומקום מקלט לדברי תורה הנקלטים, הנמצים וניתנים בחיכות, למשמרת לזירות הבאים. כמו שעושים במיני אוכל, שממצים מהם התמצית, וניתנים בכלי משמרת סגור ומסוגר, להיות נכון להשתמש בהם במקום או בזמן שאין המאכלים ההם מצויים. וכן הוא בדברי תורה, כי לא כל הזמנים מסוגלים לצמיחת קרן התורה, ואז ניוונים ונהנים במה שניתן למשמרת בספרים בשנים קדמוניות.

ומצונו לזה רמז דמיוא באורייתא, בדברי השירה הזאת של שירת האוינו—שלפי דברי חז"ל, היא התוך תוכה של כל דברי התורה—כי השירה הזאת נחשבת מעין תמצית (תיסמיון) תורני, הניתנה להשתמש לעת הצורך בדרך הגלות הארץ, וירושלם לעם ישראל בבית כן הכתרים לאברהם אבינו, ודרך ארוך וכבד, עלול למקשים והרפתקאות שונות, הבאים משל אויב דבר וחורב ורעב. ולא רק רעב ללחם, כי אם גם לדברי תורה, כנאמר, ת"ר, כ"ו, עתידה תורה שתשחכת מ"שיראל, שנאמר (עמוס, ח') הנה ימים באים כ"ו והשלחתי רעב בארץ, לא רעב ללחם כ"ו, כי אם לשמוע את דברי י' (שבת, ק"ח). והשכחה תבוא משני הצדדים, מהסידור לחם, ומרוב לחם, בבחינת שמנת עבית כשית. ולעת כזאת ניוונים ונשתפקים, במה שנקבץ לפקדון בשני השבע וניתן למשמרת בספרים, שיש בהם תכנית ותמצית של דברי תורה, הלכה ברורה ומשנה ברורה, בהלכות ואגדות, בבחינת שירת האוינו.

וזה שנאמר שם, וקם העם וזנה כ"ו ומצאוהו דעות רבות וצרות (דברים, ל"א) צד אחד הגורם להסירן תורה, ונאמר, ואבל ושבע ודשן כ"ו ונאצוני כ"ו (שם) צד השני להסירן תורה. ועל ב' הזמנים נאמר, ועתה כתבו לכם את השירה הזאת (שם) האוינו השמים, עד וכפר ארמיתו (רש"י), כל אחד ואחד מזהיר לכתוב לו את תכנית התורה בספר, בבחינת שירת האוינו, הנחשב לאזור הצלה ורוחני (רעשינג גיטל) המחויב לכל אחי מהנוסעים בספינה בים החיים. כמרומם במפרשים בפסוק, לקוח את ספר כ"ו, ושמתם כ"ו (שם) סבי ית ספרא כ"ו, ותשון יתיח בקוסא כ"ו (יונתן).

מחברים שונים תכונת המחברים הם שונים, ונתחלקות לכמה סוגים. יש שהוא בבחינת בדורה, המרחפת בהרים ובקעות, למצוץ מין המתק מפרחים שונים. ואחר ביכול ועיכול, נותנת לנו

פתיחה כללית

מצוה של כתיבת ספר כתוב בתורה, לא יהיה בך עקר כו' (דברים, ד') בגימט' בדברי תורה (בעה"ט). אמר ר"ל, מאי דכתיב, לא יהיה בך עקר כו', אמר ר"ל, לא יהיה בך עקר מן התלמידים (בבביות, מ"ד). יש בזה ברכה ואזהרה, ברכה על שילת "עקר" טבעי, ואזהרה, על "עקר" מלאכותי, בעצירת חכ היצירה בדברי תורה, מלהוציא לאור, ולבוא עם הספר בפני קהל ועדה, להרבות בתלמידים. חוב הוא על כל אחד—לפי ערכו—להיות בבחינת משה רבינו, לקבל חלקו בתורה הניתן לו בסני, בצידוף תורת רבו, חבריו ותלמידיו, ולמסרה ברבים. והמולול בזה, נכשל באזהרה וברכה לבטלה, בברכה, לא יהיה בך עקר, אשר ברכו ד'.

ביקורת, גמר היצירה. ונמצא מניעות רבות, הגורמות להסתלק ממצוה זו. יש משתמט מתמח יראה מלעבור תחת שבט הביקורת, ומאימול המבקר החד. אבל זהו יראה שוא, כי הביקורת היא חיובית, ויש בה משום גמר מלאכת היצירה. וכן מצינו בברייתא עניול, לאחר גמר היצירה נאמר וירא דת כל אשר עשה, והנה טוב מאד (בראשית). אתר גמר הבראה, כל באי עולם עברו לפניו תחת שבט הביקורת. וכמבואר בחז"ל, שהיה הקביה בורא עולמות ומתריבן, עד שברא את אלו, אמר, דין הניין לי, יתהון לא הניין לי (ב"ר, פ"ג, ט'). היצירה שאינה יכולה לסבול את שוט הביקורת, אין לה עמידה. הביקורת היא בחינת מכה בפטיש, שיש בו משום גמר מלאכה. וכך הוא מנהגו של עולם, לנקש על יצירת היוצר באצבע, לבחון אם יש בה שלמות ותמימות.

ואם יקרה לפעמים, שהמבקר טועה, ודן גם את היצירה השלימה להיות נלקה בדיסק איברים, עד כדי נטילת נשמה, או נזרקה בה נשמה חדשה מקול המון קקול שדי בזה, שדבריו נתקבלים לרצון, וזוכים לאריכות ימים. ואין למנוע מכתוב ספרים מפני עניות, לאמור, מי אני לבוא בין חיבור ואסיפה בטבע הנבראים המתברים. בי אין בעבודה זו משום גיאות, מפני שעצם הדבר של אסיפה וחיבור מושרש בטבע של כל הנבראים, ואף בבלי חיים שאינם מדברים. השפן יאסוף אגונים, הנמלה והדבורה אוספות אוצרות של כל מיני מאכל. ודרכן של אנשים לאסוף ולקבץ אף בדברים שאין בהם צורך, רק לשם אסיפה בעלמא. אחד מאסף קערות של ים, ואחד תני הדודא (מרכיט) עתיקות שונות, זה מאסף ספרים עתיקים, וזה תפצים ישינים. לכן אין שום חשש באסיפה וחיבור בדברי תורה משום גיאות.

גם אין למנוע מפני לעצ המלציגים לאמור, הגם שאול בנביאים, כמבואר בפוסקים, וז"ל, לא יתבייש מפני בני אדם המלציגים עליו בעבודת השם (סור), ואף אם הוא אדם בינוני, ועומד במקום גדולים, לא יתבייש מהם ללמוד ולעשות המצוה (ב"ר, ובפרט אם הוא נמצא בפני בינונים שילמנו ממנו לעשות כמותו (פמ"ג). כמרומו בפסוק, שומע תפילה עדיך כל בשר יבואו, כלומר, מזה שאנשים ישמעו תפילתי מפני, הם מתעוררים לבוא אליך. ונאמר עוד, תהלת ד' ידבר פי, ויברך כל בשר שם קדשו. הכוונה, כי ע"י זה שאני משמיע תהלת ד' בפי, זה מביא התעוררות בלבבות בני אדם, לברך שם קדשו (מפרשים).

ומצד הכשרון במלאכת מחשבת, כבד העידו על זה המבקרים הגדולים, שהדברים היותר טובים נכתבים דוקא מסופרים שאינם מוכתקים ומסורסמים. ואף אם חסר להם ברכ החיצון, אבל הגרעין הפנימי הוא בריא ובעל משקל, כי גדר ההבנה בכל אדם הוא שונה, ואין אחד יכול להבין ולהרגיש אותן ההכרה שתבירו מביד ומרגיש. ובפרט, שצריך ליתן לבו לדברים שהומן גרמא להביא בו תיקון, בדברים שאין אתרים נותנים אל לבם, ולעצ כזאת נאמר, עשה לך רב. כנאמר בחז"ל, ח"ר, לאחר פסידתו של ר' מאיר כו', אמר ר' יוסי, יאמרו מאיר שכב, יהודה כועס, יוסי שותק, דברי תורה מה תהא עליה (קדושין, נ"ב).

וחוץ מכל הדברים הנזכרים, יש בכתיבת ספרים מתוך אחת ממצות ד', והיא המצוה האחרונה שבחרי"ג מצוה. כנאמר בחז"ל, אמר רבה, אע"פ שהניחו לו אבותיו לאדם סיח, מצוה לכתוב משלו, שנאמר, (דברים, ל"א) ועתה כתבו לכם את השירה הזאת (סנהדרין, כ"א), ואם כתבו בידו, הרי כאילו קבלה מהר סיני (מנחות, ל"ד). וכן הוא הדין ברמב"ם (הל' סת"ם, פ"ו). ובטע"ש (סימן ע"ד), ואע"פ שעיקר החיוב דאורייתא אינה רק בספר התורה, אין ספק שגם בשאר הספרים שנתחברו ע"פ התורה בו, וזה דרך כל אנשי המעלה כו', לקבוע מודש בכתבם לסופרים לכתוב ספרים רבים כו' (תנין, מצוה תרי"ג). ומבואר בראשונים, כי בזמן הזה, המצוה הזאת היא לחבר ספרים בחידושי תורה (הרא"ש).

והיא ג"כ מהענינים של המצוה הראשונה של פרו ורבו, כמבואר במפרשים, כי בין הענינים של מצוה פריה ורביה הוא, לפרות ולרבות בתורה. ובזאת המצוה של פריה ורביה אפשר לקיים בכל עת ובכל זמן, מצוה פריה ורביה בתורה, להוליד ככל פעם שכל חדש בו. וכמו בנשמות, אפילו קיים המצוה, מתוכם לקיים לערב

מאכל מצוין, הדבש המתוק לחיך. זהו הדרך הנכון והנרצה, בעד כל מחבר, לקבץ, ללקט מכל טוב הבא בידו, לבשלו לעכלו בקרב מוחו ולבנו, אז לבו בטוח שיוצא מחחת ידו דבר מתוקן, בבחינת, דבש וחלב תחת לשונך. ויש, שהוא בבחינת יתוש. אינו מטריח את עצמו לקבץ וללקט דברי תורה מפוזרים ולעשות מהם מסעמים, רק לוקח הכל מן המוכן מאחרים, ונוהג בהם כאדם העושה בתוך שלו.

ויש, שהוא בבחינת שממית, אינו רוצה להסרית, לחפוש ולחור אחר פרחי שושנים, בכרם ד' צבאות, ואינו רוצה להנות משלחן אחרים כלום. רק חפץ לכבד אותנו רק משלו, ולחדש לנו חידושים אשר לא ידעום אבותינו. אורג רשתות קקרי עכביש בדברים דליכא רמיוא באורייתא ולא בחדיל, הם התפשים בעם, המוציאים מקרבם דברים קלים ורקים כשממית, לסבב ולחטוף את הקרבן ברשת שפתיהם.

מחברים חזנפים ויש כת מחברים, התנפים בעם, משפתי החלקות שלהם נוטפות דברים מתוקים, אבל אין בהם ממחיקות דבש פרחים, רק כולו מפרי שקר של חניפה, לחטוף ברשתם אנשים תמימים שאינם מכירים בזה. אבל יש סימן מובהק והכרה לזה, נוחני דבש פרחים אמיתיים, מתחזק מצד זה, ועוקץ מצד זה. כך הוא בדברי תורה אמיתיים, חכמה מצד זה, ומוסר מצד זה, כמרומו בדברי החכם, לדעת חכמה ומוסר, והמוסר בא ראשונה, כנאמר, ראשית חכמה, יראת ד', (משלי), ובלתי דברי מוסר גם הדברי חכמה אינם אלא דברי חנף ורשע, ודברים נחשבים כדברי נביאי השקר, שהסירו את לב בני ישראל מאחרי ד' בדברי חנף שלהם.

וראוי להתרועע ברבים בענין החשוב הזה של הוכחה, אחר מעיקרי יסודי היהדות והאנושיות, שנעשתה בו מעוה, וטעות אשר יוכלו לחקן. נכון לעמוד ולהחזיר על דרכי המוסר וההוכחה, הנחשבים ליסודי הקיום בחיי החברה, שורש ניקת חיותה מהמצות הכוללת של ואהבת לרעך כמוך, שנחלפתה בהמדה היותר מגונה של חנופה, בלתי שם על לב, שהם מביאים בזה רעה להם, ורעה לעולם. כנאמר בחזיל, איך אלעזר, כל אדם שיש בו חנופה, מביא אף לעולם, שנא', וחנפי לב ישימו אף (סוטה מ"א). וגם הוא נוטל לפה, כדאמר ר' אלעזר, כל המחנף לרשע, סוף נוטל בידו (שם), ונכללים בכת של רשעים, כנאמר, רשעים התנפים כו', עליהם הכתוב אומר (איוב, ל"ג) כי לא לעולם חנף יבא (דרך ארץ, ב'). ונחשב להם לעבודה זרה, כמרומו בפסוק, ועשיתם לכם בל פסל במצות שהוא עושה, שאם עושה המצות בפניות וחניפה, נחשב לו כאילו עובד עכרים (בב"א), וכמרומו פסל ומסכה כו', אשר צוץ ד' אליקף (ואתחנן), והשקו, האם צוה ד' לעשות פסל ח"ו, אך הכוונה, שלא יעשה כסמיכות הקרא, לאורבני ולשומרי מצוות, לא תשא את שם ד' אליקף לשוא (חזקו) לומר, שתשמוך המצות, שלא תעשה אותם לשוא שלא לשמה, ובעבודה זרה זו נכשלים ביותר ראשי ומנהיגי הדור.

ראשי הדור בלתי שם על לב על הרעה הגדולה שנעשתה בזה, כמרומו בקרא, וכי יזיד איש על רעהו להרעו בערמה, מעם מזבחי תקחנו למות (משפטים), על רעהו, ה' במסורה, דין, וכאשר יקום איש על רעהו, ושעיר על רעהו נקרא, בישיעה גבי מפלת ארם, כה חאמרו, ואיש על רעהו, בירמיה בענין נביאי השקר, נבר מחליק על רעהו בשפת חלקות, ומתנבא לו נבואות שקר להחליק בדברים, כאילו מחריבו, וזהו ושעיר על רעהו, בקרא, וכאלו הרגו, וזה רצחו נפש (בעה"ט). איש כזה אף אם היה מראשי עם, מסנהדרין, שמקומם אצל המזבח, כנאמר, למה נסמכה פרשת דינים לפרשת מזבח? ללמד סנהדרין היו יושבין אצל המזבח, לא לחלוק לו כבוד, רק מעם מזבחי תקחנו למות, כי הורג נפש הוא כשאר גולן, כמבואר בחזיל, אף אם האיש הזה היה כהן ורוצה לעבוד עבודה, תקחנו למות (סנהדרין, ל"ה). ומבואר עוד, וז"ל, יש לך חברים מקצתן מוכיחין אותך, מקצתן משבחין אותך, אהוב את המוכיחים, ושנא המשבחים אותך. שמוכיח מביא ליד חיי עולם הבא, והמשבח מוציא מן העולם (א"ר, פ' כ"ט). ואחד הנוגים הראשיים המורידים את האדם למדרגת חונף, כידוע, היא דאגת הפרנסה, כמרומו בקרא, ויחזו האלקים, ויאכלו וישתו (משפטים), ב' במסורה, הכא, ואיך ויחזו לך משאות שוא ומדויות, מה הכא אכילה ושתייה, דכתיב ותחלגנה אותי כו', ובפחותי להם, שבשביל אכילה ושתייה שנחנו להם, אמרו להם נבואה שקר (בעה"ט). וכל מנהגי רוחני המוכרח להרכיש מחיתו מיד ומנת בשר ודם, עלול להם להתגלגל למדרגת של נביא שקר, ובמקום הדרכה והוכחה, תבוא החנופה. כמרומו במספרים, שכעין זה היתה הכוונה בדברי יתרו למשה, באמרו לו, איעצך להקל מעליך טורח ציבור, ויהיה כבוד השכינה עמך. כי כל עוד שאתה עבד לעם הזה לטרוח בצדיקהם, לא יאוח להיות השכינה אצלך כו' (עשרה מאמרות).

כי כל מי שצריך לעסוק הרבה בצרכי ציבור אף בגור הרוחני, באופן כי גם הוא נכלל בכלל הצרכים לקבל מחיתו מעסק זה, סוף הדבר הוא, שהוא נוטל תחת משא הצרכים, ולא נשמע עוד בקולו קול צנות נבונה של מנהיג רק קול צנות חלושה, כשוכב תחת מפולת, ומבטל דעתו מפני דעת אחרים, שאין להם דעת כלל, וכל העצמיות שבו נעשה מטושטשת ובלט מן העולם הרוחני. כמרומו בחזיל בפסוק ויאמר יהושע, אדוני מהה לאם (בהעלותך), ואמרו חז"ל, שאמר אליהם הטל עליהם צרכי ציבור, והם כלים מאלהים (סנהדרין). כלומר, כלליה רוחנית, שחללו מלהתנבאות. נתן לו צעה, תן משה ציבורית רוחנית, ובמילא שפיתו משועבדים לציבור, תכלה מהם הנבואה האמיתית. כמרומו בדברי חז"ל, אמר ר' יוחנן, אין הקביה

משרה שכונתו אלא על גבור ועשיר כו', כל הנביאים עשירים היו כו' (גדרים לית). ונאמר עור, אמר ר' יוחנן, אין מושיבין בסנהדרין אלא בעלי קומה כו', ובעלי מראה כו', שזהו איתמן מוטלת על הבריות (רש"י). כי אין מציאות להשראת השכינה על מי שצריך לאתרים. הן לגבורה והן לממון. שבייל הזהב במומר והוכחה עיקר גדול הוא בהנהגה רוחנית, להיות נשאל קולו בבואו אל הקודש, להיות איתמן המנהיגים על הצבור, ולא להיפך.

וטוב לדעת, שכשם שצד התניפה בהוכחה, מביא נזק במקום תועלת, כך הצד הקיצוני מקצה מזה, אף אם לא יזיק לא יועיל. והוא דרך ההוכחה הישן נושן הידוע, לקלל ולבנות, לאיים בכל מיני עונש, הניגם ושאר פגעים רעים, וכל פגיעתן עם הבריות, בפנים וזעפים ומרים. גם צד קיצוני כזה, אינו לרצון. השתי הקצוות הללו אינם מביאים התועלת הנרצה בהוכחה. כמדומי בקרא, כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אישי לך (ויקרא). הפנים שותקים, והדברים המתוקים של התונפים, והפנים וזעפים ודברים מרים של הקנאים, אינם רצויים. גם בהוכחה הדרך הממוצע הוא דרך המלך ושבייל הזהב, גם בהוכחה צריכים לקבל את כל אדם בפרט וכל האנשים בכלל בדרך פנים יפות, ואף בשמתה, ולחבל דבריו במלת, לפי צורך, הטעם הנרצה, בבחינת על כ"פ קרבנך חקריב מלת. ובוז מתורץ הענין המוקשה בדבר הענין של בלעם ובלעם אצל בלק, אצל רשע, אצל רשות לברכך, ומדוע לא נתן לו ד' רשות לברכך, באמרו כי ברוך הוא ועוד יש לדעת, למה הרגו בג"י לבלעם, הלא לא קלל אותם, אדרבא, נשא עליהם את משלו בברכות חללות ותשכחות. אף הענין הוא, שבאמת קל אותם לקללה נמצאה, רק הקללות היו מכוסות בלבוש של ברכות. בבחינת מאמר החכם, מברך רעהו בקול רם כו', לקללה יחשב (משלי). ובגוד בקשת החכם, ריש ועושר אל תחן לי (שם) אל תחן לי עוני, ואנשים יאמרו עלי שעשיר אני (מפרשים). יש אופן ברכות והודאות, שלקללה יחשבו. וזאת היתה גם כהנהגה בלעם הרשע, לשבח את ישראל בדברי תנופה, שהם קללות המלוכשים במסכת של ברכה. ובכל דברי שירות ותשבחות, מחשבתו היתה להזיק אותם, כי התנופה גורמת, שלא לתקן הקלקולים הנמצאים באדם, והדרשה לשבח במקום שיש לדורש לגנאי, מביא נזק רב. ולבושתינו, אחים מרבי וזמנינו, נושאים משלם כדברי בלעם, מה טובו אוהליך יעקב, ואומרים שירות ותשבחות להתנהגות האנשים בכלל, ולמנהיגי בתי כנסיות בפרט, במקום שצריכים לדורש לגנאי, ולבשך תיקון על המעשים הבחלתי נאומים.

והתונפים אינם נותנים אל לבם, שהם עומדים ועוברים על הלאו של, לא תעמוד על דם רעך, שהוא הפועל יוצא של הלאו, לא תשנא את אחיך בלבבך. בניגוד אל המצוה של הוכח תוכית, שהיא הפועל יוצא של המצוה, ואהבת לרעך כמוך. ובוז שאינו מרעך על הסכה, להיפוך הוא נותן הסכמתו והבטחתו, שכל מעשיהם הם טובים, הוא איפוא הגורם, להיות נופלים לפח ולמוקש, ונחשב כאילו הוא עצמו שפך דמו, ובדין הדגו ישראל את בלעם הרשע, כדן ההורג נפשות.

פ"ה ס"ח ורק למי שאינו נושא שום משרה ציבורית, פיו פתוח לדבר מה שלבו תפץ, פיו ולבו שוים, ואין צריך להיות אחד בפה ואחד בלב. ונכון אף להמוכרתין להיות נושא המשרה, להשתדל במדה ידוע להיות נעשים בני תורין, אף אם יצטרך לסבול על ידי זה חסרון גשמי, ולהסתפק במועט. כמו שנחבאר בענין תג הפסת, תג המצות, דוה שאנו אומרים תג המצות זמן תירוצנו, הנהגה שזה תלוי בוה, כלומר, אם רצונך להיות בן תורין, צריך אתה להסתפק בלחם עוני, במצות, ואז יהיה אצלך תג השנה, תג הפסת, פה סת, לפי ספרי המקובלים. כי אחד מהסימנים של שיעבוד, הוא סתימת הפה, בחינת בעל חי שאינו מדבר, שאין בו רוח ונפש, רק נשמה באפו. כמחורגם בפסוק, ויהי האדם נפש חיה, לרדוד ממללא, כלומר, לא נקרא אדם, רק אם הרוח והנפש מדברים מתוכו, ולא מהשפה והתוך, כדרך הבעלי חיים. לצרכיהם, הגשמיים, ובתוכנה זו נמצאים כל האנשים המשועבדים למי שתואר שאינו יכול לדבר מה שלבו תפץ.

וכן עשה הלל—לדמו על הסימני חירות—היה כורך פסת מצה ומרור ואוכלם ביתו. לרמו, שאי אפשר להיות בן תורין, רק אם תסתפק בלחם עוני, אף שתצטרך לשעום קצת תמרורים על קצבה וצצובים, אבל האמת אשר בפך, ימחק ויערוב את המרירות והוא. כי כל האוכל תפץ, לחם עושר, וכתבה הנפש, כי מוכרחים לשקר, ולכרות מהנפש תחיתות תחיתות עד שתכלה לגמרי. כמדומי בזהוהי ק"ק, שקורא למצה מילכיל דמהמנותיה. והתמך היא הסמל של שקר, כמבואר במפרשים הטעם, מפני שהתמך נראה לעין כמה פעמים יותר גדול מהממה בכמות, ובאמת הגדלות הוא אי שקר, שהוא מתנפש מהאיר, לא מפני שיש בו קמח יותר ממה שיש במצה. וכל מי שתפץ בחיים ישרים אמתיים, צריך למאוס בלחם עושר, ולהסתפק בלחם עוני הגרמז במצה.

ולשם תובת התנצלות המחבר, נכון לדעת, כי מלאכת הקודש של חיבור וכתובת התנצלות המחבר ספרים חדשים מומן לזמן, הוא ג"כ אחד מתוקי הטבע שבבריאה, שכל דבר אשר נברא, מוכרח להתחדש ולהשתנות בשינוי עירובין לפי דרישת הזמן, זה אחד מתוקי

ההתפתחות בעולם הגשמי והרוחני. וגם השמים והארץ נופלים תחת חוק זה, ומתחדשים מזמן לזמן. כמבואר בקרא, כי הגני בורא שמים חדשים כיו, ומפרש בספרי, שלעתידי יהיו שמים חדשים וארץ חדשה. וכמבואר בתרומה ירושלמי בפי האוינו בפסוק דאשון, וייל, ארם שמיא כננא ימסון וארעה כלבושא תכלי, ברם אנא עתידי בראי שכיני ואתין וארעה חתא. וכן הוא הדבר חל גם בספרים, מפרשי התורה והמצוות, שנופלים תחת החוק של שינוי עירובין, בבחינת פושט צורה ולבוש צורה. ודבר זה מרמז בדברי חז"ל, שכל הספרים יהיו בטלים, חוץ מחמשי חומשי חורה וספר יהושע. ואף גדר מושג שמו יתבדר, שהוא חי לעד וקים לנצח בלי שום חילוף, כנאמר, לא יחליף האל, אבל שמו הגדול שהוא תכונת מושג אלקות, משתנה, ולפי הכרת והשגת מהותו, כן בחינת השמות מתחלפים, כמו אלקים, כנאמר, לכן וכדומה. לכן מחויב כל חושב מחשבות לעסוק במלאכת הקודש, ולמרות הלוועים. כנאמר, יש כמה ספרים עשויים, וגם עתידים עוד להיות, וכולם צריכים לעולם, ואסור לחלוק ולהלציג על שום ספר שהולך ע"פ תורתנו הקדושה. וכל מי שמלעץ עליהם, נידון בצוואה דוחתות (ליקוטי עצות). ואפי' ספר שלא נחבר ברוח הקודש, אם נחבל אצל ציבור אחד מישראל, משפיעים בהם רוח הקודש (לקוטי צבי החוש).

קבלת תורה, ומסירת תורה ונכון לדעת, כי כשם שצריכין הכנה והזמנה והסתגלות יחירה לקבלת התורה, דבר שנשבת בו משה רבינו, משה קבל תורה, כך צריכים הכנה

והזמנה להשתתף בכל מיני המצאות, להיות מסוגלים למסירות התורה לבני אדם, בצדדים ואופנים להיות הדברים מגיעים ונתקבלים על לבם, כי זהו עיקר תכלית נתינת התורה להיות מגיעים ללב בני אדם. כמדומים בקרא, וימנה משה ויבדיר ד' אלי מאהל מועד לאמור (ויקרא). ידמו, שיאמר משה לישראל שם באהל מועד, כל אשר יצוהו ד', לזה סמך מאהל מועד לאמור, פ"י, משם יאמר הוא לישראל כיו, כנאמר בחז"ל יכול היה מדבר עמו לצורך עצמו, ח"ל לאמור, בשביל ישראל היה מדבר עמו, ולא בשביל עצמו כיו, והוא שאמר התנא, משה קבל תורה מסיני, ומסרה ליהושע, הא למדת, שכל מה שקבל, מסר כיו (אוה"ת). רצון הקב"ה היה, לעמוד ולשמור, אך משה הוא מוסר את דבריו לישראל. זה הוא רצון הבורא, להיות לימוד התורה בבחינה של קבלה ומסירה. הזמנת החדשים ללומדי תורה מההשגחה העליונה, הוא רק להיות שליח הולכה ומסירה לבני אדם, ולא בשבילם, בגדל של משה קבל—ומסרה, ואסור לו לעבד, רק מאהל מועד לאמור. והמסירה בדברי תורה צריך להיות באופן להיות המשפיע והמקבל נגזים מהם, וכשם שהמשפיע מרגיש איוו הנאה יחירה מהשפעתו כידיד, כך צריך להשתתף שהמקבל יהיה מרגיש הנאה יחירה, ולא רק לקבלם רק צריך לתכל דבריו בבדיחה נאה וחתום יאה, להיות הדברים מתקבלים בשמחה. כנאמר במפרשים, כי המצוה להוליד בכל פעם שכליות חדשים בתורה, היא ענין המהפכה של פירה ורביה, וכמו במצוה המשמית צריך לשים את אשתו קודם, כמו כיו הוא הדבר ברוחניות. רבה קודם השמעתתא אמר מלתא דבדיחתא וברדו רבנן, ואח"כ פתח בשמעתתא. ונאמר המצוה בלשון פרו ורבו, לא פרה ורבה רמז על איסור הוצאת היצירה לבטלה, רק כשהם שניהם כאחד, ואם אחד נהנה והשני אינו נהנה, הוא בחינת של הוצאת כח היצירה לבטלה, הן בגשמיות והן ברוחניות (דרך פקודין, מ"ע של פרו ורבו).

וסגולת בדוקה להיות הדברי תורה מתקבלים באהבה וברצון הוא, להיות הדברים יוצאים מן הלב, בלי שום פניה צדדית ואהבה עצמית של התפארות, רק לשם אהבת התורה ואהבת אנשים, או בטוח הוא להיות היותה עולה יפה, וההשפעה התקבל בשמחה, והגיע ללב המקבל. כמדומים בקרא, ויאמר אליהם שימו לבבכם לכל הדברים (דברים ל"ב). צריך האדם שיהיה וילבו ויאזינו מכתנים לעבר תורה (רש"י). צריכים להשתמש בכל האמצעים וכל הצדדים במסירת דבר תורה, כדי להיותם מתקבלים על לבם. כמו שמצינו בחז"ל, כי היה מיסורו רבנן מבי רב אמי כיו, אמרי ליה כיו, לבך יהנה תבונה, פיר דבר חכמות, ולשונך ירחיש רענונה, עפעפך ישיירו נגידך (ברכות, י"ז).

תורה שבלב כי רחמנא ליבא בעי בלימודו כמו בחסידה, ובפרט בתלמוד תורה לאחרים, הגם שלכאורה נראה כי הופעת מיתח הרעיון היא במח, אבל הגידול והביכור לא תחממה באהבה. בתורת ישראל ניתן לנו דרך חדש ושיטה נכונה של עבודה הדיית בין המה ולב סינטזה בין שתי הקצוות בין הרגש והמחשבה, שבוה נעשה התורה לתורת חיים, בעלת גוש ותנועה. כמו שמצינו בגזון התורה, כנאמר, בפסוק, או ראה ויספרה כיו, רבנן ורב אחי אמרי, כל דיבור ודיבור שהיה יוצא מפי הקב"ה למשה, היה אומר ב' פעמים בלבד, ואח"כ היה אומר למשה. ורא' אמר ד' פעמים (מ"ד כ"ד). כך היא דרכה של תורה, ממקור המשובות והרעיונות שבמה אל הלב, ומשם דרך השם, ומצינו פלוגתא בחז"ל מהיכן התכונה יוצאת, ר' אליעזר אומר שהיא בראש, ור"י אומר, שהיא בלב (ליקוטי משלי) ושיניהם דברי אלקים חיים, החכמה השלימה היא התמוזות משניהם. והכמה שלימה זו תורה, כמבואר בחז"ל, כי התכמה כמבואר התורה, כלי אומנותו של הקב"ה (ב"ר פ"א). ורק התורה הזאת היוצאת מן הלב, עושה הפעולה הרצויה. כנאמר, אמר רבא כיו, ואנן קא מתנינן בעוקצן תלת טרי מבוהבא, ורב יהודה שליף משהני ואחי מיטרא ואנן צוחינן וליכא דמשבח בן, אלא הקב"ה ליבא בעי, דכתיב וד יראה ללבב (שמואל, א'; סנהדרין ק"ו). וכן מצינו בקרא, וכל איש חכם לב, אשר מלאתיו חכמה (תצוה)

וכל חכם לב (ויקהל). ולכן היה נראה לר' יוחנן בן זכאי רבני ר' אליעזר, שמצא למדה היותר חשובה את הלב טוב, כי לא ישכון חכמה בלב (עצמאלי), ובשלילת חכמת הלב אין כלום, כי הגדר של חכמה ודעה, היא הנקודה החיונית, שהכל טובבים מסביב לו, ואף הכרת אלקות, כנאמר, אל דעות ד', וגם התורה ככלל זה. כמבואר בספר יצירה, וכשאר ספרי קבלה, כי כל העולם נברא בחכמת הלב. וז"ל הספר יצירה, בשלשים ושתים נתיבות שלילות חכמה ונברא הכל, בהעדר ספירות שבעשרים ושתים אותיות שבאלף בית, ושלשים ושתים נתיבות הפליאות, והנמשכה של לב, וגם התורה מתחלת בלב, בראשית ומסיימת בל, ישראל, ויעמוד לפני ארון ברית ד', ויעל מהקביה לב להבין בין טוב לרע (מלכים ב'). כי בלי חכמת הלב כל הגדולה שיש לאדם, אינה נחשבת כלום. כי אינו יודע איך להשתמש בה, וכן הוא ג"כ בעניני תורה, אם אין חכמה בלבו איך להשתמש בחורה שבמחנה, ודורות הוא בלתי רצויה כלל, ומביאה נזק במקום תועלת, כמבואר להלן באריכות, לכן כשהבטיח לו השם למלאות בקשתו, היה שמה מאוד, כמביאה בקרא, ויקן שלמה כר', ויבוא ירושלים, ויעמוד לפני ארון ברית ד', ויעל עולות כר', ויעשה משתה כר' (מלכים א', ב'), ואמר חז"ל, מכאן שעושים סעודה לגמרה של תורה (מדרש קהלת), שבוה שנחמלא בחכמה, היה נחשב אצלו גמיר כל התורה, כי כדאך למד שלמה את התורה גם עד הזמן הזה, אבל לא היה נחשב אצלו כלום, מחמת חסרון החכמה, ועתה ע"י השלמת החכמה נגמר החסרון, ועשה סעודה על גמרה, כמבואר במדרש, במשך שבועיים שם, בעבר שאמר לו שאל ממני דבר ואחזן לך, אמר העבד בלבו, אשאל את בתו, ובמילא היה לי הכל, וכן עשה שלמה שבקש חכמה שיש בה הכל, כנאמר דעה קטנה מה חסרת דעה חסרת מה קטנה (ירושלמי, ברכות), כי בחינת החכמה היא מעין גדר של דוח הקודש, כמורמו בחז"ל, שאחר הקיצו מחלומם נצנץ בן דוח הקודש, והתחיל לכתוב ספריו, משלי, שיר השירים, קהלת, דברי תורה כללים, המקסימים את כל מקצות החיים, עם כל השינויים והילופיהן של הזמן, האדם והמקום.

ולא דבר נקל הוא לרכוש את החכמה העליונה כמו רכישת העושר, שניתן לפעמים אף בלי דרישה, שעל זה בקש שלמה, ריש ועושר אל תתן לי (משלי ל'), לא כן על החכמה, שהיה צריך שלמה לבקש, ומהשמה חכמה הגדולה ששמה על מלאות בקשתו ניכר, שהיה מסופק על הדבר, כנאמר, ויקן שלמה כר', ויעל עולות כר' ויעש משתה, כי החכמה היא חלק אלקי, כי אתו מקור חכמה, והמתמלא בה נצנץ בן דוח הקודש, כמבואר לעיל ע"י הדעת, חכמתו שבחכמתו.

ע"י הדעת, חכמתו שבחכמתו, ע"י הדעת, כי החכמה והדעת הם בחזקת טבע לאינו יודע איך לכלכלם ולהשתמש בהן, וצריכין הכנה יתירה וחכמה מוקדמת למי שרצה לקבלם, כמורמו בקרא, שאמר הקביה, ע"י אשר שאלת את הרב הזה כ' (מלכים א', יא), כלומר, זה ששאלת על חכמה ולא על בקשות אחרות, נראה שיש לך כבר חכמה תתאה לדעת איך להשתמש החכמה בחכמה עילאה, ולא תהיה למכשול בדרך, וזה שנאמר, ראשית חכמה יראת ד', שכל טוב לכל עושהו (תהלים), אם היראה היא קודמת להחכמה, בטוחים אנחנו שביניהם השכל יהיה מגדר טוב, ולא מצד הרע שיש בו טבעו, כנאמר בקרא היב חכמתא לחימין, ומנדעא ליודעי כינה (דניאל ב'), צריכין הבנה איך להשתמש בחכמה, וכדאמרין בברכת הדעת, אתה חונן לאדם דעת, ומלמד לאנוש כינה, הכונה בכפל הענין, שהקביה נוחן לאדם דעת, ומלמד אותו איך להבין החכמה והבינה, וכמו שאמר ר' יוסי בן הלפתא להמסרגינא, שהתמיהה על הפסוק תגיל, שלכארה צריך להיות להיפך, ליתן חכמה למי שאין לו, וחשובת התנא היה במשל, אם יבואו בי אנשים ללחח מעות אצלך, אחז עני ואחר עשיר, למי יהיה נותנ? לעשיר, יהיה התשובה, אמר ר' יוסי, כי הוא ג"כ נצנץ בחכמה, אם הקביה יתן חכמה לעשירים, ילכו לבתי כסאות ולבתי תיאטראות, לא כן החכמים, הם ילכו לבתי מדרשות (מדרש קהלת), ועוד, כי היסוד של חכמה תתאה, היא היראה, כנאמר, יראת ד' היא חכמה, והיראה צריכה לכאור רק בידי אדם, כי לא בשמים היא, כנאמר, הכל ביד שמים, חוץ מיראת שמים, ועל היסוד הזה תבנה החכמה עילאה, כנאמר, ראשית חכמה יראת ד', היסוד של החכמה היא היראה, ורק בה יש כח הבטחון להנצל מהסכנה הנוכחת לעיל, מהתקלה שנשכלו בע"י הדעת, כי רק החכמה והדעת המוגבלת ומגודרת תחת כנפי השכינה המגינה עליה, רחוקה מהפסד וקרובה לשכר, כנאמר, אל דעות ד', כבוד השכינה מחסה על הדעת, שלא תשתמש לדברים רעים, יראת ד' ראשית דעת (משלי), ואחרית החכמה צריכה ג"כ להיות היראה, כנאמר בדברי החכם, סוף רבד (מכל החכמות) כר', את אלקים ירא ואת מצותיו שמר (קהלת), קנין החכמה ע"י יראתו, וקנין היראה ע"י חכמה.

לכן צריכים הדברי תורה לצאת מעמקי דליבא, כי רק הרברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב הקוראים והשומעים, ויתקבלו לרצון, שהוא עיקר תכלית הלימוד, כמורמו בחז"ל, לא המרשש הוא העיקר אלא המעשה (אבות), כנאמר בחז"ל, אמר ר' אליעזר, איזו הברכה שבידך משה בתורה תחילה, בידך אתה ד' כר אשר בתר בתורה הזאת וקדשה רוצה בעושיה, ולא אמר בעמליה ולא בהוגיה אלא בעושיה, בלאו שהם עושים את דברי התורה (מ"ד, ברכה), תכלית וירשת התורה והפירושים בכל זמן, בבחינת לבישין ודחין, היא להביא את העם לידי מעשים טובים, ולתכלית זו צריכים להשתמש בחכמה גדולה ויתירה, המדרשים והדרושים, כשהם לעצמם, הם בבחינת מעבר ומתוך, להעביר את הדברים לגדר של מעשים, לפי רוח הזמן, ובבחינת גשם, להעביר את

האדם את מרחק ועמקות התהום, מהומן של קבלת התורה, עד זמן הנוכחי בכל דור ודור. ומדרש התורה כולל מדרש הלכה ומדרש אגדה, ומחלוקת היא בראשונים, איוז מהם היה בא קודם, מדרש הלכה או מדרש אגדה. להרמב"ם, בספר המצוות, מבואר כי מדרש הלכה קודם, ולהרמב"ן, מדרש אגדה היא המקור למדרש הלכה. ואין נסיים לחלכית הנרצה שהוא לקרב ולצרף את חריטות המה עם הרגשת חכמת וטהרת הלב לדברי תורה, ובלא חכמה (יונתן). ומבקשים בלמוד התורה. כמרומו בפסוק, עץ נבל ולא חכם (חזקוני). וקבלו אוריתא, ולא בינה להבין ולהשכיל לשמוע כו', את כל דברי תלמוד תורחיק. כי הטוב והרע משתמשים בערבוניה, ואריכים הבנה והכרה יתירה לדעת אם אוהוים בטוב, דבר, שרבים טועים בזה, וצריכים בינה והשכל ודעת אלקי להבדלת זאת, כנאמר, ויבדל אלקים בין האור ובין החושך (בראשית). אור הוא בחינת טוב, כנאמר, וירא אלקים את האור כי טוב (שם). וחושך הוא בחינת רע, כנאמר, ויצר אור כו', ובואר רע (ישעיה). ומי שאין לו דעה, הוא טועה בהבדלה זו, ומחליף בין טוב לרע. וכמו שמצינו בתפילת שלמה, ונתת לעבדך לב שומע כו', להבין בין טוב לרע (מלכים, א' ב'). והתנא ר' מאיר, שהיה מן המצוינים בתואר חכם, חכמתו עמדה לו בזה. כנאמר, ר' מאיר רמון מצא, תוכו אכל קליפתו ורק (תניגה) היה מומחה לבורר האוכל מהקליפה. בניגוד לרבים הנכשלים בקליפה עד כהות שנים. וחכמה זו למד מרבו ר' עקיבא, שהיה מוסמך להוראה זו, אחר שעמר בנסיון, עם הארבעה שנכנסו לפרדם, וחכמתו עלתה לו, שנכנס בשלום ויצא בשלום (תניגה י"ד).

וצריכים והירות יתירה, לברר ולהפריד האוכל הנדבק בקליפה עצמה, והוא חלק הטוב הנאחו ברע, שלא תהיה להקליפה יניקה מהקודשה. כי רבים הם המכשולים הבאים מהקליפה הנאחוה בקודשה, ויונקת ממנה. כמרומו בקרא, כל המצוה אשר כו' (נצבים) שצריכים למצות כל התוך של המצוה (ב"ר).

תמצית המצוה צריכין ללקוט כל הניצוצין קדישין הנשארין ונאחזים בקליפה, שלא תהיה שום יניקה לקליפה, והוא בחינת המצוה של פדיון שבויים. והו התכלית של כל עבודתנו בזהוה.

גלות יתרון האור מן החושך, בהבדלת הטוב מהרע. כמרומו בזה הקדוש, לית טוב אלא נדפיק מנו רע, בחינת חיקון חסא הקדום, שהיה הגורם להיות טוב ורע, אור וחושך משתמשים בערבוניה. ועיקר העיקרים בחיקון העולם, הוא הטבת הרע. כי אין רע מוחלט בבריאה, כנאמר, וירא ר' את כל אשר עשה, והנה טוב מאד (בראשית). הכל תלוי בגדר מעלת והשגת האדם בעיני ההכרה. כנאמר בענין עץ הדעת

אור הגנוז טוב ורע, וכי בר נש, אלא טוב, ואי לא זכי, הא רע (זוהר, ז'). חוב מוטל עלינו להסיר את החושך מציני העוררים, ולגלות להם מהאור הגנוז, ובהו חסור האור מקרבנו, ועל המבקש את

שפעת האור, להיות נזהר ממצעים מקולקלים, כי אין האור נתפס ונאחו בנה, מקולקל ומטונג, שאינו מסוגל לקבל את האור. כי בחסרון הסגוליות הזאת, נטמן מאתנו את אור שבעת הימים. כנאמר, אור שברא הקב"ה ביום ראשון, אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו. כיון שנשתכל בדור המבול ובדור הפלגה, וראה שמעשיהם מקולקלים, עמד וגנוג מהן כו' (תניגה, י"ב). וזוה נחשך חצי היום בחשכת הלילה, כי הלילה אינו רק חלק הנחשך מהיום. כנאמר בקרא, ויהי ערב ויהי בקר, יום אחד (בראשית). שני החלקים נקרא יום, רק החלק הנחשך נקרא לילה, כנאמר, ולחושך קרא לילה.

ועל המנהיגים, בחור כהנים מורי העם, לנקות ולהטיב את הגרות, להיות ראויים לקבל את השפעת אור הגנוז, אור שבעת הימים הגנוז מאתנו, וזה יועיל לגלות לפנינו, את הטוב הנחשך בבחינת לילה, בגדר תפילת דוד, גל עיני ואביטה כו' (קיי). כמרומו—לפי דברי המפרשים—בפסוק בראשית כו', ואמר אלקים יהי אור, ויהי אור, (בראשית). ודקדוק המפרשים, שישא, כשאמר בורא עשה אור. גם יש לדקדק, כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא צער. וזיל לפרש סמיכת התורה, לנעוץ סופה בתחילתה, כי סוף התורה הוא ולית החזק, כו' אחר עשה משה לעיני כל ישראל (ברכה) נשאו לבו לשבר את הלוחות, והסכימה דעת הקב"ה (חז"ל, רש"י). ויש להבין למה באמת שיבר משה הלוחות, והסכים עמו הקב"ה. וזיל ליתן טעם לשבר, כי נודע, בראשית בשביל התורה כו', ובשביל ישראל, כפי רש"י. ושני הפירושים הם בכונה אחת, כי עיקר הבריאה שהיה ישראל בעולם וישימו התורה. נמצא התורה היא קיום העולם, וצריך שתהיה תחנת התורה כמו בריאת העולם ממש. ואיתא בתחילת הבריאה העולם היה הקב"ה בונה עולמות ומחריבן (ב"ר, בראשית). הטעם, מפני שהאור כשנברא היה בלי לבוש ולא היה העולם או מסוגל לקבל אור גדול כזה, והלבשוהו בחושך. ועיקר החרבן נעשה לכסות האור הגדול. ואמתו צריכים להביא חיקון, להביא את האור למדרגה ראשונה. וזהו כחנת שלמה, כיתרון האור מן החושך (קהלת). ולזה היה משה רבינו משבר הלוחות, כי ראה שהיו ישראל במדרגה גדולה, וזכו לקבל התורה מפי הקב"ה, ואח"כ כשנפלו ממדרגתן, הבין משה רבינו, שצריכים להביא את התורה לבחינת שביירה ונשלה, לפי מדרגתם. וכמו העולם שהיה בתחילה בבחינת אור גדול, ואח"כ באה השביירה, כך צריך להיות בתורה, ולזה שיבר הלוחות. ואמתו צריכים לתקן ולקיים את התורה, ולגלות ניצוצות האור מהחושך, להביאה למדרגה ראשונה. ובהו מבואר סמיכת סוף התורה בתחילתה, ולכל חיד החזקת כו', לעיני כל ישראל כו', ששיבר הלוחות. ומפרש

הסעם, כי בראשית ברא כו', דעה לומר, שהיה לו ראייה מבריא העולם, שהיתה ג"ב בתחילתה מדרגה גבוהה, ואח"כ בא התורבן של תהו ובהו, ויאמר אלקים יהי אור, ויהי אור. פרמנו כמה שאמר יהי לשון צער, שהיה האור מעוסף בתורבן, להיות מסוגל לקבלו בזמן ירידה זו. וזהו שאמר, וירא אלקים את האור כי טוב, כלומר, שהיה טוב לפי בחינת הזמן הזה, ולזה אמר ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. באמת היום היה צריך להיות יום אחד, ויום ולילה היה צריך להיות אור, אבל לתחלת הזמן היו צריכים לתשון מצות היום (וידועים בשדה, בהוספה והרחבת הדיבור). התיקון מן המקובל, שהבין ותורבן היה מעין עקספרמנט, והתורבנות היו מפני התסדוק. לא כן, העולמות הראשונים היו טובים מאד, וגדולים במדרגה, והתורבן היה בא להקטין אותם למדרגה נמוכה, לפי צורך הזמן. ועל המוריד בכל דור ודור מוסר טוב קורש לדומם את רוח האדם לגובה הגרזה, ולגלה לעיניו יום חלק האור המעוסף בתורבן, וישלמו בזה את בנין העולמות הנתרבים בתחלת הבראה, שעל זה נקראים בשם בונים, כנאמר, אל חקרי בנין אל אלו בנין (תויל) כי הם הם הבונים את העולמות הנתרבים, ע"י התיקון שהם מביאים במעשי האנשים להיות ראויים להתרומם לגדר של התפתחות והשלמות.

והתיקון במעשי האנשים הנשחתים, צריך להיות בין הרגאות, כמו דאגת הצרכים, שכל אדם דאג עליהם בכלל, והמנהיג בפרט, שאינו נותן מנוחה ללבם ולראשם של המנהיגים, בבחינת, ואשמם בראשיהם. אשמות האנשים צריכים להיות מנות בראשם לראוי בהם, ולחשוב מחשבות, באופן אופן להביא בהם התיקון הנצרה. והסתר מכסה ענן התורבן מקטין אור, הוא מעין קליפת הקליפה מהמאכל, וצריכים הבנה יחידה איך לכלכל דבר, ואם לאו יש תשש להיות נבועץ בקליפת האופל, לאבוד דרכו וליפול לפת. ודק יחיד סגולה מסוגלים לכן, כמו שנשחבת בזה ר' מאיר, שידע איך להפריד את האוכל מהקליפה, מהמכסה, שלא להשכל בהקליפה, שהיא בחינת מכסה האופל, וצריכים להסתגל לזה, מבלי להיות נאחו בהקליפה המרה. והאינו מסוגל נחשב כמו ילד קטן, שאינו יודע עוד תורה אכילה, כשיבוא פרי לידו, וכדום הקליפה מסביב לפרי, ואל תוכו לא יבוא, ותמיד ידגש בפיו, רק טעם מר, ובכל מיני מאכלים יש מקום אופל תורש ואמלה בבחינת קליפה, שיכולים להיות נכשל שם, כמו בפרי הגפן, שרבים נכשלו ונכשלים בו, אם אינם יודעים איך להשתמש בו. כמו שמצינו באדם הראשון שנכשל בפרי זה, לפי דעת האומרים שצץ הדעת גפן היה. ומבואר בתויל, שלא נאמר לו רק לזמן, ואילו היה אדם הראשון ממתיק עד בא השבת, היה משכיל על היין, כי לא נאמר העץ אלא לבו ביום, כנאמר, מי יגלה עפר מעיניו אדם הראשון, שלא יכלה לעמוד על צויו שעה אחת, והרי בנין ממתינים לערלה ג' שנים (ב"ר, כ"א). כי פרי הגפן הוא בדרך סכנה, אם אינם יודעים איך להזהר בו, כמו שמצינו בנח איש צדיק שבשל בו, ועד היום לאו כל אדם מסוגל להשתמש בו, להיות רחוק מנוק. לכן נאמר לאדם עד בא יום השבת, יום קדושה ומנוחה, שהוא כולו יום, שלא נאמר בו ויהי ערב, ויש בו שנים מעוה"ב, ביום השבת, ויכולים להתרחק בנקל מכל דבר רע, ועצם היום היו בחינת מצוה, ושומר מצוה לא ידע רע (קהלת).

תורה אור ואין להסתגל להסיר את ענן התורבן, בחינת קליפה, המסיך בעדינו את זריחת אור החיים, רק ע"י הגר מצוה ותורה אור, שיש בהן מהאור הגנוי, ואור המאיר בשבעת הימים, רק בתורה לשמה, ובדחילו ורחימו, כמבואר, כי בלא יראה אין להשיג את אור העליון, במבואר לעיל, ונאמר, מצות ד' ברא מאירת עינים (תהלים), את האור (בראשית) בגימטריא בתורה (בעה"ט), אבל לא יעלה ויבוא על דעתינו, כי אנתנו בדורות הנוכחיים—אף לאחר עמל ויגיע—מסוגלים להשיג בזמן קרוב את האור המאיר כולו, הגנוי לעינינו לזכות שאין להשיג רק בהתרושמות עילאה לתקדוה הרבה של שלימות

ממעמים מקליפת חפרי

והתפשטות הגשמיות. ועד הגיענו לזמן הזה עלינו לכלכל את קליפת הרע שלא עלה בידנו להסירו, ולעשות מהקליפת המרת מסעמים. להמחיקה בטוב טעם ודעת, בבחינת מעו יצא מחוק, להיות לנו לתועלת ולא למכשול במדה ידועה האפשרית, כי באשר הוא שם מושג הברכים שאנו קורין רע, הוא חלק מאשר המונע באדם, ואין לברות מעצמו ובשרו. כנאמר, כי אין אדם צדיק בארץ, אשר יעשה טוב ולא יחטא (קהלת), דע שלא תוכל שלא תחטא, כי אין אדם אשר יעשה טוב תמיד, ולא יחטא לעולם (אבן עזרא). לכן צריכים ללמוד, איך להטיב את חלק הרע, ולהטותו לצד הטוב. וזה שאמר החכם, טוב אשר תאחזו בזה, וגם מזה לא תנח ידך (קהלת), כלומר, בעיקר צריך תאדם לתאחו בטוב, אבל לא יחאש לגמרי, אם ח"ו לכבו יפנה לעצמים לצד הרע שבקרבנו, רק ישחרל לעשות מזה הסוב האפשרית במצב כזה. כנאמר, כי ירא אלקים, ימאז את כולם (שם), יקיים הצדק והרשע כהלכתו (רש"י).

כי קיום האדם, באשר הוא אדם מן האדמה, אי אפשר להחזיק בו חלק הגשמי, אף כשנמצא בו חלק מה שאנו קורין אותו בשם רע. רק צריכים להתנהג בו בהזדירות ופרשיות, לצדף אותו ולנקותו, שלא יהיה נגרש התצין בין השונים, אבל אין להבדל ממנו מכל וכל. כדברי החכם, אל תהי צדיק הרבה כו', למת חשומם (קהלת) אם התחלל מן הבוקר עד הערב, ותחננה, והרומים להם, חשומם. והענין חסור מדרך הישוע, נמצא שצדקו יאבידנו (אבן עזרא), ומי שיאכל וישתה, מאריך ימים ברשעתו. דע, כי הרשעות, היא מכון על המחשק בדברי עולם, ולכן אמר אל תרשע הרבה, להתעסק בדברי עולם, רק יתעסק כד שיספיק לך (שם), וכן הוא הרבה במדות

טובות והנהגות ישרות, שאינן סובלות דרב טובה, וסוב מאד, מבלי למלוך גם קודם מהו ממדות רעות. רק צריכים ליותר להיות המרירה והמשקול, בדיוק רב במאזני השכל, ובשיקול הדעת, בלי הכרעה יותר מהנחוץ. כמרומם במשנה. כל מי שיש לו ג' דברים הללו, מתלמידיו של אברהם אבינו, וג' דברים אחרים, מתלמידיו של בלעם הרשע. עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפילה, מתלמידיו של א"א. עין ראה ורוח גבוה ונפש רחבה, מתלמידיו של בלעם הרשע (אבות). וקשה מה שאמר לו מי שיש לו ג' דברים כו', וג' דברים, דמשמע באיש אחד קא מירי, שמשמע שיש בו כל אלו הששה מדות כו'. ולכאורה אינן שייכות באיש אחד, כיון שהם הפכים כו', הנה מבואר, דג' מדות הללו כוללים כל מדות האדם לטוב, ורע להיפך, ואי אפשר לו לאדם לילך אחר מדות הללו, ולהתנהג בהן בקצה האחרון הזה, שלא לאחוז גם במקצת בקצה האחר, כי לא ניתנה תורה למלאכי השרת. כגון במדת עין טובה, שאם יתן כל אדם לו, לא יהיה לו מה לאכול כו'. וכן במידת נפש שפילה, למעט כח התאוה, צריך דבר לאחוז בקצה אחר. כמו שנאמר, יצהיר, שמאל דוחה וימין מקרבת. ועל זה אמר, כל מי שיש בו ג' דברים, הללו כו', שיהיה לו ג' המדות הטובות בעצמות לילך אחריהם, וגם יהיה לו ג' דברים אחרים כו', שיאחזו בהם האדם במקצת כו', וצריך שלא ילך אחריהם רק במקרה כו' (בבא בתרא, ע"ה, מהרש"א).

ותשלום חובות התורה
וכמבואר לעיל, הרבצת התורה מחויבת לכוא בשני דרכים, בבצל פה, ושכבתב עיי ספרים, כבוד של משה קבל תורה ומסרה. ואף לנחשב בעיניו בדעת וחכמת התורה, לא יסתר מצדקה זו, כנאמר בקרא, הוין ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד (תהלים), דב הונא ורב חסדא, חד אמר זה הלומד תורה ומלמדה, וחד אמר, זה הכותב תנ"ך ומשאלן לאחרים (כתובות, ג"ו). ומקובלים אנחנו, כי דוקא מהמחזיקים את עצמם לעניים בדעת, תצא תורה. כנאמר, הוזהרו מבני עניים שמהם תצא תורה (חז"ל). כי גם נמצאים בגדר תכלית הידיעה שאינו יודע, רואה חסרון ודעמו, ושווא תמיד למלא חסרונו, משים אונו לשמוע בתורה, חושש במסתרים, מצדף פרוטה לפרוטה, עד שיבוא לחשבון גדול של תורה וחכמה. כמרומם בקרא, ממדבר מתנה (חקת), מי שמחזיק עצמו בשמלות כמדבר, סודות התורה ניתנו לו במתנה.

ועוד יש לדעת, כי יש בזה ג"כ מעין תשלום חוב לדורות הראשונים, שהיו מטריחים להכין לנו את התורה כשלחן ערוך עם כל הפרפראות של חכמה, ואנו באנו על המוכן. וחוב זה מחויבין אנחנו לשלם לדורות הבאים, לחבר ולסדר לפניהם את הביאורים והפירושים בתורה, שהארת הזמן גורם לעמוד על כירור הדברים. ואם יעבור הזמן בסל המציאות להשיג ולהקמיד על אמתתו של דברים, ויהיו לדורות הבאים כספר החתום, ונעשה הפסק ביצירות הממשיכות את מעני התורה, וסלימת העין הנובע הנמשך מדור לדור, וכגון זה נאמר, חייבים לי ישראל (ש"ר, ל"ט). ומחויבין אנחנו לשלם את החוב בכל מקצעות החיים שאנחנו נוהגים מהם בכלל, ובתורה בפרט. כמרומם בחז"ל, אמר ר' יוחנן, כל ימיו של אותו צדיק כו', פעם אחת היה מהלך בדרך, ראה אדם אחד שהיה נוסע חרוב, אמר לו זה לכמה שנים טוען פירות, אמר לו, בשבעים שנה. אמר לו כלום ברי לך שתחיה בשבעים שנה, אמר לו, אני מצאתי את העולם בחרובים, כשם שנטעו אבותי לי, כל כך אסע לבני (תענית, כ"ב). וכן צדיקים להתנהג גם בנטיעות התורה. כל דור ודור צריך להיות ממשך את חוט המשיך מעשי חייא המכסות טענת קטנה או גדולה להשלשלת הארוכה עד ביאת הגואל. ונאמר עוד, אמר ר' חגי כו', הראשונים חרשו ודורנו, ניכשו כסחו כו', הרקידו לשו כו' (שקלים, ירושלמי, פ"ה), כל החובות מדורות הראשונים, מחויבים אנחנו לשלם לדורות הבאים.

ובכל הומנים עשו תחבולות, עיי הספקת ספרים, שלא תשתח תורה מיראל, שהיה נחשב לתקנה גדולה. כמבואר בחז"ל, כי הוה מציג ר' עזניא ור' חייא, אמר ר' חייא, בהדי ידי קא מיציג, דעבדי תורה דלא תשתח מיראל. מאי עבידת, אוליגא ושדינא כיתנא וגדלנא כו', ועבידנא מגילתא, וכתיבנא ה' חומשי תורה, וסליקנא למתא ומקרינא כו', ועבדי ליה לתורה דלא תשתח מיראל. היינו דאמר רבי, כמה גדולים מעשי חייא (ירושלמי, שקלים, פ"ה). ותקנה זו שלא תשתח תורה, יש לעשות עיי הופעת ספרים חדשים, ולהפיצם ברבים.

ולעת כזאת, שעזיבת הספרים הקדושים גדולה, הספרים מונחים בקרן וזווית, ואין להם כ"יננס וח"יבור הסכים, בבחינת גזילים נשרפים, ואותיות פורחות באויר ומבקשות הצילוי, הספרים החזקים צריכים להיות, מסוג של כינוס וחיבור, וכל מה שיעלה בדיניו להציל ולאסוף יהיה נחשב, כמציל מתוך הדליקה. ועל זה נאמר, עת לבנוס (קהלת), אם ראית דוד כו'. ועסק הכינוס מביא ג"כ להתעוררת של כל החידוש, כי כך היא דרכה של תורה, שהמתעסקים בה מתעוררים לחדשות. וכשם שעסק הכורס בנטיעות, גורם לנפילת הענפים היבשים, המועיל לצמיחת ענפים חדשים, כך מתנהג גם בהכורמים של כרם ד' צבאות, שהעוסקים בה מביאה מוריה חדשה. כנאמר בחז"ל, מה נטיעת פרה ורבה, אף דברי תורה פרים ורבים (תוספתא, סוטה, פ"ו).

וכשם שניתן רשות להכורס לעשות בכרם תיקונים הנחוצים לטובת עשיית הפירות. כך ניתן רשות להכורמים הרחננים, להתיח שבכל דור, שומרי חומת הדת בכרם ד' צבאות, לעשות תקנות שונות, לפי ראות

עניניהם, כמרומו בחז"ל, אלו ניתנה התורה חתובה (מוחלטת בדיניה) לא היה לרגל עמי זה. (לא היה לדבר קיום מתמיד). מה, טעם, ויודר ד' אל משה. אמר לפניו, רבונו של עולם, הודיעני איך היא ההלכה, אמר לו אחר רבים להטות, כדי שתהיה התורה נדרשת במ"ט פנים טהור, ובמ"ט פנים טמא (ירושלמי, סנהדרין, פ"ט). פרטי ההלכות הן לפי הסכמת דעת רוב מגין של חכמי הדור ההוא. כמבואר, שכל דיבור ודיבור, אמר לו הקב"ה למשה, מ"ט פנים טהור, ומ"ט פנים טמא (מדרש, שה"ש, פ' הביאנו). והמלינו מעלת החכמים שיעלו לדרוש את התורה מכל הצדדים. כנאמר, אמר ר' אבהו כו', תלמיד היה לו לר' מאיר כו', שהיה אומר על כל דבר ודבר של תורה, ארבעים ושמנה טעמים טומאה, ועל כל דבר ודבר של טהרה, מ"ט טעמי טהרה. תנא, תלמיד ותיק היה ביכנה, שהיה מטהר את השרץ במאה וחמשים טעמים (עירובין, י"ג). והכל סמכו לקרא, בשעה שאסרו, למקרא סמכו, ובשעה שהחזירו, למקרא סמכו (ירושלמי, שבועות, פ"א).

וכן מבואר ברמב"ם, שיש כת ב"ד מאוחר להחליט דבר ע"פ מדרש התורה, ממה שהחליטו ב"ד שקדם לו, אף שהחליטו בי"ח היתה נכונה ומיוסדת על מדרש התורה (פמרים, פ"ב). ובהו תינה דברי חז"ל, שנראים לכאורה כסותרים וא"י. מצינו כתוב בדרך כלל, שניתנה תורה בהלכותיה ודוקוקיה, ופירושה מסיני (ספרא, בחוקות, פ"ח). מקרא משנה וגמרא, בולם ניתנו למשה מסיני (ברכות, ה'). ובמקום אחר מצינו, סופרים הניחו לי ואדרשנו (סוטה, ט"ו; ספרי, נשא). הראה הקב"ה למשה מה שהסופרים עתידין להתחדש, ואפי' מה שעתידין ותיק עתיד לחדש (מגילה, י"ט). ועל מקרא מגילה נאמר, שהמגילה נאמרה למשה מסיני (ירושלמי, מגילה, פ"ו).

הכונה בכל המאמרים, לרמן, שעל מנת כן נתקבלה התורה להיות סובלת את כל החידושים, וכל החידושים והפירושים בכל הזמנים, והיו נחשבים ככל שאר דברי התורה שניתן לו בסיני. וכמו שמצינו, כי חידושי תורה נזכרים בלשון פירוש סיני (ת"כ, בחוקות). וכנאמר, כולם ניתנו מרועה אחד, אמר הקב"ה, אם שמעת מפי קטן מישראל והנאך, יהיה בעיניך כשומע מפי גדול, ולא כשמעו מפי גדול אלא כשמעו מפי חכם. ולא כשמעו מפי חכם, אלא כשמעו מפי נביא, ולא כשמעו מפי נביא, אלא כשמעו מפי רועה, ואין רועה אלא משה (ירושלמי, סנהדרין, פ"ו; ספרי, עקב). והתנין על אמותיו התורה הן בבחינת ח"ן, תלויה לעולם את כל החידושים והלכות ואגדות בכל הדורות. כמרומו בחז"ל, אמר רב יהודה כו', בשעה שעלה משה למרום, מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות (כמו תגין של ס"ת, רש"י) כו', א"ל אדם אחד יש, ועקיבא כו', שמו, שעתידי לדרוש על כל קץ וקץ, תלי תילים של הלכות (מנחות, כ"ט). ניתן מקום בתורה, להיות ניתלים עליו את כל החידושים העתידיים להתחדש.

וכמבואר בדברי ר' אבהו, וכי כל התורה למד משה, כחייב ארוכה מארץ מדה, ורחבה מגי ים, ולארכיעם יום למדה משה? אלא כללים למדוה הקב"ה (מ"ה, שמות). הניח הקב"ה את סודות התורה להתבמים שבכל דור ודור, ועליהם לגלות את הסודות הללו ברבים. וכמבואר בפירוש בקרא, לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל (דברים, י"ו). ואפילו אומרים לך על ימין שהוא שמאל (ספרי, שופטים) אין לך אלא ב"ד שימין (ר"ה, ב"ה). אשר תורף לא נאמר, אלא יורף, מלמד שמחויבים לשמוע אל החכמים אשר יהיו בימים ההם, בכל מה שהם מורים מחכמתם (הלכות גדולות, בהקדמה). וכלל זה חל גם על החכמים בדורות האחרונים. ואחרון אחרון חביב, הוא בלל גדול בכללי הפוסקים, אף בשחולק על הראשונים.

ולכן מצות חכמים נחשבות כמצות התורה, ומברכין עליהם כעל מצות התורה. כמו שמצינו במצות נר חנוכה, אמר ר' חייא רב המדליק נר של תנוכה צריך לברך כו', מאי מברך, אקב"י לחלוק נר חנוכה היכן צונו, רב אויב אמר מלא תסור, רב נחמיה אמר (דברים, ל"ב) שאל אביך ויגיד לך (שבת, כ"ג). אבל כל החידושים צריכים להיות להם אחרות בתורה, בבחינת עץ חיים היא למחזיקים בה, ואם לאו, נחשבים כדברי נבואה, ואינם מתקבלים. כמו שנדרש בפסוק אלה המצוות, שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה (ת"כ, בחוקות) ואמר ר' יוחנן שיעזריה ועזשין הלל"ם כו'. והכתיב (ויקרא, כ"ז) אלא המצוות, שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה, אלא שכחם וחזרום ויסדום (יומא, פ'). ואף רוח הקודש אינו יכול להכריע הספיקות בעניני תורה, כמבואר בגמ', עמד ר' יהושע על דבלי ואמר (דברים, ל') לא בשמים היא כו', אין אנו משגיחין בבת קול, שכבר ניתנה תורה מהר סיני (ב"מ, ג"ט). ועוד מצינו, אמר ר' יהושע, מקובל אני מרבין יוחנן בן זכאי, הלל"ם שאין אליהו בא לטמא ולטהר, כי אלא לעשות שלום בעולם, שנא' (מלאכי, ג') הנני שולח את אליהו הנביא כו' והשיב לב אבות על בנים, ולב בנים על אבותם (עדות פ"ח).

ומבואר בדברי הה"ק האזולאי ז"ל בשם הארי"א ז"ל, שהמחדש אינו חידוש, עולה לו במקום קרבן. ונאמר בזהר הק', לוימא, בקרסליתא דעני תשכח מרגניתא. וביארו חכמי אמת, כי לכל אחד מירשאל יש לו אחוזה בתורה, ותלכו של אחד לא ימצא השני, אלא ימצא השני, ולעצמיהו תלמיד קטן ואמר מילתא, מה שאל אמר הגדול ממנו. וכל הרמב"ם ז"ל הפליג בשבת המחברים, וכי שהמבאר דבר בספר, הוי כאילו ודרשם לאלפים מבני אדם. והתפתחות העולם תלוי בהתפתחות התורה והמדע, לפי המבואר בחז"ל, שהקב"ה הביט בתורה

וברא את העולם, זה תלוי בזה. בהתחדשות התורה התחדש החיים. ובהתחדשות, תלוי הקיום, כמרומו בחי'ל. רב הוגא ור' ירמיה כו' אמרי, שמצינו שיתר הקב"ה על עכו"ם ועל גי'ע, ולא יותר על מאסה של תורה, שגא על מה אבדה הארץ, על עכו"ם ועל גי'ע לא נאמר, אלא על עונם את תורתו (פתיחה דאיתא). מרמז באמרו לשון "מאסה" של תורה, על שלילת ההתחדשות, כי דבר המתיישן נעשה נמאס. כך הוא בספק הגבראים, לאהוב חדשות, ולמאוס בישנות. וכך הוא גם בעובדת התורה בלי התחדשות, ולשון עונם הוא מה שקורין "פאראנאכלאסינטי" בלעז. כמי שעונב איזו דבר, ואין שם לבו להתעסק בו. כמרומו בברכת התורה, אשר קדשנו כר' וצונו, לעסוק בדברי תורה, כלומר, להשתמש עמה, לתקן וליושנה.

ועל זה נאמר, שבכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב, ומכרות ואומרת, או להם לבירות מעלבונה של תורה (ברכות) עלבון עויבה נחשב לבושה וכלימה היותר גדולה. כך הוא גם בתורה כשאר עוסקים בה לחדשה, ונחשבת לארכיו ישן, שאין לך עלבון גדול גדול מזה. כי מעיני החידוש וסודות התורה עור לא נשאב, ויחייקמו לעד ולעולמי עולמים, ועמה גם עם ישראל, לומדי ומקיימי התורה שלא נשלם תפקידו בעולם. וכבר אמר אחד מגדולי אוה"ע (בר' תלמי סוף העלרין) שאין לך עם בעולם, שיעזו פניו להגיד, שכבר נשלמה תעודתו של עם ישראל. ואף אם העמים ירשו כל העולם, אעפ"כ הם צריכים לעם ישראל, שהוא המפתח של העולם, כפי דברי הק' מהרי"ל מפראג ז"ל.

ולעמן המגדלים הסטורתיים, הבאים לרגל ולתור בספרים חרשים, רק לשם הוצאת דבה, שלא נמצא שם שוב דבר חידוש שלא קדמוהו אחרים, יש לעמוד על דבר מהות של חידושים עקריים בכלל. במובן ומדה ידוע יש לומר לכאורה, שאין שום חדש תחת השמש, בדברי תורה, שלא נאמר בסיני ונמסר לבני אדם. כמרומו במשנה (אבות, א') יוסי בן יעוצר כר' קבלו מהם כר', שעיקר כחנת הודעת הקבלה שהודיע התנא, הוא להורות לשלשל הקבלה שהוא מסיני איש מפי איש עד המחבר הנה (תוס' ירי"ס). כל דור ודור מקבל מן המוכן מהשפעת דורות הקודמים לו מצד אחד, ומהשפעת רבותיו, חבריו ותלמידיו מצד השני. וכמו שהעיד על זה אחד מרבותיו הקדושים, ואמר, הרבה למדתי מרבותי, ויותר מחבירי, ומתלמידי יותר מכולן (אבות, ד'). ומשום שהוציא התנא את עצמו, בזה כסר בעצם יסוד העצמיות והחידוש המקורי. כי הכל בא מהשפעת הסביבה, מאנשים, מבטיח, ואף הוומם מעורר בקרבנו לפעמים הרגש של חכמה ובינה. ובעזרת ההשגחה העליונה מהיכל החכמה העליונה יהיב חכמה לחכמינו להשכיל ולהבין איך לכלכל הדברים, לעשות מסעמים ופדראות לתורה.

לכן אין להתנאה בחידושי תורה להתפאר, כמרומו בוותר הק' בפסוק לא תעשה לך חידוש מקורי פסל כר' (יתרו) לרמוז שלא יאמר אדם דבר הלכה שלא שמע מרבו, שלכאורה יש לתמוה. ומה יעשה עם החידושי הלכות שחדש בעצמו, כמו שמצינו חידושי הלכות בכל הדורות מה שחידשו חכמי הדור. יש לומר הכוונה בזה, שצריך להורות שכל החידושי תורה שייכים לרבותיו היועיים הכלליים, מההשפעות מכל אשר מסביב לו. מרבותיו מחבריו ומתלמידיו. והנה שמדייק באמרו "לך" פסל. וצריכים להיות בעל מדה גבוה ביותר להורות על זה. כמרומו ברמז דרמיוה במשנה, האומר שלי שלך כר' (אבות) לרמוז על המדיניות השונות בלומדי תורה. אחד אומר על כל דבר תורה ששומע, שהוא שלי, שכבר אמר חידוש כזה, והו מהכת שאומרים שלי שלי ושלך שלי, והו מה שקראו חז"ל בשם רשע. הכת השנייה הם הלומדי תורה האומרים על החידוש שלי שהוא שלי, אבל מודה על דברי תורה שהייכים לחבירו שאינם שלו. והו הדרך של רוב לומדי תורה. ויש כח מרומם ונעלה במידות האומר על כל דברי תורה שהוא אומר, שהם אינם שלו, רק באו לו מהשפעת אחרים. והו יסוד הסחירות בין לומדי תורה האומר שלי שלי ושלך שלי, והמה הם התמימים והישרים, הנחבאים והביישנים שאינם שמים לבם על מה שאומרים לא הביישן למר. אבל האמת ניתן לאמור שתורת ד' חמימה. נמצאת בחמימי דרך ההולכים בתורת ד'. כמרומו בחז"ל (אבות) יהודה בן תימא אומר, היו עז כומר כר' עז פנים לגיהנם כי יהי רצון שיבנה בית המקדש כר' ותן חלקינו בתורתך ע"כ. מה שאומרים יהי רצון אנו עז פנים לגיהנם, כי לומר כי בומן הנוכחי מוכרחים להיות קצת צוים בלימוד תורה שלא יאבדו לא הביישן למר. לכן אנו מתפללים שיבנה בית המקדש כר' ותן חלקינו בתורתך. או תהיה מלאה הארץ דעה, ולא יצטרכו במדה של ענות בדברי תורה, ויהיה נראה חלק התורה של כל אחד, אף חלק של הביישנים. בגוד מה שנאמר בחז"ל האומר דבר בשם אומר מביא גאולה לעולם (מגילה, ט"ו). כי בזה שאינו אומר שלי, הוא משיג בחינה גבוהה הבחינה של אחרית הימים שתבוא גאולה לעולם.

אבל גם הכוונות בהמציאות של חידושים מקורים כלליים, מודים בהופעת חידושים פרטיים ניצוץ חדש אצל לומדי תורה לשמה. כי אופן הדיבור והסגנון השונה בכל אחד ואחד מביא ניצוץ חדש והתחדשות, אף בחזרת ענין אחד כמה פעמים. כמרומו בחז"ל, שאינו דומה מי ששונה מכל מה פעמים. לשונה פורק פעמים ואחד, כי כל חזרה מביא שניו וחידושות. כמבואר בחז"ל בחשיבות פרק החכם, ואחת מזה היא ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי (אבות), והקסו במפרשים, האם דבר זה למעלה

תחשב, הלא שקרן יקרא אם לא יעשה כן, וחדצו הכונה במאמר זה, במה שמדייק לאמור על "מה", כלומר על משתו של חידוש שלא שמע קודם אומר, אף ששמעתי דבר זה, אעפ"כ נמצא בו דבר מה שלא שמעתי קודם. כמרומו בפסוק, כי חיים הם למוציאיהם (משלי) אל תקרא כו' אלא למוציאיהם בפה (תהי'ל), הוצאת הדברים בפה הגורם לשינוי הסגנון או דיסונייה חדשה במיא חיים חדשים להתורה. וכמרומו מדברי ד' למשה, אלה הדברים, אשר תדבר אל בני ישראל (שמות, י"ט), לא פחות ולא יותר (רש"י), וכן נאמר למשה, כה תאמר לבני יעקב ותגד לבני ישראל (יתרו) בלשון הוה ובסדר הוה (רש"י) ולא יעלה על הדעת שמשה יוסיף או יחסור מדברי ד', אלא בא לרמוז על דבר הנעשה ממילא כמבואר, לכן צוה אותו לדקדק ולהיות נזהר מהדבר הזה, ולמסור הדברים בלי שום תערובות והשפעה מזולתו. ורק האיש משה היה היחיד ומיוחד לדעת איך למסור את דבר ד' בלי שום שינוי, המוכרח לבוא ע"י הוצאת הפה, וכמו שהעידה התורה עצמה על זה, כנאמר ויעש משה, כאשר צוה אותו כן עשה (שלא שינה, רש"י).

רצון ההשגחה היה להגביל עד היכן הם דברי ד', והיכן מתחיל הפירוש. וזהו שנאמר בקרא, וזאת התורה אשר שם משה לבני ישראל (צבים), הלשון, "שם" יורה על מה שלוקחים דבר במקום זה ושמים אותו במקום אחר, בלי שום שינוי. ובמשנה תורה אף שבתוכן אין שינוי, אבל הדברים הם של משה. כנאמר, "אלה הדברים" אשר דבר משה, החידוש בזה הם רק הדברים, ובכיון נקרא הספר בשם "דברים", להורות על זה. ובספר הזה הונהג היסוד ונתינת רשות לפירוש וביאור התורה, כנאמר התחיל משה באר את התורה. מזה התחיל הפירוש הראשון מפרשי התורה המשתלשל לשלשלת ארוכה בתוספת טבעות חדשות בכל דור ודור מהשפעת הזמן לפי חוקי ההתפתחות. כמבואר לעיל שהזמן והמקום וכל אדם יש להם חלק של השפעה בכל החידושים והמבואות בכל מקצעות המדע בכלל, ובחידושי תורה בפרט. כמו שמצינו בלשון המפרשים המשתמשים בלשון מקשים העולם (מהר"ם). כי בכל דבר אשר נבאר יש השפעה בהקשיות והתירוצים, כנאמר ויחכם שלמה מכל אדם, אף מן השוטים (תהי'ל) כמסופר בשם הרב ישראל סלאנטער ז"ל, שהיה עובר לפעמים אצל בית רעצן שהיה מאחר לשבת כלילה ומתקן נושנות. נכנס שמה וראה שהגב נדעך לכבות, שאל אותו, למה לא תחל לישון הלא הגב הולך לכבות, ענה הרצען, כל זמן שהגב דולק עוד יכולים לתקן, והרב למד מזה מוסר השכל לעצמו, ואמר כל זמן שהגב דולק עוד יכולים לתקן במעשי.

ועוד מעשה בהרב ר' וויס ז"ל שפעם אחת דסך בחלונו איזו בעל מלאכה עובר בחצות ואמר לי אולי יש לך בביתך דבר מה לתקן, ענה הרב אין לי כלום לתקן. חזר הבעל מלאכה ואמר חפש נא היטב ותמצא מה לתקן. הדברים הללו נכנסו ללבו, חפש נא היטב ותמצא מה לתקן. התחיל לשפשפ במעשיו ולחפש היטב מה שיש על לתקן. מכל דיבור ודיבור אף מאיש פשוט יש ללמוד ממנו, הלשון והסגנון השונה אצל כל אדם וכל עם ועם, הוא הלא הסיבה של יצירה חדשה, כמרומו בקרא, בעבר הירדן הוצאת משה באר את התורה (דברים, א'). בשבעים לשון פירשה להם (רש"י). כי בכל לשון וסגנון, יש בו צד החידוש שלו אף אם התוכן הוא אחד. כמרומו בפסוק, וכחבת על האבנים כי באר היטב (דברים כ"ז) מיתקרי בחד לשון, ומיתרגם בשבעים לשון (יונתן). התוכן הוא אחד, אבל המבטא בכל הלשונות הם שונים, והסגנון השונה מוציא חדשות.

ובדולי האומה בכל הזמנים ובכל המקומות הורו ולא בוש מלפניהם דברים, מהשפעת אחרים על תורתם. כמו שמצינו, שכעס ר' יוחנן שלא אמרו הלכה משמו, נכנס לפניו ר' ברי אדי, א"ל כחיב (יהושע, י"א) כאשר צוה ד' את משה עבדו, כן צוה משה את יהושע. דיבור ודיבור שאמר יהושע, היה אומר להם כן אמר לו משה: אלא יהושע היה יושב ודורש בסתמא, והכל יודעין שתרצו של משה היא, אף אתה ר' יושב ודורש, והכל יודעין שתורה שלך היא (ירושלמי, שקלים, פ"א), וכן מצינו באחד מגדולי התאורנים ז"ל, אולי יחשוב מעיין בספר זה, שהמחבר חבר כל דיניו, ביגיעו וטוב עיונו מדברי תנאים ואמוראים. אולי כן, היה התחייב להיות המחבר בקי בכל פינות אמרוהו, בבלי וירושלמית, ספרא וספרי ותוספתא. לכן היודע עצמו וחכמתו מה לו, ראוי לפרסם באמת לכל השומעים קולו, ואל יעשה מלאכת השם תמימה, כקשת רמיה בצידה וערמה, כמתהדר בילדי נזירים, כחלש מניין בשלטי הגבורים, וכשכל אנשים מתעשר בכתר המלכים כו' (תראה ז"ל, באגרת שבסוף ספר החינוך). ואני העניי ההדיוט אין צריך להעיר עלי מלכתוב אגדה, כי איש כערכי או פחות מעט, יבין חסדונו בקל, ולפעמים איהו דין שאחשוב אני שהוא מחודש מאד, ימצא אותו המעיין בסוד זה או בסוד אחר, משנה מפורשת, ואם לפעמים יראה המעיין איהו בקיאות בספרים, גנוב הוא אחר, כי ת"ל עתה ספרי הדוסים מצויים, וחששתי בחיפוש אחר חיפוש, ויעניתי ומצאתי תאמן (פסג' בפתיחה הכללית).

וההתייחסות בביטול לספרים חדשים, הבא מתוך גאווה וקנאה, מעמיד אותם המבטלים במדרגת ביטול תורה נמוכה ומקדיש על עצמם בקהל שתורתם היא תועבה. כמרומו בחז"ל, שנים שיושבים ואין ביניהם דברי תורה, הרי זה מושב לצים (אבות, ג'). הכונה, כשיושבים אע"פ שעוסקים בתורה כל אחד ואחד לבדו, אבל אין ביניהם, שאין מתחברים, ואין יחד ללמוד בתורה, ואין זה, כ"א שכל אחד מהבלי ומתלוץ בלבו על ידיעת ולימוד חבירו, וחושב שאין בו תועלת בחבורתו עמו, ולפיכך אין ביניהם דית, ר"ל

שאינו לומדים ביתה, הרי זה בוראי מושב לצים נקרא, אע"פ שאין פוצה פה ומצפצף (מד"ש). ויש לומר בדרך אפשר שדבר זה מרומם בתוה, אמר רבא כי אם רואה אדם שיסורין באין עליו, יספספ במעשיו כי פשפש ולא מצא, ותלה בביטול תורה כי (ברכות, ה'), שלכאורה תמוה, כשפספש במעשיו, בוראי פשפש גם בהמצוה של תלמוד תורה שהיא כנגד כולם. וי"ל הכוונה כמה שאמר יתלה בביטול תורה היא על מה שמבטל תירושי תורה של תבדול.

ולא רק שאינו מן הגימטס לדבר סרה במתבדלי ספרים, אלא הוא ג"כ איסור וסכנה. כנאמר, שמעתי מהרב המוטל ח"ק כמחרית בן עטר ולהיה, שבמונו חכם אחד מחכמי המערב, קרא בו בסדר בענין אתה, ולא יערב לו, ודבר עליו סרה. ובבילה באו ותנקו, עד שבכה ושאל מחילה, וקבל עליו שלא לזלול בשום מחבר (אוולאי הק, שם הגדולים ח"ב). ודאיתי במכתב לאחד חכם, שהיו ח"ת יושבים ללמוד, וגמשכו הדברים שאי מתהברה דבר קצת שלא כהוגן על ספר אחד ידוע. ותיכף נתנמנם, והענישו אותו בחלום על דבריו, ויקץ ויגד לתבדיו להזהירם על כבוד הספר הנזכר ומתבדו (שם, מערכת ה'). כי אם ימצא רק דבר אחד חדש בכל הספר, יביא תועלת ללומדים ולמעינים בו, כמו שאמר אחד הגדולים, כי לכל הפחות נמצא בכל ספר דבר אחד חשוב וטוב, והוא מגין על כל הספר (מהר"י ליהט בתקומה לספר תורת גיטין). כי אין תוקף על תירושי תורה, ומקורי התירושים עוד לא נשאב, כנאמר, תורה צוה לנו משה, מורשה קהלת יעקב, וכולנו יש לנו חלק בירושה זו. וכתיב תורת ד' תמימה (תהלים), לאחד כל הפירושים והתירושים, התורה עודנה תמימה, וכאלו לא נגעו בה (מפרשים), וידוע החשיבות והכבוד שהיו מתייחסים גדולי ישראל אל הספר בכלל, כנאמר, אין ליכנס על ספסל שספר מונח עליו (הבדריש). שני בניה הולכין יחדיו, ואחד מהן נושא ספר, צריך השני ליתן לו לשכב, או לצאת לספרי פתחת (שם). הגשמות יש להם ספרים עדוכים על השלחן, כמו שרגילים בתייהם ללמוד, כן לומדים במותם (ספר החסידים), לפעמים הלכתי כמה מאות פרסאות בסכנות עצומות, כדי לראות ספר קטן (ישיב מקנידא), שמעתי בשם גדול שאמר, אפילו ספר קטן שבקטנים, אם ימצא רק דבר אחד טוב, די לו, וראוי לתבוק ולנשקו (שערי צדק). הספרים אינם ככלי הבית אשר יפארו את מעון האדם, כי המה רק כחלונות לבית, ואם חסיד הספרים מהבהב, אין בתשיכה תחתול בו, גם אם תמלא את הדרך בספריך, לא יאירו עיניך עד אשר תקרא בם (מאמר החכם), וגם על הידור החיצוני צריכים לדקדק, כנאמר, הלא זה הדבר שעוסקים עתה לכרוך הספר, נדמה לנו שאינם נחשבים לכלום ענין הכריכה, אבל באמת כמה וכמה עולמות תליים בזה (ר' נתמן מברסלוב), עיין חמיד בספרים יפה הכתיבה ויפה הקשירה, ויהיה מקום העיון יפה חבני (שבוותח).

מצות עשה של כתיבת ספרים

וכמבואר לעיל, בזמן הזה המצוה של "כתבו לכם" שהיא המצוה עשה של כתיבת ספר תורה, חלה על כתיבת ספרים. כמבואר במוספים, כי בזמן הזה אין לומדין מן התורה רק מן הספרים. וכולם חייבים במצוה זו (הרא"ש). ולכן נקראים אנתנו עם הספר, כי שארי העמים, המדינה עושה אותם לעם. לא כן עם ישראל, שהמדינה והארץ היא הספר, והמדינה הארצית היא ספל אצילנו. ואף ארצנו הקדושה נדחת לפעמים מלפני הספר, כמבואר בתוה, והתני ר' חייא מאי דכתיב (איוב י"ח) אלקים הבין דרכה, והוא ידע את מקומה, ידוע הקב"ה בישראל שאין יכולים לקבל גזירות ארמיות עמד והגלה אותם לבבל (גיטין ס"ז). הבין דרכה של תורה ולומדיה היכן היא ראויה להתישב (רש"י). גזירות, שגורדין גזירה שלא יתעסקו בתורה, ולא יקיימו מצוות, והגלה אותם לבבל בתורת הבית (רש"י). ומדינות בבל של קצת קדושה, שמתה תורה שנלמדה משה, כנאמר, אמר רב יהודה אמר שמואל, כשם שאסור לצאת מא"י לבבל, כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות (כתובות, קי"א). לפי שיש שם שיבות המרובצות תורה (רש"י). וי"א אף מבבל לא"י אסור לצאת, דאמר רב יהודה, כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה, שנאמר כי (שם). ולא רק ללמוד מותר לצאת לתוה, אלא אף ללמדה לאחרים, כדאמרין שיליה יומא, כי היכא ולימות רב ולגמור אורייתא בבבל (מפרשים).

ומצינו בשי"ע, שכתובת דברי תורה נחשבת למצוה, כנאמר, הכותב בדי"ת אע"פ שאינו קורא צריך לבדק (אור"ח, מ"ז, ב'). התסדר לזה, שהרי זה עיקר קיום התורה, ולא מבקע"א תורה שבכתב, אלא אפילו תורה שבעל פה. הנה כמלמד תורה לרבים, שהרי עיקר קיום התורה הוא ע"י כתיבה, ולאמלא כתיבה כבר נשתחתה תורה מישראל, ולכן כיון שבשעת הכתיבה מהורה בלבו ופוציאה לחוץ ע"י כתיבה, הוי כדבור, ותיב לבדק, וכן נוהג לע"ז לדינא (ערוך השלחן). אבל המורה בעצמו, אין צריך לבדק (שם, ס"ג). כי עיקר התכלית בנתינת התורה היתה להוציא אותה התועה. (ועיין בבאור הגר"א שהקשה, הלא כתוב והגית בו כי, ועיין בושמת אדם שדחה קשיתו ע"ש). כי עיקר התכלית בלימוד הוא הרבצת תורה ברבים, כנאמר בגמ', אמרי, היכי ניתיה, רב הונא רובץ תורה בישראל, ור' חייא רובץ תורה כי (מרי"ק).

ועצם חשיבות הספר הר' נמדד בחשיבות המתבד, רק בהדברים הנאמרים שם, כי דברי התורה בכללם ניתנו בסנין, ואין חשיבתם נתגדלו או נחקטנו במי שמוסר אותם, כמרומם בקרא, כי שם ד' אקרא הבו גדול

לאלקינו (האינינו) מדיק באמרו „אקרא“, לומר, לא תעשו רצוני, שאני בשר ודם, ותהי מצות אנשים מלומדה, רק הנו גודל לאלקינו, דוקא, כי הוא צוה את הדברים האלה. ואפשר בשביל זה כל הנביאים אמרו תמיד, כה אבר ד', או נאום ד', ר"ל אחם הנוכחים לא תשמעו התוכחה, בהיותם נושאים פנים להמדבר, רק תדעו נאמנה, כה אמר ד' (אסימ). ומצינו כי השראת השכינה מצויה ביותר, דוקא אצל בן בלי שם, ודוקא במקומות הנמוכים הנסתרים, נמצאים מסמונים ואוצרות חשובות, כמו שראינו, שכונה במקום נמוך ונסתר במדבר שממה, היה אש אלקים כוער ואיננו אבל, ובתרמולא דעניא משכח מרגניתא (זוהר). ורמז לזה מצינו בקרא, וירא אליו ד' (ויירא). ויש להקשות, למה לא הזכיר שמו של אברהם, ויש לומר, כי באברהם היה ב' הפכים, מצד א' היה המפורסם בכל העולם, כמרמזו בשמו „אב המון“, ומצד השני היה העניו ביותר גדול בעולם בזמנו, כמו שאמר ואנכי עפר ואפר, לזה מרמז לנו הכתוב, כי ד' בא אצלו להשרות השכינה עליו לא מצד שמו המפורסם, רק מצד עצמותו, שהיה עניו. והנה שאמר „וירא“ שמרמו על השראת השכינה „אליו“ דייקא, מצד עצמותו שהוא עניו, ולא אמר אברהם המרמז על פרסום שמו (כל"י).

וכמבואר, כל אדם יש לו חלקו בתורה, ואם ימנע מלקבל ולמסרו, נמצאת התורה חסרה. **תורה בזמנה** לכן אף המסופק בכה החידוש שבו, מחויב להתאמץ בכל כוחו ושלם חובו. כמבואר ביותר הק' בפסוק שור או כשב או עז בו (אמור) שהאדם יכול להשיג מה, כפי התאמצותו בתורה בו. אפילו נמצא במדרגה שאין למטה הימנה, אם יסרתי משיג הדרגות שונות כפי שיטתו היגיעה ע"ש. וכמבואר, שכל המונע הלכה מפי תלמיד, כאילו גזול מנחלת אבותיו, שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה כו'. מורשה היא לכל ישראל. משנת ימי בראשית (סנהדרין, צ"א). לכל דור ודור נמסר חלקו בתורה השייך לו בכלל, וכל אחר ואחר מחויב לקבל חלקו בפרט. כי אחר לא יכול לקבל את חלק חבירו בתורה, ואם הוא עצמו לא יקבלנו, יאבד חלקו בתורה. וכשיעבור הזמן, יבטל חלק זה לעולם. כי לכל זמן, וחוקה שהחידוש בזמנו בא, כמבואר בפסוק, אשר פרוי יתן בעתו, ועליו לא יכול (תהלים, א'). מהו הפרי ומהו העת, יש לומר שהקב"ה חלק לכל דור והדרשים והחכמים השייך להם, וגם חלק לכל חכם חידושי תורה השכינים לדור הזה. לכן מוטל על כל חכם בדורו, להוציא לאור חידושי תורה שלו, ובזריז רבריו יכנסו בלב השומעים, ביון שאותו הדור יש לו חלק בו ובתורתו. ואם החכם מתרשל אינו מוציא לאור חידושי תורה השייכים לו, אז מלבד העונש שצריך להתגלגל עבור שלא השלים חקו, עוד יש לו עונש נוסף, כי כשמתגלגל אח"כ, הוא בא בדור שאינו שלו, ואין להם חלק בו ובתורתו, ולשארם להם דברי תורה ותוכחה אין הדברים שלו נכנסים באניהם, והתורה מתבזה. לזה אמר שהאיש אשר בתורת ד' חפצו, ובתורתו יהנה יומם ולילה, אז אותו האיש יהיה כעץ שתול על פלגי מים. עבור אשר פרוי יתן בעתו, ר"ל, שמוציא לאור חידושי תורה בעתו, והיינו בעת הזאת שחלקו לו השי"ת וכדורו, אז יעליו לא יכול, כי מתקבל על הדור (אלשיך). הזמן מעורר את החידוש, וצריכין ליותר שלא לעבור זמן בחידושי תורה, כי אם עבר זמנו בטל החשיבות.

ובכן החידוש הוא כמעין הנובע שאינו פוסק, כמרמזו בקרא, ורש דרש משה (שמיני), שצריכים לכתוב ורש בסוף השיטה, ורש בתחילת השיטה, להודיע לאדם שאין קץ וחקר לדרכת התורה וסודותיה. כשהשלים לאדם הדרש, והוא חושב שכבר השלים ההשגה, חוזר ומתחיל בראש, וכן לענין כל ישראל, שבסוף התורה, צריך להיות באמצע הצורה, רמז שאין סוף לתורה, וכשחושב שהוא בסוף צדיין עדיין הוא באמצע (מגלה עמוקות, אופן ט'). כי כל יום ויום מתחיל פרק חדש במעשה בראשית, כנאמר, המחשך בכל יום תמיד מעשה בראשית, וחידושי תורה בכלל. וצריכים לשאוב בכל יום ויום ממעיני החכמה הנובעים ובאים מחדש בזרם רוח הזמן, המקום והאדם, הם מקוריו ההשפעה לכל חידושי התורה וההצגות המתחלפות בלבושין חזותין בבחינת פושט צורה ולבוש צורה, לפי חוקי התפתחות הטבעית עד להתרוממות לנקודת הגובה של שלימות. וְכֵשֶׁם פושט צורה ולבוש צורה, בגדי חורף בקיץ, ימשוך עליו חוכי וסולא, כך הוא הדבר גם בלבושי תורה ולבוש צורה, בלבושית צדיכים להתאים לתנאי הזמן והמקום. שלא תחבזה

ח"ו בעיני בני אדם. וגם המכבדים לא יכבדוהו כמו שמכבדים דברי ישן נושן המונח כמזהים, רק יכבדו אותה כמו דבר חדש המביא תועלת וטוב לכל העוסקים בה. כמרמזו בחז"ל, רבא אמר כנון הני דכי בנימין אסיא, דאמרי מה אהנו לן רבנן, מעולם לא שרו לן עורבא, ולא אמרי לן יונה (לא אמרו לן דבר חדש שלא מצינו בתורה, רש"י), כי קא מייתי טרפה דבי בנימין קמיה, כי תוי ליה טעמא אחריתא, אמר להו תא חזו, דקא שריגא לכו עורב (שהיה זה אינו מצוי בתורה, אלא בסופרים אמרוהו, רש"י) (סנהדרין, ק'). ויש לתמוה, כנראה שהיה רבא חפץ להתפאר שהוא מחדש חידושי, וצריכים לומר הכונה שבא לסתור דברי המבקרים הקנאים לאמור שאין חדש ואין תועלת בהופעת ספרים חדשים, וחפץ רבא להורותם כי הספרים ודברי תורה המופיעים, הם בבחינת לבושין חזותין המחויבים לשם קיום התורה. כנאמר, כי אם בתורת ד' חפצו, ובתורתו יהנה יומם ולילה, כי אשר פרוי יתן בעתו ועליו לא יכול (תהלים), החפץ בקיום התורה, ידקדק שבתורתו שהוא יתנה יתן

פרי. "בעתו", לפי דרישת הזמן, בזה יעיד כי בתורה ד' חסדו, שחשן בקיומה. כי רק בגדר של פושט צורה ולובש צורה לא תהי התורה והמצוות בגדר של יושן ובלילה, רק בבחינת ועליה לא יכול.

וכמרומו בחיול, אמר רב חסדא כי מאי דכתיב (תהלים, קי"ט). לכל תכלה ראיתי קץ, רחבה מצותך מאד. דבר זה אמרו דוד ולא פירשו כי אמרו ויחזקאל ולא פירשו, עד שבא זכריה כ"ו ופירשו (עירובין, כ"א). שראו את התורה בפנים שונים, דוד לא ראה רק רחבה, ואיוב הוסיף לראות גם ארכה. ויחזקאל ראה אותם פנים ואחור, ולזכריה ראה עצה וקילוף כי "מתרש"א). הכונה בזה כי כל האנשים בכל הדורות, רואים ומבינים את התורה בהשגות שונות. וזהו סוד ההתפתחות וההשתלמות. ולכן הפירושים שבתורה משתנים ומתחלפים בחילוף הזמן. כי אין במציאות להכיל את כל סודות התורה לדור אחד, כי השפעת הזמן בכל הדורות מוסיף על ההשגה ומשלים הביכור של המחשבות. כמרומו בפסוק, בעבר הירדן הואיל משה באר את התורה (דברים), התורה נמשלת לתאנה, מפני שכל האילנות נלקטים כאחד, והתאנה מעט מעט (תנחומא), הפירות של התאנה נבכרים בזמנים שונים, וכן הוא בהשגת התורה, המתבכרת בזמנים שונים. ואמר בלשון "הואיל" לשון התחלה, משה רבינו היה מן המתחילים בפירוש התורה, והדורות הבאים צריכים להיות ממשיך הלקיטה לאחר הביכור בכל זמן וזמן. וההשגה אינן מתבכרת בפעם אחד. כמו רחוב לאט עם התפתחות העולם. ולכן דור אחד אינו יכול להשיג ולהבין מה ששיג דור אחר. כי לא היו עוד בדור זה במדרגת השגה גבוה להבין את דברי ד'. ומטעם זה נקבל (אונקלוס) לשון הבנה. כי לא היו עוד בדור זה במדרגת השגה גבוה להבין את דברי ד'. ומטעם זה הלוחות הראשונים נשברו, כי היו כתובים באצבע אלקים, שהיה למעלה מהשגתם. וזהו שאמר הקב"ה למשה לאחר מעשה העגל, לך רר כי שחת עמך (תשא) לך ממדריגת הגבוה, כי בניי לא יוכלו להשיג מדרגת גבוה כזה. ולכן מציינו כי בלוחות האחרונות כבר צוה ד' למשה לכתוב, כדכתיב, "כתב לך". ויכתוב. "פסל לך". גם בלוחות האחרונות התוכן היה מדי יתב', אבל העבודה המעשית, הכתיבה, היתה ע"י משה, הלבוש נחלש בידי משה. ולכן כתיב במקום אחד וכתבתי, כי התוכן היה מאתו ית', ומשה היה משמש בתור סופר בשם המלך (עין הר"צ, ורמב"ן בענין זה). ויש מביאים בשם חכם אחד בספרו, הלהות מסוגל להשגת והבנת העם. כמרומו במשנה, כי התקינו נקרא מעשה (אב"ע"ו, שמות, כ"ה, י"ב). ויתרצו כל המסירות, כי במקום אחד כתיב, ואנחנו לך כי ותחורר והמצוה אשר כתבתי (שמות, כ"ה, כ"ד). ובמקום אחר כתיב, ויכתוב משה את כל דברי ד' (דברים, ל"א). והכל ניוח, כי הכל בא מאתו יתב', ומשה עשה רק התקין, להיות מסוגל להשגת והבנת העם. כמרומו במשנה, משה קבל תורה מפי משה רבינו, הכונה בזה שהיה מסוגל לקבל את התורה מאל דם ונשא כל כך, ולעשות בה חקיקונים וסגוליות שונות להיות מתקבלת לדרי מטה במדרגת נמוכה כל כך. ומעין זה צריכים לעשות כל העוסקים בתורה, לחזור אחר סגוליות שונות איך למסור את התורה לעם. וכמבואר. הלומדי תורה צריכים להתאים את הלבושי תורה לפי צורך הזמן, וירחיץ בזה את הגיחוך והביון מהתורה לבושיין חדתינן. בעניי הבריות. כמרומו בפסוק, על מה אבדה הארץ (ירמיה). דבר זה שאלו לחכמים ולנביאים כי עד שבא הקב"ה ואמר, על שלא ברכו בתורה תחילה. ולבאורה אינו מובן גודל קשיות החטא בזה, שלא ברכו בתורה, עד שיביא לידי אכזון העולם. הלא ידוע שענין הברכות אינו חומר כי, ואנן פסקינו, ספק ברכה להקב בשאר דברים, והברכות אינן מעכבות. אבל הענין בכאן הוא שבברכה מורמו הענין של תוכן המצוה, ותכלית העשיה. לכן מי שמבקר, הברכה עצמה לומדת אותנו דרך ואופן הלימוד, שאנו אומרים אשר קדשנו כי וצונו לעסוק בדברי תורה, רצה לומר, לישא וליתן בדברי תורה בפלפול וסבאר (רי"צ). אח"כ אומרים והעביר נא כי את דברי תורתך בשינו ובפיות עמך ישראל כו'. כלומר, שתכלית הלימוד לעשות התורה מטעמים המתוקים לחיך, כדי שיהיה קושיץ עליה, ותוחתני המלמד תורה, כלומר, עד היום מלמד בעצמו, כל הקרב הקרב לדרוש ולחקור בה גם בלי רב, וכן נותן (שם). מה שאנו אומרים נותן התורה, לשון הוה, הטעם כי הוא יתב' נותן לנו בכל יום תמיד תורתנו, כשאנו עוסקים בה, הוא ית' משמצי לנו טעמים ודינים חדשים ע"כ (ספר חסידים). והחיזוקים המה בחינת לבושים, וצריכים לעסוק בקיושוי כלה, בבחינת לובש צורה ופושט צורה, לפי רוח הזמן. כמו שדרשו חז"ל בפסוק, ואהרן אצלו אבון, היינו מכוושים, כאמרו האבונים עלי חלע, היינו בלבושי משי. ואח"כ שעשועים יום יום, כן אני משנה ומחליף את מלבושי התורה בכל יום, כילו המהפך ומחליף במלבושי השעשועים שלו. וכנאמר, בתורה יש כמה לבושים המתחלפים לארבעה חלקי "הוד"ס, ומי שאינו מאמין בסוד, הוא "מדר", ומי שאינו מאמין רק בפשט, הוא "טפ"ש" (הרב חידא ז"ל). ויש מקצוע אחד בפרדס, שחליפת הברגים צריכים להיות בצנעה, והוא בחינת "סוד", שצריכים לגלות טמח ולכסות טמחים. כמו שאמר שולחן ערוך, צריכים להיות בצנעה, כלשם שאקבל שכר על הדרשה, כך אקבל שכל על הפרישה. וכנאמר בחז"ל, ת"ר, יש נקראין ולא מתרגמין, ויש נקראין ומתרגמין, ויש, לא נקראין ולא מתרגמין. מעשה בראשית נקרא ומתרגם כו', ואלו נקראים ולא מתרגמין, מעשה ראובן כי בברכת כהנים כו', מ"ט, משום דכתיב, "ישא" (במדבר, מגילה), שלא יאמרו הקב"ה נושא פנים כו' והם אינם יודעים, שישראל הם כדאים לשאת

להם פנים, אני אמרתי, ואכלת ושבעת והם מחמירים על עצמם עד כזית (רש"י), מעשה דור ואמנון לא נקראין לא מתרגמין (ענין מהרש"א). אבל בדברים שאין בהם משום גילוי, דרושים בקהל רב בבחינת חילוף לבושים ולפי צורך הזמן, שהוא המורה היותר גדול. כי מה שיעשה הזמן, לא יעשה ולא ישיג השכל היותר עמוק וחריף. כמדומי בחז"ל, אדם נידון בכל יום (ר"ה, ט"ו), ומבואר הטעם, כי כתוב בפסוק, לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל, ובר יום ביומו, הכוונה, כי היום הוא מביא את אופן המשפט. הערת הזמן תורה לנו איך להתנהג (ענין ר"ה, ל'). וכמדומי עוד, בקרא, ויקרא בספר תורת האלקים יום ביום כו' (נחמיה, י"ח). קרא בספר בכל יום, עם הפירוש של היום ההוא, היום הוא הפירוש.

ולכות גדול יחשב נתינת הרשות לרדישת התורה, ולא זכו בו רק בני ישראל, שנפל להם בירושה ממש, כדכתיב, משה מורשה קהלת יעקב, וכות שאף יושבי בשמים לא זכו בו. כנאמר, הנביא שאמר, כה אמר ה', שהלכה כפלוגי, יהרג, אע"פ שהענין הוא אמת, ושכך הלכה, ולא בשמים היא (רמב"ם, הל' יסודי התורה, פ"ט), ואף הכניסו, בכבודו ובעצמו, אינו יכול לומר, כך היא ההלכה, כנאמר, אמר כו', שלשה אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה, אמרו לו ליהושע, אמר להם לא בשמים היא (רמב"ם, ל'), אמרו לו לשמואל, אל תאמר להם, אלה המצוות (במדבר, ל"ו) שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה כו' מיד תשש בוחו של יהושע, ונשתכחו בימנו ש' הלכות, ועמדו לו כל ישראל להרגו, א"ל הקב"ה, לומר לך אי אפשר, לך, וסורדן במלחמה (תמורה, ט"ז). (ענין מהרש"א, פ"ט). ובמקום אחר, זמן, שיש חשש שכתב בדברי תורה, עוד יותר צריכים לספל בחיבור וסידור בספרים. כמו שמצינו בימי התלמוד, שכתבת התורה עוד נחשב לאיסור באנשי ההוא, אבל משום חשש שכתב התיור. כמבואר, אמרי דלמא מלתא חרתי שאני, דהא ר' יוחנן ור"ל מעיינו בספרי דאגרתא בשבת, ורדשי הכי, עת לעשות לך הפרו תורתך (תלמוד, ק"ט). אמרי, מוטב תעקר תורה, ואל תשתבח תורה מישדאל (תמורה, ו'). חרתי, לחדש דבר כגון זו, שחדשה היא, מעייני בספרא דאגרתא, שלא נשתכחו. עת לעשות לך, כשעושי הרבר לשם קדושת ר' ראוי להפד תורתך (רש"י). כמו שנחבאר, יש צורך וגם חוב קדוש, ללמוד וללמד, לחדש בפי שכלו, ולהרביץ תורה ברבים, בדיבור ובכתב. אבל מצד השני צריכים לרעת אחריות בתלמוד תורה לכל העוסקים בתורה, האחריות הגדולה המונעת בפני כל מי הבא לעבור בעבודת הקדוש הזאת. כי צריכים לזה קדושה יתירה. כנאמר, אשר קדשנו במצותיו וצונו לעסוק בדברי תורה. וצריכים זכיה גדולה שלא להגזק בעבורה זו. כמבואר, זכה, נעשית לו סם חיים, לא זכה נעשית לו סם מות (יומא, ע"ב).

והזכיה הזאת יכולים לרכוש רק כשלומדים תורה לשמה. אבל לאו כל אדם זוכה למדרגה זו, ואם יחשוב בדעתו שהוא במדרגה זו, אולי טועה במשקל. כמו שמצינו שחששו בזה גדולי העם, וז"ל, הנה על כת זאת, שחושבים בדעתם, שהם לומדים תורה לשמה, על כת זאת אמרו חז"ל, כל הלומד תורה שלא לשמה, נוח לו שלא נברא, ומוטב שיהיו לו שלתינו פניו, ולא יצא לאויר העולם. ואמנם, האנשים ההם מראים א"ע, שהם חסידים ואנשי מעשה, באמדם כל עסקיהם בתורה המה לשמה. והנה התנא ר' מאיר העיד עליהן שלא כך הוא, באמרו בלשון כוללת, כל הלומד תורה לשמה, זוכה לרבים הרבה, ולא עוד אלא שנקרא ר"ע, אהוב, אוהב את המקום כו' משמח את המקום כו' ומלכשתו ענוה כו', להיות צדיק וחסיד כו' ומדחקתו מן החטא כו'. וכל הרבנים הללו נראים שהם רק טפלים או הדברים הגדולים הנעשים בהם, כמו שאמרנו זכיה לרבים הרבה. ומי מפעלי הלו שבזמננו, שזכה אפילו לפרס הקטן מהם (ו' עץ חיים, מהר"ח). ומי לא ילבוש בחרדה ויחפץ בפחד תורה, ויתאדור ברתת וחלחלה, טרם פותח הספר לקרות בו, בפרט לעלות בלבו ללמוד וללמד, שלא לכוח באש. כנאמר בה דברי באש נאום ר'. ומבואר במפרשים פ"י דברי חז"ל, למה נקרא שמו עולה בור, תרע, מי שהיה מביא אמת, הכהן גוסלה, אבל העולה אין בריה טועם ממנו כלום, אלא כולה עולה להקב"ה שהוא עליון. לכך נקרא שמו עולה כו', כל מי שהוא מעלה את המזבח שראוי לשרוף באש, כו' אש היא העולה (על מוקדה) (נחמיה, ו'). ויקרא, ורמו הכ' זאת תורת העולה, כלומר, שהתורה שאדם לומר צריך להיות רוגמת העולה, שאין בריה טועמת ממנה, אלא עולה כולו להקב"ה. ולא יהיה בהם חלק לאדם כלל, רק לכבודו יח' באהבה ויראה, שתהיה פורחת לעילא, ותהיה עולה להקב"ה. ואולם היא העולה, מי שרוצה להתעלות ע"י התורה להקריב, ולבו מתעלה ומתגדל בקרב ע"י התורה לשמה, או על מוקדה על המזבח שראוי לשרוף באש, כו' אש היא העולה (על מוקדה) (נחמיה, ו'). וכמבואר בחז"ל, והא כתיב אשרי אדם מפתח תמיד (משלי), א"ל ההוא בדברי תורה (בדכות) ומהו הפחד משום אש אוכלת היא כמבואר. ולזה אמר משה רבינו, ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, אם תהנה בה לשמה תחבל כל הברכות, וחזי' לאיפך א"ל תלמוד התורה, ותקיים מצוותיה, הרי היא לפניך סם חמור, לקבל כל הקללה ח"ו. בפרט בלימוד התורה, שצריכים להכין את עצמו במ"ח דברים, וקשה לאדם להיות מוכן בדברים הללו. לכן אמר משה "ראה", כלומר ראה היטב. כי לכאורה נדמה לאדם שאין צריך דבר ללימוד התורה, רק ישב ללימוד ויתענה, חיכת בלבו, ונדמה לו שהוא כבר בשמים, והכל צריכים להזהר בכבודו, ואינו יודע כי חזי

יכול להיות, שלא די שלא היה לימודו נוח רוח לבוראו, אלא גם בנפשו הוא, וירד על ידו לשאול, ונודע מחכמי הקבלה, שלימוד תורה כזו הוא מוֹנֵן לקליפות (שם).

מכשול במצות מכל הנבזר כי לראות, שצריכים להוזהר ממכשולים במצות, עוד יותר מבעבירות. כמרומז בפסוק השמר לכם פן תשכחו את ברית כ"ו ועשייתם לכם כל פסל תמונת כל, אשר צו"ר אלקיך (וואתחנן). וקשה האם צוה הקב"ה לעשות עכרים (עין רש"י שם), ויש לומר שמרמז על העכרים הנסתרם, הנעשים בכחנה לא טובה, בעת עשיית המצות. עבודה מזויפת ח"ו, שלכאורה נראה שגור ערר עובד כזה, מן עובד צלמים. וזהו שמרומז בחז"ל בפסוק, ושמרתם את המצות, אל ועיין בחז"ל שגור ערר עובד כזה, מן עובד צלמים. וזהו שמרומז בחז"ל בפסוק, ושמרתם את המצות, אל יתאונן אדם חי גבר על חטאיו, נחפשת דרכינו ונחקורה כ"ו (איכה). הכחנה, שעל פי רוב, האדם יעשה תשובה ויתורה על עונותיו, אבל צריכים לחפש ולחקור, אם אין פנים וחסא גם בהמצות שעושה. וזהו שנאמר נחקרה דרכינו, ורך מרמז על המצות, כי החוטא הוא הסר מדרך הישר הצדה. וכמובאר בקרא, יעזוב רשע, ודרך נקרא ורך הישר, כנאמר בקרא, אנכי בדרך אשר נחני ד' (חיי ורך הישר (רש"י). וזהו שמרמז במשנה, אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הגר (פסחים). וקשה מה שאמר, "את" החמץ, היה יכול לומר החמץ, אך הכונה בזה, כי חמץ מרמז על עבירות, ואומר שצריכים גם לבדוק "את" כלומר עם החמץ גם "לאור הגר". נר מצוה ותורה אור, לבדוק בהם אם יש פנים, וגם המצות צריכין חיון (נועם מגדים).

וכמרומז בקרא, אין איש צדיק בארץ, אשר יעשה טוב ולא יחטא (קהלת), הכחנה, שלכאורה הוא איש צדיק בעל מעשים טובים ועוסק בתורה, אבל יחטא במעשיו הטובים, כלומר, הוא יחטא בה"טוב" כמבואר, ואף הוא עצמו אינו מכיר בזה, שלדעתו הוא איש צדיק לפי מעשיו שהוא עושה. וביותר החטא הזה שכיח בהמצות של תלמוד תורה, שרבים נכשלים בה, בלא יודעים. כמרומז בחז"ל אמר רבא אם רואה אדם שיסורין באים עליו יפספש במעשיו כ"ו פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה (ברכות). ולכאורה באיזה אדם מדבר, אם באדם רשע, מה לו לפספש, הלא מעשיו נגלים לכל. וצריכין לומר כי באדם מאנשי מעשה מדבר, וצריך למשפש במעשיו הטובים. וזה שפשפש ולא מצא הוא, מפני שאינו מכיר בעצמו כי באמת הוא יושב ולומר, אבל הוא רק ביטול תורה, כי המצוה היא מלא נגניות ופניות, והוא נכשל בזה שלא מדעת, ואין שום תועלת לא לו, ולא לאחרים, כי אין שום השפעה בלימודו, לא על עצמו ולא על זולתו, שזוהי תכלית הלימוד, כמבואר לעיל. כמרומז בפסוק, שומע תפילה עריך כל בשר יבואו (תהלים), כלומר ע"י ששומע תפילה, יתקדשו ויבואו אליה. וכן בפסוק, תהלה ד' ידבר פי, וע"י זה יוכרז כל בשר שם קדשו. וכל זה יכול להיות רק אם התפילה או הלימוד הוא בכחנה גדולה ותורה לשמה. כמבואר בחז"ל בפסוק, כי שפתי כהן ישמר דעת ותרנה יבקשו מפיהו (מלאכי), אם אין הרב דומה למלאך ד' צבאות, לא יבקשו תורה מפיהו (גיטין). כי דברי תורה הנאמרים אחד בפה ואחד בלב מלא פניות אין בהם שום כח של השפעה כמו בדברי תורה הנאמרים מפ"י צדיק שפיו ולבו שוים, שיש בהם השפעה של כח היצירה לו ולאחרים. כנאמר, כל הלומד פרק אחד ואפילו אות אחת מחבירו, צריך לקרותו רבי. וראיה מדוד, שלא למד מאתחולפול רק שני דברים בלבד, וקראו רבי (אבות). מהו שאמר בלבה, הכחנה, כי דברי רשע אינם נותנים שום השפעה יותר ממה ששומעים (תולדות יעקב). כנאמר בחז"ל, תורחו של דואר מהשפס ולחץ, ערך דברים אמתיים, נקיים, היוצאים מפ"י צדיק עתק, הם ככל הנידוד על הורעים, בבחינת יערוך כמטר לחץ, תול כטל אמיתי (תאזינו) המועיל לגידולי רביה בחידושי תורה. כמרומז בדברי הנביא, ויהיה דברי כמטר הנידוד כ"ו (ישעיה). כי שם ד' אקרא הבו גודל אללקינו (תאזינו), גודל מלאשין גידול מדבר, אלא על ממשלה כמטר (מפרשים). אין בתורה ומוסר שלא לשמה שום כח של פעולה והשפעה, ורק דברים הנקיים מפניות יפלו כטל ומוסר על לבות בני אדם, ואף על רשעים. כנאמר, שאף הרשעים מלאים גרעיני מצות כרמון, ובכח הלחץ בבחינת טל ומטר, גרעיני המצות נצמחים, ומוציאים פרי.

הצדיק בתור שר התורה ונכון לדעת, כי מקור השטף של יצירה וחיידוש בתורה נובע ממקור הצדקות שבאדם ולא רק מצד הלבנות. צד הצדקות נותן לו את המפתח וגם הורשות

לחדש חידושים בתורה כפי העולה על דעתו. כמבואר בחז"ל, הלומד תורה לשמה כ"ו ונותנים לו מלכות וממשלה כ"ו ומגלים לו דרי תורה, ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק כ"ו (אבות). הכחנה במה שאמר ונותנים לו מלכות וממשלה, לא על ממשלה מדויקת ועמים מדבר, אלא על ממשלה בתורה. כמפורש ואילו ומגלים לו סתרי תורה ונעשה כמעין המתגבר, וכמבואר, כי כל מי שעושה מצות — ותלמוד תורה ככלל — בלי שום פניה צודדיית עצמית, רק לשמה, הוא הנקרא "איש" בחינת משפיע, ולהיפך, כשעושה רק למענו לטובת הנאות, הוא נקרא "אשה", בחינת מקבל. ומי שהוא בגדר איש, לא תורת הממשלה, בבחינת שהוא ימשול בה. והלומד לשמה הוא המשפיע לתורה בבחינת איש, ולא הכח והממשלה לחדש חידושים בתורה, בבחינת פושט צורה ולבוש צורה. כנאמר, מי מושל בי צדיק, הצדיק הלומד לשמה, לו הכח והממשלה

(כי קובי"ה, אורייתא וישראל חד ניהו) למשול בי ובתורת. כמרומז בזהר הק', דקרי ליה למשה, בעלה דמטרונא, ולכן יש לו רשות לאמור, קומה ה', שובה ה', שוב ה' כו' ע"ש. (נמ"ג). וזהו שאמר, אם אין הרב דומה למלאך ד' צבאות, אל יבקשו תורה מפיהו. כי לא ניתן לו הרשות לעשות חידושים בבחינת שינויים בפרושי תורה, לא נאמר המפתח דק ללומדי תורה לשמה, רק להם אוון שומעת לשמוע את הקול גדול, קול התורה שלא יספך ולא נפסק מיום קבלת התורה. כמרומז בפסוק והיה אם שמוע תשמעו בקולי כו' המרמז על קול התורה שלא נפסק מיום מתן תורה. וכמבואר, נר אלקים נשמת אדם, לא יוכל לבוא בנגיעה באור העליון, בלי חוש האדם, המקשר, בחינת חוש החשמל המחבר את הגד הקטן שומע את הגד לבחור אש, כלי נפש

יראה בתור מפתח

המקשרים את כל מחשבות לב אדם, וכן מעשיו למקור מחצבת נשמתו החוצב להבות אש דת למו. והמפתח לפתיחת המסגרת (סודיטש בלע"ז) מקום יחוד ונישוק צינורות עליונים ותחתונים, הוא "היראה", שבלעדיה אין לבוא בנגיעה עם העליונים, לקבל את האור העליון ורוח חיים להתורה והמחצבת. כמרומז בחז"ל, אמר רבא כ"י כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים, דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימית, ומפתחות החיצונות לא מסרו כהי עייל? (שבת, ל"א). וכנאמר בפסוק, והיה אמונה עתך כו' אמונה זה סדר ודעים כו' ואפי"ה אי יראת ה' היא אוצרו (וימא, ע"ב). אמר שמואל כו' מאי דכתיב (משלי, י"ד), למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולכן אי. אוי להם לשונותיהם של ח"י, שוסקין בתורה ואין כהם יראת שמים (שם), אין בחזקתם שום תועלת, כי אין לה חיבור למעלה, ונסתם אונו לשמוע הקלא דלא פסיק. כמרומז בקרא הן יראת ה' היא חכמה (איוב, כ"א) שגיהם הם דבר אחד, שכן בלשון יוני קורין לאחת "ה" (חז"ל). וכמרומז בקרא, ואחם הדבקים ב'י אלקיכם (ואתחנן) ואחם דאדיקתן בדחלתא דה' (אונקלוס). ונאמר, ד' סימון וד' אלעזר הה יתבי, חליף ועבר ר' יעקב כו', א"ל חד להבירה, ניקו מקמיה, דגבר דחיל חסאון הוא, א"ל אידך, נוקי מקמיה, דגבר בר אוריין הוא, א"ל אמינא לך אנא דגבר דחיל חסאון היא, ואמרית לי את בר אוריין הוא כו' (שבת, ל"א). בלא יראה לא יכול להיות בר אוריין, כי אין אור הדינים בתורתו. וכנאמר בחז"ל, צמצם הקב"ה שכינתו בין שני ברי ארון. כי אורייתא בלי דחילו דרחמנא לא פרתח לעילא (וזהר) אהבה ויראה נקראין גוסיין, שבהן פרתח התורה לעילא, ובר' הארון הם אהבה ויראה (מפרשים).

ולא רק חכמת התורה, אלא גם החכמה בעניני דעלמא אינה נחשבת לכולם, ואף גם חזיק, אם אין עמה יראת שמים. כנאמר במשנה, כל שאין יראת חטאו קודמת לחכמתו, אין חכמתו מחקייתא (אבות). חכמת התורה, וחכמה עניני דעלמא בכלל. ובוה מובן הסוד בדבר כובד העון שבחטא הקדמון בעץ הדעת, שלפי ראות עיני בשר, אין החטא קשה כ"כ במי שרואה לקנות לו בינה ודעת. אבל החיים עצמם נותנים פתרון להחידה הזאת, שהשתלמות החכמה והמדע צריך לבוא ביחד עם התפתחות

עץ הדעת

המדות הטובות. ואם הראשונה הקודמת או החכמה משתמשת רק להרע. כנאמר בפסוק, חכמים המה להרע, ולהטיב לא ידעו (ישעיה). שאינם יודעים להשתמש בחכמה לצד הטוב. ולמה הרב דומה לסכין הנמסר לחינוך בן שנה, שלא ידע להשתמש בו רק להזיק לעצמו ולאחרים. ואדם הקדמון, במצב פראית שלו, ידעת החכמה היתה ובעד אחרים סכנת נפשות. כמו שנאמר לו, ביום אכלך ממנו מות תמות. וענינו תראינה כי גם בזמן מפותח הנוכחי משתמשים בחכמה רק להרע, ומחשבת האדם דק רע, להשחית את העולם בעזר החכמה והמדע, ובפרט בזמן הקדום.

לכן כל מנחת רוחם ונפשם של גדולי חכמי ישראל בכל הזמנים היה להביא תחילה התיקון בשלימות האדם עצמו, בעזרת התורה והמחצבת. ואח"כ השלמה ותיקון בדברים שהם מסביב לאדם. כי בחסרון השלמה כאדם, כל ההשלמות בשאר הדברים, לא רק שאין מביאין תועלת, רק מביאים היות גדול בעולם. והייתה תוספת המקום היותר חשוב בין השלמת מדות האדם. כנאמר, גדול מה שנאמר בעובדיה יותר מאברהם, ובעובדיה כתיב, היה ירא ה' מאד (סנהדרין, ל"ט). ושלמה החכם מכל אדם אמר, סוף דבר כו' את אלקים ירא ואת מצותיו שמור (קהלת). ולאחר שחזר משה לישראל מה שעשה להם המקום, הוציאו ממצרים, העבירים במדבר, ונתן להם את התורה, אמר, את כל זה עשה הש"י. ועתה, מה ד' אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה (עקב), כי בלתי זאת לא תוכל לקבל מה שנתן לך ד', כי המפתח הוה אינו בידי שמים, ובלעדי הכל סגור ומסוגר ולא תוכל לקבל את כל הטוב אשר נתן לך. כנאמר בספוד את ד' אלקיך תירא כו' וכן תדבק, היראה עושה הדביקות בין אדם למקום ובתורתו, כמרומז, את ד' אלקיך תירא. בנימי תורה (בעה"ס). ואמר ר' ברכיה שכר היראה תורה. כי מיוכבד שכתוב בה ותיראנה המילדות כו', גולד משה, ונכתבה התורה על ידו, ונקראת על שמו. בדכתיב, וברו תורת משה עבדי, תורה צוה לנו משה (ע"כ). ונאמר במשנה, לא תהיו כעבדים המשתטין את הרב ע"מ לקבל פירש (אבות), ויהי מורא שמים עיליים (שם). לכאורה הסיים אין לו חיבור אל הקדום. וי"ל ע"פ שם ב' במגדל, ר' יורא דר הוה חליש מגירסא, הוה יחיב אפיתחא כו', אמר כד נפקא רבנן איקום מקמייהו, ואקבל איגרא עכ"ל. מה שלא חפץ ר' יורא להתבטל אף דגו מן התורה ומצוה, ורצה עכ"פ לקיים מצות הירור וקיימה.

ניחא. אבל מה שמים ואקבל איגרא, הרי הוא ע"מ לקבל פרס, שאסור, ויש לכאר עש"י מה שכי בזהר הקי בפסוק מפני שיבה תקום, והדרת פני זקן ויראת מאלקיד. מאן קא חמי דיקנא יקרתא, ולא קא איכספ מקמיה ע"כ. מפרש מה שמים בואת המצוה ויראת מאלקיד, ואמר, דה"ק, מפני שיבה תקום והדרת כר אזי ויראת מאלקיד. היינו תהיה שכר שתבוא בלכך יראת שמים, כי מאן קא חמי דיקנא יקרתא כ"ר. אי"כ שכר המצוה הזאת הוא מורא שמים. ונהג שכר פרס כזה מחזיק ומוטל עליו להשתדל להשיגו. וזהו שאמר התנא, אל תהיו כעבדים כר ויהי מורא שמים עליכם. אבל זאת היא חיוב עליכם להשתדל במצוה כזאת, שהשכר הוא יראת שמים, שכר כזה הוא מותר. ע"כ אמר ר' יורא, כר נפקי דבגן, איקום מקמינהו ואקבל איגרא. הכונה שר' יורא בשראה שהחליש מגידא, ואינו יכול לתדש חידושי תורה במקורם, היה תושש בנפשו וזהו משום שאין בו יראת, ונפסק הריביות למקור השפעת התורה, על כן אמר איקום מקמי דבגן ואקבל איגרא, שכרה של זאת המצוה שהיא יראת, ויתעורר אצלו כת החידוש הנחלש (ע"ין בגי').

אחבה, ספתח תתאח וכשם שהיראה שבת"ח מתחשבת בתור מפתח לתבר ולצרף תצינור לקבל השפעת מקמור העליון, כך האהבה מתחשבת מפתח למסירת התתון המכבד את הצינורות

לדעלא, לבוא בנגיעה עם בני אדם, להריק להם את ההשפעה העליונה. וכמורמו בקרא, כי אם שמור תשמרון את כל המצוה כי לעשותה לאהבה את ר' ולדבקה בו (כ"ב). אפשר לומר כן, והלא אם אוכלה הוא, אלא הדבק בתלמידים וחברים, מעלה אני עליך כאילו נדבקת בי (רש"י). התי"ח דבוק וכו', ביראת להקב"ה מצד א', ועם בני אדם ע"י עבותות האהבה מצד שני. כנאמר, כחיב וידיד ר' אל משה פנים אל פנים (שמות, ל"ג). איכא דאמר, כך אמר ליה הקב"ה למשה, משה, כשם שאני הסכרתי לך פנים, כך אתה הסכר פנים לישראל כר (תו"ל). וכן מצינו בברכת כהנים על הדוכן, שמבשרים את עצמי, לכלי עבור על מצותך, עמו ישראל באהבה. והכהנים הם המורים לעם ישראל, כנאמר בפסוק, ויכתוב משה את התורה, ויכתב אל הכהנים (דברים, ל"א). לפי שהם מורי התורה (אבן עזרא). מורי התורה צריכים למסור את התורה לעם באהבה, באופן להיות מסוגלים לקבלה ולעשותה. וכנאמר, כי אם שמור תשמרון את כל המצוה כר לעשותה כר. כפל לשון, שיהי נשמרים בין ממונין בין מהוולת. שלא יאמר אדם, די לי אם שמור את עצמי, לכלי עבור על מצותך, ואין עלי להצר על כישול המצות מהוולת, לזה אמר בכפל לשון, שמור אתה, תשמרון, לכל יתבטלו מהוולת בר הלוכיה בנזעם דברי אהבה וחובה, להטות לבב בני ישראל מעקממותיה, והיא אמר לעשותה לאהבה כר ללכת ולדבקה בו (אזה"ח). צריכים להטעים בלב סעם את דברי תורה לקבל אותם באהבה. כמורמו בפסוק יעקוב כמסר לקחי, חול כסל אמרתי, כשעדיים עלי דשא כר (האזינו). ג' במסורה דין, איך לקחי נא פת לתם, דך לקחי. הבא משעני בתורה, שאין לקח אלא תורה שנאמר, כי לקח טוב נתתי לכם. וזהו שאמרו אם איך קמת אין תורה, יעקוב כמסר לקחי, מתוך דך לקחי, לקח לי פת לתם. וזהו קמת, אם יש קמת יש תורה, לקחי בגי' קמת (בעה"ט).

צריכים ליתן סעם וריח טוב לתורה להיות נעימים ונתמדים לבני אדם. כנאמר, יכסם על בני ישראל במיסרא אולפן אורייתא, ותקבל עליהן ברעוא כטלא, מימר סומיה ברוחא דמנשכין על ערשלה (ירושלמי). וכוה חלוי קיום והתוקף התורה, תוב קרש המוטל על כל אחד ואחד. ומי שלא יתנהג כך הרי הוא בארדור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת בר (דברים, כ"ז). צריכים להשתדל להקים ולהרים את חשיבות התורה בעיני אנשים, כמורמו בתו"ל בפסוק הג"ל, וכי יש תורה נוסלת כר, אמר דב אסי כר למר ולומד ושמר, והיה סיפס ביזד להתויק, ולא התויק, הרי זה בכלל ארור כר. ואפילו הוא צדיק גמור במעשיו, והיה יכול להתויק התורה ביד הרשעים המבטלים אותה. הרי הוא ארור. וזה קרוב לענין כר (ירושלמי, סוטה).

תורה לשמה וכל מי שאינו עוסק בתורה באמונה, להוציא מתוכה חידושים ולהריבין אותה בריבים, נקרא תלמודו של לשמה. כי אינו דואג על קיומה והתפתחותה. ומפני שהוא מהדברים שבסתר,

דבר המסודר ללב, שאין אחד יכול לערוך ערך משלו, לכן הענינו על דברים שבסתר, כי על ולא כשאר עונשין שבתורה, הבאים בחומר הדין. כמבואר, שכל הענינים שבאורם הם על דברים שבסתר, כי על דברים שבגלוי אין צריכין קללות, כי יש דין בישראל, אבל על דברים שבסתר היו מקללים אותם (כל"י). וכונת התלמוד היא נסתרה מכל, ואפילו נביאים ומלאכים אינם יכולים על זה. כמבואר בפסוק, על מה אבהה הארץ (ירמיה) דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולמלאכים, ולא פירשוהו עד שפירשה הקב"ה בעצמו, ויאמר, על "עובם" את תורתי (גדריס, פ"א). כנגלה נראו עטוקים בתורה, אבל לא ניכר לנו שתלמוד זה הוא שלם לשמה, והנסתרות לר' אלקינו. והתורה הנלמדת שלא לשמה נקראת עובבה כמבואר לעיל. וגדד תלמוד תורה שלא לשמה, אינו משיע על תאדם לבוא ליד מעשה. כנאמר, אשר לא יקים התורה הזאת "לעשות" אותם (תבוא).

כי תורה לשמה, הכונה על השתדלות הרמת ק"ך התורה בעיני הבריות ע"י התחששות, להראות את יפה בבחינת, זה אלי ואנוהו, בהתלבשות לבושין חדשין לפי רוח הזמן. והמושג של "תורה" מורה על חידושין. כמורמו בפסוק וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת באר היסב (דברים). ותכתבון על אבנים ית כל מילי

שבת אוריתא (ירושלמי). דברי תורה הם חידושי תורה, כמרומו במשנה, ותלמוד תורה כגד בולם (משנה). אפילו כל העולם בולו אינו שוה לדבר אחד של תורה, וחד אמר אפילו כל מצותיה של תורה אינן שוות לדבר אחד מן התורה (ירושלמי). שלמאור, מה זאת תורה ומה זאת מצותה. ויש לומר, כי תורה היא גדר הלימוד בבחינת חידוש וביאור את המצוות והחוקים והמשפטים הכתובים בספר התורה. כמרומו בקרא. ואמר ד' אל משה, דבר אל בני ישראל, אך את שבתותי תשמורו כו' (תשא). פי' רש"י, אך למעט כו'. הכל במקרא מועט. אלא שיש לך לדעת. שיש דרשות ודקדוקים בתורה שהם חובת כל אדם כו' והיא אמרו ואתה, פי' מלכך הנכתב הוסיף אתה לדבר להם בעל פה כונת המאמר הסתום כו'. ועל פי דרך זה יש לנו להתהלך באורחות חיים בכל התורה כו' (אורח"ת). התורה ניתנה בדיבור, לכן מחויבים אנחנו לדבר בדברי תורה. וע"י הדיבור ניתן לנו התורה בחידושיה, כי מהות התורה נתהווה ע"י הדיבור שמדברים בה. ומרומו במה שאמר ודברת בם כו'. הכתוב שהתורה נתרבה ע"י הדיבור, ונתחדש ע"י העסק והטיפול בה. וזה אחד מהתנאים המביאים לידי חידושי תורה המקבילים על לבות בני אדם להכניסם בקרבם לרצון. ו"תורה" לשון דיבור, כתיב תורה אחת להם (ויקרא ד' ו') ומתרגם הירושלמי "חתיא". פי' הגב מתרגי, שהוא לשון "דיבור", מלשון יהיה דעת. וכן תרגם אונקלוס בגדה חתה. ורצונו לפרש, שהירושלמי מפרש מלת תורה, הוא לשון דיבור (ירושלמי).

ולכן נקראת התורה תורת משה, כי הוא היה הבעל "דברים" להורות אין לדבר בדברי תורה. כנאמר, וכו' תורת משה עבדי (יהושע). וזאת התורה אשר שם משה לבני ישראל (דברים). והזהיר הכתוב בדברי תורה הללו, שנאמר אם לא תשמעו ניתנה בדיבור, לכן "דברי" התורה הזאת, הכתובים בספר הזה כי המפרש לספר דברים. גדר הדברים בבחינת פושט ולבוש צורה, בתור תרופה מבלי תחישן ולבוא לידי שכחה. כמרומו בפסוק, ושמרתם את המצוות, אל תקרא מצות אלא מצות (יומא). צריכים לשמור כל המצוות והחוקים והמשפטים, שלא יבוא בהם חימוץ וייתישנו (רש"י). ומצינו לאחר פסוק אם לא תשמור לעשות כו' נאמר שם והפלא ד' את מביתך כו' (דברים) ודרשו חז"ל, שחידה תורה שתשכתה מישראל, שנאמר והפלא כו'. וכתיב (ישעיה) לכן חגגי יוספי להפליא את העם הפלא ופלא, ואבדה חכמת חכמים (שבת). התורה שאינה נלמדת בגוד החידוש, סופה שתשכתה. ומצינו שדרך התלמוד תורה לישראל היה בדרך זה. כנאמר, בבוא כל ישראל לראות את פני ד' כו'. תקרא את דברי התורה הזאת כו' (דברים). ל"א. המלך היה קורא מתחילת אלה הדברים (סוטה). ל"א. בשיטת דרך הלימוד שלמד ששה דביו. וכנאמר, לא בשמים היא כו' קרוב אליך בסוף ובלבדך לעשותה (דברים). קרוב לכוון פהמנא בבית מדרשכון, פתחו פומכון למתוי הגיון בהון (יונתן). תלמוד תורה משתמש למזון המפרנס את התורה עצמה, שאי אפשר לה להתקיים בלא זה. וכנאמר, מה חינוך צריך לינוק בכל יום, כך צריך ליעזב בתורה כל שעה. יום תעובדו יומים תעובד (ירושלמי, ברכות, פ"ט). וכשם שמונן הגוף נתקבל ברוצן רק אם הוא בן יומא, כשהוא רך וחס. ולא יראה ליום אתר כשהוא יבש וישן, כך הוא גם בדברי תורה, שנתקבלים לרצון רק אם ביום. וכמרומו, מעות לא יוכל לתקן (קהלת). זה ת"ח הפורש עצמו מן התורה (תגימה, ט'). כי לאחר זמן אין שום ממש ותועלת בתורתה. ולכן גדולי האומה לא פסקו לפרנס את התורה אף לשעה. כנאמר אצל ר' יוחנן בן זכאי, שלא הלך ד' אמות בלא תורה (סוכה, כ"ח). ולכן נקראת הספר דברים "משנה תורה" (דברים, י"ז) פתשגן אורייתא (אונקלוס). פתשגן, פתר על משנה תורה, לשון שינוי ודיבור (רש"י). וכתיב לו את משנת התורה הזאת (דברים, י"ז). ובלבד שלא יתנאה מאבותיו (ספרי) שתהיה כתב הראוי להשתנות (שם). לשון משנה מרמז ב"כ לשינויים מומן לומן. ולא יאמר ד' לי בתורת אבותי שלמדו, רק הוא עצמו צריך ללמוד את התורה מהחדש. וכשהשוה בגמ' את עזרא למשה מביא את הפסוק, ואותי צוה ד' בעת הזאת אלמך אתכם חוקים ומשפטים (דברים, ד'). תורה שבעל פה (רש"י) אתר הכתוב אצל עזרא (עזרא, ו'). כי עזרא הכין לבו לדרוש את תורת ד' לעשות, וללמד לישראל חוק ומשפט כו' (סנהדרין, כ"א). עיקר תכלית הלימוד שנצטוו, היה בדבר גדר הדרוש והחידוש בבחינת התלבשות בלבבושין דוחין לפי רוח היום.

ובמבואר, הגורם היותו גדול לקיום התורה, הוא להגדיל כבוד התורה ולהאדירה בעיני כבוד התורה הברית. כנאמר, חל המבדבד את התורה כו'. והודש הספרות והיתירות שבתורה, ומראה טעם על כל קוץ וקוץ, לומר שאין בה דבר לבטלה, אין לך כבוד תורה גדול מזה (ר"ע מברטנורא). וזהו שאמר חז"ל, משנת ר' עקיבא, כשל כבוד התורה, כי הוא היה דודש על כל קוץ וקוץ כו', וזה היה מביא כבוד גדול לתורה. והכלל הידוע של מלבושי כבוד, חל גם במלבושי כבוד לתורה. ועיקר גדול במסירת התורה לעם הוא להיות הדברים ראויים להתקבל מכל אחד ואחד בדרך כלל, וכן בבור כמים. כי התורה נמשלה למים, כנאמר, מאי דתביב (ישעיה, ל"ב). אשריכם וזרעו על כל מים כו', ואין מים אלא תורה. שנאמר כו' (ב"ק, י"ז). וכשם שהמים הם במקום נמוך, שכל אחד יכול להשיג, כך דברי תורה צריכים להיות באופן להיות בולם וכולים להשיגה. וצריכים להיות מסודרים ונערכים בסדר קב ונקי, להיות נקל להשתמש בהם. כמרומו בתורה, אוהב ד' שערי ציון מכל משכנות יעקב. אוהב ד' שערים המצוינים בהלכה, יותר מכל בתי כנסיות כו' (חז"ל). הגם ששתי כנסיות הם הבתי יצירה ליסודי ההלכה, אבל אינם מסוגלים רק ליחיד סגולה.

ובעד המון עם, שהם הרוב מגין, צריכים להכין ספרי הלכה ואגדה, מסודרים ומצוינים, וערוכים כשלחן ערוך בפני כל דצריך ייתי וילמוד.

וכנאמר, ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע (אבות, ד') שלא יהיו פשוטי הדברים מרוחקים מאד, ובטל מן הייבוד שהוא אומר, לא יהיו דברין צדיקים לפירוש רחוק והסתכלות יחירה, ואז יבנה השומע (רמב"ם), וכשם שהמים מתקלקלים אם עומים במקום אחד, כך התורה הנמשלה למים צריכה להשמר מעמידה, ולהיות נמצא תמיד בגדר הילוך והתפתחות. בבחינה של אם בחוקותי תלכו, אז ואת מצותי תשמרו, ולאן שמירה לשם זכרון, רק ועשוהו אחר מדרש הממים (רש"י), וזאת יתכן, רק ע"י עסק טיפול ועבודה לפי הוראת הזמן. כמדומנו בקרא אם בחוקותי תלכו כ"י יכול זה קיום המצוות, כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו, הרי קיום המצוות אמור, ומה אני מקיים כ"י שחתה עמלים בתורה (רש"י). הכוונה על חידושי תורה, שצריכים לעבור עבודה קשה ותמידית בבחינת והגית כ"י, כנאמר בגמ', לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשאו (עכ"ר, ה'), בחוקותי "תלכו", שתלכו אחר מדרש הממים (רש"י), דרוש ותודוש (דיסיודרש), ונאמר, כי אם בתורת ד' חספו, ובתורתו כ"י (תהלים) בתחילה נקראת תורת ד' על שמו של הקב"ה, ובסוף נקרא על שמו, שנאמר ובתורתו יהנה כ"י (עכ"ר, י"ט), כי ברוב עמל יעלה בידו למצוא חידשים.

ונאמר בקרא, כל המצוה אשר אנכי מצוך היום כ"י (עקב): כל המצוה אשר אתה עושה, תורה חדשה אמור כאילו היום שמעת בסניי ממש (תנחומא), ולא היה החוקה כשלך בירי, המצוה לעבדיו כך וכך תעשה, שצריך הוא גזרתו, אבל דרכי התורה מחויבים מצד עצמם (גור אריה, תשא) [כלומר החיים דורשים ומחליטים את אופן המעשה לפי דרישת הזמן המחויבים לשם קיום העולם] וזהו שאמרו חז"ל, ותורוין ושונין הלכה ביחד, כי אין התורה גזירת המלך בלא טעם, ואם היה כך, לא שייך בזה שיחא שונין הלכה ביחד, כי גזירת המלך היא אבל מפני שהדברים הם מוכרחים ע"י חכמה ודעת, ולפיכך השי"ת היה חוזר הלכה עם משה המקבל ממנו, להודות כי זה הוא חכמת ד' המחייבת, ולפיכך אמרו שהיו שונין הלכה ביחד (שם), והתחדשות התורה מקרב אנשים מכל השדרות, ומעין הצלת נפשות בחורי תמו, מלגזות מדרך התורה, לחזור אחר חדשות בשדות אחרות של המשכילים הכופרים, המרחיקים את התורה מהם בזמן, כדי להרחיקם מן התורה והמצוות. ונוהדנו על זה לאמור, כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום, לא נפלת היא ממך, ולא רחוקה היא. לא בשמים היא כי היא קרוב ובלבדך מאד בפך (ע"י עשיתו) (נצבים), התורה והמצוות אינן רחוקות ממך בזמן, כי בפך ובלבדך לחדש אותן כחפץ והבנת לבבך, בבחינת פושט צורה ולובש צורה, לפי דרישת הזמן, והכרת הזמן הוא עיקר גדול, כמדומנו בחז"ל ששואלין את האדם ביום הדין קבעת עתים לתורה, כלומר אם היה התלמוד תורה שלך לפי הכרת העת והזמן, כי רצון הבורא להתקרב אל האנשים ולעשות משכנו בתוכם, וזה יכול להיות רק ע"י התקרבות התורה לבני אדם. כנאמר, אם אתם קרובים אל התורה, אתם קרובים אלי, כנאמר בקרא לבני ישראל עם קרובו (מ"ד, נצבים).

ובתלמוד תורה בגדר של התחדשות, יעלה ביד כל אחד לקיים את כל תלמוד תורה כנגד כולם המצוות, אף אותן שאינן בידו, כגון מצות יבום, תורת כהנים וכד'. כי ע"י שהוא עוסק, לומד ומחדש את המצוות, הוא הגורם להיות אחרים יכולין לקיים, ונחשב לו כאילו הוא בעצמו עשה את המצוות. כמדומנו במשנה, ותלמוד תורה כנגד כולם, (פאה). ע"י תלמודו קיים את כולם. כנאמר, כל העוסק בפרשה קרבתו כ"י כאילו הקריבם (חז"ל). כי עושה אפסדות לאחרים לקיים אותן, וקרינן ביה שפיר העוסק במצוה פטור מן המצוה (ע"י שליח, ח"ש, מ"ה), ולכן אנו אומרים על עשיית המצוות בלשון "קיום", מוכן ומוזמן לקיים מצוות כ"י, הכוונה, לעשות המצוות לגבי קיימא" בזה שעוסקים בה, ואין נותנים להיות מתאבנת ומוקפאת, ולהשתכח מלב בני אדם. כנאמר, בזמן שביהמ"ק חרב, קרבתו מה תוא עליה, כל זמן שהיה קורין בהן, מעלה אני עליהם כאילו מקריבים לפני. נאמר ואת החסאת, כל העוסק בתורת חסאת, כאילו הקריב חסאת (תו"ל). ונאמר לא נפלת היא ממך (נצבים) פ"י על ראשון ראשון, מה שאמרת לי נפלתה, היא ממך, וזה החכמה הנתונה מן השמים, כי ד' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה, וכ"י שלא תאמר שמעשה המצוה בסופו נתן ד' לארץ, אבל לא החכמה, כי עדיין היא בשמים. על זה אמר לא החכמה והעיון כ"י, כי גם המעשה, גם העיון ודרך השכל, את הכל נתן ד' לארץ (כל"י). מעשה המצוות כמו החכמה והעיון במצוות, הן במשקל אחד, וכולן ניתנו מן השמים.

והוראת חיבת, "הלכה" המובא במשנה וגמרא, היא התנהגות כפי משפט הזמן. ומצינו ב"ש"ס הלכה. מנהג. לשון זה, הכיחון לזה. כנאמר, והערלה הלכה (ערלה, ב' ט'), מנהג עממי (סודיציה) המיוסבם לכל, ומונה קבוע ומתקבל נקרא הלכה, כמו, שומדי פירות אוכלים מהלכות מדינה (ב"מ, ח') וזו מהלכות הדפוסים (ספרי, דברים, רמ"ז). אין הלכה נקבעת עד שיקבע מנהג (סופרים, י"ד, י"ז), ורק הלימוד המביא לידי מעשה נקרא לימוד, כנאמר, תנא התנאים מבלי עולם, וכ"י מבלי עולם, והלא משיב עולם המתעסקים במשנה, דכתיב ה' כות עולם לה, פ"י הלכות של מצוה, אלא המתעסקין במשנה אין מבררין הלכה

למעשה (סוטה, כ"ה). ובערוך, ערך "הלך", מביא פ"י הלכא, דבר שהולך ובא מקודם ועד סוף, או שישאל מההלכין, כאשר חאמר ב"י ישמעאל, "אל כורה". וכמרומו במאמר חז"ל, חנא דבי אליהו, כל השונח הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עוה"ב (מגילה). לדמו, שאין להשיג למדריגה של עוה"ב, כלומר המשך החיים עד לנקודת הגובה בשלימות הגאושיות, שיהיה באחרית הימים, רק אם ילמדו "הלכות", וב"ל יוס". כי יום ליום יביע אומר של השפעה חדשה להלכות התורה והחיים. וכל דברי תורה שאין בהם דוח ונשמע של חידוש, אינם מביאים לידי התעוררת של מעשים. כנאמר, י' יוסי אומר, כל האומר אין לו אלא תורה כיו אפילו תורה אין לו. מ"ט, כ', אמר קרא (דברים, ה'). ולמדתם ועשייתם, כל שישנו בעשיה, ישנו בלימודה, כל שאינה בעשיה, אינה בלימוד (יבמות, ק"ט). ומטעם זה התורה אינה מנוקדת, מפני שהתורה נדרשת בשבעים לשון, ואו כל השבעים לשון בכת ובסופר. אבל אלו היתה נקודה בס"ת, לא היה לה רק ע"ד הנקודה והקריאה (ציוני, פ' בראשית). כללות הגשמות הן ששים רבוא, והתורה היא שורש הגשמה בישראל, ויש ששים רבוא פירושים לכל פסוק שבתורה, וכל נשמה ונשמה בפני עצמה נתתה מפני אחד, ולעתידי כל אחד יקרא התורה כפי הפירוש המגיע לה, שמשם נבראת נשמתו. ויש כמה נשמות שכוללת כמה פירושים. ומרע"ה היה כלול מכל הסי' רבוא, ובכל לילה כשהאדם ישן, אם זוכה עולה נשמתו וקוראת שם ה' הש"ך לה בפסוק א', ובליילה אחד בפסוק א'. וסי' רבוא פירושים אלו בפשט הכי, וכנגדו בקבלה (ספר הכהונות, ג').

וזאת היא כחנה המזנה קבל "תורה" מסיני, ולא כתיב התורה, כי לא קבל כל התורה, וכל דור צריך לקבל חלקו. ולכן תורה שבכתב תורה איקרי, ותורה שבע"פ "תור" איקרי, והיא קול החרד הנשמע בארצנו (נוהר, ויקרא, ג'). התורה שבע"פ צריך להיות תמיד בבחינת "אכ"כ", התחדשות טבעית. וחור הוא ג"כ לשון זמן, כי הכל לפי הזמן (ע"ן רש"י שה"ש). הדרוש והחידוש הם הרוח חיים של התורה ושל עם ישראל. כמרומו, בא עמוס והעמידן על אחת כו', כה אמר ד', לבית ישראל, דרשוני וחיו כו' (מכות, כ"ד). כי חכלית החיים להיות עולמיים, ואין להשיגו רק ע"י התחדשות התורה שהיא חיי עולם. כמבואר, וכרתת בחיים, למען תחיה אתה ודודך כו', כי היא חייך ואורך ימך כו' (דברים, ל'). וכרתת בחיים עולה, בשבעים פנים התורה נדרשת בהם (בעה"ט). הדרשה תציל מזקנה, ומביא לידי אריכות ימים.

ומפני שחיי עולם תלוי בדרישת התורה, לכן צריכים להתייחס לזה הסכמה, רשות לדרישת התורה. בהירוח יתירה, כמו שנזכרים באבר שהחיות תלוי בו, וצריכים לעסוק ולטפל בזה בכובד ראש, ולדעת שיש בדבר זה מדיניות

גבוה מעל גבוה. וכל אחד צריך להיות בגדר חכם המכיר את מקומו, מדריגתו וערך גדו, ולהיות נוהר מלהיות פורץ גדר, מלהתפרץ ולכוח חוצ' מגדר השגתו. כנאמר, יש ודברים שלא כל אדם יכול לדורש אותן מעצמו, כי אם ינתן רשות לכל אדם לדורש בהן, יכול להסיר את השרץ (דל"ג, בהקדמה), ולאו כל אחד יכול להיות מהנכנסים לפורס, ובפרט להיכל הנקרא "סוד", שאסור ליכנס שמה בלי נסילת רשות. כמו שאמר שמעון העמוסני, שכשם שמקבלין שכר על הדרשה בגדר הראוי לו, כך מקבלין שכר על הפרישה, במקום שצריכים לפרוש. ומהו יבוא ההכרח והחיוב כי נסילת "הסכמה" על הופעת ספרים בכל מקצועות התורה, הן בלכתה והן בדרוש והוכחה. כי גם קבלת הוכחה והדרוש תלוי בזה, אם יודעים איך לדורש ולהוכיח כידוע מתור"ל.

ורבים הם המחברים טועים כדעתם לחשוב שהוא דבר של רשות, הנעשה רק לתועלת ולסגולה למכירת הספרים, ולשם אוהרה על הסגת גבול. ובאמת נסילת הסכמה הוא חוב של קבלת רשות משר המסכים, מגדולי הדור, שדי התורה, שמוחז לבוא בסדר הזה בקהל. ותקנה זו נקבעה בכל חסרונות ישראל, כמבואר, כי בועד הקהילות בעיר טירארא (איטליה) ובראשם מהר"ם מסדוה, החליטו בין תקנות אחרות, שלא להרפס שום ספר, כי אם ברכוש והסכמת רגושי הקהילה עם שלשה רבנים. וזולת זה לא יוכל שום אדם לקנות הספר ההוא, בקנס עשרים וחמשה סקודי (פחד יצחק, ערך תקנות). וקיום וקבלו עליהם תקנה זו עד היום הזה. וכמבואר בתש"ח, ח"ט, שכתב לרב אחד בענין זה, תמה אני מאד, כראותי שמרצוני יכטל מנהג נסילת הסכמה, חלילה לו מחדול ליחן הסכמה אף על הופעת ספר ישן גושן כו', וברוך השם שעדיין יש ויש דיא"ר ש שאינם לוקחים ספר חדש, אם לא יראו הסכמה מרב ברזק ביראת ד' (ח"ט, ח"מ, מ"א). ואף שהתורה היא בחינת התקדמות, הכחנה היא רק לקבלה, שכל מי שירצה יבוא וילמד, אבל למסירה לרשות הרבים, צריכים רשות מיוחד. וכך היה מתנהג מקדמונים, שהסנהדרין היו בודקין דברי הנביאים, כנאמר, מאי הך המוריה, חד אמר, הר שיצא ממנו הוראה לישראל (תענית, ט"ו). שיצא תורה לישראל, כי מציון תצא תורה כו' (ישעיה, ב'). יורו ששפטיך יעקב (דברים, ל"ג). ולשכת משה שבה עמדו הנביאים המוכיחים לישורא (רש"י). ונאמר, חזון ישעיהו כו' חזון בגימ' ע"א, כמנין סנהדרין. שאף ע"פ שהיה מתנבא מפ"י הקב"ה, אלו היתה סנהדרין זאת ממנה, לא היה לו רשות להתנבאות (ילקוט שמעוני, רמ"ה, שפ"ה). ומרמו כמה שאמר בלשון תצא, יציאת התורה לרבים. וכן מרדכי בדברי קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע (אבות). והקושט, הלא לכל ישראל משרה כמו שאמר

וישבו אליו אהרן וכל הנשיאים בעדם, ואחיכ נגשו כל ישראל. ויש לומר שבא לרמוז, כי כל דבר שהוא נותן לרבים, ראוי שיהיה עליהם ראש ושר (מדיש), לכן דברי תורה שבכל דור ודור מחויבים להיות נסמכים משרי התורה שבזמן ההוא. ונאמר, ועשו סיג לתורה (אבות), צריכים לעשות גדר וגבול לדברי תורה היוצאים לחוץ, ולשומרי החומות לעמוד על המשמר, כי להם ניתן המלכות והממשלה על זה, כנאמר, כי ששתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו (מלאכי).

וכשם שחוב הוא על חובר חיבור ליטול הסכמה על ספרו. כך הוא מצוה וגם קצת חוב רוחני על הגותנים, שלא להשתמש מליחן. כי זה נותן חיווק ללומדי תורה, כמו שהעיר בזה אחד הגדולים, וי"ל, הן אמת שראוי למנוע מליחן הסכמות על ספרים חדשים, אך לא על הכלל כולו יצא. כי הספרים אשר חזרו על מוסר ויראת ד', אף כי רבים עתה ספרי מוסר הראשונים, ע"כ אידי דחדתא, חביבו עליהו דאנשי כדיותוגמא חדשה. והיה אם שמוע בחדש שמעע בישן, ככן אמרתי ישוטטו ספרים הרבה, ותרכה הדעת את ד'. הלואי יהי מורא שמים עליכם מספרים חדשים, הקי יואל בה"ה מוה"ר אורי אלפרין מואמושטש (הבעל שם הדידע, שהיה בימי ד' ישראל בעש"ט).

ומצינו שכבר בזמן התלמוד היה נהוג מעין ביקורת, על ספרים, ומה שלא היה נראה בעיני חכמים לא נתנו רשות להדפיסם. כמבואר בגמ' שחפצו חכמים לגנוז ספר קהלת, אמר ר' יהודה כו', בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת, מפני שדבריו סותרים וא"י כו' (שבת, ל'). ומצינו שגנוז ספר הרפואות (פסחים). וזאת היא הכוונה בסמיכת הדברים בדברי התנא במשנה, והעמידו תלמידים הרבה, ועשו סיג לתורה (אבות), לעולם מלמדן תורה לכל אדם, לשלול סכרה האומרים, שאין מלמדים אלא לתלמיד הגון, אמנם במדרגת הלימוד לא הכל כוונים, כי לא לכל אחד השגה אחת. ועל זה אמר ועשו סיג לתורה, יש גדר וגבול לכל אחד, ואין לעבור חוץ לגדר בלי רשיון משר התורה, ואם לא הרי הוא כתלמיד המורה הנראה בפני רבו שחייב מיתה (עירובין, ס"ג), והדברים אמורים לא רק בהלכה אלא גם באגדה, שיש בה שאלות החיים בדברים העומדים ברומם של עולם, ויש סכנה שלא לפרש פירוש בבורה של כהלכה בהלכות הגהנת החיים. כמבואר בגמ', שאיסור הנראה שלא בפני רבו הוא לא רק משום כבוד הרב, אלא מפני שההשגחה עושה כך, שדבריו לא יעלו רצון. כנאמר, ואפילו ביעותא בכחא לא לישרי אינש במקום רבו, לאו משום דמחיו כאפקרותא, אלא משום דלא מסתייע מילתא שיורה כהלכה (כתובות, ס').

וכך היה מתנהג הקב"ה עם משה רבינו שר התורה ואדון הנביאים, שלא נתן רשות לאחר לבוא בגבול ממשלתו רק ברצונו ולהסכמתו. כמו שמצינו בחז"ל, כי י"ג פעמים נאמר וידבר ד' אל משה ואל אהרן, וי"א מועטים נאמר ע"י, להורות שצריך רק למשה, והוא מסרו לאחר, כשאמר משה לא אוכל אנכי לבדו לשאת את כל העם כו' (בהעלותך). אמר לו הקב"ה, אספה לי שבעים איש כו', והחיצבו שם עמך (שם), לא רצה הקב"ה לקחת חלק ממשלת הנבואה ממשה, בלתי הסכמתו, וחפץ להודיע ברבים שמשה בעצמו עשה זאת. כנאמר, ויירדתי ודברתי עמך (בהעלותך), ולא עמם (רש"י). ממשלת הנבואה ניתנה למשה וברצונו יתן לאחרים מחלקו. כנאמר, אמר הקב"ה למשה, אני נתתי לך בינה ודעת לפרנס את בניי, ותחיתוד אתה באותה גדולה. עכשיו משלך הם נוסלים (חז"ל), וכמו שנאמר, ואצלתי מן הרוח אשר עליך, ושמתי עליהם ונשאו אתך כו' (בהעלותך), למה משה דומה באותה שעה, לנר שמונח ע"י מנורה, והכל מדליקין הימנו (חז"ל, רש"י). אמר הקב"ה, אני לא אחרם, ולא אתן מרווחו עליהם. כי אני אמרתי כי אתה לבדך תשא אותם, ואתה אמרת, לא אוכל לשאת משא כל העם הזה, בחר בך אנשים מי שישא עמך, ותחן מרווחו עליהם. לכן כתבי, ואמר מן הרוח אשר עלי, ויתן על שבעים איש (בעש"ט), וכנאמר, וירד ד' כי וידבר אליו כו' (בהעלותך), והוקשו, מה ד' דבר אליו. עוד צריך לדעת, למה הוצרך לכל זה, ולא יצא אותם מבלי כל סדר המוכן, ונתבאר הענין ע"י מאמרים וז"ל בספר הזהר בפסוק לכן אמור, הנני נותן לו את בריתי שלום. והטעם, מפני שזכה כבר משה לבכירת השלום, ושלו יחשוב, וכשרצה ליתנה לפינחס, נמצא שכבר ניתנה למשה וזכה בה. ואין הקב"ה חוזר ונוטל מתנותיו. כמו כן נתן הנבואה למשה לפניו, וכל הבא להתנבאות, משה הוא הנותן. וזה הטעם שצוה לאסוף הוקנים והוא עמם, או וירד ד' בענן (ואה"ח). ואומר וידבר אליו, לשון שדרה, וממשלה, כדרך אמר, ידבר עמים תחתינו, שעשה ד' השרה אליו ע"י למשה, וברשותו האציל (שם). וזה היה הענין של אלדד ומידד, שהמחיאו על נביאיתם, כי הם לא היו מתנאצלים, ולא היה להם רשות לנבואה. ולכן וירץ הגער ויגד למשה, ויען יהושע כו' אדני משה כללא (בהעלותך). רבינו משה, בעי רחמון מן קדם ד', וכלי מנהון רוח נבואתא (יונתן), נחשב הדבר כמורה הלכה בפני רבו שלא ברשותו. רק משה העניו מכל, מחל על כבודו, ואמר מי יתן כל עם ד' נביאים.

טעמי המצוות

הנה מבואר בש"ס, מאי. ולמכסה עתיק, זה המכסה דברים שכסה עתיק יומין, ומה ניהו סתרי תורה. איכא דאמרי זה המגלה דברים שכסה עתיק יומין, ומה ניהו טעמי תורה (פסחים, ק"ט). ומבואר עוד בבבא, אמר ר' יצחק מפני מה לא נתגלו טעמי תורה, שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן, נכשל בהן גדול העולם. כתוב לא ירבה לו נשים, אמר שלמה אני ארבה ולא אסור. וכתוב יהיה לעת זקנתו נשים הטו את לבבו (מ"א, י'). כתוב לא ירבה לו סוסים, אמר שלמה אני ארבה ולא אשיב, וכתוב תמצא נכרבה ממצרים כי (סנהדרין, כ"ב). אעפ"כ מצינו בכמה מקומות בש"ס, שדרשו חז"ל טעמי המצוות בענינים שונים המביאים תועלת וליבא שינוי בדיון. ור' שמעון הוא, הדורש בכל מקום טעמא דקרא, כמבואר בגמ' בענין שום נוק וז"ל, ור' שמעון היא, דדרש טעמא דקרא, מה טעם הנוקין שמין להן בעידית כו'. ועוד מצינו, מפני מה אמרה תורה שנכסי צדיקים שבתוך העיר ישרום, משום כו' (סנהדרין, ק"ב). ובפרט בידינו שחיה, שנאמר במירוש הטעם והתכלית של המצוות הוא. כמבואר בחז"ל, כל ארבעה חוביות, שכל אחד מחויב בה. וכן נכנס הדבר בהרגל ונעשה טבע, עד שהדבר העורף. הוי אומר לא ניתנו המצוות אלא לצרף בהן את הבריות (מ"ד, פ' מ"ו). לבחור מיתה יפה וקלה להבעי"ח הנשחט. ומצינו במפורשים ההסבר למה דקיי"ל דאין טעם למצוות היינו דאין לסבור שהשיג כל טעמה, ויבוא מזה לביטול המצוה, כאשר אירע להתמלסטים. אבל מצוה עלינו לדרוש טעמים כפי שכלנו (בבא).

ובידינו טעמי המצוות, הוא מדרשם שהומן גרמא. וכשם שיתנהגו בעולם הגשמי, שכל דבר עובר תחת חוק של השתלשלות וגלגולים שונים, בדרכי ההתפתחות שלהם. כן הוא בענינים רוחניים כלל, ובהתפתחות קבלת המצוות בפרט. כי מתחילה נתקבלו המצוות, רק ליחידי סגולה הנמצאים אז מעט מן המעט, בדורות הראשונים כמו האבות ובניהם וכו', אח"כ נתקבלו אצל רוב עם ונעשה ל"מנהג". מעין קבלה חשיתית. ובהמשך הומן נתפשט המנהג ונתקבל בתור מצוה, כלומר, חיובית, שכל אחד מחויב בה. וכן נכנס הדבר בהרגל ונעשה טבע, עד שהדבר נכנס כמו חוק, בלי שום דרישת טעם ופירוש. כמבואר בחז"ל, שענין זוהי, הכוונה על חוק טבעי (ת"כ), וכמבואר בפסוק, עקב אשר שמע אברהם בקולי (בראשית, כ"ו). שהמצוה שניתנו כסיני, היו כבר מתנהג בעולם קודם, אבל בהתרשלות, ואחר קבלת התורה נתחוקו (רשב"ם). והאבות ושאר צדיקי הדורות הראשונים פירשו שכל זמן וזמן טעמי המצוות, המרתף בארץ האלקות, הנהגה אצל אברהם, שקיים כל מצות התורה קודם שניתנו, והוא תיקון התורה להם הדרך, שיוכלו להתקבל לכל אחד ואחד. כמרומו בחז"ל, אמר לו הקב"ה לאברהם צא וכבוש הדרך לפני בניך (מ"ד, פ' מ"ו). וזהו שמרמז כאומרו עקב אשר שמע אברהם. "בקולי" וישמור משמתי מצוות כו' (בראשית כ"ו). בי לא נצטוו עוד במצוות כדרך שניתנו בסני, רק השמיעו לו קולו, וכל מי שיוכח, הוא שומע הבית קול האלקות, המרתף בארץ העולם, והיא בחינה שאלקו עצמית. וכמו שמצינו בפ"י הפסוק, תהלה לפני והיה חמים, (לך), המצוה לאחוז דרכו קודם שידרג, יאמר. "תהלה לפני". ונראה בעיני מדע רבותינו, שלמד אברהם התורה כולה ברוח הקודש, ועסק בה כו' (רמב"ם, תולדות).

ועסקו בתורה היה בטומי לעיני אשוי דורה, בהליכתו מעיר לעיר ומכפר לכפר, הכל עשה בפרסום. ואף בעת היותו בביתו, לו מעשיו היו בפתח האהל, כדי להמשיך אליו עיני ולבות אנשים, ולהרגילים בדרך זה למצוות. וז"ל זה כשב הדרך להיות מסוגלים לבוא למדרגה של קבלת התורה. ואף בשעת מתן תורה לא היו מוכנים לזה לגמרי, והיה נחשב כאילו קבלו התורה להלכת ולא למעשה, כמבואר בחז"ל, מלמד שכמה עליהם הר כגינת כו'. אבל בהמשך הומן נבלעו ונשירו המצוות באיבריהם, וההרגל נעשה לטבע שני הנעשה מאיליו, כמו ההרגל של איברי האדם העושים מעשים מחמת הרגל, וכמעט בלי שום ידיעה וכוחנה מיוחדת. וזהו שגמר בגמ' אעפ"כ הדר מקבלוהו בימי אחשורוש, ובתיב קימו וקבלו היהודים, וכתוב מה שכבר קיבלו (שבת, פ"ח). וידוע שהמצוות הן כנגד האברים, כמבואר בחז"ל, ודרש ר' שמלאי, תרי"ג מצוות נאמרו לו למשה כו' ורמ"ח עשה כנגד איבריו של אדם, תורה צוה לנו משה כו' תורה בגימט' תרי"ג כו' (מבוא, כ"ג). ולכן המצוות נמשלות לאיברים, לרמו שבומנים יודעים יש להתנהג במצוות כמו באברים. כשם שקרה לעצמים באברי האדם, שמוש איהו טיבה הדר מקבלוהו ונחלשים מחמת חולי, ונצרכים לחיקון ורפואה. כי יקרה גם במצוות, שמרוב צרה וצוקה בארצות הגולה, ההרגל הטבעי שבעשיות המצוה נחלש וצריך תיקון. וכשם שמתנהגים לרפואת איברי האדם הודעים לעשות מלאכתם כראוי, שמשמשים בתור רפואה מכונה חשמלית לחמם הדם הנקשר בתוכם, ולעוררם לעשות עבודתם כקדם. ולפעמים יקרה שצריכין לשפוך דם חדש ובריא לתוכו. כך הוא גם בתחלואי רוחניות, שצריכים לחמם את המצוה ולעורר בתוכה הדם הנקשר, ולחמם הנשמה להסיר ממנה את הרשלות ע"י משא ומתן בטעם המצוה, ולדווק בתוכה חיים ע"י הוכחות וביאורים חדשים, סברות נכוחות בטוב טעם ודעה, המשתמש לרם חדש, הנותן חיות במצוה, ומשגב עליה דוח חיים. ומצינו בקרא שהוכחת דברים במלוא בטעמא, היא נחיצות המבית תועלת לקיום המצוות. שנאמר והיה כי ישאלך בןך לאמור מה זאת ואמרת אליו כו' (בא).

כלומר מחויב אתה להשיבו הטעם. כי דרישה טעם היא סימן להתרשלות, וצריך אתה לחזקו. כמבואר בחז"ל ב' דיעות בפירוש של פסוק הנ"ל, דיעה אחת היא שהשאלה תהיה למה צריכין עוד לעשות דברים הללו, הלא כבר אינם עובדים עכ"ם, ואותיות בדתם, ולתנם ולמותר העבודה הוזה של הקרבת קרבן פסח כ"ו. ויש דיעה שבישר הקביה לישראל שישראל ישכחו התורה, וישאלו הטעמים על המצות (מכילתא, פ' בא). ויש בזה רמז לשתי תקופות בחיי ישראל. בזמן שישראל יושבים על אדמתם ויהיו חיים ברואים ושלמים, אז המצות נעשות כמו חוק טבעי, עד שיוצת הטעם נראה למותר. ותקופה השנייה היא בעת שישראל נמצאים בגלות, וההתרשלות במצות באה מכובד הגלות, או שאלות שונות מתעוררות על מעשה המצות, וצריכים להסבירם בטוב טעם, לכל אחד לפי מדרגת הבנתם. וכנגד ארבעה בנים דברה תורה, אחד תכם כי וצריכים כיאורים ותשובות שונות כחוקין, קונה בשטר ואין צורך כסף מזומן. אבל כשעת חירום ומרידות בעולם, או כבר אין הסתירה נקיית רק בשטר וחוקה, כלומר צריכים לחזק את השטר, בערבות חוקה מאדם חשוב ומפורסם. ובזמנים היותר קשים, כשאנדרלמוסיה באה לעולם ואספן משען ומשענה, שאין אנשים ערבים זה לזה, או אין שום דבר נקנה לא בשטר ולא בחוקה דק בכסף מלא עובר לסוחר. כן הוא בדבר קבלת וקיום המצות. כשעשיתם כחוקין, אנשים אוחזין מצות אלוהים בידים באמונה, כלי שום דרישה וחקירה. כל העמים ילכו בשם אלקיו, ואנחנו בשם אלוהינו נלך. לא כן כשישחית כל בשר את דרכו על הארץ, והאמונה פוסקת ואולח מאנשים, אז הזמן דורש ערבות וחיזוק מנדולי אלה. לחזק האמונה בלכות ארבעה בדבריהם הקדושים ובמעשיהם הנעלים, ואמונת תכמים הן אתארין, ועדיין לכל דבר. אבל יש זמן בין הזמנים, בימים היותר קשים בעולם שגמר הסוף, ואין אדם צדיק בארץ, שבאמונתו יהיה ומחיה אתרים. במרומו בדברי הנביא, הנה הארון כי מסיר מירושלים כי משען ומשענה כ"י שופט וגביר ויועץ, ואין ערבים לתורה ולמצות, או מוכרחים לסלק מזמנים, והיינו שיהיה בטעמי המצות טעם ממש, שכל אחד ואחד ירגיש הטעם לפי הבנתו, להכבד בחכמתו ולרשעו, וכן לחם לפי חומו, ולמחנה פה לאדם שאינו יודע לשאול, לכל אחד תשובה הראויה לו. ואחת ממצות ד' אשר לא תעשינו, ונחוצה בחיזוק גדול

בבהינתן התעוררות והמימות, וגם בזריקת דם טהור, היא המצוה של "מאכלות אסורות", מאכלות אסורות

אחת ממצות הכללית שכל המצוה תלויה בה. כמבואר להלן באריכות, שהאכלות

ותעבות לבו מטמאם, ואינו מסוגל עוד לקבל שום מצוה ונופל למדרגה יותר נמוכה

מבהמת. כמרומו בחז"ל, שאין שום לימוד וזכות לאוכלין מאכלות אסורות, וז"ל, השתא בהמתן של צדיקים אין

הקביה מביא חקלה על ידן, צדיקים לא כ"ש (תולין, ה'). חימה, והא אשכתן שרבי ישמעאל קרה והטה, וז"ל

דווקא במיד דאכילה אין הקביה מביא חקלה על ידן, שגנאי לצדיק שיאכל דבר איסור (תוספתא). וענין הנגאי

מבואר כפי מה ש"כ ברמב"ם ז"ל, בהא שדרשו חז"ל "לרצונכם", דכונין אותו ד' שיאמר רוצה אני, והקשה ע"י

הכפיה איך הוא יכול להיות לרצונו, ומתוך, דכאמת מצד הנשמה אין שום מניעה לקיום המצוה, כי אדרבה

חשקתה ורצונה לעשות רצון קונה. רק שהתומר הוא הגוף מעכב בדבר ורוצה לעכב ח"ו, כוונת את התומר עד

שיסכים להנשמה ושפיר מהני הכפיה. לכן בעניני מאכלי אסורות שרואים אנתנו שגם בהכמה, בחוש ורגש

הבהמית שלה מונעת את עצמה מלאכול דבר האסור, כי על פי רוב דברים האסורים לאכול הוא מצד התועבה

והשקץ שבהם. איב אין כאן האמחלל שהתומר היה גורם לזה, ולכן נחשב לתרפה וגנאי לצדיק כשהוא אוכל

דבר איסור, יותר מבשהוא נבשל בשאר בעירות ח"ו, כי גם הבהמית הנשמית אינה מתאווה ותושקת לזה. ולכן

צריכים ליתן נשמה יחידה בגוף המצוה הוא, ולנשם רוח חיים בעצמות היבשות הללו ע"י בידור והתחבה

אח גודל ההפסד והלקול שבה על ידו. כמורמו כחז"ל בענין של שנית לעצור, ר' אושיא אמר מהבא (משלי, ה')

פורעו על העבור בו (ביבמות, כ"א) הגלוה לאיסור, והוסיף עליו כדי שלא תעבור בו (רש"י). ההסבר לזה, שצריכים

לבאר הענין בפירוט ולמלאוה רוח כדי שיהיה נראה גדול בעיני הבריות, ויהיה נראה לכל כמו שמבדילין איהו

דבר ע"י זכויות מגדל (מקדסקא), שכאמת אין הדבר גדול כ"כ, רק נראה גדול, כדי שיהיה נראה לכל, ובהו

ניתא דברי רש"י ז"ל שפירש "והוסיף עליו", ושלכאורה תמיה, הלא חביב בפירוש לא תסירה. כי באמת אין

כאן הוספה כמבואר. ויש גידסא שניה ברש"י, ובמקום "הגלוה" גורם "הגדילה", והיא דומה למה שביארנו.

וי"ל שדבר זה מרומם ג"כ בחז"ל וז"ל, לעתיד לבוא מביא הקביה ליצירת ושותטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים.

צדיקים נזמה להם כהר גבוה, ורשעים כחוש השערה (סוכה, נ"ב). הכונה לזה הוא, ולרשעים לא נחבררה המצוה

כהוגן, ויהיה נראה להם כדבר קטן שאין צריכין ליותר בו ולקיימה במצות עשה, ליותר כה במצוה לא תעשה.

ולצדיקים להיפך, להם היתה נראית גדולתה של העבירה ליותר בה, עשה מצות עשה, לעשותה ולקיימה.

הארת הזמן הוא המשמש לאור המאור, למקדסקא היותר גדול בניזון הארת המצות, להעמיד

אותן במעמד כזה. הנראה לכל, חשיבותה. כי כל מצוה עוברת תקופות ודרגות שונות,

והזמן הוא הגורם לחילוף. יש שדרישה הזמן גורם לתרבות חשיבתה ונתיצתה, ויש להמעיט

הארת הזמן

חשיבותה, והכל נעשה לשם שמים ולשם תיקון הדת והאומה. כמו, הדין של בן סורר ומורה, שלמי משפט התורה צריכים לרמוז באבנים. אכן ברבות הימים חומר הדין הזה היה נחלש, עד שהגיע למדרגה של העדר המציאות לגמרי, כמו שאמרו חז"ל, כמאן אולי הא דנתיא בן סורר ומורה לא היה ולא עתידי להיות כו' ר"ש היא. ונתיא ר' שמעון אומר, וכי מפני שאכל זה תרמיטד בשר, ושתה חצי לוג יין האטלקי, אביו ואמו מוציאין אותו לסלקו כו' (סנהדרין, ע"א). וכן הוא ברין סוטה, בששום השתנות בתנאי החיים נחבטל דין זה, כמבואר בגמ' משביו המנאמים פסקו פניהם המרים, ור' יוחנן בן זכאי הפסיקו, שנאמר (הושע ד') לא אפקודו על בנותיכם כו' (סוטה, מ"ז). ונימוקי הזמן היה הגורם לזה, וכן מצאנו להיפך, בדינים, שבזמנים הקודמים לא הקפידו כ"כ עליהם. ובממשך הזמנים מצאו לנחוצ' להקפיד עליו ולחזקו. כמו ברין של פריה ורביה, שלא נתקבל עליו שום חזק הדין, לכפות בחוקה על מצוה זו כדורות הראשונים. ובמשך השנים נולד הנחיצות דין של כפייה במצוה זו. כמבואר בגמ' אמר רב אסי כו' אפילו נשים אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה, כופין אותו כו' (כתובות, ע"ז). ומבואר בררף שאם אדם אינו מקיים פריה ורביה, מכין אותו מכת מרדות כדון עובר על מצוות עשה ע"ש. הכל נעשה לפי צורך הזמן, לשם שמים ולשם קיום הדת והאומה. וכל המצוות הן כגלגל החוד, ויש לכל אחד זמנה ומקומה שהיא נחשבת לעיקרית. כמרומו בספרים בענין העיקרים שהעמיד הרמב"ם את יסודי היהדות על י"ב עיקרים. והר"י זיחק אלבו (בעל העיקרים), ור' חסדאי קרקש, מבקרים את הרמב"ם על זה, והוא כעניניהם כמו דאגמקן לאמנות היהדות. ותידצו בספרים שאין הם יסוד היהדות באופן שאם יחלש היסוד יפול הבנין. העמדת העיקרים היא רק לרמוז, שהרמב"ם הללו הם העיקרים המאמונה. אבל אין לחשוב שאם יפול אחד, יפול ח"ו היהדות. ואין לעשות שום בחידה ממצוה אחת על חברתה, מפני שהכל שחים (אברבנל). כי כל מצוה יש לה זמנה הנכרת מכל ונחשבת לעיקרית. והזמן עצמו מסגל יתן טעם למצוה זו או אחרת, כמרומו בחז"ל אמר ר' חייא בר אבא, מאי דכתיב נוצר תאנה יאכל פריה (משלי, כ"ד). למה נמשלו דברי תורה לתאנה, לומר לך, מה תאנה זו כל זמן שהיא ממששת בה, מוצא בהן טעם (עירובין, ג"ד). והזמן מעורר הטעם, כמבואר (שם) דדיה ירוחן בכל עת, מה דד' כל זמן שחנינו ממששת בו מוצא בה חלב, אף דברי תורה כל זמן שאדם הונה בהן, מוצא בהן טעם ע"כ. ופנין טעם, כולל בו מושגים שטעם לחיך, וטעם נתיצות ותועלת המצוה, וזה הלוי כוה. כי ידיעה הנחיצות נותן טעם לחיך לקבלה באהבה. ולכן מוטל חוב עלינו ללמד תורה באופן שלא יהיה נראה כדברי ישן, שאין בו טעם דיה. כמרומו בחז"ל. ר' עקיבא אומר מנין שחייב אדם לשנות (תלמודו) עד שילמדנו, שנאמר (דברים, ל"א) ואלה המשפטים אשר תשים לגמיות (שמות, כ"א). להראות לו פנים (עירובין ג"ג). ללמדו ולתת טעם לדבריו, מפני מה זה מותר וזה אסור בכל אשר יוכל, ולא יאמר כך שמעתי, הבן מעצמן (רש"י). ועיקר גדול בהכשרה הוא לנטות לרוח הזמן הנכונה, בבחינה של פרשט צורה ולובש צורה. כי הזמן הוא המפרש היותר גדול, כמו שמצינו בחז"ל, איד חסדא אין התורה נקנית אלא בסימנים כו' אמור להכמה מחזותי את, ומודת לבניה תקרא (משלי, ז'). והינינו שומר אדמתי בר חמא מאי דכתיב לא כשמים היא כו' בפיך ולבבך לעשותו (עירובין, ג"ג). הא דאמרן דצריך לטרוח ולהעמיד סימנים, ולערום תחבולות, כדי להתקיים התורה בלומדיה, היינו דר' אבדימי כו' (רש"י). והנה שצריך ללמוד מדבר, אבל צריך גם ללמוד ולהוסיף משלו בעזרת השפעת המקום והזמן. והוא אחד מהכללים שהתורה נקנית בהם. "שומע ומוסיף" (אבות). כמבואר בחז"ל לא בשמים היא כו' לא תמצא במי שמרחיב דעתו עליה כים (עירובין, ג"ה). היינו שדעתו גבוה ואין צורך לקבל מדבר, ולא תמצא במי שמרחיב דעתו עליה כו' אם לא הוא מקבל מדבר ורחיב דעתו לסמוך על זה דדי לו בקבלתו. אלא דצריך לחזור אחריה שלא תשתבח ממנו (מהרש"א). ולכן צריכים ללמוד ככל עת ובכל שעה, כי הזמנים מתחלפים ואחם ההשנות וההצרכים. וכזמן הזה הגילוי בטעמי המצוות לא רק שלא יויק, רק יועיל להשתמש בתור מגן ומחסה.

גילוי טעם
שלא יבוא בעל הדין לחלוק ולומר על הדין ועל המצוות כשאלת הרשע מה העבודה הזאת לכם. והתקנות שיני רשעים המהויקים עצמם לדוד דעה, אף שחכמים המה רק להרע. וידיעת טעמי המצוות היא הצלה ותגנה מפניהם. כמרומו בחז"ל בפסוק, וישמע משה ויפול על פניו (קרח). דאח את פרה אדומה (מדרש). יש לומר כפי המבואר במפרשים, שכשהתחיל קרח לחלוק על משה, ואמר להם רב לכם כי כל העדה כולם, כולם שמעו דברים כסניי מפי הבהרה (לחזקתא), והתחיל לערער על כל המצוות לאמרה ברה אותם מלכו, אבל כשהתחיל לתת להם טעמי המצוות השתתקו, וראו שהמצוות מדי, והם טובים ומועילים. אבל כשבו למצות פרה אדומה, שאסור לו לגלות טעמה, כמבואר במדרש בפסוק, ויקחו אליך פרה אדומה, לך אני מגלה סוד פרה. ולאחרים היא חזקה. ואפילו משלמה החכם מכל אדם, נעלמו טעמי הפרה. כמבואר במדרש בפסוק, אכרתי אכחמה והיא רחוקה ממני, שקא על טעם הפרה. לכן כשבו למצוה זו נמל על פניו, מפני שא"א לגלות טעם המצוה, ויהיה להם דבר זה לאחוז במחלוקת. ומפני שבני קרח לא מתו, ונמצאים בכל הזמנים בעלי תלונות הבאים בתלונתם על ד' ועל מצותיו, לכן צריכים להטעים את המצוות בטוב טעם ודעת, ולהבין מה לגלות ומה

לסתור. כי יש טעמים אחדים שאסורים משום גילוי, ויש שצריכים לגלות טעם ולכסות טעמים, כמרומו בחויל בפסוק ישיקנו מנשיקות פיהו (שה"ש). תשיק שפתיו ואל תבהל להשיב כו', גזירה חדשה היא ואין מפקפקין בה כו', דאמר עולא כי גזרי גזירה במעברה לא מילי טעמא עד תריסר ירחי שתא, דלמא איכא אינש דלא סבירא ליה ואחי ללול בה (עכו"ם, ליה). ובמחלוקת חז"ל בענין גילוי טעמי המצוות, שיש אוסרין ויש מתירין, אלו ואלו דברי אלקים חיים. וצריכים לכסות. כמו שמצינו בחז"ל בענין מה שאמר שלמה, אברתי אהבה והיא רחוקה ולפעמים היא חקלה, וצריכים לגלות. כמדת המצוות, שהתורה גלתה במקום אחד הטעם באיסור הרבות סוסים וגושים למלך, ממנו, המדבר בענין ביאור בטעמי המצוות, שהתורה גלתה במקום אחד הטעם באיסור הרבות סוסים וגושים למלך, ואמר שלמה אני ארבה ולא יט את לבבו, ולבסוף לא עמד בניסיון כידוע. זה יורה לנו שהטעמים הגילויים בטעמים היא סנה, ומביא נזק אף לחכמים גדולים. כי אף דבר טוב אם אין משתמשים בו כראוי, לנטותו לצד הטוב והמועיל, נהפך הטוב לרע לו. ומטעם זה בא האיסור על לימוד תורה לנשים, כמבואר בחז"ל ר"א אומר כל המלמד בתו תורה כאילו מלמדה תפלות, ומפרש ב"י הטעם דכתיב אני חכמה שכנתי ערמה (משלי, ח'). כיון שזכונה חכמה באדם נכסה עמו ערומות (סוטה, כ'). שמתוכה היא מבינה ערומות, ועושה דבריה בהנעץ (רש"י). שטעמים אינם מלוגלים להשתמש בהכמה התורה לצד המועיל. ולכן היו נוהגים ומקפידים ע"ז בימי חכמי התלמוד מאד. כמבואר בירושלמי (מובא בתוס' סוטה, שם), מטרונא אחת שאלה את ר"א הגי' מפני מה חטא אחת במעשי העגל, והן מתים בה ג' מיתות. אמר לה אין אשה חכמה אלא בלחך. אמר לו הורקנס בנו בשביל שלא להשיבה לבן דבר אחד מן התורה, אבדת ממנה ג' מאות כור מעשר בכל שנה. א"ל ישרפו דברי תורה. ולא ימסרו דברי תורה לנשים ע"כ. וכל זה משום חשש שישתמשו בידועי טעמי התורה לדברים רעים, ולפעמים מצד ערומות כמבואר, ולפעמים מצד סכלות ושטות. וחשש זה התאחרון יש לפעמים גם באנשים. כמרומו בחז"ל, באחד שראה חאנה בכורה אמר במי שאפגע בו תחילה אתנה, ראה נערה המאורסה והיה רץ אחריה. הוא היה דתן כו' (ירושלמי, שם). הכונה, שהיה ראה נערה המאורסה ורץ אחריה לתת לה התאנה כו' וזה שטות, ואין לרוץ אחר נערה (שם). המאורסה (פתח עינים), וכל שאינו מבין את חכמת וטעם התכלית של המצוות, נעשתה לו לחקלה, ולפעמים גם נקרא רשע. כמבואר היכי דמי רשע ערום כו' עולא אומר, זה שקרא ושנה ולא שימש ח"ח (סוטה, שם), ללמוד סברת הגמרא בטעמי המשנה מה הם, רשע הוא. שאין תורתו של רשע, ואין ללמוד הימנו, שעי' הטעמים שיש חילוק באיסור והיתר, ובדיני ממונות וכוונות ולחייב, ובטהרות ולטמא ולטהר (רש"י). השינוי ח"ח יורה לאדם איך צריכים להשתמש בחבורה ומצוות. כי ידעית דרכי השימוש והכרת הטעם מביא הגנה ושמירה למצוות. כמבואר לעיל, וכמרומו בחז"ל, רב יהודה אמר מהכא (קהלת, י"ב), ואון וחקיקר חקן משלים הרבה (יבמות, כ"א). ואמר עולא אמר ר' אלעזר, קודם שבא שלמה היתה תורה דומה לכשיפה שאין לה אוניו, עד שבא שלמה ועשה לה אוניו (עירובין, פ"ה), כדאמרין בעירובין למד דעת את העם, דאגמרי בסימנא טעמא, ואסבירא בדמיה, וגם מצוות ממילתא, והתיר דבר סופרים כו', אוניו של קופה לאחור בהן הקפה ומשתמרת שלא תפיל (רש"י). עושין משלים ודוגמאות בדמיה, הכונה על לימוד תורה המתאים לרוח הזמן ע"י השפעת החיים וההסביבה. ויש מצוות אחדות שאינן ניכרות בתועלתן רק במשך הזמן, כמרומו בפסוק, והיה עקב תשמעון, כי רבים הם המקשים שאינם יודעים טעם המצוות, ונראה בעיניהם שהם עושים אותם בחנם, לזה אמר והיה עקב תשמעון כו' כלומר שכתבוא למדרגת אדם השלם אחד זמן רב של תפלתות, או בחינוך למה המצוות נצרכות. כתב הרמב"ם במורה, טעמי המצוות של קן צפור ואויב, לבתלי היות לנו המצוות, לטובת האדם. לא כדור כו', כי יש לבטל דאגה גדולה מזה. ואל תשוב אלי ממאמר החכמים, האומר כן צפור יגיע דחמיה, כי זהו אכל משתי סכרות, סכרת מי שידאח שאין טעם במצוות אלא חפץ הבורא. ואנחנו מחזיקים בסברה השניה, שהיו בכל המצוות טעם. והוכחה עליו מה שמצא בב"ר, וכי מה איכפת לו להקב"ה בין שוחט מן הצואר לשוחט מן העורף, הא לא יתנו המצוות אלא לצדף בהן את הבריות, שיש להם טעם. מבואר הוא מאד כי בכל אחד טעם ותועלת וחקיקר לאדם, בלבד שכרן מה המצוה בהן ית'. וכבר אמרו רי"ל מפני מה לא נתגלו טעמי התורה כו' ודרשו ולמכתי ענין, זה המעלה בדברים שכתב עתיק יומין, ומה נתיי טעמי תורה כו' דכתיב והיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות וקסאון, וקסאון כתיב בדברים המכוסים מכס בעולם הזה, עתידין להיות צפויים לעוה"ב, כהנין סמיה דצפי. דכתיב והלכתי עורים בדרך לא ידעו כו', הנה באור שאין מניעות טעמי התורה ממנו, אלא לנו העוררים בשכלנו, ושכבר נתגלה טעם החומרא שבהם לחכמי ישראל, וכאלה רבות בדבריהם ובחבורה ובמקרא והרב הכיזי מהן. אבל אלו האגדות אשר נתקשו על הרב כפי דעתי ענין אחד להם, שרצו לומר שאין התועלת במצוה להקב"ה בעצמו להועיל באדם עצמו למנוע ממנו נזק או אמונה רעה או מדה מגונה. או לכוזר הניסים ונפלאות הבורא יתברך, ולדעת את השם. וזהו לצדף בהן, שהיו ככסף צדוף. כי הצדוף הכסף אין מעשיו בלא טעם, אבל להוציא ממנו כל סיג. וכן המצוות להוציא מלבנו כל אמונה רעה, ולתודיענו האמת ולזכרה חמדי. ולשון האגדה עצמה, הוזכרה הלימדנו בפי' ואת החיה, וכי מה איכפת לך בין שוחט בהמה ואוכל או נוחר, כלום אתה מועיל או כלום אתה מניק וכו'

אם חכמת חכמת לך, הא לא ניתנו המצות או לצרף את הבריות כו'. מפורש מכאן שאין התועלת אליו ית' מהמצות, שצטרף לאורה מן המזורה, ולמאכל קרבנות וריח הקסורת כו', כי ספורינו בתהלותיו כאספסוף ותהוה נחשכו לו כו', ושאלו בניגרים (ירושלמי) אם פותחין לאדם ככבוד המקום, בדברים שבינו לבין המקום, והשיבו על השאלה הזאת, איזו כבוד המקום, כגון סוכה שאינו עושה, לולב שאינו נוטל, תפילין שאינו מניח, והיינו כבוד המקום, משמע דלנפשיה הוא ממש דמבני, כהוא אם צדקת מה תתן לו כו'. לרמז שאפילו הלולב והסוכה והתפילין, שזה בהן שהיה לאות על ידיך, ולזכרון בין עיניך, כי ביד חזקה הוציאן ר' ממצרים, אינן לכבוד ד', אלא לדרם על נפשותינו כו', וכך אמר בתורה לטוב לך, וכן ויציינו ר' אלקינו, לעשות את כל החוקים האלה ליראה את ד' כו' לטוב לנו כל הימים. הכונה בכלם לטוב לנו, ולא לו יתברך כו' (רמב"ם, תצא).

ויש תועלת רבה בידעת טעמי המצות, כמו שהעיר כבר הרמב"ם, ודיל, אע"פ שתקיעת שופר בריה גזירות הכ', רמז יש בו, כלומר עזרו עזרו ישנים מתרומתכם, ותפשו במעשיכם ותורו בתשובה.

ובמקום אחר אמר, שהתקיעה היא הערה על תשובה, כאילו היתה הצעה ליום הצום, ובעיני קצת חכמינו הרחיקו למצוא להם כחנה על המצות, עד שהיינו ללעג בין העמים על מצות רבות אשר לא נדע להשיב להם ולתורע להם טעם, והיף המכושק בחורוני. ואמר כי הוא חכמתם לעיני העמים, ואמרו דק עם חכם ונבון כו', ואמרו ודל, למה אנו צדיקין ראינו על טעמי המצות חזן מן התורה, והלא נכתב בפירוש והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת, ואמרתם זכר פסח כו', וכתבי, והיה כי ישאלך בנך מה חזר כו', אלא הפוסקים הורו, כי ראינו החקירה והשאלה על סבת המצוה שהיא הטעם, ואם נזכור הטעם בתורה נסמך בו, ואם לא, נחקר עליו כמו שהגו בפסח ובמצה כפי שהתבאר בתורה, ובמדרש נוציא טעם לפי שאינו כתוב בתורה, כדי לכוין במצוה הזאת לאותו טעם, כי קיום המצוה כעין קיום הטעם, והכונה מגינה מאה, ומקום הערה טובה לדרוש ולחקור טעמי המצות, כי בכלל מצות סיפור יציג, מצוה עלינו לומר טעמי פסח מצה ומרור, וכל מי שלא אמר ד' דברים אלו לא יצא ידי חובתו במצות ההגדה (ספר המלמד), ומבואר במאמר חז"ל המובא לעיל, מאי ולמכסה עתיק, זה המכסה דברים שכסה עתיק יומין כו' איכא דאמרי זה המגלה דברים שכסה עתיק יומין, ומאי ניתנו טעמי תורה (פסחים, ק"ט), משמע ליה זה המגלה, שהוא מחובר לדלעיל, ליושבים לפני ד', משום דבר המכסה עתיק גלגול, והיינו טעמי תורה המכוסים בתורה, והא דאמרין פ' כ"ג, מפני מה לא נתגלו טעמי התורה, שהרי ד' מפראות נתגלו טעמן ונכשל בהן גדול העולם כו', היינו דבר שהתורה גילה טעמן מביא לידי התורה, אבל דבר שמכסה טעמו בתורה, גם אם חכמים ותנאים לו טעם, לא יבוא לידי מכשול, ועוד יש לומר לחלק בין טעמי תורה דהכא, ובין טעמי מצות דהתם (מדרש"א), ומצינו בפסוק כל המצוה אשר אנכי מצוך, וזה"ש כי חיים הם למצואיהם ולכלל בשור מרפא, כל מי שמוצא דית, חיים הוא מוצא, לכן כתיב כי חיים הם למצואיהם לאחרים, ואין אדם צריך ללמד דית א"כ מוצא אותה כראוי, סוף דבר וטעמו, שכן אמר להם משה, כשתהיו למדין תורה היו ממציין אותה כולה, לכן נאמר כל המצוה אשר אנכי מצוך כו' (תנחומא, עקב), וצריכים אנו להפוש אחר טעמי המצות, כדי שלא תהינה כמצות אנושים מלומדים, ועוד שהמצות שלא נודע בהם טעם, השטן מקטרג עליהם, ואומות העולם משיבין עליהם, ושתי סבות הללו, מבטלות קיום התורה (ספר, המלמד), ומצינו בכמה מקומות בש"ס, ביאר טעמי המצות, ר' מאיר אומר, מפני מה אמרה תורה תשב נדה שבעה, מפני שכל מי שידגיל בדבר קץ בו, אמרה תורה תשב שבעה, כדי להבדיל על בעלה ביום סבילתה, כיום כניסתה לתורה, ועוד אמרו מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח כו', אמר הקב"ה הביאו לפני עומר כדי שתתברך לכם תבואה כו', אמר הקב"ה הביאו שתי הלחם קצתם, שיתברכו לכם פירות האילן, ומפני מה אמרו נסכו מים בתוך הסוכות, אמר הקב"ה נסכו לפני מים בתג הסוכות כדי שיתברכו לכם גשמי שנה כו', למה תוקעין ומרעין כו' כדי לערבב השטן כו', ומצינו בטעם פרה, תכואו אמו ותקנה כו' (חז"ל).

ויש הרכה מאדני החכמה, חשבו כי כדוב המצות אין בהם טעם כלל, אלא גזירת המלך על עבדיו כדי להשכימם ולהענישם, חלילה לומר כן כו', אמנם המצות הן לצורך הכבוד ולהשיפע לרשים העליונים, או למנוע טמאים, לטמא המקדש העליון והתחתון צורך גמור, וזה סוד שאחז"ל לא ניתנו המצות אלא לצדק כו', והוא החיבור והקישור בכוחות אלקות על ידה כו' (ספר האמונות), הגם שאין לנו שכל במצותיו, כי מאד עמקו מחשבותיו, אספ רשות ניתן לנו ליתן טעם לשבח על כל דבר ודבר (קדוש לוי), הגם שכל המצות השמעיית הם גזירות המלך על עבדיו, מ"ה, כל מצוה יש לה טעם, ונכון הדבר למצוא טעמים עליהם (מאור ושמש), ועל זה שאמר חז"ל אין טעם במצות, כוונתם על דרך הפשט, לפי שהמצות יש כחנה, "מצוה" וכוונת, "מצוה" כחנה המצוה היא השירה, ונעלם מעין כל חי, וע"ז אמרו אין טעם במצות, אמנם מצד כחנה המצוה יש לתת טעם, וחיובי להאמין כי הדבר ההוא ממש בפשוטו, ורומז לדברים עליונים ממנו, שאמר כי גבוה מעל גבוה שומר, והבאת טעם למצוה מביא תועלת גדולה, כי כשימצא האדם המצוה מוטעמת לחכו, יתפוזר בלבו לעשותו (מאה

שערים). ועל זה אמר מנחם הבבלי וז"ל, אנכי אנכי הוא מנחמכם, אשר יגעתי ומצאתי ידי החלושה והקצרה להסיר קצת המטוה מעל פני המצוות. טעמו ודאו את נופת לחם אבידים ע"כ. ומה טוב ומה נעים, שקודם עשיתו המצווה יוציא בסיו, מה המצווה הזאת ומה טעם יש בה. ואיתא בשי"ם ידיעת הטעם מועיל לזכרון. ולפעמים שהמצווה בלי ידיעת הטעם, היא כגוף בלי נשמה. כמו מצות ציצית גילה יוצרינו טעמו, ואמר וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ד'. ואם לא יתן לב לזכור, נמצא שלא קיים כוונת יוצרו. ומה בצע בהנחת ציצית שלו. וכן הוא בשאר מצוות כו'. נמצא שמי שאינו יודע טעם המצוות כמעט שהוא ערום מן המצוות כו' (פלא יועץ). אבל צריך ליוזרה, שידיעת הטעם לא תביא נזק להמצווה, כמבואר במפרשים וז"ל, ולכל המצוות יש טעם כמוס עד אין סוף, ומחויב אדם הגלבל לחפש טעמיהם, והא דפסקינן אין טעם למצוות, היינו שאין לסמוך בדיניהם על הטעם ולומר, כיון שהטעם הוא כך, אי"כ במקום שלא שייך טעם זה יפסוד מהמצווה חלילה לומר כן, כיון שהטעמים אין להם סוף, ומי יכול לבוא על מחשבתו של יוצר בראשית. אבל עכ"פ, ראוי להתבונן בטעמים כל מה דאפשר, והיה שכרו אתו מפועלו לפניו כו' (דרך סקודין). ועיין עוד שם בסוף הקומת וז"ל, זכור תזכור את אשר הקדימנו, דהגם שמצווה גדולה לחפש ולפשפש טעמים בכל מצווה, אעפ"כ אין לסמוך על הטעמים, להמציא על ידם דינים בענין איכות המצווה. וזהו שהכלל מסור בידיו אין טעם למצוות, הגם דודאי יש טעמים לכל מצווה. אך הכוונה דאין טעם למצווה לחפש דינים על ידם וזאת המקובל בפירוש (שם). וראוי שתודע שענין אלקי, אין למנוע מלחם טעמים הרבה לדבר אחד. שלא כמדת בשר ודם מדת הקב"ה, שפעולת בור"י על הרוב אינה רק מציאות תועלת אחת מפועל אחד, אמנם פעולת הקב"ה פועל אחד, יתכן שיתחלק לתועלת הרבה, עד שאין כח באדם לעמוד עליהם, כ"א שיעור מעט מאד, כענין שיאמר, החקר אלקי תמצא. והמשל בזה, היא הריאה באדם יש לה תועלת הרבה, השמעת קול כו' היא כו' היא בתועלת הרוחניות במצוות ד'. ואלמלא כל בני אדם יחד, מכחן טעם לאחת מצוות ד', וזאת הענין שמכחן וזולתו, וכולם ישרים לשכל, אין להרחיק, שכולם שפסו בצדק, וכולם יחד, אולי שלא עמדו על א' מאלף מהסוד, אשר בעבורו צוה ד'. ודומה לזה אמרו במגילה, מה ראתה אסתר שזימנה את המן, ונאמרו שם טעמים הרבה מהתנאים והאמוראים, ואח"כ אמרו שאליהו נתגלה לאחד מן האמוראים ואמר, לשכל הטעמים יחדיו כונה אסתר. ואם באסתר כך ק"ו על הדיבור היוצא מפי הקב"ה. וז"ש חז"ל מקרא אחד מתחלק לכמה טעמים (מפרש על הכוזרי, במאמר שני). ואלה הם דברי הרמב"ם בענין זה וז"ל, חלק אנשי העיון מבעלי התורה, כמה שנתן לנו הקב"ה מן המצוות, שיש מי שלא יבקש לזה שום סבה כלל, ויאמר שהתורות כולם נמשכת אחד הראון לבד. ויכבד עליהם נתינות סבה למצווה מן המצוות, והטוב אצלם שלא יושלל למצווה ולהזהרה ענין כלל כו'. ולדעתם האדם יותר שלם מעושיהו, כי האדם הוא, אשר יאמר ויעשה מה שמביא לתכלית אמת, והשם לא יעשה, אבל יצווה לעשות מה שלא יועילנו לעשות כו'. חלילה וחלילה, אבל הענין בתיפין זה, והכוונה כולה להועילנו. ומפני התועלת צוה בהם להיות לכולם עילה (טעם), אלא שאנחנו נוסל עילת קצתם ולא נודע אופני החכמה בהם כו' ותכלית התורה אמר ית' ויצוני ד' לעשות את כל החוקים האלה לטוב לנו כל הימים. ר"ל אל עולם שכולו טוב וארוך כו'. וכשצויה השם לקדש האמה לקבל התורה, אמר וקדשתם היום ומחר, אל תגשו אל אשה. ונקוי הבגדים ורחיצת הגוף מלוכלכים, היא ג"כ מכוונת התורה. אבל הכוונה הראשונה למעט התאוה ולנקות הנגלה אחר נקוי הנסתר (מורה, פ' כ"ז).

נשלמה הפתיחה בעזרת השם יתברך

מבוא להלכות שחיטה

שחיטה. פ"י הקל המתת בעלי חיים על פי דיני ישראל. והלשון שחיטה, יורה על איסור דרסה. אחד מדיני שחיטה הנרמזים בפירוש בתורה. כי הלשון שחיטה הוא מהשורש משיכה, המרמז להולכה והובאה בסכין על הצואר, ולא ררך דרסה בכובד על מקום אחר. כמו שמצינו בקרא "זהב שחוט" (מלכים א') והובא רך ומושכין אותו. כעין שעושים צרכי נחושת חוטין שעושים מהם מחטין (רש"י). וכן "חץ שחוט לשונם" (ירמיה ט'). שהמרבץ לשון הרע, הוא מושך דבריו כחץ. וחז"ל למדו מצוות שחיטה ממה שנאמר בקרא "וזבחת מבקר ומצאנך אשר נתן ד' לך, כאשר צויתוך" (דברים י"ב, כ"א). דתניא, רבי אומר, וזבחת כאשר צויתך, מלמד שנצטוו משה על הושט ועל הקנה, ועל רוב א' בעוף, ועל רוב שנים בבהמה (חולין, כ"ח). למד שנתפרשה לו מצות שחיטה על פה, דהיכן צוהו בכתב. וכן גם הלכות שחיטה נאמר לו על פה (רש"י).

ופלוגתיה היא, אם מצוות שחיטה נחשבת למצוות עשה, ככל המצוות. יש אומרים שהיא מצות עשה (רמב"ם, פ' א' מהלכות שחיטה). וכן הוא דעת התוספות (שבעות ל"ז). וגם בחינך מצינו שחשבו למ"ע (מצוה תנ"א).

ו"א רלא הוי מצות עשה (הראב"ד; ריב"א בתוס', שם; רש"י). והאחרונים נוטים לדעת הרמב"ם, שהשוחט בכל פעם שהוא שוחט הוא מקיים מצות עשה (תבואות שור, א' נ"ט).

ואף לפי דעת הסוכרים שהיא מ"ע מורים, שהיא מסוג המצוות, שלא יתחייב האדם בהן דק ע"י סבה, כמו מצוות מעקה, ציצית, וכדומה. והגם שבשאר המצוות ממין זה, צריכים לחזור אחריהם לקיים, כמבואר בגמרא (מנחות ס"ט), דאשכח מלאכא לרב קטינא, דמיכסה סרינא. א"ל כו', סרינא בקייטא, וסובלא בסיתוא, ציצית של תכלת מה תהא עליה כו' (משמע דחובת גברא הוא לחזור אחריה לקיימה). אמנם במצוות שחיטה, אין צריכין לחזור לשחוט שום בע"ח כדי לקיים מצוות שחיטה, כמו שמצינו אצל רבינו הקדוש, שנענש על שלא חיים על העגל באמרו כי לכך נוצרת, ומה"ט כתב הרמ"א בס' כ"ח, דאין לבדך שהחיינו על השחיטה, דמויק לבריה, ע"ש. ושב ואל תעשה חשוב יותר במצוה זו.

ומצינו בפוסקים, שאין להשוות לשחוט מסוכנת בפעם הראשון, דשמא זה נקרא תיקון, ולא הוי מויק לבריה, ויש חשש שיצטרך לבדך שהחיינו.

ואע"פ שאין חיוב לשחוט ולאכול בשר, והיה ראוי לכאורה לברך על השחיטה בלשון "אשר קרשנו ב"ו שלא לאכול נבילה וטריפה, ואבר מן החי, והתיר לנו את השחטה". כמו שמבכרין בברכת אירוסין, אסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הגשאות לנו כו', אבל אין דמיון לברכת אירוסין, כי אף שמצות שחיטה אינה חיובית, מ"מ כל מי שרוצה לאכול בשר, הוא בחיוב לשחוט.

ועוד, שהפסוק הוציא הרבה בלשון מ"ע, וזבחת ואכלת. ולכן תקנו חז"ל ברכה על השחיטה (רא"ש, כתובות י"ב). ועוד טעם, שהברכה היא על אופן הקל של המתת בע"ח, ע"י שחיטה מן הצואר ודיניה, המקיל מיתתה (אחרונים).

בשחיטת בהמה, הכל מורים שהיא מן התורה, אבל בשחיטת עוף יש פלוגתא בחז"ל, יש אומרים ששחיטת עוף היא מדרבנן, כי הפסוק "וזבחת" כתיב בבהמה (וי' אליעזר הקפרי, חולין, כ"ז, כ"ח). ו"א שהיא מדאורייתא, שנאמר "אשר יצור ציד חיה או עוף, ושפך את דמו", מלמד ששפיכת דם בעוף, כשפיכת חיה (ספרי, דאה).

ומלשון וזבחת למדו חז"ל, ששחיטה היא מן הצואר, מקום שזב, חתהו (חולין כ"ז). ויש עוד טעם כי מהצואר יצא כל הדם, יותר משאר מקומות. ועוד, כדי שלא יצטרך בע"ח יותר מדאי (חינוך, תנ"א). ואין צריכין כלי לשחיטה, רק לשחיטת קרשים, כמבואר בחז"ל (זבחים צ"ז). וילפינן לה מעקרת יצחק דכתיב ביה ויקח את המאכלת לשחוט, ש"מ דעולה טעונה כלי, דאל"כ לכתוב ויקח את המחתך (תוס' שם). וזה בקדשים, אבל בשחיטת חולין, אין צריכין כלי, רק דבר תלוש, וגם זה ילפינן מהעקרת, כמבואר, מנין לשחיטה שהיא ברבר תלוש, שנאמר, ויקח את המאכלת (חולין ט"ז), דמרלא כתיב לשחוט את העולה, ילפינן מזה על כל מין שחיטה, דאינה אלא בתלוש מן הקרקע (תוס').

ומ"מ המנהג בכל תפוצות ישראל שלא לשחוט רק בסכין של ברזל, וכל שוחט צריך שיהיה לו סכין מיוחד לשחיטה (חולין ח'; טור וש"ע). והסכין של שחיטה צריכה להיות חלקה בלי שום פגיומה, דאם ישחט בסכין פגום, אין זה נקרא שחיטה, רק קריעה. וכדי להשמר מזה, צריכים בדיקת הסכין קודם, ולאחר שחיטה.

הסכין של שחיטה נקרא "חליף". הטעם, לפי שמחליף הבהמה מחיים למיתה. דבר אחר, על שם שעושין בו הולכה והובאה, ומלשון, הגשם חלף הלך לו. דבר אחר, חלף ר"ת, חד לא פגום (מהר"ץ).

ובחז"ל מצינו, שמקום שכיבת הסכינים, נקרא בית החליפות, ששם גונזים הסכינים (מדות, ד', ז.). שבלשון רומי, קורין לסכינים גדולים, חלפים (מפרשים). וגם בקרא מצינו לשון זה, מחלפין תשעה ועשרים (עזרא, א', א'). מחלפים הם סכינים (רש"י).

ומצוות עשה, לכסות הדם הנשפך מהבע"ח ע"י השחיטה. כנאמר בקרא, "ואיש איש מבני ישראל כו', אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל, ושפך את דמו, וכסהו בעפר" (ויקרא, י"ז). ובדמב"ם. וז"ל, מצות עשה לכסות דם שחיטת חיה טהורה, או עוף טהור, שנאמר כו' (דמב"ם, פ' י"ד).

הטעם למצוה זו של כיסוי, מפורש בחז"ל, א"ר אלעזר, ב' פעמים עופות השמים וחיות טהורות קברו את הבל, ונתן להם הקב"ה שכר, ב' ברכות. א' לשחיטה, וא' לכיסוי דם (מ"ר, בראשית, כ"ב).

וי"א בזה הלשון, זימן הקב"ה ב' עופות טהורות, והרג א' מהן את חברו, וקוברו, וממנו למד קין וקבר את הבל. לפיכך זכר העופות לכיסוי (תנחומא). וי"א, שאין מקריבין מדמן על המזבח, שלא תהא מדת הדין מקטרגת, איך דם יאכל דם, לכך צוה לכסותו. משא"כ בבהמות שיש בהם הרבה מצוות, בכור, מעשר (בעה"ט; מהר"ץ).

פתיחה להלכות שחיטה להפרי מגדים ז"ל

אם שחיטה מפורש בתורה. שחיטת חיה ועוף. דרסה. שמונה הלי שחיטה. ששה נבילות. טפס בשחיטה. ט"ס מטעם רובא. טעם מצות שחיטה. (פתיחה לפמ"ג).

שורש חא'. ראוי שתדע. היכן ציוונו הש"י על הלכות שחיטה. אם בא בכתוב מפורש או בעל פה. או יש מהן בכתב. ויש מהן בעל פה. ואם היה ועוף גם כן מן התורה. או מדברי סופרים.

דע כי בנמרא חולק. כ"ח. א'. אמרה וזבחת מבקרך ומצאנך כאשר צויתוך (דברים י"ב) מלמד שנצטוו משה בע"פ בהלכות שחיטה. ע"ש. נמצינו למדין. דגוף הדבר בא במקרא. ופירושו הוא מדברי קבלה. שאמר השם למשה בעל פה. והנה מהחמש הלכות שחיטה. שהם שחיה. דרסה. חלדה. הגרמה. עיקור. אין לך בפירוש אלא דרסה. כמ"ש בריש פ' השוחט. כ"ז. א'. וקרא למאי אתא. דלא לישויה גיסטרא. ופ"י רש"י שם בלשון א'. והוא העיקר. שלא ידרוס. וכן אמרו לקמן ל'. ב'. אין שוחט אלא ומשך. וכן כתב בתה"א. בית שני. שער א'. כ"ג. ואף דאמרו שהייה דרסה כו'. ומיהו דרסה הוא בפירוש כו'. והנה אף שאין לך בפ"י אלא דרסה. ושאר הלמ"מ. מ"מ בכולהו דין תורה ממש יש להן וספיקין בספיקו ואף למ"ש במנ"י בכללי הס"ס. מחודש ט"ו. דיש אומרים. דבהלכה למ"מ הולכין בספיקו להקל. וכן הוא דעת הטור בס' רצ"ד. זה בהלמ"מ שלא בא לפירש אלא חזון פסוק בתורה. משא"כ כאן. דחקבלה בא לפירש מה הוא הזביחה האסורה בתורה. ודאי דין תורה גמור יש לכולהו הלכות שחיטה. ועוד. דכאן איכא חזקה בהמה בחייה כו'. והאוכל מבמה ששהה או החליד וכד' לוקה מן התורה. משום דכל שלא שהטח כראוי. נבילה היא. דהכי אגמריה דחמנא למשה. שזה שנאמר. לא תאכלו כל נבילה. הכין הוא. כו'.

ודע. דחיה ועוף מן התורה טעונין שחיטה. חיה. משום דאיתקש לבהמה. בפסולי המוקדשין נאמר. אך כאשר יאכל הצבי והאיל. ועוף. משום דאמינן רבי אומר מלמד שנצטוו משה בע"פ על דוב א' בעוף. או מחיקשא דזאת תורת הבהמה ועוף. הטיל הכתוב כו'. והכין הלכתא דחיה ועוף מן התורה. וכן כתב הב"ח בס' א'. כ"ח.

השורש הב'. דע. כל האוכל מבמה שלא נשחטה כראוי בה' דברים המפסידים את השחיטה. הנה נבילה ולוקה עליה מן התורה. אמנם אם יש בה ג"כ עשה דזבחת. הוא מחלוקת. הביאו התוס' בשבועות כ"ד. ד"ה חאול נבילה ביוח"כ. דזבחת תוה עשה. ורבי"א אומר. דזבחת הוא תיקון הלאו שלא יאכל אבר מן החי. או נבילה. ע"ש. ומדברי רש"י בחולין ט'. א'. ד"ה בהמה. וביצה כ"ה. ד"ה ולאפוקי. שכתב. בהמה בחייה בחזקת איסור אמ"ה. ולא זכר שאין זבוח. ש"מ דכרבי"א ס"ל. דאל"כ אמאי לא פ"י עשה דשאינו זבוח. דאתי שפיר טפי. דעל פ"י רש"י הקשו הרשב"א ותוס' בביצה דאין מחזיקין מאיסור לאיסור. ואני חוזר על הראשונות. אם נאמר דזבחת תוה עשה. אם נאמר דשייך זה גם בעוף ג"כ. או לאו. מי נימא דזבחת מבקרך ומצאנך כתיב. ועוף הלמ"מ כו'. וכפי הנראה כו'. ומ"מ לדינא קי"ל דעוף ג"כ איכא עשה דאין זבוח. וכן יראה מדברי הרשב"א.

השורש הג'. אשר ראוי להזכיר בכאן הוא. כל מה שלא נשחטה כראוי. הנה נבילה. ומה הן הדברים אשר לא נשחטו כראוי. הנה אף שאמרו ה' הלכות שחיטה הם. עכ"ז בפרטן יש יותר מהן. ואלו הן: א) שהייה. כשיעור בפוסקים. ב) דרסה. ג) חלדה. ד) הגרמה. ה) עיקור דסכין פגומה. ו) עיקור סימנים מהלחי. ואף רש"י יודע לזה. ז) ניקב הושט במקום שחיטה. אין שחיטה מועלת בו אף במקום השלם. ח) נפסק הגרגרת ברובו במקום שחיטה. הנה נבילה. שאין שחיטה מועלת בה. שכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' שחיטה. הלכה כ"ג. ושם מבואר. דוקא במקום שחיטה. הא שלא במקום שחיטה ושחט אח"כ במקום שחיטה. הנה טרפה ולא נבילה. שכן כתב בהי"ט שם. כ"ו. והנה מה דקי"ל נקובת הושט ופסיקת הגרגרת הנה נבילה. לא מציינו בפ"י בגמ' כן. אלא מהא דאמרין בגל' ל"ב ודמיניה כו'. ושם אפשר מפקחת הגרגרת קשיא ליה. דהוה כאן דמנח בדיקולא. ומנלן לומר דניקב הושט הנה נבילה. ונ"ל מדבא בקבלה דשהייה פוסל במיעוט קמא דרושט מטעמא דאזלי לח שחיטה קמיתא. והנה ניקב הושט. אלמא ניקב הושט. תו אין שחיטה מטהרת כו'. באופן דנתבאר. דשהה במיעוט קמא או ניקב הושט הנה ודאי נבילה כו'. ובפנים אבאר כל אחד במקומו. דרוב דחו

לפיר'ת (דהוה ספק) וכאמור. עוד אבאר לך שהרמב"ם מנה ששה נבילות, שאין השחיטה מועלת בהן, בפ"ב מה"ש הי"ט, ואלו הן: (א) בחמה שניטל ירך וחללה עמה. (ב) גיסטרא למטה ממקום הפרשות. (ג) נשברה מפרקת דרוב בשר עמה, עם פסוקת החוט. (ד) נקרעה מגבה. (ה) ניקב הושט במקום שחיטה. (ו) נפסק הגרגרת ברובו במקום הראוי לשחיטה. הר"ז נבילה, ואין שחיטה מועלת בהם, ומיהו לענין טומאה הרי הראשונות מטמאין במשא מחיים כו'. וניקב הושט ופסוקת הגרגרת לאחר שחיטה ומיתה מטמאין לא מחיים. ודע, דנ"מ לידון לריגא, בין נבילה שטמאה ואינה מטמאה, ובין נבילה לטריפה הן שמונח דברים כו'. ודע, דאף כעוף לא מיבעיא אם נפסק הגרגרת ברובו במקום שחיטה, ושחט הושט, דהוה נבילה, אלא אפי' ניקב הושט במקום שחיטה, ושחט הגרגרת, אף דרי בסי' אחד, אפ"ה קודם שחיטה שניה ראיון בעינו, והלכך הוה נבילה ולא טריפה. ומיהו למעלה ממקום שחיטה, אף בפסוקת הגרגרת, אם שחט במקום שחיטה, טריפה היא ולא נבילה, שכן כתב הרמב"ם ז"ל. והתבאר"ש, כ"ז, ג', ש"ך כ', ה'.

חשור'ש הרי'. רע כי אמרו חז"ל, כל ספק בשחיטה פסולה, והיה מהראוי לומר בו, דהוה דאי שאין בו ספק כלל, שהרי סוקלין ושורפיין על החזקות. ותדע שהרי אם לא ברק בסמנים לאחר שחיטה, הר"ז נבילה, ולוקה מ"ה, משום חזקה רבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת. ועיין ש"ך כ"ה, א', דהוה נבילה, ולא כתב ספק נבילה, וכן כ' הרמב"ם בפ"א מהל' שחיטה, הי"ב, הר"ז נבילה, משמע ודאי נבילה, והכ"מ שם כתב דריבנו פסק לחומרא כו'. ובהיות כן אני תמה מפני מה בקצת ספיקות בשחיטה אמרו, דהוה ודאי מטעם דאוקמיה אחזקה, ובקצת הניחו על הספק, דהרי כנמצאות חפכין פגומות, כתב הש"ך, י"ז, א', דהוה ספק, ובסי' כ"ד, כ"ז, נמצאת שמוטה. הר"ז נבילה, פי' ספק נבילה, ואמת שכן כתב הר"מ בפ"א מהל' שחיטה, כ"ד, נמצא הסכין פגום הר"ז ספק נבילה, ובפ"ג, ט"ו, נמצא הסימן שמוט, הוה ספק נבילה, אבל התמיה במקומה עומדת, כו'. והנה נראה לומר הטעם, כי כנמצא חפכין פגום, איכא ס"ס, שמא במיעוט בתרא, ושמא לא שחט נגד הפגימה, אלא דפ"ס הוא מטעם ריבא, כמ"ש הרשב"א ת"א, וסמך מיעוטא לחזקה, והוה פלגא ופלגא. וה"ה ספק נשמט מחיים או לאחר שחיטה, רוב בהמות אין שמוטות, וסמך מיעוטא לחזקה, והוה פלגא ופלגא. ולפ"ז שפיר הוה ספק לא ודאי, ולא זו דהוה ספק, אלא מן התורה לגמרי מותר, דריבא וחזקה ריבא עדיף לידון, אלא מדרבנן מחמירין בכל ספק בשחיטה, וה"ה כספק שחח או דרס, דרוב שוחטין כהוגן, בכל אלה הוה רק ספק דרבנן, ובלא ברק חסימנים דלא הוה רוב, כמ"ש המרדכי, אה"נ דהוה נבילה ודאי ולא ספק, נמצינו למדין כספק חשקול גבי שחיטה הוה ודאי נבילה, ומילקא נמי לקי, דאוקמיה אחזקה, על דרך משל, חיו לפניו ב' סכינים, א' פגום וא' שאינו פגום, ושחט וא"י באיזו מהן, הוה ודאי נבילה, וכן אם שחט רוב מצומצם, או שא"א לשחוט בלי שיפגע בפגימה, דהוה ספק חשקול, בכל הני הוה ודאי ולא ספק, כו'. ולענין אם אידע לו ספק, אם שחח משהו, או לאו, או אם ב' אומרים כך ובי' אומרים כך, תליא בפלוגתא, אי ספק דר' חיבא דאתחזק איסורא להחמיר או להקל, ועיין בקונטרס הספיקות, ושם יבואר באורך.

טעם מצות זו (של שחיטה) הביא האליהו רבא בשם ספר החינוך, דריב דם יוצא מצואר כדי שיצא הדם. ועוד משום צער בעלי חיים, ומוכיח מכאן דצער בעלי חיים דאורייתא, וכן בסכין פגום אסור משום צעב"ה. אמנם כבר כתבו כולם, שאין ליתן טעם על שום מצוה (פמ"ג).

סימן א

מי הם הכשרים לשחוט, ובו י"ד סעיפים.

(א) הכשרים לשחוט. נשים. עבדים. מומחה. אומן שקלקל. רוב הרגילים אצל שחיטה. מומחה לבדיקה. לסמוך על חזקת מומחה. לבדוק אחריו. לא נטל קבלה ואחד עומד על גביו. קבלה מאב. קבלה מחכם. קבלה בחינה. שכר קבלה. עומות קטנים. לחזור על הלי שחיטה. דינים בע"פ. קבלה על בדיקה. בדוק ואינו יודע. פושע. נטל קבלה ושכח דין אחד. אינו יודע שצריך לבדוק הסכין. אבר חוש הרגשת הסכין. המיד או פשע. קל ומקיל. קם מחליו וא"י. בודק שאינו יודע. (ב) מה נקרא יודע. מספק בדינים בזמניו. אומר על מותר אסור. ליתא לקמן למבדיקה. (ג) א"י ושחט בינו לב"ע. לסמוך על דבריו. מתעלה. שותק. א"י וא"ע. ראה רק סימן א. שוחט סתם. (ד) מצא תרגולים שחוטם בשוק. באשפה. עופות. בהמות. (ח) חרש. שוטה. קטן. ע"ג שחטו. להאכיל לכלבים. גדול ועומדים ע"ג. קטן מומחה. קטן בינו לב"ע. שליח קטן. איזה מיקרי קטן. (ו) חרש מדבר. (ז) שומע ואינו מדבר. (ח) שיכור. (ט) סומא. (י) ערום. (יא) חרס הקהל. (יב) אמר לא שחט. (יג) אמתלא. (יד) יש עדות ששחט שלא כהוגן.

בלא הוחזקה. מ"מ ברגילה להתעלה אין להאמין (פמ"ג).

יש אומרים. שאין להניח נשים לשחוט. נשים שכבר נהגו שלא לשחוט. וכן המנהג שאין הנשים שוחטות (רמ"א).

ואפי' עבדים מותרים (מחבר). הסוד כ' ועבדים משוחררים כ'. וג"ל לבאר דעתו. עבדים דסבר ליה דסתם עבדים יש להם כל המדות הרעות יותר מן הריקים ופוחזים כו'. ואינו בחזקת כשרות כו' (ש"ד). וכל אדם. אפילו אין מכירין אותו כל אדם. שמוחזק לשחוט שלא יתעלה. וגם אין יודעין בו שהוא מומחה ויודע הלכות שחיטה. מותר לו לכתחילה לשחוט (מחבר) על סמך שיבדיקנו אחר השחיטה אם הוא מומחה (ש"ד) ומותר לאכול שחיטתו.

(א)

חכשרים לשחוט הכל שוחטין לכתחילה

(מחבר) אפילו נשים (שם). במקום שנשים שוחטות. יש להניחם על מנהגם. ובמקום שאין נשים שוחטות. איתרע רוב דירהו (שמ"ח א' י"ג). ואני אומר. אף במקום שנשים שוחטות. אם לא בדקו להן סכין. כיון דבדיקת סכין טורח רב הוא. דמיא לבדיקת חמץ. דאי הוה ד"ת לא היו נאמנות. ועיין בס"י קכ"ז ג'. דאיתחזק איסורא אסור. וה"ה שחיטה דאיתחזק איסורא. וכן ברגילה להתעלה ושחטה. ואמרה לא נתעלפה אין נאמנות. כיון דיש ספק בדבר מקילה. ובספק אף בלא טורח אין נאמנות. עיין קכ"ז. ואין להתיר שחיטתה דיעבר. אם לא בהחזקה שלא נתעלפה. גם בדקו לה סכין. ואם תרצה להקל

רחל

שחיטה

אחל

מחות ענין שחיטה נכון לדעת. כי דיני שחיטה אינם כשאר מצות עשה. העומדות תמיד בחיוב של קום ועשה. רק נצטח בשביל תאות אנשים שהתאחד תאות בכל אות נפשם לאכול

בשר של בעלי חיים. כמבואר בקרא "כי תאוו נפשך לאכול בשר. בכל אות נפשך חאכל בשר" (דברים י"ב). ובשביל זה נולד ונהגתוהו כל הענין של שחיטה. עם כל הדינים. כללותיהם פרטים ודקדוקיהם התלויים בה. הבאים ללמד אותנו איך ובאיזה אופן לברור להבצ"ח הנשחט. מיתה יפה וקלה. ועל זה הונח היסוד להנהגה דיני שחיטה. שתכלית כוונתם הוא. להקל הכאב והצער של הבצ"ח כמבואר בראשונים. וז"ל: "ועוד נאמר בסעם השחיטה מן הצואר ובסכין בדוק. כדי שלא נצטער בעלי חיים יותר מדאי" כו' (חינוך. מצוה תנ"א). וכמבואר להלן בענין זה באריכות.

ויש בזה מלונות הראשונים אם המצוה הזאת של שחיטה. המדומות בקרא של "ובחבת כו' כאשר צויתך" (דברים י"ב) נחשבת למצות עשה כשאר מצוות. דעת הראב"ד ז"ל כבנין קיצור המצוות להרמב"ם. ואין היא מצות עשה. ודעת הרמב"ם שם. שהיא מצות עשה שישחוט מי שירצה לאכול בשר ע"ש. ר"ל שאינה מצוה שחייב בה האדם כמו תמילין וכיו"ב. שאם אינו רוצה לאכול בשר אין חיוב עליו לשחוט (כסף משנה. שם). ועיין פמ"ג

שדוב הרגילין לשחוט הם בחזקת מומחין ומוחזקין (מחבר).
עיי' בח"מ, ש"ו, ז', גבי טבח אומן שקלקל אומן שקלקל, דצריך להביא דאיה שהוא מומחה, ולא אמרינן בכה"ג רוב מצויים אצל שחיטה מומחים ה' (ש"ך).

מומחים, היינו יודעים ה"ש ויודעין לאמן ידיהם לשחיטה, לבדיקה בכלל. בטור כתב חכם, והרב הוסיף מומחה. ומ"מ ישר הוא שלא ליתן קבלה עד שיהיה שוחט בפני שוחטים דמתא והרב ינסה, ואז יוצא לכ"ע. ודע דה"ה לענין בדיקה אמרינן רוב מצויין מומחין הם. וכפי ההנאה דא"צ לשואלו לבדוק, דהאיכא רוב בהמות אין טריפות, ורוב מצויין מומחין הם, הוה אירך מיעוטא דמיעוטא. עיין בהלכות נדה קפ"ד ובמנ"י שם, דס"ס וחזקה א"צ לשואלו, דהוה כמו מיעוטא דמיעוטא, וה"נ כן הוא, לא כן בשחיטה דאיכא חזקה בהמה בחיה בחזקת איסור (פמ"ג).

בר"א בשאינו לפנינו אז מותר לבדוק אחריו לאכול משחיטתו וסומכים על החזקה. אבל אם הוא לפנינו צריך לבדוק אם הוא מומחה ויודע הלכות שחיטה, אבל אין צריך לשואלו אם נתעלה (מחבר).

וי"א שאין לסמוך על החזקה אלא בריעבר, אבל לכתחילה אין לסמוך על החזקה במקום דיכולין לבדור (דמ"א) והכי קי"ל (ט"ו). היינו לכתחילה אין ליתן על סמך שישאלנו בלא נטל כתב קבלה. ואם איתא לפנינו ודאי

דצריך לשואלו, ואם ליתא לפנינו יש לאסור, דריע חזקתיה כיון שלא נטל קבלה (פמ"ג). בשמ"ח כ"ד ותב"ש מ"ד לא נטל קבלה כתב, דאפי' בעומד ע"ג יש וא' עומד ע"ג לאסור, דתקנה זו בחדם היתה והוה כחשוד לאותו דבר, והביא שו"ת חות אידר דמתיר בדוחק בגדול ע"ג, ואם כתב קבלה מאביו מהני כו' הש"י התיר, והב"י פסק בזה (פמ"ג).

השוחט עצמו לא שחוט רשות מחכם אעפ"י שיועד הלכות שחיטה ומומחה, עד ששחט ג"פ בפני חכם ומומחה בה' שחיטה שידע שהוא רגיל ודיון שלא יתעלה (דמ"א). בא ללמדני דתיתי בשחיטתו, ולא אבי לטול קבלה מן המומחה בשחיטות לבד, דק מהחכם בלאו הכי ג"כ, כי הוא יודע לנסותו היטב, ואותם הנוטלים קבלה מן השוחטים שאינם חכמים, בלאו הכי לא יפה הם עושים (ט"ו). ומ"מ ישר הוא שלא ליתן קבלה עד שיהיה שוחט בפני שוחטים דמתא, והרב ינסה, ואז יוצאים לכ"ע (פמ"ג). ולכן נוהגים, שאין אדם שוחט אלא א"כ נטל קבלה לפני חכם (דמ"א).

קבלה. בחינה. והמנהג להתחיל לשחוט בתדגול, ובתוך שלשה יהיה תדגול (ש"ך). ואסור ליקח שכר על זה, וגם התדגולים אל יהנה שכר קבלה התלמיד חכם מהן, אלא יתנם לעניים (שם). ובתב"ש י"ג הליץ בעד הרבנים, מה שהליץ רשכר בסילה דמוכח שרי, אבל יש שנוטלין ממון הדבה כו' והוא וראי אית ביה חשדא וגזל, ואי משום בלאו עדות הוא כ"א להסיר מכשול, שלא יהיה

א ח ל שחיטה ר ח ל

סי' י"ט מש"ז א', שלדעת אחד מבצלי התוספות ה"זובח"ה הוא לאו מ"ע, אלא תיקון הלאו, וד"ל, אלא ודאי וזבחת לא אתי לאסור, ובלא"ה אסורה וקיימא מחיים באיסור אמה, ולאחר מיתה באיסור נבלה. אלא בא להתיר האסור, ופירוש לך דבשחיטה שרי (שבועות כ"ד).

ונכון לדעת, שלא יחפז הקב"ה במיתת בע"ח באיזה אופן שיהיה אף על ידי מיתה יפה וקלה, ואף אם תהיה עפ"י דיני שחיטה. כמו שמצינו במפרשים בפסוק מכל עץ הגן אכל תאכל (בראשית) העומד לאכילה, ולא תאכל אבר מן החי. ודבהכח כחיה אינה עומדת לאכילה, אלא לגדל וזלודת (רש"י, סנהדרין נ"ו). וגם לאדם הקדמון לא התירו בשר רק במע"ח המת מעצמו, כמבואר בחז"ל בפסוק מכל עץ הגן אכל תאכל (שם) ולא אבר מן החי (ב"ר). ותימא, והלא כל בשר ואטילו שחיטה נאסר לו. ויש לתרץ, דמה שלא הותר בשר אליה, היינו להמית ולאכול, אבל אם מתה מעצמה שרי, לאפוקי אבר מן החי, דאפי' אם נטל מאליה אסור (ר"ן).

והא דאמרינן לקמן (דף נ"ט) דלא הותר לאדם הראשון בשר לאכילה, היינו להמית ולאכול, אבל מתה באליה שרי (תוס' סנהדרין נ"ו). וההיתר של שחיטת בע"ח לאכילה, הוא מסוג היתר של יפת תואר, משום מוטב שיעשנה בהיתר. ככו שמצינו בחז"ל איזו סמוכין ושחיון ביניהם, וד"ל: ח"ר, וראית שביה כו', לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר, מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שתוסות, ואל יאכלו בשר תמותות נבילות (קידושין ל"א).

ראיה מלשון התלמוד בלשון זה שיודעים בו שיודע לומר הלכות שחיטה, האי לומר היא לשון יתר, וקמ"ל שצריך לומר ההלכות בע"פ. וראינו רבים מתפרצים בזה, ונהגו לחקור אחר השוחטים אע"פ שנטלו קבלה (ט"ז) בשחיטה החמירה, שמסירה לקלי הדעת, ובע"פ חששו נפרץ ביותר כו' עיין שמ"ח (פמ"ג).

כמו שהדין בה' שחיטה קבלה על בדיקה ובמי שבא לשחוט, כן הוא הדין בה' שחיטה הריאה ובמי שבא לבדוק, ודינם ומנהגם שזה בכל זה, ויש לב"ד לחקור ולדרוש אחר הבדקים והשוחטים להיות בקיאים ומומחים וכשרים, כי גדול איסור המכשילה בשחיטות ובדיקות המסורים לכל (רמ"א).

אם נטל קבלה פעם בדקו לשו"ב ואינו יודע אחר, אין מטרדין, למפרע מה שחט.

דאמרינן השתא הוא דאתרע (רמ"א). ה"ט האריך ודעתו לאסור למפרע, אף במי שנטל קבלה, ואוסר את הכלים שנתבשל משחיטתו, וז"ל נסתים בקטנים כמוני מחמת היראתו, שבידרנו להחמיר, ולאסור הבשר שישנו עדיין משחיטתו של שוחט זה, והכלים הידועים שנתבשלו בו מהם יש לאסורם כו'. והנ"כ חולק עליו ע"ש.

בדק שיצא טריפות מתחת ידו פושע בפשיעתו לא מחמת חסרון ידיעה, הכלים כשרים מדינא, ואמרינן אוקי אחזקתיה ועד השתא כשר היה, וכן כתבתי

כל אחד שוחט, מ"מ עדותו לאו כלום הוא, כי ודאי נוגע הוא שנוטל ממנו הרבה, וא"כ במי שבדקוהו ואינו יודע הלכות שחיטה, אף להמכשירין בנטל קבלה, יש לאסור בדעותינו זה, דשמיא לא למד ולא ידע, עדותו בטלה. (פמ"ג).

אפילו מי שהוא בקי לשחוט עופות קטנים תרנגולים, אינו יכול לשחוט העופות הקטנים, דהיינו הציפורים ותורים ובני יונה הקטנים, אלא מי ששחט אותם כבר, ואתמחי, ואין נותנים לשחוט בתחילה העופ' הקטנים לאתמחי משום ולא שכחי (ש"ך). ומש"ה ראיתי אפי' מומחים גדולים, היו מדקדקים, כשבא לידם עוף קטן, שהיו שוחטים אותו עם התרנגול, כדי להסתלק מן חשש ברכה לבטלה, ראיתי השוחטים נוהגים לשחוט שני צפרים או יונים קטנים יחד, ותו לא, משום דלכולי האי לא חיישינן שיתבבלו שניהם (שם).

ולכן נוהגים שכל הבא לשחוט לבדוק השוחט סומכין עליהם לכתחילה, ולא בדקינן אותם לא בתחילה ולא בסוף, דכל המצויין אצל שחיטה כבר נטלו קבלה לפני חכם, ובקצת מקומות נוהגים להחמיר עוד, דהמקבל נוטל כתב מן החכם לדאיה שנתן לו קבלה (רמ"א). כל שוחט אע"פ שנטל קבלה, יראה לחזור על הדינים. שיחזור לפרקים הלכות דאמרינן בעל פה. שחיטה שיהיו שגורים בפיו ובלבו שלא ישכחם (שם). בשחיטה המסורה לכל החמירה, ויש

א ח ל שחיטה ר ח ל

תמותות שחוטות, בשר מסוכנת (רש"י). וכן מרומז במפרשים בפסוק של וראית בשביה אשת כו' אשת בגימ' בשר נבילה (בעה"ט). וכן מצינו במצוה של שימת מלך, שזיכרה תורה כנגד יצחק, כענין יפת תואר כו' (אברבנל). כמבואר בחז"ל, וכן היה ר' יהודה אומר, ג' מצוות נצטט ישראל בכניסתן לארץ, להעמיד להם מלך כו', ר' נהוראי אומר, לא נאמרה פרשה זו אלא כנגד תרעומתן, שנא' ואמרת אשיבה עלי מלך (שופטים) (סנהדרין כ') לא נאמרה פ' זו דשום תשים עליך מלך משום מצוה, אלא כנגד תרעומתן, שגלו לפניו שעתידין להתרעם על כך כו' (רש"י). מאומרו כי תבוא כו' ואמרת, משמע כי לא מצוה ה' עליהם למלוק מלך, אלא אם יאמרו הרשות בידם כו'. ואפשר לומר, כי אם ישראל יהיו כשרים ולא ישאלו מלך, והיה ד' למלך, אבל אם ישאלו, או מצוות המלך עליהם כו' וכפי זה אפי' אליבא דר' נהוראי יפרש שום תשים למצוה (ואהיה).

וכן מצינו בקרבנות שלא היו לרצונו יתברך. כנאמר בפירוש ע"י הנביאים, עולותיכם לא לרצון (ירמיה ו'). ולא היה לו חשק בהן כנאמר, החשק ד' בעולות וזבחים כו' (ש"א, ט"ו). כי לא דברתי את אבותיכם ולא צויתים כו' על דבר עולה וזבח כו' (ירמיה ד'). וכל דיני הקרבנות שנאמרו בתורה היו רק כדי להציל את בני מחטא היותר גדול, והוא עבודת עכו"ם. כמבואר בחז"ל, ר' פינחס כו' אבר, משל לבן מלך שהיה למד לאכול בשר נבילות וטריפות, אמר המלך, זה יהיה תדיר על שלחני, ומעצמו הוא נזרז. כי לפי שהיו ישראל להוסיף אחר עכורים כצפרים, והיו מביאים קרבניהם לשעירים כו' אמר הקב"ה, יהיו מקריבין לפני קרבנותיהן באהל מועד, ויהיו נפרשים מעכו"ם, והם ינצלו (יר"ר כ"ב). וכן הוא הדבר במצות שחיטה, שמקרה נובע מזבחת קרבנות.

בסי' קי"ט. ל' (ש"ך).

שחט או ניקר חלב ואח"כ שחט וחמיר המיד באותו יום, הכל כשר ואינו חשוד למפרע (שם).

לא נטל השוחט קבלה ונמצא אינו יודע, כל מה ששחט טריפה, גם כל הכלים שבשלו בהן מה ששחט צריכים הכשר (רמ"א).

מפני שיש בכאן הרבה דינים, ע"כ העתקתי המסקנות לפי דעת התב"ש עם קצת הוספות משלי.

א) שוחט שנטל קבלה ובדקוהו ולא ידע עכשיו שיעור רוב שנים ורוב א' ושחיות, בזה ודאי אמרינן כל מה ששחט למפרע אסור, רק איוה זמן מועט אחר הקבלה, אין לאסור, ודאי לא שכח בזמן מועט כזה. אבל אח"כ אסור, דס"ס ליכא שמא לא אירע לו, דלא ידע כלל ענין השחיטה, ושהיות מצוי הוא, ואפשר גם הש"ך מודה לזה, ואם שכח שאר ח"ש, שיש ספק שמא אירע לו או לאו, כמו הגרמח או חלדה, בזה ודאי יש לאסור למפרע לפי אומד הדעת ששכח, דאין לומר ברגע זו שכל הכל דהשכחה מעט מעט היה, אבל קודם יש ס"ס ושרי, וזהו כדעת הש"ך ז"ל כאן.

ב) שוחט שנטל קבלה, ושכח רק דין א' מהל' שחיטה, ובשאר ענינים יודע, יש לאסור ג"כ לפי אומד השכחה, ומקודם שרי אף בלא נטל קבלה, כיון דיודע כל הל' שחיטה רק בדין א' הוא שוגה, בכלל רוב מצויין הוה, כ"כ השמ"ח סי' י"ז. ולפי דעתי קולא היא לומר כן, ולהתיר אף בלא נטל קבלה בשוגגה בדין אחד.

ג) אם אינו יודע שצריך לברוק חספין, בדיקת הסכין הוא דבר הרגיל, וסתם סכין מלא פגמיות וליכא ס"ס ויש לאסור

לעולם למפרע. וזולת זמן מועט לאחר הקבלה דיש להכשיר, דודאי לא שכח בזמן מועט כזה. ואם אכר חוש חרגשת חספין, בזה אפשר דעתה ברגע זו אכר חוש הרגשה, וכן דעת הכנה"ג, ולפי דבריו לא דמי למקוה דחוקה דהשתא כמאן דליתא דמי, וחוקה דמעיקרא כמאן דליתא, וכן אוקי חוקה להדי חוקה בהמה בחייה לאו כלום הוא, דהא שחוטה לפניך ואיתרע, עיין ברא"ש גבי השוחט בסכין ונמצא פגום, ומ"מ לדינא אין להקל אף כה"ג אם אכר חוש הרגשה.

ד) שוחט שחמיר או ששע, דעת ב"ה ויש"ש ושר"ך ובי"ה להתיר למפרע, ודעת הט"ז בסי' קי"ט ט"ו, והתב"ש כאן כ"ב ובסי' ב' ל"ב סובר דאסור למפרע, דאם כ"כ דומה למקוה, דיצה"ר בוער מעט מעט, ולפ"ז יש להחמיר בדאורייתא, ומ"מ כלים שאינם כ"י יש להתיר בה"מ, עיין כנה"ג אות מ', אף דבשאר איסורים אף בספק אין להתיר כלים שאב"ה, מ"מ היכא דאיכא כמה צדדים יש להתיר.

ה) שוחט שחוא מיקל בדין מחדרנים, ופושע לא מחמת רשע, כי אם לקלות הדעת, שסובר שאין בכך כלום, זה ודאי דמא לא"י עיקר בדיקת הסכין, עיין ב"י סימן י"ח. ו) שוחט שחלח וקם מחולו ובדקוהו וא"י ה"ש, ודאי יש לתלות בחולו, וקודם לכן שרי, כן כתבו כל האחרונים, ומ"מ מזמן החולו יש לאסור אליבא דכ"ע, כי החולו גורם שכחה, וגם הש"ך ושאר פוסקים מודים לזה. ז) כל זה בשוחט, אבל בודק שבדקוהו וא"י חל' בדיקות, באין הפ"מ בנטל קבלה יש להתיר, דאדרבא רוב בהמות כשרות הן וגם הט"ז מודה, וכלא נטל קבלה, לכאורה דבה"מ שרי, רהוי נאבדה הריאה בלי בדיקה,

אח"ל שחיטה רחל

ובן מצינו בזמנים שונים שהיו צריכים להשתמש בדיני איסור והיתר בסוג היתר זה של עד שיאכלו באיסור מוטב כו', כמו בענין האיסור של משחק בקוביא, שאם אחד נתן תקיעה כף שלא לשחק, מחזירין לו, כי יצר של קוביא גדול מאוד לרגילים בו, ומוטב שיאכל בשר תמותות שחוטות, ואל יאכל בו (שלטי הגיבורים, שבעות פ"ג), וכן הדין בחלוצי צבא, המותרים לאכול כל דבר אסור, אם לא ימצאו לאבול כשרות, (רמב"ם, הל' מלכים), והוא ג"כ מטעם זה.

ולשון הכתוב ויכית, שהיחר שחיטה לא היה לרצון הבורא, ובסגנון הדברים ניכר שנאמרו בתערומות, שנאמר, כי ירחיב ד' אלקים את גבולו, ואמרת אוכלה בשר (דברים י"ב), כי הרחבה יתירה תביאך לידי הסרת מסוה הבושח מעל פניך, עד שתעזי ותאמר בפה מלא אוכלה בשר כו', הרחקת ד' מכליות תגרסו לך, שכל היום תתאוה תאוה, גם בשר לא תבוש בלומר אוכלה בשר (כל"י), וכן מצינו שאמר המלאך להרב בית יוסף ז"ל, וז"ל: מה שהלכת אתמול לבקש בשר, ואבדת תצי היום, ולא יכולת למצוא, ואף חרנגולים שבאו לידך לא אסתייה מילתא, הכל כאתא היה, להודיעך שהבשר והיין, שהן משכן היצר הרע, אין לרדוף אחריהם, כי בזולתם יתה אדם, כי הלא בזולת בשר כבדת את השבת כו' (מגיד מישירים, אמור), (עיין השמטה בוף 236).

כמו באשכנז והנמשכים אחריהם. אין נוהגין כדבוק אחריו כלל, וכמו שביארנו (רמ"א).

(ג)

אינו יודע ושחט בינו לב"ע מי שיודעין בו שאינו יודע ה' שחיטה, ושחט לפנינו ד' או ה' פעמים שחיטה

הגונה וראויה, ושחט בינו לבין עצמו, שחיטתו פסולה (מחבר) דכיון דאינו יודע ה' שחיטה, שמא פעמים שהה ודרס ולא ידע. פ"י ואינו מרגיש, דכיון דאינו בקי בהלכותיה, אינו יודע אם נזדמן לידו, הרא"ש, ש"ך.

ואפי' נראה מדבריו אם לפסוּך על דבריו ששחט כראוי, אין סומכין עליו (מחבר)

אפילו אמר ברי לי ששחטתי יפה, אין לסמוך עליו (שם). אפילו אמר ברי לי שעשיתי כל מה שאתם שואלים, מ"מ מאחר שבשעת שחיטה לא ידע לאו אדעתיה, וסובר שעשה מה ששואלים (ש"ך).

מי שדרכו להתעלף, ואנו יודעים מתעלף שאינו מוחזק ושחט, ואמר ברי לי שלא נתעלפתי, נאמן, מאחר שיודע ה' שחיטה (רמ"א) כיון שהוא יודע ה' שחיטה, ודאי אי שהה או דרס לא היה מאכילה לנו (ש"ך).

אם שותק ואינו יודע כלום, דמאחר שותק שיודע ה' שחיטה, ודאי אלו שהה או דרס לא היה שותק, ולא היה מאכילה לנו (שם).

מי שיודעין בו שאינו יודע ה' שחיטה, יכולים ליתן לו לשחוט אם עומד על גביו אחר עומד על גביו, ובלבד שיראה אותו מתחילת שחיטה ועד סופה (מחבר).

אחל שחיטה רחל

ובאין ה"מ יש לאסור דהוי תרתי חזקה, דמשעה שנוול לא ידע, וחזקה דהשתא, גם רוב מצוין לא שייך כאן, דלא נטל קבלה איתרע ליה רובא, דעכשיו נוהגין ליקח כתב אף בבדיקה. (פמ"ג).

(ב)

מה נקרא יודע צריך שידע כל חילוקי הדינים, אלא אם אומר על

דבר זה הייתי מסתפק ושואל, קרינו ביה שפיר יודע, עד שיאמר על האסור מותר (מחבר).

עכ"פ צריך שידע שההיות מצטרפות מפתק (ט"ז). משמע דהכי הלכתא, אמנם בשמ"ח ט', ובתב"ש י"א כתב,

דעכשיו סדר השחיטות לפניו אם אומר שמסתפק, וה"ה על מהור' פמ"א, אין לימודו עולה יפה, ויש לאסור שחיטתו. והביא דאיה מדברי ב"ה שהעביר

על מותר אסור שחט שלא היה יודע רמז לשיעור אורך הסכין דלא

כפר"ח, ודבריו נכונים, אמנם על מותר אסור אף שאין סדורים בסדר, יש לאסור כמו שכו'

הש"ך דמ"ב דמן המותר יבוא להיפך והוא ידושלמי, ועיין בסי' ק"א בב' קידיוה, וא"כ

נפיק חורבא ודאי אסור (פרי מגדים, מש"ז ס"ק ז'), ובודקין אותו בדיני ה' שחיטה

שיתבאר לקמן ריש סי' כ"ג, ובדין בדיקת הסכין בסי' י"ח, ובדין בדיקת הסימנים לאחר

שחיטה בסי' כ"ה (רמ"א) וצריך לידע עכ"פ פגימות הסכין בג' רוחתא שפוטל ושהיות

מצטרפין שזה דגיל (פמ"ג שפתי דעת), ואם שחט וליתי קמן למבדקה,

ליתא קמן מ"מ יבדקו בסימנים אם נשחטו רובן, דכל מה דאפשר למבדק

בדקינן, במקומותינו שנהגים ליטול קבלה

ותנאי הותנה במעשה בראשית עם האדם ושאר בעלי חיים, על שלילת אכילת בשר מבעלי חיים. וזכר זה נטבע בקרבם, כמו שאר טבע הבריאה,

כנאמר, הנה נתתי לכם את כל עשב כר' ואת כל העץ כר', ולכל חית הארץ כר' את כל ירק עשב לאכלה, ויהי כן (בראשית א'). ויש להקשות, מה שייך לומר כאן ויהי כן, בשאר ימים אם אומר כן וישמיני שאחר שיצא הדבר

לפועל היה כן, אבל כאן אין פירוש לזה, ויש לתרץ ש"ל בזה, שנתן להם הקב"ה בלבם שלא יתאוו תאוה לאכול בשר, ויהיה נראה בעיניהם איסור הריגה אחד מבעלי חיים, כמו הריגה אדם בעינינו בזמן הזה (הרא"ש, טור).

ונתיצת תנאי זה היה לשם קיום העולם, כי איך יתקיים העולם, אם הבעלי חיים יהרגו ויאכלו זה את זה, ודבר זה נכון להעיר וראוי לפרסם, שכל מי ששופך דם בעצ

שופך דם כהמה כשופך דם אדם שלא כדיו, נחשב לו כאילו שפך דם אדם שלא כדיו (כי לפעמים גם דם אדם נשפך בהיתר ע"פ דין ב"ד), כחוב בחורה, איש

איש מבית ישראל אשר ישחט שור או שה כר', ואל פתח אהל מועד לא הביאו כר' דם יחשב לאיש ההוא, דם שפך, ונברת האיש כר' (ויקרא י"ז), ותהי ליה כאילו אדם וכאי אדם, כאילו שפך דם אדם צדיק (וינחם). אין לי אלא

אין מוסרין להם (מחבר). אין הכוונה שבפעם אחת שעשה מאלו מיקרי שוטה, אלא כשדרכו בכך (ש"ך). והתב"ש מ"ו פסק, דאפי' אם עשה בפעם אחת דרך שטות, שחיטתו אסורה, וגבול להחמיר (פמ"ג). מקדע כסותו, לן בבית הקברות, מאבד מה שנותנים לו. אפי' אחד מאלו, אם עושה אותן דרך שטות, אין מוסרין להם לכתחילה (מחבר). כלומר, דבעבדי דרך שטות הוא, דנקרא שוטה אפילו באחד מאלו. אבל אי לא עבד דרך שטות, אפילו עבד כלוה לא מחזיקין ליה בשוטה (ש"ך).

קטן שאינו יודע לאמן ידיו לשחוט, קטן אין מוסרין להם לכתחילה לשחוט, אף באחרים עומדים על גביו (מחבר).

כל אלה אם שחטו, שחיטתן כשרה בעו"ע"ג (שם). ולענין דינא, בחרש שוטה אם אינו יודע לאמן ואין מומחין, אם כשרים דיעבד בעו"ע"ג, יש להחמיר דלא כהמחבר (פמ"ג).

ואף להאכיל לכלבים אין להאכיל לכלבים מוסרים להם לשחוט לכתחילה, כשאין אחרים עומדים על גביהם (מחבר). ואפי' הם מומחים, דהא בזה שייך טפי למגור, שמא יסמכו על שחיטתן (ט"ז) דלמא אתי למיכל משחיטתיהו שיטעו לומר כשידה היא (ש"ך). ואם אחרים עומדים על גביו מותר למסור לו כשהוא מומחה, או יודע לאמן ידיו, משום דאז

דיעבד שחיטתו כשירה (שם). גדול שאינו יודע הל' שחיטה, מותר גדול למסור לו כשאחרים עומדים על גביו (שם). קטן היודע לאמן ידיו וגם מומחה, ואין אחרים עומדים על גביו, שחיטתו פסולה אפילו דיעבד, ואם קטן מומחה אינו יודע לאמן ידיו, וגם אינו מומחה, ואחרים עומדים ע"ג, אפי' דיעבד אסור (שם).

קטן ששחט בינו לבין עצמו, שחיטתו פסולה אע"פ שיועד הל' שחיטה (רמ"א). פשוט דאין

אפי' ראה ששחט סימן אחד יפה, לא אמדינן כיון ששחט סימן אחד יפה, שחט הסימן הב' יפה (ש"ך). ויש מהמדינן ואוסרין לו לכתחילה לשחוט, מאחד שאינו יודע הלכות שחיטה (רמ"א).

מיהו מן הסתם, שאינו יודע שוחט פתם אם יודע הלכות שחיטה, נראה דמותר ליתן לו לכתחילה כשאחרים עומדים ע"ג (ש"ך).

(ד)

תרנגולים שחוטפים אבדו גדינו ותרנגוליו ומצאם שחוטים כדאוי, במקום שרוב ישראל מצויים (וגם רוב גנבי עיר ישראלים, דמ"א) מותרים (מחבר) אע"פ שהוא חשוד על הגניבת אינו חשוד על השחיטה. ומיירי בגווני דליכא למיחש לבשר שנתעלם מן העין (ש"ך) מותרים

מצא בשוק, באשפה בין שמצאם בשוק בין שמצאם באשפה שבבית. אבל אם מצאם באשפה שבשוק אסורים (מחבר) דאדם עשוי להטיל נבלתו שם. ואם רוב עכו"ם מצויין שם, אפי' רוב העיר והשוק ישראל אסור, דהכל תלוי במצויים. ואם עכו"ם וישראל שווים, אזלינן בתר רוב, ואם שווין בשוק, אזלינן בתר רוב העיר, ואם שווים בעיר אסור; במקום שרוב עכו"ם מצויין, אם רוב הטבחים שם ישראל, מותר (ש"ך). דוקא בבהמות מהני רוב טבחים,

עופות קטנים אבל לא כפרגיות וכיוצא בהן, שדרכן לשחוט בבית, אלא בעינן דוקא שיהיה רוב ציירי ישראל, ששוחטין מיד כשצדין. ועוף גדול דינו כבהמה (שם).

(ה)

חרש שוטה חרש שאינו שומע ואינו מדבר אין מוסרים להם לשחוט לכתחילה (מחבר) נראה דאפילו פקח ונתחרש (ש"ך). שוטה, דהיינו שהוא יוצא יחירי בלילה,

א ה ל שחיטה ר ח ל

שור כו', מנין לשוחט עוף, ת"ל או אשר ישחט כו' (ת"כ). ושנוי בגביאם, שוחט השור מכה איש (ישעיה ס"ו). ומשולש ככתובים, אדם ובהמה תושע י' (תהלים ל"ו). ומבואר במדרש, וי"ל: שאלו לנבואה חוטא מה יעשה ויתכפר; השיבה, הנפש החוטאת היא תמות. שאלו לתורה חוטא מה יעשה ויתכפר, יביא קרבן ויתכפר. שאלו להקב"ה חוטא מה יעשה ויתכפר, השיב יעשה תשובה ויתכפר, שנאמר טוב וישר ד', ע"כ יורה חטאים בדרך אי"כ מתוך דברי הנבואה, אין תשובה לאדם החוטא, ומתוך תשובת התורה, אין תשובה לבהמה, שעל כל פנים חלק למיתה, לכפרת עון האדם. אבל מתוך תשובת הקב"ה, שאמר יעשה תשובה ויתכפר, בזה מצא תשובה לשניהם, לאדם ולבהמה. לכך נאמר אדם ובהמה תושע י' (כל"י האוניו). ואף השופכי דם ע"פ דין אינם נקיים מעונם, כמרומו בחז"ל, וסוף מטיסין יסומן (אבות). אפילו מקיים מצוה בחללה והוצאת דם במצות מילה שאין למעלה הימנה, או אפילו הרגת בעלי חיים בדרך מצוה, כולן נאחזין מצד הדיון. (עץ אבות, מהר"י עמדין).

שם נאמר אפי' הויד ולא בירך שחיטתו כשרה, ואף ה"ב"ח דאוסר שם, אפשר יודה כאן (פמ"ג).

(ז)

שומע אינו מדבר שומע ואינו מדבר, אם הוא מומחה שוחט אפי' לכתחילה אם אחר מברך (מחבר), ה"ז תירץ דר' חילוקי מצות יש, ברכת הנהנין צריך דוקא, שאחר יהנה ג"כ. ברכת המצות אם אי אפשר ע"י שליח, אחר מברך והוא יוצא, ואם אפשר ע"י שליח יעשה אחר הברכה והמצוה, ואם הברכה שבח והודאה, אף שאפשר ע"י שליח, אחר מברך כו'. ולפיכך העלה בשחיטה אף שאין אחר שוחט מברך ויוצא זה, כיון דברכת ההודאה היא כו'. ולפי' שופר מגילה וכדומה, אם אחר יוכל לתקוע, אין לחלק המצוה, אלא אחר תוקע ומברך, ואם אינו יודע, הוא תוקע ואחר מברך, וכזה ראוי לעשות (פמ"ג).

(ח)

שיכור שיכור שהגיע לשכרתו של לוט, דינו כשוטה (מחבר). דלכתחילה לא ישחוט אפילו אחרים עומדים ע"ג, ובדיעבד שחיטתו כשרה, כשאחרים עומדים ע"ג דוקא (ש"ך). ואם לא הגיע לשכרתו של לוט, שוחט לכתחילה (מחבר). וי"א, ששיכור לא ישחוט, שרגיל לבוא ליד דרסה (דמ"א). מטעם שאבריו כבדים עליו מחמת ריבוי יין ששתה, וכן ראוי לנהוג אפי' לא הגיע לשכרתו של לוט, אעפ"י דמצינו בחז"ל שיכור הוא כפקח לכל דבריו, היינו במדי דתלוי בדעת האדם, אבל לא בזה שתלוי בכבידת איבריו כו' (ט"ז) ודאי אין למנות שוחט כזה על הצבור, ובאקראי לשחוט ג"כ נראה אם אין שעת הדחק דיש לאסור. ועוד, דאיך יברך כן שאינו ראוי לדבר בפני המלך כו', וכשאין יכול לדבר בפני המלך, אף אחר עומד ע"ג אסור, דאיך יברך וכמו בערום, דאחר לא מהני, ואם יכול לדבר כראוי בעומד ע"ג, יש להקל בשעת הדחק (פמ"ג) הש"ך חולק על ה"ז וסובר דעצה טובה הוא ולא איסור. ומ"מ שוחט הממונה

נאמנות לקטן (ש"ך). כ' התבאר, כל הפסולים לעדות מחמת חלישת קלות הדעת, ה"ה לענין שחיטה דפסולים (פ"מ).

הט"ז מתיר העופות הנשלחים ע"י גוי, כי השוחט נותן כתב לשחיטת עוף לגוי שהוא שחט את העוף, ולא חיישינו לחילוף דישאל מכיר עוף שלו בטביעת עין. וא"כ לא יפה עושים מה ששולחין ע"י גוי והגוי נוטל הנוצה ומביא העוף כך, דא"א להכיר בט"ע. גם ע"י טביעת עין לא ידענא דלמא שליח קטן ישראל אחר נתן לגוי גם כן לשחוט, וזה הכתב הוא מאותו תרגולת, ושלו לקח שכר השחיטה לעצמו, ע"כ שומד נמשו ידחק ולא ישלח ע"י גוי עכ"פ (פמ"ג).

נתפשט המנהג לשלוח לשחוט ע"י קטן, וכ' התב"ש ס"א הטעם, דמלתא דעבידי לגלויי כתב בכ"ה ק"ח דמהימן הקטן וה"ה כאן (שם). ומקרי קטן לענין זה, עד שנעשה מקרי קטן בר מצוה, דהיינו בן י"ג שנים ויום א' (דמ"א) ויש מחמירין שלא ליתן קבלה למי שהוא פחות מבן י"ח שנה, דאז גברא בר דעת הוא, ויודע ליותר (שם). ורש"ל כתב ברש"י חולין דהכל לפי חורפא וידיעתו של הנער, וכן דאיתו נהגין שלא להקפיד על יותר מ"ג שנה, כל שרואין בו שהוא בקי וזרין באימון ידים בכח גברא (ט"ז). וכן דעת הש"ך, אמנם עכשיו בעו"ה רבו המתפרצים, וראוי יש לנהוג כרמ"א. גם כתב בל"י דאין ליתן קבלה על קלף, דאחד גנב ומחק שמו של השוחט, וכ' שמו שם. ותתפלא על פרצות הרוד הן בשוחטים ובדוקים, הן במורי הוראות ואשים מחסום לפי (פמ"ג).

(י)

חרש מדבר ואינו שומע לא ישחוט מפני שאינו שומע הברכה. ואם שחט אפי' בינו לב"ע, שחיטתו כשרה (מחבר) דאין הברכה מעכבת בדיעבד, עיין סימן י"ט (ש"ך). הראה מקום לסי' י"ט

רחל

שחיטה

אחל

ועוד מצינו שנחשב לו להקב"ה דם בהמה כדם אדם. נאמר בקרא, וזרק את הדם (ויקרא). בבן העקר כתיב את הדם, ובצאן כתיב את דמו. לפי שדמו של צאן דומה לדם האדם, לכך כתיב דמו, שמעלה עליו כאילו הקריב את דמו (בעה"ט). וכבוד נפש תבהמה יקר לפניו יתב' כמו כבוד נפש האדם. כמו שמצינו בכוחות טעם המצוה של כסוי דם, כי הדם היא הנפש של בע"ח ומצוה לקברו. ולכן צריך עזר מלמטה ולפעלה כעין קבורה. הרי הבשר נאכל והדם הוא הנפש נקבר, ולא תאבה התורה כסוי דם בהמות, לפי שהיו צדיקים לדם לזרוק על גבי המזבח (רד"י). ולצד שדמו הוא נפש, מהמוסר לנהוג בו כבוד, כדרך שצוה ד' לקבור אדם מת משום כבודו. (אוה"ח).

לציבור וראי אסור, וה"ה ליחיד נמי בפרט
בדור הזה (שם).

(ט)

סומא סומא לא ישחוט לכתחילה, אא"ב
אחרים וראים אותו (מחבר) ובשלטי
גבורים כתב, דאפילו אחרים רואים אותו, לא
ישחוט לכתחילה (ש"ך) ומתוך דברי התב"ש
ס"ז למדתי תירץ, דשמא לא ישחוט הרוב,
דאין גדילות לשחוט רוב, ואם יאמר לו אותו
שרואה לשחוט שישחוט הרוב, הוה שהייה
לדין רשיעור שהייה הוא משהו, ואם שחט,
צריך לבדוק בסימנים, ואם הסומא בדק
במשמוש היד בה"מ כשר, שמ"ח, (פמ"ג).
יבדעבד אם שחט הסומא, שחיטתו כשירה
(מחבר).

(י)

ערום ערום לא ישחוט לכתחילה, מפני
שאינו יכול לשחט (מחבר) נראה, דלא
מהני בזה מה שמבדק אחר ויהפוך פניו לצד
אחר, כיון דהעדר צריך לכוון לשמוע הברכה,
והוא אסור בכך לכתחילה (ט"ז).

(יא)

תקנות חקל הטילו הקהל חרם שלא
ישחוט אלא טבח ידוע,
ושחט אחד, יש אומרים ששחיטתו אסורה
(מחבר). דהוה כמו חשור לאותו ידע, ומש"ה
אין איסור אם שגג בדבר שלא ידע, מהחרם
(ט"ז). ואפשר דהיינו כשלא פסלו הקהל
בפירוש שאר שחיטות יהיו אסורין, הא לא"ה
פסלו, וכמו שכתב הש"ך לח', ריש כח ביד
הקהל לפסול (פמ"ג). ועיין תב"ש ושמ"ח
בסימן ב' כ"ב ול"ט, דאם פסלו בפירוש
שחיטת הכל, וראי אסור, ואם לא פסלו רק
החרימו באין הפ"מ אסור, וה"מ יש להתיר,
ובשווג אף באין ה"מ שרי, אבל פסלו אף שווג
אסור, ריש כח בקהל לזה (שם).
ואם נתבטלה התקנה, בל השוחטים בחזקת
כשרות כמו בראשונה (דמ"א).

(יב)

אמר השוחט לא שחט השוחט בפני עדים
בהמה לעכו"ם,
וכשבא ישראל לקנות ממנה אמר לא תקנה
ממנה, כי לא שחטתיה, אינו נאמן (מחבר).
היינו כשעומד בדבורו ואומר שלא שחטה
כלל אינו נאמן, משום דהוי מיגו במקום עדים.
אבל אם לא אמר אלא לא שחטתיה, נאמן
בענין שיכול לתקן דבריו, דאפשר ששהה או
דרס, שכל שנפסל בשחיטה, אינו קרויה שחיטה
(ש"ך). ודוקא אם הוא בעצמו מתרץ דבריו
ואומר שכוונתו בזה ששהה ודרס, אז נאסר,
ואם לאו אמדינן דאינו נאמן (ט"ז). וידא
מלשון הש"ך, כל שאומר סתם לא שחטתיה,
ולא כלל, יש לתרץ דבריו ואסור אף שאין
מתרץ לעצמו, ואומרים שכוונתו ששהה,
ומהט"ז כ"א משמע דוקא שמתרץ, שוב דאיתי
בתב"ש ע"ג הרגיש בזה ופסק כן בשמ"ח,
וכן נכון (פמ"ג). ולירידה אסורה, דהוא שויא
אנפשיה חתיכא דאיסורא (מחבר). ועיין לקמן
סימן קכ"ב ברין עד א' נאמן באיסורין (רמ"א).

(יג)

אמתלא טבח שעשה סימן בראש הכבש
השחוט שיהא נראה שהיא טרפה,
וגם היה אומר שהוא טרפה, ואח"כ אמר ששרש
היה, ולא אמר כן אלא כדי שלא יקחו אותו,
וישאר לו ליקח ממנו בשר, כיון שנתן אמתלא
לדבריו נאמן (מחבר). ועיין סימן קכ"א'
בהגה (דמ"א). ויש להקשות מסימן קפ"ה,
דאפילו אם נתנה אמתלא לא מהני (ט"ז).
ויש לתרץ, משום רבנידה די לה שתאמר
בסה, ולמה היה לה ללבוש בגדי נדה, אלא
ש"מ דודאי נדה היא. משא"ב כאן, דא"א לומר
בסה לכל אר"א (נה"כ). ולפי זה בכל איסורין,
אם היה די באמירה והוא עשה איזה סימן,
אף מעשה כל דהו לא מהני כמבואר בסימן
קפ"ה (פמ"ג).

ר ח ל

שחיטה

א ח ל

דור המבול גורם ירידה לעולם
ירידה לעולם, במובן המוסרי, גם לדורות הבאים, כי השחית כל עשר
את דרכו, ומלאה הארץ חמס ושפיכת דמים, ויתן ר' אל לבו שהאדם אינו מוכשר ומסוגל עדיין לקבל עליו
התחיבות רוחנית גבוהה, כי יצר לב האדם רע מנעוריו, ודורש דמים הוא עדיין, וכביכול נחית דרגא לתתיו
לאדם דבר האסור קודם, והוא אכילת בשר בע"ח, כמו שמצינו בקרא, שאחר יציאת נח מהתבה נצטוה על היתר
שפיכת דם בע"ח, כנאמר, כל בשר אשר הוא חי, לכם יהיה לאכלה (בראשית ט'). לעומתם, לצורך תקנת העולם,
התורה מתרת מה שאסרה קודם, כמבואר בחז"ל, וז"ל: מה שאסרה לנו התורה לאחיכ, כמו שחיטת בע"ח
שנאסרה חוץ למקדש והותרה אח"כ בפסוק, כי תאוו נפשך לאכול בשר כו' ואכלת כו' (ראה), והוה שאנו
מבדלים בכל יום, בדרך מיתר אסורים (מ"ד, ראה).

בית חלכות שחיטה סימן א שמואל ה

זה בארוכה. וע"ל סימן ב', י"א (ש"ך). כל מקום שהאמינה תורה לעד אחד, הוה כשנים כו'. אבל אני כתבתי כו' דדוקא בעדות אשה אמרינן כן, אבל בשאר איסורים, הוה כחד לגבי חד בהכחשה, ובהמה בחייה בחזקת איסור עומדת. ע"כ בהמה זו שהעיד העד עליה, אסורה לכל ישראל (ט"ז).
והעד עצמו מותר לאכול מכאן ולהבא, ומ"מ הכל לפי מה שהוא אדם (מחבר).

(יד) שחט שלא כהוגן שוחט שהעיד עליו עד א' ששחט שלא כהוגן, והוא מכחישו. עד א' בהכחשה לאו כלום הוא (מחבר). פי' ואותה השחיטה עצמה מותרת לשאר בני אדם, אבל לא להעד, דשויה אנפשיה חתיכה דאיסורא, אבל מכאן ואילך שחיטתו מותרת אפי' להעד. אבל בתשובת בן לב ומהרש"ל והב"ח פסקו, דאותה שחיטה עצמה אסורה לכל אדם, וע"ל סימן קכ"ז, י"ג נתבאר

סימן ב.

אם שחיטת עכו"ם ומומר כשרה, ובו י"א סעיפים.

(א) שחיטת עכו"ם. (ב) מומר לתיאבון. בינו לבי"ע. עע"ג. הוציא טרפה מחמת ידו. חומד ממון. בודק חולעים שנמצא אחריו חולע. (ג) מומר לתיאבון. (ד) יש לו סכין יפה, ואינו יפה. בשר שנמצא בידו. (ה) מומר לעכו"ם. מומר להכעיס. מחלל שבת. אינו חושש בשחיטה. (ו) שאר עבירות. פסול לעדות. אינו מאמין. להכעיס. (ז) מומר לערלות. מומר מומחה. (ח) כותי. (ט) צדוקי ובייתוס. קראים. מסור. (י) שחיטת כשר ופסול. ישראל ופסול אוחזין בסכין. קוף.

ואם אחרים רואין אותו, ג"כ נבילה (מחבר).

(א) מומר לתיאבון מומר אוכל נבילות לתיאבון, וישראל בודק סכין ונותן לו, ומותר לאכול משחיטתו (מחבר). דלת שביק היתרא ואוכל איסורא כו'. דכיון שיש סכין יפה בידו, ודאי ישחוט יפה (ש"ך). ואם צריכים לבדוק הסכין אחר השחיטה, יש בזה מחלוקת הפוסקים (שם). ולחלפת, אם הסכין לפנינו יש לבדוק, ואי ליתא הוה כנאבדה וכשירה כמבואר. דע, דאם שחט הרבה בהמות ונגע בראשונה במפרקת והלך לו, ודאי דאחרים אסורים, דמפרקת הוה ספק שמא פוגם כמבואר בס' י"ח י"ב. וכיון שכן, חיישינן שמא פגם במפרקת ושחט והוא לא יגיד. עוד נראה לי, דוקא מומר לאכול נבילות אפי' פעם אחת, בודק סכין ונותן לו, הא מומר למריפות בפ"א א"צ בדיקת הסכין (פמ"ג).

(א) שחיטת עכו"ם שחיטת עכו"ם נבילה (מחבר). שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחיו אתה למד שזבחו אסור (רמב"ם). דכתיב וזבחת ואכלת, אותו שהוא בר זביחה אכול מזבחיו (רא"ש). ואם הוא קטן גם כן אסור (מחבר). ואף שיש לומר דאין מחשבתו לעכו"ם, ואפי' יודע לאמן והוא מומחה, ובכח"ג בקטן ישראל כשר, ובעכו"ם הוי נבילה (ש"ך). ואפילו אינו עובד כוכבים (מחבר). כגון גר תושב (רמ"א). ולפע"ד, דשחיטתו נבילה מדאורייתא לכ"ע (ש"ך). והנה גוי עובד עכו"ם לכ"ע דאורייתא, וגר תושב הוה פלוגתא, ומומר לעכו"ם להר"ם הוה ד"ת, ולהרא"ש ג"כ. ולהרשב"א דמפרש מי שמצווה הוה דרבנן, א"כ נקטינן לחומרא דהוה דאורייתא כולו, ולענין או"ב וכיסוי דם נקטינן ג"כ לחומרא. ובס' ט"ו וכ"ח אבאר (פמ"ג).

אחל שחיטה רחל

ותקנה זו נתקנה לאחר המבול, כדי להציל את נפש האדם, שעליו האיסור נשאר בתקפו, בהוספת אזהרות כפולות להחזקת האיסור. כמבואר בקרא, אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש כו'. אדרוש את נפש האדם. שופך דם האדם כו' דמו ישפך (נח). ומריכויו ההזהרות יש להוכיח על ההרגל הרב של שפיכת דמים שהיה שורר אז בין אנשים, ולא נקל היה להם לחדול מזה. ומבשרינו נחזה, בזמנינו הנוכחים, אחר מרחק רב כזה, של כמה אלפים דורות של התפתחות, ועוד נשפך דמים כמים, דם אדם ביד איש אחיו באמתלאות שונות. זה הורג לשם קנאת הדת, וזה רומס לשם קנאת לאום, זה גורל על ימין, וזה על שמאל, אבל התכלית והמטרה היא אחת לכולם, למלא תאות הרציחה הנסתרה המורשה מאדם הקדמון, שהרג ורצח בלי שום מטרה, רק לשם תאות רציחתו. וכדי להחליש קצת את רגש הרציחה הזאת, הוכרחו להתייר בשר בע"ח.

בינו לבין עצמו ומותר לשחוט אפילו בינו לבין עצמו (מחבר). ואפי' לא יאכל הוא ממנו תחילה, כי לא יעבור על לפני עור כו' (ש"ך) וצריכים שיודעים בו שיועד חלכות שחיטה (מחבר). דבזה לא אמרנו רוב מצויין כו', דבישראל כשר דוקא אמרנו כן (ט"ז). ואין סומכין על בדיקתו לפסוף. ויש לאסור אפילו בדיעבד, כשאינו יודע בבירור שהוא מומחה (ש"ך). ואם לא בדקו לו סכין תחילה, אסור לאכול משחיטתו, עד שיבדיקנו לבסוף (מחבר). בתנאי, שלא יהיה לו כ"כ פנאי לילך אחר סכין אחר (ש"ך).

אין ליתן לו לכתחילה לשחוט עומד ע"ג אפי' כשר עוצ'ג, בלי שיבדוק לו כשר, את הסכין תחילה, על סמך שיבדקנו לבסוף (מחבר). דהא אילו שכח ולא בדק הסכין לא בתחילה ולא בסוף, איסורא קא אכיל. משא"כ לעיל ריש סימן א', דמותר ליתן לו לכתחילה לשחוט, על סמך שיבדקנו לבסוף כו' דרוב מצויין כו' (ש"ך). ואפילו כשר עומד ע"ג אסור, דישאל מומר לא מירתת, כי הוא סובר שלא יבדיקנו אחריו, לפי שמחזיק עצמו לישראל (שם). ואסור לסמוך על בדיקה לפסוף, מפני דכלל גדול הוא, דאין לסמוך על בדיקה לבסוף במקום שאם ישכח ולא יבדוק יהיה אסור (שם).

מי ששחט והוציא טריפה טריפה הוציא טריפה ממתנת ידו, אם לא הוחזק בכך, מותר לאכול אח"כ משחיטתו (רמ"א). מה שכתב הרב במי ששחט והוציא טריפה, היינו שאין הדבר ברור שהוציא טריפה, אלא שיש לחוש שהוציא טריפה, כגון שהעיד עד אחד וכה"ג, אבל בברור, מעבירין אותו (ש"ך). מ"מ, דנין בזה לפי ראות עיני הדיין באדם השוחט, אם כבר נכשל, ורגלים לדבר, מעבירין אותו (רמ"א).

כתב הפר"ח בסיומן ק"ט, חיימוד ממון כ"ה, ג' דינים בפספח, אחד טבח שיש חיימוד ממון (כגון

מומר לתיאבן מומר לתיאבן ששחט, אפילו נשבע ששחט בסכין יפה אינו נאמן (מחבר). שהרי הוא חשוד על השבועה לגבי אותו דבר, מפני שהוא מושבע ועומד מהר סיני, ועיין לקמן סימן ק"ט, ס"ח (ש"ך).

סכין יפה, ואינו יפה מומר לתיאבן ששחט בינו לבין עצמו, אם אומר שביפה שחט נאמן (מחבר). היינו שבידיענין שאלו הסכינים היו עמו בשעת שחיטה, או הוא נאמן שביפה שחט כו', אבל אם אחר השחיטה מצאו

אלה שחיטה רחל

והגם שדבר זה אינו מן הגימט, ליתן נפש תחת נפש, מבורר במפרשים לימוד זכות על זה משלהם (סעיפים: 1) כי נח משלו נתנו לו, שבאמצעותו מצא ד' לקיום המין, וזולתו לא היה מקיים מן הרמש בלא אדם, וזכה וזה הוא כהם. (2) שהוא טרח כהם ויצג בתבה, צא ולמד כמה יגיעות יצג כהם, ועליו נאמר יגיע כפיך כי תאכל. (3) שגדם באמצעות קרבנו שנתרצה ד' ונשבע שלא יכרת כל בשר בו, לזה התיר לו ד' לאכול משרי ודכו (אוה"ח). ומצינו כזאת גם כהני איש, שמקריבים את עצמם וכשרם כמסירת נפש לשם טובת הכלל. ומאז ועד היום הורה, לא פסקה התורה ולומדיה להביא תקנות שונות כענין כבוד ד' ע"י דינים שונים המגבילים ומחלישים את הדרשה החצי פראית הזאת של אכילת בשר בע"ה, ובכל דור עומדים להסיב ולהקל

אלו הסכינים אצלו. דינו כמו שנתבאר בס"ק ז' ע"ש (ש"ך). ואפילו נמצא בשר בידו בשד בידו, אם יש מומחין בעיר, נאמן לומר מומחה שחט לי (מחבר). משמע דעת המחבר, דאין חילוק בין בשד עוף לבהמה, ולעולם אם יש מומחה בעיר נאמן לומר מומחה שחט לו. ודוקא באומר מומחה פלוני שחט לי. ואם יש מקולין ישראל בעיר, נאמן לומר מן המקולין שחטה לקחתה. ודוקא שהיה מצוי בשר שחטה באותו עיר כל כך בזול כמו נבילה (ש"ך). ורוצה לומר, מדסתם המחבר, משמע דאין לחלק אפילו בהמה, ואומר שהביא בהמה אצל השוחט לשחט. ואח"כ הביאו לביתו, טרודה רב הוא, כמו בדיקת הסכין, אפ"ה כל שאומר פלוני מומחה די, דמרתת כו' (פמ"ג).

(ח)

מומר להכעיס מומר להכעיס אפילו לדבר אחד, או שהוא מומר לעכו"ם, או לחלל שבת בפרהסיה, או שהוא מומר לכל התורה כולה, אפילו חוץ משתים אלו, דינו כעכו"ם (מחבר). נמצא סכיני יפה ג"כ הדין הוא כן, דמועד לנבל בידים (ר"ש). ועוד טעם, כיון שאינו חושש לזכות, לא קרינן ביה וזכות ואכלת (דא"ש, ט"ז). ואפילו בפעם אחד היו כעכו"ם, דמומר לעכו"ם, הוי כאפיקורס, ובאפיקורס כתב רמב"ם פ"ד, דהרי הוא כעכו"ם, ושחיטתו נבילה (ש"ך). ומומר לעכו"ם מומר לעכו"ם. מחלל שבת אפילו בצנעה, הוי מומר לכל התורה כולה, וכן אם חילל שבת אפילו פעם אחד בפרהסיה (ש"ך). כתב השמ"ח, חילול שבת דוקא בדאורייתא, לא דרבנן. פרסום היה עשרה מישראל, או שידע שיתפרסם. מומר לשלשה עבירות מפורסמות, כמו לפישרת שעמטנו וחקפת הראש ונפילה, הוי מסתמא לכל התורה, ואם ראינו נזהר בשאר, הוי מומר לדבר אחד. ואם עבר על רוב מצוות, אף שנזהר בשאר, רובו ככולו, אוכל נפילות

שמתה מאליה, הוי להכעיס, ודוקא נפסלה בשחיטה תלינן דלתיאבן, (תוס' ע"ז, כ"ו). אמנם חאידנא, כתב בה"י חאופל נפילה, יש להחמיר ולומר, דחשוד לכל התורה, וראוי לחוש לדבריו. כל זה העתקתי משמ"ח. ודע, דמאן דסבר פעם אחד לא הוי מומר, או למאן דסובר באותה שחיטה לא נעשה מומר, היה נראה לכאורה לומר, דמ"מ בעינן אחרים רואים, דחשוד לדבר חמור חשוד לדבר הקל. ואם חשוד לשבת, כ"ש לשאר עבירות ולא מהימן. אמנם ראיתי להכנה"ג כ"ו הביא בשם מרי"ק כו', דמומר לד"א שחיטתו כשירה אף באין אחרים רואין. ועיינתי במהרי"ק צריך לומר דמרי"ק בשוחט לאחרים ואין לו הנאה ממנה כו' ומשו"ה מותר באין אחרים רואין הא כל שיש לו הנאה ממנה, אף אותה שחיטה אין לו נאמנות בשל עצמו, דהחשוד לחמור חשוד על הקל. ועיין ש"ך כ', ובקי"ט, ח"י (פמ"ג).

ומי שאינו חושש בשחיטה אינו חושש ואוכל נפילות בלא תיאבון אף בשחיטה על פי שאינו עושה להכעיס, דינו כמומר להכעיס (רמ"א).

(ו)

שאר עבירות מומר לאחד משאר עבירות, אין צריכין לבדוק לו סכין (מחבר) דגבי שחיטה הוי כישראל (ט"ז) ולהרמב"ם צריך (מחבר), כיון דחזינן דפוקר בשביל תאותו, באחד משאר עבירות, חיישינן שמא פוקר שלא לקיים שום מצוה כהלכה כו' (ט"ז) ומשמע אפילו לעיכוב, דהיכי דלא בדק לו סכין לא בתחילה ולא בסוף, שחיטתו אסורה (ש"ך). ול"ק מסיון א', דהתם אפשר נתן לאחר לשחוט (שם) ולא ניחא ליה דהוא בדקו, דודאי מטרח לא טרח, ועיין מ"ש בט"ז (פ"מ) ודוקא במומר לעבירה פסול לעדות אבל מי שהוא פסול לעדות, בעבירה מעבירות של תורה, אין צריך לבדוק לו סכין אפילו להרמב"ם (מחבר). היינו שהוא מועד ופסול לעדות,

אחל שחיטה רחל

בסוגל ממש אופני התשמוש בידן זה, ודבר זה נעשה בהדרגה לאטית עם תהלוכות התפתחות האנושיות להחליש את רגש ותאות האכילה בכלל, כמבואר במפרשים. מתחילה הותרה התורה על איסור בשר חיות הטורפות, אח"כ אסרו חז"ל בשר טריפה מחמת חולי, כמבואר בקרא אוהרה ואיסור על דברים מתועבים ומאוסים בכלל, שנאמר לא תאכל כל תועבה (דברים י"ד) אח"כ נאמר זאת תאכלו וזאת לא תאכלו כו', אוהרה על חיות טורפות, ואח"כ הולך ממדרגה למדרגה יותר גבוה ואומר כי עם קדוש אתה לך אליקך (שם, כ"א), קדש את עצמך במותר לך (ספרי). כלומר שצריך אחת לחקק את מאכליך ודברים המותרים, ומפושט ואילו לא תבשל גדי בחלב אמו (שם), אף שאינו מאכל נתאם, אבל יאסור להיתוונו קדושים, במאכלים שלא נהיה עם אכזרי, שנחלוב את החלב מן האם

חינו שלא עבר אלא פעם אחת (ש"ך). אבל אם הוא פסול לעדות משום שאכל נבילות, אע"פ שאינו מומר לכך, כיון שהוא חשוד לאכול נבילות, דינו כמומר לכך אינו מאמין (רמ"א). עיין בשמ"ח סי"ג, דלהכעיס שאינו מאמין במצות, או להכעיס בודאו, אפילו במצות עשה, דינו כגוי, ושחיטתו פסולה מן התורה (פמ"ג).

(י)
מומר לערלות מומר לערלות, דינו כמומר לעבירה אחת (מחבר) ועל מפני שמתו אחיו מחמת מילה, הרי הוא כשאר ישראל כשר (מחבר). והיינו בשגם עכשיו שהוא גרול אינו מניח למול מיראתו פן ימות גם הוא כאחיו, אבל אם אין שם יראה, ואפ"ה אינו מל, ה"ל כמומר לערלות (ש"ך) ולהרמב"ם ז"ל, צריך בדיקת סכין, דוממר הוא, שהרי בכל רגע עובר בעשה זו (פמ"ג).

(י)
כותי כותי, האידנא דיני כעכו"ם (מחבר) מי' לאחר שגזרו בזמן התלמוד עליהם (ט"ז).

(י)
צדוקי ובייתוסי צדוקי ובייתוסי (שאינם מאמינים בתורה שבע"פ) שחיטתן אסורה (מחבר). כתב הרשב"א, דאפי' חותך זית בשר ונותן לו, לא מהני כששחט בינו לית עצמו, משום דהלכות שחיטה לא כתיבי כו' (ש"ך). אא"כ שחטו ואחרים עומדים על גביהם, וגם בדיק להם סכין (מחבר). נראה, דאין צריך שהעומר ע"ג יהיה מומחה, ולא גרע מקטן היודע לאמן ידיו לעיל א', רק כשישראל יוצא ונכנס צדיקין מומחה, רדיילא לאו אדעתיה דישאל, ואיהו לא ידע שזה אסור לישאל דלירתת מיניה, וכ"כ מהרש"ל כו' (ש"ך).

אלו הקראין שבזמן הזה, שקלקלו מעשיהם וגם אין אוכלין משחיטת ישראל, שחיטתן אסורה אפילו

ישראל עומד על גביו וראה ששחט יפה (שם). מסור דינו כמומר, ושחיטתו פסולה (רמ"א). נראה, כמומר לכל התורה כולה (ש"ך). דהיינו כמומר לתיאבות, דלעיל (ט"ז). ולפ"ז משמע אף פעם אחת, דאלו הרבה פעמים הלכה כרמב"ם ז"ל דמצריך בדיקת סכין אף לשאר עבירות. והש"ך בנה"ך חולק עליו ואוסר אף ישראל עומד ע"ג, והתב"ש מ"ז ובשמ"ח כ"ו פסק כב"ה דפעם א' שחיטתו כשירה דיעבד, ובהרבה פעמים פסול דיעבד אף בעומד ע"ג כו' (פמ"ג).

ויש מכשירין (שחיטת מסור), ועיין לקמן סימן קי"ט (רמ"א) כי שם סת"י, פסק המחבר דשחיטתו כשרה (ש"ך). לענין הלכה פסק הש"ך כהמחבר דשחיטתו כשירה, ועי' בשמ"ח, דבפעם א' אין לפסול בהפ"מ, ובהרבה פעמים אסורה שחיטתו ולענין תפילין עיין פסוקים סימן ל"ט ושם יש לפסול אף בפעם א'. עיין מש"ז י"ג (פמ"ג).

(י)
פסול וכשר ששחטו התחיל פסול לשחוט וגמר הכשר, או להיפך פסולה (מחבר) משמע, הא אם שחט הכשר הרוב ושחט אר"כ הפסול, כשר (ש"ך). בדא שהתחיל הפסול בדבר שעושה אותה נבילה, כגון ביושט, או ברוב הקנה, אבל אם התחיל הפסול בחצי קנה וגמר הכשר, כשירה (מחבר). שחט הכשר חצי הקנה וחשילמו הפסול רובו, נמי פסול (ש"ך). ואע"ג דקיי"ל רשהיה אפי' כ"ש טרפה, בין בקנה בין ביושט, מ"מ משכחת לה להאי דינא שהביא המחבר, ברין התחיל פסול בחצי קנה וגמר הכשר, היכא דתפסם הקנה לבדו בידו, דכשר אפי' לדין (ש"ך).

(יא)
ישראל ופסול אוחזין בפסין ישראל ופסול אוחזין בפסין ושוחטין, פסולה, ואין צריך לומר אם כל אחד סכיניו בידו (מחבר). עיין ש"ך שהביא כמה דיעות המכשירין, וכן הוא בתוספתא דכשירה

שנבשל בו הבן, וכל בשר בחלב יכניס בלאו זה, כי כל מינקת תקרא אם, וכל יונק נקרא גדי, והוא דרך הבישול, ובכולם אכזריות (רמב"ן). וכונה אחת כללית מיוחדת היתה מונחת בכל ההנבלות הללו, להמעיט אכילת בשר בע"ה. ובמהשך הזמן, התחילו מטעם כוונה זאת לעשות הנבלות שונות ע"י דינים מיוחדים בנידן האופן של המתת כע"ה, עד שסוף כל סוף הכניסו כל הענין של שחיטה, תחת השגחת דתיות עממיות, להסיר את ההפרקות השונות או במחנה ישראל בנידן זה, שהיה כל אחד נוטל על טרפו כחיה דורסת, טרף ואכל אבר מן החי כחיה רעה, ענה את קרבנו במימות אכזריות שונות, כחפץ לב ונפש הרצחנית שבקרב. וכדי למנוע האנשים מפעשים פראים כאלו, ניתן דת להביא את הכע"ה למקום המוגבל לשפוך שם דמו, והדבר נעשה ע"י אנשים מומחים לאותו דבר, וכזה הונח היסוד להענין של שחיטה, שנשתלם ונתפחת בהמשך הדורות ע"י הדינים הכללים והפרטים שבו, ולשון

א ח ל שחיטה ר ח ל

שנבשל בו הבן, וכל בשר בחלב יכניס בלאו זה, כי כל מינקת תקרא אם, וכל יונק נקרא גדי, והוא דרך הבישול, ובכולם אכזריות (רמב"ן). וכונה אחת כללית מיוחדת היתה מונחת בכל ההנבלות הללו, להמעיט אכילת בשר בע"ה. ובמהשך הזמן, התחילו מטעם כוונה זאת לעשות הנבלות שונות ע"י דינים מיוחדים בנידן האופן של המתת כע"ה, עד שסוף כל סוף הכניסו כל הענין של שחיטה, תחת השגחת דתיות עממיות, להסיר את ההפרקות השונות או במחנה ישראל בנידן זה, שהיה כל אחד נוטל על טרפו כחיה דורסת, טרף ואכל אבר מן החי כחיה רעה, ענה את קרבנו במימות אכזריות שונות, כחפץ לב ונפש הרצחנית שבקרב. וכדי למנוע האנשים מפעשים פראים כאלו, ניתן דת להביא את הכע"ה למקום המוגבל לשפוך שם דמו, והדבר נעשה ע"י אנשים מומחים לאותו דבר, וכזה הונח היסוד להענין של שחיטה, שנשתלם ונתפחת בהמשך הדורות ע"י הדינים הכללים והפרטים שבו, ולשון

לכל התורה אסור למכור לו נבילות וטריפות, אם אין מצוי לו, כמו תרי עברי דנהרי, בשם חות יאיר. גם כ' הריב"ש, האנוסים, אם אי אפשר להמלט על נפשם, שחיטתן כשירה. ובשם הרשב"א, גר שחזר לדתו מחמת אונס, ישראל גמור הוא, והכין הוא ודאי כל באונס אף שביטל מ"ע, כשר הוא (שם).

שחיטתו, ולא דמי לשוחט לעכו"ם, דהתם מטעם מחשבה, משא"כ הכא דבלאו איהו נמי הוה משתחית שפיר. לכן יש להתיר כה"ג, עיין שם"ח שהאר"ך בדינים אלו. ומ"מ זה שמכשיר הש"ך, היינו באם הכשר היה יכול לשחוט בלא הפסול, דא"כ אין מקום להכשיר בזה (פמ"ג). כתב בית לחם יהודה, דמומר

סימן ג.

שחיטה אינה צריכה כוונה, ובו סעיה אחד.

(א) כוונה לשחוט. מתעסק. נפלה הסכין מעצמה.

סימן לסימן, או תחת העור. ואם נמצא הנוצה או השער התוכים, ודאי לא החליד. ואם הפיל הסכין בידו או ברגלו שלא בכוונה כלל ושחט, שחיטתו כשירה (מחבר). **נפלה מעצמה** נפלה מעצמה ושחטה פסולה. דבעינן כח גברא (מחבר). (עיין לקמן סי' ו'). משום דזבחת תוה לכל הפחות כמו ועשית, שצריך להתכוון לשום מעשה כו' (ט"ז). אם היה הסכין מונח בחיקו או בידו, ונפלה מידו וחיקו שלא בכוונה, כנפלה מעצמה רמי ופסולה.

(א) **כוונה** שחיטת חולין אינה צריכה כוונה (מחבר) מרגלי רחמנא מתעסק בקדשים שפסול, דהיינו שוחט שלא בכוונה לשוחטה, דכתיב ושחט את בן הבקר, עד שתהא השחיטה לשם בן בקר, ש"מ בחולין כשר (ט"ז). מתעסק בעלמא לחתוך, או שורק סכין לנועצה בכותל, ושחט בהליכתה, **מתעסק** כשרה (מחבר). וצריך לראות שלא החליד (ענין נעיצה ותחיבה, מלשון חולדה שנכנסה בחורין ובסדקין) הסכין בין

סימן ד.

השוחט לשם עכו"ם או לשם דבר אחר מה דינו, ובו ו' סעיפים.

(א) שוחט לעכו"ם. (ב) חשב לזרוק. (ג) ישראל שחט. חשב העכו"ם. (ד) שחט בהמת חבירו לעכו"ם. (ה) שחט לשם הרים. (ו) לשם שר. (ז) לאל קיבלה.

שחט לשם עכו"ם כו' (ט"ז) ומהרש"ל פסק כרבינו ירוחם, דאסור באכילה ומותר בהנאה. והיכא ששחט מתחילה בפירוש לשם מצות שחיטה, אפי' זרק או הקטיר אחר השחיטה לעכו"ם לא פסול (ש"ך) ואף בזה אסור (ט"ז). חשב לזרוק ולא זרק, הרי זה ספק זבחי מתים (ש"ך).

(א) **שוחט לעכו"ם** השוחט לשם עכו"ם, אפילו אינו חושב לעברה בשחיטה זו, אלא חושב בשעת שחיטה לזרוק דמה, או להקטיר חלבה לע"ז, הרי זה זבחי מתים, ואסורה בהנאה (מחבר). פ"י שהשחיטה עצמה לעכו"ם (ט"ז).

(ג) **חשב חעכו"ם** ישראל ששחט בהמתו של עכו"ם, אפילו חשב העכו"ם לעכו"ם, כשרה (מחבר) דהכל הולך אחר השוחט (ט"ז). ואפילו שמע השוחט מחשבת

(ב) **חשב לזרוק** שחט סתם ואח"כ חשב לזרוק דמה או להקטיר חלבה לעכו"ם, הרי זה ספק זבחי מתים (מחבר). דספק אי אמרינן הוכיח סופו על תחילתו, דמתחילה ג"כ

א ח ל ש ח י ט ה ר ח ל

שחיטה בלשון הקודש, היא הכרת סימני הצואר (רמב"ן, ראה), נמנו וגמרו שאופן המטה זאת, היא חיתוד קלה לבע"ה, וגבר למיתה יפה עד היום הוה. ומבואר בדברי הרמב"ם שזאת היתה כחנת התורה בענין זה של שחיטה, וז"ל, וכשהכרח הביא להריגה בע"ה, כוונה לתורה לקלה שבמיתות. ואסרה לענות הבע"ה בשחיטה רעה או בנחירה (מורה).

(ח)

שוחט לשם הרים השוחט לשם הרים וגבעות, לשם חמה ולבנה, כוכבים ומזלות, ימים ונהרות, אני לו דין תקרובת עכו"ם לאסרה בהנאה, אבל שחיטתו פסולה, אעפ"י שלא נתכוין לעבדם אלא לרשואה, וכיוצא בה מדברי הבאי שאומרים העכו"ם (מחבר). מלשון המחבר משמע, דאעפ"י שנתכוין לעבדם, לא הוה אלא פסולה ולא זבחי מתים כו'. אבל הרשב"א והטור פ"י, דמתכוון לעבדם, הוי זבחי מתים (ש"ך).

(ז)

לשם שר שחט לשם שר של הר, או לשם שר אחד משאר הדברים, בין ששחט לשם מיכאל השר הגדול, בין ששחט לשם שר של שלשול קטן שבים, הרי זה זבחי מתים, ואסור בהנאה (מחבר) משמע דקאי אאפילו לא נתכוין לעבדם דסליק מיניה (ש"ך).

(ז)

לאל קיבלא ישמעאלים שאינם מניחים ישראל לשחוט אא"כ יהפוך פניו לאל קיבלא (דהיינו שיהפוך פניו נגד מזרח) כמנהג חקותיהם, אינו דומה לשוחט ששוחט לשם הרים (דזה מחשב וזה עובד, לא אמרינן (ש"ך). ומ"מ ראוי לבטל המנהג ההוא, ולגזור במי שעושה כן (מחבר) הואיל ומקפידים על כך (דמ"א).

סימן ה

השוחט לשם קדשים, ובו ג' סעיפים.

(א) שוחט לשם קדשים. (ב) מינים שאינם להקריבה. (ג) כוונת פסול.

(א)

שוחט לשם קדשים (ט"ז). ואם שחט לשם קדשים שאינם באים בנדר ונדבה שחיטתו כשריה (מחבר). כיצד, השוחט לשם עולה לשם תודה (וה"ל לקדש גזיר, ש"ך) לשם פסח שחיטתו פסולה, הואיל והפסח יכול להפרישו בכל שעה שירצה, דומה לנזיר ונידב (שם) ואע"ג דלא אמר לעולתו (ט"ז). ואם שחט לשם חטאת לשם אשם ודאי, לשם אשם תלוי

העכו"ם, כשרה אפי' לאכילה, דזה מחשב וזה עובד, לא אמרינן, וכששוחט עכו"ם מין או ישראל מין האדוקים בעכו"ם, או אסור בהנאה, דסתם מחשבתם לעכו"ם (ש"ך). ואם ישראל חשב שידרוק העכו"ם לע"א, פסולה (מחבר) ואסורה בהנאה (דמ"א) דעת הרא"ה דמותר אף באכילה, וכן דעת הת"ח, הלכך יש להתיר עכ"פ בהנאה (ש"ך).

(ב)

בהמת חבירו לעכו"ם ישראל ששחט בהמת חבירו לעכו"ם לא אסרה, שוראי לא כיון אלא לצער (מחבר). איכא מאן דאמר דבאכילה אסורה, ואפילו השוחט בהמת חבירו לשם הרים כו', דליכא למימר לענין איסור אכילה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, רחא לאו איהו אסר לה, אלא דלא שרי לה, והוה כלא נשחטה ומתה מאליה (ד"ן) וכן הלכה (ט"ז).

ואם יש לו שותפות בבהמה זו, יש אומרים שאוסר גם חלק חבירו, ויש אומרים דגם כזה אינו מכיון אלא לצער שותפו, ולא לאסור (מחבר). ואם הותרו בו ועבר ההתראה, הרי זה אוסר כשאר מומרים (דמ"א). כיון שהותרו בו שלא לשחוט לעכו"ם, ואפ"ה שחט, וראי כיון לאסור, ואסור אף בהנאה (ש"ך). ודע דבכל הסימן ראמרין שחט לעכו"ם, מיירי אפי' במעשה כל דהו, וכדלקמן סימן קמ"ה ח' (שם).

רחל

שחיטה

אלחל

והוכן שנחבל ונחפשט הדבר להשתמש בדיני שחיטה בקהל רב התחיל בימי שאול, שמצינו אז כבר נחשב לחטא הריגת בע"ח כאופן אכזרי. כמבואר בקרא ויעס העם אל השלל, ויקחו צאן ובקר כו' וישחטו ארצה, ויטבילו על הדם, ויגידו לשאול כו', הנה העם חוטאים לך לאכול על הדם (שמואל א'). ודוד בעס ואמר - כגדתי, כלומר חטאתם, גולו אלי אבן גדולה כו', הגישו אלי איש שורו כו', ושחטתם בזה ואכלתם, ולא תחטאו לך. ויגשו כל העם איש שורו בידו הלילה, וישחטו שם (שם). ומבואר בחז"ל שלמד אוחם גם פרטי דיני

בהם, מינים שאינה להקרבנה, לשם קדשים, כשרים (מחבר). וה"ה לתורים קטנים ובני יונים גדולים, כשרים (מחבר) אבל איפכא פסול (ש"ך).

(ג)

כוונת פסול שנים ששוחטים ונתכוון אחד מהם לשם דבר הפוסל, בין שאוחרים בסכין אחד, בין שכל אחד סכיניו בידו, וזו פסולה (מחבר). אעפ"י שכוונתו של הכשר הוא לבד מספיק לשחוט, ואין הפסול מסייע לו, מ"מ כיון שגם הוא שוחט באותו פעם, אוסר (ט"ז). שחטו זה אחר זה, ונתכוון אחד מהם לשם דבר הפסול, פסול (מחבר). נראה, דהכא בעינן שיתחיל הפסול בדבר שעושה אותה נבילה, וכ"ש שאם כבר שחט רובו בכשרות, דאינו פוסל כששוחט אח"כ האחר לשם קדשים (ש"ך). בר"א, כשהיה לו לה שותפות, אבל אם אין לו בה שותפות (לזה שנתכוון לשם דבר הפוסל) אינה אסורה, שאין אדם מישראל אוסר דבר שאינו שלו, שאין כוונתו אלא לצער (מחבר) ויש אוסרין בכל ענין, משום מראית עין, ויש להחמיר (רמ"א). מ"מ נראה, דאם יש צד אחר להקל כגון בתערובות, יש לצרף גם היתר שאמרנו (ט"ז).

לשם בכור לשם מעשר, לשם תמורה, שחיטתו כשירה (מחבר). כיון שלא עבר עבירה, שאם עבר קלא אית ליה, שמורה ברכים כדי שיתבייש ויהיה לו כפרה, ממילא הוא עושה כן דרך נדבה, והכל יודעים שאין אלו באים בנדבה (ט"ז). אם יש לו זבח בתוך ביתו ואמר לשם תמורה, אימור שהמיר ופסול (ש"ך). אם הוא לפניו ואמר שהוא חייב חטאת, הרש"ל אוסר והבי"ח מתיר. ונ"ל שיש חילוק בדבר, אם הוא אומר שכבר איזה זמן עבר עבירה, ודאי משקר, דאם הוא אמת, היה כבר מוציא קול כדי שיתבייש ויתכפר, אבל אם הוא בענין שאפשר שלא נודע לו עד האידנא, ודאי אמר אמת, והשתא קא מיכוון להתבייש (ט"ז). אם נודע שעבר עבירה שחייב עליה חטאת או אשם, ואומר זו לחטאתי או לאשמי, פסולה (מחבר). ודוקא שאמר לחטאתי ב"יוד", אבל אם אמר לחטאת סתם, כשרה (ש"ך). אם אמר לחטאתי ונודע שעבר עבירה שחייב עליה חטאת, אסור בהנאה כמו שחיטת חוץ (ט"ז). ויש פוסלין באשם תלוי בכל ענין, משום דסבירא להו דבא בנדר ונדבה, ויש להחמיר (רמ"א).

(ב)

מינים שאינה להקרבנה שחט תרגולים ואוורים וכיוצא

סימן ו.

במה שוחטין, ובו ד' סעיפים.

(א) במה שוחטין, צור, קרומית, שן, צפורן, סכין, צד אחד מגל, פגומה בסכין ארוך, עוקץ, מטלית, ביום טוב, בשעת תרחק בחול, (ב) במחבר לקרקע, לגוף, שנים הקבועים בלחי, (ג) צפורן ביד תלוש, (ד) נעץ סכין בכותל ושחט, סכין למטה, וצואר למעלה, בחלוש כי האי גזנא, בעוף.

(א)

במה שוחטין בכל דבר התלוש שוחטין, בין בפסין בין בצור בין בקרומית של קנה האגם הנקרא אישפרנא (בין בזכוכית לפי דבריהם וישן וציפורן יחידי, רמ"א, ש"ך) וכיוצא בהם מדברים החותכים, והוא שיהיה פיו חד, ולא יהיה בו

פגם (מחבר) אבל שני שיניים וצפרנים, פסולה (ש"ך). ואסור לשחוט בשאר קנים שקסמים נבדלים מהם, ויש לחוש לנקבית הסימנים (רמ"א) משמע דבדיעבד נמי פסול, ר"ל כשנאבד לאחר שחיטה ולא בדקו, אבל אם בדקו וברור לו שלא נתזו קסמין הימינה, כשר בדיעבד (ש"ך). ויש חולק ואוסר, אף בכה"ג.

רחל

שחיטה

אהל

שחיטה, וז"ל, מהו ושחתם בזה, רבנן אמרי סכין הראה להם כמה היה צריך להיות שיעור ארכו, מגין בזה, כי תריץ, ד' שבעה, ה' חמשה כו' (מ"ה, נשא), והמרדכי הביאו לדינא, ומבואר באחרונים, שהעבירו שוחט שלא ידע רמז זה (בית הלל), וכן מצינו בילקוט, שאול המציא לישראל עניני שחיטה, ולמדם הלכות סכין, ושחתם בזה, וספר לו הקב"ה ביום המלחמה (ילקוט שמואל).

דאפשר נבדל ממנו קוסם באורך כו' (ט"ו).
סכין שצד אחד מגל וצד השני
יפה. לא ישחוט מצד היפה
לכתחילה, גזירה שמא ישחט
בצד האחר (מחבר). ואם שחט, הואיל בצד
היפה שחט, שחיטתו כשרה (מחבר).

סכין ארוך שבו פגיומה
סבין ארוך. עוקץ ונשאר בו שיעור שחיטה
בלא פגיומה, אסור לשחוט
אפי' במקום היפה (רמ"א). כרך מטלית על
הפגיומה, ג"כ אסור לשחוט (שם). הרש"ל
הוסיף שאין לשחוט לכתחילה בסכין שיש לו
עוקץ חד בראשו, שלא יעבור הסכין ויעשה
חלדה, ובדיעבד כשר. ואפי' לכתחילה בשעת
הדחק כגון שהיה בדרך, נוהגים לחתוב קיסם
בראשו (ט"ו). מ"ש דיעבד שרי י"ל דינא
אשמעינן, דלא צריך שיאמר ברי לי, ואלו
בפגיומה אף שידע מעיקרא צריך שיאמר ברי
לי. משא"כ בעוקץ שאין צ"כ. ואולי
בפגיומה בעינן דוקא מלא צואר חוץ לצואר
בשעת הדחק, ואלו בעוקץ לא בעינן. דאין דרך
כ"כ להתחילר כמו שבי' הש"ש, וצ"ע בכל זה.
ובש"ך ה' אבאר (פמ"ג) ואם שחט ואמר ברי
לי שלא נגעתי במקום הפגיומה, שחיטתו כשרה
(רמ"א) ואפי' לא כרך מטלית על הפגיומה
(שם). פשוט דמיירי דוקא שידע שהיתה
הפגיומה, אבל אם לא ידע בה, אינו נאמן,
וכיוצא בו כתב המרדכי גבי מסוכסכת (ט"ו).
ודע, אם לא אמר ברי לי, אף דיעבד פסול
מספיקא. וכפי הנראה דהוה ודאי, דליכא כ"א
חד ספיקא ואוקמיה אחזקה, ולא רמי לסימן
חי' דהוה ספק, דיש ספיקי טובא כו'. גם לא
אחו במקום הפגיומה הביא הכנה"ג דעת הב"ח
להתיר בדיעבד בברי, דלא כש"ג, דבאמת
מרמ"א אין ראיה, דאדרכב מוכרכת אף שלא
כרך מטלית משמע, הא אוחו בעינן. אמנם מה
שבי' הכנה"ג להתיר ביו"ט בלא אוחו, לא
ידענא, אם בחול אסור דיעבד, אין סברא לחלק
בין יו"ט לחול (פמ"ג).

ביו"ט. בשח"ד הסכין, וכן בחול בשעת
הדחק, באופנים הללו,
מותר לשחוט לכתחילה אם כורך מטלית על
הפגיומה (רמ"א). וכ"ש סכין שיש לו עוקץ
חד בראשו, שמותר לשחוט בו ביו"ט, ע"י
שיתחוב ראש העוקץ בקוסם. וכן בשעת הדחק
כמו שבי' רש"ל (ש"ך). ודע דקיסם לאו דוקא,
ה"ה לפת וכדומה כו'. עיין תבו"ש (פר"מ).
כתב הכלבו, דהיינו כשיש בסכין
מטלית, מלא צואר חוץ לצואר בלא הפגיומה
כו'. דחיישינן אם יוליד ויביא אילך
ואילך, שמא ע"י כך ינתק המטלית ממקומו
ושחט בפגיומה (ש"ך). ויש לעיין, אם זה
לכתחילה אסור אף בשעת הדחק, דחיישינן
שמא ע"י הולכה והובאה כמה פעמים ינתק
המטלית, הא דיעבד שפיר דמי, או דלמא
דיעבד אסור אף באומר ברי לי, שוב ראיתי
בתבו"ש ו' דפגיומה א' מהני ברי לי אף שאין
שיעור ב' צווארין וכשיש ב' פגיומות, צריך
מלא צואר כו' (פמ"ג). אם יש בין חקתא
והפכין פגיומה, לכתחילה יש ליוהר בזה,
ולא ישחוט בו (רמ"א).

(ב)

במחובר לקרקע השחוט בדבר המחובר
לקרקע, או לגוף, כגון
צפורין ושן המחוברים בבהמה, שחיטתו פסולה
(מחבר). שנאמר ויקח את המאכלת לשחוט,
דוקא מידי דניקח מיד ליד כמו מאכלת (ט"ו).
בדבר המחובר, פסול מיד התורה כו'. והוה
נבילה גמורה (פמ"ג). תלוש מן הקרקע ולבסוף
חברו, לא ישחוט, ואם שחט שחיטתו כשרה
(מחבר) זה דעת הרמב"ם אבל הרא"ש אוסר
אפי' בדיעבד, וכן עיקר (ט"ו).
הט"ו והש"ך הביאו הרבה פוסקים דס"ל
כהרא"ש ולענין דינא כ"ע מודים דאסור,
וכמו שאבאר בש"ך אות ו' (פמ"ג). ואם
בטלו כשחבר בש"ך לקרקע, ג"כ כשר בדיעבד,

אחל שחיטה רחל

ובל הענין של מצות שחיטה בכלל, וכן כל פרטי דיני שחיטה בפרט, מביאים
תועלת גדולה לתכלית המטרה של כל הענין הנזכר. כמבואר במפרשים, וז"ל,
ראשית באופן, דהיינו השחיטה מן הצואר, יתכן יותר שיצא הדם מבע"ה, ונהיה
גשמיים יותר מפני זה מאכילת דם. כי אין מהקומה לנפשותינו, ומדת אכזריות כמו בשאר מיני ההמחה,
כאלו תאמר בקופץ על ראש עצ"ה וכדומה. (ה) יאמר יותר כולל, כי כאשר באה ההמחה אף תעשה זאת ההמחה,
יקרה מזה לשחוט בע"ח שהוא לא יכחול להרוג הבע"ח בעשותו זאת הפועל. אבל יהיה לבו אף יעשה זאת המצוה
שצוהו השי"ת, וזה ממה שהיה בו תועלת להמשיך אליו הרביונות בהשי"ת. גם בעת שצוהו זאת להרחיק ממנו
תכונת אכזריות, לפי שהוא לא יכחול להרוג, אך לעשות המצוה הזאת, באופן שצוהו הקב"ה (רלב"ג).

מהסכין. שמא תרד הבהמה בכובד גופה, ותחתוך בלא הולכה והובאה, ואין זו שחיטה (מחבר). ומוכח בש"ס ופוסקים, דבסכין תלושה, שלא נעצו בשום דבר, אפי' צואר הבהמה למעלה, מותר בדיעבד, דכל שתופס הסכין בידו, מסתמא אינו דורס, ומשמע בש"ס, רלכתחילה מיהא אסור. וגם בעוף יש לחוש לכתחילה בצואר עוף למעלה, אפי' כשהסכין תלושה בידו (ש"ך). נעץ סכין בכותל ושחט בו, ואמר ברי לי שלא דרסתי, שחיטתו פסולה (מחבר). רחישנין שמא ידרוס בעוף בפעם אחרת (ט"ז, ש"ך). ובעוף, בין שהיה צואר למעלה מהסכין הנעוצה, או למטה ממנו, שחיטתו כשרה (מחבר). ואין מחלקים בין קל לכבד, בין בעוף בין בבמה (ש"ך).

והוא שלא יהא נשרש בארץ אחר שבטלו (מחבר). ומהרש"ל שם פסק כהרא"ש. דאם בטלו אפי' דיעבד אסור (ש"ך, ט"ז). נשרש ולא בטלו, ג"כ אסור (ט"ז).

(ג)

שחט בשן, בצפורן חתך מבהמה לחי שיש בו שנים חדים ושחט, פסולה, מפני שהם כמגל. ובשן אחר שוחט בו לכתחילה (מחבר). דהוי ליה לחי כבית יד, וכן בצפורן הקבוע ביד (ש"ך).

(ד)

נעץ סכין בכותל נעץ סכין בכותל, או בדבר התלוש, והעביר הצואר עד שנשחט, שחיטתו כשרה (מחבר). והוא, שיהיה צואר הבהמה למטה והסכין למעלה. שאם היה צואר הבהמה למעלה

סימן ז.

הקובע סכין בגלגל, אם מותר לשחוט בו, ובו סעיף אחד.

(א) לשחוט בסכין הקבוע בגלגל. בגלגל ע"י מים.

(א)

כשמסבב בידו צריך להיות בתלוש מן הקרקע (ט"ז). ויש אוסרים לכתחילה אף בידו וברגלו (ש"ך). ואם פטר אדם את חמיו עד שבאו וסבבו את הגלגל ושחט בסביבתו, הרי זו כשרה בדיעבד, שהרי מכח אדם בא (מחבר). סביבה שניה ולאחרית, פסולה, שהרי אינה מכח האדם (שם) ושניה בכלל פסולה (ש"ך).

סכין בגלגל יכול אדם לקבוע סכין בגלגל ולסבב את הגלגל בידו או ברגלו, ולשום שם צואר הבהמה או העוף עד שישחוט בסביבת הגלגל (מחבר). ואם המים מסבבים את הגלגל, הרי זו פסולה (מחבר). דבעינן כח גברא (ש"ך). היכי דמותר, דהיינו

סימן ח.

שיעור הסכין של שחיטה, ובו סעיף אחד.

(א) שיעור הסכין לבהמה, לעוף, לשחוט בכחט של רצענין. באומל.

רמז לשיעור. סכין מחרב של תליון.

(א)

בסכין שיעור מלא צואר וחוף לצואר משהו, ושם יבואר (פמ"ג). ומחט אפי' הוא רחב קצת, לשחוט באומל כאותן של רצענים שחותחין בו החוט, אין שוחטין בו. וכיון דלא ידענא שיעורא, השוחט בסכין קטנה צריך ליוזר ולשחט לפי אומד דעתו, שכשיליך

שיעור הסכין שיעור אורך הסכין היא כל שהוא, רק שלא יהא דבר דק שנוקב ואינו שוחט, כמו ראש האומל הקטן, וכיוצא בו (מחבר). ובלבד שיוליך ויביא, כדלקמן ס"ב (ש"ך). ולענין דינא כתב רמ"א לקמן סימן כ"ד, א', דפסול בבהמה אם אין

רחל

שחיטה

א.ה.ל

וכדאי היא שכל העוסקים במלאכת הקודש זאת יתנו אל לבם, שהגם שלמי הדין, שחיטה אינה צריכה כונה, אבל כוונת עשייה צריכה. כמבואר בפוסקים, וזכחת במו ועשית, הכוונה בזה, שצריך עכ"פ לכוון תכלית עשייה זאת של מלאכת השחיטה, לעשות עבודתו בלי שום רגש אכזרי, ולהקל את צער בע"ח הנשחט. ואחר הנחה זאת, יתורץ קושיית המפרשים בדברי היש"ש, שאם כיון מפורש שלא לשם זביחה, שכוונתו היתה לעשות בה

ויביא בו, שלא ידרוס, אבל בקטנה היותר מדאי לא ישחוט (מחבר). מתוך שהאזמל קטן, נשמט ונוקב בראש הסכין (ט"ז), ומהרש"ל פרק השוחט סימן י"א, והב"ח, האריכו בדין שיעור הסכין, ומסקי, דלכתחילה בין בבהמה בין בעוף אין לשחוט אלא בסכין שהוא שיעור שתי צווארים של אותו דבר הנשחט. ועיין לק' סי' כ"ד, ב' (ש"ך).

מיהו אנו נוהגין כמו שכ' רמ"א י"ד בעוף אצבעות, היינו רוחב גודלים, ודוקא בהמה, אבל בעוף אין ליקח סכין גדול כזה שמכביר ויביא לידו דרסה, אלא אורך ב' צווארי עוף ההוא, וקצת יותר, וכן כתב בשמ"ח ב', ותב"ש, ג' כ"ו, ובדיעבד כשר אף בסכין גדול בעוף אם אומר שלא עשה דרסה, ובכ"ו כתב, זה בבהמה, אבל עוף א"צ י"ד אצבעות, משמע דכשר לכתחילה. והשוותים אין נוהגין כן, וכן ראוי שלא ליקח סכין גדול לעוף פמ"ג).

כתב בה"י, שוחט לא רמז לשיעור הסכין היה יודע דמו שיעור אורך י"ד אצבעות.

והעבירו חכמי הדור, ופר"ח השיג עליו, והתב"ש בסי' א' סובר כהב"ח, מאחר שעכשיו הלכות שחיטה סדודות ושגורות בדפוס, א"כ חזינו שאין לימודו עולה יפה, שאינו חוזר עליו, ע"כ ראוי לקנסו (פמ"ג). ומי שלא יוכל לשער לפי אומד דעתו, יקח סכין כמלא אורך שני צווארין של אותו דבר שנשחט. ויש אומד לשער ביי"ד אצבעות. ורמז לזה, שנאמר ושחטתם בזה, מנין י"ד (רמ"א). בבית לחם שאחד עשה סכין של שחיטה כפין מחרב מחרב של תליון, אי יש בה משום טומאה, והשיב, ע"י טבילה נטהר הסכין. והבלי"ו כתב, שתלמיד טועה כתבו כו', וכי טומאה וטורה יש לנו, ועוד טומאת מת, הזאה בעי, ולענין השאול יש לשאול, מאחר שבשר אדם מן התורה אסור לדעת הדמב"ם ז"ל, א"כ הוה כסכין ששחט טרפות תדיר, שהרי בלע אנב דוחקא וחוס הצואר באדם כמו בבהמה, ויש להגעילו, וכ"ש אם רוצה לעשות סכין ממנו, אמנם אם בא באש אין צריך (פמ"ג).

סימן ט.

השוחט בסכין מלובנת, ובו סעיף אחד.

(א) לשחוט בסכין מלובנת. רישומי הסכין שעושים האומנים, שוקע, בולט, פגם בצד הסכין.

בהם שום חשש שיעשו טריפות בחלק הנשחט. וכן מצאתי לרש"ל (שם). וכתב בתב"ש דדוקא שוקע, הא בולט אף רחוק מחור אסור, וכתב דראוי לחוש לכבדו של הב"י, ואף רשמי אומנין אין לשחוט, וכן ראוי לעשות (פמ"ג). הש"ך הביא דברי רש"י, וושט נקיבתו במשהו, והראה מקום לסימן כ"ו א' כו' ע"ש. — והנה מדברים אלו משמע דאם תפס קנה לבדו ושחט בסכין מלובן, דכשיירה, ואולם למה שכתב הב"ש אות ב', דסכין רעה דאי שורף כו', יש לאסור בעוף וראוי לנהוג כן

(א) השוחט בסכין מלובנת, שחיטתו פסולה (מחבר). אע"ג דחידודו של סכין הוא קודם לליבונו, ונמצא ששחט בהיתר, מ"מ יש לחוש לצדדי הסכין, ששורפין בוושט במקום שנשחט, וזה ודאי אסור, כל זמן שלא נשחט הרוב של הסימן תחילה (ט"ז). אותם רישום הסכין הרישומין שעושים האומנין בסכין, שהם רחוקים הרבה מן החוד. מפני שהם רחוקים מן החוד אין

אחל שחיטה רחל

נחירה וחניקה, ונתהווה שהיתה שחיטה הגונה, השחיטה אסורה (יש"ש, פ"ב). והקשו המפרשים, שהיפך הכונה אינה יכול להזיק רק במקום שצריכין כוונה, אבל במקום שאין צריכין כוונה, למה יזיק הכונה להיפך. ולדברינו צ"ח, שצריכים ע"כ כוונת עשיית לדעת, שתכלית עשייה זאת במלאכת השחיטה היא לקיים המצוה של ואהבת כו', גם לגבי בע"ח, לברור לו מיתה יפה, ואם כוונתו היה לנחירה וחניקה, היה בו הרגש של רציחה, ואז אף אם העשייה היתה באופן הכשר על פי דין, אבל כוונת תכלית העשייה לא היתה בו, כי הכוונה היה מלא רציחה, שהיא היפך תכלית הכוונה שבעשייה זאת, ונכון לדעת, שהענין של שחיטה בכלל, הוא ענין חשוב ביותר, ויש בו רמזים נשגבים, והמחבר שפסק בש"ע, לפי מסקנת חז"ל, דשחיטת חולין אי"צ כוונה (יורה"ד, א'), גלה לנו סודות ורמזים בענין זה

דינא ודאי מהצד וחוד דין אחד להם, ואין לכרוד מטלית אם לא כיו"ט או בחול בשעת הדחק, לא באופן אחר (שם).
שחט בסכין מלוכנת, וידע שחיא מלוכנת, ונוהר שלא נגע בצדדיו, יש מכשירין בזה (מחבר, דמ"א), שאז חידודה קודם לליכונה, ול"ד פגימה שהיא מן הצד שאם שחט בה טרפה, כדלקמן בסי' י"ח, ולא מפליגין בין ידע ללא ידע, דהתם מורשא של סכין יוצא ומתפשט בצידו בית השחיטה וקורעתו, ואפילו ידע א"א שלא יגע בצדדיו (ד"א"ש) והב"ח פסק כסברא הראשונה, דאפילו ידע, שחיטתו פסולה (ש"ך).

ובפרט האידנא אף בה"מ (פמ"ג), ודע דמ"מ יש נ"מ ודין מחודש לדידן, ושחט בסכין שבדק פיה וחלקה, אלא שיש פגם בצדדיו, ואף לא ידע ותפס הקנה לבדו בעוף ושחט, נלע"ד דיש להכשיר אף בלא הפ"מ. דכל הני טעמים דליבון לא שכיח, דחצי קנה פגום כשר, וכ"ש ששחט בהכשר ואח"כ במיעוט בתרא לית לו בה, כמ"ש הש"ך כאן ובסי' כ"ו א'. וא"כ ודאי יש נפ"מ בזה כאמור. ומה שמטריף לקמן סימן י"ח בפגימה מהצד בבמהת או עוף, ביושט ולא בקנה, ולמעשה צ"ע, ולכרוד מטלית על פגימה מהצד, לענין

סימן יוד.

יתר דיני סכין, ובו ג' סעיפים.

(א) לשחוט בסכין של עכו"ם, מסוכנת, הכשר הסכין לשחיטה, נעיצה, השחזה, שחט בסכין של עכו"ם בלא הכשר, לשחוט בו לכתחילה בשעת הדחק, (ב) סכין המלוכלך בדמים משחיטה, ושחט בו, לחתוך דוהת בסכין של שחיטה, אם שחט, לחתוך צונן, (ג) סכין ששחט בו טרפה, קינוח הסכין בין השחיטות, בעופות, עוף שנתנבלה, סכין ששחט בו רק טרפות, לאחר נעיצה.

אסורה, ע"ש, אבל הרש"ל חולק עליו, ודעתו דיש לפסוק כהרשב"א (ט"ז, ש"ך). השחינו ברחיים, או אם הכשר הסכין נעצו בקרקע קשה עשרה פעמים, ואח"כ שחט בו מותר (מחבר). מדסתם המחבר, משמע דאירע בסתם סכין, וס"ל כהרשב"א, דאע"ג דקיי"ל לקמן סי' קכ"ב, סתם כלים אינן ב"י, שאני סכין, דמתוך שתשמישו תדיר, מסתמא שמנונית טוח על פניו ואוסר אפי' אינו ב"י, מיהו אם הסכין ב"י, אפי' נראה לעין שהוא נקי מכל שומן ושחט בה, צריך קליפה, אם לא והשחזה ברחיים ולא נעצה בקרקע, מפני שיש כח בחום בית השחיטה להפליט מה שבקליפת הסכין, מיהו מדברי המרדכי משמע דלא מהני נעיצה בסכין ב"י, ואף ע"י נעיצה בעי קליפה.

(א)

סכין של עכו"ם סכין של משמשי עכו"ם, חדש או ישן (פי' שלא נשתמש בחמין, רק חתך בה בקעת וכד' ט"ז) שאין בו משום גיעולי עכו"ם (כגון שהכשירו, כדלקמן סימן קכ"א, ש"ך) מותר לשחוט בו בהמה בריאה מפני שהוא מקלקל (מחבר). משמע אפי' לכתחילה, ואין זו הנאה, מפני שבחייה היו דמיה מדויבים מלאהר מפוכנת שחיטה (ש"ך). אסור לשחוט בו מסוכנת, מפני שהוא מתקן (מחבר). יש בזה מחלוקת הפוסקים, הרשב"א כתב שיוליד הנאה לים המלח, כדי שזכר סכין לשחוט בו, והרא"ש מתיר בדיעבד, והמחבר בסיומן קמ"ב כתב וז"ל, סכין של עכו"ם ששחט בה כו' בהמה מסוכנת, הרי זו

רחל

שחיטה

אחל

בכסוס אחר, וז"ל, ורוא דתרין סימנא אינון רוא דיעה"ר ויצר טוב, חשט רוא דיעה"ר, ובגין כך הוא גמיר ופשיט. דאי יהיב ביה אנוש מזוני ועיר, הא איהו מיחוי דאיסתמי ביה, וסגי ליה בכלי, ואי בעי בר נש למיהב ביה טובא, איהו מפשיט ומקבל, ולא שבע לעלמין, וקנה היא ברוא דעוה"ב, ביה משתבחין לקביה, וביה נפיק קלא דאינו דעסקין באורייתא, וכמו דעוה"ב אין בו אכילה ושתייה אלא איהו מתהני ושאיב מלחוחא דעבר בחשט, ואפיקת דמא מהני תרי סימנא דאינון דמיון לעוה"ב ועוה"ז לסימקא מינייהו חולקא סיסרא, ובגין דבעל חי חולקוין דשאר סיסדין איהו דמא, משום הכי בעי למיפקא ליה מבשרא דבעינן למיכל, כי היכא דלא הוי להאי סיסרא בבשרא דאכילנא (מגיד משרים).

לומר דאף כשרה צריך הדחה משום אפ"ה או קינוח. וזה אינו מרכיב המחבר אע"פ שהוא מלוכלך משמע פשוט דעדין מלוכלך כו' ועוד, דבס"ג דוקא טרפה בעי הדחה כו' (פמ"ג). אבל אסור לחתוך בו רותח (מחבר). משמע אפי' שחט רק פעם אחר אסור לחתוך רותח לחתוך אח"כ רותח על ידי הדחה, וכן דעת הפוסקים (ש"ך). מדכתב המחבר סכין ששחט בה, משמע אף פעם אחד אפ"ה אסור אף בהדחה (פמ"ג). ובדיעבד אם חתך בו רותח, הש"ך הביא כמה פוסקים וחלוקי דעות בדיון זה, ומסיק דסגי בקליפה אם חתך בו רותח או דבר חריף, שכן פסק מהרי"ל (ש"ך, י"ד). והרא"ש פסק כמ"ד צונן, והיינו דיעבד סומכין על זה כו' ובלשחוט הוי דיעבד, דמצרכת הגעלה בין כל שחיטת טרפה, אבל לחתוך רותח לכתחילה ודאי אסור למ"ד בתי השחיטה צונן, אלא הגעלה בעי לכתחילה. דאין סומכין אהאי טעמא דביה"ש צונן, אלא דיעבד (פמ"ג).

ולחתוך בו צונן מותר ע"י הדחה שידחתו תחילה (מחבר). משמע אפי' שחט בו הרבה פעמים, מותר לחתוך צונן ע"י הדחה. ולא דמי לרגיל לשחוט בו טרפות בדסעיף ג', דהכי שאני, דאסור משום דם ומשקר שריק, ואינו נבלע כ"כ בסכין (ש"ך). נראה, מדלא כתבו הט"ה נמי הכא או יקחנו בדבר קשה כדבסמוך סעיף ג', אלמא סבירא ליה דדוקא התם הוא דמהני קינוח, כיון דאיכא נמי טעמא דטרידי סימנים מבלוט דם, משא"כ הכא (ש"ך). ואם רוצה להגעילו לאכול בו רותח, סגי ליה בהגעלה ע"י עירוי, אע"פ שאינו ככ"ר (טמ"א). לפי שאין בית השחיטה כרותח גמור (ט"ז). כיון שאין מבליע בסכין רק כדי קליפה, ועירוי מפליט ומבליע כדי קליפה (פמ"ג).

(ג)

שחט בו טרפה סכין ששחט בו טרפה, אסור לשחוט בו עד שידחתו בצונן או יקנהינה בדבר קשה (מחבר). הטעם, דשמנונית הטרפה נדבק בדופני הסכין,

ומדבדי הרמב"ם משמע, אפי' לאינו ב"י לא מהני נעיצה, וכן אם יש בו גומות לא מהני נעיצה (ש"ך).

מדבדי המחבר משמע, דדוקא בדיעבד מותר, ודוקא בנעיצה הדין כן. אבל חשחזה משמע מדבדיו דמהני אפי' לכתחילה, וכן פסק המחבר בס"ס קכ"א. ואפשר דגם הרב מודה כאן בשחיטה, כיון דבלאו הכי יש פוסקים דאפי' בנעיצה שרי לכתחילה

שחט בלא הכשר (ש"ך). שחט בסכין של עכו"ם בלי שום הכשר,

מדיח בית השחיטה (כלומר, משום איסור שמנונית צריך שפשוף גדול, כל כי בשר צריך הדחה משום דם, ט"ז). ואם קלף, הרי זה משובח (מחבר). וע"כ יש לקולפו (רמ"א). פי' חייב גמור הוא, דלא כמשמעות הש"ע דאינו אלא הידור מצוה, וכן פסק רש"ל דיש להחמיר בשל תורה (ט"ז, ש"ך).

ובשעת הדחק שאין לו סכין לכתחילה אחרת, מותר לשחוט בו כה"ג לכתחילה (רמ"א). פי', אם שיפה במשחזות או נעצה בקרקע קשה, ומיירי בסתם סכין, אבל בידוע שהוא ב"י, לא יעשה כן לכתחילה (ט"ז) דק ע"י הגעלה, ודיעבד שרי אף בנעיצה (פמ"ג).

לא ישחוט ע"מ לקלוף אח"כ (רמ"א) הב"ח פסק ממשמעות הפוסקים, דאפי' בסכין שאב"י והוא נקי בודאי אסור לכתחילה, דלא כמהרש"ל שהתיר בכזה"ג (ש"ך) ואם בשלוהו בלא קליפה, צריך ס' נגד הקליפה, וכשאין הקליפה ניכרת, א"צ ס' נגד הקליפה, כמבואר בס' צ"א ד' (פמ"ג).

(ב)

מלוכלך ברימים סכין ששחט בו כשריה, והוא מלוכלך ברימים, מותר לשחוט בו פעם אחרת (מחבר) משמע בהדיה דמותר לשחוט בו כשהוא מלוכלך, אפי' בלא הדחה כלל כו'. משום דבלא"ה יש דם הרבה בבח"ש ולא בלע, משום דטרידי סמנים לאפוקי דם, וע"ל סי' י"ח (ש"ך). הראה מקום לאות י"ה, וכוונתו להשיג על הב"ח במה שירצה

רחל

שחיטה

אלה

ולכן צריך השחוט לדקוק וליוהר היטב בכל פרטי דיני שחיטה, כי אם ח"ו עובר על פרט אחד נחשב לו כאילו הרג נפש, כמבואר לעיל, ויש לזה רמז בקרא, ובר אל אהרן כו' (אחריו) כי הכהנים הם השוחטים לישראל, (אבי"ז) איש איש כו' אשר ישחט שור ואל אהל מועד לא הביאו כו' דם שפך כו' (אחריו) כאילו אדם זכאי אשד (יונתן) כשופך דם האדם שמתחייב בנפשו (רש"י) דם יחשב ממעשה בראשית. אומר, הנה בכל בע"ח וזולתי אדם, עשייתו דם כמים, כנאמר, כירק עשב השדה נתתי לכם את כל. אבל אם ישחט מחוץ למחנה, יחשב כשופך דמים (רמב"ן). התיר לנו להמית הבע"ח, ואמר, אבל אם לא תעשה בהם כמו שצוית נשארו באיסור הראשון,

בית חלכות שהיפה סימן יוד שמואל יא

ונבלע בבית השחיטה, דאע"ג טריירי סימנים לפלוט דם, מ"מ בולע שמוגית כו' (ש"ך). ונוהגין עתה לקנחו יפה בקינוח הסכין בשיער הבהמה בין כל שחיטה ושחיטה, ושפיר דמי (מחבר). משום דחיישין שמה תמצא קינוח בניצות טרפה, וכתב הב"ח דוקא בבהמה, אבל בעופות דלא שביחי טרפות, אין המנחג לקנח. אמנם משום איסור אבר מן החי יש להזהיר השוחטים לקנח אף בעופות. ולא מהני קינוח בניצות העופות, אלא צריך דוקא דבר קשה, כגון חתיכת בגד בלוי או הרחה בצונן בין כל שחיטה ושחיטה עכ"ד. ויש לדחות דאיתו דלא בעי הרחה כלל אפי' בצונן בסכין ששחט בו כשרה, וכן פסק כו' הט"ז והסמ"ג כו' (ש"ך).

ומיהו הא למדין, דאם שחט עוף נתנבלה ונתנבלה בידו, דלא מהני קינוח בניצות העוף, אלא דבר קשה כשיער בהמה (פמ"ג). ואם שחט בסכין ששחט בו טרפה בלא הרחה, ידיח בית השחיטה (מחבר). ויש חולקין, וסבירי שצריכין קליפה (ט"ז). ש"ך. אם דגיל לשחוט סכין של טריפות בסכין טריפות תדיר, צריך נעיצה עשר פעמים בקרקע קשה (מחבר). דוח היה כמו סכין של גוי, וא"כ אם עבר ושחט בלא נעיצה, שפוטא שצריך כאן לקלוף בית השחיטה, אפי' לדעת הטור כו'. וכל שיש כשירות בינתים, לא מיקרי דגיל באיסור, ולא דמי לסכין של גוי אלא באם ברי לשוחט ששחט בהמות בזה אחד זה ונטרפו, שמה ששחט בלא נעיצה בקרקע קשה, צריך לקלוף בית השחיטה של אותה בהמה. ונראה, בשלשום בחמות טריפות בציורם מיקרי דגיל לשחוט בו טריפות. דבג' זימני הוה חזקה כו'. אבל לכתחילה די בקינוח בשיער יפה כו'. אלא שמהרש"ל כתב שענה לא נהגו לקנח יפה כראוי אלא דרך ארעי, וצריך המורה להזהירם על זה (ט"ז). ומ"ש אבל לכתחילה די בקינוח שיער יפה, יראה לפרש דה"ק, דאם קינח בשיער כמו שנוהגין השוחטים משום חשש טריפה, א"כ לא הוי רצופים אלא בלא קינוח בינתים. אמנם התבאר

ואחר הנעיצה שוחט אח"כ לאחר נעיצה לכתחילה, ולא דמי לסכין של עכו"ם דלא מהני נעיצה לכתחילה. היינו משום דבלע טובא ע"י רתיחה ממש. משא"כ הכא (ש"ך). שלשה מדות בפסין. סכין של גוי, וסכין של שחיטה ששוחט כשירות, וסכין ששוחט בח טריפות. הנה סכין של שחיטה מבואר הדין בסי' קכ"ז, ז' דלצונן בעי נעיצה יפה בקרקע קשה כו'. ואפי' לחריף מהני כמו צנן, סגי בהכי כו'. ולדות בלא מהני נעיצה כ"א השחזה היטב כו'. ולשחוט בסכין כשרה מבואר הדין כאן. ובסכין טרפה שדגיל לשחוט בו טרפות, או סכין שנוחר חגוי בהמות, ג"כ לא בלע כי אם כדי קליפה כו'.

דין חדש יש בפסין, מה שאין כן בשאר דברים דאלו חתך בסכין איסור או חלב בשר דוחה בכ"ד, נאסרה כל חתיכה. ואף דם בחם בלא דוטב, כי אם כדי קליפה בכלי כו'. עכ"פ ביבש לגמרי שאין לו רטיבות בלל כמו לחם חם שחתכו בסכין איסור או באיסור דר', אפ"ה ע"י דוחקא דסכינא מתפשט בכולה כו' (פמ"ג).

אחל שחיטה רחל

והרי אתה כאילו שופך דמים (טור). מה ענין שוחט בחוץ לשפיכת דם האדם, אלא לפי שהשוחט בחוץ כו' מושך כחו מן מאדים. המשפיע החרב וההריגה. נמצא שיטה אמר דם יחשב לאיש ההוא, כי הוא חשוב באמת לשופך דם כו' (כל"י). מכאן, אם שוחט שלא כדין, כאילו הרג נפש אדם. ההסבר לזה, כי י' נתן רשות ליקח נפש בע"ח רק באופן מיוחד, ואם הוא עושה באופן אחר, אז איננו עושה כבר מצחת הבורא וכבר אי אפשר לו לומר "ברוך כו' צוננו על השחיטה". וכל האחריות של המתה הבעל חי נופל על צוארו.

סימן יא.

באינו זמן שוחטין, ודין השוחט לתוך המים, וכו' ד' מעיפים.

(א) באינו זמן שוחטין. במקום אפל. אבוקה. נר. שחט בחושך. ככה הנר באמצע השחיטה. התחיל באפילה ונוכד. נגד אור לבנה. (ב) שוחט בשבת. כוה"כ. (ג) לשחוט בתוך ימים ונהרות. לתוך כלים. כשיש מים בכלי. עפר בכלי. לתוך בארות ומעינות. (ד) על גבי כלים. בראש הגג. בראש הספינה. לעשות בית מטבחיים על הנהר. לקבל הדם מן הצואר בכלי, ולמכור. השוחט אחז בטבת ושבת.

היינו שמונחין זה אצל זה. לא כיש מי שאומר שאם כרך כמה פתילות כאחד, הוא אבוקה, וזה ודאי אינו. אכן מה שב' הש"ך אפילו קלועין, הא אפי' כ' פתילות הווין באבוקה. ואולי בפירוט של שמן מיירי, שמונחים פרודות הפתילות, ועיין בתב"ש. וא"כ יש לחוש לכל התומרות בי י"א הטעם דצריך כ' נרות שמא יבכה א' מהם. וי"א שיהיה אור גדול, ויוכל להבחין היטב. וודאי בעיה"ב ובדומה ששוחטין עופות הרכה, ראוי ונכון שיהיה כמה אבוקות, ואז יוצאין כל החששות. וה"ה עציץ דמשחן שפי' דמי.

ואם התחיל לשחוט ככת הנר; אור לבנה. וככת הנר, יגמור, דהוה דיעבד. וה"ה התחיל באפילה ונוכד, יגמור לדין, דשיעור שהיה מועט, היה דיעבד, עיין אחרונים. כתבו עוד, לאור הלכנה, י"א דאין לשחוט, וי"א דיובל לשחוט לאור הלכנה. ואין ראיה מחמץ, דצריך לבדוק בחורין כו', ומ"מ בשעת הרחק אם אורה מבהיק, יש להקל (פמ"ג).

(ב)

שוחט בשבת השוחט בשבת וכו"כ, שחיטתו כשרה. אע"פ שאילו היה מזיד, בשבת מתחייב בנפשו, ולוקה כיו"ב (מחבר). ושחיטתו כשרה גם לדידיה, ביומא אחרינא אחר השבת (ט"ז).

(ג)

לתוך נהרות. לכלי אין שוחטין לתוך ימים ונהרות, שלא יאמרו לשר שלום הוא שוחט, ולא לתוך הכלים שלא יאמרו

(א)

זמן לשחוט לעולם שוחטין, בין ביום ובין בלילה. ואם אין אבוקה כנגדו בלילה, וביום במקום אפל, לא ישחוט (מחבר). שמא ישהה או ידרוס, ולא ירגיש (ש"ך). רש"י פי' הטעם דשמא לא ישחוט הרוב, והוא לא ידע. והרשב"א פי' שמא יחליד או ידרוס. ובתב הכ"ח, דנ"מ בין הטעמים, דלרש"י אסרו כל שלא נמצא סימנים כולם שחוטים, כי אם רוב חיישינן שמא נתרחב ע"י פרכוס, זה חומרא לרש"י. וקולא, אם שחט ביום במקום אפל שרי, דמיד יצא לאורה לבדוק אם נשחטו רוב קודם שידרוק מידו. ולהרשב"א חומרא, ביום במקום אפל אסור, שמא יעשה דרסה או חלדה. ובלילה אף שלא נשחטו כ"א רוב כשירה, דלא חיישינן שמא ע"י פרכוס כו', והנה עוד נ"מ, דאלו לרשב"א ז"ל צריך שיאמר אח"כ ברי לי, כמו שב' הכ"ח והש"ך ופ"ה, וכמו שאבאר בש"ך א', ולפ"ו מומר לתאבון ששחט בלילה, או דליתיה לפנינו, שחיטתו אסורה. ואלו לרש"י א"צ שיאמר כלום, ב"א שרואה לאור הבוקר שנשחטו רובם. אמנם הט"ז לא ניחא ליה בכך, והקשה הב"ח ידידיה אדידיה (פמ"ג).

ובדיעבד אם שחט שחט בחושך; אבוקה; נר. בלא אור, שחיטתו כשירה (מחבר).

שני נרות, חשובים אבוקה (רמ"א). ועיין בח"מ רצ"ח שנתבאר שם, דנר שיש לו ב' פתילות הוא אבוקה. ובא"ח סי' תל"ג ב' כתב הרב, דב' נרות אפי' הן קלועין, דינן באבוקה, ומסתמא ה"ה הבא (ש"ך). הנה ב' פתילות,

רחל

שחיטה

אחל

וכעין זה מצינו בענין הוכחת שמואל לשאלו על שלא התרים את כל הצאן, אמר לו שמואל, ולמה לא שמעת בקול ד' ותעס אל השלל, ותעש הרע בעיני ד' (שמואל, א'). ויש להקשות למה הכסיל לאמר ותעש הרע בעיני ד', אך יש לומר הכוונה בזה, שאם לא עשה את מצות ד' כמו שצוה אותו בשלימות, א"כ נוסל כל האחריות של מעשיו עליו בעצמו, ולא היה לו רשות להרוב את האנשים וגם את הצאן שהחריים, כמו שנאמר בקרא, כל המצוה כו'. לומר אין אדם רשאי לעשות חצי מצוה ולעבור על חצי, כי אז נחשב כאילו לא עשה כלום, ולכן צריך השוחט לזויר בכל פרט מדיני שחיטה, כי כל פרט ופרט, היא להחליש את צער הבכ"ח הנשחט,

באותן מקומות שיש להם בית מטבחים על הנהר וכדומה, אין דאוי לשחוט לתוך המים להריה. אלא ישחוט ע"ג קרקע, ומשם יזוב הדם לנהר. דכל להדיא למים ודאי אסור, ואם לנקד כדי שלא יתרכבה הובל, ישחוט על הקרקע במקום מדרון, ויזוב למים. וכן כתב השמ"ח (שם). ולהוציא ידו חוץ לספינה ולשחוט על דפנותיה מותר, והדם שותת לתוך המים ואינו חושש (מחבר). הכלל, משום נקי שרי, ע"ג כלים הא שלא בשביל נקוי אף זה אסור כו'. עיין בה"י מ"ש לענין הדם שמקבלין אחר גמר שחיטה מן הצואר בכלי ומוכרים. הפר"ח התיר אפי' לקבל מן הצואר ביה"ש, כל שהוא לאחר גמר שחיטה, וכי אין בו צד איסור סחורה, ויפה כתב לענין סחורה, וכן הסכים השמ"ח. כדעבד, אם שחט לתוך ימים, אין לאסור שחיטתו (פמ"ג).

מקצת השוחטים, נוהרים אוזן בטבת ושכט, כלא לשחוט שום אוזן בטבת ושכט, אם לא שאוכלים מלבה, משום שקבלה היא, שיש שעה אחת באותן חדשים, אם שוחט בו אוזן ימות השוחט אם לא יאכל ממנה, ונוהגין לאכול מן הלב (דמ"א). עכשיו נוהגין לאכול מן חרגלים. וראוי ונכון שלא לערב, פן ימצא טרפות, ועיין בסי' ק"י (פמ"ג).

מקבל הדם לזודקו לעכו"ם, ואם יש מיס בכלי, שאז אין המים ראוי לזריקה, אם הם צלולים לא ישחוט בו, שלא יאמדו לצורח הנראת במים שוחט, ואם המים עכורים, מותר (מחבר) ואם יש עפר בכלי, מותר לשחוט בתוכו (שם). משמע אבל לימים ונהרות אין חילוק, דאפי' הם עכורים אסור, מטעם שלא יאמדו לשר של ים הוא שוחט, והכי מוכח בש"ס ופוסקים (ש"ך, ט"ז). וכ' השמ"ח לאו דוקא ד' נהרות המפורשים בקרא, ה"ה שאר נהרות, מיהו מים המכונסים וכדומה, אם הם עכורים שרי כו'. וה"ה בארות ומעינות שאין מושכין (פמ"ג). (ד)

ע"ג כלים: בראש חנג: הספינה היה בספינה ולא היה לו מקום לשחוט, יכול לשחוט ע"ג כלים, והדם שותת ויורד לתוך המים (מחבר). לדעת רש"י יש היתר בראש חנג או הספינה לקבל הדם בכלי, שהכל יודעים שעושה כן לשטף גגו או ספינתו. ולדעת התוס' שלא התיר בספינה רק ע"ג הכלי, וכן כ' הר"ן (ט"ז). והעיקר כתוס' קי"ל, דכל להדיא כלי אסור, בין בראש חנג ובין בראש הספינה, אף דא"א בעינין אחר, וכל שהדם שותת ע"ג הכלים וכד', דוקא תוך הספינה שרי או בראש חנג, הא שלא בספינה אף זה אסור, דלא התירו כל זה רק לצורך (פמ"ג).

סימן יב.

שלא לשחוט לתוך גומא, ובו ב' סעיפים.

(א) אם לשחוט לתוך גומא בבית. (ב) לגומא בשוק, המנהג בזמן הזה.

השוק, והלכך אפי' אין שם אדם רואה אותו, אסור, דומיא דבית (ש"ך).

(ב)

לגומא בשוק אם שחט בגומא בשוק, יש אומרים שאסור לאכול משחיטתו עד שיבדקו אחריו שמא אפיקורס הוא, וי"א שמותר כדעבד, ואין צריך בדיקה (מחבר). א"צ בדיקה אחריו כדי להכשיר אותו

(א) לשחוט לתוך גומא אין שוחטין לתוך גומא אפילו בבית (מחבר). ואפי' שאינה נקיה מעפר, אסור כו'. והטעם, כתב הרשב"א, שכן דרך האפיקורסים להתאסף על הבור ולאכול עליו (ש"ך). ואם לא היה רוצה ללכלך ביתו בדם, עושה מקום מדרון חוץ לגומא ושוחט שם, והדם שותת ויורד לגומא, ובשוק לא יעשה כן (מחבר). שאין צורך לנקות

אחל שחיטה רחל

כמבואר במפרשים, שטעם השחיטה ובידקת הסכין, ומקום השחיטה, וה' דברים המפסידים השחיטה, הם כולם משום צער בעלי חיים שהוא דאורייתא, והדבר ברור, שאם שחט הסימנים, מיד תמות הבהמה, ובסכין פגום מצטער, וכן אם תצא נפשה ממקום אחר, ודרך הסימנים יוצא כל הדם ולא תבלע בבשר, ולא תצא ע"י מליחה, ובהמה דנפיש חיותה, צריכה ב' סימנים, ועוף וקלש חיותה, סגי בסי' אחד (רדב"ן). והקביה חס על צער בע"ח, ואינו מקפח שבר כל בדיה, ומבואר במפרשים, שצריך השוחט להאמין, כי יש לבצ"ח תמורה טובה תחת כאבה (מהר"ק).

י"א (ש"ך). ותמהני על התב"ש שכתב דעכשיו א"צ בדיקה כלל. ואמת שכן כתב הב"ח, וכ"כ הרב בש"ע. אבל מדרבנן המהדר דיעבר מותר משמע דעכ"פ בעי בדיקה. בד"מ סימן י"א כתב, דאידנא מותר לכתחילה, ומ"מ העולם נוהגין בזה. א"כ משמע דא"צ בדיקה. ומדברי הש"ך ג' שאמר ונ"מ אפי' להי"א, מוכח דבעי בדיקה עכשיו, וצ"ע (פמ"ג).

שחיטה. דאפי' בלא בדיקה אין מוציאין את האדם מחזקת כשרות, ומה ששחט הוא כשר. והא דאיתא בש"ס צריך בדיקה אחריו, היינו כדי לפסלו מכאן ולהבא, אם ימצא אפיקורס. וה"ה לתוך ימים וכלים (ש"ך).
בזמן הזה דאין רדך עובדי בומן הזה כוכבים בכך, יש להתיר בדיעבר (דמ"א). קאי גם אלעיל דסימן

סימן יג.

בעלי חיים שאינם צריכים שחיטה, ובו ו' סעיפים.

(א) דגים וחגבים אם צריכים שחיטה. לאכלם חיים. כל תשקצו. (ב) עובר אם צריך שחיטה. אם דמו מותר. בן ט' חי. לברך על שחיטתו. נמצא הסכין פגום. ספק בשחיטה. אם שאר טרפות נוהגין בו. חסר או יתיר רגל. לא הפריס העובר על גבי קרקע. דבר תמזה בהפריס. בן פקוע קלוטה. (ג) בן פקוע מבהמה שנקרעה, נטרפה. נתגבלה, אם צריך שחיטה. לענין שאר טרפות. בן ט' חי. המנהג בזמן הזה. נמצא ולד חי בבהמה טרפה. (ד) ולד מבן פקוע, ובהמה דעלמא. בן פקוע מטרפה, ובהמה דעלמא. לא נולד רק נמצא. (ה) נמצא עוף בבהמה. מצא בעל שני גבין בבהמה.

אם יש קשקשים, היינו ע"י תבשיל דמובלע הוא כו' (פמ"ג).

(ב)

עובר השוחט את הבהמה ונמצאת כשרה, ומצא בה עובר בן ח', בין חי בין מת. או בן ט' מת, מותר באכילה, ואין טעון שחיטה (מחבר). מה שאינו מחלק מבין ח' חי או מת, לפי שכן ח' חי הרי הוא כמת. שא"א לחיות (ש"ך). דכתיב בבהמה אותה תאכלו, דמו ודרשו חז"ל כל שבבהמה תאכלו, אבל דמו אסור כשאר דם, כדאיתא בש"ס ופוסקים (שם). והר"ן נתן טעם מספיק, כי דם לאו בר אכילה היא, רק בר שתייה ולא אתרבי מכל הבהמה. ועיין בפני יהושע כ"ו, דמשי' גיד הנשה, למ"א אין בו טעם, לאו בכלל אכילה הוא (פמ"ג). ובשרו ניתר בשחיטת אמו. ומוכח במשנה דכל היכא דאינו טעון שחיטה, אין בו משום אותו ואת בנו (ש"ך). ונדחה דאין בו משום אבר מן החי (ט"ז). ואם מצא

(א)

דגים וחגבים בהמה חיה ועוף טעונין שחיטה. דגים וחגבים אין טעונין שחיטה (מחבר). ומותר לאוכלן מתים, או לחתוך מהם אבר ולאכלו. אבל אסור לאכלן חיים משום כל תשקצו. (רמ"א). מפני שדגים כתיב בהו, אם את דגי הים יאסף להם, באסיפה בעלמא סגי, וחגבים אתקוש לדגים, דכתיב ולכל נפש החיה הדומשה במים, אלו דגים. ולכל נפש השורצת על הארץ, אלו חגבים (ט"ז). ויש מחלוקת בין הפוסקים כל תשקצו באיסור דכל תשקצו, בדברים המאוסים אם הוא דרבי תורה או דרבה. הב"י בקי"ו נסתפק, ופרי"ח שם העלה דהוה דר' כו'. ועיין פ"ח קי"ו, דאז מאיסי לכל העולם ולדריה לא, אסור. דבטלה דעתו, ואי מאוס ליה אסור ליה. כתב התב"ש א', דאבר מן החי של דגים וחגבים צריך לרחוץ הרים מהם, דמאוס. והא דשרי לקמן דם דגים

א ח ל שחיטה ר ח ל

וכן מצינו שלא הותרה הקרבת קרבנות מבק"ח לר' עד אחר המבול, אחר שנה מסר נפשו על קיום המין. כמבואר בחז"ל, שהיה נח צולע על ירכו בצאתו מהתבה מהכאת ארי. ומטעם זה ניתן לו רשות להשתמש בנפש בע"ח. כמבואר בפסוק, והבלי הביא גם הוא מבכורות צאנו (בראשית). שלא נאמר ויבן מזבח, ולא ויעל עולות, ופי' הרי יוסף מקחי, שלא הותרה לו שחיטת בשר, ועד שהותרה לנח, לא העלו עולות (טור). וגם לאחר ההיתר עשו הגבלות שונות בדני הקרבנות. להחליט את ההרגל שהיה בהם להקריב קרבנות בכל יום ובכל מקום. והדינים של הקרבנות באים להגביל שאין רשות לכל אדם לעסוק בקרבנות, רק לאנשים יודעים. וגם צריכים לזה מקום

משום רמילתא דתמיה הוא, ורכירי אינשי שזה התמוה הוא בן פקוע ולא אתי לאחלוף (ט"ז). ויש מגמגמין בדבר (מחבר). ס"ל כלישא אחרינא בגמרא, דדוקא תרי מילתא דתמיה בעינן, דהיינו שהיא פקוע והיא קלוטה שנשחטה, ונמצא בו ולד שהוא ג"כ קלוט. ובדיעבד פשיטא ראינו אוסר (ט"ז). ויש אומרים, שאין צריכין שאמו תהיה ג"כ פקוע, אלא כשהיא קלוטה לבד סגי (ש"ך). (ג)

קרעה; נתנבלה. לא שחט האם אלא קרעה, אם העובר (הנמצא בה) בן ט' חי, טעון שחיטה לעצמה וניתר בה (מחבר). וכן הדין אם שחטה ונתנבלה בידו, או שנמצאת טרפה (שם). דאמרין בגמרא, ד' סימנים אכשר בה דחמא, שאם רצה אוכלו בשחיטת אמו, ואם אמו טרפה שוחט לאותו בן ט' חי, שהוא ניתר או בשל עצמו, או בב' סימנים של אמו (ט"ז). ושחיטת זו מראווייתא, וכל שאר טרפות פוסלין בו. ועיין לקמן סי' ט"ז, ט', שלענין אותו ואת בנו, יש חילוק בין שוחט ונתנבלה לנמצאת טרפה, ולענין כיסוי חרם כס' כ"ה, י"ז, אין חילוק (ש"ך). ואם הוא בן ט' מת, או בן ח' אפי' חי, הרי זה אסור (מחבר) שחרי לא הועילה שחיטת אמו לטהרו, וצריך היא שחיטה, ובן ח' חי, חשוב כמת (ש"ך).

ועכשיו שאין אנו בקיאים בכליו מנחנינו חרשים, אין להתיר שום ולד הנמצא בבהמה אם חאם טרפה. ולא מהני לו שחיטת עצמו, דחיישינן שמא אינו בן ט' (דמ"א). ואם היא כשרה, כשר אפי' האידנא, דהא אפי' היא בן ח', שחיטת אמו מטהרתו. וכן היכא שגם אמו לא היתה צריכה שחיטה, פשיטא דאפי' נמצאת טרפה, אין העובר טעון שחיטה, וכשר אפי' האידנא (ש"ך). ואם נמצא ולד כבהמה טרפה, וראי כשימתינן את תחילת ח' ללידתו, שאו יצא מספק נפל, וכדלקמן סי' ט"ז, אפי' היתה אמו טרפה ניתר בשחיטת עצמו (שם). ואם נמצא ספק טרפה, כגון קוץ בחלל הגוף וכדו', נראה

בה בן ט' חי, אם הפריס ע"ג קרקע, טעון שחיטה (מחבר). וזאת השחיטה כן ט' חי היא מדרביהם משום מראית עין, דרתי לאחלוף בבהמה גמורה, ויש לעיין מה דינו אם לא נשחט בו. ואין לנו להחמיר לאסור בדיעבד (ט"ז). ובנה"ך השיגו, דמראמר שאר טרפות אין פוסלים, והיינו בדיעבד, משמע שחיטה פוסלת דיעבד, ויש לישב דה"א שאר טרפות פוסלין בו, וקמ"ל כאן דאין טרפות פוסל בבן פקועה, ולא בהפריס אשמעינן, אלא מלתא בפ"ע הוא, דאין טרפות פוסל בו, ומ"מ לדינא, כולם הסכימו דיעבד אסור, ומה שמשמע מו"ז רסכין פגומה וכד' אין אוסר, הש"ך ה' אוסר, ואחריו החזיק התב"ש, וכ' בשמ"ח ג', דמ"מ אין להחמיר בספק שחיטה אם נמצא הסכין פגום, וכ' עוד דאם נשחט נבילה גיסטרא מו"ז רסכין אסור בו, ומברכין על שחיטתו ככל מצות דר', רשב"א ושמ"ח ג', וכ' דאין לבדד אלא על אחד תחילה, דשמא נפל הוא (פמ"ג).

אבל שאר טרפות אין אוסר שאר טרפות (מחבר). כלומר, שאר טרפות שאינם מחמת שחיטה, דלא מפורסם כולי האי, אינם אוסרים אותו. אבל טרפות שהוא מחמת שחיטה, כגון ששהה או דרס או החליד או הגדים, או שחט בסכין פגומה וכיוצא, כאילו לא שחט דמי, דכיון שהצרכוהו שחיטה, בעי שחיטה מעליותה (ש"ך). ואפשר דה"ה ניקב חרושט במקום שחיטה כמ"ש הט"ז, ומיהו שלא במקום שחיטה טרפה הוה ודאי, ולא נבילה ודאי, אין פוסל בו (פמ"ג). וכבר כתבנו לעיל דחפירת רגל או יתיר דמפורסם, יש לאסור. וכן כתב הרא"ה ז"ל רשאר טרפות נוהגין, ומיהו נראה, דוקא חסר או יתיר, לא בענין אחד (שם). לא הפריס העובר ע"ג קרקע, דבר תמוה אינו טעון שחיטה (מחבר). ואם פרפולתיו קלוטות (פ"י), שפרסותו כולה אחר ואינה סדוקה, או שאר דבר תמוה, אע"פ שהפריס על גבי קרקע, אינו טעון שחיטה (מחבר, דמ"א).

א ח ל שחיטה ר ח ל

קבוע, ולא מפני שר' היה חפץ שיביאו לו קרבנות, רק להגביל שלא יהרוג כל אחד בע"ח בחור מתנה לאלקיו. ולכן עשו כבודות להביאו לביהמ"ד, כדי שיתמעט כל הדבר הזה (מורה).

וכן מציינו דוגמא לזה במצוה אחרת, שחכילת הכונה היה, הגבלת שפיכת דם נקי, כן סורר ומורה, כמו בדין של בן סורר ומורה, שנאמר בו, והוציאו אותו אל זקני עירו כו', ודגמיהו כל אנשי העיר באבנים כו' (דברים, כ"א). שנראה לכאורה בענין האדם לעונש חמור ביותר ואכזריות, ומצינו גם בחז"ל שתמיהו על עונש חמור כזה וז"ל, אמר ר' שמעון, וכי מפני שאכל זה

בן ט' חי שנמצא במעי שחוטת כשרה, וגדול ובא על בת פקועה כיוצא בו, חרי בנו וכן בנו עץ פוף כל הדורות כמותו, וכולם צריכים שחיטה מרביתה (כיון שהפריסו ע"ג קרקע, ש"ך). ואין הטריפות פוסל בהם (מחבר). פי' אפי' נולדו בדרך חנוּלָדִים, רק שבניהם יבואו ג"כ על בני מין כיוצא בהם שהם פקועות, או שנולדו מפקועות (ש"ך).

(ח)

עוף בבחמה השוחט את הבהמה ומצא בה רמות עוף, אעפ"י שהוא עוף טהור, הרי זה אסור באכילה, וכ"ש נולד בעוף ראסור וכמו שבי' בס"י ע"ט (מחבר, ש"ך). וכשיש לו פרסה ממש ונמצא בבהמה, אפי' הוא עוף מותר (ש"ך). ואם אין לה פרסה, אסור, שכן כתיב כל מפרסת כו' בבהמה אותה תאכלו, ודרשו חז"ל כן (מחבר, ש"ך). וי"א ראפי' פרוטותיו קלוטות, רק שיהא רומה לבהמה, שבמינה מין שיש לו פרסה (רמ"א). כלומר, הכל תלוי ברמות ולא בפרסה, דאם יש לו דמות בבהמה, אפי' אין לו פרסה כלל כשר, כיון דיש במינה פרסה, ואם הוא רמות עוף, אפי' יש לו פרסה, אסור (ש"ך).

(ו)

שני גבין השוחט את הבהמה ומצא בה בריה שיש לה שני גבין, ושני שרדאות, אסור (מחבר). משום דרחמנא אגמריה למשה השטועה לאיסורא, וע"כ במעי אמו אגמריה ראסור. שהרי אינו יכול לחיות אפי' שעה אחת כשיצא לאויר העולם (ש"ך).

לי דאם שחט אח"כ לולד דהותר בלא שהייה ח' ימים דהוה ס"ס, שמא אין טרפה, ושמא יש לו ט' חדשים ולא הוה חסרון יריעה, כיון דחומרא בעלמא הוא, ואפי' לכתחילה יכולין לשחטו תוך ח' ימים. ואף דברבר שיש לו מתידין לא מהני ס"ס, מ"מ אין המתיר עתיד לכוּא בודאי, כמ"ש בנה"ך ט"ו (פמ"ג).

(ד)

בן ט' שהוליד בן ט' חי שנמצא במעי שחוטת כשרה, וגדלה ובא על בהמה דעלמא והוליד, אותו הולד אין לו תקנה בשחיטה (מחבר) דהרי הוא כמו שאין בו אלא סימן א' מצד אמו, שהסימן הב' שחוט ועומד הוא, שאין שחיטה נוהגת בו כו', והאי סימנא בתרא לא מצטרף לקמא, דאין לך שחיטה גדולה מזו, שהראשון נשחט משנולד, ולפי זה, בן פקועה שבא מן הטרפה, ובא על בהמה דעלמא, והוליד, הרי זה הולד כשאר בהמה דעלמא, וניתר בשחיטת עצמו (ש"ך). וה"ה איפכא, דהיינו בהמה דעלמא שבא על בת פקועה והולידה, שהילד אין לו תקנה מטעם הנוכח, ועי' סי' י"ד, י"א, שגם חתלב שבא ממנו אסור (שם) וה"ה אם האב דעלמא והאם בת פקועה, והוליד, דאין לאותו ולד תקנה (ט"ו). נראה, דלכך כתבו והוליד, לאפוקי שאם לא נולד, רק נמצא בה, הותר בשחיטת אמו, ואין לו סימן כלל, שהרי הוא נשחט בין מצד אמו בין מצד אביו, ומותר כב"פ דעלמא. וה"ה בהמה שבא על בת פקועה, ונשחטה הפקועה ונמצא ולד, אין לו תקנה (ש"ך).

סימן יד.

דין עובר במעי אמו, ובו ר' סעיפים.

(א) הוציא העובר את ראשו במקשה לילה. (ב) הוצא ידו. (ג) רוב העובר. (ד) הוציא והחזירו. (ה) חלב [בקמץ] מבהמה שנאסר בה אבר. (ו) חתך מן הסחול בבהמה חיה, ונשחטה. חתך מן העובר. נשחט עובר במעי אמה.

(א)

הוציא ראשו המקשה לילד והוציא העובר את ראשו, אעפ"י שהחזירו, הרי הוא כילוד, ואינו ניתר בשחיטת אמו (מחבר). וה"ה אם הוציא רוב פדחת (ט"ו, ש"ך). לפיכך אם הוא בן ח' חו, או מת, או

רחל

שחיטה

אחל

תרמיסד בשר, ושתה חצי לוג דין האיסקלי, אביו ואמו מוציאין אותו לסקלו כו' (סנהדרין, ע"א). אבל כהנת תכלית כל הענין הזה, לא היה לשפוך דם עוללים ונערים, רק להיפך. לפי דעת המפרשים מגמת דין זה היתה להמעיט ולהגביל שפיכת דם בנים הנשפך בידי אבותם, לפי מנהג חוק ישן בדורות הקדמונים, שהיה רשות ביד

טרפה בשדה טרפה לא תאכלו. ודרשו רז"ל. כיון שיצא בשר חוץ ממחיצתו. דהיינו הרחם שהוא מחוצת העובר, נאסר (ט"ז, ש"ך). ומה שנשאר ממנו בפנים וכן מקום החתך, מותר (מחבר). ואם לא החזירה קודם שחיטה, גם מקום החתך אסור, אבל מה שבפנים מותר, אפי' הוא מיעוטו (מחבר) דקיי"ל אין לידה לאיברים כר' יוחנן (ט"ז). ואם ילדה אותה אח"כ גם האבר שיצא והחזירו שרי, דשחיטת עצמו מתיר הכל (רמ"א) ודוקא קודם שחיטה, אבל לאחר שחיטה אפי' נולד דרך בית הרחם אסור (ש"ך).

(י)

חתך מן הפחול המושט ידו למעי הבהמה, וחתך מן הטחול ומן הכלות וכיוצא בהן, והניח החתיכה בתוך מעיה, ואח"כ שחטה, הרי אותן ח' אסורות משום אבר מן החי, ואע"פ שהוא בתוך מעיה (מחבר). ונקט דברים אלו, משום שחטף הבהמה נטרפה בחיתוכו ואסור באכילה. דכתיב אותה תאכלו, ודרשינן אותה כשהיא שלימה, ולא כשהיא חסרה (ט"ז, ש"ך).

ואם חתך מן העובר שבמעיה מן העובר ולא הוציאו, ואחר כך שחטה, הרי חתיכות העובר או אברו, מותר הואיל ולא יצא (מחבר). פי', אפי' חלב מותר, דכתיב בבהמה תאכלו (ט"ז). אם שחט עובר במעי אמו, לא מיקרי נשחט בבחמה שחיטה (רמ"א). זוהי בעיא דלא איפשטא (חולין, ע"ד). ומוכח שם, דמיירי שיצא אחר שחיטתו, וקודם שחיטת אמו, דאז אפי' הוא בן ט' חי, שחיטתו נבילה מספק, דשמא אין שחיטה אלא לאחר שיצא לאויר העולם, אבל היכי דלא יצא קודם שחיטת אמו, ניתר בשחיטת אמו. וכיון שמספק לא מיקרי שחיטה, אסור לשחוט האם אחרי כן ביום דשמא הוי שחיטה (ש"ך).

רוב העובר יצא רוב העובר, הרי הוא כילוד (מחבר). (עי' ש"ך). יצא חציו ברוב אבר, יצא רובו במיעוט אבר, הרי הוא כילוד (מחבר) עי' ש"ך.

(ג)

הוציא והחזירו הוציא אבר א' והחזירו, והוציא אבר והחזירו עד שהשלים לרוב, המועט שלא יצא מותר (מחבר). ואם חתך כל אבר ואבר בשעה שהוציא אותו, גם המועט שנשאר בפנים אסור (מחבר).

(ח)

חלב, מנאסר אבר עובר שהוציא אבר ונאסר האבר, ואח"כ נשחטה האם והוציא העובר והרי היא נכבה. החלב שלח אסור לשהותו, הואיל והוא בא מכלל האברים, ויש בה אבר א' אסור (מחבר). וה"ה בבן שקוע הבא על בחמה דעלמא, דהולד אין בו תקנה, כדאימא סי' י"ג ד', דהחלב של אותו ולד ג"כ אסור לשתותו (ש"ך) והרי היא (החלב מהעובר שהוציא אבר ונאמר) כחלב

א ה ל שחיטה ר ה ל

האב להמית את בניו בלי חוק ומשפט. והדין בא להנביל רשות האב בנידון זה, להוציא ולהביא כל הדבר הזה תחת השגחת הבי"ד, תחת מחסה של פרטי דינים שונים, ככונה מיוחדת, שלא יצא דין זה לעולם מכח אל הפועל, עד שבהמשך הזמן, יבטל כל הפרבל הזה לגמרי. כמו שמצינו בחז"ל פרטי הדינים בנידון זה, שנראה עין בעין, שאין מציאות לדין זה להתקיים אפי' פעם ביובל, אין הבן נעשה בסור' עד שיגב משל אביו ויאכל בשרו אחרים כו'. עד שיגב משל אביו ומשל אמו כו'. אם לא היתה אמו שוה לאביו בקול ובמראה ובקומה, אין דין דין של בסור' (סנהדרין, שם). וכן נאמר מפורש בגמרא, בן סורר דאורי לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב, דרוש וקבל שכר (שם). חז"ל מצאו לנחוצ להסתיר טעם הפנימי של דין זה מטעם ידוע להם. ובוה יסתם פי דוברי עתק לאמר, כי אלקי ישראל דורש דמים הוא, שקר הוא בפניהם, כי יקר בעיני ד' המותה אף לבע"ח פשוטים, וכי' לאנשים. וכמו שמצינו בדברי הקב"ה ליונה, אחוה אלוהי ולא עתיד להיות, על גנוה העיר הגדולה, אשר יש בה אדם ובהמה רבה (יונה). ונצטוו להקדים אוכל לבע"ח מלעצמו, כמבואר בגמ', ואמר ר' יהודה כו', אסור לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו שני, ונתתי עשב כשדק לבהמתך, והדר ואכלת ושבטע (ברכות, מ'). והמהניגים הגדולים בישראל וכו' לתסקידם הנעלה רק מפני שרחמו על בע"ח. אמר הקב"ה למשה, אם יש לך רחמים לנהוג צנאו של בור' חייך, אתה חרצה צנאי ישראל (שמי' פ"ב). וכן נאמר בדוד, מי שיועד לדעות הצאן, איש לפי כוחו, יבוא וירעה בעמי (שם). ומצינו בברייתא הק', שנעזב על

סימן טו.

שלא לשחוט בהמה עד יום שמיני ללידתו, ובו ג' סעיפים.

- (א) אפרוח שלא יצא לאויר העולם. שחטו בקליפתה. אפרוח שלא גדלו הנוצות.
(ב) אם לשחוט בהמה קודם יום שמיני. כליו חדשים. אינו הולך. אינו עומד.
ספק כליו חדשים. (ג) לסמוך על העכורים בגדים קטנים.

לגפח וח' לדקה. מותר מיד ביום שנולד, ולא חיישינן לריסוק איברים מחבלי לידה (מחבר). ואפילו אם אינו אינו עומד, ספק כליו הולך, או אינו יכול לעמוד, ואפי' הוא מקשה לילד (ש"ך). ואם אין ידוע שכלו לו חדשיו. אסור משום ספק נפל. עד תחילת ליל שמיני (מחבר) ואז מותר אפי' לא הפרס. ואע"ג דגבי קרבן כתיב ומיום השמיני והלאה, שאני קרבן דאינו ראוי להקריבה בלילה (ט"ז). עיין מש"ב'.

(ג)

גדיים קטנים אין סומכין על העכורים בגדיים קטנים הניקחים ממנו ואומר שהם בני ח' ימים (מחבר). קשה, הא הוה ס"ס. ספק שמא כלו לו חדשיו, ואת"ל לא כלו. שמא יש לו ח' ימים כו'. וי"ל דאין שייך כאן ס"ס. דע"כ יש כאן ספק נפל או לא, וא"א שהיה לו, אם תמצא לומר נפל. ואין זה דומה לספק זינתה רפ"ק וכתובות בתוספות (ט"ז). אין סומכין על העכורים, לפי שאין העכורים נאמן אלא בעדות אשה לבד, וכ"ש כאן שהוא אומר רק להשביח מקחו. ועיין לקמן סי' ט"ז, י"א, וסי' צ"ח ב' (ש"ך). ומיהו אף גוי, אף שאינו מוכר, אין נאמן מה"ט. דאין נאמן אלא באשה. ומשמע לכאורה מדבריו כל שאין ידוע אי כלו חדשיו, הוה ספיקא דאורייתא, דאי רד' הא מהימן אף בשאר איסורין גוי מסל"ת כו'. אלא דא"א לומר כן, כמו ש"ך כו'. ואפשר דהכא איתחזק מיקרי, דעד עתה היתה מעוברת (פמ"ג).

(א)

אפרוח אפרוח שלא יצא לאויר העולם, כל זמן שלא יצא לאויר העולם, אסור (מחבר). משום שרץ השורץ על הארץ. שגם שריצתו בתוך קליפתו מיקרי שריצה. ועיין לק' סימן ס"ו ו', וס"ח (ש"ך). שחט האפרוח בקליפתו, יש מחלוקת הפוסקים בזה, סה"ת סובר דאפי' שחטו בתוכו וזה נבילה. והרשב"א סובר דהוה דר', וקרא דכל השרץ הוה אסמכתא. והטור ש"ך ביצת אפרוח שלא יצא לאויר העולם אסור, משום שרץ השורץ דהוה אסמכתא. ואילו הוה איסור תורה לא הוה נקיט איסור דר' ושביקה לאיסור תורה. הלכך לענין דינא ודאי מספיקא לא נפקא, והוה ספק איסור תורה כו'. ודעת הש"ך בכאן דהוה דר' כו' (פמ"ג).

מותר לאכול אפרוח שנולד אף שלא גדלו כנפים (ט"ז). ומ"מ השרץ אסור כל זמן שלא גדל הנוצה שיש בהם קנים, דלא כט"ז שמתיר. ויראה לי אף למאן דאמר בל תשקצו הוה דאורייתא, זה הוה דר' (פמ"ג). ולאחר שיצא (תאפרוח) לאויר העולם, מותר מיד (מחבר). אפי' לא נתפתחו עיניו, מיהו כתבו הג"א דמשום דבר שקץ אין לאכול, עד שיגדלו הכנפים. דהיינו נוצה גדולה שעל גופו שיש לו קנים כו' (ש"ך) ומבואר לעיל דהוה דרבנן.

(ב)

כליו חדשים בהמה שילדה, אם ידוע שכלו לו חדשיו. דהיינו ט' חדשים

א ח ל שחיטה ר ח ל

מעשה דהוה עגלא, דהוה מסטי ליה לשחוטא, אול תליא רישיה בכנפי דרבי וקא בכי. א"ל זיל, לכך נוצרת. אמרי, הואיל ולא קא מרחם, ליתא עליה יסורים כו'. יומא חד אמר לה רבי לאמתיא, שבקינור לחוליה כתיב ורחמיו על כל מעשיו. אמרי, הויעיל ומרחם, נרחם עליו (ב"מ, פ"ה). ומחלוקת הוא בגמ', אם צער בע"ח הוא דאורייתא או דרבנן, (עיין ב"מ, ל"ב). ומסקנת הפוסקים שהיא דאורייתא (רמב"ם, הל' רוצח). צער בע"ח ונמנו וגמרו, שהשחיטה ע"פ דיני ישראל, היא המיתה היותר קלה לבע"ח. וזריות השוחט, לפי דרישת הדין, שאסור לעשות שהיה בשחיטה, וסכין אחד והחלק, הוא הגורם הראשי שלא ירגיש הבע"ח שום צער וכאב בהחתך שצריך, ע"פ דרישת הדין, להיות בנקל ולא בדרסה חזקה. — ובהנחה הזאת, עלה ביד הפרופסור דר', דעמבי, לנצח את חברת צע"ב, שדרשו מממשלת רוסיה לאסור שחיטת

סימן מז.

דין אותו ואת בנו, ובו י"ב סעיפים.

(א) אם לשחוט אותו ואת בנו ביום א'. (ב) אם נהג בזכרים. (ג) שחט א"ב. (ד) סדר חשבון היום לענין א"ב. (ה) כרוך אם נחשב לאמן. (ו) זומה בחואר. גולד ולד בעדר ויש כמה פרות. (ז) הלוקח בהמה, אם לחשוש לא"ב. הותרה המוכר על א"ב. המנחה בזמנינו. שנים שלקחו א"ב. מי ישחוט חחילה. (י) א"ב בבהמה טמאה. (יא) גדי מצבי ועז. (יב) א"ב בנחירה. נתגבל. נטרפה. שחיטת חרש שוטה וקטן לענין א"ב. גדול שאינו יודע לשחוט ושחט. ניקב במקום שחיטה. ניקב התורבץ. (יג) לשחוט מעוברת. לשחוט עובר חי אחר שחיטת אמו. (יד) נאמנות עכ"רם בענין א"ב. (טו) חערוכות בא"ב.

בסוף יום ד' קורם בין השמשות. שוחט הב' בתחילת ליל ה'. ואם שחט הא' בין השמשות של ליל ה'. לא ישחוט השני עד ליל ו'. ואם שחט ביום ה' אינו לוקה (מחבר) שנשא בין השמשות הוי יום ר' (ש"ך). שנחשב כמו במעשה בראשית. לאפוקי בקרבן, הלילה הולכת אחר יום שלפניו, ובגמ' נותן טעם לזה (ט"ז).

(ח) כרוך כשהעגל כרוך אחריה, או חזקה שהיא אמו (מחבר). פי' לענין איסורא, אבל לענין מלקות לא מהני כרוך (ש"ך). ומיהו באביו לא מהני כרוך אחריו כו'. ואף רי"ל בלא"ה דהוה ס"ס, מ"מ אין צריך לכך, אלא בלא"ה לא מהני באביו כרוך אלא דוקא ודאי שזה אביו, שהיה בחרד אחר עם הפרה, או אסור ואין לוקין. הא כרוך לחדד אין איסור (פמ"ג). אבל מן חספס אין חוששין (רמ"א). אם הוא דומח ממש בתואר האם, אין חוששין אפי' לאיסורא, ואף אם דומה בשאר סימנים שבגוף (ש"ך). ויש לעיין, אי גולד בעדרו ולד מפרה אחת, והוי שם כמה פרות, אי שרי לשחוט את הולד עם אחר הפרות ביום א'. והנה נראה לאסור מספיקא (פ"מ).

(ז) חשש א"ב מי שלוקח בהמה, אינו חושש שזא נשחטה אמה או בנה היום (מחבר). וא"צ לשאול על זה (ש"ך). הש"ך

(א) אותו ואת בנו אסור לשחוט אותו ואת בנו ביום אחד. לא שנה האם ואח"כ הבן או הבת, לא שנה הבן או הבת, ואח"כ האם (מחבר).

(ב) בזכרים איסור אותו ואת בנו נהג בנקבות, שזה בנה ודאי. ואם נודע שזה הוא אביו, אין שוחטין שניהם ביום אחד, ואם שחט אינו לוקה, שהרבר ספק אם נהג בזכרים או אינו נהג (מחבר).

(ג) שחט א"ב אם עבר ושחט ביום אחד, מותר לאכלם, ויש מי שאוסר בו ביום לאכול האחרון (מחבר, רמ"א). אבל הראשון עכ"פ מותר כו'. והטעם שהאחרון אסור, כתב הר"ן משום קנף. ונראה, דקא ליה קנסינו, אבל לאחרים מותר (ש"ך). ולענין חלפת קי"ל כבה"ג, וכן פסקו כל האחרונים, ומשמע, דבמזיד אין חילוק, ולו אסור ולאחרים מותר, ועיין ל"ח וב"ח, דלבה"ג מן התורה אסור מכל שתעבתי לך, ומתחילה רצה הגמ' כו'. ורעת האחרונים דהוה רק קנסא מדר' (פמ"ג).

(ד) סדר היום יום אחד האסור באותו ואת בנו, היום הולד אחר הלילה, כיצר, הרי ששחט ראשון בתחילת ליל ר', לא ישחוט השני עד תחילת ליל ה'. ואם שחט הראשון

א ח ל שחיטה ר ח ל

ישראל. ומצינו, שהאיסור של אותו ואת בנו, הוא מטעם צבעיה. לפי שיש לבטח צער גדול בראותם צער בניהם, כמו לבן אדם, וחפץ לקבוע בנפשתינו מדת החמלה, ולהרחיק מדת האכזריות (דרכי ציון, חינוך, זוהר, אמוני). וכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל, בטעם שלוח הקן, ואותו ואת בנו, כדי להזהיר שלא ישחוט הבן בעיני האם, כי יש לבהמה דאגה גדולה בזה, ואין הפרש בין דאגת האדם לדאגת בהמות על בניהם. כי אהבת האם ותנוות לבני בטנה, איננה נמשך אחר השכל והריבוי, אבל הוא מפעולת כח המחשבה המצויה בבהמות, באשר היא מצויה באדם כו' (מורה). וגם מצות כיסוי דם היא נוטה לצד רחמנות על הבציעה. כתיב בגמ', יחיב רב כהנא כו', מה תוא זה כיון שנפל למכמר אין מרחמין עליו כו' (ב"ק, קי"ז). יראה דהא דנקיט קרא תוא, שהוא שור הבר,

שוחטין ביום א' (מחבר). והוי מקח טעות ג"כ אם לא הודיע. ובזמנינו שיעקר השחיטה לצורך יו"ט היא קודם יו"ט, וכן בחתן וכלה. שוחטים יום א' או יומים קודם, א"צ להודיע במכר בב' ימים, והכי משמע בת"ה (ש"ך).

שנים שלקחו או"ב ביום אחד, או"ב בשנים. הלוקח תחילה ישחוט שחט תחילה ולא השני. בד"א כשלוקחים

שניהם מאדם א', שמיד שמכר לראשון לא היה יכול לשחוט את שנשאר בידו, שהלוקח לקח על מנת לשחוט מיד (מחבר). ולכן גם הלוקח ממנו אסור לשחטו, שלא יכול למכור לו רק זכות שבירו (רמ"א). אבל אם לקחו משנים, שניהם שוחטין, וכל זריז ונשכר שישחוט תחילה זריז ונשכר (מחבר). רש"י פ"י זריז, דלא

עביד איסורא, ונשכר שיאכל בשר. משמע שיש מעלה באותו שקדם ושחט, והיינו שא"צ לבוא לידי איסור. מה שאינו כן השני שאפשר שישכח ויעשה איסור וישחוט כו'. אבל אם קנו מאחד וקדם השני ושחט קודם ללוקח הראשון, דלא זו דלא מיקרי זריז, אלא אפי' חוטא מיקרי, שגול זכותו של לוקח הראשון (ט"ז). הנה בגמ' אמרו בפ"י אף בלקחו מאדם אחד, אם קדם הב', הרי זה זריז ונשכר, כמ"ש הש"ך ד'. אלא דר"ל דגמ' מייירי קודם בואם לב"ד שאי הב' ישחוט, כי שמא הראשון לא ישחוט היום כו', משא"כ בלקחו משנים אף באו לב"ד. אין להפיל גורלות, מאחר דהגמ' קראו זריז, דלא יבוא לידי מכשול אין להפקיע זכותו כו'. ואם רואין הב"ד שאחד צריך לשחוט היום, והב' אין צריך, כגון זה כופין על מדות, ועיין תב"ש (סמ"ג).

(ז)

בחמה טמאה איסור או"ב אלא בבהמה טהורה בלבד. שנא' ושרו או שה או"ב לא תשחטו ביום אחד, ונהוג בכלאים הבא ממין כבש וממין עז (מחבר).

העתיק לשון הר"ן ז"ל דאיכא ספיקא טובא, אפשר לומר רבס"ס לחוד צריך לשאול ודאי כמבואר לקמן סי' ק"י, דאף בס"ס היכא דיכול לברורי בקל, יש לשאול דלא עדיף מרוב מצויין מומחין הן, ואפ"ה צריך לשאול. אלא דהכא איכא שלש ספיקות טובי, מש"ה לא צריך לשאול. ועיין במנח"י שחט קפ"ה א', דס"ס עם חזקה, דא"צ לשאול (פמ"ג).

על המוכר להזהיר הלוקח אזהרת חמוצר, ולתודיע, אם שחט האם או הבן היום, אם אם מכרה

לאחר לשחטה היום (מחבר). פ"י שידוע בודאי שאחר ישחטנה היום כו'. אבל אם אינו יודע בודאי, א"צ להודיע, אבל מקח טעות לא הוי אם לא הודיע דיכול לומר לו שחט למחר (ש"ך). ואם הוא באחד מן ד' זמנים, שדרך שכל מי שקונה בהמה, ששוחטה מיד, והם ערב פסח, ערב עצרת, ערב ראש השנה, וערב יו"ט האחרון של חג, (מחבר). ואף

שיינו יודע שאחר ישחטנה, דמסתמא בד' זמנים הללו הכל קונים לשחיטה (ש"ך). וערב יו"ט הראשון העם טרודים בסוכה ולולב, ואין להם פנאי להרבות בשחיטה כ"כ (מחבר). בד' זמנים הללו, צריך להודיע שמכר היום האם או הבת, ואם לא הודיע, שחט ואינו חושש, בין קנה מירשאל בין קנה מעכו"ם, ואם נודע לו אח"כ שנשחטה אמה או בתה היום, הוי מקח טעות. ודוקא שמוכר שניהם ביום אחד, אבל אם מכר האם או הבת ביום שלפניו, אין צריך להודיע (מחבר). פ"י לא לענין איסור ולא לענין מקח טעות. שאפשר

בזמנינו שישחטנו קודם אלו ה' זמנים (ש"ך). בזמנינו שדרך הקצבים לשחוט הכל ביום ה' לצורך ע"ש, ודאי אם מכר הבן לאחר והאם להשני ביום א', הוה מקח טעות, וכן כתב השמ"ח ח' וכ"ד (פמ"ג). אם מכר האחד לחתן והשני לבתה, אפי' אם מוכר בשני ימים, צריך להודיע, שודאי שניהם

אח"ל

שחיטה

רח"ל

יותר מכל שאר מיני חיות הנצדים במכמר, משום דבתאו ליכא רחמנות בלל, ונשחט בלא כיסוי דם. משא"כ כל שאר הנצודים דבני כיסוי דמים, ובכיוי הדם היא ממוזת רחמנות, כמ"ש באיכה רכתי בדמו של זכריה, שלא נהגו בדמו לא כדם צבי וואיל, דכתיב ושפך את דמו ובסתר כו' (מהרש"א).

ויש לומר בדרך אפשר, שמפני שכל הענין של היתר שחיטה, היה שלא לרצון מצות שחיטה ברמז, הבורא, לכן נזכרה בתורה מצות שחיטה רק ברמז. כי רבים הם התמהים ושואלים, למה מצות ודיני שחיטה נזכרים רק בלאחר יד, ברמז של "כאשר צויתוך". ולדברינו יכוא על נכון. וכן מצינו כשאר דינים, שלמי דברי חז"ל, לא היו לרצון הבורא, כגון דיני קריכות, שלא ניתנו רק להגביל את ההרגל הרע שהיו רגילים להביא קריכות לאיליים, כמבואר לעיל בשם הרמב"ם, וכמבואר בחז"ל ודיל, ר' פינחס בשם ר' לוי אמר, משל לכן מלך שנס לבו עליו, והיה למוד לאכול בשר נבילות

שחיטה כו' פשיטא דמותר לשחוט אחריו,
דהא נתנבלה בידו. ואם ניקב התורבץ אסור
לשחוט אחריו (פמ"ג).
וחרש שוטה וקטן ששוחטין ואחרים רואין,
אם רואין ששוחטין כראוי, אסור לשחוט
אחריהם, כן נראה לי (רמ"א). ואפי' אינו
מומחה, וגם אינו יודע לאמן ידיו (ש"ך).

(י)

מעוברת: עובר חי. מותר לשחוט את
המעוברת. עובר ירך
אמו הוא, ואם יצא העובר חי אחר שחיטת
אמו, והפריס ע"ג קרקע, אין שוחטין אותו
ביום אחר, ואם שחט אינו לוקה (מחבר) כיון
דמפני מראית עין טעון שחיטה, ומן התורה
אין צריך, וניתר בשחיטת אמו, כדלעיל סי'
י"ג (ש"ך).

(יא)

עכו"ם מסיח לפני תומו עכו"ם שמכר ב'
בהמות, ואחר כך
אמר מסיח לפי תומו שהן אותו ואת בנו, אינו
נאמן במה שאמר לאחר שמכרם ויצאו מתחת
ידו (מחבר). דאין עכו"ם נאמן בשום עדות.
והעט"ז כתב הטעם, דלתשביח מקחו אומר כן
כו'. מיהו מדברי הרא"ש ומרדכי כ"ז מבואר,
דהיכא בדידו נאמן אפי' היכי דייל' דלהשביח
מקחו אומר כן (ש"ך). ואי מהימן ליה אסור
(מחבר) אפי' אינו מסלית (ש"ך).

(יב)

תערוכות באו"ב בהמה שנשחטה אמה
או בטה היום, ונתערבה
באחרות וצריך לשחוט מהם היום, תקנתו היא.
נכבשינהו דניידי ממקום קביעות, ויקח מהם
אחד וישחוט, דכל דפריש מרובא פריש
(מחבר), דכל זמן שהם ביחד, בעי' לא
בטלו אפי' באלף, כדלקמן ק"י (ש"ך). ושנים
הניתרים אסור לשחטם היום (מחבר). משום
רהוי מחצה על מחצה (ש"ך). ועי' לקמן
ק"י ו' (שם).

(ח)

גדי מצבי צבי הבא על העז וילדה, ושחט
העז ובנה, לוקה (מחבר). משום
דהא פשיטא לו דחוששין לזרע האם, ויש כאן
מקצת שה, ודרשינן בש"ס, שה ואפי' מקצת
שה (ש"ך). אבל עין שפא על הצביה, אסור
לשחוט אותה ואת בנה, ואם שחט אינו לוקה
(מחבר). ומהרש"ל פסק כהרשב"א וטור דמותר
לשחוט הצביה ובנה אפילו לכתחילה כו'
(ש"ך). היתה בת הצביה הזאת נקבה וילדה
בן, ושחט את הנקבה בת הצביה ואת בנה,
לוקה (מחבר). יש לתמוה על דין זה, כי בגמרא
מספקין אי חוששין לזרע אב, א"כ למה מלקין
אותו, דלאמ אין חוששין, ולא היתה בנקיבה זו
זרע אב כולה (ט"ז ש"ך). ונ"מ אין לדין
במה שלוקין, דאז היה פסול לעדות מן התורה,
כמבואר בח"מ ל"ד ע"ש.

(ט)

או"ב בנחירה אין איסור או"ב אלא בשחיטה
בלבד, שנאמר לא תשחוט,
אבל אם ניהר (פי' ענין הנחירה הוא שתוחב
בנחיריו וחותר) את הראשון, או נתנבל בידו,
מותר לשחוט (מחבר). מיהו אם נתנבל
בירו בא' מהדברים שאנו מחמירין בו, כגון
שהייה במועט בתרא וכה"ג בפלוגתא דרבוחתא,
אין לשחוט הבן או האם אחריו כו', ואם שחט
אינו לוקה (ש"ך). אבל אם שחט
נטרפה ונמצאת טרפה, לוקין אם ישחוט
השני, דהא לא נתנבלה בשחיטה,
והכי איתא בש"ס (שם). לפיכך חרש שוטה
וקטן ששחטו את הראשון בינם לבין עצמם,
מותר לשחוט השני אחריהם, לפי שדוב
מעשיהם מקולקלים (מחבר). נ"ל דהוא הדין
בגדול שאינו יודע חלכות שחיטה כו', אלא
כיון דלא הוטרב בפי' בפוסקים בזה, אין להקל
להתיר או"ב אחר שחיטת גדול שאינו יודע
כו'. אלא דמ"מ ברור, באם עבר ושחט אחריו,
דאין כאן איסור אכילה, אפי' ל"א דבסעי' ג'
מודים בזה (ט"ז). אם ניקב חושש במקום

רחל

שחיטה

אחל

וטרפות. אמר המלק, יהיה חדיר על שלחני, ומעצמו הוא נזר. כך, לפי שהיו ישראל להוטים אחר עכו"ם במצרים,
והיו מביאים קרבניהם לשעירים כו'. אמר הקב"ה יהיו מקריבים לפני בכל עת קרבנותיהן באוהל מועד, ויהיו
נפרשים מעכו"ם (וירא רבה, כ"ב). וכמו שנאמר להם ע"י הנביאים, כי לא דברתי את אבותיכם, ולא צויתים על
דבר עולה וצבה (ירמיה, ו'). ובפי' נאמר להם שהקרבנות הם שלא לרצוננו יתב', למא לי רוב זבחיכם יאמר ד' כו'
(ישעיה, א'). לא לרצוני אתם וזבחיכם, אלא לרצונכם כו', שנאמר לרצונכם תזבחוהו (מנחות, ק"י). ולכן נאמר
דין זה בלשון רשות, אדם כי יקריב, הא אינו אלא רשות (ת"כ). ולא נצטו על דין זה כדרך שנצטו על שאר
מצוות בלשון וידבר ד' אל משה כו' דבר אל בני ישראל כו', רק בלשון אחר לגמרי, ויקרא ד' אל משה כו',
וידבר אליו כו'. כלומר, קריאה מיוחדת בדבר ענין פרטי, שאין אחרים צריכים לשמוע מפיו יתב'. לא רצה הקב"ה

בית הלכות שהיטח סימן יז שמואל

סימן יז.

דין השוחט בהמה המסוכנת למות, ובו ג' סעיפים.

(א) לשחוט בהמה מסוכנת. פירכוס. מעמידין אותה בידים. וזמן הפירכוס. אופן הפירכוס בבהמה. גסה. דקה. עוף. (ב) השוחט מסוכנת כלילה. (ג) אם יש חשש איטור מסוכנת.

עד אחר השחיטה (דמ"א). ונראה עיקר. ראע"פ שלא עשתה הפירכוס אחר שחיטה. רק עם גמר השחיטה. כשר. כ"כ המהרש"ל. והש"ך חולק עליו (ש"ך). הש"ך הסכים להלכה. דבעינן שיהיה הפירכוס אחר שחיטת דוב ב' בבהמה. ודוב א' בעוף (פמ"ג). אבל בתחילתו אינו מועיל (מחבר). כתב הכנה"ג. ב'. יש להסתפק. פומא ששהט ואמר שהרגיש כפירכוס. אי מהימן כו' צריך שידע מתחילה שהיא מסוכנת. הא לאו הכי. כל מלתא דלא דמיא כו' (פמ"ג).

כיצד היא הפירכוס. בבהמה אופן הפירכוס דקה ובחיה גסה ודקה. בין שפשטה ידה והחזירה. או שפשטה רגלה וזמן הפירכוס ומותר (מחבר). רגלה בלבד. הרי זה פירכוס ומותר (מחבר). משמע דכפפה ידה בלבד. אסורה. כן כתב ב"י. אבל הרשב"א והר"ן פסקו דאפי' כפפה ידה בלבד מותרת (ש"ך). אמנם הר"ם ז"ל ודאי סובר דתרתיה בעינן כרמוכח מלשונו כו'. ובש"ע. או כפפה רגלה הוא מיותר. אלא לאשמעין. הא ביד לא מהני כפיפה כו'. ועיין בתב"ש (פמ"ג).

שפשטה ידה ולא תחזירה. בחמה גסה. עוף. הרי זה אסורה. שאין זה אלא הוצאת הנפש בלבד (מחבר). ובהמה גסה. אחד חיר ואחד הרגל. בין שפשטה ולא כפפה. בין כפפה ולא פשטה. הרי זה פירכוס ומוותר. ואם לא פשטה לא יד ולא רגל. ולא כפפה כלל. הרי זה נבילה. ובעוף. אפילו לא דפרף (פי' מענין כהרף עין) אלא בעינו. ולא כשכש (נענע) אלא בונבו. הרי זה פירכוס (מחבר). יש גורסין גפו במקום עינו. ודפרף בעינו לא מהני (ש"ך) ולדינא אין להקל (פמ"ג) וכן כשכש וזב בבהמה מהני (ש"ך).

(א)

השוחט את הבריאה ולא פרכסה (פי' שלא נתנענעה הרי זה מותרת (מחבר). מסוכנת והוא כל שמעמידין אותה (בגערה או במקל) ואינה עומדת. מסוכנת אע"פ שהיא אוכלת מאכל בריאות. שחטה ולא פרכסה כלל. הרי זה נבילה. ולוקין עליו (מחבר). דקים ליה לרבנן דזו נטילת נשמתה נתעלפה כשהרגישה השחיטה ויצאה נשמתה קודם גמר שחיטת הרוב כו'. והנך דראה ממה שכ' הש"ע כו' דכל שלא פירכסה כנבילה ודאי מחזקין לה. והתב"ש ז' נתקשה בזה אמאי. אית בריאות נמי לפעמים אין מפרכסין כו'. אבל דבר ברור דיבר דודאי רוב בע"ח מפרכסין ואם לא פירכסה מן המועט הוא. דהא בריאה הוה. משא"כ במסוכנת שלא פירכסה. אית לן לומר דנטילת נשמה קודם. מלומד מן המיעוט היא. משא"כ השוחט כלילה הוה ספיקא. דשמא פרכסה. ולענין הכרעה על השחיטה. יראה לי שאין להכניס בספק ברכה וישחוט אחר עמו. ולענין או"ב. אם לא פרכסה כתב הב"ח דשרי. דהוה נבילה ודאית (פמ"ג).

וכשמעמידין אותה בידים. אין מעמידה מוציאין אותה מחזקת מסוכנת (ט"ו. ש"ך) משום דעץ נמי עומד הוא כשמעמידין אותו בידים. אלא בעינן דוקא שע"י גערה יקום לא הוה מסוכנת. לשון הרמב"ם בפ"י מהל' מ"א. בחמה שתשש כחח ונפח למות. הואיל ולא אירע מכה באבר מאברים הממיתים אותה. הרי זה מותרת. דלא הוא דומיא דטריפה אלא בחסרון (פ"מ). בהמה מסוכנת שחטת ופירכסה. זמן פירכוס הרי זה מותרת. וצריך שיהיה הפירכוס בסוף השחיטה ולמשוך

א ח ל

שחיטה

ר ח ל

ללמד למשה את דיני הקרבנות ברכים. שלא יחשבו האנשים. שהקביה רוצה בהם (הכתב והקבלה). וכמדומה בחז"ל וז"ל. ויקרא אל משה. הקול הולך ומגיע לאזניו. וכל ישראל לא שומעין (ת"כ). וכתוב ויזכר ד' אליו. שלא נכתב בשאר מצות. ומבואר בחז"ל. יכול שמעו את קול הקריאה. ח"ל קול לו קול אליו. משה שמע. וכל ישראל לא שמעו (שם). וכן מצינו בשאר מצות שנאמרו ברמז מסעמים שונים. כגון בנדרים. שדבר ד' רק לראשי המשות. כמפורש. וידבר משה אל ראשי המשות. כי אין צורך ללמד לכל ישראל שהוא והבעל. יכולים להפיר נדרי

ואע"פ שפירכסה בסוף השחיטה. ודבר זה אין בו איסור, אלא כל הרוצה להחמיר על עצמו בדבר זה, הרי זה משובה (מחבר). ובבהמת עכו"ם דליכא הפסד ממון, משום מדרת חסידות אסור. אבל בבהמת ישראל משום הפסד ממון, אפי' מדרת חסידות ליכא אלא חומרא לגדולי החכמים, וכ' בא"ז בשם הגאונים, רבהמת עכו"ם לא מתכשרי עד דקיימה ברגליה מאליה, ואזלא ד' אמות בדקה, ומלא קומתו בגסה (ש"ך).

(ב) מפוכנת בלילה השוחט את המסוכנת בלילה, ולא ידע אם פירכסה, הרי זה ספק נבילה ואסורה (מחבר) ולא מהני כשמצא למחר כותלי בית השחיטה מלוכלכים בדם (ש"ך).
(ג) לחתמיר בחשש איסור גדולי החכמים לא היו אוכלים מבהמה שממדהים ושוחטים אותה כדי שלא תמות.

סימן ית

דין בדיקת הסכין ופגיומותיו, ובו כ' סעיפים.

(א) בדיקת הסכין, שחט בסכין בדוק, ונמצא פגום, לא בדק אצדדים ונאבדה, נגע במפרקת. בעוף, (ב) שיעור הפגימה, איך בודקין הסכין, (ג) חיוב בדיקת הסכין, טעם לבדיקת הסכין קודם השחיטה, (ד) מסוכסכת, רשומין שמן הצדדיו, (ה) מסוכסכות הרבה, (ו) סכין שחודה כראש השיבולת, (ז) סכין שאינה חדה בעוף, בבהמה, (ח) סכין עולה ווירד, (ט) אופן בדיקת הסכין, כוונת הלב בבדיקה, לדחוף הסכין קודם בדיקה, לשנות הצפורן, אם לבדוק שני הצדדים ביחד, (י) לשחוט בסכין פגום, שלא כנגד הפגימה, ביום טוב, בחול בשעה"ד, כריכת מסלית, (יא) בדיקה בין השחיטות, לאחר השחיטה, לבדוק בין כל אי"א, לא בדק בין שחיטה לשחיטה, ונמצאת פגומה באחרונה, אם השוחט חייב לשלם, בעיור, (יב) בדיקה לאחר שחיטה, נאבד הסכין, נגע במפרקת, (יג) נאבד סכין שנבדק קודם שחיטה, ונמצא פגום, יצא בהיתר, (יד) לא בדק הסכין קודם שחיטה, ונאבד בסכין מיוחד לשחיטה, לאחר שלשה ימים, לשחוט לכתחילה במיוחד, בלא בדיקה, הטעם, סכין שלא נבדק לאחר שחיטה והצניעו, ושחט בו, ונאבד בלי בדיקה, לא בדק הסכין לאחר שחיטה, ושיבר בו עצמות, ונמצא פגום, נפל על קרקע קשה, שיבר בו עצם המפרקת, (טז) בדק לאחר שחיטה והצניעו, ונמצא פגום, (יז) להראות הסכין לחכם, הטעם, המנהג בזמן הזה, אם נמצא ח"ח בזמנינו, להיות שנים בשחיטה, ישוב הדעת בבדיקה, שלא לבדוק במהירות, מעשה דמהר"ל, לבדוק י"ב בדיקות, (יח) שחר שו"ב מהכשרות, ומן הסרפות, שחר הוראה, שוחט ובדק לעצמו, להורות הוראה בבדיקה, בשאר שאלות, (יט) התרשלות בבדיקת הסכין, ידע בפגימה שבסכין, והניח לחבירו לשחוט, (כ) המכסה בסכין.

הסכין אצדדין ונאבד לאחר שחיטה, צדדין כשירה (כנה"ג, כ"ד) ומ"מ ג"ל דאין לסמוך ע"ז, ואין להתיר מכח ס"ס שמא כו', דהלכה פסוקה היא דאפי' מן הצד אוסר בפגומה כמו בחוד, ואף בידע, י"ל דאין חילוק כלל (פמ"ג).

(א) סכין פגומה השוחט בסכין בדוקה ונמצאת פגומה (אפילו מן הצד, דמ"א) הרי זו נבילה (מחבר), ואין בכלל זה רישומי הסכין שעושין האומנין בשעת עשיית הסכין, כיון שהוא רחוק הרבה מן החוד (ט"ז), לא בדק

רחל

שחיטה

אחל

עיניו נפש, ואולי צריך להעלים אלא החוקים מהם שלא ינהגו קלות ראש בנדרים כו', ולכן לא נתפרשה בתורה, אבל הוא הללמ"ס, ותלאו הכתוב בחוט השערה כמו שאמרו, היתר נדרים פורחים באייר, ואין להם על מה שיסמוכו כו', והטעם בזה כאשר אמרתי, שעשה היתר נדרים ושבועה כסתרי תורה, שלא יאמרו אלא לראוים להם, ויכתבו בדמיהו כו' (רמב"ן), כנאמר חז"ל היתר נדרים פורחים באייר, יש להציר למה עשה ד' ממצוה זו סדר זה, מה שלא עשה כן בכל התורה, שכל דבר ודבר כתוב יושר, וזו פורחת באייר, אכן הטעם היא, כי לא רצה ד' שיהיה כתוב לעין כל אדם, שהנודד והשבועה ישנה בהיתר, שבוה יוללו בנדרים ושבועות, ולזה נתחכם ד' והעלים דבר,

הסכים הכנה"ג. אפי' שימשא ומיא פוסלת, אפי' אין אוספת שום דבר. אמנם מה שהעבירו השוחט יש לעיין, דכולי האי אין להאשים אותו, וגם שם משמע למגדר מלתא עשאו כן. ומ"מ, ראה היאך הבודק צריך להיות שלם בחוש המישוש שהיה כ"כ. ובעוה"ר עתה רבו המתפרצים ומוטב לבין שוונגין כו' (פמ"ג). גם אבאר לך, שבזמן הזה בטלה הבדיקה המעולה בגמ' אבישרא כו'. לבדוק אבישרא והרואה במשמרת הבית, שהיא הבדיקה המעולה ביותר כו'. וא"כ למה זה השליכו שוחטי זמנינו זאת הבדיקה אחר גיונם. ואולי היראים והחרדים בודקין כדון וכהלכה, הפרי תואר י"ג האריך בענין אבישרא, ויפה כתב, ואמר, אני באמת ראוי להעביר הסכין על אצבע שיעור שלו רך הוא ומרגיש, ועבור עב אין מרגיש, ואנן אבישרא בעינין (שם).

(ג)

צריך לבדוק הסכין קודם בדיקת חפכין שחיטה, ואם לא בדק לא ישחוט (מחבר) ואין לסמוך על מה שירצה לבדוק אחר השחיטה כו'. דשמא ישכח ולא יבדק, והרי הוא כאוכל נבילה (ש"ך). והנה ברין בדיקת חפכין קודם שחיטה יש ג' פ"מ (א) שמא ישכח אח"כ. (ב) משום בל תשחית. (ג) משום חשש ברכה לבטלה. וא"כ בשמע הברכה מאחר איכא טעם אחר. ואם נבילה ככשרה ליכא בל תשחית, ואם סכין מוצנע, דאם שחט בלא בדיקה ונאבד שרי, ואפ"ה כתב רמ"א ביור"ד, דלכתחילה לא ישחוט בלי בדיקה תחילה, דק היכי דליכא לכולהו טעמא כנוכראז שדי בלי בדיקה, לסמוך אח"כ, דאי נמי משתלי ליכא איסורא ועיין תבואות שור אות א' (פמ"ג).

השוחט בסכין בדוק ונמצא פגום ונמצא פגום, אינה רק ספק נבילה, וכמו שכתב, אלא חיישינן שמא בעור נפגמה כו'. ולכן כתב המחבר לקמן סימן כ"ח כ', דבכה"ג מכסין בלא בדיקה (ש"ך).

ואפילו נגע בעצם המפרקת, נגע במפרקת חיישינן שמא בעור נפגמה, ונמצא שחט בסכין פגומה (מחבר). משום דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת, ואינה יוצאת מאיסורא עד שיודע במה נשחטה, וכיון שנולד בה ספק לא נתברר שנשחטה כראוי (ש"ך).

ואפילו בעוף (מחבר). אפי' נגע ג"כ בעצם המפרקת, דאיכא תרתי לתיבותא, שעור רך, ונגע ג"כ בעצם המפרקת, אפילו הכי חיישינן שמא בעור נפגם, וכ"כ הב"ח (ש"ך). מ"ש שמא נפגם בעור, הוא לא דוקא, דאפי' קרע העור כך ושחט ונמצא פגום, אין תולין במפרקת אפילו נגע, ואסור מספק (פמ"ג).

(ב)

שיעור הפגימה שיעור הפגימה היא כל שהוא, ובלבד שתאגור בה כל שהוא, אפילו חוט השערה (מחבר). פי' אם נמצא פגימה כ"ש פסולה, אבל בלתיחילה אין צריך לבדוק אלא אבישרא והטופרא, כדלק"ט. משום דלא חיישינן לכ"ש (ש"ך). בגמ' איתא הרבה אמוראים אופן הבדיקה שהחמירו בבדיקה לבדוק בשמש או במים, ומסיק רש"ל שראוי להחמיר כן, אלא בדסתמא די בבדיקה אבישרא וטופרא (ט"ז). כתב רמ"א. שפעם א' בועד וואלין בדוכנא שחט א' תרגול, ודא הפגימה לעין השמש, והעבירו השוחטם. הרי אתה רואה כמ"ש (דאין צריך דוקא אוגרת) וכן

א ח ל שחיטה ר ח ל

וכשר הדבר לגדולי ישראל כו', אבל בפני כל ההמון, יהיו נעלי דלת כו' (ואה"ח). וכעין זה מצינו גם בפרטי דינים, הצריכים להיות בבחינת נסתר. מצינו בגמ' ברב הונא שסבר למידרש בפיקא, שכל הרוצה שלא יתקיימו נדריו יאמר, כל נדרים שאני עתיד לידור יהיו בסלים. א"ל רבא, תנא קא מססים ליה סתומי, כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים, ואת דורשת ליה בפירקיה (נדרים, כ"ג). ובמצות לימוד תורה מצינו, אמר ר' יוחנן כו' אפי' לא קרא אדם אלא ק"ש שחירת וערבית, קיים לא ימוש. ודבר זה אסור לאמרו בפני עם הארץ (מנחות, צ"ט). שלא יאמר בק"ש סני, ולא ירגיל בניו לת"ת (רש"י). וכן הוא בהלכ' שחיטה הנאמרה ברמיות.

ויש עוד צד בהטעם של דיני שחיטה — חוץ מהצד של הקל אכילת גוף, ואכילת נשמה של בע"ח — צער בע"ח כנוכר — והוא כדי להחליש את רגש האכזריות שבקרב האדם. כמבואר, לפי שלא יתכן לומר בשחיטה שיהא בה תועלת וכבוד לבורא יתב' בצואר יותר מן העורף. אלא לנו להדריכינו בנתיבת הרחמים גם בעת השחיטה כו'. וטעם המניעה של קן צפור וא"כ ללמד אותנו מדת הרחמנות, ושלא לאכזר. כי האכזריות נתפשט בנפש האדם,

ואם עבר ולא בדקה תחילה, ואח"כ בדקה ומצאה יפה, שחיטתו כשרה (מחבר).

(ד)

מסופכסת סכין שבדקה בהולכה, ולא הרגיש שיש בה פגם, וכשהחזיר אותה כהוכאה הרגיש שיש בה פגם, זו הנקראת מסופכסת (מחבר). ע"ז, ורצה לומר, דאנו נוהגין שבדקין הסכין שמוליך האצבע על הסכין, וא"כ הולכת אצבע על הסכין אין שוה להולכת הסכין על צואר הכהמה, ואם כהובאת אצבע יורגש בסכין פגם, אזי יורגש בצואר כהמה בהולכת הסכין. ע"כ כתב דנוהגין היו לבדוק בזמנם, שמוליך הסכין על האצבע כו', דהיינו שמוליכה ומביאה על בשר אצבע, וכן הוא לישא דגמ', אבישרא וטופרא כו', וא"כ לפ"ז א"ש דהולכת הסכין בבדיקה ושחיטה אחת היא. ואנו נוהגין לבדוק שמוליך אצבעו על הסכין, ואין קפידה, רק כפי האדם, באיזה אופן שנוח לו לבדוק, הרשות בידו (פמ"ג). אם שחט כהולכה כשרה, ואם הביא במסופכסת, שחיטתו פסולה (מחבר). אפי' לא הולץ, משום דהעוקץ פוגע סימן וקורעו (ש"ך). אבל מצא סכין יפה קודם שחיטה, ואחר שחיטה מצא בה פגמא מסופכסת, אפי' אמר ברי לי שלא עשיתי אלא הולכה בלבד, שחיטתו פסולה (מחבר). הטעם כתבו הפוסקים, דכל מילתא דלא רמיא עליה דאדוש, עביד ולא אדעתיה (ש"ך). ויש מחמדין, דכל מסופכסת אפורה, עד דקיימא ארישא דסכינא ממש אם שחט בהולכה, ואסיפא דסכינא ממש אם שחט כהובאה (רמ"א). ולפי שאין אנו בקיין היכן מיקרי דישא דסכינא, יש להחזיקה כפל, והכי נהוג (רמ"א). ואפי' במסופכסת מן חדר, אבל אותן רשומים ש"מ המצדדים בסכנים, ג"ל דמות, דביה"ש מידוח דוח כה"ג (ש"ך).

(ה)

מסופכסות הרבח סכין שיש בה פגמות הרבה אפילו מסופכסות, אפי' שחט בה בדיעבד פסולה, דמתוך שפגמיותיה מרובות, חיישינן שמא השיב ידו מעט ולא הרגיש (מחבר). ואע"ג דקיי"ל לעיל, ו' בסכין שצדו אחד גלגל כו' שאם שחט בצד היפה כשר דיעבד, והי' בסכין ארוך שיש בו פגמיה, ונשאר בו שיעור שחיטה כשר כו', מ"מ, אם יש שם ב' או יותר אין היתר בזה, אלא הוה כמגורה, כלומר, כאילו כולו פגום (ט"ז). הנה התב"ש, ו' ז' כתב שהסמ"ג כו', דאם יש בין הפגמות שיעור ב' צווארין כשר, דזה שלא כט"ז, וכתב דיש לומר כט"ז באם אין שיעור שחיטה בין ב' פגמות, או אסור אף אומר ברי לי ע"ש, והנה מבאן תראה שאינו כן, אלא לט"ז אף פגימה אחת, כל שאין שיעור שחיטה לבד הפגימה אפי' דיעבד לא מהני ברי לי כו' (פמ"ג, מש"ז, ד').

(ו)

בראש השיבולת סכין חדה שהושחזה ואינה חלקה, אלא מגעת כראש השיבולת שהוא מסתבך באצבע, הואיל ואין בו פגם שוחטין בה (מחבר). ואין אנו נוהגין לשחוט בה, לפי שאין בקיין בדבר (רמ"א).

(ז)

אינה חדה סכין שפיה חלק ואינה חדה, הואיל ואין בה פגם שוחטין בה. ואף ע"פ שחולץ וחביא כל חיוב עד ששחטה שחיטתו כשרה (מחבר). ועי' לקמן סי' כ"ג, דבכחמה כה"ג לפעמים טרפה (רמ"א). דשם נתבאר בסע' ד', דהשחט כסכין שאינו חד, ונתעכב כשיעור שהייה במיעוט שחיטתו של סימן ראשון, דפסול, והלכך בעוף שהכשירן כסי' א', לא חשיב שהייה כו', וגם בכמה

א ח ל

שחיטה

ר ח ל

כידוע בסבחים שוחטי השור הגדולים שהם אנשי דמים, וזכחי אדם אכזרים מאד, ומפני זה אמרו, טוב שבטבחים שוחטו של עמלק כו' (רמב"ן, תצא).

וגם, לאחר שנכנס הענין של אכילת בשר תחת קונטרול בהשגחת הכהנים — שהיו השוחטים בימים ההם, כמבואר לעיל — המכשילה הזאת של הרג בקר ישחוט צאן היתה תחת רשותם, רק בנוגע למקום וזמן השחיטה, אבל בעצם העשיה עוד חרבו שלופה בידו, ועוד ידו נטויה לשחוט כל אחד בעצמו את הבע"ח, כידוע, זר שחט ואלעזר רואה, וזה היה אחד מהמחשבים דברים המחויבים בקרבן, מתחילה היה דבר קשה להוציא חרבו מידו, שהיה אלעזר השוחט, והוא הרואה, כי היה נמצאים ועומדים או בהמדריונה הנמוכה, בפרק הראשון שבה"ל שחיטה בפרק הכל שוחטין, וכמו שנתבאר, שכל עיקר התכלית הכוונה בהמתת הבע"ח היא למלא תאות האכזריות שבו להריגה ורציחה, ולא להשקט דלישת רעבון הגוף, ואף לא לשם אכילה גסה של בשר תאווה, רק אמחל להסתיר תאות רגש הרציחה שבו, ודרך אופן השחיטה היה מעיד על זה, כי זה היה דרכם כסל למו, ליפול על הבע"ח בכציחה חריצת, טורפה, לטרון ולקרוע, הקרבן לגורים, ולאכול ממנו אבר מן החי, בעונו חי. כמו שצינו בקרא,

בתוך הפגימה. והעיר הראב"ד שכן אירע לו מעשה שבדק ולא מצא פגימה. ואח"כ כששכשך במים מצא פגימה (ש"ך). וצריך להזהיר השוחטים ע"ז. ומיהו דוקא נקדש שהוא יבש אבל לח לית לן בה. ומש"ה אחר הבדיקה מיד אין לחוש לדם שעל גבי הסכין. ועי' תב"ש. ולכן לא דאיתא מי שנוהר עתה בזה אחר הבדיקה להרחיק ולקנח הסכין תחילה (פמ"ג). והחשש שצריכין לשנות את הציפורן. שמא נפגם הציפורן בחודה של סכין. ואולי יש פגימה בצדדין שלא ירגיש בה. לפי שעוברת בתוך פגימת הציפורן (מחבר). לא יבדוק שני הצדדים יחד. אלא כל אחד בפני עצמו (רמ"א).

(י)

שלא כנגד הפגימה אסור לשחוט בסכין שיש לה פגימה. אפי' אם מכון לשחוט שלא כנגד הפגימה (מחבר). אבל בדיעבד כשר. אפי' לא כך עליה מטלית על הפגימה. אם אומר ברי לי שלא נגעתי. כמ"ש הרב בס"י ו'. והיינו דוקא כשידע קודם שחיטה שיש פגימה. אבל לא ידע. ואמר אח"כ ברי לי שלא נגעתי. כגון שהפגימה היא למעלה מחציו של סכין. ואמר ברי לי שלא נגעתי אלא במה שלמטה מחציו וכה"ג. אף בדיעבד אסור. דכל מילתא דלא דמיא עליה דאינש. לאו אדעתיה. כדלעיל סוף סי' ד'. ועיין לעיל סי' ו' נתבאר דיני כריכת מטלית על הפגימה (ש"ך). וראו שדעת דאפי' חספין ארוכה ביותר כמה אמות. ויש שיעור לבד הפגימה אסור. כו' וראיה ממגל יד. דילמא אתי למעבד כאידך גיסא כמ"ש בהאי גיסא. אלא שראיתי להפ"ת ט"ו שכו' אם ארוכה ביותר שרי בלא מטלית. ודיעבד כשר באומר ברי לי כו' (פמ"ג).

וביו"ט נוהגין היתר לכרוך בשעת הדחק מטלית על הפגימה. כיון שאינו יכול להשחיתו. ואם הוא בשעת הדחק שאין לו הכנה להשחיתו אפילו בחול מותר לשחוט ע"י כריכת מטלית על הפגימה (ועיין לעיל סי' ו' א'). סכין שיש לה ב' פיות. צריך לבדוק ב' הצדדין (רמ"א).

יש מציאות להכשר. דהיינו כשהגיה וכוון ב' חסימנים יחד זה אצל זה ושחט שניהם כו'. מיהו ודאי לכתחילה אין לשחוט בו אפי' עוף. כיון דצריך לכתחילה לשחוט ב' סימנים בעוף כמו בבהמה (ש"ך). ולדינא הסכים להב"ח ורד"שה. גם הט"ז שוה בזה. דאין לשחוט אפי' עוף בסכין דעה. רק התב"ש בס"י כ"א וכ"ג חולק על זה. ומ"מ לדינא העלה דאין לשחוט אפי' עוף בסכין רעח. דכמה קלקולים באים ע"י כך. ובס"י כ"ג אבאר עוד (פמ"ג).

(ח)

עולה ויורד סכין שהוא עולה ויורדת כנחש. ואין בה פגם. שוחטין בו לכתחילה (מחבר). כנחש פ"י. דשרדתי עקומה כשמגביה ראשו וזנבו. וביניהם כמו גומא. ואין חילוק בין עולה ויורד אחת. או כמה אין לחוש (ט"ז). וכן תפסו כל האחרונים בפשיטות. יהיה גבוה כמה גבשושית. כל שאין פגם כשר. תב"ש. (פמ"ג).

(ט)

בדיקת הסכין בדיקת הסכין צריכה להיות אכשרא וחטופרא ואתלת רוחתיא (נגד הקנה והושט. דכל שאין אלו מרגישים גם הושט והקנה לא ירגישו בפגם. תוס'. ט"ז). דהיינו שמוליכה ומביאה על בשר אצבעו ועל צפרנו משלש רוחותיה. שהם פיה ושני צדדיה. כדי שלא יהיה פגם כלל (מחבר). והנה מסתימת לשון הש"ע והאחרונים יראה ודאי בדביקת בישרא חיוב הוא. ומ"מ ליישב מנהג העולם צ"ל כן. דציפורן מרגיש בכל שהוא ודאי. והלכך דיעבד אין בידי לאסור אם לא בדק כ"א אטופרא. ואם לא בדק מצדדין כו' כשר בדיעבד. ולמעשה צ"ע (פמ"ג).

ויבדוק לאט לאט ובכוונה הלב. כוונת הלב שלא יפנה לבו לדברים אחרים. וצריך לשנות הציפורן אחר קצת בדיקתה. שמא נפגם הציפורן בחודה של סכין (מחבר). כתב במשמרת הבית. דיש לרחוץ הסכין קודם הבדיקה. שהם לפעמים נקדש

א ח ל שחיטה ר ח ל

ויעט העם אל השלל כו' וישחט ארצה. ויאכל העם על הדם (שמואל. א' י"ד). וכן מצינו כתוב אצל בשר תאווה. ויסתו להם שטוח סביב המזבח (בבב"ר י"א). כל זה היה נעשה מתוך רגש התאווה הפראית של רציחה. ניאוף וגזל. ופילול על אחרים ולשלוט בהם. ועיקר הכוונה היה אצלם לענות את הקרבן. כמו שמצינו בקרא. וישכב עמה ויענה (וישלת). וכמו שנאמר כעשוי. שהיה רץ אחר נשים ומענה אותן תחת בעליהן (רז"ל). וכן אמר לכן ליעקב. אם תענה את בנותי (ויצא). ועיקר כוונת האדם הקדמון הפראי בהמתת הבע"ח לשלוט לא רק בגופו. אלא גם בנשמתו. ולכן היה עיקר גדול אצלם באכילת הדם הוא הנפש. כמרמוז בקרא ויאכל על הדם. כי הדם היא הנפש.

(יא)

בדיקה בין השחיטות, ולאחר; השוחט בהמות רבות או עופות הרבה, צריך לבדוק בין כל אחד ואחד (מחבר). ה"ה בהמה אחת צריך לבדוק אחר השחיטה, דלא בעור נפגמה, אלא דקמ"ל כאן שיש איסור אפילו בבהמות רבות (ט"ז). דע, בבדיקה אחר שחיטה אם הסכין לפנינו, חיובא היא, וכן פסק הרמב"ם, בפרק א' מהל' שחיטה כ"ו דלא כראב"ד ור"ה ז"ל שטוברים דא"צ אחר שחיטה לבדוק, ויש לדעת אמאי, הא קי"ל בפסחים, ח', כל היכא דאפשר לברר בקל מברין, ואין סומכין על חזקה ורובא כו'. וסבור אני לומר דהר"ה סובר בבדיקה הסכין הוה טורח, ומש"ה אין צריך לבדוק אחר השחיטה כו'. והיה נראה לי הטעם כמ"ש הב"ח דלא סמכין אחזקה, אלא חזקה ורובא הקבוע מצד טבע העולם, לא הקבוע מצד המנהג, וטבע הסכין להתקלקל ע"י עור עכ"ל. האיר לנו בדבריו, דלא קשיא מחי' טרפות דסומכין על הרוב וא"צ לבדוק, דהתם רוב מצד הטבע הוא, משא"כ כאן, והלכך אף ע"י טרחה אפשר דמברדינן, ולענין דינא יש לעיין, אם יש סכין בדוק מן שוחט מומחה, ויש כאן שוחט יודע לשחוט, אלא שאין בקי בבדיקה הסכין אחר שחיטה, אי שרי אלא. והנה הרשב"א כו', יראה דאינו כן שכתב דהתיא דמומר דלא בדק כו'. לפיכך נראה לי, דאם א"א כ"א ע"י טורח גדול, יש לצרד ולהקל בבדיקה שלאחר השחיטה, ולמעשה צ"ע. ומאחר דרמב"ם ז"ל כתב שאם בשין, י"ל כן, דאין חובה לבדוק, אלא משום שלא יהיה הכל בספק (פמ"ג). והבדיקה בין שחיטת לשחיטה, צריכה להיות כהלכתא, אבישדא ואטפרא ואתלת רותיה י"ב בדיקות (ש"ך). ואם לא בדק בין שחיטה פגומה באחרונה לשחיטה, ובדק באחרונה ונמצאת סכין פגומה, הרי הכל ספק בנילות, ואפי' הראשונה, דחיישינן בעור נפגמה (מחבר, ש"ך). ומי שרוצח להכניס עצמו בספק זה, אין צריך לבדוק

בין שחיטה לשחיטה (רמ"א). ואם שחט לאחרים ולא בדק חסבין בין שחיטה לשחיטה, ונמצא לאח"כ הסכין פגום, פטור לשלם, וראיה לזה מפרק הגזול קמא, מההוא מוגרמתא דאתאי לקמיה דרב, ופסק רב דטרפיה, ופטור השוחט מלשלם (ט"ז). ואין זה ראיה, משום דשם לא הכניס השוחט את עצמו לספק, אלא איהו הוה קים ליה כר"י דמכשיר, אבל הכא הכניס את עצמו לבית הספק (נה"כ). ויראה לפרש, דעיקר הטעם כיון דלדמ"א לאו חיובא לבדוק בין כל חדא וחדא, לכן ה"ט מתייר, ומה שכתב בנה"ך עליו דל"ד למוגרמת כו', יש לומר דעיקר סברת ה"ט דגם כאן לא הכניס הטבח עצמו לספק, דבטוח היה בכינוי שלא יפגום כו'. וגם גרמא לא הוה, מאחר שעדיין ספק הוא שמא במפרקת איפגם והבדיקה בין השחיטה אין חיובא, רק עצה טובה. אמנם התב"ש אות ס"ד ובשמ"ח י"א פסק, דאם שניהם של אדם אחד, חייב לשלם א' ממ"נ, דיאמר לו, אם בדקת והיה פגום ותקנתיו, ניצול השני. ואם לא הוה פגום היה ניצול הראשונה. ואם הם של ב' בני אדם מצי למידידי לכ"א ויאמר בשלך נפגם כו'. ובאדם א' ישלם הגרוע, ובשחט הרבה לאדם א', פטור מאחד ושאר ישלם (פמ"ג). ובענין הכפשות בעי"כ שהזמן דחוק, ודאי אין חיוב, אמנם בימות ימות השנה ראוי ונכון לבדוק בין כל חדא וחדא י"ב בדיקות כו', ובפרט שוחפי הקהל ביום ח', לע"ש (שם).

(יב)

בדיקה לאחר שחיטת אע"פ שבדק הסכין קודם שחיטה, צריך לאחר שחיטה לחזור ולבדוק, והני מילא כשהסכין לפנינו, אבל אם נאבד, שחיטתו כשרה, הואיל ובדקה קודם שחיטה, ואפי' שחט בה הרבה זה אחר זה (מחבר). ולא אמרינן דשמא בעצם המפרקת של ראשונה נגע ונפגם, או מתוך ששחט הרבה בהמות נפגם (ש"ך). ואם נגע במפרקת של אחת מהן, אז יש לה להחמיר ולחוש לכל אותן שנשחטו אח"כ

רחל

שחיטה

אחל

ובח היה חסץ לשלוט, ונכון להעיר, כי רגש השליטה, הגם שנחשב בין הקללות הראשונות לאדם הקדמון, כמבואר בקרא, שנתקלקלה חוה כקללת של והוא ימשל בך (בראשית). ועד היום אנשים רבים וכן שלמים משתמשים בו, לשלוט אדם באדם לרע לו, אבל מצד השני הוא אחר מחוקי הטבע הניתן כבראיה לסוב לנו. ורגש זה היה נדרש בכל הנבראים לשם קיום היקום, והוא נובע ממקור ואגת האדם ושאר בע"ח לנשם, המשחמש לגורם ראשי למשמרת לכל היקום, לכל יהיה נעדר מכל יציר אשר נברא. ומראשית ימי הבריאה עד היום, רגש ותאוות הממשלה נחשב לגורם היותר חשוב, וכח היותר גדול המניע את כל גלגלי החיים, וברעש גדול מתנשאים ומניעים מכונות הבריאה לבוא לידי

בית הלכות שחיטה פימן יח שמואל

בחייה. וחזקה שיצאה בהיתר נגד חזקה דעכשיו. דהרי פגום לפניך, והוה שקול. אמרינן כשר ס"ס. שמא במיעוט בתרא. ושמא שיבר עצמות. משא"כ לקמן. דליכא כ"א חזקה דיצא בהיתר. והרי איכא חזקה דהשתא דנשטת. עם חזקה דבהמה בחייה. יש לאסור. ורע. דאם תפס בסימנים ושחט רק רוב מצומצם. דליכא כ"א חזא ספיקא. שמא שיבר בה אח"כ עצמות. יש לאסור. דליכא כ"א חזא ספיקא. אלא ראינן דרך לשחוט ב"א הרוב מצומצם. משה סתם המחבר כאן. והכשיר כה"ג (פ"מ"ג).

(יד)

בלא בדוק ונאבד אם לא בדק הסכין ושחט בה ונאבד אחר שחיטה שחיטתו פסולה. בד"א בסכין סתם. אבל טבח שיש לו פכין מיוחד לשחיטה ומקום מיוחד שמצניע שם תמיד. בחזקת בדוק הוא. ואם שחט בה בלא בדיקה ונאבד. כשרה (מחבר) ולא חיישינן שמא עם עמידתו נפגם עצמו (ש"ך). ומ"מ נ"ל אבל לפי הזמן והמקום. דודאי כל שעמד ימים רבים. יש להתירו. ושוב מצאתי בתב"ש ל' דשלשה ימים. יש להתיר ויותר אסור. והביא ראה מא"ח תצ"ט ב"ט יש לבדוק מני"ט. ומשמע אף שחל יו"ט א' וב'. ושבת הרי ג' ימים. ויפה דיבר (פ"מ"ג). וראוי לכל טבח שיהיה לו סכין פכין מיוחד לשחיטה. ואסור לעשות בו שום דבר. ויצינינו שלא יפגמנו. ומ"מ לא ישחוט בו לכתחילה בלא בדיקה (רמ"א). דשמא ישחוט בו בלא בדיקה. ויאבדו הסכין ונסמך אחזקתו שהוא בדוק קודם לכן. ושמא ששחטו פגום במה שנשתמש בו כו' (ש"ך). ומ"מ לכתחילה לא ישחוט בסכין מיוחד עד שיבדוק י"ב בדיקות. משום כל תשחיטה פשוטא פריש דצריך י"ב בדיקות. והעולם אין נוהרין עתה מזה. ולא ידענא על מה. גם כ"ב בדיקות שלפני השחיטה אין נוהרין. ובודקין במרוצה בלי כוונת הלב ובמהירות. ורע דרדאית להב"ח ז"ל כו'. והוא

(מחבר). כלומר לחומרא אמרינן דעצם המפרקת פוגם בנגיעה לחוד. אבל לא לקולא. כדלעיל ס"א (ש"ך). ורע. דאם נגע בעצם המפרקת ראשונה. פשיטא דהבדיקה חיובית היא לפני שניה. דהא. מפרקת פוגם והוי בדיקה שלפני שחיטה. ולפ"ז ביושט בהמות רבות דפשע. דהבדיקה חיובית הוא. וי"ל לשלם אף לט"ז. ונגע במפרקת ראשונה. חייב לשלם אף לט"ז. דפשיע. דהבדיקה חיובית הוא. ומיהו להשמ"ח. אף בכאן. אם הם של ב' בני אדם ידחה לראשון ויאמר בשלך נפגמה. ולשני יאמר ראשונה כשירה היתה. ובשלך נפגם. דאין עצם המפרקת ודאי פוגם להוציא ממון מחזקת בעלים. ולחומרא אמרינן דאסור. נ"ל.

כתב השמח. ס"ד. דאם בדק ותחב לתוך נדן של עץ קשח. היה כמו נגע במפרקת. וצריך בדיקה אחרת. ויפה כתב (פ"מ"ג).

(יג)

בדוק ונמצא פגום השוחט בסכין בדוק. ונאבד קודם שיבדקנו. ואח"כ נמצא שהוא פגום. שחיטתו כשרה. הואיל ויצא בהיתר. וזה שנמצא פגום. אימר שיבר בה עצמות ולא אדעתיה. דאוקי סכין על חזקתיה (מחבר). הואיל ויצא בהיתר. דהיינו שנולד הספק אחר שהיה לסכין חזקה טובה. והוראה להיתר (ט"ז). אמנם בן ודאי קשיא. מה בכך שיצא בהיתר. בקושיית הב"ח וכן הפ"ח ב'. גם קשיא ל'. איך יאמר דיצא בהיתר תו לית חזקה לאיסור. דא"כ אמאי שחט ונמצא הגרגרת שמוטה. וא"י אם קודם שחיטה הרי זה אסורה. משמע אף לאחר ששהה קצת. אפ"ה הוה ספק בשחיטה. וכן הוא לקמן סימן כ"ד י"ז דאפי' זרק העוף מידו ויש רגלים לומר דע"י זריקה ופרכוס נשטת. אפ"ה אסור. והא התם אין צריך לבדוק אחר שמוטה כו'. אפ"ה לא אמרינן הואיל ויצא בהיתר. ואדרבא התם רוב מצאין כיון דאין ריעותא בגוף הבהמה. והנראה דכאן כיון דאין שמוטת בחייה כו'. אלא בסכין. כה"ג אמרינן שפיר סכין איתרעי ולא בהמה. וכה"ג כתב התב"ש כ"ט. ועוד. כאן איכא חזקה דסכין מעיקרא נגד חזקה דבהמה

רחל

שחיטה

אחל

גדר של התפתחות בכל מקצועות החיים. וצריכים רק ליוהר. שלא להשתמש בבח זה לשם נקמה ואכזריות. וגדר התנהגות זה של שלטון באחד על משנהו נמצא גם בכוחות הטבע הדוממים וכל צבאות השמים והארץ. המתנהגים בבחי' זכר ונקבה. חלק הפוטיטיבי שהוא בחי' זכר המשפיע. וחלק הנגטיבי שהוא בחי' נקבה. בחינת מקבל. וכסם שהזכר כוחו החשמלי. והחוט הפוטיטיבי משפיע והחוט הנגטיבי מקבל ממשתל והשפעת החוט הפוטיטיבי. ובזכות שניהם הכח החשמלי מחולל ויוצא. ושניהם יחד הם הגורמים לבריאה ויצירה חדשה של כח חזק ואור חדש. ואין לאחד יתרון על משנהו. כמו כן צריכין לדעת כל בעלי שלטון וממשלה. שרצון ההשגחה היתה. להיות חלקם בגדר מושל ומשפיע. שאינם רק חלק אחד מבי' אלקים. שבזכות שניהם מתהווים החיים בעולם.

נפגם, או שיבר בה עצמות ולא אדעתיה (מחבר). הש"ך הקשה ב', ותירץ דבאן אף שידוע ודאי שלא שיבר, אעפ"י תולין עם עמידתו נפגם, כיון שבדק ב', והתב"ש החמיר, אם לא בה"מ, וכן ראוי לעשות (פמ"ג).

(יז)

פכין לחכם טבח שלא הראה סבינו לחכם, אעפ"י שנמצא יפה, מנדין אותו (מחבר). נמצא פגום מנדין אותו ומעבירין אותו. וכן נמצא יפה, יכול לחכם למחול, וא"צ לנדותו (רמ"א). ג"ל דסבירא ליה ברש"י והר"ן, דאם דמנדין אותו בשלא הראה סבינו, הוא מפני כבודו של חכם, ולכך יכול למחול על כבודו. אבל הרמב"ם והסמ"ג כתבו הטעם, דמנדין לפי שיסמוך על שחיטתו פעם אחרת, ותהיה פגומה וישחט בה, ולפי זה נראה דאין יכול למחול. מיהו בש"ס (חולין, י') משמע כרש"י, וכן דעת הפוסקים (ש"ך).

והאידינא נהנו למנות אנשים **חמנהג האידנא** ידועים על השחיטה והבדיקה, ולהם מחלו חכמים כבודם.

בי הם זהירים וזריזים (מחבר). ובאגודה פרק קמא דחולין, כתב עוד טעם אחר, משום דעתה בעונינו, אין ת"ח, דהא אינו יודע אפי' מס' כלה, וכן הוא בתש' מהרי"ל, ותשובת מהרי"ה, ומהרי"ק, וכן הוא לקמן סי' רמ"ב, לענין שיתן לו המביש ליתורא דדחכה. וכן כתב הכ"י לקמן סי' ר"ה לענין נדרים, דהאידינא כ"ע כעם הארץ דמו, ומביאו הרב שם (ש"ך). והשמ"ח ס"ב בתב, דהיה ראוי להחזיר הדבר ליושנה, ע"ש. ואני הגבר ראה עניי בעו"ה רבו המתפרצים ביותר, ודאי טוב היה להחזיר הדבר ליושנה, שלא ישחוט השוחט עוד שיראה פכינו לחכם בעיר. גם שחיט שנים אצל שחיטה, כי טובים השנים מאחד (פמ"ג).

והרבה צריך ישוב **ישוב הדעת ויר"ש** הדעת ויראת שמים לבדיקת הסכין, הלא

תראה, כי יבדוק אדם פעמים ושלש ולא ירגיש בפגימה דקה, ואח"כ ימצאנו, כי הבין לבו באחרונה, ובחינת חוש המישוש, כפי בוונת

במה שב' הטור, דאם מצניעו אין חוששין שמא עם עמידתו נפגם, בתב, נראה דוקא שבדק קודם לכן אחר שחיטה ראשונה, הא לאו הכי לא היה בחזקת בדוק, שמא בעוד ראשונה נפגם עכ"ל. וירצה אף אם נאבד הראשונה בשרה, מ"מ הכי איבא תרתי לריעותא, עוד של ראשונה, ועמידתו, חיישינן שמא ע"י שניהם יחד נפגם ב', והשמ"ח, מ"ז כתב היפך דבריו, דאף שלא בדק אחר שחיטה הראשונה והצניעו, ושחט אחר כך ונאבד, בשר, ונרשם תה"ק, ועיינתי שם ובתוב בן, ולהיפך מדברי הב"ח, והנה הכנה"ג רצה ליתס דין זה להרשד"ם ב', ועיינתי שם, ויראה בדברי הב"ח ב', ולדינא צ"ע בזה (פמ"ג).

(יח)

בדוק, ושיבר עצמות השוחט בסכין בדוק, ואחר השחיטה שיבר

בו עצמות דרך שכירה שלא בדרך הולכה והובאה, ובדקו ונמצא פגום, שחיטתו כשרה. דאנו תולין שבשכירת העצמות נפגמה, וכן יוצא בזה, בגו' שנפל על גבי קרקע קשת, ודוקא שראינו שנפל על חדרו, אבל מספיקא אין תולין לומר שנפל על חדרו (מחבר). היינו טעמא, משום דהוי ס"ס לאיסור, חדא דשמא לא נפלה על חודה, ואח"כ נפלה על חודה, שמא לא נפגמה בקרקע, דקרקע אינה ודאי פוגמת (ש"ך). ואם שיבר בה עצם במספרת, אפי' דרך שכירה, אין תולין בו, מפני שהוא רך (מחבר). ה"ז האריך ומסיק, דרך שכירה אפי' במספרת תולין להקל ב', ומביא ראיה מרשב"א ב', שריב"ה הכה בעץ, ומספרת ודאי הוה כמו עץ, והתב"ש ב"ט השיג על ה"ט' והש"ך ב', והעלה דבה"מ יש להתיר ולא בעינן אחר (פמ"ג). ואין חילוק בכל זה בין שבדק הסכין תחילה סמוך לשחיטה, או שהיה בחזקת בדוק תחילה, ולא בדקו סמוך לשחיטה, דאפי' הכי מיקרי סכין בדוק (רמ"א).

(יט)

הצניעו ונמצא פגום אם בדק הסכין אחר שחיטה והצניעו, ואחר כך נמצא פגום, לית לן בה. דאימור בדבר אחר

ר ח ל

שחיטה

א ח ל

כמו שמצניעו בבריאת האדם, שבדק אחד לא היה להאנושיות אפשרות להחקים אפי' שעה אחת, ולא היה דבר שלום וטוב בבריאת מין זה, כנאמר בקרא, לא טוב היות האדם לבדו, והיה ההכרח לכדור, גם צד המקבל, אבל אם צד המושל משתמש בממשלתו להרע לצד השני, או שניהם יחד יאבדו ויבטלו מן העולם כמירומם בקרא, והוא ימשל בה (בראשית), והוא יאש שלט ביד למיזכר ולמיחסי (וינות), הכל תלוי באופן השליטה. כמירומם בחול, וזה עוד לא זכה כנגדו, אם מתנהגים כטוב בצד הנגטיבי, שניהם מיביאם עוד ותועלת רבה בעולם, ואם המושל ומשפיע לא זכה להבין את זאת, ורוצה להיות מושל עדין בארץ נעשה לו העזר לכנגדו, וגורם לקלוק

הלב (מחבר). עיין מהרש"ל פ"ק דחולין סי' ל"ט, שהרבה לקרוא תגר על השוחטים בזמן הזה, שבדקין הסכין במהירות, ובלי כוונה הלב, ושראו להזהיר ולהקפיד על זה (ש"ך). וז"ל של המהרש"ל, ואני הגבר ראיתי את עיני, פעם אחת הייתי בקיבוץ חכמים, ובא שו"ב דמתא וסכינו בידו, והיה המעשה בעי"כ ושחט כפרות, ולקחתי הסכין מידו. שאלתי אם בדוק, והשיב בדוק, ומצאתי חגירת ציפורן, ולקח השוחט את הסכין ובדק במהירות כהרגלו, ושחק בי ואמר כשר הוא. וחזרתי ובדקתי, ומצאתי פגימה כבראשונה כו'. עד שהיה שם זקן א' מופלג בחכמה ובעל הוראה, ובדק ומצא פגימה עכ"ל. ומעתה אין אני מתמיה על חוצפא וגאווה שבמנינו זה, אם היה כן בדורו של רש"ל (פמ"ג). וראוי היה לנהוג דוקא י"ב בדיקות כו', ומה אעשה שראיתי מזלזלים בבדיקות שלפני השחיטה ואין בודקין כל הי"ב בשלימות, וד' הטוב יכפר עלינו שלמדנו קטגוריה על ישראל, וח"ו לא על הרוב אני מדבר כו' (שם).

(יח)

שכר שו"ב הטבח צריך שיטול שכר מן הכשרות (מחבר). בח"מ סי' ש"ו כתב, הטבחים שלוקחים כפרכשות מן הכשרות נקרא שפיר בשכר, אע"פ שאין לוקחין מהטרפות עכ"ל. משמע שגם בימי רבינו הטור היו נוהגים ליקח מהכשרות לבר, ועפ"ז נקבע גם היום, ונראה הטעם, שלא נחשדו בשביל דבר קטן כזה להאכיל טרפות כו'. כן נ"ל לתרץ המנהג. וכן מצאתי לרש"ל שאומר כן (ט"ז). עוד טעם, משום דדאי לא חשדינן שיאכל טרפות, וא"כ יצטרך למכרם, ומתירא שמא ירגישו בזה, מ"מ דעתי שיש לבטל מנהג זה (ש"ך).

ובתב"ש, ל"ז כ"ו כתב, ודאי שכר חוראה להתיר האיסור המפורש אין חושדינן. אמנם להורות חוראה וליטול שכר ממנו, ודאי אסור. ולא טוב עושין הרבנים הנוטלים שכר על חוראתן. ולא טוב עושין הרבנים הקונים את הגאביליא, מכוּעַר הדבר כו'. ואני מננעתי שלא

להנות כלום כי מכוּעַר הדבר (פמ"ג). וצריך ליטול שכר מטרפות ג"כ, שלא יבוא להקל להכשיר, כדי לקבל שכרו מן הכשרות. ולכן נהגו בקצת מקומות שאין אדם שוחט ובודק לעצמו, אלא אותן הממונים מן הקהל (רמ"א). משמע, אבל מדינא שוחט ובודק לעצמו כו'. ונראה דלא שרי מדינא אלא לשחוט, דרוב מצוין כו'. אבל אם אירע לו חוראה, לא יורה כו' (ט"ז). ולפ"ז, בבדיקה יורה חוראה, דרוב כשרות הן וליכא חזקה לאיסורא. הנה מה שכ' הט"ז דרוב מצוין מומחין הם, היינו ובידו לתקן אף באיתחזק נאמן לעצמו. ומ"מ אם הוא מוחזק בכשרות אוכלין ממנו, ולא בענין אחר, כמבאר בס"ה, ובת"ש כאלו ל"ט. נקטינן מיהא, דהא דאל יורה ת"ח לעצמו, היינו היכא דאיתחזק איסורא כמו בכור, ולאו בידו הוא, אלא כל שבידו או לא איתחזק איסורא, יורה. ולפ"ז חוראה באוונות שמלעייפין, ובודקין הוושט וכד' דאיתחזק איסורא, י"ל דאל יורה לעצמו כו'. דעינינו דואות דליכא רוב שהם כשרות, וצ"ע בדין זה (פמ"ג).

(יט)

התרשלות בבדיקת חספין ראובן שאמר לשמעון בדוק סכין זה, ובדקו ב' פעמים מהי"ב שצרידי ונתנה לראובן, וראובן היה הולך לשחוט ולקחו לו מידו ומצאו פגום, (אע"פ שראובן מתנצל ואומר שעדיין היה רוצה לבדוק כהוגן, רמ"א) מעשיו מוכיחים עליו שהיה די לו באותה בדיקה, לפיכך מעבירין אותו. ואם נראין הדברים שהיה כעין שגגה, ושהוא אדם כשר, מחזירין אותו, ובלבד שיקבל עליו שלא ישוב עוד, לדבר כזה (מחבר). כתב הרשד"ם שמעשה חיה באתר שידע בפנימוה, והניח לחבירו לשחוט כל היום, ואכלו כמה אנשים. ושאלו לזה למה לא הגדת, והשיב שאלו שאכלו, שונאים שלו היו. והשיב הרשד"ם דאסור לו להיות שוחט עוד (פמ"ג).

(כ)

מכפה בספין טבח שנמצאת פגימה בראש הסכין, ואמר זאת הפגימה

רחל

שחיטה

אחל

רב בחיי החברה המביא לחרבן העולם. וזהו המרומז בדברי שלמה, אליקים ברא את העולם ישר, והם בקשו חשבונו רבים (קהלת). כלומר, קלקלו ברעתם, והשחיתו את צינור הנטיבי, המקבל, ונתקלקלה כל המבונה. כי אין המשפיע יכול להתקיים בלא מקבל. וזהו שאמר שלמה, ונתון אל לבו, לכל מעשה אשר נעשה תחת השמש, עת אשר שלט האדם באדם לרע לו (שם, ח'). גם לכל מעשה בני אדם נתתי אל לבי וראיתי, את אשר שלט אדם בחבירו וגבר עליו, וטסורו נהפך לרעתו (רש"י). ובהו הונח היסוד הטבעי לשכר ועונש הנתבאר לקמן.

מפני שאני מכסה דם העופות בראש הסכין. וכשאני שוחט אני נוהר שאיני נוגע בפגימה. מעבירין אותו (מחבר). שמעיד על עצמו שאינו מקפיד בין סכין פגום לשאינו פגום. ועוד. שהיה שוחט בסכין פגום לכתחילה (ש"ך). וקדוב לומר שהכלים אסורים (מחבר). עיין סי' א', סע' א' בהג"ה (ש"ך). ואפשר, שכוונתו דכאן לא דמי להתם. דהרי מעיד שנוהג כך תמיד. וליכא למימר אוקי החזקה. ומשום הכי אוסרין הכל למפרע, מה שאינו כן בלא ידע ה"ש, ומכ"ש חשוד. אין אוסרין למפרע. ואמרינן השתא איתרע (פמ"ג). הסכין צריך בדיקה לפניה ולאחריה. עבר ולא בדיק לבתחילה ובדיק בסוף, כשר ולא קטנינן ליה כו'. ואף שעבר על תיקון חז"ל. כיון דעכשיו כשר הוא. ורע. אם לא בדיק לאחר השחיטה במוזיד, וחשליך מידו, לא תימא דהוה כמו בדיקת הריאה, והוה כמבטל איסור דרבנן לכתחילה. דהרי הר"ם בפ"א מה"ש, כ"ב כתב

כפי', וכן אם פשע ולא כדק הסכין, או שאבד כשירה. הרי כפידוש, דאף בפשיעה כן הוא כו' וצריך עיון. שחט ונתן ביד הנער סכין, ומצא חב' פגום, אם היה נער קטן, תלינן שביד הנער נפגם. ואם היה גדול הוה כמו בסס"א (פר"ח). ולפי זה הוא כאחד אומר שחטה כראוי, וא' אומר לא שחטה כראוי, והנה יש ס"ס שמא דברי השוחט הא' אמת, ואת"ל שחטה פגום, שמא במפרקת, והוא פסק דאמרינן ס"ס נגד חזקה בסי' ק"י. כתב בית לחם יהודה כו' אם נגע במפרקת והפגימה אין נרגש בציפורן, הוה ס"ס, שמא כהרא"ש ושמא במפרקת כו'. עוד כתב הבל"י על מה שבי' הש"י ששוחט שאמר ששמע קול קראקין, ותלה לומר שע"י המפרקת נשבר הסכין, וכי' הבל"י, דוקא שבידה ולא הולכין ע"ש. והנה חמקול בה"ם, ופומב"ץ על ש"י אין להאשים כ"כ, כיון דשומע קול קראקין לאחר שבא לעצם, וצ"ע (פמ"ג).

סימן יט.

דיני ברכת השחיטה, ובו ח' סעיפים.

(א) ברכת השחיטה. שחט ולא בירך. הויד ולא בירך. כשהעם פדוצים שלא לברך. שחט דבר דאחילד בו ריעותא. שחט מסוכנת, אם יברך. לכלבים. לרפואה. שחט ולא בירך. נזכר באמצע השחיטה. שחט בבית המטבחים. במקום מטונף. איך לנהוג בברכה. (ב) ברכה אחת לכל הנשחטים. (ג) להוציא חבירו בברכה. זה מברך וזה שוחט. ב' מיני ברכות. ברכת שחיטה הוא שבח והודיה. (ד) הפסק בשחיטה שחיקה, אי הוה הפסק. דיבור א'. דיבר בין ברכה לשחיטה. בין שחיטה לכיסוי. (ה) הפסק בין השחיטות. (ו) בירך על שחיטת עוף א', והביאו אח"כ עוד לשחוט. ממין הראשון. בירך על הכיסוי, וקודם כססה, הביאו עוד. (ז) לכוין בברכה על כל מה שיביאו לו. כשביד היו הרבה לשחוט, ואח"כ הביאו עוד. בירך, וקודם ששחט הביאו לפניו עוד. בשוביב דמתא בדינים הללו. לדבר שיחה בטלה בין השחיטות. עוקר ממקום למקום. (ח) שחט וכיסה, ויש לו עוד לשחוט, שחט היה, ורוצה לשחוט בהמה.

פסק כן (ש"ך). עיין ט"ז שכתב דהב"ח כתב, דמ"מ קנסינן ליה כראב"י, והמענין בב"ח יראה שסובר כו', דלאחריים אין איסור ולדידיה אסור. והיה נראה לומר דעל מצות לא תעשה א"א מברכין, כמו ניקור חלב וגיד הנשה כו', וא"כ שחיטה למאן דסובר וזבחת לאו מ"ע.

(א) ברכת השחיטה השוחט צריך לברך קודם שחיטה אשר קדשנו במצותיו, וצונו על השחיטה (מחבר). שחט ולא בירך, שחיטתו כשרה (שם). אפילו חזיר ולא בירך, כשרה אפי' לעצמו, והב"ח לא

רחל

שחיטה

אהל

והאדם הקדמון, טרם ידע להשתמש בשליטה לצד הטוב והמועיל, רגש הממשלה שלו היה דחפו לרק רע כל היום, לדציחה וגזילה. ואם לא היה יכול לשלוט האדם באדם לרע לו מאימת הדין או גאול היום, שפך כל חמתו על הבע"ה, כי למענן לית דין ולית דין, ונמצאים בדרך של הפקר לעשות בהם כלל איסור כרצונו, ולדנו ולאלול כתאות לבו הרחבה. ומפני שהקיקר היה אצלו שליטת הנפש והיא היום, לכן ירדה התורה לסוף דעתו הפראית, ותוך כדי דיבור של היתר אכילת בשר בע"ה, בא האיסור על אכילת דם בכל תפקו וגבורתו של חזק

ואם שחט בבית המטבחים שהוא מקום מטונף, יברך ברחוק ד' אמות. קודם שיכנס לשם, ולא ידבר עד אחר שחיטה (דמ"א).

(ב)

ברכה אחת שחט במתות חיות ועופות, ברכה אחת לכלול (מחבר).

(ג)

להוציא חבירו שנים שוחטין שני בע"ה, אחד יכול לברך להוציא חבירו, והוא, שיתכוין לצאת (מחבר). וכן חבירו יכול להוציאו (ש"ך) קמ"ל בזה, דל"ת דוקא בברכת הנהנין אחד מברך לכלול, כמבואר בא"ח רי"ג (ט"ז).

זה מברך וזה שוחט שחטעין דשחיטה לאו נהנין הוא, אלא ברכת

המצות, ולפ"ז אף שאין שוחט נמי יכול להוציא את חבירו, ולש"ך הוה כמו קביעות, וצ"ע, ודע, דנ' מיני ברכות חן, להט"ז ברכת המצות, אע"פ שיצא מוציא כו' ברכת הנהנין, נהנה מברך ואחר יוצא, לדעת המחבר אף בפירות, לדין ב"ן, ואפשר שכר ומעט נמי הוי קביעות, ואחד מוציא חבירו לכתחילה, ושחיטה דומה לברכת אירוסין, שלכתחילה א' מקדש וא' מברך, וא' מברך וב' שוחט, כיון דהוה ברכת שבח והודאה (פמ"ג).

(ד)

חפסק צריכין ליהדר מלדבר בין ברכה לשחיטה בדרך שאינו מצד שחיטה (מחבר). ובאמת איני יודע למה השמיענו המחבר כאן, ותתב"ש ודמ"ה, ז' כתב, שלכתחילה אין להפסיק בשתיקה יותר מכדי דיבור, וריעבד שפיר דמי, ושיחה אפי' דיבור א' הוה הפסק, וכ' התב"ש, י"ב, וי"ג, ריעבד שרי, כמ"ש בא"ח ר"ו, ושיחה הוה הפסק אפי' דיבור אחד, ומיהו הא ודאי, אם תפס הקנה לבדו בעוף, ושחט ולא בירך, ונזכר קודם ששחט רוב, יברך, ואף דהוה באמצע, שעדיין

אלא תיקון הלאו עיין תוס' שבעות כ"ד א' ד"ה האוכל, א"כ אין מברכין, מידי דהוה על מצוות לא תעשה, משא"כ אי וזבחת הוה מצות עשה, שפיר מברכין (פמ"ג). עיין ש"ך בסי' כ"ה, ג', הביא, דאם חטם פרוצים שלא לברך על השחיטה ועל הכיסוי, יש להלקותם ולאסור השחיטה להם ולא לאחרים (שם).

אם שחט דבר דאתילד בו אתילד ריעותא ריעותא וצריך בדיקה, ישחטנה בלא ברכה, וכשימצא כשר, מברך על השחיטה (דמ"א) ובלבד שיהא סמוך לשחיטה (שם). (עיין ש"ך ג'). כתב העט"ז, שאנו נוהגין בנידן זה לשחוט קודם לו, כשרה כו' (ש"ך). ודע דהכ"ג אות א' כתב, דאף לרש"י מפוסקת; לכלבים ודאי טרפה אין לברך, ובמסוכנת למ"ד שמתהר

מידי נבילה, מברך עכ"ל. הנה מה שכ' דודאי טרפה אף רש"י מודה, יראה דכן הוא, דלמה לו לברך, כיון שאינו רוצה לאכול, ובספק יברך ובכרה לבטלה לא הוה. אמנם מה שכ' במסוכנת לרש"י יברך, תמהני, דהתם מטהר מידי נבילה, ומסוכנת אם לא תפרכס הוה ודאי נבילה, ואין יברך ברכה לבטלה כו'. שחט לרפואה או לכלבים, יברך אם ירצה, כיון דאי בני אכלי מיניה, ובתנאי שיש בודק, הא לא"ה שאין בודק ולא יבוא הבשר לידי אכילה כלל, לא יברך כו'. תב"ש (פמ"ג). ולענין הלכה העלה הש"ך ותב"ש, דלא יברך, רק יהדר אחר ב"ה אחר יברך להוציא זה, ואם שחט ולא בירך קודם השחיטה בכשריה, כתב הפרי חדש תדוך כ"ד אחר השחיטה יברך. ותב"ש כתב אפי' תכ"ד לא יברך. ואם נזכר באמצע השחיטה קודם רוב ב' ורוב א', דעת הפ"ח יברך, ודעת התב"ש דלא יברך, וראיה מציצית כו' ומיהו לאחר רוב ב' ורוב א' אף לחד דעה דהוה מ"ה, לא יברך וצ"ע (שם).

א ח ל

שחיטה

ר ח ל

הרין, כי לא מצאנו בשום לא תעשה שבתורה, שנשנו ונשלשו ההזירות וחומר העונש כבאיסור דם, כי בתאווה זו של שלטון הנפש, נטמן השורש פור ראש ולענה לכל המדות הרעות, כמו שפית דמים, נאוף, גזל ורציחה, וכדי להחליש בלבם הרעל הזה, היה נצרך לצו והעונש בצדו, כמו שנאמר, אך בשר בנפשו לא תאכלו (נפשית), ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש, מיד כל חיה אדרשנו ומיד האדם, מיד איש אחיו אדרש את נפש האדם. שופך דם האדם באדם דמו ישפך (שם). כי נפש הבשר בדם היא כו', כי הדם הוא הנפש כו', כל נפש מכאן לא תאכל דם, כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא (ויקרא, י"ו, י"א, י"ד).

ובכונה מיוחדת גילתה לנו התורה הטעם של איסור זה, כי הדם היא הנפש, להזהיר לבעלי התאווה, שלא הותר לו רק הנפש של הבעיה ולא הנפש, והושר מחשבתם הרעה של אכילת הנפש, ע"י ההזירות חמורות, כגומר, רק חזק לבלתי אכול את הדם, כי הדם הוא הנפש, ולא תאכלו הנפש כו', לא תאכלנה, על הארץ תשפכו כו' (דברים, י"ב, כ"ג—כ"ה). ממה שנאמר חזק, אתה למד שהיו שטופים בדם לאכלו, לפיכך הוצרך למר חזק, דברי

בית הלכות שחיטה סימן יט שמואל כב

לא התחיל המצוה, דאי בעי שביק לה ולא מיטרמא בחצי קנה פגום, ועיקר המצוה המשוה, והוה עובר לעשיה כו' (פ"מ). ואם דיבר בין שחיטה לשחיטה, צריך לברך פעם אחת (מחבר). בין שחיטה לכיסוי, ומתר לדבר, ומ"מ טוב שלא לדבר (רמ"א). דס"ל כיסוי היא מצוה בפ"ע, אלא ד"א להכיסוי היא גמר השחיטה, ע"כ כתב הרמ"א טוב ליהור כו', כיון שהוא באמצע המצוה (ט"ז).

(ח)

חפסק בין שחיטות אם רוצה לשחוט הרבה, צריך ליהור שלא לדבר בין שחיטה לשחיטה, בדבר שאינו מצדכי השחיטה. ואם דיבר צריך לכסות דם שחיטה ראשונה, ולברך פעם אחת על השחיטה, אבל על כיסוי שני לא יברך (מחבר). דכיון רשע דברים אחרים וצריך לחזור ולברך על שחיטה השנייה, צריך לגמור מצות שחיטה ראשונה, ולכן יכסה ויברך פעם אחת על שחיטה שניה. אבל על כיסוי שני לא יברך, כיון דבשעה שביד על כיסוי הראשון, היה דעתו לשחוט ולכסות עוד, והשחיטה אינה הפסק, משום שאפשר דשחט בחד ידא ומכסה בחד ידא, וברכת השחיטה נמי לא היה הפסק כדאשכחן ביקנה"ז (ש"ך). לא יברך על כיסוי שני, משום דשחיטה לא היה הפסק אבל אם שח בינתיים הרי הפסק, וצריך לחזור ולברך (רמ"א). פ"י, על כיסוי שני, כמו בהפסק בין השחיטה (ט"ז). וי"א דשחיה בין שחיטה לשחיטה לא היה הפסק (מחבר). והסכמת הפוסקים דהוה הפסק, וצריך לחזור ולברך, וכן פסקו כל האחרונים (ש"ך). ומיהו משום חומר בברכה, כתב התב"ש אין לברך, א"כ יפסיק הרבה בדברים אחרים, ואז יברך (פמ"ג).

(ו)

בירך וחביאו יותר המברך ע"מ לשחוט חיה אחת, ואח"כ הביאו לו יותר, יכסה דם הראשון, ויברך על השחיטה שניה, ולא על הכיסוי (מחבר). משום דנמלך

הוא, שלא היה דעתו מתחילה עליהם, ודינו כשח בס"ק ו', כן כתבו הפוסקים (ש"ך). וכל שצריך לברך על שחיטה שניה, ממילא צריך לכסות קודם, כמו שח בין השחיטות לדעה א' (פמ"ג). והני מילי כשהביאו לו קודם שביד על הכיסוי הראשונה (מחבר). וי"א, דאם הביאו לו ממין הראשון ששחט, א"צ לכסות הראשונה ולברך על שחיטה שניה, וכן עיקר. ועיין בא"ח, ר"ו (רמ"א). זה דעת בעל העיטור, ונראה, דמדמה אותו לפירות, שכ' בא"ח סי' ר"ו, בירך על הפירות שלפניו ואח"כ הביאו לו עוד מאותו המין, א"צ לברך, אע"פ שלא היה לפניו כשביד, עכ"ל. והרא"ש לא חילק, ואפי' הביאו לו ממין הראשון, צריך לתזור ולברך. ונראה דס"ל שאינו דומה לפירות, דבאכילה, טעם האדם לגרור אחריה ולהוסיף עוד, ע"כ הוי כמי שהיה לפניו בשעת הברכה, משא"כ בשחיטה, וכל האחרונים סוברים כרא"ש. והעיטור יחיד לגבייתו (ט"ז) ש"ך. ולענין דינא חומר ספק ברכה, ע"כ טוב לכוון לכל מה שביאו, ולענין כפיו נסתפק התב"ש (פמ"ג).

(ז)

חיו חרבה וחביאו עוד היו לפניו הרבה לשחוט ויברך על השחיטה, ואח"כ הביאו לו עוד, אם כשמביאין האחרונה, יש עדיין לפניו מאותן שהיו לפניו כשביד, אין צריך לחזור ולברך, ואם לאו צריך לברך (מחבר). דכל שיש לפניו, עדיין הוא קבוע לשחוט. אבל כשגמר הוי סילוק (ט"ז). וה"ה אם בירך, וקודם ששחט חביאו לפניו עוד, אין צריך לחזור ולברך, וכן בפסיקו, אם בירך על הכיסוי ולא כיסה עדיין, והביאו לפניו עוד לשחוט עוף, הוה כיש עדיין לפניו וא"צ לברך כו'. שוב ראיתי בשמ"ח סי"ז מוסק בכיסוי אם הביאו עוד קודם כיסוי, אם חייב לברך (פמ"ג). ולכתחילה טוב ליהור להיות דעתו בשעת ברכה על כל מה שביאו לו (מחבר). לאפוקי נפשו מפלוגתא, ולצאת

א ח ל שחיטה ר ח ל

ר יהודה (חולין, ק"ב), מדרש רבותינו זה מדרש יפה ונאות, שהיו להוסיף אחריו, ע"כ הוצרך לומר חוק לכל ההנהרות הללו בו, ונראה כי הוזכר בה חוק, מפני הענין אשר ממנו דבקו בדם במצרים, כי הוזהבם את ובהיהם לשדם, כמו שכ', ולא יובחו עוד ובהיהם לשעירים כו', וכתיב יובחו לשדם לאלה, והיתה עבודה זאת באכילה מן הדם, היו מקבצין הדם לשדם, והם אוכלים ממנו, כאילו הם קרואים לשדם לאכול על שלחן השדים ההם וכבר הוזכר בזה בספר מורה נבוכים כו', ומה היו שטופים בו, ורודפים אחריו מאד כו', והיו מתנבאים ומגידים עתידות (רמב"ן). בדעתם היה נחשב שהם אוכלים נשמות, וע"ז הם יכולים לומר דברי נביאות. ובזמן שהיה ההכרח בשביל תקנת העולם לחתור על הגוף על בעיה, לכל הפחות הצילו את הנפש, ובתהבונות מעט בכפל הלשון בקרא על היתר אכילת בשר ניכר, החשד הנוצר של אכילת נשמה, שנאמר, ואמרת

הכיסוי הפסק (מחבר). ועל הכיסוי השני, צריך לחזור ולברך, שהיא מצוה חדשה הבאה לו אח"כ (ט"ז). זהו לשון הלבוש היה סבור שצריך לברך ולכסות בין כל חרא, או ששכח שיש עוד לשחוט, א"כ ברכת הכיסוי לא קאי כ"א על זה, ודאי צריך לחזור ולברך על כיסוי כ'. משא"כ אם היה סבור שצריך לכסות תיכף, ובברכה נתכוון גם על כיסוי ב', א"צ לחזור ולברך על כיסוי ב' (פמ"ג).

אם שחט חיה, ורוצה לשחוט חיה ובחמה בהמה, מכסה דם החיה, וישחוט הבהמה בלא ברכה. (רמ"א). ולפי מה דקיי"ל לקמן סי' כ"ח, כ', דצריך לברוק הריאה, קודם הכיסוי א"כ יפסיק הרבה בין שחיטה לשחיטה, ויצטרך לברך פעם אחרת, נלע"ד שישחוט מתחילה הבהמה ואח"כ יכסה החיה, ולא דמי לשח בין חיה לחיה ולנמלך (ש"ד).

אליבא דכ"ע, יתן לכתחילה דעתו בשעת ברכה על כל מה שיביאו לפניו. שו"ב דמתא וכו' מהרש"ל והפרישה והב"ח, דהשוטט המושכר המיוחד לשחוט קבוע לעולם, דעתו על כל מה שיביאו לפניו, אפי' בבי' מינים, וא"צ לברך כל זמן שלא שח בינתים (ט"ז, ש"ד). והיינו אף שאין לפניו עוד מאותו שבידך, אפ"ה דעתו על כל מה שיביאו לו ובקיי"פ, ששוחטין עופות הרבה, ברכה אחת לכולן, ומ"מ נוהגין ראש, ומדברים שם שיחה בטילה שלא מעניני שחיטה, וזה אין נכון, ומה בכך דדעתו על הכל, מ"מ היה הפסק (פמ"ג).

(ח)

כמה בינתים היה שוחט חיה או עוף ודעתו לשחוט עור, ושכח וכיסה ובירך, ויש לו לשחוט עור, כשחזר לשחוט אין צריך לחזור ולברך על השחיטה, שאין

סימן כ.

מקום השחיטה בצואר, ובו ד' סעיפים.

(א) מקום השחיטה בצואר. בקנה לצד הראש. שיפוע כובע. טבעת הגדולה. שיעורו למטה. בעוף, שיעורו למטה. למעלה. בקנה. בחשט. (ב) מקום שחיטה בחשט. תורכץ, החשט. שיעורו תורכץ החשט. בעוף, שיעורו תורכץ החשט. כעוף, להבחיין בגנו של זפק. עוף שאין לו זפק, אחזה. מקום הנכון לשחוט. (ג) שחט מין הצדדין. יוסק דרך שחיטה, כמו חותך בבשר, לא הוי שהייה. (ד) הוזמנת הסמינים.

(א)

מקום השחיטה בצואר מקום השחיטה בצואר בקנה לצד הראש, משיפוי כובע ולמטה, והוא קודם שיתחיל הכובע לשפוע ולהעלות, והיינו שייר בחיטי, והוא שבסוף הקנה למעלה, יש בתוך טבעת הגדולה, כמו שני גרגרים מגוף שחוט (פי' תרגום ברל און הסחוס דבאודן, כלומר הקשה שבאודן). ונקראים חוטי, ואם שחט בתוך החיטין ושייר מהם כל שהוא למעלה, כשרה,

שהרי שחט משפוי כובע ולמטה, ואם לא שייר מהם כלום, אלא שחט למעלה מהם, הרי זה מוגרמת (פי' הגרמה, הכרעת הסכין חוץ למקום שחיטה לצד הראש או לצד הגוף) ופסולה (מחבר) ז"ל כל בו, ענין שיפוי כובע הוא, שע"פ הטבעת הגדולה, יש שם בשר, ופי הבשר עשוי חטים. ועל אותן חטים, כיסוי שדומה לעלה של הדס ועליה עצם אחד מטבעת הגדולה, ומכסה סביב זה הבשר כמו כובע, ובאמצע זה העצם יש שיפוי אחד בגוף העצם,

א ח ל שחיטה ר ח ל

אוכלת בשר, כי תאזה נפשיך לאכול בשר (דברים, י"ב). כלומר אם באמת דצונן רק באכילת בשר בלבד, או מותר לך, וכן מצינו רמז בשים ופוסקים, שצריך כחנת ההשגחה העליונה באיסור דם, היתה הקפידה משום אכילת גשמה, לכן אין איסור כרת רק בדם הנפש (כריתות כ"א, יו"ד ה"ל דם). דם הנפש היא דם התמצית, והוא דם השותת בשעת שחיטה, וגי גוזי דמים יורדין בשעת שחיטה הראשון שחוט (חולין, ע"ו). ואין ראוי לבעול נפש לקלח, ואח"כ כשנתמטע הדם שזור ושותת, ושלשתן נקראין דם התמצית (חולין, ע"ו). ומקרה א' להן, כמות זה כן מות זה, וירוח אחד לכל, ולכן יש בה דעת לכרוח מן הגוף, וללכת אחר הנאות לה, והיכר ברגילים, ואחזה להם כאחזה הכלבים לבעליהן, והיכר מופלא באנשי דעת בעליהם וכו' (רמב"ן, אחר). ובכל מקום שאתה מוצא היתר אכילת בשר, שם אתה מוצא איסור אכילת דם. כמבואר בקרא, איש אשר יצור ציד חיה או עוף, ושפך את דמו, וכסהו

בית חלכות שחיטה סימן כ שמואל כג

ונקרא שיפוי כובע. ואמרי רבנן, משיפוי כובע ולמטה, כשרה. שהוא כמו אצבע למעלה מטבעת הגדולה (ט"ז). ולכתחילה ישחוט למטה מטבעת הגדולה (רמ"א). משמע דיעבד כשר אפילו למעלה עד שיפוי כובע. וכן כתב מהרש"ל, דהך שיעור של טבעת הגדולה, הוא להרחקה מחמת חשש תקלה, ובה"מ יש לחלק (ט"ז). הלשון דחוק, דרמ"א מכשיר דיעבד אף בלא הפ"מ, ורש"ל דוקא בה"מ. ומיהו שחט בתוך החיטים עצמן, כשר דיעבד לרמ"א שלא הגיח על המחבר כ' (פמ"ג).

שיעורו למטה שיעורו למטה עד ראש כנף האונן כשנפוחין אותה, ועולה למעלה עד מקום שמגיע ראשה בקנה, או הוא המקום בעצמו שהיתה נוגעת כשהיתה חיה הבהמה, והיתה רועה כדרכה כשתמשוך צוארה לרעות, בלי שתאנוס עצמה למשוך צוארה ביותר (מחבר). ובעוף למטה בקנה, כמו בושט (רמ"א). עיין ס"ק ד' כל הסעף (שם). ולפ"ז שיעורא דעוף למעלה בקנה שיפוי כובע, וכנגדו בושט, ולמטה עד גג או אגפים, וכנגדו בקנה. ועיין ב"י, כ"ד בשם הכלבו כ', דבעוף לא טיף שיפוי כובע, ועיין תב"ש, ג' (פמ"ג).

(ב)

מקום שחיטה בבושט בבושט מתחלת המקום, שכשחוטכין אותו מתכווץ, עד מקום שישעיר, ויתחיל להיות פרצים פרצים בכרס (מחבר). פ"י שהעור מתקמט, ונעשה קמטים במקום השחיטה, והחלל מתכסה. משא"כ בתורבץ, נשאר החלל מגולה, ואין מתקמט (ט"ז). ובה"מ כתב תב"ש, ח', דגודל א' ד', בין בהמה וחיה דקה. (ושיעורו לכתחילה הוא ד' אצבעות מחיברו בלחי) ועוף כשיעור הקנה, כן שיעור הוושט למעלה כו'. ואנו נוהגים באמצע, והוא שחיטה נכונה

(פמ"ג). שחט למעלה ממקום זה, ותורבץ והוא הנקרא תורבץ הוושט, או למטה ממקום זה, והוא מתחילת בני מעיים, שחיטתו פסולה (מחבר). כל זה הוא לשון הרמב"ם, וכ' עליו הכ"מ ז"ל, כל משמע דנבילה היה, שהרי ג' בפרק ג' כל מקום שאמדנו בשחיטה פסולה, הרי זה נבילה כו'. ונ"מ לדין במאי דהוה נבילה, לענין או"ב (ש"ד).

שיעור תורבץ חוושט שאינו ראוי לשחיטה למעלה בבהמה וחיה, כדי שיאחזו בשני אצבעותיו (מחבר) גם זה הוא לשון הרמב"ם, ומשמע דסבירי היה, דכל בהמות וחיות שוות בדין זה, רק בעוף שיש במינו קטנים, לפי גדלו וקטנו כ' (ש"ד). וי"א, כדי רוחב ד' אצבעות, וקבלה ביד הקדמונים, שבכל בהמה וחיה, השיעור עד מקום שמגיע שם אונן הבהמה או החיה, כשנפוסים אותה (רמ"א). ובעוף הכל לפי גדלו וקטנו (מחבר) ואין חילוק בין יונק לשאר עופות, דבכולן שיעורן שוה (רמ"א) ולמטה בעוף, עד הזקק (מחבר). וכן גגו של זפק, ולא עד בכלל, וכ' ב"י סימן לחב"חין אפ' שחט בגגו של זפק, אם נראה עוד לבן, בידוע שנגע בו, לפי שהאדום מצוי יותר בבושט מבחוץ מן הלבן, והלבן יותר ארוך מן האדום. ועוד סימן דבגג הזקק אין בו שני עורות כמו בבושט (ט"ז). ועוף שאין לו זפק, עד בין האנשים, **מקום הנכון לשחוט** ולפי שאין אנו בקיאין בשיעורין אלו, נכון לשחוט באמצע הצואר לארכו דאו יוצא מירי ספק (רמ"א). עוף שאין לו זפק כגון אווזא, במקום התחלת אגפיים בגוף (פמ"ג).

(ג)

מן הצדדין צריך השוחט שישחוט באמצע הצואר, ואם שחט מן הצדדין, שחיטתו כשרה, והוא, שהחזיר הסימנים, ויודע

רחל

שחיטה

אחל

בעפר (ויקרא י"ז), הטעם לערב את הדם בעפר ואפר, כדי שלא יבוא לאלול (רשב"ם). וגם באיסור אמה' יש בו משום חשש אכילת נשמה, כמרומו בקרא, אך בשר בנפשו, לא תאכלו (בראשית, ס') ברם בישראל דחליש מן חיותא היא בזמן דנפשיה ביה. או דחלוש מן חיותא נכיסחא (שחוסה), ועד דלא נפקא כולה נשמתא לא תאכלון (יונתן). אמר להם אבר מן החי, כל זמן שנפשו בו לא תאכלו מן הבשר (רש"י). וכנתבאר לעיל, שעיקר תאוחת ותשווקת לבבם הרעה בהריגת בע"ה, לא היה לשם אכילה, רק לשם רציחת הנפש בלבד, לעקור ולחתוך אברים שלמים, ודוקא במתכוון, כשהיה הבע"ה מסבוסס בדמו כשעוריו חי. ועל רציחה כואת בלי שום חלכית כלל נאמר בתורה "לא תרצח", רציחה לשם רציחה. כמבואר במפרשים שלשון רציחה היא הריגה בחנם, (רשב"ם, שכות כ').

ונכון לדעת, שהרגש של רציחה, הנמסר לנו לירושה מאדם הקדמון, היה נחשב לו או לדבר נחוץ לשם קיום המין. כי בזמן ההוא היה כל יציר אשר נברא, האדם והבע"ה, נמצא במצב של הבא להרצח השכם להרגו.

בעלמא, משא"כ כשעוסק דרך שחיטה אף שחותך בבשר, לא חוה שהייה אף לדידן דפוסלין שהייה בכל שהוא. וראיה משוחט בב' וג' מקומות (פמ"ג).

(ד)

הזמנת הסימנים טוב ליוהר למשמש בסימנים, ולתפסם קודם שחיטה, כדי שיוזמנו קודם בשר הצואר, וביונים נמצאים הסימנים בצדדים, וצריך אומן ידיים וזחירות גדולה, שאם לא ימשמש בהם ויוזמנם לפניו קודם שחיטה, קרוב הדבר מאוד לפשוט ולחתוך המפרקת קודם הסימנים (מחבר).

שחתכם קודם שחתך המפרקת, כי הסימנים רכים ונודחים מן הסכין, וה"ה לשוחט מן העורף (מחבר). הש"ך האריך, והעלה לדינא, דלא בעינן תרתי, החזיר הסימנים, וידע שחתכם קודם המפרקת, ובהחזיר הסימנים לחוד, סגי, ומיהו לענין דינא יש להחמיר דתרתו בעינן, החזיר וידע, ועיין שם"ח (פמ"ג). מ"ש הט"ז דהב"ח רצה לומר, דכל ששחט באמצע השחיטה בבשר, חיישינן לשהייה אין נראה, וכן העלו כל האחרונים, דלא חוי שהייה, אלא בהגביה הסכין קצת, ול"ד נמי לנמצא גמי בוזשט דפוסלין, דהתם לאו מענין עסק השחיטה הוה, ואף שם הוא לחומרא

סימן כא

שיעור השחיטה בכמות, ובו ה' סעיפים.

(א) שיעור השחיטה בקנה, בחושט. גרגרת. שחט רוב חלל. רוב א' בעוף, ורוב שנים בבהמה. הכלית השחיטה, היא להמית הבע"ח רוב הנראה, רובה דמינכר. רוב משוה. (ב) שחט שני חצאי סימנים בעוף. (ג) רוב בצירוף, שחט הסימן משני צדדיו ונמצא רוב. (ד) שחט כקולמס, כשיני המסרק. (ה) חצי קנה חתול, והשלימו, פגום ע"י חולי.

(א)

שיעור השחיטה השחיטה המעולה שיחתכו בקנה, בחושט שניהם בין בבהמה, בין בעוף, ולזה יתכוין השוחט (מחבר). כתב מהרי"ו, קנה הוא הקרום שבפנים הגרגרת, המחבר את הטבעות יחד, אבל טבעות עצמן נקראין גרגרת, ורובו של אחד כמדהו, היינו דוקא רוב חקנה מתחילת הקרום ולמטה, ולא רוב הגרגרת, דהיינו עובי הטבעת, עכ"ל. ועיין לקמ', כ"ד י"ד, וסי' ל"ד (ש"ך). וכי' התב"ש, ג' ה"ה אם שחט רוב החלל ולא רוב עובי הגרגרת נמי פסולה מספק, דהיינו שנהפך הסימן מצד המפרקת, ע"ש. ולענין טרפה בנפסק רוב הגרגרת, יראה מדבריו, דאם נפסק רוב חללה ולא רוב עובי, ג"כ הוה ספק טרפה, ומסתמית הפוסקים משמע דנפסק רוב חלל הקנה, הוה ודאי טרפה, ורוב עובי לחוד הוה ודאי כשרה, ובסי' ל"ד אבאר (פמ"ג). הקשה

בדרישה, כיון דצריך גם בעוף ב' סימנים לכתחילה, למה נחיד לשוחט העוף בסכין שאינו חד, כמ"ש בסי' כ"ד, ותרין, דבסימן י"ח מיירי, ששוחט ב' סימנים כאחד כו', וקושייתו נראה לתרץ, כיון שבעוף כשר עכ"פ דיעבד כשנחתך רובו של אחד, בזה שפיר יכול לסמוך שישחט שניהם, כיון דאפי' אם לא יהיה כן, אין איסור בדבר (ט"ז). ועיין תב"ש כאן, א' העלה, דמדרבנן בעינן בעוף ב' לכתחילה (פמ"ג). שחט רוב אחד רוב אחד, ורוב שנים מהן בעוף ורוב שנים בבהמה וחיה שחיתתו כשרה (מחבר). עי' לעיל בשם הש"ך מה נקרא רוב. כתב מהרש"ל, נשחט הקנה כולו, והושט נשחט עוד החיצון כולו, ועוד הפנימי לא נשחט רובו, נ"ל לאוסרה. וכ"כ הב"ח (ש"ך). והוה ודאי נכילה, כי בעינן רוב חלל הוושט מבפנים, וכ"ש אם שחט עוד החיצון וחתך עוד השני

א ח ל שחיטה ר ח ל

כמבואר בספרי תולדות התפתחות העולם, כי כל הנבראים היו נראים אחד לחבירו כשואב האורב עליו להרגו, וכל אחד היה רוצה לשלוט בגוף ונשמת שוואו, כדרך שרוצים לשלוט בגוף ונפש האויב שלו במלחמה. ובעבור דורות רבות של התפתחות כשתלול להתנהג בין כן אנשים, אבל לא חללו להתנהג כך עם בע"ח, הרגו וטרפו את בע"ח, אכלו את בשרו, ושתו את דמו, ונחשב להם כמכניס נשמת הבר"ח בקרבן, שלוו בו לצרכו ולהנאתו. ותאות שליטה בחיי הבע"ח היתה אצלם חזקה ביותר כי היו מאמינים, שבוה שיאכלו וישתו את נשמת הבע"ח, יתוסף להם חיותם. ורמז לזה מצינו במג', תיר, שחול יפה לפנים כו', וכל נפש משיב הנפש (ברכות, מ"ד). ובר מ'י

בצד אחד, כגון שלאחר שהתחיל לשחוט מעט, הניח זה המקום, ושחט למטה או למעלה ממנו באותו צד, צריך שיהיה הרוב במקום אחד, וכשיש רוב אפי' במקום השני, כשר, אע"פ שאין השחיטה מפורעת (פי' גלויה דניכרת), ועיין בסימן כ"ג בהג"ה המנהג בשהייה (מחבר, דמ"א, באה"ג).

(ד)

בקולמס: שחיטה העשויה בקולמס, או **שיני המסרק** כשיני המסרק, כשרה (מחבר), בקולמס, פי' באלכסון, כשיני המסרק, פי' מעקם וחוזר ומתחיל, כלומר, שמבחוץ הוא חותך הסימנים סביבם, ומעקם באותו חיתוך (פרש"ה), ונראה, לדידן אין חיתוך בהאי **שיני המסרק**, דהא צריך להוציא הסכין ולחתוך במקום אחר סמוך לו, ואסור משום שהייה כו' (ט"ז), עיין תב"ש, ז', שכ' דיכול לשחוט כשיני המסרק בלי עיקר ובלי שהייה, והנחך כט"ז, והנה **באלכסון** יש ב' פירושים, או שהניח הסכין באלכסון, או שחתך עובי הסימן באלכסון, וזה כשר אף לדידן כו' (פמ"ג).

(ה)

חצי קנה חתוך: פגום היה חצי הקנה חתוך, ושחט בו והשלימו לרוב, ויודע שלא ניקב הוושט, כשר, וכן אם התחיל לשחוט במקום השלם, ופגע בחתך ומשלים לרוב כשר (מחבר), וכבר כתב רמ"א שם בסוף סימן כ"ג, דאנן לא בקאינן בבדיקת הוושט, ולא מחני בדיקה (באה"ג), נראה, לדידן בכל גונא טרפה, כל שיש ריעותא בסימנים (ט"ז), ומיהו ע"י חולי אף הט"ז יורה דאין חוששין, ובנה"ך השיג על הט"ז אף בתפס הקנה לבדו לדידן, כשר, עיי' ל"ג

בעובי סביביו לרוב עובי ולא הגיע לחלל, הוה כשרה ולא טרפה מיקרי, ועיין תב"ש, ומ"מ לדידן, טרפה הוה אם לא ע"י חולי (פמ"ג), כשמודדין הסימנים, צריך שימצאו שהנשחט הוא רוב, וכיון שימצאו יותר מחצי רוב נשחט, אפי' כחוט השערה דיו (מחבר), כן היא דעת הרשב"א והר"ן, ומ"ש בגמ' דבעינן רוב הנראה לעינים, לא רובא דמינכר קאמר, אלא לפי שאמר מחצה על מחצה כרוב, אע"פ שאין כרוב, אלא רואין אותו במראית הלב כאילו הוא רוב, מ"ה אמר רוב הנראה לעינים דוקא בעינן, אלא דמ"מ, כיון שפלושון רש"י במדכי ואגודה משמע להחמיר במקום שאין הפסד, ליצרך רוב הניכר, יש להחמיר במקום שאין הפסד, בפרט שמהר"י שהוא אחרון כתב דבעינן שיהא רוב מנוכר לכל, ולא ע"י מדידה (ט"ז), מ"מ הדברים נראין כמ"ש הפר"ח, דמן התורה כ"ע מודים דרוב משהו סגי, בין לענין טרפות ובין לענין שחיטה, ומדר' בעינן בשחיטה רוב הניכר (פמ"ג).

(ב)

שחט בכהמה, אחד כולו וחצי השני, ובעוף שני חצאי סימנים, פסולה (מחבר).

(ג)

רוב בצירוף אם התחיל לשחוט ונתהפך הסימן, וגמרה שם, ובין שניהם רוב, כשרה, בין בקנה בין בושט (מחבר), בכל הסעיף מיירי בדלא שהה, ולדידן צריך שלא שיהא אפי' כל שהוא (פ"ד), והיינו שנרחף הסכין ממקום למקום (פמ"ג), לא מיבעיא אם שני החיתוכים שווים בחיף אחד, אלא אפי' האחד לצד הראש, והשני לצד מטה, כשר, בין אם אדם אחד שחט כך בשנים או בג' מקומות, בין ששחטו שנים בשני סימנים, אבל אם הכל

רחל

שחיטה

אחל

הנאכל שלם, כגון דגים קטנים שגדלו כל צרכן, וכל קרוב לנפש משיב הנפש, האוכל במקום חיות שבה (רש"י), וכדי לקצור מלבם הרגש הפראי הוה, בא האיסור של אכילת דם, היא הנפש.

רגש הטרפני והרצחני הוה לתרפתניו הגדולה, עוד לא נעקר מלב האדם מכל וכל, ולאחר כמה אלפים שנה של התפתחות האנושיות, עוד נשאר בלב האדם, במדה ידוע, הארס הטרפני הוה, הגורם הראשי, לרציחה ולגזילה, הבאים ממקור אחד, של תאוה השליטה בגוף ונפש ורכוש חבירו, ורבים מעמי הארץ, ולתרפתניו גם חלק מהמתהדרים לא קיבלו עוד עליהם התקנה של איסור אכילת דם, וכל התקנות של דיני שחיטה הבאים כדי להרחיק את האדם משפירת דמים, ולהקל באופן היותר אפשרי, צער הבע"ח, שמסעם זה הדין ודוש, כי דבר השחיטה יעשה דוקא בידי אדם שהוא בל רגש, ולא ע"י דומם שאינו מרגיש בצער בע"ח, כמבואר בחז"ל, אם נמלה סכין ושחטה, אע"פ ששחטה כדרכה, פסולה, שנאמר וזבחת ואכלת, מה שאתה זוכה אתה אוכל (חולין ל"א, טור, יוריד, ג'), דבעינן שחיטה מכה אדם (ר"ן), ומסעם זה השחיטה אסורה בחש"ה, שאין בהם רגש (יוריד, א'), והאיסור בהתמשת הלכות שחיטה, שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקרו, מעיד על רדישת הדין בהרחקת כל שמץ

הצואר, אף שלא נפסק רוב הגגרת במקום אחד כיון דע"י צידוף נפסק רוב בהיקף א', כשר הוא. ועד לי ע"י שחיטה שחט בהיקף או חצי פגום מצד א' והוא הוסיף כל שהוא מצד א' דכשר. והא דנקיט היה נקיב באמציעותו ופגע בנקב, לאו דוקא הוא, ות"ה כגונא דכתיבנא (פמ"ג).

ושם אבאר (פמ"ג). אם יודע שלא ניקב הוושט כו' כגון כשחתך חצי הקנה הראשון, תפס הקנה לבדו בידו, או שנפגם חצי הקנה מחמת חולי, כשר (ב"י וד"מ). ומשמע מדברי הרב, דזה אפי' לדידן כשר וכן כתב הב"ח דכשר (ש"ך). ויראה לי, ה"ה אם חיה חקנה נקיב ע"י חולי מצד פנים לצד המפרקת, והוא שחט משהו מצד

סימן כב.

באיזו מין צריכין לשחוט הוורדיין, ובו ב' סעיפים.

(א) לשחוט הוורדיין, צלאו שלם ולא ניקב הוורדיין. נמלח עם הוורדיין. בשלו שלם. אם לדקק לשחוט הוורדיין. (ב) אם צריך לשחוט הוורדיין. בגדים וטלאים. שחט עוף אם נשחטו הוורדיין. סתם בהמה.

ואם לא עשה כן (לא נקב הוורדיין) לא יצלנו שלם (מחבר). ומבואר בהרא"ש, דאם לא נקבם בשעת שחיטה מותר לצלותו ע"י שיחתוך הוורדיין עם הבשר סביבותם מן הצואר (ש"ך). והמעין בתה"א כ"ח כ"ו, יראה לכאורה דכל חוטי הגוף צריך ניקור כו'. והרשב"א סובר כו' טעם הוא, דכל חוטי הגוף שופכים דרך הוורדיין, ואי לא ניקב הוורדיין בשעת חימום, נשאר הדם בכל חוטי הגוף, וצריך לנקר כל החוטים (פמ"ג).

צלאו שלם הוא צלאו שלם, ולא ניקב הוורדיין בשעת שחיטה, ישליך הוורדיין ויחתוך סביבם כדי נטילה, שהוא כעובי אצבע (מחבר). וא"צ ס', שאינו מפעפע בכולו בצלי. ואף לדידן דקיי"ל דצלי מפעפע בכולו ע"י ס', סגי בנטילה (ש"ך). ודוקא בוורדיין אמרינן כן, ולא בשאר חוטין שצריכין לחתכן, שאין צריכין רק כדי קליפה, כמבואר בס' ס"ה (ט"ז). הראה מקום לאות ג', ושם הביא דברי הד"מ, ששאר חוטין שאסורין משום דם, סגי בצלי כ"ק, דעבים הם ואין פולטין

(א) וורדיין בעוף צריך לשחוט הוורדיין (פי' חוטין שמהן יוצא הדם) או לנקבם בשעה שהוא מפרנס, שעדיין הדם חם. כדי שיצא ולא יתקרב בתוכו (מחבר). אפי' דעתו בשעת שחיטה לנתחו אבר אבר, דהואיל ודרכו לצלותו שלם, חיישין דילמא מימלך עלויה ויצלינו שלם (ש"ך). בב"י הביא קצת פוסקים, שאם לא שחט כל הסימנים אלא רובן, ורוצה לצלות שלם, צריך לחתוך אותם כמו הוורדיין, ודחה אותן, שא"צ לעשות כן, ובד"מ כתב שיש איסור בדבר, רנאה כשהייה, ולא ראיתי לשום אדם לחוש לזה לחתוך הסימנים, ואפשר שגם בוורדיין לא נהגו כן (ט"ז). ולדידן דמסירין הראש, א"צ לכל זה. ומיהו מאן דבעי למיטווינהו בחדי רישיה, כמ"ש שעושין לצליה בסעודת גדולות, ע"י תב"ש שהחמיר ואומר דבעי למישחט לכוליה וורדיין, ועיין בס' ע"ו, ג', ובט"ז ח', שגדולי המורים ס"ל דאף לרבנן דלא בעי וורדיין, מ"מ הסימנים מעכבין דיעבד (פמ"ג).

א ח ל שחיטה ר ח ל

רחיצה מלב השוחט בהקפדה גדולה מאד, עד שבהמשך של השתלשלות והתפתחות במקצוע זה, נתרוממה מלאכת השחיטה, למדינה של מלאכת הקודש. והעוסק בה צריך להתנהג, ע"י דין, בקדושה וטהרה, להיות איש תם וישר, ויבא די ברכים, ומרבים, ובעל שאר מדות טובות. וסדר הדרגות של השתלמות בנין דין, מרומם בשמות הפרקים בריש מס' חולין, בתחילה היתה מלאכת השחיטה במדינה של הכל שוחטין, בלי שום יוצא מהכלל. ואח"כ נתרומם הדבר למדינה של "השוחט" בה ידיעה ומפורסם במדות ישרות. וכל מי שאינו מתנהג במדות הראויות לו, החמירו עליו בפוסקים לחשוב כמאכיל נבילות וטריפות לישאל, ושגגתו עולה דודן ועונשו מפורש (ספר גלגלים מהאר"י ז"ל). ומגולגל בכלל, וחטא הרבים תלוי בו (שמה"י).

ואנשים הללו, שלבם דורש לאכול דוקא בשר בע"ה, הנהרגים ונשחטים באופן אכזרי, ואוכלים הדם היא הנפש עם הבשר, מעידים על עצמם, שהאדם הרצחני של אדם הקדמון עודנו חי בקרבם, וכל יותר שהם אוכלים אכילה גסה זו, יותר הם נרעלים ברעל האכזריות, ודורשי דמים הם כחיתו יער. כמבואר בפסוק. "המן העץ אשר צויתך

שאסרו חכמים, שהוא חומרא. ועור, ולא אמרינן נ"נ במליחה, אלא שלא במקום הפ"מ, וכאן יש להתיר אף שלא בהפ"מ, מכיון שיש עור צר להיתר, וגם יש פוסקים מתירין בדיעבד, אפילו בנצלה העוף שלם, וכ"ש במליחה (שם). והנה באיסור דבוק יש ב' טעמים, א' רח' זו ממחרת לבדוק יתר מאחדות ונאסרה כו', וטעם ב' דחיישינן שמא פעם א' היה חתיכה זו חוץ לרובב ונאסרה ואוסרת אחדים כו', אמנם לענין דינא כ' הש"ך, מדסתם הרב, ש"מ דאורי' להמחבר, והיינו דוורדין קשים ולא שייך ממחר לבדוק, ומה שלא חש לטעם הב', שמא היה פ"א חוץ לרובב, דם שבשלו דרב' לא מחזיקין איסור. ולפ"ו היכא דידעין שהיה פ"א חוץ לרובב, יודה הש"ך דצריך ס' נגר כל העוף, ועוף אסור, ופשוט (פמ"ג). ואם הסירו את הראש שחיטת חוורדין ממנו, לא מיקרי שלם, ולכן נהגו להסירו מן

העופות השלימות. ועיין לקמן ע"ו, אם לא נשחטו חוורדין (רמ"א). יש ליוהר, שכל מי שדוצה לבשל העוף שלם עם הראש, שיחתוך חוורדין שלו בשעת שחיטה, דהיינו כ"ו שמפרס. ובאמת שמעתי מאנשי מעשה שהיו על סעודה כזאת, ולא רצו לאכול מאותו עוף, וכ' רש"ל ואנו נוהגין לחטוט אחר חוורדין שנצלה עם הראש ולאחת, אלא שאין נוהגים לנקבן או לשחטן בשעת שחיטה, וצריכין לדברי ר"ת דדי בהסרת הראש עכ"ל (ט"ו). ומיהו אם שאול להשוות ואמר שחתך חוורדין, ודאי מותר הוא. ע"כ יש לעשות בסעודות גדולות כן. אלא דמן הסתם אי ליתא להשוות לא אמרינן פתם עוף שנשחטו חוורדין, כו' דנהגין בומנינו להסיר הראש, וע"ז סומכין השוחטים שלא לחתוך חוורדין, ראין דרך כלל לצלות בומנינו שלם (פמ"ג).

(ב)

בבחימה בבחימה אין צריך לנקוב חוורדין בשעת שחיטה, מפני שאין דרך לצלותה שלימה, אבל אם רוצה לצלותה שלימה,

כ"כ בבשר, משא"כ וורדי הצואר צריך כ"נ (פמ"ג). ואם נמלח כך ולא הסירו חוורדין, מסירין אח"כ חליות. נמלח עם חוורדין ושרי, ויש מחמירין לקלוף סביב החוטין (רמ"א). וקליפה זו אינה אלא חומרא, דלא כב"ח שאוסר במליחה כ"ק (ש"ך). הש"ך הביא ב' הדיעות, דיעה אחת סובר, דמליחה קל מצלי, משום דאמרינן ככ"פ, והמחמירין סוברין דהוי דם בעין, ובוה לא אמרינן ככ"פ כו'. ולענין דינא בצלי יש חילוק, בוורדין בעינן נטילה לחוש לדעת הרשב"א, שמא כשהוסר מהאש בצירוף דהיה קצת דם בעין, ודי בנטילה אף ליריד דמשעדין בס' אף בדבר כחוש, ובשאר חוטין די בקליפה בצליה, דעבים ואין פולטין כ"כ, ובמליחה אין חילוק בין וורדין לחוטין, ומדינא הכל שרי, אלא לחומרא בעינן קליפה בוורדין ובחוטין, כו' (פמ"ג).

בשלו שלם ואם בשלו שלם, מחטט ומנקר החוטין והשאר אם יש בו בכל מה שבקדירה כדי לבטל הדם שבכל החוטין בס', מותר (מחבר). נראה, לפי מה דקיי"ל בסימן צ"ב, חתיכה עצמה נ"נ אפי' בשאר איסורים, הכא צריך ס' באותו עוף בלבד, ואם לאו צריך ס' גנד כל העוף (ט"ו). ויש חולק וסובר, דדעת הרב, דכיון דחוורדין עצמן אין בהם דם, הלכך כיון שהם מפסיקין בין הדם והעוף, אינו ממחר לבדוק בעוף במשאר דברים שבקדירה. וראי טעמא דאיסור דבוק הוא, משום שנבלע בתחילה בחתיכה הרבוקה (ש"ך). וצריכין לשער גם גנד החוטין, שכן הוא לשון הרשב"א והטור, אם יש בו כדי לבטל כל החוטין כו', משום דלא ידעין לשער בלא החוטין עכ"ל (ש"ך). כ' הב"ח, דלדידן דקיי"ל בס' צ"ב, ח' נ"נ בכל האיסורים, צריך ס' ג"כ גנד הקליפה שנאסרה תחילה במליחה. אבל הרב בת"ח חולק, וכן נראה דעת העט"ז, ונראה דס"ל דלא אמרינן חנ"נ אלא במקום שהח' עצמה נאסרה בנ"ט, אבל לא בקליפה

רחל

שחיטה

אחל

לבלתי אכל אכלת (בראשית, ג'). והתשובה היתה, אכלתי ואוכל (ב"ר שם). ומקשין העולם איך התרין נגד בוראו בתשובה כזאת, ויש לפרש הכונה, שאדם התאונן לפני בוראו ביה על להבא (ומה שעבר אין להשיב), כי ע"י אכילת איסור זה, נסעב בסבכו הרע לאכילת איסור עוד ועוד, ורואים אנו בחוש באוכל תועבה, כי התאות להריגה ורציחה מתגברת והולכת עם האכילה. ולא עוד, אלא שמורשים מחלת האיסר הזאת גם לבניהם אחריהם, כמבואר באיסור אכילת דם, לא תאכלנו, למען יסב לך ולבניך אחריו כו' (דברים י"ב). שלא יאכל נפש בהמה שתשבע נפשו, גם הנפש והצורה ברמות האב, ע"כ כתב ולבניך אחריו (אבן עזרא). התורה הזהירה לנו, שלא לתאב את נשותינו בדברים המטמאים מחשבותינו כו', ושלא להוליך בדרך בהמי, והתורה חסה על ישראל להסיר מהם

בית הלכות שחיטה סימן כג שמואל

צריך לנקוב וירידיה בשעת שחיטה, ואם לא ניקב, אסור לצלותה או לבשלה שלימה (מחבר). משמע דבבל בהמה א"צ חתיכת הוורידין, אפי' גדיים ומלאים שצולין לפעמים שלמים, כיון שאין דרכן בכך, וכן הסכימו האחרונים (ש"ך). והנה בזמנינו זה לא ראיתי מי שנוהר לשחוט חוורידין, והטעם כמ"ש, דאין אנו נוהגין כלל לצלות עם הראש, הוה כבהמה דמנחה אבר אבר, ומ"מ איני יודע מה היתר יש לעבור לכתחילה, ולשחוט רק רוב א' בעוף, ולהרמב"ם

ז"ל הוה דאורייתא כו', גם כבהמה בגדיים וטלאים יש לחוש לגדולי המורים (פמ"ג). צלחה הבהמה או בשלה שלימה, פתם עוף; דינה כמו בעוף, ופתם עוף פתם בחמה נשחטו חוורידין, וסתם בחמה לא נשחטו, וכל זה כשיצא דם בשעת שחיטה, אבל אם לא יצא דם אין חוששין לשחיטת הוורידין, דהא לא נתעורר הדם לצאת (רמ"א), והרא"ה כתב, דאף בשלא יצא דם, צריך לחתוך אבר אבר (ש"ך).

סימן כג.

דיני שהייה בשחיטה, ובו ו' סעיפים.

(א) חמשת הלכות שחיטה, השוחט צריך לדעת הלכות שחיטה, איזה הלכות צריך לדעת (ב) שהייה, שיעור שהייה, בהמה גסה, דקה, עוף, הדין לדיון, חתך כל העור, ולא יצא דם, חתך מקצת העור, ויצא דם, תפס הקנה לבדו, ואמר שלא נגע בחוטם, המנהג במדינות אלו בשיעור שהייה, גמי נחתך בסימן, הסעם, חתך באצבע בשעת שחיטה, החשט מלא סובין, נגע בכותל או בקרקע, (ג) אם שהיות מצטרפות, (ד) סכין שאינו חר, (ה) שהייה במיעוט בתרא, אינדיק שמתיזין ראשו לאחר שחיטה, אם שוה העוף למות לאחר שחיטה, לשחוט המיעוט בתרא, בסכין פגום, ע"י נכרי, תופס הקנה לבדו ושהה, כבהמה, שחט החשט ואחר כך הקנה, ונכר החשט, לדיון, למכרו לעכו"ם, להשהותו, תלש נוצות ויצא דם, חתך עוד ויצא דם, חתך כל העור ולא יצא דם, חתך מקצת העור ויצא דם, בעוף, תפס הקנה לבדו, וחתך כל העור ויצא דם, נרד יבש.

דה"ש מסודרים עכשיו לפניהם ברפוס, א"כ חזינן שאין לימודו עולה יפה, ונכון הוא (פמ"ג).

(ב)

שהייה שהייה כיצד, הרי שהתחיל לשחוט, והגביה ידו קודם שגמר השחיטה ושהה, בין בשוגג בין במזיד, בין באונס בין ברצון, ובא הוא או אחר וגמר השחיטה (מחבר). ה"ה לא הגביה ידו, אלא אורחא דמלתא נקוט (ש"ך), ולכאורה משמע, הא חוליק וחביא, אף שלא חתך לא הוה שהייה, אמנם התב"ש, ב', ואות ט"ו העלה אף שמוליק ומביא, כל שלא חתך מעט מעט, הוה שהייה, וכן דעת הפרי"ח.

(א)

הלכות שחיטה כל טבח שאינו יודע ה' שחיטה, אסור לאכול משחיטתו, ואלו הן, שהייה, דרסה, חלדה, הגרימה ועיקר (מחבר). עיין לעיל בסי' א', ב', מה שצריך לידע (ש"ך). שם בהג"ה נאמר, דבדיקת סכין, ובדיקת סימנים לאחר שחיטה, צריך לידע כו', ולכתחילה ליטול קבלה, אף שאינו יודע רמו הסבין י"ד אצבעות, אין ליתן קבלה, כמו שכ' בה"י, שהעביר שוחט שלא ידע הרמז, ואף שהפרי"ח השיג עליו, הא התב"ש בסי' א' החזיק דבריו, וחביא בשם יש"ש דלכתחילה צריך לידע כל הדינים, והיינו

ר ח ל

שחיטה

א ח ל

כל מכשול, כי נפש האב וכטבעו לפי המון, ולפי הרגלו במדות, כן נפש הבן (אבי עזר). פרט כאן ולבנין, לפי שהם מוליד אכזריות בגוף האוכל, וטבע האב נמשך גם לבנים, ויהיו תולדותיהן כיוצא בהן, לכן אמר כשלא תאכלו, יטב לך ולבניך אחריו, שלא יהיה אכזריות דבק בנפש כו' (כל"י). לכן צריכים להזהר מאד בדברים הנכנסים לגוף, כי תכונת ומהות האדם, הן באכילות ודברי תורה, והן ברוחניות תלויים במאכל ומשתה הנכנסים לגוף, כמורמו בחויל עד שיכנסו דברי תורה לתוך פיך, הוהר שלא יכנסו דברים טמאים לתוך מעריך, וכוה סלע המחלוקת, בין דת ישראל לשאר דתות, בשלהם נאמר, שאין להקפיד בדבר הנכנס לפה, רק בדבר היוצא מהפה, ודל שלנו יורה לנו, שצריכים להזהר בשניהם, אבל בתחילה צריכים להקפיד מאד בדברים הנכנסים

ברי לי, כ' הש"ך, ט"ו דמהני, כיון שנותן לב מתחילה, לא שייך כל מלתא דלא דמיא לאו אדעתיה, זה נ"ל בכאן (פמ"ג). עיין לק' בסוף ס"ק ו' עוד מדינים הללו.

ע"י ס"ק ט"ו, ש"ך, ושם מבואר, דוקא כה"ג דלא דמיא עליה לא מדבר, הא תפס הקנה לברו בכוונה, שפיר נאמן שלא נגע בושת, וכל שלא שחט אלא מיעוט הקנה, חודר וגומר באותו מקום, וא"צ כלל לבדיקת הושט, ומיהו יש לומר דצריך לשחוט במקום אחר הקנה לדידן, אף שא"צ לתפוס הקנה לבדו, ולא חיישינן שמא יקרע כמ"ש הט"ו, ו' מ"מ משום שמא שחט הרוב, והוא שהייה במיעוט בתרא (פמ"ג). ואפי' אמר השוחט, ברי לי שלא חתכת כ"א העור, אין סומכין עליו, כיון שיצא הרם, ואם בא לשאול אחר שהגביה סכיננו כיצד יעשה, אומרים לו שישחוט הקנה לבדו במקום אחר, ואח"כ יתפוך הושט וידבק אותו (מחבר), ולדידן שאין אנו בקיאים בבדיקת הושט כדלק' ל"ג טרפה, ומהרש"ל כתב, דבחפ"מ או לצורך מצות, יראא לחקל (ש"ך). הש"ך הביא בשם רש"ל דבחפ"מ י' לסמוך אבדיקתינו, וסיים שם רש"ל פ' השוחט, י"ד דיקבץ כל חכמי העיר, ובמקום ידוע יש לושט בדיקת מבפנים, ע"ש. ועיין לק' ל"ג בש"ך, ו' דבמקום ידוע סוכר הר"ב, דיש לסמוך אבדיקתנו האידנא, אלא שכאן לא הוה מקום ידוע, דושט גמדי ופשיט, ושמא למעלה מה שחט בושת, ומ"מ יש לחקל בחפ"מ אם לא נמצא פטת דם בושת מבפנים, וזה הוה כמקום ידוע, ומיהו אם שחט ולא יצא דם כלל, אפשר דהוה כאין מקום ידוע, ואין להכשיר, דנקב כ"ש ודאי א"א בקיאי, ובשמ"ח כתב, דמשמעות דמ"א להסריף אף בה"מ, ולמעשה צ"ע (פמ"ג).

ולענין מעשה (בשיעור שהייה בעוף), יש לסמוך כסברא זו, אא"כ הוא שעת הדחק או הפ"מ, שאז יש לסמוך על סברא ראשונה

י"א, ובס"י ח"י י"ב כ"ו, ויש"ש פ' השוחט כתב, בפסין רע שמתעסק בחתוך הסימנים, משמע מדבריו אף שלא חתך, כיון שמתעסק, וכן משמעות הש"ך כאן כו'. ומ"מ לענין דינא וראי אין לחקל כו' (פמ"ג). ודע, דה' הלכות שחיטה הן גזירות המלך, דהתורה אמרה כן, ואין ליתן טעם עליהם, כן כ' התב"ש בשם הרו"ה, והפרישה אות ג' הביא ב' טעמים כו', דשחט משמע א' ולא ב', ועוד, שהבהמה נרתע מחמת בעותות רשעיות והדם נבלע ואין יוצא ע"י מליחה כו' (שם).

שיעור השחייה אם שהה כדי שיגביה הבהמה וירביצנה וישחוט עד רוב סימנים, שהוא הכשר שחיטה, שחיטתו פסולה (מחבר). היתה בהמה דקה, שיעור שהייתו כדי שיגביה בהמה דקה וירביצנו וישחוט, היתה גסה, כדי שיגביה בהמה גסה וירביצנה וישחוט, ובעוף, כדי שיגביה דקה וירביצנו וישחוט, ויש אומרים, דשיעור שהיית עוף, כדי שחיטת רוב סימן בעוף, בלי הגבהה והרבעה, ולפי דבריהם, יש לזהר כשהתחיל לשחוט בעוף, וחתך מעט עד שרשם יוצא, והגביה סכיננו מהצואר, שלא יגמור השחיטה, לפי שיש לחוש, שמא שחט משהו מהושט, ואפי' לא הגיע סכיננו אלא מעט, יש לחוש, מפני שהיית העוף מועטת מאד, דכדי שחיטת רוב סימן אחר בעוף, הוא נעשה מהר (מחבר). אע"פ שנחתך אינו אוסר עד שיצא דם מהעור, ואינו נראה לי, דאע"פ שלא יצא דם חיישינן שמא נגע בושת, ורעת מהרש"ל כהה"ר, דלא נאסר עד שיצא דם (ש"ך). ולענין מעשה, לרידן דא"א בקיאי בבדיקת חתך העור הושט כך הוא, בחתך כל העור, אף שלא יצא דם, אסור, אף בה"מ. ובחתך מקצת העור, בה"מ יש להכשיר ביצא דם, ולא יצא דם בלא הפ"מ, יש להכשיר כך כו'. ודע, דוקא בהמה שייך מקצת עור, ולא בעוף שעורו דק הוא. ואם תפס הקנה לברו, ואמר

אחל שחיטה רחל

לנוח, כי זה תלוי בוה, והאי תנא, הכנסה הוצאה קרי ליה, כי כשמבניסים דברים טמאים ומתועבים לתוך הגוף, הם משפיעים פעולה משחיתת במהלך הרעיונות של האדם, וגם סמטום וקלקול בהרגשת לבו, ולא יוכל להוציא דברים זדוקים וישימים. כמרומו בוהר הק' בפסוק, כל עמל האדם לפיתו, שכל העמל והצרות שיש לאדם בעוה"ז, הוא על מה שהביא לתוך פיו דברים אסורים (שם, שמינ'). ומפני שהשוחט הוא הגורם הראשי, הראש וראשון, לחיקוק והכשרת הבשר לאכילה, לכן צריך השוחט קודם כל, לתקן ולהכשיר את עצמו, כי מי שאינו כשר ומוכשר, אינו יכול להכשיר את אחרים. כמרומו בקרא, "מעות כר לא יוכל לתקן (קהלת)", מי שהוא עצמו אינו מתוקן אינו יכול לתקן את אחרים, לכן הדין הוא שהשוחט צריך להיות בן תורה, כמבואר בש"ע, וכמרומו בחו"ל, "ספר וסוף ידורו כרוכים מן השמים, אמר להם הקב"ה, אם עשיתם את התורה והכתוב בוה, אתם נצולים מזה, ואם לא, הרי אתם לוקים בו" (ספרי, עקב).

(מחבר). והמנהג במדינות אלו להטריף כל שחיטה, אפי' משהו, בין בעוף בין בבהמה, ואין לשנות (דמ"א). פשוט הוא דקאי ארסמוך ליה, דאפי' בהפ"מ וכה"ג המנהג הטריף, וכן נוהגין (ש"ד) והיינו בין במיעוט בתרא ובין במיעוט קמא דקנה אין שיעור, ואפילו במיעוט בתרא בשויה כל דהו, יש להטריף. ובשם"ח ס"ד מבואר כן דמנהג להטריף אפי' שהיה משהו כו', ואפי' בהפ"מ, משהו במיעוט בתרא יש לאסור (פמ"ג). מ"מ אין בכלל זה דק אם הגביה הסכין אפי' משהו, כיון שעקרו מן הצואר, אין לחלק אם שהה הרבה או מעט. אבל אם לא הגביה כלל, דק שנרחה הסכין ממקום למקום, כשר אף לדידך, כשר שמצינו בשוחט בב' וג' מקומות בס' כ"א (ט"ז). וראוי שתדע, דאנן דמחמדינן שהיה כ"ש בבהמה ובעוף, מ"מ אין החומרות שוות, דאלו בבהמה כל שהה שיעור הכבהה והרבהה ושחיטת רוב וזשט, ומשהו מקנה, עכ"פ, דזהו שיעור שחיטת רוב ב' כו', ואם שהה שיעור שחיטת ב' הסימנים בלי הגבהה כלל, מדברי הכ"פ דראה, דהוה עכ"פ ספקא דאורייתא. ואמנם בה"מ וצורך גדול נוכל לומר, דלא הוה כ"א איסור דר', ובעוף, אף שהה כל שהוא, י"ל דהוה דאורייתא, לסברא הב' דכרי שחיטת רוב א' כו', ומ"ש הט"ז דנרחה יד למטה שדי, התב"ש, ב' פסק בזה ואמר, בעוף יש לאסור, ובבהמה לחתיר (פמ"ג).

אם נמצא לאחר שחיטה גמי נחתך בושט גמי, או כיוצא בו מונח בושט או בקנה ונשחט עמו, טרפה, דוראי הוצרך להשהות מעט בחתיכת הדבר ההוא לאחר ששחט הסימן, והוה שהיה במשהו, וטרפה (דמ"א) שהרי הסימן הוא מתוח, כי איננו מחובר אל הלחי והגוף, והרבר ידוע, שכל דבר דך שפוגע בו חירוד הסכין, אם הוא מתוח נחתך מהר יותר משאם

לא היה מתוח, ולכן הואיל והגמי ג"כ דך הוא ואינו מתוח, ע"כ חירוד הסכין שהה לחותכו יותר מבחתיכת הסימן, ונמצא שלא חתכו שוה בשוה (מהרש"ל בשם ת"ה). ומהאי טעמא נראה, דל"ש גמי או עשב ארוך ודק (ש"ך). ודע, דלשון תה"ד, קמ"ה, מודה, דוראי א"א שלא שהה פורתא, שכן כתוב, דבנידן רידן, א"א בלא שהיה משהו, ודאיה מפ' הר' אושעיא כו', כללא דמלתא, בעוף יש חשש איסור תורה, שמא כרש"י דשיעור שהיית העוף במשהו בחצי קנה פגום, ובבהמה הוה שיעור משחו דק חומרא בעלמא, ואין להחמיר בחפ"מ בגמי או חתך באצבע בשעת שחיטה כו', ובכ"פ ש"ל להחמיר, אלא

חתך באצבע שבשעת שחיטה לא חרגיש, שחתך באצבע דק אח"כ דאה, יש לחתיר אף בעוף, ואם חושש מלא סוביג וכד', הקל התב"ש אף בעוף כו', וכן בכה"ג כתב להריא דשרי בספק חתך ומשמע אף בעוף, ונ"ל דהוה ס"ס, שמא לא חתך, ושמא הלכה כריעה א', דבעוף בעי שיעורא, ואף דס"ס במקום חזקה לא אמרינן, זה בספק המקרה, לא בספקא נגע בכותל; בקרקע דפולוגיאי כו' ועוד, דכאן איכא ג' ספיקות

שמא לא חתך, ושמא לא שהה, כנראה מלבוש, ושמא הלכה כריעה א', ובשלוש ספיקות דעת הש"ך בס' ק"י להחיר אף בחזקה, אמנם נגע בכותל או בקרקע, נוהגין השוחטים להטריף אף בבהמה, וכן העיר התב"ש, ואין לפרוץ גדר בזה (פמ"ג).

(ג)

שחיות מצטרפות שחט מעט ושהה מעט, וחזר ושחט מעט ושהה מעט, אם כשתצטרף כל השחיות יש שיעור שהייה, שחיטתו פסולה (מחבר), פ"י ספק נבילה, ואף לדידך שהייה כ"ש פסול, אעפ"כ

א ח ל שחיטה ר ח ל

ר"ל, כשהספר כרוך על הסכין, יש לו השליטה עליו, ומחליש את הארס של רציחה שבו. והתורה שנאמר עליה ולכל בשרו מרפא, תוכל לרפאותו ולהשכירו לתקן גם את אחרים. כמרמז במשנה "ומכשרתו להיות צדיק" (אבות, ו'). להיות שהרשע בחייו קרוי מה, לפי שהוא מלא עבירות שהם בועות, אבעבועות פורחות, וסרכות בריאה, הרי הוא כמת, שכל שאין כמוה חיה, טרפה. ואת זה שעוסק בתורה, התורה מכשרתו ועושה אותו כשר, כלומר, מסירה ממנו כל הסרכות המטריפות אותו (מד"ש), וכמו שנאמר, קשוט עצמן ואח"כ קשוט אחרים, אם אתה רוצה להטיר הסרכות מאחרים ולהכשירם, צריך אתה להטיר הסרכות שכן קודם, ע"י לימוד תורה המתקנת ומכשרת את העוסקים בה, ומהאי טעמא אמרו חז"ל, שעם הארץ אסור לאכול בשר (פסחים, ל"ט), ומיירי שהוא בעצמו חפץ לשחטו, והאיסור הוא מטעם שאינו ראוי לזה, ואינו מוכשר לעבודה זו. ויש ראה לזה בתשובת הגאונים וז"ל, וששאלתם עם הארץ אסור לאכול בשר, מובא בחז"ל כך פירושן, ר"א אומר ע"ה אסור לאכול בשר, לא על שזה שהבקיאות שוחטין ובודקין ורואים טרפה הוא אומר, אלא כן, פעמים שהבהמה מצויה, ועם הארץ

(ח)

שחייה במיעוט בתרא אחר ששחט רוב אחר בעוף, או רוב שניים בבהמה, אין שהייה פוסלת, ולפ"ז אין שהייה בקנה בעוף כלל (מחבר), דכל כמה דלא שחט הרוב, יכול אח"כ לחזור ולשחוט, מיהו רהוה קנה כ"ש רחותך כ"ש ומתיר (ט"ז). ועיין לבוש ס"ה כתב, רשחיה במיעוט קמא דקנה פסול, אף דממ"נ אי עביר רובא נגמר שחיטה, ואי לא מרי רהוה חצי קנה פגום, מ"מ הואיל דרך שחיטה נעשה, אסרינן לה. וכן ושט במיעוט בתרא מה"ט אסור. ביאור דבריו נראה לי, דמן התורה אין לאסור אלא מדרבנן בבהמה מיעוט קמא אטו רוב קנה, וזהו שהיה בין קנה לושט, ואף בעוף קנה קנה, אטו בהמה, ולא הוה גזירה לגזירה כו', ולפ"ז דרך שחיטה בקנה, ותפס הקנה לבר, יש לעיין ביה, אי שהה במיעוט קמא, להתיר, ועיין ש"ך, ט"ו. ונראה באין הפ"מ יש לאסור, ובהפ"מ יש לצרר ולהקל, אף שהתב"ש האריך לתחמך, מ"מ הרי רוב האחרונים משמעות להקל (פמ"ג).

ויש מי שאומר, שכל שלא נגמרה שחיטה כל ב' הסימנים, פוסלת שהייה, ולכתחילה יש ליהדר לחוש לדבריו (מחבר), ואפי' בירעבד המנהג להטריף, ולכן אם לאחר ששחט רוב שנים שוהה בהמה או העוף לשחוט, יכנו על ראשו להמיתו, ולא יחזור וישחוט (רמ"א) ה"ז הראה מקום לס"י ס"ז, ב' ושם נאמר רכאן לאחר שמונח ויצא כל הדם שרי, הא מיר כל

יש נ"מ מה רהוה מן התורה, ומה רהוה רק משום מנהג (פמ"ג). ולפי המנהג בכל ענין טרפה (רמ"א).

(ד)

כסין שאינו חד השוחט בהמה בסכין שאינו חד ונתעכב כשיעור שהייה בשחיטת מיעוט אחרון, כימון הראשון, הרי זה פסולה (מחבר), דוקא בבהמה, רכיון רצריך ב' סימנים, ואם עיכב זה כשיעור שהייה בשחיטת מיעוט האחרון של סימון הראשון, אע"פ שהוליד והביא דרך שחיטה, פסול, כיון ששחט רוב הסימן, מיעוט הסימן, הנשאר חשוב כשחוט, ומה שנתעכב בשחיטתו, אינה נחשב מן השחיטה, והוה כחתיך בירה או ברגלה, משא"כ בעוף שהכשירו בסימן א' (ט"ז). והיינו ריעבה, ולכתחילה בעינן בעוף להניח ב' סימנים יחד, ובבהמה אף זה אסור לכתחילה, כמבואר בדבריו ס' כ"א, א'. ורע, דהא דמשערין שיעור שהייה מן התורה, כדי שחיטת רוב הסימנים, כ' התב"ש, ו', דמשערין באדם בינוני וסכין בינוני, לא באותו אדם ואותו סכין, והביא ראיה כו', וכבר יצתה שיש הפרש אי הוה שהייה מה"ט או רק מדעת המנהג, שאנו מטריפין, ויש כמה נ"מ וצ"ע (פמ"ג). ועיין בש"ך שהיא ג"כ ספק נבילה, רבעיא דלא איפשטא היא בש"ס, ומשמע דוקא בעינן הכא שיעור שהייה אפי' לדידן (ש"ך). ומה"ט רשאין אנו לשחוט בסכין יפה ב' סימנים זה אצל זה, וא"צ להניח שניהן בשוה, דלדידן היה לאסור אף בסכין יפה, ועיין פר"ח (פמ"ג).

ר ח ל

שחיטה

א ח ל

אסור לאכול בשר, לפי שהוא אינו יודע הלכות שחיטה כו'. אך פעמים ששחט בקי בהמה של עם הארץ, והלך, ולא בדק אם הוא טרפה אם לאו, ונמצא עם הארץ אסור לאכול ממנו, שאינו יודע לבדוק כו' (לקוט"ם מתשובת הגאונים).

ודבר אמת ניתן לכתוב, שעד היום הנוכחי מצב הרוחני במלאכת הקודש הזאת, כבר הגיע לנקודת הגובה שלו, והיתה מסורה בידי אנשים הראויים לאותו איצטלא, ובעותיד דבור האחרון, ידירה קצת ממעמדה, ונמצאת במדה ידועה בידי אנשים, המתחייבים לעבודה זו בקלות ראש. וכבר צווחו הרבנים על ההפקרות השוררת במקומות ידועים בנידון זה. אחדים השמינו מחיתאם בדרך צחות, כמסופר בשם אחד הגדולים, שהתאונן לפניו הבעל טאקסה על זה שמביאים בשר חוץ למקומו משאר עירות. אמר לו הרב ובכן, איזו שייכות יש לי בנידון זה? תמה הג"ל ואמר, הלא אינכם יודעים מי הם השוחטים בשם אל תצטער על זה, ענה הרב, הלא השוחטים דועידנו שאנו יודעים ומכירים אותם, ואעפ"כ אנו אוכלים משחיטתם, פשיטא שאנו יכולים לאכול משחיטת השוחטים שאין אנו מכירים. ויש לומר שזאת היא הכוונה בברכת השחיטה שאנו מברכין, בדרך כו' אשר כוננה, לברכת השחיטה; קדשנו כו', וצוננו על השחיטה, שלכאורה, נוסח הברכה היה צריך להיות כאן כמו בברכת אירוסין, שמברכין אשר קדשנו כו' וצוננו על העריות ואסר לנו כו', והחיד לנו. כמו כן, היה צריך לברך כאן, אקביו על אכילת נבילה, ואבר מ"ה, והתיר לנו את השחיטה (עיין עה"ש, אה"ע"ו, סי' ל"ד), אך הענין היא, שהמצות עשה בכאן היא על איכות הקדושה שבשחיטה, ולא על ההפרשה מנבילות. כי על הפרשה מאיסור לא תיקנו חכמים ברכה מעולם (והטעם לברכת אירוסין, עיין ע"ה סי' ל"ד), עיקר הברכה היא על הכוונה הרוחנית שבשחיטה, שחיה בכוונה התנשאות, המורמו במאמר, שא נא

שנשחט במקום הא' הרוב, אף אם ניקב הושט שם כשר כו'. ויש לראות אם תפס הקנה לבדו, ויודע כבירור שלא נגע בוושט, לשיטת הש"ך סוף סי' כ"א, דלא חיישינן לנקיבת הושט, ואפשר הט"ז יודה לו, א"כ אם שחט בעוף הקנה, וא"כ אם שחט רוב לאו, כיצד עושה, לגמור כאן השחיטה אי אפשר, שמא שחט הרוב והוא שהייה במיעוט בתרא, ואף דספק שהייה במיעוט בתרא יש להכשיר, מ"מ ודאי לכתחילה כה"ג אסור. ע"כ ישחוט במקום אחר הרוב, ואח"כ יבדוק כאן, אי שחט הרוב טרפה, דהוא שהייה במיעוט בתרא, ואי לא שחט במקום הא' הרוב, ובמקום ב' שחט הרוב, כשרה כו' ועוד, מדלא מצינו תקנתא לעוף ששוהה למות עד שיכנה, ולא לשחוט במקום אחר כו'. וזה שייך גם בבהמה, כיון שתפס הקנה, יש תקנה זו, ונ"מ טובא לדידן כה"ג (פמ"ג). שחט עוף, דוקא ולא בהמה (ש"ך). והיינו כיון דצריך לשחוט הושט אח"כ, יש לחוש דבמקום נקב שחט, דושט גמיר ופשיט כו', ולדידן אין נפ"מ בזה, דא"א בקיאי בבדיקת הושט. ואי תפס הקנה לבדו דכשר לש"ך, אף לדידן, כמ"ש באות ט"ו, אף בחמת יש תקנה, כיון שתפס הקנה לבדו ולא נגע בוושט (פמ"ג). והמנהג להטריף הכל, אפי' לא שהה דק במיעוט קמא (רמ"א). כתב הרוקח סי' שפ"א.

שחט הושט והניחו, שחט הושט וחקנה, ושחט הגרגרת ואח"כ גמר הושט, שחט וגמר את הושט, מאחר שעסק בשחיטה כשרה, עכ"ל. וה"ה לדידן, היכא דלא שהה כלל קודם שהתחיל לשחוט הגרגרת כו' (ש"ך). ואף לדידן יצויר זה, באם לא תגביה הסכין

קירוב מיתה, אסור, והש"ך ט', כתב, דוקא לתחוב סכין בלב אסור, דרוב דמים נגרדין אחר הלב, משא"כ להכות על ראשה, ע"ש. ובפועל אינדיק, שמתיון ראשו לאחר שחיטה מיד בקודם, אם ע"י ישראל, היה שהייה במיעוט בתרא, ועיקר דסכין פגומה ורדסה, וע"י גוי יש להתיר, וכ"כ השמ"ח כו'. ומ"מ משום מבליע דם, נראה לאסור, ואף למ"ש התב"ש דחתיכה ומליחה מהני, וצלי שאנו מולחין לצלי מהני, מ"מ אם אוכלו שאינו נצלה כל צורכו, עדיין יש חשש, ובסימן ס"ז אבאר. ע"כ יש למנוע לחתיו מיד, רק אחר שמוקדם הדם היטב כו', ומ"מ צריך ליוהר שישחוט כל הב' סימנים, דלא להני שחיטה במיעוט בתרא, ואני אומר, גוי, על מה שבי' רמ"א, ולא יחזור וישחוט, כתב הש"ך, בסכין פגום פשיטא דאסור, דהוא עיקר דסכין פגום כו'. והב"י כתב, להתיר בעוף עוקרין אינדיק בדיעבד, ואני אומר, דרך שחיטה א"א להתיר בסכין פגומה, אם לא בקודם, דלאו דרך שחיטה, ומ"מ גם זה אסור, ולק' כדיני דרסה אבאר (פמ"ג).

(ו)

תפס הקנה לבדו שחט עוף ושהה בו, ואינו יודע אם ניקב הושט, חוזר ושחט הקנה לבדו במקום אחר, ומניחו עד שימות, והופך הושט ובודק מבפנים, אם לא נמצא בו טיפת דם, בידוע שלא ניקב וכשרה (מחבר). עיין ט"ז הטעם שצריכין לשחוט במקום אחר כו', ועוד, עצה טובה היא, אם הוא מסופק אי שחט רוב, וא"כ אי יגמור כאן השחיטה וימצא נקב בוושט טריף בחנם, משא"כ כששחט במקום אחר כו', ורואה

אחל אחל שחיטה

כלי, המרמז לפי דברי חז"ל להתרוממות של מלאכה הואת בקדושה וטהרה, ולפי זה מתורץ קושיית המפרשים על הרמב"ם, שמנה הלכות שחיטה למצות עשה (עיין חוסי שבועות, כ"ד, ד"ה האוכל, ועיין ראב"ד במנין קיצור המצות, ועיין חוסי, ל"ד, ובחינוך מצות תני"א).

ולכן נאמר הצינו של "וזבחת", אצל קדשים, כי זבחת וזבחתה נקראת רק אם היא בקדושה, ואם לאו, קרובה היא להריגה. כמובן בחז"ל במאמר, האי מאן דבמאדים, יהיה גבר אשיד דמא, אמר רב אשי כו' או גבא או סבתא כו' (שבת, קנ"ו). גבוי ליסטים ההורג נפשות (רש"י). לכאורה חמיה קצת, כי חושב הסבתא, הוא השוחט בימי החלמוד, בכת אחד עם הליסטים ההורג נפשות. וי"ל דקאי על אדם אחד על הסבתא, ומרמז, שאם הסבתא או השוחט אינו מתחנה במלאכתו כראוי, או הוא נחשב לליסטים ההורג נפשות, ומכחן לאמר או גבא או סבתא, כלומר אם השוחט אינו עוסק במלאכתו באמונה, נחשב לו שחיטתו כהורג נפשות, שעליו הכתוב אומר שוחט השור מכה איש, הרוג בשד ושחוט צאן (ישעיה). שחיטה פסולה, שנחשב להריגה, ולכן צריך השוחט להיות נזהר במלאכתו מאד מאד, וכשאוות הסכין של שחיטה בידו, צריך לדעת שסכינו נקרא חליף, לרמז לו, שהוא מחליף את הבע"ח מתמים למתה (מהר"ץ). ונקרא ג"כ מאכלת, כמו שנאמר "ויקח את המאכלת" (וירא), ע"ש ושמכשר בשר לאכילה (ב"ר, נ"ו). וכל זה הוא לעורר את לב השוחט, ולהעזיר אותו על האחריות הגדולה המונעת בעשייה זאת, ושצריך

בית הלכות שחיטה סימן כג שמואל

כח

כלל, מאחר שעוסק בשחיטה אין לחוש מה שהפסיק בין קנה לושת. ויראה לי אפילו עוף שהכשירו בסי' א', אם שחט רוב הושת והניח ושחט הקנה, ואח"כ גמר לושת, הרין כן (פמ"ג).

למכרו לעכו"ם אסור למכרו לעכו"ם כך, אלא ימיתנו ואח"כ ימכירנו לעכו"ם (דמ"א). משום דאנן לא בקאינן בבדיקת הושת, וחיישינן לנקיבת הושת (שם). ואין להקשות ממה שבי' הרב סוף סי' נ"ו בטריפות שאינו ידוע, ויש מכשירין הטרפות ההוא, אע"ג דקיי"ל לאוסרו, מ"מ מותר למכרו לעכו"ם מטעם ס"ס, הכא נמי תיטורנו מטעם ס"ס, שמה לא ניקב הושת, ושמה לא ימכירנו העכו"ם, ושאינו הכא, כיון דהספק הוא מחמת חסרון ידיעתינו, וזה לא נחשב לספק, כידוע מכללי ס"ס (ש"ך). ואסור להשהותו בביתו, משום תקלה (מרדכי), אבל אם לחשהותו אין צריך להשהותו אלא כ"א יום שתתעבר ותלד, וטרפה אינה יולדת, מותר, כדלקמן סי' נ"ז, י"ח, וסי' פ"ו ס"ט (ש"ך), ועיין תב"ש כתב באות כ"ו, שטוב למכור לגוי שהוא ימיתנו, ולא ימיתנו ישראל, לחוש לדברי בה"י שמביא ראה מרש"י, ועיין פרי"ח בקו"א, דלא מכוין לנבילה לשם מסחר, ולכן, יוכלו למית אותו, ואח"כ למכרו לעכו"ם, כי זהו דק להנצל מתקלה, ע"ש (פמ"ג). מטעם זה, אם תלש הנוצות מן העוף או חתך העור בבהמה ויצא דם

ממנה, יש להטריף, דחיישינן לנקיבת הושת (דמ"א). זה דבר שאי אפשר לאומרו, שע"י תלישת הנוצה ינקוב הושת, ומנוסח ההג"ה שהביא מהר"ם פדואה סי' פ"ג, כתב טעם בזה, דמאן דחזי סבר להתיר גם בר אווזא דמסמט קועיה דמא, דבסי' ל"ג, ואפשר, שגם דמ"א כאן שכתב הטעם משום נקיבת הושת, כתב על חלוקה השנייה שחתך בעור כו', אבל בחלוקה הראשונה, הטעם משום גזירה הוא, דבר קשה להוסיף גזירה מה שלא נזכר בתלמוד, ומ"מ כיון דנהיג בחומרא זאת נהוג, אלא דאין להחמיר רק באם מצאו קצת טפות דם, בענין שיש לו דמיון למסמט קועיה דמא, אבל לא יצא, אלא שראה האדממות, אין להחמיר (ט"ז). הש"ך היקל במריטת נוצות בה"מ אף שיצא דם, וכן היקל בשמ"ח, ומט"ז אין ראה לא לאיסור ולא להיתר בה"מ, ומ"מ חמיקל במריטת הנוצות בה"מ, לא חפסיד, אבל בחתוך כל העור אף שלא יצא דם, אין להתיר בה"מ, ובחתך מקצת ויצא דם, יש להתיר בה"מ, ודוקא בהמה, ובקעין, אפשר בחתוך כל העור ולא יצא דם, שרי, ויראה לי דהכי קאמר, כ"ש כשחתך מקצת ויצא דם דמהני בדי לי, דהא קיל הוא מחתך כל העור, ובתפס הקנה לבדו, אפי' חתך כל העור ויצא דם כשר, וא"צ בדיקת הושת לל בברי לי, ובתפס בנוצה בה"מ כשר, אף שלא ברק הושת כלל (פמ"ג). אבל אם לא יצא דם, ולא חתך כל העור (בתלש נוצות וחתך העור) יש להכשיר ע"י

אח"ל שחיטה רחל

ליוהר בזה, ככלפיד אש, שלא יאכל את נפשו ובשרו חי, כמדרשו בסמיכת הדברים, ויקח את האש ואת המאכלת (וידא), הכונה בזה, כי השוחט צריך סיעתא דשמיא, שלא יבוא לידי מכשול חי, בידועים ובלא יודעים, כי העונש קשה מאד כידוע, וכמסופר בשם הר"ם מקאצ' ד"ל, פעם אחת בא אצלו אחד ממקורביו לדרוש ממנו הסכמה לעסוק במלאכת השחיטה, הגיש הרב הג"ל אצל החלון ואמר לו, האם תראה את העוברים היושבים על האילן נגזרונם הם הם הנשמות של השוחטים המגבוללין, וכל העוסק במלאכה זאת צריך לדעת, שהבע"ת הנשחט דורש איזו תיקון, ולכל הפחות צריך ליוהר שלא יבוא על ידו איזה קלקול, מפני שהבע"ת דורש דמיו הנשפך בלי שום קבלת תיקון לנפשו, ונחיד הוא ליתן דין וחשבון על כל הנעשה בידיו, כמסופר בשם גדול אחד מחסידי אור"ה שנאמר אכילת בשר בע"ת לבנו אמונתו לפי דתם, פעם אחת לפי הוראת שעה, החיד להם אכילת בשר, כדי להגביר כת של בני עמו, לקום נגד צריהם, וגם הוא בעצמו אכל בשר עז לחיבתו, כי היתה פעם הראשונה בחייל לאכול בשר בע"ת, אבל אח"כ עברו עליו שבועות ותדרשים שלא היה יכול לישון, כי היה נראה לו, כעין קול דברים של מוסר והוכחה מדבר אליו בקרבו, והוא קול העז הנאכל, העומדת כנגדו ותובעת ממנו, מדוע אכלתנו? מדוע שפכת את דמי,

תיקון הבע"ת בשחיטה

מה תסאתי? הלא הייתי בע"ת כמון? בעל נשמתו! בעל שמחה ובעל עצב כמון! ובעל פחד מן המות כמון! היה מרגיש שהעז מדבר הדברים הללו מתוך כסנו, והיה מזכיר כל ימיו את התשא שבו, והיבדורים הנוכחים מדבר כל בע"ת שאינו נשחט כרת וכדיו, ואין לו תיקון, וכמבואר במפרשים וז"ל, והאיד בזה ענינו אדם הראשון, כי בהיותו צורה קדושה דומה ליוצרו, המלאכים משמשים אותו, וצולין לו בשר, ואתר שחטא, הנה כבהמה נדמה, והוא שנאמר אדם ביקר כל יליו, ומלאכה נדמה, כי אשר שהולו ובהמה שוין, ולמה ידרגו מין את מינו, קול דמי אחיך צועקים אלי, ושופך דמו שלא כדיו, כי אינו ראוי לזה, לכן אמר שלא לאכול הבשר אתר שחטא

אחר, וראה בצד הפנימי שאין שם ריעותא על העור. דאין להחמיר בזה לכל הדעות (ט"ז). משמע מדבריו דאם ניקב מעל"ע טרפה, אף דהוי ס"ס, שמא ע"י חולי, ושלא לא ניקב הושט, אפי"ה אסור, מטעמא דס"ס במקום חזקה לא מהני, וכל שניקב הושט במקום שחיטה, הוה פסול בשחיטה (פ"מ).

שישחוט למעלה, או למטה, ולברוק נגד מקום החתך, ולכן יש ליוזר שלא למרוט הנוצות, אם יכול לשחוט בלא זה (דמ"א). זה קאי בהמה דוקא, אבל בעוף אין גרר יבש שייר לומר כן. אבל מ"מ נראה פשוט באם יש על העור של עוף איזה גרר יבש על צדו החיצון, ושחט במקום

סימן כד.

דיני דרסה חלדה הגרמה ועיקור, ובו כ' סעיפים.

(א) דרסה. (ב) שחט בהולכה או הובאה לבד. שחט באיזמל בהולכה והובאה. הוליד והביא בהמה בסכין כל שהוא. (ג) שחט שני ראשין כאחד. (ד) שנים אוזנין בסכין ושוחטין. (ה) היה שוחט וחתך המפרקת. בספיקא. לשחוט בישיבה. (ו) לאחוז בסימנים, מה שאנו קורין תסיסה. להניח אצבע על הסכין בשעת שחיטה. המנהג לדין דיני דרסה. (ז) חלדה. החליד את הסכין. בין סימן לסימן ושחט. (ח) החליד תחת צמר מסובך. תחת מטלת הקשורה בצואר. תחת מטלית פרושה על הצואר. לתלוש הצמר מעל הצואר. למרוט הנוצות במקום שחיטה. (ט) לשחוט בראש הסכין. (י) חלדה במיעוט בתרא. המנהג דיני חלדה. (יא) חלדה במיעוט הגרמה. (יב) הגרים שלש בקנה, ושחט שני שלישים. (יג) בחושט. (יד) עיקור הסימנים. עיקור מכת אדם. נשחט מבח בהמה עצמה. נתלש הבשר עם הסימנים. שחט א' בעוף ואח"כ נשחט השני. נשחט א', ואח"כ שחט השני. המנהג לדין דיני עיקור. נעקרו הסימנים מחיו. חלבו. ביציו, אם מותרין, אם שחיטה מועלת בו. (טז) נעקר הסימן, ונשתתד משהו. אם מיעוט הנשאר מדולדל. (יז) א' שחוט וא' שמוט. אם שוחט אומר שלא היה שמוטה. לחלות השמוטה בזיקת העוף. (יח) נמצא הסימן השחוט שמוט. (יט) נמצא סבעת מהגדרות על הסכין לאחר שחיטה. נמצאת פחות מרובו על הסכין, או על הארץ. שני צדדי החתך, על שני צדדי הסכין. (כ) זהירות בשחיטת תרנגול.

רמ"א כשירה, ואם לאו פסולה, שכל שאין בו כשיעור הזה, אי אפשר לשחוט בלא דרסה ע"י הולכת או הובאה לבד. ואם הוליד והביא, אפי"ה שחט באיזמל בלא שהוא כשרה (מחבר). הש"ך הראה מקום לסי' ח', ושם נאמר, ולתחילה יקח בין בבהמה ועוף סכין כמלא ב' צוארים של אותו הנשחט ע"ש. ובבהמה לדין יהיה י"ד אצבעות ולא בעוף, דמכביד על העוף וסימנים רכים ויבוא ליד דרסה, אחרונים. ודע, דאם אין בסכין אלא מלא צואר א',

(א) דרסה כיצד, כגון שהניח הסכין על הצואר, ורחק וחתך למטה כחותך צנן או קישות, הרי זו פסולה, ואין צריך לומר אם הכב בפכין על הצואר, כדרך שמכין בסייף וחתך הסימנים בבת אחת (מחבר). (ב) בחולכה לבד שחט בהולכה או הובאה לבד, אם יש בסכין כמלא צואר וחוצ' לצואר כמלא צואר (עם העור והמפרקת,

א ח ל שחיטה ר ח ל

(ספר הקנה). והשוחט בעלי חיים שלא כהלכה, קול ד' מדבר אליו, קול דמי אחרי צועקים בו, וכל זאת צריכים להבין ולדעת לכל נושאי משמרת הקודש הזאת, אם ראויים הם למשרה אחראית כזאת. כי נאמר בכלל, כי כל המקבל עליו משרה, ואינו ראוי לכך, נקרא נואף, וכ"ש במשרה כזאת. כמבואר בחז"ל, ר' זעירא מיתא לה מן הדא, לא תשא כו', אם בשבועות שוא הכתוב מדבר, הרי כבר אמור ולא תשבחו כו' ומה ת"ל לא תשא, שלא תקבל עליך משרה ואין אהה ראוי לשרה זו (ילקוט משלי, קל"ב). ומטעם זה התייחסו גדולי הראשונים ואחרונים, וכל נושאי משמרת הקודש הבאים להכשיר צרכי אוכל בשר, בזהירות רב וכבוד ראש, שלא להכשיל את הרבים, ובמקום שפסק הר"ן תלוי בהכרעת הפוסק, היו חוששין

והשוטח אמר ברי לי שלא דרסתי והסכין חד וחדיף, דעת הפר"ח, שאין אסור אלא מדר', וחידוש הוא בעיני. והתב"ש, ח' ו', כתב, דפסולה ראדרייתא, הוה. ומ"מ יראה לי, דמידי ספיקא לא נפקא, ולא הוה ודאי, ויש לעיין, אם לא, בצירוף החזקה (פמ"ג).
יש מחמירין בבהמה, והמנהג במדינות אלו לפסול בבהמה אפי' הולך והביא, אם אין בסכין כמלא צואר וחוז' לצואר משהו (רמ"א).

(ג)

שני ראשים שחט שני ראשים כאחד בהולכה או בהובאה בלבה, אם יש בסכין כדי שלש צוארין, כשרה (מחבר). משמע, דוקא בריעבר, ובטור איתא, שוחט ארס כו', וכן כתוב הר"ן, רמותא אפי' לתחילה כו' (ש"ך). עיין ש"ך וט"ז קצת פרטים בדינים אלו, ואינם שכיחים בומנינו. ואם לאו (שאין בסכין כדי ג' צוארים) יש לחוש ולאסור שחיתק (מחבר).

(ד)

שנים שוחטין שנים אחוזין בסכין ושוחטין, אפי' זה למעלה לצד הראש, וזה למטה לצד החזה, שאוחזין אותו באלכסון, כשרה, ולא חיישינן שמא ידרסו זה על זה (מחבר).

(ה)

חתך המפרקת היה שוחט וחתך כל המפרקת, כשרה (מחבר). והמנהג להטריף, אפי' לא חתך רק רוב המפרקת, ואין לשנות, כי יש מרביותא סוברין כן (רמ"א). וצ"ע, בזה, שהרבה גדולי הפוסקים מתיירין, הלא המה המרדכי ותאגודה כו', והכי

(ו)

לאחוז בפסימנים כשהארס שוחט עוף, ואחוז בפסימנים בשתי אצבעותיו, צריך שיאחוז אותם יפה, שאם אינו אוחז אותם בטוב, פעמים שיהיו נשמטים לכאן ולכאן ולא יכול לשחטן ע"י הולכה, ויבוא לידי דרסה (מחבר).

(ז)

אצבע על הסכין וכן לא יניח האצבע על הסכין, אלא יחזיק אותו בקתא, כדי שלא יבוא לידי דרסה (רמ"א). ואפי' לא עשה דרסה אלא במשהו מן הושט, פסולה (מחבר). והמנהג להטריף כל דרסה בין במיעוט קמא, בין במיעוט בתרא, בין בקנה בין בושט (רמ"א).

(ח)

חלדח חלדה כיצר, כגון שהכניס הסכין בין סימן לשני, בין ששחט התחתון כהלכתו מלמעלה למטה, וחוזר והוציאו, ושחט העליון. בין ששחט העליון מלמעלה למטה

ר ח ל

שחיטה

א ח ל

מאד מחומר הדין, ולא היו רוצים לעמוד על גפושם. וכמו שמצינו בש"ס בר' זעירא, כי הוא מטי טריפתא לידיה, הוה מכניס כל חכמי דמתיה, כי היכי דלמטיה כו', ובפרט דיני שחיטה, שהם דברים החלולים בשערה, ומי יודע אם הוא אחד מהזכרים להיות קולע אל השערה. והרבה מדיני שחיטה הם מהדברים המסורים ללב השוחט, והוא מהדברים שכתוב הם וידאת מאלקיך.

ירא ד' ברבים

וכשם שצריך השוחט להשתדל בכל כוחו, להרחיק מלבו רגש האכזריות כלפי פנים, במה שנוגע בינו לבין עצמו בשעת השחיטה, כן צריך להזכיר זאת לרבים, במה שנוגע לגבי חוץ. וזאת היא כונת הדין, הורוש מהש"ב להיות ירא ד' ברבים (שמי"ח). הכונה בזה, לפרסם יראתו וישרתו בפני קהל ועדה, שלכאורה תמיה קצת, מדוע דרשו מהשוחט דבר כזה שאין הדין דורש אף מרבנים ומורה הוראת, ועוד קשה, הלא ידוע, כי דרכי התורה והמוסר דורשים להיות הצנע לכת עם ד' כו', ועוד כי בסבב הנבראים מונח רגש של התפארות, ואין צריכין להזהיר על זה. כמו שמצינו בעשיית הארון, שנוכח שם הציוטו של זהב ב' פעמים, כדי להבדיל בית מחוץ, ואומר בתחילה, וצפית אותו זהב טהור מבית, ואח"כ אומר, ומחוץ תצפיתו. ולא הוזכר זהב טהור מבחוץ, אף שגם מבחוץ היה זהב טהור. כי כל אומן דרכו להדר את הכל מבחוץ יותר ממה שמהדרין בפנים, וע"כ לא הוצרך להזכיר זהב טהור מבחוץ. ולרמ"ב בא על לומדי תורה ועושי מצוות, צריכים ביותר אזהרה על פנימיות, כי בחיצוניות הם גוהרים לעשות הדבר יותר מסורסם, ולהדר עצמו בפני אדם (עיין כל"ח). ועיין הדישה מהש"ב להיות ירא' ברבים הוא על דרך שביארנו לעיל, שכל הענין של שחיטה בע"ח, הוא מהדברים

בלא זה, וממילא נשמע, כל שאינו יכול לשחוט בלא זה, ימרוט (ש"ך). ולענין דינא אם החליד תחת חנוצת, ודקא צמד מסובך פסול דיעבד, או דקא לכתחילה, ודקא צמד מסובך פסול דיעבד, הנה התב"ש, י"ג סובר, דאף נוצה אסור דיעבד, וצמד מסובך לאו דקא, ולשון דמ"א שכ' צמד מסובך, ובמרדכי לא כתב מסובך, וכפי הנראה דאסור דיעבד, מרמתיך למדוט הנוצה באי אפשר לשחוט בלא זה, ואי נוצה לא הוה אלא כמטלית ולחוש לכתחילה לחומרת הרמב"ם, והא צעד בע"ה דאורייתא, ואיך התיירו לעבוד דאורייתא משום חומרא בעלמא, אלא ש"מ דיעבד אסור, וי"ל, כיון שא"א מתכוין לכך, שרי, וצ"ע (פמ"ג).

(ט)

לשחוט בראש הפסין צריך ליוהר כשארם שוחט וחס על העור שלא יעשה בו קרע גדול, ושוחט בראש הפסין ומתכסה מהעור, אמנם אם שוחט באמצע הפסין, אין לחוש באמצע, וראשו מתכסה אם ראשו מתכסה בעור, כיון שהפסין במקום ששוחט בו כנגד הסימנים אינו מכוסה, ויש מי שמחמיר גם כזה, ויש לחוש לדבריו לכתחילה (המחבר).

מו"ח ז"ל, חולק על פסק זה מטעם כו', ע"כ יש לאסור אף בדיעבד, ע"כ. ואין מזה תפיסה כלל, דהתם קאי שהוא שוחט גם הסימנים בראש הפסין כו' (ט"ז). מה שכ' המחבר ויש לחוש לדבריו לכתחילה, קאי על זה, שבמקום ששוחט הוא מגולה, אבל בין הראשון, ששוחט בראש הפסין והפסין במקום ששוחט מתכסה מהעור, דעת המחבר דאפילו בדיעבד פסול (ש"ך).

כהלכתו, פסולה (מחבר). חלדה היא לשון חטמנה, ע"כ נקראת חולדה בלשון זה, המטמנת עצמה בארץ, כן הוא בגמרא חולין, כ' (ט"ז) התב"ש ט"ו חקר מה הוא החלדה שאסרה תורה, אם שיהא השחיטה מגולה, או שיהא הפסין מגולה, ונפ"מ, אי כיסה מטלית על צד העב, ומקום השחיטה נראת מצדדי הפסין כו', ולענין דינא שניהם בספק ויש להחמיר, וצ"ע (פמ"ג). הכניס הפסין תחת ב' הסימנים ושוחטן ממטה למעלה, כ"ש דהוי חלדה, או שחט התחתון ממטה למעלה, והעליון כהלכתו, דהוי חלדה (ש"ך).

(ח)

תחת צמר החליד את הפסין תחת העור, כסובך; מטלית או תחת צמד מסובך בצואר הבהמה, או תחת מטלית הקשורה בצוארה, או שהמטלית רבוק בו בשעור ושחט, שחיטתו פסולה (מחבר), כל זה ספק פסולה, רבעית, שלא איפשר ניהו (ש"ך). אם המטלית פרושה על צוארה ושחט, שחיטתו כשרה, ויש מי שפוסל גם כזה, ולכתחילה יש לחוש לדבריו (מחבר). עיין ט"ז דהעלה להלכה כש"ע ולא ככ"ח שאוסר בדיעבד אם ראש הפסין מכוסה, אמנם אם במקום ששוחט מכוסה, וראי אף בדיעבד אסור, וכמו שכתב הש"ך, ט', ומש"ה צריך ליוהר לכתחילה שלא יתכסה במקום שחיטה (פמ"ג). ועיין נה"כ שמתרץ קושית הט"ז, ע"ש. ובכבשים שיש להם צמד מסובך בצואריהם, צדיכין לתלוש הצמד המסובך שלא יבוא לירי חלדה (דמ"א). במרדכי סיים שגם בעופות יש למדוט חנוצות מהן הנוצות במקום שחיטה והרב סמך על מה שכתב בסוף סימן כ"ג, לכתחילה אין למדוט אם יוכל לשחוט

רחל

שחיטה

אחל

שאין רוח המקום נוחה הימנו, והותר רק משום מוטב שיעשה בהיתר, ומבואר בקרא "איש אשר יצור ציד חיה או צוף" כו', בא למד שאע"פ שהותר לאדם שחיטת בע"ה, עכ"פ צריך ליוהר, שלא יהיה הדבר בתמידות רק באקראי, כמבואר במפרשים, ועתה מה יאמרו הדבריות על איש אחד העומד יום ולילה, וחרבו שלופה בידו בחמידות, לשחוט בע"ה בדולים וקטנים למאות ולאלפים. האם לא יהיה נחשב בעיני כל רואהו כעין רוצח העומד והורג נפשות. לכן צריך השוחט להשתדל בכל בוחו להוביח ברבים בפני קהל ועדה, על ישרתו ותמימתו בחיים היום יומים, ושאין שום שמץ רציחה בלבו, ולשם תקנה הוציאו הדבר מרשות הרבים לרשות היחיד של המומחה, לטובח הבע"ה, ונמטר הדבר בידי אנשים ידאים ושלמים, הנחשבים כחלי ציבור המרצוים לקהל, לעשות מלאכתו מלאכה הקודש במצות השם יתברך. (עיין השמטה בדף 236).

מלאכת הקודש

ולפי זה יתור, מה שרבים תמהין, וזה אל זה שואלין, איך קוראין לעסק השחיטה בשם מלאכת הקודש, איוה קדושה יכולה להיות במלאכה זו, כי אינם מבינים שעיקר הכוונה בקדושה זו, היא על נקי מכלול וניעול הנפש, על דרך והיה מחניך קדוש (דברים, כ"ג), והוראתו להיות מופרש מן התכונות הגשמיות, וההתאדות החומריות המלכלכות את הנפש, ומה שמשמש חזית נקי בגופניות, משמש

כתב, אפי' למאן דפוסל שהייה וחלדה במיעוט בתרא. והטעם, דכאן אין עושה פסול כמקום שחיטה, דמה שחותר אח"כ במיעוט הקנה, הוה כאילו חותר ברגל אחר שחיטת רוב הסימן או סימנים (ט"ז). ומיהו אנו נוהגין כדעת הגה"מ דפוסלין אף הגרמה במיעוט בתרא, ואף בהפ"מ אנו מחמירין, דקבילו עלייהו במדינות אלו כמ"ש התב"ש, י"ח. ומ"מ יש הבדל, דאילו שהייה דרסה חלדה יש חשש דררא דאורייתא מבעיא דלא איפשטא לפירוש התב"ש, ולפי' הרשב"א עכ"פ מדר', ובהגרמה רק מצד המנהג לחד (פמ"ג). אבל ברוב הטבעות לא סגי, לפי שאינו מקיפות את כל הקנה, ואע"פ ששחט רובן, עדיין לא שחט רוב הקנה, חוץ מטבעת העליונה שהיא מקפת כל הקנה, טור (ש"ך). ואם שחט רוב שניים בבהמה במקום שחיטה, והשלים שחיטה בהגרמה או בדרסה, כשרה, ויש מי שפוסל בדרסה, ויש לחוש לדבריו לכתחילה (מחבר). וחמנחג לחטריף בין בדרמה בין בהגרמה, בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא, בין בקנה בין בושט (רמ"א).

(יג)

הגרים שלישי, הגרים בקנה בתחילה ושחט ב' שלישים שלישי, ושחט ב' שלישים, כשרה (לדעת המחבר).
דהא יש כאן רוב בשחיטה, וכן בשחט שלישי והגרים שלישי ושחט שלישי, כשר מהאי טעמא (ש"ך). שחט שלישי והגרים שלישי, וחזר ושחט שלישי האחרון, כשרה (מחבר). הגרים שלישי ושחט שלישי, וחזר והגרים שלישי האחרון, הרי זו פסולה (מחבר). דהא יש כאן רוב בהגרמה (ש"ך). ואם דרס או החליד בשליש ראשון או אמצעי, הרי זו פסולה (מחבר). כל הסעיף בזה הוא לשון הרמב"ם, ג' מהלכות שחיטה, ונתחבטו בפירושו הריב"ש והכסף משנה כ"ו, ולפי ע"ד דברי הרמב"ם פשוטים, דלכך דקדק

ר ח ל

שחיטה

א ח ל

מלת קדוש ברוחניות, ומטעם זה נקרא נשואים ויעוד בין איש לאשתו בלשון קדושים, המרמז על תכלית רוחני, לשם ישוב העולם, ולא לשם נזות והפקדות כבהמה. וזהו שהתנה הקב"ה עם עם ישראל בצאתם ממצרים לאמר, ואחם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש (שמות, י"ט). כלומר, לעשות כל הדברים הגשמיים לשם תכלית רוחני, כמרומו בחי' קדש עצמן במדות לך (יבמות, כ'). וכל דבר גס יכולים להשתמש בקדושה, כמפורש בקרא, קדושים תהיו, כי קדוש אני (קדושים), ובענין עריות הכתוב מדבר, שבכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה, אתה מוצא קדושה (ויק' רבת). הכונה שיקדשו עצמן במעשים הללו, ולא יעשו הדבר לתאות הגסה, אלא בקדושה וטהרה כמו שמתעסק בציצית ומניח תפילין, ומאמרו ז"ל, יהיה דומה לו כמי שכתפו שד, ולאיש כזה קדוש יאמר לו (פי' אורח). ולשון זה מצינו בהננין של שחיטה, דכתיב והייחם קדושים, כי קדוש אני, ובכלל השחיטה מה דכתיב בתורה, להבדיל בין הטמא ובין הטהור. וקבלו חז"ל דקאי השחיטה, שצריך האדם להבדיל ולעין שיהיה נשחט כהונן (ש"מ). וכן הוא הדבר בכל עניני גשמיות, אם משתדלים להסיר הקליפה המגושמת מעליו ולהלבישו

(י)

חלדה במיעוט בתרא אם לאחר ששחט רוב הסימנים החליד הסכין תחת מיעוט הנשאר משניהם או מאחד מהם ופסקו, מותר, ויש מי שאוסר גם בזה, וראוי לחוש לדבריו לכתחילה (מחבר). והמנהג להטריף כל חלדה, בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא, בין בקנה בין בושט (רמ"א).

(יא)

במיעוט קמא אם החליד הסכין תחת מיעוט הראשון ושחטו ממטה למעלה, ואח"כ גמר השחיטה כדרכה, וכן אם שחט רוב הסימן בבהמה והחליד הסכין תחת מיעוט הנשאר, ושחט סימן השני, פסולה (מחבר). ודוקא כבהמה ולא בעוף (ש"ך) והיינו להמחבר, אבל לדין ודאי אף בעוף פוסל שהיה דרסה חלדה במיעוט בתרא, ואף להמחבר אין לעשות כן לכתחילה, דבעינן שישחוט ב' הסימנים כו' (פמ"ג). אם שחט מיעוט הראשון בחלדה, וגמר השחיטה שלא בחלדה, פסולה (מחבר). אושט קאי, דאילו הקנה לא נאסר משום חלדה במיעוט קמא, מידי דהוה אחצי קנה פגום (ש"ך). וראוי שתעד, דנהי דלדידה אין חלדה פוסל במיעוט קמא דקנה, אם תפס הקנה לבדו, זה אף לדין כשר, מכל מקום דוקא בתחילת השחיטה, הא שחט הוושט בבהמה, ואחר כך החליד במיעוט קמא דקנה, דעת הר"ב"ש, דהוה נבילה ודאי, ואנו כתבנו דעכ"פ מידי ספקא לא נפקא (פמ"ג).

(יב)

הגרמה הגרמה כיצד, זה השוחט בקנה למעלה במקום שאינו ראוי לשחיטה, או שהתחיל לשחוט במקום שחיטה, ושחט מעט והטה הסכין חוץ למקום שחיטה למעלה וגמרה שם, אבל שחט רוב חלל הקנה במקום שחיטה, והטה הסכין חוץ למקום שחיטה למעלה, וגמר שם שחיטה כל הקנה, כשרה (מחבר). בטור

אורך, בכל אלו נותנין חומרי גבילות וחומרי טרפות עכ"ל. חומרי טרפות ענינין או"ב וה"ה כיסוי הוה ספק טרפה ומכסה בלא ברכה. וחומרי גבילות, לענין איסורין מבטלין ושאר ענינים (פמ"ג). בטור כתב שנעקר הסימן או נשמט כו', ונ"ל פירשו, דנעקר היינו בבח אדם, ונשמט חיינו מעצמם של בהמה ע"י גדרה (ט"ז), ואין חילוק בין בשעת שחיטה לקודם לכן, כמ"ש הש"ך (פמ"ג). ואם נתלש הבשר עם הסימנים, אפי' נעקרו כולן, ס"ל להמחבר דכשרה (ש"ך). שחט א' בעוף או רובו, ואח"כ נשמט השני,

שחט א' בעוף, שחיטתו כשרה (מחבר), ואם ונשמט השני נשמט אחד מהם ואח"כ שחט השני שחיטתו פסולה (מחבר), דאף על גב דעוף הכשרו בסימן אחד, מ"מ בעינן שיהא שניהם ראויים לשחיטה, הרשב"א (ש"ך).

ואנו נוהגין להפריף כל עיקור, בין במיעוט קמא בין במיעוט פתרא, בין בקנה בין בושט (רמ"א). פי', במה שמשמע דס"ל להמחבר דאפי' עיקור בשעת שחיטה, אינו פסול אלא בנעקר קודם גמר שחיטת רובו, בזה אנו נוהגין להטריף כל עיקור, אפי' כ"ש כו'. מיהו בנשמט קודם שחיטה מוקמינן ליה אדינא כו' (ש"ך), ודוקא לאחר שחיטה, אבל בחייו כשר, אלא שאין שחיטה מעלה בו **נעקרו בחייו** (שמחמת העיקור מתגנדין הסימנים, וא"א שתשחט בהכשר, ש"ך), ולענין החלב והבצים, דעת הר"ב להכשיר, והאחרונים אוסרים (רמ"א) (פ"מ).

בצחות לשונן, ואם דרס או החליד בין בשליש הראשון, בין בשליש האמצעי, בה', דקאי על מה שאמר הגר"ם שלישי, ושחט ב' שלישים, או שחט שלישי והגר"ם שלישי ושחט שלישי דכשירה עלה קאי ואמר, דלא תימא, כיון דהגר"ם שלישי א', כשר, א"כ ה"ה כשדרס או החליד שלישי הראשון או האמצעי יהיה כשר, דכיון דהגרמה לאו במקום שחיטה היא, לא נחשוב אותה כלל, וא"כ יחשב כאילו דרס או החליד במיעוט קמא, קמ"ל דליתא כו'. והשתא מייא הרמב"ם שפיר בקנה, ולכן הוי ודאי פסולה (ש"ך).

(יד)

בושט כל אלו החילוקים כשהוא ודאי שלא נגע בושט, אלא בקנה לצד מעלה, אבל בושט אפי' שחט בו כל שהוא חוץ למקום שחיטה, בין לצד מעלה בין לצד מטה, וכן בקנה לצד מטה קודם גמר הכשר שחיטה, אע"פ שגמר כל השאר במקום שחיטה, הרי זו פסולה, מפני שנקרבת מקומות הללו במשהו (מחבר), והמנהג להטריף מ"מ ואין לשנות (רמ"א).

(טו)

עיקור כיצד, כגון שנעקר הקנה או הושט מהלחי ומהבשר, ונשמט אחד מהם או שניהם קודם גמר שחיטה (מחבר), משמע דאם הבשר על הסימנים עדיין כשר, אבל בטור משמע דטריפה כל שנשמט מהלחי כו' (ט"ז), והתב"ש העלה להלכה להחמיר ככל הפירושים, דאם ניטל הסימן מבשר, טרפה אף שהמיעוט שלם במקום אחד, ואם ניטל מהלחי, או אם נדלדל, שאין המיעוט שלם במקום אחד, טרפה, וסימנים שנפרקו זה מזה באורכן ברובן, או שהסימן נפרד ממקום חיבורו בצואר ברוב

א ח ל שחיטה ר ח ל

בלבוס הוגן, יכולין להשיג ולהגיע למדריגה של קדושה, שהיא גקודת הנובה, במשתמש בדברים טכניים. כי במקום שהבעל תאווה הנס משתמש בעובדא הטבעיות לשם תאוה בעלמא, האדם השלם משתמש בתאוה זו ממש, לשם תכלית, לקיום המין לחיון העולם, ובמקום אכילה גסה, הוא אולכ אכילתו לשם סעודת מצוה, לשם קיום גוף ונפש. והמגיע למדריגה של קדושה, גם מעשה עבירה ממש, כלומר שנחשב באחרים לעבירה, נחשב לו למצוה. והו מה שנקרא בחז"ל, מצוה הבאה בעבירה. ונאמר על זה, גדולה עבירה לשמה, שנאמר, תבורך נשים יעל אשת חבר הקני, מנשים באוהל תבורך כו'. נשים באוהל מאן גינהו, שרה דבקה רחל ולאח כו' (נזיר, נ"ו), כי בכל דברים טכניים הכרחיים לקיום העולם, יש דרך אחד, וההפך נעשה מהחולכים בו, כנאמר שרית דרכי ד', וצדיקים ילכו בם, ורשעים יכשלו בם (תוסע, י"ד). בנות לוס הן שכיונו לשי"ש, נאמר בהן צדיקים ילכו בם, הוא שכיון לשם עבירות, נאמר בו ופושעים יכשלו בם (נזיר, כ"ג).

ואבותינו הקדושים הדיכו דרך ומסילה בכל דרכי החיים לבניהם אחריהם **מעשה אבות סימן לבנים** לכל דור ודור, שבשביל זה הם נקראים אבות (פיוגדים). הם היו הראשונים לסקל ולחנק דרכים במדבר שממה של החיים, לעשות ציונים וסימנים.

לדעת כאיוה צד לגטות, כדי להשיג ולהגיע לתכלית הנרצה. כמדומה בחז"ל, מעשה אבות סימן לבנים. סללו והתקינו שבילי הדרך בנטיית וכוונות הטבעיים שבאדם, להנחותם, לצד הטוב והמועיל. להוציא ממצב בהמית, ולרוממו למדרגת אדם השלם. ולכל אחד מהאבות הקדושים נטל לתקן חלק אחד מהתקונים ביסודי החיים.

אם איתא דהוה שמוטה מקמי הכי, הוי חזי ליה או מרגיש בו, כי מי יכול להבחין בזה, ה"ה כעצמים בבטן המליאה (ט"ז).
ומיחו חשוטא נאמן שלא חיה שמוטה, דעד אחד נאמן באיסורין, כ"ש כאן דרוב מסייע ליה (פמ"ג), ואפי' זרק חנוף מידו, ולא אמרינן דמחמת זריקה או פירכוס נשמת (רמ"א), הש"ך הראה מקום לסי' כ"ה, ד', ועיינתי שם ולא מצאתי כלום. דהתם כתיב, דאם זרק הקנה מידו, יש לחוש דע"י זריקה נתרבה, ולא וושת, ואם נאמר דגם כאן נמי דוקא נשמת וושת, הא קנה תולין דרך זריקה נשמת, ונאמר אף לנשמת הוא כן כו', זה א"א, דכל ספק בשחיטה אף שיש לתלות לא תלינן (פמ"ג). מיהו חשוטא נאמן לומר שלא היה שמוט בשעת שחיטה (רמ"א), ואין זה סתירה למה שכתבתי בסעיף הקודם, שא"א בזה לידע בשעת שחיטה, דכאן מיידי שבמקום השחיטה נראה אח"כ שינוי ממה שהיה בשעת שחיטה, דהיינו שבמקום השחיטה נראה העקירה, כי המקום הנעקר נתהפך ובא לשם, ובזה נאמן לאמר שלא היה בשעת שחיטה כו' (ט"ז). והתב"ש, ל"ב כתב, שאין להתיר, דמה ראה שמעקירה בא לכאן, דלמא ע"י פרכוס בא לכאן, אלא דמהר"א איירי שבדק השוחט ותקף אגודל, ואח"כ נמצא שמוט, נאמן השוחט, ולא תימא היכא דאיתחזק ואין בידו, אין נאמן (פמ"ג).

(יח)

הסימן חשוטא שמוט אם נמצא הסימן השחוט שמוט, אם כששחט תפס הסימנים בידו, או עוד בית השחיטה מאחריו ונדחק הסימן תחת העור, הרי זו פסולה (מחבר), כיון שתפס הסימנים, אפשר לשמוטה שתשחט, ואפשר שנשחט קודם שחיטה, והוי ספק נבילה (ש"ך), ואם לאו (שלא תפס) מותר ע"י בדיקה, שיביא בהמה

(טז)

נעקר ונשתייר נעקר הסימן ונשתייר בו משהו, כשר, והא דפסול בעיקור היינו שנעקר כולו (מחבר), משמע בהדיא שאפי' בשעת שחיטה לא אסרינן בעיקור של שמיטת הסימן, אלא בנעקר כולו כו', ואין נמצא שום פוסק שיחלק בזה, ואין בו שום סברא לחלק (ט"ז). ומ"מ לדידן כ' הרמ"א שפיר, דמחמת מנהגא אנו מטריפין עיקור כל שהוא בשעת שחיטה, כמו ש' הש"ך אות כ"ג (פמ"ג), פי' דהכי קאמר, דרדיא מדינא אף בשעת שחיטה בעינן שנשחט רובו מלחי כו', אלא מצד המנהג אנו מטריפין אם אירע בשעת השחיטה, ולא כט"ז שהתיר אפי' בשעת שחיטה אם נעקר כ"ש, וז"ש רמ"א, ואנו נוהגין להטריף, כל עיקור ר"ל, כל שהיה בשעת שחיטה ואפי' במיעוט קמא דקנה שנשחט כ"ש, דעדיין לא התחילה השחיטה כלל, מירי דהוה אחצי קנה פגום, אפי' משום חשש שמא נגע בושט, והוה בשעת שחיטה תו מחמירין מצד המנהג, ויש לפרש עוד, דאף אם תפס הקנה לבדו, אפ"ה, כיון שאירע בשעת שחיטה, מטריפין מצד המנהג כו' (שם).

והוא שאותו הנשאר הוא במקום אחד (דכשר לדעת המחבר), אבל אם מיעוט הנשאר הוא מדולדל, שהוא מעט כאן ומעט כאן, פסול, שניכר הדבר שנעקר בכח, ומה שנשאר מחובר, חיבור מדולדל הוא, והוי ליה נעקר כולו ופסול, אבל אם לא נעקר אלא מיעוט ורובו קיים, אע"פ שרוב זה הנשאר הוא מדולדל, מעט כאן ומעט כאן, כשר (מחבר).

(יז)

אחד שחט שחט אחד מהסימנים, ונמצא ואחר שמוט שמוט, ואין ידוע אם קודם שחיטה נשחט או אחר שחיטה, הרי זה פסולה (מחבר), פי' ספק נבילה (ש"ך), וסיים מהרי"ק שם, ואין לומר

א ח ל שחיטה ר ח ל

והתיקון בחלק זה נפל בגורלו של יצחק אבינו ע"ה, במבואר במפרשים בפי הקרא, "אברהם לא ידענו", לשון עבר, וישראל לא יכירו, לשון עתיד כו', הענין הוא בזה, כי יצחק לבדו מתאמץ לפני הקב"ה להצילנו מן הדין, כי בבריתא העולם היה חסד לאברהם, ומדת יעקב שמור לעתיד, ועולם הזה מתנהג ע"י יצחק, לזה אמר כי אין ליצחק לסמוך על חסד אברהם, שקדם אליו, ולא על יעקב שהוא שמור לעתיד (עשרה מאמרות, ח"ג), ועל יצחק היה מוטל לחקן החיים הנוכחים היום יומים, להניח היסוד לבנין הרגל האמצעי, מהשלשה דגלים שהעולם עומד עליהם, והוא עבודה, העמוד התיכונ, שרוב בנין בנין של בני אדם העוסקים בבנין העולם תומכין עליו, ונחשב לחוט השדרה שבוכותיו העולם קיים. שבוילם היה יצחק משתדל לזמן להם תיקון, לירומם את חיייהם עליו, לרומם המעלה, כמרומו בקרא, ויצא יצחק לשוח בשדה (חיי), על עסקי שדה, הלך להתפלל על תיקון החיים של בעלי השדה, הכולל את כל צדדי החיים החברתיים, והיא עבודה, מלאכה, עסק, משא ומתן, וכל שארי תכסיסי מלחמת החיים, שבני אדם גם בני איש לוחמים את לחמיהם, וכל דצרי פרוסה שלהם, ומבואר במשנה, על שלשה דברים

אחר השחיטה על חוד הסכין טבעת אחת. דהיינו שהיתה חתוכה, ושני צדדי החתך על שני צדדי הסכין, והכשרתי, דבזה נראה ברור, שלא ע"י דחיקת הסכין על הגרירת נקפצה חוליה א' ממקומה, שהרי נחתכה הטבעת, ואין לחוש שמא תחילה נדחפה ממקומה, ואח"כ חתך (ט"ז). דעת הש"ך נמצא על הארץ להחמיר אם נמצא על הארץ, ואפי' נחתך הטבעת

מצד אחד, ע"ש. ולענין דינא הנה בס"ס כזה החמיר התב"ש כ"ו, אמנם אם בודאי רק מיעוט הוא, יש להכשיר (בנמצא על הארץ או על הסכין) ואף להש"ך כו' בספק אחד יש להתיר כו' שמא אחר שחיטה נעקר (פמ"ג).

(פ)

שחיטת תרנגול השוחט תרנגול צריך ליוהר שידחוק רגליו בקרקע, או יגביהנו שלא ינעץ רגליו בקרקע, כדי שלא יעקור הסימנים (מחבר). וה"ה בכותל, ובקצת ספרים כתוב שלא ידחוק, והוא טעות סופר (ט"ז), ואם לא נזהר ומצא אח"כ הסימן עקור, מ"מ לא הוה אלא ספק (פמ"ג).

וישחוט הסימן, אח"כ יעקרנו, אם דומות שתי השחיטות זו לזו כשרה, ואם השניה מאדמת יותר, פסולה (מחבר). כי שמא האודם הוא מחמת שהיה בה עדיין חיות, ול"ד למה שכ' לקמן סי' ל"ד, ט', שמדמין באותה בהמה, לפי ששם האודם הראשון, טרפה, ע"כ אין מכשול לפנינו (ט"ז). ועכשיו אין אנו בקיאים בבדיקה זו, הלכך בכל גונא אסור (מחבר).

(יט)

טבעת על הסכין שחט העוף כדרכו בהכשר, ואחר השחיטה מצא טבעת מהגרירת שלם על הסכין, כשר (מחבר), ויש מטריפין בזה, וכן עיקר ואין לשנות (רמ"א). אם נמצא מן הטבעת פחות מרובו על הסכין, או על הארץ פשיטא דכשר, שהרי אין כאן טרפות לגמרי, אף אם נעשה חתוכה על ב' ע"י דחיקת הסכין, ונראה צדדי הסכין אפי' אם ספק לנו אם הוא הרוב או לא, ניזול לקולא מטעם ס"ס, ספק שמא לא היה הרוב, את"ל שהוא הרוב, שמא נעשה ע"י גלגול הגרירת. ופעם אחת בא לידי באחד ששחט אוזא, ומצא

סימן כה

שצריך לבדוק אחר השחיטה, ובו ג' טעמים.

(א) בדיקת הסימנים לאחר שחיטה, במשמוש, בראיה, אם לא בדק. תקופת אגודל על שיפוי כובע, לבדוק אחר שמוטה, אחר הגרמה, אם שחט באמצע הצואר. זמן בדיקת הסימנים. (ב) לבדוק על ידי נוצה. (ג) נטל זאב בני מעים אחר השחיטה, והחזירם נקובים.

שראוי ונכון להעביר ידיו תוך חתך שחיטת בהמה להרגיש עם המשמוש, ששחט כראוי, דבראיה אין לבדוק פה, דבית השחיטה מלא דם, עכ"ל. ופשוט דעל שחיטת רוב קאמרו הכי (ט"ז). ור"ל, דל"ת דאין צריך יותר דכתב הטור, קאי אהגרמה, שא"צ לראות אם לא הגרים, לו"א דאשחיטת רובן קאי כו' דאל"כ

(א)

בדיקת הסימנים השוחט צריך שיבדוק בסימנים אחר שחיטה אם נשחטו רובן, או שיראה בשעת שחיטה שהן שחוטין רובן (מחבר). בטור כתב בזה, אם רואה אותן שחוטין לפניו, א"צ יותר כו'. ובמהרי"ל כתב בשם רבו באמת להחמיר,

אחל שחיטה רחל

העולם עומד, על התורה ועל העבודה כו' (אבות), כי שלשה עמודים אלה, השתלמו בהם שלשה אבות. אברהם איש החסד, תיקן עמוד ג"ה, יצחק תיקן עמוד העבודה, יעקב תיקן עמוד התורה, כמו שדרשו, יושב אוהלים, אהלי שם ועבר (תורת אבות). ועל גורל יצחק נפל לתקן את בעלי עבודה זו, להדרם ולרוממם למדינת דם ונשא ותכונת יצחק מרוממות בתורה, כתיב, ויגדלו הנערים, ויהי עשוי איש יודע ציד יצחק, עמוד העבודה איש שדה, ויעקב איש תם יושב אילים (תולדות), שני סוגים הם בתכונת בני אדם, איש שדה, המרמז להמון עם, עם הארץ, ויושב אהל, הוא הבן תורה וכן מוע. ויאהב יצחק את עשיו כי ציד בפיו (שם), כי בפיו של יצחק, ציד תמיד, כל היום יתאוה לאכול את הציד, ותמיד הוא בפיו לא יאכל דבר אחר, והוא הכביא לו כו' (רמב"ן). וצריכים להודות שההמון עם, האיש שדה הוא היסוד

א"י הקשה איך אנו סומכין על תוקף אגודל, דלמא המיעוט מדולדל ולא יצא לחוץ כו' וזה יפה הקשה כו'. וצריך לומר, דמלתא דלא שכיחא הוא שיהא המיעוט מדולדל, וכיון דלא היה מיעוט המצוי, תו לא מחמירין (פ"מ ג'). ויש מי אחר הגרמה שאומר שצריך לראות שהם שחוטין במקום שחיטה, בלא הגרמה (מחבר). דבעיקור אין צריך לבדוק אחריו, וסמכינו על רוב שאין בהם עיקור (הרא"ש). ודמא הא צריך לבדוק אחר הגרמה, דשכיח הוא בשחט סמוך לראש, שיגרום חוץ למקום הכשר (ט"ז). שחט באמצע חצואר והיינו בשחט סמוך לראש, ולא באמצע חצואר דרחוק הוא שיגרום, כן כתב התב"ש. וש"מ"ח סיים, אם שחט סמוך לראש ולא בדק, הוי ספק נבילה, ולא ידענא אמאי לא ודאי, שכל ספק השקול ואיכא חזקה, ודאי משוי לה. וכן כ' הוא ז"ל באות ג', דספק השקול ודאי משוי לה (פ"מ ג').

זמן בדיקא ויש לבדוק אחר זה קודם שיזרוק העוף מידו, ואם לא בדקו תחילה, בודק אח"כ, ולא חיישינן שמא ע"י הפירכוס נתרחב החתך (רמ"א). הג"ה זו צ"ל קודם ויש מי שאומר (ש"ך). לכאורה יראה דפליג אט"ז אות ג', דסובר הטעם שמא ישכח מדבק אח"כ, דלפי דבריו אין חילוק בין רובא להגרמה, דה"ה אחר הגרמה צריך לבדוק קודם שיזרוק מידו שמא ישכח. וא"כ בכיון עשה דמ"א כן, דכתב הג"ה זו כאן, לומר דקאי נמי אהגרמה, אלא סובר דהטעם דלכתחילה חיישינן שמא יתרחב כשיטת מהרי"י, דלא שייך זה בהגרמה אלא ברוב כו'. ויש בזה קולא וחומרא, לפי"ה הט"ז, שמא ישכח

איך חולק על אביו הרא"ש שהצריך לבדוק אחר הגרמה, ע"ש. ובמהרי"ל משמע, שאין לסמוך על ראיית עין (פ"מ ג').

ואם לא ראה שרובן שחוטין, אסור לא בדק (מחבר) והוי נבילה, דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת, ואינה ניתרת עד שיוודע לך שנשחטה כראוי, ש"ס (ש"ך). פ"י ודאי כל ספק השקול אוקמיה אחזקה, וכן משמע מרמב"ם בפ"א הל' שחיטה, הרי זה נבילה, ומשמע דהוה ודאי. והתב"ש כתב, להרמב"ם הוה ודאי נבילה, ולוקה משום נבילה, ולא לסמא במשא, ויראה כוונתו, דכל מה שהיתה עומדת בחייה, כן עכשיו, דהוי לקי משום אבר מן החי, ה"ה עכשיו כו' (פ"מ ג'). ונהנה לבדוק בדרך זה.

תקופת אגודל שתוקף אגודל על שיפוי כובע, ומתוך הדחק יפלטו הסימנים לחוץ, ואז יכול לדאות אם נשחטו רובן או אי עכ"ר שמוטת. כי אם לא יכנסו לפנים לאחר שהסיר אצבעו, הוי שמוטה וטרפה, מיהו אין צריך לבדוק אחר שמוטה, דסמכין ארובא, כמו בשאר טרפות (דמ"א), ובספרי העלתי דלכתחילה יש לבדוק גם אחר שמוטה, כדעת בה"ג, אלא דבדיעבד אם לא בדק, מותר, ודמי לריאה, כדלקמן סי' ל"ט, וה"נ שכיח לעשות שמיטה בשעת שחיטה, כדמשמע ממאי דאיכא בש"ס ופוסקים, גבי השוחט תרנגול בסוף סי' שלפני זו (ש"ך). תוכן כוונתו, דשמוטה הוה עכ"פ מיעוט המצוי כמו סירכות הריאה.

לבדוק אחר שמוטה משה צריך לבדוק, ומ"מ מ"ש דנא אין אוסרין דיעבד, הא באין הפ"מ אוסרין בריאה, ה"ה כאן כו' לאסור באין הפ"מ, ואולי יש לחלק כו'. וראיתי להתב"ש,

א ח ל שחיטה ר ח ל

לקיים העולם, הוא הוה את הכל ומפרנס לכל, הוא המכין מזון, וכל צרכי הבריות, ויושכי האהל מתאנים לאכול את הציז שהם מכינים, ותמיד הוא בסיו, ומגדד הנימוס והמוסר מחויבים אנתנו, לא רק להודות, אלא גם להלל ולשבח, לברך ולקלס, לאוהבם ולכבדם כמו שעשה יצחק, כי היה מכיר טובה וידע שאם אין קמח אין תורה, ואם לא ימצא מי שיכין צרכי אוכל, לא יוכל היושב אהל ללמוד תורה, וכדאי הוא הדבר, שבכל המדע כבר ידעו את זאת, ויחלקו כבוד להמון עם, וכן עשה הלל, כשראה איך ת"ח מבזים לעמי הארץ העוסקים בעבודה, המשיל להם משל, ההרים אמרו לבקעות, כמה קטנים ואין חשובים אתם, כמה גדול העולם, וכמה מר גורלכם, ענייכם אינם רואים לא שדות ויערים, ולא ערים וכפרים, אינכם נהנים מקוי זוהר השמש, על זה ענו הבקעות אם חזרתם אתם לנו את העפר והחול הניתן לכם, בעת שנתגדלתם להיות הרים, הייתם כמוני, וביאר הלל ואמר, אם אויכם לא יעבדו את השדות, כלניו כולני ברעב, ולכן בירך משה את זבולון, שמח וזבולון בצאתך וישכר כאהליך, כי זה תלוי בזה (מדרש), אמר ר' ששון בן לקיש, אומה זו כגפן מנשלה, ומורות שכה אלו בעלי חיים, אשכלות שבה, אלו ת"ח, עלין שבה אלו עמי הארץ כו' (חולין, צ"ב). עלין שבגפנים סובלין הרוח ומגינים על האשכלות שלא יכר שרב, שמש וחרחות, כך עמי הארץ חורשין וזורעין וקוצרין, מה שתלמידי חכמים אוכלין

מלברוק, הוה חומרא אף בבהמה דלא שייך פרכוס, צריך לברוק מיד. וה"ה הגרמה, ובעוף אם שחט הושט, ג"כ הרין כן. ואילו לטעם הש"ך, בבהמה אין צריך, ועוף דנקיט דמ"א הוא בדרוק, ואם שחט הושט בעוף, א"צ לברוק מקודם, דוקא קנה יש חשש שמא יתרחב כמ"ש הש"ך, ויש ג"כ חומרא לש"ך, אם אמר לאחר שזכיר לו הבריקה, דלא שייך שישכח רשנים לא ישכחו כמו גבי בדיקה כו', אפ"ה אסור שמא יתרחב, ולט"ז שרי כה"ג (פמ"ג). באור ורוע מביא להתמיר כשזרקו, דחיישינן שמא נתרחב החתך, והב"ח כדי לישב הדברים שנכתבו בשם א"ז חילק, דהיכא דנמצא הסימן שחוט כולו, ודאי לא חיישינן שנקרע יותר בפרכוס, אבל בנמצא שחוט רובו חיישינן, ולא כיון יפה כו', אבל אני קבלתי חילוק נכון מפי אומ"ם כ"ץ ז"ל, דודאי דרך הקנה להתפרק, וחיישינן דבלק נעשה רוב בפרכתו, אבל כשנמצא הושט שחוט, כשר, דאין דרכו להתקער אלא באורך, ולא בדוחב (ש"ך). וט"ז מיקל בכל ענין, ע"ש.

(ב)
לברוק ע"י נוצח הבורקים בנוצה לראות אם נשחט הרוב, טועין הן (מחבר). דשמא לא נשחט הרוב, ואנן בעינן רוב הנראה לעינים, מרדכי, ובהג"א מא"ז כתב, דאפי' שוחט המיעוט, הנוצה קורע ואסור (ש"ך). ופירוש הב' מחמיר, דאף אם נמצא אח"כ רוב אסור, דשמא הנוצה קרעה ונעשה רובו, אסור (פמ"ג).

(ג)
נפל זאב בני מעים, נשחטה כדאוי, ובא והחזירום נקובים זאב ונטל בני מעיה והחזירן כשהם נקובים כשרה, ולא חיישינן שמא במקום נקב נקב (מחבר). דכיון דנשחטה הרי היא בחזקת היתר, עד שיוודע לך במה נטרפה, ש"ס, ופוסקים. ובסי' ל"ז ס"ה נתבאר דאפי' יש נקבים הרבה שלא במקום שיניו, תלינן כולו בזאב (ט"ז, ש"ך). אבל קודם שידעינן שנשחטה כדאוי, בחזקת איסור עומדת, וכל ספק שאירע בשחיטה טרפה (רמ"א).

סימן כו.

דין נקב בושט או בבני מעיים קודם השחיטה, ובו ב' סעיפים.

(א) ניקב הושט קודם גמר שחיטה, נגד מקום שנשחט. (ב) שחט הקנה, וניקבה הריאה. שחט הושט וניקבו בנמ"ע.

נשחט הקנה, מ"מ אין טרפות פוסל בושט שנשחט כבר כו', וכ"ש אם ניקב הושט אחד שנשחט כולו קודם שחיטת הקנה, דכשר דלא כהב"ח (ש"ך).
שחט חקנה וניקבה הריאה; שחט הקנה חושט, וניקבו בני מעיים; וניקבה הריאה קודם הושט, שחט הושט וניקבו בני מעיים, קודם ששחט הקנה, טרפה (מחבר), אע"פ שחיי הריאה תלוין בקנה, וחיי המעיים תלוין בושט.

חל

שחיטה

אחל

(רש"י). ומצינו, שחכיבה אצלו יתברך המלאכה, יותר מזכות אבות, שזכות אבות הציל ממון, שנאמר, לולי אלקי אברהם כו', כי אתה ריקם שלחנו, הרי ממון. וזכות מלאכה הצילה נפשות, שנאמר, את יגיעי כפי ראה ויוכח אמש. שאמר לו השמר לך מדבר עם יעקב כו' (ילקוט חדש, ל"ה). ועל יצחק אבינו נפל הגורל להביא תיקון בחיי היומיים, במצחת הנוגות בין אדם לחבירו, הנחשבים להאטונים של הקיום, הסובבים וחותרים על שני הצירים הכלליים, והן "הרכשת הצרכים", ו"תשמושי הצרכים". כדי לרכוש לעצמם צרכי הספקת החיים, אנשים נפגעים זה בזה, ללחום את לחמם, והחסרון בסדר ומסטר, בחוקים קבועים ומתוקנים בחיי החברה, מביא לידי גזילה ושפיכת דמים. זה חוסף וזה רומם, גוול על ימין ועל שמאל,

איסור בנקיבת הושט אחר שחיטת רובו, י"ל שאני הכא דיש בעלמא טרפות למעינים בפני עצמם בלא הושט, וע"כ גם כאן אוסר הנגב בהם אחר שחיטת הושט, משא"כ בושט עצמו, דכיון שנשחט רובו, הרי הוא כמאן דליתא (ט"ז).

אפ"ה שייך בהן טרפות, עד שישחוט שניהם, קנה וושט (ש"ך), ולא אמרינן כיון ששחט הושט הו' המעינים כמנחים בסל כו', דקיי"ל יש טרפות לחצי חיות, ולכאורה יש להקשות מזה על מה שכ' בסמוך בשם רש"ל, דאין

סימן כז.

שלא לחתוך אבר מהבהמה בעודה מפרכסת, ובו סעיף אחד.

(א) לאכול ממפרכסת לאחר שחיטה, שחט הקנה וניקבה הריאה.

מפרקת העוף, שנשברה ונקשרה.

כ' התבאר שם"ח, ומיהו בהנך ששה נבילות יש לעיין כו' (פמ"ג).

מפרקת העוף עוף שנשברה מפרקתה, שנשברה ונקשרה ונקשרה, והחוט והבשר שלמים, יש מי שרוצה

להטריף, שמא נשבר רוב בשר עמה, וחזר ונרפא כמו שחזרו השברים יחדיו, והיו כקרום שעלה מחמת מכה כו', והט"ז חולק ודעתו

להכשיר ע"ש, ולענין דינא נשברה מפרקת לחוד, כשרה אף בלא הפ"מ, הא עם רוב בשר, יש להתמיר באין הפ"מ ומה"מ יש להתיר,

ומ"מ לא חיישינן שמא נפסק החוט וחזר ונתרפא, כדמוכח לקמן, נפסק השדרה ולא נפסק החוט, כשרה, ולא אמרינן שמא נפסק

ג"כ החוט כו', ועיין בתב"ש כאן (פמ"ג).

אם חתך מבהמה טמאה קודם שתצא נפשה, כיון דלא שייך בה שחיטה, אסור להושיט

ממנה לבן נח (ש"ך) בהמה של עכו"ם ששחטה ישראל, אסור להושיט לב"נ, מאחר שהוא לא נצטוה על השחיטה, א"כ בבהמה שלו לא

תותרה לו בשחיטה, ודינה כשחטה עכו"ם, ואם חתך ממנה בעודה מפרכסת, אסור להושיט

לב"נ (שם). ויראה ודאי מלשון הרשב"א והש"ך, דוקא ישראל בטמאה וגוי בטוהרה

אסור בעודה מפרכסת ליתן לגוי, הא ישראל

(א)

לאכול ממפרכסת חתך מבהמה לאחר שנשחטה כראוי, ועודנו

מפרכסת, אסור לאכול ממנה עד שתמות הבהמה (מחבר), דכתיב לא תאכלו על הדם, דמשמע קודם שתצא נפשה, וסיים בטור, אבל

לאחר שתצא נפשה מותר לאכלה, ולהאכילה לעכו"ם כו', כיון שלישאל מועיל השחיטה, ומותר מה שנחתך בעודה מפרכסת, כל שהמתין

עד שמתה, וליכא מידי דלישראל שרי, ולעכו"ם אסור כו' (ט"ז).

שחט הקנה הקנה וניקבה הריאה, לאו וניקבה הריאה ודאי טרפה אלא ספק, ולצורך

הפסד גדול, אי יש עוד ספק, יש לצדד, ובלא הפסד גדול, אין לצדד כלל,

דרוב הפוסקים סוברים דהו' ודאי, דלית הלכתא כר"ל, ואי נתנבלה בשחיטה הסכים

התב"ש ובכו"פ ג"כ דאסור ליתן הבני מעיים לעכו"ם, ומיהו אי טרפה או קודם שתצא נפשה,

מותר ליתן לגוי, דאף דלישראל אסור משום טרפה, או משום איסור לא תאכלו, מ"מ כיון

דאיסור אמ"ה חלף והלך לו, גם לב"נ מותר ואם נתנבלה א' משהה נבילות מטמאין

מחיים, וחתך בשר בעודה מפרכסת, שרי ליתן לב"נ, דלאו חיה הוא, כיון דמטמאה מיד, וכן

רחל

שחיטה

אחל

ואיש את רעהו חיים בלעו, ומביא חרבן בעולם, כמו שקרה לדור המבול שהשחית כל בשר את דרכו, כלומר את דרך וסדר החיים, ובא קץ לכל בשר, לפעמים יבוא הקץ ע"י מבול מים, לפעמים ע"י מבול של אש המביא כליון ואבדון ע"י מלחמות ותהפוכות שונות.

וכרתם אב על בנים, היו דואגים אבותינו הקדושים על גורל בניהם, והשתדלו להביא תיקונים שונים בדרבי חיהם, כמו שמצינו באברהם שתיקן דור אנוש, שהיו עובדי עכו"ם, ועל יצחק נפל לתקן חטא דור המבול, והוא

שפית דמים, ויעקב תיקן דור הפלגה (מגלה עמוקות), וזהו דכתיב, ויצא יצחק לשו' בשדה (חיי), לצלאל בתקלא (אונקלס), ואין שיחה אלא תפילה (ברכות, כ"ח), והאבות הקדושים אינם מתפללים תפילה פרטית, רק בעד הכלל

כולו, הם מבקשים בתפילות על תיקון הדורות לדורותם עדי עד, ובתפילה המנחה שהיה יצחק מתפלל בשדה, היה מתפלל על התיקון בשדי החיים התברותיים הכלכליים, שלא יחזרו ויבואו דורות כדור המבול, ולא במקרה

נמסר התיקון של עמוד העבודה ליצחק, כי יש לו שייכת קרובה לבעלי העבודה, ומה שקרה לזה קרה לזה.

בטרפה, אף דאסור לישראל משום טרפה. דכה"ג לא שייך מי איכא מידי, כמ"ש בתוס' חולין, ל"ג. מ"מ כיין דרמני נה"ה שחיטה להוציא מידי אמ"ה לישראל, ה"ה נמי לבן נח, וליכא ביה משום לפני עור כו'. ומיהו כל שנפסלה בשחיטה, ולא מהני הך שחיטה מידי אסור ליתן הבנמ"ע לגוי, דלא קי"ל כר"ל, (פמ"ג).

היינו משום ספיקא, או רכרוב שנים הוה עכ"פ כמאן דמנחי בדיקולא דמיין. והעולם אין גוהרין מזה, ואולי סומכין על רברי פר"ח דלא קי"ל כר"ל, וכבר התבאר דאינו כן, ועוד, אף להפר"ח יש קצת עיון בסי' גופא, רמורה איהו גופא דכמאן דמנחי בדיקולא דמיא (פמ"ג).

סימן כח.

דיני כיסוי הדם, ובו כ"ד סעיפים.

(א) בעלי חיים הצריכים כיסוי, לא יענג עצמו בתפנוקים באכילת בשר. מצות כיסוי היא מצוה בפני עצמה. שחט ולא כסה, אם פרוצים בכיסוי, (ב) לגרד על הכיסוי, שכן לכרך, שהחינו על כיסוי, על השחיטה, הטעם, (ג) כיסוי בכוי, לשחטו ביו"ט, לשחוט בפולי ביו"ט, שחטן ביו"ט, לקבל הדם בכלי ביו"ט, (ד) לכסות דם בפולי, (ה) עפר למטה, הונמה בפה, (ו) איך לכסות, (ז) לא היה עפר למטה, (ח) מי צריך לכסות, קדם אחר וכו', לכבד במצות כיסוי, (ט) שחט הרבה עופות, נבלע הדם בקרקע, (יא) כיסוהו הרוח, כיסה הוא עצמו ונתגלה, (יב) דם שנפל לתוך המים, (יג) נתערב דם בהמה, נתערב במים, שחט דבר דאחילו בו ריעותא, (יד) שחט עוף, ועליה בהמה, שחט עוף על בהמה, לשחוט עוף במקום שעתידי לגלות הכיסוי, כשצריך לדם, אם מותר לגלות, אם עוף אחדונה נתגלה, (טו) אם מחויב לכסות דם הניח, ושעל הסכין, אם צריך לכסות כל הדם, דם הנפש, (טז) אם לכסות כששחט לחולה בשבת, לכסות מיד אחר השחיטה, (יז) השוחט ונתגלה, אם לכסות טרפה, חשויק ששחט, אם לכסות, גדול ואינו יודע ה"ל שחיטה, (יח) השוחט רק לדם, נוח, מעקר, (יט) בדיקת הסכין והסימנים קודם הכיסוי, נאבד הסכין, (כ) זמן כיסוי בחיה, אחזות שמלעיסין, דבר דאחילו בו ריעותא, ספק טרפה, (כא) אם אין עפר לכסות, הולך במדבר או בספינה, לשחוט לתוך סנדל של עור, (כב) שחט ולא יצא דם, (כג) הדברים הראויים לכיסוי, (כד) לכסות בעפר המדבר, בסיט, עבר וכיסה בדבר שאין מכסין, למכור המצוה בדמים, שוחט שפלטוהו ע"י עד א', והוא יודע בעצמו ששקר הדבר, אם לשחוט לעצמו.

(ט"ז, רש"י). ועיין יש"ש כיסוי הדם (מברייחא) סי' ג', דאנו שאין בריאיה, אוכלים בשר, ומ"מ לא יעדן עצמו בתפנוקים, והעתיק דברי הרמב"ם ז"ל, אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמרפה עצמו עליה, ולא כאלו שלומדין מתוך עידון, ומתוך אכילה ושתייה, אלא במי שממית עצמו עליה, פירוש, שמצער גופו תמיד, ולא יתן שינה לעיניו כו' אמרו חז"ל כו'. ועיין בספר המדע פ"ה כתב

(א) כע"ה הצריכין כיסוי השוחט חיה או עוף, צריך לכסות דמן, בין צדן עתה, בין שהיו מזומנים בידו (מחבר), דכתיב אשר יצוד ציד, מ"מ, א"כ למה נאמר יצוד, למדך תורה דרך ארץ, שלא יאכל בשר אלא בהזמנה (חז"ל), כאילו הוא צד שאינו מזומנת לו, כלומר, שלא יאכל בשר תדיר

א ה ל שחיטה ר ח ל

יצחק נעקד על המזבח והביא את עצמו לקרבן עולה, שבזכותו העולם קיים, כמבואר בחז"ל, אלא אמר רב יוסף קרא אשכח כו', ויאמר דוד זה הוא בית כו', וזה מזבח לעולה לישראל, כי בית כו' (ד"ה א', כיב), בשלמא בית מנכרא, אלא מזבח מנא ידעיקו, ור' יצחק נפתח אמר, אפרו של יצחק דאש שמזנת באותו מקום כו' (ובתים, סי"ב), ובמקום אחר כיצנו בגמי וז"ל, ובהשחית ראה ד' וינחם (ד"ה א', כ"א), כאי ראה אמר רב כו', ושמואל אמר, אפרו של יצחק ראה, שאנ' כו' (בבבב, סי"ב), וכן מצינו בתפילת משה על ישראל, אם הריגה הם חייבים, זכור ליעתק אביהם ששפט צוארו ע"ג המזבח לשחוט (ש"ר, מ"ד), וכן הוא ג"כ הדבר בעובדי עבודה, המוסרים את נפשם על קיום העולם, כי כל עובד בנפשו יביא לחמו, כמבואר בחז"ל בפסוק, כי תבוא בכרם רעין ואכלת

על דם בהמה, לריבא עפר למטה, אפ"ה נוסח
הברכה חורא היא, והתב"ש כ' טעם (מה שאנו
אומרים פרט המצוה) דכתיב וכסינו את רמו,
לשון העלמה כו', לכן אנו אומרים בעפר, לומר,
רמזוה היא לכסות בעפר, ונכון
שכח לברך הוא, ואם שכח לברך קודם
הכיסוי, פרי"ח כתב יברך אח"כ,

כיון דבה"ג סובר דעיקר הברכה הוא אח"כ,
והתב"ש העלה דאין לברך אח"כ לחוש לרברי
הרמב"ם ז"ל כו' וכן ראוי להורות, דספק
ברכות להקל כו', הש"ך הראה מקום
שחחינו לאות כ"ט דאם ממצח בנגדו, ולא
יאמר בעפר, כ"א על כיסוי דם,
ולענין הלכתא עיין מה שכתבתי שם (פמ"ג),
מי ששחח פנים ראשון מברך שהחינו על
הכיסוי, אבל לא על חשיפתו, רמזיק ברי"ה
(דמ"א), ז"ל הגהות מנהגים שהביא בד"ה,
דכיסוי הוי מצוה, כראמרינן, בזכות שאמר
אברהם ואנכי עפר ואפר, וכו' בניו לשני מצוות,
הווי כמו ציצית וטובה דמברך שהחינו עכ"ל,
והש"ך האריך להקשות, מ"ש משאר מצות,
כמו תמילין ומוזה וכדו', שאין מברכין
שהחינו, והניח בצ"ע, ויש לומר, דהשחיטה
היא בידו, ואינו מצוה לשחוט, דהא יכול להיות
לעולם בלא בשר, או שישחוט אחר, אבל
בכיסוי, החוב מוטל על כל אדם שרואה דם
לכסות, כדלק"ח (ש"ך), והפרי"ח הסכים שלא
לברך שהחינו בפנים ראשון על הכיסוי, ועיין
כנה"ג הניח בצ"ע לכן יראה ודאי דאין להכניס
עצמו בספק ברכה, והתב"ש הסכים דמברך,
וצ"ע (פמ"ג).

(ג)

כוי כוי שהוא ספק חיה, וכלאים הבא
מבהמה וחיה, צריך לכסות רמן, ואינו
מברך (מחבר), הש"ך העלה דמיידי בצבי כא
על תחישו, הא איפכא, ודאי מכסה בברכה,
לדועז אם ודאי חיישינן (ט"ז, ש"ך, פמ"ג)

כנה"ג, ו', דהא דאמרינן לעולם יכבד אדם
אשתו ובניו יותר ממה שיש לו, היינו
במלבושים, דר' יוחנן קרי למאני מכבודותא,
ולא באכילה ושתייה, וכ' בשם דמ"א, דאם הוא
אניא דעתיה כד' יוסף, יכול לערץ עצמו, שזה
ג"כ משמירת ובריאת הגוף עכ"ל, העתקתי זה
מפני שהם דברי מוסר והשכל (פמ"ג).

והכיסוי היא מצוה בפני עצמה
מצוות כיסוי (דמ"א), ואין להקשות ממה
שכתב הרא"ש, מביאו בטור
ס' כ', דמצות כיסוי היא גמר מצות שחיטה,
דכאמת היא מצוה בפני עצמה, אלא שייכה
אחר מצות שחיטה, כמו תפילין של ראש עם
של יד, ואין להקשות למה פסק כהנ"ה, י"ט,
ד', שמונת לרבר בין כיסוי לשחיטה, מ"ש
מסח בין תפילין לתפילין, י"ל, דבתפילין
שייכה הברכה רשל ראש גם על של יד, כמו
שזכרנו בהל' תפילין (ט"ז).

אבל השחיטה כשרה, אף
שחט ולא כסח אם הויד ולא כסה (דמ"א),
ואם העם פרוצים שאין
מכפין או אין מברכין על הכיסוי או על
השחיטה, יש למגרד מילתא, ולאסור השחיטה,
והתב"ש כתב, דה"ה אם אותו השחוט לחדר
הוא פרוץ ואין מברך על השחיטה וכיסוי,
יש לאסור (פמ"ג).

(ב)

ברכת כיסוי חייב לברך קודם שיכסה,
אקב"ו על כיסוי דם בעפר
(מחבר), אע"פ שלא מצינו בשום מקום
שמוכרינן פרט המצוה כבכרחה, אלא דרך כלל,
וא"כ היה די לומר על כיסוי דם לחור, מ"מ
הכא שאני, שעושה שני מצות, דהיינו כיסוי
שלמטה מן הדם, ושלמעלה, וזה נלמד מן בעפר,
ע"כ צריך לומר בעפר, להורות על שני המצוות
(ט"ז), ואף אם נבלע הדם, וירשמו נידר,
דלית ליה אלא כיסוי מלמעלה, או דם חיה

רחל

שחיטה

אחל

כנפשי כו' (דברים), כנפשי, מלשון כשעור השכירות שלו, כי הפועל מסכן את נפשו על השכירות שלו
(בבא מציעא—), ומסקר את נפשו על מזבח החיים, להכין לבני דאם ממיטב הארץ, וכן מצינו אצל יצחק, איר
תנינא, ויקח כוי את המאכלת, למה נקראת סכין מאכלת כו', כל אכילות שישאל אובלין בזה"ה, אינם אובלים
אלא בזכות אותה מאכלת (ב"ר, נ"ו), ולאחר החרבן שהתפילה באה במקום הקרבנות, הפועלים מביאים קרבנות
במקום תפילה (כי הפועל העומד בראש האילן, אינו יורד להתפלל), כנאמר, ואילו הוא נושא את נפשו (תצא)
אל השקר הוה הוא נושא את נפשו למות עלה כבש ונתלה באילן (רש"י).

ויצחק בא ללמד אותנו את הכרת הקדושה שבעבודה, והרגשת ריח השדה, כי ראה שם ברכת ד',
ריח השדה כמו שאמר, ראה ריח בני, כריח השדה אשר בירכו ד' (תולדות), ריח בגדיו מריחים כריח
שדה, פ"י בציצים ופרחים, שהוא איש שדה, וקלטו בגדיו ריח השדה, וע"כ בירכו (שור),
וכשכא יצחק אל השדה, ראה שם השכינה, ולכן התפלל שם תפילתו, דכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה

בית חלכות שחיטה סימן כה שמואל

(ח)
עפר למטה צריך למטה עפר תיחוח, וצריך להזמינו בפה, ויש אומרים שאינו צריך (מחבר). רכתיב בעפר, מלמד שצריך ב' כיסויים (ט"ז), ועפר דלמטה צריך שיהא כמו עפר דלמעלה בכל הלכותיו, דבר שמצמיח, או שיהא נקרא עפר (פמ"ג). העפר דלמטה צריך להזמין בפה לשם כיסוי, היכא רמצא עפר תיחוח כו'.

חזמנח וכן כשנותן הוא לשם עפר תיחוח, חשוב כהזמנה כו'. אבל עפר שלמעלה, לכ"ע צריך שיתן הוא כו'. ונ"ל דלא פליגי אלא למצוה מן המובחר, אבל בריעבר, פשיטא דלכ"ע א"צ שיתן הוא אפי' עפר שלמעלה, דהא כיסהו הרוח בסי' י"א פטור מלכסות (ש"ך), דעיקר כוונת הש"ך נמי הכין הוא, דבעינן שיאמר בפה אם מצא עפר מוכן, או שיזמין בידו וא"צ לומר בפה, ועפר למעלה וראי נוטל בידו, זה הוא הוימוק, וא"צ לומר בפה שעושה לשם כיסוי (פמ"ג).

(ו)
איך לכסות מכסה בידו או בסכין או בכלי אחר, אבל לא בדגלו, כדי שלא יהיו מצות כוונות עליו (מחבר). ד"ל קתא של סכין, אבל לא בראשו, דשמא יפגום אותו (ט"ז, ש"ך) השוחט המכסה בלהב הסכין, ייה להעבירו (פמ"ג).

(ז)
לא היה עפר למטה שחט ולא היה עפר למטה צריך לגדוד הדרם, וליתנו בעפר תיחוח, ולכסות עפר תיחוח עליו (מחבר).

(ח)
מי צריך לכסות מי ששחט הוא יכסה, ואם לא כיסה ודארו אחר, חייב לכסות (מחבר), בגמרא יליף לה מרכתיב ואומר

אין שוחטין אותם ביו"ט (מחבר), רכין דצריך לכסות, וביו"ט אין רשאים לכסות, לא ישחוט לכתחילה (ש"ך). ולשחוט כיו ביו"ט אם יש לו עוף, לכאורה שרי, דמכסה בשביל העוף, מ"מ כיון דכתבו לא ישחוט זה על זה, אלא זה אצל זה, א"כ צריך טורח לכסות שתייהן, תו אסור, כמ"ש בסמוך, ובפולי אסור לשחוט כיו אסור, כמ"ש בסמוך, ובפולי אסור לשחוט ביו"ט (פמ"ג).

לקבל הדרם בכלי ואם שחט ביו"ט (כיו וכלאים) אינו מכסה דמן, ובבילה אם רישומו ניכר, יכסנו (מחבר). ונ"ל דבזמן הזה, שאפי' לכתחילה היה יכול לשחוט לתוך הכלים, אלא שאין אנו נוהגין, א"כ בדיעבד אם שחט ביו"ט, יכול לקבל הדרם בכלי אפי' לכתחילה כו'. ומ"מ יותר טוב ליתן עפר וצוריות בכלי קודם קבלה (ש"ך בשם ב"ח). הביא דעת הב"ח להקל, ומ"מ לכתחילה לא יעשה כן (פמ"ג).

(ד)
לכסות דם בפולי הבופלי נוהגין שלא לכסות דמו (מחבר). ויש מסתפקים בבופלי, שהוא שור הבור, שמא היה הוא, ע"כ טוב לכסותו בלא ברכה, או לשחוט עוף ג"כ, ואז יכול לברך על הכיסוי משום העוף (דמ"א) וישחוט העוף אצל הבופלי, ולא את הבופלי (ט"ז). דלפעמים ייה בטל, ושמא אין דם הבופלי טעון כיסוי, ולא ידענא, אמאי לא כתב הטעם דאין עפר למטה תחת העוף, דם הבופלי מפסיק, ושוב ראיתי בתב"ש ח' כתב זה הטעם, וכ', דהש"ך, י"א, דמז לזה ושם יבואר, ומ"מ יש ליישב למה שכי' הלוש, הביאו הט"ז, י"א, דחיה ע"ג בהמה אם יש עפר למטה מורים דמיו במינו אינו חוצץ, א"כ י"ל דמש"ל הוצרך לטעם זה, דאי משום הפסק, מין במינו אינו חוצץ (פמ"ג).

א ח ל שחיטה ר ח ל

(עשרה אמרות, ס"ט), וידוע, שהרגשת חוש הריח, היה חוסם מקום חשוב כחי האנשים, בעת שהיו קרובים יותר אל אדמה, והיו משחמשים בחוש זה לזכרים הרבה גשמיים ורוחניים. להרכשת הצרכים ולהזהר מהאויס להתרחק ממנו כשעת סכנה. ובחוש הריח התרחק רכש לו גם מריח השדה ריח ד' השוכן בטבע כל הצמחים, כי אלקים כגמי' הטבע, ועיי' נחקר אל ד', להגות מזיו השכינה. ומאז נתרחקנו מעל אדמתנו, נחלש אצלנו חוש הריח של ריח השדה, ונאכזר מאתנו ורך אחד להתקרבנות השכינה. ומצינו בחז"ל, אברהם קראו הר ויצחק קראו שדה כו', כי כזה היה נצרך להביא חיקון. וכשהיה משמש את יעקב, והרגיש את הריח יד עשו, כלומר ידי העובד, מיד התחיל לברכו, כי זה היה המטהר שלו, להביא חיקון בעבודתו. כי הקול קול יעקב הוא ברוך ומבורך, ואין צריך ברכה, כמבואר הטעם שלא היה בדעתו לברך גם את יעקב. כי אמר זה צדיק, ואינו צריך חיזוק, לא כן עשוי, ולכן צריך הוא הברכה (ר' יוסף קמחי) הוישב אוהלי מפני שאינו כא כיכ כנגיעה עם אנשים אין צריך לחיזוק כ"כ, כהאיש שדה, היוצא תמיד לחלוט את לחמו בשדי המלחמה, וכמו שאמר המגיד מדובנא להטון מחילנא ז"ל, כפרק מוסר שלו, טוב לך שאתה יושב בגור ומסור על התורה, לך אל השוק, ובא בנגיעה עם כל

(יב)

דפ שנפל לתוך המים דם שנפל לתוך המים, או מים שנפל לתוך הדם, אם יש בו מראה דם, חייב לכסות, ואם לאו פטור (מחבר) דלא אמרינן כמה כמה בטיל, דאין דחוי אצל מצוות (ט"ז). דם שנפל לתוך מים מכסה בלא ברכה כו'. אם יש לו עוף אחר, ישחוט אצל זה, ויכסה ויברך על שתיהן ככל הספיקות, נפל מים לתוך דם, מכסה בברכה (פמ"ג).

(יג)

נתערב בדם בחמת נתערב הדם ביין אדום או בדם בהמה, רואין היין ודם בהמה כאילו הם מים, ואילו נתערב במים כשעור זה היה בו מראה דם, חייב לכסות (מחבר) נ"ל. דהכי נמי אם שחט חיה או עוף ונפל הדם לדם בהמה וכה"ג, בענין שאם היו רואין הדם בהמה מים, לא היה בו מראה דם, ושוב נפל לתוכו יותר בענין, שאם היה מים היה חוזר וניעור, חייב לכסות (ש"ך), ר"ל בלא ברכה, דבעיא דלא איפשטא היא, אם נראה ונודעה חוזר ונראה כו', כתב התב"ש, כ"א, דאם נתערב דם חיה בדם חיה שחטה מקצת דמה, דתו א"צ למיכסי לכולה דמא יש להסתפק אי מבטל, ויש לכסות בלא ברכה, ודע, דאמרינן בס"י י"ט, דאם שוחט דבר דאיתלד ריעותא ישחוט עוף אצלו ולא ע"ג, אף דדאשון חיה או עוף הוא, דלמא יהיה טרפה, ופטור מכיסוי, ומבטל דם חבירו, והוא פשוט (פמ"ג).

(יד)

שחט עוף ועליו בחמת שחט עוף או חיה ועליו בהמה, פטור

לבני ישראל, אזהרה לכל ישראל, והטור סיים אלא שהשוחט קודם לכל אדם, הלכך אם קדם אחר ופיסה, חייב ליתן לו עשרה זחובים, שכן ברכה שביטל ממנו עכ"ל הטור. אבל הטור מסיים שאין גובין זה בזמן הזה, דהוי כמו דיני קנסות, והסמ"ק כתב, דלא טוב עשה וצריך לפייסו (ט"ז). והוא הדין דאם תפס לא מפיקנן מיניה, וכגון שאמר הברכה בלחש שלא שמע חבירו, הא בלא"ה שומע ועונה אמן גדול יותר מהמברך, ואי לא ענה איהו דאפטר אנפשיה, ובזה עכ"פ צריך לפייסו שבטלו מהמצוה, וה"ה בספק טרפה, דמכסה בלא ברכה מ"מ צריך פיוס כנ"ל. ואם רשאי השוחט לכפר במצוה זו לאחר לכסות, להשיך ח"מ, שפ"ט, משמע דאסור, והתב"ש, י"ד, העלה דרשאי לכפר, ובאמת כיון דנוהגין העולם, אף שאבי הבן מוהל, מכבד לאחר, ה"ה כאן דרשאי לכבד (פמ"ג), ולא ראיתי נוהגין בכיסוי כן (שם).

(טז)

שחט הרבה עופות שחט מאה חיות או מאה עופות, או ששחט חיה ועוף במקום אחד, כיסוי אחד לכולם (מחבר).

(יז)

נבלע הדם בקרקע השוחט ונבלע הדם בקרקע, אם רשימו ניכר, חייב לכסות (מחבר).

(יח)

פיסחו הרוח כיסדו הרוח פטור מלכסות, חזר ונתגלה חייב לכסות. הוא עצמו פיסחו ונתגלה, אינו חייב לכסות פעם אחרת (מחבר).

רחל

שחיטה

אחל

שדרות אנשים, ותראה איך קשה הוא להיות צדיק, ועוד, מי שיוכה להיות יושב אהל ולעסוק בתורה, בחכמה ובמצוות, כבר ברור הוא, ואין דבר בעולם שיוכלו בו לברכו, שיהיה יותר חשוב מזה, כמו שאמר הקב"ה לכלם כשרצה לברך לישראל, ברוך הוא. בקבלת התורה, קיבל את כל הטוב והיפקר בעולם, וכמרומו בדברי יצחק לעשו, גם ברוך יהיה, כלומר, אף אם לא יהיה מברכו, יהיה ברוך, ויצא יצחק לשונו בשדה, להתפלל על השתלמות בהנהגת החיים היום יומים, וכשנתגלו בניו, בירך אותם ברכת של המהיה ועל הכלכלה, ולימד להם ולדורות הבאים, הלכות הנהגת חיי התורה, הנחלק לשני פרקים כללים, הלכות הרכשת צרכי החיים, והלכות תשמוש בהספקת הצרכים. לימד אותם איך להביא התרוממות וקדושה במעשי ידיהם, איך להשתמש בצרכי החיים היום יומים, בדרך שהצדיקים ילכו בו, ואיך להשמר מהדרך שהרשעים יכשלו בו, ולימד לבניו ולבני בניו לדורותם, לאמר, איש אשר יצוד ציד, בשביל הרכשת הצידה למחיתו, יתנהג בעבודתו באופן היותר קל ונקי, בלי שום אשירות רגש של רציחה, כי גם החוש של התגברות האגרעסיה במשא ומתן, גובע ממקור רגש הרציחה שבאדם (פרוש מעגריגל), והוא נזהר, שהקרבן, הציד אשר יעלה במצודתו לא יסבול קשה מחמת צרכו וחפצו להנות מהחיים, ולא ללמד לעצמו יצא לאמור לבנו, שא נא כליו, תליו וקשתך, וצא השדה, וצודה לי ציד" (תולדות), רק לרמוז לו על הכלל כולו של עבודה, מלאכה, משא ומתן, וכד', וכל אופני הספקת הצרכים,

מלכות (מחבר), שהרי דם בהמה למעלה, ומה יכסה (רש"י, ש"ך), דמ"מ הוה כסכוה הרוח, דאידחי מלכות, כיון דמכוסה הוא. ולפ"ז יש לכאורה להוכיח, דכסוה הרוח בדברים שאין מכסין, אפי"ה פטור מלכות. ועיין תב"ש, א', נסתפק בזה, אי כסוה הרוח בדבר שאין מכסין, או כסוה מלכות, ובל"ה, קצ"ג ב', אין הכרע בכסוה הרוח, אי דוקא בדברים שמכסין, או אף בדברים שאין מכסין (פמ"ג).

שחט בהמה ושחט עליה חיה עוף על בהמה או עוף, חייב לכסות (מחבר) ואע"ג דליכא עמר למטה בינו לבין דם בהמה, מ"מ מאי דאפשר למיעבד עבדינן כו' (ש"ך), ומפרש הטעם בגמ', כיון דמ"מ היה ראוי תחילה לתת עמר למטה, וכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו (ט"ז).

הב"ח כתב, דעוף ע"ג בהמה פטור מלכות, כיון דדם עוף מועט, ואין נראה לעני"ד. ומה שכן כתב מהרש"ל, ליתא דאדרכא דברי מהרש"ל שם נראין להיפך (ש"ך), וכן דעת הט"ז שכתב, דאטו כל העופות שווין, או כל הבהמות שווין, ובהדיא אמרינן בסוטה ט"ז, לענין דם ציפור שמעורב במים שאין כל הציפורים שווים, וכאן הכל תלוי, לפי השיעור אם היה מים (ט"ז). כתב התב"ש, י"ח, דאין לשחוט עוף ברח"ב במקום שדאי עתיד לגלות, דכל העומד לגלות כגלוי דמי, והביא דאיה ממה שכו' הרא"ה כו', אמנם הפר"ח היקל בכל ענין, ולפי דבריו אף הוא בעצמו רשאי לגלות אם צריך לדם כו' (פמ"ג), שחט עוף אין חיה, ואחר עוף אחרונה נתנבלה כך שחט עוד אחרת ונתנבלה בידו, אם יודע שדם האחרון כסוה דם הראשון, פטור מלכות. אבל מסתמא חייב לכסות (רמ"א). יש לתמוה, האיד שייך ליתן כלל בזה לחייב

דם הניינו דם הנינו ושעל הסכין, אם אין שם חלא הוא, חייב לכסות, וגורד אותו ומכסוה, כדי שיתן עפר גם למטה. אבל אם יש שם אחר אין צריך לכסותו, שאין צריך לכסות כל הדם לפיכך אין צריך לתמחין לכסות עד שיצא כל הדם (מחבר). ימתין עד שיתחיל לירד טיפין, כדי שיכסה מקצת דם הגמס (רמ"א).

שחט לחולה בשבת השוחט לחולה בשבת, לא יכסה, אפי"ה אם יש לו דקר נעוץ (מחבר). אע"ג דלא מיתסר אלא מדרי', לא אמרינן, כיון דשחט ברשות, שיכסה כמו ביו"ט, דדעו חכמים לעשות היכר, שהוא יום שאסור בשחיטה, לפיכך לא התירו אלא מה שהוא צורך החולה, כ"כ ר"ן (ט"ז). דאף דלא מיתסר אלא מדרי', אפי"ה יש כח ביד חול' לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה, ואפי"ה יש לו עפר מוכן לכל ספיקותיו. משמע דיעה א' דאסור, וכן הכריע הפר"ח.

אחל שחיטה רחל

הנכללים בבחינת ציד, יצא, כי כל צרכי האדם נרבישים ע"י מצודה פרושה על החיים, לארוב ולצוד את צידם ברמה. והגם שאופן זה של הספקת הצרכים, היה מחויב ומוכרח בראשית ימות הבריאה אצל אדם הקדמון, לשם תחנת קיום העולם, ונצטוו על זה בקרא, כמו שבאמר, ומלאו את הארץ ובכבוש בלי מלחמה, אבל כבר הגיעה הזמן לשינוי עירובין בשינוי לטוב, בפי חוק ההתפתחות, וזהו שהזהיר יצחק לבנינו, בהלכות אכילה שלמד אתם, ועתה, כלומר, בא העת, של התפתחות והתנשאות במקצוץ זה, ואמר, שא נא כליר" (תולדות), שא הוא לשון התנשאות, נשיאות והתרוממות לפי דברי חז"ל, לרמו על התקוץ שצריכים להביא בכל בלי עבודה, מלאכה ומסחר, היוצאים ובאים לשווי החיים, ללחום בהם מלחמת הקיום, החיים במחטו, והבלבד בקולמוסו, זה בא בכדו, זה בהכיתו, וזה בקורה שעל צוארו. רצה לומר, ראה והוזהר, שהעבודה ומשא ומתן שלך, יהיה בצדק ויושר, כמפורש בחז"ל, סב מאני ויגן, שלא תאכילני מן הגזל והמסים (מ"ר), ומשמעות של שא, היה ג"כ לשון השחנה, כמבואר, חדו סכינה ושחוט יפה, שלא תאכילני נבילה (שם), שלמד אותו, חמשה הלכי שחיטה (בעה"ט), להזהירו ג"כ על ההתנגות באופן הכי קל ונקל, בעליית קרבנו על מוכח תאוותו, המבואר לעיל.

(יח)
השוחט רק לרם השוחט ואינו צריך אל
לרם חייב לכסות (מחבר).
ואם חפץ ליפטר מכיסוי, נזחר או מעקר כדי
שיפטר מכיסוי (שם).

(יט)
בדיקת חספין צריך לברוק הסימנים והסכין
קודם חספיו קודם הכיסוי, כדי שלא יבוא
לידי ברכה לבטלה (מחבר).
פי' דאם נמצא פסול בסימנים אין כאן
כיסוי כלל. ואם נמצא הסכין פגום, נהי
רצוין לכסות מספק, מ"מ בשניהם אין כאן
חיוב ברכה (ט"ז). הדאח מקום לסימן
י"ח, והנה אם נאבד הסכין מכסה
בברכה כיון דהעוף והחיה
נאבד חספין כשיה דאוקמיה אחזקה, ואשר
יאכל קרינן, ואם לא בדק

בסימנים ונאבד או חתך דאשר, רא"א תו לבדוק,
ידאח לי דמכסה בלא ברכה, אף שכפי הנראה
הוה ודאי נבילה, מ"מ מתוספות חולין משמע,
דהוה דק איסור דד', לפיכך מכסה בלא ברכה
(פמ"ג).

(כ)
כיסוי בחיה השוחט היה לא יכסה עד
שיבדוק הריאה (מחבר) אע"ג
דלעיל אמרינן דמבדק על השחיטה קודם
השחיטה, היינו משום דא"א בענין אחר, דכל
הברכות מברך עליהן עובר לעשייתן, וסמכין
אחזקה דרוב בהמות כשרות הן, אבל הכא, כיון
ראפשר לברורי מברורי (ש"ך).
ולענין בדיקת הוושטות
אוזוזות שמלעיטין באוזוזות שמלעיטין, שיש
תקנה לבדוק, יכסה
מקודם. ול"ד לריאה שהשוחט הוא הבודק,

אבל דעת התב"ש, ל"ב, כהרא"ה, דמכסה
בברכה כו'. והנה בש"ע כתב, אפי' יש לו
רק נעוץ, משמע הא עפר מוכן מכסה, וי"א
אלו ל"פ, משום הכי כתב י"א כו', ומש"ה
נראה דאי איתרמי כך, יכסנו, וכרכתינא
(פמ"ג). עוד אבאר לך, דמצות כיסוי הוא
כל זמן שירצח יפסה, ולא דוקא מיד.
ומיהו לפתחילת ודאי נכון
לכסות מיד לכסות מיד, דחביבה מצוה
בשעתה, ושמא ישכה, וראיה
משחט חיה לא יכסה עד שיבדק הריאה כו'.
ופשוט הוא דלא כמ"ש בכרו"פ, א', דביטל
מ"ע אם לא כסה מיד, וי"א (שם). ובלילה
(בשוחט בשבת) יכסנו, אם דישומו יכיר, ויש
מי שאומר, שאם היה לו עפר מוכן לכסות בו
צואה, יש לכסות בו הדם, אפי' בשבת (מחבר).

(יז)
נתנבלה; פרפה; השוחט ונתנבלה בידו,
או נמצאת טרפה, פטור
מלכסות (מחבר). חרש שוטה וקטן, ואין אחרים
דואין אותם, חוקת שחיטתן מקלקלת, ופטורה
מכיסוי (מחבר). נראה דה"ה גדול ששחט
ואינו יודע הלכות שחיטה, דרוב מעשיו
מקולקלין, ועיין מה שכתבתי בס' מ"ז י"ג
(ט"ז). ושם נאמר לענין או"ב ריש להחמיר,
ה"ה כאן יכסה בלא ברכה. וכ"ת דכאן אין
דאי להחמיר כו', והתב"ש הכריע דכסה בלא
ברכה בגדול שא"י ח"ש. ועיין ס' א' בידע
דלא גמיר, (פמ"ג). בש"ס כתב דאינו רשאי
לכסות, כיון דרוב מעשיו מקולקלין, והוי
כגבילה גמורה, וכשיכסה אתי למימר שחיטה
מעליוות היא, ואתי למיטעי ולמיכל משחיטתן,
כן משמע בתוספות, אבל כשאחרים דואין
אותו אמרינן במשנה פ"ו, דחייב בכיסוי (ש"ך).

אחל שחיטה רחל

וזהו יצחק לבנו על הכלל ועל הפרט, להתרומם במעשיו לנקודת הגובה של קדושת עבודה, ע"י הסתפקות דק
בצרבים הנוצצים לקיום. והוה מרומם במה שאמר, "ואה השה וצודה לי ציד" כפי דברי ר"ל ב"י כי יצו ציד חיה כר
למך תורה דרך ארץ, שלא יאכל בשר כ"א בהומנה, וטעמו של דבר, שלא יהיה אדם מורגל באכילת בשר (כל"י).
ולרמו גם על הכלל בא' למעט בעסק ולעסוק בתורה, כדי להנצל מאכילת טרפות וגבילות, "הבריות סאגאלי".
בי גם בעבודה ומסחר ומלאכה, אם הציד לא יבוא כבשרות, דק ברמיה וערמה, וכ"ש בגניבה וגזילה, גם זה נחשב
לביחנה של טרפות וגבילות, ואסור לאכלן, בנאמר, עמד עליה גייס וטרפה (ב"ק, קי"ו). ואחר כל זה בא
להורות לבניו ולבני בניו פרק בהלות תשמושי צרכי החיים, וגם בזה נצרך חקון והשלמה, כי הצרכים
כשהם לעצמם, אין בהם שום חילוק, בין של אדם לבהמה, ומותר האדם מן הבהמה אין, דק באותן סאגאלי.
הצרכים, שהאדם צריך בהם גם להסתפקות מזון הנפש, ויצחק העיר אוון על הקלקל הרב השורר בשדות
אנשים שונים, המוכרים בכורחם ונשחמם, בעד האדום האדום הזה, ומחלישים מזון הנפש, בניו עדשים.
והוה שמרמו באמרו ועשה לי "מעטמים", מזון דוחני להספקת הנפש, ועל זה אמר בעבור חברך, "נפש",
דברים הללו חלוק זה בזה, אם אופן הרכשת ההספקה הוא בקדושה, הוא הגורם שגם ההשתמשות הצרכים
הנה בקדושה וטהרה, ומבואר להלן, שלשון אוכל, הוא שם כלל לכל צרכי פרנסה, והוה המרמו בקרא,

(כא)

אין עפר לכפות מי שאין לו עפר לכסות. לא ישחוט (מחבר). אלא ימתין עד שיהיה לו עפר. ואם הוא חולץ במדבר או בפסיעה, ולא שיה העוף כהפסד הבגד שישחוט לאפר או הזהב, תקינו לו רבנן לשחוט. ולמצה הדם בבגדו או בסנדל ומברך, וכשיגיע למקום אפר יכבס הבגד או הסנדל שיצא הדם, ומכסו בלא ברכה והכי נהוג (דמ"א). וכשממצה בבגדו, אין לומר בעפר (ש"ך). ולענין דינא, ודאי מי שאין לו עפר, יוכל לשחוט לתוך סנדל של עור, ואין בזה משום ביוזי מצוה, כמ"ש התב"ש. ומכסה כשמגיע לביתו, ודואי מצות כיסוי לאו מיד הוא כמו שהוכחתי לעיל (פמ"ג).

(כב)

לא יצא דם השוחט חיה או עוף ולא יצא דם מותרין (מחבר). אתא לאשמעינן, דאע"פ שלא נתקיים בהן מצות כיסוי, מותרים כו'. ודם האברים שלא פירש מותר (ש"ך).

(כג)

עפר הראוי לכיסוי כל הדברים שהורעים הנזרעים בהם מצמיחים הם בכלל עפר, ומכסים בהם (מחבר). ולא עפר שמצמיח עשבים שגדלו כבר (ט"ז). לכאורה היה נראה להגיה ושגדלו כבר, ותרתי קאמר, דהמעין בתוס' חולין פ"ח, ד"ה אלא, דעפר המדבר מגדל עשבים מאליהן, אלא שאין המצמיח ומגדל זרעים שזורעין בו, וכן אם גדלו הזרעים ושתלן שם וניתוספים לא מהני, אלא בעינן שהדבר הנזרע בתוכו יצמיח ויגדל, ולא רק שיהיה מעלה עשבים מעצמו (פמ"ג).

משא"כ בזה, צ"צ סימן ק"ט, וכן כתב התב"ש, ודבר דאחילד ריעותא, ודאי אין מכסין עד שיבדוק, וכ"ש הוא מריאה, דלא הוה אלא מדד, כ"ש ריעותא דהוה מן התורה (פמ"ג). ואם נמצאת ספק טרפה, מכסה כלא ברכה, וה"ה לכל פיסול שהוא מחמת ספק, כגון ההיא דחיישינן שמא בעור נפגמה, וכן כל כיוצא בזה (מחבר). ודבר שמדינה הוא כשר רק שמחמירין בו, כמו אם חתך כל המפרקת וכו' (פמ"ג), חייבים לכסות (דמ"א). דוקא בחומדא זו, שמדינא כשר לגמרי, אפי' לדידן, ומצות פרוש בעלמא הוא, ע"כ יכנסו בברכה (ט"ז, ש"ך). אמת לשון רמ"א מורה כדירוד כן, שכתב אבל חתך מפרקת, משמע דזה דין אחר יש לו, דאילו בספק טרפה מכסה בלא ברכה, וכאן בברכה, אמנם לא זכיתי להכין דבר"מ במבאר להדיא דשוין המה, ספק, וחיתוך מפרקת כו'. וראיתי להתבואות שור הרגיש בזה, וכ' דהזוהר להוציא ש"ש לבטלה, אין לגעור בו, אם לא יבדק על הכיסוי, ומ"מ אף להט"ז ופ"ך דוקא חתך מפרקת דעתה להכשיר בהפ"מ הוה שחיטה ראויה, משא"כ שהיה כ"ש בעוף, ד"א הוה מן התורה, וה"ה בחיה, או שחיה במיעוט בשר, דהוה כעין דלא איפשטא, ודאי אין לטות בברכה, וה"ה כדומה, אלא מכסה בלא ברכה. יראה לי, בספק ברכה לבטלה, אפי' איכא ס"ס לברך, אפי"ה טוב שלא לברך, כו'. וגדול חומר לאו דלא תשא, וברכות אין מעכבות כמבואר. ומיהו חיה שגדל בה ספק טרפות, ויש ס"ס להכשירה באכילה, פשיטא דמבדק על הכיסוי, כיון דשחיטה ראויה היא כו' (פמ"ג).

רחל

שחיטה

אחל

ועשה לי מטעמים ואוכלה (תולדות), כי ע"י אכילה הפסדת בכורתך, ועל ידי אכילה תחזור לך (סוד). ומפני שהענין הוא הראש והראשון להכשרת אחד ממיני צרכי אוכל חשוב כבשר, שהוא שני למלח ולחם, לכן צריכים להשתדל להביא הדבר למדינת רום המעלה, של קדושה וטהרה, וצריכים לזה הכנה גדולה מצד המכשיר, והאוכל הבשר, כמבואר בספרים, וז"ל, דע בני, כל הכתות החיצונות רואות יופי ההיכלות הפנימים, כי כל מיני שמחות ותענוגים, כולם הם בפנים, וכחזר אין נמצאים רק עצמות וקליפות, ואין רשאים לבטל לעינם ולצאת חוץ, וצדיקים הם חלק ד' כו'. ונתן לו השם דרוש לבוא להיכל הקודש ולצאת. אלא שצריך לשמור עצמו לכל יכניס טמאים בפנים, ואל יוציא טהורים לחוץ ע"י ביאות האסורות, וכל האברים המוציאים הסהדות ממחיצתן, הוא שאמר קדושים תהיו כי קדוש אני, וכתיב, ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף, והוא שצוה לאדם הראשון לעבוד לשמור את גן אלקים, שנאמר לעבדה ולשמרה. בא וראה והבן, כמה יפה כוחו של אדם בקיום המצות כו'. והנה מה שהיה תחילת טוב ובכלל ברכה, נחקלקל בו ונדבקה בו הקללה, וע"י ששתה יין הנקרא חמת תנינים יינם, סמא עליונים ותחתונים, ודע, שכל הגבדאים שביבשו הנאכלים אינם כלים ונאכלים רק לצדיקים, שאינם מוטל על כל הבהמות ועל כל העופות, ומי הוא הצדיק, מי שזלו סהוד ונקי, וכולם ידאים ממנו כדניאל בגוב האריות, הוא שאכלה ואוכל, וכמוהו, אך החוטא לא יכלה אחרים מכל בעלי חיים. והוא בזה ענינו אדם הראשון, כי בהיותו צורה קדושה דומה ליוצרו, המלאכים משמשים אותו וצולין לו בשד, שהיו נמסרים בידו

דכתיב ולקחו לטמא מעפר שדיפת החטאת (מחבר).

(בר)

עפר חמרבר אין מכסין בעפר המדבר, מפני שהוא ארץ מלחה, ואינה מצמחת (מחבר). ולכן אין מכסין בעפר לחה ממים, כגון מתונתא, ואין לכסות בשלג (דמ"א). הסמ"ג כתב הטעם, דאין מכסין בעפר לחה, דבעינן עפר דק ונפרד שראוי למנות, מדכתיב אם יוכל איש למנות את עפר הארץ, ולא מפני שאינה מצמחת, דבש"ס (פסחים) איתא, בהדיה דראויה לזריעה ומצמחת, וכן הוא ברש"י שם (ש"ך). וכ"ש בטיט, דאין מכסין (שם). רצה לומר, דאמדינן בפרק אלו טרפות מ' וטיטא בר זריעה כפח בדברים הוא, וכיון דאין מגדל צמחים שאין מכסין לא בכלל עפר וכלל אפילו יבש ונפרד עד אשר דק, אפ"ה אין מכסין בו, ובארץ לחה דהוא מתונתא הטעם, דאין נפרד ובעינן אם יוכל איש בו, וכ"ש בטיטא דאין לו תקנה כלל, ואולי במתונתא יש תקנה, בכל הני דאין מכסין אם עבר וכיסה, צריך לגלות ולכסות בלא בדכה, כמבואר לעיל בשם התב"ש, אם רשאי השוחט לכבד לכבד במצות כיסוי לאחר במצוה זו כבר כתבנו לעיל דעת התב"ש דרשאי לכבד, אמנם לא ימכור חמצוה בדמים, כדכתיב, אמת קנה ואל תמכור כתב בל"י, כ"ד, בשוחט שהעבירוהו עפ"י עד אחד והיה דגלים לדרב, והוא יודע בעצמו ששקר ענה בו, או ששוגג היה, אסור לשחוט גם במקום שאין מכידין אותו, וגם בבית לצורך עצמו אסור (פמ"ג).

ואם אינם מצמיחים, אם נקראו עפר מכסין בהם, לפיכך מכסין בזבל ובחול הדק מאד, עד שאין היוצר צריך לכתשו כלל. ובספר ובחרסית, ולבינה ומגופה של חרס שכתשן, ובשחיקת, ובשחיקת חרסית, ונעורות של פשתן דקת, ונפסורת חרשים, ובאופליו, או בגדים שרופים עד שנעשה עפר, ובשיחור ובכחול, ובנקרת חפסולים (מחבר) שיחור זה כתישת פחמין. נקרת פסולים זה עפר שמגדדים מן הריחים (ט"ז). כתב הכנה"ג, נ"ב, קנמון טחון מכסין בו, דהוי מין עץ כנסורת חרשים דימא. ובאות נ"ג ונ"ד, נפריה דבעינן אין מכסין בהם, והיה פלפל טחון, דהוא מין פרי, והוה קמח טחון, ואין מכסין בו. בכל דבר חשורף מכסין בו, אף קמח וסובין; ושלג ושחיקת ברזל אין מכסין בהם כו'. והכנה"ג כו' בשם מהר"י וייל כו', דבשעת חרחק יפסח בשלג בלא בדכה, והבי"ח מתייר בשעת חרחק בשחיקת ברזל. אין מכסין ברזבי אדמח כו', כיון דלאו נפרד ונפרד, דבעינן אם יוכל איש למנות עפר הארץ, שיהא דאוי למנות. כתב בתבואות שור כל הני דאין מכסין בהם, אם עבר וכיסה, צריך לגלות ולכסות בלא בדכה, בספר בית לחם יהודא י"ז דהתיב, דשחיקת כ"ש אפי' בתחילת השחיטה, יכסהו ויכבד. ואני אומר, בעוף ודאי יש דעות דשעור שהיה מועטת היא כו', ודאי דאסור לכבד, אלא אפי' כהיה אין לכבד כו' (פמ"ג). אין מכסין בשלג גפ, בחול שחיוצר צריך לכתשו, בקמח במורפן, בסובין בשחיקת מתכות, אם אינם שרופים (מחבר). כל הנך דאין מכסין, אם שרופים מכסין בעפר (ש"ך) מכסין בזבל שחוק, שנקרא עפר, דכתיב ועפרות זהב לו. ומכסין באפר שנקרא עפר,

תם ונשלם הלכות שחיטה בעזרת השם יתברך

רחל

שחיטה

אחל

להעלותם, כי אם גדול מהם. ואחר שחטא הנה כבהמה גדמה, הוא שנאמר, אם ביקר בל ליקן, נמשל כבהמות גדמו, כי אחר שהוא והבהמה שחין, למה יהרג מין את מינו. קול דמי אחיק צועקים אלי, וישוף דמו שלא כדיו, כי אינו דאוי לזה. לכן אמר לאכול הבשר אחר שחטא, פן יוסיף על טחטאו פשע. והנה הדברים ק"ו, אם אדם הראשון, היציד הראשון, שהביט מסוף העולם עד סופו, והראה לו הקב"ה דוד דוד ודודישו, דוד דוד ומנהיגו, ודבר עם השם, ועם כל זה, אחר שחטא, אף כי שב בתשובה, הקב"ה המשיכו בבהמה, ואסר לו הבשר. ק"ו פ' שלא היו לו המעלות של אדם הראשון, ואורבה הוא עז פנים, וכל חוסא כגול ובחמס, ומורד בשם ובמצוותיו, שחטובתו אינה תשובה. משום שאם ישוב יתחרט ויחזור ויבעט, לא יום ולא יומים, אלא בכל יום פעמים, אין צריך לומר, כי מי שיש לו שבע תועבת כזה, שאין לו כללות ולאכול כל אשר נשמה באפו, ואפי' שזה צורתו אדם, וזאת צורתו בהמה, מי יודע אם לא למחר תחלפנו הצורות, ותהיה אתה בהמה או טמאה רצוצה, כי דנת שלא ברחמנות. ודע בני, שנם לצדיקים, לא הותר הבשר ההוא רק בשמירה מעליה, שאם נעלם מן העין, ואפי' בשלחנו, אין לאכלו. וראה מה דשאל התם, ואלא רבה היכי אכל בשרא, ומשיב, איבעית אמא, דלא מעלים עיניה מינה כו'. וגם במעשה דרב הוה אויל לכי ר' חנן בר אבא חתניה ע"ש. עד לא אכל רב המונגא ההוא בשרא

מבוא להלכות טרפות

טריפה. היא דריסת וקריעת חיה רעה הטורפת. כמו שמצינו במפרשים בפסוק „טרפה לא הבאתי“ (בראשית, ל"א). ע"י ארי וזאב (רש"י). — וחכמים השאילו הטיבה הזאת, לכל בע"ח טהורה שמחמת חולי, אינה יכולה לחיות, להיות נקראת בשם פריפה. כמו שאמר, כל שאין כמוה חיה טרפה (חולין, מ"ב). ומפורש בתורה, שטריפה אסורה באכילה ולא בהנאה, כמו שנאמר, ובשר בשרה טרפה לא תאכלו, לכלב תשליכון אותו (שמות, כ"ב). ומזה בא השם טרפה, לכל מאכל אסור מן התורה, כמו בבשר וחלב וכדומה, קלוקל וחסרון בבדיאת בהמה. וכן נקרא כל מיני אסור שבבהמה ועוף טהורים, בשם טרפה. ואין חילוק בנטרפה ע"י חיה רעה, באופן שאינה יכולה לחיות, ובין נחלה ע"י חולי כזה שאינה יכולה לחיות. כמבואר בפוסקים וז"ל. כתיב ובשר בשרה טרפה לא תאכלו, וסתם טרפה היינו שטרפה ארי. וע"כ לא מיידי שנטרפה ומתה, דא"כ הרי נבילה. רמה לי נבילה שהומתה ע"י אחרים, או מתה מעצמה. וא"א לומר, רבטרפה בעלמא שהוכתא מכה כ"ש, תהיה אסורה, דהא כתיב לכלב תשליכון אותו. אלא מיידי בענין שאינה יכולה לחיות, ואינה ראויה אלא לכלב. ובא להשמיענו, כיון שנטרפה בענין שאינה יכולה לחיות, אפי' אם קרם ושחטה אסורה. וכיון שידענו, דבנטרפה עד שאינה לחיות, אפי' קרם ושחטה אסורה, א"כ ה"ה אם אירע לה מעצמה חולי, אין חילוק בין מתה מעצמה, או ע"י אחרים. ואין חילוק בטרפה, בין נטרפה ע"י אחרים, או מעצמה ע"י חולי (טור).

ואין להתחשב בזה עם כללי הרפואה דומנינו, לדון על פיהם בכלל שנתנו חז"ל, כל שאין כמוה חיה טרפה, לראות אם יש רפואה למכה זו, או לא. כי כבר כתב הרמב"ם בזה, וז"ל, ואין להוסיף על טרפות אל כלל, שכל שאירע להבהמה או לעוף, חוץ מאלו שנתנו חכמי דורות הראשונים, והסכימו עליהם בבתי דיני ישראל, אפשר שתחיה, ואפי' נודע לנו מדרכי הרפואה שאין טרפה לחיות.

וכל אלו שמנו ואמרנו שהן טרפה, אע"פ שיראה בדרכי הרפואה שבידינו, שמקצתן אין ממיית, ואפשר שתחיה מהן, אין לך אלא מה שמנו חכמים. שנאמר ע"פ התורה אשר יורוך (רמב"ם, פ"ו משחיטה). ואף אם תחיה הבע"ח שנים רבות, היא נחשבת לטרפה. והסימן שנתנו חז"ל בנמרא (חולין ג"ז) שאם תחיה י"ב חורש, היא כשרה, היא רק לספק טרפה. אבל לוראי טרפה, נאמר בזה, שהיא יוצא מן הכלל, ומעשה נסים.

וטרפה היא תחילת נבילה, ולכן מצטרפין לכזית. שאם אכל חצי זית מטרפה, וחצי מנבילה, ה"ז לוקה. (כן פסק הרמב"ם).

אחל שחיטה רחל

משום דאיעלם מן העין כו'. כלל העולה, שלא הותר בשר רק למי שהוא צדיק, דצלם אלקים על פניו, ושר העופות והבהמה מתיירא ממנו. ולכן אחר שחטאו ישראל בארץ והגלו ממנה, כל החיות מתגרות בהם, על שנשתלקו מדמותו, שעל אותה הדמות אמר הקב"ה, ומוראתם וחתכם יהיה, ושבו כבהמות נדמו. באו חז"ל שהם צדיקים גמורים, ורמזו בדבריהם שאין לאכול בשר. ואע"פ שאמר חז"ל, מי שקרא ושנה ולא שמע ת"ח, הרי הוא עם הארץ. אפי' הכי גבי אכילת בשר, אפי' למד ספרי וספרא, וכולהו תלמודי, עם הארץ הוא לגבי אדם הראשון. ועל שנחלש צלו, ונמשל כבהמות, נאסר לו, אוי לכם עמי הארץ, וגם לומדי המצות, הלא עיקר ידעתם, ומקילין בהם. ועתה בני, שמע מה עושים בני השחיטה, לוקחין הסכין ביד רמה, ועומדים על הבהמה בקומה זקופה, והבהמה מוטה ובוכה, ומוסרת עצמה, כי אין כח בידה. ואותו אכזרי אינו מבט כבפית הבהמה, אבל הוא מבט בגשים ובהיוסטים, דאיני שאני הרב הגדול, שקול אני כסמאל הלוקח נפשות. ואח"כ רואה המנות הנתונות לו, והוא שמח בהן, ואשתו מקבלתן בסבר פנים יפות, ומתפארת בהן בפני השכנים לאמר, ראו מעלתנו ומעלת הרב הגדול סמאל. כה יחיו וכה יאריכו ימים, אם לא תביאם מעלתם להשחט גם הם כמותם. כי הבט רואה, כמה הוא גדול רבינו הג', ועל שלא חס באותו עגל, ואמר לו לכך נוצרת, תניסר ביסורים קשים, ותורתו לא הבינה עליו, (ספר הקנה).

וצריך השוחט להיות צדיק גמור, שלא יפגום צלם אלקים. דאם לא כן, נדמה כבהמה, ונמצא שוחטת בהמה לחמה כבתרה. וע"ז מתרועע הנביא, שוחט השור מכה איש (ישעיה). דכיון שהיו בלתי הנוגים, נמצא דכל שהיה בשוחט השור, כאילו מכה איש ממש, משום דאין הפרש ממנו לשור. כיון שחוט בשוחט נשמה טהורה, וכיון שהשוחט בלתי טהור הוא, או אותה שחיטה נקראת אצלה מיתה משונה. מה שאינו כן בהיותו צדיק והגון,

ובמהמה חיה ועוף, שהם חולים ומפוסקנים למות, מ"מ, כיון שאין להם מכה באבריהם המטדיפים, על פי כללי טרפות הנאמרים בחז"ל, מותרת, אף שנוטים למות. כי מסוכנת אין לה רק תשישית כח. ודבר זה, לפי דרשות חז"ל מפורש בתורה. כי התורה אמרה לא תאכלו כל נבילה, ונבילה היא לאחר מיתה, כדכתיב, וזכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה, ואין לך כל מתה, שלא תהיה מעט קודם מיתה מסוכנת, למה לה לאסור נבילה לאחר מיתה, והרי גם מחיים אסורה. אלא ודאי, דמותר מחיים (חולין, ל"ז).

וכן מצינו בנביאים, אהה ד' אלקים, הנה נפשי לא מטומאה, ונבילה וטרפה לא אכלתי מנעורי כו' (יחזקאל, ד'). וא"א נבילה וטרפה ממש, דא"כ איזה שבה הנביא בדבר שכל בני ישראל אסורים בו. אלא אמסוכנת קאי, משום דדרך להטיל שחיטתה, שלא תמות ותתגבל (חולין ל"ז). וקרי ליה טרפה ונבלה מפני שקרובים להתגבל ולהטריף, אם לא ימהר לשחוט. ומדינא מותר, רק הנביא היה משבח עצמו שהיה נזהר בזה, ומצינו בדורות הראשונים, שגדולי החכמים, לא היו אוכלים מבהמה, שממחרים לשחוט אותה כדי שלא תמות (רמב"ם, פ"ד, מ"מ), ומובא בש"ע סימן י"ז, ג').

וכ"ש בבהמה בריאה ושלמה, שאין חוששין שמא יש בה טרפות. כמבואר בפוסקים, שכל הטרפות שמנו חז"ל, א"צ לברוק אחריהן. דחוקת בהמה חיה ועוף, כשרים הם, שרוב בע"ח בראים וכשרים הם (טור). רק אם נולד דבר שחוששין לו, אז בודקין באותו דבר בלבד (רמב"ם, פ"א). כי רובא דאורייתא, דכתיב אחר רבים להטות, ואפי' היכא דאפשר למבדיקה (רש"י). ובפרט בבדיקה אחר הטרפות שהיא טורחה מרובה מאד (מנחת יעקב).

רחל

שחיטה

אחל

שאו מיתתה היא חקונה, וע"י שחיטתו עולה למדיגת בע"ח מדבר, ובפרט אם מגולגלת בה איזה נפש שחטאה כו', ובהיפך זה מתרעם הנביא (ישעיה) והנה ששון ושמחה, הרוג בקר ושחוט צאן, אבל בשר ושתי יין כו'. מתרעם על הרעיש שבששון ובשמחה לבס בעבירות, היו שוחטים בשר ושוחטין יין להרבות תאות המגשגל. וכיון שכן, היו הורגים הבקר הריגה ממש, ושוחטים הצאן דרך נקמה, כרשע זה השוחט את חבריו דרך נקמה.

כלל העולה, שצריך השוחט להיות תם וישר וירא אלקים, וטר מרע ורחמן מן, וכששחט איזה בהמה חיה ועוף, יאמר בתחילת השחיטה תפילה הודיע בשם השליה ד"ל (שיעשה חיקון בשחיטתו ובברכתו להנפש המגולגלת בבהמה או עוף). ובעת ששחט ידאג ויסעצר על הצער שמרגשת הנפש המגולגלת, אם יש שם כו', ואע"פ שמצערת בשחיטה, כחנתו לטוב לב. כרוסא הזה שמיצר לחולה בהקדו דם וכד', ויתפלה להקב"ה, יחי רצון שיאכל בשר זה בדברי מצוה ובברכה, כדי שישלים חיקון הנפש, אם נתגלגלה בתוכה, וכן תראה, כי ביעקב אבינו ע"ה, כששלח מנחה לעשו, שהיה עובד עכו"ם, חשש על הבהמות שהיתה מגולגלת בהם איזה נפש, שלא לשלחם לו, פן יקריבם לעכו"ם, ונמצאות נאבדות, מה עשה, וילן שם בלילה ההוא, וייקח מן הבא בידו. משום דכל בהמה שיש בקרבה, איזה נפש מגולגלת, אם רוצים לשלחה לדבר הרשות, ממאנת לילך. כי הנפש המגולגלת בקרבה, מכריחה שלא תלך. ולכן יעקב אבינו ע"ה, לא התאמץ ליקח בהמה בע"כ לשלוח משום חשש זה, אלא לקח מן הבא בידו מאלה. עדים מאתים ותישים עשרה כו', ופירש הכתוב הטעם, שהיה מנחה לעשו אחיו, שהיה עובד עכו"ם. ומלבד זה שצריך השוחט לכיון, צריך ג"כ האוכל בשר לכיון בברכתו, לאכול ולתקן איוו ניצץ שבה.

וכתיב כי ירחיב ד' אלקים את בולבול כאשר ידבר לך, ואמרת אוכל בשר, כי תאונה נפשי לאכול בשר, אהה נפשיך תאכל בשר (פי' ראה). הנה הפסוק הראשון הזכיר וביחה, תזבח ואכלת בשר, ובפסוק השני אינו מזכיר וביחה, רק אכילה בלבד. לרמוז לזובח שהוא השוחט, בכל אות נפשיך תזבח כזונה, לתקן איזה נפש, אם נתגלגלה בבהמה כו'. ובפסוק שני שלא הזכיר וביחה, רומז על האוכל בשר, שיכיון בברכתו לתקן איזה ניצץ, אם יש בה לגלול הצריך חיקון.

וצריך השוחט לחשוב בשעה ששוחט שוד כבש או עז, אם היה נעשה בו כן על קידוש השם, היה מקבל עליו, ותחשב לו מחשבה זאת למעשה, דמעשה טובה הקב"ה מצרפה למעשה. גם, כיון שהשוחט הוא ממזל מאדים, יתן הוודה להקב"ה בכל יום שמתחיל לשחוט, שנפל בחלק ישראל, להצילו מהיות שופך דמים, כחובב מזל להרוג נפש. וניצל בהיותו שופך דם בהמה חיה ועוף, ועשה מצוה, וגם מקבל שכר ע"ז. ויתנהג עצמו בדחמנות בכל דבר, יותר מכל אדם, כדי להתגבר על מזלו להיות אכזרי, ובהיותו נוהג בדחמנות, אין יכולים לומר עליו, טוב שבטמים שוחטו של מעלה. כדפירש חז"ל, מה עמלק אכזר, אף זה אכזר. והטבעיות המורה באמנות, היא האכזריות. ולכן כל כך שהוא טוב וזריו לשחוט, מורה כאכזרי כעמלק. אך כיון שמרגיל עצמו במדת הרחמנות, גם כשישחוט יהיה כמרחם, באופן שלא יהיה מקום לדמותו לעמלק. ואם נתגלה איזה בהמה על ידו, ידאג ויסעצר,

בית מבווא לחלכות טרפות שמואל

טרפות הריאה. היא יוצא מן הכלל הזה. מפני שהיא רבר המצוי, וחששו למיעוט המצוי. ועוד. כדי להסיר מכשולים, דכיון שהסרכות מצויות, אם לא היינו בורקים אחר סידכות, יבוא הדבר לירי הפסד, ולירי מכשול. דפעמים שימצא אחר, הסירכא בריאה, ויחזור על כל לוקחי בשר, לשכור כליהם, ולהריץ הבשר לפני הכלבים, ואפשר שיחוס עין מי שאינו הגון על ממונו, ויתקבץ וימלא בטנו מן האיסור, גם אחר שגורע (רשב"א, חולין. רשב"א סי' קס"ג). וגם אין טרחא יתירא בבדיקת הריאה, דמיר כשפותחין אותה, רואין הריאה, ובורקין אותה (אחרונים).

וכן מצינו בזמן התלמוד, שהיו מקפידין על בדיקת הריאה, שאמרו חז"ל. נטיעה מקטע דגליהו דקציבא (ביצה כ"ה). נטיעה עולה שאמרה תורה להמתין ג' שנים, ולאכול פירות, מקצץ דגלי הקציבים, הממהרין לאכול קורם הפשט וניתוח, ופעמים שנמצאת טרפה (רש"י). ועוד אמרו, מי יגלה עפר מעיניך ארם הראשון, שאתה לא אכלת כו'. ארם מישאל לוקח בהמה או שה או עז, שוחט ומפשיט, בורק בריאה ונמצאת טרפה, מונע ואינו אוכל, הרי אמרת ד' רצופה (תנחומא). הרבה פוסקים עמדו על המחקר ברבר מנהג העולם, למכור בהמות ועופות שנטרפו, לעכו"ם, ובקרא כתיב, ובשר בשרה טרפה, לכלב תשליכון אותו. ומבואר בחז"ל, שהוא ציווי ליתן כל טרפה לכלב דוקא (מכילתא). עור יותר קשה, שמבואר בש"ע, רבאם נזדמן לו טרפה ונבלה בביתו, דמותר למכרו לנכרי (רמ"א, קי"ז). ויש לומר שמה ש' לכלב תשליכון אותו, אינו לחיוב, רק בתור עצה ויורשה. כי מצינו בגמ' שהיא איסור יותר חמור מטרפה, וכתיב ביה בפירוש בתורה, לא תאכל כל נבלה, לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה, או מכור לנכרי (דברים ט"ו). נבילה, היא גוף בע"ח מת, או נתנבלה משחיטה. כנאמר בחז"ל, השוחט ונתנבלה בידו (חולין ה'). וחייב בה משום נבלה, אם אוכל אותה תיכף אחר מיתתה שלא נתקלקלה. אבל אם התחילה להתקלקל אינה אסורה משום נבילה. כי נבילה כתיב לגר כו' תתננה, וצריכה להיות ראויה לאכילה (ע"ז, ס"ז, פ"ז). ומוזה גמרינן להלן, דנותן טעם לפגם מותר.

א ח ל מכלות אסורות ר ח ל

שם איזה צעד עון שבידו גרם לזה. וכמה צעד מגיע לאותו נפש המגולגלת בבהמה, שסבלה צעד השחיטה בלי שום תיקון. לכן ראוי שיצטער הרב כשיצא חקלה מתחת ידו. וישפוש במעשיו, ויתפלל להקב"ה על צעד הנפש ההיא. ויראה השוחט כפי שכלו איך מחויב בכל הכחות ותפילות הנזכרות, דלא"כ נעשה שותפו של סמאל הרשע, שהוא המוציא נפשות האדם, והיא מוציא נפש הבהמה; וסמאל טוב ממנו, משום דהוא גורם לפעמים, שבראות האדם שהגיע עת פקידתו, מתורה להקב"ה, אע"פ שהוא מגדור שלא יתורה. משא"כ השוחט, שאם אינו ירא שמים, ואין בו שום אחד מהתנאים הנזכרים, גורם בודאי, באיבוד נפשות מגולגלות בבהמה, חיה ועוף, ונחשב לו כאילו הורג אותם.

הבט וראה, כמה מהרע גורם השוחט שאין ידאת אלקים נגד עניו, ופוגם באתר מהחמשה דברים, שהיה דרסה, חלדה, הגרמה ועיקור. כתב בספר הקנה, שהיה מספר קטן עולה סמאל, והפוגם בשהיה גורם התגברות כח לסמאל. חלדה במספר קטן עם המלה, עולה קטב מריד. שהפוגם בחלדה, גורם שישלוט קטב מריד בעולם. דרסה עם ארבע אותיות של דרסה, עולה כ"א, גימט עיוא, שד מגדור של ישראל, הפוגם בדרסה, נותן כח לשד זה. הגרמה, במספר שוה עם המלה, גימט חמור, קליפה קשה, הפוגם בהגרמה, משליטה בעולם. עיקור, עם המלה במספר קטן, עולה עזאל. והם חמשה מדריגות, וכוחות הסומאה המנגדת לשכינה. והפוגם בחמשה דברים נותן בהם כח ח"ו, וגם שולטים על הנפשות המגולגלות בבהמה וחיה ועוף (שבי"מ).

וכל מי שאינו עוסק במלאכתו מלאכת הקודש באמונה, או לא די שאינו מתקן את נפש הבהמה והעוף, אלא מקלקל גם את נפש האדם במאכלות אסורות, המטמאות גוף ונפש. כתיב בקרא ויבד ד' אל משה ואל אהרן לאמר אליהם, דברו אל בניי כו'. זאת החיה אשר תאכלו כו' (שמיני). אמר, שיאמר לאלעזר ואיתמר (חז"ל) את כולם השוה להיות שלוחים בדיבור זה כו' (רש"י). ויש לדקדק, למה הוא הרעש הגדול הזה במצוה זו

יותר מכלל המצות, שנצטו להעמיד עליה הרכה שלוחים. אבל כשנדקדק במצוה יבואר הכל על נכון. הנה מבוואר כחז"ל, שהכל תלוי במזל ואפי' ספר תורה שכהיכל. וכשם שמתנהג בספר תורה בכלל, כן הוא הדבר, גם במצוה הפרטית בפרט. יש מצות שהמזל גורם להם, להיות בין המפורסמות, ומשפלים בהן בבית ובחצר, ומדברים בהן בכל עת. ויש מצות הדומות להן כחשיכות, הנשכחות כמת מלב אנשים, ולאט לאט נשכחות לגמרי, שהן אחת ממצות ד' אשר לא תעשינו. יש מצות שמתנאים ומתנאים בהן, ויש שדשים אותן בעקב, ואין איש שום לב לספול

פתיחה להלכות טרפות מספר פרי מגדים ז"ל

כמה מיני טרפות. דרוסה. לוקין על טרפות. הלכה למשה מסיני. ספק השקול בטרפות. ב' מיני ספיקות. ששה נבילות. הגיפ בין טרפה לנבלה. איסורין מבטלין זאין. ספק טרפה. ודאי טרפה. (פתיחה לפמ"ג).

כמה מיני טרפות דע כי שמונה מיני טרפות נאמרו למשה בסניי, ובמשנה דא"ט ובריתא דר' ישמעאל מונה י"ח טרפות. והר"ם ז"ל בפ"י מה"י שחיטה, ה"ט, מנה ע' טרפות בפרוטרוט. והשמונה טרפות הם דוגמת אבות, ובהם נכללו כל הע' טרפות כו'. אמנם כן אף שעולא אמר שמונה טרפות נאמרו למשה מסיני, כפי הנראה אינו אלא ז', כי דרוסה נאמרה בפירוש, כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה"י שחיטה, וז"ל, אע"פ דרוסה שכולן הלמ"מ, הואיל ואין לך בפירוש אלא דרוסה, לפיכך החמירו בה. וכל ספק שיסתפק אסור. ובשאר יש ספיקות שמתירין. והנה אף שדרוסה נאמרה בפירוש, ופירושו מהלמ"מ, וכדאמרן, ושאר ז' טרפות הם הלמ"מ, אע"כ לוקה עליהן, שהלמ"מ כן נאמרה, דמה שנא' בכתוב טרפה לא תאכלו, כולל ג"כ שאר טרפות, לוקין ע' טרפות, וכמ"ש הפרי"ח א'. וזה מבואר ממה שכ' הרמב"ם ז"ל בפ"ד ממ"א, ה"י, ז', דאין חילוק כלל בין טרפות ארי, או גולד בה טרפות מעצמה, ולוקה עליה ודאי. והנה ראיתי להפרי"ח, א', שכתב, שמה שכ' הכ"מ מהלכ' ט"מ, הוא הנכות, והלמ"מ, דברי תורה קרי ליה, ולא דברי סופרים כו'. ואני לא ידענא למה החליט כן, והדבר מבואר להיפך מהתוספתא שמביא הכ"מ בריש ה"א כו'. חלכה למשה מסיני מפני שכל דבר שאינו מפורש בפסוק, ד"ס מיקרי כו'. ומיהו הא ודאי דינם דין תורה ממש, אלא שקריין ד"ס. כו'. ויש לחקור אי אמרינן דהלמ"מ ספיקו מותר, כמו שמראין פשטן של רבנים מהתוספתא דמקואות, אם נאמר כן בכל דבר הגלמד ב"ג מדות, דהר"ם קורא אותן ד"ס כו'.

והנה הב"ח ז"ל כתב, דה"ק דהרמב"ם ז"ל, דבשאר טרפות בספק השקול ספק חשקול בטרפות, ואילו בדרוסה בספק השקול, אסורין. כיון דהתורה כתבה לדרוסה בפ"י, והפ"י הווא לדעתי יפה היא. וראיתי להפרי"ח האריך בכאן לומר בספק חשקול אסור, ולא אוקמיה אחזקה. והרואה יראה דבריו בסי' ק"י, א'. ו'. ובקיצור ס"ס. מ"ו. ולא היה אלא מדר', דמן התורה בספק השקול אוקי אחזקה, ומדבנן הוא דמחמירין כו'. אמנם כן לדינא נראה כך, דודאי כל ספק השקול אוקמינן אחזקה, כדמוכח בכמה דוכתין בש"ס, ואף הפרי"ח וכ"ע מורים בזה, דמן התורה מיני ספיקות אוקי מלתא אחזקה, ולדידן אף מדר' לא מחמירין בספק השקול היכא דאיכא חזקה, וכמו שכ' הס"ו, ל"ט, כ"ב. אמנם אבאר לך כי יש שלשה מיני ספיקות שאין שווין. הספק הא' הוא שגולד ספק, כמו נשבר העצם ואינו יודע אם מחיים או לאחר שחיטה, דאנו מתירין מטעם ס"ס דקא. הא לא"ה לא, משום דיותר שכיח מחיים, שהולך אנה ואנה נשבר, מלומר אחר שחיטה נשבר, ואין הכי נמי אם יש לתלות כמו אנקבה ריאה, היכי דמשמש ידא דטבחא, או הוה ספק השקול ואוקמיה אחזקה, ולא דאנו אומרים דשכיח להיתר אלא בספק השקול אנו מתירין.

א ח ל מאלות אסורות ר ח ל

בהן, והן בבחינת "מת מצוה", אחת ממצות הללו, היא המצות לא תעשה של "לא תשגא את אחיך בבלבדיך" (ויקרא י"ט, י"ז). הגם שהיא מצוה כוללת שהרבה מצות תלויות בה כמבואר להלן, אע"כ אין נוהגין בה כלל. וטרם נעמוד על המהות של מצוה זו, יש לחקור על מה שמדייק להיתר דוקא ולומר אחיך, לכאורה צריכים להזהיר יותר על הרחוק ולא על הקרוב שבמילא אינו שונאו, כי קרוב הוא, והוא עצמו ובשרו. ועוד צריכים לחקור ולדעת, באיזה אופן של שגאה הכתוב מדבר, אם בדורשי רעתו ושונאיו, למה לא יתויד לו בשגאתו. הלא ידוע, כי דרך תורת ישראל היא "עין תחת עין" בניגוד לתורת זרים של "תן למכתו לחי". ודרך התורה היא נתיצות גדול לקיום העולם, כי אם הוואס לא יקבל מדה כנגד מדה, אז לא רק שלא ישוב על רשעו, כי אם ישנה וישלש, ויגרם לקלקול בחיי החברה. ורק באחד יחיד ומיוחד נאמר "ואהבת את ד' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך" (אפי' נוסל את נפשך), לא כן בכל דבר וזולתו, הנופל תחת ההנהגה של שכר ועונש. ולכן צריכים לומר, שאין הכתוב מדבר בשגאה גלויה או מסותרת לעושי רעתו, רק בשגאה כבושה ונסתרה במעמקי הלב.

בית פתיחה להלכות טרפות שמואל

הפסק ה'. הוא שנולד ספק מחיים, כמו בגבינות סי' פ"א, נמצא נקבו הרקין קודם שחיטה, אפילו הכי אנו תולין לומר, שרגע קודם שחיטתו נעשה זה, ואף דרעונא מחיים, מכל מקום אוקי אחזקה מחמת דבא, ואף שראינו שבהמה זו יצאה מהרוב, דהרי טרפה היא, מ"מ אמרין קודם מזה היתה מן הרוב, ומיהו בטרפות שנולד מחיים, וא"י איך הוא, וזה הוא **הפסק ה'.** כמו מצאו מים בראש, ואנו דנין עליה אם הקיף המח המים, בזה הסברא נוטה לאיסור אף בה"מ, וכבר היטב אשר ריכז התב"ש ז"ל מכאן, כיון דהבהמה יצאה מהרוב, דרובין אין להם מים בראש, תו לית לן לומר אוקי אחזקה, לא ומיהו נבמצא מחיים וא"י ואם ניקב או לאו, בהא לא יצאה הבהמה מרוב, ולו יצאה, מ"מ חזקה טובה היה לה, כשנולדה לא היה בו מחס, והלכך אם שקול הוא, היה לנו להתירו, אלא דאנו אומרים דשכיח יותר לאיסור מלהיתר, והבן.

ששה נבילות והנה הרמב"ם ז"ל בפ"י מהל' שחיטה, ה"ט, מנה ע' טרפות, ושם לא מנה הששה נבילות, כי אם בפ"ג מהלכות אלו, ואלו הן: ניטל הירך וחלל ניכר, עשתה גיסטרא, נשברה מפרקת ורוב בשר (עם פסיקת החוט), קרעה מגבה, פסקות הנרגרת, וניקב הושט במקום הראוי לשחיטתו, וראוי שתדע שד' הראשונות מאלו הששה, הן מטמאין מחיים, וב' האחרונות הן נבילות ללקות משום אוכל נבילה, לא דמטמאין מחיים כו', ואם נפסק הקנה שלא במקום שחיטה ספיקא הוה, אי חשיב נבלה או טרפה, והנפקא מינה בין טרפה לנבלה הוא בששה גונא, הא' לענין אור"ב, חב' למודד הנאת, חג' לענין חשוד, חד' לענין מפרכסת לבין נת, ראין טרפה, כיון דטיהרה השחיטה לישראל מידי נבילה, ה"ה רמהני לענין אמ"ה לבן נת, עיין בס' כ"ז מה שכתבתי שם, ומשא"כ אי הוה נבילה, ומיהו בהנך דמטמאין מחיים, אם חתך בעודה מפרכסת שרי לב"נ, כיון דמחיים הם חשובים מתים, שרי מטמאין ופירכותן הוה כונב חלטה שאין בו חיותא, חח' לענין ביצה טרפה, שיש שילדה מיד שנטרפה, דלא נגמרה באיסור, אפ"ה לא חילקו חז"ל, כיון דרשם ביצת טרפה, שן בו דררא דאורייתא, משא"כ ספק ביצת נבילה, ומיהו ספק ביצת ניקב הושט, ודאי דרואי להחמיר, א' דאיכא ביה דררא דאורייתא.

אחל מאכלות אסורות רחל

שנאה על לא דבר, שארית הירושה של קנאה ושנאה לוולחו, בלי שום סיבה, הנשרש בו מאדם הקדמון, והיא כעין כחנת הארס של רציה סתם בלי שום סיבה ותכלית שביארונו לעיל, והוא הוא הפרבלם הידוע, הנורא ואיום, של שנאת חנם השורר בין כל שדרות אנשים בכל המקומות ובכל הזמנים, וששבילה חרבה **שנאת חנם** בית המקדש, כמבואר בחז"ל, ונכון להעיר, שהאופן של השנאה הזאת שכיחה ביותר דוקא אצל רעים ומקורבים, ובין אח לאחיו, ועל זה מכוין הכתוב לאמר, **לא תשנא את אחיך בלבבך**, והמין הוה של שנאת חנם, לא היתה ידוע בימי האדם הקדמון, כי כדורות הקדמונים השנאה לאחרים היתה בגלוי בלא הסתרת פנים כלל, ונחש צפוניו זה של שנאה בלב היא ילד תרבותי קולטורלי, להיות כעל"י פרצופים, פרוצוף א' בעל פנים שוחקות, להסתיר את הצורה האמיתית של קנאה ושנאה המקנת צמק עמוק במעמקי הלב, הוא המקום של פתח חסאת רובין, מה שנקרא, **תת ידע** (אונטערברעאוסטיין), המקום ששם מתחבא המדה הרעה של שנאת חנם מעיני שומרי הפרוגרס מבחון, ואף גם מרגש התרבותי המפותח בקרב האדם עצמו, כמפנים, וזהו שנאמר **בלבבך**, ידמו על חדרי הלב לפני ולפנים, ומפני ששרשי ראש מור ולענה של המדה הרעה הזאת נסתרים בעומק הלב, גם דרכי התיקון הם קשים, כי קוי אור המאיר אינם יכולים לחדרו שמה להשחיתן ולשרש אחריהן, ואין תיקון לחסא זה רק ע"י האדם בעצמו, ככל דבר המסור ללב, שאין הרפואה יכולה לבוא מבחוץ, וכל אחד ואחד צריך לדרת לפני ולפנים ולתור אחריה, להשחית בהרדאת יחידיו בחשאי, ולהכות על הלב על חסא שחטאנו לפניך בשנאת חנם.

התוכחה וההיכר הגלוי לתיקון של המדה הנשחתה הזאת הנחבאת בסתר, היא תוכחת מגולה לאחיו ורעיו, שהיא עדרת נאמנה שנעקרה מלבו השנאה המסותרת, והיא נחשבת לאחת ממדות ר', כנאמר, **את אשר יאהב יוכיח**, והדבר הוה מרומז בסמוכין, כחיי בקרא, **לא תשנא את אחיך בלבבך**, הוכח תוכיח את עמיתך, אחז מעיד על משנהו, ההוכחה שאתה מוכיח לחביבך, מעיד שלכך נקי ממדה הרעה הזאת, וכל אחד צריך לדעת, כי אם רואה בחבירו איזה חסא או חסרון, או כמכיל העומד להכשל בו, ואינו מוכיחו לגלות אוננו, להשמך מכל זה, מעיד בנפשו, שהארס המשתית של שנאת חנם קנן במסתרי לבו, ועליו לשרש אחרי, כמרומז בפסוק, **לא תשנא את אחיך בלבבך** (קדושים) שאם תראו עושה דבר איסור אל תאמר ולואי עושה יותר ויותר, אלא הוכח תוכיח אותו (דמכין), ואם תאמר סוף כל סוף תוכל לסחור השנאה לאמר, לא ראיתי בו שום חסא ועון, ולכן לא אמרתי

רדאי לגומרה באיסור, כיון דלאו מתיים הן דאין מטמאין, ועור, רשם טרפה נמי עליה, חו' הוא לענין איסורין מבטלין וזאת זה, ואכתוב כאן קצת משינים אלו. יראה לי, שאם היה כאן כ' קדירות, א' של איסור וא' של היתר, ונפל איסור דר' לתוך איסורין מבטלין זא' א' מהן, וא"י לאיזה, ראמינן, איסור לתוך איסור נפל, כמבואר בס' ק"א, ואח"כ נפל עוד איסור דר', שאין ממין איסור הראשון, ונשפך, ומתחילה היה בקדירת היתר נ"ט וזתים היתר, וא"כ כשנפל האיסור הב' דר' לתוך היתר, אין בו ששים, ואמנם אם נאמר דאיסור הא' ג"כ נפל לתוך היתר, תו יש כאן ס"א וזתים, נ"ט של היתר וב' של איסור, וא' מבטל חבירו, אמרינן דאיסור תא' נפל לכאן, דכל בדר', תלינן לקולא, ועתה נשפך הוא, אמרינן דהיה ששים, ואף מתחילה היינו אומרים לתוך איסור נפל האיסור, אפ"ה אינו דומה למ"ש בס' ק"א, נפל איסור לב' קדירות היתר, ואינו יודע דשניהן אסורות, ואח"כ נפל איסור לא' מהן, אין אומרים למפרע, שהראשון לכאן נפל, דהתם היינו מחזיקין שניהם לאיסור, ואין יאמרו כאן למפרע, משא"כ בנידן דידן, כו'.

ועתה אבאר לך הנ"מ בין ספק לודאי טרפה, ואם הוא מדר' נפ"מ בין ספק לודאי טרפה או מן התורה, הנה בספק טרפה אי יש עוד ס' אמרינן ביה ס"ס, ובתנאים שיתבאר בס' ק"י בעהשית, גם חשוד לודאי איסור תורה, כ"ש לספק, ומאן רחשוד לספק אין חשוד לודאי, ומאן דחשוד לראורייתא חשוד לדרבנן, ולהיפך לא, ואי"ה אבאר כל אחד במקומו, איזו ראורייתא ואיזה דרבנן, ואיזה ודאי ואיזה ספק, כי הוא עיקר גדול ברניי הוראת איסור והיתר, ובסימן ק"א אבאר באורך. אמנם מהראוי לדבר עוד בכאן בטרפה שאינה חיה י"ב אם טרפה חיה י"ב חורש, ובספק טרפה אי חיה י"ב חורש, יצאה מספק, וכן ספק פלוגתיה אי חיה י"ב חורש, נתברר הלכה כמאן, וטרפה אינה יולדת, היינו שתתעבר ותלד, אמנם לית בלא עיבור, או עיבור בלא לידת, משכחת שפיר, וביתר אבר דטרפה, אמרינן דחיה יחיה אלף שנים כו'. אמנם אם מוליד ביתרת אבר בהא איכא לעיונא, כו'.

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

לו, ולא משום שנאה, על זה הקדים לומר, לא תלך רכיל בעמך, כלומר, אתה בעצמך ספרת רכילות ולשון הרע על חבירך, על העבירות שעשה, ובוה הית מעיד בנפשך שראית, ועמדת על דם חבירך, ולא אמרת לו למנוע את עצמך מזה, והבאת עליו עונש מיתה, כמו שאמר בסמוך לזה, "לא תעמוד על דם רעך", וגדול חשיבות הענין של שנאת חנם יש לראות מזה, שבע מצות עשה ולא תעשה מקושרים זה בזה, וחלום בה, להסיד מלך האדם מזה מגונה זו החותרת את יסודי היקום, וכשם שמצות, "ואהבת לרעך כמוך" היא מצוה כוללת, שרוב גופי התורה תלוי בה, כמבואר בחו"ל, כן המצוה לא תעשה של לא תשנא, היא עבירה כוללת, שכל מדות הנשחחות המהרסות יסודי עולם תלוי בה, ההיפך של ואהבת לרעך כו' (עין א"ע).

ושונה קבלת ושמירת מצוה זו של "הוכח" אצל אנשים, מקבלת ושמירת שאר מצוות, שקבלו עליהם לקיימן ולשמרן בכל פרטיהן ודקדוקיהן, עד כדי בזבוז מצות רב על הידור מצוה, לא כן במצוה של הוכחה, שמתחסין בה, כמו שניתנה רק לרבנים ולדרשנים וכדומה, אבל לפי האמת, לא רק שהיא איננה גרוע משאר המצוות, אלא היא מצוה כוללת כמו שנבחרה, המשתמשת בתור מחסה והגנה לכל המצוות, כי כל המצוות נצרכות תמיד להתעוררות והוכחה, והיא מאלו הדברים שאין להם שיעור, כמבואר בחו"ל בפסוק הוכח תוכיח עד מאה פעמים, ויש אומרים עד כדי הכאה, ואם כל המצוות אין להם חיזוק וקיום בלי הוכחה והתעוררות, כדאי לדעת שיש מצוות אחרות, שכל המציאות של קיומן תלוי בזכותה, ובלעדיה עומדות ליבטל לגמרי ח"ו, ולכן אופני הוכחה במצוות הללו מחויבים להיות שונה, ולא רק פעם אחת בשנה או שתיים, בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, כמו שנהגים בשאר מצוות, אלא גם בבתיים, ברחובות ושוקים, אחת ממצוות השם השייכים לסוג זה, שקיומה תלויה בהוכחה, היא המצוה של אכילת דברים טהורים וכשרים, והדברים של איסור והיתר, טומאה וטהרה, ומאכלות אסורות, טהרת גוף ונפש וטהרת המשפחה, שהם יסודי הדת והיהדות, וקיום האומה, ולכן בהן, ההוכחה צריכה להיות בתקיעה גדולה וקול קולות, ובהקפדה מיוחדת, כמו שמצינו בגדר התקנות של טהרת המשפחה, שחץ מה שגורדין ומסבין הרב בדברים וסיגים המבוארים בדברי ר"ל, אל תרבה שיחה עם האשה, באשתו אמרו ק"ו, ומזהירין על שחוק וקלות ראש, מפני שמרגילין את האדם לידי עבירה, אבל לא סמכין ואין יוצאין ידי חובתן רק בדברים בעלמא, אלא הב"ד מחויב לעשות מעשים בפועל ממש בדברים הללו, כמבואר ברמב"ם ושאר פוסקים, שהב"ד חייבין להעמיד שוטרים ברגלים, שיהיו מסבין ומחפשינן בגנות ופרדסים, ועל הנהגות,

סימן כט.

שמונה מיני טרפות וסימנם, ובו סעיה אחר.

(א) כמה מיני טרפות. שמוניהן.

טרפה, ה"ה אם חסר טרפה, וכדלקמן בסי' נ' (ש"ך). נטולה, היינו ניטל לחי התחתון והעליון בסי' ל"ג. ונטילת הכבד שבסי' ס"א. וניטלו צומת הגידין שבסי' נ"ו. וכן כל אבר שניקב טרפה, ה"ה אם ניטל, כדלקמן סי' נ'. ופי' רש"י, דבכלל נטולה היינו גלידה שבסי' נ"ט, שניטל עורה (ש"ך).

קרועה, היינו נקרע רוב קרועה; נפולת; בשר החופה את הכרס, פסוקה; שבורה שבסי' מ"ח וכיוצא (ש"ך). נפולה, היינו נפולה ממש, לקמן סי' נ"ח (ש"ך). פסוקה, היינו פסיקת חוט השדרה, שבסי' ל"ב. ופסיקת הגרגרת שבסימן ל"ד, וכיוצא (ש"ך). שבורה, היינו נשברה רוב צלעותיה שבסי' נ"ד. ולפי פי' דש"י נדלדלו הסימנים ברובן, שבסי' נ"ד, ט"ו. וחבישת הגלגולת, שבסי' שאחר זה, ועקירת צלע שבסימן נ"ד, בכלל שבורה (ש"ך).

(א)

מיני טרפות שמונה מיני טרפות הן, וסימנם ר"ן חנ"ק נפ"ש. דרוסה נקובה, חסרה, נטולה, קרועה, נפולה, פסוקה, שבורה. (מחבר). דרוסה, פי' שדרסה ארי וכה"ג, ויתבאר בסי' נ"ן דרוסה. נקובה (ש"ך). נקובה, פי' נקובת קרם של מח בסימן שאחר זה. ונקובה הושט ותורבץ הושט, שבסי' ל"ג. ונקיבת הקנה במקום שמתפשט לריאה ולכבד, שבסוף סי' ל"ד. ונקיבת הריאה וסמפוניה בסי' ל"ז. ונקיבת המרה בסי' מ"ב. ונקיבת הטחול בסי' מ"ג. ונקיבת האם בסי' מ"ה. ונקיבת הדקין בסי' מ"ו. ונקיבת קיבה וכרס, והמסס ובית הכסות, בסי' מ"ח. ונקיבת הקרקבן בסי' מ"ט, וכיוצא בהן (ש"ך). חסרה, היינו בתחילת ברייתא, חסרה. נטולה וחינו חסרו האונות שבסי' ל"ה וכיוצא. וכן כל שניקב

סימן 5.

דין מכה בעצם הגלגולת, ובו ב' סעיפים.

(א) נתרוצץ הגלגולת נדסק. (ב) נפתחה. נקבים בגלגולת. נקב בראש עוף המים. אחר, שער הראש נקב וחסר, נצרר הדם, ועורו שלם. נתערבה. עוף היבשה שנשכתה חולדה בראשה. הוכתה בידה. בדיקת עצם בעוף. יורד דם מקריעת העור, ועצם קיים. אם העצם נפוח. נחבסה בבהמה, בעוף. נפתחה כל שהוא. ע"י חולי בעוף. נחבסה ונפוחה. נשבר הגלגולת ונקשר. נוצות גדולות, בראשי אחרות. בר אחרות, עופות. אם אחרות ידון הוה ודאי עוף המים.

(א)

עיין תב"ש, א'. ובאות ו' אבאר מה שיש חילוק בין בהמה לעוף המים (פמ"ג). כתב בטור. בין ברוב הקיפה, דהיינו מאמצעיתה ולמעלה, שהיא למטה מהעינים, בין ברוב בין ברוב גובהה דהיינו ממקום שמתחיל לשפע, והיא למעלה מהעינים, ע"כ. מתחילה גותן סימן היכן מתחיל מקום הטרפות ואמר, מהאמצעות

נתרוצץ הגלגולת בהמה וחייה שנתרוצץ רוב עצם לגלגלה, בין ברוב גבהה בין ברוב הקיפה, טרפה (מחבר). נתרוצץ, פירש רש"י שהוכתה מכות רבות ולא נפתחה (ש"ך). ולענין דינא יש להחמיר אף בנפסק לבד, בין ברוב גובהה או ברוב הקיפה,

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

שלא יתקבצו שם אנשים ונשים, ויבואו לידי עבירה (רמב"ם, פ' י"ד). כי בענינים הללו כתיב בקרא בלשון "והתקדשתם, והייתם קדושים", לשון והתקדשתם מורה על חיוב של פעולה ממשית. לא רק בדיבור בעלמא, רק בכל אברי הגוף מחויבים לעשות פעולות שונות, להביא אותנו לידי מדרגה של קדושה. ואין גבול לפעולה זו, כי לפעמים יכול הובר להגיע עד כדי מסירת נפש, דהיינו, אם נזמן מן הומנים הפרעה גדולה כיצד בגדר זה של קדושה, ומגיע למדרגת מגפה (עזרמיה) רותנית ר"ל, בשעת סכנה כזאת חומר הדיון יורה לנו להיות קנאים

של גובה הראש למעלה, והוא למטה מהעינים לצד הארץ, ומאותו מקום ולמעלה עד הקרניים, בכל מקום שיהיה חביסה בהיקף בעיגול אותו מקום, אפי' ברוב מאותו עיגול, טרפה. ורוב גובהה, היינו שנחבס שלא בעיגול ההיקף, אלא דרך גבהה שלה, דהיינו מן העינים ולמעלה לצד הקרניים, אם נחבס רוב אותו גובה, ג"כ טרפה (ט"ז). ולדידנא, אם המקום שהוא תחילת עינים עד הקרניים, בין אם רוב גובה אותו מקום, או רוב היקף אותו מקום נחבסה, הוה ספק טרפה, לא ודאי, כי בנמרא הוא בעיה דלא איפשטא. עיין פ"ח בנכאן שהאר"ק לומר, דבעיה דלא איפשטא אין נכנס בגדר הספק כו'. משא"כ היכא דאיכא ב' איבעיות ולא איפשטא, ואין עינים אחד, יש לומר דהוה ס"ס גמור, ובהיות ח' מקורן של דברים אלו בסי' ק"י, אבאר שם (פמ"ג).

אנפ"י שהקרום קיים (בנדרוצץ הגלגולת) טרפה (מחבר) אנפ"ש שגם קרום העליון קיים (ש"ך).

(ב)

נפחתה נפחתה וחסר ממנו כסלע, טרפה (מחבר). וכי הוה כסלע מצומצם, דינו כיתר מכסלע וטרפה (ש"ך). ואם ניקבה נקבים שיש בהם חסרון, אם בין כולם כסלע, שהוא שליש טפה, טרפה (מחבר). נקבים המדה של רוחב סלע הוא פחות משליש טפה, וסלע מצומצם, דינו כיתר מסלע, וצריך להיות יותר מסלע, וסלע לא הוי שליש טפה, כי הוא בבחינת חולי המדבק ומרעיל את כל הכא אתם בנגיעה, כי גדולה לגימה ואכילה מהקדקים, והדבר עלול וקורבן לבוא למרדגת עפדמיה המכשלת טובים ורעים. וכל מי שנכשל במאכ"א, כבר קשה להפרישו מזה, וכל באיה לא ישובין, וכבר נתבשר משה רבינו על כוכב הדבר הזה, שהוא יותר קשה מקריעת ים סוף, כמרומם בחיול, משה ברח מן השררה ואמר, בי אדוני, שלא נא ביד תשלח כו', עד שנתרצה והלך כו'. התחיל משה אומר, אני כבר עשיתי את שליחתך, הלך וישב, אמר לו הקב"ה, כבר ישבתו לך כח אל פרעה כו'. לסוף הוציאם ממצרים, וקדע להם את הים והביאם אל המדבר, והוריד להם את המן והעלה להם את הכאור, והגיון להם את השליו ועשה להם את המשכן ואמר, מכאן ואילך מה יש לי לעשות? עמד וישב. א"ל הקב"ה, חידך

וחסר פחות מסלע, יש להכשיר אפי' בזמן הזה, ולא חיישינן בבהמה לנקיבה קרום של מח (רמ"א). ובעוף המים כגון אווז ובר אווז, אפי' לא ניקב העצם אלא עוף המים כ"ש טרפה (מחבר) משום שקדמו ר' (ט"ז), ור"ל דהוה כאילו נפסק הקרום, או דסופו ליפסק הקרום, דרך הוא ואין לו הגנה, דניקב העצם, ולפ"ז אין חילוק בין ניקב ע"י אדם או ע"י חולי, דטרפה הוה ודאי ולא ספק, ובש"ך אבאר כאורך. ומעשה בא לידי, באווא שהיה העור שלם מבחוץ, והיה נצרך חרם וחתכתי בעור, ומצאתי שחית העצם נרקב וחסרון, והטרפתי, דאף שעור שלם לא מהני, רהעיקר תלוי בעצם. וראיה מהא דצ"צ, ע"א, באותן אוויות שיש להם נצות וקופות, דהתיר מטעם הוראיל בתולדה הוא, ע"א לא"ה, טרפה. והיה ע"ש וה"מ שמלחו שאר עופות עמה, ולא רצייתי להתיר לומר דהוה ס"ס, דאווא דידן כעוף המים דמיון, לא ודאי הוא בבירור, עיין כו"פ, ובמליחה יש ספק אי בסי', או כ"כ כו'. מ"מ לא התרתי, חדא, רמשע אווא דידן כעוף המים ודאי, לא ספיקא, ועוד, דבמליחה גופה יש כמה צדדין להחמיר כו', לכן אסרתי הכל (פמ"ג). עוף היבשה שנשכתה חולדה בראשה בשיניה, או שנגפה בעץ או באבן, מניחו אצבעו בצד שנשכתה חולדה הנקב, ונועץ אצבעו שם, או מכניס ידו לתוך פיה ודוחק שם, אם לא כצבץ המח ולא יצא מהנקב, בידוע שלא ניקב קרום של מח, וכשירה. ואם יצא, טרפה (מחבר).

חוכתה בידה עוף היבשה שהוכתה ע"י חולדה בידה, ביד יש רריסה

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

פוגעים בו, וכל מי שיראת ד' נוגעת בלבו, מחויב לעמוד בפרץ וחרב פיפיות בידו, בלשון חד כרומה וחנית, ולעזור בעד המגפה.

ואחת ממצות ד' הצריכים לצאת ולעמוד בפרץ, בצווחה, בכל חוקפו וגבורתו של קנאי, היא המצות לא תעשה של "מאכלות אסורות", שהסרצה היא יותר על העומד, כי המצות הזאת היא אחת מעמודי היסוד בבנין הרח והאלוה, הברית התיכון המברכה בעד רוח הסומאה מלבוא אל שערי פנימה לגוף ולנפש האדם. כי המאכלות האסורות הן סכנה גדולה לגוף ולנפש האדם, מפני שכל גופו ונפשו נעשים משוקצים ומתועבים כשרץ. והסכנה עוד יותר גדול בזה, כי הוא בבחינת חולי המדבק ומרעיל את כל הכא אתם בנגיעה, כי גדולה לגימה ואכילה מהקדקים, והדבר עלול וקורבן לבוא למרדגת עפדמיה המכשלת טובים ורעים. וכל מי שנכשל במאכ"א, כבר קשה להפרישו מזה, וכל באיה לא ישובין, וכבר נתבשר משה רבינו על כוכב הדבר הזה, שהוא יותר קשה מקריעת ים סוף, כמרומם בחיול, משה ברח מן השררה ואמר, בי אדוני, שלא נא ביד תשלח כו', עד שנתרצה והלך כו'. התחיל משה אומר, אני כבר עשיתי את שליחתך, הלך וישב, אמר לו הקב"ה, כבר ישבתו לך כח אל פרעה כו'. לסוף הוציאם ממצרים, וקדע להם את הים והביאם אל המדבר, והוריד להם את המן והעלה להם את הכאור, והגיון להם את השליו ועשה להם את המשכן ואמר, מכאן ואילך מה יש לי לעשות? עמד וישב. א"ל הקב"ה, חידך

בית חלכות טרפות סימן ל שמואל

להולדה בעופות. כדלקמן סימן נ"ז. ועיין סי' ל"ד, ס"ק ט' (ש"ך). ואנן אין בקיאין בבדיקת הטרפות, ולכן יש להטריף אם ניקב עצם הגלגולת בכל בעוף, בדיקת עצם בעוף, אפילו בעוף היבשה (רמ"א). אם יורד דם מחמת שנקרע העור, והעצם קיים כשר, רש"ל (ט"ז). ומשמע ודאי דאין חילוק בכל זה בין עוף היבשה לעוף המים, וה"ה אם העצם נפוח כשר, כיון שאין ניקב, אין לחוש לנקיבת הקרום (פמ"ג). בנחבסה אין חילוק בין בהמה לעוף אפי' לרידן נחבסה בעוף (ש"ך). והיינו לפירוש אות א', דפי' נחבסה היינו נתרוצץ ולא נסדקה, דאין שבר כלל, וכפי הנראה, גם עוף המים דינא הכי, כל שנתרוצע ואין הנקב מפולש, רכשר, וכ"כ התב"ש, ב"י, ותמה על הפרי"ח שכו' דקא עוף יבשה כו', ומיהו רוב גובה או רוב הקיפה, יש לעיין בו. ונפחתה כל שהוא, בבהמה כשרה, נפחתה כל שהוא ועוף יבשה, מסק טרפה, ומנהי שיהי י"ב חודש.

ועוף המים לא מהני שהיה, ודאי הוא, ואם הוא לערך שיעור סלה בעוף, יש להטריף, הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו, עיין תב"ש, ג', וא"כ שהיה לא מהני א"כ אין בו כשיעור סלע, אז מהני שהיה, וע"י ע"י חולי בעוף חולי בעוף יבשה, אף שהיה אין צריך, אם אין בו כשיעור ערך סלע, דע"י חולי לא חיישינן לנקיבת הקרום, אלא שראיתי להבלי' כו', וה"ה נפוח ונחבסה, אין לחלק, ובבהמה אף ניקב בדבר עב, כל שאין כסלע בקיאין אנו.

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

יש לי מלאכה גדולה מכל מה שעשית, יש לך ללמד לישראל טומאה וטהרה כו' (תנחומא, ויקרא). ומפני שחיבות העיני כשהוא לעצמו מצד א', ומשום כבודות דובר מצד השני, ההוכחה תופסת מקום חשוב לחוק את הקיום של מצות הטהרה, וגם אופן ההתנהגות של ההוכחה שונה אצלה מבשר מצות, ואם בשאר המצות הסתילו כל עבודת המשא של ההוכחה, רק על הרבנים ועל הורשנים, על הצדיקים ועל החסידים מקנאי קנאת ד' צבאות, לא יעשה כן במקיימיו ובזמניו, בענין חשוב וגבוה כזה של איסור והיתר, טומאה וטהרה, רק מוטל חוב קדוש על כל אחד ואחד, קטן כגדול, להיות נותן יד לפושעים באיסור החמור הזה, במעשה ובדיבור, ולהציל את נפשתיים מהארס האחר, הטהר, המרעיל דם נפשו, ומביא את האדם למרדניה של חיות טורפות ואוכלות, וכולנו מחויבים לעמוד על המשמר ולעמוד בפרץ, כמרומו בקרא "וידבר ד' אל משה ואל אהרן לאמר אליהם, דברו אל בני ישראל, זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה" כו' (שמיני), למשה אמר שיאמר לאהרן (רש"י), לאמר עליהם, אמר שיאמר לאלעזר ולאיהרר, שיהיו גם הם שלוחים במצוה זו (כל"י), כל אחד ואחד צריך לעמוד ולעזור לחבירו, ולזרזו בעסק של כצוה זו, להיות נבלל בין השליחי מצוה האחת, ומצינו, שאופן הצינוי במצוה זו היה ג"כ שונה מאצל שאר מצות, כי לא היה רק בדיבור, אלא גם במעשים ממש, כמבואר בחז"ל בפסוק, "זאת החיה אשר תאכלו" (שמיני), מלמד שהיה משה אחוז בחיה, ומראה לישראל, זאת תאכלו, וזאת לא תאכלו (חולין, ל"ט), וכן בשרצי המים אחז בכל מין ומין והראה להם, וכן בעוף, ואת האדם תשקצו מן העוף, וכן בשרצים, וזה לכם הטמא (רש"י), במצוה זו

סימן לא.

דין נקיבת המח וקרומיו, ובו ד' סעיפים.

(א) ניקב המח. ניקבו הקרומים זה שלא כנגד זה. ניקב רק העליון. עור אחד לקוי. (ב) נרקב. נתמעך המח. נמצא מים בתוך קרום. היו המים מונחים. בתוך שלחופית. נמצא מים בגלגולת. שלחופית מים. בין מח לקרום. בין מח לגלגולת. מונחת בראשה. לבדוק אחר מים בראש. להשליך הראש. (ג) חולעת בקרום. חולע בחוטם. בתוך המים. (ד) עד כמה נחשב מח. פולין.

מקיפו מכל צד. נראה דכשרה הוא. ות"ה אם היו המים מונחים בתוך שלחופית (כיס קטנה). שאם היה המח מקיפה שלא היה מגולה אפי' לקרום, כשרה, ואם לאו טרפה (מחבר, פמ"ג).

נמצא מים בגלגולת אם המח שלם בכל צדדיו. ואחר שחיתכו הראש והוציאו המח. נמצא בגלגולת קצת מים אין בזה שום איסור (ט"ז). מים שבתוך השלחופית שהיא מונחת בין קרום למח, או בין גלגולת לקרום, אפי' שלחופית מים בין מח לקרום, בין קרום לגלגולת; אם המח מים בין קרום לגלגולת; שלם. טרפה. דאנו רואים

שמן המח בא (מחבר, ט"ז). אבל מים בין קרום למח. דעת הט"ז להתיר. ויש חולקין במים בין הקרום להגלגולת. דטרפה (ש"ך, פמ"ג). היה ספק אם היה מכוסה במח או לא. טרפה. לכן יש ליוהר. כשפותחין הראש, שיפתחוהו בדרך שיוכל לראות. אם המח מקיף, אם ימצא שם מים או לא (רמ"א). כלומר, ואם פתחו הראש קודם שידעו הריעותא באקראי, עד שנפל ספק אם המח מקיף המים או השלחופית, טרפה (ש"ך). מ"מ, כשפותחין, עצה טובה היא לחתוך שיוכל לראות אם יהיה שם מים אם המח מקיף. וביש ריעותא שמנדרדת בראשה, פשיטא שצריך והירות יתירא, דאליב תהיה טרפה

(א)

ניקב המח המח יש לו ב' קרומים זה על זה. ניקב התחתון נקב מפולש. טרפה. ניקב העליון נקב מפולש, כשרה (מחבר). ויש מטריפין ג"כ בניקב העליון לבד, והכי נהוג, אם לא בהפ"מ (רמ"א). רש"ל ומו"ח ז"ל אוסרים אפי' במקום ה"מ, דספק דאורייתא הוא, ובפרט שבה"ג מן האוסרים (ט"ז). ומ"מ לדינא, אם ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה, יראה דלדואי יחשב. ובהפ"מ בניקב העליון לבד, דעת התב"ש שם, דהמיקל לא הפסיד כרעת רמ"א בהג"ה כו'. ובעור א' לקוי כולו או רובו דעת התב"ש להחמיר אף בה"מ (פמ"ג).

(ב)

נרקב; נתמעך; המח עצמו שנרקב ממנו או נתמעך. והקרום קיים. כשרה (מחבר). ואם נשפך כמים או כדונג, טרפה (שם). דעת כל הפוסקים שזה בזה, אפי' נרקב או נתמעך שנחסר מעט. בענין שאם היה כיוצא בו בחוט השדרה, או חזין אותו ומניח הריקן למעלה מידו, היה עומד ולא היה נכסף, כשר. ואם נחסר הרבה, אם כיוצא בו בחוט השדרה, אלו היה יוצא הרבה למעלה מידו היה נכסף, טרפה (ש"ך). נחסר ע"י דקיבה כשר (שם). אם לא היו מגולים נמצא מים בתוך הקרום לקרום, כשרה. בין אם הוא כמים ודונג, או שנתרקן ונתדנדנ באמצע, והמח

ח ל

מאכלות אסורות

א ח ל

לא היה משה כסתפק בדבור בלבד, רק אסף כל יקירי קרית, והלך בשוקים ורחובות, והיה מראה באצבע, זיוו מותר ואיזה אסור לאכלו, את זה תאכלו ואת זה לא תאכלו. ואת זה מחויבים לעשות כל אלה, אשר נגזר יראת ד' ללבם, המקפידים במצות, כמרינו בדברי דוד ע"ה, "ואתהלכה ברחבה, כי פקודיך ודשתי" (תהלים). כי יש מצות, כשדורשים לקיים, צריכין להלך ולסבב בחוצות כדי שיוכלו לקיים, כגון במצוה כזו יש מניעת מאכלות אסורות, שיש נחיצות לעמוד בין החיים, ולעשות מחיצה (קרנטיץ) בפועל ממש, להבדיל פושעי ישראל במחנה ישראל, ולשמור בוהירות יתירה, שלא תתפשט המגפה בתוך המחנה ח"ו, יותר ויותר. ובתורה יש רבן ע"ז, שנאמר "להבדיל בין הטמא ובין הטהור, ובין החיה הנאכלת, ובין החיה אשר לא תאכל (שמיני). לרמז, שצריכין לעשות הברל ומחיצה ממשית, כמו שנוהגין לעשות כדי להשמר מחלולי המתבונות ד"ל, ואינו יוצא ידי חובת המצוה הזאת בזה שיהיה נזהר, וישמור את עצמו ממכשול, רק צריך לדאוג גם בעד אחרים שלא יכשלו.

מן הקרן וחתכנו הראש, ולא היה שום ריעותא והכשרנו. משמע דכל היכא דאיכא ריעותא בעי כדיקה (פמ"ג).

(ג)

תולעת בקרום אם נמצא תולעת בקרום המה, ומה קיים, ואין בקרום התחתון רושם ולא קורט דם. כשרה (מחבר). ויש מי שאומר, שאין אנו בקיאים בכדיקה וטרפה, והכי נהוג (רמ"א). דחיישינן שמא קורט שחיטה פריש, וניקב קרום התחתון, ול"ד לתולעת שנמצא על הראיה לקמן סי' ל"ו דכשר, משום דלאחר שחיטה פריש, כתב בדרישה דשאני התם, דבעוד שהבהמה חיה, א"א לתולעת לינקב מתוך טרדת הראיה שמרחפת תמיד בלי הפסק, וכן כקרקבן ס"ס מ"ט נמי, כיון שקרומי קשים, לא חיישינן שמחיים נקבו, משא"כ במח, עכ"ד (ש"ך). ודעת הרמ"א לאסור, משום שאין אנו בקיאים, ויש לחוש שמא ניקב קרום התחתון, ואסור אף כה"מ. מיהו דעת רש"ל להתיר אם לא נמצא רושם לא בעליון ולא בתחתון (שם). אם נמצא התולע חוץ לקדירה, כגון בחוט, כשרה, דחלינין שלא הגיע למח **תולע בחוטם מעולם** (מחבר). וכשר משום ס"ס, אע"ג דפי התולעת לגבי חוץ ויכול לומר שהיה על המח, דשמא נתפסר ולא הגיע שם מעולם, ואת"ל שהיה שם, שמא לא ניקב הקרום, ולא הוה צריך כאן לבדוק כלל בקרום. מ"מ נראה, דנכון לבדוק, מאחר שאפשר לעמוד על הברירה, לא נסמך על הספק (ט"ז). ועוד, דכאן אין לומר כלל דנעשה נקב (שם). ומטעם זה, כל שא"א לבדוק יש להכשיר.

מספק (פמ"ג). אין צריך לבדוק אחר זה, דסמכינן ארובא (רמ"א). הש"ך הראה מקום למה שכתב הב"ח כאן, וס"ס ק"א, וכאן כתב הב"ח, דכשיש ריעותא שמסככת כראשה שקורין "שווינדל", ודאי אמורא למכור הראש שלם. וכס"ס ק"א, דאם נתערב כבש שמים כראש עם שאר כבשים, קבלה מחכם א', שיש לבדוק כשאר חוט השדרה, שכל שיש מים בראש, יש ג"כ כחוט השדרה, והט"ז שם אות ט"ו, לא רצה לסמוך ע"ז, כיון שלא נזכר בתלמוד, ומיהו אם נתערב חד בתרי, דמ"ה בכל הוא, ומדרבנן אסור, דחה"ל או דבר שכתבנו, וא"כ כשלא נודע האיסור עד אח"כ יש לצרף גם דעת המ"ב סימן ל"ו, דלא נודע הוה ס"ס, עם סברת הב"ח דיש קבלה בידו, הא חד בחד לא, והיינו בענין שאין הפ"מ, הא בה"מ, ע"י סי' ק"י בש"ך, דיש לסמוך אמ"ב (פמ"ג). ויכול להשליך הראש או למכרו לעכו"ם **לחשליך הראש בלא פתיחה** (רמ"א), פשוט להדיין במקום שאין ריעותא דניענוע הראש (ט"ז). ואף כה"מ אין להתיר, דיצאה בהמה זו מרוב, ובסי' נ' בש"ך, ג', אבאר דאין להתיר כל שיש ריעותא, עיין תכ"ש, דמ"ש בה"י, דבחודש תמוז אין לפתוח הראשים, ובשאר ימות השנה, יש לפתוח, כתב הוא להיפך כ"ו, ומ"מ המנהג שאף בחודש תמוז מוכרין הראש שלם לגוי, ואין רואין אם יש שם מים בראש, אבל בכל מקום דאיכא ריעותא, מחויב הוא לבדוק, ומה"ט הכי אב"מ, ל', כראש מן הצאן שהיה ליהצא יוצא

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

כשם שמחויבים להציל את אנשים ממוקשי מות, ואם לא יעשה כן, הוא עובר על הלא תעשה של "לא תעמוד על דם רעיק", כי העובר על מצוות ד', נחשב כמת, כמבואר בחז"ל, רשעים בחייהם קרוין מתים, ומחויבים להצילם ממות, ואם כן הוא ככל שארי המצוות, כ"ש במצות פרישה ממאכלות אסורות, המרויח בקרא על זה, שמחויבים להיות נפרש, ולהפריש גם את אחרים. כנאמר בקרא בדבר זה "ואת אלה תשקצו מן העוף, לא יאכלו, שקץ הם" (שמיני). כלומר, מחויבים אנתנו להשגיח, שהשקץ לא יהיה נאכל גם ע"י אחרים, וכן מצינו גם במקום אחר שנאמר בלשון זה, להבדיל בין הטמא כ"ו, ובין החיה אשר לא חאכלו (שמיני), וכל שרץ העוף טמא הוא, לא יאכלו (דברים, י"ד), לא יהיו נאכלים לא מעצמינו, ולא מזולתינו, וכמו שמצינו בקרא, כי אם שמור תשמרון אל כל הכזיה כ"ו (דברים, י"א), ירצה לצוות על המצוות שתהינה נשמרות, בין ממנו, בין מהזולת, הכונה בזה, שלא יאמר אדם די לי אם אשמור את עצמי, לבלתי עבוד מהמצוות, ואין לי לדאוג על ביטול מצות מהזולת, לזה בא מאמר ד', שמור אתה, תשמרון את מצוות, פ"י, לכל תתבטלנו מאחרים (ואה"ח).

וענין ישראל מיום היותם לעם, נזהרים יותר משאר האומות מאכילת כל תועבה ודברים משוקצים ואסורים, כמו שנצטוו בתורה בפסוק "ואת החיה אשר תאכלו" (שמיני). לשון חיים, לפי שישאל ראוים להיות חיים, לפיכך הבדלים מן הסומא, ולעכו"ם לא אמר כלום. משל לרופא שהלך לבקר ב' חולים, ראה א' מהם שהיה בסכנה, אמר לבני ביתו, תנו לו כל מאכל שהוא מבקש, ראה השני שעמיד לחיות, אמר להם כך וכך מאכל יאכל, אמרו לו לרופא מה זה שאמרת לזה

וכן הלכה. והפ"ח מכשיר אף בלא בדיקה כלל. ונהי דכל היכא דאיתא לפנינו ראוי לבדוק, אבל היכא דנאבד, יש להכשיר. ודע, שהכא

י"ל בלא"ה דרך התולע לנקוב בתוך חמה אחר שחיטה, ונהי דאין אנו סומכין ע"ז. מ"מ כי אנו ס"ס מתיירין, משא"כ במחמא בחלל הגוף. כתב התב"ש ז', אם נמצא תולע בתוך המה, נמי טרפה. וכי הוא ז"ל, דאם המה מקיף מכל צד, יש להחמיר בה"מ. אם אין התולע מגולה לקרום. וצ"ע בדין זה, דע"כ התולע מכוסה ואפ"ה אסור, דאי מגולה לקרום, א"כ הוה

כמים מגולים לקרום דאסורים. ואולי יש לחלק. ומ"מ לדינא צ"ע (פמ"ג).
(ד)
עד כמה נחשב מח עצם שהמה מונח בתוכו, יש בו חלל גדול כמו קדירה, ויש על פיה כלפי הצואה, כמו ב' פולין, וכל מה שיש מהמה בתוך הקדירה עד הפולין, והפולין בכלל (מה שכנגד הפולין, רש"י). נידון כמה, ונקיבתו במשהו (נקיבת קרומו במשהו, ש"ך). ומשם ואילך, נידון כחוט השדרה (מחבר) ונקיבת קרומו, ברובו (ש"ך). וגם בעוף יש פולין (באר הגולה).

סימן לב.

דין מכה בתחט השדרה, ובו ז' סעיפים.

(א) נפסק חוט השדרה. נפסק המח בפנים. נפסק למעלה לפנים, ומלמטה לאחור.
(ב) נסוק העור לארכה. נשברה השדרה. נתמעך המה. (ג) נשפך המח כמים. עב וכבה. (ד) נחסר מהמה. (ה) מקום חוט השדרה. כעוף. נשברה השדרה ונקשרה. חוט שחור. שדרה עקומה. (ו) הכו בהמה על השדרה. בדיקה. אם אנו בקיאים. הכו כאבן על אבר א'. נפלה מחמת הכאה. אם בקיאים אנו, בבדיקת החוט. הכה כאבן נגד הראיה. נפסק המקל בשעת הכאה. (ז) גוררת רגליה, שגרונה. (ח) נודע שנפלה. עוף שאינה יכולה לעמוד.

מחמירין בזה, דמצטרפין לרובא בנפסק החוט. והתב"ש כתב דין מחודש, אפי' נפסק למעלה לפנים, ולמטה לאחור יש בין הכל רוב טרפה. ויליף לה משחיטה, דהוי רוב כה"ג, ע"ש. ולפי זה, ה"ה פסיקת הגרגרת כה"ג טרפה הוה, אם נפסק למעלה מלפנים שליש ולמטה שליש לאחור, דטרפה, כ"ש משחיטה (פמ"ג).

(ב)
נפרק העור לארכו נסדק העור לארכו, כשרה (מחבר). מסקנת הב"י, דאפי' לא נשתייר אפי' כ"ש למעלה

(א)
נפסק חוט השדרה חוט השדרה שנפסק רוב היקף עור החופה את המה, טרפה (מחבר). ולא מטרפיים בנקבים סמוכים זה לזה, בהיקוף ובצירוף רובו כו' (ש"ך). ואע"פ שכל המה קיים, טרפה (מחבר). דפסיקת המה לא מעלה ולא מוריד (ש"ך). ואם לא נפסק רוב העור, נפסק המח ונפסק המח בפנים, כשר (מחבר) הש"ך הביא בשם הב"ח דנקבים לא מיצטרפי לרובא, כו', והפ"ח והתב"ש

אחל מאכלות אסורות רחל

שיאכל כל מה שירצה, ולאחר אמרת שלא יאכל כ"כ. אמר להם הרופא, לזה שהוא לחיים, אמרתי לו, זה אכול, וזה לא תאכל. אבל אותו שהוא למיתה, אמרתי להם כל מה שהוא מבקש תנו לו, שאינו לחיים. כך הקביה התיר לעכ"ם השקצים והרמשים, אבל ישראל שהם לחיים, אמר להם, והייתם קדושים, כי קדוש אני, אל תשקצו את נפשתיכם (תנחומא, שמ"ג).

פרישה ממאכלות אסורות ומחויבים אנתנו להתנגד כמנהג אנשים הבאים להתאסף במסכת מרעים, הנוהרים מאד לשמור את עצמם מלאכול מאכלים שריח רע בלתי נעים נשאר אחריהם. כ"ש אנתנו בני"י, שהשכינה בקרב מחנינו, ומשלחן גבוה אנו אוכלין, כנאמר, זה השלחן אשר לפני ד'. על אחת כו"כ, שצריכין להיות נזהרים גם רק מחשש אכילת דברים משוקצים ומתועבים, ונוהרים אנתנו על זה בקרא. ואנשי קודש תהיון לי, ובשר בשדה טרפה לא תאכלו" (שמות, כ"ב), אם אתם קדושים ופרושים משקוצי נבילות וטרפות, הרי אתם שלי, ואם לא אינכם שלי (רש"י). והזהירה לנו התורה, שמפני שעם ישראל מקורב אליו יתברך יותר משאר עמים, לכן האכילה צריכה להיות אצלנו על טהרת הקודש. כמרומו בתרגום יונתן, "ואנשין קדושין, טעמן חולין בדוכתא". כלומר, גם החולין צריכין להיות אצלנו בקדושה ונקיון יחידה.

והם ארוכים ואינם רחבים, ודומין לסכינים, והם מונחים ממש בגוף על הריאה (ש"ך). עט"ז, הביא ג' פירושים, א', דעת המחבר, עד תחילת חיבור עצם לגוף, וריעה ב', עד סוף חיבור העצם, ודעת שלישית עד סוף אורך העצם המחובר לגוף, נגד זה יש טרפות דחוט השדרה, ורמ"א שהכריע להקל בה"מ, היינו כדעה עד סוף חיבור העצם, והביא דעת רש"ל ורב"ח שמטריפין אף בה"מ. ודעת נה"ך דרמ"א מתיר בה"מ אף עד תחילת חיבור העצם המחובר לגוף, ולפעמים נשבר השדרה בעוף, וחזר ונקשר, אין נשברה השדרה ונקשרה לחוש אם רואה שהחוט שלם, ואף

אם לא נקשר עדיין, כמבואר בסי' כ"ז וכאן, דאין חוששין לפסוקת החוט אם רואה שהוא שלם, ומ"מ בדיקה מיהו בעי. כתב בית הלל, מעשה שהיה החוט שחור מתחילתו ועד סופו, והכשירו חכמי ווילנא, והסכים עמו הפד"ח בקו"א, דאין שינוי מראה פוסל כי אם בריאה, ולא בשאר אברים. והתב"ש בסי' מ"ג, האריך בזה והעלה, דשינוי מראה פוסל בשאר אברים, ולדבריו שינוי מראה בחוט, הוה טרפה, ושם אבאר בזה, ומ"מ דוקא כשהחוט מבפנים בריא וחוק, כמו שכ' הבה"י, אבל אם החוט נפסד מבפנים, אף דמח זה לא מעלה ולא מוריד, כיון דחזוין שינוי מראה בעור, אמרינן כה"ג לקותא היא, וטרפה.

וכן כשמוציאין שדרתו עמוקה שדרה עקומה כמצוי בעוף, ויש שינוי מראה בחוט, אף למאן דמכשיר כי האי גונא, יש לתלות דע"י לקותא הוא, ויש להטריף (ש"מ).

(ז)

חבו בחמה על השדרה בהמה שהכו אותה על השדרה במקל, אם הלך המקל על פני כל אורך השדרה, כשרה, ולא חיישינן שמה נפסק החוט (מחבר), דכיון

ולא למטה, כשר (ש"ך), ויראה להחמיר, דלמעלה צריך להשתייר משהו סמוך לפולין ולמטה אין צריך (פמ"ג). נשברה השדרה נשברה השדרה ולא נפסק החוט או נתמעך המח שבתוך החוט ונתנרנד, הואיל ועורו קיים, מותרת (מחבר).

(ג)

נשפך חמה כמים והורח המח וגשפך כמים או כדונג נשנס, עד שימצא החוט כשמעמידו בידו, היה המעט שחוצ לידו שוחה ולא היה יכול לעמוד, טרפה (מחבר). עב וכבר אם הוא עב וכבר, שאינו יכול לעמוד עם מעמידו אותו אינו יכול לעמוד מפני כבדו, טרפה (שם).

(ד)

נחפר מהמח נחפר קצת מהמח ונתרוקן, כשר (מחבר). נקט קצת, דאילו נחפר הרבה היה הריקן שחוצ לידו שוחה, ובנסמסמס לא מפליג בין מעט להרבה, לפי שדרכו להתמסמס כולו (ש"ך).

(ח)

מקום חוט השדרה טרפות זו של חוט השדרה הוא, עד פי פרשה שלישית ועד בכלל (מחבר). ויש חולקין, דלא עד בכלל (ש"ך). נפסק אחד משני חוטי פיצולים ראשונים ושניים טרפה (מחבר). חוט השדרה, כשמגיע עד הירכים, מתפצל פיצול אחד לצד ימין, ואחד לצד שמאל, וכן בהרבה מקומות (באר הגולה). ואם נפסקו חוטי פיצול השלישי, כשרה (מחבר).

בעוף הוא טרפות החוט, עד בין בעוף האגפים, התחלת המקום שהם מחוברים בו בגוף (מחבר). ויש מטריפין בעוף עד מקום שכיבת העצם לגוף, והכי נהוג, אם לא בהפ"מ (רמ"א). אותן עצמות קטנות המונחים בגוף העוף המתחילים אצל הצואר, והם מבפנים בגוף, ואינם נראים כלל מבחוץ.

אחל מאכלות אסורות רחל

ומפני שזכר בקרא, שורר וצאנן, שהם מותרים באכילה, הוזהר על הבשר שהיא נטרף, להשמיענו, שגם האכילה המותרת צריכה להיות בקדושה וטהרה, ורק באופן זה אנו יכולים להגיע למדריגה של קדושה (עיין אבי"ע). ומובא שם בשם הר"ם כהן, שהטרפה קשה מהנבילה, כי יש בטרפה כמו סם, שיוק תולדות אדם, ע"כ לא תחיר לתתה לגר אשר בשעריך, או למכור לגכרי כמו הנבילה, ע"ש. ואף שאין בטרפות שיקוק כמו בשקצים ורמשים, אעפ"כ אין בהן כדי להתרומם ולהתנשא למקום גבוה וקדוש. עד הנה הוזכר המשפטים, והוזהר בדברים המכוערים, ועתה נשאר להתחיל באיסור המאכל, פתח ואמר ואנשי קדש תהיון לי בו, שראוי הוא שיאכל האדם כל מה שיתח בו, ואין האסורים כלל במאכלם, רק טהרה בנפש, שתאכל דברים נקיים, שלא יולידו עובי וגסות בנפש, ע"כ אמר ואנשי קדש כו'. לפיכך לא תגעלו את נפשותיכם באכילתכם הדברים המכוערים. וכן אמר, אל תשקצו את

החלל. אמנם אם הלכה הילוך יפה ד' אמות, דמבואר לקמן דא"צ בדיקת חוט השדרה בדיקה, ומהני אפי' לידון, א"כ אף אם שלים המקל אפלאג דגבא, או דאית בו קטרי, מהני הילוך ובדיקה, דכיון דהלכה יצאה מחשש ריסוק אברים, דנפילה, ובדיקה בחוט השדרה משום הכאה, אנו בקיאי, כמ"ש הט"ז, ועיין בתב"ש, ו', כתב רלית לית תקנה, היינו שיהיו ובדיקה, אבל הילוך ובדיקה בחוט השדרה מהני אפי' לידון (פמ"ג). ואם לא הגיע המקל על פני כל השדרה, חוששין שראש המקל במקום שהוא כלה, מכה בכח, וכן אם הכה לרוחב השדרה, חוששין שמא נפסק החוט (מחבר), הכה ונפסק המקל בשעת הכאה, חוששין, לפי שבמקום שנפסק המקל, עושה חבורה כמו בראש השרכיט (ט"ז).

(י)

גוררת רגליה בהמה שגוררת רגליה, אין חוששין שמא נפסק החוט (מחבר), אלא אמרנו שגורגא, והוא כאב הרגלים נקטה, וה"ה בעוף נמי דינא הכי (רמ"א).

(ח)

נודע שנפלה אבל אם נודע שנפלה, חוששין (מחבר), שמא עם נפילתה נפסק חוט השדרה, ואע"ג דבנפילה בלא"ה חוששין, כדלק" ס"י ג"ח, י"ל דבנפילה בעלמא

שהלך המקל על פני כל אורך השדרה, א"א שיכה בכח (ש"ד).

בדיקה ואם יש במקל קשרים, חוששין למקום הקשרים (מחבר), כתב הר"ן, דצריכה שהיה ובדיקה כדין נפולח בסי' ג"ח, ונ"ל דאף דשם כתב רמ"א דאין אנו בקיאי בבדיקה, היינו לענין ריסוק, אבל לא כאן שיש חשש משום שבירת שדרה (ט"ז). ונראה, להלכה, דהיכא דחוששין, צריך שיהיו ובדיקה או הליכה ובדיקה, ובלא דיקא במשתריא, אלא דאם הלכה הילוך יפה, א"צ שיחוי כ"א בדיקה, ואם לאו צריך ג"כ שיהיו מעל"ע, כמבואר בסי' ג"ח, דהתם בהלכה א"צ בדיקה, הכא שנהב בכח צריך בדיקה אף בהלכה, כדעת יש אומרים שהביא הר"ן, וכן נראה מסתימת הט"ז כאן, וא"צ לבדוק אלא החוט בלבד, ודוקא לבדוק כל החלל אין אנו בקיאי, הא בחוט לבד, אנו בקיאי, ולפי"ז ה"ה בהכה באבן על אבר א' לבד, דיש תקנה לבדוק לט"ז.

נפלה מחמת הכאה ועיין בש"ך, ג"ח, א', כתב אם הוכה באבן נגד תריאה שלו, צריך בדיקה, ואין אנו צריכין לחלק בין ריאה לשאר אברים, וצ"ע, ואם נפלה מחמת הכאה זו, דהוה הפילוהו וצ"ע, והיא לא ידעה, דמבואר בסי' ג"ח, דאף פחות מי"ט הוה נפולה, יראה לי, דשיחוי מעל"ע ובדיקה לא מהני לידון, דאין אנו בקיאי בבדיקה כל

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

נספוחים בכל השרץ השורץ, ולא תסמא בהם, בי אני ד' אלקיכם, והתקדשכם והייחם קדושים, כי קדוש אני, והנה השרצים משקצים בנפש, והטרפה אין בה שיקוף, אבל יש בשמירה ממנו, קדושה (רמב"ן), כי עיקר תבלית האדם היא ההתרוממות ע"י התפתחות ממדריגת חיה למדריגת אדם השלם, והמאכל הוא הגודם לזה, כי האדם הוא זה שהוא אוכל, ואין אסורות להתקרבות השבינה באכילת דברים מתועבים, וחייבים אנתו להודות, בבא לב ובכושט פנים, שירדנו אחורנית למדריגה נמוכה בזמן הגובחי, בענין גבוה זה של פרישות ממאכלות אסורות ורעיון אנתו בגידון זה מבני נח, שאין אוכלין בשר מת, כמבואר בחולין, עולא אמר, אלו שלשים מצות שקבלו עליהם בני נח, ואין מקיימין אלא ג', וא' מהן שאין שוקלין בשר המת במקולין כו' (חולין, צ"א), ואוי לאותה בושא, שרבים מבני עמינו, לוקחים בשר מת, בי בשר סרפה ונבילה נחשב כבשר מת, כמבואר בחולין בדיני מתנות כתונה, דאם שחט בהמה ונמצאת סרפה, פטורין מן המתנות, מפני שכתוב בתורה, מאת זובחי הובחי (שופטים), פרט לסרפה, וסרפה אינה בכלל לשון זבח, ומיתה בעלמא היא, דשם זבח אינו אלא בראוי לאכילה, כדכתיב, בכל אות נפשיו תאכל בשר כו', וזכחת ואכלת כו' (ספרי), וגם הני קצביא רשיעי גינהו, המוכרים בשר סרפה לישראל, ואינם שמים על לב לגודל העונש בזה, כמבואר בחולין בסבבא א' בציפורי, שהיה מאכיל את ישראל גבילות וטרפיות, פסא א' שחא ח' בע"ש, ועלה לגג ונפל ומת, והיו בלבים מלקקין בדמו, אתון שואלין לר' חנינא, מהו מר מחיה מן קמנהו? אלא מותר לטלטל בשבת), אמר לון, כתיב (שמות, כ"ב) ובשר בשדה טרפה לא תאכל, לכלב תשליכון אותו, וזה היה גזל את הבלבים ומאכיל לישראל, ארפינן (הניחו אותו על מקומו) דמין ידירו אינון אכלין (ירושלמי, תרומות, פ"ב), ומבואר בחולין עוד, כלבים במאי זכו? מפני שביציאת מצרים, לא יחרץ בלב לשונן, ואמר ע"י אחד הגדולים, מפני שלא עמדו להם לישראל בדרך, בשלכו לקבל התורה, וכו' לזה ע"כ, ועשה להיפך, דוקא הכלבים המנבחים נגד ד' ותורתו, הם רודפים אחר טרפות ונבילות, ולא ילמדו מוסר מהכלבים האמתיים הקדמונים, שהם שאכלו נבילות וטרפות, היה נמצא בהם עג"פ את ריאת הכבוד מלפני ד' ותורתו.

בדיקת החוט. וכן פהכח על גפה וחיא גורת רגליה. אף שהכה על כל השדרה, אפ"ה צריך בדיקת החוט, כיון שגורת רגליה ויש ריעותא (פמ"ג). כתב עוף שאינה יכולה לעמוד בהגתה מרדכי בשם ר' טוביה מווינה. על אחד שקנה אוז מן השוק, ולא יכלה לעמוד, דמותרת. כיון שלא ראינוה שנפל אין לאסור מספק, ואיסור שגרונא נקטה (ט"ז). ואפילו בדיקה אין צריך, כי שגרונא שכיח הוא, ומותר לשוחטו מיד (פמ"ג).

הוי שרי כשהלכה ר' אמות, אבל הכא, כיון שגורת רגליה. לא מיקרי הליכה. וצריך לעולם בדיקה, ולדידן שאין אנו בקיאים בבדיקה, אסור לעולם (ש"ד). הש"ך מפרש כאן, כדון נפילה ממש, היינו י"ט. או הפילה אחרים פחות מ"ט, וקמ"ל דלא מהני הליכה, דצולעה לא הוה הילוך יפה. ולדידן דאין אנו בקיאים, טרפה. אבל התב"ש, ז', הקשה, דכבר אשמעינן בלא הלכת הילוך יפה דטרפה בסי' נ"ח כו', ע"כ פי' דמיירי כאן שנפלה מעצמה פחות מ"ט, ואפ"ה כיון שגורת רגליה הוה ריעותא, וצריך

סימן נ.

דין אם ניטל הלחי, ומכה בושט, ובו י"א סעיפים.

(א) ניטל הלחי התחתון. המראה, הלעטה. נימק הלשון. ניטל החרטום. (ב) ניטל העליון. ניטל חרטום העליון בעוף. (ג) חשט או תורבץ שניקב. (ד) עלה בו קרום. ניקב בבי' רוחות ממש. נקב ע"י חולי. ע"י קוץ. חשט ונמצא שחין בתוך מקום השחיטה. (ה) מראות העורות. נתחלפו. שניהם לבנים. נתחלפו לשאר מראות. נתחלפו במקצת. שני חשטים. קנים. למעלה ולמטה מחוברין. (ו) בדיקת החושט בדרוסה. בעוף. (ז) בדיקת החושט בנקב. נתחב קוץ בגנו של זפק. עוף שצוארו מלוכלך בדם. אודם קצת בחושט. המנהג לדידן. (ח) נמצא קוץ בחושט, ואינו תחוב. אם יש קורט דם מבפנים. מבחוץ. מונח ברוחב מקצה לקצה. נמצא תחוב. ואין שם קורט דם. החילוק, בין חושט, לבית הכסות וקרבן. ניקב החושט מקוץ, ויש קורט דם בפנים. לבדוק אחר אוזות שמלעיסין. באיזה מאכל מותר, להלעיס האוזות. אם שומן אוז סותם הנקב. עוד הפנימי, לקוי רובא. אם גורדין השחין, ורואין נקודה לבנה. במקום שעשו תקנה לבדוק המלעיסין, ולא בדקו. השליכו במזי. כפתור בצואר האוזא מבחוץ. ביש ריעותא, ולא בדקו. (י) נפרד החושט מהקנה. (יא) זפק שניקב. ניטל הופק.

(ט"ז). ויש אומרים המראה אכילה, הלעטה

שתיה (פמ"ג).

נימק הלשון. וכן הוא בהגהות ב"י, דאל"כ ניטל החרטום. פשיטא דאין חי. כתב התב"ש ח' נימוק הלשון עם הטולטולת טרפה כו'. והטעם, כתב התב"ש דאי אפשר לחיות ע"י המראה והלעטה (פמ"ג). ועוף שניטל חרטומו, אם יכול לחיות ע"י

(א)

ניטל הלחי ניטל הלחי התחתון, כשרה, והוא שיכול לחיות ע"י המראה והמלטה (מחבר). היינו ובענין דליכא משום עיקר סימנים כדלעיל סי' כ"ד, ט"ז (ש"ד). מה שתוחבין לה בבית הבליעה, עד מקום שאינה יכולה לחזור, המראה, ובמקום שיכולה לחזור נקרא הלעטה, בפרק מי שהחשיך

א ה ל מאכלות אסורות ר ח ל

והכלבים האוכלים מאכ"א בזמן הנוכחי, אוכלים כל תועבה בפומבי, בלי שם על לב, גודל העון בזה, והפגם הנעשה בהם ובחיהם. כמבואר במפרשים, שכתבי י"ח פעמים יראה במשלי, כנגד י"ח טרפות שהחיות תלוי בו. כי היראה מארכת לו חיים, שלא יזוץ בייח דברים המטריפים את הבעיה. וע"כ נקרא בעל חי, לפי שקיומו תלוי בייח דברים (ספר חסידים, ס"ה). אבל מאכלים כשרים משפיעים קדושה על האדם, כמרומו בחז"ל ולא הסריח בשר קודש כו', שמי שאוכל בשר כשר, או הוא נקרא קדוש, כנאמר בקרא, והתקדשתם כו', להבדל מגבילות וטמאות (ד"ל). וזה יועיל לו לאדם להנצל מסרחון וחטא. ובכל דבר מאכל, אם רק יאכל בכשרות, יש בו כדי להתרומם למדרגה גבוה. כמרומו בקרא, והיה באכלכם מתרומת הארץ, תרומה תרומה לוי' (שלח). גם במאכל ששם כמו לחם, יקדש את עצמו, אם רק איננו אוכלו לשם אכילה גסה. וי"ל בדרך צחות כוונת הכי' ומבשרי

המראה והלעטה כשר (רמ"א).

(ב)

ניטל הלחי העליון ניטל הלחי העליון, להרמב"ם טרפה, וראוי לחוש לדבריו (מחבר). הטעם שהלחי העליון נברא בבע"ח לכסות פי הקנה, שלא תכנס בו נשימת הרוח הקדש פתאום לריאה וימות החי (ש"ך). הא דניטל חרטומו בעוף דכשר, היינו תחתון, דעליון טרפה להרמב"ם ז"ל, ופשוט הוא (פמ"ג).

(ג)

וושט או תורבץ שניקב וושט או תורבץ שניקב לחלו, בכל שהוא נבלה (מחבר). ה"ה בכל דבר הפוסל בנקיבה ויש חלל, לא מיפסלה עד שינקב לחלל. ואם אין להם חלל צריך נקב מפולש (תוס' ט"ז). וי"א דנקיבת הושט הוי טרפה ולא נבלה (ש"ך). ועיין בש"ך דמתמה על המחבר שפסק דתורבץ הוי נבלה, והוא בעצמו פסק, דנקב בתורבץ הוי טרפה ולא נבלה.

(ד)

עלה בו קרום שני עורות לוושט, ניקב אחד מהם, כשרה (מחבר). ניקבו שניהם, אסורה. עלה בו קרום ונסתם, אסורה, נקבו זה שלא כנגד זה, ג"ב אסורה (שם). ל"ד לקורקבן דכשר, דמינח נייחי וכדאי קאי, אבל וושט כיון דאכולין ומשקין תדיר שם, והנקבים מתכוונים זה כנגד זה, והוי נקב כנגב ש"ס (ש"ך). והנהגה ברחוקים הרבה זה מזה, ודאי לא הוה אלא איסור דר', כמ"ש יש"ש בא"ט, ג', דאין לתת דברי חז"ל לשיעורין, משמע משום לא פלוג הוא טרפה, ומדר' הוה, ואם אין רחוקים הרבה, הוה ספיקא דאורייתא, ולא ודאי כו'. ונ"מ לס"ס, ואם שחטו ונמצא נקב זה שלא כנגד זה, והתגלגל פי המכה, לסברת הרב בתג"ה, פ"א, יש מקום

להתיר הגבינה והחלב כה"מ (פמ"ג). דוקא ניקבו שניהם מרוח אחד אסורה (בניקבו זה שלא כנגד זה), דאפשר דמיתרמי אהדדי (מחבר). שאף אם הנקבים רחוקים זה מזה, שאינו באפשר דגמדי כ"כ, אפי' הכי אסור, כי אין שיעור לדבר כמה יהיו קרובים, ואין ליתן דברי חכמים לשיעורין, אם לא במילתא דספיקא (ט"ז). וכי תב"ש, ז', דמב' רוחות ממש הוא דכשר, ולא סמוך לו איך ניקב בצדו, דג"כ אפשר דמתרמי אהדדי, וצ"ע, דא"כ נמי לא נתנו

חז"ל שיעור, וי"ל (פמ"ג). כל זה לא מייירי אלא בניכר שהנקב בא מחמת חולי (מחבר), ובחיצון אין ניכר שום חולי (ט"ז). לאו דוקא, כמ"ש באות י"ח, דאף אם שלט במקצה החיצון, כיון שהשאר שלם, כשרה, ומיהו בדיקה ודאי בעי, שלא שלט מעבר לעבר, ובפרט בסימנים כמקום שחיטה.

וכן כתב הפמ"א, ח"א, א', שאם שחט ונמצא שחין בתוך השחיפה, שמא במקום השחין שחט כו', דאיכא חזקה דבהמה בחזקת שאינה זבוחה (פמ"ג). ואם יש על ידי קוץ לחוש שניקב ע"י קוץ, אפילו לא ניקב רק הפנימי, טרפה. דחיישינן שמא ניקב גם החיצון, וושט אין לו בדיקה מבחוץ (רמ"א). ואם ניקב חיצון לבד, כ"ש דטרפה (ט"ז). ומבפנים יש לו בדיקה (ש"ך). ואין להקשות, מ"ש מסי' כ"ג, וסע' ח', כאן, דלא מהני בדיקה מבפנים, דדוקא היכי שניקב ע"י קוץ או מחט במקום שאינו יודע, דאין אנו בקיאים, אבל אם תחב קוץ או מחט במקום ידוע, מהני בדיקה הושט מבפנים (ש"ך) ולהכי נקט הלשון דאם יש לחוש שנקבו כו', אפי' אם רק יש לחוש שניקב ע"י קוץ טרפה, עד שיודע בודאי שניקב לא ע"י קוץ (שם) כללי דמלתא, קוץ או מחט שהוא דבר דק,

ל ר ח ל

מאכלות אסורות

א ח ל

אחזה אלקים (איוב, נ"ט). ממה שאוכלים בשד כשר, יכולים להגיע למדרגה של מחזה אלקים. כנאמר, ויחזו את אלקים ויאכלו וישתו (משפטים). וכן נודע, שלא רק בדברים מתועבים יכולים להכשל, אלא גם בדברים כשרים וטובים, אם אינם נזהרים שלא לאכלם לשם אכילה גסה, כמבואר בקדש, שמנת עבית כשית, וחשכת אל"ה (תהי"ו). כי הענין של אכילה, הוא פירובל כבוד ומסובר, וצריכים לדעת איך לכלכלו, כי האדם עלול להתחלקלל מכל מאכל אשר יאכל, וצריכים לזהר בזה עד אחרית הימים, שימלא הארץ דעה, וידוע הטומאה יעבור מן הארץ, והאדם יודוך ויתקדש כ"כ, שאף ודברים אסורים לא ישלטו על האדם להזיקו. כמבואר במפרשים וז"ל, כל כוחות הטומאה לא יהיו בטלים לגמדי לעתיד, אלא יתמתקו ויחזרו לקדושה (גלאנטי, י"ח). וכן מצינו בחז"ל, וזאת הבהמה אשר תאכל, רב אשר לא ניתנו המצות כי אם לצדף הבריות כו', א"ר יודן נל בהמות ולויתן עתידן לעשות גנינין לצדיקים לעתיד לבוא, כיצד הם נשחטין, ויחזקו בטהרה ויחזקו, וחכ"א וכו' וזו שחטתה כשרה היא, ולא כך תנינן, הכל שוחטין ולעולם שוחטין, בכל שוחטין, חוץ ממגל קציר והשינים, מפני שהם חונקין, אמר הקב"ה, תורה חדשה מאתי תצא, חידוש תורה מאתי תצא, לעתיד לבוא יהיו האנשים במדרגה גבוהה

בית חלכות טרפות סימן לג שמואל

שניקב לחלל הגוף, דאז בעי כל החלל בדיקה אף בזמן הגמרא. לא היו בקיאין לבדוק כראמר, קצין עד שתינקב לחלל, ע"י סי' בזה. וכל שאין לבדוק אלא מקום אחד, כמו מחס בביה"כ והמסס שלא ניקב מעבר לעבר, בה"מ אף לדידן בקיאין, כיון שאין אנו צריכין לבדוק רק נגד מקום המחט, כמבואר בסי' מ"ח, ומ"ט, ואם צריך לבדוק אבר א' כולו, לדידן דפוסקין דלא כרש"י, ד"א בקיאין, כמבואר בסי' נ"ז, ומיהו טפס חדרופס, אף שהוא בכל החלל בקיאין היו בימי הגמ', ולא דמי לניקב בקצין ועפ"ז כתב הש"ך דבריו כאן כו' (פמ"ג, שפ"ד ז', עיין שם שמאריך בזה).

(ח)

מראה העורות עורות אלו, החיצון אדם והפנימי לבן (מחבר) ואם נתחלפו, טרפה, ואם שניהם אדומים או לבנים, ג"כ טרפה (שם). כתב בטור, דלא דמי לניקב קטן דחבריה מגין עליו, אבל כאן שכולו לקוי, לא מתקיים ע"י השינוי ואין טרפה רק כששניהם אדומים, אבל בשניהם לבנים, מה ליקוי יש בכאן, ומנין לנו להוסיף בטרפות (שם). ועיין תב"ש, דמדהביא הש"ך רש"ל אדברי הרא"ש, משמע הא אם נתחלפו שניהם אף במקצת טרפה, כבר כתבנו שיש לצדד להכשיר בזה כו' (פמ"ג), כתב הפ"ת, ו' דפשיטא אם נתחלף נתחלפו במקצת; לשאר גוונים דטרפה, נתחלפו לשאר גוונים כו', ואינו יודע מגל להוסיף על הטרפות, דלקמן נמי בירוקין שהאדימו, כל שלא נודע שנפלה לאור אנו מכשירין, ה"ה כאן, ודוקא אודם ולובן קים ליה דטרפה, ע"כ נראה דאין לאסור בשאר גוונים (שם), ואם נתחלפו ברובן הוי ליה ככולו, כמו בכל התורה (בי"ח, ש"ך).

שני ושטים; קנים (פמ"ג), אם יש לו שני ושטים או שני קנים, כ"ש דטרפה (רמ"א), דכל יתיר כנטול דמי, וה"ל כאילו ניטלו ב' הושטים, או ב' הקנים (ש"ך). והוי נבילה ולא טרפה, ואף שאין מחוברים ואין גונגין זל"ו, דאנן מחמרין בכל הפירושים ביתר כניטול, עיין סי' נ"ה, הפ"ח ג' כתב בשם הגהות מהרי"ו, כבר אוזוהו שיש להן ענין כפתור, והפ"ח הכשיר, דהוי כתרי מעי אם מתחברים יחד, ותב"ש אמר, דאין להדמות להדרי, ועיין בלי"י, י', שחילק באותן בר אוזוהו בין קנה הזכרים והנקבות כו', ואם קבלה נקבל, ויש לעיין בזה (פמ"ג).

(ו)

בדיקת חושט בדרופס ושט אין לו בדיקה מבחין אצל דרוסה, שצריכה בדיקה, מפני שכיון שהוא אדום, אין אודם הארס ניכר בו (מחבר), ובעוף בודק הקנה מבחין (מחבר), פי' קורע קצת בעור תחילה, ומשם יכול לבדוק הקנה (ט"ז), ושוחטו, ואח"כ

אחל מאכלות אסורות רחל

וטריות ונבילות לא יזיק להם (מ"ד, שמיני), אבל בזמן הזה, צריכים ליוהר מאד, אף בדברים כשרים להזהר ממכשול כמבואר, וכדאי לדעת, איך גדולי ישראל היו מקפידים על חששא דחששא, מחשש איסורא, הגאון הר' יוסף אייזל מנבוריזק היה מתענין עם הג' הר' איצעל בלאווע, מה לעשות שאין לו עת לעסוק בתורה בראיו, כי סרוד הוא בתנותו, שהיא מקור הפרנסה שלו, ויעץ לו האחרון לעזוב את התנות ולעסוק בתורה, ועל שאלת הראשון, א"כ במה נחיה? באה התשובה ג"כ בשאלה, א"כ במה נפנות? הלא צריכים צידה לדרך, שפע הראשון לצאתו, עזב את ביתו ואת חנותו, ונחשב בדד ביער מחוץ לעיר, על משך שבע שנים, בנה לעצמו בית קטן עם ב' חלונות, א' לקבל על ידו מאכלי בשר, וא' למאכלי חלב, עד כמה היה התקפדה והזהירות אצל גדולי ישראל מחשש איסור כל שהוא, וכל אחד ואחד מחויב לדעת, כי האכילה שהוא אוכל מזון לנפש רוח ונשמה משמשת לו, לא רק למזון גופני, אלא גם למזון רוחני להספקת הנפש בזה ובבא, כדמובן בחז"ל, אמר ר' אלעזר, כל שאינו משאיר שם על שלחנו, אינו רואה סימן ברכה לעולם, שנאמר (כ"ו) אין שריד לאלו (סנהדרין, צ"א), דצריך להשאיר, כדכתבנו, אכול והותר (רש"י), כי המאכל שהאדם אוכל, משתמש לא רק לסעודת ארצי, אלא גם לסעודת קבע לעתיד לבוא.

בית חלכות טרפות סימן לג שמואל

מו

ואפי' חנקב במקום שאינו ידוע, יש לו בדיקה מבפנים. ול"ד למחט שנמצא בחלל הגוף, דחיישינן שמא כו', רהתם לא ידעינן כלל היכן ניקב, אבל הכא עכ"פ ידעינן שכנגד מקום המלוכלך ניקב. ודעת הרב, דאפי' בכה"ג, אין בדיקה לנבק משתו, רק בשתתב קוץ במקום ידוע, גם להרב כשר כמבואר בס"ק, ז' (ש"ך). צואר מלוכלך בדם, פי' רש"י, שנקרע הצואר מבחוץ. ואם נמצא רק לפלוך דם אחר שחיטת פכים חושט מבפנים, אין שום חשש בזה (ט"ז). וה"ה אודם קצת, דלא חיישינן לדרוסה כלל. ומיהו באווזות שמלעיטין אותם, אם ניקב עור הפנימי, אווזות שמלעיטין וקורט דם מבפנים פשיטא דטרפה, ואפי' זה שלא כנגד זה יש לחוש (פמ"ג). ויש אוסרים כל עוף או בהמה, דצוארה מלוכלך בדם, דחיישינן לנקיבת חושט, ואין אנו בקיאין, וכן המנהג (רמ"א).

(ט)

קוץ בושט ואינו תחוב נמצא קוץ בושט לארכו או לרחבו, ואינו תחוב בו, כשרה (מחבר) ואינו דומה למחט שנמצא בחלל הגוף דטרפה, דכאן שאני, דאפשר שלא היה שם נקב מעולם (ט"ז). ואינה כשרה רק אם אין עליו קורט דם מבחוץ (רמ"א). עיין בט"ז, שאף נמצא מונח, ויש קורט דם מבפנים, וכ"ש בחוץ, נמי טרפה. ועיין תב"ש, י"א, דלרחוב ומונח כבריח מקצה יתור מתחוב בו, וה"ה תחוב אף שאין מבריה מקצה לקצה, אסור, וכן הלכה (פמ"ג). עיין ש"ך, הסכים כט"ז, דבטור משמע להיפך,

מהפך חושט ובורקו מבפנים (מחבר). ובבהמה אין לו תקנה (שם). כי עוף הכשרו בסי' אחד בדיעבד, והכא, כיון שאין לו היתר אלא בסי' אחד, כדיעבד דמי (ש"ך). ואף שיכול להשהות כ"א יום, וליכא תקלה, עיין סי' נ"ז בש"ך, מ"ה, אפ"ה לא הוצרכו חז"ל להשהות, וכי בעינן שניהם היכא דאפשר כו' (פמ"ג). ולדידן, דאין אנו בקיאין בבדיקה, אף עוף אין לו תקנה (רמ"א).

(י)

בדיקת חושט בניקב ולענין נקב, נמי אין לושט בדיקה מבחוץ, אלא מבפנים (מחבר). מבואר הטעם ברש"י (חולין, כ"ח) דשמא נכנס טיפת דם בנקב, ע"כ אינו ניכר מבחוץ שכולו אדום (ט"ז). ורע, דגנו של זפק, נידון כושט, ואין שם אלא עור א' לבן בחוץ, עי' סימן כ', א"כ כי נתחב קוץ בגנו, ורואין שאין ניקב מבחוץ, ובמקום ידוע יש בדיקה, כמו שכ' הש"ך, ו', א"כ יש לומר דכשרה בה"מ, כמו המסס דאין לו רק עור א', ואפ"ה כשר בה"מ, כמו שכ' הרב סי' מ"ח, ז', וכ"ת דכאן בלא"ה אנו אוסרין, דחוששין שמא הבריא, ול"ד להמסס וביה"כ, יש לומר הטעם, דושט אין לו בדיקה בחוץ לענין נקב, וה"ה נתרפא אין ניכר, מה שאינו כן בגנו של זפק, ולדינא צ"ע (פמ"ג).

(יא)

עוף שצוארו מלוכלך בדם עוף שבא לפנינו וצוארו מלוכלך בדם, אין חוששין לספק דרוסה לבדוק כל החלל. אבל חוששין לספק נקובה לבדוק מקום המלוכלך (מחבר). פי', מבפנים, כנגד מקום המלוכלך, דאילו מבחוץ, אין לושט בדיקה מבחוץ (ש"ך).

אחל מאכלות אסורות רחל

וכמבואר בקרא גודל ענין החשיבות שבאכילה, "הס אוניך ושמע כו' כי נעים, כי תשמרם בבטנך" (משלי, כ"ב), כלומר, חשמוך את התורה ככסנך כאכילתך מאכלים טהורים ובשרים, או תבין נעימות דברי אלקים חיים, לא כן במאכלי טריפה, אין בהם שום חיות ומוון לנשמה. כי ענין טרפה, כהנהגה היא מלשון טרף טורף, היינו דרוסה כרותה וריסוק איברים ע"י חיה טורפת, כמו טרפה לא הבאתי (בראשית י"א), וחז"ל השאלו את השם הזה גם לנקיבת הריאה, אפי' לא נטרפה ביד חיה, ואין ניכר בה כריתה (נרדק), ונתנו חכמים כלל בזה, כל שאין נכחו חיה, טרפה (חולין, מ"ה) אלו שמנו חכמים בהם טרפה, אע"פ שנראה כדורותינו ע"י התפתחות חכמת הרפואה שבידינו, שמקצתן אין ממתין, ואפשר שתחיה, אין לך אלא מה שמנו חכמים (רמב"ם, הל' שחיטה, י') ומבואר בפוסקים, שהלכות ודינים, אין פוסקים ע"פ עדות הפילוסופים (שו"ת הריב"ש, תמיד), ומבואר ג"כ שאין לדמות טרפות אדם לטרפות בהמה, משום דאדם אית ליה מולא (תוס', זבחים, ק"ו).

נתבאר לעיל, שבהמאכלים שהאדם אוכל, יש צורך בהספקת מזון לגוף ונפש. והמאכלים המאדים והמתועבים, אינם מספיקים מזון לנפש, והאוכל מהם נאסר ונקשר בחבלים ועבותות התאוה הפשוטה, ומסור בידה לעשות עמו כרצונה, כמרומו בהמושג של התבות. אסור והיתר, מי שאינו הולך אחר שרירות לבו וכובש את יצרו, כלומר הרגש שקברו, מלעשות כל מה שלבו חפץ, הוא בן חורין, ואינו אסור וקשור, כמרומו בקרא חרות על הלוחות, אל

בית חלכות טרפות סימן לג שמואל

ללמוד זכות על ישראל, וא"כ בשיבולת שועל ושאר מיני תבואה, איסור גמור הוא, דהלכה כהמחבר, דחוששין שמא הבריא, אלא אפי' בעיגולי קמה, אפי' צריך בדיקה בעור החיצון אם לא שלט מעל"ע, וכשידה, (פמ"ג). ודע, רשומן הושט אינו סותם הושט, דלא בתולדה הוא, וגם בקרקע אין יש שומן במקום שאין ראוי להיות, אין סותם. שוב מצאתי להפנים מאירות כו', דאינו סותם דהוה קורטין, ולא מהדק הוא. ובשניהם לבנים, כתב הפנים מאירות, י"א מחמת ליבון שמוניני, ע"ש, ויש להכשיר, כיון דבל"ה דעת רש"י וט"ז להכשיר בשניהם לבנים, וכל שעור הפנימי לקוי רובו, טרפה, כמו שכ' הרא"ש, דעור א' לקוי גרע נגיפה, ופשוט הוא לדעתו, גם מ"ש שם, כל שגורדין חשחין ורואין נקודה לבינה, הוה קרום מחמת מכה, כן נהגתי גם אני, ובדאי המורה יש להבחין, ומי שהוא בקי, מפיר קרום שעלה מחמת מכה כו' (שם).

ויש לדקדק בזה הרבה (בבדיקת הנלעטין) כי הוא איסור דאורייתא, ויותר טוב היה, שלא לבדוק כלל ולסמוך ארובא, מלבדוק ולהקל במקום דאיכא ריעותא (רמ"א) ע"י ש"ך, דהרב לימד זכות על אותן הנהגות להלעט, אבל הרב אין סובר כן, ועיין ט"ז מה שרוצה ללמוד זכות על המלעטין, היינו באותן שאלעטין בעיגולי קמה, ומיהו הרב מזכיר בפירושו על אותן שאלעטין בשיבולת שועל, כו', עוד הביא הש"ך תשובת מחר"ם עשו תקנה לבדוק מלובלין ז"ל, בסי' כ"א, ולא ברקו דאם עשו תקנה לבדוק הוושטת ולא ברקו, כשר. ושם נאמר, אפי' חשלינו במזיד שרי, ומיהו אם הקהל אמרו בפ"י, שכל מי שלא יבדוק, יהיה אסור, אף ידעבר אסור. וכ' עוד שם, דאותם חרדים חוץ לעיר תחום שבת אין בכלל התקנה (פמ"ג). עובדא

דוקא תחוב, או מזיק קורט דם, ולא בנמצא כו' (שם). ואם הוא תחוב בו אסורה אפי' אין שם קורט דם (מחבר). משמע מדברי הסמ"ק, דאפילו נחתב ולא ניקב עור הפנימי מב' צדדין, מיקרת תחוב בו (ש"ך). ול"ד למחש שנמצא בבה"כ בסי' מ"ח, וקרבן בסי' מ"ט, דאין אוסר אלא ביש קורט, שאני ושט, מתוך שאוכלים ומשקים שוטפים שם, שמא העבירו את הדם (ר"ן, ט"ז, ש"ך) דחיישינן, (אף שאין שם קורט דם) שמא ניקב הושט, והבריא ונתרפא, ואינו ניכר (מחבר) ולא מהני אף כשמפזירין שני העורות, ורואין שגם הפנימית לא ניקב מעל"ע (ש"ך). ויש מכשדין אם אין קורט דם מבחוץ (רמ"א). אע"ג דיש קורט דם בפנים, לא מעלה ולא מוריד (ש"ך). ויש אוסרין אם יש קורט דם מבפנים דחיישינן דגם מבחוץ היה ואינו נכיר (ט"ז). (וטעם המכשדין) דלא חיישינן שמא הבריא (רמ"א). וכן נהגו להקל בעיריין באותן אוזות אוזות שאלעטין לעשות בהן שומן, שיש תקנה בעיר לבדוק אחר נקיבת הושט, משום דשכיחי יותר מסירכות הריאה (שם).

ונהגו להקל בישוב לו קורט בושט, אם אינו ניקב מב' צדדין, או שאין קורט דם מבחוץ (רמ"א). פשוט הוא דטעות סופר הוא, וצריך לומר, אם אינו נקוב מב' צדדים, וגם אין בו קורט דם מבחוץ (ט"ז, ש"ך). עיין ט"ז, וכוונתו דהרב אמר, שבעירו נהגו להקל באוזות פטומות כו', אלא ודאי, דאותן שאלעטין, לאו בשיבולת שועל, וסבין שיש להם קוצים, או ענין קוצים דזה ודאי אינו, אלא מלעטין בקמה, ומחמת כח הלעטה ומשמוש ידיהם, נתקלקל הושט, וזה הוי כחולי, ושפיר יכולין לבדוק אם לא שלט הלקותא בחיצון, כן יש

א ה ל מאכלות אסורות ר ה ל

תקרא חרות אלא חירות, כל המקיים את התורה נעשה בן חורין (חז"ל). לא כן במי שיצור גובר עליו, או הוא בבחינת חבוש ואסור בבית האסורים. כמבואר בחז"ל, כל העובר בעירה אחת, מלפנתו ויוליכנו ליום הדין. ר"א אומר קשורה בו ככלה כו' (ע"ז, ה'). ולכן הוא נקרא איסור, מפני שהוא קשור בחבלי התטאס. כי הנשמה היא רוחניות, וחפצה להתרומם למקור מתבנתה, כי הלא רוח הוא בארם, "איליוס" שהיא קלה מהאוויר, אבל קלמה לא בחבלי התטא, ואינה יכולה להתרומם. וכמו שמצינו באדם הראשון, בתשובתו על שאלת הקב"ה שאל אכל מעץ הדעת, אמר, אכלתי ואוכל (ב"ר). לא לקנח ח"ו הוא בא, אלא היה דואג בלבבו, שע"י אכילת איסור לא יוכל להתנשא לעשות מצות ד', כי אסור וקשור הוא בחבלי התטא שחטא. וזהו הטעם העיקרי, הכולל את כל האיסורים בכלל, ואת מאכלות אסורות בפרט, כי ע"י שימוש דברים טמאים, האדם נקשר ונאסר, ואין ביכולתו לקיים את מצות ד'. כמבואר בפירוש הפסוק "ואת חקת התורה" (חקת). והקשר למה כתיב התורה במקום

צוארו. אבל שאר הזפק שניקב, מותר (שם).
 ניטל הזפק טרפה, אפי' נשתתיר בו כדי שיוכל
 המאכל לעבור מן הושט אל
 ניטל הזפק הקרקבן (רמ"א). ניקב הבשר
 שבין הושט לקרקבן, טרפה
 (שם). דיש ספק שמא שייך לקרקבן, וניקיבוה
 במשהו (ט"ו). כתב ס"ו. דהיינו מספק ולא
 ודאי. ונ"מ אם יש ספק אם ניקב או נתערב
 באחרים ולא נודע עד לאחר תעריבות, דיש
 להכשיר מטעם ס"ס. וכן כ' בה"י. ועיין באורח
 מישור שהאריך בזה ואמר, דחלילה לעשות
 ס"ס מזה, ועיין פ"ח בק"א. ומ"מ איני יודע
 מה שדצו לאסור במחט הנמצא בו ולא תחוב
 כלל, עד שהפ"ח הוצרך לומר לדעת המחבר
 דאוסר בס"י. מחט בדקין, דקדומ דק,
 משא"כ כאן. והא ע"כ הכין הוא דנמצא כשר,
 דאל"כ מחט בקרקבן שהכשירו הפוסקים, האין
 משכחת לה, הא עבר באותו מעי, דאין לו מקום
 אחר, דמפוק יורד המאכל לקרקבן ע"י אותו
 מעי, ואין יתכן דנמצא במעי טרפה, ובקרקבן
 חוזר להכשירו, דודאי אין לומר דדברו בעוף
 שאין לו זפק, זה לא ניתן להאמר כלל. ומה
 שהחמיר הפ"ח באם תחוב בו מצד א', ובכיו
 לחם יהודא, אף שאין ק"ד בפנים, ודימו אותו
 המעי ליושט, לא ידענא למה החמירו כ"כ,
 דכפי הגרמא לט"ו שכ' דהוה ספק, משמע לא
 ודאי, והדבר צ"ע אף להטריף אף בש"ק
 בפנים אם לא ניקב מעבר לעבר (פמ"ג).

בא לידי באוזא אחת, שחיה בסוף העור
 הצואר סמוך לגוף כמין כפתור, ושומן
 מאוזא פטומה היתה, וחתכתי עור הצואר
 ודאתי בושט מבחוץ קצת אדמומית, ואף
 שהוא אדום בלא"ה, מ"מ הכרתיו רושם
 אדמומית, והפכתי הושט לעבר ה', ומצאתי
 בעור הפנימי משיבולת שיעול הקליטה החיצונה
 שהיא ארוכה ודקה תחוב בה בפנימי, והטרפתי,
 מאחד דיש אודם מבחוץ, יותר מבשאר מקום
 החיצון, א"כ הוה כק"ד, ואמרני, אם אין מכה,
 ק"ד מנין, וזה אפי' לה"מ, ומכ"ש להמחבר
 וסייעתו, וכן דעת הרמ"א. וכתבתי זאת, שכל
 מקום שיש איזה ריעותא
 כשיש ריעותא, מחויב הוא לבדוק עכ"פ.
 ולא בדקו מיהו אם לא בדק אין
 להטריף בכ"מ, רק במקום
 דנראה דהוה ריעותא גמורה, או אפי' בדיעבד
 אסור אם לא בדק, ולא במקום דאין נראה
 ריעותא גמורה, והמורה צריך לידע בזה
 (פמ"ג).

(י)

נפרד הושט מחקנה אם נפרד הושט מהקנה,
 אם נתרדלול זה מזה
 ברוב שיעור ארכו, טרפה (מחבר).

(יא)

זפק שניקב זפק שניקב גגו נקב מפולש
 במשהו, טרפה (מחבר). ונקרא
 גג, זה שיומתח עם הושט, כשיאריך העוף

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

שהיה צריך לומר הפרה כי לא נכתב כאן שאר חקות חוץ מפרה, אבל הענין הוא כך, כי המצוה של טומאה
 וטרה ומאכלות אסורות, הן מהמצוה המשתמשים לניסוד, הנותן אפשרות לקיום כל שארי המצוה. כי הטומאה
 וליקול שבאדם ושבהמה, מולידים באדם דעות ומחשבות טמאות ונפסדות, כי טמא גם הנשמה טמאה. ולכן
 הטומאה ומאכלים אסורים הם הגורמים, שכל הדברים הרוחניים יפסדו ויטמאו, והוא סכנה כמו רעל של נחש
 וכדו', המדעיל את הגוף והנפש, ומחלישים כח הניגוד הטבעי, והסגולות הטבעיות שבקרבן, לעמוד נגד הפשחויות
 שבגוף, ובשגשג האדם העומדים עליו להשחיתו, כי חסר לו כח ההגנה (יחידע"שטאנד). ויש סכנה שכל התורה
 והמצוה לא תוכלנו לבוא בקרבנו, ולכן כתב אצל המצוה של טומאה וטרה, הכולל גם מאכלות אסורות וטמאות,
 בלשון "זאת חקת התורה", כי זהו היסוד לכל התורה והמצוה. ומבואר בעקדה, וי"ל, ראוי לדעת, שלא לענין
 בריאת הגוף אסרו המאכלות האסורות, רק לענין חולי הנפש ובריאתה. כי המה מתעצבין ופוזקים את הנפש
 המשכלת, ומולידין בה האטומות ורוע המזג, ומשקצין את הנשמות, ומולידין שיבושי דעות, ובולמס תאוה נכרית
 ובהמיות, המשתחיתות אותם. ע"כ. והוא שאמר, עבירה גורדת עבירה, כי אסור וקוק לעבירה, ואינו יכול לתבול
 ממנו, אף אם לבו אינו חפץ כבר בעבירות, והוא שמרומז בדברי חז"ל, החוטא ומחטאי כו', אין מספיקין בידו
 לעשות חטובה. כי נעשה אצלו טבעיות, וגם הסכיבה שהוא נמצא בו לא תניחנו לעשות טובה, כי קשור הוא בהם.
 והוא שנאמר בחז"ל, מי שיצור מתגבר עליו, יעסוף שחורים וילבש לבנים, וילך למקום שאין מכירין אותו,
 ויעשה מה שלבו חפץ, הכונה, שברח עצמו ומהסכיבה, ואז כשהוא עצמו לא יכיר את עצמו, ובסכיבה נכרית,
 או לא יהיה מניעה מהולול ומההרגל, וישוב בחטובה שלימה.

ואסרה התורה הרוסים והמויקים, ל"ב תועלת. א', שלא גיוון מהחומר המזיק, שלא ישוב גופינו מעט
 מעט לטבע ההוא, כי יש מבוא גדול לתכונת הנפש, והשניה, כי יש לנו העדה בזה, להרחיק המדה הזאת מהחיות
 ואי". כי האנשים המויקים בניא לפי הרצון, לא די שיצאו ממעלת מין אדם, אבל המה למטה ממדרגת בהמות

סימן לד.

דין מכת הגרגרת, ובו י' סעיפים.

(א) נפסקה הגרגרת. למטה ממקום שחיטה. (ב) ניקבה. ניטלה ממנו רצועה. (ג) נקבים דקים מסביב. (ד) ניקב בנפה בעוף. נחסרה גרגרת של עוף. (ה) נפתחה ונרדפה. (ו) ניקבה נקב מפולש. (ז) נסדקה לארכה. (ח) ניקבה למטה ממקום שחיטה. (ט) גרגרת פסוקה. וספק מתיים. חוליא, ובר חוליא. הקפה. אם בקיאינו אנו. נעשה ע"י קוץ ומחט. (י) ניקבו הפצלים. נקב בקנה הכבד, הלב. נקבים בשומן הקנה.

(א)

נפסקה הגרגרת. גרגרת שנפסקה רוב חללה. אם נפסקה במקום הראוי לשחיטה, או למעלה מזה, הרי זו אסורה (מחבר). דופן הקנה עב מלמעלה. ולצד הצואר אינו אלא קרום דק, ואינה אסורה עד שיפסוק רוב חלל. ועובי דופן הקנה אינו משלים לרוב. הכי איתא בש"ס ופוסקים, ולמעלה ממקום שחיטה, נמי דינא הכי. דפסוקת הגרגרת ברובא. אבל למטה ממקום שחיטה, נקיבתו במשהו (ש"ך, ט"ז). דעת הב"ח. דנפסקה הגרגרת ולא נשחטה, לא הוי אלא טרפה, וז"ל, כמו בסי' ל"ג, ד' (ש"ך).

(ב)

ניקבה ואם ניקבה נקב שיש בו חסרון כאיסור. אסורה, ואלו ניטלה ממנו רצועה לארכה, אי כד מעלתה לה, הוי כאיסור. אסורה, ויש מי שאומר, שאין אנו בקיאים בשיעור כאיסור, הלכך משעריין אותו ברוב חלל הקנה (מחבר). ולפי מה שיתבאר בסמוך, דשיעור איסור הוא פחות מרוב, א"כ מי שאינו בקי, יבוא להקל. ע"כ נראה דרצה לומר, רוב דוחב חלל הקנה של עוף, והוא פחות מכאיסור, ומי שאינו בקי יטרוף בכל ענין (רמ"א). ויש חולקין וסבירא להו, דמשעריין בכל עוף ובהמה בקנה דירידה (ט"ז, ש"ך).

(ג)

נקבים דקים מסביב. ניקב סביב היקפה נקבים קטנים, זא"ז כנקבי הנפה, ואין בהם חסרון. מצטרפין לרוב חללה (מחבר). אבל אין הנקבים שאין בהם חסרון שבאורך הקנה מצטרפין לרוב ההיקף, דלא יהא אלא נסדקה. הלכך נקבים שאין בהם חסרון, לעולם לא פסלי אלא כשהן עומדים בהיקף הגרגרת ברובם, וכן כתב הרא"ש. אבל נקבים שיש בהם חסרון, לא שייך אלא כשעומדין באמצע או באורך הגרגרת, דאי בהיקף, אפי' אין בהם חסרון פסלי. דמיא דנפסקה, ואלו נפקא לן מירי במאי דיש בהם חסרון, לפי"ז לשון המחבר מגומגם כו' (ש"ך). ונקבים שיש בהם חסרון מצטרפין לכאיסור, שאם יש כאיסור בנקבים עם השלם שביניהם, אסורה (אע"פ שאינו בהיקף רוב הקנה, טרפה, ש"ך). והוא שהנקבים סמוכין כ"כ, שאין בין נקב לנקב כמלא נקב, אבל אם יש ביניהם יותר משיעור זה, אין מה שביניהם מצטרף (מחבר). מרכתב גבי נקבים שיש בהם חסרון, שאם יש כאיסור בנקבים עם השלם שביניהם, מצטרף לרובא. מכלל דסבירא ליה, דבאין חסרון בהם, אין השלם מצטרף, אפי' אין בין נקב לנקב כמלא נקב, גם משמע מדברי המחבר, שאין חילוק בין בהמה לעוף לענין צירוף השלם.

רחל

מאכלות אסורות

אחל

הבייתית, ושבו למדרגת חיות היער המיוקת. ואף שאין להנשמה קשר עם הגוף, לפי שהם הפכיים בתנועתם, מ"מ צריך שימצא הגוף טהור, כדי שהנשמה תהיה נקייה. ולהראות להגוף פועלת, וכאשר הגוף מטונף, תחלש בוטה. ואל תחמה איר הטונף יזיק לה להנשמה, והוא כמו שהאומן הנכבד לא יכול לגמור מלאכתו, זולת בכלים, בן הנשמה לא תוציא כחה לפועל בלתי כח הגוף. וכן תמצא ב' עשירות ששמנן שוה, ומאורן אינה שוה. וההפך מצד נקיות העשירות. ושלימות הגוף על תכונותיו, תלוי קצת משלימות הנפש, וארס הטומאה ימות את הנשמה. ואמר זאת היתה אשר תאכלו, זאת מביאה חיים לנפש שיכול לעבוד בוראו, ומכלל שהטומאה ממתה. וחלילה לחשוב, שהמצות הן להשלמת בריאות הגוף, רק להשלמת הנפש. והעופות הסמאים דורסים ואוכלים קודם שימות, והאוכל מהם מוליד התכונות הרעות בנפש (ר' מנחם בבלי).

יידוע, שהקב"ה אוהב השפילות, ושאר מידות טובות, ושונא האבירות ושאר מידות רעות. ולכן בחר בקרבנות, בריית השפילות, ומאותן שהוא יחי' בחר לקרבן, צוה לישאל שיהיו מאכלם בהם. והמשלל הנהיגם הרשעים ובעלי סבס האכזרים, לעופות ובהמות וחיות הדורסין. שנא' הנה כנשר יעלה כו'. ואומר, זאב ערבות

בית חלמות טרפות סימן לר שמואל

היינו יותר מבאיסר (מחבר), ולפי דלדיון לא נ"מ מידי, דגם לרש"י והרא"ש, כיון דלא ידעינן שיעורא דאיסר גם בנפחתה משערין באם חופה, בין בבהמה בין בעוף, קצרתי (ש"ך).

(ד)

אלא ביש בהם חסרון, אפי' בבהמה מצטרף השלם לבאיסור, כשאין בין נקב לנקב במלא נקב, ובשארין בהם חסרון, אפי' בעוף אין השלם מצטרף להיקף רוב הגרגרת ידיה (ש"ך).

(ו)

ניקבה נקב מפולש אם ניקבה נקב מפולש מב' צדדים, ואין בנקב אלא כדי שיכנס בו איסור לרחבו, דהיינו כעובי איסר, אסורה (מחבר), מדברי הרי"ף והרמב"ם נראה, דבעוף מיייר, מיהו נראה דגם בבהמה דינא הכי (ש"ך).

(ז)

נסדק לארכה נסדקה בולה לארכה, אע"פ של חסר ממנו כלום, אסורה (מחבר), ואם נשאר ממנו כ"ש למעלה ולמטה במקום הראוי לשחיטה, בשרה, מפני שכל מה שהצואר נמשך, הסדק סוגר והולך, הלכך הדר חלים (מחבר), ואפילו אם נשאר מלמעלה כל שהוא, במקום שאינו ראוי לשחיטה, לא מהני, ואסור, וב"ש למטה במקום שחיטה (ש"ך).

(ח)

ניקבה למטה במקום שחיטה ניקבה למטה במקום שחיטה במשהו, טרפה (מחבר), רמשם ואילך נידון בריאה לאסור בנקיבה (ש"ך).

(ט)

גרגרת פסוקה, מצא גרגרת שנפסקה או נפסק אפ' מחיים חסר, ואינו יודע אם נעשה מחיים, פוסקה במקום אחד ורואה אם הם שווים, בשרה, אם לאו אסורה (מחבר), ולא יבול לתלות שמחמת השחיטה

ניקב בעוף כנפה ניקב בעוף כנפה, חותך המקום שמנוקב כנפה, ומשימו על פי חלל הקנה, אם יש בו כדי לחפות רוב הקנה, אסורה (מחבר), והשלם שביניהם מצטרף, בשארין בין נקב לנקב במלא נקב, ודוקא בנקבים שיש בהם חסרון, אבל באין חסרון, או אין מצטרף השלם שביניהם, ומשערין גם בעוף ברוב היקף קנה ידיה (ש"ך), אם נחסרה גרגרת של עוף, יש אומרים, דמשערין הגדול לפי נחסרה גרגרת של עוף גדול וקטנו, לפי ערך השעור שהוא בבהמה באיסר (רמ"א), בנקבה כנפה, כ"ע מורים שמשערין באם חופה, לפי שבשנשער בו, אבל בחסרון במקום אחד, לעולם משערין לפי גדלו וקטנו, ומבואר בדברי הרא"ש, דה"ה בכל מקום דמשערין בבהמה, בגון בחסרון דגלגולת כסעל כסי' ל', ובניטלה הבבד, דבעינן שישתיירו ב' זיתים, לקמן כסי' מ"א, משערין בעוף לפי השעור בבהמה (ש"ך).

(י)

נפחתה כמו דלת יש אומרים, שאם נפחתה כמו דלת, לא תלוי ועומד וזקוף שם בדלת, על פי הארובה, ביון שהדלת סותם הנקב, צריך שיהא הפחת גדול כדי שיכנס יצא בו איסר.

אחל מאכלות אסורות רחל

ישדרם, וימשלו הצדיקים לבהמות תמות, שנא' ורעו כבשים (בתיי), ומצינו בהרבה מצות בכלל, ובהמצוה הראשונה של עשרת הדיברות, הענין של יציאת מצרים, הטעם, כי זה היה הגורם הראשי להאפשרות של קבלת התורה וקיום המצות, כמובין בקרא, כי אני ד' המעלה אתכם מארץ מצרים (שמיני), בכל מקום כתיב והוצאתי אתכם, וכאן לשון, המעלה אתכם, תנא דבי ר' ישמעאל, אלמלא לא העלתי את ישראל ממצרים, אלא בשביל שאין מטמאין בשרצים כשאר אומות דים (רש"י), ולכן נזכר יציאת מצרים בהרבה מהמצות לרמז, שלא היה ולא יהיה זכות הקיום לכל המצות, רק בזכות המצוה שעמדה לנו ביציאת מצרים, וכמבאר לעיל, שהמצוה הזאת היא הקשר שבין אחותיו כל המצות, וכל הכונה של האיסור באיזה מהצוה החדשה היא רק מטעם שלא יקבל האדם התכונות הרעות שבקרבן, כמו שמצינו במפרשים, כי מה שזכו הכתוב בבהמה שהיא מפרסת פרסה ומעלה גרה, אין הכוונה שבעבור שאין מפרסת, היא טמאה, כי הם אינם עושים טהרה בעצמם, אבל הכוונה, שהסימנים האלו מורים על בבהמה שהיא טהורה, ובעדדם מורה שהיא טמאה, וסיבת עלות הגרה שאין לה שינים סותנות בלתי העליון, ובעבור זה לא תוכל לאכול עצמות, רק עצבים שחבלעם שלמים, וכשנתכנסו מתוך הטבעי בהכרם, מעלות אותם דרך הגרון, וטותנות אותם בלסתותיה, ובולעושים שנית, ולפי שתמצא מזונם בכל מקום, ותחיון מעשב לת ויבש, מזנה יותר שוה, ולא תהינה אכזריות וטורפות, ופרסותיה רחבות, שאינם צריכים לסינים וצפרנים, כמו החיות הטורפות, שמוזנם בשר ודם ועצמות, שיוליד באוכל אותם, מזג הם יבש ואכזריות ותמה, ובהבמות הטורפות צריכים לקרנים, להלחם עם המזיקין, כי לא תוכלנה לדרוך ולנשוך, והנספיר והקשקשה, מורה שיש בהם קצת

נעשה ששחט בשני מקומות (רמ"א). משמע אבל אם יכול לחלות ששחט בב' מקומות נעשה תלינן אפי' בחסירה. ואע"ג דלעיל בסי' כ"ד י"ט. אם נמצא טבעת על הסכין, דאע"ג די"ל שגלגל הגדרת נעשה. אפי' אם ארזין, כל ספק בשחיטה, פסול, י"ל, דאפשר דהכא מיירי, שלא נחסר טבעת, אלא שני חצאי טבעות דבוקים זה בזה עם עור שביניהם, דאין דרך עיקור, שיהא הטבעת נחתכים לשנים בהיקפם, ומחוברים יחד בעור המחברו, אלא ודאי, בסכין דרך שחיטה, שהולך והביא נעשה וע"י גלגול הגדרת נחתכו לשנים בהיקפם (ש"ך). ואין מדמין אלא מחוליא לחוליא, או מבר חוליא לבר חוליא, אבל לא מחוליא לבר חוליא, ולא מבר חוליא לחוליא (מחבר), בר חוליא הוי מחציו של חוליא ובר חוליא טבעת כלפי מטה ממקום שמתחילין להיות דקין, ז"ל הטור, וי"מ חוליא היינו טבעת, ובר חוליא, היינו עור שבין הטבעות, וטוב לחוש לדברי שניהם. ומיהו רש"י כתב, דחוליא הוי ג' טבעות (ש"ך). ואנו אין אנו בקיאין בבדיקה, ויש להסתייג בכל ענין (רמ"א), כ"כ לדידן לענין הקפה בריאה בסי' ל"ו, ה' שאין אנו בקיאין בבדיקה זו, ובספר אפי' רבדרי כתב, מיהו אם יש עוד קצת צד להיתר, יש להקל ע"י בדיקה (ש"ך). וכל דינים

אלו דנקיבה וחסרון בגדרתה, הם דוקא כשידוע שהוא מחמת חולי (רמ"א). אי ע"י קוץ שמי שחטם הקנה לבדו בידו, באופן שידוע בודאי שלא נגע בושט, כן כתב ב"י, ועיי' בס"ס כ"א (ש"ך). אבל אם נעשה מחמת קוץ או מחט, לדידן דלא בקיאין בבדיקת הושט, טרפה בכל ענין, דחיישינן שמא ניקב הושט, דלא גרע מאילו היה הצואר מלוכלך בדם, כמו שנתבאר לעיל, סי' ל"ג (רמ"א).

(י)

ניקבו הפצולים הקנה בסופו משנבנס תחת החזה מתפצל, ומשם יפרד והיה לג' ראשים. א' גוטה ללב, וא' לכבד, וא' לריאה, ושלשתן נקיבתן במשהו (מחבר), קנה הכבד, קודם שיכנס לבשר הכבד, הא לאחר כך, אין טרפות פוסל בו, כמבואר לקמן, דלא כהר"מ שפוסל בקנה הכבד (פמ"ג). מיהו בקנה הלב, שהוא שומן נקבים בשומן הקנה היותר בין הערוגות הריאה ללב, רגילין להיות בו נקבים דקים, והיינו רבותייהו, ולא מיקרי נקבים, וכשר (רמ"א). ואני שמעתי הטעם, שאותן הנקבים הם פיות הסמפונות, ולא נקבים ניהו, שכן ראיתי בעיני, והלכך, אם יש נקבים שלא במקום פיות הסמפונות, טרפה (ש"ך).

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

חום דותה מהם הליחות, כאשר יעשה הצמד והצפונים באדם ובבהמה. ושאינו לה סנפיד וקשקשה, ולרוב הליחות ואסיפות הקור, לא יתה מהם דבר. ע"כ הם בעלי ליחה הקרה קרובה למות, והיא מיתה בקצת חממות באגמים המעופשים. וכל עוף דורס טמא, והתורה דרתיקו מפני שדמו מתמם לאכוזיות, ושחור וגס. ומוליד חממות השתר הדוית, ונותן אכוזיות הלב. והבהמה שאינה מעלה גרה, ופרסה שסועה, ודורסה, והשאר כולן טרפות, ונמצא שינוי בתולדתן, שחלב טמא אינו נקפה ונתגבן, וחלב חזיר אם יונק ממנו חנינוק, והיה מצודע, וזה לאות שיש בכלן סגולות דעות. והגוף הוא כלי לגוש, וזולתו לא תשלים מלאכתו. והוא כמו צבת ביד הנפת, ובהיות הצבת חזקה ומכוננת, יעשה האומן דברים טובים, ואם לא, לא יהיו הליים טובים. כן בהיות בגוף הפסד, תתבטל פעולת השכל כפי אותו הפסד. ועל דרך זה בא לנו האיסור בכל מאכלות אסורות (ת"א, ק"ו). וכתב הרב ז"ל בהלכות דעות, הואיל וחיות הגוף, בריאתו ושלמותו, מדרב ד' הוא, שהרי אי"א שידע דבר בידעת הבורא, והיא תולה. לכן צוה הקב"ה להתרחק מן המאכלים המולידים חולי בגוף, כי הגוף הוא כלי הנשמה, ואם יתלשו הכלים, לא תוכל לעשות בהם פעולתם. ופעולת

הנזק במאכלות אסורות בשוגג ובמוזד

הנשמה, היא עבודת השי"ת. והרי אתה רואה שקצים ורמשים נפשו קצה בהם, וכל דבר שהנפש קצה בהם, אין ספק שמויק לגוף, ומכאן תבין לשאר איסורי מאכלות, שהם מולידים עיפוש רע וחולי הנפש, ומעכבין שלימות האדם. כי בשלימות הגוף על תכונתו, חלויה שלימות הנפש. כדמיון העשיות הזכה תאיד יותר מעכורה, והכל לפי המאכל, שהיא מסתפקת ממנו לפי זכותו. וע"כ על המאכלים נאמר "והייתם קדושים" כו'. ואם אוכל אדם מחיות ועופות הטמאים, יטו אחד מדתן, כי הנפש הבהמית שבאדם, תמצא את מינה, ותעיר, ולכן צוה הקב"ה לישראל שלא יאכלו הטמאים לטמא נפשם. ואמרו אל תשקצו את נפשתיכם. פי', לא תעשו נפשתיכם שיקוץ. ובמה, בכל השקץ שכתאלו אותם, כי כל האוכל משרצים, נעשה נפש עצמו שרץ, והוא מה שהודיעו ז"ל, כי באמצעות מעשי האדם, יד מדודגתו מבחינת אדם לבחינת דגים או עופות, בהמות, דומם צומת, כפי

פתיחה להלכות טרפות הריאה

אם בדיקת הריאה דאורייתא. אם טרפות הריאה מחמת נקובה, הנ"מ לענין תר"ל.
אם בדיקת הריאה היא רק משום סירכות. אם חיישין לקרום מחמת מכה בשאר
אברים, אם אמרינן חיישין שמא הבריאה כריאה. (פתיחה).

יש לחקור. אם הטרפות האסורים בריאה, הם כולן בכלל נקובה, או סופו לינקב, או אם יש מהן שאינן נכנסים תחת סוג נקובה, כי יש בזה מחלוקת הפוסקים. ונ"מ בכל זה הוא, כגון הא דקיי"ל תר"ל טרפה, והיינו דוקא היכא דשניהם מטעם ניקב, משא"כ כשאחד מטעם ניקב, וא' מטעם חסר, אין ערותן מכוונת, ולא מיטרפי מטעם תר"ל. דהטעם הוא, משום דשניהם מעיין על הריעותא, דזה שייך דוקא, כשהריעותות הם מטעם א'. ויש עוד כמה נפ"מ בזה, כו'. ולענין דינא, קיימא לך, רכל פסולי הריאה הם מטעם ניקב, או כל העומד לינקב כנקוב דמי.

חקירה ב. בענין בדיקת הריאה, אם הוא דאורייתא או דרבנן, ואיה מקום מוצאו, רבגמרא לא נזכר בסירוש, וזאת ברש"י חולין י"א, והנה עיקר מוצאו הוא מהירושלמי מס' ביצה, פרק אין צדין, הלכה ד'. דאמר התם אמר ר' יודן ראיית ריאה מדבריהם, ואם אכל מבהמה שלא נבדקה הריאה, ונמצא טרפה, ודאי צריך כפרה, רלא אונס הוא, כיון דהוא מיעוט המצוי שימצא טרפה, וחז"ל הצריכו לבדוק. משא"כ בשאר טרפות, אם אכל, ואח"כ נמצא טרפה, א"צ כפרה, משום דהוא אונס, ומן התורה אין צריך בדיקה אף לריאה אלא מדר', והולכין בספיאק להקל, מטעם שנחטה הותרה.

חקירה ג. מה דהוצרכו חז"ל לבדוק הריאה, אם הוא רק משום סירכות דמצויין הנה, ואפשר גם משום נקבים לדעת רש"י, דאין סירכא בלא נקב, והנה ג"כ מיעוט המצוי, וא"כ צריך להוציא הריאה ולנפחה, או רילמא, אף משום שאר טרפות, אף שאין מצויין, כיון דנחתה להצריכה בדיקה, הנה התב"ש כתב בסי' ל"ט, ג', דתקנת חז"ל היתה לבדוק הריאה מכל מיני טרפות, רכיון דנחתה להצריכה בדיקה לריאה, ה"ה אטום ומראה וכדו', צריך לבדוק, ואם כי מהרמב"ם ז"ל הל' י"א, מה"ש, אנו רואים, דינו מצריך נפיתה לריאה, אין משם דאיה, ר"ל דהוא קאי בשיטת התוספות, דס"ל דיש סירכא בלא נקב, אמנם הב"י כתב בסמ"ק ל"ט, דמשמע כרש"י.

והא דאמרינן, קרום שעלה מחמת מכה אינו קרום, הוא לאו דוקא בושט וריאה, אלא בכ"מ אמרינן כן, והנה הפר"ח בסי' ל"ג, הקשה אמחבר דכתב, דמה ראמינן חיישין שמא הבריאה, פי' נתפאה, א"כ בריאה נמי נחוש, ולפ"ז אם נמצאת מחט בריאה, או ריעותא אחרת, היכא סמכינא אנפיתה, דלמא נתפאה, ותיריך התב"ש דאין לחוש לזה, משום דמקומו היה ניכר (פמ"ג).

ונכון לדעת, שבעל הלבושי שרד חולק אתבו"ש ופמ"ג, והעלה בראיות ברורות, דלאו כל הטריות בריאה הם מטעם ניקב, והוא הוכיח דאין טריפות דיתרת, מטעם ניקב, רק הכי הלכתא גמירי לה, תידי דינו כחסר, וכל שחסר טרפה גם יתיר טרפה, וחסר ג"כ לאו משום לתא דנקב נגע ע"ה, והנ"מ, לענין תר"ל, וברין צמקה מקצתה ויש עליה עוד ריעותא, פשיטא ליה להלבו"ש להתיר, כי אינו מצטרף לתר"ל, דלא הוה לקותא כלל (לבוש', ל"ה, אות ג').

א א ל מאכלות אסורות ר ר ח ל

דרך החטא, יושפל האדם מבחינת מדרגתו, וכל אלו הם ירידת הנשמות, ואומר אל תטמאו בהם, ואולי שיכון לומר, שצדיקין ישראל לזהר לכל יכנסו לפיהם בהיסח הדעת, כי ההפך בין שוגג למודי במציאות זה, כשוגג כמודי, כי התיעוב יעשה מעשהו כגנש האדם, ואפי' בהיסח הדעת, ולכן צריך האדם לזהר בתוספת והירות וזריות בכל לבו, בכל דבר אשר בגדר ספק שיקוף (אוה"ח).

ואם אוכל מאכל המותר, בכדי לילך בכח אכילה זו לעבודת השי"ת, כיטול האיפור ע"י תערובות, הנה באכול האדם את הצומח והחי, או שבה האכילה הזאת, להיות עצם מעצמיו, וילך בכח אכילה זו, ועובד את השם, והפסולת נדחה מהגוף, הנה נתברר הטוב מהרע, וזה שלפעמים חתבטל חתיכת איסור בחיור, והוא נאכלת ע"פ התורה, כגון שנחבטל בס', תדע שהשי"ת היודע שזה הניצוץ הטמון בה, תוכל להתברר על ידינו, הנה הוא מזמין שתחול

בית חלכות טרפות סימן לח שמואל

סימן ל"ח

דין טרפות הריאה, ובו י' סעיפים.

(א) ריאה שניקבה. (ב) אומות ואונות הריאה. ורדא. חסרה באונות, באומות. חליף. חילוף צורה. אומות למעלה, ואונות למטה. אם חסרה ורדא. ניקבה. נמצאת ביד שמאל. שתי ורדות. אחת בימין ואחת בשמאל. כיס הורדא. אם ניקב. ב' ורדות בחיות ובפסל. ורדא ששניה מקומה, צורתה, תוארה. גדולה יותר מאי. ב' ורדות בשורש א'. ורדא הפוכה. שיעור הורדא. חסר כיס. ב' כיסין. יתרת ורדא. בדרי דאונות. חסר מקצת מן הורדא, ונמצאת מקמא. אם יש תואר ורדא בשורש. נחלקה לב'. אם יש עובי אצבע בשורש. ב' ורדות בשורש א'. ונסרכו. (ג) יתרת אונה. בדרי, מקמא. מגבה. שיעור גודל של יתרת. יתרת בדרי ומתקממת. אונה שנתקממה. אונה שנתפצלה בעובי. אם משלים החסרון. (ד) אונה יתרה בסוף האופה. (ה) יתרת מגבה באונה עליונה של ימין. יתרת מקמא. שם. סדק. אם משלים החסרון באונות או אומות. אם מצטרף להטרף. יתרת מגבה. ואין לה צורת אונה. גבושית מגבה. יתרת מגבה פחות מטיד. כועה המשלמת לטיד. פיצול מגבה. מקמא. יתרת נגד חריץ הורדא. (ו) אונה שהיא פחותה מעלה של הדס. (ז) חסרה אחת מהאונות, אם ורדא משלמת. (ח) ריאה שאין לה חיתוכי דאונות. מעשה דריינים. גדיים וטלאים שאין בהם חיתוכי דאונות. (ט) חסרה אונה. ויש בלטה בסוף האומא, אם משלמת. טרפות בריאה של עוף.

בימין. אי חסרה אחת בשמאל. טרפה (ש"ד). וה"ה נמי ד' בשמאל, וג' בימין. הוי חליף וטרפה (שם). צורות האונות של חליף ימין, אינו דומות לשל שמאל. ואם נתחלף צורתן, טרפה. וכן כשאונה אמצעית של ימין גדולה מהתחתונה, טרפה. ואם האונה של שמאל עליונה גדולה מאונה עליונה של ימין, טרפה. וכן אם האומה של ימין גדולה משל שמאל, כל זה מקרי חליף וטרפה (רמ"א) הרש"ל מכשיר כל אלו החילופים, ואינו מטרף אלא החליף, שהאומות למעלה והאונות למטה, והחילוף שהזכירו הטור"ם. וכן פסק הב"ח להקל בה"מ (ש"ד). ומשמע דזה אף בהפ"מ אסורא ושאר חילופים בה"מ שדי (פמ"ג). וג' בימין וא' בשמאל, וג' יתרת. או ב' בימין ויותרת. וב' יתרת משמאל, הרי ודאי

(א) ריאה שניקבה טרפה (מחבר).
(ב) אומה; אונה; ורדא; חמשה אונות (פי' כעין אונות) אית לריאה. (אומה לשון אם, דהיינו הגדולה, עיקר הריאה, ט"ז). תלתא מימינא ותרי משמאלא, כשהבמה תלויה ברגליה. ובני מעיה כלפי הטבח (מחבר). ויש לה עוד בדי ימין, אונה אחת קטנה, ונקראת עינונותא דורדא. ואינה עומדת בסדר האונות אלא מרוחקת מהם לצד פנים (עינונותא כמו אינונות, און קטן, דורדא, על שם קלישותא ואדומה, רש"י). ואם חסרה אחת מימין או משמאל, או שהיו חסרה שנים מימין וג' בשמאל, טרפה (מחבר), משמע דאפילו איכא ד'

אחל מאכלות אסורות רחל

החתיכה הואת בהיתר, ותבטל ע"פ התורה, ותתברר הניצוץ ההיא. וכן להיפך, בדברים המותרים, כאשר יש באיזה מקום דבר, אשר משוקע מאי, אשר הכיור אין מגיע לנו. כגון בהמה טהורה, כשיש בה ניצוץ שאין יכולת ישראל לברר, הנה יארע אחת מן הטרפה בשחיטה או בדיקה, כדי שלא יאכל מהן. והם הינם שכבר נתברר הטוב, ולא נשאר רק מעט. כי בעקבות משיחא, תוצא יסדי, היינו הרע יותר הוא, ע"כ הרוב בהמות טהורות נטרפים שלא יאכלום בניי. ובדורות הקודמים היה ברוב נה"ק, אי"כ היה רוב בהמות בשרות כדי שיאכלום בניי. ומעתה כיון שהש"ת מומין הדבר האסור שיתערב בהיתר, שיהא יותר לאכילה, כיון שהוא מהכיור הנמסר לישראל, אי"כ כצוה זו שיאכל דוקא ישראל ההוא, ולא יחמיר על עצמו. כאומרו בשל"ה הקדוש, גדול הנהגה ליגרעו, היינו שבע אי"צ להפסיד המאכל ע"פ תורת משה. והאיסור שיש במאכל ע"כ להיתר ע"פ כללי התורה, והאדם הנהגה ממנו גדול מירא שמים, שמחמיר על עצמו. ובדבר פשוט, שדינו מבואר להיתר, כגון ע"י ס', וכדומה לדעתי מציה הא' שיאכלו עוננים וישבעו, כי היא נסיבה מהשיי, שישב האיסור להיתר, ויתברר ע"י ישראל. ומה שאמרו לא אכלתי ממה שהורה חכם, היינו דוקא במילתא דחליא בסכרא (בניי).

טרפה, דמ"ג, אם נחשב היותה, הוה חליף לידיו, ואם לא נחשוב, הוה חסד מנין האונות. אבל אם ב' בימים ויותר, הוה דק ספק טרפה. דמסקא לו, אם כתידיו הא' דש"ך, ס"ק מ"ב, ויותר מקמא דרי דאונא מיקרי, ומשלמת החסדון. או כתידיו הב' דש"ך, וג' בימים וב' ויותר מקמא משמאל, יש לצדד להכשיר בהפ"מ, מטעם ס"ס, דשמא ג' וד' אין איסור, ושמא אין יותר מן המנין (שם). ודעת התב"ש להחמיר אף בהפ"מ, והלב"ש מיקל אף בלא הפ"מ, אם היה יותר מקמא משמאל, או אפי' בב' ויותר (אות מ"ג). ולטעמיה אויל, דכל ויותר מקמא, הוא נחלק החיות מאונת שאצילה, ואין כאן יותר בשמאל מבימין. ואם היה ג' בימים וא' בשמאל, וא' משמאל צמקה, לכאורה יש להתיר, כיון דצמקה הוה כחסירה, לפי מה שבי' בס"י ל"ו, י"ד, דצמקה אונה שלימה, טרפה (עיין ט"ז וש"ך שם). וגם הרמב"ם מנה צמקה תחת סוג חסרה, אמנם זה טעות, חדא, דלהחמיר חוששין לבה"ג, דצמקה טרפה, ולא להקל. ועוד, דצמקה לידיו מטעם חסד, וחסד מטעם ניקב, דאנן פסלינן לכל פסולי ההיא מטעם ניקב. ועוד דאחר שכבר היתה טרפה מתחילת ברייתה, הוה חליף, איך תחזור לכשרותה ע"י צימוק, הלא טרפה אין לה היתר, והוה ודאי טרפה, ולא ספק. ואם ג' בימים וב' בשמאל, ויותר מקמא בימין, וא' בדרי דאונא צמקה, לכאורה גם כזה יש לטעות להתיר, ולדינא כזה ג"כ אסור. דצימוק הוה נקב (פמ"ג). אם בימים יש ד' אונות, ואין ניקב איזהו היותה, ובוטעה עומדת על אחת מהאונות הללו, מספיקא אין לאסור משום תר"ל, הוה רק חומרת הגאונים (ולדעת התב"ש הוה דאורייתא). ואם יש ג' בוטעות על ג' אונות, ורביעית הסמוכה לאומה אין עליה בוטעה. אפ"ה טרפה ממ"ג, אם הרביעית היא היותר.

הרי שינתה הורדא מקומה, ואם בג' דאשונות היותר, הוה תר"ל (שם). צורות האונות כו', (דמ"א). הני דינים הביא צורות האונות רש"ל, וכ', תמה אני על החילופים להוסיף טרפות על מה שלא הוזכר בתלמוד כו', אין זה אלא השחתת ממון של ישראל, אבל בלא הפ"מ אסור, עכ"ל. עוד כתב שם, דאם האומה למעלה והאונות למטה, דטרפה, ויש לומר, דבמקום דאיכא עוד ריעותא, אע"פ דלא מטרף בשבילה, מ"מ מצטרף בהרי ריעותא דלעיל, וטרפה (ט"ז). היינו מה שזכר בהג"ה, אבל לא באומא למעלה, ודלא ככתב"ש, ל"ז, שכתב, דאף באומא למעלה מקיל הט"ז. והפ"ח מקיל אף באומא נדולה שמואל (פמ"ג). ולדעת הלבוש, אין זה ריעותא כלל. דהאי חליף לא נפיק מכלל חסד ויתיר, ואינו מצטרף לתר"ל. ואם ב' האומות מימין, ג"ז נקרא חליף וטרפה. ואם האומא ימין נדולה שמואל, יש להקל בהפ"מ. ואם חסרה אומה אחת, טרפה (פמ"ג). והורדה אם חסרה, או אם יש לה שתיים או שנמצאת ביד חסרה ורדא; יתיר; שינתה מקומה; פ"י אפי' אינם עומדות זו אצל זו (ש"ך) חולק על הט"ז, ד' דאינו אוסר אלא כשנשיהם עומדים סמוכים ממש (פמ"ג). והורדה אם חסרה כו', הטעם, כיון שיש במקצת בהמות, ובמקצת אין להם, אין להטריף בשום שינוי ורדות (ט"ז) ורדה שניקבה, טרפה. אע"פ שהכס סותמה, עיין ש"ע סימן ל"ט, ו'.

אחל מאכלות אסורות רחל

והוה שאמר זאת החיה אשר תאכלו, הוא הסדר הראוי לשמור לבנים שאוכלין על שלחן אביהם הגדול והקדוש. ונאסרה הטרפה מפני הארס והחולי הממית, כדי שלא יזיק לאוכליו. וכן בהיותה טרפה בחליה, וההקדש השחיתים היא מאכל מגובל, ולכן אסרה החזקה מאכלים כאלו מתועבים ומשוקצים, ומזיקים לנפש הישראלית בטהרה. ולא קראם הכתוב מזיקים, ילא נחליאם, כי אם טמאים ותועבה, להורות, כי טעם איסורם, היא מפאת הנפש ולא מפאת רפואת הגוף ובריאתה, רוע ומזג אשר נחמה רוח הטומאה, בדיעות ומעשים, ומגרש רוח הטהרה והקדושה (אברבנל). וכל טרפות מורה חולי בבהמה, והפסד של גוף האוכלו, ואל תקשה כבהמה שנדרפה ונשחטה מיד, כי אם תודה, אשר באורך הזמן נמצא ההפסד בה מחמת הטרפות, תחייב להורות, שברגע הראשון החולי ההפסד בה, הלא שהוא מועט בחחילה, ואין ספק שמן הנזק, דע אפי' מעט (חינוך). ורק כשהנחה ברואה וראויה לחיות הרבה, או היא מאכל לאדם, שיש הכנה בה להעשות חלק מהאדם על ידו, אך כבהמה טרפה שאינה חיה י"ב חודש, או תשקן נפש האוכלה, ולכלב תשליכון (אלישך).

לה חריץ, וכשנופחין הריאה החריץ מכוון נגד החיתוך שבין אונה לאומה, וגבה נגד חלב, ופניה נגד הכליות, ואם נהפכה, שחריץ נגד חלב וגבה נגד החיתוך, נהפכה חוררה טרפה. אבל אם חחרץ חפוך מעט, כשרה, עכ"ל מהרי"ו, ומהרש"ל כתב, מה בכך שחחרץ הפוך, אין זה אלא איבוד ממון של ישראל, ויש לבטל מנהג זה (ש"ך). והשמ"ח הסכים להב"י, שהשוחטים בזמן הזה נוהגין לחפריף (פמ"ג). נמצאו ב' וורדות כו', אנו אוסרים בזה, מטעם דחסרה חוררה במקום הראוי להיות, ולפ"ו, אין טרפות בורדא אלא כששניהם במקום חוררה, ומ"מ אם משכחת אונה יתירה בפנים, אפי' בצורתה אינו דומה לורדא, וה"ה אם נמצאו א' בימין וא' בשמאל, דלא שייך יתיר כניטול דמי (ט"ז), ויש להטריף בין חפר ורדא או יתיר (פמ"ג). ובפסיל אקס וחיות השדה, על פי רוב יש להם ב' וורדות, ויש להכשיר, רחכי רבותיהו, וחפר פסול, תבוי"ש, ואם קבלה שניתה תוארה וצורתה הוא נקבל (פמ"ג). וכן אם שניתה תוארה וצורתה הרגילה בה, טרפה (רמ"א). ז"ל האגור, אם אין להחריץ כתואר עינוה דורדא, טרפה, ואם היא גדולה יותר מראי, כאונה הסמוכה לאומה כו' טרפה, ונראה, דאפי' למאי רמשידיין יותרת מקמא, מ"מ שניתה תוארה וגדולה כ"כ, טרפה, דהוה כמו חסרה חורדא (ש"ך). אם נמצאו ב' וורדות ויש להם שורש א' כעובי אצבע, אע"פ שיש בו סרק, כשר (רמ"א). משך השורש בעינן כאצבע, ולי נראה, דשיעור גובה השורש של שניהם קודם שמתחלקים, צריך להיות כאצבע (ט"ז). עובי אצבע האמור כאן, הוא רוחב אגודל במקום הרחב, לא בעביו (פמ"ג). משמע דלעולם

משערין כעובי אצבע, בין בבהמה דקה בין בגסה (ש"ך). עובי אצבע, היינו רוחב אגודל ושכן פי' התבוי"ש והשמ"ח, דגובה השורש צריך אצבע, ומשך השורש שלם, וכחפ"מ, אף שאין שלם בתחתיתו כ"א אצבע וגם גובה עד אצבע, כשרה (פמ"ג). אף עפ"י שיש בו סרק בשורש הנשאר (ש"ך), ד"ל, אף שיש בשורש רעובי אצבע, בגובה וברוחב סרק, מ"מ אין סרק מועיל כ"א להכשיר (פמ"ג). ואם אחד חפוך והשני אינו הפוך, הולכין אחד היותר גדולה, ואם היא אינה הפוכה, כשרה (דמ"א). משמע, דה"ה בשניהם שווים, שניתה תוארה, דינה כנהפכה בזה (ש"ך). שניתה מקומה אף שהיא קטנה, יש להחמיר (שמ"ח). חורדא דרכה להיות בכיס, ואם לא נמצא לה כיס, או שיש כיס חורדא לה ב' כיסין, או יש לה כיס ואינה מונחת בתוכו, ואף כשמניחין אותה בתוכו, חוזרת ויוצאת ממנה כשנופחין הריאה, טרפה (דמ"א). מהרש"ל פסק, דאפי' אין לה כיס כלל, כשר, וכ"ש אם יש לה ב' כיסין, או שאינה מונחת בתוכה, אין לשנות המנהג כו'. אך כנמצא ב' כיסין האריך להתיר, אלא שכל הפוסקים נוהגין להטריף, וקשה להקל נגד מנהג אם לא בהפ"מ וכה"ג (ש"ך). זה לא קאי רק ביתיר, ואם ולא בחסר, רבוה אין להתיר אף בה"מ. ואם נמצא ב' כיסין, והורדא אינה נהנית רק מא', כתב הב"י שיש להתיר, ומשמע ממהרי"ך, ורדקא בשמאל, הא בימין, אף שאין נהנית, טרפה, ובחפ"ר כיס, כתב הב"י, שרעת הש"ך להתיר בה"מ, ואין הכרע בדברי הש"ך, וקאי איתיר כיס ולא חסר (פמ"ג). שיש לה ב' כיסין כו', הר"ץ מביא, ורדקא יתיר בצד ימין, משום דכל יתיר כניטול דמי, ורדקא כשאין לכיס שבשמאל חלק ורדא, דאל"כ אסור משום יתיר ורדא (ש"ך). ואינה מונחת בתוכה כו', הטעם בזה

אלה מאכלות אסורות רחל

ואמרו תניל, סוף האדם למות, וסוף בהמה לשחיטה, והכל למיתה עומדין, והענין היא השי"ת ברא דומם וצומת, חי מדבר, הצומת יונק מהדומם, ונתעלה הדומם לצומת, והחי אוכל את הצומת, ונעלה הצומת לחי, והמדבר אוכל החי, ונתעלה החי למדבר, ומעלה המדבר, היא לדבקות הנשמה לאתר מיתה, ע"כ סוף האדם ותכליתו למיתה, וסוף בהמה לשחיטה, כי הבהמה אין בה שום קדושה, רק רוח החייוני, כשעה שתופף ע"י, ובהמות וחיות הכשרות, דות התופף על כת החייוני שלהם, היא מסטרא דקדושה, והסמאות היא מסטרא דמטאבא, והכשרות אינן ניתרות, אלא כשמיתחין ע"י אדם, שישטח אותן בסכין בדוק בלי פגומה, ואז נשאר בה חלק קדושה, ואמרו בדרור לו מיתה יפה, היינו שחיטה בלי פגמים, וכשאוכל בהמה טהורה בכשרות, או רוח הבהמה נתעלה, ואם אוכלה בטרפות, או הוא יורד למטה, ומתקיים בו לכלב חשילכון, כי נשלך לקליפה קשה (בחי'), וכל בע"ח שנעשה חלקה ע"י, נאסר לישראל, כמו שפצינו בשור הנסקל, שנאסר אף בהנאה, כדי להסכים בדעתנו, שכל מי שבא חלקה ע"י, נאסר לישראל, וכדורקט ונמאס לאלקים, ואפילו שונג כבהמה שאין לה דעה, כ"ש מדידים, ויביא זה להזהר בכל

בסע' ל"ו דדוקא נחלקה לב' מצטרפת, הא לג' אין מצטרפין (פמ"ג). כי כן נמצא בגדיים וטלאים כו', ולענין דינא כתב הר"ץ על זה, אבל אין אנו נוהגין כן, אלא שינתה מקומה אנו מטריפין בין בגדי בין בטלה, כיון שהיא דבוק לאומה, ה"ל יותרת. ואם יש עליו פיס, א"כ הוא ודא היא, אבל היא ורדה בפני עצמה (ש"ך). מהש"ך משמע דמסכים להר"ץ דאין מצטרפין, וכפי הנראה, יתיר כ"ס בשמאל, ודאי אין קפידא. וא"כ משמע אף שאין לאותו החלק שהוא בשמאל כט"ז, הוה יתיר ורדא, וצ"ע (פמ"ג). וכן יש מכשירין אם יש לה תואר ורדא בשורש שלה, כעובי אצבע, אע"פ שאין לה תואר ורד בראשה, רק שלא תהא הפוכה ולא שינתה מקומה (רמ"א). ו"ל הר"ץ, כאן עיר קראקע נוהגין, באם העינונותא נתקטנה, רק שורש ניכר, כשרה כו', דכיון דהשורש הוא כעובי אצבע אגודל, אע"פ שאין לה תואר ורד, אפ"ה כשר. וכן ראיתי אני להכשיר כו'. דכיון שיש שורש, הרי כל הורדא ישת, והרין דין אמת (ש"ך). ובל אלו הדברים יש להקל, מאחר דאב"ם מכשירין בכל ענין (רמ"א). זה לא קאי דב"ם בנמצא חסרה, או שני ורדות, או שינתה מקומה, דטרפות זו הוכר ברש"י ובתוס', אלא אשאר דינים שזכר בהג"ה (ט"ז). כתב השמ"ח, יתיר כ"ס דוקא שיש לה שפת גיד לפיו, הא בלא, לא הוה יתיר כ"ס. וכ"ס שאין לו שפה, אין קפידה. ונ"ל דכל שאין חפיוסין תכופין, להכשיר, דהא ב' ורדות מכשיר ה"טו כשאינו נוגעין, ובב' כיסים אפשר דשאר אחרונים ג"כ מודים. ועיין מ"ב סי' ס"א דהאריך, ומסיק דחפ"ר יש לאסור, ויתיר יש להתיר (פמ"ג). כתב מהרש"ל, כל מה שכתבו להקל בין בחילופים הוהכר בש"ס, או בבודלה דעינונותא דורדא, היינו דליכא דיעותא בריאה

שאסור, כתבו האחרונים, משום שאז ודאי שינתה מקומה פורתא (שם). וכל אלו הדינים אינן אלא במקומות שנוהגין להטריף בשתי ורדות, או שאין לה ורדא כלל, אבל במקומות שמכשירים, גם כל אלו החילוקים הם כשרים (רמ"א) אף למאן דמכשיר יתרת מקמא. מיהו בשני ורדות, או חסדה או שינתה מקומה, טרפה (ש"ך). והחפ"ש שנדע איוז יותרת מקמא, ואיוז יותרת ורדא, כשיש לה תואר ורד ממש, אפילו עומדת היתרת בצד שמאל הוי יתרת, אבל כשאין לה תואר ורד ממש, בענין שיש להחשיבו ליתרת, יש להכשיר. כיון שאינה עומדת במקום הורדא, וכן אפי' אינה עומדת במקומה, ואין לה תואר ממש, ויש לה כ"ס בפני עצמה, הרי ניכרת ששני ורדות הן, וטרפה. אבל אם אין לה תואר ורדא כלל, אף כשיש לה כ"ס, כשר (ש"ך, י"ז). כתב השמ"ח, ל"ג, ויתרת ורדא בדרי דאיוזי בימין, הוה חסר ורדא, וכשמאל בדרי דאיוזי, כשר, ושלא בדרי, טרפה, ויפה כתב לשיטת הש"ך, אבל לא להט"ז (פמ"ג). ודעת הט"ז בנמצא ב' ורדות וטרפה, הטעם, דכל יתיר כניטול דמי, ולפי זה כתב, דאין להטריף בב' ורדות, אלא בשניהם עומדים במקום הראוי להיות ורדא כו' כו' (ט"ז, ד'). אם חסר מקצת מן הורדא, יש לבדוק

חסר מקצת מן חורדא באונא או באונא מצד שמאל. אם נמצאת

הח' האסורה, יש אומדים דכשר, כי כן נמצא לפעמים בגדיים וטלאים (רמ"א). הש"ך השיג על ר' ליברמן מפרדא, דכ' דורדא אף אם אין לה תואר ורד, כשרה כו'. ותימא על ר' ליברמן מפרדא, איך היה בעלם דבר מאתו, מ"ש הרב דאם שינתה תוארה טרפה, ומ"ש הש"ך באות כ"א בדבר הר"ץ, אין סתירה לכאן, דהתם עכ"פ בשורש יש לה תואר ורד. והשמ"ח כתב

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

מעשינו, שלא תצא תקלה מתחת ידו, ואם שבהמה גידותיו כשוגג להיות מעשיה בלי דעת, כמה היא נרחקת מהקב"ה, כש"כ אדם שהוא בדעת, ומועד לעולם (עיר מקלט).

ואסרה התורה אבר מן החי, לפי שהוא מדה מגונה ביותר, ואין אכזריות אבר מן ההי; איסור דם; גדולה ממי שיחתוך אבר מן החי, או בשר מבקעו, ובפניו יאכלנו, וזהו שאמר, ולא תאכל בשר, שנחתך בעוד הנפש, ואפי' לאחר שימות. לפי שהוא

מוליד תכונה רעה, והוי כמו שדורס ואוכל הנפש עצמה, וכן הכתוב מורה, לא תאכל הנפש עם הבשר (חינוך, מורה). ואסרה התורה אכילת דם, ועשתה חיזוק באיסורה, כמו שעשתה בכב"ח, ונתחייב פני בנפש האוכלת דם, כמו שאברה בנותן ודעו למולך, ולא אז זה הלשון, במצוה שלישית, מלבד עכ"רם ודם. והמאכל היא אמצעי בין הנפש והגוף, ואם המאכל עב, יטמאם השכל, ותחלה הנפש (מורה, ר' מנחם הכה"ל), כי השיית ברא כל הבהמות התחתונים לצורך אדם, כי הוא לבדו בהם, מכיר בוראם, ואע"פ לא התיר מתחילה רק הצומח, לא בעלי הנפש, וכאשר היה המבול על הארץ, וניצולו בזכותו של נח, התיר להם שיהיו להנאתו ולצרכי האדם, ושתייה הנפש

כתבו, דאם נאברה בלא נפיתה כשירה, זולת היכא שראינו שיש ריעותא רנוטה לגבה, או טרפה. כתב הכנה"ג, היה יתיר, וספק אם יהיה היתיר לאחר נפיתה כס"ד, וא"א לנפחה, שהיה מקום אטום ומוגלא, או נאברה, כשרה, מה שהתיר בנאברה, השמ"ח, י"ד, אוסר כה"ג, אם לא נפחוהו, דשמא היה כס"ד, ומה שכו' ואם היה במקום אטום כו', הנה אף דאטום עם ליחה אינו מזיק, מ"מ טרפה מטעם הנ"ל, רכיון דא"א לנפוח, אית לן ליחוש, שמא היתה כס"ד, ולא שייך כאן לומר אוקמיא אחזקה, כיון דיש ריעותא מחיים לפנינו, ומ"מ, אם לפי ראות עינים לא היה כס"ד, ולא ברקוהו בנפיהה, יש לעיין בהפ"מ, ולדינא צ"ע (פמ"ג). ואם נוטה לגבה, טרפה כו', דוקא בליטה יתירה כטרפא דאסא, אבל נתעקמה והולכת מלמעלה, אין כאן בית ליחוש, כיון שעומדת במקום הכשר (ש"ד). ביאור חדינים כד הוא, יתרת בדרי ומתעקמת בסוף לגבה, אם יש בה עיקום לגבה גבוה כטרפא דאסא, טרפה, ואם אין גבוה יותר משאר אונות ט"ד, אף שיש בהעיקום ט"ד ויותר, כשרה, וכל זה ביותרת, אבל אונת אף שנתעקמה וגבוה יותר משאר אונות כס"ד, ואפי' בשורש גבוה מחברתה יותר מט"ד, כשרה, כיון דאונא כדאוי היא, אין לדמותה ליתרת (שמ"ח, פמ"ג). אונא שנתפצלה בעובי לב', אם יש להם שורש א' כעובי אצבע נחשבות לא', וא"ל, אם בתחתיתה היא שוה לשאר הריאה, ולמעלה היא גבוה קצת משאר תברותיה, אפי' פחות מט"ד, עליונה יותרת וטרפה (שמ"ח, כ"ב). מה שהטריף אפי' פחות מט"ד, הטעם היא, רכיון שהעליונה יותרת, ובעל גבה קיי"ל בפ"צול,

במילתא אחירתא, אבל אם אית בה ריעותא אחירתא, אפי' במילתא דאנו מכשירין, מ"מ מאחר דאיכא צד חומרא להטריף, בכל שהוא מצטרף לסייע ידי האוסרין, ואמרין לקותא הוא, וטרפה (ש"ד, ט"ז). אם יש ב' ודרות בשורש א' כעובי אצבע, ונסרכו וזלו, דינו יתבאר ס"י לזו, ומיהו באם נמצא חצי התיכה בצד שמאל ונסרך לאיזו מקום, הו"ל תר"ל. כיון דיש אומרים, דאין הח' מצטרפין, וגם יש סירכא, הוה תר"ל. אלא אין הח' כס"ד, דלא הוה כאן ריעותא מחמת יותרת מקמא, כיון דליאת כס"ד, לית מאן דפוסל, לכן אין להטריף מטעם תר"ל (פמ"ג).

(ג)

יתר אונות; ניתוספו האונות במנינם, אם יתרת מגבה; היתה האונה היותרת בצד האונות, ואם מלפני הריאה, שהיא לעומת הלב, מותרת, ואם היתר על גבה, שהיא לעומת הצלעות, הרי זה טרפה, והוא שתהיה כעלף של הרס אחר נפיתה, אבל אם היא פחות מזה כשרה (מחבר). ויש מחמירין לאסור כל יתרת שאינה בדרי ראוי, וכן נוהגין במקצת מקומות, לאסור יתרת אפילו מקמא, ואין מחלקין בין מקמא בין מגבא, אלא אם היא עומדת בדרי, וכשנופחין אותה, נוטה לקמא כשר, ואם נוטה לגבה, טרפה (מ"א). מרבוי המ"כ כו', משמע, רכיון שנמצא יתרת צריך לנפחה ולראות אם נוטה לקמא או לגבה, וע"ל ד"ס ל"ט (ש"ד). לכאורה נראה הטעם דיתרת צריך לנפוח, משום דהוה ריעותא, דלרבא אסור, משו"ה צריך נפוח, אמנם הלשון משמע, שהיא כדי לראות אם נוטה לקמא או לגבה, ומיהו אם לא נפחוהו, השמ"ח והתב"ש, י"ד,

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

שבהם לכפרה לאדם בהקריבם לפניו, לא שיאכלוהו, כי אין נכון לבעלי נפש שיאכלו נפש, ונפש הבהמה היא נפש גמורה, ולכן יש בה דעת לברוח מן ההיזק, והיכר לדעת בעליהן, וי"א נפש כל בשר בדם הוא, כי לכל בשר באדם ובבהמה, נפש בדם, ואין ראוי לערב הנפש הנכבדת בנפש הקיימת, וידוע, כי הנאכל ישוב בגוף האוכל, והיה לבשר אחר, ואם אוכל נפש כל בשר, והוא מתחבר, היתה עובי ונסות בנפש האדם, וחשוב קרוב לטבע נפש הבהמה. כי הדם לא יצטרך עיכול, שישתנה העיכולים, עיכול הנפש האדם בדם בהמה, וחמלתו על נפש האדם, ונתתיה להם על המזבח לכפרה (דמב"ן). ואנו מקבלי התורה צדיקים להיות זכי הגושות, ראוי לקבל המצטננות, ונצטננו שנגדל טבענו להיות רכי לב, ולא אכזריים, ואילו היינו אוכלים הדם, היה מוליד בנפשינו אכזריות (בחי) כי שאר מזונות ישננו בשיניים, באצטמא, ובכבד ובקורקים, וידחו מהם מותרות רבות, עד שישב המזון לטבע הגיון. אבל הדם, להיות כבר מבושל ומעוכל בשלימות בהבעל חי, כאשר יאכל האדם אותו, יקחהו הטבע האנושי כמו שהוא, ויתמוך דם האדם ויוון מדם הבהמה נפש החיונית המתאוה, תתאוה כנפש הבהמה, והוה השכל הנשפע יחשך (אברבנל). ותתעצם בטבעם, שהם תחזיק את הנפש, כמו שהכלי מחזיק המשקה שבתוכו. וכמו שע"י יציאה המשקה, יציא הכלי המחזיק, ויוציאני למעשה, כן הנפש היא אשר תתאוה הדם, ותמציאתה, והיא התחלת הפעולה, עד שתהיה הנפש פועלת הדם, והדם מחזק הנפש, ומפני שהדם הוא כלי הנפש, ימשוך עצם הנפש עמו, כמו שמושך הכלי עמו, דבר מה שבתוכו, להיות כי דם בהמה יותר גס, והאוכלו כאילו

דדוקא שוה ממש לשאר הריאה, הא עולה צעת, כיון שבכל היתרת הוא כט"ד, טרפה, ה"ה כאן, כיון דכל היתרת ט"ד, אף שאין גבוה יותר מחברתה ט"ד, טרפה. ודוקא נתעקמה והולכת למעלה בעינן ט"ד, הא בשורש, אפי' פחות מט"ד גבוה, אם יתרת היא טרפה. ואעפ"כ, לדינא צריכין עיון, גמי להסתפק אם נתפסלה בעובי, ואין שורש א' כעובי אצבע, אם משלים החסרון, כגון שיש ב' אונות בימין וא' נתפסלה בעובי, מי אמרינן, דדוקא סדק, וכ"ש הפרש גמור בחיתוך הרוחב מועיל, אבל אם הפיצול היא בעוביה, אפשר דאינו מועיל, והוא ליה חסר וטרפה, וצ"ע (פמ"ג). ובמדינות אלו המנהג להכשיר יתרת מקמא, ואין לשנות המנהג (רמ"א).

(ד)

אונה בסוף האומה נמצאת אונה יתירה בסוף שיפולי האומה, כשרה (מחבר). אפי' האוסרים יתרת מקמא, מכשיר בהאי, משום דקיימי בדרי מיקרי (ש"ך) דזה מיקרי דרי דאונא (רמ"א).

(ה)

פיצול אונה של ימין הסמוכה לגגרת במיצר החזה אצל הצואר ממש, התחתונה שהיא עליונה הסמוכה לצואר, אם ימצא ע"ג כטרפא דאסא, כשרה, משום שכן דרכה ליפצל (משום דחוק החזה, ש"ך). ודוקא ימנית, ולא שמאלית (משום שאין שם דחוק החזה, וה"ה לענין יתרת מקמא, מאן דאוסר בימנית, בשל שמאל מכשיר, לפי שאין שם דחוק החזה, פמ"ג). ויש מי שאומר, דדוקא למעלה מחציה, אבל למטה מחציה, טרפה (מחבר). בבדיקת מהר"ו הביאו על זה ב' פירושים, בא' פי' תחתית לצד חור האונה, אבל אם נמצא לצד שורש של אונא, טרפה. ולפ"ו יהיה שיעור החצי, ברוחב האונא.

וי"א, דאף באורך האונא משערין, דהיינו אותה החציה ברוחב שהכשרנו, לאו כולו, אלא דוקא חצי ארכו, דהיינו נגד הקנח, אבל לא החצי הב' שהיא לצד הריאה כו'. ויש להחמיר כסברא אחרונה (ט"ז). כתב השמ"ח, ט"ז, יתרת מקמא, באונא עליונה ימנית, פסולה, והב"י מכשיר. והפוסק דקנה מפרק היתרת, ורוב פוסקים בלא"ה החמירו ביתרת מקמא, ובל"י מכשיר. אמנם באין הפ"מ, ראוי לשמוע להתב"ש, דבלא"ה רוב פוסלין יתרת מקמא, וגם דעת הרב כן. לכן היכא דאיכא עוד ריעותא, אסור (פמ"ג). הא דמכשרינן יתרת בדרי דאונא, מ"מ בעינן שלא יהיה יתרת אונא בשמאל מבימין, כגון שיהיה ד' בשמאל וג' בימין, אבל אם שוה בכל צד ג' אונות, ועומדות כולם בדרי, כשר (רמ"א). כתב רש"ל, דמה שכ' בליקוטים שאין להכשיר רק עד אשרה אונות ב' הצדדים, הוא דעת מהב"ל, ואי אתי לידי, אקנה משופרי (ט"ז, ש"ך). ולדינא, אפי' יותר מה' בכל צד, כשר (פמ"ג). ואם נראה באונה אחת כמין סדק מצטרף להכשיר, אבל לא לפרק להטריף, דאין חוששין בסדקים להטריף (רמ"א), בהגהת אשר"י כתב מעשה שהיה בימין ב' אונות גדולות, והג' ניכר בה חיתוך, כדי להכשיר על ידו, והיה שם ימיו אחר, שבצד שמאל היו ג' אונות, ואסר ר' אחאי, והשיב ר"י, לא ידעתי למה אסר, אם לא, קיבל מרביתו, כי נ"ל היתר גמור, עכ"ל. וכתב רש"ל, ונראה להחמיר כרביתו של ר' אחאי. ונראה שגם רמ"א מחמיר בזה, דאיכא תרתי לריעותא (ט"ז). זה אינו, דבהדיא לא פסק כן בד"מ כו' (נה"כ), ונ"ל, דב' בימין וג' בשמאל שופרץ בימין אין להכשיר בימין הפ"מ עכ"פ. ובפרט שבת"ש הורה לאיסור (פמ"ג). ויש להתיר בהפ"מ (לבו"ש, מ"ו).

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

אוכל נפש ממש, והיה היוזקו עצום, ויפסוד מזנו, ומפני היות דם עוף יותר דק, ויחשבו אנשים היתר, החמירה עליהם התורה, כמה צעות לכסותו, כי מי"מ הוא דבר קר ביותר מן הראוי, ומפסדי העיכול ומטמסם הלב, ואם יאכל אדם דם, יוליד בלבו עובי וגסות וישים שכלו חומרי, ויתעדר מהשיג אמיתית אשר הוא תכלית הכוונה, ולא תוכל להשיב אל מעלתה, כשבילי בהמיות המכבדת אותה (ציוני). וזה דבר ידוע, שהמאכלים והמשקאות שאנו אוכלים ושותים, משפיעים שפע רב בגוף ונפש, הן

השפעת אכילה ושתיה, על גוף ונפש

לשוב והן לרע, וכשנבטן יין, יצא סוד זה, ונגלה באופן היותר בולט, השינוי החזק הנעשה באדם, וכמו כן הוא בשאר מאכלים ומשקאות, הגם שאינו ניכרת כ"כ באופן בולט כזה. והרבה פעמים הבעל דבר בעצמו, אינו מרגיש את השינוי המתהווה בקרבו, ואף אם הוא מן המרגישים, אינו מכיר מהיכן בא אצלו, ההשתנות בלבו משוב לרע, או מרע לטוב, ומעטים המה מכירים שהגורם הראשי לכל זה, הוא השפעת האכילה ושתיה, ועל ידם נתפרד לאיש אחד, ודבר זה מרומן בחז"ל באמרם, שקודם האכילה יש לו לאדם ב' לבבות, ואחר האכילה, רק לב א', ומבואר

בית חלכות טרפות סימן לה שמואל

דפרק מועיל להכשיר ולא להטריף כו', אפי' בריאה אחת, ולא אמרין מ"מ, אלא אין חוששין בסדיקין להטריף (ש"ך). אם אונח א' נתפצלה, נמי הדין כן, אם יש לה שורש כעובי אצבע, להחמיר אין מועיל, ולהכשיר מועיל. ועיין שם"ח כ"ו, ולפי זה אף לט"ז, י' דאוסר במעשה דר' אחאי, היינו בסדק, אבל בנתפצלה ויש שורש אחד כעובי אצבע, כשרה אף לט"ז, אם ב' בימין וג' בשמאל, וא' נתפצלה ויש שורש א' (פמ"ג).

גבשושית; יתרת מנבח; אונה שנתפצלה. ויש לה שורש אחד כעובי אצבע אינה נחשבת אלא לאחת, ולא מיקרי יתרת אלא אם יש לה צורת אונה (היינו להטריף, אבל להכשיר, לא גרע מסדק, ש"ך). אבל אם נמצא ע"ג הריאה מקום גבוה, רחב למטה ועב למעלה, שאינו חר בראשו, נקרא גבשושית, וכשרה (רמ"א). ואם למעלה או למטה חר ככובע, טרפה. ואם רחב למטה, ועגול למעלה, כשר (ט"ז). **חבלל בזה, יתרת מנבח, אם יש לה צורת אונא, שהוא משוך, וכט"ד, טרפה.** הא פחות מט"ד, או שאין לה צורת אונה, כשרה. כתב הכנה"ג דיתרת ע"ג פחות מט"ד, ובוועה עליה, המשלמת לט"ד, יש מכשירין, ויש מטריפין, דהבועה עתידה להתעקף, ואפי' יש חוט בשר מקיף, והנה הב"י והכנה"ג הביא, דיש פוסקים ביתר ע"ג, אפי' פחות מט"ד, טרפה, ונהי דאנו מכשירין מ"מ הא קי"ל דכל היכא דאיכא פלוגתא, הוה תריל, א"כ בוועה על יתרת פחות מט"ד, הוה תריל, ובאל"ה מובאר לקמן, דבועה על גבשושית הוה תריל, וגם מתחבר הוא (פמ"ג). ואם ניכר, שכאשר תתרפא הבועה, לא ישאר כט"ד, וגם עתה היא פחותה מפרק אמצעי של

אגודל, המיקל בחפ"מ לא הפסיד (לבו"ש, י"ט). וכן אם נמצא ע"ג הריאה אונח, וגומה תחתיה, וכשנופחין פיצול מנבח; מקמא. הריאה כל האונה נרפלת לתוך הגומא, ושוה לשאר הריאה, אע"פ שאינה נכנסת תוך הגומא, אלא כשמופחין היר בנחת עליה, כשרה. דאין זה יותרת אלא פיצול הריאה, ומאחר שיש לו גומא תחתיו לנוח בו, אין עתיד להתפרק כשאר יתרת, וכשרה (רמ"א). ושוה לשאר הריאה כו', משמע, דאם היא קצרה מהגומא, טרפה, דאז לא הוי פיצול, אלא יתרת (ט"ז). זה אינו, דסוף סוף כיון דנח בגומא, אינו עתיד להתפרק (נה"כ). הניכ' ופ"ח מכשירין, וכן הוא דעת השמ"ח י"ח, דהריאה גרלה והפיצול עדיין לא גדל כ"כ. ומ"מ כתב דאם החסרון כשיעור המבואר בס' ל"ו לא גרע מבחסרון בחוץ, ואם לפי טעמו של התב"ש, היה נראה להכשיר אף ביש חסרון הרבה, דהפיצול יתגדל ויתמלא בגומא. מ"מ אין להקל בלי הפ"מ, דאז מקילין אף בחסרון מנבח (פמ"ג). ואין להכשיר פיצול זה רק מנבח, דהפיצול מונח על הגומא, אבל מקמא, הפיצול נטפל למטה, וסופו להתפרק, וטרפה (רמ"א). ואם נמצא יתרת בערוגה שהיא למעלה מהאונות סמוך לשררה לפנים מן הריאה, מצאתי **יתרת בערוגה כתוב רכשד, ולי נראה** דטרפה, שזה נכלל טפי בכלל ע"ג שאמר התלמוד, ממה שנכלל כגואי (ט"ז). ודע, דפיצול מקמא כתב השמ"ח, כ', דבאין הפ"מ יש להטריף אפי' פחות מט"ד, ובחפ"מ להכשיר, וכן הוא בהגהת הר"ן. נמצנו למדים, יתרת מנבח, דוקא כפ"ר

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

במפרשים שזה יסובב לצד שלפעמים יאכל אדם מאכל, שיש בו חלק מחלקי הרע, או יש בו נשך רע לסיבת חלוליה, וכאשר הכנס הרעה, או ניצוץ הרע בקרבו, חטאו ונסב לרע, וחתגבר בו בחינת הרע, מזה יש ללמוד ולקחת, כי השומר עצמו ממאכלות הרעות האסורות, יתגבר בו החפץ לדברים הנאותים לנפש, והוא אומרו "לעשות רצונך אלקי תפצתי" וזה היה לי מזני שהיית תורחת בתוך מעי (תהלים, איה). וכשם שהמאכלים המתועבים משפיעים לרעה, כן הכשרים משפיעים לטובה, ולכן צריך האדם לדקוק מאד בהמאכלים שהוא אוכל, הניזק באכילת בשר חזיר אוכלי, וכן הסכימו להלכה באספת מדעית שנתייח בזמן האחרון, שהדבר הוא אמח ויציב, והעלו להלכה, ליהרר מאכילת בע"ח, הגיוון בדברים משוקצים ומאוסים, לרבות בשר חזיר, הגיוון בדברים מאוסים, לכן גם בשרו נמאס ומאוס לאכלו, ובבשרו נמצא מקרובין ממחלואות שונות, כידוע. ומצינו בדברי הגאון רבינו יצחק אבובי הספרדי נציל, וז"ל, דבר ברור וידוע, כי כפי מזון כל דבר, כן יהיה גוף הגיוון, ולפיכך היתר הקביה לבני נח בהמות וחיות ועופות ודגים, אע"פ שהיו יכולים להיות ניזונים מתבואת הארץ, כמו שהיה מזון יצירת האדם עד אותו זמן, אבל בראותו, כי מזון האדם, בהיותו מתבואת הארץ

דהיינו שהבועה מעל"ע וחוט בשר מקיף, דכשירה, דסוף הדר בריא, והוא אונה שלימה כט"ד, ויש לסמוך על זה כה"ג, דהרדא בריה, ויש בה שיעור אונא (פמ"ג).

(ז)

אם ורדא משלמת חסרה אחת מהאונות חמין, הורדא משלמת (מחבר). אבל אם חסר משמאל, אף אם נמצא ורדא בשמאל, אינה משלמת לכ"ע (ב"י), והב"ח חולק עליו (ש"ך). וי"א דאינה משלמת, והכי נהוג (רמ"א). כתב ב"י דטעם פלוגתא, דהרמב"ם וסעיייתו אזלי לטעמיהו, דמכשרי יותרת מקמא, אלמא מקמא ודרי דאונא חדת מילתא, ורש"י וסעיייתו לטעמיהו אזלי, דיתרת מקמא טרפה כו', ונראה דהרב לא ס"ל כמ"ש הב"י, אלא ס"ל דטעם הפוסקים דאונא משלמת, הוא משום דס"ל, דכיון דלא קיימא בדרי דאונא ממש, אין להשלים החסרון, וכן משמע באגור כו'. ולפ"י אפי' יתרת דאנוי לא משלים, כגון אם הורדא כתיקונה, ויש ג"כ אצלה יתרת מקמא, לא משלים לדין (ש"ך).

(ח)

חיתוכי דאונה; פרק; ריאה שאין לה חיתוכי דאנוי, טרפה (מחבר). כתב רש"ל, מעשה היה בריינים, ששחטו פרה שמנה, וכשדקדקו לא נמצא בריאה לא אומא ולא אונה ולא ורדה, ולא שום סדק, רק היתה כולו חלקה, והיה שם בורק א' ולקח סכין חד, וחתך בקרוב העליון, פי' באותו הלבוש והכיסוי העליון שנתקרה עליה, ופתח אותה בבחת, ומפרידו כולו מעליה, אז ראו אותו הריאה כשאר ריאות, והכשירהו, ואמר שראה מעשה כזה באוסטרייך, והכשירוהו (ט"ז). הט"ז הראה מקום לסי' ל"ט, כ"ד, ושם נאמר, דאפי' יש צלקת כעין קמטים תחת הבשר ההוא, כשרה, וכתב השמ"ח, מ"ב, דלריאה שאין בה חתוכי

טרפה, ופחות כשרה, ופיצול מגבה אפילו כמ"ד כשרה, ובתנאי שהיא שוה ממש לבשר הריאה, ואם גבוה קצת, אפי' פחות מט"ד, טרפה, ויתרת מקמא, רוב הפוסקים פוסלים, והיינו כט"ד, וכ"ש הוא מגבה, וכתב התב"ש יתרת מקמא כעין גבושית, כשרה, אף להאוסרים יתרת מקמא, ואנו מכשירין יתרת מקמא, שיעור פ"ד, כתב השמ"ח בתב"ש, ט', וי"א אורך ורוחב כמו צפון אגודל, וי"א אורך ורוחב כמו פרק אכצעי של אגודל בינוני, והולכין להחמיר (פמ"ג). פיצול מקמא כו', ולא דמי ליתרת מקמא דכשר, דהתם יתרת האונה הוא, ולא נתפצל מגוף הריאה אבל נתפצל אינו חזק וסופו להתפרק וטרפה (ש"ך). והנה לפי זה, אם הפיצול ארוך ביותר מחגומא, או קצר, דלכאורה נראה דלא פיצול הוא, אלא יתרת וכשירה, אמנם יש לעיין בזה, דהא הוה תר"ל דלהרמב"ם ז"ל חסרון מבחוץ טרפה, ויתרת מקמא יש אוסרין, א"כ ממ"נ הוה תר"ל כו', ומ"מ לענין פיצול מקמא, י"ל דוקא אם אין מורשר יפה בשורשה, הוה פיצול, הא כל מורשר יפה, מה בכך דהוה גומא תחתיו, אפ"ה אין סופו להתפרק, וצ"ע (פר"מ). יש אומרים דאם נמצא יתרת נגד חריץ הורדא, דינו כמו פיצול בגומא, ואין לסמוך ע"ז רק בשעת הרחק, והפ"מ (רמ"א). כלומר, נגד חריץ הורדא כו', ונ"מ במקום שאוסרים יתרת מקמא, אין להכשיר זה רק בשעת הרחק, אבל במקום המכשירין יתמק, פשיטא דגם זה כשר (ש"ך).

(י)

אונה פחותה אחת מהאונות שהיא פחותה מעלת הדרם מבעלה של הדרס אחר שנפחוהו, הוה ליה חסרה וטרפה (מחבר). כתב הכנה"ג, אונה פחותה כמ"ד, וכוונת וחוט בשר מקיף, י"ל דמצטרף לט"ד, ונראה

אחל מאכלות אסורות רחל

לא יהיה המזון סועד כ"כ לקיום הגוף, וגם לא יהיה האדם דאוי כ"כ לעורר חיות הנפש להשכיל, ע"כ התורה, הותרה לאדם לאכול וליוון בכעיה אחרים. נמצא שהיה רצונו, שיהא כל דבר ניוון מהדבר שהוא תחתיו, ונמצא הרכבת העולם עולה בסדר (כל מה שהוא בעולם, היא מורכב זה על זה, ומעורב זה בזה). כי האדמה שואבת וניונית מדי יסודות הנמצאות בה (אש, רוח, מים, עפר). והצמחים מהאדמה ומהיסודות, ובעלי חיים שאינם מדברים, מהצמחים, ואדמה, והיסודות, וחי המדבר, ניוון ומשתמש בשאינם מדברים, וצמחים, ואדמה, וביסודות, וגם השכל שבגוף, ניוון ומשתמש ומתקיים בחי המדבר, שהוא ניוון מכל הדברים האחרים, ובכוחו ובהשגתו ובפעולתו, יוצא מן הכח אל הפועל. נמצא, שכל הדברים נעשים למזון וזולתם, אותם שהם למעלה מהם, עד שהולכים מעילוי לעילוי עד למעלה, ושהיה רצון הבורא להבדילנו מן העמים, להיות קדושים ולתת לנו תורה קדושה, ומצוות ותוקים ומשפטים צדיקים, ולטהרנינו מזהומת הנחש, שהוא סינוף התאמת, ולעשות עם חכם ונבון, ובראותו, כי יש מזון שמוליך דם עכור ודב כמורא, ויש מזון שמוליך דם רך ונקי וסודר כמורא, הבדילנו מבורותו בממה מאכלות אסורות שאסר עלינו מכמה טעמים. ובדרך יודע נסתרות, אשר לפניו גלוי טעם כל דבר ודבר, שלא לחנם

הריאה, משום דבחייה הבהמה הריאה נפוחה. יש אומרים, דבגדיריה ושלמים, אין להטריף אם לא נמצאו אונות, אפי' בלא היכר וסרק כלל, דהכי דביתיהו ואדחיהו, דבקטנות לית להו, וכשנגדלים, גדלי האונות בהדיהו (רמ"א). ולפי זה נראה, דאם בצד הא' יש לחם חיתופין, ובצד השני אין להם, דטרפה, דכאן אין לומר מחמת קטנות לית להו (ט"ז). ואם פולח חלקה, ובצד הא' יש פדקים, ובצד הב' אין סדקין, אין להטריף בשביל זה, דפדק מועיל להכשיר ולא להטריף (פמ"ג). ואין נקראים רבים לענין זה, רק תוך ל' יום, אבל לאחר ל' יום אע"פ שנגדו אחר אמן ומניקה, אפי' חשבי כגדולים, ומן הפרט, אמרנו, דהוא לאחר ל' יום כו' (ש"ך).

(ט)

בליטת בפוף האומה אם בצד הא' של הריאה חסרה אונא אחת, אלא שבסוף האומא שבאותו צד, היתה בליטה גדולה כמו אונא, אע"פ שדרך האונות להיות סמוכות זה לזה, וכאן האומה מפסקת ביניהם, כשה (מחבר). ויש נוהגין להטריף בכח"ג, כי כל מה שלמטה מן הורדא, מיקרי שלא בדרי, וכן נוהגין (רמ"א). כתב מו"ח ז"ל, מעשית בא לפני בריאה שלא היה לה שום ריעותא, אלא שבצד שמאל יצאה בליטה מן האומה, בחיתוך שבין אונא לאומה ממש, במקום שדרך הורדא להיות עומד כנגדו בצד ימין, ואותו בליטה היה לה כים גמור ומונח בתוכו, ולא הוה ליה צורת ורדא כלל, וגם היתה שוה לאומא מצד קמא כאילו היתה חתוכה ממנו, והכשרתיה, משום דאותה בליטה לא היתה לא יתרת מקמא, ולא יתרת ורדא, ואין כאן ריעותא אלא מצד כיס, ואין סברא לאסרה מכאן זה עכ"ל. וי"ל אפי' היה לה צורת ורדא, אין כאן איסור, דמיקרי יתרת מקמא, וכשר

דאונא כו', נפיתה בעיניו, ואף ברעבר מעכב, ואם הקרום השלישי שעל הריאה פרוץ למקום אחד, לית לן בה, עכ"ל. היינו אף שאינו עובר ע"י מיעוץ, ואמנם מה שהטריף בלי נפיתה כו', להט"ז בס"ל ל"ט כו', משמע דבריקה זו אינה מעכבת, לכן צ"ע לדינא (פמ"ג). ואם פדק כמראה הפרס ביניהם (בריאה שאין לה חתוכי דאונה) כשיעור עליה הרס, בין בעיקר בין באמצע בין בסופן, כשרה (מחבר), ודוקא כשהסדק עומד במקום הראוי להיות, אבל שאר סדקים אינם מועילים (ש"ך). ויש מכשירין בחיכר או פדק כל שהוא, אע"פ שאינו כט"ר, ויש לסמוך עלייהו אם יש הפ"מ להכשיר (רמ"א). כיון דארכא חיכר, נראה דהיו האונות כתיקונן, אלא דנסרכו כסדרן, ואין כאן הסרוך כו' (ש"ך). האומא חתחתונה של ימין, דכהא להיות עבה וארוכה, מאונה אמצעית, גם היא יותר גבוהה משאל, ואם היא דבוקה לאומה לגמרי, רק שנראה חיכר סימנים אלו, במקום שראוי להיות האונה, מיקרי חיכר וכשרה (רמ"א). בהגהת הר"ץ כתב לחלק, דדוקא באונא לאומא אמרינן כן ולא באונא לאונא, והגהות אחרות סוברים דדינם שוה, וכן נראה עיקר (ט"ז). וכ' השמ"ח, אף שיש להכיר ע"י סמפון, אם הא' ב' אונות, מ"מ אם הן פרוות, ולא נמצא סמפון לכל א', אין לאסור בשביל זה (פמ"ג). וה"ה אם ניכר שם סימן אחד שניכר האונה קצת, ואפי' חיכר ע"י הסמפון הרגיל להיות באונא, אם נמצא שם סמפון במקום הרגיל להיות אונה, מיקרי חיכר (רמ"א). מהרש"ל חולק ע"ז, דשם סימן לא יועיל כו', ואין להתחמיר רק אם כל הריאה רבוקה, כהא ורואי אין להכשיר ע"י סמפון וכה"ג, כי בהיכר סדק חתיתוך, ואם כי הריאה כתיקונה, יש להכשיר גם בזה (ש"ך). וכל אלו הרברים בדקין ומשערין אחר שנפחו

א ה ל מאכלות אסורות ר ה ל

אסור על עמו, ומן הנראה לעינים, הוא שאסר חלביהם אפי' מהטהורים, בעבור שמטמאין (מסתמין הלב, וגורמין למחיתם השכל) את הלב. ואסר את החיות והעופות הדורסים, לפי שנראה שהם מעזיזים פניהם לדורס כמותם, ואסר ארנבת ושסן וחזיר ודומיהן, בשביל שסותמין דרכי התבונה, ואסר דגים שאין בהם סנפיר וקשקשה, בעבור שגולים וניזונים במים עכורים. ואסר שרצי הארץ והמים, שמולידים מיני חלאים. סוף דבר, לפניו היה גלוי טעם כל דבר, ועל כולם אמר (ויקרא, י"א) אל תשקצו את נפשותיכם בבמהם ובועוף. גלה, שכל הדברים האסורים נתעבים ונמאסים, עושים הם רע מוכן לכמה פורעניות ומשקצין הגוף והנפש.

ומאחר שדם האדם נהפך לספת הורע, שהיא יסוד ובנין, לולד הנוול טבע הבנים לפי מזון האבות מאותו חיבור, נמצא כי כפי מזון האבות, ילד טעם הבנים. ואולי, כי לזה סמכה החזרה לפרשת מאכלות אסורות, ויפסוק "להבדיל בין הטמא ובין הטהור", וגומר סמוך לו, "אשה כי תזרע", ללמדנו, שיותר שהמזון המטונן מוליד רע פסוק באוכלו ומזיק לו, הוא מזיק ומשחית לזרע הנוול מאותה טפה שנבנו כל יסדותיו. וע"כ סמך גם מצד אחר פרשת נגעים, להודיענו,

סדק מחוץ כו'. מעשה דהר"ץ, הביא התב"ש, ל"ט, וז"ל, שהיה בימין מעשה דהר"ץ ד' אונות, עליונה הסמוכה לצואר כדרכה, ואצלה אונה קטנה, ואח"כ גדולה, ואחר כך קטנה סמוך לאומא, והורדא היתה בין האונא דה' לאומא, ובדקו וראו שהעליונה אין לה סמפון, והיא היותר, א"כ הוה חליף, שאמצעית גדולה משלישית, וע"כ היא היותר, דאל"כ, אלא דה' היא היותר, א"כ הורדא שינתה מקומה, עכ"ל (פמ"ג).

(י) חיתוך אונות בעוף אין כל הדברים אמורים אלא בבהמה וחיה, אבל העוף, אין לה חיתוך אונות בבהמה, ואם ימצא, אין לה מנין ידוע (מחבר).

לירח כו'. כתב הרש"ל, אם היתרת של הריאה עומרת ברדי דאונא, ונוטה לצד חוץ מעט ע"י הנפיחה, טרפה, אבל הכי כתב, דדוקא בליטה יתירה, אבל נתעקמה והולכת למעלה, כשר, כיוון שמושרשה במקום כשר (ט"ז). כל הטריות הפסולים בריאה, כגון מראות וכוונות וסירכות פוסלין כמו כן בשל עוף, וזלת שאין לה מנין טריות הריאה בעוף אונות ידוע כמו בבהמה, ומיהו בשל עוף אין צריך לבדוק, ולא הוי מיעוט המצוי כמו בבהמה. ומ"מ, לצלעות, מקום שהריאה נחבאת שם בעוף, דבוקה היא, והכי רבותיהו. אלא מחוץ אם נפרצה למקום אסור. כתב בב"ל, רשעי באופתא יש לבדוק נגד השמש, ופי' התב"ש, לראות אם יש שם היצר

סימן לו.

כמה מיני טריות בריאה, ובו י"ז סעיפים.

(א) קרומי הריאה, ניקבו, נגלד הקרום, (ב) ברועה על הגלגל, נטחו הריאה, ונקרע הקרום, (ג) ניקבה הריאה, ועלה בו קרום, (ד) ריאה המשמעת קול בנפיחה, (ה) נקובה במקום שיש לתלות, שניקב לאחר חשיטה, העברת יד, הטבת, לקחה זאב והחזירה, נתיחד כלב עם הריאה, בועה במקום הנקב, אדום נגד הצלעות, נגד הנקב, אי מהני הקפה, נקב אדום ורך, עוד הריאה תלוי ע"ג נקב, חולעים בריאה, מורגא בריאה, ריאה מליאה נקודות שחורות, (ו) ניקב סמפון להכיר בפתים, ניקב לבשר, (ז) ריאה שנשפכה בקיתון, אם החסרון יותר מרביעית, אם בקיאין אנו בבדיקה זו, (ח) חסר מגוף הריאה, ולא ניקבה, אם החסרון מבחון, מבפנים, (ט) אטום בריאה, סירכא במקום האטום, אטום, סיגרי, קשה כעץ, יבשה, צמקה, (י) קשה כעץ, קלה כעץ, (יא) ריאה שנתמסטה, (יב) נמצאת נפוחה, (יג) ריאה שיכשה, (יד) צמקה הריאה, צמקה אונה שלימה, (טו) בדיקת צמקה, (טז) מחט בריאה, אם דנין דין שלמה, (יז) מחט בסמפוני רבא.

(א)

הדדי, וע"כ הדבר פשוט, דכאן לא אסור אפי' ליש מטריפין, אלא אם שניהם מרוח אחת, ורש"ל פסק לקולא כדיעה הראשונה, וכשר כל זמן שאין מבצבץ (ט"ז), ויש מטריפין בניקבו זה שלא כנגד זה, והכי נהוג (רמ"א), ניקבו זה שלא כנגד זה, דעת מבצבץ, דעת הרש"ל וט"ז להכשיר, ובנה"כ חשיג עליו ואמר דאין להכשיר, מאחר שרוב הפוסקים אוסרים, וכן חמנה, ואפי' מב' דוחות, ומיהו בשמ"ח כתב,

ניקבו חקרומים הריאה יש לה שני קרומים, ניקבו זה בלא זה, או זה שלא כנגד זה כשרה, עד שניקבו זה כנגד זה (מחבר), שלא כנגד זה כו', כמו בקרקבן, ולא רמי לזושט, דהתם ע"י שהוא מתפשט מתוך האכילה, מתרמי אהדי, ויש מטריפין סבירא להו דגם כאן, שהריאה שואבת כל מיני משקין, וגמדא ופשטא ומשמעת קול, אפשר דמתרמי

אח"ל מאכלות אסורות רחל

שמאלו יבדל, ואם לאו הרי ננעים גדולים מתחדשים עליו, וגם עליהם, מצד ספת הורע שהיתה מדם המאכל המשווק, דאע"פ שאסרה תורה כמה מאכלות אסורות, והניחה בהם דברים מותרים, ש' הפרש גדול בין המותרים בבריות ובחזק, כפי שכתבו חכמי הטעם (כלומר), גם בין הדברים המותרים יש הדרגות, יש מיני מאכלים, שיש בהם יותר חזק ובריות, ויש דברים שיותר טוב היה, שלא לאכלם, רק מפני שיש אנשים שאינם עוד במעלות השלימות, ותאחזם היא לאכילה זו, ולכן התייר חז"ל אותם, לולי שהתורה בחמלה על עמו, לא יצתה לגזור עליהם גזירה

(פמ"ג). מיהו אם נמצא בועה על מקום שנגלד, העוד העליון, יש להטריף, כי הוה כקרום שעלה מחמת מכה (רמ"א), אפי' בועה של מים זכים (ש"ך).

בועה על הנגלד מיהו בנגלד פודתא ונמצא בועה במים זכים על מקום

הנגלד, יש לצדד בהפ"מ דלא הוה תד"ל, דבועה על נגלד כולו טרפה אפי' במים זכים. ולא מטעם תר"ל, רק משום דחיישינן שמא קרום מחמת מכה עלה בו על הבועה, ולא עוד הריאה הוא (פמ"ג). וכל שא"א בבדיקה בבוועה על נקלף, טרפה (שמ"ח). ונכון הוא, ואף במים זכים, כדכ"ה ג"כ טרפה, דלאו משום תר"ל הוא, כדלעיל. אבל כל זה הוא בנגלד כולו, ולא במקצת (פמ"ג). יש אומרים אם נפחו הריאה ונקרע

נפחו הריאה ונקרע חקרום הקרום מחמת הנפיחה, טרפה

(דמ"א). ולא נהגו כן, ומעשים בכל יום, שנשבר מחמת חוץ הנפיחה, ומכשרינן לה כו' (ב"ח). ונראה שכך הוא הדין, כיון שאין אנו יודעין האין היתה הכתמה נפוחה בחייה כו', דאנו אומרים שהכתמה לא היתה נפוחה כ"כ כמו שמנפח הברק (ט"ז). משמע מדבדיו שאם נפחוהו מעט ונקרע, טרפה (פמ"ג). מירי שנפחוהו כדרכה, אבל אם נפחוהו יותר מדאי, כשרה (ש"ך). הש"ך הביא כאן ג' פירושים לתרץ הג"ח זאת במה שהחמיר כאן, או שנפחוהו כדרכה ואפ"כ נקרע, או בדיאכא יובש ונשבר סביב היובש, או דאירי דצדיק נפיחה מחמת ריעותא שנמצא בה, וכשנפחוהו נשבר הקרום, והלכה הריעותא, דמ"מ טרפה היא, ע"ש. והתב"ש בתירוצו הג', דחה זה מכל וכל. ואם הלכה הריעותא והקיע במקום אחר,

כ' נקיבם בב' ערוגות, אין לחוש, דהסמפון מפסיק ביניהם, ולא יבוא הרוח בהם מזה לזה, וכן חלכה (פמ"ג).

(ב)

נגלד קרום העליון אפי' נגלד קרום העליון (פ' נקלף) כולו כשרה,

אלא שצריכה בדיקה (מחבר). לא דמי לושט, דשאני הכא, שאפשר להתברר ע"י בדיקה בנפיחה שלא ניקב גם התחתון. משא"כ בושט שאין שייך כן. ועיין מה שכתבתי בס"י ל"ט, ד' לדלידן בזה אסור (ט"ז). ה"ט הראה מקום לסי' ל"ג, דהוקשה לו גבי ושט אם נקלע עוד אחד אמרינן דטרפה, ותיריך דלקוע גרע טפי ממה שצריך הקדום הב' כלל, ויש להחמיר כתירוצו זה, וכאן תירץ עוד, משום דאפשר בבדיקה, וא"כ הבדיקה היה להקל, וא"א בקיאיין בבדיקה, והש"ך ט' סובר דבקיאיין, כיון דלא הוה דאן בגמרא בדיקה זו, וריאה דאושא שהוא מגמדר דבהא גם הוא הסכים, דא"א בקיאיין, ובענין הבדיקה, כתב השמ"ח דצריכה פושריין, אבל משאר האחרונים לא משמע כן, רק דצריכה נפיחה כדארי, וצ"ע (פמ"ג). וי"א דמדינא סגי בנפיחה לבד, וא"צ פושריין, וביעברא אם נבדק בנפיחה לבד כשר (לבו"ש, י"א). שצריכה בדיקה כו', כלומר נפיחה, דמשמע דאין כהה"ג שנגלד כולו, אבל ניקב א' מהן, א"צ בדיקה (ש"ך). וי"ל דהכי קאמר, כל ריאה צריכה בדיקה, וזו צריכה נפיחה. ומ"ש בנניקב קרום העליון א"צ, יש לעיין, דהא בס"י ל"ט, ה', כתב דכל דאחילד ריעותא, צריך נפיחה. א"כ בנניקב קרום העליון יש לבדוק ע"י רוק, אלא דאם לא בדק כשרה, ובנגלד מעכב אף בריעבר, ורובו ככולו, ובתב"ש העלה, דבנגלד בעינן פושריין

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

שלא יוכלו לעמוד בה, עד שמרוב אהבתו לישראל בכל הדברים שאסר להם. לפי שלפעמים מתאווים בנ"א לאכלם, התיר להם בדומה להם, לפי שלא יסאר בנפשם המתאוו עליהם, רשם ודאנה, שיוכל לבוא מאותה סבה חולי באדם, כמו שאמרו הרוסאים. וע"כ התיר להם ברומיים, כמו שאמרו (חולין, ק"ט) אמרה לה ילחא לרב נחמן, כל מה דאסר לנו הקב"ה, בנגדו התיר לנו, אסר דמא שרא כבדא, אסר חלב בהמה, שרא חלב חיה, אסר חזיר, שרא מוחא דשיכוסא (מין דג) כר, אסר דם נדה, שרא דם טהור, אסר בוחית, שרא יפה חזיר, בעינא לאכול בשר בחלבא, אמר ליה רב נחמן לשמעיה, זיל תנו לה בחל בשפור. וכל זה, היה ברחמנותיה על ישראל, שאע"פ שהם קדושים, כיון כחונתם. אבל נשאר דעת משכיל באותם שיבחרו הדרך הישרה, ויחפצו להיות טהורים ופרושים, שימאסו אפי' מקצת דברים המותרים, שאינן ראויים כ"כ לכריאת הגוף בו (מנ"ה).

ומטעם זה מחמירינן בדורות האחרונים, בספק טרפות, יותר מבדורות הראשונים בימי התלמוד. כי כל יותר שהאנשים מתפתחים ועולים בסולם התרבות, יותר ויותר צריכים להקפיד בזמירות על דבר אוסן אכילתם. ובכרבות שלמות האנושית, תאות בולסם אכילה הגסה, צריכה להתמעט במדה ויועז, גם בדברים שיש בהם רק חשק קלקול. וגם כל הענין של שתיטת בע"ח לצרכי אוכל, היה צורך כידור ושינוי עירובין (רבייה), כי בזמן נפוחה ומקולסר בזמנינו היום, מדת היישר דורש מאתנו, להמעיט ולהגביל כל הענין הזה, למדידנה של תשמוש רק

כל מעל"ע, צריך לדקדק בכלי. וכאן דרך בשעת נפיחה בעינן פושרין, אין לדקדק בכלי, וכן דחה מ"ש בשם בה"ג, דביקין בעינן מים קרים, ע"ש (פמ"ג). פושרין כו', לשון הש"ס, בפושרין, בחמימי לא, דמכווצי, הנקב נסתם ואין זו בדיקה יפה. ובקרים לא, דמטרשי, מקשים אותה, ואם אין נקב בעליון מותחין כשמתקשה, ונעשה הנקב. ור"ן כתב דמטרשי וסותמין הנקב כו' (ש"ך). ואם שמו אותו פעם אחת במים חמין או קרין, שוב אין לה בדיקה אפי' בפושרין (רמ"א). הבאתי ראייה שבי"ע, למ"ש הרמ"א בת"ח דחורח חבשר נסתמו נקבי הפליטה. ועיין סי' ע"ו (ט"ז). ולפי זה בפושרין, לא קרים ולא חמין, יש לצדד להקל לפי דבריו. ובלא"ה יש שם דיעות להקל, ודלא אמרינן נסתמו נקבי הפליטה. אמנם דרדחא א' במים קרים יש למנוע, דמטרשי ליה, ולא יפלוט. וטוב לשרות במים שעמדו בבית מעט, שהפיגו צינתן, ושם יתבאר (פמ"ג). שוב אין לה תקנה בבדיקה (כששמו אותה במים חמין או קרין) משמע הא מעיקרא מהני אפי' האידינא כו' (ש"ך). וכן בנגלד מבואר בנה"כ דס"ל דמהני בבדיקה אפי' לדידן. רק גבי ריאה דאוושא ס"ל דאין אנו בקיין. וכתב השמ"ח, דאפי' פעם אחת חשמיק קול, ובתר הכי אין משמעת קול, תו אין תקנה, דשמא נקדע דבר מה בתוכה (פמ"ג).

(ח)

משמוש ידא דטבחא: נמצאת נקובה במקום לקחה זאב;
שיש תלתול שנעשה
אחר שחיטה, כגון
שהעביר הטבח ידו בכח, או שתלשה בכח
(מחבר). פי' רש"י דהיינו במיצר החזה,

מותר. ואם נפחוהו רק מעט ונקרע, הכו"ס מתיר, והתב"ש אוסר, וצ"ע לדינא, ויש לאסור כתיב"ד ג', אף אם נקרע במקום אחר, שלא היה שם ריעותא (פמ"ג).

(ג)

ניקבה ועלה בח קרום ניקבה ועלה בה קרום ונסתם, טרפה (מחבר). אפי' סתימה עבה אינה מתקיימת (ט"ז). ול"ד לשאר סתימות דמהני, כמו מרה שניקבה וכבד סותמתה, או ריאה שניקבה ודופן סותמתה, דהני הוה סתימה דמעיכרא, אבל הכא הוי סתימא דסלקא לאחר זמן (ט"ז, ש"ך). בכל מקום, קרום שעלה מחמת מכח טרפה, ולא דוקא גבי ריאה וושט (פמ"ג).

(ד)

נשמע קול הברה ריאה ששמע בה הברה כשנופחין אותו, אם ניכר המקום שממנו נשמע החברה, מושיבין דוק או תנן, וכיוצא בה, אם יתנגד, בידוע שהיא נקובה וטרפה. ואם לא ניכר המקום, מושיבין אותה במים פושרין, ונופחין אותה, אם בצבץ המים טרפה, ואם לאו, בידוע שקרום התחתון בלבד ניקב, והרוב מהלך בין שני הקרומים, ומפני זה ישמע בה קול הברה בשעת נפיחה וכשירה (מחבר).

פושרין מים פושרין, כהפשרת המים של ימות הקיץ שעמדו בבית קצת לאחר שנשאבו ונתחממו קצת מחום האויר כו', ובסימן קפ"ח, י"ד, נתבאר. דפושרים היינו כחמימת הרוק (ש"ך). הש"ך כתב, שגם כאן צריך שיחיה בימות הקיץ כלי מחופה באבר, ובימות החורף אינו מחופה, כמו גבי צמקה. ותב"ש, ח' כתב דרקמן דבעינן שיחיה פושרין

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

צרכי אנשים חלשים, הנחשב להם לרפואה. כי ההיתר בענין זה לכתחילה היה בדוחק, משום מוסב שאיכלנו בהיתר, כמבואר לעיל, ובעלי נפש צריכים להעלות על דעתם, כי יקר בעיני ד' המותה לנפש בהמה חיה ועוף, כמו לנפש האדם. כמרומו בקרא, ואני נתחיו לכם על המזבח, לכפר על נפשותיכם" (ויקרא, י"ד י"א). וכיון הכתוב להזהיר על נפש בהמה לכל המיתה, כי לא נתן ד' דם בהמה לנו, אלא לכפר על נפשותינו. והוא אמרו, נתחיו לכם על המזבח, לשלול זולת סבה זו. שאינו לנו במתנה לעשות ככל אשר נחפץ. ותמצא, שהריגת בהמה צריך שיהיה על פי ב"ד של כ"ג, כמשפטי האדם. שהשהה הכי משפטה למשפט של אדם, ולא הותרה לישראל אלא צרכי בשרה, כי תאוו לאכול בשר כו' (ואוה"ח). וכתיב בסוף פסוק כ', "תאכל בשר", ובתחלת כ"א, "כי ירחיק", לומר, שיתרחק האדם לאכול בשר (בעה"ט). כמבואר בקרא, "כי ירחיק ד' אלקיך את גבולך" כו' (תצא), כי ירחיק, וזה יביאך ליד הסרת הבושה מעל פניך, עד שתאמר בפה מלא אוכלה בשר כו'. כי ירחיק ממך, המקום גורם לך שרחוק ד' מכליותיך. על כל היום, תאמרו תאווה, גם כושר לא תבוש מלומר אוכלה בשר. הנני מחיר לך הדבר, וזבת מבקר כו', כאשר צויתך. לא בכל עת, כ"א לפרקים. וזהו שאמר אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל. לפי שנאמר כי יצור אדם חיה או עוף, ואמרו חז"ל, למדך תורה דרין ארץ, שלא יאכל אדם בשר כי אם בהזמנה. ביאור הדברים הוא, שאם ירגיל האדם את עצמו לאכול מן הבהמות המצויות בבית, שור או שה או עז, כל היום

בית חלכות טרפות סימן לו שמואל

ואפי' לפי המבואר בש"ך, י"ט, דהיכא דיש עוד צד להיתר, יש להקל אפי' בזמן הזה, היכא דיש סימן שנעשה מחיים, אין מקפין כלל (פמ"ג). קבלה על חנקבים, אם תמצא נקב אדום ורך סביבותיו, נקב חדש הוא, ואם סביב הנקב לבן וקשה, אז ודאי קודם השחיטה היתה טרפה (מהר"ק). ומ"ט כאדום כבר דחה זה הרב כו' ואפשר דלא מיירי באדום ממש, רק אדום כמראה ריאה (ש"ך). אם עור חריאח תלוי ע"ג נקב, אין להקל ולומר, ודאי לאחר שחיטה נעשה (פמ"ג).

מורנא בריאה וכן אם נמצא עליה תולעים שנקבות, ואין ידוע אם נקבות קודם שחיטה או לאחר שחיטה, כשרה (מחבר). הטעם, דבחיי הבהמה, א"א לתולעת שינקוב מחמת טירדות הריאה, שמרחפת תמיד, ועוד, שדרך, כשהתולע מרגיש בקרירות הבהמה מחמת מיתתה, דוחק לצאת, ומבקש חמימות, היינו דוקא אם נמצא תולעת תוך הנקב (פמ"ז). הרש"ל הכשיר אף אם נמצא תוך חנקב, או סמוך לו, וכש"כ מקצתו תוך חנקב, ומקצתו בחוץ, ואיך השווה הט"ז דעתו לדעת הב"ח (פמ"ג).

נמצא תולעים כו', דחזקה שלאחר שחיטה פירש (ש"ך). מלשון הט"ז משמע, דפסק חז"ל. ונ"מ הוא באם התולעים מרוחקים מנקב, דאי ספיקא, הוה ס"ס לאיסורא, שמא הני תולעים מעלמא, ושמא קודם שחיטה פירשו. ואלו האומרים דודאי הוה, אף אם הם מרוחקים מנקב, מכשירין, דתלינן דהנקבים הם כש"כ כאן, דלא נעשה הריעותא מחיים, דתולין להקל (פמ"ג). אם נמצא נקב או נקבים בריאה, ולא נמצא על הריאה שום מורנא, אין להקל ולתלות שעי' המורנא באו כו'. ואם נמצאו

שמתוך הדחיקה היד קודעת בצפרנים. ודוקא שידעים בכירור שהעביר הטבח ידו בכח כו' (ט"ז). בהעביר ידו בעיני דוקא בכח, ובמקום דוחק לא בעיני שיהיה בכח (ש"ך). או שלקחו זאב והחזירה נקובה, תלינן להקל וכשרה. ואפי' יש בה נקבים הרבה שלא כמקום שיניו, תלינן כולו נקב, דוקא נקב (מחבר). אבל אם נתייחד כלב וזאב אצל הריאה, לא תלינן, ואפי' חקפה לא מהני (שמ"ח). אבל משיטת שאר פוסקים נראה, דיש לצדד גם בזה, אם נתייחד כלב או זאב עם הריאה, דיש לתלות גם בהעביר הטבח ידו הקיל התב"ש לצורך גדול, אף שלא ידענו בדאי שיהיה ידו במקום הזה, ע"ש, וצ"ע לדינא (פמ"ג). שלקחה זאב כו', וה"ה כחב, וה"ה עגול, והב"ח חולק בעכו"ם, דלמה לו לעשות נקבים כו', ונראה דמיירי כשידוע שנעשה בה נקבים מקודם, תלינן הכל בעכו"ם (ש"ך). ולידידן דנאברה הריאה טרפה באין הפ"מ, לא מוכשרין בכותי אלא כשדקה מקודם בסירכות, אבל לא בלא בדקו כלל (פמ"ג). תלינן בזאב כו', דאמרינן נשך וחזר ונשך כו', וכשר בלא חקפה, ואפי' איקפי ולא אודמי, כשרה (ש"ך). והפ"ח החמיר בלא אידמי, ואין להחמיר (פמ"ג). תלינן להקל אפי' נמצא בועה במקום חנקב כו', (ט"ז) ולא תלינן ביד הטבח אלא אם הנקב משוך, שדרכו להיות מכח הטבח, אבל אם הוא עגול, לא תלינן בטבה, כי אין דרכו להיות עגול. וכל נקב שהוא פתוח, או שהושחזר או אדום סביב הנקב, ואפי' הוא רק אדום סביב הצלעות, נגד הנקב, טרפה. ולא תלינן בשום דבר, דודאי מחיים נעשה (רמ"א). ולא מהני ליה חקפה, דודאי מחיים נעשה, וחקפה לא מהני רק כשיש ספק, כמבואר בש"ס (ג). ולפי זה ה"ה בהושחזר אדום (ש"ך).

א ה ל אכלות אסורות ר ח ל

יתאוו תאווה. אבל אם לא יאכל עד אשר יצוד ביערות ומדבריות ציד חיה או עוף, שיש לו סכנה וטורח גדול לצודם, או תשקוט תאוותו. לכך אמר אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל, כן תאכלנו. כלומר, כמו החיות הללו, שאינו מורגל בהן, בי חיות זון ביער וזון מחוסרי צידה, ומחמת הטורה, יעקיש באכילתן. כן יאכל אפי' סתם בשר הנמצא אתו (כל"י).

והוא כותב חז"ל במרמס, "קדש עצמן במותר לך" (יבמות, כ'). מדינת קדושה, היא נקודת הגובה של התרוממות בדברים המותרים. ומרמז על צורך האדם להתרומם למדינה של התפתחות כזו, להיות נזהר להקפיד אף בדברים שהותרו לו, כי הרבה דברים הותרו בדוחק כמבואר לעיל, וצריכים לדקוק בזה. וכ"ש שצריך האדם לדקוק ולהזהר מחשש איסור, כי ניצוץ כל דהו של איסור משהו, מבאי נזק גדול בזה ובבא. וכל קורט של איסור מרעיל את נפשו מעט מעט, עד שהוא מתרגל בזה, ואינו מרגיש כבר בנזק של איסור המכניס בקרבו, מפני הוזהמא של הניצוצית האסורות המטמאות את נשמתו (אטרופיסט) ואינו מרגיש ומכיר באיסור אחר שבא בקרבו, על פי הכלל, אין איסור חל על איסור. וכמורמו בחז"ל עבר ושנה נעשה לו כהיתר. כלומר, נאבד בו ההרגשה, ואינו מבחין בין טוב לרע, בין איסור להיתר.

שכמו שזה נעשה לאחר שחיטה, כן נעשה הראשון, ואם אין דומין, טרפה. ואין מדמין מריאה כן בהמה דקה לריאה של חקפה בהמה גסה, אלא מדקה לדקה, ומגסה לגסה (מחבר). וי"א שאין מקיפין מבהמה זו לבהמה אחרת, ואפי' בבהמה אחת אין מקיפין, אלא אלא, לאומא, ומאונא לאונא. מיהו בזמן הזה אין אנו בקיאים בהקפה כלל להכשיר (דמ"א). והיכא שיש עוד צד היתר, יש לחקל (ש"ך). והפרי"ח ותבו"ש כתבו, דאין לחקל, שבעו"ה אבדה חכמה, וקלי הדעת מקילין, ע"כ יש להחמיר (פמ"ג).

(ו)

ניקב חסמפון בפנים ניקב אחד מהסמפונות שבפנים לחבירו (קנים) החלולים שבתוך הריאה) כגון במקום שמתפצלים זה מזה, ואין בשר ביניהם, טרפה. שחבירו קשה ואין מגין עליו. אבל ניקב לבשר, בשר הריאה מגין עליו וכשירה (מחבר).

(ז)

נשפכה פקיתון הריאה שנשפכה פקיתון, וקרום העלין שלה קיים שלם (משמע אפי' כולה, ש"ך) בלא נקב, אם הסמפונות עומדים במקומם, ולא נימוחו, כשרה (מחבר). ולא חיישינן דילמא ניקבו לחבריה, דאם איתא דניקבו, היו נימוחו (ש"ך). ולענין דאם לסמוך אבדוקו בזמן הזה, י"א שלא לסמוך. ומלשון ארמ"א שכ' דבהפ"מ, אף עכורים וסרוחים יש להתיר שמעינן דיש לסמוך. ודע דישו"ע באב"ר, אין זה מה שקורין גלייזירט, אלא מחופה בבדיל ועופרת (פמ"ג). ואם ניקב אפי' סמפון אחד, טרפה, וביצד עושים, נוקבין אותה ושופכין אותה בבלי שהוא שוע באב"ר (שהיא לבנה, טור) אם נראה בה חושים לבנים, בידוע שנמקו הסמפונות, וטרפה. ואם

תולעים בפנינו, בין תוך הנקבים או בחוץ על הריאה, יש להכשיר, וא"צ לדקדק שיהיה התולעים נמצאים דוקא על הנקב, או בסמוך לו ממש. כי מי יכול לצמצם בזה כו'. גם אין צריך שימצאו כ"כ תולעים, כמספר הנקב (מהר"ם מלובלין). וכן ראיתי נוהגין (ש"ך). מה שהביא ש"ך הדין מזהב, יש לתמוה, דשם אמרינן דנשך וחזר ונשך, אבל אין סברא לומר כך כאן (פמ"ג). ולאו דוקא בריאה הדין כך (בדיני תולעים) אלא גם בכרס ודקין כו' (ש"ך). לרינא אין לעשות מעשה להתיקן בקרקבן, משום דעורר קשה (פמ"ג). כתב בד"מ, אמנם רגמ"ה צריך להניח הריאה בשמש, עד שתתחמם, אם יוצאים יותר, כשר, ואם לאו, טרפה. והיינו כשחותכים אפי' הריאה, ומוציאים בה יותר תולעים שלא יצאו עכ"ל. ונראה, דאין לאסור מספק אם לא תחכוהו, כיון דנשחטה הותרה. ולפי דעת הפוסקים, נראה להכשיר בכל ענין, ואפי' בדיקת השמש לא בעי כו'. ודין של רבינו גרשום מאור הגולה, מיירי שלא נמצאו תולעים על הריאה, רק תוך הנקב, ולקולא צריכין בדיקת השמש, לראות אם פירשו (ש"ך). אם נמצא מורנא ונקבים אדומים, אין תולין לאחר שחיטה, דודאי מחיים פירשו, וכן יש לעיין בצלעות נגד הנקבים אם יש שם אורם. תולין להחמיר. כתב בלבוש, פעם אחת בא אליו ריאתה מלאה נקודות שחורות, ואמר הבודק שהם מחמת מורנא שיש תחתיה, ואמר שכשירה. אך הוא ז"ל פסק, דטרפה, דניקב מחיים או מראה פסולה (פמ"ג).

ואם נמצא נקבים בריאה, נקבים בריאה ואין במה לתלות, והרבר ספק אם ניקבה מחיים, עושים נקב אחר, ומקרבן אצלו, אם הם דומין, כשרה.

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

וי"ל שזאת היתה חכמת הכונה בדברי חז"ל בכלל, במה שאמרו לנו, שכל מה שאסור לנו רחמנא, שרא לן כנגדו, בכלל, ובדברי ילנא, אשת רב נחמן, שרצונה היתה לאכול דבר שנגזש בו טעם החזיר (ברכות), שלכאורה, למה עשתה התורה כך, ולמה חפצה אשת ר' נחמן לטעום טעם החזיר, אך יש לומר, שבכונה עשתה התורה זאת, להודיע אל טעם האיסור בדבר היתר, כדי לדעת איך להזהר מאיסור אמיתי מבור. וזאת רצתה גם אשת ר' נחמן, כדי לדעת איך להכיר טעם האיסור ולהזהר ממנו, כי לא יעלה על הדעת שהיתה חפצה להנות מסעם האיסור, ושני מאמרים הקיזונים הללו, מורים אותנו כלל גדול באיסור והיתר, שאין איסור מוחלט, ואין היתר מוחלט. מצד אחד המאמר של "קדש עצמן במותר לך", ומצד שני המאמר "שכל מה שאסור לן רחמנא, שרא לן", וידור לנו שהתפרש הוא רק בהאופן, וכשם שיש בהאיסור קצת מההיתר, רק מחשש חלק האיסור שבו אנו מחמירין, כן נכון לדעת, שגם בהיתר ודאי וברור יכול להיות לפעמים גם קורט של איסור, לכן אין לו להפטר בשום פעם מזהירות בדבר זה לאמה, שלום יהיה לי, ואין צריך לי לדקדק עוד בזה הענין, לזה אמר "קדש עצמן במותר לך". כי אין שיעור וזרה אחת במדה ומשקל לאיסור והיתר לכל הזמנים, ומה שהיה מותר בזמנים הקדומים, לפי מוכות גדר ההתפתחות של זמן ההוא, יכול להיות אסור בזמנים אחרים בדורות המפותחים ביותר.

לאו בשד הריאה בלבר הוא שנימק, וכשרה. והוא שיהיה המים זך, אבל אם הם עכורים או סרוכים, טרפה (מחבר). ואין לומר במים זכים, שמא ניקבו הסמפונות אחר לחבירו, רכיון שנתקלקל כ"כ, אם אינבק הוה מימחה לגמרי (ט"ז).

אם נשפכה כקיתון, ויש חפרון יותר מרביעית, כתב השמ"ח דכשירה, ולענין אם בקיאיין אנו בבדיקה זו, האדינא, כתב השמ"ח, דדוקא לענין נקב א"א בקיאיין, משא"כ צבע לראות שורייק לבנה, בקיאיין (פמ"ג). ויש מכשירין אפי' בעכורין וסרוחין. ומי שהוא בקי בברק שלא נימחו הסמפונות, יכול לסמוך עלייהו לצורך הפסד מדובה (רמ"א).

(ח)

חפר מגוף הריאה חסר מגוף הריאה, ולא ניקבה, כשרה, ויש מי שאוסר (מחבר). פ"י, בתולדה, והיש מי שאוסר ס"ל אף ע"ג חסרון מבפנים לא שמיה חסרון, מ"מ היינו דוקא כשאחר נפיתה העור קיים, ולא נראה חסרון מבחוץ. משא"כ כאן, דהוי ליה כאונה חסרה (ט"ז). ובב"י הכריע כהמשירי. וכ"פ מהרש"ל, וגם מה שכתבו האחרונים להטריף בכף

כף כפופה; כינו עולה יפה, לפי כף פשוטה; סוגית הש"ס, גם מהרש"ל חולק על זה (ש"ך). הש"ך מצדד להקל, והתב"ש כתב, שאין לזוז מהמנהג. ואם הוא תמונת שאר אוליות, מחמיר בתב"ש, בדליכא הפסד מרובה, ומ"מ, המיקל בהפ"מ אף בכף כפופה, לא הפסיד (פמ"ג). והמנהג להכשיר את החסרון ככף פשוטה, אבל אם החסרון ככף כפופה כזה "כ", אינו יכול להניח בגומא ההוא אצבע אגודל, מיקרי חסרון, וטרפה, ואם לאו, כשרה (רמ"א). פ"י, בין

באמצע הריאה בין בשיפוליה, דאין חילוק בזה, אבל אני תמה אם יש איסור ככף כפופה כזו, אלא ע"כ שטרפות זו חומרא בעלמא הוא. וכן ראיתי לרש"י ש"כ כן, וכדאי הוא הרש"ל לפסוק עליו בחפ"מ כו' (ט"ז). וכן נראה דעת הש"ך (פמ"ג). וכל זה כשנראה חסרון מבחוץ, לאחר הנפחה, אבל אם הוא מבחוץ כשאר ריאה, אלא שנחסר מבשרה מבפנים, אפי' מחזיק החפרון עד כדי רביעית, כשרה, יתר מכאן, טרפה (רמ"א). זה כתוב בשם אוהל מועד וז"ל, ונלע"ד דיותר מרביעית כרפה, דהכי דייקין גבי אפי' מיל אינו חוזר, עכ"ל. ומאד תמוה הוראה זאת כו'. גם מצאתי בהרשב"א שכתב כן, שאף יותר מרביעית ג"כ כשר (ט"ז). הנ"כ חולק עליו, וכן השמ"ח הסכים דטרפה. והפ"ח הסכים לדעת הט"ז. ובל"י כתב, דרוב בנין היינו הב"י ורש"ל וב"ח והש"ך מטרפיין, ע"ש. ומיהו כתב התב"ש, דאם היה הריקן בב' מקומות, אין מצטרפין ליתר מרביעית, והא דיותר מרביעית טרפה, פי' ב' מקומים, או דחיישינן לסמפונות או משום דסוף הקרום לינקב, מיהו אם היה החסרון רק כדי רביעית, אף שנראה החסרון מבחוץ, כשרה כו' (פמ"ג).

(ט)

אטום בריאה הריאה שנמצא בה מקום אטום כל שהוא שאין הרוח נכנס בו, ואינו עולה בנפיתה מביאין סכין וקורעין (הקרום לבד) סמוך ממש למקום האטום (מחבר). אטום: פ"י ד"ש, שמשמשה קשה, ומראיתה כמראה ריאה (ט"ז). קורעין הקרום לבד ולא הבשר, דאם יקרע הבשר יצא הרוח כשיחתוך האטום, ושם משם ולמטה נטמטם (ש"ך). כוונתו, דמה ש"ל סמוך למקום האטום, היינו הקרום שע"ג האטום. ומ"ש שמא משם ולמטה היח אטום, ה"ה דהוי מצי למימר,

אחל מאכלות אסורות רחל

ובמאמר הנזכר, רמזו לנו חז"ל על זה בתור כלל לכל הזמנים ולכל הדורות, שהכל תלוי לפי גובה מעמד האנושיות. וכפי המבואר, להלן הכלל הזה שולט בכל המצות שבתורה, המחויבים להתאמות באופנים שונים בכל הזמנים ובכל הדורות, שלא יבואו בניגוד עם החיים היומים, שלזה נקראת תורת חיים, וזה הוא סוד הקיום שלה. ולכן ניתן רשות לכל דור ודורשי, לעמוד על המדה ומשקל בדברים הללו, כנאמר בקרא, "על פי התורה אשר יורוך כו' תעשה". לא חסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" (שופטים). אפי' אומר לך על ימין שהוא שמאל, ועל שמאל שהוא ימין" (סנהדרין, כ"ט).

ואין דרך התורה לעמוד במצותיה נגד סבב האנשים, רק להביא תיקון בדבר הנמצא כבר, שאינו מתוקן ומסומן. ודבר זה ניכר ונראה מהמזוה הראשונה שבעשרת הדברות, המדבר בדבר הענין של אלקות, אחד המדברים המוטבעים מדור דור, בכל שדרות אנשים, באופנים שונים, מאדם הפראי, עד לבצע המדע היותר גדול, על פי סדר הדברים, היה צריך להתחיל העשרת הדברות מתחילה בסדר מדע, בלא יהיה לך ואח"כ בבחינת עשה טוב, באנכי ד', אך מפני שלא רצה הקב"ה להתחיל העשרת הדברות בדבר שלילי, בדבר המוטבע בסבב האדם, טרם נתינת

כ"ש, וכן יבש. וא"צ שיהיה אטום מעל"ע. ומיהו כתב השמ"ח. דאפי' אין קשה במשמוש. הוא אטום. והא דאטום הוא טרפה, יש ב' טעמים. א' טעם הרשב"א. שאין מניף על הלב, והוא משום לתא דלב, ולא דריאה. ורש"י כתב דהוה לקותא. והנפ"מ. להרשב"א כועז או תלוי על האטום לא הוה תר"א. ומיהו אם אטום נגד הדופן כמיצר החזה, להרשב"א טרפה, ולהרמב"ם יש להכשיר. ולרש"י דהוה לקותא, בין תר"ל ובין לדופן. טרפה. ויש לחתומי בכל הפירושים (פמ"ג). ולא מיקרי אטום, אלא כשמדאחו דומה לשאר ריאה, אלא שאינו עולה בנפיחה. אבל אם מראהו דומה למוגלא, אינו אלא טונרי, וכשר בלא בדיקה. ואף באטום יראה תחילה ליתן הריאה במים פושרין, או ליתן מים פושרין תוך הקנה, ולנענע אותו או למשמש הרבה במקום האטום, ולשפוך אח"כ מה שבתוך הקנה, ואם עולה אח"כ בנפיחה, כשרה. ואפי' אם כבר נחתכה הריאה, אם יוכל לבדוק ע"י שופרת שיעלה מקום האטום בנפיחה, יש להכשיר (רמ"א).

(י)

קשה בעץ: ריאה שקשה כעץ במשמושה, טרפה (מחבר). וה"ל אם קלה קלה; טרפה (רמ"א). לפע"ד אין מציאות לטרפות זו (ט"ז). הט"ז מכשיר זה אמנם האחרונים כתבו כעץ נרקב, והתב"ש כתב, אם היא קלה משאר ריאות לפי אומר הדעת, ולכך אין להקל בזה (פמ"ג).

(יא)

נתמסמסה: ריאה שנתמסמסה, דהיינו שנמצאת שלימה, וכשתולין אותה תחתך והפול חתיכות חתיכות, טרפה (מחבר). עיין פרישה המעשה שהביאו

בדמקום תחתך היה אטום, ועכשיו נחתך ויצא הרוח, ואם מקום האטום היה רחב, סובר הכנה"ג דיש לתתך הרבה פעמים, ואנן בקיאות בבדיקה זו (פמ"ג). ואם נמצא במקום האטום לחה, מותרת (וה"ה, דם עכור, או בשר נרקב, ש"ך). שמחמת הלחה לא נכנס שם הרוח, ואם לא נמצא בו ליחה, נותנין עליו מעט רוק או תבן או נוצה, אם נתגרר, כשרה, שהרי בא שם הרוח, ואם לאו, טרפה (מחבר). שהריאה בחיי הבהמה מרחפת על הלב, ואם יש בה אטום, אינה יכולה להכניס רוח ולהניף (ש"ך).

סירכא על האטום: סירכא במקום האטום, טרפה, מיקרי אנו בקיאות בבדיקה, רשמה הא דלא בצבעה דאטום, היה מחמת האטום. ועוד, דהוה תר"ל (תב"ש), עוד כתבו האחרונים, חוט אדום במקום האטום, אין לו בדיקה, ואטום כ"ש, אפי' אינו מעל"ע ואפי' בקולשה הוה אטום, ומ"מ בהפ"מ יש להתיר חוט אדום ע"י בדיקה (פמ"ג). יש ה' דברים,

טינרי: קשה בעץ, אטום, טינרי, קשה כעץ, יבשה; צמקה. יבשה, צמקה, ויש לחלק בניהם, בין אטום לטינרי, שזה מראה ריאה, ומש"ה הוה ריעותא, וזה מראה מוגלא, ואף שאין בה ליחה כדעת הרמ"א בתשובה, הוה טינרי. ויבשה אפשר שעולה בנפיחה והקרום יבש, והשרטוט בצפורן ניכר בה. וקשה כעץ הוא יותר מאטום בקשיות. ומש"ה אין מהני אפי' אי מפקא זיקא. וכן גבי צמקה ג"כ אין זה ריאה דלאו אטום הוא, דמחמת צמקה אינה עולה בנפיחה, וכל שלא צמקה כולה או רובה, ל"ל בה. אמנם בנה"כ משמע דמפרש, אם דהג"א בשם בה"ג, דמניח במים פושרין, משום אטום הוא. אטום אפי'

אחל מאכלות אסורות רחל

אופן וצד המותר, וכדי שלא יקשה על שינוי הסדר בזה, אמרו חז"ל, תני דבי ר' ישמעאל, אנכי ולא יהיה לך, מפי הגבורה שמענו (תורות, ח'), וגאמרו בדיבור אחד, כמבואר בחז"ל, אחת דבר אלקים, שמים זו שמענו, וגאמרו בדיבור אחד, כי אין קדמות ואיחור לפניו (אוה"ח). וכן מצינו באיסור עריות, שהוא גדר והגבלה בדבר רגש טבעי חזק, שהעולם נבנה ממנו, ויש בו מעין קיום העולם, הכצוות אינן בניגוד אל ההיזיון כדכתיב, כי לא תהוה בראה, כי אם לשבת יצרה, והיתה המצוה הראשונה, פרו ורבו. וכפי הפיר' פרידו, רגש השיגול, הוא הציר העקרי, שכל החיים סובבים מסביב לו, וכן הוא דעת הרמב"ם בטעם המצות מילה שניתנה לאברהם יותר משאר המצוות, מפני שהיא כוללת, כמבואר בש"ס, גדולה מילה, ששקולה נגד כל המצות שבחורה (נדרים, לא'). וכשהיה רצון המקום להביא תיקון בענין גבוה זה, כשרצתה התורה לעשות גדרים וסיגים בענין זה, היה גלוי וידוע לפניו כי נגיעה קלה בפירושם זה, יעשה רושם גדול על בני ישראל, ויבוא לידי מחאות ותלונות, כמו שמצינו שכן היה. כמבואר בקרא, וישמע העם בוכה למשפחותיו" (בהעלותך), על עסקי משפחות ער עריות הנאסרות להם (ספרי), לכן בהתחלת המצוה הזאת, נכתבה כעין הקדמה, לפרש הכוונה של המצוה, לכל יחשבו שחפץ הקב"ח

האחרונים, ריאה שהיתה נופלת תלחי, וצוה המורה לנפוח בחזק, ונפל הבשר, ונשארה הריאה שלימה, כשרה. דומה למעשה רס"ט ל"ט, ולמעשה דריינים. ואם הריאה שלימה מכל מום, כשרה ע"י נפיתה (פמ"ג).

(יב)

נפוחה ריאה שנמצאת נפוחה כמו עיקר חריות של דקל, אוסרין אותה מספק (מחבר). רדילמא לא בא פרסם לאסור, אלא בשיע (בה"ג).

(יג)

יבשה ריאה שיבשה אפי' מקצתה, טרפה, והוא שנפרכת בצפורן (מחבר). ואם שרטט בצפורן על בשר הריאה, ונראה השרטוט בתוכה, יבש מיקרי, וטרפה (רמ"א).

(יד)

צמקה צמקה כולה, אם מחמת בני אדם שהפחידוהו כגון ששחטו אחרת לפניו, וכיוצא בזה, טרפה. ואם בידו שמים, כגון שפחדה מקול רעם או ראתה זיקים וכיוצא בזה, או מפחד שאר בריות, כגון מקול שאגת אריה וכיוצא בזה, כשרה (מחבר). צמקה כולה כו'. ה' רובה, דצמקה הוא אינו כמו יבשה, דיבשה אפי' במקצת טרפה. אלא צמקה היינו קרוב ליבשה, ע"כ בעינן כולה, ובהג"ה אשרי כתב דאונא דריאה שיבשה קצת ואינה נפרכת בציפורן, מניחין אותה במים, וממשמש בה, אי הדרה בריא, כשרה. או יתן מים לתוך הקנה, אולי תחזור לקדמותה כו', דכל צמקה אונא שלימה הוה כחפר (ט"ז, ש"ך). ונראה דבדיקה הנ"ל, נוהגת גם עכשיו (ש"ך). כתב השמ"ח, אם רוב אונא צמקה, אף שישאר כט"ר, מ"מ רובה ככולה, ע"ש. וכן נ"ל, דבכל התורה רובה ככולה (פמ"ג). מעשית היה שצמקה הוורדא רובה, ומ"מ נשאר כט"ר בשורש שלה, והיה הפסד גדול, ורציתי להתיר מטעם ס"ס, שמא אין הלכה כבה"ג, ואת"ל

הלכה, מ"מ כיון דמטעם חסר קאיתנין עלה, ובחסר ורדא רוב מקילין, ומחמת המנהג אנו נוהגין להסריף, ועוד יש סניף, כיון דנשאר כט"ר, י"ל דלא כהתב"ש. שוב ראיתי, שזה טעות. דחסר מטעם סופו לינקב כו', ואיני אומר בזה לא איסור ולא היתר. ודע, הא דנתבאר לעיל, דאם היה בימין ג' אצבעות, ובשמאל ד', וא' צמקה טרפה, הוא אמת ויציב (פמ"ג).

(טו)

חבריקה בצמקה הריאה כיצד בודקין אותה (אם הדבר ספק מאיזה דבר בא), מושיבין את הריאה במים מעל"ע, אם היה זמן הקור, מושיבין אותה במים פושרין, ובכלי שאין המים נוזלין ממנו, כדי שלא יצוננו במהרה. ואם היה זמן החום, מושיבין אותה במים צוננים בכלי שהמים מתמצין מגבו, כרי שישארו קרים. אם חזרה לבריתה, הרי זה בידו שמים, או בידו הבריות, ומותרת. ואם לא חזרה, בידו אדם הוא, וטרפה (מחבר). כפי הנראה, אם נאבדה הריאה, וא"א לבדוק, בהפ"מ יש לצדד להקל, כי הט"ז הקיל בורדף אחריה ארי ושחטוהו אח"כ אחר יום או יומים, ע"ש, וצ"ע לדינא (פמ"ג). ונראה דאין לנו לשמוך על בדיקה זו, כי אין אנו בקיאים בכל דבר הצריך בדיקה, ואם נראה שבא לה בידו שמים, אין להכשיר בלא בדיקה זו, ובוה יש לשמוך על בדיקתו (רמ"א). ודעת רש"ל דאם נראה שבא לה בידו שמים, אין צריך בדיקה כלל. מיהו ודאי היכא דבדקה ולא חזרה לבריותה לא"ע טרפה, דמוכחא מילתא דמקורן לכן הפחידוהו ג"כ בידו אדם (ש"ך). מיירי בדרף אחריה ארי ונרתעת, דאל"כ אין לך בהמה שלא שמעה קול רעם, תבו"ש, ויפה כתב, עוד כתב התבו"ש, דבידי שמים, הבהמה כשרה, והריאה טריפה, ולא מצאתי לאחר מן הפוסקים שאמרו זאת (פמ"ג).

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

לפנעו ברגש החיוני שבאדם, ובא להודיע שתכלית המצוה הזאת, היא רק להביא תיקונים בדבר זה, לפי דרישת חוק ההתפתחות באדם. להתרועע קצת ממנו ומרגות הבהמיות העומד בו, וזהו שהקדים ואמר בתחילת פרשת העריות וידבר ד' אל משה לאמר, דבר כו' ואמרת כו', במעשה ארץ מצרים, כו' לא תעשו בו, ובחוקותיהם לא תלכו כו' (אחר''). אין כאן שום פרט של מצוה, רק הקדמה והערה כללית באופן עשיתי המצוה, וזהו שאמר, כמעשה ארץ מצרים, כלומר, כאופן עשייתם, ולא על עצם עשיית קמחיה, ובחוקותיהם, כלומר, אופן החוק שהם משתמשים בהם (חוק), היא נטיה הטבעית, המשתרש באדם מתוך הרגל רב, ונעשה אצלו חלקי הטבע, כמבאר בחז"ל. כי התורה אינה רוצה בהשתתות התאוה שבאדם, כמדרשו בחז"ל, אל יאמר אי אפשי לאכול חויר, ונפשי קצה בה, אלא אפשי, והקביה גזר עלי בו, שלא לאכלו באופן זה, רק באופן המותר, כמו שאמר בחז"ל, כל מה שאמר ין רחמנא, שרא לו, יכמו שאמר ר' נחמן לילתא אשתו, בשדרשה מאתו מאכל שיש בו הסעם של בשר חויר, כי עצם עשיית הצרכים הטבעיים, הם שיה בכל הנבראים, וההפך, המותר לאדם מן הבהמה, וגם בין אדם לחבירו,

(טז)

מחט בריאה ריאה שהרגיש בה במשמוש היר שמחט בתוכה, אם שלימה היא נופחין אותה, אם עולה בנפיחה, כשרה, בין אם היא רקה או עבה. בין אם נכנסה דרך חורה, או דרך קומא (פי' דרך צד העב), ואם היא חתוכה טרפה, אם יש עליה קורט דם כנגד המחט בחוץ, טרפה, אפי' היא שלימה (מחבר). נראה, דדוקא בבית הכסות אמרינן, דאם אין שם ק"ט אפי' אפי' ניקב לחוץ כשרה. משא"כ בריאה, וכ"כ הפרושה, וחילק שם, דק"ד מבפנים חשוב כמו מבחוץ. ובריאה לא שייך למיבדיקה בפנים, מפני שהמשקין מפשפשינ תמיד כל מה שבתוכה, ע"כ"ד. ועוד נראה לחלק, משום דבריאה, מתוך שהמחט הולכת תמיד בדוחק בבשר הריאה, ואין לה מקום מרווח, א"כ אף אם ניקב מחיים, לא

ימצא ק"ד (ש"ד). ובזמן הזה, יש להטריף כל ריאה שנמצא בה מחט, ואין דנין דין שלימות. אם לא בהפ"מ, אז יש להקל ולברוק ע"י נפיחה (דמ"א). כי אין אנו בקיאין בבדיקת נפיחה. ונראה לחברינו, דהיא אנו נפחוהו ולא הרגישו עדין המחט, דק אח"כ מצאוהו בחתיכה, אז יש לנהוג כדברי המטריף, אבל היכא שהרגישו המחט במשמוש חיר, אז נראה דמהני בדיקה כו' (ש"ד). ובהפ"מ יש לחתור אם ידעו שיש מחט, ונפחוהו. הא אם לא ידעו ונפחוהו וחתכוהו, כל מילתא דלא רמיא עליה דאינש, לאו אדעתיה (פמ"ג).

(יז)

מחט בסמפונא מחט שנמצא בסמפונא דבה דריאה, כשרה (מחבר). ואפילו בחתוכה, שלא נוכל לברוק בנפיחה, יש להכשיר (דמ"א).

סימן לו.

דיני אבעבועות וסירכות הריאה, ובו ו' סעיפים.

(א) אבעבועות בריאה. (ב) סירכא תלויה מן הבועה. דבוקה. סירכא מטינרא. מינה ובה מטינרי, אם מהני מיעוץ בכל הסירכות הנזכרות, אם מהני מיעוץ בתריל. דיני תריל בפרסות. (ג) תרתי בועה דסמיכי. בועה וטינרי דסמיכי. אות נוראת כשתים. מורסא ובועה דסמיכי. בועות הנקלפים מריאה. נקלף עוד הריאה של הבועה. בועות מליאות רוח. מים זכים. ב' בועות, זה כנגד זה. בועה נגד טונרא. (ד) בועה ביסמילי הריאה. (ה) בועה מעליע. (ו) נקב שנמצא בבועה. (ז) בועה או סירכא בקנה הלב.

(א)

אבעבועות בריאה ריאה שנמצא בה אבעבועות, אפי' הם גדולים הרבה, אם היו מלאים רוח או מים זכים, או ליחה הנמשכת כרבש וכיוצא בו. או ליחה יבשה וקשה. אפי' כאבן, הרי זה מותרת. ואם נמצא בהם ליחה פרוחה או מים פרוכים או כפורים, הרי זה טרפה (מחבר). ודבים מכשירים אפי' בעבורין ופרוחין, וכן המנהג להכשיר בועות בכל ענין, אם אינן סמוכות (דמ"א). אפי' בבעות גדולות מאד, ולא חיישי לבדיקת סמפונות, דאין לחלק בין זה, לנימוקה מקצתה (ט"ז).

(ב)

סירכא יוצאת מן הבועה אם סירכא תלויה יוצאת מן הבועה, טרפה (מחבר). הטעם כיון שאין סירכא בלא נקב (דש"ל). ונראה, דכ"ש אם יש סירכא דבוקה מהבועה, דטרפה. ולא מהני בזה, מה שנוהגין למשמש ולמעוך מן הטינרא בסירכות. אפי' מן הטונרא נראה לי דטרפה ולא מהני משמוש ומיעוץ (ט"ז). סירכא דבוקה מטינרא, אף שאין טונרא דיעותא כ"כ, מ"מ מיעוץ קולט גדולה. ובהטריף אליה דיעותא כל דהו, אסור (שמ"ח). ובתב"ש כתב, דתלויה מבועה

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

היא רק באופן, בה"א, איך הוא עושה הדבר. לכן נצטוו משה להקדים הקדמה של אמירה ודיבור, כנאמר דבר כו', ואמרת כו', הוכח תוביח להם בזה. והוכחות דברים תחילה, שהמצוה של איסור עריות, לא תיגע בניגי יסודות החיים, כי התכלית במצוה זו כמו בכל המצוות, היא להביא חיים לעולם, חיים גבוהים ורמים, חיים שתגלה ותראה המורה לאדם מן הבהמה. וזהו שכסיום: ואמר: "ושמרתם את מצותי ואת חוקותי, אשר יעשה אותו האדם, וחי בהם (ויקרא, י"ח), וחי בהם, ולא שימות בהם (חז"ל), ההגבלות במעשי בני אדם כפי דרך התורה מביא חיים בהמעשים, ושלילתם מביא מות, ולכן נקראת התורה הקדושה תורת חיים כי מצות ד' אינן מתנגדות לדרכי הטבע

מהני מיעוץ לרעת הט"ז. והוא ז"ל הקיל בהפ"מ ע"י מיעוץ. ולרעתי אין לעשות מעשה להקל בתלויה מבועה ע"י מיעוץ. וכן כתב בבבלי בפשיטות, ולא סירכא מינה ובה מהני מיעוץ. סירכא מינה ובה מטינרא, כפי הנראה יש להכשיר. רטינרא לא ריעותא גמורה, אלא מיעוץ הוא קולה גדולה, וזה בלא כסדרין. הא מינה ובה שלא בעינן מיעוץ, נראה להקל, ויש לצרר בהפ"מ (פמ"ג). סירכא תלויה מן הבועה, אפי' באונה לא אמרינן דרופן מגין עליה כו' (ש"ך). תלויה היוצאת מן הבועה כו', מרסתם (המחבר), משמע אפי' בועה במים זכים, י"ל דאזיל לטעמיה, דמטרפי סמיכי במים זכים (ש"ך). הש"ך מצדד להקל ביוצאה ממ"ז. ולפ"ז ה"ה בועל על חבשושית (פמ"ג).

וה"ה, בועה העומרת במקום שאר ריעותא, אע"פ רכשר בלאו הכי, כגון בגבושית או במקום דמשמעת קול, או שהבועה בעצמה משמעת קול, טרפה (רמ"א). מזה למדו הבורקים להטריף בכל מקום שיש ב' לקותות כו'. יראה לי, דבועה היוצאת מהסירכא בין אונח לאונח למטה מחציין, ראין זה מיקרי תר"ל, דהא למטה מחציין אין שם סירכא עליה כלל, אבל אם יש שם חלון, כיון שיש פוסקים המטריפין בזה, טרפה, וכן אם בועה יוצאת מסירכא שבין אונח לאונח למטה מחציין, אפי' בלא חלון, כיון שיש פוסקים המטריפין בהנזי סירכא, מעשה בא לפני, בריאה שנפרכה לכיס, והסירכא היתה מלאה דם, והטרפתיה, רכאן גרע מתר"ל, ולא מהני בזה מיעוץ ומשמוש. ואע"ג דלא מבבבץ טרפה, כי אין הבריקה מועלת להכשיר, במקום שיש פסק איסור כו' (ט"ז). מש"כ הט"ז, רטינרי אין עליה שם לקותא כלל, ולקמן ברי"ל ט"ז.

י"ג, משמע דהוי ריעותא כל דהוא, ומדבריו אנו למדין דת"ל מש"א' לא הוה תר"ל, כמו ב' ביעות במים זכים (פמ"ג). תר"ל מש"א אחד ב' ביעות בין ב' חיתוכים ונפרכו למטה מחציין, טרפה אפי' באין חלון, וכ' שם השמ"ח, ה"ה ביעה גדולה שניחן באין, להרכב יפה, טרפה (שם). בועה העומרת על גבושית או שאר ריעותא, אבל משתנת למראה ריאה כשרה (ש"ך). הנה דין תר"ל מקורו ממה דכתב הראב"ד, וז"ל, תלויה מבועה, הוה לקותא בתד לקותא, ומעידות דיני תרתני לריעותא שיש נקב, ואמרינן בנדה, דב' ריעותות

הוי ודאי טומאה. וילפינא איסור ממומאה. והט"ז כתב, דנלמד ממה שכתב כאן בהג"ה. ובתב"ש, ה' כתב, או דמעידות שיש נקב כמ"ש הראב"ד, או כמ"ש בר"מ, רכייל להו עם בואה וטינרי, דסופו להתקלקל ע"ש. והנה אוכיר התנאים שצריכים להתייחס אל הריעותות שיהיו נקראים ב' לריעותא, התנאי הא', כל מילתא דמצנינו פלוגתא בש"ס או פוסקים, אף רלא קיי"ל כן, ריעותא גמורה התנאי הא' מיקרי, והרי אתה רואה, שהט"ז כתב, דלמטה מחציין עם חלון, כיון דאיכא פלוגתא, ה"ל תר"ל. והנהנ"ך חסכים על ידו, וכל היכא דחזינו לקותא כמו מים זכים, דהתוס' אומרים דהוה לקותא, ריעותא מיקרי, ובהצטרף אליה עור ריעותא, הוה תר"ל וטרפה. ועיין שמ"ח כאן, ובסי' ל"ט, דשם כתב דהוה ספיאק דאודייתא, וכל מה שלא התיירו בפירוש, אין לנו להקל, והדין עמו. תנאי הב', תר"ל לא הוי, אלא בעומדיו זה על גב תנאי הב' זה, ולא מדרוק זה מזה, ואם קרובים ער שאין הפרש קל ביניהם, השמ"ח ה', והתב"ש ט' אוסר, וכ'.

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

והנהגות החיים, הם ניתנו רק לצרף בהם את הבריות, שאופן העשייה יהיה זך ונקי. וכן מצנינו בעם ישראל שקבלו עליהם את המצות, נחבכרו ונתעזבו במובן התרבותי, קודם לשאר האומות, וגם שארי האומות היו יכולים לעמוד במדינה זו, כי התורה ניתנה בסומכי לכל האנושים, וכל אחד ואחד היה ביכולת לקבלה, כמבואר בחז"ל, מנין שאפי' עכו"ם ועוסק בתורה שהיא ככ"ה, שנאמר, אשר יעשה אותו ה' אלהים וחי בהם (שבת). ולכן נקרא בני ראשית הבואה, כי היו הראשונים לביכור הרוחני. ומצינו במכרשים הטעם, בנוסח של ברכת השחר "שלא עשני גוי", לשון שיליה, ולא בלשון שעשני ישראל, להורות, שכולם נצרכים לעולם, אלא שחלקו יותר טוב (ט"ז), או ח סימן ט"ז). כי ד' ברא את האדם ישר, בלי שום חשיבות לאחז יותר מחבירו, אבל נתן להם את המצות, המביאים חשיבות יתירה במי שמקבלם, אבל ביצירה לא היה רק מיין אדם אחד. ולא רק שלא חפצה התורה להמית את רגשי הטבע שבאדם, אלא מחייב אותו לשמור מזה, כמבואר בקרא, את משפטי תעשו, ואת חקותי תשמרו כו' (ויקרא, י"ה). וקשה, אחר שאינו מדבר אלא בפריצות עריות, מה החוקים והמשפטים אשר צוה ד' אליהם אותו כו', ונראה לפרש, לפי מה שכתבנו בסמוך, שהמחשבה בעריות תגדל החסך, וצריכים להזהר

ותלויה כשרה. ומינה ובה כבר צידד להקל בהפ"מ. ומטינדי למטה מחציין בחלון, מהנה מיעוד, כמ"ש הט"ז ל"ט. י"ג. וטעמא. דטינדי לאו ריעותא גמורה, אלא קצת ריעותא. ומש"ה, דבוקה דרבו האוסרין למען בהצטרף אליה עוד ריעותא כל דהו, אסור. משא"כ למטה מחציין, דרבו המכשירין, חלש חלון, ולפ"י אף בין אונא לאומא מטינדי, יש לצדד לחקל.

בועה על הגבשוש

(ב) בועה על הגבשושית שית, טרפה. והנה גבשושית זה, הוא

המוזכר בס"י ל"ה, ה'. היינו, שעומדת בגבה ועליה בועה. ויראה לי, אף שלא מצינו מי שאוסר בגבשושית מגבה, מ"מ כיון דזה גופא קולא גדולה, לומר דלא מיטרפה אלא בצורת אונא, ולא כהר וגבשושית. דלטעם חיכוך אין לחלק, וע"כ סוברים דיתיר בגבה אין דרכה, ומש"ה מכשירים בגבשושית, א"כ בהצטרף אליה עוד ריעותא, הוה תר"ל, וטרפה. ולא הוה תר"ל, אלא דהגבשושית הוה כט"ד, ובועה עליה, הא פחותה מ"ד בועה עליה, לא הוה תר"ל, וכשירה. ומיהו ביתיר אונא מגבה ובועה עליה, אף אם היא פחותה מ"ד, יש להטריף. ד"א יתיר ע"ג אפי' פחות מ"ד. ונהי דלא קי"ל, כנ"מ הוה תר"ל, כיון שיש מי שחולק. אמנם בגבשושית כה"ג, אין לאסור. ולענין בועה ע"ג הריאה יותר מ"ד, עיין שפ"ד.

(ג) בועה העומדת על בועה העומדת על מקום דמשמעת קול

מקום דמשמעת קול, או שהבועה בעצמה משמעת קול, הוה תר"ל. דמשמעת קול הוה ריעותא, דודאי ניכא א' מהקדומים, ובועה ריעותא, דהוה לקותא אפי' במים זכים, וטרפה.

דמרש"י גבי ב' בועי דסמוכי, דפי' דהנקב שבריהא העלה הבועות סביבו למר זה, דאפי' סמוכין, ואף שמב"ח ס"י ל"ט לא משמע כן, ויש להחמיר בזה, כדברי השמ"ה, וצ"ע.

תנאי ג' אחד משם אחר, כמו בועה וסירכא, וכדומה, הא משם אחד לא הוה תרתי לריעותא. תנאי ד', דת"ל לא הוה אלא היכא שמעידין עדות מכוונות.

או שיש כאן נקב, או דסופו להתקלקל, הא אין עדותן מכוונות.

תנאי ד' המשל בזה, סירכא תלויה מתוך האטום כו'. ויש להסתפק, היכא שריעותא מעידה על חסרון, לשיטת הר"ם, שמהנה סוג חסרה בפ"ע, לא מטעם דסופו לינקב, וריעותא מעידה שסופו לינקב, או שיש כאן נקב, הוה עדותן מכוונות, או לאו. אך כבר נתבאר, דהלכה דכולהו טרפות דריאה מטעם נקיבה הוא, א"כ אין נפ"מ כל כך, מעתה, אבוא לבאר ולמנות ב' לריעותא כמה הם, כי המחבר וימ"א מעט אשר הביאו והשמ"ה הוסיף, ואני הוספתי נוסף משלי.

א) סירכא תלויה מבועה

סירכא תלויה מבועה, טרפה

וה"ה מינה ובה. וכ"ש דבוקה למקום אחר. ומיהו למקום אחר לא מהני מיעוד. ותלויה, הקיל התב"ש בה"מ ע"י מיעוד. ואפשר ה"ה במינה ובה. וצ"ע אם יש לסמוך בזה, ולפעמים תלויה גרע מדבוקה, למטה מחציין בלא חלון, דזו אין צריך מיעוד אם היא בין אונא לאונה, ותלויה טרפה, כמ"ש בנה"ד, ואם מהני מיעוד, זה ספק כדלעיל. וביש חלון, או בין אונא לאומא למטה מחציין באין חלון, טרפה, ולא מהני מיעוד. ודבוקה מטינדי לא מהני מיעוד.

א) סירכא תלויה מבועה

מבועה, טרפה

וה"ה מינה ובה. וכ"ש דבוקה למקום אחר. ומיהו למקום אחר לא מהני מיעוד. ותלויה, הקיל התב"ש בה"מ ע"י מיעוד. ואפשר ה"ה במינה ובה. וצ"ע אם יש לסמוך בזה, ולפעמים תלויה גרע מדבוקה, למטה מחציין בלא חלון, דזו אין צריך מיעוד אם היא בין אונא לאונה, ותלויה טרפה, כמ"ש בנה"ד, ואם מהני מיעוד, זה ספק כדלעיל. וביש חלון, או בין אונא לאומא למטה מחציין באין חלון, טרפה, ולא מהני מיעוד. ודבוקה מטינדי לא מהני מיעוד.

רחל

מאכלות אסורות

אחל

מוה. חשש הכחוב, שיאמר האדם להתרחק מכל וכל מפרט זה, ויבטל מצות פריה ורביה, ומצות יבום וכדו', ויהיה פרוש מזה לחלוטין. שאר"ל, אבר קטן יש באדם, משיבוע דעב, מריעבו שבע, לזה צוה ד' ואמר, את משפטי חששו, שהם ממין עצמו שאסרתי לך, אני מחייבך לעשות, ואעפ"כ את חקותי תשמרו, שהם העריות כו' (אורח"ח).

ועיקר התכלית בכל העשיות בחיי האדם להתרומם ע"י למדינה גבוה, כמרומז במה שאומר וחי בהם, אני ד', צריכים להביא נשמה וחיות בכל המעשים היום יומים, להכיר בכל דבר הכרת אלקות הנחקק בכל דבר אשר נמצא, ואחר שנתבאר אצלינו שאין היתר מוחלט, נכון לדקדק היטב במעשינו, במשלח ידנו בכלל, ובעניני אכילה בפרט, כי בהאכילה אנו כספיקים גם מזון לרוח וגשמה שבקרבינו. כמבואר בפסוק. "צדיק אוכל לשובע נפשו" (משלי), שבאכילה עצמה יש צד קדושה, ומצד הקדושה ההיא הנפש שביעה (שליח), וחקרו הפילוסופים סיבה הנפש בגוף, איך המחברים ע"י האכילה, כי הנפש והגשמה, לאו בנות אכילה הן, והרב הארי"י ז"ל גילה לנו סוד זה בפ"י הפסוק. "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ד' יהיה האדם" כו', כי אין לך דבר שאין בו צד קדושה. כמו שאר"ל אין לך עשב שלמטה, שאין לו מול מלמעלה המכה בו, ואומר לו גדל, הכנתה, כח ההשפעה מכהו מלמעלה, כמ"ש. "גאום ד' אענה השמים, והם יענו את הארץ". נמצא כל מאכל בעולם הוא

ומורסא או סינרא העומדת במקום דמשמעת קול, לדעת השמ"ח כאן ר', כשרה, וכתב בשמ"ח ז', דבועה אסור ולא סינרא ומורסא, א"כ לדידיה, ה"ה במקום דמשמעת קול הוא כן, דבועה אמרו ולא סינרי ומורסי. עוד כתב, דלמאן דמכשיר סירכא תלויה מבועה מ"ז, ה"ה גבשושית או משמעת קול.

ודע, דכל בועה המוזכר כאן דהוה ריעותא, כ' הש"ך, ה', דאם משתנית למראה ריאה כשרה, ובעינן שיהיה קצת בשר, ואז אפי' גבוה הבועה משאר ריאה, הוה גבשושית על גבי גבשושית, דלא הוה כ"א משם אחד, ולא תר"ל מיקרי, ועינן בשמ"ח, ל"ט, מ"ז, והעולה מדרביו ה"ה, דתלויה ממורסא כשרה, ודבוקה ממורסא טרפה, ותלויה מבועה שיש עליה מראה בשר הריאה, וגבוה עדיין כשרה, ודבוקה מבועה שכסה מראה ריאה, וגבוה עדיין הוי סירכא על גבשושית, וטרפה, אם לא ששוע ממש לשאר הריאה, או כשר, וי"ל, הא דבועה על גבשושית מיקרי ריעותא, היינו בעומדת ע"ג, אבל לא מקמא, וצ"ע לדינא.

מראה כשרה על גבשושית (ד) מראה כשרה הוה תר"ל (שמ"ח). דהטור על גבשושית כתב דמראה כשרה הוה ריעותא, והביאו הט"ז ל"ח כ'. מראה כשרה על חבועה, אין להטריף, דמחמת הבועה הוא. והרבה מראות כשרות זה אצל זה כמו שחור ושחור, כשרה, ובשחור וכפדא דוקא בה"מ כשרה, דמשם א' הוא. בועה על הקמט, וחסרון (ה) בועה על הקמט מבחוק, הוה תר"ל (שמ"ח). דהרמב"ם פוסל חסרון מבחוק. אבל מראה כשרה על הקמט, מכשיר.

(ו) בועה על יותרת בועה על יותרת בדרי דאונא, וכ"ש ביותרת מקמא, טרפה (שמ"ח). דיתרת בדרי, רבא פוסל,

וכ"ש יתרת מקמא, דרוב הפוסקים פוסלין. סירכא תלויה (ז) סירכא מתוך האפוס מתוך האפוס, טרפה (שמ"ח). דאטום מטעם נקב להרמב"ם ז"ל, ויש להחמיר. סירכא מתוך מראה כשרה. (ח) סירכא מתוך כשרה (שמ"ח) ווארצלין מראה כשרה ונתקיים בריאה, ויש אצלם מראה כשרה, אין בידו להקל.

המחודשים שהופסתי:

(ט) בועה על שאר בועה על היתרת או ריעותות שאר ריעותות, הוה תר"ל, וה"ה סירכא תלויה על גבשושית, או על מראה כשרה, או מראה על גבשושית, הכל נקרא תר"ל, וטרפה. ב' וורדות, א' בימין וא' בשמאל, ויש עליה סירכא תלויה או בועה, או שאר ריעותא, הוה תר"ל. יתיר כ"ס בימין ואצלו סירכא, יש לומר דאיפשר לאו משום אחד הוא.

(יא) כל החילופים המוזכרים בסימן ל"ה דמכשירים, אם יש עליהם איזור ריעותא, כגון תלויה או בועה או מראה כשרה, יש להטריף. אבל ב' וורדות וא' הפוך, לא הוי ריעותא כלל.

(יב) ריאה שיעה כאופתא, ויש היכר סדק, ובעה על הסדק או מראה כשרה או תלויה, יש לעיין ביה אי לא הוה תר"ל. כי יש אוסרין בסרוכין כסדרן, וי"א דהריאה בריאתן כך.

(יג) (יד) (טז) יתרת מקמא, פחות מטרפא דאסי, לאו תר"ל הוא, יתרת ע"ג פחות מט"ד הוה ריעותא ומצטרף לתר"ל. סירכא תלויה או בועה בתוך צימוק במקצת הריאה, כיון דהב"ח מטרף, לקטא הוה,

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

מעורב בגוף ונפש המאכל, הגנלה הוא הגוף, וקדושת ההשפעה מלמעלה שמבה בו, ואומרת לו גדל, זאת היא הנפש שבו, וכשהוא אכל אוכל, או ע"י אכילה נשאר גוף ונפש מחוברים, כי נפש נהנה מהנפש של מאכל, והגוף מהגוף. לכן ראוי להחמיר האדם על עצמו באוכל, שלא יהיה צד איסור (שם), וזאת צריכים לדעת, שהנכשל תלילה במאכלות אסורות, גם תורתו ותפילתו תועבה, כמרומז בחז"ל, ער שיכנס תורתך לתוך פיך, ראה שלא יכנסו מאכלות אסורות לתוך פיך, כי המטמא את פיו אינו יכול להכניס בו דברים שבקדושה, כמרומז בקרא וידבר ד' אל משה ואל אהרן לאמר אליהם: דבר כו' זאת החיה אשר תאכלו כו', יש לדקדק מאי לאמר אליהם, וי"ל, דהנה רש"י ז"ל כתב על פסוק האילן וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות, שהחזירתי על מצריות הרבה לינק ולא ינק, לפי שהוא עתיד לדבר עם השכינה, לפיכך לא רצה לינק מממא ומבואר ברמב"ן הקי' כי מה שסוטה לנו התורה אלו הטמאים, מפני שהם מולידים טבע אכזריות בגוף האדם, ולעתידי לבוא, עתיד הקב"ה לדבר עם כל ישראל, ונמצא הקב"ה ידבר עמהם, ואיך יתכן שהפה שאכל טמא ידבר עם השכינה, וזוהו הרמז וידבר

ומיקרי תר"ל. ב' טיגרי דסמוכי להרדי, וסירכא תלויה בא' מהן, יש לעיין, דאיכא מאן דמסריף (פמ"ג).

(ג)

בועות סמוכות אם יש בה ב' בועות סמוכות זו לזו, אסורה. אפי' מליאות מיז זכים (מחבר). פ"ר ש"י חפ"ק רי"ל דאינם סמוכות אלא מחמת נקב שהיה בריאה, והעלה הנקב את בועות הללו מסביבותיו. ורשב"א ור"ן פירשו, כיון שסמוכות דוחקות זא"ז, וסופן לינקב, הוה בנקב, אלא דמי' רמ"א בסמוך, בועה וטיגרי כשר, משמע כסברת רש"י (ט"ז). הנ"מ בין הני הפירושים הוא, להרשב"א, אם בתחתיתן הן סמוכות, והולכות ומתרחבות, כשר, ולרש"י טרפה, ואם בתחתיתן מרוחקין כרוחב קש, ולמעלה סמוכין, לרשב"א טרפה, ולרש"י כשר, ובוועה וטיגרי, לרש"י כשרה, עוד יש נפ"מ, במ"ז או מלאות רוח, אם נאמר דלקותא הוא, כפי רש"י, הנהו לאו לקותא, ולהרשב"א גם הני דוחקות זא"ז כו'. ולענין דינא העלה השמ"ח, דאם לא ננקי אהרדי למעלה למטה, ויש רוחב קש, וא ב' חוטי שיער, בה"מ לכ"ע כשר, ואם קרובים למטה או למעלה, אסור, ומיז זכים, בה"מ וצורך גדול, יש להכשיר, וכן במלאות רוח, וטיגרי ובוועה, אין להקל אלא בה"מ, והנה לענין מיז זכים, דעת הט"ז, דבמקום שאין מנהג יש להחמיר, ובשמ"ח הביא, שבק"ק קראקע, נוהגין להקל, ואם בא' מוגלא ובא' מיז זכים, בשמ"ח בשם הט"ז כתב להתיר, והוא ז"ל החמיר, דא' מעירה על חברתה שגם היא אינה מ"ז כו' (פמ"ג).

ואם היא אחת וגראת אחת וגראת כשתים כשתים, נוקבין אותה באחת מצדיה, אם שופכות למקום אחד, אחת היא וכשרה, ואם לאו שתיים הם וטרפה (מחבר). וצריך עוד

בדיקה, אם יש לכל א', פים בפ"ע (ט"ז). הט"ז הביא בשם רש"ל, דאם יש ב' פיסים, טרפה, וכן דעת הש"ך, ולענין בדיקה, השמ"ח לכתחילה בעי בדיקה, ודיעבד כשר כלי בדיקה, ואם נקבה ולא יצא המוגלא משניהם, ושפכו מיז ונתמלא הב', לקמן במרה מהני, וכאן לא מהני. אמנם אם קש או ב' חוטי שיער, היכי שיש הפ"מ, ונוקבין ושופכין להרדי, ואף אם יש להם ב' כיסים, אין בכך כלום כו' (פמ"ג). והני מילי כשיש בהם מוגלא או מיז, אם הם צמחים קשים, אע"ג דסמיכי אהרדי כשרה (מחבר) פ"י ואין שם ליחה כלל, וזה הנקרא טיגרי (ט"ז). היא בתשובת הרמ"א, דסובר כל שיש טיפה ליחה הוה בועה, וכל שאין טיפת ליחה, וזה הנקרא טיגרי, וכשירה, וצריך לפרוק אח"ז, ואם לא בדק, טרפה, ולרש"ל, כל שאין טיפת ליחה, הוה אטום, וכבר נתבאר, דהלכה כרמ"א, דאטום לא הוה, שיש מראה מוגלה, וטיפת ליחה טרפה מטעם סמיכי להרדי (פמ"ג). ואם יש מיז זכים תוך הטיגרי, דייגין לה כבועה במ"ז (פמ"ג). צמחים קשים כו', כתב בה"ח, ג"ל דה"ה במלאות רוח, דכשר בסמיכי כו' (ש"ך). ולפי זה, פירכא תלויה מתוך חבועה מלאה רוח, יש להקל, דלא לקותא היא, ולא שייך טעם הט"ז כלל, דמ"ז כתבו התוס' דהוי לקותא, משא"כ במלאות רוח (פמ"ג). וה"ה מורסא בריאה, דהיינו שקרום הריאה מכסה אותה, ואינה גבוה מבשר הריאה (ג"כ כשר בסמיכי) (רמ"א). ונתן רש"ל טעם למורסא דכשירה, ולא מיקרי בועה, אלא בדבר הבלוט לחוץ, ומשמע דיש מוגלא בהאי מורסא, ואפ"ה אינו אוסר בסמיכי (ט"ז). מורסא ובוועה דסמיכי, נמי כשירה, ואף למאן דאוסר בועה וטיגרי דסמוכים, דנוקבין הטיגרי לבוועה, משא"כ מורסא ובוועה, ליכא האי טעמא (פמ"ג). עיין ש"ך, ולדינא, בין להר"ם ובין

א ח ל מ אכלות אסורות ר ח ל

ד' כו' לאמר אליהם. שאני עתיד לאמר אליהם, ולכן לא יאכלו דבר טמא. כי איך ידבר בתפילתו לך, בפה מזהם ומתועב. ופסני שעם ישראל נצטח על והגית בו יומם ולילה, מחויבים היו להיות מן הראשונים לתקן תקנות בעניני אכילה, איך לאכול ומה לאכול. כנאמר את זה תאכלו ואת זה לא תאכלו (שמיני). ואסרה לנו הדבר הטמא שלא נטמא על ידו, מצד אחד, והזהירה לנו בדברים שיש בהם קדושה יתירה, שלא תטמא על ידיהם, מצד שני. וגם למדה אתנו פרק באכילת דברים כשרים, איך לאכול. כגון, איסור אכילה כרעבתנותא (ברכות, ל"ט). ושלא לאכול אכילה זולל וסובא (נהרדיון, ע"ב). ושלא לשתות לשכרה, לא תויל ולא תחטא (ברכות כ"ט). כי עם ישראל היה הראש והראשון בין האומות, שזכה להתקרבות השכינה כנאמר, בני בכורי ישראל, לכן היה צריך להזהר ולהשמר באכילתו יותר משאר האומות. ונכון להעיר, כי אכילת דברים מתועבים מביא נזק רב, לא רק לאדם הפסטי בלבד, כי אם גם לכל האומה בכלל. כמרומם במפרשים בפסוק, ושם האשה המוכה, אשר הכה את המדינית (פנחס). ג' בכמורה, הכא, ואידך, הוכה כעשב, ויבש לבי. הוכה אפרים. ע"י המדינית שהיתה בהם המגפה, וסיפא

לש"ך. כ"ע מודים ולא בעינן מראה ריאה.
ואפי' מראה מוגלא כשרה במורסא. וכן פי'
התב"ש כו'. ומכ"ז אתה למד. דאם גבוה
מבשר הריאה. אף שמראה ריאה עליהם. לא
מהני בסמוכים. אף בכלל שאר ריעות. כמו
בתר"ל או בועה בשפולי. מהני. כאן לא מהני.
משום דהטעם היא דרוחקת כו'. או העלו
נקבים. ובוזה אין נ"מ אם מראה ריאה להם
או לאו. ואף שאין לקרום מראה ריאה. לאו
סמיכי הוה (פמ"ג). הש"ך פסק דאם המורסא
גבוה מקצת לאחר הנפיחה. אפי' פחות מטר'
אסור משום סמיכות. ומינה. דאם חדא היא.
אפי' כטר' ועומדת ע"ג הריאה. אין אוסרת
משום יתרת ע"ג. אפי' יש לה חידוד בראשה.
וכן הוא בפר"ח. וזולת אם הבועה אינה מושרשת
בריאה. רק משוה. כמעשה דשער אפרים.
יש להחמיר ע"ג. וע"כ בטר' בעינן (פמ"ג).
ולא מקרי סמיכי. אלא שאין ביניהם כשני
חוטמי שער. לאחר שנפחו הריאה. והוא שיהיה
במה שמפריש ביניהם מראה ריאה (רמ"א).
פי'. דלא כשר כשיש הפרש. אלא שיהיה בו
מראה ריאה. אבל אם יש בה מראה מוגלא.
חיל כסמוכי.

מ"כ. אם נקלה העור העליון של הבועה.
דהיינו עור הריאה. טרפה. מפני שהעור התחתון
הוא עור הבועה. והוא עור הבא מחמת מכה.
וזה אפי' בבועה יחידית. וזה מיירי אפי'
במ"ז (ט"ז). כתב בבלי"י. יש בועות שנקלפים
מעל הריאה. והריאה תחתיה שלימה. טרפה.
וכן חלכה (פמ"ג). בשיעור ההפרש מהרש"ל
פסק. שצריכין כרוחב קש. והתב"ש פסק בהפ"מ
כב' חוטי שער. ובאין הפ"מ. כרוחב קש כ"ש.
ויש להקל לשער כרוחב קש בראשה. דשם
אין רוחב כ"ב (פמ"ג).

מראה ריאה בהפרש כו'. הא מראה מוגלא
לא. וכ"ש מראות כשרות. ולא מהני (ש"ך).
ומיהו מטעם תר"ל לא היינו פוסלין. דדרך
להיות מראה על מוגלא (פמ"ג).

בועה על חריץ וקמט. בועה על חריץ וקמט.
טרפה. דהוי כשני
בועה דסמיכי (רמ"א). באונה עליונה של
ימין במקום חריץ (ש"ך). ד"ל בזה. דאילו
במקום שאין דרך להיות חריץ וקמט. בלא"ה
טרפה מטעם תר"ל. ואף פמ"ז. משא"כ
הכא. הטעם. דמתחזיא בתרתי. והתב"ש
פי' הטעם. דטבע הבועה להגביה העור.
ומש"ה טרפה (פמ"ג). ובועה במ"י. יש להקל
לפי' במקום המקילין. ובס' מחזיק ברק כתב
טעם אחר. משום שיש לחוש לחיכוך הבועות
בצלעות קטנות והגרגרת. וטוב להחמיר (ש"ך).
לפי זה להתב"ש דטבע הבועה להגביה העור.
יש לאסור אף במ"י (פמ"ג). ב' בועות זה
כנגד זה בין ב' אונות. כשרה. (דאם יש הפרש
ביניהם. ואף לטעם דרוחק. מ"מ דרך האונות
להיות פרודות בחיי הבהמה. ש"ך. וב' בועות

מאכלות אסורות רחל

דקרא. כי שכחתי מאכול לחמי. שעי' אכילת לחמי טעיתי. ונצמחתי לבעל פעור. כדאיחא במדרש. שהושיבו להם
פונדקאית. שהיו מוכרים להם מיני מאכל ומשקין. וכן הוכח אפרים ע"י פעור. כדאיחא בהתחלת הפסוקים. המה
באו בעל פעור ויגורו לבושט (בעה"ט). מרמו במה שאמר. כי שכחתי מאכול לחמי. כלומר. מפני שלא היו נזהרים
באכילת איסור. כמבואר במדרש. שהיו קונים מהנותיהם מאכלים טרפות ונבילות. ונפלו ע"י זה תחת השפעת
עם נכרי לעשות כמעשיהם. ונכון לדעת. כי מאכלי איסור מביאים נזק
אליל הבטן. הולך על גחון. וקלקול. לא רק בהארם האוכלם לבה. אלא נוגע גם לעובר בבטן אמו.
כמו שמצינו בחז"ל. באשה אחת שהריחה מאכל ביום הכיפורים. באו
לפני רבי. אמר לכו ולחשו לה שיום הכיפורים הוא. לחשה לה. ונלחשה (שמעה ללש) קראו על העובר. בטמם
אצרך בבטן ידעתך (ירמיה. א'). ויצא ממנו ר' יוחנן (יומא. פ"ב). כי היסור לישרת האדם וצדקתו. הונח בבטן.

כח"ג הוא. ואם לא חפסיקו לראות אם בשר מקיף או לאו, כתב השמ"ח דאם ראה חוט בשר מקיף, אלא שלא נפחו, לכתחילה צריך נפיהו. בשרה, וא"ל טרפה. ולצורך גדול, יש לסמוך על מחרשד"ם דמתיר אם לא ראו ונאבדה, דהוה פ"פ. שמא בועה בשיפולי כשרה, ושמא היה חוט בשר מקיף, ואם במזיד קרעוהו להבועה, הוה כמבטל אסור דר', דלדודיה אסור. ולפ"ז בועה בשיפולית שנתערבה, אח"כ בבהמות אחרות, נראה לכאורה לצדד. מ"מ למעשה חלילה לעשות כן. אבל בלא נודע החדשות, יש להתיר אף בלא הפ"מ. ואם נתרקנה הבועה ע"י משמוש, והיה חוט בשר מקיף משום זה, יש לאסור כו' (פמ"ג). ואם לא היה בהיקף מראה בשר, ובאז אח"כ בודקים ומומחים ונפחוהו ומשמשו בה, וע"י בקיאתו וכוון יפה שנפחו היטב, עשו שהיה שם היקף בשר, כשר (רמ"א).

(ח)

בועה מעבר לעבר בועה בריאה, וניכרת בעבר אחר, אע"ג דלא שפכי אהדדי, כשרה (מחבר). ואין לומר, דמתחזי כתרתי דסמיכי (ט"ז), עין ש"ך דהעלה, דרמ"א פוסק לאסור מעל"ע, ולא מהני בדיקת סמפונות כלל. ובמ"ז מתיר מהרש"ל בהפ"מ ע"י בדיקת סמפונות. ובמוגלא או מים עכורים, אפי' בהפ"מ אסור. ומרמ"א משמע, דאף במ"ז אסור, ולא מהני בדיקה, וצ"ע (פמ"ג). והוא, דלא קיימי במקום סמפונות, אבל אי קיימא במקום סמפונות, דהיינו ב' אצבעות מן השיפולי בדקה, וד' בגסה, נהגו להטריף, ואין לשנות. ואפי' מים זכים בבועה (רמ"א). פ"י במקום שהריאה עבה, יש שם סמפונות, והיינו עד דרוק משפולי ב' אצבעות בדקה (ט"ז). לחלפה כבר נתבאר, דאף אם

אף למטה מתצייץ, אין איסור, אף זה נגד זה, פמ"ג. אבל בועה כנגד טינרי כה"ג, טרפה. דהטינרא קשה ומנקבת הבועה כשנגדה. בועי וטינרי פמ"ז זא"מ. כשר (רמ"א).

(ד)

בועה בשיפולי הריאה אבעבוע שנמצא בשיפולי הריאה, נוהגין לאסור, אם אין בשר כ"ש מקיף בכל צד (מחבר). רכיון שעומד בסוף, פוסק ליפסק ולינקב, וטוב לזהר, תוס' (ט"ז). ויש עוד טעם, דמתחזיא כב' בועות. ויש עוד טעם, דהמוגלא מכבירה שם (שמ"ח). ובמים זכים בשיפולי, כתב השמ"ח. מאן דמכשיר בסמוכי, ה"ה כאן, ואין להקל, דסופו ליפסק. אמנם בבועה מליאה רוח בשיפולי, יש להקל, דרוקא מוגלא מכביר. ואם טינרי או מורסא בשיפולי, יש להכשיר (פמ"ג). בשר מקיף בכל צד כו', משמע אפי' חוט שער א' (ש"ך) דרוקא בועה, אבל טינרי כשר בשיפולי ריאה (רמ"א). ושיפולי היינו תחתית האומה או האונא, אבל לא החיתוכים שבין אוני לאונא (מחבר). ויש אומרים, דבכל מקום שיש שם חיתוך, מיקרי שיפולי ריאה. ולכן יש להטריף אפי' למעלה, במקום שהריאה דבוקה לשדה, אם הוא נגד חיתוך האונות, שעדיין הריאה שם חדה, וקרי שיפולי. אבל נגד האומות, כשר, דלא הוה שם שיפולי, דשם הריאה רחבה, ויש לילך בזה אחר הכמנה. ואם אין חוט בשר מקיף נופחין אותה, וממשמשיין לצד בועה, אם ע"י כך חוט בשר מקיף, כשרה. והוא שיהיה בחיקף מבשר מראה ריאה (רמ"א). ומהרש"ל כתב, שא"צ לאותו היקף מראה ריאה כו'. ואחרי שהרבה פוסקים מכשידין בועה בשיפולי, יש להקל (ש"ך). ובן פסק הט"ז והפד"ח, דבשיפולי לחקל שמועין. כי דין זה אין לו מקור בש"ס, רק מדברי

רחל

מאכלות אסורות

אחל

אם אינו מכניס דברים סמאים, טרפות ונבילות, או יוצאים אנשים צדיקים וישרים. וראה זה פלא, כי הדברי לחש היו מועילים לעובר להרחיקו מאכילת אסור, יותר מהכרוזים ומדורות שאגות ארי, שאינם מועילים למנוע ולהרחיק את האנשים ממאכלות אסורות. ולחופתניו ממשלת "הבטן" משלה בנו, ונצחו על ממשלת הראש, להיות ראש האברים. וכן נאמר בספר חתה"ל, "אליל דמונינו, היא בבטן". ובמקום ההשתדלות לעמקות והרחבת החם שבראש, בעתים הללו משתדלין ביותר להרחבת הבטן, שיוכל לקבל יותר ויותר בשר תאוו ומעצנים. כמרומז בקרא, "צדיק אוכל לשובע נפש, ובטן רשעים תחסר" (משל). כלומר, הרשע מתאונן על בטנו שהיא קטן, ואינו יכול לקבל את האוכל שהוא מתאוו לאכול. תאוותו גדלה כ"כ, שלעומתה הבטן היא קטן וחסר מקום לקבלה. הגם שבטנו גדול ורחב עד שמגיע לארץ, ונראה שהוא זוחל על בטנו כשקץ, שעליו נאמר, "וכן הולך על גחון כו' שקץ הם" (שמיני). אעפ"י בעיני תאוותו הוא נראה קטן, וצריכים להודות שכל מעלנו ובטנינו יורד מטה מטה לחתוק הבטן, ונחשבים אנחנו בחיילים פשוטים שעליהם אמר אחד המלכים הגדולים, "החיל הולך על הבטן". ולבשתינו, רוב גדול מאתנו בעתים הללו, מושפלים במדרגתם הרוחני, ונמשל בבהמות

אף אם יש שם סמפון, אין לחוש כי אם בוורדא, שיש הרבה מסוככים כמו באמצע הריאה, לכן יש להטריף בורדא ולא בריאה כו' (פמ"ג).

טינרי מעבר לעבר דינה כבועה, ועיין לקמן מ"ב איתה

מיקרי שופכת להדרי (דמ"א), גם בזה דבריו תמוהים, דמה בסמיכי ושיפולי, שטרפות שלהן ברור לדת, כשר בטינרי, ק"ו מעל"ע כו'.

גם בספר מחזיק בדק העיד, שנוהגין להתיר (ט"ז), כפי הנראה, דהש"ך ל"ב הסכים עמו בזה להקל, וכן הוא בשמ"ח (פמ"ג), והנה מורסא מעל"ע, לש"ך דכתב דיש לו שורש

בתלמוד, יש לאסור, דנשפכה כקיתון הוא, וטינרא הוא הדכשיר, דלא נשפכה כקיתון הא מורסא, אסור, ולט"ז, דין זה אין לו שורש

בתלמוד, לכך יש להקל, ושמ"ח הכשיר מורסא מעל"ע, וכ' עוד, אם בעבר א' יש לו בליטה לחין, ובעבר הב' שיה לבשר הריאה,

פוסל שם, ויפה כתב, ונראה, אם בולטת לחין לא מהני מה שנכסה במראה ריאה, דמ"מ גבוה הוא ממשר הריאה, ודוקא אם שיה

מצד א' ומראה ריאה, יש להכשיר (פמ"ג), ועיין לקמן סי' מ"ב כו', כלומר, דשם גבי ב' מרות נתבאר, דאם נקבוהו, ולא היו שופכות,

ואח"כ נפחו זו ועלתה גם חברתה, או שהטילו מים, ועי"כ נתמלאה גם חברתה, מיקרי שופכת להדרי, והי"כ כן (ש"ך), וכ' הש"ך, הא לדעיל

גבי תרי בועה דסמיכי, לא הראה מקום לסימן מ"ב, ה' כנ"ל, דשם טרפה אף בנתמלא מים בא' מהם, ועל ידי כן נתמלאה גם חברתה

כו', דאמרינן דב' הוי, וניקבו זל"ל, ואף שאין כיס כלל, אסור (פמ"ג).

(ו)

נקב בפועל אבכוע שנמצא בו נקב, היכא דלא משמשא ידא דטבחא, ואינו יודע אם ניקב מחיים או לאחר מיתה,

עומדת במקום הסמפון, אין בכך כלום שהוא בשיפול, ושיפול זה היינו תחתית אונח או אומח, עיין שמ"ח כאן דמדה כאן, דשיפול היינו תחתית אונח, לא בפחידוד בין החיתוכים, ולא דמי לורדא, דשם בצד הדק, יש הרבה סמפונות, וחיישינן שפיר, שמא נימוח (פמ"ג).

ואפי' במים זכים כו' דבריו תמוהים, דבסמיכי שהוא מדין התלמוד, טרפה, כתב לעיל שהולכין אחר המנהג וגם בשיפולי, כתב שהדין במים זכים כמו בסמיכי, וכאן מעל"ע שאינו רק

מנהג, החליט להחמיר, ורש"ל כתב שאין להחמיר, ומדבריו נראה להכשיר אפי' בלא בדיקת הסימפונות, וכן עיקר (ט"ז), ולפע"ד,

דבועה מעל"ע יש לו מקום בש"ס, ומוסכם בכל הפוסקים, דאמרינן בש"ס (מ"ו) אריאה שנשפכה כקיתון, והוא דקיימי סמפנוהי, וא"כ

כ"ש בועה מעל"ע כו', וכן נמצא בהגהת מהרי"ו להטריף בועה מעל"ע, אף במ"ז כו' (ש"ך), ודוקא שפכי לחדרי, אבל אי לא שפכי,

כשר אפי' בעבורים ופמפכים (מ"א), ומעמח, משום דאז לא דמי לנשפכה כקיתון, וליכא למיחש לסמפונות (ש"ך), בועה שהיא

תחת הורדא, במקום בועה תחת הורדא הדק, ויש שם סמפון טרפה, דניכרת מעל"ע

(דמ"א), אף שחוט בשר מקיף, כיון שיש שם סמפונות, והוא כבמקום עב שלה, משא"כ בשאר אונות, ואם יש בועה בורדא אינה ניכרת מעל"ע, אינם טרפות כלל, כמו בשאר ריאה

כו', וכל בועה בשיפולי שהיה כשרה אם חוט בשר מקיף, צריך לראות אם היא מתפשטת למטה בריאה, עד יותר מ"ב אצבעות משיפולי,

שאו טרפה מכח מעל"ע, וצריך להזהיר הבודקים ע"ז (ט"ז), מלשוך ה"ט נראה, דהא

דמכשדינן בועה בשיפולי מעל"ע, היינו באין דואין שם סמפון, הא אם יש סמפון, טרפה, וכ"כ הש"ך, אמנם בתב"ש, ל"ח, העלה דבריה

אחל מאכלות אסורות רחל

נדמו, שאינם יכולים לרומם את עצמם יותר גבוה מהבטן. לו חכמה ישכילו זאת, שבמקום אכילתם אכילת בהמה, גסה, יכולים לעשות בעצם אכילה הזאת, רק באופן אחר, שיהיה נחשב להם, כאכילת אדם צדיק, האוכל לשובע נפשו גיב. כמבואר בתו"ל, מה בין תלמידיו של אברהם כו', לתלמידיו של בלעם הרשע, תלמידיו של אברהם כו', אוכלין בעוה"ז, ונותלין לעוה"ב, אבל תלמידיו של בלעם הרשע, יורשין גיהנם (אבות, ה). באכילה פשוטה, אם רק תהיה על טהרת הקודש, יכול כל אחד לנחול לעצמו את העוה"ב. וי"ל בדרך צחות, בדברי ריש לקיש, כשחור למוטב לאתר שניצול מהגלודאים, שהיה מוכן להריגה, וניצול מידם, נפק ואחי, יתיב קאכיל ושתי, אמרי ליה ברתא, לא בעית מיד למיזגי עליה, אמר לה כרפי כרי (גיטין, מ"ו), י"ל שבתו העירה אותו, לאתר גם גדול כזה, שניצל מהפראים, שהיו תצפים לאלול חי, תשבה בדעתה, שלאחר שתור למוטב, יקבל תשובת השבים בסיגופים וניירות, והוא יתיב קאכיל ושתי, וזהו שמהוה לה בדבריה שאמרה לה לא בעית מיד למיזוג עליה, כלומר, האם לא היה יותר נכון, לעסוק בדברים רוחניים, בתורה ותפילה, ותשובת המשקל, להציע לך משכב לעוה"ב,

ולענין הלכה, בנמצא נקב בבוטח, היכא דאיכא למיתלי, תלינן, ואפי' מים עכורים וסרוחים כו' (פמ"א).

ואין מקיפין בבוטח, כמו בריאה, דבוטות עשויות להשתנות (ש"ך).

(ז)

בוטח או סירכא בקנה הלב או בכל מקום, הוצ' מהריאה, כשרה (מחבר). ועיין לק' סימן מ"ז (רמ"א).

טרפה (מחבר). משמע אבל אם משמש, תלינן בו להקל כו', ובלבר שיעיין בצלעות, שלא ימצא שם ריעותא. בב"י הביא בשנים שראו בוטח בשיפולי ריאה, ונפחוהו, והסכימו שלא היה כשר מקיף, והבוקרים אחרים אומרים, שנפחוהו והכשריהו וקרעו הבוטח, ואמרו, שאותו אחרונים היה, כוחו יפה יותר, יש להכשיר, וכן כתב רמ"א בר"מ כו', דאין כאן הכחשה, ואף אם יש הכחשה, כשר (ט"ז).

סימן ל"ח.

מראות הריאה, ובו ה' סעיפים.

(א) מראות כשרות ופסולות בריאה. (ב) מראות פסולות שנשתנו למראה המותר.

(ג) מראות מחמת מוגלא. (ד) קליפות, נתק בריאה, אם פוסלים בעיני, מראות, בוטות, סידכות, אם צדיכים בדיקה בריאה של עוף.

(א)

מראה שחור. ירוק. ריאה שנמצא בה אפי' געל. גרין. בלאו. כ"ש שחור כדיו, או שהוא דומה למראה

בשר, או שהיא ירוקה, ובלשון אשכנז קורין געל. בין שהיא כמראה חלמון ביצה, בין שהיא כמראה כרכום, בין שהיא כמראה פשוטא, טרפה (מחבר). רש"ל כתב כו', יש עוד מראות אחרות, ששם יקות עליהם, וטעמה, והן ירקרק כמו הכנף של טווס הנקרא פאזוויא. וישעוה, ובזחב, וכעין הורקת פנים שקורין געל וזכס. כללא דמילתא, ירוק הנקרא בלאו או גרין, כשר. והנקרא געל טרפה. אבל מה שקורין קרייט שמיין, וכעין עיין, או כמראה וויינק-שיל, ואפי' אם הוא אדמומ, כשרה (ט"ז). משמעות דבריו, דכל מראות חוץ ממראות פסולות המוזכר בגמ', כמו ברזין או גרזין,

כשרים הם, וכן נראה ממ"ש כל האחרונים. וכן הוא לדינא. ומ"מ צריך עיון רב, כי אין אנו בקיאים כ"כ להכיר בין המראות. כתב השמ"ח מראה המותר צריכה הריאה נפיתה, דהוי ריעותא, ואם לא נפחוהו, כשרה בה"מ, ונכון הוא. ובמראה פסולה, ע"י נפיתה פסולה, דבנפיתה משערינן. ונראה דמיידי שנפחוהו כדרכה, הא יותר מדאי, אמרינן דבחייה לא היתה נפוחה כ"כ, אם לא כמו שבי' הש"ך בס"י ל"ו, דמכח ממ"ז טרפה, וה"ה כאן, ופשוט הוא. אם יש הרבה מראות בשורות, כוחלא ואורם וכדו', כשרה. כמ"ש המחבר סי' ד', אפי' יש בה הרבה גונים מאלו המראות. אמנם אם הם סמוכות להרדי, כתב השמ"ח דבאין על פ"מ אסור, דהוי תר"ל, וכאן בתב"ש חולק על מהר"ץ במה שאוסר ב' מראות כשרות. וי"ל דמהר"ץ מיידי בסמוכות, וטור

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

בגדר שאמר יעקב, ושכבתי עם אבותי. כי הצדיקים, כל מגמתם הוא למקום המשכב של אבותיהם הצדיקים, לעוה"ב. על זה ענה ואמר, בתי, כרסי כרי, כלומר גם ע"י אכילה ושתיה יכולים לנחול חיי העוה"ב. והרועה להכין בעוד משכב וך ונקי לעוה"ב, ירכוש לו הדבר ע"י מאכלים טהורים, כשרים וגאוניים. כי גדול הוא התקון באכילת מאכלים כשרים בזה ובכא, כמסופר בשם הבעש"ט, הוא היה אומר, שאפי' אינו יהודי, האוכל מאכל כשר, שמלוכש בו הקדושה, ובכח האכילה היא עשה שירות לישראל, נעשה עליה. והוא שמצינו בגמרא, ד' יוחנן, מכל מה שאכל היה נותן לעבדו כו' (תחובות, ירושלמי), וכוננו היה כדי להביא תיקון לעבדו.

ונכון לדעת, שהזירות ממאכלות אסורות, כולל גם ההרחקה משבת יחר עם אוכלי אסור במקום אחד, כמו שאמר החכם, "אם תשכ ללחום כו', בין תכין את אשר לפניך (משלי), כי בהתקרבות עם עוברי עברה, הגם שתבטלם

בלבך, בלא יודעים ושיעו עיך, ויביאו לך נזק גדול. כי בהמשך הזמן, תתרגל בזה ותהיה גם אחריתך כמותה. כמרומז בקרא אל תפנו אל האלילים, אלקי מסכה לא תעשו לך, אני ד' (קדושים, כ"ה). ומבואר במדרש (הובא ברש"י), אלילים, אל, כלא הוא חשוב. "ואלקי מסכה", תחילתם אלילים הם, אם אתה פונה אחריהם, סוף אתה עושה אותן אלקות. וצריך ביאור, מהו שאמר סוף עושה אותן אלקות, הלא מיד שהוא פונה לאלילים, אלקות

והמחבר מיידי באין סמוכות. ומ"מ בהפ"מ, יש לסמוך אמ"ש השמ"ח בסי' ל"ז, רכשירה. כתב הכו"פ, ירוקה ואדומה בחדא ריאח, טרפה ממ"נ, אם לא נבלע הדם עדיין, ידוקה מאי עבידיה, ואם לא נפל הדם עדיין, אדומה מאי עבידיה, אך כפי הגרסה יש להפשיר אף ידוקה ואדומה בחדא ריאח, די"ל מקומות מקומות יש, במקום יחד עדיין לא נבלע הדם, ובמקום ב' לא נפל עדיין, מה שכתב הש"ע מראות חריות של דקל, הוה רק ספק, עיין שמ"ח, ג', ומ"מ אנו לא מחשבינן זה לס"ס, הוה ספק חסרון ידועה, שא"א בביאין, ונפסותה בעין חריות, הוה ספק, אמנם בשאר פירושים שם, אתא דחריות של דקל הוה ודאי, כן העלו האחרונים, ומש"ה דקדק המחבר לכתוב בחריות של דקל הוה ספק, לא באינן בפ"מ, ג'). כרומם כו', בין סכום גופיה בין בהדרים שנצבעים ממנו (ש"ך), ובתב"ש כתב, דכרכום שלנו אינו נוטה לגעל רק אדום הוא וכשרה, כרכום היינו חריץ, אמנם מסתימת האחרונים נאחז נראה כן, ועיין לרשב"י, וב"ח כתב, כרכום הוא זאפרין משמע שלנו, והמורה צריך ליוהר שלא יהיה נוטה לגעל (פ"מ, ג'). פשוטא, הוא ג"כ געל, ולקמן בסי' קפ"ח, ד', נתבאר, געל פאטרוה, דינו כשעור, וה"ה הכא טרפה כו' (ש"ך), וכללא דמילתא, כל הנזכר לגעל, טרפה, ואדום נוטה קצת לגעל, ע"כ צריך המורה להיות נזהר שלא יהיה דומה לגעל (פ"מ, ג'). וכן אם היא בבקעת שהיא לבנה, אסורה, ויש מי שאומר שהיא כעין חריות של דקל (מחבר), וי"א דאף אם היא כלובן ביצה, טרפה, והכי נהוג (רמ"א), דהיינו כלובן ביצה אחר שנחשלה, אבל בעודה חיה, אינה רק זהרורית וצלוה, ולא לבן (ש"ך).

(ב) מראה שפולח שנשתנית כל אלו המראות, למראה המותר אינן פוסלות, עד שנופחים אותה, וממרס בה בידו, אם נשתנית למראה המותר, מותרת, ואם עמדה בעינה, אסורה (מתב'). משמע אע"ג דאין מתלבן כמראה הריאה ממש אלא נתהפך למראה המותר, ורש"ל הביא, שמראות הפוסלות צריכין להיות ע"י הנפיחה, ממש כבשר הריאה, ואם לאו טרפה, וגלפער, דהא גם במראה הכשר, יש קצת לקותא כו' (ט"ז). ומי יקל ראש לומר, דמראה כשרה לא הוי קלקל, כיון דהט"ז קורא אותה קלקל, ובנה"ך השיג על הט"ז, וכן דעת הפר"ח והשמ"ח, ובל"י כתב דהעיקר לאסור, ומ"מ דוקא בהפ"מ הפשיר השמ"ח כשמשנתנית למראה המותר (פ"מ, ג').

(ג) מוגלא תחת המראה שפולח יש אומרים, שאין מראות הללו פוסלות, אלא כשהשינוי בעוד מחמתו, ולא מחמת מוגלא שבתוכו, וכן אם בא השינוי מראה מכא שיער שחור, או רפ נצמד המונה בריאה, כשר (מחבר, רמ"א), ולענין דינא, אם לא ברק ולקח המוגלא ולראות אם הלכה המראה פסולה אח"כ, השמ"ח אסר, אבל צריך עיון, כי לכאורה דעת הרא"ה מורה להחיר, אף בלא חלף והלך לו, וא"כ עכ"פ יש לצדד בלא בריקה, וצ"ע (פ"מ, ג').

(ד) מראה כחול כבד, אם אינה שחורה כדיו, אורם, בשר, אלא כמראה הכחול (שקודין בלאו, דומה לרקיט) או ירוקה ככרתי, או שהיא כמראה

אחל מאכלות אסורות רחל

המה לו, אך הענין הוא, כפי מה שדרשו רבותינו ז"ל לאסור קול, מראה, ריח, במבואר בש"ע, אל יאמר אדם אראה בעבודתם, להודיע לאחר שאין בו ממש, ת"ל אל תפנו, וזהו כונת דברי חז"ל, אלילים בלא הוא, אבל אם אתה פונה אחריהם, סופך שאתה עושה אותן אלילים. ומבואר עוד במדרש שם, אל תפנו לראותם, אל תפנו לעבדם, דע"י ראייה בא לעבדו, כי הראיה בלבד גורמת התעוררת התאוה, והרבה פעמים אף הגדול שבגדולים אינו יכול לעמוד על נפשו ולהנצל, בשבא בגניעה בדברים אסורים, המביא אותו ליד נסיון, שעל זה אנו מתפללים בכל יום, ואל תביאנו כו', ולא ליד נסיון כו', כמו שמצינו, באמימר ומד זוטרית ורב אשי, הו קא תבי אחתיה, דבי אזרי מלא, חליף ואולי אטונגא דמלכא, חזאי רב אשי, למד זוטרית, דחזירי אפי' (פניו וזעמים שנתאוה למאכל, רש"י), שקל בעצבתיה, אנח ליה כסומא כו' ע"ש, ומסעם זה מצינו לשון הבדלה בהוהרת טומאה וטהרה איסור והיתר, כנאמר, להבדיל בין הטמא כו', והבדלתם כו', כי הטהרים הללו אין להנצל ממכשולם, רק ע"י הירקה ומרישה, ומשום חומר הדבר, מוטל חוב על כל אדם ללמוד הדינים של איסור והיתר בכלל, ודיני מאכלות אסורות בפרט, כדי לדעת איך להתנהג, ואם לאו, אסור לו לאכול בשר, כמבואר בחז"ל, תניא, רבי אומר, עם הארץ סוכר לאכול בשר, שנא' (ויקרא, א'), זאת תורת הבהמה והעוף, כל העוסק בתורה, מותר לאכול בשר

הכבד (או כמראה חטחול). או שהיא אדומה, אפי' בתכלית האודם, כשרה (מחבר). מראה הכחול, והיא מראה לאזור, ודומה לרקיע (ט"ז). ואודם אף שנכנס לבשר, כשר. ומראה מותר, א"צ שינוי כלל אחר נפיתו (פמ"ג). כתב בבדיקות, שמראות כשרות, אינן כשרות עד שיתלבנו קצת בנפיתו, ולא נראה (ש"ד). וי"א אם יש מכה מכה בדופן נגד האודם בדופן נגד הריאה האדומה, טרפה, וצריך לבדוק אחר זה, והכי נהוג (רמ"א). כתב רש"ל, ומה אעשה, שרוצה להכריע נגד כל הגדולים, דפירושו, כשרה בכל גווני דאדומה, וע"כ במקום פ"מ יש לחלק. ואף לדעת המטריף מודה באם אחר הנפיתו חודרת למראה ריאה, מ"כ הגה אחת, קבלה על מראה חשחור שאינה לקותא, אלא עד שיכנס תוך ב' חקרומים, ונכנס בבשר, ואומר אני ישראל מברונא, שאין לסמוך על הדבר כו', ואף שאין נכנס לקדומים כלל, אלא המראה מלמעלה על הריאה, היא מראה פסולה, וטרפה, כתב עוד, מעשה בריאה שהיתה ע"ג חוט עב כפ' חוטי, וארך כשיעור אצבע, והיא בראש החוט בועה אחת מלאה מוגלא, והרגשתי שהיה בו דם, וחתכתי החוט למטה עד שיצא הדם לראות אם ישתנה ללובן, ונשאר המראה כבתחילה, והפסותיה, עכ"ל. דבר פשוט, שגם בעוף פוסלים מראות פסולות בעוף המראות כמו בבהמה (ט"ז). אדומה, אם נשתנה למראה חמור, יש להכשיר, אף באין הפ"מ. ובדין מראה פסולה שלא נכנסה רק לקרוב העליון לבד, דעת הפ"מ להכשיר. והשמ"ח הקיל לצורך גדול בהאדים עור א'.

(ח)

קליפות, ווארצלין בריאה אם יש בה קליפות כמו נתק והיא שלימה, כשרה (מחבר). משמע דבעי בדיקה ע"י נפיתו, ובל"י כתב, שנ"ל דהיינו ווארצלין, וצריך קליפה, וכוונתו דקליפין הווארצלין, ואח"כ נוסחין לראות אם שלימה, ואם לא נפה, שאלת ובדיקת הריאה בעוף טרפה, ועיין פ"ה, דכשר בלא בדיקה, וה"ה אם יש פירכא מנתק לנתק, דכשירה, ומ"ש חב"י דהן ווארצלין, אין נראה, דהן כפני אדם מצורע, והן עשיות כקליפת השום ובצלים, ומכל מקום לדינא, הווארצלין יש לקלוף ולנפחה, ודע, שכל הפוסל בבהמה, פוסל בריאה של עוף, הן מראות ובעויות ופירכות, ובמקום שמונחת בין הצלעות, שם דרכה להיות נפרד, הא פירכא במקום אחר, פוסל בה, אלא שאין צריך לבדוק אחר ריאה של עוף, שאין הטרפות מצוי בה (פמ"ג).

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

בהמה ועוף, וכל שאינו עוסק בתורה, אסור (פסחים מ"ט). ויש לדקדק, אמאי נקט בשר בהמה ועוף, ולא נקט גמי דגים ושאר נפש חיה, דכתיבי בהאי קרא, ונראה לפרש, דודאי לכן נז לא הותר כל בשר, דכתיבי, "כי רק עשב השדה נתתי לכם את כל" כו', אלא ישראל שקבלו התורה, נצטוו להבדיל בין השמאה לסוהרה, וע"ז דמו בקרא, "ואת תורת", דהיינו העוסק בתורה, ויודע להבדיל בין הטמא לטהור, וכל שאר איסורים הנוגעים לאכילת בשר, כגון דם חלב, ובשר בחלב, וגיד הנשה, הותר לאכול בשר, ולא לבני נז, שודאי יכשלו בו להחמיר האיסור. לא כן בדגים, שבקל יוכל להבדיל בין שיש להם קשקשת כו' (מהרש"א). בשביל זה צריך כל אדם ללמוד לדעת את דיני איסור והיתר, כמבואר בראשונים וז"ל, ושאלתם, והא דאמר רבי אליעזר, כשנכנסו חכמים לבקר, היה שונה ש' הלכות בנטיעת קישואין כו', ובקשתם לידע אם נתפרש מן ההלכות ההן כו', והיו יודעין שצוה המקום בתורה להמית את המכשפין, וצריך האדם לגלות מה הם מכשפין, למען ידעו מה הם הורים כו', ולפיכך כתיב, "לא תלכד לעשות", אבל אתה למד להבין ולהורות כו' (תשובת הגאונים, על הגמרא סנהדרין, ס"ח). וכן מצינו ברמב"ם בהקדמה לסדר טהרות, שהרים הקב"ה את ישראל לנקודה היותר גבוהה של טהרה ובריות הנוף, ומהזיר על הזהירות בעניני סומאה וטהרה, שצריכים לדעת אותם, כמו ק"ש, שכל א' יודע בע"פ, לא יספיק

סימן לט.

דיני בדיקת הריאה, ובו כ"ה סעיפים.

(א) אם צריכים לבדוק אחר טרפות. בדיקת הריאה. נפירות הריאה. בדיקת פנים וחוצי. השליך הריאה בלא בדיקה, מה דין החלב. (ב) כלב או עכרים שנטל הריאה קודם הבדיקה. (ג) ישראל או עכו"ם שהוציא הריאה קודם בדיקה. אונות או אומות, הסרוכות זו לזו. כסידון, שלא כסידון. סירכא למטה מחציו באונות, באומות. מיעור בסידוכות. קדום בין אונה לאונה, או לאומה. סירכא מינה ובה. סירכא בפולה. (ד) ספק אם הסירכא בנב או בחיתוך. (ו) סירכא בורדא. בי ורדות שנסרכו. אם מהני מיעור בורדא. (ז) נסרכה האונות או אומות לגרברת. לשמנוניות. אם האונות או האומות דבוקות לגמרי. (ח) סירכא תלויה. מכועה. (ט) ממקום למקום. סירכא על הקמט. אם מהני מיעור. סירכא תלויה העולה בנפיהה. סירכא תלויה שנתנתקת עיי נפיהה. (י, יא, יב) דין מיעור ומשמוש בריאה. (יג) דין קילוף בסידוכות. מיעור בגדים וטלאים ועגלים הרכים. עד היכן מיקר דך. (יד, טו, טז) הכחשת הבדקים (יז) הקונה ריאה, ונמצא סירכא במקום הטדיפה, והמוכר אומר שהיא במקום הכשירה. אם הגיה בהחמות בין שחיטה לבדיקה, בבית עכו"ם ששוחטים שם. (יח, יט) ריאה שניקבה ודופן סותמתה. (כ) סירכא תלויה בשיפולי הריאה, ובסוף הסירכא, תלוי קעין כפתור. עצם הנמצא דבוק בריאה. עצם הנמצא בחלל הגוף. עצם של דגים הנמצא בריאה. (כא, כב) אומה סדוכה לדופן, ויש מכה בדופן. (כג, כד) אם כל הריאה דבוקה לדופן. (כה) ריאה שנמצא עליה כשר בלוי. וארצילין הנמצא בריאה.

(א)

כתב, דחומרא יתירא לבדוק אחר חסר וחליף כו'. דמדינא לא בדקינן, אלא אחר פירכות, ובהשאר סומכין ארובא. מ"מ כיון דמדברי כולם דמדין דמדינא הוא דיש לבדוק אחר כל טרפות הריאה. והרשב"א בחידושי כתב, דאם אינו בודק, הוה כמעלים עין מאיסור, לכן היה אבעבועות וחסר ויתיר כו' נמי הכי הוא. ומיהו אחר נקבים לא בדקינן (פמ"ג). וכל הפורץ גדר כו', משמע בדביקה זו דרבנן (ש"ך).

נפחת הריאה ונתגז ג"כ לנפוח כל ריאה, אפילו לית ביה ריעותא (רמ"א). אבל אי נאבדה בלי נפוח, לכ"ע כשרה, כיון דבבדיקה כו' (ש"ך). ובקצת מקומות מקילין שלא לנפחה. רק אם היתה בה סירכא

לבדוק אחר פירכות אין צריך לבדוק אחר שום טרפות מן הסתם.

חוצ מן הריאה צריך לבדוק בבהמה וחיה, אם יש שם סירכא. וכל הפורץ גדר ישכנו נחש (מחבר). אין צריך לבדוק כו', דרוב בחמות בחזקת פשרות (ש"ך). והיינו חזקה מחמת רובא, והוא חזקה מבוררת, ואפי' לא חיתה י"ב חודש. ולא מיקרי אפשר לברורי משום דפורח גדול הוא לבדוק אחר כל ח"י טרפות (שפ"ד) חוצ מהריאה שעלולה ליטרף מפני הסידוכות ושאר טרפות דשכיח בה (ש"ך). ומיעור חמצוי גזרו בו חז"ל, ומשמע מהש"ך, דגם שאר טרפות, כמו חסר ויתיר ואבעבועות צריך לבדוק, ולא ידעתי מנ"ל הא. ובלח"ה

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

לך הקריאה והעברה עליו, שזה בלתי מספיק, עד שיהא דיגיל על לשונך, כמו קריאת שמע (רמב"ם). וכשם שמאכלות אסורות ומתעבות מטמאות את האדם האוכל אותן, כן האדם שאינו טהור בגופו ובמעשיו, ולפעמים אף רק במחשבה שאינה טהורה, יכול לתעב את המאכל, שמצד עצמו הוא כשר וישר, כמו שמצינו בחז"ל בענין אכילת קרבן פסח, שנים אוכלים פתחיהן, אחד אוכל לשם קרבן פסח, ואחד אוכל לשם אכילה גסה, ועליו נאמר הפסוק, 'ורשעים יכשלו בם', בהמחשבה היה פוסל את הבשר, ונקרא רשע על זה. וכן מבואר במנרא, שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם כו', שגדול כה ספק, והוצרך לשאול לחכם להתירו (חולין, ל"ו, רש"י). מדמה לה לפיגול, שהוא דבר הנאסר במחשבה בקרבן בחוץ למנו או חוץ למקומו, כך בהמה שהורה בה חכם. קודם הוראה היתה להיפ' מחשבה השואל, היא דבר איסור (מהרש"א). לכך צריך כל אדם ליהרהר, לא רק מאוכל מתועב, אלא ליהרהר ג"כ, שהוא כעצמו לא יתעב את האוכל

(ב)

נאבדה הריאח קודם בדיקה מי שקרע בטן הבהמה, וקודם שתרבק הריאח בא כלב או עכו"ם ונטלה והלך לו, הרי זה מותרת. ואין אומרים שמא נקובה או סרוכה היתה (מחבר), אבל אם חשליכו במזיד, לכ"ע דינא כמו ביטל במזיד איסור דבריהם (ש"ך). והיינו אפי' לידון בה"מ אסור לו, ולאחרים מותר בלא שיקח דמים. ופ"ת הקיל, ואומר דלא היה דק מחמת מנהג. והמעין בריב"ש יראה, דהוה מבטל איסור דר', וכן הסכים השמ"ח לאסור. וכתב עוד, דבאותן מקומות שנחגו לנפוח, קבלו עליהן חומרת בח"ג, ואי לא נפוחה, הרי נפחת חריאח כמבטל איסור. ומכל מקום בהפ"מ יש לחקל בזה (פ"מ"ג). ואין אומרים שמא נקובה היתה, דרוב בהמות בחזקת כשרות הן (ש"ך). ויש מחמירין בנאבדה הריאח, ואין להתיר דק במקום הפ"מ, או בגדיים וטלאים וחיות שאין סירכות מצויות בהם (דמ"א). בספרי הוכחתי בכמה דאיות דלכ"ע בדיקת חריאח אינו אלא מדרבנן, לזה רקד הרב ואמר, ויש מחמירין, ולא כתב ויש אוסרין כו'. חכמים החמירו בדבר, כדי לחזק דבריהם (ש"ך). להתיר בגדיים וטלאים בנאבדה הריאח כו', מדברי הר"ץ שכתב דלהכי אין נוהגין למעך בגדיים וטלאים ועגלים, כיון דסירכא לא שכיח בהו, והאי נסרכה אמרין, ודאי סירכא גמורה היא, הוה נראה להתיר אף בעגלים הרכים אם נאבדה מינעון בגדיהם, הריאח, אבל הרב כתב פלאים, עגלים טעמא אחרינא, כי חסיריפא עדיין רכח ומנתקת. ואפשר דה"ק, דהסירכא לא שכיח בהו, וכיון דנסרכה, סירכא גמורה היא, והאי דניתקת, מפני שהיא

עוברת ע"י משמוש, וכן עיקר (רמ"א). וה"ה כל שאר ריעותא, כדאמרין בש"ס גבי ריאה דאושא, וגבי אטום בריאה כו' (ש"ך). ומיהו אם בעינו להוציא הריאה לחוץ באין ריעותא ולברוק במראית עין, או בדיקת פנים. חוץ. דרי בבדיקת פנים, בזה כתב השמ"ח, רמיש"ש ומשאר פוסקים מוכח דדי בבדיקת פנים. אמנם כתב שכמה גאונים גזרו איסור, שלא לסמוך על בדיקת פנים, כי מראח ויובש, א"א להכיר היטב בפנים, כ"א שוחט ובורק מכמה שנים וירא ד', יוכל להכיר שמקום המראה הוא צונן וחלק, א"כ ודאי קעת בעה"ד ראוי שלא לסמוך על בדיקת פנים (פ"מ"ג). כתב הב"ח טבח שחט פרה, ויש לו חלב ממנה, ורוצה למכור הבשר לא"י, ולחשליך חריאח, אי שרי החלב, והשיב, דקודם ג' ימים אין לחוש, דאי נמי ימצא טרפה, קודם ג' ימים שרי. וחסד ויתיר לא שכיח, דבורקת משום סירכות וברעות, ואגב בדיקת חסד ויתיר, תרע, דהא בעל התרומות מתיר בגדיים וטלאים. ואם נמצא מכת ישינה בצלעות, שנסרכה הריאה, חלבל אסור, אף קודם ג' ימים, והכלים אין לאסור קודם ג' ימים, דנטיל מדרבנן עכ"ל. ולמרנו מדבריו, דכי אמדינן דקודם ג' ימים אין לאסור, היינו בהוגלד לחור, הא כשרואין מכה ישינה בצלעות, דמראין דהרבים דמכה ישינה, האי ימימי ימימה אוסרין עד י"ב חודש. ומה שהתיר הכלים לאחר מעל"ע מטעם דהוה סד"ר, כבד נתבאר במקום אחר, כיון דספק, הוה מה"ת, ואח"כ ע"י לגלול הוא דר', איך לומר דר' להקל כמ"ש מהריב"ל. ובכו"פ הסכים להתיר תוך ג' ימים אם נאבדה הריאה מס"ס, ואין אני דואה ס"ס. ומ"מ לדינא אמת חוי, כמבואר לעיל (פ"מ"ג).

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

הכשר במחשבה, בגוף או בידים טמאים. וזה תלוי בזה, הוהירות בטהרת הגוף גורם להרחקת האדם ממאכלות מתועבים. כמו שמצינו בחיל, שבימי הגזירות הקשות, בעל אכסנאי אחו, שהיה מוכר בשר כשר וגם בשר נבילה. וכדי שלא יכירוהו שהוא יהודי, וכשנכנסו אנשים אצלו לאכול, אי מש ידיו, ידע בזה שהוא יהודי ונתן לו בשר כשר. וכשלא רחץ ידיו, נתן לו בשר טרפה וחזיר, פעם אחת נכנס אחד לחץ ידיו, ונתן לו בשר חזיר, וכשבא לחשבון, ראה שהוא חושב לו יותר משאר פעמים. והתשובה על מיתאמו היתה, כי היום נתן לו בשר חזיר שהוא יקר. אז לחש לו באונן, הלא יהודי אינו אמר לו האכסנאי, תצא רוחך! מדוע לא רחצת את ידך? וחשבתי שאתה אינו יהודי (מ"ד).

זהירות ממאכ"א בילדים וזה רב נקיות הגוף צריכים להקפיד, אלא גם בטהרת לבושי הגוף צריכים לזהר. כמבואר במעשרים וז"ל, המלבושים הם לבוש הגוף, והגוף הוא לבוש הנשמה. ובטהרת המלבושים יעורר טהרת הגוף, ובטהרת הגוף יעורר טהרת הנפש. לכן מחויב לראות שיהיו בגדיו טהורים מטוהן וטומאה (שליה). ורבים נכשלים בנתינת דברים אסורים לילדים קטנים, מבלי ידיעה שהדבר מביא נזק גדול לילדים. כמבואר בטוה"ש בענין נתינת חינוך למינות נכרית, ומביא מירושלמי חגיגה,

בית הלכות טרפות סימן לפ שמואל

דכה. ועיין לעיל ס"ק ל"ח. איזו נקרא גדי וטלה ועגל (ש"ד). ועיין שם"ה. דכ"ז שיוצקים ולא אוכלים לא שכיח בהו סידכות, ויש להתיר אם נאבדה. גם בבהמה גדולה אם נבדקה מטריכות, ולא נקרא טרפות, כתב להתיר אף באין הפ"מ, דמיא דגדיים וטלאים. ואף שיש לחלק בין גדיים וטלאים לבהמה. מ"מ יש להקל כדבדיו, וצ"ע בזה. וחיות, אין טריכות מצויות בהן. אמנם בפרישה ובכה"ג כתבו חזן מאילח (פמ"ג).

(ג)

הוציא הריאה קודם בדיקה בא עכו"ם או ישראל והוציא

הריאה קודם שתבדק, והריאה היא קיימת, נופחין אותה (מחבר). בסעיף ד' כתבתי, דכאן צריך להניח הריאה בפושדן ולבודקה. ולירדן, אין תקנה (ט"ו).

(ד)

סירכא כסדרן. אונא הסדוכה לאונא, שלא כסדרן. הטעם. או לאומה. בין סדוכה מעט. בין סדוכה כולה.

שלא כסדרן. טרפה (מחבר). סדוכה, פי' חוט של ריר יוצא מזה ונדבק בזה. וטעם טרפות הסידכא, פי' רש"י דאין סירכא בלא נקב. שהריאה שואבת כל מיני משקה. ונעשה עב בתוכה. ויוצא מעט דרך הנקב ונקפה, ונעשה קדום, וסופו להתפרק. והתוס' כתבו, אף שאין עכשיו נקב סופו להתפרק

שיפת רש"י. ויהיה נקב (ט"ז). ושיטת תוספתא. ראב"ד. הראב"ד כסדרן כרש"י, דבדורא מחמת נקב

באה הסידכא. וכסדרן באה בלא נקב. ואין חילוק בין אם היא דקה או עבה, או ארוכה או ספוג זה בזה, הכל סירכא מיקרי ואוסר בזה (פמ"ג). כסדרן כשרה אף בלא בדיקה

(מחבר). לרש"י הטעם, דאע"פ שיש נקב חבירו סותמו ומגין על הנקב, והקדום הולך וחוק. ולתוספות אמרין בכסדרן הטעם, שאין סופו להתפרק (ט"ז). הפ"ח הביא מעשה דהוי מחמץ תחובה בין חתיתוכין, חצי באונא זו, וחצי באונא זו. והיה סירכא מכסה כל הנקב. ושאלו אותו מה לדינא, והשיב לאסור, דטבע בדול לאכול ולהפסיד הבשר. ועוד, דהסידכא צריך לכסות את פי הנקב, ויפח חורח. ואפי' אם היה המחט רק בחיתוך א', ולא היה החוד בחוץ, רק שזה לחיתוך, והסידכא היה מכסה הנקב, ונסרכה לאונא חברתה, ג"כ יש לאסור. דטרפה שנטרפה מחמת מחט, אין לה היתר. וכל זה הוא בפ"מ. דאי לא הכי, לירדן אין דיני דין שלמות, וא"כ ה"נ כאן יש להטריך (פמ"ג). מיהו אם בדקו בכסדרן ונמצא שם נקב טרפה (מ"א). ואין נקרא כסדרן אלא בשתיים זו מצד זו, מחיתוך של זו לחיתוך של זו, ואפי' היא כאלכסן, ואפילו יש בה פילוש. אבל מגבה של זו לגבה של זו, או אפי' מחיתוך של זו לגב, או משיפולי לשיפולי, או משיפולי לחיתוך. או מחודת של זו לחודת של זו שאצלה. או אפי' מחודת של זו לחיתוך של זו שאצלה, נקרא שלא כסדרן (מחבר). וי"א דאפי' בכסדרן צריך בדיקה שאין נקב בדיאה (דהך סתומה לא חשוב שפיר סתומה כו'), והך בדיקה מבואר בש"ס, דהיא בפושדן. וכ"כ הטור, דהאי דנפחין הוא במיא דפושדן כו'. הטעם דצריך בדיקת פושדן, פושדן, כדי שירגיש בנקב כל דהו. א"נ, אם ינפח בלא בפושדן. וכ"כ הטור, דהאי דנפחין הוא במיא לדופן, נסדך קדום שלה מליות הדופן (ט"ז). ומאחד שאין אנו בקיאים בבדיקה, כל מקום דאיכא דיעותא, יש להטריך כל סירכה (דמ"א).

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

שדברים טמאים מטמאין את הלב, וזהו דבר שהוא בדוק ומנוסה, שזה היתה סבה לאחר שיצא לתרבות רעה (יורה, פ"א, ד). ולפי שבזמנינו אין נוהגין מכל זה (שהמיניקות הישראליות אינן נזהרות מדברים האסורים) דוב הבנים יוצאין לתרבות רעה. והן הן עני פנים שבדור, ואין יראת ד' נוגעת בלבם, וכשמוכיחם אותם, אינם מקבלין מוסר (פרי"ח). ולכן הפה תופס מקום חשוב כ"כ, בין אברי האדם, עד שחלק אחד מהתורה נקרא על שמו, תורה ש"בעל פה". ונקרא גם פה קדוש, כי זהו השער שדברים צדיקים יבואו בו, ופתח פתוח הוא, שעל ידו נכנסים תשמושי הגוף והנפש. והאדם הוא שומר הפתח המפכת, שרק דברים טובים וישרים צדיקים יבואו בו. וכל מי שרוח אלקים בו יתן אל לבו, שעל פיו יצאו ועל פיו יבואו החיים והמות, הטוב והרע, במבואר, החיים והמות ביד הלשון. וכמורמו בוורה הק', בפסוק "אל תחן את פיר לחייתו והמות, הטוב והרע, במבואר, החיים והמות לפיה" (שם). אכ"ר יוסי, שזה נאמר על הזמן שנים את האדם על מעשיו, ע"ז נאמר הפסוק הזה. כלומר, שכל הדינים והגזירות שהאדם סובל, הוא משום שלא שמר את פיו וטמא אותו, ע"ש. וכן אמר שלמה, שומר פיו ולשונה, שומר מצרות נפשו". והוא בהסכם עם חכמי ישראל, שבעיקר צדיקים להקפיד בדברים הנכנסים

למעלה מחציון (ש"מח). ואפילו אם עומדת בכסדרין, ונפרדו האונות עד שנראה מקום הסירכא, נקרא ג"כ כסדרין (ש"ך). אפילו מפולש, וכן נוהגין להכשיר כי האי בכסדרין (דמ"א). ובחפ"מ יש להכשיר במפולש אף בין אונא לאומא (פמ"ג).

ואפי' באלכסון, כל שהאלכסון כולו למטה מחציה, וכל היתר שלמטה מחציון היינו כסדרין דוקא, כנ"ל. ומ"ש דמ"א כאן עד אמצעיתו כו', לשון ברור, דשם אפי' איכא חלון אין איסור, משא"כ למעלה מחציה, דשם טרפה עד למעלה, וכן עיקר (ט"ז). הא אם הולכת הסירכא באלכסון, וראשה האחת למעלה מחציון, טרפה, וכן אם חבשר מקמיט, שהסירכא קצרה, טרפה, ופשוט, וכ"כ בשמ"ח. ועיין בשמ"ח, י"ד, דיש להקל בפירכא, היכי שאין מנהג, עד אצבע מחשיפול (פמ"ג), וכן אם יש קרום

קריום בין אונח לאונח בין אונה לאונה, או בין אומה לאונח כסדרין, יוצא מעיקרו (פי' שאינו מפולש, אבל אבל אם יש בו חלון, דינו כסירכא, ש"ך, וכל שיש חלון לאו קרום מיקרי (פמ"ג). עד אמצעית, אין להטריף, ודרך הוא להמצא כך, ואין זה סירכא (דמ"א). הט"ז העלה לדינא לאסור בחלון בין אונה לאומה, והשמ"ח הקיל בהפ"מ בין אונח לאונח, מיהו ע"י מיעוץ ודאי מהני (פמ"ג). כמין קרום כו', בב"י פסק, דאין חילוק בין קרום עב לרק כו', וכן נוהגין להכשיר בכל ענין (ש"ך). הא במקום אחד עב ובמקום א' רק, או שיש חלון ודאי לאו קרום הוא, ואם יש בועה בין חקירות הנה, יש לעיין ביה, ונראה לצדד להקל (פמ"ג). עד אמצעיתו כו', אורחא דמילתא נקט, שכן הוא דרך קרום להמצא, אבל אין הכי נמי אפי' יותר מאמצעית

אין אנו בקיאים בבריקה כו', פי' בנפיתה. ולפ"ז מה שאנו בורקין בנפיתה, ושמן דוק על מקום הסירכא, וסומכין ע"ז להכשיר, היינו לפי שכבר עברה הסירכא ע"י משמוש, ממילא לא היתה כאן סירכא כלל, בזה אנו מצדיקין בדיקה לחומרא, דאם תבצץ היתה טרפה, ואם לא תבצץ, כשר. ומ"ש כאן דמ"א דיש להטריף, כיון שא"א בקיאים, היינו כל שאינה עוברת ע"י משמוש, ויש כאן סירכא וטרפה, אלא שאתה בא להכשיר מכח הבריקה שלנו, וזה אינו מועיל, כיון שאין בקיאים בנפיתה כו'. והקשה בפרישה, על מה שאנו בורקין ברוק, ולא מניחין כל הריאה בפושטין, ועושין שלא כרין. והשיב מו"ח ז"ל, רכבר עברה הסירכא ע"י משמוש, והבריקה שלנו אינה אלא לחומרא (ט"ז). מה שאנו ממעכין משמוש ומיעוץ, בשאל כסדרין, ושמן דוק העיקר היא המיעוץ, והרוק

הוא לחומרא. ואם לא בדקה ברוק ונאבדה או נקרע, דעת השמ"ח דאסור אפי' ברעבר, וכבר נתבאר בס"ד, משי"ז, דבהפ"מ יש לצדד להקל, אמנם מה שעתה יש מקצתה כו' בסירכא שלא כסדרין, דאם נקרע ולא נבדקה במיעוץ ומשמוש, אומרים דאוקי אחזקה, דאפשר היתה עוברת, חלילה להזכיר זה. ודבשאל כסדרין בחזקת טרפה קיימא, כ"ז שלא עברה ע"י מיעוץ ומשמוש, דחמיעוץ גופה קולא גדולה היא, ויש לראות, הא רכ' הט"ז בס"י ל"ז, דסירכא מתוך בועה למטה מחציון, לא היה תר"ל, דרש"י אטא, הא נקב הנה, א"כ ריעותא מיקרי, ואולי סובר דהעיקר כתוספות (פמ"ג). ויש להכשירה, אם היא (הסירכא) מעיקר האונות עד חציון (אפי' בלא בריקה, ש"ך). ובמקום שיש מנהג, יש להקל עד אצבע סמוך לשיפול, ובמקום שאין מנהג יש לאסור

א ח ל

מאכלות אסורות

ח ר ח

לפה, בניגוד לחכמי האומות, שלדעתם צריכים ליהור רק בדברים היוצא מפיו, ואינם נותנים לב לדעת, שהאי הוצאה הכנסה קרי ליה, כי היציאה תלויה בהתכנסה. אם מכניסים דברים נאותים, או גם היציאה כזאת, ולכן עם ישראל קדושים הם, כי מקדישים על קדושת הפה, הגורם להביא את האדם לידי צדקת וישרת לב. כמבואר במפרשים ברמזו על משמעות האותיות של אלף בית. ס', ע', פ', צ', האות ס', הוא סגור מכל הצדדים, ומרומו בזה, כאשר חסריו ענין שלא להסתכל ברע חיו, והסגור פיר' שלא לאכול דבר האסור, ושלא לדבר רע, די לך בזה שתאה נקרא צדיק, וכשנענש האדם נענש גם הפה, כמבואר, שכשנכנסו רבותינו לחרם ביבנה כו', מכה זו מפני מה מתחלת בבני מעיה, וגוברת בפה כו', כפינו שאוכלים בה דברים טמאים (שבת, ל"ג). לכן אם הפה מניח ומקבל מאכלים טהורים וכשרים, ואמרות ה' טהורות בתורה ותפילה, בזה הוא מקדש את פיו, והוא שמור ובטוח, שלא יוציא מפיו דברים רעים ומתועבים, כמו שקר וחלילה ולשון הרע וכדו'. כי יש כח גדול וחזק בהאמרות ודעות, ואף כשיכנסו לפיו של רשע, מביאים לו תיקון. כמו שמצינו בבלעם הרשע, שכשנכנסו דברי אלקים לתוך פיו, לא היה יכול כבר לדבר דברים רעים, ובאו ברכות במקום קללות, הגם שבמחשבתו הרעה היתה לקלל, שלשם זה

ולש"ך כשרה בלא מיעוץ. והשמ"ח הוא חמכרין ע"י מיעוץ להתיר בין נסרבה הכפולה ראש השני למעלה מחציון או מגב האונה, דלא הוה ס"ס. ע"ש. והמקיל ע"י מיעוץ, לא חפסיר (פמ"ג). ואם יוצא סירכא תלויה מהדיבוק שבין אונא לאומה, ונפרכה באותה אונה או אומה עצמה, כשרה, ולא אמרין דדילמא סירכא זו באה מהאומה, וראשה השני נסרך לאונא, דהוי ס"ס, ספק מחמת הריאה, ספק מחמת הדיבוק, ואת"ל מחמת ריאה, שמא בא ראשה האחד במקום שנסרבה אליו ראשה השני, עכ"ל ב"י, וכתבו האחרונים שאינו כשר, אלא כשאין בשר הריאה שתחת הסירכא מקמט בנפיהה (ש"ך). חיסור לשון יש כאן, וכן צ"ל, סירכא תלויה או מינה ובה, כשר. דהוי ס"ס כו', וחולק אהט"ז, דאזיל לשיטתיה בנה"ב, דסירכא מינה ובה כשרה, ולא הוה תר"ל, דמשם א' תא (פמ"ג).

(ח)

ספק בנב או בחיתוך אם נסתפק אם היא בנב או בחיתוך (פי' שנסרבה בשפת האונה כסדרן, אלא שיש להסתפק אם היא מחיתוך לחיתוך וכשירה, או מגב וטרפה, אזינן בתר רוב בהמות, שהם כשרות, ומטעם נשחטה הותרה, ט"ז) וכשנפחין אותה הרבה, נראה שהיא בחיתוך, וכשאין נופחין אותה כ"כ, נראה הסירכא שהיא בחוך, כשרה (מחבר).

(ו)

עינונותא דורדא שנפרכה עינונותא דורדא, לכל מקום שתסרך טרפה, אפי' לכיס שלה. ואפי' כולה נדבקה בו (מחבר). דבכל מקום הוה לגבה שלא כסדרן. מ"כ בשם א"ז, מעשה בבחמה, שהיתה

כו', דבליכא חלוק מבשרין, אפי' נדבקה כולה ביחד, מראשו ועד סופו (ש"ך). ויש לתמוה, כיון דלפ"ז עיקר דבוחא השמיענו הרמ"א, דאף למעלה מחציון כשרה, וא"כ עיקר חסד מן הספק, דהא כתב עד אמצעיתו כו', וצ"ע (פמ"ג).

ואין דרך קרום זה להמצא, אלא בין אונא לאונא או לאומה, אבל לא בשאר מקומות, ואם נמצא בשאר מקום אינו אלא סירכא, וכל מקום שהסירכא כשרה אף אם יש סירכא תלויה, גם באותן סירכות, והוא נקרא סירכא כפולה, כשר (רמ"א). אבל אם גם אותה סירכא נדבקה למקום אחר, טרפה. ואפי' לאותה אונא עצמה כו', ולא מהני בזה מיעוץ ומשמוש, כיון שבמקום אחד יש תר"ל (ט"ז). משום דסירכא מינה ובה אסורה, וא"כ ליכא אלא חרא ספיקא, שמא מהליתות הסירכא באה, וכן פי' התב"ש, כ"ג, דעת הט"ז, והפ"ח, י', הסכים לדעת הט"ז, להטריף מינה ובה, והא דכתב הט"ז, דאם אותה סירכא נדבקה למקום אחר כו', הוא לא דוק להוציא שאינה דבוקה כלל, אלא ד"ל שאינה דבוק לגב אומה או אונא או למעלה מחציון, ובה איכא תרי ספיקא לאי, אבל אם נפרכה הכפולה לסירכא עצמה, לא למטה מחציון, אף להט"ז כשרה, ומ"ש דלא מהני מיעוץ ומשמוש בזה, כדין תר"ל, כן הוא מדינא. אבל התב"ש, ט"ו, התיר ע"י מיעוץ, אם הסירכא העיקרית אולא ע"י מיעוץ. אבל לא באם שהכפולה לבר עברה, והש"ך, י"ז, ס"ל דאף אם דבוקה לגב או למעלה מחציון, ג"כ מותר, משום דהוא אזיל לשיטתיה בס"ק כו', שהתיר מינה ובה, ונמצנו למדין, דאם כפולה לסירכא עצמה, גם בחיתוך למטה מחציון אף הט"ז יודע כשרה ובדבוקה למעלה מחציון או לנקב, לט"ז טרפה ולא מהני מיעוץ,

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

הלך לשם, אבל מחשבתו נהפכה לטוב בפיו שנחשד לשעז בדברי ד' שהושמו לתוך פיו באמרו, כה תדבר, כבבואר בוהר הק', שתיבת כה, ידמו לבחינת קדושה, ואמרו, כה דברי כאש, שהיו מכלנים את פי רשע כשנבטו לפיו, וקדושת הדברים הביאו חיתוך למחשבתו הרשעה. כמו שמצינו בנחשבת בלע לבלעם על שלא קלל את ישראל, ואמר לו אשר ישיש ד' בפי אותו אשמוד לדבר, כו' הלא כו' כל אשר ידבר ד' כו', וזהו שנאמר בחז"ל שנתן לו הכה ורסן בפיו, ומה היא החכה, וישם ד' "דבר" בפיו, ולפי זה נתישב הדבר, למה הלך ולא קלל, כי זה קדוש הוא גורם עיקרי להשגת התורה, ויש רואים רמו לזה, כמה שאנו קוראים פי' שמיני חיכך אחר פסת, כי בפרשה זו נזכר ישראל שיתחלקו עמם ממאכלות אסורות, שא"א לבוא להשגת התורה, עד שישמור א"א ממאכא"ס, ובפסח ע"י אכילת מצה, נתקדש פיהם של ישראל, וחיכך אחר פסת אנו קוראים פי' שמיני, כדי שנשמור את עצמנו ממאכ"א, ובבואר בירושלמי, וז"ל, עד שאתה מתפלל שיכנסו דברי תורה לתוך פיר, התפלל שלא יכנסו באכ"א לתוך מעיך, ונאמר, זאת תורת הבהמה, כלומר, התורה תבוא אצלך ע"י הבהמה הסתורה, ולא רק הגוף והנשמה, כי אם גם המקום גורם להרכשת קדושה וטהרת המועיל להתדבק עם קונו, כמרומו במפרשים בדבר

טרפש הלב, או לרחם, או לאלמרא שקורין מולגא. או לסמפון היורד בין שתי הערוגות. או לקנח הלב או לשמנונית הסמפונות, או לכבד, טרפה (ולא מהני בדיקה, ש"ך). ואפילו היא דבוקה לאחת, ממקומות הללו בלי פילוש (מחבר).

ויש מקילין אם האונות העליונות הסמוכות לגדרת, דבוקות ממש בגדרת, ואין ביניהם חלוק שיוכל להכניס אצבע ביניהם. וכן אם היו האונות או האומות דבוקים לגמרי, מראש, ועד סופן, לשומן חיוור בין האומות (דמ"א). דבוקות ממש כו', משמע דאע"ג דליכא חלון, כל שאין האבר כולו דבוק לאברו, טרפה, אבל יש מבשורי בדיק לגדרת, או לסמפון שומן, אפי' יש חפרש שנתפצל, כל שאין חלון, דהיינו שסתום משני צדדים, והפרש בינתים דוקא (ש"ך). וחלפה למעשה, כ' השמ"ה, כ"ה, דאם יש חלון שיוכל לחניח אצבע קטנה שם, ולא אגודל המוכר בכ"מ, ואם פרודות בסופן כשיעור אצבע, המקיל לא הפסיד. ואם בעיניו שכל הרוחב יהיה דבוק לגדרת, או כיון שאורכו דבוק, אין לחוש, כתב דאין להקל כ"א כשהפסיד דרוחב פחות אצבע קטנה. ויש לעיין, דמסתמת דמ"א משמע, כל שהאורך מרובק, אין לחוש, וצ"ע. ועכ"פ זה דוקא כשהן מרובקין דבוק גמור, הא סידכא, לא (פמ"ג). צ"ע, מ"ש בדבוק לגדרת שכשר, כל שאין יכול להכניס אצבע ביניהם, ואע"ג דבמעשה דראבי"ה לא היה יכול להכניס אפי' מחט. מ"מ, הא כתבו שם בשם דאבי"ה נמי, ויוכל להכניס אצבע, ש"מ בציד מהכי כשר כו'. ונראה דהר"ב נמשך אחד דברי מהר"ו, שגבי גדרת כתב, שיעור אצבע, וגבי סמפון כתב, אומה הרבוקה משקרה לסופה כו', ופ"מא, משום דרי"ל דקיי"ל להגאונים, דהכא הכי דבובייתו, והכא הכי דבובייתו (ש"ך).

שמינה ביותר, והיו ראש אונות מובלעין בשומן מדוב חלב, והפסיד רבינו יואל השומן מהאונות, ולא היה נשאר רלדולי שומן בריאת, ועלתה בנפיהת, והכשיר, עכ"ל (ט"ז). ומיהו מיעוד מהני אף בורדא, וב' וורדות בשורש אחד ונספרו זל"ו, התב"ש כתב דלא מהני מיעוד, ומבואר זה במש"נ, וה"ה יתרת אונא אצל הורדא ונספרך, עמו, טרפה, ועוד מטעם תר"ל (פמ"ג).

ב' וורדות שנספרו זה לזה, טרפה, ולא מהני מיעוד (שמ"ח). והטעם שהלב שוכב עליהן ודוחקין, ומ"מ כתב, דנראה פשוט, דדוקא כהנ"ג, הא עינונותא לחוד שנספר לכל מקום, מהני מיעוד, וב' ורדות וסידכא, לא היה תר"ל, היינו שא' מהן נספר לכיס, ולא זל"ו, עוד הביא הפד"ח ושמ"ח, בגדיים ובלאים, לפעמים יש ורדא ע"ג גידים, ולפי שאין מצוי, אין להאריך (פמ"ג). וה"ה לכל יתרת, דכל היכא דסידכא (הורדא), טרפה (מחבר). לכל יתרת הנמצאת מקמא, אבל יתרת בדרי דאונא, פשיטא דרין אונא יש לה, וכסדרן כשרה (ש"ך). וה"ה ב' יתרת מקמא ונספרו זל"ו בכסדרן, כשרה, הא תלויא גרע, וטרפה מטעם תר"ל (פמ"ג). מיהו אם הורדא נדבקה למטה בשורש שלה, יש להכשיר, דהיינו דבתייהו (דמ"א). לפ"ו אם נמצא נקב לאחר שהסידו הסידכא, טרפה, כיס הורדא שנספרך לשומן או לשאר רברים שאין נקב פוסל בהם, כשרה, שמ"ח, ולפ"ו גם נקב אין פוסל בכיס הורדא, אף שיש בפועל (פמ"ג).

(ז)

ריאה שנכרכה לגדרת, אם נסרכה האומה לחזה, לשמנונית. או האונה לגדרת או לחזה, או לשמנונית, או לטרפש הלב, או לטרפש הכבד, או לטרפש העינוניתא, שהיא סוף

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

התגלות הקב"ה למשה, שהיה בכונה מיוחדת במקום קוצים, מפני שהוא מקום טהרה, שאין רגל בנאי ובהמה מצוין שם (טור). ומטעם זה היו רבים מגדולי ישראל הרחיקו מושבם למקום הרים וגבעות ויערות והוקים ללימוד תורה ולעבודת ד' בגדר של התבודדות. וכשם שכל הדברים התוספים מקום חשוב בחיים, עוסקים ומטפלים בהם, כן גם דיני איסור והיתר, סובלים שינויים והתחדשות מזמן לזמן, לשם תיקון הדבר וקיומו. ויותר מכל שארי הדינים, דיני איסור והיתר היו נמסרים לחכמי ישראל בכל דור, להשתמש בהם לפי הבנתם ושיקול הדעת. כמבואר בפרק מי שהוציא (עירובין), ודש רבי דוסתאי כו', מהו דכתיב, "ויניחו לדוד הנה פלשתים ולחמים בקעלה כו', וישאל דוד ב' לאמר, האלך כו'", למדנו משם שאין נשאלין באורים ותומים על דבר איסור והיתר (רש"י, יומא ע"ב), והוה היסוד העיקרי לקיום התורה, התחדשות והתחלפות, בבחינת פושט צורה ולבוש צורה, לפי צורך הזמן והמקום, פעמים לאסור ופעמים להתיר. כמבואר בגמרא (חגיגה ג'). ואף הוא

(מחבר). ראילו היה מחמת נקב, היתה נדבכת באונא אחרת, אלא חפשת ליהח היא (ט"ו). הש"ך מסכים לסברת המחבר והרב, וכן המנהג להכשיר במינה ובה (פמ"ג). ודוק שאין הסירכא קצרה מבשר הריאה, כשנופחין הריאה, אבל אם קצרה, עד שמכח הסירכא חבשר שתחתיה מקמיט, ואינו עולה בנפיחה היטב כשאר הריאה, טרפה (רמ"א). חפצם, משום דסופה לחנתק כו', כשתנתק יהיה נקב. מירי דהוי למאן דאמר דיש סירכא בלא נקב, דלא כסדרן טרפה, משום דסופו להתפרק, ויהיה נקב (ש"ך). והנה אם הסירכא מקמיט ועוברת ע"י מיעוץ, לטעם הש"ך בשרה, כמו שלא כסדרן בעוברת, דאין סופו להתפרק ולעשות נקב, ה"ה כאן, ואילו לטעם הר"מ, דהוי אטום, יש להחמיר אף אם עוברת ע"י מיעוץ, ויש לעיין (פמ"ג). והנה אם חתכו הסירכא, וחקמט נשאר כך, לכאורה יש להתיר, דלא שייך לומר שמא היה סופה להפשט ולהתקער. אמנם נראה דהוה תר"ל, סירכא על הקמט כו', ולענין דינא, במיעוץ בה"מ יש לצדד להקל, ואם הסירכא על הקמט, ובי ראשיה דחוקים מן פירכא על הקמט הקמט, באופן דלא הוה תר"ל צ"ע, ואין להכשיר (שם). כתב השמ"ח, ל"ב, אם אחד מהחיותיים יותר ארוך, וסירכא ע"ג, לא הוה ממקום למקום, וזה פשוט תלויה עולה בנפיחה (שם). וכל סירכא תלויה שעולה בנפיחה הריאה (דאו ודאי נקבה הריאה, וסירכא שמנתקת על ידי נפיחה, טרפה, דדמי למיעוץ, ומיהו לדידן דמקילין במיעוץ, ה"ה בהכי, ש"ך) או שיש מכה בדופן כנגדם, טרפה (רמ"א). דודאי ניתנה משם, ועיין בטעני כ"ג, איהו הוה מכה בדופן (ש"ך). הראה מקום לסי' כ"ג, דבהירות שהירות לא הוה מכה בדופן לענין זה, ומיהו דיעבד אם לא בדיקוחו אחר מכה.

הש"ך הניח זה בצ"ע, דמשמע דרין א' להם, כעובי אצבע קטנה, והשמ"ח החליט, דהכא בעיני כולה, עד שאין מחס יכול לכנס שם. ובדיקוח לגרירת אין לחלק בין ימנית לשמאלית, וכן בשומן אפי' צד א' רבוק, והשני מרד, כשרה (שמ"ח), וכל אלו צריך עיונא ואסיפת חכמים, ואין לסמוך על הבודקים (פמ"ג). וכן אם היתה כל הריאה דבוקה בשררה, כי אומרים שדרך רבותיהו בכך, ואין זה סירכא (בהא, המחבר נמי מודה, ש"ך, ואף גג האומות לחור, יש להכשיר, ובמקום שנהגו כן, אין לסתור מנהגם, ודוקא ב' אומות, ולא אומה אחת, שמ"ח). ואין להתיר בכל זה בלא שאלת חכם ומומחה מורה הוראה, ואין ללמוד ממקומות אלו לשאר מקומות שנסרכה שם בריאה, כי בשאר מקומות אין חילוק בין דבוק כולו או לאו (דמ"א).

(ח)

פירכא תלויה סירכא היוצא מן הריאה והיא תלויה, שאינה דבוקה לשום מקום. כשרה, ואינה צריכה בדיקה (מחבר). אע"ג דאין סירכא בלא נקב, כאן מותר, לפי שהסירכא שמחת נקב נפרכה למקום אחר. אבל סירכא תלויה אינה אלא חפשת ליהח, וע"כ נראה ל' דצריך בדיקה, כמו סירכא עוברת, דהא חר טעמא היא, דסירכא תלויה, וסירכא עוברת שניהם אנו מחזיקים להפשטת ליהח (ט"ו). צריך לנפחה שמא יעלה הסירכא בנפיחה טרפה, ובחפ"מ ודאי יש להתיר אם לא ברק ברוק (פמ"ג). ואם לא נפחה כלל, ג"כ כשר, גם בעוברת ע"י מיעוץ (שם). וסירכא תלויה היוצאת מחבועה, טרפה. מפנינא, כשרה (רמ"א).

(ט)

סירכא ממקום למקום סירכא שהיא ממקום למקום, באונא או באומה עצמה, דינה כדין סירכא תלויה

אחל מאכלות אסורות רחל

פחח ודרש (קהלת, י"ב), דברי חכמים כדרכונות, וכמסמרות נטועים בעלי אסופות, למה נמשלה דברי תורה לדרכונות, לומר לך, מה דרבנן זה, מכון את הפרה לתלמיה, להוציא חיים לעולם, אף דברי תורה מכוונים את לומדיהם מדרכי מיתה לדרכי חיים כו'. ת"ל נטועים, מה נטיעה זו פרה ורבה, אף דברי תורה פרים ורבים. בעלי אסופות אלו ת"ח שיושבים אסופות אסופות, ועוסקין בתורה, הללו מטהרים, הללו מטמאין, הללו אוסרין והללו מתירין כו'. ושמא יאמר אדם, איך אני לומר תורה מעתה ת"ל כולם ניתנו מרועה אחד, אל אחד נתן כו', שנאמר (שמות, כ'), וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר, אף אתה עשה אוזן באפרכסת, וקנה לך לב להבין, לשמוע דברי המטהרין ודברי המטמאין, דברי האוסרין ודברי המתירין כו' (כולן אל א' אמרו, אין לך אדם מניי המחלוקת כביא ראה מתוך אלקי אחו, אלא מתורתו של הקב"ה, פרנס א' אמרו, אין לך מביא ראה מדברי נביא הבא וחולק על משה רבינו, "עשה לך באפרכסת", מאחר שכולן לבם לשמים, עשה אוזן שומעת

ולא נפחוהו כלל. בשרה. ועיין שם"ח שהקיל. אם לא עיין בצלעות. והחמיר בבהירות שחורות. ויש להקל (פמ"ג).

כבהמת ישראל. והיכא דמפסיד חשוהו. בגון שיש חוק קבוע לשחוט דבר קצוב בכל שבוע. אפשר דהוי כבהמת ישראל. ומ"מ אין לסמוך ע"ז. אמנם כבה"ג מביא דאם יש לו שר מכשירות. או שבר חגאפילח. הוה בבהמת ישראל (פמ"ג).

מיעוץ ומשמוש כל מקום שאסרו סריכת הריאה אין הפרש בין

(יא) מפנים אצבעו יש מי שכתב שמכניס אצבעו תחת הסירכא תחת הסירכא ומגביה קצת. אם נפסקה מחמת הגביה בל שהוא. סירכא בת יומא היא. ובשירה. ואין להקל בכך אלא בבהמת ישראל. ואין סומכין על בדיקה זו. אלא בבודק בשר וירא ד' מרכים (מחבר).

שתהא הסירכא דקה כחוט השערה. בין שתהא עבה וחזקה ורחבה בגודל. ולא באותם שממעבין ביד. ואם נתמעבה תולין להקל. וכל הנוהג כן כאילו מאביל טרפות לישראל (מחבר). לשון רש"ל. ובענין חניניה. אז נובל לנענע. אף שאין ניתקה במיעוץ הדי. המנהג להתירה בבהמת ישראל. ודוקא בבהמה גסה. ומ"כ בשם מהר"ל. מתי שמנענין הריאה ונשאר הסירכא בכשר הריאה. טרפה. משום דאין סירכא בלא נכב. אבל נשאר בשומן הלב. בשרה. וסברא ישרה היא כו'. אבל אם ניתקה באמצע. אין כאן הוכחה דמן הריאה בא. עכ"ל. וב' עוד. דיכול לנענע אפי' הרבה פעמים. ונתנין לחתוך הכבד קודם הנינוע. ע"ב. ומבואר בב"י. דאין היתר נינוע אלא בנסרך לשומן הלב דוקא. והדבר פשוט שאין אנו בקיין בנינוע זה. ע"כ אל יסמוך אדם על נענע רק חכם גדול (ט"ז). ואנו לא דאינו מימינו מי שנהג הקולא בנענע. אלא במיעוץ ומשמוש. וכן כתב השם"ח. ל"ו. ומיהו אם הכניס הבודק ידו וניתקה. ולא נודע מקומו איה. בשרה. דאנו אומרים ריר בעלמא היא. אבל אם נשארה מחוברת במקום א' בדופן. אסורה. וה"ה דאם הכניס הבודק ידו תחת הסירכא. ולא הגביה ידו כלל. וניתקה הסירכא. אף שניתקה באמצע. יש להכשיר בבהמת ישראל. והבודק הוא ירא ד'.

(יב) להשקות הכהחם טוב להשקות הבהמה סמוך לשחיטה (מחבר). כ' הכלבו. קבלה מאת זוכחי הזבח. שבהמה שלא הושקתה מים קודם לשחיטה. בולה מליאה סירבות דקות וקשות כו' (ש"ך). טוב להשקות מים צוננים. תב"ש. וכשאינרע איה שאלח בריאה. יש לספוק מיד. ולא להמתין כמה שעות. כי אז מתקשה הריאה. ולא עוברת ע"י מיעוץ. גם אז בועה כשיפול. לאחר שתתיכש הריאה. א"א להעלות חוט בשר מקיף. ע"כ מיד כהוציאו הריאה יראה מיד (פמ"ג).

(יג) זריזות בבדיקת פנים יש מי שאומר. שהבודק יכניס ידו בבהמה בזריזות בלא רפיון ידים (בכל נוסחי הל' בדיקה כתוב. שיכנס ידו בנחת. ויזהר שיחתוך חצר הכבד בנחת. ולהטות ידו לצד הצלעות. ויוליך ידו לפנים בנחת כו'. רש"ל. רא"ש. ט"ז). ואם נתפרקה שום סירכא כשמכניס הבודק ידו. מוציא הריאה לחוץ ובודקה. אם היא סירכא. ימצא ראשו בריאה או בדופן. ואם לא. ריר היא. ובשירה. ואין

ולענין כל מקום שנזכר בבהמת ישראל. כ' השם"ח. מ"ה. דלא הוה בהמת ישראל שנטל השוחטם הברכשתות מהם. או מפסיד קצת. אלא א"ב צריך בשר לע"ש. או לצורך גדול. דינו

אחל מאכלות אסורות רחל

ולמוד. ודע דבר כולו. וכשתדע להבחין איהו יכשר. קבע הלכה כמותו. (רש"י). דרש רבא (ישעיה. ס'). ועמך כולם צדיקים. בין שאמר להלויק. בין שאמר שלא להלויק. שניהם לא נתכחשו אלא לדבר א'. (עין רש"י). חוכן הכונה בכל זה הוא. שהתלויק דעות הן רק באופן השקפת צורך ודרישת הזמן. לזה נראה כך. ולזה השקפה אחרת על אופן הענין.

כוחה דהתירא ונכון לדעת. כי דעת חכמים נוטה יותר לדעת המתירין. כנאמר בתל' דכוחה דהתירא עדיף. ואין דעתם נוטה מזה שמרבה באיסורין. כמבואר בגמ'. חניא ר' נתן אומר. הנודר. כאילו בונה במה. והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן (גורים. כ"ב). ומבואר בירושלמי בפרק פוחחין. לא דיך כמה שאסרה תורה. אלא שאתה אוסר עליך דברים אחרים (ר"ן). וכן מצינו עוד בתל' יש בוטה כמזקרת חרב. ולשון חכמים מרפא (משל). מלת בוטה לא מצינו במקרא. אלא לגבי גזר ושבויה. כמו לבטא בשפתים כו'. לפי שהדיבור התיצוני נקרא ע"ש השפתים. שנזכר בלא כחזת הלב כו'. ולשון חכמים שהוא דיבור הפנימי

בית חלכות טרפות סימן לט שמואל

להקל בכך, אלא בבחמת ישראל, ואין סומכין על קולא זו אלא בבדוק כשר ויורא ר' מרבים (מחבר). ויש מתדיין לשמש בסירכות ולמערך בהן, ואומרים שסירכא אם מיעוץ. קליפה. ימעך ארם בה כל היום, לא תנתק. ולכן כל מקום שיתמעך, תולין להקל ואומרים שאינה סירכא, אלא ריד בעלמא (רמ"א). ודברי המתדיין אני אומר, ברוך שבחר בהם וברבריהם, כי מושג בשכל שכך היא כו', והסירכא אם ימעך ארם אותה כל היום, בין אצבעותיה, היא הוכחה ומתחזקת, עכ"ל רש"ל. וכמו כן חמת פרכים בהכנסת יד הטבח, אינן סירכות (ש"ך). ויזהר ג"כ שלא למערך בחזקה כ"ע יגלגל בין אצבעותיו, לא כאותן שקולפין הסירכות מעל הריאה (עיין שם, י"ז, שפ"ד, ל"ג). המנהג במדינות אלו, להסיר הסירכא ע"י קליפה. ואע"פ שאין רוח חכמים נוחה הימנה, כיון כו', אע"פ ערבים עלי דברי הגאון המפורסם מו"ה פענדרער ולה"ה, שהמנהג הזה יש לו על מה לסמוך. שכיון שנקלפה מעל הריאה, זו היא האות, שלא קלטה הסירכא את קרום הריאה, רק מחמת הליחות שמבחוץ התחילה להתקדם על הריאה כמו מלבוש על הריאה, והתקדם שהבאתי בסי' ל"ה, שנתפשט קרום ונעשה כמין מלבוש להריאה, וקלפו בנחת מעליה, ונמצאת הריאה שלימה, והכשרוה. ומה לי כולה ומה לי מקצתה, כל שנקלף בנחת, הרי שאין להסירכא שורש בקרום הריאה, ומבחוץ באה ונברקה שם וכשרה. אבל אם נשאר איזה דלדול, א"כ שרושה פתוח אל הריאה, וטריפה (בית אפרים, סיף קכ"ו). והסכים לזה גם הלב"ש בתשובה. וגם החתם סופר סי' ל"ט הסכים להיתר זה ואמר, ברוך שבחר בעמו ישראל ובמנהגיהן, ודברי המתיר, הם דברי

אלקים חיים. ועור שאר אחרונים הסכימו והמליצו טוב בעד מנהג זה. ועיין בלבו"ש. רהיכא שהסירכא עברה ע"י קליפה, צריך לקלוף גם החתפשוטות שחוץ לשטח עובי הסירכא. לפי דאית עיני הבורק, ואם מבצבץ תחת החתפשוטות, ג"כ יש להסירף (לבוש) שרר בתשובה, סוף סימן זה). ועיין בס' דעת תורה, שמישב דברי המקילין לברוק רק במקום הסירכא, ולא בהתפשוטות. ועיין בשו"ת דעת הובח, סימן י', שהאריך בזה וכתב, שלענין התפשוטות אין ג"כ אם עברה הסירכא ע"י מיעוץ או קליפה, ומסיק, דאם מבצבץ במקום ההתפשוטות, ויש לתלות מחמת שהקליפה היה שם בחזק קצת, יש להקל. וכ"ש בנקרע או נאכרה בלי בדיקת פושטין במקום ההתפשוטות, ריש להקל, עכ"ל. ומבואר בבית אפרים, דאם עברה הסירכא, ובמקום הסירכא לא בצבץ, כ"א ברחוק ב' קשין, יש להקל (שו"ת שבסוף הספר, סימן י"ב). ואחר שנתמעך, נוהגין לברוק ברוך בדיקת רוק או פושטין, לראות אם אינו מבצבץ (ש"ך). ולא במים צוננים דמטרשי ליה. ומשמע דלא הוה רק מנהגא ולא חיוב, והלכך אם נאכרה בלי בדיקת רוק, בהפ"מ יש להקל, והתב"ש החמיר (פמ"ג). ואע"פ שהוא קולה גדולה, כבר נהגו כל בני מדינות אלה, ואין למחות בידם (למעך הסירכות), מאחר שיש להם על מה שיסמכו. ומ"מ צריך הבורק להיות ירא אלקים, שיוורע ליותר למערך בנחת (לא ימשמש ע"י חול ועפר (ש"ך) שלא ינתק בכח (רמ"א). ז"ל רש"ל, שמעתי שמקצת קהלות שאינם מני תורה, לוקחין סמרטוט עבה וממעכין בו, בוראי אנשים כאלו מאכילים טרפות לישראל כו' (ט"ז). ה"ט הזהיר בזה רק לגלגל בין

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

בכונת הלב, נקרא ע"ש הלשון. הוא מדפא למצוא לו פתח חרטה (מהרש"א). וברצון ההשגחה העליונה נמסר הדבר לחכמי הדור, לישא וליתן בכל הדברים הנזכרים לפי דאית עיניהם. כמבואר בפירוש בתורה. "לא תסור מן הדבר, אשר יגידו לך ימין ושמאל" (דברים, י"ז, א'). אפי' אומר לך על ימין שהוא שמאל, ועל שמאל שהוא ימין (סנהדרין, כ"ט). המפרשים נתקשו על נתינת כח גדול בזה, לעשות בתורה ומצות, אף אם הדבר נראה כנגד המציאות והשכל, ואמרו, בי לפי דברי חז"ל שאמרו, שמא יאמר אדם, הואיל והללו מטמאין והללו מטהרין כו', איך אני לומד תורה, ת"ל נתנו מרועה אחד, בולן אל אחד נתנן בו'. וקשה, הלא הדרא קושיא לדוכתא, וסוף סוף, איך אני לומד תורה, אלא ביאור הדבר הוא, שבכל דבר טומאה וטהרה, יש כמה פנים לטהר, וכמה פנים לטמא, ואם התורה היתירה, הוא מפני שהצדדים המדאים פני טהרה, הם מרובים יותר מן הפנים המדאיים טומאה, וכן להיפך. והיה דבר מותר ואסור, ובשר ופסול, ומסעם זה אמרו חז"ל סוף פרק דיני ממונות, שאין ממנין לסנהדרין עד שיוודע לטהר השרץ מן התורה. וטעמו של דבר, שאם לעצמים צריכים להוראת שעה למסוק נגד התורה, משום עת לעשות לך השרץ ותרתיק, או יבול החכם לצרף לסכרת עת לעשות כו', אותן מיעוט סכרות, שכבר נדחו מחמת הרוב, ויליך אחר המיעוט. אבל אם אין החכם יודע שום סכרא או ההיפך, או לעולם לא

הרכים, דהיינו שהוא תוך שנתו, והוא יונק, אבל גדיים וטלאים, אע"פ שאינו יונק, כל שהוא נקרא בשם גדי וטלה בלשון בנ"א, דינו שלא למעך בהם, עכ"ל (ש"ך). והתב"ש כתב, דבין גדיים ובין עגלים דינא הכי, כ"ז שנקראים בלשון בני אדם עגלים. וזה דוקא בשלא כסדרן, הא בפסדן כשרה אף בגדיים וטלאים. וכ' השמ"ח מ"מ אם נדבקו חמורות מראשון ועד פוסף בגדיים וטלאים, ומפסידן באצבע והן שלמים, כשר הוא, דאין זה מיעוץ (פמ"ג).

(יד)

הכחשה בין חבורקים בודק שהוציא ידו ואמר טרפה, ואחר כך הכניס אחר ידו ולא מצא טרפות, הראשון נאמן (מחבר). דשמא השני העבירה, כשהכניס ידו בחוקו. או הראשון העבירה בהוצאת ידו, ועד א' נאמן באיסוריו בדבר המסור בידו (ט"ז).

(טו)

אמתלא טבח שהכניס ידו ואמר טרפה, ונתברר אחר כך שלא נפתח חטרפשו, ונמצא שהטבח לא נגע בריאה, ופתחו הטרפש ובדקוהו ולא נמצא טרפות, מכשירין אותה (מחבר). זה מיירי שהטבח אומר בפירוש שבריהא מצא טרפות, אבל אם אמר סתם טרפה, יכול לומר שמצא איזה נקב בחצר הכבד, מה שלא מצא השני כו' (ט"ז). ואם אירע שלא נפתח חקור, או עדים אומרים שלא נגע כלל בבהמה, אם הוא בודק לחור, כשרה, ואם הוא שוחט ובודק, אפשר דבשחיטה נטרפה, ונתירא ואומר כן. ומה שאומר טרפה סתם, עיין בל"י, אבל אמר כשרה בשחיטה, שוב אינו נאמן. וכן אם אמר טרפה, ואח"כ אמר אמתלא למה אמר כן, נאמן. עיין סי' וב' (פמ"ג).

(טז)

אחד אומר בפסדן, ואחד שלא אומר הבודק שלא כסדרן היתה, ואחד מכחישו ואומר כסדרן היתה, מעמידין הבהמה בחזקת היתר (מחבר).

אצבעות, ורוק הוה לחומרא, ולא לקולא. והנה מיעוץ זה רבו המתפרצים בעוה"ר עתה, ויש לספק טובא, אם בעיניו שלא ישר שום דלדול סירכא משני צדדים, אם נסרכה אונא לאונא, ואם נסרכה למקום אחר, אם עברה ראש אחד במקום שדבוקה לריאה, די, או אף אם ממעכה באצבע ע"י גלגול היד ונשארו שני ראשים מחבורים די, דודאי ריר הוא. כללה דמילתא, סירכא תלויה ומינה ובה, נוהגין במדינות אלו להתיר, ועכ"פ נראה דצריך נפיתה. ומיהו אם לא עיין ולא נפח בין בתלויה בין מינה ובה, כשירה דיעבד, וכ"כ השמ"ח (פמ"ג). ויש מקומות שאין מנהג למעך בפסדן חורדא, ויש מקומות שנוהגין להקל גם בזה. ולי נראה כסברא הראשונה, שלא למעך בורדא, כו', אבל המנהג בעירינו, למשמש בכל הסירכות כו' (רמ"א). ונראה דאין למעך בסירכא דבוקה היוצאת מבועה או טנירי

מיעוץ בתר"ל (ט"ז). והיה כל תר"ל, ומיהו אין שווין, דאילו מבועה למטה מחציין בחלון לא מהני מיעוץ. ומטינירי למטה מחציין, מהני מיעוץ. משמע מדבריו של ה"ט, הא תלויה מבועה מהני, וצ"ע בזה. מעשש בא לידי, כפירכא שלא כסדרן, ועברה ע"י מיעוץ, וראו שקרום העליון היה נקוב, ושמו דוק ולא כבצצה, כי הקדום ה' שלם, ואמרתו להטריף, דניקב עור הריאה, ריעותא מיקרי וסירכא עליה (פמ"ג). ונכון לחוש כו', כתב הב"ח, ונהגו אפי' שלא במקום הפ"מ, והנה לישראל, מוטב שיהיו שוגגין כו' (ש"ך). וע"כ מי שהוא בעל תורה, לא יאכל משום פירכא, כ"א כסדרן למטה מחציין, יש להקל לבעל נפש, ואף גם זאת לצורך שבת או יו"ט (פמ"ג). עוד נהגו בעירינו לחמריף כל פירכות גדיים וטלאים ועגלים חרפים, ולא למעך

פירכות בגדיים וטלאים בהם כלל, כי יש קבלה בזה להטריף, כי הסירכא עדיין רפח ומנתקת ע"י מיעוץ (רמ"א). כ' הב"ח, נראה בעיני, שדקדק הרב בלשונו, לחלק בין עגל לעגל, דדוקא בעגלים

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

יטרו אפי' כהוראת שעה, והרי הוא מחייב לטהרו, מטעם סמך עת לעשות לך למיעוט סכרות הנוטין אל ההיפך. ואם יביד של מטה פוסקין שחור על דבר שהוא טמא מן התורה, הואיל שיש גם לטהרו, סמך רובא של ביד של מטה שהסכימו לטהרו, אל מיעוט סכרות שיש לו בלאו הכי לטהרו, ואתרץ רובא של טמאה. כי נתן ד' כח גם לביד של מטה לעשות סברא לכאן ולכן, ונתרבו הסכרות הנוטין לצד טהרה, וע"כ יפה אמרו חז"ל, עשה אוניק כאפרכסת, וקנה לב לשמוע, דברי המטהרין ודברי המטמאין. כי כפי האמת כל אדם צריך לכל הסכרות, כי א"א להיות מן המטהרין, עד אשר תהיה לו יד בכל הסכרות. ומטעם זה ראוי לקבל מהם, אפי' אם אומרים על ימין

טבחים עכו"ם רגילין לעשות כן, יש לחוש אפי' בדיעבד, ולכתחילה יש לזהר בכל ענין (רמ"א). ואל תאמר מאין לימא לן דהיתה סרוכה כו', דכיון שהניחו אצל העכו"ם, הוה כמזיד (ש"ך). אפי' בהפ"מ אסור כו', כיון דהוי כמבטל איסור דר' במזיד אסור לו. ולפ"ז לאחדים מותר, והיינו לצורך שבת וסעודת מצוה או עני, דאי לא הכי ל"ש הפ"מ. ונ"ל דאף אם נמצא פירכא תלויה, דליכא ס"ס לכאורה, אפ"ה שרי מטעם ספק דר' לקולא. כי סירכא תלויה לא מיקרי ריעותא כל כך (פמ"ג).

(יח)

ריאה שניקבה, ודופן פותמתה ריאה שניקבה
במקום חיתוך האונות, בגב האונה נגד הדופן, ודופן פותמתה בסירכא בבשר שבין הצלעות, או בבשר ובעצם, כשרה (ואין צריך בדיקה, ש"ך). אבל אם היא סרוכה לעצם בלבד, טרפה (ולא מהני בדיקה, ש"ך). וכן הדין בכל השלם שכנגד האונות למעלה עד הערגוה, כשרה. מפני שהמקום צר ונדחקה לדופן, והוא סותמו. ונקרא דופן, עד החוט שממקרים מהחזה, ומשם ואילך נקרא חזה, ואם נסרכה שם, טרפה. ואם נסרכה על גבי חוט שבחזה, דינו כאילו נסרכה בחזה, וטרפה (מחבר).
ולדידן אין נפקותא בחילוקים אלו, גם בכל החילוקים אשר יתבארו עד סוף הסימן. כי כבר נהגו באלו הארצות להטריף הכל, ואין לשנות, כי מנהג הקדמונים הוא באשכנז וצרפת. ולכן אין להכשיר שום סירכא בריאה, אם לא ב' אונות הסרוכות בכסדרן למטה מחציין לצד עיקרן. וה"ה אונה באומא בכסדרן כה"ג. וכבר נתבאר, שנהגו להקל בסירכא המתנתקת ע"י מיעוץ ומשמוש (רמ"א). וכן

שאמדינן נשחטה הותרה (ט"ז) מיירי שבאו שניהם בב"א לב"ד (ש"ך).
(יז)

הקונה ריאה ומצא סירכא הקונה ריאה ואמר שמצא בה סירכא במקום שהיא טרפה, והמוכר אומר שהיתה במקום כשרה, כיון שבאו שניהם בב"א לב"ד, אין כאן עדות, והרי זה כבהמה שנאכדה ריאה קודם שנברקה (מחבר). בבת אחת כו', הנצרץ לזה, דאילו בא הקונה תחילה לב"ד, והיו אוסרים על פיו, תו לא היו מאמינים לשני להתיר. כי אין דומה לנאכדה הריאה שאסור לקצת גדולים, משום דסרכות מצויות בבהמה כו', אמרינן אילו היתה בפנינו, שמא היינו מוצאים בה סירכות, וסירכות אוסרות ברוב הריאה כו'. משא"כ כאן בב' הסעיפים, ובסעיף ה', דהכל מורים שריאה זו יפה היא כולה, רק שבמקום א' נסתפק בה בזה אם היא אסורה או לא, ודאי לא אמרינן דסירכא אסורה מצויה טפי במקום זה, מסירכא שאינה אסורה כו', ושני הצדדים שווה. בזה אמדינן נשחטה הותרה כו', אבל מה שכתבתי לעיל סימן א' ביש הכחשה, אם שחט כהוגן שאסור, התם אמרינן בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת כו', והתם הספק בגוף השחיטה (ט"ז, ש"ך). אם האוסר בא תחילה, אין איסור, רק אם כבר אסרו הב"ד ע"פ אותו העד, הא לא פסקו עדיין, אף שהאוסר בא תחילה, אין לחוש, דומיא דאשה ביבמות, ק"י (פמ"ג). ואם באו זה אחר זה, ה"ל דברי האומר טרפה כשנים, כיון שכבר נתקבל עדותו בב"ד כו' (ש"ך). וכן במקומות ששוחטים אצל עכו"ם והנהגה הבהמות אצל עכו"ם בין שהיטח לבדיקה, אין חוששין שמא העכו"ם הכניס ידו ונתק חסירכות, דבדיקת הריאה דר', וספיקו לקולא. מיהו אם

א ח ל מכלות אסורות ר ח ל

שהוא שמאל, מצד אותן סברות הנוטים גם לצד שמאל כו', כי הכל לפי ראות עיני הדיין כו', כי בינו לידון ע"פ אומד דעתו, כמ"ש, "אמת ומשפט ושלוש בשעריכם", ואמר שפטו על שלשתן, ובשעריכם לשון שיעור, כי שלשתן צריכין השערה שכלית, ואומד דעת לפי הזמן והמקום, כי לפעמים צריך לשנות האמת מפני השלום, וכיוצא כו' (כ"ל). ואפי' תחשוב בלבך שהם תועים, ובכדי פשוט בעיניך, כאשר אתה יודע בין ימינך לשמאלך, תעשה כמצותם. ואל תאמר איך אוכל הולם (בציר) הגמור הוה, או אהרונג איש הנקי הוה, אבל תאמר כך צוה אותו האדון המצוה על המצות, שאעשה בכל מצותיו, ככל אשר יורינו העומדים לפניו במקום אשר יבחר. ועל משמעות דעתם נתן לנו התורה, אפי' יסעו, וזה כענין ר' יהושע עם ר"ג, ביום הכיפורים שחל להיות בחשבונו. והצורך במצוה הזאת גדול למאד, כי התורה ניתנה לנו כתב, וידוע היא תשובה הדיעות בכל הדברים הנולדים, ותנה ידנו במחלוקת ותעשה התורה כמה תורות, בין שקבלו פירושו עד מפי עד, עד משה מפי הבורה. או שיאמרו כן לפי משמעות המקרא או כחזנה. כי על דעת שלהם הוא נותן התורה לנו, אף יהיה בעיניך כמחליף הימין לשמאל, וכ"ש שיש לך לחשוב, שהם אומרים על ימין שהוא ימין כי רוח ד' על משרתי מקדשי, ולא יעזוב

בית הלכות טרפות סימן לט שמואל סט

בשיפולי הריאה, וסירכא יוצאת משם לרופן, טרפה. ואם סירכא יוצאת משיפולי אונה, ומתפשטת ע"ג האונה, ונסרכת לרופן. אם רוב הסירכא היא בגב האונה, כשרה, ואם לאו, טרפה (מחבר), מ"כ, אם סירכא תלויה יוצאת בשיפולי אומה, ובסוף הסירכא עבה היא, ותלוי בה כמין כפתור, ונראה כבועה מליאה מוגלא, אפי"ה נראה רכשר, דהתפשטות ליחה היא. ומ"מ בדיקה כעי, עכ"ל. ואני אומר, דהוי כועה בשיפולי וטרפה. בילדותי ראיתי מעשה בטבח אחד בריאה.

עצם בריאה שהיה עצם דק אחד ארוך, וקצת מונח על הריאה מבחוץ, ורוב בעורה לרחה, וקלף אותו ממנה, ונפח בה ולא היה מבצבץ, והכשירה, ונפחם שהבורקים אומרים, שמצלעות חכמה נקלף ונרבק בריאה שתחת הצלעות כו', ולי נראה טרפה, כיון שאפשר לו לינקב הריאה, בעי בדיקה מדין התלמוד, ואנן אין בקיאין כבדיקה. ותו, ריש לחוש שמא נקב גם במקום אחד (ט"ז). עיין ט"ז בדין כועה היוצאת מסירכא תלויה כו', והסכמת אחרונים, אם היא סירכא דקה, כשרה, דהפסטה ליחה היא, ומ"מ נפיתה בעי, ואי לא נפח טרפה, אף רבסירכא תלויה, אי לא נפח כלל כשרה, כאן איכא דיעותא, ריש מוגלא בראשה, א"כ אף דיעבד מעבד הנפיתה, ואם היא סירכא עבה, הו"ל כועה מדולדלת, וטרפה. וכן העלה השמ"ח, ל"ד. ובד"מ הביא דין כועה

כועה מדולדלת מדולדלת, טרפה, וכן חלכה (פמ"ג). ובדין עצם המדובק בריאה, אינו דומה לדין מחס בריאה, דהתם כח הרוחה טבעו לדחות לחוץ, משא"כ כאן, ועוד, דהתם בה"מ הקיל הרמ"א, וי"ל, מאחר שנקלף בכח, חיישינן טפי שהיתה נקובה, ולחשש שמא ניקב א' מאברים הפנימים, יש לעיין, מ"ש מנשבר הצלע בסי"ג, דאף שיש עוקץ לא חיישינן, וגם לא רמי למחס בחלל

כל הסירכות שיתבארו בסי' זה, בכלול נוהגין למעך, וזה חכלל נקוט בידך, כל סירכות שבעולם נוהגין למעך ולדבוק אח"כ אם עולה בחפיה. חוץ מכסדרך, דהיינו מחיתוך לחיתוך למטה מחציין, לצד עיקרן, וסירכא תלויה ורבוקה בגדרת או בסמפון השומן או בשדרה, בענין שנתבאר בסעיף ז' רכשר, וכן אם הורדא נרבקת למטה בשורש שלה, וכל אלו כשרים בלי מיעוץ, ובלא שום בדיקה, מטעם, דהיינו רבותייה. כך נוהגין בארצות אלו, וכן הוא ברברי אחרונים (ש"ך).

והטעם (של דברי הרמ"א שנוהגין להטריף) דאין אנו בקיאין, איזה מיקרי סבוך (בנסרכה לרופן), ואיזה מיקרי גמורה, או דאפשר להלכה כרי"ף, דאף במכה ברופן בעי בדיקה, וא"א בקיאין, דע, דהשמ"ח כתב, רביש שלה גרע טפי כו', ולדעתי יש לילך בזה אחר המנהג, והיכא דנהוג למעך, אך בכח"ג אין לגעור בהם, ובפרט בה"מ, ואם מכה ברופן, היה נראה, דאם נתערבה חכמה בלא גורע, לסמוך על המ"ב בסי' ל"ז, אף באין הפ"מ, כי יש כמה ספיקות, ועכ"פ, נסרכה במקום רבואת, או באומה יותר מכה, הוא ספק סירכא, ואלו ואלו חלכה מותר מה שנחלב קודם ג"י, אמנם למה שהעלה הש"ך, ט', אין נפ"מ לענין החלב, אלא לענין תערובות הבהמה עצמה, והא ודאי דאין סירכא פחותה מג"י אף לדעת התוס' ריש סירכא בלא נקב, ועיין סי' פ"א (פמ"ג).

(י"ב)

דוקא כנגד האונות, הוא דמכשירין, אבל שלא כנגד האונות, טרפה (מחבר). נראה, רכל שכנגד האונות דוקא הוי רבותייהו, ושלא כנגד האונות, לא הוי רבותייהו (ש"ך).

(ג)

סירכא תלויה, ובפתור לבסוף הא דמכשירין, דוקא כשהנקב נגד הרופן, אבל אם ניקב מכפנים, או אפי'

אחל מאכלות אסורות רחל

את חסדיו, לעולם נשמרו מן הטעות ומכשול. ולשון ספרי, אפי' מראין בעיניך על ימין שהוא שמאל, תשמע להם (רמב"ן). ומפני שניתן כת גדול כזה להשושטים הקדימה התורה והזהירה: שופטים ושופטים כו', ושפטו משפט צדק (מנה דיינין מומחים וצדיקים, רש"י), לא תטה משפט כו', צדק צדק תרדוף כו' (הלך אחד ב"ד יפה, ספרי, רש"י). וכתבי, שפתי כהן דעת, ותורה יבקשו מפיהו (מלאכי) אם אין הרב דומה למלאך ד' צבאות, אל יבקשו תורה מפיהו (תו"ל). והקב"ה כבבדו ובעצמו נותן עין על מעשה השופטים, אם אין שקר בלבם. כמבואר במפרשים בפסוק, אלקים נצב בעד אל בקרב אלקים ישפוט". כי הקב"ה נצב להיות שופט את שופטי ישראל, על העולה הנעשה בקרבם. וה"ש, בקרב אלקים, דהיינו הדיינים, אותם ישפוט, לדבר עמהם משפטים כו' כי המשפט לאלקים הוא (כל"י). ולאו לא מי הורעא לילול את השם של דייני ומורה, כי צדיקים לזה הסכמה עליהם. כמבואר בקרא, "אם את הדבר הזה תעשה", ודאי משה לא יעשה דבר זה עד אשר שיצוה לו ד', וצריך הוא להמליך

(כח)

אונא ואומה אם האומה והאונא נסרכו נסרכו לדופן בסירכא אחת לדופן, אם רוב הסירכא מהאונא, כשרה, ואם רוב מהאומה טרפה, אם אין מכה בדופן, וכן אונא הסרוכה בסירכא אחת לדופן ולחזה, אזלינן בתר רובא, וכן אומה הסרוכה בסירכא אחת לדופן שיש בו מכה, והסירכא במכה וחוצה לה, אם רובה במכה, כשרה, ואם לאו, טרפה, וכן אם נסרכה האומה בסירכא א' לטרפש ולמכה שבדופן, אם רובה במכה שבדופן, כשרה, ואם לאו, טרפה (מחבר).

ריאה שנמצא עליה כמו בשר בלוי בריאה חלב כיסוי, והוא בשר בלוי, קולפין אותו מעליה, ואם הריאה תחתיו שלם ויפה, כשר, מיהו צריך לבדוק הריאה בנפיהה (רמ"א), אחי לאשמעינן, דלא נימא דהבשר בלוי, עושה אותה טרפה, דאותו בשר הוא ממשות של ריאה, וא"כ יש כאן שינוי מראה דטרפה, קמ"ל דקולפין הבשר, ואין משגיחין בו ובמראיתו כו', ואין הבשר בלוי מזיק לה כלל, ושוב שמעתי, שמורה אחד הטרפין בריאה שנמצא בשר בלוי וקלפותה, והיה תחתיו כמו צלקת, דהיינו קמפסין מטעם זה שובין דכל שאינו יפה, טרפה, אע"פ שאין טרפה בלא"ה, ולא נהירא כלל, דאין לנו להוסיף טרפות כו', (ט"ז), ושמע דבשר בלוי ל"ה ריעותא, אמנם אותן ווארצלען הנמצאין בריאה, יש לקלפן ולראות אם הריאה שלימה תחתיהם, וברדיקה זו מעכבת, אפילו דיעבד, לראות אם הריאה שלימה תחת הבשר בלוי, או תחת הווארצלין, ועיין מ"ש בריאה דקיימי גילדי ובמעשי דרייניס, ה"ה כאן (משי"ז, כ"ד).

א ה ל מאכלות אסורות ר ח ל

בגבורה תחילה, וא"כ היה לו להסוך הסדר ולומר, וצוין אלקים קודם אם את הדבר הזה תעשה, וגראה שקאי על מה שכתב, והזהרת אתה את החוקים ואת התורות כו', ואח"כ ואתה תחזה מכל העם כו', כי צריך אתה ללמדם תחילה משפט ד', כי לאו כל כמינה למנות דין דלא גמיר ולא סביר, וע"ז אמר, אם את הדבר הזה תעשה, ללמדם תחילה חוקי אלקים ותורותיהם, או וצוין אלקים, יכול להיות, שסיכים הקב"ה על ידך, אבל קודם זה ודאי לא יסכים (שם).

לפי רוח הזמן, הכקום, והאדם וגדול ההקפדה על ישרת לב של הדיינים והמורים הוראה בישראל הוא בא, מפני שכל הדיינים והמשפטים תלויים בשיקול הדעת ורואות

עיני המורה, הדיין והשופט, ועליו לשקול הדבר המובא לפניו, כמאונ צדק הומן, ובאבני צדק המקום, ולמדור בהין צדק של האדם, שהם שונים בכל הזמנים ובכל המקומות, ובכל האנשים, כמורמו בחז"ל, כל הדין דין אמת לאמתו כו', כי אין אמת כללי לכל, רק צדיקין לדון את כל אחד בצד האמת השייך אצלו, לפי המצב ולפי המקום, ולזה צדיקים מדריגה גבוהה של השנה בחכמה בינה ודעת, ויראת ד', לעמוד הדבר על משקל האמת והצדק, והוא משקל הפשרה, המאונים שעל ידם נשקול שיקול הדעת בכל מקצועות הדינים והמשפטים, כגאמר בחז"ל אמר רב הונא, כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים, שנאמר סוף דבר הכל נשמע את אלקים ירא ואת

הגוף, דרוב בליעות דרך הושט, או עכ"פ מדי ספיקא לא נפקא, משא"כ כאן, ועיין שמ"ח ע', דהיקל בהפ"מ, וכן הפר"ח ו', הקיל בזה, וכן אם נמצא עצם בחלל הגוף, בהפ"מ יש להתיר, הא אם ניכר שממקום אחר הוא, כמו עצם של דגים, ודאי לא גרע ממחט בחלל הגוף (פמ"ג).

(כא)

אם סירכא מן שבצד האומא, טרפה, ואם האונה לדופן סירכא עולה מאונא לדופן מכנגד האונה, ולדופן שכנגד האומה, אזלינן בתר רובא (מחבר).

(כב)

אם האומה סרוכה לדופן, אם יש מכה בדופן, כשרה צריכה בדיקה, ואם אין מכה בדופן, טרפה, ולא מהני לה בדיקה, ודוקא בסרוכה לדופן מכשירין ע"י מכה, אבל אם סרוכה לשאר מקומות, כגון חזה וגרגרת ושמונית הלב וטרפש, וכיוצא בהן, אע"פ שיש מכה בהן, טרפה, ולא מהני לה בדיקה (מחבר).

(כג)

בהרות שחורות מכה זו שאמרו, היינו שיש מכה בדופן, כעין גגע, אבל אם יש בהרות שחורות בלבד, אינו סימן מכה ממש, ואם נשכר הצלע, אע"פ שחור ונקשר, קרינן ביה שפיר מכה.

(כד)

הריאה דבוקה לדופן אם כל הריאה דבוקה לדופן, אם אין מכה בדופן, טרפה, ולא מהני לה בדיקה, אפי' אם דבוקה כולה בלי פילוש, ויש מי שבי' שהמתירה, בר נידוי הוא, והכלים אסורים (מחבר).

סימן מ.

דיני טרפות הלב, ובו ו' סעיפים.

(א) לחלי הלב. ניקב הלב. נמצא הלב בכיס מלא מים. אם שומן הלב סותם הנקב. בעוף. (ב) ניקב ולא הגיע לחלל. ספק ע"י חולי או קוץ. נחטבה קוצ בפניו. (ג) נמצא מחט בלב. בטרפשא. בסמפון הגדול שבלב. נמצא עצם בלב. יש לו עוקץ.

(א)

(ט"ו). והנה שומן של עוף בלב. כפי הנראה סותם דרך הוא. ועיין כ"פ, ב', כתב, שומן הלב אינו סותם מדרבנן, דלא אתי לאיחלוףי בטרפשא. ולפ"ז בעוף לא שייך איחלוףי ועוד, דשומן שלו דך, ורמ"א הביא מתוס' דהמעשה היה בעוף עכ"ל. ולא הבינותי, דשם לא הוזכר אי המעשה היה בעוף כו'. גם מ"ש בבהמה לא הוה אלא מדף כו' אין נראה להלכה, אלא מ"ה אסור, ומיהו ספיאק הוח (פמ"ג). וי"א דלא מהני סתימת שומן הלב, וכדאיתא בסמוך סוף סי' זה, ויש לחוש לדבריהם (דמ"א). והבי"ח חולק וכ', דהך דסוף סי' זה מירא נמי בטרפשא הלב, ואין דבריו מוכרחים, והכי משמע מדברי הרמב"ם והכלבו, דבשומן הלב נמי לא הוי סתימה (ש"ך). הרמב"ם היה גורס טרפשא ודלכא, דבין חלב הטרפש ושומן הלב עצמו, אין סותם. דקשה הוא, ובעוף, המיקל בשומן הלב לא הפסיד, כמ"ש הט"ז דסותם, דרך הוא (פמ"ג).

(ב)

ניקב ולא הגיע לחלל ניקב ולא הגיע לחלל, אם מחמת חולי, כשרה, ואם בקוץ או במחט טרפה (מחבר). ולא הגיע לחלל, אפי' ניקב נקב מפולש מצד לצד, ולא ניקב לחללו כשרה, כ"כ הבי"ח (ש"ך). בקוץ או במחט כו', עיין לקי סי' נ"א (שם). שם אמר, דאם נתחבה לפניו ופגע בלב ועדינו שם, ונשחטה מיד, דיש להקל (פמ"ג). ודע, דאם ניקב, ספק ע"י חולי או ע"י קוץ, להמחבר דמכשיר שם בסי' מ"ט, ה"ה כאן דהוה ס"ס, ועיין ט"ז שם, אלא

חלל הלב מחלוקת הפוסקים הוא, כמה חללים בלב, לרש"י ריש פרק ג', שלשה חללים. לדעת התוס' ריש פרק ג', שלשה חללים, ולהרמב"ם בפ"י המשניות, שני חללים, וזה לשון המחבר, הלב יש לו ג' חללים, ניקב לא מהם טרפה, ואפי' חלב טרפשא הלב סותמו (מחבר) פ"י כ"ש שהלב נחבא ניקב הלב בו, דכיון שעשוי ככובע, לא מיהדק (ט"ז, ש"ך). כתב הריק"ש, הביא דבריו הפר"ח, מעשה בא לידו בעוף שהיה מכוסה הלב בכיס ע"פ כולו מלא מים, וקלפוהו והיה הלב שלם, והכשירו, והפר"ח הראה מקום לס' ג', א', ושם האריך במעשה דפני משה, בבהמה שנמצא בה קילוח גדול שלם מ"ז, וגמגם לאסור, והפר"ח האריך שם. והתב"ש, ג', הסכים להתיר ע"י בדיקה בה"מ, ועיין שו"ת בי"ח, קנ"ז, בתרגומות כה"ג שהיה מ"ז, והעלה להתיר ע"י בדיקה בכל אברים הפנימים, ולפ"ז גם בנידון דריק"ש אין היתר כ"א בה"מ, ואחר הבדיקה בכל האיברים, דשמא אלו המים דרך וושט באו לה, ומודינא, דאי לא היה רק כיס לחוד בלא מים, כשר אם הלב שלם מכל צד כמו מעשה דבשר בלוי, דס"ס לט', אם הדיאה שלימה, ת"ה כאן (פמ"ג). אבל אם שומן הלב שומן סותם, כשר (מחבר). ראיתו ממעוף ו', שאין מועיל שם סתימת השומן כו', ומו"ז ז"ל כתב, דשם מיירי בטרפשא הלב, ודבריו נכונים כו', אלא דמ"מ קשה להקל, כיון שאו"ה ורמ"א אוסרים

רחל

מאכלות אסורות

אחל

מצותיו שמור כי זה כל האדם (קהלת, י"ב) כל העולם לא נברא אלא בשביל זה (ברכות, ו'). וזה ראשית חכמה יראת ד', כי ד' בחכמה יסד ארץ שבה ברא את עולמו כו', וכיון שהכל נברא בשביל אדם שיש בו יראת שמים, לכך שפיר קאמר, ראשית חכמה יראת ד', ועוד יש לומר ע"ד דאיתא במכילתא ב"ר, ידא אלקים, זה שעושה פשרה בין עכ"ל. ויש ג"כ רמז לזה בפרשה מקץ, שמתחילה נתן יוסף לאחיו במשמר, ולבסוף נכנס בפשר ויאסור דק א' מהם ויאמר, את האלקים אני ירא כו'. ופשוטה הוא רחמים בין בתחילה ברינו של עולם שיתף רחמים בבין, וזה על שלשה דברים העולם עומד, על הדין ועל האמת ועל השלום, שהוא פשרה שכולל כולם, לכך שקול זה נגד כל העולם כולו (ענין יעקב). כי הדינים והמשפטים נאמרו בדרך כלל, ועל הדינים למדוד ולהתאים את הדינים לכל אחד כפי מדתו, ומפני שקשה להשיג את עומק הדין, רבים טועים בחלכה, כמבואר בדברי החכם, ועוד ראיתא תחת השמש, מקום המשפט שם הרשע, ומקום הצדק שם הרשע. אמרתי אני בלבי, את הצדיק ואת

שהפרישה ג', כתב דטרפה, ולא ידענא למה, דלהמחבר, מ' פשוט הוא דכאן נמי דוקא כשניכר כו' (פמ"ג).

(ג)

מחט בלב נמצא מחט בלב, אע"פ שאינו ניכר בחוץ, טרפה, וה"ה אם נמצא בטרפשא דליבא (מחבר), מיהא אם לא נמצא רק בסמפון הגדול שבלב וקופה לבר, דהיינו לצד חלל הלב, אם ראש המחט כגרעין של תמר, כשרה, דתלינן דנכנס דרך הגדרת לסמפון הלב, ומאחר שראשו למטה, אין סופו לינקב, והבהמה תפלוט אותו ע"י כיחה וניעה (רמ"א). יש דרכים שונים בפי' דברי הבה"ג אלו, ומסיק הבה"ז וז"ל, ולענין הלכה חיישינן לכל הפירושים, וכשנמצאת בלב לגואי, טרפה, בין בקופא לצד ראש והקופה לצד ראש נמי טרפה, ואינה כשרה אלא היכא דנמצאת בסמפונא רבא והקופה לצד חלל הבהמה, ודוקא דליכא הוכחה דכבר היתה לגואי וחזרה (ש"ך).

כתב מו"ח ז"ל, אם נמצא נמצא עצם בלב עצם בתוך הלב, קבלתי שמעשה היה באשכנז בשור, והכשרותו חכמי הדור, לפי שכן נמצא בלב הצבי כשנתקשה הדם נעשה עצם עכ"ל. ואם לדין יש תשובה כו', מה מועיל לנו שנעשה מדם הלב, סוף סוף ניקב כמו מחט כו', ע"כ נראה שאין להקל בזה (ט"ז). ולענין דינא, עיין פ"ה, והתב"ש ד', העלה, דאם נמצא בחלל הלב עצם, אם הוא שחור או אדום, י"ל שנעשה מדם הבהמה, וכשר בכל הבהמות, ולא אמרינן סופו לינקב, כיון דמינה הוה, ואין כח הדוחה מדחה אותו, וכן כ' הפר"ח. ואם הוא לבן, אין להתיר, כ"א בצבי, ומיהו אם נמצא בעובי בשר הלב, או נראה, דברייתו כך הוא, כדי לחזק הלב, יש להקל

אף בשאר בהמות, ומיהו אם רואין שהעצם יש לו עוקצין וחודודין, מראין הדברים שעצם מעלמא הוא, וטרפה (פמ"ג).

(ד)

ניקב קנה חלב קנה הלב שהוא קנה הייוד בין שתי ערוגות הריאה, וכן המזרק (פי' קעין קנה) הגדול שיוצא ממנו לריאה שניקב לחללו במשהו טרפה (מחבר). ועיין לעיל ס"ס ל"ד (רמ"א).

(ח)

ניטל חלב ניטל הלב בין ביד בין מחמת חולי, טרפה (מחבר).

(ו)

קורט דם בלב יש מי שאומר, שאם שומן הלב דבוק בלב ואדוק מאד, מפרידין אותו בסכין, ואם נמצא שם או בעובי הלב קורט דם אסור, ואצ"ל אם נמצא בחללו (מחבר). ה"ק, שראה בעובי הלב, ובחללו לא ראה כלל, דהתם קורט דם לא מעלה ולא מוריד. ר"ל, שלא נתפשט עד לחללו, טרפה, ואין צ"ל אם נמצא בעובי הלב ונתפשט עד לחללו (ש"ך). ועיין אחרונים שכתבו, דבפנים נמי יש להכיר, ולאו דוקא קורט דם, דבפנים רושם חמבה כמו נצרך הדם, שזה יש להבחין אפי' בפנים ומש"ה טרפה, ומ"מ דין זה צ"ע, ואין להקל (פמ"ג).

נצרך חדם בעובי הבשר, הרי הוא כק"ד, וטרפה, עיין ס"ס ל"ז בדין לב שנסרך למקום אחר (רמ"א). כתב הדמש"א, מעשה היה שהיה ב' לבבות, והטריפה, ומעשה דחתול המוזכר בשו"ת ח"צ ופ"מ, ח"א, הנה אם יש לתלות, ודאי תולין ואוקי אחזקה, אבל אם בבירור לא היה לב לתרגולת, דעת הפ"מ ושאר אחרונים אסור. ואין להאריך, כי דיני עד אחד מקומן בסי' קכ"ז, ע"ש (פמ"ג).

אחל מאכלות אסורות רחל

הרשע ישפוט אלקים, כי עת לכל חפץ, ועל כל המעשה (קהלת), רצה לומר, מה שהיא תחת השמש כאן אצל התחתונים, אני ראייתו ממש בחוש העין, והוא, שבמקום המשפט, אשר המה ישובו כסאות למשפט לדין ולגזור מה שבא שמה לפניו, שיוכלו לשפוט, האי גוף כפי מה שהוא, ומה שיוכלו להשיג בעיניו, אבל נמנע האדם לירד לסוף דעת העושה רשע, להבחין ערכו שיהיה משוער עם הפועלה. כי אין זה בחיק האדם להשיג על אמתתו, ואפילו במקום הצדק שיוצרו לעשות דיניהם מצדוקים וישרים בתכלית, לא יעבור מזה כי לא יגיע שמה, ולא יושם לפניו אלא הצעת הרשע עצמו. אמנם לפניו יתברך אע"פ שצ"ל לא ראתה ולא השיגה בחוש שום דבר ממנו, מ"מ אמרתי אני בלבי משקול הלב ומהכרע הטענות הצדקת כפי עוצם חכמתו כו', כי את הצדיק ואת הרשע ישפוט אלקים, הוא יתבי' שופט ומשגיח, לא אל פועלת הצדק והרשעות, מומשמים מצד עצמם, אלא את הצדק ואת הרשע, שהם פועלי הצדק והרשע, אותם ממש הוא שופט, כפי מה שהם, וכפי בחינתם במה שהם פועלים. וזהו כי עת לכל חפץ, ועל כל המעשה שפ', ורצה, שם לפני ביד הצדק יובאו שני עניינים יחד, כי יושג על עצם הפועל, כפי חפצו בדרך מה שהיה בו מהחפץ והרצון בעשיית המעשה, שזה אמנם יתחלף בפחות ויתר,

סימן מא

דיני טרפות הכבד, ובו י' סעיפים.

(א) ניטל הכבד, ב' זיתים. מתלקט, מרודד, ב' טרפשיין, ב' כבדים. (ב) השיעור בעוף, (ג) יבש הכבד, נראה השרטוט, יבשו הב' זיתים, נימק הכבד, קשה כאבן, ש"ש מרוקבים בכבד, אבן בכבד, (ד) התליץ הכבד, נשתתיר ב' זיתים, ונחלעז, במינים שאין להם מרה, (ה) נעקר הכבד, (ו) מחט בכבד, מחט לאחר צילת, (ז) מחט בסמפון גדול, (ח) ניקב טרפש הכבד, נסרכה בצלע, ב' טרפשיין, נסרך לבית הכסות, סירכא נגד פי המחט, אם בדיקה מעכבת, (ט) מחט בטרפש, (י) שני כבדים.

כדכתיבנא, כיון שאין טרפות מצד עצמו, הוה תרי רואין, ולדינא צ"ע, דהא ב' כיסין אוסרין בסי' ל"ה, ועיין ש"ך, י"ד, בה"מ מקילין, ה"ה ב' טרפשיין בה"מ יש להקל, ויש לעיין, ומ"מ מב' כבדים להרשב"א אין קושיא, דכל יתיר כחסר מכל עם הגידים, וממילא ניטלה המרה, והוה חד רואין (שם). ולענין מינים שאין להם מרה, ודאי ניטלה הכבד טרפה כו', וכן בצבי שיש לו מרה בזנבו, ניטל הכבד, סוף המרה לינטל כו', ולענין אי בעי ג' זיתים, הא ודאי דא"צ כ"א לשער הגדול לפי גדלו בכליות וטרפשיין, וכן כ' המנ"י, דבמין שאין לו מרה, או צבי, בב' זיתים סגי, והכי מסתבר (שם).

(ב) השיעור בעוף שיעור זה דכשני זיתים, אפילו בשור הגדול, ובעוף הכל לפי גדלו וקטנו (מחבר).

(ג) יבש הכבד יבש הכבד, עד שיפרך בצפורן, טרפה (מחבר). ואם משרטט בצפורן על בשר הכבד, ונראה השרטוט בתוכה, מיקרי יבש וטרפה (ש"ך), ואם נשתתיר כזית במקום מרה, וכוית במקום חיותא, כשר (מחבר), ואם יבשו אלו הב' זיתים לבד, נמי טרפה (רמ"א), ואם נימק הכבד וחית לדם, הדין כמו בנטילה, דאם נשתתיר ב' הזיתים,

(א) ניטל הכבד ניטל הכבד, טרפה, אלא א"כ נשתתיר כזית במקום מרה וכוית במקום חיותו (מחבר), לחד דעה היא בכליות ולאידך היא מקום דביקתא בטרפש, ולחומרא צריכין בב' המקומות, לכל הריעות (ש"ך) ויהיו כשני זיתים הללו כל אחד שלם במקומו, אבל אם היה מתלקט; מתלקט, או כרצוצה או מרודד, טרפה (מחבר). והנה מה שבי' ש"ע מתלקט כו', טרפה, כל אלו הם בעיות דלא אפשטא כו' וספיקא הוה, ואמנם אף שא' מהותים מרודד לא אמרינן ס"ס, שמא זית א' סגי, ושמא מרודד כשר כו', מלא מפרש בהדיא בגמרא, דמבעיא ליה אף זית א' מרודד מהו, ספיקו לחומרא. והנה המ"ב בסי' ק"ג פסק בה"מ או לצורך ע"ש להתיר אם נשאר במקום הטרפש ובמקום מרה, אף שלא נשאר בכליות, ואף והתב"ש כתב דאין להקל, מ"מ אם הכזית במקום הכליות מרודד, היה נראה להקל, דהוה ס"ס פלוגתיה דרבוותא כו', ומיהו כזית במקום טרפשא מרודד, לא, דהמ"ב ב' טרפשיין, ב' כבדים, כתב, דהעיקר כפי' הב' תלויה בטרפשא (פ"מ ג'). ראיתי בפד"ח, י"ג, כתב בפשיטות, ב' טרפשיין כשרה, כמ"ש המ"ב, וירצה

אחל מאכלות אסורות רחל

כפי מה שיש בו מההתנגדות, מצד הסכות שאמרנו, ובאופן שיקובצו הפועלים שהם הצדק והרשע, בבחינת הפעצם, וגטיותיהם, עם המעשה עצמו, וישועור יחדיו, לשפוט צדק הגמול הישר (בל"ע, א), והוה כמה שנוגע להפעולה הנעשית, והרבה פעמים ישתנה הענין, כפי בחינת האיש העושה הדבר, כמבואר במשפטים, בענין המשל מאיש העשיר שסיפר נתן הנביא בפני דוד המלך, שלקח ככשת האיש הרש, ועשאה לאורח הבא אצלו, ודוד אחר שמעו הדברים כתוב, ויחד אף דוד באיש מאד, ויאמר כו', חי ד' כי בן מות האיש העושה זאת, ואת הכבש ישלם כו', ויש לדייק, למה אמר "האיש", יאמר בן מות העושה זאת, אמנם במעשה הזאת יש תריל, גוף המעשה עצמה, לקוחת הכבשה של העני בלי רחמנות, ע"ז יתחייב עונש ממון. אבל מצד השני, להתבונן מי הוא עשאה הדבר הזה, איש עשיר כבד מאד במקנה, לאיש הזה, אין להסתכל באיכות הפעולה, אלא באיש הפורטי העושה הפעולה הזאת. ואצלו נחשב הדבר לעון פלילי חמור, ועונשו צריך להיות כבד וקשה. והוה שאמר ויחד אף דוד "באיש" מאד, ע"כ אמר חי ד' כי בן מות הוא האיש מצד עצמו. כי מצד המעשה די לו שישלם ארבע כבשים כעז הכבשה

(ו)

מחט בכבד מחט שנמצא בכבד, בין שבא לפנינו שלם, בין שבא חתוך, אם צד העב שבו לצד חלל הבהמה, אפילו כולו טמון בבשר הכבד, טרפה (מחבר). דהיישנין שמא נכנסה דרך הנקבה לרקין, ומדקין חלל הבהמה, וניקבה ונכנסת לכבד (טור). ואם צד הדק שבו כלפי חוץ, כשרה (מחבר). ודוקא אם כולו טמון בבשר הכבד, אבל אם חדה יוצא לצד חלל הבהמה, וראש העב נחבט בחור הכבד, טרפה (ש"ך). דלא כע"ז שמכשיר בזה, משום דהא דמחט בחלל הגוף טרפה, דשמא ניקב אחד מאברים הפנימים, היינו דוקא אתם, שניקב בכה, אבל המחט שנכנס בבהמה, אין חוששין (שם). ודוקא שצד העב פונה לצד הסמפון, אבל אם פונה לצדדין בכל ענין טרפה (רמ"א). שאלו נכנסה דרך הסמפון, לא היה אפשר לה להתעקם לגמרי, ולתחוב בעיבי הכבד (ש"ך). בלא שמחליקין בין קופא לבר או לגאוו, רק במחט גסה, אבל בדקה, בכל ענין טרפה (מחבר). שהרי היא ראויה לנקוב בצד העב שלה (ש"ך). ושיעור גסה שיעור גרעין של תמרה (מחבר). כליל סוכות מצאו

מחט בכבד לאחר צליה בחתיכת כבד לאחר שצלאוהו ובשלוהו, מחט תחובה בח' אחת שבאמצעי הכבד, והמחט היה מאותן מחטין שהנשים משתמשין בהם הרבה, והיה הפ"מ, והתיר הצ"צ מטעם ס"ס, שמא לאחר שחייטה ושמא דרך הקנה נכנס כו'. והפ"ח, י"א, ותב"ש יוד, אסרו בזה כו', ומיהו אם נתחבה קצת, יש להתיר, שמא לאחר שחייטה נפלה אם לא היה חלורה. וכן נראה, הכל לפי ראות עיני המורה, אם

כשר (ש"ך). כבד שקשה כאבן, ולא נשתיירו הב' זיתים שלא נתקשו, טרפה קשה כאבן (רמ"א). רק בהפ"מ ולעת הצורך, יש להכשיר (ש"ך). לפעמים בא הכבד כולה מליאה אפערות, ונימק כולה במשמוש חיד כו'. הא ודאי, כל שלא נשאר זיתים שלמים, טרפה, דאין אנו בקיאים בבשר שהרופא, גורדו (פמ"ג). כתב המ"ב ק"ג, באוואז הכבד נחלק לב' חלקים, ואם חלק העב קיים, לית חלק מיתוש, דכולהו איתנהו ביה, ואם חלק העב נחסר, וחלק הדק נשאר, יש לעיין, אי נשאר מחלק העב מקום המרה והכליות, ומדק יש במקום הטרפש, כשרה. וסיים דהגדול לפי גדלו כו', אף שיש לפעמים בכבד אוואז יותר מג' זיתים, מ"מ א"צ לשער אלא לפי קטנה, והמורה צריך לשער באומד דעתו (שם). כתב הפ"ח, כבד של אוואז, ובסופו תלוי כמין פים, ובתוך הכיס שיבולת שועל מרוקבים, טרפה, דרוב הנבלעים דרך הושט, ושיבולת שועל הוי כקץ, וכ"נ להלכה. כתב עוד בשם הריק"ש אבן בכבד, כשרה, שנתהווה ממורת הדם, כו', וצ"ל דאין ניכר אם הוא מעלמא, הא כל שניכר דמעלמא אתי, טרפה, ופשוט הוא (שם).

(ז)

התליע חכבד התליע הכבד, אפי' במקום מרה וחיותו, כשרה (מחבר). אם ניטל כל הכבד, ונשתייר רק ב' זיתים והתליעו, טרפה. אא"כ כשהתליעו בענין דלא חסרו הב' זיתים (ש"ך).

(ח)

נעקר חכבד נעקר הכבד במקומות הרבה, ומעורה בטרפשהיהו כאן מעט וכאן מעט, כשרה (מחבר).

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

הזאת, אבל לסבת ערך האיש העושה זאת, הוא בן מות. מיד אמר לו נתן הנביא. אתה האיש אשר אמרת כי מפאת האיש ראוי לעונש, הלא הוא יתבי' משחק למלך, ונתן לך כל, ולאיש כזה החטא נחשב גדול מאד (שם). וכמו שמצינו בחז"ל (ברייטא, ע"כ) כשנתפסו ר' אלעזר בן פרטא ור' חנינא בן חרדין, א"ר ר' חנינא, אשריך שנתפסת על ה' בדברים ואחזי ניצול, ואני ניצול, שאתה עסקת בתורה ובגיה, ואני לא עסקתי אלא בתורה בלבד. והקשו, ובגמ"ח לא עסק, והתניא כו', ומסיק, מיעבד עביד, כדבעי ליה לא עביד. שוים עסקו בגמ"ח, והיו שוים בסועל המצוה הזו, והועילה לר' אלעזר להצילו מסכנת מות, ולר' חנינא לא הועילה. ולא משום שהפעולה לא היתה שוה בדמות, רק הסבה היתה משום שנערך הדבר כפי מה שהיה. העושה"ה (שם). ויעקר גדול הוא להבין ולדעת איך לכלכל אופן העשייה, ולנטותה לצד הנכון והגדול, לפי תכונת האיש, המקום, והזמן. כמו שמצינו בפסוק. צינים ופחים בדרך עקש, שומד נמשו ירחק מהם" (משלי). שדחוק לאמר שהכוונה להזהיר על השמירה מהקור והחום, וישים זה בגדר שומד נמשו. אלא יראה לומר עפי' הידוע, שכל בנין השלימות, מיוסד על שני מדרגים, עשיית דברים טובים וישרים, והוא מעשה המצוות מצד א', והתבטלות מלעשות דברים שהם מגונים, מצד השני, והנה כדי לעשות מעשים צריכים התעוררת שחממהו, ותלהיב על כך. ולהשמד ממעשים רעים, צריכים להפך צד קריירה, שתצננה ותבטל ממנו

לבדוק בכרס, שבדאי יש שם קץ או מחט שניקבה, ועי"ז באה סירכא זו, כן מצאתי ודאי מעשה, והכי נהוג (רמ"א). ואף אם לא ניקב מעל"ע, דסירכא גרע מקורט דם, ובתנאי שיהא חסירכא נגד פי המחט, ומ"ש בהג"ה, יש לבדוק, יש לראות אם בדיקה מעכבת דיעבד או לאו כ"י, ובה"מ איני אומר לא איסור ולא היתר, אבל בשאר אברים שיש סרכות, למאן דמתיר סירכא בשאר אברים, א"צ לבדוק כלל, דדוקא מטרפש להמסס באה הקבלה, ועיין בסי' מ"ב, א' בט"ז שם אבאר, שיש לאסור אי לא בדק בהמסס (פמ"ג).

(ט)

מחט בטרפש נמצא מחט בטרפש, ספק טרפה (מחבר). ואפי' כולה טמונה בטרפש (ש"ך) דחיישינן שמא ניקב א' מאברים הפנימים (שם).

(י)

שני כבדים נמצאו שני כבדים בבהמה ובעוף, טרפה, דכל יתיר כניטל דמי (מחבר). ואפי' אינם דבוקים זה בזה במקום חיותא, דכל יתיר כניטל דמי (ש"ך). ואם מתחילים למטה מאותו כזית במקום מרה ומקום חיותא, פשיטא דכשרה לכ"ע, כמו יתרת רגל למטה מארכובה, בסי' ס"ד, דנראה שאינו אלא תלתולי כבד (ש"ך).

סימן מב.

דיני טרפות המרה, ובו ט' סעיפים.

- (א) מרה שניקבה, נסרכה, (ב) נישלה, חסרה, (ג) לסמוך אטעית הכבד, בבהמה, מרה לבינה, נאבדה הכבד, ולא טעמו, ב' מרות רחוקות זמין, הכיס ריק, (ד) ב' מרות אחת ניכרת כשתים, (ה) לא היו שופכות ועולות בנפיחה, (ו) ב' מרות, ודבוקות כאצבע, (ז) שתיים רחוקות, וסממן מחברתן, נברת מעל"ע, (ח) עופות שאין מרה, (ט) גרעין במרה, מחט במרה.

ריאה (שם). נסרכה המרה למקום אחר, כשרה (רמ"א). דלא אמרינן אין סירכא נסרכה בלא נקב, אלא בריאה, דבשאר אברים לא הוי אלא הפשטת לחות (ש"ך). כתב הצ"צ, ט', מרה שהיתה יוצאת מבין הצלעות, וסרכה שם, והעור בחוץ שלם.

אחל מאכלות אסורות רחל

התעוררת. ואולם אם נטיותיו הטבעיות הן בשתייהן על ההיפך, לבו בוער כאש, ומעוררו לעשות מעשים רעים, וכשכא למעשי המצוות, נעשה לאבן דומם קר וצונן, בלי שום חימום והתעוררת למעשה המצוות. אז צריך לראות ולעבוד בטבעו, להפוך הדברים. וזהו שאמר "צנים ופחים", כשהצנים ופחים, שהם הקור והחום, הם בדרך עקש ופתולול, שנטבעו באדם בקלקול, שהצנה תקדרהו לבלתי עשות דבר טוב, והחום יעורר אותו לעשות דברים

נתחבה קצת ואין חלודה תולין, ולענין הכלים, בס"ס כי מעשה דצמח צדק, ובלאחר מעל"ע אין לנו ראייה לאסור הכלים (פמ"ג).

(יז)

מחט בסמפון גדול מחט שנמצא בסמפון גדול שבכבד, והוא סמפון הקנה שנכנס בתוכו, וכן אם נמצא בסמפון גדול של ריאה, כשרה (מחבר).

(יח)

ניקב טרפש חכבר ניקב טרפש הכבד נקב מפולש מצד הכבד, טרפה (מחבר) ודוקא אותו צד שפרוס על הכבד, לא אותו צד שפרוס לדופן (ט"ז). וכן הלכה (פמ"ג). ניקב חצר הכבד במקום דמשמשא ידא דטבחא, כשר, ואם נמצא סביביו חוטין לבנים כמו חלב, אז הוא נקב נסרכה בצלע ישר, וטרפה (ט"ז). אבל אם נסרכה בסירכא בצלע, כשרה (מחבר). הטעם, כיון דאין הטרפות מצד עצמו, רק שסופו ליטול הכבד. ולפי זה, בין עלה עליו קרום מחמת מכה, או שאר קרום, הוה סתימה (ש"ך). ואפי' חלב נסרך לבית הכיסות טמא, שבעלמא אינו סותם, הכא סותם (ט"ז). ובנמצאו ב' טרפשיין, כתבנו בט"ז כי למ"ב סי' ס"א, יש להכשיר בה"מ (פמ"ג). אם נסרך טרפש הכבד לבית הכסות, יש

איסור, מ"מ הכא קים להו דמילתא דלא שביחא
הוא להיות המרה נטילה, וקרוי הרבר שיטעום
טעם מרה (ש"ך). והטעם שסומכין על טעימת
הכבד, בי דבו המבשרין בחסירה המרה, ובראי
הם לסמוך עליהם לכל הפחות כה"ג (ט"ו).
כתב הריק"ש כ' טעמו מקומה והיה מר, ואח"כ
טעמוהו ולא נמצא מרירות, תולין לומר שכל
הכבד המרירות, ופשוט הוא, ורע, הא דטעימא
מהני, היינו שיקרע הכבד,
מרה לבנה ובפנים ימצא מרירות, כמ"ש
המהבד, הא לטעום ע"ג הכבד,
לא מהני, דשמא נשפך המרה ע"ג הכבד
וטרפה, ודוקא שנבלע המרה בכבד מבשרין.
עוד אבאר לך, טעימת הכבד אף בפחמח
מהני כו', וכל שיש טעם מר בבחמה, נמי
כשרה, עוברא לא לירי בכבדא של עגל שהיה
בו מרה כדינו, אלא שהיתה לבנה ביותר, לא
בדרך המרה שדרכה להיות ירוקה, ואמרת
לקרוע המרה ולברוק אם לא יש איזה ריעותא,
כו', וכשברקתי, יצאו מים זכים צלולים
ומתוקים, ולא היה כלל טעם מר שם, ואמרת,
מאחר שהריק"ש כתב, מעשה שהיה יוצא
כמין כים קטן אצל חמרה, וטעמו ולא היה
טעם מר, והכשיר, דלאו ב' מרות הן, אלא
בועה ע"ש, וכיון שלהכשיר סמך על זה, כ"ש
להטריף, דמרה כשמה ופעולתה להשקט
חמימות הכבד, וכשהיא מתוקה, אין פועלת
כו', וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה, והטרפתי
מספק (פמ"ג). ואם נאבדה הכבד ולא טעמוהו,
בעה"ג, י"ז דעתו להטריף
נאבדה הכבד דלא סמכין אש"ך, דרוב
יש להם טעם מר בו', שוב
דאיתי לכנה"ג, כ"ז, התיר כנאבדה הכבד
מטעם ס"ס, שמא הלכה במאן דמבשר ניטל

העלה להכשיר, חרא, דסיכא אין פוסלת
בשאר אברים, ואף למאן דפוסל, הא בשיש
מכה ברופא, תלינן שמדפון ואין לחוש שמא
ע"י קוץ ניקב מדפון, חרא כאוהל מועד נקטינן
בסי' מ"ט, דספק ע"י חולי, יש להכשיר בו'.
כתב התב"ש, א', דאם נסתם הכבד אח"כ
(בניקבה המרה) לא מהני, דטרפה אין לה
היתר בו', ולא דמי לטרפשא, דהתם עדיין
לא היה טרפה, עכ"ל (פמ"ג). נסדרה המרה
כשרה בו' ומ"מ לכתחילה ודאי לעיין אחר
ריעותא בפנים, ואי נתחבה אף דלא מעל"ע,
טרפה, דסיכא עדיף מק"ד, כמ"ש בסי' מ"א
בשם הצ"צ, ודוקא כשהסיכא נגר פי המחט
או קצת קרוב לו, ואם לא בדקה, אין יבירי
לאסור, אבל בטרפשא שנסרך לחמסם
וביה"כ אף ריעבד בו' לאסור, אם לא ברקו
אחר מחט (פמ"ג) וי"א, דטרפש שנסרך
להמסס וביה"כ, דיש לחלול דהסיכא היא
מהטרפש, ששם אין סיכא פוסלת, ואת"ל
כמו דקין שנסרבו להמסס או למרה יש לומר
בדיקה מעכבת, לכן כיון דטרפש שנסרך הוא
רק קבלה מבר"י, אם לא בדקה אחר מחט
בשוגג, אין להחמיר בהפ"מ (דאוננים).

(ב)

נפולת נטולה ביד או חסרה, טרפה (מחבר).

(ג)

חפרה המרה אם חסרה המרה, קורע הכבד
שתי וערב וטעמו בלשונו,
אם יטעם טעם מר, ואם לא טעם טעם מר,
יצלנו בנחלים ויטעום אם יש בו טעם מר,
בשרה, ואם לאו, טרפה (מחבר). ואף עכשיו
נוכל לסמוך על טעימת הכבד (דמ"א) אע"ג
דאסור לטעום דבר מאבל, לידע אם יש בו

אחל מאכלות אסורות רחל

רעים, העצה היא, שאם איש חפץ לשמור נפשו ולהצילה מני שחת, או ירחק מרחק רב מהם, יטה כל צד לצד
השני, לשמש ולנסות החום להעצורת עשיית דברים טובים, וצד הקור להיפך, לצנן החושק והרגש לעשות דברים
רעים ומגונים, וזהו שמרומז בחז"ל (כתובות) אמר ר' חנינא, הכל בידי שמים, חוץ מצניזים ופחים, שא"כ, כו'.
כלומר, אינם בידי שמים, אלא ביד האדם ובבחיירתו, והוא שצריך להתגבר עליהם, ולנסות כל צדדי טבעו
לצד הנכון (שם).

ומפני שהרבר חזק ומשפט נמסר לדין ולמורה לעשות לפי ראות עיניהם ושיקול הדעת בהכרח כל הנטיות
בלבות בניא להיכן הם נוטים, לכן צריך המורה להיות מלא חכמה ודעה, כראוי ונזהר להשוותי של הקביה
כמבואר, שכל דין הדין אמת לאמתה, כאילו נעשה שותף להקביה (שבת, י"י). כי אל דעות ד', ובאר את
העולם בחכמה, כגאמר, בראשית ברך כו', בחכמתא (תרגום ירושלמי), ואנו מתפללים בכל יום, "תנונו מאתך חכמה
בינה ודעה". וכל דין לא רק שנעשה שותפו של הקביה, רק נקרא בשמו ממש, הקביה נתן את שמו עליו,
ככתוב, עד אלקים יבא דבר שניהם כו', אלקים לא תקלל (שמות, כ"ב, כ"ז), דינא לא תקלל (אונקלס), אזהרה
לקללת דין (סנהדרין, ס"ו), ונקרב בעל הבית אל האלקים (שם), לקדם דיניא (אונקלס), ונאמר, והמשכילים יזהירו
כוהר הרקיע (דניאל, י"ב), זה דין שון דין אמת לאמתהו (ב"ב, ח'). סמכוהו לפסוק זה, לרמוז, כמו שהרקיע

בית חלכות טרפות סימן מב שמואל עג

כשרה, ושם היה טעם מר, ואין לסמוך ע"ז.
ודע דב' מדרות רחוקות זו מזו, אין להכשיר
מטעם ס"ס, שמה הלכה כרמב"ם בפי' כל יתיר,
ושם חסרה המרה כשרה, דכבר מוסכם הלכה
כרש"י והרמב"ם וז"ל, כל יתיר
פי' ריק כנטול דמי מתחילת ברייתא ואין
ספק, והיא דהכיס ריק ואין בו
מים כלל, כשרה, וא"צ טעמה, ואם נמצא ב'
מרות, וטעם מר בכבד, כתב הפר"ח, ח',
דפשוט הוא דכשרה כו', ומיהו לדינא ח'ו
אף בהפ"מ להקל ע"פ סברתו כלל, ועיין בט"ז,
ב', מה שכתבתי (שם).

(ז)
שתיים רחוקות היו שתי מרות בכבד,
וסמפון מחברתן אחת הנה ואחת הנה,
וסמפון אחד שופך מרה
לשתייהן, וכשארם זוקף האחת חוזרת ליח
למקום שהסימפון מחלק מרה, ושופך לשתייהן,
אבל כשהן שוככות כדרך שהן עומדות בחי
בהמה, אין שופכות זו לזו, יש להכשיר
בבהמת ישראל (מחבר), מרה הניכרת מעבר
לעבר של כבד, אי שפכי
ניכרת מעל"ע להדרי, חדא היא, וכשרה
(רמ"א), ואע"ג דבראיתא
אמרינן איפכא, היינו משום סמפונות, משא"כ
בכבד, דאע"ג דניטלו הסמפונות כשרה (ש"ך).
ואי לא שפכי להדרי, טרפה (רמ"א).

(ח)
עופות שאין להם מרה יש מיני עופות
שאיין להם מרה,
כמו תורים ובני יונה, ואין לאוסרן, כיון שכל
המין כך היא, והצבי (ואילים, ש"ך) שאין
להם מרה בכבד, אבל יש לו למטה סמוך
לזנבו, מי שבא לפגוע עוף שאינו מכיר מינו
ולא נמצא מרה, אין אומרים ודאי כל מינו

שתי מרות נמצא ב' מרות, טרפה, דכנטולה
דמי, ואם היא אחת וניכרת
כשתיים, גוקיץ אותה, ואם שפכות זו לזו,
אחת היא וכשרה, ואם לאו, שתיים הם וטרפה
(מחבר), עיין שפ"ד ו' מה שמחלק בזה.

(ח)
לא חיו שופכות אם נקבוחו, ולא היו
ועולות בנפיחה שופכות זו לזו, ואח"כ
נפחו זה ועלה גם חברתה
בנפיחה זו, או שהטילו מים באחת מהן, ואח"כ
נתמלאה גם חברתה מים, כשרה (מחבר), דמה
שלא נשפכה דרך חברתה כשניקבה בתחילה,
היה מחמת עובי הלחי (ש"ך).

(ו)
ב', ורבוקות באמצע אע"פ שהן שתי מרות
גמורות, רק שבמקום
דיבוקם בכבד כמו רוחב אצבע היו כאחת,

אחל מאכלות אסורות רחל

משתנה לכמה מראות לפי השתנות כוחות הטבע בעולם ההתחנן, כן צריך הדין להשכיל ולהזהיר דעתו ושכלו,
לפי שינוי הזמנים והמקומות, ואז יכול לרדן דין אמת לאמתו, ומצינו בין המעלות של הדינים שיעץ יתרו למשה,
היה "יראת ד", כי היראה עיקר גדול אצל דין, לא רק לשם זה שלא יעזת את הדין, רק מפני שהיראה פתח
לחכמת ד', ששלעדה, יכול הדין לעזות את המשפט וההוראה בשוגג מבלי דעת.
ולא רק, הדינין, כי אם כל אדם צריך לרכוש לו ידיעה בהשכל ודעת, כי בלא זה לא יכול לבוא לירי
הכרה בהתנהגות העולם, לבחור בטוב ולסור כרע, לאחר בריאת העולם, נאמר "וירא ד את כל אשר עשה, והנה
טוב מאד (בראשית), ועינינו תראנו רק רע כל היום, והוא מפני שאין אנתנו מכירים להבחין בין טוב לרע מצד
אתו, ועדיין לא הגיענו לשערי החכמה להבין ולדעת איך להסיר מלפנינו ומלאחרינו את המכשולים העומדים לנו
בדרך, כגון בענין המחלות ר"ל, דבר ידוע כי הקב"ה ברא הרפואה קודם למכה, אך בנו האשם שאין אנו מכירים
בדבר הזה, ורק בהמשך התפתחות הדורות, ברבות התורה והמדע בעולם, נפתחו עינינו ונתגלו רפואות שהיו
מונחים ממש בפנינו, אך קצור הראיה שבנו וחסרון חכמה שבלבינו היה הגורם של בלתי הכרה, וכן הוא בכל
הפרובלמים הגדולים, הן בנשמות והן ברוחניות, הרפואה ממש לגנן עינינו, רק חסרון חכמה ויראה, הוא הגורם
שאין אנו מכירים בה וסובלים יגון ואנחה ר"ל, וזהו שיעץ לנו שלמה בספר החכמה "יראת ד' ראשית דעת"
(משלי, א'), היא תרומת עיקר הדעת, והיא תהיה לך הראשונה לדעת, לפני חכמתך הקדם ליראה את יוצרך,
והיא תתן בלבך לעסוק בחכמה ודעת, כי האוילים אשר אינם יראים את ד', הם בונים את החכמה כו' (רש"י),
וזהו שאמר עזר "לדעת חכמה כו', לתת לפתאים ערמה, לנער דעת וזיומה" (שם), צריכים לדעת, שאנתנו פתאים
ונערים, מנוער מכל, שלא למד עדיין, (רש"י), אבל הכסילים אינם יודעים, שחסר להם החכמה, כמו שנאמר "עד מתי

אין להם מרה, אלא אמרינן מסתמא יש לו מרה, עד שיועד שמין זה אין לו מרה (דמ"א).
(ט)
גרעין במרה גרעינו שנמצא במרה, אם היה כמו גרעינה של תמרה שאין ראשה חר, מותרת. ואם ראשה חר כגרעינה

של זית, אסורה, שהרי ניקבה אותה כשנכנסה, וזה שלא נראה הנקב מפני שהוגלר פי המכה, וכל שכן אם נמצא מחט במרה או קרוז, דטרפה (מחבר). ואין חילוק אם קופא לבר או לגאו (ש"ד).

סימן מג.

דיני טרפות בטחול, ובו ו' סעיפים.

(א) ניטל הטחול. (ב) ניקב. דק שבצד העב. נקב מפולש בטחול מבריתו. נקב שאינו מפולש. אם טחול סתום נקב הכרס. נחתך במקום הדק, נקרעה הטחול. ניקבה. שינוי בשר. שינוי מראה. נסמסמס הבשר, ושינוי מראה מבחוץ. מראה לקוי מבפנים. ושלם מבחוץ. דקין מלאים אבעבועות, ומראיתו בלאה. מים בטחול. (ג) היכן הוא צד העב. (ד) שיעור עובי דינר זהב. (ה) שני טחולים. יוותרת יד על הטחול. (ו) נקב בטחול של עוף.

כוונתו, ונברא נקוב אין שם ניקב עליו. אלא חסר, ובטחול אין חסרון מזיק בכולו, וכ"ש מקצת אין חסרון מזיק. ולענין הלכה, הנה הצ"צ, ע"א האריך כו', והעולה מדבריו, דאבר שיש לו חלל, יש בו ב' דברים לאיסור, א' שמה ניקב והבדיל, לו אלו מתולדה, מ"מ כל שניקב טרפה. נברא ניקב טרפה, משא"כ אבר שאין לו חלל ונברא חסר, כשר, ה"ה נברא ניקב אין בו חששות אלו, רשמה ניקב ונתרפא לא חיישינן באבר שאין לו חלל, ונברא ניקב לאו נקב הוא אלא חסר הוא, וחסרון במקצת אין פוסל לא בריאה ולא בטחול כו', ואומר אני, בריאה אם ניקב נקב מפולש מעל"ע יש להטריף, וכמו שכ' הפר"ח, ב', וכפי הנראה מדברי הט"ז כאן, שלא הכשיר אלא בשיפולי אונא, והיינו דמסתמא אם מפולש באמצע, חוששין לשמא ניקב ונתרפא, ובטחול אלו היינו יודעין שבתולדה כך הוא, י"ל הכי וי"ל

(א) ניטל הטחול. (ב) ניקב. דק שבצד העב. נקב מפולש בטחול מבריתו. נקב שאינו מפולש. אם טחול סתום נקב הכרס. נחתך במקום הדק, נקרעה הטחול. ניקבה. שינוי בשר. שינוי מראה. נסמסמס הבשר, ושינוי מראה מבחוץ. מראה לקוי מבפנים. ושלם מבחוץ. דקין מלאים אבעבועות, ומראיתו בלאה. מים בטחול. (ג) היכן הוא צד העב. (ד) שיעור עובי דינר זהב. (ה) שני טחולים. יוותרת יד על הטחול. (ו) נקב בטחול של עוף.

(א) ניטל הטחול. (ב) ניקב. דק שבצד העב. נקב מפולש בטחול מבריתו. נקב שאינו מפולש. אם טחול סתום נקב הכרס. נחתך במקום הדק, נקרעה הטחול. ניקבה. שינוי בשר. שינוי מראה. נסמסמס הבשר, ושינוי מראה מבחוץ. מראה לקוי מבפנים. ושלם מבחוץ. דקין מלאים אבעבועות, ומראיתו בלאה. מים בטחול. (ג) היכן הוא צד העב. (ד) שיעור עובי דינר זהב. (ה) שני טחולים. יוותרת יד על הטחול. (ו) נקב בטחול של עוף.

אחל מאכלות אסורות רחל

פתאים חאבו פתי, וכסילים ישנאו דעת". לכן בבוא כשואה פחדכם, ואידכם כסופה יאתה, בבוא אליכם צרה וצוקה כו', גם אני באידכם אשחק, אלעז בבוא פחדכם (שם). כלומר אשחק מכם על זה שאינכם שמים לב איך להציל מהצרה שלא תבוא. כי על כל צרה יש עצה ורפואה המונחים נגד עיניכם, אבל מתסרון חכמה ודעה, עיניכם סגורות ואינכם רואים, ואמר, כי שנאו דעת ויראת ד' לא בחרו (שם), כי משובת פתאים התרגם, ושלות כסילים תאבדם (שם), כלומר, האנשים יושבים בהשקט ומרגוע, ואינם עמלים בתורה וחכמה ומדעים, למצוא חקונים ורפואות קודם למכה, ואינם נותנים לבם להתעורר ולהחזיק חלמידי חכמים ובעלי מדע המוכנים ללמוד, לחשוב מחשבות ולהגות בתורה ובחכמה יומם ולילה במסורת גוף ונפש, כדי למצוא חקנות ורפואות גשמיים ורוחניים קודם למכה. כי הרבה ימים ושנים צריכים להיות עמלים בתורה וחכמה ומדע בבחינת והגית בו יומם ולילה, למצוא נסמרות, כנאמר, אם תבקשנה כספך וכמסמגניו תתפשטנה להקשיב לחכמה אוניק, או תבין יראת ד', ודעת אליכם תמצא להקשיב לחכמה (לעסוק בתורה, רש"י), כי ד' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה הא למדת שגדולה היא החכמה, שהרי נזנה מפי הקב"ה (רש"י). או תבין צדק ומשפט ומישרים, כל מעגל טוב, מדינת השמור עליך, חבונה תנצרכה, להצילך מדרך רע (שם). יראת ד' תביאך לסור ולחשוב יומם ולילה בתורה

בית חלפות פרפות סימן מג שמואל ער

לחוד, כשרה, דדוקא כשנפלה לאור הוא דטרפח כשהוריקה הטחול ככרתי בסומכי, לקמן גיב (ש"ד). אם נתמסמס הבשר במקצת עובי, ותחתיו שלם, ומבחוץ יש שינוי מראה, וכשגוררין המוגלא והבשר בלוי עדיין נשאר שם המראה, יש להטריף, כמ"ש בט"ז באורד. אבל אי יש לתלות מחמת מוגלא בא המראה, אין להטריף, אלא כשגוררין המוגלא, ועדיין יש שינוי מראה כמו בריאה סי' ל"ח, וה"ג כאן (פמ"ג). והנה בשינוי מראה המנהג להכשיר, ובשחור דלקותא, איני אומר לא אי ולא היתר, מאחר שהפ"ח הסכים לפסק בה"י כו' (פמ"ג) מה שאסרו בנימק או לקוי בצד העב היינו דוקא ממתחיל מבחוץ לקוי מבפנים, והלך לפנינו, אבל אם הטחול ושלם מבחוץ שלם ולקוי בפנים, אין איסור, דחסרון מבפנים לא שמה חסרון, ולא חמיר מריאה, אלא דמ"מ מתירא אני להקל, כיון שלא נמצא מפורש בפוסקים (ט"ז). עובדא בלידי בדקין של בהמה שהיו בפנים מלא אבעבועות ברקין, אבעבועות בהרת כמראה ומראה בלאח הכחול שקורין בלאח, והיה מוגלא ולקוח בשר, ומבחוץ היה ניכר מראה בלאח, והטבחים אומרים שרוב בהמות ככה, וכבר ידעת מה שבי הרשב"א בסי' צ"ח, ששקר בימיננו, וגררתי הליחה מעט לראות אם הבשר שלם תחתיהם, וגררתי כ"כ שלא נשאר רק עור דק מאד, ובכל זאת לא סר המראה בלאח ההיא, ואמרת, נהי דקיי"ל מראה לחוד אין אוסר כאן, שהבשר לקוי תחתיו אף שבחוץ היה יפה ובריא, מ"מ

הכי, ומריאה אין ראייה, שעולה בנפיהה, וגם אין מפולש כמו כאן. אבל אם רוב מין כך בבירור, בזה י"ל להכשיר, דאין רוב מין טרפה כו', אלא הכי דבוטייהו כו' (פמ"ג). אם ניקב נקב שאינו מפולש, נשאר תחתיו כעובי דינר זהב, מותר, פחות מכאן הרי הוא מפולש וטרפה (מחבר) ואותו עובי צריך שיהיה דוקא מבשר הטחול עצמו, ואינו מועיל סתימת חלב או בשר (ט"ז). אבל אם ניקב הדק כשרה (מחבר), ומיירי ברור דהך נקבים בטחול שהם כשרים, מיירי שאין מחט לפנינו מונח שם, דאם יש מחט, ודאי לא עדיף מכבד, וטרפה (ט"ז, ש"ד) אין טחול סויתא נקב הכרם, משום שיש ביניהם חלב טמא (שם). ואפי' נחתך במקום הדק, כשרה (מחבר). פי' דבמקום נחתך במקום הדק יותר מסתבר להטריף נחתך מניקב, וקמ"ל דאפ"ה, כשרה (ש"ד). כתב התב"ש, נקב מצד זה ומנגדו, ויש בשר ביניהם עובי ד"ו, כשרה. דעור זה לא מעלה ולא מוריד. כתב עוד, אם ניקבו זה שלא כנגד זה, ואילו היה זה כנגד זה לא היה עובי ד"ו, צריך שיהא המרחק בין נקב לנקב כמלא דינר זהב, ויפה כתב (פמ"ג). נקדעה הטחול או נימוקה, או לקחה בשינוי בשר, דינו כניקבה (דמ"א). וכן כל מנין שהבשר רע נקדעה, נימוקה, ונקרב, דינו כניקב (שם). רשינוי בשר חשבינן ליה כאילו נתמסמס, דאין אנו בקיאין בגדירה שהרופא גודדו, אבל שינוי מראה

אחל מאכלות אסורות רחל

ובחכמה, וע"י זה תמצא דרך להסיר כל הרעות שבעולם, ותבין את משפטי ד', להסיר את הסכסוכים בין אדם לחבירו, ולהביא שלום בעולם. ולכן "חכמה" או "אלקות" קשורים ומסובבים זה בזה, כאמר, אל דעות ד', כי הכרת אלקות הלזיה בחכמה, והמורה או הדיון צריך להתעמק מאד כדי להשכיל ולהבין את עומק הדיון, הן בדיני ממונות ובפסוטה, והן בדיני איסור והיתר, לעמוד הדבר על אמיתותו, ולשקול כל דבר ודבר בזהירות גדולה, לעמוד דבר דבר על אופנו הנכון, כי אופנים אופנים יש למאות ולאפים ככל דבר ודבר, והכל תלוי באופן, המהפך הענין המהפך אל היפך, וצריכים לדקוק בזה. כי כל דבר נופל תחת שינויים שונים, המשתנים לפי הזמן והמקום והאדם. ונהי שצטווה השופט על לא תקח שוחד", כולל גם השוחד הטבעי הבחלי נודע, שהדיון יכול להשתחך מהשפעת ניצב (אומשטענדין) אשר השופט נמצא בו בעת הוואת. מהשפעת הזמן, המקום, ושאר השפעות הסביבה המשפיעים על הדרך העדינות של האדם בלי יודעים לטוב או לרע. ולכן מצוין שצטווה השופט למנוע מאכילה טרם יפסוק מ"פסוק.

וכן מצוין באיסור והיתר, שהאופן והדרך מהפך הדיון, ומאכלים כשרים מתהפכים לאיסור, כמו בדין סורר ומורה, שנעשה אכילתו איסור, רק משום האופן והדרך. כמבואר ברמב"ם, שמפסיק הדיון של סו"מ, וי"ל, אסור לאכול ולשתות "דרך" וולל וסוכא. בימי הנערות. שגאי לא תאכלו על הדם, לא תאכלו אכילה שהיא מכיאה לשכור דם, והיא אכילת סו"מ שחייב עליה מיתה (רמב"ם, חלק לא תעשה. קצ"ה). וכן מצוין לפעמים צד היתר בדברים האסורים, הניתנים באופן וזמן ידוע. וי"ל הרמב"ם, חלוצי צבא מותרים לאכול כל דבר אסור, אם ירעבו

אמרינן אשת"ר, וכל שיויר הוא פחות מחצי (ט"ז) ומשערין באותו טחול (ש"ך).

(ח)

שני טחולים נמצאו שני טחולים, כשרה, ואפילו רבוקים בצד העב (מחבר). ויש מחמירין, אם נמצא כמין טחול בצד העב, וטוב להתמיד, אם לא במקום הפ"מ (רמ"א). ולפע"ד, כראי הם רש"י והרא"ש והרמב"ם (רסברי יתיר כניטל מכל וכל, וניטל הטחול כשר) לסמוך עליהם בהפ"מ (ש"ך). ודע, ריתיר טחול דוקא כשהוא בצורת טחול, הא לא"ה כשרה, ולא הוה אלא דלרול רומאי ריתרת רגל. ומעשה דצורות יד בטחול, צ"ל דעל כל פנים היה צורת טחול (פמ"ג).

(י)

נקב בטחול של עוף טחול העוף עגול כעגבה, ואינו רומה לשל בהמה, ולפיכך אין הנקב פוסל בו (מחבר) ומהרש"ל אוסר בטחול של עוף בכל מקום שניקב, דהכל נקרא סומכיה ע"כ. ובעל נפש יחמיר לעצמו (ט"ז). אף שכלל הוא אם ניקב טרפה, כ"ש ניטל. משום דניקב בקולשה כשרה, וא"כ בשל עוף רכ"מ שניקב טרפה ה"ה ניטל כו', מ"מ י"ל דניטל טחול כולו כשר בעוף אף לבעל נפש. דהא כתבו שאר פוסקים, דטחול חירוש הוא, דניטל כשרה וניקב טרפה, כו'. ומ"מ לקוי כולו, בין בעוף בין בבהמה לא הוי כניטול כולו, כ"כ התב"ש ופשוט הוא (פמ"ג).

כה"ג אפשר כ"ע מורים דהוה כק"ר מבחוק, והמראה מעירה על לקות הבשר, ובפרט שהמראה היה נוטה לשחור, ללהתב"ש בלא"ה טרפה (פמ"ג).

מים בטחול ואם מים בטחול, אפי' עכורים וסרוכים, אם הבשר סביביו שלם כשר (רמ"א). וצריך וישאר כעובי רינגר זהב, ולא כב"ח שמכשר אף בפחות (ש"ך). הט"ז, ט', כתב, אם בחוץ שלם מכל צד, ובפנים נתקלקל, אף שלא נשאר כר"ז, כשרה, אלא דמסתלק להקל. והפ"ח החזיק אחריו בפשיטות להקל כה"ג. אמנם התב"ש, ו', סיים להלכה דטרפה, וכן יראה לי דבשלמא הריאה הכל תלוי בקרום משא"כ בטחול, עוד שלו לא מעלה ולא מוריד, אם נפשו העור של טחול, לא מעלה ולא מוריד, אם רק נשאר ד"ז בשר, כשרה. שוב ראיתי במנ"י ר', היקל בהפ"מ, ואני בהפ"מ איני אומר לא איסור ולא היתר כו' (פמ"ג).

(ג)

צד העב יש מי שכתב, שכל מה שרבוך לכרס, קרוי עב, ולא יותר (מחבר) ובה"מ ודאי יש לסמוך, כל שאינו רבוק לכרס הוי קולשה וכשרה, בין נחתך בין ניקב (פמ"ג).

(ד)

עובי דינר זהב עובי דינר זהב זה, לא ירענו שיעורו, ומ"מ נראה שהוא פחות מחצי עבוי (מחבר). רבגמרא

אחל מאכלות אסורות רחל

ולא ימצאו דבר כשר (הלכות מלכים פ"ג). וכן מצינו בדיני שבת החמורים, שפעם אחת נתפרצה שריפה בבית הכנסת ביום הקדוש, ושאל אחר הנאספים את ר' יהודה מיכלאון, אם לקרוא למכבי אש, ושאל עליו, מדוע לא כבה מעצמו. וכן נמצא בשם הר"י ישראל אימריין, וז"ל, כל הדינים הנוכרים בתלמוד לענין דליקה בשבת, הני מילי בימייהו, אבל בזמן הזה אותם הדברים בין הגויים, והיה חשש סכנות נפשות, כתבו הראשונים והאחרונים, שמתור לכבות דליקה בשבת, והורוהי דהי זה משובח (פחד יצחק, ערך דליקה). ולכן צריכים המורים הוראה בישראל לרקוד היטב בכבוד ראש, ולזהר לשקול במאנו צדק את שיקול הדעת בדבר דין ומשפט בכל נסיה ונסיה, כי נסיה קלה מהפך הדבר מהיפך אל היפך, כמו שמצינו בתורה בענין הברכות והקללות, שנשית פנים היה משנה מברכה לקללה, וכן להיפך. וכן מצינו, שהטמא מתהפך לפעמים לטהור, תניא, דם נצרך ונעשה חלב כו' דכתיב מי יתן טהור טמא לא אחד (איוב, י"ב). ורבנן אמר ר' יוחנן, זו שכתב ודע, שהיא טמא ואדם הנוצר ממנו טהור. ור' אליעזר אמר, אלו מי הונה של המזה כו' טהור, ונוגע טמא. ויהיו דאמר שלמה (קתלה, ז') אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני (נדה, ס'). מזה יש לראות, שבכל דבר טמא מונח בתוכו גרעין וניצוץ של טהרה, שיכול להתגבר בהמשך הזמן על הטומאה. ובטעם זה מצינו, שלא נתרקה שכינה מישראל, אף בהיותם טמאים, מפני הניצוצות הקדושות הנמצא בהוכה. כנאמר בחז"ל, הציבין ישראל, שאע"פ שהן טמאין, שכינה שרייה ביניהם (ספרי, מובא בילקוט נשא). וכן נאמר בקרא השוכן אדם בחוץ טומאתם.

הכרת עימק הדין ומפני שהדינים והמשפטים נמסרו לדיין ולמורה, כנאמר אין לדיין אלא מה שעיניו ראות, ועליהם מוטל האחריות של עזת הדין ח"ו, ודיין הנוטל וגוהן לזה שלא כדן, הקב"ה גובה ממנו נפשות, שנאמר כי ד' יריב ריבם (סנהדרין, ז'). לכן הדיינים יושבים באימה ביראה בעטיפה ובכיבוד ראש, ויראה הדיין כאילו חרב מונחת לו על צוארו, וכאילו גיהנם פתוחה לו מתחתיו, וידע את מי הוא דן

סימן מד.

דיני טרפות בכליות, ובו י' סעיפים.

(א) ניטלו הכליות, ניקבו, נתחכו, חריץ, ע"י חולי, (ב) לקחה הכוליה, הקטינה, מכת חרב בכוליה, ליתה בכוליה, מים עכורים, מים זבים, דם, מראה דבש, (ג) לקוחא בלובן, (ד) אבנים בכוליה, (ה) הקטינה, קטנה בחולדה, ניטלו הכליות ע"י חולה, (ו) הקטינו היותה, (ז) שינוי מראה, בלוי גרין, (ח) האדימה, (י) כוליה של עוף.

(מחבר) משמע מדברי הרש"ל רבעינן שיתחיל ההמססה גם מבחוץ, ומזה ראינו דאין אוסר חסרון מבפנים בטחול (ט"ז).

ומה אעשה שהט"ז גופא לעיל כתב דמסתפי להקל וכאן נמי לא החליט הדבר אלא בלשון משמע, ע"כ בלא הפ"מ וראי אין להקל וכאמור, ורע, אם מוגלא דפסול הוא בכוליא אף בלא הגיע לחריץ כמ"ש הט"ז, ו', אם הלקוחא בפנים ולא הגיע לחריץ כשר לרש"ל וט"ז (פמ"ג). כוליא שהקטינה ולא הקטינה הספיקו לבורקה אם היה כענבה, כשרה מס"ס, שמא מתולדה ושמא

היה כשיעור, ואף שאין הספק ה"ב שקול, ראינא ביה ס"ס לאיסורא, שמא הלכה ע"י חולי טרפה כאו"ה, ושמא לה היה בשיעור, אפ"ה יש להקל, ועיין מ"ש לקמן בהא דנתמסמס פחות משיעור (פמ"ג). מכת חרב רינה כלקחה הכוליה (רמ"א).

מכת חרב פ"י של מכת חרב הוא שנבקע לשנים (ט"ז), ויש חולקין, וכתב הטעם דמכת חרב שאני מנחתך דכשר, משום דמכת חרב הוא בכח, והיינו לקחה הכוליא, אבל נחתך בנחת כשר (ש"ך). ואם נמצאת בכוליא ליחה, אע"פ שאינה

ליחה בכוליא: סרוחה, או שנמצא בה מים מים עכורים; עכורים, או סרוחים הר"ל זה טרפה, והוא שיגיע עד הלובן (מחבר). דהיינו על הלובן (ש"ך). אבל במוגלא ומים עכורים וסרוחים, אפ"י לא הגיע ללובן, ורק במכת חרב והמססה בעינן עד ללובן

(א)

ניטלו הכליות; ניטלו הכליות כשרה, לפיכך ניקבה; נחתכה; אם נבראת בכוליא אחת, כשרה, וכן אם ניקבה כוליא או נחתכה אפי' עד מקום חריץ, כשרה (מחבר). עד ועד בכלל (ש"ך). מקום חריץ, כלומר חלב לבן, שתחת המתנים נכנס לתוך הכוליא, שהגירין מעורין שם, והוא אמצעית חריץ הכוליא, ונקראת חריץ (ר"ן) ואפי' אם הלובן עצמו ניקב לא נחתך כשר, דרוקא בלקתא ככה"ג טרפה, רבאיב טפי (ט"ז). וכן הלכה (פמ"ג).

ורוקא ע"י מחט כשר, אבל ע"י ע"י חולי חולי לא גרע מנמסמס (או"ה) וי"א דאין חילוק (ב"ח). ולענין דינא כתב הכה"ג ע"י חולי והגיע ללובן, יש לאסור, ונכון להחמיר עכ"פ באין ח"מ (פמ"ג). ברין רג' כליות דכשר בניטלו, אם נמצאו דבוקין זה לזה, עד שאם ניטל כל מקום הרבוק לא נשאר כפול וענבה, באין הפ"מ צ"ע לרעת הרמב"ן דפירש, יתר כניטול הוא ומקומו, ריש להטריף (שם). ולענין הלכה יש להקל בפתך שיש חסרון, אם לא נחלקה לב', כמו שיתבאר לקמן בעה"ת (שם).

(ב)

לקתח לקחה הכוליא, והוא יעשה כשרה ככשר המת שהבאיש אחד ימים רבים, שאם תאחוז במקצתו נתמסמס ויפול, והגיע חולי זה עד הלובן (בעינן שיגיע תוך הלובן, ש"ך). שבתוך הכוליא, הרי זה טרפה

א ה ל מאכלות אסורות ר ח ל

ולפני מי הוא דן, ומי הוא עחיד להפער ממנו אם נוטה מקו הדין (שם). ומתוך כבוד ראש ולב, וחתת משא של אתרוח כבדה כזו, עמדו הרועים בעם, והשופטים הגדולים בישראל, משה רבינו ודוד המלך לפני הקב"ה בבקשת דמים, לגלות עיניהם להביט נסתרות מדרכיו הנעלמים בהתנהגות עם בני אדם, כי נראה להם רוע כסדר העולם המתנהג, שצדיק ורע לו, ורשע וטוב לו. מזה נזכרו שאינם מכירים איהו צדיק ואיהו רשע, ונמצא שהם בתור שופטים, מעותים את הדין ח"ו, כי כל דרכי הם צדק ומשפט. וזהו שבקש משה, הודיעני נא את דרכיך (שמות, ל"ג). אמר לפניו רשביע, מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו. יש רשע וטוב לו ויש רשע ורע לו (דברים, ו'). בקש לגלות לו את הדרך בשכר ופגוש שמתנהג עם בריהויו. וכן שקצו כדור, שבקש מהקב"ה ללמד אותה את דרכי המשפט. כנאמר, ומשפטך למדיני, הורינו ד' דרך תוקיך, הורינו ד' דרכיך, למדינו חוקיך, פניך

מסופק, אם מחמת אבנים לית כפול וכענבה בכוליא, אם טרפה, והתב"ש הטריף בזה (פמ"ג).

(ח)

הקטינה כוליא שהקטינה, טרפה. וכמה תקטן ותטפר, בבהמה דקה עד כפול ופול בכלל טרפה, ובבשר עד כענבה. ודוקא שהקטינה, אבל אם היתה קטנה בתולדתה, כשרה. והיכי ידעינן אי הוי מחמת חולי או לא, אם חזינן שהקרום שלה כוונץ, בידוע שהוא מחמת חולי, ואם אינו כוונץ אלא שעשוי כמרת כוליא, מוכחא מילתא שמתחילת ברייתה היתה כך, וכשרה (מחבר).

(י)

ניטלו ע"י חולי כשאמרו ניטל הכליות כשרה, היינו כשניטלו ביד או שנבראת כך, אבל אם ניטלה ע"י חולי, כיון שהקטינה לפחות מכשיעור, כבר נאסרה, ואיך תחזור לכשרותה כשגמר לכלות ולהמק, ולפי זה צריך לבדוק אם הכיס שלהם מלא חלב, ניכר שזה תחילת ברייתה וכשרה, ואם נמצא שם חלל ומקום ריק, ניכר שהיו לה כליות, אלא שנימחו וטרפה (מחבר, ט"ז, ש"ך).

(י)

הקטינו היתרות אם היה ג' כליות או יותר, והקטינו היתרות ונשארו שתיים כהלכתן שלא הקטינו, כשרה (מחבר). ודוקא שהשלישית אינה עומדת בשורה אחת עם השתיים, אז אמרינן רהוא היתרת, אבל אי עומדות זה אצל זה, ואיכא לקותא בחדא, טרפה (ש"ך). ויש אומרים דאין חילוק, ובכל מקום אמרינן שהיא היתרת

(ט"ז, ש"ך). הנה יש לספק, אי מעט ששלט בלובן טרפה, או כולו, ועכ"פ רובו בעינן כו', המעיין בב"י בשם מעשה בנורכונה, שהיה מגיע על הלובן ולובן שלם משמע, הא כל שהיא קצת בתוך הלובן, טרפה. וכן הש"ך באות י' וז', ובט"ז, ו', רכל שהגיע לתוך הלובן קצת טרפה (פמ"ג). ואם נמצא בה מים זכים, אפי' הגיע ללובן שבה, ואפילו נמצא המים בשלחופית קטנה בכוליא, כשר (מחבר, רמ"א). ואם נמצא בה דם, דינה כמים (מחבר) והנה אף שנהפך קצת מלובן לדם, כשרה דם כי כן מראין רברי המחבר כו' דדם דינו כמים זכים כו'. ומיהו אם כל הלובן דם, טרפה, לפי מה שכתבנו, ו' דבעינן שנשאר מקצת כו' (פמ"ג). ואם נמצאת מלאה מים שמראיהו רע, אבל לא היו עבים ועכורים, אלא מראיהם כמראה חרבש, כשירה, ויש מי שאוסר, והכי נהוג (רמ"א), דמים עכורים מיקרי (ש"ך).

(ג)

לקותא בלובן אם לא היה הלכות רק בלובן, אעפ"י שכל שאר הכוליא בריאה, טרפה (מחבר) ואף במים זכים דכשר אף בלובן, בעינן עכ"פ שישתייר מקצתו (ט"ז).

(ד)

אבנים בכוליא נמצא בכוליא אבנים, כשרה (מחבר) ואפי' נמצא במקום חריץ, כשרה (ט"ז, ש"ך) ובתב"ש, ט', האריך וכו', שיש ב' מיני אבנים, א' מאכילה ושתייה שאין נקיה, והם ניכרים, והוא כשהכוליא כולה שלימה, רק אותן אבנים מונחים תוך הלובן, כשרה. אבל אותן הנולדים מכוליא גופא, הוה לקותא, ולמקום חריץ טרפה. במנ"י כלל פ"ט

אחל מאכלות אסורות רחל

האר בעבדך, ולמדיני את חוקיך. צדק עדותיך לעולם הביני, חודעני אורח חיים. הביני ואדעה עדותיך (תהלים). שהיה רוצה לירד לעומק הדין, כדי לדעת איך להתנהג בהדינים ומשפטים הבאים לפניו. לולי זאת יחמה, בהרי כבשי דרחמנא למה לך, כמו שאמר ישיעיה לחזקיה, אבל הם היו צדיקים לדעת ולהבין את זאת בתוך שופטי העם. כמו שמצינו בדבם ממדורי תהלים בפרק הראשון שאינו יכול לסבול מדוע צדיק ודע לו, והרבה רשעים טוב להם. כנאמר, יחילו דרכיו בכל עת, מרום משפטיך מנגדו (תהלים), ולא רק עד זה הנה כואב שהרשעים היו חיים חיים טובים במנוחה, רק מפני שהיה יודע ומאמין כי ייש שופטים בארץ, נמצא שהחסרון מונח בו בעצמו שאינו מבין מי נחשב לצדיק ואת מי לרשע. וכמו שבקש, אל תשגני ממצותיך, אל תסתור ממני מצותיך, כי למדי משפטי צדקך (תהלים ק"ט), וזוהי מדריגה גבוה שהבן אדם יכול להשיג רק אחר זמן רב של חקירה ודרישה בדרכי החיים, להיות מכיר, שאינו מכיר התנהגות העולם, כי הדרך המוביל לשערי חכמה, הוא דרך רחוק מאד, ויקח זמן רב עד שיכולים להשיגם, ודא עקא, שהאדם יחשוב בלבד, שכבר הגיע לשם, וטעות זה היה הגורם בכל הזמנים לצרות רבות לאנשים פרטים בפרט, ולהשתתות חיי החברה בכלל, כידוע, שכל הרעות המתרגשות לבוא בעולם בכלל ובפרט, מתחשכים מזה ששגו בדראת, וצריך כל אחד ואחד, לעמוד את עצמו על הבחינה, ולמודדו בעצמו מדת החכמה והידיעה שהם לו בימי חייו, ואם הגיע כבר לאזור מדריגה גבוה הוה, והבחינה היותר נאמנה בזה הוא, שאם הגיע למדריגה כזאת, להיות יודע שאינו יודע, זה יעיד שכבר הגיעה למדריגה שממנה יכול להשיג שבילי החכמה

הלא כבד הוא לבן, י"ל, כיון שא"א למיקם עלה, טרפה, שספק דאורייתא הוא (ש"ך). ולענין מדאות, מראה געל טרפה, ומראה בלוי וגדין, כשרה (ט"ז, ש"ך).

(ט)
האדימה כוליא שהאדימה כולה או מקצתה, כשרה (מחבר).

(י)
כוליא של עוף אין טרפות בכוליא של עוף (מחבר). לפי שהם סגורים בעצם, ואין מגיעים שם בני מעיים (ט"ז, ש"ך). והיינו דליקוי הכוליא גודם לקלול לבני מעיים, וכבר תמחו כזה מנלן, והתב"ש כתב, כיון דהם סגורים בעצם ואין משמשין כלל כמו בבהמה, א"כ לאו כליות הם כלל, אלא חתיכות בשר בעלמא, ואף למאן דמטדיף בטחול, מכשיר כאן (פמ"ג).

(ט"ז). ומלשון הש"ע, דהקטינו היתירות ולא אמר שהקטינה א' מהן משמע, וראי שיהיה ניכר איוזה מהן יותרת הוא ולא מחריב בה לקותא, הא לא"ה, לא, ודע, דכל זה (הרי"ן ד' כליות) באברים, שאם ניטלו וחסרו כשרים, שייך זה הדין, הא ב' כבדים וא' מהם לקותה כולה דם, או קשה כאבן וכדומה, אין אומרים שהיתירה לקויה, והכריאה היא העיקרית, דמ"מ מתחילה שהיו שניהם שלימים נטרפו מטעם יתר כחסד ואיך יחזרו לכשרותן, ובלא"ה אין לדמות ב' כבדים לכאן, כנ"ל (פמ"ג).

(ח)
שינוי מראה יש מי שכתב, דלובן בכוליא לקותא היא, וכל שינוי מראה פוסל בה (מחבר). אע"פ שינוי פוסל עד שיגיע ללובן שבכוליא, ובמה ניכר דלקוי הוא,

סימן מה

ניטל השוליא, ובו ב' סעיפים.

(א) ניטל האם, נימק, ניקב, נחתך. (ב) ניטלה שלפוחית, ניקבה, עוף אין לה כיס השתן, נפתח הבטן, ויצאו מים, שחורים המשתנים דם.

(ב)
ניטלה שלפוחית: ניטלה שלפוחית שמי ניקבה: דגלים נקוים בתוכה, כשרה, ויש אוסדין (מחבר). והכי נהוג להטריף אפי' בניקב (דמ"א) עיין פ"ה במ"ש בר"מ, נימוק הולד טרפה והאם כשרה, משום דהוה פירשא בעלמא, עיין בס' פ"א דזה דקא בשליא דהולד נוצד בו, לא בטרפתה, דלא הוה פירשא, ושם אבאד (פמ"ג). הבי"ח בתשובה, קנ"ז כ', דהא דניקב כיס השתן טרפה, עוף אין לו כלל כיס השתן, ואם לא ברק, איפשר בה"מ להקל (פמ"ג). ומש"ה הכשיר דרגגולת שבטנה צבה ויצאו מים רבים ממנה אחד הבריקה באיברים הפנימיים (שם).

(א)
ניטל האם בהמה או עוף שניטל האם שהולד מונח בו, כשרה (מחבר). ובנימק או ניקב, יש להחמיר, אם לא בהפ"מ דמתירין (דמ"א). ובנחתך, כשרה (ש"ך). כתב הר"מ, נימק הולד במיעיה, טרפה. וכתב האורח מישור, ולפ"ז ביצים נפוחים: ה"ה אם מוצאים געשושין לינע ביצים בעוף, דהוה דומיא דולד בבהמה, ריש לאסור, ע"ש. אמנם הפ"ח, ב', הכשיר בנמצא ביצים קרושים, והבלי" כו', פוסקים ג"כ להתיר, ויש להחמיר באין ה"מ כמו נימק ולד בבהמה, ה"ה כאן ביצים נקדשים (פמ"ג).

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

והדעת לאחר עבודה וטיפול רב, ובהמשך הזמן יתקרב יותר ויותר לשערי החכמה ובינה, וכשיחזיק את עצמו בדרך זה, יראה יותר ויותר מה רבים מעשי ד', שעשה כולם בחכמה, שהוא צריך לעמול ולחקור הרבה עד שיגיע לשער הראשון של הג' שערי בינה, ובכל פעם יראה מה רבו הם הדברים שאינו יודע אותם וצריך לעמול את עצמו בחקירה ודרישה להשיג כפי כח הבנתו, וזה יכול להיות, רק אם יחזיק את עצמו ליועד שאינו יודע, המפתח המיוחד לפתיחת שערים.

יודע שאינו יודע ודבר זה נמסר לו למשה רבינו, כשבא לבקש מאת הקב"ה, ללמוד אותו את דרכי החיים, אמר לו משה, הודיעני נא את דרכיך ולבש כו' (שמות ל"ג) פ"י, כדי שנעשה הנהגה ישרה בחמדות פניך כו' (אוה"ח), עתה הגיעה השעה שאני צריך לבקש דבר כו', הודיעני נא את דרכיך, ואין די

סימן מז.

טרפות בבני מעים, ובו ו' סעיפים.

(א) ניקבו הדקין. עלה קרום ונסתם. אם חלב סותם. אם בשר סותם. שומן עוף אם סותם. בשר של אבר אחר. בשר הדבוק בתולדה. (ב) יצאו הדקין. נמצאו מהופסין. תרנגולת שיצאו בני מעיה. נמצאו הבני מעים בין עור לבשר. תרנגולת מסורסין. (ג) הורא דכנתא שניקב. (ד) מחט בדקין. (ה) תלולת שניקב. (ו) סידכא בדקין. קורט דם. בועות. הבשר דע. הרבה בועות. הבדיקה. תרנגולת יושבת על הבצים. בר ארזות שאוכלים תולעים. להשליך הדקין. בועות שחורות בפנים.

סתימה, וטרפה (רמ"א). ולענין חלכה (אם בשר של אבר אחר סותם) הלכה כש"ך. ואינו סותם (תב"ש. ב'. פר"ח. ד') ומ"מ. בשר הדבוק בתולדה. סותם לבד בושט דאין סותם (פמ"ג).

יצאו הדקין יצאו הדקין לחוץ והוחזרו מאליהן. כשרה. ואם החזירין אם נתהפכו. אע"פ שלא ניקבו טרפה. שא"א שיחזרו כמו שהיו אחר שנתהפכו. ואינה חיה (מחבר). אבל אם ידוע לו ודאי שלא נתהפכו. כשרה (ש"ך). וה"ה אם לא יצאו ונמצאו מחופכים. טרפה (מחבר). והראב"ה מתיר בזה (ש"ך). דתיתי בעינן. יצאו ונתהפכו (שם). ולענין דינא כתב הכנה"ה. אות ט'. דהלכה כרשב"א. דכל שנתהפכו. אם לא יצאו ונמצאו ומתנינן דנקיט יצאו אורחא דמילתא נקיט כו'. כתב רש"ל באר"ש תרנגולת שיצאו מקיח דרך נקב בית הרעי והוחזרו. טרפה כו'. כיון שיצא דרך מקום צר. א"א שיחזרו כסדרן לתוך המעים כו' (פמ"ג).

חמעים בין עור לבשר וכן אם נמצאו חמעים בין עור לבשר. ונמצא תסור. שיש לחוש שיצאו ונתהפכו. אבל אם לא נמצא שם תפירה. ולא ניכר שם שנקרע. ולא היה ניכר בה שום ריעותא. כשרה (רמ"א). כלומר. אין לומר שלא היה ניכר שום ריעותא עכשיו. שהרי אין לך ריעותא גדול מזה. שנמצאו חמעים בין עור לבשר. אלא ר"ל שלא היה ניכר ריעותא מחיים.

(א)

ניקבו הדקין ניקבו הדקין טרפה. ואפילו ליחה סותמתה אינה סתימה. ואפי' היא דבוקה בהן הרבה. שא"י להוציאה אלא ע"י הדחק (מחבר). וה"ה עם עלה קרום ונסתם. דבכל הנקובים אין הקרום סותם (ש"ך). ואם חלב טהור סותם. חלב טהור סותם; כשרה (מחבר). ודוקא טמא; בשר; בדבר שנקיבתו במשהו. אבל בדבר שצריך שיעור לנקובתו. כמו בנקיבת הטחול דצריך להשתיר כעובי דינר זהב. לא מהני סתימה. דילמא אינו סותם כ"כ (ש"ך). ואפי' מחט תחובה בנקב. וחלב טהור סותם. כשר (שם). דכל חלב טהור סותם. טמא אינו סותם (מחבר). וה"ה בשר סותם. מיהו דוקא בבשר שאצלו בתולדתו. דאל"ה לא עדיף משומן דאינו סותם בכנה"ג. כמ"ש הרב בהג"ה (ש"ך). ויש אומרים דבשר סותם אפי' משל אבר אחר (ט"ז). אבל קרום שעל חלב (הוא טרפשא דלבא) וחלב שע"ג הכרכשתא (פי' מעי הדבוק בפי הטבעת) שאע"פ שהם טהורים. אינם סותמין. לפי שאינם אדוקים. והיינו טעם דחלב טמא (מחבר. ש"ך). וחלב חיה שכנגדו אסור בבהמה. אינו סותם. והעוף כל שומן שלו שומן עוף סותם (מחבר) משום דלא מצינו כנגדו טמא (ש"ך). ואינו סותם אלא באותו אבר שהשומן דבוק בו בתולדתו. אבל אם סותם נקב של אבר אחר. לא מיקרי

אחל מאכלות אסורות רחל

בזה שתודיעני. ואני בעד ולא אבין. אלא ואדעך. תן לי לב להבין. כדי שאדע דרכיך (כל"ה). היך אנת מדבר עם נשא זכאין. מטי להון הי כתובין. ולתייבין הי כזכאין כו' (תרגום יונתן) האין את מתנגד עם בני אדם. ולמה יש צדיק ורע לו. צדיק וטוב לו כו' (יונתן). הראיני את הדרך שאתה הולך. ואילך גם אני בדרך זה (רשב"ם). ואמר הראיני נא את כבודך (שם). משה רצה שתהיה לו הכרה בו יתברך. ידיעה פרטית. כדי שיוכל שכלו להשכיל בחינת האלקות כו' (אוה"ח). וזה שהיה מרגלא בפומיה דר"מ. גמור בכל לבבך. ובכל נפשך לדעת את דרכי. ולשקוט על דלתי תורתו יום יום (י"י). הבנתו בזה. כמו שכי' הפילוסופים האלקים. דחייב כל אדם להשכיל בדיעת מציאותו. ואחרותו. ויכלתו וידיעתו ודרכו ית'. כפי יד שכלו של אדם על פי אמונתו והתורה כו'. והוא שאמר ר' מאיר. גמור בכל לבבך כו'. לדעת דרכי ד' אשר ממנו תמצא מופת למציאתו ואחרותו. ושהוא ודאי דבר גדול.

אין להתיר (ט"ז, ש"ך). ומיהו, אם נמצאת המחט מונחת, וק"ד בחוץ, לכאורה אין נ"מ בזה לדידן כו', אלא שראיתי להפ"ח כאן, ט', כתב, אם נמצא ק"ד בחוץ, יש להטריף כו'. ואם נמצא במפנים הק"ד, כולי האי לא מחמירין, ודוקא בחוץ טרפה אף בהפ"מ (פמ"ג).

(ח)

חלחולת שניקב חלחולת, והיא מעי האחרון שהוא שוה בלא עיקום, והרעי יוצא ממנו, אם ניקב במשחו, טרפה כמו שאר מעים, בד"א, שניקב לחלל הבטן, אבל במקום שהוא דבוק בין הירכים, כשר, ואפי' ניטל כל מקום הדבוק בין הירכים, כשר, והוא שישאר ממנו כמלא ארבע אצבעות בשור הגרול, וברקה לפי שיעור זה, הגרול לפי גדלו, והקטן לפי קטנו, ואם באותם ארבע אצבעות ניקב, יש אוסרים במשחו (מחבר). והכי נהוג, אם לא בהפ"מ, יש להכשיר עד רובו (ש"ך). ויש מכשירין עד שינטול רוב רחבו (מחבר). ועיין ש"ך וט"ז שהאריכו בזה.

(ו)

פירכא בדקין אם פירכא יוצאת מן הדקין, או מאחד משאר אברים שנקובתן במשחו, ונסרכה לדופן או למקום אחר, כשר, ולא אשכחן בועה וסירכא אלא בריאה (מחבר). ואם נסרכה דקין לדקין ג"כ כשרה, אך זה דוקא אחר הבריאה ולא שצאו ריעותא, ואם לא ברקו באונס, בדיעבד כשרה בשאר איברים (פמ"ג). ובטרפשא טרפה, כלשון רמ"א, ורודאי קורפ דם; בועות; ימצא שם. עוד למדת מתשובה ההיא, דקורט

דם המוכר בכל מקום, היינו ממשות או דם צרוד בעובי הבשר, אבל האדים הבשר לחוד, אין מזיק (שם) בכל מקום שאמדו חכמים ניקבה טרפה, צריך לפתוח הבעיה, ואם נשאר העור

דהיינו שהלכה בטוב קודם שחיתה, דליכא למיחש משום ריסוק אברים ונפילה (ש"ך). מעשה בא לדיד בטרנגול מסורס, שלא היה ניכר בו שום קרע ולא תרנגולין מסורפים תפירה. ובני מעים היו מקצתן דבוקים בבשר וסמוכים לעור. אמרתי שהוא בכלל הא דכתבי, שלא יחא ניכר שום ריעותא, הטרפתא (לח"מ) ולפי שכתבתי בסמוך, שהפירוש שלא יהיה ניכר שום ריעותא, היינו מחיים ולא עכשיו, יש להכשיר (ש"ך). ואמנם התב"ש ובל"י כתבו שיש להטריף, ובאמת לא הבינותי, דודאי הל"ח מודה, דבין עור לבשר לא מיקרי ריעותא, אלא הכא שאני, דהסידוס מוכיח, ומצוי הוא, וחיישינן שיצאו בני מעים לחוץ ונהפכו, כו', והתב"ש כתב העיקר הריעותא הוה הסידוס ולא מתרי טעמא הטרף, אלא משום סידוס לחוד (פמ"ג). כי כנה"ג, ט', שהחכם כו', אסר תרנגולין מסורסין, שיש לחוש לנקיבת המעיים כו', והכנה"ג השיב רתוה ס"ס, שמא עברו עליהם י"ב חודש, ושמא לא ניקבו הבני מעיים, ואני אומר ס"ס כזה לא שמענו מעולם, דגרע משם אונס חד כזה, ולא היה ס"ס כלל. ומ"מ העולם אין נהרין, דמאחר שהוא אומן בקי הוא בכך, ורואה שלא יגיע כלל לבני מעיים, ואין צריך להתמתין שיהיו י"ב חודש מעת הסידוס (שם).

(ג)

הדרא דכנתא שניקב הדרא רכנתא (פירוש המעיים רקין שסובבים

סביב לשמן שלהם) שניקב אחד לחבירו, כשרה, שחבירו מגין עליו, וא"צ לומר אם ניקב להכנתא, שהכנתא חלב הוא וסותם (מחבר).

(ד)

מחט בדקין מחט שנמצא בדקין, טרפה, דחיישינן שמא ניקב (מחבר). ויש להתיר בה"מ בנמצא, אבל אם תחוב מעט,

אחל מאכלות אסורות רחל

כי גם זה האיש משה רבינו בקש על זה, הודיעני נא את דרכיך כו' (מהרש"א). וזהו שבקש משה מאת הקב"ה, הראינו נא את כבודך, ויאמר, לא תוכל לראות את פני (שמות, שם). פי' לא שאני מונע הדבר ממך, אלא לצד שאין בך יכולת המשיג כו' (אוה"ח). ונכן להעיר, כי הכוונה בשאלת משה, מדוע דשע וסוב לו צדיק ורע לו, אינו רוצה לומר שבאמת הוא כך, כי מי לנו גדול כמשה באמונה בצדקת ד' בכל דרכיו, הכוונה של משה היה להתאונן על בלתי הכרתו בדרכי החיים, אינהו הוא נחשב לצדיק ואינהו לרשע, ועל שלילית יריעה זאת ביקש לתורתו, ועל זה נענה לא תוכל כו', ובוהו הוא תוכן החילוק של ר' יוסי ור' מאיר, לר' יוסי נענה על השאלה הזאת, כנאמר, צדיק ורע לו הוא צדיק בן רשע כו', ולדברי ר' מאיר לא נענה על השאלה הזאת, כי הדרי השאלה לדוכתא, הלא אין מכיר מי הוא הצדיק ומי הוא הרשע, והתשובה על זה היה לא תוכל כו', כי הבן אדם אינו מוכן ומסוגל להכיר את אמת, ורק הקב"ה בעצמו, הבוחן כליות, יודע זאת. ומהרמזו בדברי ר' מאיר במסוק (שמות, ל"ג) וחננתי את אשר אחון, אע"פ שאינו הגון, ורחמתי את אשר ארחם, אע"פ שאינו הגון (ברכות, ז'). הכונה על האיש

מה שנוהגין להשליך הדקין בלי בדיקה, לא נכון הוא, כי מיעוט המצוי הוא בימות הקיץ, ושכיחין יותר מסירכות הריאה, ע"כ שומר נפשו ירחק מהן, ואם יש מוגלא תוך הבועה, אין בכך כלום ומ"מ צריך לראות אם הבשר שלם ובדיא תחת הבועה, ואם לאו טרפה, ובכר אווזות שכיחי טובא בועות, יש לבדוק כו'. עובדא בא לידי בדקין שהיו בועות שחורות מבפנים, ובחור ג"כ מראה שחור על הדקין וגרתי הבועה בפנים היטב שלא נשאר שום ליחה, והמראה עדיין לא זוה מבחור, והטרפתיו. דנהי דאין מראה פוסל בשאר אברים, חדא דזה גופא לא מוסכם כו', משא"כ כשיש מוגלא בפנים המראה בחוץ מעידה שיש לקותא מאחר דלא הלכה אף לאחר גרירת כל המוגלא, כן נראה לי (פמ"ג).

שלם תחתיו, כשר. אבל אם חבשר רע, הוא כפיקב. אבל בדיאה נוהגין להקל ולהכשיר ולא בדקינן (באר הגולה). ומ"מ יש לדקוק, שלפעמים ימצאו הרבה בועות, ועל ידן נסתמו המעים, ואז היא טרפה, ויש לבדוק ע"י קש או נוצה אם נסתם (רמ"א). ותרנגולת שירשבת על הביצים להוציא מהן אפרוחים, יש להחמיר בהן יותר משאר עופות, מכא חלישתה (ט"ז). לחשליך הדקין חבר אווזות הם מתולעים שבמים, ראיתני כמה תולעים ראשיהם תחובים תוך הדקין במקצת, ורגיל ומצוי דנגד אותן התולעים, יש בחוץ בועה או יבלת כמי ווארצלילן, דזה מוכח בכירוד שהתולע ניקב מעל"ע, וקודם עלה מחמת מכה וטרפה, ובדקתי כמה פעמים ומצאתי כן. גם

סימן מז.

בני מעים יתרים, ובו ה' סעיפים.

- (א) שתי מעים, מעי יוצא מן הדקין, חוד ונתערב באמצע. (ב) בעוף.
(ג) מעי מבית הכסות להמסס. (ד) תרי סניא דיבי. (ה) יתרה בהורא
דכנתא. מסיל רעי בבי מקומות.

כתב דלק"מ, דבס"ה איירי שתלוי ועומד וסתום בראשו כו', ובס"א איירי שיוצא מהדקין ובסוף יוצא דרך פי הטבעת כו'. ומ"מ העלה לדינא שיש להכשיר מעי תלוי כ"א בתחילה הם אורך אצבע א', ואין ניכר שם כלל שהם שנים. והיתר הזה אין באורכו כ"א אצבע, אז כשר בה"מ דוקא, ע"ש. ובאין הפ"מ צריך ג' תנאים, אחד, דמתחילה הם אחד באורך אצבע, ולסוף ג"כ כלין כ"א באורך אצבע, וכל ארכו של יתר דק אצבע, אז כשר ולא בע"א. וכן ראוי לפסוק לחלפה, שאין כשר כ"א בג' תנאים המוזכרים (פמ"ג). מה שכ' המחבר בין בעוף, אע"ג דבסעיף ב' מכשיר בעוף אם יוצא ממנו

(א) בהמה שנמצאו בה שתי מעים, טרפה, כגון שיש לה מעי יתר מתחילתו ועד סופו, עד שנמצאו שתי מעים זה בצד זה, מתחילה ועד סוף כמעי העוף, או שהיה המעי יוצא כענף מן הבר, והרי הוא מובדל בין בעוף בין בבהמה (מחבר) ודוקא שיוצאין מן הקיבה או מן הקרקבן וניכר שהיא מעי יתר, שדומה לשני מעים יוצאין, אבל יוצא מן הדקין כשר, וכיון דמן הקיבה אין יוצא רק מעי אחד, א"כ דק היוצא מן הדקין לא חשיב יתר, מ"מ במקום שאין הפ"מ יש לאסור בדק היוצא מן הדקין (ש"ד) עי' ש"ך ו'. והתב"ש

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

שחשק נפשו להטיב בעיון וכמעשה, ואין לו הכנה להשלים תשוקתו בסבת רוב המנגדים הכאים לו מחוץ, המוחים בידו מלעשות כדצונו, והקב"ה יודע מחשבות, נותן לו מתנות חנם בחסד וברחמים כו' (עץ יוסף) וזוהי דברים הנסתרים מעין בשר, ואינו יכול להשיגו, כמבואר במפרשים, וז"ל באומר יתבי' לא תוכל לראות את פני, לא אמר לו בתורת מניעה חלילה כו', אבל התשובה היתה בתור לימוד והודעה אליו הגדולה שבידיעות, באמרו אליו, תוע, שההשגה העליונה מה שיש בכחך להשיג, הוא להשיג, אשר לא תוכל להשיג, והוא כמאמר המליץ ר' ידעיה הפניני, 'תכלית מה שנדער', מה שאין נדער' (חדושי גאונים), ואין השכל סובל לומר אין טעם לרצונו יתבי', שלפעמים ידם על מי שאינו הגון כלל בלי סיבה, ר"ל מדעת נסדס כזה, ורש"י אמר מאמר קצו באמרו את אשר יכמור רחמיו עליו לשעה, ואע"פ שאינו כדאי, ע"כ ימשך מזה כפי פשט הלשון, שח"ו יש שינוי ברצונו יתבי' כפי השעה בלי סיבה, וכדי לתקן זאת ראיתי להעתיק דברי המרדש דבה בפרשה זאת, ויאמר,

בית חלכות טרפות סימן מז שמואל עה

להמסס, והוא האצטמכא, ולפי שמעכל המאכל, נקרא המסס, מענין כמסוס גוסס) והיוצא מביה"כ לזרס, טרפה (מחבר).

(ד)
תרי פניא דיבי אי אית לה תרי סניא דיבי, (כלומר, ששונאים אותו הזאבים, ולא יוכלו למיכל מיניה) טרפה. ואי שפכי להדדי כשר (מחבר). סניא דיבי, פ"י רש"י הוא מחובר לדקין בכרס, וסתום בראשו (ש"ך).

(ח)
יתרת בהדרי דכנתא הררי דכנתא שיוצא מאמציעתה יתרת שתלוי בדקין, כמו מעי קטן כאורך אצבע, כשרה (מחבר). וה"ה יותר (ש"ך). וכן הוא מבואר בתש" הרא"ש, ועינין מ"ש לעיל לענין דינא, דוקא אצבע, ובה"מ כמו שכ' התב"ש. כתב הכנה"ג, כ"א, מטיל רעי בב' מקומות בעוף שהטילה רעי מב' מקומות, וצוה לחתוך בפנים, וראה שהמעץ הוא א', אלא שהוא רחב ומטיל רעי לב' נקבים אלו, והכשיר, כיון שהמעץ א' הוא, אין בכך כלום, ונכון הוא (פמ"ג).

ובל זה (ביתרת דכנתא) דהיתרת סתום בראשו, ואין תרעי יוצא ממנו, אבל אם הוא פתוח בראשו, טרפה, דתרעי גופל לגוף, ועוד, דהוא נקיבת הדקין (רמ"א).

כמה ענפים. התם מיירי שחזורין ומתערבין אל הדקין, משא"כ הכא שהוא מובדל (ש"ך). אבל אם החזר ונתערב עם המעי ונעשה אחד משני ראשיו, והרי שניהם מובדלים באמצע, הרי זו מותרת ואין יתיר, ו"א, שכשיצא מן הדקין מעי קטן כענף היוצא מן הכר, אם בראש הקיבה מקום שהדקין יוצאין משם יש שלם כרוחב אצבע, קודם שיתחיל זה המעי ליפרד, וגם למטה לאחר שנתחבר עם שאר הדקין, יש כרוחב אצבע, כשרה, ואם לאו, שאין כאצבע שלם למעלה ולמטה, טרפה, וכן עיקר (מחבר, רמ"א). וה"ה ב' בית חלופות, וב' קיבות היוצאים במקום א' והדר ערבי כרוחב אצבע, כשרה (ש"ך). על מה שכתב הרמ"א וכן עיקר, הניח הש"ך בצ"ע.

(ב)
בעוף במה דברים אמורים בבהמה, אבל בעוף כיוצא בזה, כשר, ואפי' כמה ענפים יוצאים ממנו, כשר (מחבר, רמ"א). ובעוף בכל גוני כשר (ט"ז), ודוקא שחזורים ומתערבין (ש"ך).

(ג)
מעי מבה"כ להמסס מעי היוצא מבית הכסות להמסס כשרה (פ"י), סוף הכרס עשוי ככובע, וקרוי בה"כ, והמסס מחובר בו, והמאכל נכנס מבית"כ

אחל מאכלות אסורות רחל

הראני נא את כבודך, נתאוה לעמוד על מתן שכרן של צדיקים ושלותן של רשעים, ומנין שמתן שכרם של צדיקים נקרא כבוד, שנא, כבוד חכמים ינחלו כו'. ומנין ששלותן של הרשעים נקרא כבוד, שנאמר, ואחר כבוד תקחני, מה הקב"ה משיבו, ויאמר לו תוכל לראות את פני, אין לשון פני האמור כאן, אלא שלותן של רשעים, כדכתיב ומשלים לשונאיו על פניו כו'. אמר ר' אסי, הסעודה של גן עדן ראו נביאים, ומתן שכרן לא ראו, עין לא ראתה אלקים וולתן כו'. וכן דוד אמר, מה רב טובך אשר צפנת ליראיו, מה כתיב למעלה, ויאמר, אעכיר כל טובי על פניך,מדת הטוב ומדת הבורענית, וחנותי את אשר אהב, באותה שעה הראה לו הקב"ה את האוצרות של מתן שכרן שהן מתוקנים, והוא אומר, האוצר הזה כ"ל עושה מצות, והאוצר הזה כו' של מגדלי יתומים, וכל אוצר ואוצר, ואח"כ ראה אוצר גדול, אמר האוצר הזה של מי הוא, א"ל מי שיש לו, אני נותן משכרו, וכי שאין לו אני עושה לו חנם ונותן לו מזה, שנאמר, וחנותי את אשר אחון, למי שאני מבקש לחון, וכן ורחמתי את אשר ארחם, ע"כ. וכפי הנראה תתחוק הקושיא מפשט לשון מאמר דבה, באמרו שגדול אוצר מי שאין לו, מאוצר מי שיש לו, ואפשר לומר, שכחנת המאמרים האלו בתשובת צדיק ודע לו, מה שהשיב צופר לאיוב, באמרו ויגד לך תעלומות חכמה, כי כפלים לתושיה, ודע, כי ישה לך אלקים מעונך, שכחנתו לומר לאיוב, אם השיית ידבר עמך, יגיד לך כי אינך צדיק, כמו שחשבת, לפי שהיושר וצדקת עצמותי תלוי באומנות עיונית, ואחל את הגזע עד שלימות ידיעתם, כי הם תעלומות חכמה, ויש כפלים לתושיה, ד"ל, גגלה ונסתר המכונה בכפלים, וידיעת הנסתר נעלמת ממך, וגם ביושר המעשים ראוי להבדיל בין האנשים, כפי ההכנות שיש לכל אדם מהם, וגם כפי מוגיהם. ואיוב היה לו יריבו הכנות לעשות מעשים טובים, וגם מזג מוכן, ומעצמו היה איש תם וישר, והיה לו להוסיף הרבה מאוד על פעולות הטובה, וכ"ש חנותי לו הון עתיק, ודע כי ישה לך אלקי מעונך, פ"י ישה מלשון שכחה, והוא שאל יוצא, ר"ל רוב הטוב אשר חננת ה' השיית הוא סבה ששכחת עונך, כי כאשר ראתי כי נתן לך ה' השית עושר וכבוד, החזקת את עצמך לצדיק, ולא זכרת, שלפי רוב מזגך וכפי גודל עשרך, לא עשית מעשים טובים כאשר

סימן מה.

דיני טרפות בקיבה וכרס, ובו י"ב סעיפים.

(א) קיבה שניקבה, אם חלב סותם, מחט בקיבה, (ב) ניקב הכרס, אם חלב סותם, אם הטחול סותם, תולעים בכרס, (ג) נקרע הכרס, שיעור הקרע, נחלק הבייליג בעוף, אם יש כרס בעוף, (ד) נקרע הבשר, (ה) נתמסס, (ו) מחט בקיבה, בכרס, (ז) המסס וביית הכוסות שנקבו ול"ו, במקום שחלב טמא מפריד, ניקב דופן א', אינו מפולש בהמסס, ע"י חולי, אינו מפולש בבית הכוסות, (ח) מחט בפנים וקורט דם בחוץ, קורט דם סביבות הנקב, לא בדק אחר קורט דם, ונאבדו, אם המחט תחוב מעל"ע, צריך בדיקה ולא בדקוהו, ניקב מב' צדין, אם אנו בקיבין בזמנינו, מחט הנמצא בחלל הקיבה, נמצא קורט דם מבחוץ, נתחב מצד א' תחובה בדופן באורך, (ט) נמצא עליה חלודה, (י) נתחב מצד חוץ, (יא) מחט שנבלעת בבשר קורבן, לא בדק אחר קורט דם, ניקב מעל"ע, ולא נמצא קורט דם, נמצא בשעת אכילה מחט בקורבן, (יב) קטן שנמצא מחט תחוב בכרס, עכ"ם מצא תחוב בכרס.

(א)

לענין היתר אכילה, יש מחלוקת בין רש"י להר"ם ז"ל באייתרא (פמ"ג), כתב הפר"ח כ"ו, מחט בקיבה ולא מעל"ע, מחט בקיבה כנגדה, ושומן עליו, כשר, ופשוט הוא, דהיינו דאייתרא, ומינה אי לאו שומן, הוה יבלת סימן דניקב מעל"ע וכל כיוצא בזה, דיש הוכחה דניקב מעל"ע טרפה, ועיין סי' מ"ט (פמ"ג).

(ב)

ניקב הכרס כרס שניקב טרפה, ואין לו דבר שיסתמו אותו, שהרי החלב שעליו אסור (מחבר), וקשה, הא מצינו שפיר סתימה ביה, דהיינו אם ניקב במקום שהטחול רבוק, וצ"ל כיון שהקרום שע"ג הטחול אסור משום חלב גמור, כמ"ש תולעים בכרס בס"י ס"ד, י" ע"כ אין סתימא לכרס, דחלב טמא אינו סותם (ט"ז), תולעים שנמצאו בכרס, כשר, דמן הפרש הן גדלים, או הבהמה אכלה

קיבה (היא כיס שבמעיי הבהמה, שהמאכל נכנס לכרס, ובסוף הכרס שקורין פאנץ עשוי ככובע, וקרוי בית הכוסות, והמאכל נכנס מבית"כ להמסס, ומתמסס לקיבה ומקיבה לדקין) שניקבה, טרפה, ואם החלב שעל היתרת סותם (פ"י הקיבה עשויה כקשת, ומכפנים לעיגול קרוי יתר, ומבחוץ קשת) הנקב, כשרה, אבל שעל הקשת אינו סותם (מחבר), אע"ג דקיי"ל בס"י ס"ד, דחלב שעל היתר אסור, וקיי"ל דחלב טמא אינו סותם, מ"מ, כיון שבני א"י אוכלים אותו שעל היתר, מהני לבני בבל להיתר סתימת הנקב (ט"ז), הש"ך הראה מקום לס"י ס"ד, ושם באות י"ג כתב דרש"י ורמב"ם מחולקין בענין חלב שעל היתר לרש"י, כל בפנים לעוגל הוה חלב טהור, ולהר"ם רק חוט מתוח הוה יתר ולא אינד, וכבר כתבתי בט"ז, דהמורה צריך ליוהר, ועת"ש. נמצא בין לענין ניקבה הקיבה, ובין

אחל מאכלות אסורות רחל

היית ראוי לעשות, וזאת חונת המאמר באמרו, שהראה למשה אוצר גדול, ואמר ליה, מי שאין לו אני עושה לו חנם ונותן לו מזה, ורמז בזה על האיש שחשקה נפשו להשיב בעיניו ובמעשה, ואין לו הרבה הבנה להשלים חשוקתו בסבת רוב המנגדים הבאים לו מחוץ, וכן מלצות כרצונו הכל, כי אין ידו משגת להיות חונן ומלוה, והקב"ה יודע מחשבות, הכין אוצר גדול לאיש אשר אלה לו, וממנו נותן לו מתנת חנם, והוא בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים כו' (הכתוב).

ולכן על משה רבינו, ודוד המלך לא היה שום הקפדה על מה שעמדו לשאול, "הודיעני נא" כו', לאמר, בהדי כבשי דרחמנא למה לך, כי הם היו שופטים בעם והיו מוכרחים לדעת ולהבין את זאת, כדי לעמוד על אמיתות הדין, שלא לטעות בהכרעת שיקול הדעת בערך הכרת בני אדם, מי הוא הצדיק ומי הוא הרשע, והסבה שעלה בדעתם הבקשה הזאת היא, כי לפי ראות עיניהם וערך הכרת דעתם, עולם הסוך הם רואים, שהצדיקים נענשים והרשעים נשכרים, מזה נוכחו לדעת כי חוש ההכרה שלהם נלקה, ואינם יכולים להעמיד את הדיאגנוז הנכון בדבר חוק ומשפט.

והשאלה "מדוע דרך רשעים צלחה", לא היתה חיו בעין חשד על עזת הדין, חלילה, רק כעין צעקה וחרדה מאימת הדין לאמור, למדינו רבינו את דרכי ההכרה האמיתית, כדי להנצל מקלקול ומעוות הדין, כי טועים אנתנו בהכרה, ובנו האשם תלוי שמחזיקין צדיק לרשע, וכן להיפך, וכן מצאנו אצל אברהם כשבא לבקש על סדום.

בית חלכות טרפות סימן מח שמואל עט

את הכרס, אע"פ שאין באורך הקרע טפה, טרפה, הואיל ונקרע רובה (מחבר) וה"ה רוב רוחב, וגם בבהמה גדולה ששיעורה טפה, אין חילוק בין ארכה לרחבה (ש"ך).

(ו)

נקדר הבשר אם נקדר הבשר הזה בעיגול, או באורך, אם היה יתר מכסלע (עיין ט"ז וש"ך הפי' בזה). והוא שיכנס בו ג' גרעיני תמרי זו בצד זו בדוחק, אם יש בה אוכל הנשאר סביבותיה כשאוכלים אותה. או בריחו כשאין בהם שום אוכל כלל, הרי זה טרפה, שאם ימתח קרע זה יעמוד על טפה (מחבר). ודע, דבקטנה ברובה, כתב הפר"ח, ו' ששיעורו אם נקדר שחוט המקיף יהיה רובה, טרפה. והתב"ש, ה', כתב דבקטנה לא מצטרף לרובה, ולא ידענא כו'. ומיהו אם נקדר שאם תמתח בכפל, גם התב"ש יורה, ולדינא יש להחמיר כפרי תואר (פמ"ג).

(ח)

נתמשמם אם נתמשמם בשר זה עד שתופא גורדו חשוב כניטל (מחבר) ואין בקיאי' בבשר שהרופא גורדו, ולכן כל מקום שנשתנה מראית הבשר, דינו כניטל (רמ"א).

(ו)

מחט בקיבה; בכרס; מחט שנמצא בחלל הקיבה או הכרס, דינו

כמחט שנמצא בבית הכסות (מחבר).

(ז)

המסס וביח"כ המסס ובית הכסות דבוקין שניקבו זל"ז זה בזה, ואם ניקבו במקום חיבורן, אפי' הנקב מפולש מזה לזה, כשרה (מחבר). דהא בלא"ה שופכין זה לזה (ט"ז). וראוי שתדע, דהב"ח סובר דהמסס ובית הכסות שניקבו זל"ז רכשירה,

אופן (רמ"א). ע"ז, דעתו להקל אף בנמצא הכרס נקוב, דתלינן לאחר שחיטה פירש כמו בריאה, לבר במח חיישינן, ולפ"ז הא דכתב רמ"א דתולין דאכלה הבהמה או מהפרש הם גדילים, היינו דא"צ לבדוק כלל בכרס אי יש נקב שם או לאו. משא"כ אי מצא נקוב הכרס, צריך בדיקה אי התולע רחוק מהחור או לאו כו'. ודעת הש"ך להקל, והפ"ח ודעת הב"ח ותב"ש להחמיר (פמ"ג).

(ג)

נקרע חפרס בשר החופה את רוב הכרס, והוא המקום מהבטן, שאם יקרע יצא הכרס, אם נקרע בשר זה, טרפה, אע"פ שלא הגיע קרע זה לכרס עד שנראית, לא כיון שנקרע רוב עובי הבשר הזה, או ניטל, טרפה (מחבר). ודעת רש"י ורשב"א ושאר פוסקים להתיר כ"ז שלא ניקב מפולש (ש"ך). ולענין דינא, העלו כולם, דברוב עובי הבשר, יש להחמיר, ומפולש, יש חילוק חולי ברוב אורך, וע"י קרע טרפה בכ"ש ולא מהני בדיקה כו'. כתב הב"ח, טעם כרס החיצונה דסוף הפנימי לנקוב, ואם העור שלם מבחוץ, רק הבשר נקרע לב' מנגיחות השורים, כשרה כו'. והרמ"א כתב, דבעינן קצת בשר קיים לצד העור ע"ש. ומ"מ לא ידענא מהיכן למד דין זה, דכרס החיצונה משום פנימי כו', עיין פר"ח (פמ"ג).

נחלק הבייליג בעוף ודע, דעוף אין לו כרס הפנימי ולא כרס החיצונה, ויתבאר זה בסי' מ"ט, לענין אם נחלק הבשר העצם שקורין בייליג, כשר (פמ"ג). וכמה שיעור הקרע הזה (בנקרע הכרס דלעיל) באורכו, אורך טפה, ואם היתה בהמה קטנה, ונקרע רוב אורך הבשר החופה

אחל מאכלות אסורות רחל

כי לא יעלה על הדעת, שאברהם שהיה מכיר את בוראו לב' שנים, לקח לו הרשות לדבר לפני המקום כדברים הללו, "חלילה לך השופט כל הארץ לא יעשה משפט". רק הכונה היה כנוכח, ואמר בדרך תמיה, דבר שלא יעלה על הדעת לאמר כי השופט כו', לא יעשה משפט. ובקש מהקב"ה לחונן לאדם דעת, ללמדו סימני ההכרה, איזהו צדיק, כי לפי דעת אברהם היה נמצא צדיקים בסודם, ובכוחות היה מבקש להציל את העיר. ואמר לו הקב"ה אל אל העיר בודק היסוד, אז הריא כי שנית בראה. ומצינו שכן היה, שלאחר חקירה ודרישה, נוכח שאין שם איש צדיק בעיר. כמו שמצינו במפרשים בפסוק "למה הרעתה לעם הזה" (שמות) הנה זה שאמר משה אל ד' למה הרעת כו', לא ח"ו כקורה תגר על עשייתו של הקב"ה היה, כי בכל ביתי נאמן הוא. ותמונת ד' בימי, ולא יאמר כדברים האלה כו', רק אמר דבריו כזה שאמר לו, הודיעני את דרכיך ואדעך כו', שהיא שאלת רשע וטוב לו, וכן עתה שאל להקב"ה שיעודע לו ודביו אלה למה יהיה נעשה כן כו' (במ"ח). כי זה הוא אחד מהעצמים היותר שבוחים והיותר מרובים, שאנשים טועים בכל הזמנים ובכל המקומות. ועל זה היו דואגים השופטים הגדולים בעם ישראל, משה רבינו ודוד המלך ע"ה. ותשובת ד' היתה, "לא יראני האדם וח"י" (תשא). המניעה היא משתי סבות, ראשית, כי האדם אינו מסוגל להשיג את האמת האמיתי של תכונת האנשים במעשיהם, השונה אצל כל אחד ואחד, כי צריכים הרבה חכמת אלקות להכיר את זאת, והשנית, אם אף משיג לפעמים במדה ידוע את אמתית הדבר, אבל האדם באשר

היינו במקום חיבורו, שאין להם אלא עור א' מפסיק באמצע, הא במקום שיש לזה עור ולזה עור בפ"ע, אף שהם דבוקים, שומן שביניהם חלב טמא הוא ואינו סותר, אמנם רש"י בריש א"ט ד"ה שניקבו כתב דוקא, שהנשק נראה מבחוץ, אף במקום חיבורו כשרה, משמע בכל מקום חיבורו כשרה, ואלו מתוס' משמע, עכ"פ דוקא במקום שאין שומן ביניהם, אף שיש דופן, לכ"ע כשרה, הא במקום שחלב טמא מפריד ביניהם, אף שניקבו זה לתוך זה, טרפה (פמ"ג), ולדינא, יראה, אם ניקבו במקום שאין שומן מפריד ביניהם, כשרה, ואם ניקב רק דופן אחד נמי כשרה, כי כן נראה מלשון הש"ע שכ' אפילו הנקב מפולש מזה לזה, לא מיבעי באם ניקב מקצת הדופן, כשרה (שם), ואם הנקב בשאר צדדין שאינם דבוקים יחד, אם הנקב מפולש הא על"ע, טרפה, ואם לאו, כשרה, בין בהמסס בין בבית הכסות (מחבר), ואפילו ניקבו ב' העורות במקום ששוכב ע"ג המסס ומדובק שם בשומן אינו סותר, דחלב טמא הוא (ש"ך)

אינו מפולש כהמסס ועיין במה שכ' בט"ז במקום שאין חלב טמא ביניהם, אף שיש ב' עורות, אפי"ה אם ניקבו זה לתוך זה, או א' מהם כשרה, דמדובק הוא, וא' מגין על חבירו (פמ"ג), ויש אוסרים בהמסס אפי"ה בלא נשק, מפולש, והכי נהוג, אם לא במקום הפ"מ, שאז יש לסמוך אמכשירין (רמ"א) טעם האוסרין, כיון שעורו רך, חיישינן שמא ניקב והבריא, וכל זה הוא כשבא מחמת קוץ או מחט, אבל ע"י חולי, מותר אף בלא הפ"מ, ומשמע דבהמסס טרפה אף בלא נמצא

מחט בפנים וקורט דם בחוץ אם נמצא באחד מהן תחובה מחט או קוץ ולא ניקב מעל"ע, והופכין אותו ובודקין אותו מבחוץ, אם נמצא עליו קיד, בידוע שניקב כולו וטרפה, ואם לאו כשרה (מחבר), אבל אם נמצא קורט דם פכיכות חנקב, כשרה, עד שנמצא קיד כנגד פי המחט (ש"ך), ואפי"ה לא נשאר רק מעט מעור ההיצון שלא ניקב, כשרה לא בדרק אחר קורט דם (רמ"א), והוא שלא מלחו ולא הדחיו, ואפי"ה ראש העב שלו לצד חוץ (מחבר), יש מקילין להתיר אם לא ניקב מעל"ע והודח ונמלח, או שנאבד ולא בדרק מבחוץ אם היה

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

הוא אדם ובשנה הוא בשר, בנין הגוף שלו עם חושיו ותאוחתיו, אינם מניחים אותו להתרומם לנקודת הגובה של צדקת ויושר לבב, הנחוצה כדי להגיע לידי ההכרה האמיתית, כי אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יתעא, כי נטמן במסתרים של כל אדם ירושה מורשה מהאדם הקדמון, קורטב של קנאה, ואבק של שנאת חנם וכדו' מהמדות הרעות של האדם הקדמון, המעכבים אף בידי איש צדיק, ללכת בדרך האמת והצדק האמיתיים, כי זהו הסטרוקטור של הבנין הגשמי של האדם החי, שאינו יכול יבוא להתפשטות הגשמית לגמרי מכל וכל, כי תנאי הוונתו בחורה וחיי בהם, ולא שימות בהם, והוא שאמר, כי לא יראנו האדם וחי, כלומר, חוק הקיום של החיים, אינם גונונים לאדם, להיות מסוגל להכירה הזאת, כי הרבד אשר יעשה אותו האדם וחי, הגם שאין בו שום דבר רע, ואעפ"כ מעכב לא להיין להיות דין דין אמת לאמתתו, כמדומה בחז"ל בפסוק לא תאכלו על הדם (ויקרא, יט), הזהרה לדיינים, שלא יאכלו ביום שדנין דיני נפשות (ברכות), כי המאכלות גורמים השפעות שונות על שיויון הרוח שבאדם, כמדומה במאמר, "והנה טוב מאד, זה המות", כי לצורך חיי נצח, והיינו גמול עוה"ב להשיג גדולתו יתברך שמו, נמצא השנה זו מנפס בחיותה מלוכש בלבוש גוף העכור החומרי, ולזה אחר העדרו והנפש בלי לבוש חמרי, משיג גדולתו יתב' אין סוף, והוא שאמר, ברכי נפשי את ד', נפשי דוקא, ואמר ד' אלקי גדלת מאד, אז נראית לנפשי גדולתך כו', ובסיפא דענינא כתיב, תוסף רוחם יגועון, כמו שדרשו חז"ל שמרגישים תוספות רוח כשיגועון (מעין הברכות), וזה שמשם היה מתפלל על התגלות של הכרה במעשי ר', והתנהגות משפטיו עם בני אדם, זה היה אחר שנעשה למנהיג ושופט בישראל, והבקשה הייתה

הנקב ברוחב קש וכה"ג, נמי טרפה. וכן אם ניקב מב' צדדיו, ונמצא ק"ד בין מבפנים בין מבחוץ טרפה (ט"ז, ש"י). ואם לאו, אחד שחיטה דחוק ועבר וכשרה. אם לא מלחו ולא הדיחו (מחבר), בודקים אם נמצא קורט דם, רבזה כולי עלמא מודים, כיון דניקב מב' צדדיו, הרי הוא בחזקת איסור, והבדיקה היא כדי להבשירה, וכל כמה דלא ידענו בבירור שאין שם ק"ר, בחזקת איסור עומדת (ש"ך), דכיון שהמחט עורנו שם, אלו עבר מחיים היה הדם סביבו, אבל בשאין המחט לפנינו, אסור כשניקב כולו. אפי' אין בו ק"ד (מחבר). כל מקום שצריך בדיקה, אם לא צריך בדיקה בדקוהו, כגון שנאבד או לקחו ולא בדקוהו המחט משם טרפה, דהרי כאלו הדיחו ומלחו (רמ"א).

אתי לאשמועינן דנאבד ולקחו המחט שוה בכל דינו למלחו והדיחו. ונ"מ להיכ דניקב מצד אחד, וקורט שברקו נאבד או לקחו המחט משם, כשרה בהפ"מ. כמו במלחו והדיחו (ש"ך). יש אומרים דאין אנו בקיאים בזמן הזה להכשיר אם נקבה המחט בב' צדדים, ויט להטריף אפי' לא נמצא ק"ד או חלודה, והכי נהוג (רמ"א). וי"א דבהפ"מ להכשיר אף בזמן הזה (ש"ך), ואין ראיה מקדקבן דאנו אוסרים בניקב מב' צדדים אף באין ק"ד, דקרקבן עב ביותר, מש"ה מטריפין כמ"ש הט"י י"ז, ומשם ראיה להטריף כאן בהמסס וביה"כ בהפ"מ, ואין ק"ד בב' צדדיו (פמ"ג). והעולה לחלפה, דבניקב מב' צדדיו רהבדיקה לקולא היא, א"כ אף שיש ק"ד בפנים, דהתחיל עכ"פ מחיים טרפה מספק,

עליו קורט דם, ויש לסמוך עלייהו במקום הפ"מ (רמ"א). לבאורה נראה לפרש דמיירי שנאבד ביה"כ, והיה ידוע שלא ניקב לחוץ, אבל היכי דנאבד ולא היה ידוע אי ניקב לחוץ או לאו, טרפה אפי' בהפ"מ. מיהו יש פוסקים מתירין גם כזה (שם). והנלפע"ד בתבתי, שגם הש"ך לא תירא אלא בבדק ברוב הדעת, שגם הש"ך לחוץ לדעת הת"ח ויש"ש כדכתיבנא. וראוי שתדע, דזה דוקא אם המחט עדיין תחובה, יש לומר שיוודע להבחין באומר הדעת, דמי החזירה. הא כשאין המחט לפנינו ולא בדק אם לא ניקב לחוץ, כ"ע מודים, אף הת"ח ויש"ש דאסור, או בה"מ כמ"ש.

ולענין חלפה יש לפסוק במ"ש הכ"י והפ"ח, אף שיוודע באומר הדעת, כל שלא בדק בדיקה מיוחדת שלא ניקב לחוץ, טרפה בה"מ ג"כ. ואחר ק"ר, יש להכשיר בהפ"מ כפסק רמ"א. ובאות ל"ב ול"ג יבואר מה שפכל הר"ב דבריו, ויש מקילין, ודע, דאם בדקו ולא ניקב מעל"ע וניטלה המחט, ומפני דקותה א"א להכיר מקומה, אין להתיר כ"א בהפ"מ לדידן. דא"א בקיאים בבדיקת ק"ד כל אורך המחט מב' צדדיו, כ"ש לחפש בכל הכרס, א"כ הוה בלא בדק אחר ק"ד ואסור באין ה"מ. וכן הלהב ובדור הוא. הלא כל דבריו (של התב"ש) בצדק (פמ"ג). ואם עבר המחט מעל"ע ועורנו תחוב

המחט תחוב מעל"ע בו, בודקים אותו אם נמצא קורט דם סביב המחט, וכ"ש עליו בידוע שקורט שחיטה ניקב וטרפה (מחבר). ואף אם הוא רחוק קצת מן

א ח ל מאלות אסורות ר ח ל

לסובת הכלל, למען האמת והצדק. כי טרם שנעשה שופט מצינו שהיה נחבא מלראות את כנפי השכינה, כי היה מכיר שאין האדם מסוגל לואה, כמו שמצינו בסנה. שנאמר. ויטטר משה פניו (שמות) ומוכן מדברי המדרש, שהסתרת פני משה לא היה בדרך עצלות, רק בחכמה רבה, לומר, ידעתי שלא ידעתי, ומכיר חסרוני. וחשב שעדיין איננו מוכן להשגה עליונה כזאת. וראוי לו שיחשב מחשבה נאותה כזאת בזכרו איך הוא ילוד אשה, אוכל ושותה, ואיך יזכה להביס אל ד', וזהו שמרומן בדברי ר' הושעיא רבה, חייך שאתה עתיד להיות אצלי בחר בארבעים יום וארבעים לילה, לא לאכול ולא לשתות. ועוד אמר, אבל נדב ואביהוא פרוו ראשיהם כו', ואל אצילי בני ישראל כו', ויאכלו וישתו, ועלה על לבם לכונו לפניו ממחייתם, ולא הכירו חסרונם (הכותב). והמאמר של "לא תוכל לראות את פני", נחשב כמו לאו ואזהרה, כי המביס אל פני השכינה ואינו ראוי לכך, הוא נכשל במחשבת זרות, כמו מדוע ודך רשעים צלחה, ונמצא חוסר הלכה" ח"ו על שלילית שאתה עתיד להיות אצלי בחר בארבעים יום. ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו (משפטים) מכלל שהיו ראויים להשתלח בהם יד, כי לא רצו לערוב השמחה (תנחומא), והעושים כן, הם מושללים הידיעה שאינם יודעים.

כן מדת הדין, כמו שאר מצות ד', עמוקה ורחבה מאד עם כל פרטותיה ודקדוקיה, וקשה מאד לדון דין אמת לאמתתו. כנאמר, לכל תכלה ראייתו קץ, רחבה מצותך מאד (תהלים). כמבואר לעיל שאין אנחנו מסוגלים לעמוד על הסיבה האמיתית שהביאה את האדם לידי חטא. מצד אחד, ואין אנחנו מסוגלים לחזור בזכותנו של החוטא, ולדונו לכף זכות. ורק הקב"ה הוא השופט צדק, ואוהב צדקה ומשפט, ודין את החוטא לכף זכות. כמבואר בקרא. וי' ד' אל רחום" כו' (תשא). ב' מרות אלו של רחמים, אחת קורם שיחטא, ואחת אחר שיחטא (חז"ל), והרא"ש ז"ל

(ט)

חלודה אם נמצא עליה חלודה, דינה כנמצא עליה קורט דם. ולכן אם נמצא מבחוץ נגד המחט, אם ניקב מצד אחד, טרפה כאילו נמצא שם קיד (מחבר, רמ"א) ומהרש"ל חולק, וס"ל בניקב מצד אחד, חלודה לא מעלה ולא מוריד, וחלודה באמצע מחט, כשרה, והבי"ח מטריף בכל ענין (ש"ך).

(י)

נתחב מצד אחד זה שאמרנו מצד אחד כשרה, היינו מבפנים כלפי הרעי, דאי צד שבחוץ כלפי חלל הגוף, טרפה משום מחט בחלל הגוף (מחבר).

(יא)

נבלעת כבשר קרקבן מחט שנמצאת בבשר הקרקבן וכולה נבלעת בעובי בשרו, ונשאר כחצי אצבע מצד הכיס גם מצד החוץ, שלא היתה המחט אוכלת, ולא היה ניכר שום נקב לא מצד פנים ולא מצד חוץ, תולין להקל (מחבר), שדרך הושט לבלוע, ודרך שם נכנס עם האוכלין, אלא שנסתם הנקב, שע"כ אחד מהנקבים נסתם, וא"כ תולין במה שדרכו, ועוד העמינתו על חוקתו, דעוף זה בחזקת כשרות לגבי נקבים אלו עומד (ש"ך). ורק כשאין עליו קורט דם מבחוץ, כשר, ויש מחמירין ואוסרין אפילו ככה"ג, ויש לחוש לדבריהם, אם לא בהפ"מ (רמ"א), ואם לא בדק, יש לאסור אף דלא חיישינן לשמא הבריא אבל לשמא ניקב ניקב מעל"ע: חיישינן (ש"ך), וקרקבן אף שאין קיד מבחוץ ומבפנים, אם ניקב מעל"ע טרפה, כיון דודאי ניקב מקצת

משא"כ כשאין קיד כלל, ע"כ הוכחה שלאחר שחיטה, וכרכתיבנא, ובניקב מעל"ע אף שרחוק כרוחב קש מבחוץ, טרפה, הא יותר מרוחב קש, תולין במירי אחריו. ולפי' החלוקה הכין הוא מצ"א דוקא נגד פי המחט ממש, הא סביב הנקב בחוץ בתוך רוחב קש, כשרה, וכ"ש אם סביב המחט באורך או בפנים, דכשרה, כיון שאין ריעותא בחוץ, ובב' צדדין אפי' רחוק כרוחב קש, טרפה, הא יותר כשרה, והנה הבי"ח החמיר בניקב מצ"א, כל שיש קיד סביב הנקב ממש טרפה, וזה החילוק בין מצ"א לב' צדדין מצ"א רחוק אחריו, כרוחב קש, כשרה, וב' צדדין בתוך רוחב קש טרפה, והש"ך באות י"ז הכריע, כל שסביב הנקב בחוץ ממש לנקב, אפי' כשרה (פמ"ג).

לא נתחב המחט מחט או קוצ הנמצאים בהמסס וביה"כ בחלל, ולא נתחב בהן כלל, כשר בכל ענין, ואין צריך שום בדיקה (רמ"א), אבל אם נמצא קיד מבחוץ, אפילו לא נתחב כלל, טרפה (ט"ז, ש"ך), ומיהו בצ"ע בטי"מ הוקל בנמצא, אף שיש קיד בחוץ, דליד לוושט דאוכלין ומשקין חוזרה למחט, משא"כ כאן, לא חיישינן, ובמקום הפ"מ יש להתיר כאן כמ"ש התב"ש, י"ז, והפ"ח הקיל בכל ענין (פמ"ג), יש שמקילין, דאפי' ניקב נתחב מצד אחד מצד אחד המחט, אין צריך לברוק מבחוץ, אם יש עליו קיד, ויש לסמוך עלייהו אם הוא הפ"מ, וא"א לברוק, כגון נאבר (רמ"א), ויש אומרים דאין היתר מצד א' אלא כשהמחט מונח בחלל ולא תחובה, ואם תחובה בדופן, אף מצד אחד אסור (ט"ז, עיין שו"ת).

אחל מאכלות אסורות רחל

הקשה, קודם שיחטא למה צריך רחמים, ותירץ כי צריך רחמים לצד כי ד' יודע שעתידי לחטוא, ע"כ, ואני אומר, שישטריך לרחמים אפי' קודם שיחטא, אם אין לו זכות, שהוא קיום מ"ע ליהנות מהם, הוא האדון יחון אותו ברחמים, והנה לפיכך מקרא, והיה אם שמוע כו', ונתתי מטר כו', הרי שבשכר מעשה הטוב יבא הטוב, ואם היה אדם אנוס ולא למד כו', אין לו שכר ולא עונש, ובמה ירוחם, לזה אמר ד' קודם שיחטא, והוא חידוש, ועוד, אפי' התעיב מעשיו ועבר על מצות לא תעשה, ויתנהג עמו ברחמים, עוד ירצה להודיע, כי כשיטיב ד' ברחמיו לאיש, הגם שיחטא, לא יפחות מטובו דבר, ותהיה המדה שהיה בה קודם מתנהגת גם אחר החטא, לזה אמר רחמים, שקודם שיחטא להשתות להם רחמים שיהיה אחר שיחטא, ובה נזה דעתי בראות כי לא ישתנה טוב הרשעים, ולא כלום, כי כן הוא המדה (אוה"ח), כי רב הוא הדרך של התפתחות והשתלמות עד שמגיעים נקודת הגובה של שלמות ותמימות וצריכים זמן רב של יגיע ועמל, אבל סוף כל סוף נאמר על זה, יגיעתי מצאתי, ובחמשך הזמן מגיעים להמטרה, אך זו עקה, שלפעמים יקרה שכל העמל הוא להבל וריק, כי תועה בין המצרים כדרכי החיים, ואינו יודע איזהו הוא הדרך הישר שיבד לו, המוביל לשערי בינה, איש כזה לא יגיע אל המטרה לעולם, וזהו שבקש, הראיני נא את דרכיך, כלימך, אתה כעצמך תראה לי את הדרך שאתה הולך בו, ואני אלך אחריו (רשב"ם), ואז יש תקוה שאגיע לשערי בינה לפני ולפנים עד כמה שאוכל להגיע, כי העיקר הגדול למצוא את הדרך, וכל אחד צריך לדאוג על זה, אם הולך הוא בדרך המלך, כמבואר במפרשים, כל אדם צריך לעסוק בתורה לשמה כו', ואחר שעוסק כן,

לכדוק אחר ק"ד, טרפה. ודע, דאם יש שביל או ק"ד בפנים, ודאי כשר אף בלא הפ"מ, ואף בחוץ ולא בפנים, הוה ספק טרפה, שמא ניקב א' מאיברים הפנימיים, וכאמור כאן (פמ"ג).

(יב)

עדות קטן, כמחם בכרם קטן שמצא מחט תחוב בכרס, יש להחמיר ולאסור על פיו, אם הוא חריף לידע בדברים אלו (מחבר). דעקין גילוי מלתא בעלמא הוא (ש"ך). בענין עדות עכו"ם העכו"ם שהיה מתעסק בהוצאת הפרש, ובא אצל ישראל ומסמר בידו, ואמר לו שמצאתיו תחוב בכרס הבהמה בפנים, שפסק מהר"ם להחמיר, וכן דעת הש"ך, והט"ז חולק ע"ז ע"ש. כל זה, כשבא הישראל בעוד שעוסק בהוצאת הפרש, ומצא מסמר בידו, דרגלים לדבר. אבל אח"כ שיצא הזרס בהיתר, גם מהר"ם מלובלין מודה דכשר, וזולת מ"ש דאם ישראל שותק לא ידענא, דלא הוה למידע, עס' קכ"ז. ומעשה חיה כגוי' אחת שרצתה אצל הנהר התיכית בש"ר שקדין חויב (טשפטשין). ובאה ואמרה שמצאת מחט תחובה ע"ז חוט א' פשתן, וראיתי המחט היתה מלוטשת כעין חדשה, וחוט ג"כ היה חדש והזתתי. דמראין היברים ששקר ענתה, גם לא היתה משרתת אצל הטבח, אלא שבעתל הבית א' אמרה לה לרחוץ, וכיון שיצא הכרם כחיתר מתחילה, לא מחזיקין ריעותא, נ"ל. ולא דמי לנדון מהר"ם (פמ"ג).

מחיים, תלינן כולה, כמו בנמצא ק"ד בפנים טרפה כיון דמקצת מחיים, ה"ה כאן (ט"ז, פמ"ג) ולענין דינא, הפר"ח הקיל, והתב"ש בס' מ"ט, נ', החמיר כו', ומנהג בכל יום להטריח אפילו בה"מ, ואני תמה על זה (פמ"ג). ואם אי אפשר לבדוק כגון שנאבד אחר שנמצא המחט, יש לאסור מספק, וכן כתב מהר"ל, במעשה שתינוק צעק בשעת אכילה שיש מחט בקרקבן, ואסר הכל, אפי' התעורבות (ט"ז). הא כל שיש היכר מבפנים, כגון שיש ק"ד מבפנים ולא מבחוץ, כשר (ש"ך). ויש לחקור חקירה אחת כו', אם נמצא מסמר וראשו עב כגרעין של תמרה, ופיו לחוץ, דודאי דרך פנים בא, או כמחט ויש קורט דם בפנים, דודאי מבפנים בא, כמ"ש הפוסקים. אם יש שביל וה"ה ק"ד, וכעת הוא נקוב לחוץ, ובצד פנים שלם ונתרפא, לא ניכר שום ריעותא בו, אי הוה ודאי טרפה, דהרי היה נקוב מעל"ע, או ספק דאם אחר שניקב מקצת הפנימי נתרפא אותו המקצת קודם שניקב לחוץ, ולא הוה קרום מחמת מכה כו', או כיון דהיה שעה אחת טרפה, שוב אין לה היתר, או סופו ליסתור כיון דמקום רעוע הוא, וזה לא שייך כאן, כיון דבאותה שעה נתרפא, עדיין לא היה נקוב לחוץ, ולא חל עליו שם טרפות כו'. ונ"מ טובא באם נתערב קודם שנודע הספק כו'. עוד כתב הט"ז בשם אחיו במעשה דתינוק שמצאו מחט ויצא לחוץ כו', ולפי שיטתו אפי' לא יצא לחוץ, כל שא"א

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

מ"מ לא יתגאה, כמ"ש החוה"ל, צריך להעלות על לבו, כי כל מה שהשיג, נגד אשר לא השיג, לא נחשב מאומה, וכל אדם לא נכנס עדיין פנימה, רק כשוקד על דלתי תורה, וז"ש ר' מאיר, גמור בכל לבבך לדעת את דרכי, לא לכוונה אחת, רק לדעת את דרכי, ואמר ולשקוד על דלתי תורתא, היינו רק על דלתי תורה, כי קצר כח אנושי להשיג פנימית כו' (עץ יוסף). וזהו שמרומן בדברי בעל ההגדה, אלו קרבנו לפני הר סיני, ולא נתן לנו את התורה דיינו, הכונה, שזה שמצינו הדרך והמקום שמשם ביכולת לבוא לקבל בתורה, גם זה הוא ממדינה גבוהה שאיננו תועים בדרך, וזהו שמצינו בדברי ר' למשה, על הבקשה, הודיענו נא את דרכיך, "הראינו נא את כבודך" (תשא). ויארר ד' כו', גם את הדבר הזה אעשה, אני אעביר כל טובי לפניך (שם). כלומר, מצדי לא אמנע ממך כלום, אעביר כל טובי לפניך להראותך את מה שבקשת, אבל המניעה היא ממך, לא תוכל לראות את פני כו', וראית את אחורי, ופני לא יראו (שם). כלומר גם שאיך מוכן ומסוגל לראות את פני, דהיינו להשיג את הכל, אבל אדעך הדרך שמשם תוכל להשיג ולראות את מושג הכללי של גדר אלקות, תשיג את השער הראשון של החמשים שערי בינה, המביאים לפני ולפנים. כלומר, תשיג את ההכרה של "לא תוכל לראות", המדרגה של הדיעה שלא תדע, ובוה ניתא מה שאמר לו הקב"ה, גם את הדבר הזה תעשה (שם) ואמר ר' יוחנן כו', ג' דברים בקש משה מלפני הקב"ה ונתן לו כו', בקש להודיע דרכיו ונתן לו (ברכות, ז'). ומה נתן לו, הלא אמר לו לא תוכל, אבל הכונה על הלא תוכל עצמו שנתן לו, שנתרומם להמדרגה שרואה שיש אלקים באיך, אבל הוא אינו משיגו, וזהו שאמר, וראית את אחורי (שם). למה הדבר דומה, למי שהיה מחזר אחר אדם אחד, אבל לא היה ברור לו שנמצא כאן, אמר לו אחד מהנמצאים שם, את זה שאתה מבקש הלך בדרך זה, כלך בדרך זה ותראהו. המבקש היה רץ בדרך זו שהראה לו, וכן היה מרחוק מאחוריו, וכל יותר שהיה מתקרב אליו, המבוקש היה מתרחק, כי גם הוא היה עובר לפניו בדריכות. כן היה אצל משה, הקב"ה אכר למשה, אני אעביר כל טובי כו',

סימן מט.

דיני טרפות בקרקבן, ובו ה' סעיפים.

(א) ניקב הקורקבן. כמה עורות בקורקבן. באחוז. (ב) אם שומן סותם בקורקבן. מחט מובלע בבשר, ויש שביל. (ג) מחט תחוב בפנים. מחט שנמצא בקורקבן מעליה, אחר הבישול. י"מ בין ניקב מחמת חולי או קוצ. מחט בחלל הגוף בבהמה, בעוף, אם יש כרס לעוף. נחלק הבייליג. שומן שאינו בתולדה אם סותם. בר אחוז שנמלחה עם בשר הרבה, ונמצא בה מחט בחלל הגוף. בעוף כה"ג. מקום התחלת הקורקבן באחוז. תולעים יוצאין מקורקבן.

(א)

ניקב הקרקבן הקרקבן יש לו ב' עורות (פי' הכיס בפנים הוא עור א' וכל הבשר כולו הוא עור שני, ט"ו). ניקב זה בלא זה, כשרה עד שינקבו שניהם זה כנגד זה, אבל אם ניקבו זה שלא כנגד זה, כשרה (מחבד). דקרבן מינה נייחא, וכדקאי קאי (ש"ך). וה"ה אם ניקבו ב' עורות של בית הכסופות, זה שלא כנגד זה, כשר (ש"ך). ובאחוזא ליכא קליפה פנימית כפ"ע, אלא גורדין ומקלפין בסכין, ולאחר באחוזא שגורדין נשאר עור לבן וחלק וקשה קצת, ואח"כ בשר אדום. ובתרנגולת, יש כמין כיס בפנים קצת ירוק, ואח"כ עור לבן כו'. עיין בחי"צ קנ"ז ב' עורות בקרקבן, הפנימי לבן והחיצון אדום. ועיין כנ"ה כו' לכה"ג אי חליף טרפה כמו בוושט. אמנם לדינא אינו כן כו' (פמ"ג).

(ב)

שומן סותם. ניקבו ושומן שעליו סותם, כשר. וכ"ש אם לא ניקבו כל שני העורות, אע"פ שלא נשאר רק מעט

מעור החיצון שלא ניקב, שכשר (רמ"א). הש"ך הראה מקום לסי' מ"ו ב', ושם נאמר, דאף שעדיין המחט שם אפ"ה שומן סותם. צדיך המודה ליוהר, לפעמים יש ווארטציל מבחוץ, נדאה דקרום מחמת מכה הוא כו'. גם אם יש שביל לבן עד לחוץ נגד פי המחט עור לבן, והבשר קשה, הרי אין אנו בקיאי בבשר שהרופא גורדו, וכ"ש שיש מחט, דאין לך ריעותא גדולה מזו. ומש"ה כל שנשתנה מראית הבשר לחוד אף דבעלמא כשרה, כאן דאיכא מחט טרפה (פמ"ג). עובדא בא לירי בקרקבן שהיה מחט מובלע בבשר, כההיא דסי' מ"ח אלא שבפנים היה כעין שביל עד שליש עוביו, ואח"כ לא ניכר שום שביל עד מקום המחט, וממקום המחט היה שביל לבן עד סמוך לחוץ, ובהו היה מוזרי כעין זכוכית, אלא כשהסרתי המחט תו לא היה מוזרי והבשר היה בחוץ בריא, והכשרתיו אף בלא הפ"מ. כיון שבפנים היה שביל, אף שאח"כ נפסק מה בכך, מ"מ מראין הדברים דמכפנים היה הנקב. ועיין מה שכתבתי לעיל בסי' מ"ח אם היה נקוב לחוץ כח"ג, לא היה

אחל מאכלות אסורות רחל

והיה בעבור כבודי כו', וראית את אחורי כו'. כלומר, כל יותר שהשיג מתרומם, הוא רואה איך המושג יתרום יותר ויותר. וכל יותר שהחכם מתחכם, נוכח איך הוא רחוק עוד מהיכל החכמה ומשער בינה, כמו שאמר שלמה, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממנו (קהלת). כי השכינה היא בבחינת התרוממות המידית, שאינה עומדת על מקום אחד, רק מתרוממת מעלה מעלה, ואף כשיזכר ללכת בדרך המלך, אינו יכול להשיג רק צד האחורית של השכינה, כלומר המציאות, שהוא נמצא, אבל אין אנו יכולים להשיג את מהותו הניכר רק בהפנים בהצורה של המושג, כי אין לו שום דמיון כלל, כמבואר במפרשים, שהצלם אלקים הניתן באדם ניכר בהפנים, כלומר בהצורה של הנברא, ובו בצורת הפרצוף נתראה על המהות של האדם. ובכל יום ויום שאנחנו מתקרבין אל השכינה ע"י התורה והמצוות, רואים אנחנו כמה מרוחקים אנחנו מהמסדה, ודבר זה מרומז בדברי התנא, ולא עליך המלאכה לגמור (אבות). כלומר אל תחשוב בדעתך שיש בכחך להגיע אל התכלית, לכל הפחות תקפיד לעשות חלקך המוטל עליך לעשות. וזהו שמדומנו בחו"ל "תכלית חכמה, תשובה ומעשים טובים" (ברכות, י"ז). יובן ע"י מ"ש חוה"ל, כי חסידים הראשונים היו מחדשים תשובה בכל יום, כי מיום ליום נתחזק הכרת חכמים והוסיפו להשיג גדולת יוצר, מה שלא השיגו אתמול, והיו מקצרים אתמול בעבודתם לפי מעט השגתם בחיובם. והתחילו עצמם תשובה ולהוסיף מעשים טובים. וזה נצמח ע"י חכמת אדם, כאשר תתגלגל החכמה מוסיף תשובה ומעשים טובים (עץ יוסף). וכן הוא בהשגת התורה, כמו שזכר מרגלית בפומיה דר' מאיר כו' ולשקוד על ולחץ תורחיו יום יום (ברכות, י"ז). כלומר שכל בן תורה צריך לדעת שלא נכנס עוד לפני ולפנים בחדרי התורה, רק הוא נמצא סמוך לחדרי התורה ודופק על ולחיותיה ליכנס שמה. כנאמר

שם נתרפא אותו המקצת קודם שניקב עד לחוץ, ולא היה אז קרום מחמת מכה (שם).
(ג)
מחט תחוב בפנים אם נמצא מחט תחוב בו בפנים, רינו כדין מחט שנמצא בביה"כ (מחבר) ואם המחט נמצא בעובי הבשר, עיין לעיל מ"ח (רמ"א). וכאן אין צריך קורט דם בניקב מבי' צדדים (ט"ז). וכבר נתבאר ס"ס מ"ח י"ז, דקרקבן מעל"ע ואין קיד טרפה, ונ"מ דאלו ביה הכסות ביה"מ יש להתיר מעל"ע, כמ"ש הש"ך ל"א, ואלו בקרקבן אסור אף ביה"מ, וכן מנהג כ"ו וכן הסכים הקדוש, ג', ואין להקל ונ"מ עוד, אם ראו אחד קיד ולא חשפוהו לדאות אחד נקב מעל"ע ונאבד ונחתך, דאי בקרקבן דין ביה"כ יש לו הוה ס"ס שמה לאחר שחיטה, ושם לא ניקב מעל"ע, מה שא"כ עכשיו, טרפה, דלא שייך ס"ס כה"ג, ולדינא צ"ע. כתב הרדב"ז, מחט בקרקבן היה תערובות עם שאר תרנגולים, והיה ר"ש שחור בתרנגול אחד, והכשיר השאר, והסכים הפר"ח. עוד מועשה, מחט יצאה כחצי אצבע, ולא הרגיש בהדחתה, היקל, דודאי לאחר שחיטה, דאל"כ היה להרגיש, ע"ש, ולמעשה צ"ע (פמ"ג).

(ד)

מחמת קוץ זה שחצרו בניקב עור החיצון לבדו, דוקא בניקב מעצמו מחמת חולי, דאי מחמת קוץ או מחט, טרפה, דחיישין

אחל מאכלות אסורות רחל

בת"ל בפסוק והמכשילה הזאת תחת ידי (ישעיה) אין אדם עומד על דברי תורה אא"כ נכשלו בהן (גיטין מ"ג) אינו עומד ע"ד תורה על אמתתן, עד שנכשל בהן להורות טעות ויכלימהו (רש"י). כלומר ידע, שרחוק הוא עוד מלבוש לתדיר התורה, וצריך עוד לדפוק הרבה עד שיזכה לכנס פנימה.
וזהו חילוק התשיבות ויקר הערך של המתנה הגדולה שנתן הקב"ה למשה, המדינה הגבוהה של "לא תוכל לראות", גילה לפניו את חכמת ההכרה של יודע שאינו יודע, שהוא המסתתרת להחשפים שעדי בינה. כי אין לבוא לשוכ מדינה של שלימות בלא הרכשת התכונה. כנאמר, ראשית חכמה ידאת ד' (תהלים קי"א). ד"ל, בראשית ותחילת לימוד התכונה, יהיה כחוננו לתכלית ידאת ד', שידע ע"י התכונה אף יהיה ירא ד' (מהרש"א, ברכות, י"ז). וזהו שאמר רבא, תכלית חכמה תשובה (שם) משרש החכונה של ראשית שהוא התכלית. והדאגה הגדולה להשיג את שערי חכמה ודעת, נוספת יותר מכל על הדינים והשופטים בישראל, כמבואר לעיל, ולכן לא היה תל התעוררות על המלכים והשופטים, על משה, ועל דוד, בהדי כבשי דרחמנא למה לך, כי היו ידאים מיום הדין, כשיבוא אליהם העם לדרוש את ד', לשפוט בין איש ובין רעהו, להודיע להם את חוקי אלקים ואת תורותיו.
ומפני שאין אנו יכולים למצות את עומק הדין, לכן נמנעו הדיינים מלדון דין תורה, כמבואר בגמרא, ר' יוסף בר חלפתא אהון חרי בר גשי קומי, אמרי ליה על מנת שתדענו דין תורה. אמר לון, אני אינו יודע דין תורה כ"ו, מתקבלון אליכם מה דנה (ירושלמי, סנהדרין, פ"א). והדיינים לא היו דנין דין תורה אלא א"כ במקשים הבעלי דינים, ובג אחר כל זה היו משתמטין מלפסוק דין תורה. כי נמסר הדבר להדיין להעמיד את ההכרה (ויאגנו) ולא היה ברור בעיניהם אם הם לא שנו בראיה, כי צריכים לזה חכמה ודעת מצד אחד, ולהיות נקי ודיון מפניו מצד השני. כמבואר בפסוק, מלך במשפט יעמוד ארץ כ"ו, דין אמ דומה למלך שאינו צריך לכלום, יעמוד ארץ (סנהדרין, ז'). ומי יכול להעריך את ערכו לדעת ולהבין את

או לאסור הבשר שנמלח עם בר אווא, ולהתיר
הבשר שנמלח עם התרנגולת, והיה הפ"מ
וסעודת מצות.

תשובה, כבר נתבאר דאם עור שלם ליכא
ס"ס כלל, דאז ודאי נייבך הושט,
וא"כ בנידן דידן שהיה מחט בכר אווא, היה
ודאי טרפה, לא ספק, דרוב הנבלעין דרך
הושט, ולא מקנה. גם בעור לא היה שום
ריעותא, א"כ היה ודאי טרפה. והלכך, הבשר
שנמלח עמה, טרפה, כיון דלא היה ס' נגד
הבר אווא. ואין לומר דשם דרך הושט, דבר
אווא ואווא, אין להם זפק כידוע, כ' משא"כ
בתרנגולת דיש לה זפק, א"כ לא היה ספק
טרפה לא ודאי, כדאמרן, ובמליחה יש ספק
אי הלכה בס' או כ' כ', וה"נ בנידן דידן,
דהוה ס"ס בתרנגולת לא בכר אווא כ', ומה
שיש לעיין, אי ספק פלוגתא דרבוותא במליחה
הוה ספק, אבאר בס' ק"ה (שם). ודע, דאווא
ובר אווא שנין
התחלת הקרקבן באווא להם זפק, צריך
המורה להזהר
בקץ שתחוב, עד היכן מגיע הושט, ששם
נקובתו מצ"א טרפה, ובקרבן בעיני מעליע.
וכל שכלו שני העורות ונשאר רק עור א', הוא
קרבן (פמ"ג). אם
תולעים יוצאין מקרבן תולעים יוצאין
מהקרבן, כשרה.
דלאחר שחיטה פריש (מחבר). עיין לעיל סימן
ל"ו, סעיף ט', ובמ"ש שם (ש"ך).

ונ"ה אבאר עוד בזה. (פמ"ג). כתב הט"ז בשם
הטור, דאין לעוף
כרם לעוף, נחלק הביילי, כרם, וה"ה בשר
החופה לית ליה
כ', ועיין כנה"ג ג', דעוף דין קטנה יש לה,
ורוצה לומר דכרס חיצונה יש לה, ולא קי"ל
כן כ', ונ"מ הלכה להיתר, וכ"כ צ"צ, ע"ה.
באווא שהיה הביילי נחלק לשתיים, והעור
שלם, כשר כ'. וכפי הנראה דביילי זה הוא
במקום כרס חיצונה ולא שייך ביה טרפות
כ', ועיין בס' נ' בפר"ח דאם נסתמא
ע"י קוצ (שם). כתב
שו"מ שבתולדה בתשובת באר עשק סי'
ס"א, אווזה פטומות
שיש שומן במקום שאין לשאר אווזה, אותו
השומן אינו בתולדה, דאין מגין, עוד כתב
דאם יש סביב פי המחט שומן, ועל פי המחט
אין שומן, אף שיש בשר על המחט, כיון דשני
הוא שאין שומן נגד פי המחט, חיישינן דקרום
מחמת מכה הוא כ', והמנ"י, כלל צ"ד, א',
העתיק בשומן הבא מרוב פיסוס, וכתב,
מסתימת הפוסקים משמע דהוה סתימה, ואף
אם המחט ותחובה עודנו שם כשרה, וזה אמת
(פמ"ג).

שאלה, בר אווא נמלחח עם בשר הרבה,
ומצא בו מחט בחלל הגוף, ולא היה
ס' נגדה, ותרנגולת נמלחה עם בשר הרבה
בפ"ע, ומצאו מחט בחלל הגוף, ולא היה ס'
נגדה, אי יש להתיר שניהם, או לאסור שניהם,

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

ואת, ולכן חיל ורעדה יאחזון ביום דין, והיו משתדלין בכל כוחן לעשות פשרה בין הבעלי דינין שבאו לפניהם.
וצריכים לדעת, שכל דבר ודבר מתחלק למאה אחוז (פרצנט), וכן הוא במדות, טובות או רעות, וגם במצוות.
ואם נאמר למשל על אחד שהוא צניח, אינו משמע שהוא צניח בעל מאה אחוז, רק במדה ידוע ופרצנט ידוע, וכן
בקיום המצוות, לאו כל אחד הוא מקיים את המצוה במדה אחת, אחד מקיים המצוה בגדר ואופן שאין בה רק
חמישים פרצנט, והשני רק שלשים, פ"ה מהמצוה, כל אחד לפי השגתו ויכולתו, אבל בכללות נחשב שכולם
מקיימין המצוה. כמרומו בחי"ל, אחד המרבה ואחד הממעיט, ובלבד שיכוון, שלכאורה תמיה, איך הוא
משוה המרבה להממעיט, נמצא שכל אחד ישתדל להמעיט, כי למה לו להרבות, אך הכונה, שכל אחד צריך
לחזור להרבות בקיום המצוות, אבל מפני שלא כל הכוחות שווים, הוא נמצא ממעיט לגבי אחרים, שהשגתם
יותר חזק משל הממעיט, וזהו מרומו בהמאמר, "כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב, שנאמר ועמך כולם צדיקים.
הכונה, שברוך כלל כל עושי מצות הם כולם צדיקים, לשנות יין שרוף, וידוע שהי"ש האמיתי בעל תשעים ושש
אחוז, לזה, כלשים כ', ואם נצטוו למצוה למשל, לשנות יין שרוף, וידוע שהי"ש האמיתי בעל תשעים ושש
אחוז, האם יעלה על הדעת, שכל אחד מחייב לשנות י"ש חזק כזה, הלא הרבה אנשים אינם יכולים לסבול חריפות
כזאת, רק כל אחד ישתה כפי כח סבולו. כמו שמספרים בשם הרה"צ בעל החפץ חיים וצ"ל, שהשיב בשאלה
אחת לאחד השואלים, והיה נראה להב"ר, שלגבי אותו האיש הוא חומרא גדולה. אמר להם הרב הנ"ל למשל, אם
יבוא אחד למוכר י"ש לקנות מאתו צלוחית י"ש, צריך ליתן לו הסחורה בשלימות, בן מאה אחוז, ואם הקונה
א"י לסבול חריפות כזאת, הוא בעצמו ימהול אותו במים, כי איננו מסוגל להכיר את הכמות כל אחד ואחד. וזהו בעיני
איסור והיתר, אבל במשפטים שבין אדם לחבירו אינם יכולים למסור הדבר לבעלי הידנים עצמם, כי בזה שבאו לדין
בגדר הדבר שיש בהם חילוקי דעות, וא"י לסבול חזק הדין, ועל הדין למונח ולהמתיק את הדין כפי הבנת דעתו

סימן נ.

דינים וכללים בנקיבת האברים, ובו ג' סעיפים.

(א) ספק בנקיבת האברים. דין הקפה. מתי אמרינן נשחטה הותרה, בספק ואין יכול לבדוק. ספק בשחיטה. (ב) ניסל אבר. תרגולות שיש חסרון בגלגולת, ונוצחה גבוה. (ג) נתמסס האבר. מים בבטן. מכה בבטן.

(א)

ספק בנקיבת אברים כל אלו הנקבים, אם

יש במה לתלות, תולין בהם. ואם אין בטבח או בזאב שננטל, תולין בהם. ואם אין דבר לתלות בו, וספק אם ניקב מחצם או לאו, עושין נקב אצלו. ומדמין זה לזה. ואפי' אין דומין, אם משמשו בידים בנקב הספק, ימשמשו גם בנקב שעושין לרמותו בו, אם הקפה דומין לאחר משמש, כשרה. ואין מדמין אלא בכרס ודקין, אבל לא בכפר וטחול וקרקבן (מחבר). עיין לעיל ל"ו. כיצד נוהגין (רמ"א). שם נתבאר, שא"א בקיטין בהקפה (ש"ך) ועי' לעיל סי' ל"ו בש"ך י"ט, דהיכא שיש עוד צד, מדמין, ולזה נ"מ דלב וכבר וקרקבן אין מדמין. ומיהו שם נתבאר, דאנו אין מדמין כלל אף שיש צד. ולתומדא, היכא דאיכא למיתלי בזאב וידא דטבחא, ואיקפי ולא אידמי, עיין ש"ך ופרי"ה, ואין להחמיר, עיין תב"ש שם ספק קורם או (פמ"ג). כל מקום שאין לאחר שחיטה יכולין לתלות שנעשה לאחר שחיטה, אף על פי שהוא טרפות שיש לו בדיקה, אם לא בדקוהו או שאין יכולין לבדוק, הרי הוא כספק טרפה ואוסרין אותה, ולא אמרינן נשחטה הותרה. נשחטה הותרה, אלא בדבר שנוכל לומר שנעשה היריעותא לאחר שחיטה, דלא יצאתה מחזקתה מחיים (רמ"א). המהר"ם מלובלין חולק בדין

זה, והעיקר כרמ"א. ולענין הלכה מבואר בסוף מ"ח (בש"ך ובט"ו). דלא אמרינן נשחטה הותרה אלא במקום שיש לתלות בהיתר הנראה לעינים. כגון שבא זאב ונטל הבני מעיים לפנינו, והחזירין נקובין. אבל היכא דליכא למיתלי, לא להיתר ולא לאיסור. כגון בספיפק דצומת הגידין אי איעכל ניביה וכה"ג, תלינן לחומרא ולא אמרינן נשחטה הותרה, אלא דוקא כשיש רגלים לדבר שנעשה לאחר שחיטה. והיכי דהיתר שכיח טפי, תלינן בו אפי' מחיים, וראיה משגרונא דס"ס ל"ב, וכמה פוסקים סבירי לה. דבהפ"מ יש להקל כל היכא דאיכא למיתלי להיתר ולאיסור מטעם נשחטה הותרה, אם לא בספק מחמת חסרון חכמה (ט"ז, ש"ך). עיין ש"ך שהאריך, ותוכן דבריו להלכה. דהיכא דאיסור והיתר שווין, בה"מ יש להכשיר, אי הספק נולד לאחר שחיטה, ויש לומר לאחר שחיטה נעשה. והיכא דהיתר שכיח טפי, אף באין ה"מ כההיא דזאב, ובספק מחיים היה ראוי להכשיר בה"מ היכי דשקולין. ומ"מ אין לזוז מדברי הר"ב כאן, ואף בשקולין כל שנולד היריעותא מחיים, אסור אף בה"מ. מיהו מהרשב"א (שהביא הש"ך) אין ראייה כל שלא בדקוהו אחר נקב מעל"ע, או אחר ק"ר, דההיא אפשר לאיסור שכיח טפי מיקרי, דמצוי הוא שניקב מעל"ע. וההיא דבא זאב, אי לא דתולין בזאב, הוה מצוי לאיסור טפי, דמסתברא לתלות מחיים שהולך אילך ואילך, מלתות אחר שחיטה, וכבר נתבאר בסי' כ"ט באורך.

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

וראות עיניו, בדבר השווה לכל אחד ואחד מבעלי הדינים. כי הדין כמו שאר מצוה בן מאה אחוה, ועל השופט לפשר את הרוחנין ואת התריסות שבדין, במדה שיוכלו לקבלו. וזוהו מונח היסוד של "הפשרה" הנחשבת לאחר העמודים היותר חשובים שהעולם התברותי עומד עליהם. והדבר הגיע לכך עד שעלה הפשרה בחשיבות יותר מהדין, כמבואר בחז"ל, "ויפה כח פשרה" מכל הדין, ששנים שדנו, בעלי דינים יכולים לחזור בהם, ושנים שעשו פשרה, אין בעלי דינים יכולים לחזור בהן" (סנהדרין, ה') ר' יהושע בן קרחה אומר, מצוה לבצוע (לעשות פשרה), שנאמר, (זכריה, ח') אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם. והלא במקום שיש משפט אין שלום, ובמקום שיש שלום אין משפט, אלא איזהו משפט שיש בו שלום, הוי אומר זה ביצוע (פשרה), וכן בידו הוא אומר (שמואל ב', ח') ויהי דוד עושה משפט וצדקה כו', איזהו משפט שיש בו צדקה, הוי אומר זה ביצוע (שם, ו'). ויש תירוץ לפשרה על הדין, כי מדת הדין ימלט רק בין צדיק ואינו צדיק, אבל הפשרה יתכן גם בין ב' אנשים צדיקים, אם רק ימצא חכמת אלקות בלבד. כנאמר, אמר דב המנוא, מאי דכתיב (קהלת, ח') מי כהחכם ומי יודע פשר דבר. מי כהקביר

ואי דפסק בשחיטה דפסולה כ' הש"ך, אפי' היכא דלא שכיח, וירצה בזה דפסק בשחיטה, אף דשכיח להיתר טפי, אפי', כיון דאיכא חזקה, אסור, ויש לעיין בכל פסק המצוי, ושכיח, אי הוה רובא, ומדברנן אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה, או דמ"ה, כל ספק השקול שרי, ומדברנן המצורה, אם לא ששכיח להיתר טפי, ולפ"ז, בחזקה הוה מ"ה אסורא אף ששכיח להיתר (פמ"ג).

(ג) נתמסמם האבר כל אבר שניכיתו או חסרונו או נטילתו פוסל, אם נתמסמס, פסול, ואנן שאין אנו בקיין, כל שנשתנה מראות הבשר לריעותא, הוי כניקב, שם (מחבר, רמ"א). ודוקא שנשתנה הבשר ממראותיו, אבל כשאין רואים שום שינוי בבשר, אין לחוש אפי' נקרע הבשר לומר שמא נתמסמס, דלא מחזקינן ריעותא (ט"ז).

הפרי"ה הביא כו' מעשה שנתחו מים בכטן הבהמה, והיה בה קילוח גדול של מ"ז והעלה שם בה"מ ואחר הבדיקה להכשיר, ועיין שו"ת ב"ח, קנ"ז, בתרנגולת כה"ג ג"כ דוקא אחר הבדיקה ובה"מ, והמחמיר לעצמו תע"ב, עיין תב"ש (פמ"ג). מעשה היה באווא מכה בכטן שהיה לה מכה בכטנה, כמין שני ביצים, ופתחו בטנה וראו שהדיקין שלמים, והכשריהו, אע"ג שנקרא העור (דר"מ). ומ"מ יש לומר, דיש כאן חשש שניקב, כמו שאנו חוששין בושט (ל"ג, ח'). דהיינו ביש חשש שניקב בקוצ (ט"ז, מ"ט).

ניטל אבר כל אבר שאמרנו שאם ניקב במשהו טרפה, כך אם ניטל כולו, טרפה. בין שניטל בחולי או ביד, בין שנברא חסר, וכן אם נברא בבי' אברים מאותו אבר, טרפה. שכל יתר כניול דמי, חוץ מטחול שניטל, כשר, וניקב בסומכי טרפה, וכל שאמרנו ב' אם נברא חסר טרפה, כל שכן אם ניטל ביד, וכל שאמרנו בו אם ניטל טרפה, ה"ה אם נברא חסר, ויש מכשירין בכל זה, ובהפ"מ יש לסמוך אמכשירין (מחבר, רמ"א). תרנגולת שיש חסרונו בעצם גלגולת, ונוצתה גבוה, כל

(ב) חסרון בגלגולת שחי י"ב חודש, מעידות ונוצתה גבוה דאין בהם חסרון כשיעור ערך סלע, ואפ"ה לא התיר

אחל מאכלות אסורות רחל

שיודע לעשות פשרה בין שני צדיקים כו' (בדכות, י'). דגם בבני אדם מציוו פשרנין כו', היינו דוקא כו', שאחד הוא כדון וא' שלא כדון, משא"כ כאן שניהם צדיקים, כי כל א' הדין עמו ויש לו ראייה מפסוק כו' (עיין יעקב). ושרשי תכונת הפשרה יונקים חיותם ממקור המצוה הנחשבת לכלל גדול בתורה, המצוה של ואהבת לרעך כו', כי תכנית מחותה היא כולה אהבת הבריות, ומקור מחצבתה הוא מתכונתו של אהרן, שהיה אהב שלום ורודף שלום כו', אוהב את הבריות, בעל הפשרה מתחשב עם תכונת כל אחד ואחד מבעלי הדינים כפי ערכו הגשמי והרוחני באהבה ודן את כל אחד לכף זכות. בניגוד לבעל ה"קוב הדין כו', הנוהג ממדתו מעין דית קל של שלילת האהבה, כמרומו בחז"ל איזו סמוכין של זה לזה, במקום אחד נאמר, לא חרבה ירושלים, אלא על שהמדידו דבריהם על דין תורה (ב"מ, ל') ובמקום אחד נאמר, לא חרבה ירושלים אלא על שנאת חנם (יומא, ט'). אחד גורם לחבירו, כי ההתחשבות לכל אחד ואחד במדה אחת, מבלי שום רגש של לחשוב שאין כל אחד ואחד יכול לקבל עליו את משפט השלם, בלי שום התמוגות לכל אחד מדת הרחמים לפי ערכו, נובע ממקור של שנאת הבריות, שאין רוח המקום נוחה הימנו, ויש בזה סתירה למעשה בראשית. כמבואר בחז"ל, הדין דין אמת לאמתו, נעשה שותף למעשה בראשית (חול'). הכוונה, על שמתאים וממתיק את הדין, כפי ערך וגדר כח המקבל שלו, לכוון את האמת לכל אחד לפי מדתו. כמבואר במפרשים בכחנת אומרנו אנכי ד', בלשון יחיד, בלשון ר"ק א' מהם, מתיחס לכל אחד ואחד לפי כח המקבל שלו, וגדר ערכו שלו בהכרת אלקות, ולפי מדה זו הוא ערך דרישתו ממנו בקבלת התורה ובקיום המצוות. והוא שנאמר במשנה, על ג' דברים העולם קיים, על הדין ועל האמת ועל השלום (אבות, א'). השלום הוא הפשרה שכולל כולם (עיין יעקב, בדכות ו'), ואיתא במכילתא ירא אלקים זה שעושין פשרה בדין, ויש רמז לזה בפי מקץ, כמתחילה נתן יוסף לאחייו במשמר, ולבסוף נכנס בפשרה, ויאסור רק א' מהם, ויאמר את האלקים הוא ירא כו', ופשרה היא רחמים בדין כתחילת ברייתו של עולם שיתף רחמים בדין (שם). ועל זה נאמר במגדא, כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים, שנאמר, סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא ואת מצותיו שמור, כי זה כל האדם (קהלת). מאי כי זה כל האדם, אמר ר' אלעזר, אמר הקב"ה, כל העולם לא נברא אלא בשביל זה כו', שקול זה נגד כל העולם כו' (בדכות, ו'). שהוא הבעל פשרה, הוא הגורם בהתנגותו הטוב, לקיום העולם. כי בעלי הפשרה, המטרה שלהם הוא להביא שלום בעולם, גלוי ויודע

סימן נא.

מחט או קוץ שנמצא בבהמה, ובו ז' טעמים.

(א) קוץ שניקב לחלל הבעל חי. ספק ע"י קוץ או חולי. נוצות הנמצאות בפנים. ניקב בפניו. (ב) ניקב בקנה. (ג) אם הקוץ טמון בבשר, ולא ניקב לחלל. בעוף. נוצות בבטן. ש"ש או אבן בבטן. (ד) אכלה דבר הנוקב מעים. בהרות אדומות במעים. מגפות בבהמות.

כל האיברים הפנימיים. ועיין כה"ג שכתב בנצות המוצאין בפנים. דיש לעיין בכל המקומות אם לא ניקב א' מהם. אז כשר ע"י בדיקה דוקא (פמ"ג). מיהו אם ניקב בפניו ניקב בקוץ לפניו, ונשחטה הבהמה ונמצא הקוץ תחוב לפניו מדופן הבהמה לאחד האברים. נראין הדברים שלא ניקב במקום אחר. לפיכך אם פגע בלב וכיוצא בו, ולא ניקב לבית חללו, כשרה (מחבר). ואפי' לא ראינו תחילה להיכן ניקב, אלא כל שראינו שנכנס המחט מבחוץ נגד הלב ותחובה עתה בלב, תלינן דלא ניקב דק נגדו ולא במקום אחר. וכשרה (ש"ד). כתב הס"ז זה דעת רשב"א כו'. באופן שלמדים מכאן בקנה רחב ונשתתה זמן מה, א"א לדין נמי בבדיקה. שמא קרום עלה. ועיין תב"ש, ב'. כתב ג"כ דאם נשתתה אין לו בדיקה וכדכתבינא (פמ"ג). הש"ך הביא ד' דיעות, דעת המחבר כו'. ודעת הד"מ כו'. והיש"ש מיקל כו'. והש"ך צידד כן להקל, דהא מהרש"ל מיקל יותר, דאפי' אינה תחובה עתה בדופן, ותחובה עתה בלב, אמרינן מסתמא בשעת תחיבתה בדופן נתחבה מיד בלב, ולא אסרינן. אלא כשאין תקועה כלל לא' מאיברים, וכן אם עדיין תקועה בדופן, אף דלא תחובה לא'

(א) קוץ שניקב לחלל הבע"ח קוץ או מחט שניקב לחלל הבהמה או העוף. חיישינן שמא ניקב אחר המקומות, שנקובתן במשהו, וטרפה. לפיכך כל האברים ששינו בהם שאם ניקב מצד א' כשר, כלב ועופו ביה"כ וקרקבו, אם הנקב מצד חוץ, דוקא כשניקב מחמת חולי, אבל אם מחמת מחט או קוץ, טרפה (מחבר). ואם הוא ספק אם נעשה ע"י חולי או ספק ע"י קוץ או חולי קוץ ומחט, כשר. ועיין לעיל מ"ט, וכ"ש שיש להכשיר כה"ג בניקב העור והבשר עד החלל (מחבר, רמ"א). עיין ט"ו. ולענין דינא כו', באם העור שלם ונקב בפנים, ולא ידעינן אי ע"י חולי, יש להתיר בה"מ עכ"פ. ובאם עור ניקב בחוץ, ואי, אף בה"מ אסור, אף שמט"ז נראה להיפך, דיותר קיל ניקב עור ובשר לאחד כו' (פמ"ג). הש"ך פ' דברי יוש"ש ע"ז דאין ידוע אם ניקב ע"י חולי או קוץ ומחט, כפי' השני שפי' הב"ח בדבריו, ואפ"ה בעי בדיקה לחומרא נגד הנקב, ולא בכל האיברים כו', נגד הנקב ממש, דלא הוה טורח כולי האי, ודאי מברדינן ובודקינן, ומיהו אם ספק ע"י חולי או ע"י קנה רחב, דאפ"ה א"צ לבדוק

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

לפניהם סוד הצמצום של המדידה, במדת הדינים והמשפטים, לפי מדת כל אחד ואחר. ויש להם מדת צדק הן במדת הדין והן במדת הרחמים. ולכן נזכר חיבת מדה אצל דין ורחמים, כי יש בזה עיקר גדול, והכל תלוי במדה נכונה. כי המצוות החוקים והמשפטים נאמרו בתורה בדרך כלל, ועל המורים בעם להתאים אותם לכל אחד לפי מדתו, ועל זה נקראים בעלי המדות. והמצוות נקראים לבושים, ולכל אחד לובשים כפי מדתו. וזהו המדרום בדברי החכם מכל אדם. בסוף ספר קהלת המלא מעשים קיצוניים (עקסטרם) הנעשים בחיים, ולבסוף בא (לחיי מסקנא, כי חקנת החיים וקיום העולם דורשים פשרות ולא קיצוניות, ואמר סוף דבר, כלומר הסך הכל של כל הנסיגות הורו לנו, את אלקים ירא, והוא בחינת הפשרה, כמבואר במכילתא, כי זה כל האדם, כלומר חקנתה היותר גדולה לקיום העולם, ולכל זה צריכים חכמה גדולה ויתרה, כי אם אין חכמה אין יראה, ואומר כי זה כל האדם, לרמוז על תכונת האדם עצמו, שהוא גדר של פשרה, כנאמר בחז"ל, שהוא רומה בג' דברים למלאך, ובג' לבהמה (ליצינה).

וכללי המדות שהעולם מתנהג בהן נאמרו למשה בה"ג מדות (תשא) שיש בהן המשקל לכל תכונות רוחניות ועשמיות. והיי"ג מדות כללית הללו מתחלקות למאות ולאטים מדות פרטיות בכל שביעות ודרכי החיים בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, ובמתן נמדדו כל המצוות שהם בבחינת לבושין. והשלש עשרה מדות הללו באו בתור תשובה למשה על בקשתו להורגינן נא את ודכין בהתנהגות העולם, ונתן לו המדות הללו, שעל דין נמדד כל דבר ודבר, כל אחד ואחד. כל מצוה ומצוה, וכל אדם ואדם, ואם יבין וישיג חכמת המדידה, לא יקשה

המורה, אם מונחים כסדר נצות שיש להם קנים, אמרין דבטבע נתגדלו שם. ואם הם בלויים ומלא מוגלא, יש לחוש לנקיבת א' מאיברים הפנימים, שמתוך באו ע"י קוץ, ולא דוקא נצות, ה"ה שיבולת שועל או אכנים בגוף, יש לחוש, וכדאמרן (פמ"ג).

(ד)

אכלה דבר הלעיטה דבר שנוקב בני מעיה, הנוקב מעים כגון קרט של חלית וכיוצא בו, טרפה, ואם הוא דבר שספק אם נוקב, טרפה מספק (מחבר). בהמות שנמצא בבני מעים בהרות אדומות, מצד שאוכלות עשב שקורין

בהרות אדומות במעים

בערבית, כלך, ש להשיר בבהמות ישראל, דל"ד לחלית (ש"ד). ועיין תב"ש שהחמיר, אם אותן רושמים הם מעל"ע בדקין שיש להטריף, כיון דמתים מהם, י"ל דהוה כבשר שרופא גורדו, ואין אנו בקיאי, א"כ יש לאסור, וראוי לנהוג כן, יש מין חולי הרגיל בכבשים שמתים מגפות בבהמות מהן, הביא הב"י, ו' ש כמה קהלות גוזרין שלא לאכול אותן דחמירא סכנתא מאיסורא, גם שמעתי, שאותן כבשים הכבד שלהן לקוי, ונהפך לזיבן, וכשצולין אותה נפלה תילחי תילחי, כה"ג יש לאסור משום טרפות, אף דאין שינוי מראה פוסל, מ"מ כה"ג דכשצולין נפלה תילחי תילחי, וגם מתוח מהן, יש להטריף ודאי (פמ"ג).

מאיברים, וא"צ כי אם בדיקה נגד הנקב, או אפשר דא"צ כלל כה"ג בדיקה, א"כ עכ"פ יש להקל לדין היכא דתחובה בדופן ובלב, אף שלא נתחבה לפנינו, אפ"ה יש לצדד ולהקל (שם).

ניקב בקנה הא דמטרפינן, דוקא ע"י קוץ או מחט שהם דקים, וא"א לבדוק אחר נקב נקב (רמ"א). אבל בקנה וכיוצא בו, כשר ע"י בדיקת האברים שנקבות במשוה (מחבר).

(ג)

חקין טמון בבשר אם הקוץ או המחט לא נקבו לחלל, אפי' כולו

טמון בבשר, כגון ביד שזוהא עבה, כשרה. אפי' צד העבה של מחט כלפי פנים (מחבר). מפני שדרך הבהמה להתכחך בכתלים, ודחק ונכנס כל עובי הירך (ט"ז), סובר, אפילו בעוף יש לומר כן, דנכנס למקום צר ונתחב, וראיה שלא הזכיר רש"ל כלל בהמה, ונה"כ השיג עליו, דבסימן מ"ז הזכיר בהמה, ומיהו הרואה יראה, דבסימן מ"ז לדינא לא הזכיר בהמה כו', ומ"מ מחט קלישתא כעין שלנו, אפי' בעוף, ודאי בכל ענין יש להתיר אם טמונה כולה בבשר הירך (פמ"ג).

ניצות בבטן שנמצא נצות בשומן הסמוך למעיים, והכשיר הב"ח, מטעם שלא היה כח בטבע האווצא להוציא גידול הנוצות לחוץ, וגדלו בפנים מרוב השומן (ט"ז) הביא המעשה של הנוצות, וכבר רבו בזה הריעות, והאחרונים הכל לפי ראות עיני

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

לו כלום, וירא שהכל יבוא בתשכון המשקלות. והוה שמצינו במשה בבואו ללמוד זכות ולהתפלל על ישראל בתטא העגל, היה סופר על תשכון המדות, והיה מעורר בכיכול להקב"ה שאין מידות העונש מתאים לישראל, והלבוש שלבש ביום דין אינו לפי המדה, כתיב בקרא, ועתה הניחה לי (שמות ל"ב) א"ר אבהו, אלמלא מקרא כתוב לאמרו, מלמד שתפסו משה להקב"ה, בכיכול, כאדם שתופס לתבירו בכגדו ואמר, רבש"ע אין אני מניח עד שתתחול ותסתל להם (ברכות, ל"ב). ולא אמרו כאדם שתופס את תבירו סתם, רק כשתופס תבירו בכגדו כו', הקב"ה בו אין שום שינוי, אבל השינוי הוא בכיכול במדותיו שהוא משתמש בהם, הכל לפי המקבלים משתנים המדות כו', כך משה תפס בכגדי נקם כו', ואמר איני מניח עד שתתחול להם (עלית). ויסוד המליצה היה מעמיד על בירור המדות, שלפי דברי משה לא היה מדה נכונה בכיכול בכגדו העונש לעם ישראל, כמבואר בגמ', אמרי דבי ר' ינאי, כך אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע כשכיל כסף וזהב שהשפעת לישראל עד שאמרו די, הוא גרם שעשו העגל, כו', אין ארי נוהם מתוך קופה של תבן כו', משל לאדם שהיתה לו פרה כו', האכילה כרשינן והיתה מבעטת כו', מנין שתור הקב"ה והודה למשה, שגא, וכסף הרביתי לה, וזהב עשו לבעל (הושע). כי מדת גדר העונש הוא לפי תכונת גדר התוסא, כמבואר.

והגם שכל דין ודברים בדבר תוק ומשפט נגמר להדיינים ומורי העם להורותם הדרך אשר ילכו בו, צריכים להתחשב רק על דעת המקום לעמוד את הדין על אמתתו, אלא צריכים להתחשב לפעמים גם עם דעת הקהל, כמרומו בדברי תו"ל, כיצד ראות הבית, אפי' ת"ת ויודע שהוא נגע ודאי, לא יגזור ויאמר נגע כו', רק כנגע כו', (נגעים, י"ב). כתב הגור אריה, דטעמיה, משום דובר שקרים, והשיג הרב קרבן אהרן, דודאי נגע

סימן נב.

עוף שנפל לאור, ושינוי מראה באברים, ובו ז' סעיפים.

(א) עוף שנפל לאור, הפירוש של נחמרו. בעוף המים. שיעור ההשתנות. היכן שינוי אוסר בכבד. בקורקבן ולב. נפלה למים רותחין. חשש הוריקה בריאה. הוריק הסחול. בעוף. (ב) חור השינוי בשליקה. (ג) שלקו ונשתנו. (ד) עוף בתי שיש במינו מדברי. (ה) ספק נחמרו המעים. (ו) נמצא שינוי ואינו יודע שנפלה. (ז) חשש לשינוי אברים בכהמה. אם בקיאין בבדיקת נפלה לאור. תרגולת שנפלה על הכרדה.

(א)

שסלקוהו מיד, אין סברא לאסור, י"ל לכאורה היינו מסתמא א"צ לבדוק, או בנאבד כשירה עכ"פ, אבל אם ראינו שינוי טרפה אף דסלקוהו מיד. אמנם הב"ח כתב, אם א"א שנתחממו באש כזה אפי' נשתנה כשרה, כמ"ש לדעת הרא"ש כו' (פמ"ג). הרע"ב עוף המים בפ"י המשנה, אדומין שנשארו כמו שהיו, כשרה, הוא, לאו דוקא אלא אפי' הוסיפו באדמימות. עוד כתב שם, עוף המים דרכן לב וכבד וקרקבן להוריק, אם האדים, טרפה, וחשב בכלל עוף היבשה תרגולים ואווזים, תורים ובני יונה (וה"ה עוף שקורין אינדיק). כתב תורים ובני יונה (וה"ה עוף למראה אחרת חוץ מירוק ואדום, כשרה כו'. וה"ה מעים ידוקין ככרתי, נשתנו לגעל, אף דטבע האש להוריק געל, כשרה, והביא קצת סייע, לב שהוריק, משמע הא מעים שהוריקו געל, כשרה (פמ"ג). שיעור חששתנות ואפילו במשהו מהם שנשתנו, ואפילו לא הגיע לחלל, כיון שנשתנו מחמת מכות אש, סופן לנקוב, והכבד, אין שינוי אוסר בו, אלא

עוף שנפל לאור עוף שנפל לאור ונחמרו בני מיצו ונשתנו, הלב וקרקבן וכבד שדרכם להיות אדומים והוריקו ככרתי, או המעיים שדרכם להיות ירוקים האדומי, טרפה (מחבר). כרתי היינו צבע גדין, אבל ירוק כביצה שקורין געל, כשר בכבד, שהכבד הוא ירוק כביצה אם הוא שמן, ובעוף כחש, המהרש"ל אוסר (ש"ך) ומיהו הש"ך לקמן אות י"ג. אף ראינו שנפלה לאור מכשיר כב"ח, א"כ ה"ה כחוש נמי שרי, ובש"ך, כי אבאר עוד (פמ"ג).

ובלב וקרקבן אף במראה געל טרפה, ואם המעים שדרכם להיות אדומים האדומי ביותר, או שדרכם להיות ירוקין, אם הוסיפו בירקות, כשר (ש"ך). נחמרו, נתכוונו, מלשון נחמרו חמימות, מרדכי, ט"ז, והנה רש"י פ"י כווצו, ומרדכי פ"י חמימות כו', והביא עוד פ"י שליש, הר"מ בפ"י המשניות והרע"ב, דלשון שריפה, כמו בפתילה של אבר וחומרת בני מעים כו'. ומיהו מ"ש הט"ז לקמן, דכל שאין שיעור חמימות לשרוף בוה, או

ר ח ל

בשר תאווה

א ח ל

היא, קודם שיבוא הכהן, אלא שהכהן מטמא, והרב חוס' יו"ט הל"ץ בעד מהר"ר ליוחא כו', דכיון דמרבית העם קורין נגע כשהוא טמא דוקא, א"כ אם יאמר נגע, יהיה משמע בדאמרי אינשי, והכתן לא בא ע"כ, וזו מן התוכחות, כמה צריך האדם לדקדק בדבריו, משום דובר שקרים. דהנה שאמרו אמת, אם נראה להמון שהיא שקר, צריך ליוהר כו'. (פ"ע).

בשר תאווה נתבאר לעיל, שצריכים ליוהר בכל דבר ולדקדק בו, אם אין שם איזה חשש איסור. וביתר עניינים ליוהר באכילת בשר, שהוא ענין קשה וכבד מאד, וכדאי לעמוד עליו ביותר. ראשית כל נכון לדעת, שכל הענין הזה, הורתו ולידתו במחלוקת ותלונות הית, במבואר בקרא, ויהי העם כמתאוננים כו', והאססוף אשר בקרבן כו', ויבכו כו', ויאמרו מי יאכילינו בשר כו', העם בוכה למשפחותיו כו' (בהעלותך). גולד בתאונות, בכיות ומחלוקת, ועד היום, הוא ענין לענות בו, המשתמש לסלע המחלוקת בכל תפוצות ישראל. כמרומו בקרא, "ערב באכילתו" (שם). שהבשר ניתן בפנים חשכים (מ"ר). ועד היום הוא מחשיך את פני העדה במחנה ישראל, העושים אגודות אגודות לשם סירוד ומחלוקת, הגורם שלא ישמע קולם של המורים כבואם אל הקודש להורותם בדיני איסור והיתר טומאה וטהרה ובדומה. כמרומו בקרא, "ויבדך ד' אל משה ואל אהרן, דברו אל עדת בני ישראל, החדוש הזה לכם" (שמות, י"ב). ומבואר בחז"ל, שבני מקומות כתיב בלשון הזה, כאן, ובפי ראה עזת אתה וזהו אשר תאכלו כו', ובבבלי, ומבואר במכילתא (שם). שבאמת רק משה דבר לעם, אבל חלקו כבד זה לזה. וזה אומר לזה דבר אתה, וזה אומר לזה דבר אתה, והיה הקול יוצא מתוך כולם, ע"ש. בא ללמד למורי הוראה בישראל, ולהזהיר למשרתי עליון, להיות כולם עומדים ברום עולם, ולהשמיע ביראה

א"כ נשתנה נגד המעים, והיינו בראש הדק שלו וכלפי פנים (מחבר). אפי' בכ"ש ודאי לקו גם הבמ"ע. ואפי' הן לפנינו, ואין רואין בהם שום ריעותא. טרפה (ש"ך). ודע, דארס האש שוה במקצת לדרוסה, לא ככולו, כמ"ש בה"י, כי דרוסה אף במקום שפוסל ברובה, ויהא מיקלא במשהו, ואלו ארס האש פועל בעובי מתפשט מעל"ע, דא לצודין כו'. ומיהו אנן קיי"ל כפסק הש"ע, דוקא בעובי פועל, ולא לצודין. והלכך אין טרפה אלא נגד מרה או מעיים (פמ"ג). (בכבד השינוי אוסר נגד המעיים) עיין ט"ז, והכלל בזה, דבעובי מתפשט מעל"ע, ואף לכמה אברים, ולרוחב לצודין אין מתפשט. חלל הוריק במקום חיבור הכבד בטרפשא חוט ארוך, אף שלא הגיע מעל"ע, סופו לתוריק, ונתלשה הכבד, וליכא מקום תלייתה, וה"ה אם חוט ארוך בסוף הכזית הוריק, כל שאלו ינטל אותו החלק לא ישאר כזית בצירוף במקום תלייתה, טרפה. כל זה מתבאר בב"י, והוי יודע, שש"ש הטור, דכבד אינו כלב וקרקבן, דכ"מ שהוריקו טרפה, וכבד דוקא נגד בני מעים כו', ה"ה לב אם הוריק למטה מחלל, שאפי' נקב מעל"ע שם אין טרפה. כמ"ש הבי"ח בסי' מ' כ"ו. וכבר התבאר דלצודין אין מתפשט, ומש"ה אין טרפה אלא כשהוריק כ"ש נגד חלל, וחלל דמוריק בעובי לסוף, וזה פשוט (פמ"ג). (בשינוי בכבד) או אם הוריק (הכבד) כנגד המרה, או כנגד חיותה (מחבר). והיינו שהוריק סמוך למקום חיותה, בכדי שאם ינטל מקום נפלה למים רותחין הירקות לא ישאר במקום חיותה כזית (ש"ך). כתב הריקח, ת"ה, נפלה למים רותחין.

דינו כמו שנפלה לאור, וצריכה בדיקה (פמ"ג). אבל הריאה אין חשש תורקה בריאה חוששין לה, מפני שצלעותיה מגינות עליה (מחבר). משמע אפי' נפלה לאור ונשתנית במראה, דתלינן השינוי בדבר אחר (ש"ך, עיין ט"ז). ודע, דבסימן ל"ח, ד', הביא הט"ז, דמראה פסולה אף בקרום א' פסולה. והנה מכאן יש ראייה, דאי בעינן דוקא שיכנס לתוך ב' הקרומים, אכתי קשיא אמאי לא מני ריאה בהדי אינך כו'. ועיין לעיל סי' ל"ח, בכתב"ש היקל בה"מ במראה פסולה בקרום העליון לבד, וכפי הנראה יש ראייה מכאן דטרפה, וצ"ע (פמ"ג). טחול שהוריקה תורקה חטחול בסומכיה, אפי' רק משהו טרפה, שטופו לינקב (רמ"א). אבל בעוף כשר, דאין נקב פוסל בטחול של עוף (ש"ך). עיין ט"ז, ולשונו צריך תיקון, דודאי כוונתו דאף שלא הוריקו מעל"ע ונשאר דינו זהב, אפי' טרפה כו' (פמ"ג).

(ב)

חזר השינוי בשליקח הא דשינוי פוסל באברים אלו, דוקא כשעמדה בשנים אחר ששלקן, אבל אם שלקן וחזרו למראיהן, כשר (מחבר). הש"ך הניח בצ"ע אם לסמוך לקולא ע"ז, משמע דהיינו אם ע"י שלק הרבה נשתנה למראה טרפה, אם יש להכשיר, אבל אם בהרבה נשתנה למראה המותר, יש להטריף, אלא דלפי מה דסיים, שא"א בקיאיין בין שלוק ומבושל, ומה"ט בכבד אוסרין לק' סי' ע"ג, א"כ נפל האי היתרא דשלק בכיורא, דכל שנשתנו למראה טרפה, אין היתר ע"י שליקא. ומיהו נפ"מ לירדן, בלא

א ח ל ב ש ר ת א ו ה ר ח ל

יחד בקול', דברי אלקים חיים. כמרומו באמרו, דבר אל "כל" עדת בני ישראל, כלומר, "כולם" ידברו יחד "כל" עדת ישראל יחד, ולא כל אחד רק לבני עדתו. ומפני שבני דור המדבר ובני קרח לא מהו, ונמצאים בכל דור מהמתאוננים והמלינים בנידון זה, לכן על שומרי משמרת הקודש לעמוד על המשמר לתקן תקנות ולהוכיח לעם דריבדו ובמעשה, כמו שעשו בימי דוד המדבר. כמרומו בקרא "ויהי בנסוע הארון" כו' (בהעלותך). ואמרו חז"ל, עשה סימנים מלפניו ומלאחרי, לומר שאין זה מקומו כו', ולמה נכתב כאן להפסיק בין פרענית לפרענית כו' (שבת, קס"ד). פרענית ראשונה הוא מה שכתב ויסעו מהר ד', ודרשינן בגמרא, אל תקרא מהר ד' אלא מאחרי ד', שמאותו יום סרו מאחרי ד', והפרענית הב' היא, ויהי כמתאוננים. והפסיק בפרשה זאת, להורות לנו שקציני הדור, צריכים להקדים ולהפסיק דרך הסרים מאחרי ד', שלא תבא נגד צרעת הכבד לתוך ביתכם, כי שני הפורענות הללו, סמוכין זל"ו, הסר מאחרי ד', נגע הצרעת נשפחה בשדרו, כמבואר, ויהי העם כמתאוננים, אין מתאוננים אלא לשון עלילה, מבקשים עלילה, איך לפרוש מאחרי ד' (רש"י). והתלונה של בעלי התאווה מתחלת תמיד בדבר הבשר, כלומר בהתקנות והדגים הנהוגים בבשר. כמבואר בחז"ל במאמר הב' "אשר נאכל במצרים חנם" (בהעלותך) אלא שחשוב שצריכים להזהר להם דגים חנם, והלא כבר נאמר, ותבן לא ניתן להם, ומה אמר חנם, חנם מן המצות (ספר). עיקר התלונה היתה על המצות התלויות בבשר. והמשך הפסוקים ידמו על זה. כתיב ויבכו בני ישראל ויאמרו, מי יאכילנו בשר, ומסיים וזכרו את הדגה כו'. כי רצונם היה לאכול בשר כדרך

עיינ ט"ז. הקשה דמהוכחת הר"ן כו' לדין אין דאיה כו'. ומ"ש בדעינן שיעור חמימות. יש לעיין אם לא שהתה דאניו שהודיק. לדין בלא דאניו שכשידה, כה"ג מאי, דאפשר בדיקה אין צריך, הא כל שאניו שהודיק, טרפה, או דיילא דאין סבא, כיון דלא שהתה, אין כח באש כזה, וצ"ע (פמ"ג).

(י)

נמצא שינוי נמצא שינוי באחד מאברים ואין ידוע שנפלה אלו אף על פי שאין ידוע לנו שנפלה לאור, טרפה (מחבר). ויש מכשירין כל זמן דלא ידעינן שנפלה לאור, אלא תלינן השינוי ברוב אחר, ויש לסמוך עלייהו (רמ"א). בהפסד מרובה (ש"ך). שהירקות מצוי תמיד בכבד חלומות חולי, ובנפילת האור מילתא דלא שכיחא הוא (שם).

(י)

שינוי אברים בבחמה אין טרפות שינוי אברים פוסל, אבל בבהמה אין שינוי אברים פוסל. אפי' ידענו שנפל לאור, ויש אוסרים גם בבחמה בידוע שנפלה לאור ונשתנו מעיה, והכי נהוג (רמ"א). דהיינו שלא במקום הפ"מ (ש"ך). אבל הפ"ח ותב"ש אוסרין אף בה"מ בבהמה כו'. ומה בדיקת נפלה לאור לדין ש"ך רבובין הוה א"א בקיאיין כו'. יש לסמוך אבדיקתינו, ואין זה מספיק כו'. ומיהו בבהמה יש לסמוך אבדיקה אף בומן הוה באין ה"מ. דהא בנאבדה בבחמה, כשרה, כמו

ידוע שנפלה לאור ושינוי והוחזרו ע"י שליחה, יש להתיר לדין, אף באין הפ"מ, וכן בבהמה יש לצדד דהוה כעין ס"ס (פמ"ג).

(ג)

שלקן ונשתנו אם לא נשתנו אברים אלו ואידע ששלקן ונשתנו, טרפה, כיון שנפלה לאור (מחבר). ומ"מ מותר לאכלם צלויים, ולא חיישינן אם היה שולקן שמה היה משתנה, ואפילו נודע שנפלה לאור, אין צריך לשלקינהו, אולי ישתנו, דאחזוקי איסורי לא מחזקינן (ש"ך).

(ד)

עוף בייתי שיש במינו מדברי אין ירוקה פוסל בכבד של עוף בייתי, שיש במינו מדברי, שכל המדבריים כבדן ירוק ככרתי (מחבר). ואפילו נפלה לאור (ש"ך). ה"ט האריך בכאן, ותוכן כוונתו, דמסעיף שאחר זה משמע דבעינן שיתברר ההיתר, ולא סמכינן ארובא. ודע דנה"כ השיב, כיון דאין שינוי בשאר אברים, א"כ שפיר תולין, וכ' התב"ש, ח', דלשיטתיה, אם נאבד אבר א', והשאר איתא אפנינו, ואין שינוי, שרי. ודאי לדינא לא קיי"ל כן, וכבר כתבנו מזה לעיל דכל שאבר אחד נאבד אסור כו', ואף שביש"ש מכשיר, אנו אין לנו אלא פסק הש"ע דאסורא, וכמו שכתב ה"ט, י' (פמ"ג).

(ח)

ספק נחמרו נפלה לאור ואין ידוע אם נחמרו בני מעיה, צריכה בדיקה, ואי ליתא קמן לבדיקה, אסור (מחבר).

א ח ל ב ש ר ת א ו ה ר ח ל

שאוכלים ירקות ודגים בלי שום חיקונים ואחריות של דינים התלוים בו, ועל נושאי הארון להגדיר בפני הרע, כנאמר, ויסעו מהר ד', מאחרי ד', וסמך ליה, וארון ברית ד' נוסע לפנייהם, ומהו הגדר, ויהי בנסוע הארון ויאמר משה, המאמר הוא התרופה הבדיקה לזה, העולם נברא במאמר, ובמאמר הוא מתקיים, צריכים לאמר ולדבר, לדרוש ולחזות בדיקת דבר, ויעבור הרע מן המחנה, ולכן כל עונש של קלקול העדה נוסל על צוואר המנהיגים, כנאמר, ואשימם בראשיהם, אל תקרי כו', כי אם ואשימם בראשיהם, כי הכל תלוי בהם, כמבואר בקרא, והבער אש ותאכל בקצה המחנה (בהעלותך). ודרשו חז"ל בהקצינים שבמחנה, אלו הסנהדראות והזקנים, וזהו שמצינו בדברי ד' למשה אחרי המחלוקת, אספה לי שבעים איש מוקרי ישראל, מנהיגים חדשים היוצעים איך לכלכל דבר בעינים הללו, ולמנוע הוללות והמחלוקת, ואל העם תאמרו, התקדשו למחז ואכלתם בשר, אזהרת, שצריכים הכנה של קדושה לאכילה בכלל, ולבשר בפרט, כי האכילה עושה רושם חזק והשפעה רבה, לא רק על הגוף, אלא גם על נפש רוח ונשמה שבאדם, ולכן צריכין להקפיד בכל המאכלים שהוא אוכל, שיהיה על טהרת הקודש, וכשם שמקפידים במאכלים שלא יהיה בהם רבובין ופגוש, מפני שמוקרי לגוף, כך צריכין להקפיד שלא יהיה רבובין ופגוש רוחני, המוקרי לנפש, ואף בריח דע צריכים לזהר, כי הוא מוקרי לנשמה, כמדרשו בחז"ל בפסוק, כל הנשמה תהלה יי', איזה דבר שהנשמה נהנה ממנו, הוי אומר זה הריח, וריח של מאכלים מתועבים וטמאים מביאים לידי חולי הנשמה הגורם גם לחולי הגוף כידוע, וצריכים לחפש אחר עצה ותשובה ברוב יועץ בהכנת צרכי אוכל, כמו שמתנהג בכל דברים בחיי היומיום, להתייץ בחבורה מרעים, באנשים המומחים לאתו, דבר, כמדרשו בדברי חז"ל בפסוק ואמרת אוכלה בשר (ראה), אמר ר' אליעזר ברבי יהושע, מכאן אתה למד,

ע"י שליכה (שם). הפר"ח הביא מעשה, כבד שהיה ירוק, ושלקוהו וחזר למראה אדום בחוץ, ובפנים היה שינוי, ובלא דאינו שנפלה לאור, והכשיר. דאלו היה מחמת אש, הוה בחוץ מוריק, בשם הר"י בוא"נ. ואפשר לסמוך ע"ו לידו, דבלא"ה עכ"פ בה"מ שדי בלא ראינו שנפלה, א"כ ע"י שלק כשנשתנה בחוץ, שרי בלא ה"מ. עיין פר"ח, ח'. ובאות י' הביא בשם מהריק"ש, מצאה אשה כבד ירוק ולא בדקה לראות אם אדום או ירוק, דיש להתיר מכה ס"ס, והוא אסור. והנה לדין בלא ראינו שנפלה, יש להתיר בפשיטות אף בלא ה"מ ככאן (פמ"ג).

שכ' הש"ך דדוקא בידוע ונשתנו כו'. וא"כ לו יהיה דא"א בקיאי, הוה כנאכדה, דא"א יבדוק ושרי. ומדברי הט"ז משמע, דאף בזמן הזה, יש לסמוך אבדיקתינו, שכתב, ללדין נפל האי היתרא דבייתי בבירא. דאי בא"י, א"צ. ובידוע לא מהני, משמע שבקיאי אנו בבדיקה (פמ"ג). הבל"י בשו"ת תרנגולת נכזות שלו, האריך ללא צורך על הכירה בתרנגולת שישבה על הכירה, ונכזית רגליה.

ועיקר דאי בקיאי אנו או לאו, אמנם מ"ש דא"א בקיאי ע"י שליכה להתיר, ודאי כן הוא, דא"א בקיאי בין מעט להרבה, ואין להתיר

סימן נב.

דין שבר או מכה בבהמה ובעות, ובו ה' סעיפים.

(א) נשטמו או נשברו רגלי הבהמה. דין עצם הנשבר. נצרך הדם. נשבר צלע בעוף.
(ב) נשבר אנפיו. סמוך לגוף. הטיעור. עיקוץ בשבר. נצרך הדם. נתרפא שבר אל שבר. שיעור אגידול. חסר גף. נשבר באלכסון. (ג) נשטם הגף. מחט בריאה של עוף. שיעור הנשבר בעוף קטן. (ד) ספק בזמן השבירה. ספק בנשטם. כשיש ריעותא בצלעות. הובא לפני השוחט שלם, ונשבר. בשטום כה"ג. נשבר הגף לפניו. ורקע בכת, אם לתלות. ודסה ברגליו או בכותל. (ה) מכה תחת הכנף בעוף. עצם העוף שנשבר, ולא הוספקו לבדקו.

חיישינן לנקיבת הריאה, וזה לא שייך ביתר (ט"ז).

נשבר צלע בעוף נשבר צלע בעוף, איהן חוששין לנקיבת הריאה

כמו בגף, דבגף, כיון שמגדנן אותו הנה והנה, אפשר שע"י כך יכנס לפנים, משא"כ בצלע שמונה במקום אחד, לא מחזקינן ריעותא (שם).

(ב)

נשבר אנפיו של עוף נשבר אנפיו של עוף, כשרה כמו בבהמה, רק אם נשבר סמוך לגוף, דינו כנשטם, וחוששין לנקיבת הדיאה (רמ"א). שיעור הסמיכות,

(א)

נשטמו או נשברו נשטמו ידי הבהמה ידי הבהמה מעיקרם, או שנשתברו, או נחתכו לגמרי, או

שיש לה שלש ידיים, כשרה (מחבר). דבהמה, מתוך עובי הכתף ורוחבו, ליכא למיחש לנקיבת הריאה (ש"ך). והעצם הנשבר אסור עם מעט למעלה מהשבירה, אם אין עור ובשר חופין את רובו. ואם רואין נצרך הדם שנצרך הדם מעבר לצלעות, יש שמטריפין, והכי נהוג (רמ"א).

ואין צריך לבדוק אחד זה (שם). ולא דמי נמצא גף יתר בעוף לנשטם הגף, דבנשטם

א ה ל בשר חאוו ר ה ל

שלא יהא אדם לוקח בשר, עד שיהא נמלך בביתו. ישראל, אם אין שוחטין אין אוכלין. אמר הקב"ה לישראל, חייכם, לעתיד אתם אוכלין מאותן שאין נשחטין (ב"ר, שמיני). ומרומם בכפל הדברים, "ואמרת אוכלה בשר" לאחר שכבר אמר, "כי תאוו ונשדך לאכול בשר", שצריכין להרבות דברים בנידון זה, ולהתיעץ בדבר אכילת בשר, כדי להציל ממכשול. וכן עשו אבותינו הקדושים, שמעשיהם הם סימן לבנים, שדקדקו בהירות יתירה, בדבר שיש בו משום חשש איסור והיתר. כמבואר במפרשים בדברי הכתוב, ויאמר אברהם כו', וכן ביהו המושל בכל אשר לו כו', שים נא ירך תחת ירכי כו' (חיי). והקשו למה פרט הכתוב סימני עבדו בפרטות, וכן ביהו, ומושל בכל אשר לו. מאי נפקא מינה בזה, והיה די לומר ויאמר אל עבדו שים נא ירך כו'. אמנם הכתוב מגיד בזה צדקת אברהם, אשר בהגיע לעשות אחת מצוות ד', עשה בכל התחבולות, וחשב בכל המחשבות,

יש להקל מטעם ס"ס, או שיש לחלק בין הספקות. ומה שהתיר ממירה יבואר לקמן. נ"ד, דוקא היכא שדוב מתייר, א"כ יראה דהמעשה היה דבוכנא היה קיים, ואפ"ה לא רצה להתיר לאכול (פמ"ג). מדידת חשיעור מדידת חשיעור פ"י הט"ז, דמודדין מן התחלת השבר, אם נשבר באלכסון מודדין ממקום התחלת השבר בגוף, כיון דחשש הוא, שמא עצם החיצון ניקב הריאה, לא מאמצעות השבר, עיין ש"ך, ט', ואף שאין עוקץ, וכ"ז פשוט (שם).

(ג)

נשמט הגף נשמט הגף מעיקרו, חוששין שמא ניקב הריאה, וצריך לנפחה (מחבר). ואין אנו בקיאים בבדיקה (ט"ז, ש"ך). שהריאה נחבאת בין הצלעות, וכששומט גפה מתנתקת הריאה עם הגוף (רש"י). מחב בריאה של עוף, אף להש"ך שצידד בס"י ל"ז להכשיר בה"מ, מ"מ בעוף שדבוקה לצלעות קשה בבדיקה, אין להכשיר (פמ"ג). עיין כנה"ג, י"ה, הביא, דעוף קפון שאין בכל העצם שיעור אגודל, משערינן בחצי עצם לגוף, טרפה, וביותר כשר (פמ"ג).

(ד)

ספק בזמן השבירה ספק בזמן השבירה, נמצא הגף שבור, ואינו יודע אם קודם שחיטה או אחר"כ, כשרה מכח ס"ס, שמא נשבר אחר

נוהגין לשער כרוחב אגודל אפי' מצומצם, כשר אם לא שרואה שנצרר הדם מעבר לצלעות, אבל אין חוששין לזה, ומכשידין מסתמא (שם). אבל אם יש עיקץ בשבר העצם עוקץ החיצון, או דאוי וחיוב לעיין בצלעות (ט"ז). ואם נתרפא יפה שבר אל שבר יחד ידובקו, אפשר לצרד להקל (ש"ך). ולענין דינא, במ"י, פ"ז, ל"א, העתיק דברי הש"ך משמע לעת הצורך להקל, היינו באין עוקץ או שהבוכנא קיים. אמנם כ"פ, כ', כתב חלילה להתיר. ואם היה בא לפני מעשה כזה, לא אומר לא איסור ולא היתר כדאמרן (פמ"ג). כ' הט"ז, דאם יש עוקץ חייב לעיין אם יש ריעותא בצלעות. נמצא פסקן של דברים כן הוא. כמור לגוף תוך אגודל, אף שאין עוקץ ואין ריעותא, טרפה. רחוק אגודל, אין עוקץ, א"צ לעיין בצלעות, יש עוקץ צריך לעיין בצלעות. וכפי הנראה שכל ריעותא, אף רחוק אגודל ואין עוקץ, א"א בקיאי, וכן משמע לשון הלבוש, א', ועיין מ"ש בש"ך אות ח' בשם הב"ח. שיעור אגודל היא ו' שעורות, זה אצל זה בדוחק, שהן שתי שעורות חסר גף בעוף באורך (רמב"ם). הכנ"ג, ב' הביא מעשה שבה לפניו בחסירת גף ולא היו יכולין להכיר אם בתולדה או ניטל ביד, וצוה למוכרה לעכו"ם, לא ידענא אם הוה המעשה שהיה חסר הבוכנא דהוה נשמט, ומש"ה לא הקיל. הא הוה הבוכנא קיים.

רחל

בשר תאווה

אחל

לעשות על צד היותו טוב. ופחד ורעד על אחת מני אלה, אולי יארע לו דבר תקלה. ולכן עשה כל המעשים בכל יכלתו לראות בכל האופנים, שתעשה המצוה בשלימות. והנה אברהם, צדיק גדול כזה וקיים כל התורה, ובודאי קיים אמרו ז"ל, הוי דן את כל האדם לכף זכות, והחזיק הכל לצדיק בעיניו, ומכ"ש לאליעזר עבדו היוצא בצדקתו שהיה דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים. והיה נאמן ביתו, ועל פיו ישק כל דבר עוניי חפצי אברהם, וכל אשר נתן לו בידו, מימ כשהיה צריך לשלחו לדבר מצוה, לישא אשה ליצחק, לא האמינו על דברו בשום אופן, אחר כל הנאמנות שהיה לו אצלו, עד אשר השביע אותו ובנקיטת חסן בשבועה דאורייתא, ולא בסתם נדר או שבועה. והכל, כי כל כך פחד ורעד במצוה, עד ששבר עליו הספקות, והכל נתן לו על נאמנות, ובמצוה אחת לא חסר האמינו, משאי"כ בדורותינו היום עושים היתוך, אשר אם יבוא אחד וסכיננו בידו לשחוט, ויאמר כי הוא שו"ב מומחה, ואמינו בכל שהוא, ולא ישאלו ויחקרו ויודשו עליו כ"כ, ויאמרו מן הסתם כל המצויין אצל שחיטה מומחין הן. וכמו כן בשאר איסורין, אם יביא י"ן אחד וכדומה, מדברים הנמצאים בהם חשש איסור, וכן אם יתנו לפניו מאכל מדברים הצריכים בדיקה, יאמר מן הסתם יהודי מוחזק בכשרות הוא, ואינו חשוד להאכל דבר שאינו ראוי לאכול. אבל לא כן יעשה אם יבוא אחד ללחם ממנו מעות או שאר דבר חסן, לא יאמינו לו כפשוטו בשום אופן, עד אשר יודשו ויחקרו היטב. וישאל עליו מי הוא זה ואיזה הוא. ואם נאמן הוא או אינו כ"כ, ויצטרף כל הספקות למען לא יתן לו. ואם כבר ירצה ליתן, יעמוד עליו עדים, ויכתוב בספר ויחתום, ויפחד וירעד עד כלות הומו, אולי לא ישלם לו. אבל אבותינו הק' לא כן עשו. כי הכל היה ספל נגד מצוה ד', שהיה אצלם העיקר ויקר היה בעיניו מכל הון רב. ולא חסר להאמין אף לנאמן ביתו, והשביעו ביד אלקי צבאות (במ"ח).

וכן מצוינו ביצחק שנאמר "ויחד יצחק חרדה גדולה עד מאוד, ויאמר מי אפוא הוא כו' ויבא לי ואוכל" (תולדות). היה נרעש ונפחד, אולי לא נשחט יפה (ת' שמא"ר, א'), והחרדה בזה היתה יותר גדולה ממה שחדר

שחיטה, ואת"ל קודם שחיטה, שמא לא ניקבה הריאה (דמ"א). ובשמות כה"ג אסור (שם). דספק שמא לא ניקבה הריאה מחמת חסרון ידיעה היא (ש"ך). ובהפ"מ מכשירין. נשבר וספק מתי, ויש רעותא רעותא בצלעות, אסור (שם) בנשמת, היכא דאיכא למיתלי שלאחר שחיטה נעשה, תלינן. ואם הובא לפני השוחט שלם, ונשבר בשעת שחיטה, כשר (ט"ז). ויראה דהיינו כשקושרין אנפיים או שהשוחט תופס בידים, דליכא למיחש, לנקיבת הריאה, הא בשמות, טרפה, שמנתקת בשעת שחיטה, הא אין הגף קשור, חיישינן אף בשעת שחיטה שמא נכנס השבר לריאה, עיין בל"י, ט', ועיין ב"ח דהחמיר. כתב הפר"ח ז"ל, אם נשבר חגף לפנינו, ישבר לגמרי. דאיכא למיחש לנקיבת הריאה. ובנשמת, ליכא תקנה כ"א י"ב חודש, עכ"ל. יפה כתב, דליכא למיחש לצער י"ב חודש אם יחתוך לגמרי, דכל דמתקן לאכילה, ליכא צער בע"ח, דהותר לשחוט ואין צער גדול כמו מרופת הנצוצות. ומ"ש י"ב חודש, ה"ה ב"א יום. ובנשבר, ליכא תקנה י"ב חודש כו' (ובהני אוותות שמליכין לשחוט לשחוט, כבר כתבנו, דאי נקשרו, תו ליכא למיחש לנקיבת הריאה. ואם מנודר אילך ואילך, אפי' בשעת שחיטה חיישינן כו'. ויש לחקור כו', בספק חסרון חכמה, דלא מחשיב לספק, אי נאבד הדבר ההיא ואין לפנינו, י"ל

דהוה ס"ס גמור, או נימא כיון דאילו היה לפנינו לא הוה מחשיב לס"ס. עכשיו שנאבד לא עדיף מאיתא לפנינו, ויש לאסור כו'. ועיין סי' ע"ב בלב דרנגולת, ושם אבאר לדינא (פמ"ג). אם יש לתלות שנעשה אחר שחיטה תולין כו', ומיהו דוקא דרפה או בכוחל, הא זרק ואיכא בכה, לא לא, דאין הורקה מצוי הוא להשבר מחמת זה ולא תלינן (שם).

(ה)

מכה תחת כנף בעוף עוף שהיה לו מכה תחת הכנף כנגד הריאה, אם נפח דרך הגדרתה, ולא יצא הרוח, ימלא מקום המכה מים, ואם יבצבצו, טרפה (מחבר). אף אנו בקיאין בבדיקה זו, דע"י חולי לא מחזיקין ריעותא, ולא חיישינן שחלי המכה יותר, והבדיקה לחומרא, כזה אנו בקיאין כמבואר בסי' ל"ט (ט"ז, פמ"ג). ע"פדא בא לירי, עצם גף שהיה לא נבדקה חשכירה נשבר, ולא הספקתי לראות אם יש אגודל עד שנפל העצם ונאבד, והיה צורך שבת, והתרתי מחמת ס"ס. שמא היה אגודל, ושמא הלכה דאין נשבר טרפה, כהמחבר, ושמא לא ניקבה הריאה, והכלים התרתי לאחר מעל"ע, כיון שיש תקנה בשהיה, וגם היה צד להתיר, שהיה שא"ש י"י, אף שאין לסמוך ע"ז כמו שאכתוב בסי' מ"מ לסניף בעלמא מטעמא דהיו כמה סניפים (פמ"ג).

א ח ל בשר תאוו ר ח ל

ע"ג המזבח, כמבואר בחז"ל בפסוק ויחרד יצחק חרדה גדולה, יותר משנחרד ע"ג המזבח (ילקוט חדש, מ"ג). וכן צריכים אנו להתנהג, לחוד בכל מאכל אשר יאכל מחשש פיסול, ולשם זה הוציאנו ממזרים, כמבואר בחז"ל. אמר הקב"ה, אלמלא העליתי את ישראל ממזרים אלא בשביל דבר זה, שאינם מטמאין בשרצים כשאר אומות, דיי א"ל ומי נפשי אנריהו ספי מריבית כו', א"ל אע"ג דלא נפשי אנריהו, ספי מאיסי למיכליהו (ב"מ, ס"א). כדמפרש לקמן, שהם מעולים ואינם ואינם מאסיים בשקצים הללו. לכן כתיב לשון עילוי, שמעלה גדולה הוא אצלם (רש"י). ואם דבר ואופן הנאכל בכלל פועל השפעה גדולה על תכונתו של האדם, או הפעולה באכילת בשר היא עוד יותר חזקה, כי בו יש כח התעוררת גדול, המעורר רגש התאווה שבקרבו, שלשם זה נקרא בשר תאווה, לא רק שהוא מתאוו לאכילת בשר, אלא שאכילת הבשר מביאו לידי תאווה אחרות, ורק אם נזהרים לאכול על טהרת הקודש, או לא רק שלא ניקח ממנו, אלא מביא לו תועלת גדולה לרוממו לידי גדולת המוחין עילאין, כדרך שמתרוממים ע"י לימוד תורה. כדמזכיר בחז"ל, וי"ט, או אוכל ושותה, או יושב ושונה. שניהם במשקל אחד, אם נעשים לדבר, וכמבואר במפרשים בפסוק למען תהיה תורת ד' בפיך כו' (בא) שלכאורה איוו סמיכות לדברים הכתובים למעלה מזה, והיה לך לאות על ידך, אך הכוונה, לרמוז על יום השבת הגדול הזה, שאין בו המצוה של הנחת תפילין, ויוצא ידי המצוה הזאת במאכלי שבת (מ"ש). כי טבולת קדושת היום, בצירוף מאכלים הטהורים מקדשים את האדם, ורגש התאווה שבו נהפך להתעוררת הנפש במקום התעוררת הגוף. כדמזכיר בקרא כי תאוו נפשיך לאכול בשר, בכל אות, נפשיך תאכל בשר (דברים י"ב) לטות רגש התאווה הזאת לתועלת הנפש, ומצינו באכילת בשר שם נרדף להתעוררת של הבנה יתירה. נאמר בקרא, ולעץ הרבה יגיעה בשרי (קהלת). כל ההוגה (דבורי חכמים) טועם טעם בשר (עירובין, כ"א). כל שעה שאדם מחזיר עליהם על דברי תורה, מוצא בהם טעם (רש"י). המדקדק היטב בטעם של דבר, מיקרי אכילת בשר. ובפי' רש"י בפרק מרובה, אהא דאמר התם לא אכלי בשר תורא, לא דקדקתי כו' (מהרש"א). וצריכים להיות נזהר מאד בפעולת הרגש הזה, כי היצר הרע

סימן נד.

דיני טרפות בצלעותיה, וכו' ה' סעיפים.

(א) כמה צלעות בבהמה. חוליות. נשברו הצלעות. נעקרו. אם נשבר הבייליג. נשבר הצלע. ויש לו עוקץ. בעוף. נשברו רוב צלעות בעוף. (ב) נשברו הצלעות הקטנות. נעקרו. (ג) נעקר צלע וחצי חוליא. חסרה או יתרה חוליא א' עם הצלעות. נמצאו ס"ו צלעות בצד א'. (ד) נעקרה חוליא. (ה) נשברה השדרה.

אם נשברו רוב צלעות או חסד חוליא בעוף במסרתה וכדומה. וצ"ע (שם).

(ב) צלעות הקטנות נשבתו צלעות הקטנות שאין בהם מח. כשרה (מחבר). וה"ה אם נעקרו (ש"ך).

(ג) נעקר צלע וחצי צלע נעקר מהצלעות גדולות (אפי' הקטנות. ש"ך).

צלע וחצי צלע עמה. טרפה (מחבר). חצי חוליא לא דוקא כו'. אלא כל שאסיתא ניטל. אף שקשר קיים. טרפה. וכאמור. עיין רש"י חולין נ"ד. א' (פמ"ג). אבל חסירה וה"ה חסירה חוליא אחת. אפי' עם ב' צלעות. כשר. וכן אם נמצאו בצד א' ס"ו צלעות ובצד הב' כתקונו (רמ"א).

(ד) נעקרה חוליא נעקרה חוליא אחת כולה. אפילו מאותן שאין בהם צלעות טרפה. ואפי' הוא למטה במקום שאין חוט השדרה פוסל (מחבר. רמ"א).

(ה) נשברה השדרה אם נשברה השדרה ולא נספק חוט השדרה. כשרה (מחבר).

(א)

צלעות בבהמה הבהמה יש לה כ"ב צלעות (מחבר) י"א מצד זה, וי"א מצד זה. ועוד ב' צלעות קטנות לצד החזה (מחבר. ש"ך) ולמטה יש עוד ג' צלעות קטנות. וי"ח חוליות לבהמה (שם).

נשברו הצלעות: אם נשברו הצלעות רובן של נעקרו: כ"ב הגדולות. טרפה. ואם נעקרו מהחוליא, והחוליא

קימת, הוי כאילו נשברו (מחבר). דוקא גבי קוץ חיישינן לנקיבת אברים הפנימים. כיון שניקב בכח מבוהן ונכנס מרוחק, אבל בראשי הצלעות דליכא למימר הכי, לא חיישינן (ט"ז). והב"י, ב', כתב, דבעוף אם נשבר הצלע ויש עוקץ, אף שלא כנגד הריאה. טרפה. ואם ספק אם היה העוקץ, הוי ס"ס וכשירה, ובחמה אף שיש עוקץ, כשרה. כתב הכנ"ה עצם שקורין בייליג, אף אם נשבר אין לחוש לנקיבת הריאה, ע"ש. ובה"מ ולצורך שבת. המיקל בצלע עוף שיש לו עוקץ, אין לגעור בו, וזה דוקא כשאין בשר עליו, הא כשהבשר שלם וראי כשר (פמ"ג). ודע, דעוף אם נשבתו רוב צלעותיה יש להסתפק, דבגמרא אמרו צלעות שיש בהן מח. ובעוף מהו, שאין בהן מח, וגם אין לו מנין ידוע כו'. וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה

חל

בשר תאווה

אחל

מגעוריו כחיה רעה הרובצת במסתרים, ואורב עליו לטרפו ולנסותו לנשיות רעות, ובמקום להתרומם מעלה מעלה, יצרו מתגבר עליו להורידהו מטה מטה. ומטעם זה לא היה חפץ משה רבינו להאכילם לבני ישראל מבשר תאווה, כי אחר חטא העגל, נודע לו, שאינם עוד מסוגלים לנטות רגש התאווה שבאכילה לצד המועיל והטוב. כמבואר בקרא, וישב העם לאכול ושתו, ויקומו לחצק (תשא). גילוי עריות ושפיכות דמים (רש"י). וכן מצינו באדם הראשון, שחיקף לאחר החטא נאסר עליו אכילת בשר. יש לומר הכוונה בסמיכות הפרשיות לרמז, שע"י החטא נתגלה הדבר, שאינו יודע להשתמש ברגש התאווה שבקרבן לטוב לו. כמדרשו בקרא בלשון הורדת החטא ושלח, ויחטא כו'. וכי תאווה הוא לעינים, ונתמך העץ להשכיל" כו' (בראשית). שלכאורה למה לו לפרט הסבות של החטא, שמפני שהיה נחמד לעינים, וטוב למאכל וכד'. אך יש לומר שכל זה היה נאמר בכוונה, לרמז שדורב טוב והיופי שבפניו היה לו למכשול, יש עוד לא היתה יכולה לסבול הרוב טוב, ולא ידעו אז איך להשתמש בהורו, שבתפארת להתרוממת עלאה. ועד היום אין אנו יכולים לסבול רוב טוב. כמבואר בגמרא ישראל כו' אינם יכולים לסבול רוב פורענות כו', וא"י לסבול רוב טוב כו' (יבמות). בפרט בימי האדם הקדמון שהיו עלול להיות נכשלים ברוב טוב. כי דברים הטובים המרגיזים ומעוררים את רגש האדם, מולידים רוח יתירה

סימן נח

דיני טרפות ברגל ובפרקיו, ובו י"ג סעיפים.

(א) כמה פרקים ברגל. מקום צומת הגידין. נחתך הרגל. נשבר נגד הערום ונקשר. אם מהני בדיקה בצומת הגידין בבהמה. בעוף. (ב) בוקי דאטמי ודף מזכתי. נפסקו הניבין. אם אנו בקיאין בעיכול ניכין. נשבר סמוך לגוף. השעיור בבהמה. בעוף. מצאו שמוטה לאחר שחיטה. (ג) ניתק עצם הקוליות. (ד) יתיר או חסר רגל. ג' שיטות ביתר. שיטת רש"י. רמב"ן. רשב"א. לידון. ב' סחולין ואינו נוגעין, ואי ניקב. ב' סחולין דבוקים. (ה) נשבר ברגל, ויצא לחוץ. לא יצא לחוץ. חזר ונקשר. ריעותא בעור ובשר. לא נקשר ויש ריעותא בעור ובשר. מצות פרישה. להושיט האבר לבן נח. (ו-ז) עור ובשר חוסיין. עור לבדו. ניטל קורט. מעצם הקוליות. (ח-ט) עור לבדו מותם. גידין לבדן. היה בשר החופה ממלקט. מרוד. נקלף. נתמסס. נשתנה המראה. אם בקיאין בבשר שהרומא גורדו. (י"א) נקר הבשר בסכין. נשבר במקום שעושה טרפה, ונקשר. שבר אל שבר. שבר על שבר. בקולמוס בשיטוע. שבר אל שבר בגף עוף. (י"ב) נמצא שכור, וספק מחיים. עגל שנולד, והולך על ברכיו.

לשוק. בין שוק לערכום. ד"ה טרפה. בין ערכום לארכוב. ד"ה כשרה. נגד הערכום גופה. מחלוקת הפוסקים. לט"ז כשר ולש"ך טרפה (מחבר. ט"ז א', ש"ך. א', שפ"ד שם). נשבר נגד הערכום ונקשר. נשבר אל שבר יחד ידבק. הערכום ונקשר טרפה. דטעמא הוא משום חשש צומת הגידין (ש"ך. א'). ובל"י. ב', הקשה. דהא לקמן מביאר בש"ך י"ג. דבבהמה בקיאין אנו אפילו נקשר לחוד כ"ש שאשי"י. והנה י"ל דאה"נ. דע"י בדיקה מתכשרי, אלא דאם לא ברק בצ"ה וראה שאשי"י לא מהני כו', ואין ח"נ לדידן בדיקה מהני אם חזר ונקשר. ובעוף. אם נחתך בין תחתון לשוק, כתב הפר"ח.

(א) פרקים ברגל בתחתון יג' פרקים. התחתון נקראת ארכובה. למעלה הימנו פרק שני, והוא הנקרא שוק. וצומת הגידין מתחתיתו סמוך לארכובה. ולמעלה הימנו, פרק שלישי, והוא מחובר לגוף ונקרא קולית. נחתך הרגל אם נחתך בפרק התחתון. בכל מקום כשרה. ועצם המחובר לגוף, היינו קולית, בכל מקום שיתחורר. טרפה. בעצם האמצעי, בזה פליגי רש"י ורמב"ם. לרש"י טרפה בעצם האמצעי, אף שלא במקום צומת הגידין, ולהרמב"ם שלא במקום צומת הגידין, כשרה (מחבר). ונהגו כסברת רש"י (דמ"א). אם נחתך בתוך הפרק בין ארכובה

א ח ל בשר תאוו ר ח ל

קעין גזו בקרבו, המגביהו לרחוף מעלה מעלה. וכל מי שאינו מסוגל לעלה כזאת, ראשו טובע עליו כגלגל, ונופל ארצה בריסקו אבריו. ולא רק בהתרגשות הבא מדברים גשמיים הוא כך, אלא גם בדברים רוחניים יקרה כזאת, כמו שמצינו בספוק. וזאת התורה אשר שם חשי" כו', וזה נעשה לו סם מות (יומא). כלומר, גם בהתעוררת הבאה מלימוד תורה, צריכים ג"כ להבין איך להשתמש בה. כי לימוד תורה מביא רותחא והתעוררות, כנאמר בגמ', רותחא דאורייתא כו', ומטעם זה צריכים להיות סמוך לתלמוד תורה. הלכה למעשה, בבחינת ולמדתם ועשייתם, כנאמר, אשר צוה ד' לעשות. כי לימוד תורה בלי מעשים טובים, חוששין שלא ישתמש בהדותא דאורייתא לדברים רעים. כמרומז בחז"ל, שנה ופירש. יותר מכולם, כנראה בחוש, כי בעלי המדרש בלי סמיכת מעשים, נבדלים ונפרשים גם מהלימוד, ונופלים לפח ולמוקש של אפיקורסית וכפירה ר"ל, עוד יותר ממי שלא למד כלל. וכמרומז במאמר, כל הפורש מן התורה אש אכלתו. כי הריחא דאורייתא, אם לא ישתמש אותו לעבודת אלקים, ימטכחו לאילילים, וכן מרומז בקרא, כה דברי כאש נאום ד', וצריכים להזהר שלא לכות בהם תלונות בנ"י במדבר על צרכי אוכל אוכל יתורץ קושיה העולם, למה נחשב להם לבני ישראל לחטא עד כדי קבלת עונשין, על מה שדרשו ממש צרכי אוכל שלהן. אך הענין הוא, כי לא יעלה על הדעת, שהק"ה הן ומפרנס לכול, לא נתן גם לבני ישראל בחייו, את אכלם בעתה. והתלונות היו באים על אופנים שונים צדדיים, מסביב להענין הזה. ראשית היו מלינים על

שמוטה בשעת שהובא, ואם לא ידעו בודאי שלא היה שמוט בשעה שהובא לשחוט, טרפה, ולא אמרינן ס"ס, דהוה ספק חסרון ידוע (ש"ך, ד'). ולפ"ז יש להתיר בה"מ כמו בשבדות הגוף, ובנשטמ בס"י ק"י, כמ"ש לעיל, דכל חסרון חכמה לכל באי עולם מתירין בה"מ בס"ס, והא דמתירין בשבירת הגף אף בלא ה"מ, דרבו המתירין כו' (שפ"ד, ד'). ופשוט הוא, כל שאין הטרפות מצ"ע

השיעור בעוף אלא מחשש איעכל, לא מהני שא"ש כו', ומשערינן ב' ברקה, ובעוף משערינן באצבע, הוא רחב אגודל, כן נוהגין כו' (שפ"ד, ה'). אם רואה שנפסקו ואינו בקי בנתעבל, יש לאסור (ש"ך, ו'). אף בה"מ, אבל בנשבר סמוך לגוף, יש להתיר בה"מ (שם).

(ג) ניתק עצם הקוליות ראש עצם הקוליות שניתק ממקומו, כשרה, אפי' אם איעכל ניביה (מחבר). ואף שאין עוד ובשר חופין את רובו, כי בנשטמ אין חילוק (ש"ך, ו').

(ד) יתיר או חסר רגל אם יש לה ג' רגלים, טרפה, דכל יתיר כנטול דמי, והוא שיהיה יתיר מראש עצם התחתון ולמעלה (מחבר, מש"ז, ד') וכן בעדקום, טרפה (ש"ך, ח'). ואם היתרת אין לה תואר רגל, ואין עומדת במקום הרגלים, הוא דלדול בעלמא,

א', דטרפה כו', אמנם דאוי שתדע, כי בעוף בין הגליל ההוא, דינו כמו בין טשיך לשוק בבהמה, ובמקום ההוא דצה לומר, בין טשיך לשוק, או בעוף בגליל ישי ב' טרפות, א', אם נחתך שם, ואף שצ"ה קיימין, מטעם תחכות דגל כרשי, דבזה כ"ע מודים כדעת הרב כאן בהג"ה, ויש עוד טרפות מחמת צ"ה, כי שם מקומן, כמו שפ"י הט"ו, א' כו', א"כ יש ב' חששות (שפ"ד, א').

(ב) בוקא דאטמא דשף מרובתא בוקא דאטמא דשף מרובתא, בין בבהמה בין בעוף, טרפה, והוא דאיעכל (פ' נקבו) ניביה (מחבר). נפסקו שלא מחמת עיכול, כשרה (שם). ואם נתעכלו מיעוט ורובן קיים, כשר (דמ"א). ואין אנו בקיאים באיעכל ניביה, דק בה"מ, ואם נשבר סמוך נשבר לגוף, ג"כ טרפה, שמה איעכל ניביה, אע"פ שחודר ונקשר (שם). כיון דאין הטרפות מצד עצמן, רק משום ניביה (ש"ך, ה'), שיעור הסמכיות משערינן ד' אצבעות בגסה, וב' ברקה, ובעוף לפי גדלו וקטנו, ובה"מ גם כאן בקינין וברקינין, אם לא נשטמ הירך, ואיעכל ניביה, כשר (רמ"א), אם מצאו שמוטה לאחר שחיטה, ואינו מצאו שמוטה יודע אם לאחר שחיטה או לאחר שחיטה יורה, כשרה, ודוראי בשעה מוטעת כו', לא איעכל ניביה, ואף אם איפסק כשרה, ובלבד שידוע שלא היה

אחל בשר תאוה רחל

אופן קבלת האוכל, כידוע, בי טבע האדם ורצונו הוא לרכוש לו את צרכיו, לא בתורת מתנה ונתינה, רק בבחינת "טרף", ללכת ולתור אחר מחיתו, בערים וכפרים, בנהרות וימים, לרכוש לו ברוב חילו ולטרוף טרף לנפשו, בבחינת יגיע כפיך כי תאכל, בצידו רגש הטיהוץ, ולכן נקרא המאכל והמשלה של האדם בשם "טרף" ובשם "לחם", שהשורש שלו הוא "לחום", כנאמר, אז לחם שערים (שופטים, ה'). וגם בשר נקרא לחם, ככתוב, את קרבני לחמי לאשי (במדבר, כ"ח). ונאמר עבד לחם רב, וכדומה, ולכן נקרא רכוש האדם בלשון "חיל", כי בטבע האדם למצוא לו את עשרו כחה, אבל בני דור המדבר מצאו את אכלם סמוך לפתח אהלם. כמרומו בחז"ל, כתוב בדרת הטל על המחנה (במדבר, י"א), וכתוב ויצא העם ולקטו (שמות, י"ז), וכתוב שטו העם ולקטו (במדבר, שם). הא כיצד, צדיקים ירד על פתח בתיהם, בינונים יצאו ולקטו, רשעים שטו ולקטו (יומא, ע"א). שלכאורה יש לתמוה על ההדרגות שעשה הקדיה בנתינת לחם לבניו, אבל באמת הנותן לחם לכל בשר לא עשה שום הדרגות בהספקת האוכל, הוא נתן ונותן לכל אחד ואחד מחיתו בשובו, והשנינים באים ידע שובע, רק כשיש לו יותר רוצים לקבל את לחמם מן המוכן וסמוך לביהם, והיה רצים לחזור אחר פרנסתם מרחוק כדרך התגרנים, ברציו ושוב, ויש מהם שהיו ברצונם לטרוף טרף מרכוש אחרים, וזוהי הם הכת של רשעים, שעליהם נאמר ובטן רשעים תחסר. כי אין לו שובע ממה שיש לו, ותאוותו הוא רק להנות משאינו שלו, ומצד השני סבת התלותנות היו כי לא היו יכולים לסבול את השוויון לכל אחד, גם זוהי מונח כטבע אנשים שלא ידע שובע, רק כשיש לו יותר מאחריהם. כמרומו בדברי החכם, מתוקה שנת העובד כו', והעושר לעשיר איננו מניח לו לישון, כלומר, אינו יכול לישון ממתת קנאת העושר שיש לו לעשיר, ובכלל עינו של האדם לא ישבוע רק כשיש לו יותר מן הצורך, וכאן לא היה להם רק בצמצום, לכל אחד לפי צורך היום, כנאמר בקרא, "הנני ממסיר לכם לחם ויצאו העם ולקטו דבר יום ביומו" (בשלח), צורך אכילת יום, ילקטו ביומו, ולא היום לצורך מחר (רש"י). וכמבואר

בעובין לחוד, הא דבוקים מראשן לסופן, הוה כאילו ניטל כולו אף להרמב"ן כשרה, נ"ל (פמ"ג, שם).

(ח)

נשבר הרגל ויצא לחוץ כל מקום שאם יחתך שם הרגל הוא טרפה, אפילו לא נחתך אלא נשבר ויצא לחוץ, טרפה, אם אין עוד ובשר חופין את רוב עביו ורוב היקיפה, ואם עוד ובשר חופין את רובו, וחשבי'ה יצאח פעם א' מחיים, דרך נקב קטן, יש מחמירין ואוסרין (מחבר, רמ"א), וזוה נתפשט המנהג באלו המדינות להטריף כל שבירת בעצם, במקום שאם נחתך טרפה, ואף אם עוד לא יצא ובשר מקיפין אותו מכל צדדין, ואין שם נקב כלל, ובה"מ לפי דאות עיני המורה יש להקל להורות כהלכה, ואם חזר ונקשר, נוהגין להכשיר (רמ"א), אפי' לא נקשר שא"ש י"י, ואפילו באין ה"מ (ש"ך, י"ד), וכוונתו ריעותא בעור ובשר מבורא, דודאי משי"כ רמ"א דיש לאסור אם לא בה"מ, לא קאי כ"א אאין ריעותא בעור ובשר, הא כשיש ריעותא חיישינן לדעת רש"י שמא יצא פ"א לחוץ ואפי' בה"מ טרפה, ומ"מ בחזר ונקשר, בזה יש חילוק אם אין ריעותא בעור ובשר, יש להחיר לאחרים עכ"פ אף באין

וכשר (רמ"א), ואם נבדאת חסר רגל א' טרפה (שם), ג' שיטות במי' יתיר כנטול, א' שיטת רש"י, יתיר כחסר מתחילת יתיר כנטול בדייתא דמי, אם ב' טחולים שדבוקים בסומכיה, כשרה, דהוי כאילו ניטל שניהם, ואם נמצא ב' כבדים, אפילו דבוקין שלא במקום מרה חיותא, טרפה, שהרי ניטלה הכבד, ב' שיטת הרמב"ן, יתיר כנטול הוא ומקומו דמי, א"כ לדידיה, ב' טחולין הדבוקין בסומכיה, טרפה, אבל ב' כבדים אין טרפה א"כ דבוקין במקום מרה ובמקום חיותא, ג' שיטת הרשב"א, יתיר כניטל הוא לבד דמי, א"כ ב' טחולין לעולם כשרה, וגם ב' כבדים, אם נשאר הב' ותיים כשיטת כשרה (ט"ה, ד'), ואנן קיי"ל ככל השיטות לחומרא, אכן אם נמצא יתרת בכבד תלוי ועומד, ואינו דבוק לגמרי, טרפה לדעת רש"י (שם), ויש לחקור, ב' חקירות, הא' אם יש ב' טחולים אין נוגעין, וא' ניקב בסומכיה, או ד' כליות וב' מהן לקו, אם לרש"י יש להקל, דכל יתר כניטל מתחילת בדייתא וכשרה, ולהרמב"ן הוה ניקב טחול ולקתה החוליה וטרפה כו', ויש לומר דנהי יתיר כחסר לרש"י והר"מ, שזה העיקר, מ"מ בלקויה כאיב ליה וטרפה, החקירה הב', אם היו ב' טחולין דבוקין מראשן לסופן כו', מסתימת לשון הפוסקים ובת"ה ל"ט א' משמע, דקא דבוקים

א ח ל בשר תאווה ר ח ל

במפרשים בפסוק, וירעיבכם, ויתן לכם את המן' כו', הכונה, כי האיש אינו שבע רק מזה שאוכל, והשביעה תבוא מזה שהוא רואה שיש לו הרבה, טל מלא אוכל יותר מכדי צרכו, וזהו שאמרו בתלונותם, בשבתנו על סיר הבשר, באכלנו לחם לשובע, (בשלה), כלומר שאכלו כולם מסיר גדול אחר, והיה אפשרות לכל אחד לחסוף חתיכה יותר מחבירו, וכמורנו בקרא, שטו העם ולקטו, כל אחד היה רודף אחר טרפו, וצבר חמרים חמרים יותר ויותר מצריכם, הגם שכל א' היה יודע, שלא ישרא לו יותר מכדי צרכו, עומד לגלגולת, וגם לא היה דואג, שמא יחסר לאחרים מזה שיש לו יתרון, רק וימודו בעומר לראות בעיניו את היתרון, אבל כמה כבד וקשה היה להם בראותם אחר המדינה שאין להם יתרון כלל, רק לכל אחד כפי צרכו (עיי' אורח"ג), ובענין זה היה הדבר גם בתלונותם על הבשר, כדכתיב, והאספסוף אשר בקרבנו התאוו כו', ויאמרו מי יאכילינו בשר' (בהעלותך), וכי לא היה להם בשר, והלא כבר נאמר, וצאן ובקר' (שמות, י"ב), אלא שמבקשים עלילה (רש"י), כי היה רצונם לשוט אחר בשר בשדות ויערים, לטרוף טרף, ולאסוף חמרים חמרים, כמו שמצינו שהיו עושים בלקיטת השליו כשתיו להם, ולאכול אכילת רעבתניה שו' וזלל ושובע, והקביה נתן להם הבשר בבחינת המן, לכל אחד במדה ובשקל כפי צרכו, ועל סדר זה באו התלונות, שהמחיא נגד אופן החליקה, אבל לא מפני שהיו מחוסרי אוכל חלילה, וכמו שמצינו בפסוק, ונשמינו יבשה אין כלי, ומתרגם יונתן, וכדון נפשינו מנגבא, אנן מסתכין כמסכן דמודיק מניסא מדיא' (יונתן), פ"י כעני המצפה מיד הקב"ה שיתן לו, והחסא היה, שלא היו מסתפקים בהכרחיות, רק דרשו אחר תענוגים, כמרחיב צוה"ל, כתיב להם, וכתבי עונות, להם לצדיקים ולבינונים, ועונות לרשעים, הרשעים היו אוכלים להם, והיו חושבים במחשבתם מעונות, כמו שנאמר בפרשת התעורמות, ועתה נשמינו יבשה אין כל כו', שטו העם ולקטו, וטחנו ברחיים או דכו במדורה ובשלל כסרור, ועשו אותו עונות' כו' (בהעלותך), ודבר זה נאמר בפרשת המלנונים, ולא בפרשת המן, ובה למדנו לנו על כל זה, וכדי לעשות סוף וקץ לכל התלונות והתעורמות על אופן חלוקת הצרכים, נסה הקב"ה לעשות רצונם כדי להראות להם, ולבניהם אחריהם, איזו היא דרך ישרה שיכור לו האדם בשאלת המחיה והכלכלה בחיים

ה"מ, ולעצמו לא. ואם אין הבהמה נטרפת רק לענין אותו אבר, אף שאין שבר אל שבר יחדיו ירבוקו, שאין רואין ריעותא בחיץ ונקשר, אין להחמיר כלל לעצמו. ואם יש ריעותא בעור ובשר, אז אם נקשר שא"ש י"י, כשר אף באין ה"מ, ואם שוכבים וע"ז, הבי"ח היקל עכ"פ בה"מ, והמיקל אל הפסיד כו'. אבל באין נקשר ויש ריעותא בעור ובשר, אף בה"מ אין להכשיר (פמ"ג, שם). ואם נשבר עצם

מצות פרישה כמקום שאין טרפה, אם נחתך הבהמה מותרת והאבר אסור מדרבנן, ואין בו אלא מצות פרישה בלבד, שגזרו בזה משום אבמה"ח (מחבר, ט"ז ז'). ואם לא חתכו קודם שמלחו, יש להתיר אף אם ודאי יצא לחוץ (ט"ז ז'). ובספק י"י להתיר אף בבישול וצליה (ש"ך, י"ג), ובודאי יצא לחוץ צריך ס', ואין אומרים אסור דבוק בחתיכה שאבר דבוק בו, כיון שאין בו אלא מצות פרישה בלבד (ש"ך, שם), אבל אם אין בתבשיל ס' כנגדו, צריך אח"כ ס' נגד כל התבשיל, כיון דהתבשיל נעשה בתחילה נבילה (שם). ובספק אם יצא לחוץ, שרי באין הפ"מ, ומ"מ נוהגין להשליך האבר, ואפשר לענין ואבר דבוק חשוב, כמו גף אוזא ואינדיק, בספק אין להשליך, וכי פליגי ה"ט"ז והש"ך במליחה, להט"ז בודאי יצא לחוץ שרי אף באין ה"מ, ולהש"ך אסור במליחה באין ה"מ, ולצורך גדול

ה"מ, ולעצמו לא. ואם אין הבהמה נטרפת רק לענין אותו אבר, אף שאין שבר אל שבר יחדיו ירבוקו, שאין רואין ריעותא בחיץ ונקשר, אין להחמיר כלל לעצמו. ואם יש ריעותא בעור ובשר, אז אם נקשר שא"ש י"י, כשר אף באין ה"מ, ואם שוכבים וע"ז, הבי"ח היקל עכ"פ בה"מ, והמיקל אל הפסיד כו'. אבל באין נקשר ויש ריעותא בעור ובשר, אף בה"מ אין להכשיר (פמ"ג, שם). ואם נשבר עצם

מצות פרישה כמקום שאין טרפה, אם נחתך הבהמה מותרת והאבר אסור מדרבנן, ואין בו אלא מצות פרישה בלבד, שגזרו בזה משום אבמה"ח (מחבר, ט"ז ז'). ואם לא חתכו קודם שמלחו, יש להתיר אף אם ודאי יצא לחוץ (ט"ז ז'). ובספק י"י להתיר אף בבישול וצליה (ש"ך, י"ג), ובודאי יצא לחוץ צריך ס', ואין אומרים אסור דבוק בחתיכה שאבר דבוק בו, כיון שאין בו אלא מצות פרישה בלבד (ש"ך, שם), אבל אם אין בתבשיל ס' כנגדו, צריך אח"כ ס' נגד כל התבשיל, כיון דהתבשיל נעשה בתחילה נבילה (שם). ובספק אם יצא לחוץ, שרי באין הפ"מ, ומ"מ נוהגין להשליך האבר, ואפשר לענין ואבר דבוק חשוב, כמו גף אוזא ואינדיק, בספק אין להשליך, וכי פליגי ה"ט"ז והש"ך במליחה, להט"ז בודאי יצא לחוץ שרי אף באין ה"מ, ולהש"ך אסור במליחה באין ה"מ, ולצורך גדול

ה"מ, ולעצמו לא. ואם אין הבהמה נטרפת רק לענין אותו אבר, אף שאין שבר אל שבר יחדיו ירבוקו, שאין רואין ריעותא בחיץ ונקשר, אין להחמיר כלל לעצמו. ואם יש ריעותא בעור ובשר, אז אם נקשר שא"ש י"י, כשר אף באין ה"מ, ואם שוכבים וע"ז, הבי"ח היקל עכ"פ בה"מ, והמיקל אל הפסיד כו'. אבל באין נקשר ויש ריעותא בעור ובשר, אף בה"מ אין להכשיר (פמ"ג, שם). ואם נשבר עצם

מצות פרישה כמקום שאין טרפה, אם נחתך הבהמה מותרת והאבר אסור מדרבנן, ואין בו אלא מצות פרישה בלבד, שגזרו בזה משום אבמה"ח (מחבר, ט"ז ז'). ואם לא חתכו קודם שמלחו, יש להתיר אף אם ודאי יצא לחוץ (ט"ז ז'). ובספק י"י להתיר אף בבישול וצליה (ש"ך, י"ג), ובודאי יצא לחוץ צריך ס', ואין אומרים אסור דבוק בחתיכה שאבר דבוק בו, כיון שאין בו אלא מצות פרישה בלבד (ש"ך, שם), אבל אם אין בתבשיל ס' כנגדו, צריך אח"כ ס' נגד כל התבשיל, כיון דהתבשיל נעשה בתחילה נבילה (שם). ובספק אם יצא לחוץ, שרי באין הפ"מ, ומ"מ נוהגין להשליך האבר, ואפשר לענין ואבר דבוק חשוב, כמו גף אוזא ואינדיק, בספק אין להשליך, וכי פליגי ה"ט"ז והש"ך במליחה, להט"ז בודאי יצא לחוץ שרי אף באין ה"מ, ולהש"ך אסור במליחה באין ה"מ, ולצורך גדול

ה"מ, ולעצמו לא. ואם אין הבהמה נטרפת רק לענין אותו אבר, אף שאין שבר אל שבר יחדיו ירבוקו, שאין רואין ריעותא בחיץ ונקשר, אין להחמיר כלל לעצמו. ואם יש ריעותא בעור ובשר, אז אם נקשר שא"ש י"י, כשר אף באין ה"מ, ואם שוכבים וע"ז, הבי"ח היקל עכ"פ בה"מ, והמיקל אל הפסיד כו'. אבל באין נקשר ויש ריעותא בעור ובשר, אף בה"מ אין להכשיר (פמ"ג, שם). ואם נשבר עצם

מצות פרישה כמקום שאין טרפה, אם נחתך הבהמה מותרת והאבר אסור מדרבנן, ואין בו אלא מצות פרישה בלבד, שגזרו בזה משום אבמה"ח (מחבר, ט"ז ז'). ואם לא חתכו קודם שמלחו, יש להתיר אף אם ודאי יצא לחוץ (ט"ז ז'). ובספק י"י להתיר אף בבישול וצליה (ש"ך, י"ג), ובודאי יצא לחוץ צריך ס', ואין אומרים אסור דבוק בחתיכה שאבר דבוק בו, כיון שאין בו אלא מצות פרישה בלבד (ש"ך, שם), אבל אם אין בתבשיל ס' כנגדו, צריך אח"כ ס' נגד כל התבשיל, כיון דהתבשיל נעשה בתחילה נבילה (שם). ובספק אם יצא לחוץ, שרי באין הפ"מ, ומ"מ נוהגין להשליך האבר, ואפשר לענין ואבר דבוק חשוב, כמו גף אוזא ואינדיק, בספק אין להשליך, וכי פליגי ה"ט"ז והש"ך במליחה, להט"ז בודאי יצא לחוץ שרי אף באין ה"מ, ולהש"ך אסור במליחה באין ה"מ, ולצורך גדול

ה"מ, ולעצמו לא. ואם אין הבהמה נטרפת רק לענין אותו אבר, אף שאין שבר אל שבר יחדיו ירבוקו, שאין רואין ריעותא בחיץ ונקשר, אין להחמיר כלל לעצמו. ואם יש ריעותא בעור ובשר, אז אם נקשר שא"ש י"י, כשר אף באין ה"מ, ואם שוכבים וע"ז, הבי"ח היקל עכ"פ בה"מ, והמיקל אל הפסיד כו'. אבל באין נקשר ויש ריעותא בעור ובשר, אף בה"מ אין להכשיר (פמ"ג, שם). ואם נשבר עצם

החבורתיים. וזה שאמר כי בכיתם כאנוי ד' לאמר מי יאכילנו בשר כר' ונתן לכם בשר (בהעלותך) יען כי כאתם את ד' כו'. כלומר שמאנו את הסדר והדרך הישר אשר צוה אותם בנידון חלוקת הצרכים. וזה שאמר "ורוח נסע מאת ד' ויגז שולחים כו', ויטוש על המחנה. ויקם העם כל היום ההוא, וכל הלילה וכל יום המחרת, ויאספו את השליו. המעשים אסף עשרה חמרים, וישטחו שטוח סביבות המחנה כו' (במדבר, י"א, ל'). המסיד ביום אוכל רב, ונתן להם הבחירה לעשות בו כרצונם. ומה היה בסופם, כל אחד ואחד היה שם ואסף חמרים חמרים, עבדו ביום ובלילה, הווקו גבר על החלש, וכל דאליס גבר על חבירו, כל אחד היה לוחם את לחמו ואסף את רכישו על חשכון החלשים ממנו, ובן שחרה במ אף ד' על גנישת הנוראים, ויד ד' בעם מכה רבה מאד. וקראו למקום ההוא קברות התאווה למען ידעו הדורות האחרונים, העונש של הנתיג סדר עולם בלתי רציני. ורבים הם המקומות של קברות התאווה שנתרבו מאד עד עתה למאות ולאלפים, ועדיין לא כאו לידי הסכם בשאלת הכלכלה, שהיא חוט השדרה של חיים החבורתיים. סדר הרכשת החיים עד היום הוא חפשי בלי שום סדר, והבחירה הפרטית בין אדם לחבירו, ובן הוא מתנהג בחיים הבללים, בין עם לעם, החלשים נדרסים תחת רגלי החזקים מהם, ואיש את רעהו חיים כלעז, ולא יעלה על לבם שבאם לא יקבלו דרכי התורה בנידון הספקת הצרכים, וישלוט אי סדר כזה של חטוף ואכיל, בתמשך הזמן יתהפך כל העולם כולו לקבר אחד גדול של קברות התאווה. וזהו כנאמר בחז"ל, שיותר ממה שהרג בהם חטאי, הרג בהם ע"י ירידה ונפילה. כלומר, שמפני שכל אחד דן את טרפו מעל לראשם של חטאים, זה חוטף זה רומם, היו רבים דורסים ונדרסים, נדמסים ונהרגים יותר משל האכילה הגסה שהיו אוכלים.

ומבואר בגמרא, לחם שאלו כהוגן, ניתן להם כהוגן, ובשר שאלו כהוגן, ניתן להם כהוגן, ונתן להם כהוגן (יומא, ע"ב). מתוך כרס מלאה, שהרי מקנה רב היה להם (רש"י). הכונה כמה שאמר שלא כהוגן, הוא על שאלתם יותר כבדי צרכן, וגם אופן האכילה היה ורה להם, כי משה למד אותם פרק חדש באופן אכילה, הנקרא אכילה

שאינו עושה אותו טרפה כדלעיל ס"ה. בזה מהני אם חזר ונקשר יפה. אע"פ שלא חזר למקומו (ט"ז). ומיהו בגוף. שאין הריעותא מחמת עצמו. אין לסמוך להקל אף שא"ש י"י כו'. ואף שהשיך לעיל ס"י נ"ד הקיל בה"מ. אין לסמוך בזה (מש"ז. י"א). וכל זה מיידי שלא במקום צומת הגידין. אבל במקום צומת הגידין. עיין לקמן סי' נ"ו (דמ"א).

(יג)

ספק זמן השכירה נמצא שבור ואינו יורע אם נעשה מחיים או לאחר מיתה. אם מקום המכה שחור. בידוע שנעשה מחיים. ואם אין יכולין לעמוד עליו. אם יש במה לתלות. כמו שדרסה או שרצצה. תולין להקל. ואם אין במה לתלות. אסורה מספק (מחבר). ולא רמי לסי' ל"ו רתלינן בואב. רהתם איכא רגלים לרבר. אי נמי כאן ספק מחמת חסרון ידיעה. ולא מקרי ספק (ש"ך. כ"א) כתב בל"י. ב'. מעשח בעגל שנוד. וידי עקומות. והיה עגל שהולך על ברביו הולך על ברביו. ורגליו האחרונים היו פשוטות. והכשירו. ע"ש. ואני אומר. אם איתרמי ברגלים האחרונים לא ירענא איסור ברור לזה. ומ"מ אם היה בא לפני. לא הייתי מתירו מחמת חשש צ"ה. אף רבתולדה הוא. אפילו הכי יש לחוש לפסוקת הגירין כו' (שפ"ה. שם).

שניטל שלישיתו התחתון. או ניקב או נסרק. אינו מצילין. וכן אם נתמסס בשד החופה ונעשה כעין בשד שהרופא גורדו. אינו מציל (מחבר). ואנן אין אנו בקיאיין בבשר שהרופא גורדו. ולכן כל מקום שנשתנה מראית הבשר. אינו מציל (דמ"א).

(יא)

נקדר הבשר בסכין נקדר הבשר בסכין טבעת בעיגול. ורוב היקפו מכוסה. כשרה. והוא שיהיה הבשר דבוק בעצם סביב הקריה (מחבר).

(יב)

נשבר ונקשר נשבר העצם במקום שעושה אותו טרפה. וחזר ונקשר. ואין ידוע אם יצא רובו או לאו. כשרה (מחבר). ודוקא כשעור ובשר חופין את רובו. וגם באבר המדולדל. אם חזר ונקשר כ"ש רכשר (ש"ך). והוא שחזר למקומו הראשון. ונתחבר שא"ש י"י. ואפי' אם הוא עדיין עב במקום השבר. וניכר עדיין שנשברה. כשר (מחבר. דמ"א) אבל אם לא חזר למקומו הראשון. אלא שני שברי העצם שוכבים זה על זה. וזו נמשך למעלה. וזה למטה. טרפה (מחבר). ואם היתה השכירה פקולמם בשיפוע. וחזרו ונתדבקו. רק שלא נתכוונו ממש. רק עוקץ זה נמשך קצת למעלה. וזה קצת למטה. וכשיירד. רליא איסור אלא כששוכבים זע"ז. ונ"ל דאם נשבר העצם במקום

אחל בשר תאוא רחל

אדם. כמבואר בחז"ל. אמר ר' אחי כו'. בתחילה היו ישראל דומין לתרגולין המנקרין באשפה. עד שבא משה. וקבע להם זמן סעודתם (יומא. ע"ב). ומרמו ג"כ במה שאמר המנקרין באשפה. להורות הוא בא. שהרכשת צרכי אוכל. צריך לבוא ממקום נקי וטהור. בי מקורי הפרנסה כמו תשמושי הצרכים צריכים להיות על טהרת הקודש.

שתיית יין וכשם שאכילת בשר הוא הפרבלעם הקשה בין המאכלים. כן שתיית היין עומד בנדר זה בין המשקאות. כי המשקה הואת מביאה לידי התעוררת חזקה בקרב גוף וגפש האדם. לכן משתמשים בה רק לזמנים ידועים. במדה ידועה ומוגבלת. כמבואר בנמרא. אמר ר' יוחנן. לא נברא יין בעולם. אלא לנחם אכלים. ולשלם שכר לרשעים כו' (סנהדרין. ע'). כי רבים הם שנשבלו ביין. כנאמה. ר"מ אומר. אותו אילן שאכל אדם הראשון ממנו. גפן הית. שאין לה דבר שמביא לילה לעולם. אלא יין (שם). גם המעשה דנח בא ע"י היין. כדכתיב. ויטע כרם וישת מן היין וישכר כו' (בראשית. ט'). ועוד מצינו. ודש כו' י"ג ויין נאמרו ביין. ויחל. ויטע. וישת כו'. לשון ח"י (שם). וכן מצינו בנמרא. הרואה סוטה בקקולה. יסרוש עצמו מן היין כו'. וכל זה הוא מפני שאינם יודעים ומכירים איך להשתמש בו. ומוזה יש להתבונן. שהשמירה והזהירות באכילה ושתייה. אינה מוגבלת דוקא רק בדברים האסורים. רק בכל דבר אשר נאכל. וכל מי שיוודע ויזכה להכיר איך להביא את ההתעוררת של המאכלים שהוא אוכל לצד הטוב והמועיל. או לא רק שלא יזיק רק מועיל להביאו לגדלות הכוחין. כמו שמצינו בחז"ל. רב כהנא רמי. כתיב תירש וכתיב תירוש. וזה נעשה "ראש". לא וזה נעשה "רש". רבי רמי. כתיב (תהלים. ק"ד) ויין ישמח כו' בסין. דמשמע לשון שומם (רש"י). וקרינן ישמח. לשון שמחה. וזה משמחו. לא וזה משמחו. והיינו דאמר רבא. חמרי ורותני מיקחין (עשעני פקח). לרמו שהעיקר המכריע לטוב הוא. לדעת איך להשתמש בכל דבר. וכן מצינו בפרשת התוכחה. שסירתו אם שלמה המלך. דברי למואל מלך משא (משלי. ל"א). אמרה לו מה לך אצל מלכים ששותין יין כו'. מי שכל רזי עולם גלויים לו. ישתה

סימן נו.

דיני טרפות בצומת הגידין, ובו י' סעיפים.

(א) ניטל צומת הגידין. נפסקו. נעקרו. (ב) מקום צ"ה בעוף. (ג) התחלתו. (ד) נפסדו נגד הערקום. נשבר העצם במקום הערקום. נתרפא שא"ש. (ה) שיעור ארכו. (ו) גידין הנבלעים באילו. (ז) מספר צומת הגידין. כבהמה. (ח) בעוף. (ט) מקומן בעוף. אם אנו בקיאיין, בבדיקת צומת הגידין. מכה בצ"ה. כאוזא וענגליש האן, אם בקיאיין אנו. (י) נשבר במקום צ"ה ונקשר. כבהמה. אם עדיין שבור ולא נקשר. כנשבר במקום צ"ה. אם מהני י"ב חודש. איך מודדין בעוף השיעור בצ"ה. נשבר השוק למעלה מחצי ונקשר. ועצם עליון חוץ אצבע לצ"ה. קיצור דיני רגל מפרי מגדים.

להתיר, דסומכין אסברא א', והיינו כשיש ספק בפנימים, יש להתיר מטעם ס"ס. ודע, דגם בעוף העיקר צ"ה מחוץ כו'. ונ"מ בעוף אינדיק וכיוצא, שבקיאיין אנו, צריך להחמיר ככל הפירושים, ולברוק מחוץ ובפנים, והם יותר מיי"ו בתרדומות, וצריך המורה לזוהר (שפ"ה ב').

(ג)

התחלתו, התחלתו למעלה מן הערקום, והוא עצם קטן שמחברין השוק לארכובה שקורין קוגיל. ולמעלה ממנו מתחברים וצומתין גידין אלו, ועולין ומתפשטין בשוק עד שמתרככים ותוודים כעין בשר (מחבר).

(ד)

נפסקו נגד הערקום, נשבר; נפסקו או ניטלו כנגד הערקום, כשרה (מחבר). ובש"ד ס' פ"ו כתב, דנשבר העצם במקום הערקום עצמו טרפה, שיש לחוש לשמא נפסק אחד מצומת הגידין, כי שם הוא צומת הגידין, ואפי' לא נשברה העצם ויצא לחוץ, טרפה, דחיישינן לפסיקת

(א)

ניטלו צומת הגידין; נפסקו; ניטלו צומת הגידין (פ"י). מקום שהגידין נקשרים יחד, לשון מבעד לצמתך או שנפסקו, טרפה. אע"פ שכל העצם קיים (מחבר).

נעקרו מן הארכובה ונקלפו מן העצם עד למעלה, טרפה (ט"ז, א', ש"ך, א').

(ב)

מקומן צומת הגידין הם כבהמה בעצם האצמעי כלפי חוץ, ויש מי שאומר שהם כלפי פנים (מחבר). ויש להחמיר כ' הסברות, אבל הסברה הראשונה עיקר (רמ"א). ולכאורה דל"ל, בה"מ יש להתיר בנפסקו הפנימים, אלא שלא מצאתיו לאחר שיתיר בה"מ. ואפשר אם ספק אם מחיים נפסק או לאחר שחייטה בחיצונים אין לעשות ס"ס, שמא לאחר שחייטה, ושמא הלכה כמ"ד פנימים, דעיקר כסברא א'. ושוב ראיתי במ"ד דנ"מ היכא שיש עוד צד

חל

בשר תאווה

אחל

יין וישתכר, איכא דאמרי, מי שכל רזי עולם משכימין לפחחו, ישתה יין וישתכר (סנהדרין שם). שכרות, הוא בחינה של השתמשות היין ושאר משקאות חריפים לצד הרע וההפסד. ועיין במהרש"א ושאר מפרשים, שכל מי שצריך להתחכם באיזה דבר הדרוש הבנה יתירה, נכון לשתות יין ולכזב ע"י יצר טוב ויצר הרע ליד התאוות החחכמות והתרוממות. והוא בחינת השתמשות בדברים לצד הטוב והמועיל, ונכון לדעת, שהענין של נטיה וסיכוב של כוחות הרגש שבאדם, הוא ענין גבוה וחשוב מאד, וכדאי ונחוץ לעמוד עליו. הנה ידוע שכל הרגש הטבעי שבאדם נקרא, "יצר", כח המעורר בקרבו את חוקי הטבע הנטבעין בתוכו. כמו שכתב הרד"ק, יצר נקראת תאוה לב האדם ורעיונו, ופי' יצר, לפי שהוא יצר, ופועל ענינים כלב, שהלב מתאוה אליהם. להוציא מלב האדם שלא יחשבו שיהיו ב' נבראים מחודשים באדם, ויהיה יצר טוב מלאך טוב, ויצר רע שד וכדומה כו' (הכותב, ברכות ס"ד). וכיד האדם היא הבחירה לעשות מכל זה יצר טוב או יצר רע, זה תלוי באופן ויכולת של הבנת הנטיה, לצד הרע או לצד הטוב. וכמורמו בחז"ל בפסוק, "וירא אלקים את כל אשר עשה, והנה טוב מאד" כו' (בראשית), טוב זה יצר טוב מאד, וזה המות (שם), כלומר, היצר יל ב' צודדים, טוב ורע, וכיד האדם לנטותו לאיזה צד שירצה, ואם ישתמש באותו כח לעורר את רגש התאוה שבקרבו, יותר מגדר הצרכי, בבחינת מאד, אז הוא נעשה יצר הרע מר כמות.

(י) יש גידים אחרים שנבלעים כאילו. נזכרות בנקבות, ואותם אינם בכלל צומת הגידים (מחבר).

(י) מספר צומת חגידין צומת הגידין בבהמה ג', אחד עב ושנים דקים. נחתך העב לבדו, מותרת, שהרי נשאר שנים הרקים. נחתכו השנים מותרת, שהרי העב גדול משניהם, והרי לא ניטל אלא מיעוטו. נחתך רובו של כל אחד מהם, טרפה (מחבר). דעת רש"י להטריף אף אם נפסק רק רוב א' מהן, וראוי להחמיר בשל תורה (ש"ך, ו'). הגיד העב הוא אותו שמפרידין כשתולה הבהמה, והוא מונח על השנים, והם רבוקים בבשר ובעצם (רמ"א).

(ח) בעוף בעוף הם בעצם האמצעי כמו בבהמה, והם י"ו. ואם נפסק רובו של אחד מהם, טרפה (מחבר).

מקומן בעוף סימן מקום שכלים צומת חגידין בעוף, כסמנם בבהמה דקה (מחבר). ומי שבקי לשער, יכול לשער בכל עוף לפי גדלו וקטנו, כל זמן שהם קשים הוי צומת חגידין, ובמקום שמתרככים לא הוי

אחד מהגידין עכ"ל כו' אלמא דבארכותב גופה שהיא הערקים, נמי צריך בדיקה בצומת חגידין. וא"כ לדיון שא"א בקיאי, טרפה כו' (ש"ך, ד'). ואפילו נתרפא שבר אל שבר לא מהני, כל שאין הטרפה מחמת עצמו כו'. אמנם ה"ט"ז שם אות א', מפרש דברי הש"ך בנחתך ארכובה, היינו הגלד בין חטשיך לשוק, ואם נחתך צ"ה. ולירידה בטשיך, כל שנתרפא שא"ש לכ"ע כשירה כו'. ודע, דצומת חגידין בבהמה הם, בין טשיך לשוק, כי כן פ' רש"י חולין, ע"ו, ד"ה דעילוי ערקומא. ואם נחתך בין שוק לאותו עצם, טרפה כו'. וכבר כתבנו בסי' נ"ה, דבעוף בין תחתון לשוק, הווי' צ"ה, ואין להקל (פ"מ, ג, ד').

(ח) שיעור ארכן שיעור ארכן, ממקום שמתחילין להיות צומתין, עד שמתפשטים בבשר, בבהמה גסה, י"ו אצבעות. ויש מי שאומר שהוא שיעור ד' אצבעות, ובבהמה דקה לא נתנו חכמים שיעור, אלא במראיתן ובמישוש, שכל זמן שהם לבנים קשים ועבים, יש להם דין צומת חגידין, אבל כשהם מתחילים להתרכך, או שהם קטנים ודקים, אין להם דין צומת חגידין, ובמקום שאין לבנים כ"כ, אלא לבנים קצת, ומוזהרים קצין זכוכים, לא הוי צומת חגידין (מחבר).

ר ח ל

בשר תאה

א ח ל

וזהו כחונת הפירוש של התרגום, והוא תקן לחדא". כלומר שברש"י זה מאוחדים שניהם, הטוב והרע. ואם יעלה ביד האדם לנטותו לצד המועיל, או נמצא בידו כח דינמי חזק מאד, ויכול לפעול בו פעולות גדולות, ולבוא להתרוממות עילאה, וכמו שנאמר אצל אברהם. אברהם אבינו עשה יצחק טוב כו'. אמר ר' אחא, והפסיר עמו, וכתר עמו הברית (ירושלמי, ברכות, פ"ט), וכמרומו בחז"ל בפסוק, "אדור אתה", ר' שמעון בן מנסיא אומר, חבל על שמש גדול שאבר מן העולם, שאלמלא נתקלקל הנחש, כל אחד מישראל היו מודמנין לו שני נחשים טובים כו' (ב"ר, י"ט). מרמו על הנחש זה יצר הרע, כל הווכה, יכול להשתמש בכוחו הגדול לצד הטוב והמועיל, כמו אברהם אבינו ע"ה, כי הכח הגדול הזה המוטבע באדם, שלכאורה הוא נחשב לרשע בהמי פשוט וגם. אבל אחר טיפול וחינוך, יכול כל אדם להיות כאברהם, לעשות ממנו טוב, ע"י מעשים טובים והנהגות ישרות. כמרומו בעניני תשובה, אמר ר' אבהו, מקום שבעלי תשובה עומדים שם, צדיקים אין עומדים שם, שנאמר (ישעיה, ט') שלום שלום לרחוק כו' (סנהדרין, צ"ט), שלכאורה תמיה, למה באמת הדבר הוא כך, ובמקום אחד מצינו, אמר ר' לקיש, גדולה תשובה, שדונוגת נעשין לו כזכיות, שנאמר (יהושע, ל"ג), ובשוב רשע כו' (יומא, פ"ו). והוא ג"כ תמיה, איך דונוגת יכולים להיות נהפך לזכיות, אך הענין הוא לפי פירוש המפרשים (ישעיה, ט') הלא הבלים אמר קהלת, הלא הבל" (קהלת, ו) וגם זה קשה, איך יכולים לומר שכל דבר הנמצא בעולם הוא הבל, הלא נמצא דברים הרבה בעולם, ובתוכם התורה והמצות, שאין יכולים לומר כזאת, ופירוש הכתונה בזה על ההדרגות של התפתחות בחי האדם, מיום החלוד עד זקנה ושיבה. כשהאדם צור ילו קטן, הוא שוכב על הארץ, עושה שעשועים שונים מרשע וט"ס. וכל זה נראה בעיניו לדבר טוב וישר. כשהוא מתגבר קצת ומביט לאחוריו על המעשים של זמן העבר, הוא מתבייש ושוחק בעצמו על השטותים שעשה שהיה מתגלש בפניה. ומתחיל לעשות מעשה שעשועים כאלו מנכאת או בצק וכדו' מדברים רכים נקיים. ולאחר עבוד שנים אחדות, הוא כמחצק בעיניו על ערך השעשועים שעשה, כגון על הבית שעשה מחתיכות גיר או מחתיכות עצים קטנים, ועל הככרות וחלות שעשה תחילה מרשע ואח"כ מנכאת ובצק גוקשה. וגם כשגדל ונעשה לאיש, ופסק מהמעשה נעזרת שלו, ג"כ עושה בחים ועץ עונות וחלות, וכל המעשים שעשה כקטנותו לרבות כל השטותים והעזות, ההפרש

בית חלמות טרפות סימן נו שמואל צב

שיבדוק צ"ה (מחבר). וכן עיקר, ולדין דאין אנו בקיאים בבדיקת העוף, טרפה (רמ"א). ולא דמי לסי' נ"ה, י"ב, דאם נתרפא שבר אל שבר דכשר, דהתם הטרפות תלוי ביציאת העצם, אבל הכא איכא למישל לפסיקת הגידין (ש"ך, י"ב) ובבחינת כשר אף בחזר ונקשר, אף בלא שא"ש (שם, י"ג), ואם עדיין שבור, יש לאסור (שם). ובה"מ מתידין אף בלא נקשר (ערוך השלחן, נ"ו, כ"ב).

שהייה י"ב חודש שנבר במקום צ"ה, יראה לי דלא מהני שהייה י"ב חודש או כ"א יום בעוף מיום השבירה, דלא לשעת השבירה חיישינן, אלא מתוך שהולך על רגלו ודוחק אותו, חיישינן בכל שעה לשמא נתקללו הצה"ג. ומיהו אם חזר ונקשר היטב, מהני שהייה י"ב חודש או כ"א יום מיום שנקשר, וכן נחתך תוך הערקום, למאן דמתיר, אם שהה י"ב חודש לאחר החיתוך, מהני. (שפ"ד, י"ג).

כתב הבל"י, ה' מדידת האצבע אצל צ"ה שנבר שוק למעלה מחצי עצם, ונקשר זע"ז, ועצם עליון יורד למטה תוך אצבע לצ"ה, אף שאין בו עוקץ טרפה, כי בשעת דחיה למטה חוששין לפסיקת הגידין, ומשמע שסברא דייליה הוא כו', אמנם אין בידי לאסור בה"מ וצורך שבת כה"ג (שם).

מעשה כן, ליד, שוק שנשבר ב' אצבעות מצ"ה ונקשר, כמעט שא"א להכיר, אמנם בדקתי וראיתי כי עצם העליון יורד לתוך חלל התחתון עד ארכובה שקדין "גליד", והיה ספק דודאי בילדותו נעשה, ושמא היה שבר פחות מגודל, ואחר כך נתגדל

צה"ג, ומי שאינו בקי לשער, ישער ברזחב אצבע בעוף במקום שמתחילין, ולעולם אין צה"ג למעלה מחצי עצם האמצעי.

ואנו אין בקיאים בבדיקה צומת בדיקה הגידין של עוף, משום דקשה לבדוק, ובכלל הוא נטריף, ולכן בכל מקום דאיכא מכה במקום צ"ה, אפי' אינו רק נפוח ונצטר הרם, מאחר שהיה צריך בדיקה ואין אנו בקיאים בעוף, הוא טרפה (רמ"א). מ"מ הכל לפי הנפוח, וצריך לחתוך ולראות אם יש שם רקבון, או יש להטריף, גם בה"ח כתב דלא אמר הרמ"א אלא בנפוח, אבל בשינוי מראה לחוד, כגון גרין, געל, ובכה"ג דאין שום לקותא ולא נפוח, מכשירין לגמרי, וכ"כ הט"ז, שששיש רק ציורות דם מועט, למה נטריף כשארין רואים שום ריעותא בגידין, ומ"מ צריך לזה שאלת וחקירת חכם ירא שמים אפי' בזמנינו, עכ"ל (ש"ך). כתב הש"ך דוקא עוף, הא בהמה כל שאין ריעותא גדולה, שלא נשבר העצם, אלא נצטר וקצת רקבון בבהמה בקיאים, כתב הבל"י, ח', באינדיק בקיאים אנו בצי"ח, ואני ראיתי בכנ"ה כ"ו, דאזוזא וענגלישין האן, יש להם בדיקה כו', ומ"מ צריך זהירות, עוד כתב, מין עוף קרשטוזא, שאין לו צ"ה כו' אלא מי יאמר שאין לו צ"ה כו', שאין לסמוך על האומרים בזה שרוב המין כך הוא, ואם נקשר במקום צ"ה טרפה כמו בשאר עופות כו' (פמ"ג, י').

נשבר במקום צ"ה ונקשר נשבר העצם במקום צ"ה ונקשר ונתרפא יפה, יש מתידין אם לא נשתנה מראית הבשר שעל השבר, ויש אוסרין עד

א ה ל בשר תאוו ר ח ל

הוא רק בערך ואופן, וכל שנה ושנה, כשמיט לאחוריו נראו בעיניו כל מעשי הגשמיים כמו הדונתים שעשה הבל הבלים מלא שטות ומעשה נעדרות (המגיד מדובנא). וזהו חוק התפתחות והשתלמות, לראות החסרונות של העבר ולתקנם לעתיד, וכך הוא מתנהג בכל ימות החיים, כי אין גבול וקצבה להתפתחות, כך הוא מתנהג באדם פורסי, ובעמים שלמים בכלל, כולם מביטים להעבר שלהם בשחוק וביסול, ודבר זה ממשיך לעולם עד זקנה ושיבה. הרי נמצא, שהסך הכל של כל השנים וכל הדורות הם כולם בבחינת של שטות והבל הבלים, ויש בזה תועלת גדולה, הגם שהשטותיים וההבלים נחזרים ונעשים בכל דור ודור, אבל סוף דבר בהמשך הזמן של גלגולים שונים במעשים הללו נעשה בהם תיקון, וסוף כל סוף יבואו לידי השלמה, כי בכל שנה ושנה ובכל דור ודור, משתדלין לתקן את החסרונות מהעבר, והכרת החסרון כבר נחשב למדידה גבוה בחוק של התפתחות, כמבואר לעיל בענין תכלית הידיעה שלא נדע באריכות.

וזהו הסוד של חשיבת הבעל תשובה המשובה כ"כ בחז"ל עד שאמרו, שנעשה לו מכל הדונות וכיות, כי עיקר הכוונה במושג "בעל תשובה" הוא על האנשים הללו שאין מתזקקים את עצמם בשום זמן בימי חייהם לאנשים שלמים בבחינת צדיקים, רק רואים בכל ימיהם את נגעי עצמם, ויוודעים שאין יוצאים ידי חובתם בין אם למקום ובין אדם לחבירו, ובכל פעם מורא שמים עליהם על מעשיהם הטובים הם אם רעים, ודואגים ומתחזים תמיד לאמור אשמנו, ומשתדלים בכל הכוחות לתקן הדברים הנחשבים להם לאשמות ובגידות, נמצא

התחתון וכל למעלה, או שמים העליון גדל
אחר כך למטה, והכשרתי בה"מ. דכולי האי
לא חיישינן, והוה כמה ספיקי. ומ"מ הכל לפי
ראות עיני המורה, אם רואה שהעליון בריא,
ותחתון יש בו רקבון, דואין שהשבר הוה למטה
בצ"ה, והתחתון נתקדם א"כ ועלה למעלה, א"כ
הוה ריעותא בצ"ה, ולירד אין אנו בקיאין
בצ"ה של עוף וטרפה מספק, ואין לסמוך להקל
(שם). ודע דבעוף אין לו טשיך, ובגלד מקום
שמתחיל השוק יש עגול כבוכנא, ובאמצע יש
פגם שאין שוה העצם שם, גם יש דעה שצ"ה
הם בפנים, ובדקתי וראיתי קצת נקשרים למטה
מבוכנא, ויראה לי דאין למדוד שיעור אצבע
אלא לאחד שכלה הבוכנא תהוה, דאף להחמיר
יש לומר שמתחילין צ"ה בין התחתון לשוק,
ולא להקל כו' (פמ"ג: שם).

קיצור דיני רגל

ג' פרקים יש ברגלים האחרונים, הפרק התח'
תוך בכ"מ שיחתוך או נשבר, כשרה העוף
או הבהמה. ואין חשש צ"ה שם, וכן חסר או
יתיר אין אוסר שם. בין התחתון לפשייך, יש
אוסרין ויש מתירין, ואנו נוהגין להחיד שם אם
נחתך הפשייך עצמו, אם נחתך הנהגד ונשבר, לט"ז
בסי' נ"ה, א', פוסק כרמ"א, דלא מטריף שם
החיתכת רגל. והש"ך שם אוסר משום חתיכת
רגל. ואם נחתך לפנינו בסכין, דאין חשש משום
גירדין, ונקשר ונתרפא יפה שא"ש, יש להתיר,

כיון להטרפות מצ"ע, ואם נשבר בכח יש לחוש.
בצ"ה לא מהני שאש"י כש"ר ומ"מ לאחר
הקשירה מהני י"ב חורש; ובין פשייך לשוק,
אף לרמ"א אם נחתך שם טרפה מטעם חתיכת
רגל, ואם חזרה ונתרפא יפה העור ובשר שלם.
בבהמה יש להכשיר ע"י בדיקת צ"ה, ובקיאין,
ועוף הגס כמו אינדיק ואווזא, יש להקל
בהפסד קצת ע"י בדיקה, ועוף הדק אין אנו
בקיאין, ואסור אף בה"מ, ולמעלה מחצי עצם,
או אצבע בקוף, אין צ"ה ונשבר ואין ריעותא
בעור ובשר כלל אין להקל, אם לא בה"מ וראות
עיני המורה, וחזר ונקשר, אף שאין יפה הש"ך
צידד בסי' נ"ה להקל אף באין ה"מ, ואם יש
ריעותא בעור ובשר בלא נקשר יפה, אף
בה"מ אין דאוי להקל, ומיהו אין גוערין בו
למאן דמיקל בה"מ וצורך גדול, ובנקשר יפה,
אף בלא ה"מ שרי. אבל לא נקשר כלל, ויש
ריעותא, חוששין לדעת רש"י, אף לצורך גדול
אין להתיר, ובפעם חקולית נמי דינא הכי,
זולת סמוך אצבע לגוף, אף נקשר יפה לא
מהני, דחשש איעכל ניביה, ובה"מ יש להתיר
אף שרואה שנפסקו ניביה, אלא לא נתעכלו,
אבל בשף, אפי' רואה שנפסקו אין להקל
בה"מ, אבל אם לא נפסקו, יש להקל בה"מ.
ורין נשמט הגלדי, דינו כנשבר, ובעיני עור
ובשר חשופי, כמ"ש רמ"א בסי' נ"ה כו', דלא
כש"ך שהשיג עליו, ע"ש (פמ"ג).

א ח ל בשר תאווה ר ח ל

שהבדרים והמעשים שהיה נחשב להם לאשמות וזדונות, מקבלים התיקון הנדרש, ונעשו זכויות, כלומר מעשים
יותר טובים ומתוקנים. לא כן במי שאינו מוצא חסרון במעשיו ונחשב בלבו לצדיק, לזה אין לו מה לתקן ועומד
תמיד במדריגה אחת נמוכה, ואין יכול להגיע למדריגה של התפתחות והשתלמות כהנ"ח הרואה חסרון לעצמו.
וכן הוא מתחייב טעם הדברים, בדברים גשמיים והן בדברים רוחניים, שכל דבר הרוצה להיות בבחינת "הולך",
ללכת לפנים או להגביה את עצמו למעלה, מחויב להתרגל מבי' כוחות נגדיים, וזה יביא אותו לידי עליה ממגביו
הקטנה כנאמר לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, ונאמר עוד בחז"ל, כל הגדול מחבירי, יצרו גדול ממנו.
כלומר, הסיבה לזה שאחד גדול מחבירו הוא, מפני שיצרו (טמפרמנט) גדול ממנו משל חבירו, והוא נמצא תמיד
בגדר של התרגלות המעורר בקרבן אל הרוח הקודש, ומביאו לידי התרוממות, להיות נמצא תמיד בגדר של
"הולך" בדרך ההתפתחות, להביס אל העבר להכיר את החסרונות, ולעשות בהן תיקון בתשובה שלימה. וזה לא
ימלט רק אם יתרחק כפעם בפעם ממקומו, כי החסרונות נראין דק מרחוק כידוע, ויש לומר שוהיה הכונה של
חיבת "תשובה", כשמרחק ממקומו ושב להביט אל העבר להכיר את החסרונות וטעותיו שלא
הכיר בהן קודם. לא כן מי שנחשב בעיניו לצדיק, הוא בבחינת "עומד" על מקום אחד, בניגוד לחוק ההתפתחות
שהוא הגדר של "סור מרע ועשה טוב", ממיה, הבחינה שכל אחד ואחד צריך לעמוד בה בכל עת ובכל שעה,
והוא המדריגה הגבוהה של הבעל תשובה התמיד, שהצדיק גמור אינו יכול לעמוד בה, כי העומד אינו
יכול להיות חוזר בתשובה, רק עומד נקפה ואינו חוזר ממקומו. לא כן ההולך, שיצרו מתגבר עליו בכל יום
ובעזרת ד' הוא מנצח את הכח החזק הוה להיות עילת העלות להתעלה ולהתרומם על כנפי הדמיון והחזיון,
וסבת הסבות לחזור ולשוב ולהכיר את הזדונות והשגגות, ולהפך אותם לזכויות, והוה שמדומם בקרא, "כי אין אדם
צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" (קהלת) כלומר, מי שחושב בדעתו שהוא צדיק ואינו חוטא הוא טעות,
כי אין מציאות לזה. רק כל אדם צריך לדעת כל ימיו שאין עוד שלימות במעשיו, ויחזור לתקן אותם. ועוד מכיון,
שאין אפשרות בעולם הארצי הגשמי הוה לבוא לידי המדריגה של התפתחות והתרוממות, רק ע"י ההתעוררת

סימן נז.

דין בהמה דרוסה מתיה הדורסת, ובו כ"א טעמים.

(א) דרוסה. אם יש דריסה בחיות ועופות טהורים. בבהמה טמאה. דריסת ארי. הזאב. חתול, נמיה. שועל. כלב. טעם של דריסה. דריסה בשאר חיות טמאות. דב. נמר. (ב) דריסה לעופות בבהמה. הנץ. (ג) דריסת הנץ. גם, טלקין. נשר. ברדלס. טחור. (ד—ה) חתולים הנכנסים ללול תרנגולים. הכהן. למכור לעכו"ם. מניח ידו עליו. הוא שותק והם צוחים, בנכנס ללול. למכור לנכרי. (ו) דרסה ברגלה. נשכת. דריסה ברגלי אחרונים של חיה. דריסה בשן. (ז) דריסה שלא מדעת. (ח) דריסה לאחר מיתתה. בא לפנינו, וצפורן תחובה בו. (ט) ספק דריסה. ארי בין השחורים, במקום רחב. עופות רחב. בכלוב. בקעה בבהמות. חצר רחב מוקף גדר. דיר בעופות, בעוף הדורס. עוף דורס שנכנס לכלוב. הוא שותק, והם שותקין. הוא והם מקרקרין. חתך ראשו של אחד מהן. הרגו ולא חתך. נמצא למחר מתה. פצע אחד. הרג א' ואח"כ דרס או פצע. נמצא מקצתן נדרסים. הרגם שנים או יותר. ב' זאבים. וב' כבשים הרוגים. ב' זאבים, וכבש א' הרוג. (י) חתול נכנס ידו לכלוב, וקטע ראש אחד. (יא) בן תרבות שדרס. (יב) ספק אי שחק או צוח. (יג) ספק נכנס הדורס. בא לפנינו, מפעם דם. (יד) ארי בין השחורים, וצפורן ארי תלושה בגבו. צפורן באי והבי הרוג. נמצא צפורן במקום רחב, ונמצא ג' נדרסין. (טו) בדיקה בדריסה. אם אנו בקיאים, לדעת המחבר, אם בודקין, בודאי דרוסה. (טז) סדר הבדיקה. זמן הבדיקה. (יז) אם יש תקנה לבהמה שנדרסה. (יח) תקנה שהיה. אם להתיר בדיקת הקפה. שהיה בעוף. אם אנו בקיאים בבדיקה, בכל מקום שצריכין בדיקה. כמו בדרוסה, נפולה, שבורה, בדורות הללו. אם חיישין בשהיה לתקלה. שהיה לוואי טרפה. לוואי דרוסה. בפלוגתא ודבוחתא, אם י"ב חודש מכריע. ברוב מטרפין, ומיעוט מכשדין. (יט) בדיקה בצפירים קטנים. להשחות הרבה נדרסים. (כא) למכור דרוסה לעכו"ם.

בהגהות הטור, דבהמה טמאה אין לה דריסה, וזה נלמד מדכתב הט"ז, חיות ועופות דוקא. עוד כתב בהגהות ב"י, נ"ו, כסו רגלי הדורס בפספס, אין מטיל ארס. וגדולה מזו כ' הפרישה, ט"ז, דאם ניטלו צפרנים, אין מטיל ארס. ומ"מ יראה לי, דוקא אם ניטל כל הציפורן, הא ניטל עד הכשר, מטיל ארס. ודע טעם דרישה, שהאדם סופו ליינק בני מעיים (פמ"ג). ואף ודאי שדרס לא הוה אלא ספק, שמא לא הטיל ארס, כמו דרישה, ודאי או ספק שיתבאר ס' ט"ו. ונ"מ בלא נודע עד שנתערב, ובה"מ, ולקמן יבואר (משבצת זהב, א'). הזאב אין לו דריסה בבהמה גסה,

(א) דרוסה (פ"י) הדריסה היא חכאה שהכה החיה או העוף בצפרניים טרפה. ולא כל חיה ועוף שווים בדריסתן, אלא מעלות מעלות יש. כיצד, הארי יש לו דריסה אפי' בשור הגדול והגסה שבחיות (מחבר). דרוסה פ"י מי שיש לו ארס מכה בצפרנים ומטיל ארס ושורף בו (ט"ז). הנה דרוסה הנזכרת, לא מה שאמר, כל עוף הדורס טמא, דהתם פ"י שאוכל מחיים כו' וכאן הפ"י שמטיל ארס. וכל חיות חיות ועופות טהורים אין להם ארס ואין דורסין ב"ח בשם תוס'. וכהאי גוונא

אחל בשר תאווה רחל

והתרגשות של כוחות הטבע הגסות שבאדם בבחינת חטא ולגותו אח"כ לצד הנכון והטוב. בבחינת שנאמר אצל דוד המלך, "חשבתי דרכי, ואשיבו רגלי אל עדותיך" (תהלים) כלומר, היה מטעה את היצר שהולך לעשות צרכיו הטבעיים הנשמיים קרוב לעבירה, ואחר ההתעוררות והתרגשות היה משיב רגליו ללכת בדרכי ד'. כמרומו במדרש, "רגזו ואל תחטאו", ר' יעקב בר אבהו אמר, ארגזו יצרן ואל תחטא. ורבנן אמרו אכעיס יצרן ולא תחטא (מדרש רות, פ"ח). ונמצא עוד, "לרוד יצרני", זה הרודה ביצריו, ולגבורה, זה המתגבר על יצריו (סנהדרין, ק"א). וי"ל הכונה בזה הרודה ביצריו היא מרגלת צדיק שהיא רק מחליש את יצריו ואינו לוחם עמה. והמתגבר על יצריו, הוא הכעני המרדני את יצריו ולוחם עמה ומתגבר עליו להשיבו לצד הטוב, ויש, שהיה כוחות החטא ממש לכונה זו, כנא במפרשים, שזה

חול נמיה ושועל. אין חתול. נמיה. שועל. להם דריסה בכבשים גדולים, אבל יש להם דריסה בגדיים וטלאים, וכ"ש בכל העופות. חולדה אין דריסה בבהמה כלל, ואפי' בגדיים וטלאים. אבל יש לה דריסה בכל העופות. אפי' בגסה שבהם. כלב אין לו דריסה כלל כלב אפי' בעופות, ואם ניקב עד החלל, דינו כקוף שניקב לחלל (מחבר). שנתבאר בס' נ"א (ש"ד). ועיני באות ג' דינו. ואם בשן ניקב, אם הוא רחב יש לו בדיקה כמו בקנה רחב המבואר בסימן נ"א (שפ"ד). שאר חיות טמאות, כל שאינה גסה חיות טמאות מהזאב, אין לה דריסה בגדולה שבדקה, ככבשים ועזים, אפילו הוא גסה כזאב, אבל יש לה דריסה בגדיים וטלאים, וכ"ש בעופות, ואם היתה גסה מזאב, דינה כזאב, ויש לה דריסה בדקה אבל לא בגסה, ואפי' הוא גדולה כארי. היתה גסה יותר מארי, הרי היא כארי, ויש לה דריסה בכל (מחבר). ויש מחמירין עוד, דכל שהיא מזאב ולמעלה, יש לה דריסה אפי' בבהמה גסה, ויש לחוש לחומרא דכ. נמר. (רמ"א). אבל זאב עצמו לא, וגם יש להחמיר בדב ונמר דרסי בבהמה גסה. מיהו למכרו לעכו"ם. פשיטא דשרי. ודוקא לחומרא חיישינן ולא לקולא.

אפי' בקטנה שבהן, כגון בעגלים, אבל יש לו דריסה בדקה, ואפי' בגדולה שבדקות כגון כבשים גדולים (מחבר). כיון דהרבה פוסקים אוסרים בזאב אפי' בבהמה גסה, לפ"ז היכא דאפשר למכרו לעכו"ם בלא הפסד, יש למכרו, ואסור לשחור (ש"ד). גם בעגלים יש להחמיר במקום שאין הפ"מ, ולמכרו לעכו"ם, אף ע"פ שצריך לזלזל קצת מדמי המכירה, חייב למכרו, הואיל ובלא"ה יש פוסקים אוסרים בזאב אפי' בגסה (שם). ומיהו בה"י כתב המנהג לאסור באכילה, וכ' בל"י, א', דאם ידע הקצב וקנה, יש לקנוסו אף לאחר שנשחט, והוה ה"מ ע"ש. ודאי למיגרד מילתא, ראוי הוא, ומ"מ ספק דריות הזאב יש לצדד ולהקל. עיין מה שכתב ט"ז (שפ"ד, א'). והנה בספק דריות הזאב, היה נראה להקל, דהוה ס"ס, שמא הלכה כמאן דמיקל, ושמא לא דרים כו', ומ"מ מאחר שהש"ד היקל בה"מ, יש לצדד ולהקל באיפשר בספק דריות הזאב, וכעת צ"ע בזה. מעשה בגוי שמכר פרה לישראל והיה בה חבלה בגופה, ושאלו אותו ואמר, שתזאב פגע בו יותר משלש שנים, אם רשאי הישראל ליקח הפרה לעצמו או אסור כו', ומיהו אם כבר לקחה והגוי אינו רוצה לחזור, ויש ה"מ, כדאי ה"ט ושאר אחרונים המתירים בדרושת הזאב בה"מ, אבל לא בענין אחר (מש"ז, ג').

אחל בשר חזוא רחל

היה כחנת חטא של אדם הראשון, שלא היה חפץ להיות עומד רק הולך, והכחנת באזמרו אשר יעשה טוב ולא יחטא, מכתן על העשיה הגסה המחויבים בטבע במעשה האדם כאשר הוא אדם יסודו מעפר, הסיבה הראשונה להביא את האדם להתעוררת, למה הדבר דומה לאש הנעשה מדברים גסים ופשוטים כמו עץ וגחלים הניתן תחת מכוונה של מים שממנה זורם וזרם של רוח המניע את המכוונות השונות שמהם נברא הכח של אש החשמל וכדומה, שהגם שהסיבה הראשונה היתה הכח של אש גס ופשוט, אבל הסיבה השנייה כבר היתה לכת של אש ממדינה כת גבוה ביותר, והסיבה השלישית הבאה מכת אש החשמל כבר הניעה למדינת יתר גבוה מעל גבוה להוציא כת גדול של אש כזה של קיעת האטום, כן חלול העילות וסיבות הסיבות של כת האש הנמצא כאדם, שצריך להתחיל כגדר של רחיתות אש גס ופשוט, כדי להשתמש בו אח"כ לדברים גבוהים ונעלים, וזה הוא שמכניז באזמרו יחטא בגדר של יבשחא יחמתי אמרי (תהלים), כלומר העשיה הפשוטה הסיבה הראשונה הנחשבת לחטא אם אינם משתמשים בה לדרך יותר גבוה, אבל לא יעלה על הדעת שרוצה לומר חטא ממשי, כי זה לא רק שאינו נקרא צדיק, אלא הוא בדרך רע ר"ל, וכמבואר בחז"ל, אמר ר' יוחנן, כל הנביאים כולם לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה, אבל צדיקים גמורים (ישעיה, ס"ד) עין לא ראתה אלקים וולחין, ופליגי דר' אבהו, דאמר ר' אבהו, במקום שבע"ת עומדין, אין צדיקים גמורים עומדין, שגא (ישעיה, נ"ז) שלום שלום לרחוק ולקרוב כו', ור' יוחנן אמר לך, מאי קרוב, שהיה קרוב לעבירה ונתרחק ממנה (ברכות, ל"ד), ולא מירי בחטא ועבר עבירה בפועל, דא"כ לא היה קרי ליה קרוב לדרך עבירה, אלא דר"ל, שהיה קרוב לפי מחשבתו לעבור עבירה, ונבר על יצרו ולא עבר, והיינו בעלי תשובה ממחשבתו כו', ודואי בזה שגבר על יצרו, סבר ר' אבהו כי יש לו מעלה יתירה על הצדיקים גמורים שלא היה בהן הסתת היצר כלל כו' (מהרש"א), ובדרך זה של בעלי תשובה מונח היסוד להתפתחות ולחידוש העולם, שאין העולם קיים בלעדיו, ומטעם זה נבראת התשובה קודם בריאת העולם, כי אין העולם ראוי לבריאה בלעדיו, ונחשבת לאחר מהתריב מצות לשיטות הרמב"ם, שלכאורה יקשה הלא לאו לא אדם מחויב במצוה זו רק הבעלי עבירה, ולדברינו נראה, כי הכל חייבים בחשובה, כלומר לחזור לאחוריו ולבדוק במעשיו להביא בהם

שלמעלה ממנו. ונשר דינו כגס. ש"ך). שיש לו דריסה בכל העופות (רמ"א).

כלוב מלא עופות. ונשמע ברדלס. טחור. קול צעקה בלילה, ואומרים שהיה ע"י ברדלס שקדין

טחור. והעלה הב"ח דטחור יש לו דריסה כמו חולדה. דבפסחים חשיב חולדה וברדלס בחדרי. אלא דהיה ספק שמא לא על בכלוב, אף שהיה באותו חדר. מ"מ לא על מקרי, כיון שכלוב הוא מוקף בפ"ע בקנים (פמ"ג).

(ד)

לחציל הנדרס כל אלו שאמרנו שיש להם דריסה. בין אם באים להציל הנדרס ממנו. בין אם אין באים להצילו (מחבר).

(ה)

חתולים בלול יש אומרים, שעכשיו נוהגים תרנגולים חיתר בחתולים הנכנסין בלול של תרנגולים. ואעפ"י שהיה

דאוי לחוש בדבר, סמכנין על שחתולים שלנו הם בני תרבות. וכל שלא הכהו אין חוששין (מחבר). משמע, אבל הכהו, חוששין. ומהרשב"א משמע, דוקא ברדף והכהו, מ"מ אין להקל בהכאה גדידא, וצ"ע לדינא אם מותר למכור לעכו"ם משום ס"ס, שמא לא יחזור וימכור לישדאל, ואת"ל יחזור שמא לא היה דורס אלא דרך שחוק (ש"ך).

ויש אומרים, שכל שאינו מניח ידו עליו דרך הכאה, אלא שעומדים וא"ו ומניח ידו עליו, ודאי דרך שחוק בעלמא הוא. וה"ה בנכנס בלול של

כגון לענין כיסוי הדם. דקיי"ל שהוחט את הטדפה פטור מכיסוי, וכן לענין מתנות, אם הפס הכהו אין מוציאין מידו, וזה ברור (ש"ך). וכנ"ה בהגהת ב"י, י"ג, כתב, לחומרא, היינו מצד החומרא ולא מן הדין. והלכך בה"מ שרי באכילה בדב ונמר (פמ"ג).

(ב)

דריסה לעופות כל העופות אין דריסה להם בבהמה, אפי' בגדיים וטלאים. חוץ מהנץ שיש

לו דריסה בגדיים וטלאים (וכ"ש הגס, שיש לו דריסה יותר מהנץ. ש"ך). והוא שיקוב בצפרנו לבית החלל, שאז מטיל ארס (מחבר). דלא גרע מקוץ שניקב לחלל, וקצרתי כאן, כיון דאנן לא בקיאין בבדיקת דריסה, א"כ יש להסירף בכל ענין. ועיין לקמן ט"ו, דאפי' באותן מקומות שאין נקיבתן במשהו, דריסה פוסל במשהו, דאסר שורף בכולו (ש"ך).

(ג)

דריסת הנץ הנץ יש לו דריסה אפי' בעוף גדול ממנו. ובלבד שיהיה מן הדק כתורים ובני יונה. אבל לא בתרנגולת ושלמעלה הימנו. ודוקא בגדולים, אבל בקטנים יש להם דריסה (מחבר, רמ"א). ושאר עופות הדורסים, יש להם דריסה בעוף שכמותם, (אפילו אותן שלמטה מהנץ, יש להם דריסה בעוף שכמותו. ואותן שלמעלה מהנץ, דינו כנץ ממש, דדרסי אפי' בעוף הגדול מהם. מיהו היינו דוקא במין העוף הדק דומיא דנץ, כן פסק רש"ל. ש"ך). אבל לא בעוף שהוא גדול מהם, חוץ מן הגס שקדין פלקין (וכ"ש אותן

אחל בשר תאזה רחל

חיקון מצד אחד. וללמוד לדעת מלאכת מחשבת בחכמת הנטיה והסיכוב בכוחות הטבע שבקברו לחחור אותם בחשובה לצד הטוב והמועיל בדרך ההתפחות לנקודת התיכונה של שלימות בבחינת, חשבתי דרכי, ואשיבה רגלי אל עדותיך מצד שני, ולזה נחץ ומועיל הסייעות דשמיא, כמרמז בחז"ל, יצרו של אדם מחנכו עליו בכל יום ויום, ולולי כן בעדו לא היה יכול לעמוד בו. כשלאורה תמוה, א"כ בטלה הבחירה, אך הכוונה, שאין הקביעה עוזרו לבטל את היצר מקברו, רצון לו חכמה ודעת איך לנטות את הרגש והתאוה הזאת לדברים המועילים.

ובדורות הקדמונים, בימי הנוער של האנושיות, שלא היו עוד מפותחים ביותר, לא ידעו מחכמת הנטיה והסיכוב של כוחות הטבעיים לצד הטוב והמועיל, התגברות כוחות הטבע הביאני עליהם צרות צרורות רבות ורעות. והקלימקס של ההשתתות ורשעות בעולם מחיי ההפקר, הגיע בהימים של יור המבול, שהשחית כל בשר את דרכו של הארץ, עד שלא היה כבר שום אופן המציאות של קיום וחיים בעולם. כי כל העולם היה נמצא בגדר של חיות רעות וטורפות, איש כל הישר בעיניו יעשה, בלי שום הגבלה בכוחות הטבעיים הפראים שבקברו, ואיש את דעהו חיים בלעו, עד שנגמר ברעת

ההשגחה לעשות קץ לכל בשר, לברור להם מיתה יפה בהבאת מבול של מים לעולם. ומכל האנשים בימים ההם, לא נמצא דק אחד שהשפעתם הרעה לא הגיע ללבו, ונבחר מההשגחה להניחו לחיים, כמרמזו בשם "נח", ולנטות ממנו עולם חדש, להיות ממשיך את מין אדם, אחד המיוחד מבעלי חיים המדברים. ואחר דור המבול, הגס שלא נשאר דק איש צדיק אחד ובניו בלי שום השפעות רעות מבחוץ, רצון ההשגחה היה להביא קצת שינוי עירובין בחיי האדם שלא יחזור על הראשונות בדורות הבאים, כי יצר לב האדם רע מנעוריו. ואם נח היה איש

הרי זה כשר (מחבר). שהארס עם נטילת צפרניו הוא זורק (ט"ז). ואפי' האדים הבשר נגד המעיים ל"ה. כמו דלא חיישינן בעלמא כד לא מספקינן בדרוסה כלל (ר"ן, ש"ך, ט"ז). שלא הוציא צפרנו כו'. דבשעת נטילה מטייל ארס (ט"ז) לא דוקא. אלא ה"ה נשאר הציפורן בשעת שמוט כו'. ומ"ש המחבר אם בא וצפורן תחובה חוששין שמא דרס וחזר ודרס. היינו ציפורן עם היד. הא ציפורן לחוד, בלא"ה אסור וכאמור. כתב הפר"ח כו' שאם בשעת יציאת נפש של דורס שמוט ידו. אין לו כח באותו השעה להטיל ארס. ואם התחיל למשוך קצת הציפורן והומת. טרפה. דמתחילת המשכה מטייל הארס, ולא דוקא בסופו. ע"ש (פמ"ג).

תחוב בו צפורן בד"א, כשראינו מתחילה ועד סוף, אבל אם בראש צפורן וצפורן תחובה בו, חוששין שמא דרס וחזר ודרס (מחבר). ומיירי שהיה שם היה או עוף הדורסים, אבל בלא"ה אמרינן דהצפורן בא לו מעלמא (ט"ז). ולמעשה ראוי להחמיר, דבשליפת יד, אף שהצפורן נשאר, אסור. וכן הלכה (פמ"ג).

הצדים בעופות הדורסים ולפיכך אותם הצדין בעופות הדורסים, אפילו שחטו הנדרס קודם שהסיר צפרנו, אסור. שכן דרך שמכה בו כמה פעמים עד שיצדנו, ואפי' ראינו שלא דרס אותו קודם לכן, חיישינן לית. לפי שלפעמים כשהנץ רודף

חרגולים, והוא שותק והם צוחים, ולא ידענו אם הכה בהם. ובכל אלו יש היתר למכור לעכו"ם, ויותר טוב להמיתם תחילה (ט"ז). ולפי זה בחתולין שלנו שצולין מבחוץ, עיין ב"י ופוסקים. יראה דאסור למכור לש"ך. ולט"ז שינן, דהם בני תרבות אמרינן דרך שחוק היה. ומ"מ לא ידענא על מה סומכין העולם, דכמה פעמים מכה דרך רדיפה, ודאי אסור אף למכור וכאמור (פמ"ג).

(ו)

דריסה ברגלה: נשכה; אין דריסה אלא ביד ובצפורן, אבל דריסה ברגלה ונשכה בשינה, לא היה אלא כקוץ בעלמא (מחבר). לאפקי רגלים אחרונים של חיה. אבל עוף דאין לו אלא שתי רגלים, לא שייך לפלוגי ביה, וחזרס ברגליו (ש"ך). ולא נאמרים, כמ"ש הפרישה, דאין דריסה אלא ביד, אחיה קאי. וה"ה שן אין בו דריסה (פמ"ג).

(ז)

דריסה שלא מרעת אין דריסה אלא מדעת הדורס, אבל שלא מדעתו, כגון שנפל עליו דרך מקרה, ונתחב בו צפרנו, לא הוה דריסה (מחבר). וה"ה אם היה הדורס ישן, והכה בהמה שלא מדעת (ש"ך).

(ח)

דריסה מחיים אין דריסה אלא מחיים של הדורס ונדרס, כיצד הרי שנעץ צפרנו בנדרס, ועד שלא הוציא צפרנו, הומת הדורס, או חתכו ידו או נשחט הנדרס,

אחל בשד תאוו רחל

צדיק מי יודע שגם בניו יהיו צדיקים כמוהו בדורות הבאים. ונגמד בהחלט שלא טוב היות האדם לבדו בידו הכחות הפנימיים הרעים מנעוריו כמו שהיה בדורות הראשונים עד דור המבול, שהיה האדם בגדר של הפקדות בלי שום חסות ומגן בפני האויב הפנימי. וניתן להם לשמידה את השבע מצות, הידועים בשם "מצות בני נח", השמידה הראשונה נגד הנטיות הטבעיות הרעים האורבים על האדם מנעוריו. מכבואר במפרשים, שהמצות נקראים שומרים המשמרים את האדם בדרכי חייו המסוכנים. וכמדומז בדברי שלמה "תודתי אל תעזובו כו' אל תעזבוהו ותשמרנו, אהביה, ותצרך כו' עשרת תפארת תמגנך" (משלי, ד'). כי נור מצות ותורה אוד להאיר הדרך אשר ילך בו האדם. ומבואר בחז"ל, שהתורה והמצות מגינות על האדם בעידן דעוסקים בהן, וגם בזמן שאין עוסקים בהן. ואומר "לא אוסיף לקלל עוד את האומה כו' כי יצר לב האדם רע מנעוריו כו' (נח). ולכן צדיקים טיפלו וחינוך להביא תיקון בהודגה להסיר הרע מיעד לב האדם הנטבע בקרבו, ע"י מצות וחוקים שונים הנחשבים כעין עצות טובות איך להשתמש בדגש הפנימי למעשים טובים וישרים. ובפסוק הנזכר, נגלה הסוד והונח היסוד לצורך הדבר של נתינת המצות, כי יצר לב האדם רע מנעוריו, ונתינת המצות לצדק בהן את האדם וכוחותיו הפנימיים הדורשים להתפתחות ותיקון. וההכרח היה דורש היסוד לנתינת המצות

המצאה חדשה, לצדוק הסוגים שבמעשה האנושי הגסים, ולהוציא מהם יקר מזולל, טהור מטמא, אור מחושך בעזרת מעשים המצות. והתחיל שבהמצאה הזאת היא להוציא הניצוצות, התיטמטין הרוחניים דוקא מהקליפה הגסה שבמעשי בני אדם בחיים היום יומיים, ולהשתמש בהניצוצות הקדושות הללו, להביא בהן אור חדש, ורוח חיים שיש בהם יראת שמים ויראת שטא. ואחד שבאנו לידי ההנחה, כי הסיבה שנשבע ד' שלא יוסיף להביא עוד מבול על הארץ הוא, כי יצר לב האדם רע מנעוריו ודורש התפתחות וטיפול רב להשלים את כוחות הטבע ולסבכם לדבר המועיל, וכי נמצא

אחר העוף, מכהו בצפרנו דרך פריחתו (מחבר).

(פ)

ספק דרוסה חוששין לספק דרוסה. כגון אם ראו ארי שנכנס בין השוורים למקום צר, שאינם יכולין לברוח מפניו, כגון שנכנס לידר שלהם (מחבר). ובמקום רחב, אפי' נמצא אחד מהן דרוסה. **מקום רחב** אין חוששין לאינך, ואמרינן לא השיגם, מהרש"ל, מביאו בהגהת דרישה, וכ"כ שאר אחרונים (ש"ך). ואף ה"ב"י יורה לזה, אלא בנמצא ציפורן אוסר אותו השור (פמ"ג). יש מהאחרונים שכתבו, ולא מיקרי מקום רחב, אלא בקעה שאינה מוקפת גדר ומחיצה, אבל בחצר שמוקף גדר ומוקפת אבן בעמדות דגושטין מהדורס אנה ואנה, לא חיישין בחצר רחב, אלא בכלוב שהוא להם מקום צר, וכן כתב ה"ב"ח. מיהו מותר למכרו לעכו"ם, אף בהמה בחצר רחב המוקף, כיון דיש אחרונים מקילין בזה, ה"ל ספיקא דדינא (ש"ך). עיין בל"י, י"א כו', אם סבכו ב' או ג' זאבים עדר בהמה דקה, הוה מקום צר, עכ"ל. ואני לא מצאתי זה ב"ש"ש, אמנם בצ"צ, ק"ה, מבואר ההיפך, חצר גדול שערו נעולים, ומצאו ב' כבשים הרוגים, צידד דלמ"ב הוה מקום רחב. ואח"כ כתב דאין הלכה כמ"ב, אלא מטעם נז רוגזיה, אלמא אף דהו ב' זאבים בבקעה כה"ג, הוה מקום רחב. ועיין חושב מרה"מ מלוכלך, ק"ד, בחצר רחב מאד, והיו כמה זאבים, כתב דהכל לפי רוחב החצר, וכיון שהיה צאן הרבה, הדבר ידוע שצאן אחת יכולה להשטם יותר מהרבה, וגם מזאב א' יכולה להשטם, ולא

מהרבה, הרי שאוסר משום דצאן רבות והרבה זאבים, ובחצר, אף בפקעה, אפי' כמה זאבים לא חיישין כו'. ומה שיש לדקדק בדברי תשובת אלו אבאר באות כ"ח (פמ"ג). ה"ט"ז העלה, דבהמות דוקא במקום שהן דעות בלי מחיצה, ועופות במקום רחב שרי, אף במחיצות שפורחין דגושטין, והוה כגא עאל, כל לביש לא השיגם, ולהתיר למוכרו במקום רחב בבהמות, אפשר דיסכים ש"ך, כ"ד, דמותר למוכרו. כתב הכנ"ה, כ"ג, דרוחב כחצר המשכן מלאה על חמשים הוה רחב, ולגבי עופות הוה דיר מקום רחב כשהדורס חיה, אבל עוף לא, דפורח ג"כ באויר. הנה מה שהקיל כחצר המשכן, אם בנו למ"ש ה"ב"ח לדייק דוקא רעות בלי מחיצה, משמע דאין להקל, ומ"ש להחמיר בעוף הדורס, לשון הש"ע מורה במ"ש עוף הדורס לכלוב או לול שלהם, משמע הא לחצר ודיר אף עוף הדורס שרי, שמא לא השיגם, ולא ירענא ליה להחמיר בהא, ומיהו כשאין הדיר מקורה, גם הוא יודה דאפשר דברחו באויר לחוץ, וזה ברור.

ודע דסבור הייתי לומר כו', אמנם מסתימת הפוסקים משמע, קטע עוף במקום רחב שרי, ולא אסר אלא מכניס ידו לפנים, ומיהו מיירי, שוראי יכול להשיגם אלא ע"י טורה, דא"ה הוה כלא על שמא לא השיגם ביד, ג"ל (פמ"ג).

וכן עוף דורס שנכנס **דורס נכנס לכלוב** לכלוב בלא עוף, או ללול של תרנגולים, חוששין שמא דרס. בד"א, כשהוא שותק והם שותקין, אבל לא אם הוא והם שותקים, או הוא והם מקרקרים, אין חוששין

רחל

בשר תאווה

אחל

נצוצין קדישין ונטמן קרן אור גם בחושך וערפל, נקל להבין הכוונה של סימן הקשת בענן לאות ברית שלא יבא עוד מבול לעולם, והוה שאמר, "את קשתי נתתי בענן" (קושיה המפרשים ידועה). ועיין באבן עזרא שפי' נתינת (קשת) ישימיעני בלקיחת הופעה טבעית זו לאות הברית, לרמוז על חוכן טעם הכמוס בכריתת ברית זה, לפי פי' המפרשים בפסוק בין אלקים ובין נפש חיה, וז"ל, בין מדת הדין וביניהם—כשתבוא מדת הדין בזמן מן הזמנים, כשירצו וישחיתו אנשים את דרכם כמו שעשו בדור המבול, לקטרג עליהם ולחייב אותם בדין אני רואה את האות הזה ונוכח (עיי' רש"י). הקשת ישתמש ללימוד זכות על בני אדם, כי לאחר עמל ויגיעה בטיפול וחינוך יכולים להוציא אור גם מהמעשים המגושמים, וגם ממעשה הרשעים, כמו שרמז מראה הקשת בחשכות הענן. כי חושך מרמז לרשעים, כמבואר (תהלים, ק"ו) תשת חושך כו', אלו הרשעים שבו כו' (ב"מ, פ"ג). ואמר, והיה בעניי ענן על הארץ, כלומר כשהארץ תכסה חושך ע"י מעשה רשע, המחשך את הארץ, ויעלה במחשבתו להביא חושך ואבדון בעולם, אז ונראתה הקשת בענן, לרמוז וללמד זכות כי גם בדבר חושך כענן, נראים קרני אור ויורה, ולרמוז שבהמשך הזמנים של התפתחות האנושית, תתגלה ניצוץ האור גם בלב כל האנשים ויחזרו למוט.

וכשם שהקשת בענן, לא יתן הגחני, רק ע"י השפעת קרני אור השמש, כך לא יאיר האור מתוך החשיכה, רק ע"י השפעת קרני אור וזרוע לצדיק, ונבון להעיר, שכשם שצדיקים להכיר את יתרון האור מן החושך, כך צדיקים להכיר את יתרון האור מן האור, כי אור המאיר הגנוז, הוא האור וזרוע לצדיק הגולה ע"י התורה, אבל כשהרשעים משתמשים

בהרג אחד מהן, דוקא שלא ראינו שדרס עוד אחרים, אבל אם דרס אחרים הרי ראינו שלא נח רוגזיה, וכל מין שבדיר אסור (רמ"א) וה"ה אם פצע אחרים, דחד טעמא הוא, דלא נח רוגזיה (ט"ז). ומשמע, כל מקצתן נדרסין שנמצאים מקצתם נדרסין, אפי' לא ידעין שדרסן אחר שהרג אחד מהם, כולם אסורים (ש"ך). ואם הרגם שנים או יותר, איכא פלוגתיה בין הפוסקים, אי אמרינן דנח רוגזיה או לא, ודעת הט"ז להקל, אם לא בלול של תרנגולים יש להחמיר בכל גוני (ט"ז). ודע, דאם היו ב' זאבים ומצאו שני כבשים הרגים, אפי' למאן דמחמיר, הכא שרינן, דכ"א קטע חד, כן מבאר בצ"צ. ולפ"ז ב' זאבים וכבש אחד חרוג, אסורים כולם דאחד לא נח רוגזיה, ושמא דרס. אמנם כן מה שהחמיר המ"ב אם דרס עוד ולא ידעין אימתי ממ"נ אסור, אי קידם שמא עוד דרס כו' אמת ויציב כו' סוף דבר, ב' זאבים וב' כבשים הרגים, דואי מותרים לכולי עלמא, וכמשמעות הצ"צ ב"י (פמ"ג).

(י)

התולים מנפילים ידיהם לכלוב בד"א שאם חתך ראשו של אחד מהם, מן חוששין לאחרים, דוקא כשנכנס לתוכו ועמד עמהם, אבל כגון אלו החתולים, שעולין על כלוב מלא עוף, ומנכסין ידיהם מנפילים ודורסים, אע"ג דקטעיה לרישיה, דחר מביניהם לא נח רוגזיה, משום הכי דמתוך שהם בורחיהו, אף הוא כועס עליהם (מחבר).

רחל

בשר תאווה

אחל

באור, הם מביאים חושך לעולם. כמבואר בספר וזהר הקדוש בפסוק, ויולן שם בלילה ההוא, כי בא השמש, התחיל להתרעם לפני קונו על דאחעבר מיניה שולטנו דקדושתא, ואחתיב לעשיו (וזהר חדש כ"ז), ופי' ויולן שם, לשון תלונה. כמרומן בחז"ל, והאריך היתה תורה ובוהו, אלו מעשיהם של רשעים, וירא את האור כי טוב, אלו מעשיהם של צדיקים (ב"ד). כמו שראינו, שהרבה פעמים כי האור נעשה למשכול אם נמסר בידם של מורדי אור... וזהו שמתאונן הנביא ואומר הוי כו', שמים אור לחושך (ישעיה, ה'). כלומר, מביאים חושך בעזרת האור. ולא אור, משל לתרנגול ועטלף, שהיו נעצים לאור. א"ל תרנגול לעטלף, אני מצפה לאורה, שאורה שלי היא (ישל לי עינים לראות, ונמצאתי נהנית בה, כך ישראל כו', אבל העכו"ם כו', הרי הוא לכס חושך ולא אור, רש"י) ואתה למה לך אורה (סנהדרין, ע"ט). כלומר, הצדיקים יש להם עינים, ויכולים להנות, ולהיות מהנה לאחרים מן האור, לא כן הרשעים, כי האור שיהיה להם הוא הגורם להרבות את יום ד', למה זה בעולם. וזהו שמרומנו בקרא גר מצוה, ותורה אורי, ר"ל, אורה הגר מביא את הצדיקים לידי עשיית המצוה, וזריחת האור מביאם ללימוד וקיום התורה, לא כן הרשעים, שאין תקומה לעולם רק בהעדר האור מהם. ונאמר בגמרא, דא"ל הווא צדיקי לרבי אבהו, אימתי אתי משיח, א"ל לחי חפי להו חשוכי לתנהו אינשי כו', קרא חתיב (ישעיה, ס') כי הנה החושך יכסה ארץ, וערפל לאומים, ועליך יורח ד' (סנהדרין, ע"ט). כי הפעולה הטובה אינה יכולה להיות בטובה, אם הפועל שהוא הגורם העקרי אינו מניח את חותמו הטוב עליה, כן הוא באור החיים, וכן הוא בכל המעשים הנעשים בידי אדם. לכן הארת האור צריך לבוא רק מהצדיקים ישרי לב. וזהו הוא ההסבר בדברי הכתוב, לא חסור מן הדבר אשר יגיוו לך ימין ושמאל (דברים, י"ז), אפי' אומר לך

(מחבר). בשניהם שותקין, אמרינן שלמא עבדי בהדרי, ובשניהם מקרקרין, אמרינן שכל אחד ירא מחבירו (ט"ז). ואם חתך ראשו של אחד מהם, אין חוששין חתך ראשו של אחד לאחרים, אפי' הוא שותק והם מקרקרין, דאמרינן כבר נח רוגזיה (מחבר). וה"ה חרגו ולא חתך, נמי דינא הכי (ש"ך), וכתב בצ"צ, ק' וק"ה, דבעינן דוקא שראה הואב בעינו שמתה הבהמה, אי כל שמתה אח"כ לא נח רוגזיה, וכ' עוד, דאם מצא למחר מת, חיישינן שמא אח"כ מתה, אבל קטע ודאי אף למחרתו שרי. עוד התיר בסי' ק' בחצר שיהיה הפתח פתוח וסולם מונח ארצה גבוה אמה, והצאן יכולין לקפוץ ממ"ג הסולם, הנה כבקהו, ע"ל. הנה מה שהתיר בסולם אפשר להקל, בין דבלא"ה מ"ב מתיר בחצר רחב, ומ"ש דמצאו למחר אסור, שמא אח"כ מתו כו', מ"ה בה"מ יש להתיר כו' (פמ"ג). ודוקא במשהרגו, אבל פצע אחד מהם, חוששין לכולם, דכ"ש שחמתו בערה בו כשהציל עצמו ולא הרגו (מחבר). משמע אפי' הוא וזה שותקין כולן אסורים (ש"ך). וא"י מה מלמדנו, השתא ציפורן תחובה לו, דאיכא ס"ס לשאר שוורים אסרינן ס"ד, כ"ש כאן כו', ומיהו במקום רחב למתיר ה"ט"ז אותו השור דלא כב"י, יש לעיין ביה לענין היתר מכירה. אבל ודאי נמצא מקום ציפורן, אף במקום רחב, אותו השור הוה ודאי נדרס אף לט"ז, ואיסור המכירה פשוט הוא (פמ"ג) ואפי'

יורה, דדרוסה שכיח הוא (ט"ז). מ"מ הוא כספק עייל, כיון שלא ראינו נכנס (פמ"ג), וכבר נתבאר לעיל, ל"ג, אם מבצע דם בצואר, נוהגים לאסור (רמ"א), אם הקנה שלפניו הוא רחב, יש להכשיר אפי' לידו, דדוקא בנקב משהו לא בקאינו, משא"כ בכה"ג, ועיין סי' נ"א, ב' (ש"ך).

(יד)

צפורן תלושה בכפו ארי שנכנס בין השוורים
ונמצאת צפורן של הארי תלושה ויושבת בגבו של אחד מהם, בין אם הצפורן לחה או יבשה, חוששין לה (מחבר) ואינו דומה למ"ש לעיל שאינו מטיל ארס אלא אחר נטילת הצפורן, והתם הצפורן נשאר מחובר ביד, אבל כאן שנשטט הצפורן ובשעה שנטל היר משם, מטיל ארס (ט"ז). אי נמי הכי חיישינן שמא דרס וחזר ודרס כבסעיף ט' (נה"כ). וכ' ב"י, ומשמע דוקא שראו שנכנס הארי, אבל לא ראו שנכנס תולין לומר שצפורן זה היה בכותל, והו"ס ס"ס, ואע"ג דזה לא מקרי ס"ס גמור, דהא גם בצד הראשון, שאימר לא נכנס ארי, צריך לומר שצפורן זה בא מכותל, מ"מ סמכינו ארובא (ט"ז). ולענין דינא יראה להקל כפרישה וט"ז, וכן משמעות ד"מ רחד ספיקא הוי, ואפ"ה כשר (פמ"ג). כתב הכנ"ה, כ"ט, נמצא צפורן

צפורן בא' וחב' חרוג בא' וחב' חרוג, יש לומר דדמי למ"ב ושם בכותל נתחכך, כיון דקטע נח רוגזיה, ואם נמצא צפורן בהרוג יש לספק, שמא כמו שדרס לזה מקורם, ה"ה לאחר עכ"ל. הנה ברין נמצא צפורן בהרוג יראה להתיר השאד אף בהן צווחים כמ"ש הגהת פרישה, דאי איתא דדרס לאחר מקורם, היה לו להרוג, כיון שעל עסקי נפשות בא, ואין כח ביד הנדרס לברוח ממנו, וע"כ זה פגע בראשון ודרסו והרגו, ונח

דכיון שהוא יכול לדרוס כרצונו, אמרינן כי קטע רישא רחד נח רוגזיה, משא"כ בכלוב (ט"ז).

(יא)

בן תרבות שדרס במה בדברים אמורים שאם הוא והם שותקים מותר, הני מילי דלא חזינו דנגע בהן, אבל היכא דחזינו דקפץ עלייהו כדרך הדורסים, אע"פ שהוא בן תרבות, אסור (מחבר). עש"ך, הראה מקום לאות י"ח, ושם מבואר דאפי' בן תרבות עם הבהמות והכאה בלא רדיפה, יש לאסור לדעתו לאכילה (פמ"ג).

(יב)

ספק אי שתק יש מי שאמר, דהיכא דלא ידעינן אי שתק ואי צוח, אי מקרקרין ואי שתקי חיישינן לה (מחבר). דלא אמרינן חוששין לספק דדיסה, אלא היכי דאיכא ריעותא הא לאו הכי, לא, דרוב חיות בחזקת שאינם דורסים הן (ש"ך). ויש אוסרים בכה"ג, ויש לחוש לדבר ואסור (רמ"א). הטעם, דכיון דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת, אין להקל מספק, ואין כאן ס"ס (ט"ז). למכרה לעכו"ם לכ"ע מותר, ובספר אפי' רברבי מיקל בה"מ (ש"ך).

(יג)

ספק נכנס חדרים והא רחוששין דוקא כשידענו שנכנס הארי, אבל אם הוא ספק אם נכנס או לא, או שהוא ספק ארי או כלב, או שמא בקנה נגף, אין חוששין. ודוקא כשיש לפנינו כלב וארי, או ארי וקנה, אבל אם בא לפנינו מבצע דם, מבצע דם, ולא ידענו במה, תולין במצוי, בין להקל בין להחמיר (מחבר). במצוי שניהם תולין להקל, ובאין מצוי הולכין אחר מצוי, ובזה אף הר"ן

א ח ל בשר תאווה ר ח ל

על ימין שהוא שמאל ב' (סנהדרין, פ"ט). העיקר הוא מי ומי הוא האומר והמגיד, אם הוא מן המיימנים, הוא יכול לפעול על כל דבר שהיה לטוב, וכן להיפך כל פעולתם הוא לרעה. וזהו שאמר אברהם ללוט, הפרד נא מעלי, אם השמאל ואימינה ואם הימין ואשמאליה (לך). כלומר, אם חלך למקום הראוי לפניך, לצד השמאל, ואימינה, ואם חלך אותה לימין, שהוא מקום הצדיקים אלך אני לצד שמאל, כי הצדיק מתקן המקום שהוא נמצא שם, אף אם המקום הוא מקום רשע, לא כן הרשעים, המקלקלים את מקומות הקדושים ומחללים אותם. וההתקדשות למחנה שכינה שמתקדשים הוא רק לקבל מהו תועלת גשמית. כמדומה בחז"ל בפסוק, וגם ללוט ההולך עם אברהם היה צאן ובקר ואהלים (שם), מי גרם שהיתה לו זאת, הליכתו עם אברהם (חז"ל, רש"י). אבל אם הם מקבלים תועלת לעצמם, מביאים נזק לצדיקים העומדים עמם, כי השכינה מתרחקת ממקום הוה, כמבואר בקרא ויד. אמר אל אברהם אחרי הפרד לוט מעמו (לך). כל זמן שהרשע עמו, היה הויכוח פורש ממנו (רש"י). והוה ובר ידוע בכל המקומות וכלל המונעם, כי הרשע מחרים לבוא בגניעה עם המשמשים בקודש, בבחינת כל הנוגע בהם יקדש, ודבר זה מביא נזק גדול להאנשי קודש, כי הם רוצים לצבוע את עצמם במראה טהור, וצריך להתרחק

ואפילו ודאי דרוסה יש לה היתר בבדיקה (מחבר). אם רק ראינו שדרסה, אפילו אין מקום הדריסה ניכר מבחוץ, מיקרי ודאי דרוסה, ודלא כהב"ה. מיהו אפי' ניכר מקום הדריסה מבחוץ, יש לה בדיקה לדעת המחבר, וקצתני משום שאין אנו בקיאי, ואוסרים בכל ענין, כמ"ש בס' י"ח (ש"ך). ומיהו בהאדים מבחוץ, יראה דאין להקל בשעה י"ב חודש, דהוה ודאי טרפה כו' (פמ"ג).

(טז)

סדר הבדיקה כיצד היא הבדיקה (לדעת המחבר, כי לדעת הרמ"א אין אנו בקיאי ואין נ"מ) שוחטין את הנדרס ובודקין כל החלל שלו מכף היד (בשביל צומת הגידין) עד הקדקד. (והרוקח כתב, שצריך לבדוק המה, ש"ך. ונ"מ לדינא באי ראינו שלא הכה כ"א בקדקד דא"א בקיאי, וטרפה, פמ"ג) אם נמצא כולה שלימה מכל מיני טרפות, ולא נמצא בה רושם הדריסה, הרי זו מותרת (לפי דעת התוס' הבדיקה היא לאחר זמן הבדיקה שחיתה, אבל דעת רש"י, דהבדיקה היא מבחוץ בעודה בחיים, ולדידן אין נ"מ, ש"ך). ואם נמצא בה רושם הדריסה, אסורה. איזה רושם הדריסה, שיאדים הבשר כנגד בני מעים (וה"ה כנגד

רוגזיה, אמנם הדין הראשון יש בו מהחקירה רע"כ לא אסר שמואל, אלא דאמר לו הכי והכי וחייש לס"ד, משא"כ הכה דאיכא סברא טובה, דאי איתא דמהארי בא, היה לו להרוג, כיון דעל עסקי נפשות בא, אלא בהרוג פגע תחילה, וצפורן זה מכותל היה, וכדאמר, ועיי' תוס' ר"ה רוב חולין נ"ג. ולדינא כה"ג בדין הראשון (פמ"ג). (בצפורן תלושה בגבו דלעיל) ואפי' אם הוא שותק והם שותקין, וכ"ש אם מקום הצפורן או חמש צפרניו שמוטות מגבו, ולא לזה בלבד חוששין, אלא לכל השוורים שבדיר (מחבר). זה קאי ג"כ אשניהם שותקין, והעיקר דבמקום רחב, אפי' שלשה נדרסין אותו שהצפורן בגבו, מותר, דהצפורן אתי מעלמא, ומ"כ אם נמצא ג' נדרסין, יש להתיר השאר, ואינו דומה לתבשיל שנמצאים בו ג' תולעים, דאסור, (ס' פ"ב) דהתם אמרינן דודאי טבע של ירקות זה לגדל בו תולעים, משא"כ כאן, שכל בהמה יש לה חזקה טובה בפני עצמה, ומה יזיק איסור של אחד לחברתה (ט"ז).

(טז)

בדיקה לדרוסה הא רחוששין לדרוסה, היינו שלא להתירה בלא בדיקה, אבל אם בודקה ואינו מוצא בה רושם, כשרה.

רחל

בשר תאוו

אחל

מתם. וזהו שאמר אברהם ללוט, הנה נא מעלי, כי השכינה מתרחקת ממחנה זו, כמבואר לעיל. כי בתעורבות כזאת אם יאחזו זמן רב נעשה בלבלול העירוכין ולא ניכר מי הוא מ' איהו, אברהם ואיהו לוט. כמבואר בחז"ל, שהיו הכל אומרים שקסלטר פניו של לוט דומה לאברהם.

מבוא למאכלות

תנו רבנן בשם ר' שמעון ב"ה, הככר והמקל נתנו מכורכים מן השמים, אמר להם, אם שמתם את התורה הרי ככר לאכול, ואם לאו הרי מקל ללקות בו. היכן הוא משמעו של דבר, אם תאכו ושמעתם טוב הארץ תאכלו, ואם תאמנו ומריתם חרב תאכלו (ספרי, עקב).

נכון להעיר בדבר הידוע, בשני הדברים הנחשבים להיות מהגורמים הראשיים, האחראין בעד קלקול וחורבן בחיי החברה בכל דור ודור, ואלו הן: מלחמות הדת, ומלחמות המפלגות, בחיים החברותיים על המחיה ועל הכלכלה.

השני מיני מזונות, מזון הגוף ומזון הנפש, הצריכים תיקון לשם קיום העולם ואושר החיים. התקנה הראשונה מצינו בראשית הדברים של עשרת הדברות, שם נאמר, "אנכי ד' אלקיך כו'", לא יהיה לך אלקים אחרים, ונחשב להם למלחמת מצוה כירע, ובמניעת ההקדמה של האזהרה דמים בעולם הנשפך כמים, ונחשב להם למלחמת מצוה כירע, ובמניעת ההקדמה של האזהרה הזאת על אחרות אלקות, לא יתכן האזהרות האחרונות של רציחה גניבה ניאוף וכדומה. כי במלחמת הדת יש היתר על כל הדברים הנזכרים, ונחשב עוד למצוה. ומכאן תשובה ברורה אל התועים בדרכי החיים, וטועים לאמור, שבתחילת הדברות נזכרו דברים הנוגעים לו כביכול. ולדברינו, ניכרים דברי אמת שהכל נאמר רק לשם טובת האדם עצמו.

ומפני שכל אושר החיים תלוי בתיקון של שני הגורמים העקרים הללו, אבות אבותינו, כרחם אב על בנים, היו דואגים על זה, ובכובר ראש ושימת לב, היו נותנים ראשם ולבם בהלכה

מעשה אבות, סימן לבנים.
אחדות חבורא, חיי החברה.

מהני י"ב חודש, כיון דמהני בדיקה (ש"ך).
 ור"ל דלא הוי ודאי טרפה, וצריכין
 לידח אנו לידע איזה דריסה טרפה ודאי,
 ואיזה ספק, דמהני י"ב חודש. הנה
 אם האדים בשר בפנים, לא מהני מה ששהה
 י"ב חודש, דזה ודאי טרפה. והאדים בחוץ,
 לרש"י הוה ודאי, ולתוס' והמחבר הוה ספק,
 וא"כ בהאדים בחוץ ולא בפנים, ושהה י"ב
 חודש, יש לכאורה להחרי, דהוה ספקא
 פלוגתיה דרסותא. אמרינן ג"כ אי חי, הלכה
 כמתיר, כמו שם הש"ך, מ"ח. וה"ה ליה
 מהני, וכ"ת דאיפשר שתלד, דהארס סופו
 לחלול ולשרוף תוך י"ב חודש. ומ"מ לע"ע,
 צדיין בריאה היא, ויכולה שתתעבר ותלד הא
 בורכא, דא"כ בדרוסה ליבעי כ"ד חודש, אלא
 ודאי משעה שהטיל ארס מאותה שעה, טרפה.
 והאוכל ממנה לוקה משום טרפה, שאין יכול
 לחיות מאותה שעה, י"ב חודש, וכל העומד
 לנקוב כנקוב דמי, ה"ה שאין מתעברת ותלד,
 וכבר חקרנו בזה במקום אחר. וראיה מהא
 דאמרינן וולד טרפה היכי משכחת לה בחולין
 נ"א, ואמאי לא כה"ג, אלא משעה שהטיל
 הארס, אין יכולה להתעבר ותלד, וכאמור
 (פ"מ"ג, מ"ב).
 כתב הכנה, מ"ד, אמ"ש הש"ך, ל"ב, י"ח,
 דא"א בקיאי בהקפה, אם יש עוד צד מקילין,
 ה"ה כאן, ולפ"ד דדוסת הזאב בגסה נמי,

האברים שנטרפה בהם אם האדים או נתמסס
 כנגדו, טרפה, ואפי' נגד צומת הגידין, ש"ך.
 שפ"ד, ל"ח). ואם נימק הבשר נגד בנ"מ, עד
 שנעשה כבשר שהרופא גוררו מהחבורה, דאין
 אותו בשר כאילו חסר וטרפה, ואם דרס
 בסמינים, משיאדמו כל שהוא הסימנים עצמן,
 טרפה, ואפי' אם האדים הקנה בכ"ש (מחבר).
 ואע"ג דקנה נקיבתו ברובו, מ"מ ארס סופו
 לישרף (ש"ך). וה"ה כבד וכדומה, וכן טחול
 בקולשיה טרפה, והוה ודאי ולא ספק אם רואין
 שהאדים (פ"מ"ג).

(יז)

תקנה לבחמה שנדרסה בהמה שנדרסה,
 אין לה תקנה
 בבדיקה, מפני שהושט אין לה בדיקה מבחוץ
 (מחבר). מיהו אם ידוע שדרסה במקום אחר
 ולא בושט, מהני בדיקה אף לבהמה (ש"ך).
 ולכאורה לדין אין נ"מ בכ"ז דא"א בקיאי
 בבדיקה, ואפי' דריסה במקום א' שאין צריך
 לבדוק אלא המקום ההוא, אפ"ה א"א בקיאי
 (פ"מ"ג).

(יח)

תקנת שחייה יש מי שאומר, בכל מקום
 שהוזכר שם בדיקה, כגון
 בדרוסה, נפולה, ושבורה ברורות הללו, ליכא
 למיקם אבדיקה שפיר, ולית ליה תקנתא אלא
 לשהויי י"ב חודש (מחבר). ואפי' ודאי דרוסה

אחל מבוא למאכלות רחל

זו, והיו עוסקים באמונה להביא סדר ותיקון בהקלקלה הזאת. ובמעשיהם עשו סימן לבנים ולבניהם
 אחריהם לדורות, ציונים בבחינת, "בלוי פרינט", לכל בנין חייהם לעתיד לבוא. ומטרה אחת
 היתה בכל ימי חייהם ואורך ימיהם, לזרוע זרע קדוש וטהור, לכל השיטות והדרכים, האידעאלים
 הגדולים העתידיים ומוכרחים לבוא, המשתמשים לעזרה והצללה בפני הפגעים רעים ומקרים רעים
 המתרגשים לכל אחד ואחד לפגוע בהן בדרכו הארוך של התפתחות העולם, עד הגיעו לנקודת
 הגובה של השתלמות, וכל אחד מהאבות הקדושים פלס וסלל את הדרך לפני בניו להורות להם
 איזהו הדרך הישר שיביר לו האדם בתקופות השונות של ימי חייו.
 תיקון גדול בשני יסודות הקיום הנזכרים נתקן ע"י אברהם אבינו בזה, שהיה מרביץ ברבים
 את הרעיון של "אחדות אלקות", וכל ימיו היה עוסק להכניס את ההכרה הזאת בלבות בני דורו
 מצד אחד, והיה עוסק גם להביא תיקון ופתרון לשאלת המחיה והכלכלה להלכה ולמעשה מצד שני.
 שמצינו, שלא היה יצא ידי חובתו הקיום הנזכרים אורחים פרטי, שהיה ביתו פתוחה לרוחה בארבע
 פינותיו, רק היה הולך וסובב מעיר לעיר ומכפר לכפר, לנטות שם אוהלים לשם הכנסת אורחים,
 להספיק להם צרכיהם, כנאמר בקרא אצל אברהם, "ויטע אשל", ואמרו חז"ל, אשל ראשי תיבות
 אכילה שתיה לינה, (ויא"ב, ב"ר, י"ח; אדר"ג, פ"ח).

היה משתדל בכל חובותיו להפיק ולפור ברוח הקודש את הזריעה הטהורה של האידיאלים
 הגבוהים הנזכרים, הנחשבים בכל הזמנים ובכל המקומות ליסודות וצירים, שקיום העולם עומד
 וסובב עליהם, וכן שמצינו ביצחק, שהיה עוסק בהפרובלם של הכלכלה, התחיל לדדוש בהנהגת הצדק
 בחיים החברותיים, ולמד לבניו, שכל אחד מחובי לעשות מטעמים מצידו אשר יצור במלחמת
 החיים היום יומי, בבחינת שא נא בליך וקשתריך כו'. להרכיש צרכיו בבחינת נשיאות והתרוממות

דער"ב הכשיר בה"מ ויש לחוש כו'. אמנם אין נוהגין כן, וגם שם הלכה אינו כן. עוד כתב באות מ"ה בשם רש"ל בדיקה בנתערבה דאם נתערבה באחרות, יכילין להתיר בהקפה, וה"ה בדרוסה שנתערבה, דיכולין להתיר ע"י בדיקה, ויראה מדברין, דאם דאין אנו בקיאים, הוא להתיר אי' תורה, הא אי' דר', דמה"ת חד בתרי בטל, סומכין על בדיקתנו, ורין זה חידוש הוא בעיני, ולא ידענא, דמה שכ' רש"ל הוא דין מפורש בש"ע סימן ק"א, קרקב ודאש כבש, ולמה תלה הדבר ביש"ש, והוא ממה"ר קע"ט, כו', ואין הטעם דלהתיר אחרות הוא, אלא דבזה אנו בקיאים, דהא בסי' פ"ג, ס"ד, מצא תחית דגים, אם יש בא' קשקשים, שרי, ולא הגיה הר"ב כלום, אלמא אף השתא אנו בקיאים, אם דומה בחיתוך ובמראה, ול"ד להקפה אם ניקב מחיים, דא"א בקיאי דבעינן הקפה יתירה, משא"כ דגים וקרקב אף חד בחד סומכין על הקפה זו, אך אם נתערבה ובדקו, ונמצא א' שהאדים, אין תולין לומר זה הדרוסה, והותרו כולן, דומיא דנאבד לים הגדול, דא"א בקיאי כלל וצ"ע (שם), (בכל מקום שהוזכר בדיקה כו' בדרות הללו ליכא למיקם אבדיקה, ולית ליה תקנתא אלא לשהויי י"ב חודש), או בנקבה, שתתעבר ותלד (מחבר), כלומר דאין

צריך י"ב חודש, אלא שתתעבר, אבל פשיטא דגם בנקבה מהני י"ב חודש, כתב מהרש"ל, דוקא תלוי בלידה, ולא בעיבור לתוד, דאפשר שתתעבר, ולא תבוא לידי לידה (ש"ך), ובשנח מעוברת, י"ג חודש (שם) וכן הלכה (פמ"א), ומשמעות הש"ע, דכופר אף אי ודאי שהוליד, לא מהני לספק טרפה, ועיין כו"פ בזה (שם), וכן בעוף, אם גמרה להטיל כל שהייה בעוף, הבצים של טעינה ראשונה, ושהתה כ"א יום, ואח"כ חזרה להטיל ביצים, וכן אם לא הטילה ביצים מעולם, אם שהתה אחד שנוול בת ספק טרפה י"א יום, והתחילה להטיל ביצים, כשרה, ויש אומרים שגם בזמן הזה בודקין, אלא שצריך לזהר להביא כל הבקאים בדבר (מחבר), ואנו בדרות האחרונים אין אם אנו בקיאים, אנו בקיאי בבדיקה, ולכן בבדיקה המנהג להטריף כל דבר שיש לו ריעותא, ואין סומכין על בדיקתנו כלל, ולכן יש לנהוג כסבא ראשונה, ויש מחמירין עוד, דכל שצריכין לחשדותו י"ב חודש, חיישינן לתקלה, ואפי' אינו אלא אחד העומד בספק, ואין למכרו לעכו"ם חי, אלא ימיתנו קודם, שמה יחזור וימכרו לישראל, וכן הוא המנהג במדינת אלו (דמ"א), אבל היכא דאינו צריך

א ח ל מבווא למאכלות ר ח ל

על טהרת הקודש על פי דרכי התורה ויסודי המאכל ועטיק, ובדרך הנהגה זו, יהיה ראוי להיות אהוב על המקום ועל הבריות, כמרומו בדברי הכתוב, "ויהאב יצחק את עשו כי ציד בפיו", ובזה יהיה ראוי לברכות מצד המקום ומצד הבריות, כנאמר "כל שרוח הבריות נוחה הימנו, רוח המקום נוחה הימנו", ובדברי הברכות מרומו הדרך המסוגל צרכי באופן הנשא ומרום, באמר "ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ" כו', כלומר, צרכי פרנסה צריכים להיות מעבודת האדמה, המסוגל ביותר למצוא את צרכי ההספקה באמונה, ויותר גלוי ומפורש ניכרת הדאגה הגדולה בהענין של הספקת הצרכים באופן ישר, אצל יעקב אבינו, כמו שנאמר בקרא, "וידר יעקב נדר כו' אם יהיה אלקים עמדי, ושמרני בדרך הזה כו' ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש, ושבתו בשלום אל בית אבי" (ויצא), בשלום שלם מן החטא (רש"י), ושמרני בדרך הזה, לא בקש בי אם על שמירת הנפש מן החטא כו', ויש דרך, אשר על פיו יהיה כל ריב וכל נגע, והוא העושר המעוור עיני בעליה, ומונע את האדם מן הדרך הישר כו', ע"כ אמר יעקב שיתן לו רק לחם לאכול ובגד ללבוש, דהיינו ההכרחית ולא מותרת כו', ובתנאי זה אוכל לשוב בשלום, שלם מן החטא כו' (כל"י), נראה מדבריו, שכל הדאגה שלו, וכל השמירה שהיה מבקש, היה בענין הזה של הרכשת הצרכים בצדק ויושר, כי על פת לחם יפסע גבה, ועל שת"ל לחם (אחד הוא הספקת הצרכים ואחד הוא אשה, בחינת הלחם אשר הוא אוכל) יכבועו תמימים, כלומר גם האנשים התמימים נכשלים בעבירות חמורות כאלו של גזל וחטא, כמרומו בחז"ל בפסוק של ושמרני, היינו מן ד' ראשי עבירות, והם ע"ז ג"ע, ש"ד, ולה"ד (מדרש), כידוע, שאלקים הקיום הוא הגורם הראשי המביא את האדם ליי פגישות ופגעים רעים וקאנפליקט עם האלקים ועם אנשים, ומנסיון המקרים של עצמו ובשרו, הורה לבניו איך להתנהג בתכסיסי מלחמת הקיום בתקופות שונות בחיי האדם, והוא מהדברים המהוימים בטבע של כל אחד ואחד, שבנעדרותו טרם ידע הנער את אלקים ואת דרכיו הצדיקים והנאמנים, ואמר בלבו שהחשגתו העליונה

בית חלכות טרפות סימן נו שמואל צח

לשהות רק כ"א יום, לא חיישין לתקלה בזמן מיעוט כזה (ש"ך). וכל מקום שהוא ודאי טרפה, אף על שהייה לודאי טרפה פי שנשתתה י"ב חודש, והוא חי, אסור (רמ"א). לודאי דרוסה, מהני י"ב חודש, דלא מיקרי ודאי טרפה ממש, דהא מכשירין בבדיקה, וגם לספק ויתרת אבר מהני שהייה י"ב חודש (ש"ך). ודע, פלוגתיה דרבוותא, דב' כבדון דאין נוגעין או ב' טחולים בסומכיה או י"ב חודש אי עברו י"ב חודש שרינן לה, דיותרת מן הפסגן הוא כמו שב' הש"ך בסימן פ"א, ה', וא"כ בספק פלוגתא דרבוותא, רש"י והרמב"ן, יכריע מה שחיה י"ב חודש, כמ"ש מהרש"ל, דאף בספק פלוגתא דרבוותא הדין בן, דייב רוב מדריוסין חודש ראתה הוה וכדאמרן, ומיעוט מכשירין ואני מסתפק בפלוגתא דרבוותא שרובו אומר טרפה ומיעוט אומרים כשר, אי רוב כי האי דאורייתא אחרי רבים, ומב"ש אם עומדים ודואים אלא את אלו, כמו שאני עתיד לבאר זה, וראינו שחיה י"ב חודש, או ראינו שבלעה בהמה מחס בפנינו, וראינו אח"כ המחט יוצא מדופן הבהמה, והרי ע"כ היתה

בחלל הבהמה ועברה עליה י"ב חודש, אף דמלתא רחוקה היא, מ"מ תורה היא וללמוד אני צריך. ורוב הנבלעים דרך הושט, בשיטת רש"י, ומי נימא דמה חיות דאזלת בתר רובא דאין חיות, זיל בתר רוב הטורפין או רוב הנבלעים דרך הושט, וע"כ מן המיעוט הוא, א"כ אימא ממיעוט דחיות הנה, כמ"ש היש"ש, או דלמא דא' מאלף יחיה, ולמיעוטא דמיעוטא ודאי לא חייש, וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה (פמ"ג).

(יט)

בדיקה בצפרים קטנים ע"י שצפרים קטנים אין אדמימות ניכרת בהם, לפיכך אין להם בדיקה (פי' אפי' בזמן הש"ס, ש"ך). ובן יש אומרים שארס הנץ אינו אדום כ"כ ואינו ניכר, לפיכך אין לו בדיקה (מחבר).

(כ)

לחששות חריבה נדרסים אם רבים הם הנדרסים, אסור להשהותם י"ב חודש, כדי שלא יבוא לידו תקלה, והמנהג להחמיר אפי' באחד (מחבר).

(כא)

למכור דרוסה לעכו"ם אסור למכור דרוסה או ספק דרוסה לעכו"ם, שמא יחזור ומכרנה לישראל.

אחל מבוא למאכלות רחל

איננה מתנהגת עמו בשורת הדין, ודבר זה גורם לאיזה התנגשות פנימית בינו לבין קונו כביכול, ונהעורר באדם איזה תערומות נסתרה בלבו, וקצת רמו לזה מצינו אצל יעקב אבינו בדבריו, אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בן' ונתן לי לחם לאכול כו' והיה ד' לי לאלקים' (ויצא). ניכר כזה מעין טענה ודרישה של צדק מההשגחה העליונה.

כשיגדל הנער ויבוא בגניעה ע"ש אנשים, הוא נפגע במקום, בלומר באיזה מבשול העומד בפניו, נפגש במחיצת בדול גבוה העומדת כנגדו, הסוכך את אור השמש בפני עיניו, וסביביו חושך ואפילה, בכל פסיעה הוא נסקל באבנים הנשלכים בדברו, וכל הסביבה נראת בעיניו כחיות רעות העומדים לטרוף אותו, כמרומו בקדא אצל יעקב, ויצא יעקב כו' ויפגע במקום כו' ויל שם כי בא השמש כו' ויקח מאבני המקום כו' (ויצא). זוהי חוק ומנהג החיים בכל הדורות, בכל הזמנים, אצל כל האנשים.

וכשמתנהג בן לא רק בין אנשים זרים, כי אם גם בין אנשים אחים וקרובים, נודע לו ליעקב כשבא בהתקרבות עם לבן אחי אמו, שנתרמה ממנו עשרת מונים, למרות עובדתו הקשה שעבד עמו, ולמרות צדקתו וישרתו, היה נאלץ נגד רצונו לקבל את משכורתו הראויה לו בעקבה, בערמה ובהתחכמות שונות, כדי להציל את שכר פעולתו, כך היה הדבר נוהג בדורות הראשונים, שהעבד היה מוכרח לגנוב את שכר עבודתו מהאדון, וכן הוא הדבר נוהג בדורות האחרונים, שהאנשים החלשים הנרמסים תחת אופני החיים, ואין דורש צדקתם, כי אין צדק ואין יושר, אין אוזן קשבת לשועת עניים הנדכאים תחת רגלי החזקים מהם, שמוכרחים להציל ולגבות את יושר צדקתם ושכר פעולתם הקשה, בערמומות ותחבולות שונות, כמו שעשה יעקב אבינו, שהציל את שכר פעולתו ע"י תחבולות, בריחה וניסה.

התנהגות כזו בין אדם לחבירו ובין איש לאחיו, מעוררים באדם מחשבות ורות והרהורים רעים, הגורמים להכחיש ולכלל הפחות להסתפק בחשיבות האדם בתור יצירה בצלם אלקים, וחושב בדעתו,

כך, ומידי דתוה אמסוכנת, ואין דריסה אלא ביד, וצ"ע (פמ"ג). (למכור דרוסה בידיים דלעיל) ויש מכשירין הטרפות הואו אע"ג דקיי"ל לאוסרו, מ"מ מותר למכרו לעכו"ם, ולא חיישינן שמא יחזור וימכרנו לישראל, הואיל ויש שמכשירין (רמ"א). ואין להקל בזה, אלא בדרוסה, כיון דבלא"ה יש הרבה צדדים להתיר בדרוסה וכו'. אבל בטרפות אחר, בפלוגתא דרבוותא, היכא דאין צדדין בלא"ה להתיר, אין למכרו לעכו"ם (ש"ך).

ודוקא בטרפות שאינו יודע, אבל טרפות הידוע וניכר לכל, מותר, וכן אפילו ספק טרפה (רמ"א). עיין ש"ך, והעיקר דאין לעשות ס"ס בידיים, כמבואר בכל הפוסקים. ואף בפלוגתא דרבוותא, אם לא שרוב מחירין, ומשום חומרא אנו מחמירין, או שיש עוד צדדים להקל, ולא בעינן אחר. כתב הכנה"ג, חתול דרכה לחמית צפרים קטנים, ע"י שפוק פיו שקורין "הוכיט", הוה טרפה, שממיתה בכך, ומסתמית הפוסקים אין נראה

סימן נח.

דיני בהמה נפולת, ובו י"ב סעיפים.

- (א) נפולה, נתגלגל לבור, הפילוהו אחרים. בעוף, ד' חילוקים בנפולה. קפצה מעצמה, הפילוהו אחרים, נפלה מעצמה, ידעה שיפילוהו. (ב) עוף שנדרס ברגל, נפל ע"י אבן על גופו, בבהמה כה"ג, השיעור בנפילת אבן, שיעור נפילה בעוף. נפל ע"י מים. (ג) בדיקת נפילה, לא עמדה, שינוי מראה, ריסוק בלא נפילה, סדר הבדיקה, הוכחה באבן, באבר א', בעוף נגד הריאה. (ד) עמדה תוך מעלי"ע, לדין. (ה) עמדה והלכה, שינוי באברים ולא נפלה. (ו) הלכה ולא שהתה, צולעת, שגורגא, הלכה, ואח"כ אינה יכולה ללכת. (ז) עוף שנחבט על המים. (ח) דבקו בנשי ונתבט. (ט) זכרים המגנחין זה את זה. (י) שור שמרביצין לשחיטה. (יא) קפצה מדעתה, ואינה יכולה ללכת. (יב) גנבים שהשליכוהו מעבר לגדר.

מי"ט כתב הפ"ת, ד' דמ"מ בעינן ר"ט כשיעור מכריסה לארץ. הא פחות אף ע"י אחרים כשירה, והכרח לזה לא ידענא. עיין פר"ח בקו"א ובב"י מה שהוקשו ד' בטדי בצ"ח בשור, ואיך יאמר כאן כל הרגלים ד' טפחים, ותירץ דמכריסה מורדין שבולט קצת עד אמצא ה'גלים (פמ"ג). ואם היתה שוככת ונתגלגלה ונפלה, צריך שיהיה גובה הפילוהו אחרים המקום עשרה טפחים. והא דבעינן גובה עשרה טפחים דוקא דנפלה מעצמה או הפילוהו אחרים ויודעה שרוצים להפילה, אבל אם הפילוהו

(א) נפולה אסורה, כיצד, בהמה שנפלה, אם היתה עומדת על רגלה כשנפלה אם יש מכריסה עד המקום שנפלה שם עשרה טפחים, חוששין שמא נתרסקו איבריה (מחבר). אם הבור ששה טפחים, טרפה, כיון שמכריסה עד הארץ הוה ד' טפחים. אבל אם השור נתגלגל לבור מונח על הארץ ומתגלגל לבור, צריך שיהיה הבור עשרה טפחים (ט"ז). ודע, בהפילוהו אחרים ואינה יודעת, או שהפילוהו בכח, אפי' פחות

א ח ל מכווא למאכלות ר ח ל

שיותר טוב היה לו לאדם בפרט ולכל הבריאה בכלל, שלא נברא משנברא, לבו נתמלא ספיקות בכל המציאות של צדק ויושר בעולם, מעין דעת הפילוסופים הסקפטיקער הידועים. ומעין זה קרה ליעקב אבינו, על סף התקופה החדשה בחייו, בדרך חזירתו מבית לבן, כשעלה בלבו כל הזכרונות מהנעשה עמו מיום עזיבת בית אביו עד הזמן שהוא עומד בו. התאבקות של ריעות שונות, על דעת המקום ועד דעת הקהל, ברברים שבין אדם למקום ובדברים שבין אדם לחבירו, היו מתחלפים ובאים בכבינה של עולה ויורד, ומלחמה גדולה היתה מתלקחת בלבו מהחלוקי דעות השונים. כמרומו בקרא בפסוק של ויאבק איש עמו עד עלות השחר (וישלה). לשון אבק, כי רצה לסמא עין שכלו באבק, כדי להביאו לידי הכחשת אלקי. כמו שאמרו חז"ל, שהיה האבק עולה עד כסא הכבוד (כל"י).

אבל בנפש היפה, ובבעל רוח חזק, האמונה בצדק ויושר כללי, מתגבר בקרבו על כל ספיקותיו ומנצח אותם לאמר, אני מאמין באמונה שלימה, כי מלך במשפט יעמוד ארץ, וישפוט

(מחבר). וכן אם נפל אבן או דבר קשה, על גופו, וכן בבהמה אם הוא בדבר שיש לחוש בכחמה (רמ"א).
השיעור בנפילת אבן ובאבן לא צריך גבוה ג' טפחים, אלא הכל הוא לפי האבן, אם יש בו כדי להמית, ודלא כב"ח (ש"ך). ור"ל, בבהמה אם ראיה להתרסק באותה רציצה.
שיעור נפילה בעוף ודריסה, דינו כנפולה, ובענין שיהיו וברדיקה.
 ודע, דעוף לא שייך ביה גובה עשרה, דאפי' שני כנפיו קשורים, דעומד הוא על רגליו, אם לא שרגליו קשורים, ומיהו בנפל ע"פ מים וכדומה, דליכא מידי למיסרך ביה, דין העוף שוה לבהמה, דגבוה י"ט הוה ביה דין נפילה (פמ"ג).

(ג)
בדיקת נפילה נפולה שאמרנו שחוששין לה, אם לא עמדה אסור לשחוט אותה עד שתשהה שש"ע, ואם שחטה תוך זמן זה, אפי' בדקוהו ומצאו אותה שלימה מכל אבריה, טרפה (מחבר).
שינוי מראשו, כתב הט"ו, דאם שהתה, ריפוק בלא נפילה, אם רואין ריסק טרפה, הא כל שלא ראינו שנפלה, לא חיישינן, והיינו אף באין הולכת, דלא כב"ח דסובר ריסק בלא נפילה אסור, וכבר כתב הפר"ח, שהרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות ביאר בפי', דוקא ריסק מחמת נפילה אסור, לא כע"א, וענין נשתנה מראיתו, לא שינוי מדא לא צורת האבר וכדומה, ואפשר,

אחרים שלא מדעתה, או אפי' ידעה בכך, אלא שהפילוהו בבת אחת, אפי' בפחות מעשרה טפחים חוששין לה, ואין חילוק בזה בין בהמה לעוף, דכעוף נמי דינא הכי (מחבר, רמ"א).
 וקשה, דכסעף ו', כתב המחבר גבי בית המטבחים שאין בו ריסק אכריס, אע"פ שנפל נפילה גדולה, וכמדומה שאיזה טעות נזדקר לפני קולמס הרב בזה (ט"ז). ואין להקשות מסימן ו', דדוקא בבית המטבחים שרי, וטעמא, דאמודי אמודי נפשיה ונוצץ צפרניו בקרקע, וכגון דאית לה מידי למיסרך במקום שמפילים אותו, א"כ לא שייך לומר נוצץ צפרניו, ומ"מ לא הוי הנפילה בבת אחת, אלא היא מתאמצת עצמה בכל כחה כשרוצה להפילה בבת, הלכך בפחות מעשרה, שרי, אבל בבת אחת, היינו כב"א ממש, כגון כשמפילוהו אותה פתאום, או שקשרו רגליה והפילוהו (ש"ך). כוונתו לתרץ קושית הט"ו, דחילוק יש בו, וזה לשון הפרישה, כ', ד' חילוקים יש, קפצה מעצמה, כשירה אפי' יותר מ' טפחים, דאמדה נפשה, הפילוהו אחרים כע"כ וא"ל לנעוץ צפרניה, אפי' פחות מי"ט טרפה, ונפלה מעצמה שלא מדעת בעיני י"ט, ידעך שיפילוהו ואפשר לאחזו בצפרניה, אפי' יותר מי"ט אין מויק, עכ"ל, ומ"מ קשה, דהא בידיה, וא"א לאחזו, הוה לומר כ"ט, וכן בב"א בכח פחות מי"ט אסור, ועיין מ"ש בס"י (פמ"ג).

(ד)
עוף שנדרס בגלגל העוף שדרסו אדם ברגליו, או טרפו לכותל או שרצצו בהמה, או שנחבט על דבר קשה, חוששין לו

א ה ל מבוא למאכלות ר ח ל

תכל בצדק, והאלקים ברא את האדם ישר, ועלינו לדרוש את חלקינו בחיים, לא בערמה וע"י תחבולות, רק בקול רם וביד רמה, אף אם צריכים ללחום על זה, ואף שיתמהמה, בכל זאת מחכים אנחנו בכל יום שיבוא נצחון הצדק והישר על השקר והמרמה.
 והסכימו לדעתו מן השמים, ולפרסם הדבר הזה בעולם נקרא שם לעם עברי בשם ישראל, המורה על זה, וגם מלאך השקר ענה בעל כרחו אמר, כמדומן מכל זה בקרא, ויותר יעקב לבדו, ויאבק איש עמו (שרו של עשו, ב"ר). וירא כי לא יכל לו כו', ויאמר לא יעקב יקרא עוד שמך (לשון עקבה וערמה) כי אם ישראל (ביד רמה, בחינת שדרה) כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל (וישלח) אנשים עשו ולבן (רש"י). הכוונה, על המלחמה הפנימית שבקרבו בעניני אלקות ואנושיות שנתבאר לעיל, ותוכל, נשארית באמנותיך בצדק וישר אלקים ואנשים, ויביד ללחום המלחמה הקדושה, וכמו במלחמת הגוף, כן במלחמת הנפש, אף המנצח ניזק קצת, וכן קרה אצל יעקב, שמהתאבקות הוא נשאר קצת צולע, בבחינת פוסח, וכן יקרה ככל אדם הבא ללחום מלחמת האור עם החושך, שגם לאחר עלות השחר, כלומר אף לאחר עליית ההכרה של יתרון האור מהחושך, הוא עוד צולע קצת ופוסח ברעיונותיו, אבל בורחית השמש, כלומר כשיגיע לבחינת הכרה גבוה, נתרפא לגמרי, כנאמר בדברי פילוסוף מפורסם, בתחילה, כשהאדם מתחיל לחקור וללמוד מדרשות, הוא נופל לגדר של ספקות מעין כפירה, וכשממשיך לימודו יותר ויותר, הוא חוזר להיות מאמין, וכן מצינו, שאף לאחר

גדול, מ"מ הא המחבר סתם כהרמב"ם רצריך בדיקה משום שינוי מראה והפסד צורתו, ובוזה א"א בקיאין אף באבר אחד, ועיין סי' נ"א (פמ"ג).

(ד) עמדה תוך מעל"ע אם עמדה תוך מעל"ע, די לה בבדיקה (מחבר). לרידן דאין אנו בקיאין, לא מהני עמדה וגם שהתה, רק הלכה (ש"ך) ודוקא שעמדה מעצמה, אבל העמידוהו, לא כלום הוא (רמ"א).

(ה) עמדה והלכה יש מי שאומר, רכל שעמדה והלכה, אפי' שינוי באברים, אין חוששין, כל שאין השינוי מטריף בשאר בהמה (מחבר). העיקר תלוי אם הלכה אפילו לא עמדה מעצמה, רק שינוי באברים, שהעמידוהו (ש"ך). וזה ולא נפלה פשוט רשינוי באברים שאינו מטריף בשאר בהמה אין חוששין לומר שנפלה, כל זמן שלא ראינו, ותלינן השינוי בדבר אחר (ט"ז).

(ו) הלכה ולא שחתה הלכה, כשרה ואינה צריכה בדיקה, ואע"פ שלא שהתה מעל"ע, במה דברים אמורים, כשהלכה הילוך יפה, כדרכה, אבל הלכה והיא

שינוי מראה אף שלא ירוק ואדום, פוטל בנפילה, ולשון נשתנה צורתו משמע כדפרישית מעיקרא (פמ"ג). ואם שהתה מעל"ע ואח"כ שחטה, צריך לבדיקה נגד כל החלל כולו, מקדקד ועד הראש, אם נמצא מהטרפות משנוי חכמים, או שנתרסק אבר מהאברים, שבכפנים ונפסדה צורתו, הרי זה טרפה, אפילו נתרסק אבר, שאם ניטלו כשרה. כגון טחול וכליות (וכ"ש הכבר אפי' שלא במקום מרה וחיותא, ט"ז) הרי זה טרפה, חוץ מבית הרחם שאם נתרסק הרי זה מותרת, והסימנים א"צ בדיקה, שאין הנפילה ממעכת אותם (מחבר). וה"ה המח, טור, (ט"ז). ולרידן אין נפ"מ, דא"א בקיאין, ומיהו נפ"מ אם הוכתה באבר א', נגד הסימנים והמוח, מ"מ אם הפסידו צורתן אפשר להטריף, כמו שכ' הרשב"א, אין ריאה לנפול, ואם רואין שינוי, מה הועילו צלעותיה, וה"ה סימנים ומוח כה"ג אם רואין שנשתנה (פמ"ג). אם הוכתה באבר אחד במקום א' אינה צריכה בדיקה רק נגד המקום שהוכתה שם ולא בשאר אברים (רמ"א). ואם הוכה עוף נגד הריאה שלו, נראה שצריך בדיקה בריאה, והלכך לרידן ראינו אנו בקיאין, טרפה (ש"ך). ואף דבאבר א' אנו בקיאין בנקב משהו במקום ירוע, וכ"ש קרע

אחל מבוא למאכות רחל

עלות השחר, בחינת הכרת יתרון האור על החושך, לא פסק את הצד שכנגד, עד שהודה לו על זה בפה מלא ונסתלקו הספיקות, כנאמר, ויאמר שלחני כי עליה השחר, כלומר, כבר נראה לכל ביתרון האור, אבל יעקב חפץ, שגם השר של עשו עצמו, שהוא בחינת הרע והחושך, להיות מורה ברבים על זה, ויאמר, לא אשלח כי אם ברכתני, כדרך המנוצח, הנותן יד להמנוצח בפני קהל ועדה, ומכרך אותו על הנצחון, וזהו שאמר לו המלאך, לא יעקב יקרא עוד שמך (לא יאמר שהברכות באו לך בעקבה ורמיה, רש"י) כדרך אנשים שאינם בטוחים במציאות ובשליטת דרכי הצדק והיושר, בחינת בע"ח שגונבים וחוטפים את מאכלם, כך אנשים הללו לוקחים את שרם וחלקם בחיים בעקב ובמסתורין כי אם ישראל (כי אם בשררה וגילוי פנים כו') ואני שם אחיה ואודיע עליהם (רש"י). וכן מצינו מכאן והלאה שהיה מתנהג כך כל ימיו לדרוש חלקו בחיים בקול רם ובחוקה, ולפעמים גם בחרב וקשת, כנאמר בקרא, אשר לקחתי כו' בחרבי ובקשתי (שלח), ומעשה אבות סימן לבנים, וגם הם צריכים להתנהג בגדר זה לדרוש חלקם בקול רם, בהומנים המוכשרים לכך, וכן מצינו שהיה יעקב כבר מתנהג קצת בגדר זה בפגישתו לבן ברברים בעלמא, כשהגיעו בדרך לאחר בריחתו ממנו כשרדף אחריו, שם נאמר, ויחר ליעקב וירב בלבן (ויצא) מה פשעי ומה חטאתי כי דלקת אחרי כו' שים כה נגד אחי ואחיר ויוכיחו בין שנינו (שם) דרש את צדקתו בקול רם בפני אנשים בשם הצדק והיושר, ובפגישתו עם עשו אחיו בחזירתו לארץ כנען היה מוכן כבר למלחמה, כמו שנאמר בקרא, וישלח יעקב כו' ויהי לי שור וחמור צאן ועבר ושפחה כו'. כלומר, יש לי מכל טוב בעולם, ואיני ירא ומתחבא מלפניך, וזהו שמרמזו לאמר לפניו (טור). ואע"פ שהקב"ה הבטיחו, לא בטח בצדקתו, והשתדל בהצלחה, והוא סימן לבניו שיתנהג עם בני עשו, כדרך שהתנהג הוא עצמו עם עשו, שהומניו עצמו לסיפא ולדורון ולבניו (שם). ונאמר עוד, כי יפגשך עשו אחי כו', אומר הרא"ש, שאמר להם דוקא אם ישאלכם, או תאמרו לו כה אמר כו', ואם לא ישאלכם, או תלכו לדרכיכם, לא תתנו לו

(ט)

זכרים המנגחים זכרים המנגחים זה את זה ונפלו לארץ. חוששין (מחבר). דהוה כהפילוהו אחרים, שהוא סובר שינצח חבריו. ומשמע דאפי' פחות מ"ט, כיון דאינו יודע שרוצים להפילו, כבסי' א' (פמ"ג).

(י)

שור שמרביצים לשחיטה שור שהרביצוהו לשחיטה, אע"פ

שנפל נפילה גרולה שיש לה קול בעת שמפילים אותו, אין חוששין לו, מפני שנועץ צפרניו בקרקע ומתחזק עד שמגיע לארץ (מחבר). ול"ד לזכרים המנגחים ז"א, דהבא כיון שמרגיש שרוצים להפילו, נועץ צפרניו, מה שאין כן התם, ראדרבא, כל א' רוצה להפיל חבריו (ש"ך). ודוקא שלא קשרו כל רגליו כשהפילוהו, אבל אם רגליו קשורים בשעה שמפילים אותו, חוששין (רמ"א). משמע אפי' ג' רגליו קשורים אין חוששין. וכן עושים בקצת מקומות (ש"ך). ומיהו מ"ש הט"ז בשם רש"ל, דאף בזה לא יצאו ירי חובתן, משמע דאין נכון לעשות כן. והמנהג הנכון שלא לקשור רק ב' ידיים, שאז יש לו לנועץ, או שלא לקשור החבל בכח (פמ"ג). טבח שנשא כבש על צוארו, ומשליכו לארץ, ודאי חוששין (ש"ך). ואם אחז רגלי הבהמה כשנפלה, אבל אחז אפי' לא אחז רק

צולעת, צריכה בדיקה (מחבר). ודוקא שנפלה וצלעה, אבל צלעה ולא נודע שגרונא שנפלה, אמרינן שגרונא היא דנקטא, ואין צריך בדיקה, כדלעיל ס"ס ל"ב (ש"ך). דאנן האידנא לא קים לן בבדיקה, ואין להתייר רק בהלכה, והבי נהוג, ולא נקרא הלכה רק כשהלכה ד' אמות הלוח יפה כמו שהלכה קודם שנפלה, או כשאר בהמה. ואם הלכה ואח"כ אינה יכולה ללכת, דינה כשאר מסוכנת (רמ"א).

(יז)

עוף שנחבט על המים עוף שנחבט על פני המים, אם שט מלא קומתו, ממטה למעלה לעומת המים, אין חוששין לו (לאפוקי במים דקו וקיימי, ושט מלא קומתו, כשר) אבל אם שט ממעלה למטה עם הילוך המים, חוששין לו וצריכה בדיקה. ואם קדם לתבן או לקש שמחלכים ע"ג המים בשוה לו, הרי זה שט מחמת עצמו, ואין חוששין לו (מחבר).

(ח)

דבקו כנפיו ונחבט דבקו כנפיו ברבץ בשעת צירה ונחבט, אם שני כנפיו נדבקו בדף שצדו אותו בו, חוששין, וצריך בדיקה, ואם לא נדבק בו אלא אחד מהם, אין חוששין, שהוא פורח מעט בכנף השני (מחבר).

א ה ל מבוא למאכלות ר ח ל

מאומה (שם). ומה שקראו אדון, מפני שהוא היה הצעיר, והוא דרך כבוד, וכן היה במה שאמר אולי אכפרה פניו, כי היה חפץ להמנע מן המלחמה אם אפשר בכך. וזהו שאמר לו, ויהי לי שור וחמור בו, אע"פ שאני יושב ואהלים, גם אני יודע בטוב העולם, כי עד הנה עזרני ד', וכל זה שלחו לו, כדי להפחידו (טור). ואמר לו, עם לבן גרתי ואחר עד עתה, לא אחרתי עד עתה אלא ברצוני, ולא מפני פחד ממך. וגם הולך לקראתך, פ"י כאשר אתה הולך לקראתו, כן הוא הולך לקראתך, ומהרה תפגעו זה בזה, ולא אמר בא לקראתך, פ"י הולך לקבץ חיילותיו, ובא לקראתך (שם).

ולכן נקראו אבותינו הקדושים בשם אבות, כי כרחם אב על בנים היו לבבם מלא דאגה על גורל בניהם אחריהם לדורותם, ועשו להם ציונים וסימנים בדרך חייהם לכל דור ודור, שלא יכשלו לנצח.

וביותר ניכר הדאגה בשאלת הכלכלה, התופס מקום חשוב כ"כ בחיים החברתיים, ובדבריו אל ד' היה מבקש ואומר, ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש, והיה ד' לי לאלקים (ויצא). לרמוז בא, שכל צדקתו וישרתו של האדם תלוי בזה, והיה לבו דואג להביא תיקון בעזרת ההשגחה, בדברים העומדים ברומו של עולם, וכדאי להעיר, שעד היום הזה, עוד נמצאים חצי מספר נפשות בעולם, שהם מחוסרי לחם ממש, שמשכורתם איננו מספיק להם לאכול לחם, פשוטו במשמעו, לשובע, ושני שלישים, שמשכורתם אינו יותר מארבעה ר"כ לשבוע.

וכידוע, היה מוגבל גדר ההתפתחות בעניני כלכלה בימים הקדמונים לגדר של הלכה יותר מלמעשה, הנעשה קצת במקום ידוע ובזמן ידוע, במדה קטנה, ולא על ידיהם להוציא את העובדה הזאת מכח אל הפועל למנהג מדיני קבוע ומקובל, עד ימי יוסף הצדיק, הוא השליט והוא המשביר בכל ארץ מצרים.

ב' רגלים האחרונים, ומכובד הבהמה נתחבטה לארץ, כשרה (שם).

(יא)

קפצה ואינה הולכת קפצה מדעת, אפילו ממקום גבוה הרבה, אע"פ שאנו רואים שאינה יכולה לילך, אין חוששין לה, ל"ש קפצה מחלון שבכותל, ל"ש מארובא שבאמצע הגג, לפיכך אם הניחה למעלה ובא ומצאה למטה, אין חוששין (מחבר). עיין ט"ז, ראשי אינה יכולה לילך ותוך מעל"ע, ולא עמדה, א"צ בדיקה כלל, דכל מדעתה אמרה נפשה (פמ"ג).

(יב)
גנבים שחשליכוהו גנבים שגנבו בהמה מהיר, אפי' השליכוהו מעבר לגדר גבוה מאד, אין חוששין, מפני שהם מכוונים להפילה על מתניה, כדי שתוכל לרוץ לפנייהם. לכן בשעה שמחזירים אותה, אם מחמת תשובה מחזירין אותה, מותרים, מפני שמתכוונים להפילה בענין שלא יפסידוהו. אבל אם לא החזירוהו אלא מחמת יראת, חוששין (מחבר). ומפסיקא נמי אסור, דשמא או מסתמא הפילה על צלעותיה (ש"ך).

סימן נט.

דין בהמה שנפשטה בחייה, ובו ב' סעיפים.

(א) גלודה. גלודה מכריחא. (ב) עוף שניטלה נוצתה, לאכול עוף קודם שיגדלו הנוצות.

(א)

גלודה הגלודה אסורה, והוא שנפשט עורה בין בירי אדם בין בירי חולי, טרפה, ואם נשתייר מן העור רוחב סלע על פני כל השדרה, ורוחב סלע על הטיבור, ורוחב סלע על ראשי איבריה, הרי זה מותרת.

ואם ניטל כרוחב סלע מעל גבי השדרה או מעל הטיבור, או מעל ראשי אברים ושאר כל העור קיים, כשרה (מחבר). והרשב"א אסר בזה (ש"ך) אין הרעת נותנת להטריף רק כשניטלה מכל החוליות, וכל ראשי הפרקים מקצתן, ולא נשתייר רוחב סלע כלל, או טרפה,

א ח ל מכווא למאכלות ר ח ל

הוא היה מן הראשונים, שדאגת שליטת הצדק בחיים החברתיים היה מנקר במוחו מנעוריו, וכל ימיו היה חולם חלומות, וחושב מחשבות. וגם עשה מעשים בנידון זה עד כדי מסירת נפש, עד חזמנת ההשגחה לידו את המקום ואת הזמן להוציא את חלומותיו לפועל. והניח את היסוד הראשון לתקנת והנהגת החיים החברתיים הישרים, שהיה משתמש להוראה לדור דור לבנין החיים החברתיים, על ארני הצדק והיושר, על פי החוקים והמשפטים הכתובים בתורה. וידוע המכאובים וצרות צרורות שהיה סובל כל ימיו, בשביל חלומותיו הסציאלים והמרקסטיים הללו. אחיו בני האמהות השרדות, היו שונאים אותו על התחברותו והתרעותו עם אחיו של בני השפחות, שהיו אחיו בני האמהות הרסטוקרטים מתרחקים מהם, והוא עמד בפניהם לדרוש חרפתם. כנאמר בקרא, "והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה" כו' (וישב), רגיל אצל בני בלהה, לפי שהיו מבזין אותן לקראתן בני השפחות, והוא מקרבן (רש"י). והוא הביא מחאה לפני אביו, כנאמר, ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם (שם). כי יוסף ידע את דיעותיו הדמאקרטיות של יעקב אביו, כמבואר לעיל באריכות, ודברי הכתוב מעידים על זה, שהכתוב מסכים "וישראל אהב את יוסף מכל בניו", להעיר שהיה מסכים לדיעותיו ולדבריו הישרים. אבל שנאת אחיו היתה מתגברת עליו בשביל דיעותיו הישירות בהנהגת התיקון בהכללה, שהיה מציע לפניהם. כמרומו בקרא, "ויחלום יוסף חלום (כלומר אידעה) ויגד לאחיו (הציע לפניהם) ויוסיפו עוד שנוא אחריו, "שמע נא החלום כו'. והנה אנחנו מאלמים אלומים" (רמז על הויכוח ועל השקלא וטריא בתיקון הפרבלם של כלכלה שהיו מתווכחים ביניהם) והנה קמה אלמתי וגם נצבה (כלומר, שסוף כל סוף, הדרך שלי וגדר הנהגה שלי, ינצח ויעמוד נצב וקיים) ויוסיפו עוד שנוא אותו על חלומותיו ועל דבריו (וישב). כלומר, היו מחולקים בהאידעות בפרבלם זה, והגיע אצלם השנאה כ"כ, עד שרצו להרגו, וניצל על פי נס, ונחלף עונשו למכירתו לעבד, לארץ כנריה. מדה כנגד מדה, בעד דיעותיו החפשיים, עבורת עבר.

אם נפלו נצתם מרוב שומן, אע"פ שנפלו כולם ונשאר ערום, מ"מ כשר. דהעיל ונעשה מרוב שומנו, כשר (רמ"א). מה שכתב המחבר והרמ"א בניטלה הנוצה עוף קודם דטוב להתמיר, היינו נוצה שיגדלו הנוצות קטנה שעל גופו, לא הגדולה (כנ"ג). ועיין בל"י שהביי מחמיר אם ניטלה מרוב שומן, וכתב, שיש"ש פוסק כן, כתב הגהות אשרי, אין לאכול העוף עד שיגדלו הנוצה הגדולה עליו, הביאו הש"ך בס"י ט"ז, ב', והוא רק משום מיאוס. כתב הרמב"ם בפ"י המשניות, נוצה הוא עור הדק שעל הזפק עם הנוצה, ר"י אומר טרפה, ואין הלכה כר"י. והפ"ת הביאו דאפי' ניטל העור שם, ואין שם בשר על הזפק, כשרה, ובתנאי, ע"י חולי (פמ"ג).

כיון שבכל אורך השדרה וכל ראשי הפרקים ליכא רוחב סלע (שם). אבל אם ניטלה משלשתו, ושאר כל העור נלדוה מברייטא קיים, טרפה (רמ"א). דמשמע גלודה אין טרפה אלא ע"י חולי ושחין או בידי אדם, וכן כתב רש"י כו'. ומשמע הא נברא כך בלא עור, כשירה, ויש לעיין. ועש"ך, ה', לרש"י גלודה בכלל נטולה, ולתרמב"ם כל שניטל טרפה אם נברא חסר כשר. ולהב"מ הוה בכלל קרועה, ועיין פר"ח סי' נ"א (פמ"ג).

(ב)

עוף שניטלה נוצתה העוף שניטלה נוצתה כשר (מחבר). ויש אוסרים, וטוב להתמיר אם נפלו כולם. מיהו

סימן ס.

דין בהמה שאכלה סם המות, וכו' ג' סעיפים.

(א) אחוות דם. מצוננת. אכלה סם. סם המות דאדם. אכלה דברים אסורים. נתפסמה כל ימיה באסורים להאכיל איסור לבהמה, לעוף, בר אחוות שאוכלין תולעים. חלב מכהמות נכרי בפסח. (ב) אכלה סם המות של אדם. (ג) נפסקו רגליה.

(א)

משום סכנת. ושתתה מים הרעים, דהיינו מים מגולים, אם היתה בריאה אח"כ זמן מה, ודאי כשרה, משא"כ לשוחטה מיד, אסור. ועתה שאין חנחשים מצויין, שרי. ומיהו כל שחלתה מיד, יש ריעותא ואין שרי אלא ע"י בדיקה, כיון דאיכא לברורי.

ודע, דכל הגי דחשיב הכא, דינם כדיו מסוכנת אם אינה יכולה לעמוד, ובעי פרכוס, ול"ד לאכלה חלתית דאסורה, דנוקב בני מעיים, ואפילו שחטה מיד, דכל העומד לינקב כנוקב

אחיות דם; מצוננת; אחוות דם והמעושנת, והמצוננת (פ"י) שנכנס עשן בגופה, והמצוננת חולי מחמת צינה) או שאכלה סם המות שהורג הבהמה, או ששתתה מים הרעים, ה"ז מותרת (מחבר). הט"ז הראה מקום לס"י ק"י, ו' דאכלה סם המות דבהמה, דינה כמסוכנת, ואין לאכול ממנו, כמ"ש המחבר שם, דגדולי ישראל לא היו אוכלין ממנה. וסם המות דאדם, אסור

א ח ל מבוא למאכלות ר ח ל

ואף גם בהיותו עבד לעבדים בארץ נכריה, לא פסק מלחלום חלומותיו האידעאליים שלו. כמרומז בדברי חז"ל בדבר הפתרון של חלום פרעה, שקודם שמעו את חלום פרעה הוא ידע מזה, כי יוסף ראה את החלום תחילה" (מדרש הגדול). ומבואר להלן, שגם חלום פרעה היה בדבר התיקון בחיים הכלכליים, ולכן עמד יוסף על פתרונו. וד' אנה לידו את המקום פורעניות, הוא ארץ מצרים, שעלה בגורלם לסבול ממכת רעב יותר מבשאר הארצות, כי לא ירדו שם גשמים, וגודל מחיתם היה תלוי ממימי הידן שהיו עולים ומשקים את הארץ. ובדבר התלוי במקרה, שורר שינויים מהפך אל היפך, כן היה במצרים, שנות אחדות היה שובע גדול ושנות אחדות, רעב גדול, טוב ורע היו משתמשים בערבוביה, ובמצב כזה סובלים העניים וגם העשירים, מחיים האי נורמלים שאין בהם קביעות.

ולכן היו חכמי האומה הזאת ישוב על מדוכה זו, חלמו חלומות איך להביא את המצב הכלכלי למדרגה של קביעות ובסיס נכון. ולדאבונינו, עד היום לא עלה בידי חכמי העולם לצאת מגדר של חיים שאינם בטוחים, מחיים של חסר ויתיר. ועד היום שורר אי סדר בהנהגת חיי

התוס'. ומיהו אם ינקח מפרח שניסף לה בין קרניה, דאף הפרש אסור, כיון דעיקר גדילתה ממנה, אף שנתגדלה ואכלה שאר דברים, אפשר דאסור, ומיהו בר אווזות שאוכלים תולעים ואפ"ה קונין לכתחילה, דאין זה וזה גורם בשביל זה, וכן ישראל שרי לפעמים לעשות כן, ודע, דסבור הייתי לומר דאי' הנאה שכי' הש"ך, היינו שהן בקבורה כמו ע"ז, ומש"ה עפרן אסור, ולפ"ז חמץ בפסח חלב מבהמות נכרי בפסח אין לשנות חלב מבהמות עכו"ם, שאוכלים הבהמות חמץ איסורי הנאה, ולאחר שהיות מעל"ע, יש להקל, דלאו מאיסורי הנאה בא החלב, ובתוך מעל"ע נמי, כיון דהוי זו"ג, ומדרי' אסור לכתחילה, ויש פלוגתא אי' חמץ מנקבין או מנשרפין, הוה ספק ולקולא, שוב ראיתי דזה ליתא, מההיא דכרשיני תרומה כו', ובענין היתר מכירה בהמה לעכו"ם, וחגוי מאכיל חמץ בפסח, אוסר הבכור שור (בעל

דמי. משא"כ אכלה סם המות, אף שודאי תמות אח"כ, מ"מ אין סופה ליחסר בגופה דבר מה, אלא שהמוגים שלה יתקלקלו, ולא בכלל טרפה הוה, אלא דין מסוכנת לה, אם נראה סימני מסוכנת, וצריכה פירכוס, הא לא"ה, אפילו פרכוס א"צ (פמ"ג). כהמה שנתפסמה בדברים אסורים, מותרת, אבל אכלה דברים אסורים אם נתפסמה כל ימיה רק בדברים אסורים, אסורה (רמ"א). לכתחילה אסור לקנות בהמה מן העכו"ם שינקה מחלב טמאה (ת"ח). אבל דעת המרדכי דאפילו דהאכיל איסור נתפסמה כל ימיה ומותרת, ומותר אף לכתחי' להאכילה דברים האסורים, וצ"ע (ש"ך). פוק דבר חבל נשמע באיסורי אכילה, אפשר דכולי עלמא מורים דשרי דיעבד כל ימיה, ולכתחילה אם דבר ידוע, אסור לקנות משום מ"ע, וה"ה דהאכיל בעצמו לעוף דברים אסורים, ואיסורי הנאה, אם כל ימיה, אסור דיעבד, כדמוכח מע"ז בכרשיני, ומשחרית לשחרית נסתפקו

א ח ל מכווא למאכלות ר ח ל

החברה באופן סדר המחיה והכלכלה, סדר שתקופת של עושר ועוני מתחלפים מזמן לזמן, מטרידים את חיי האדם, וגוילים ממנו את מנוחת הנפש לעמוד תמיד בכובד ראש בפני השאלת הנוראה "מה נאכל".

ועל זה בקש שלמה "ריש ועושר את תתן לי, הטריפנו לחם חקי" (משלי, ל'). שלכאורה היה צריך לאמור ריש או עושר, אך הכוונה על אופן התנהגות הנזכר, ריש ועושר המתחלפים ובאים, שאין בהם מנוחה, ובקש הטריפיני לחם חוקי, כלומר, חוק קבוע לפי הצורך, סדר החיים שיש בו מנוחת הנפש.

ומפני שאין אדם חולם רק מהרהורי לבו, גם פרעה לא יצא מן הכלל הזה, כל ימיו היה חושב מהירדן, משבילים ריקות ומליאות, מפרות שמנות ודלות, היה רואה כל זה גם בחלומו. ומפני שגם יוסף היה חושב מחשבות כל ימיו בגידן תיקון עולמי במקצועו זו, לכן היה יודע לכוון בעזרת ההשגחה, לכוונת החלום הזה, כמרומז בחז"ל, וז"ל: "כל אותן שתי שנים היה פרעה רואה את החלום בכל לילה", שנאמר "ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חולם" (מדרש הגדול), ומבואר לעיל בשם הר"ל, שגם יוסף היה רואה את החלום תחילה (שם), וכאן מצא יוסף לגבות את חובו של המון עם העובדים, להוציא אל הפועל את האידיאל שלו שלחם בעדו כל ימיו, ועלה בידו לעמוד את ארץ מצרים על יסודות סוציאליים ברואים המיוסדים על אדני הצדק והיושר, הנזכרים בתורה.

ראשית דבר מצינו כשנסרו לו את התנהגות המלוכה שנתן צו בפקודת שליט (דקטטר), כמרומז בקרא, הוא השליט הוא המשביר, להביא את כל האוכל לאוצר המדינה, כנאמר, ויקבץ את כל אוכל כו', אשר היה במצרים (מקץ), ונתחלק לכל אחד, בחינת עומר לגלגלת, אחר כך, עשה נציגאליציה מכל הנכסים דניידא ודלא נניידא, כנאמר "ויביאו את מקניהם אל יוסף כו' ויקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה כו' ואת העם העביר אותו לערים, מקצה גבול מצרים, ועד קהלו (ויגש), לזכרון שאין להם עוד חלק בארץ (רש"י), שנאמר ואהבתם את הגר כו', כי כל מי שלח הגר מימיו, אינו מרגיש בצערו של הגר ואינו חס על נפש הגר, אבל מי שהיה בעצמו גר, היה צריך בצערו של הגר, וכל דעליה סני לחבריה לא יעבד, ע"כ העביר אותם יוסף לערים, כדי שיהיו כולם גרים בארץ לא להם כו', התושבים יהיו בארץ לא להם, כדי שירגישו בצערם של הגר (כל"י), ובוה הונח היסוד הסוציאלי-חברותי של ביטול נכסים ושליטת

(ג)

נפסקו רגליה בהמה או חיה שנפסקו רגליה, לא יאכלו ממנו אלא ע"י בדיקה, שיש לחוש שמא נשכה נחש, וזו בדיקתה שלא יאכלוהו אלא צלי אש. ואם הוא נשוכת נחש, תתפרק ותפול חתיכות חתיכות (מחבר). ולדין דלא חיישינן לגילוי מים, הואיל ואין נחשים מצויין, לכן אין לחוש לנחש, ואם הוא בדרך שלא נעשתה טרפה, מותר בלא בדיקה (דמ"א). ואף שבגילוי אין חוששין משא"כ הכא, דאיכא דיעותא גדולה שנפסקה רגליה, הלכך חוששין וצריך בדיקה. וכן נראה דעת המחבר, שאף שבספרו ב"י כתב שאין דין גילוי בדיקה (דמ"א), ואף בדיקה אין חוששין דיש לחלק (ש"ך). והפרי"ח כתב, דפסיקת רגלים אין הוכחה, דאימור שגרונא, אבל פסיקת בשר הוה הוכחה, ויש להחמיר, כיון דאיכא לברורי, אף בתר דובא לא אזלינן (פמ"ג).

תב"ש) ואי"ה שם אבאר. חפכל עקולת, כל שאכלה דברים האסורים בהנאה פ"א, או מותר לקנות ולאכול בו ביום, וא"צ שהייה מעל"ע, דהתוס' שאוס' הם מפרשים כרש"י, שהאכילה כל ימיה משחרית לשחרית, דעיקר גדילתה מהם, ולמהרבי"ם והרע"ב שפי"א, הא כתב אין הלכה כחב"א, ואף רחב"א יורה, להדיס שרי. ואנו קונין בר אווזות שאוכלין תולעים בקיץ ממים, ושוחטין בו ביום, ואם אכלה כל ימיה דברים חמוריים ואפוריים, לתוס' אסור לכתחילה, ולא"ה משום מדאית עין, ולמרדכי שרי. ואם כל ימיה או משחרית לשחרית, או ינקה בטונתה מטמאה, להתוס' דיעבד אסור. (פמ"ג).

(ב)

אכלה כס של אדם אכלה כס של אדם, או הכישה נחש וכיוצא בו, מותרת משום טרפה, ואסורה משום סכנת נפשות (מחבר).

תם ונשלם הלכות טרפות בעזרת השם יתברך

א ח ל מאכלות אסורות ר ח ל

קנינים ארציים, מדיינים פרטיים, דק הכל שייך להממלכה, בבחינת והארץ לא תמכר לצמיתות (בהר). המלוכה נותנת זרע לזרוע השדות. חלק חמישי שייך לאוצר המלוכה, שגם הוא שייך להעם, וארבעה חלקים להאכר. כנא' הא לכם זרע, וזרעתם את האדמה כו' ונתתם חמישית לפרעה, ואדבע הידות יהיה לכם לזרע השדה, לאכלכם ולאשר בבתיכם, ולאכול לטפכם (ויגש). וכמבואר היה יוסף בכל מקום ובכל זמן ודרש את שלום העני וטובתו, כמו שמצינו בחז"ל שהיה נותן גם במצרים, כנאמר בפסוק, 'ויתם הכסף מארץ מצרים (ויגש), ששרדה רוח נבואה על יוסף, וידע מה שיש לכל אחד ואחד, ומכר לעשיר ביוקר, ולעני בפחות, לכל אחד כפי מה שהיה לו, שתרם כסף העני והעשיר כאחד (מדרש). והגם שעם הארץ רצו למכור את עצמם ליוסף לעבדים, כי היו שבעים רצון מהנהגת החדשה, אבל יוסף לא חפץ רק לקנות האדמה בשביל הממלכה עצמה השייכת ג"כ להעם. כמבואר במפרשים בהפסוק, קנה אותנו ואת אדמתנו כו' (ויגש), אמרו שיקנה גם גופם לעבדים, וכן אמר, הן קניתי אתכם היום ואת שלא קנה רק האדמה, ולא הגופים, הטעם, שאמרו לו שיקנה אותם לעבדים עושה מלאכת המלך כרצונו, והוא לא רצה לקנות רק האדמה, והתנה עמהם שיעבדו לעולם, ויהיו כארסים בתי אבות. אחד כן אמר להם, הן קניתי אתכם ואת אדמתכם לפרעה, לא לעבדים כאשר אמרתם לי, רק עם האדמה תהיו לי כו' (טור).

ומצינו רמז, שרעיון הסוציאלי, הכה שרשים גם בשאר ארצות. כמבואר בחז"ל, אמר רב יהורא כו', כל כסף וזהב שבעולם, יוסף לקטו, ומביאו למצרים, שנאמר (ראשית, מ"ז) וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא כו' בשאר ארצות מנין, ת"ל (שם, מ"א), וכל הארץ באו מצרימה (פסחים, קי"ט). באו אל יוסף לקבל עליהם את סדר ההנהגה, שהיה נותן במצרים. ובתחילה, כפי הנראה, גם העשירים היו מרוצים ונתנו הסכמה לסדר ההנהגה הזאת. כי ימי הרעב היו מביאים תלוות (ראיטען), והשחתת דרכי החיים בהפרעת מנוחה, והיו ימי סכנה בעדם. אבל לאחר זמן התחילו להתחרט ולמרוד במלכות הסוציאלית שעמד יוסף, כמו שמצינו מרומז בחז"ל, שבאו לאחר זמן ידוע העשירים אל פרעה, להתאונן על ההנהגה הזאת של קיבוץ כל תבואת המדינה לאוצר המלוכה הכללית, ואמר להם פרעה, מרוע לא קבצתם אחם בבתיכם, ויאמרו, עשינו זאת, נדבק, אז אמר להם פרעה, מזה אתם צריכים ללמוד ולדעת, שלא זהו הדרך האמיתי של הנהגה מדינית, שכל אחד ואחד יצבור את רכושו לעצמו, כי לא יתקיים (כמבואר)

סימן סא.

הלכות מתנות כהונה

דיני מתנות זרוע לחיים וקיבה לכהן, ובו ל"ג סעיפים.

(א) זרוע לחיים. קיבה. (ב) זרוע של ימין. שיעור. (ג) הלחיים עד כמח. (ד) הקיבה עם החלב. (ה) להפריש המתנות מיד, אם לאכול מהבשר קודם פרישת המתנות. (ו) שוחט לכלבים, לרפואה. שחט ומצא טרפה. (ז) לכהן חבר או לעם הארץ. (ח) אם נותנים מתנות לכהנות. אם בעלה ישראל חייב במתנות. (ט) אם ליתן המתנות להרבה כהנים. (י) במקום שאין כהן, אם יש קדושת במתנות. (יא) אם לחסוף המתנות, לשאול בטה. (יב) לאכול המתנות בכל ענין. (יג) להאכיל לכלבים. ליתנם לעכורים. (יד) אם הכהן יכול לזכות לישראל עם המתנות. (טו) אכלן או הפסידן. (טז) ישראל ששלח לחבירו בשר, והמתנות בו. (יז) אם נוהגות בחיה ועוף, בכלאים. (יח) חולד של צבי הבא על עץ. חיש על הצביה. (יט) בקדשים. (כ) בכור שנתערב בבהמות אחרות. (כא) אם נוהגות בכל מקום, בכל זמן. (כב) כהנים במתנות. (כג) לויים. (כד) כהן ששוחט למכור. (כה) השוחט לכהן ולעכורים. (כו) שוחט רק בחלק. (כז) בהמה לכהן וראשה לישראל. (כח) השוחט בהמת ישראל חבירו. (כט) כהן שמכר פרה לישראל, חוץ ממתנותיה. (ל) ישראל שמכר פרה לחבירו. ושאר המתנות. (לא) עבר הישראל ואכל המתנות. הויקן, מכרן. (לב) אמר לטבח מכור לי בנים של פרה זו. (לג) גר שנתגיד והיתח לו פרה.

„אישפדליה“ (ובל"א קורין „ריער“). עד כף היד, פי' הרוחב של כף, רש"י, ט"ז) והם שני פריקים. (מחבר).

(ג)

הלחיים הם מפרק של לחי (פי' רש"י, אצל הצעדים, וחותר כלפי מטה עד שיפוי כובע, ט"ז) עד פיקא של גרגרת, שהיא טבעת הגדולה עם הלשון שביניהם וצריך ליתנו עם העור

(א)

חייב ליתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה של שור ושה (מחבר), וכל בהמות טהורות, לאפוקי חיה, כדלקמן סעיף י"ז (ש"ד).

(ב)

הזרוע דוקא של ימין (מדכתיב הזרוע בה' ט"ז) והוא מפרק ארכובה (מסוף פרק, ט"ז) הנמכרת עם הראש, עד כף היד שקורין

א ח ל מבוא למאכלות ר ח ל

בדברי משה אצל המן, שכל נותר ירקב ומביא רימה). והדרך היותר מוצלח בעד הכלל והפרט הוא, שכל הרכוש, יצטבר תחת השגחה מדינית כללית (ב"ר, מקץ). ואז יהיה נודע הדבר ויתגלה הסוד, שנמצא בעולם לכל אדם בפרט, ולכל בשר בכלל חלקו בחיים, ואין מחסור בשום דבר, ורק בזבזו וקלקלו המותריות אצל העשירים, גורם המחסור אצל העניים, ורק בקיבוץ הרכוש, ובחלוקה ישרה נתראה שאין מחסור בעולם. כמרומו בקרא „ויצבור יוסף בר, כחול הים הרבה מאד, עד כי חדל לספור, כי אין מספר (מקץ). בהנהגה ישרה, יש מזל וברכה, ולא יחסרו כל טוב, כנאמר בבריאת העולם, וירא ד' את כל אשר עשה, והנה טוב מאד“ (בראשית). כמבואר במפרשים בפסוק „ובקצרכם את קציר ארצכם את תכלה את פאת השדך כו' לעני ולגר, ואני חלקם“ (אמור), התחיל בלשון רבים ומסיים בלשון יחיד. הכוונה בזה, שבתחילה הוא מדבר לכל בעלי אחוזה בכלל על ימות הקציר הכללי, ובא לעורר ולהזכיר לכל אחד ואחד בפרטות, שכשיבוא לקצור שדהו, לא ישכח מרוב טרדות, שבשדהו נמצא חלק השדה של העני והגר, ואין לו רשות לבוא בחלק שאינו שלו. רק יעזוב את חלק העני והגר, והם יבואו ויקחו שם חלקם (הנהגה לפניהם, והם ילקטו, ואין לך לסייע לאחד מהם, פאה, ד'). (עיין אלשיך). ומסיים, אני ד' אליכם, כלומר, אלקי כולכם בשוה, ואין לעלות על הדעת, שאתן הספקת הצרכים רק לכם ולא לו (שם). כנאמר בקרא, נפש כי תחטא כו' בגזל כו' וחמשתיו יוסף עליו (ויקרא), גזילת הקרן וכופר בהשבת הגזילה, ומה שלא נתן החומש של צדקה, יכופר במה שיוסיף חומש (כל"י), עיכוב חלק העני, הוא גזילה.

(ח)
אף על גב שמותר לאכול מבשר הבהמה קודם שיפריש המתנות. מצוה להפרישם מיר (מחבר). כתב הר"ן. רמתנות כהונה שלא הורמו. כמו שהורמו רמי. ואי אתיא בהמה שלימה ליד כהן. וזה במתנותיה. ואי אכלה אחר בתר הכי. חייב. ודוקא דאתיא שחוטה ליד כהן. אבל בחייה לא. דאכתי לא חל חיובא עליה. (ש"ך).

(י)
אפי' אינו שוחט לצורך אכילה אלא לכלבים או לרפואה. חייב במתנות. אבל שחט ומצא טרפה. פטור (מחבר). דדרשינן מאת זובחי הזבח. פטר לטרפה (ט"ז) ומשמע בפוסקים. ראפי' ספק טרפה פטור. מטעם דמצי אמר לכהן זיל אייתי ראיא דלאו טרפה היא. ואתן לך. והמוציא מחבירו עליו הראיה (ש"ך).

(י)
יתנם לכהן חבר. ואם אין שם חבר. יתנם לעם הארץ (מחבר). וכן אם החבר אינו רוצה לקבל. נותנן לעם הארץ (רמ"א).

(ח)
נותנים אותם לכהנה (דונתן לכהן. היינו אפילו כהנת (ט"ז). אפי' היא נשואה לישראל. והנותנם לבעלה ישראל. קיים מצות נתינה (מחבר). וכ"ש שבעלה ישראל פטור מן המתנות (שם).

ועם הצמר שבראשי כבשים. והשער שבראשי תישים. שאינו ראוי למלגם (פי' להרתיחם בחמין להעביר השיער) ולא להפשיט העור קודם שיתנגנו לכהן (מחבר).

(ד)
הקיבה צריך ליתנה לכהן עם כל חלבה פנימי וחיצון. אלא א"כ נהגו הכהנים להניח החלב לבעלים (מחבר). הא רכתבו בזה דתלוי במנהג. לפי שאמדו בנגמא. דהכי היה כבר. שהכהנים נהגו בזה עין יפה. ולפי זה אם נהגו עין יפה בצמר ועור. בלחיים הוי נמי כן (ט"ז). ודע. בזמן הזה בחוץ לארץ מתנות כהונה אין נוהגין מתנות. כמ"ש בחוץ לארץ המחבר סכ"א. מיהו בארץ ישראל. ודאי נוהגין מדרבנן. כמו תרומה בסי' של"א. ב' דסתם רמ"א דלא היה מן התורה. היה מתנות. דחר טעמא הוא. דיליף נתינה מתרומה. ועיין בפר"ח בקו"א. ואין מברכין על נתינת מתנות אם מברכין לכהן. דמשלחן גבוה זכו. ולא על נתינת משל בעלים. הרשב"א. הביאו מתנות כהונה הפר"ח. א' כ"ו. ומיהו ודאי שאין מברכין על נתינת קודם שיפריש. דלאו מצוה היא. דיכול לאכול קודם שיפריש. דאין טובלים כו'. משא"כ תרומה. דמצוה בפני עצמה להפרישה. וכאן לא שייך הפרשה. דמובדלין וניכרים הם (פמ"ג).

אלה מביא למאכלות רחל

ואחר מות יוסף מדרו העשירים בהנתנת סדר מדיני הלז. והחזירו את העטרה ליושנה. כנאמר בקרא ויקם מלך חדש אשר לא ידע את יוסף (שמות). שנתחדשו גזרותיו (חז"ל). אשר לא ידע. עשה עצמו כאילו לא ידע (שם). וקם מלכא. דלא חכים ית יוסף. ולא חלץ בנימוסיו (ירושלמי). והמלוכה של סדר התנהגות בגדר של חלוקת אנשים לשרים ועבדים. לקחה את מקומה של המלוכה הסוציאלית. אבל מפני שזרע הרעיון החברותי-סוציאלי הכה שרשים עמוקים בלבבות של עם מצרים. לאחר זמן מרובה. נתפרצה מרידה סוציאלית גדולה בארץ מצרים בכלל. כנאמר וערב רב עלו אתם. וע"י עם ישראל בפרט. ובעזרת שלוחי ר' עלה בידם להוציא מכח אל הפועל את הרעיון של חירות. ריוח והצלה של חלק אחד מאנשים הנקראים עבדים מלחץ חלק אחד מאנשים הנקראים שרים. ובעזרת ההשגחה עלה ביד משה ואהרן לאסוף את הפירות והורעים שננטעו ונזרעו ע"י האבות הקדושים. ונתבכרו בימי יוסף הצדיק. פרי הרעיון הגדול והקדוש של דורו וחירות. והתנהגות חיי החברה בסדר של צדק ויושר. וזוהו הונח היסוד. המאפשר נתינת התורה והמצוות על הר סיני. כמבואר בחז"ל בפסוק והמכתב מכתב אלקים. חרות על הלוות" (תשא). חרות. חירות מן המלכויות (מדרש).

ובנתינת התורה על הר סיני. נתפרסמו היסודות הנזכרים בפני קהל ועדה. ובפני כל העולם את הרעיון של אחרות אלקות. ושאר המצוות שבין אדם למקום מצד אחד. והרעיון הגבוה של צדק ויושר בחיי החברה. חלק המצוות שבין אדם לחבירו. העיקר הגדול בין העקרים שיש בהן כדי הצלת נפשות והרול. היתום והאלמנה. מן העיניו ולחץ של החזקים מהם. המביא שלום מוחלט בעולם. שזה היה תכלית נתינת התורה בעולם. כנאמר בקרא. וזאת תורת השלמים (צו) זש"ה דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום (משלי). כל מה שכתוב בתורה לשם שלום הוא נכתב (תנחומא. צו).

בית הל' מתנות כהונה סימן פא שמואל

דוקא היכא שאינם ראויים לאכילה, כגון שהסדיו או שבאו מבהמות כחושים ורע בשר, יכול להאכילם לכלבים (ש"ך). והטעם בזה לאו משום דלא יחא מצות בויות עליו היא, דאין בהם שום קדושה, ומנתו ופרנסתו הוא, אלא דכתיב למשחה, כדרך שהגדולים אוכלים כו' (פמ"ג).

(יד)

כהן שיש לו מכירים, שרגילים ליתן לו מתנותיהם, יכול לזכותה לישראל שיקבלם מיד מכירו, ודוקא שהזוכה תלמיד חכם, והשעה דחוקה לו, ושלא יחא כהן המזכה משרת בבית זה שמזכה לו המתנות, שמא יזכה בעל כרחו, וה"ה אם הכהן משרת בבית בעל הבית ומזכה לאורת תלמיד חכם, כמתארח בבית רבו במתנות שרגיל ליתן לו רבו, אסור (מחבר).

(טו)

לא נתן המתנות לכהן, אלא אכלן או הפסידן, פטור מדיני אדם (משני שהוא ממון שאין לו תובעין, שהרי יכול ליתן לכל מי שירצה, ט"ז), אלא כדי לצאת ידי שמים, צריך לפרוע רמים (מחבר).

(טז)

ישראל ששלח לחבירו בשד והמתנות בו, מותר לכלן (מחבר). שבוירא לקח ממנו (ט"ז) ואינו חושש שמא גזלם המשלח (טור) אבל ודאי דאפילו גזל, מותר לאכלן, דמתנות כהונה נגזלות כלקמן טעף ל"א (ש"ך).

(ט)

לא יחלקם להרבה כהנים, שצריך לתת לכל אחד דבר חשוב כדי נתינה. אלא נותן ורוע לאחר וקיבה לאחר, ולחיים לשנים, ובשור הגדול יכול לחלק הזרוע לשנים לכל אחד פרק א' (מחבר).

(י)

אם אין שם כהן, ישום המתנות ברמים ואוכלם ונותן הרמים לכהן (מחבר). כי אין שום קדושה במתנות, רק שהם ממון כהן (ט"ז).

(יא)

אין לו לכהן לחטוף המתנות (דכתיב ונתן) ואפילו לשאול אותן פשה (דכתיב אצל בני שמואל ויטו אחרי הבצע, פי', חלקם שאלו בפיהם, ט"ז). אלא אם יתנם לו דרך כבוד, יטלם, ובזמן שהם כהנים רבים במטבחים, הצנועים מושכין ידיהם, והגדלים נוטלים, ואם היה צנוע זה במקום שאין מכירין אותו שהוא כהן, יטול כדי שידעו שהוא כהן (מחבר).

(יב)

הכהן יכול לאכלם בכל ענין שערב עליו יותר, ואם כל המטעמים שווים אצלו, יאכלם צלי בחרדל (מחבר) שהוא דרך גדולה, שנאמר למשחה בהם, כדרך שהמלכים אוכלים (ט"ז).

(יג)

יכול להאכילם לכלבים, ולמכרם וליתנם לעכו"ם (מחבר). שאין בהם קדושה. נראה

א ח ל מבוא למאכות ר ח ל

ומשה רבינו, שהיה לבו כואב על גורל הנדכאים והנחלשים, להושיעם בצר להם, כנאמר בקרא ויקם משה ויושיען. שכל דבר כבני אדם היה מתנהג כן, אלא אף בבעלי חיים שאינם מדברים, כמבואר בחז"ל שמשם זכה להיות מנהיג על ישראל, מפני שחמל על גדי חלש, ולקחו על זרועותיה, ומגלגלין זכות ע"ז זכאי, כל ימיו היה מוסר נפשו על ב' היסודות העיקרים הנזכרים: על אחדות הבורא, בהכרזו של מסירת נפש על קידוש ואחרות השם, המנסר בחלל העולם מן הקצה אל הקצה, בפסוק, שמע ישראל, ד' אלקינו ד' אחד (ואתחנן). שרבים, למאות ולאלפים, קפצו למדורת אש, בכח של היברים הקדושים הללו, מצד אחד, ועל מסירת נפש של הנהגת צדק ומשפט בחיים החברותיים מצד שני, כמבואר בחז"ל שהיה משה נתגדל בבית פרעה, וכל בני פלטיין של פרעה היו מגדלין אותו (פ"א, מ"ח), לשנות העשרים שלו, נקרא אל פרעה ואמר לו, כל פרקופי (משרה) שאתה מבקש, אמור ואני נותן לך, אמר לו, מבקש אני ממך להשעות על אדוניך שלך (ממונה על מקצוע העבודה שבמדינה), ומשה נתכוין לראות בשעבוד של ישראל (תנחומא ישן), וכמבואר בקרא, ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם כו', ויך את המצרי כו', וישמע פרעה כו' ויבקש להרוג את משה, ויברח משה (שמות), ומנעוריו היה נפשו ולבו מושך לעזרת החלולים והמעונים, עד כדי מסירת נפשו, כמרומו במפרשים בפסוק מי שמך לאיש (שמות) הרי עורך נלא (רש"י). וכשנשלח אל פרעה להציל את אחיו מיד נוגשיו לא חס על נפשו והלך, הגם שידע כי פרעה חרץ עליו משפט מות, כנאמר בקרא, וילך משה ואהרן ויאספו את כל קניי ישראל (שמות, ד'). וגם תכלית העבודה שלו היה גדר דצון המלכות להביא מרד במדינה, והיה בסכנה גדולה, אעפ"כ לא מנע את עצמו מעבודתו הקדושה של הצלת נפשות מעבודת פרך, כמו שמצינו במפרשים בפירוש הפסוק, ואחר באו משה ואהרן, ויאמרו אל פרעה

בית חל' מתנות כהונה פימן מא שמואל קד

את כולם, אין פוטרים לו אלא אחד מהם (מחבר), וכן אם מסתפק בשנים, ולקח הכהן אחד, דרי השני פטור מן המתנות, שעשאוהו כמי שזכה הכהן, ונתנו במומו בעליו, רמב"ם, (ש"ד).

(כא)

מתנות נוהגות בכל מקום, בין בארץ בין בחוץ לארץ, בין בפני הבית (שבית המקדש היה קיים) בין שלא בפני הבית, ויש מי שאומר, שאינן נוהגות בחוץ לארץ, וכן נהגו (מחבר) ומאן דבעי למיהב, מצי יהיב, ולא מיהזי כיהורא (לחם הפנים), ועיין בספר החינוך להרא"ה, מצוה תצ"ח.

(כב)

כהנים פטורים ממתנות (מחבר) דכתיב מאת העם, ולא מאת הכהנים, ולויים מספקא ליה בגמרא אי הוויין בכלל עם (ט"ז).

(כג)

ליום ספק אם הם חייבים במתנות, הילכך פטורים, ודוקא מליתן פטורים, דשמא לא איקרי עם, אבל פשיטא דאם תפס לוי מתנות מישראל, דמוציאין מידו, דכתיב וזה יהיה משפט הכהנים, ולוויים לאו כהנים איקרו כו', (ש"ד), ואם נטלם הכהן מידו, אין צריך להחזירם (מחבר) דסבירא ליה, בספיקא דדינא, אי תמיס לא מפקינן מיניה כו' (ט"ז), ולקמן בס"י שט"ז

א ח ל מבוא למאכלות ר ח ל

(שם, ח'), הזקנים נשמטו אחד אחד, עד שנשמטו כולם קודם שהגיעו אל פרעה מחמת מורא, לכן בס"י נפרע להם, כמו שמצינו נאמר, ויעל משה אל הר האלקים, ואל הזקנים אמר שבו לנו בזה כו' (מ"ד שמות), הקב"ה רוצה בהתקרבות אנשים המוסרים את נפשם להצלת אנשים בכלל ישראל בפרט, ואינו רוצה בהתקרבות אנשים, אף אם הם זקנים ואנשים חשובים, תלמידיו חכמים היושבים בראש, הנשמטים מהצלת העם.

והאיש משה מסר גופו ונפשו, וכל הדברים היותר חשובים ויקרים לו, בעד חירות אנשים עבדים משעבדו, כמבואר בחז"ל בפסוק, ויאמר ד' אל משה, עתה תראה אשר אעשה לפרעה" (שמות, ו'). אמר משה, ראיתי בספר בראשית בדור המבול, מעשה סדום, דוד הפלגה, והדין היה דין אמת, אבל אמור לי למה הרעותה לעם הזה, מוכן אני לוותר על כניסתי לארץ, אם תוציאם ממצרים מהרה, אז אמר לו הקב"ה, עתה תראה כו' ולא תראה העשוי למלכי שבעה אומות בבואם לארץ (מ"ד שמות), אין בזה שום עונש למשה בזה שלא נכנס לארץ, רק תשלומין בעד הצלת ישראל במהרה, מעוני מצרים טרם זמן המוגבל מההשגחה העליונה, היה מותר על כניסת הארץ שהיה כ"כ יקר אצלו, כמבואר בפרשה ואתחנן, ובמודרש שם, כדי להקל את עול העבודה בזמן מוקדם, וכמבואר בחז"ל בקרא של (ויחל משה" כו' (תשא) לשון חלי, שמסר עצמו למיתה בשבילים (מדרש), וכמבואר במפרשים בפירוש הפסוק, ועתה אם תשא חטאתם כו' ואם אין מחיני נא מספרך" (תשא), לכאורה יש חיסור לשון בכאן, שהיה לו לכתוב, אם תשא חטאתם הרי טוב, ואם אין מחיני נא, ויש לומר, הכוונה בזה לומר, בין אם תשא חטאתם, בין אם לא תשא, מחיני נא מספרך אשר כתבת, מספר החיים, שכתבת אותי לחיים, מחיני והרגיני, שאם אתה רוצה לכפר להם, צריך שתקח אותי, בדי שאהיה קרבן כפרה עליהם, ואם אין אתה רוצה, הרגיני נא ג"כ, שלא אראה ברעתם, וחוה שאמר, אם תשא חטאתם, או אם אין שלא תשא, מחיני נא כו' (מדרש, אבות, ב').

(יז)

מתנות אינן נוהגות אלא בשור ושה, ולא בחיה ועוף, ונוהגות בכלאים הבא מן עז ורחל, וכן בכוי (מחבר), הוא בריה בפני עצמו (ט"ז).

(יח)

צבי הבא על עז וילדה, הולד חייב בחצי המתנות (דכתיב אר שוה, ודרשינן אפי' מקצת שה, ט"ז, ש"ד), אבל תייש הבא על הצביה, הולד פטור מן המתנות (מחבר), דספוקי מספקי לן אי חוששין לזרע האב, והלכך מצי האיך למימר, זיל אייתי ראיה דחוששין ואתן לך (ש"ד).

(יט)

אין נוהגות בקדשים, ולא בבכור (מחבר), לפי שאין קדושה חלה על קדושתו, וקשה, הא אמרינן יכול להאכילם לכלבים מטעם שאין בהם קדושה, וצ"ל דקדושת המצוה קאמר שאינה כאן, אבל לא קדושת מתנות (ט"ז).

(כ)

בכור קודם שבא ליד כח שנתערב בבהמות אחרות, חייב ליתן מהם המתנות, שיאמר הכהן על כל אחת תן לי מתנותיה, ואם אתה אומר שהוא בכור תן לי כולה, אבל בכור שניתן לכהן במומו ומכור לישראל ונתערב בבהמות אחרות, אם רבים שוחטים אותם, כולם פטורים, שכל אחד יאמר שלי הוא הבכור, ואם אחד שוחט

בשעת זביחה, ובההיא שעתא לית ליה ברירה דתיתוי דידיה אע"ג דרוב כשרים הם, הא קיי"ל כשמואל, דבמונא לא אזלינן בתר דובא כו' (ט"ז). דכיון דאינו מחייב משעת זביחה, וההיא שעתא לית ברירה דתיתוי דידיה כו' (ש"ך).

(כו)

במה דברים אמורים ששותפות הכהן והעכו"ם פוטר בשותף בכולה, אפי' בכל שהוא (פי' אפי' בחלק אחד מאלף יש לו בבהמה, ט"ז) אבל אם אין הכהן והעכו"ם שותף עמו אלא בראש, אינו פוטר אלא מהלחיים. ואם הוא שותף עמו ביד, אינו פוטר אלא מהזרוע, ואם הוא שותף עמו בבני מעיים, אינו פוטר אלא מהקיבה (מחבר).

(כז)

אם יש בהמה לכהן, ומוכר ראשה לישראל, ושאר כל הגוף לעצמו, חייב בלחיים (מחבר).

(כח)

השוחט בהמת ישראל חבירו, חובה על השוחט ליתן מתנותיה לכהן (דכתיב מאת זובחי הזבח, שהזבח אינו יכול לומר הבעל יתן לך, ט"ז). ואם שחט בהמת כהן או עכו"ם, פטור (מחבר). מיהו טובת הנאה לבעלים, והוא יכול ליתנם לכל כהן שירצה. ואסור לבעלים ליקח דינר מכהן ליתן לו המתנות, וכן מישאל ליתן המתנות לכהן בתו הכהן (רמ"א).

גבי ספק בכור כתב שמוציאין מידו כו', ונ"ל לחלק, דדוקא בספק בכור, שהספק הוא בגוף הענין שנחלקו עליו, והלכך מספק אין לכהן שייכות בו, דאמרינן ליה אייתינא דאיה דבכור הוא, ושקול, וכל כמה דלא מייתי דאיה מוקמינן ליה אחזקת מרא קמא, ואחזקת דרוב בהמות אינם בכודים, משא"כ כהן, שהספק הוא אם ליום חייבים או לאו, ובגוף הענין אין כאן ספק, אלא שהספק הוא מצד אחד, מצי הכהן לומר להלוי, כל כמה דלא מייתית דאיה דלא איקרי עם, המתנות שלי כו' (ש"ך).

ויש חולקין, דאפילו בטלן הכהן, מוציאין מידו (רמ"א).

(כט)

במה דברים אמורים שכהן פטור, כששוחט לעצמו, אבל אם שוחט למכור, אם הוא קבוע למכור בכור המטבחיים, חייב ליתן מיד, ואם אינו קבוע למכור בבית המטבחיים שתיים ושלש שבתות פטור, מכאן ואילך חייב (מפני מראית עין) ומגדיל אותו אם לא יתן (מחבר).

(ל)

השוחט לכהן ולנכרי, פטור מן המתנות, והמשתתף עמהם צריך שירשום, ובעכו"ם, אם יושב עמו במטבחיים, אין צריך לרשום (מחבר). דסתם עכו"ם מרבה דברים, ומודיע לכל שהוא שותף (ט"ז, ש"ך) במקום שנוהגים לשחוט אצל עכו"ם, אם נמצא טרפה נשאר לעכו"ם, ואם נמצא כשרה לקוחו הישראל, פטור מן המתנות (רמ"א). נשאר לעכו"ם, דהא עיקר החיוב

א ח ל מכור למאכלות ר ח ל

ומעשה אבות סימן לבנים, הצדיקים בכל דור ודור, עומדים למסור את נפשם בעד הצלת נפשות, ומוכנים לתורה ולתפילה ולמלחמה, עוסקים בתורה ותפילה, לבקש רחמים, ואם לא יועיל, מוסרים את נפשם למלחמה, ליתן נפש תחת נפש בעד הצלת נפשות. כמדומז בדברי הנביא "הצדיק אבד ואין איש עם על לב" (ישעיה, ג"ז), למה נסתלקו, ואנשי חסד נאספים, באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק (מפרשים), כלומר, הצדיק נותן נפשו במלחמה עם המזיקים, לעמוד בין החיים ובין המתים לעצור בעד המגפה. כך הדבר נוהג בפרטות, וכן דבר נוהג בכללות בעם ישראל, ובכל אנשים טובים. הנעדרים בעד עון ורשעת העולם, להגין על רשעתם, כמדומז בדברי הנביא הנ"ל, "אכן חלינו האנשים, כלנו כצאן תענינו, איש לדרכו פנינו, וד' הפגיע בו את עון כלנו כו' ובחברותינו גרפא לנו, כלנו כצאן תענינו, ואיש לדרכו פנינו, וד' הפגיע בו את עון כלנו כו' בדעתו יצדיק צדיק עבדי לרבים, ועונותם הוא יסבול" (ישעיה, ג"ג). הצדיק יסבול כדי להטיב בזה את האינם צדיקים המחויבים לסבול עונש בעד עוונם. כמבואר במפרשים שם, וז"ל, היה סובל בדרך כל הצדיקים שנא' אתה ובנך כו' תשא את עון המקדש (במדבר), סבל יסורים כו' והוא כשביל אחרים, נשא חטא הרבים, ולפושעים יפגיע, ע"י יסוריו שבאת על ידו טובה לעולם (רש"י). כי חירות ודודו הוא תכלית הבריה, ואין חירות אמיתית רק בגדר ומצב של מושל קנינים רבים, כנאמר מרבה נכסים מרבה דאגה, והעושר לעשיר, כמו חוקיני לעני איננו מניח לו לישון, וזוהי שמצינו בתורה סמיכות הפרשיות של שני הענינים הללו של דודו ושליטת הריבה קנינים, כתיב שש שנים תודע את ארציך ואספת את תבואתה, והשביעית תשמטינה ונטשתה, ואכלו אביוני עמך כו' (שמות, כ"ג). ונאמר עוד, וזה דבר השמיטה, שמוט כל בעל משה ידו

(לא)

המתנות עצמן אסור לישראל לאכלם, אלא ברשות כהן. עבר ואכלן, או הויקן, או מכרן, אינו חייב לשלם, מפני שאין לו תובעים ידועים (ומ"מ לצאת ידי שמים, חייב, ש"ך). והקונה אותם, אע"פ שאינו רשאי, הרי זה מותר לאכלן, מפני שמתנות כהונה נגזלות (מחבר).

(לב)

אמר לטבח מכור לי בני מעיה של פרה זו, נותנם לכהן, ואין מנכה לו מן הרמים. לקחו ממנו במשקל (פי' והלוקח שקלן, והרי הגזילה אצלו, אבל שקלן המוכר, יש לכהן הברירה, או ליקח מן המוכר או מן הלוקח, ט"ו) נותנם לכהן ומנכה לו מן הרמים (מחבר).

(לג)

גר שנתגייר, והיתה לו פרה, נשחטה עד שלא נתגייר, פטור, משנתגייר חייב. אם ספק, פטור, שהמוציא מחבירו עליו הראיה (מחבר) אבל לענין איסור חלה כתב בס"י ש"ל, רחייב מספק (ט"ו).

(כט)

כהן שמכר פרה לישראל, ואמר לו אני מוכר לך פרה זו חוץ ממתנותיה, הוי תנאי וצריך ליתנם למוכר (פי' כזה מועיל התנאי, כיון דהוי חוץ לשון שיר, ששייר לעצמו המתנות, משא"כ בסיפא שאמר ע"מ, ל"ה לשון שיר, אלא תנאי בעלמא, ואינו מועיל דמתנה ע"מ ש בתורה כו', ט"ו), אבל אם אמר ליה ע"מ שהמתנות שלי אינו תנאי, והמקח קיים, ויכול ליתנם לכל כהן שירצה (מחבר) וכי הרא"ש, דה"ה במוכר שדה ואמר לו ע"מ שהמעשר שלי, דינא הכי, אבל הרמב"ם כתב בהל' מעשר, ט', הרי זה שלו, כיון שאמר ע"מ, נעשה כמו ששייר מקום המעשר כו', ודוקא גבי מתנות, כיון שנתן כל הבהמה ליד ישראל, לא אמרינן שיורא שיר, משא"כ בשדה, דקרקע בחזקת בעליה עדיין עומדת כו' (ש"ך).

(לד)

ישראל שמכר פרה לחבירו, ושירי המתנות, חייב הלוקח ליתנם, אע"פ שנשארו למוכר, מ"מ החובה על הטבח שהוא הלוקח (מחבר).

א ח ל מבוא למאכלות ר ח ל

אשר ישה ברעהו. לא יגוש את רעהו ואת אחיו, כי קרא שמיטה לד' (דברים, ט"ו). ונאמר, ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ כו' וספרת לך שבע שבתות כו' והעברת שופר תרועה בחודש השביעי כו' ביום הכיפורים תעבירו שופר בכל ארצכם, וקדשתם את שנת החמשים שנה, וקראתם דרוור בארץ לכל יושביה, ושבתם איש אל אחוזתו כו' יובל הוא שנת החמשים כו' לא תורעו כו' בשנת היובל הזאת, תשובו איש אל אחוזתו (ויקרא, כ"ה). חירות הנפשות וחירות העושר באים כאחד, כי אין חירות גמור באופן אחר, כמבואר במפרשים בפסוק, והעברתם שופר תרועה (בהר) שופר תרועה אמאי? אלא שופר דמתברר שלשלאין, דמתברר שולטנותא משל עבדין (זוהר). וכןאמר בשם ההכם (הדרור היא הנשמה של כל הבריאה (סקרטוס). ומתקופה לתקופה צריכים להתעורר ולחשוב מחשבות ולחזור על אופנים שונים להכניס תיקונין בתכלית הבריאה, והוא החירות הגמור. וצריכין להביא תיקונים בהקלקול של שויון המשקל בשחרור הרכושים וקנינים, הנכלל בזה, גם שחרור הגוף, ונאמר במצוה זו בהר סיני, הגם שכל המצוות ניתנו בסני לאמר, שע"י קול השופר של מתן תורה באותו זמן הגיד הקב"ה למשה ענין השמיטה והיובל כו' כדי לעשות זכרון למעמד הר סיני בקריאת דרוור והעברת שופר (כל"י).

כי למשוללי בטחון בהספקת הצרכים אין חירות, כי מקושרים הם בחבלי עבות להשאלה הנוראה מה נאכל, לכן התיקון בגורמי הכלכלה הוא תיקון לקנין החירות. כמו שמצינו שהאדם הוא עבד נרצע לשאלת המוין, והכלכלה, דאגת הספקת הצרכים הם שולטות עליו בכל יום ובכל עת, ולכל היותר היה הדבר ניכר בהימים של גידול התבואות, ושאר פירות וירקות, כמבואר בחז"ל בפסוק ולא אמרו בלבבם נירא נא את ד' אלקינו הנותן גשם ויורה ומלקוש בעתו, שבועות חוקות קציר ישמור לנו (ירמיהו, ה'), אמר ר' אלעזר ישמור לנו מרחות דעות, ומטלים רעים, אימתי? באלו שבע שבועות שבין פסח ועצרת (ויקרא רבה, כ"ח) מן השרב ומן הרוחות הקשים (פסיקתא). ומצינו בטעם של הנפת העומר, אמר רב חייא כו' מוליד ומביא, כדי לעצור רוחות דעות, מעלה ומוריד כדי לעצור טללים רעים (מנחות ס"ב). ומבוא בפוסקים, שטעם האבילות בספירה, מפני שהעולם שריר בצער התבואה ועל האילנות (אבודרהם). ונאמר עוד, בפסח אין אתם מוצא שכתוב בו אפילו שמחה אחת למה? שבפסח התבואה נידונה, ואין אדם יודע אם עושה השנה תבואה, אם אינה (ילקוט שמעוני). וחירות נחשבה בין המצוות הראשונות, כנאמר, ושלחתו חפשי מעמך (משפטים) (פסיקתא).

סימן סב.

דיני אבר מן החי, ובו ד' סעיפים.

(א) אבר מן החי. (ב) אבר הפורש מן החי. אם נוהג בטמאים. בשר הפורש מן החי. אם הבשר עדיין בתוך הבהמה. (ג) אבר או בשר המדולדל. נשפט האבר, וכעורה בגידיו. ג' חלקים הם, נשטט, נשבר העצם, מדולדל. נשבר ועור ובשר חופין. נמלח האבר עם שאר בשר. יותרת במקום שאינו מטריף. אבר הנשטט. (ד) ביצי זכר שנחלש.

ואפי' הפורש מבהמה, ועדיין הוא בבהמה, כגון שנחתך מהטחול או מהכליות, ונשארה החתיכה בתוכה. אסור (מחבר). משום אמה. וה"ה היכא שחתך מבשר שבתוכה, חייב משום ובשר בשדה טרפה (ש"ך).

(ג)

אבר או בשר המדולדל אבר או בשר
המדולדל, אם אינו יכול לחזור ולחיות, אפי' אם לא פירש ממנו עד לאחר שחיטה, אסור (מחבר). אבל אם יכול לחזור ולחיות, אם נשחטה הבהמה, מותר, אבל אם מתה, אינו חייב עליו משום אבר מן החי אלא משום נבלה (ש"ך). במדולדל אין חילוק בין עור ובשר חופין את רובו, אלא בין אם יכול לחזור ולחיות, והיינו דוקא במדולדל ממש, דהיינו שנעקר ממקומו לגמרי, ומחובר קצת, אבל כשנשטט האבר ועדיין מעורה בגידיו היינו הך דכתב הרב בגמ' (ש"ס), וג' חלקים הם אם נשבר העצם, תלוי אם עור ובשר חופין רובו, ובנשטט, אף אם אין עור ובשר חופין רובו, כשר, אלא שנהגו לאסור, ומדולדל, היינו שאין מעורה בגידיו, אין חילוק באם חופה, אלא כל שיכול להיות כו'. אמנם לדידן, בנשבר ועור ובשר חופין רובו, אסור משום מצות פרישה, דשם יצא לחוץ ואין מתרפא, וזה עיקר הטעם לחלק בעצם

(א)

אבר מן החי אבר מן החי אסור בבהמה חיה ועוף (מחבר). ולוקין עליו, כך פשוט בש"ס ופוסקים. אבל אינו נוהג כדגים וחגבים, כמבואר ריש סי' י"ג (ש"ך).

(ב)

אבר הפורש מן החי אבר הפורש מן החי, אסור (מחבר). בין שיש בו בשר גידיו ועצמות, בין שאין בו אלא בשר בלבד, כגון הלשון וטחול כו', עכ"ל טור. תו כתב הטור, דאבר מן החי אינו נוהג אלא בבהמה חיה ועוף הטהורים, ולא בטמאים, והוא פשוט בש"ס וכל הפוסקים, והמחבר השמיט כל זה, כיון דלדידן אין נפקותא, דסוף סוף אסור, אבל ה"ח כתב דנימ בזה, היכא דאסור משום אבר מן החי, הוי בריה ולא בטיל (ש"ך). וע"ש שהשיג על ה"ח במה שכתב דבטמאים מותר להשיטו לבני נח, מיהו באבר המדולדל שאסור מדר', יש פוסקים דמותר להשיטו לבני נח, כיון שאין בו אלא מצות פרישה, וכמ"ש בס' נ"ה (ש"ס). ובשר הפורש מן החי, אסור משום ובשר **בשר הפורש** בשדה טרפה (משמע מדברי הפוסקים, דאפי' פירש בשר מאבר שלם אינו אלא מצות פרישה, ש"ך).

חל

מאכלות

אחל

מה נאכל ונכון להעיר בדבר הידוע, כי מאד קשה למצוא בכל התנ"ך חיבה יותר אימה ונוראה, שתכלול בקרבה כ"כ שמות נרדפים לכל הצרות ורעות הנמצאות בעולם כתיבת, "אוכל", ואין מלה בעולם המטרידה את נפש האדם, ומביא עליו כ"כ צמל וחלאת כתיבה זו, כנא, "כל צמל האדם לפיחיו", וראוי לדקדק, כי מקור ועיקר הוראתו של המלה הזאת, היא כליון ואבדון, והוראתו היותר קלה, בא ללעיסת מזון, אבל הוראתו בכלל הוא כליון ואבדון גמור, כמו, ואכל קציר לחמיו, יאכל בניך ובנותיך, יאכל צאנך ובקרך (ירמיה, ה'), אבלו שאר עמי (מיכה), איש את בשר רעהו יאכלו (ירמיה, י"ט), אכלי עמי אוכלי לחם (תהלים, י"ד), יאכל את ישראל בכל פה (ישעיה, ס'), ונמצא לפעמים כינוי לטורף ומשחית, כגון מהאוכל יצא מאכל (שופטים, י"ד), וגערתו לכל מאכל (מלאכי, ג'), ומצינו לשון זה גם בכליון ממון, כמו ויאכל גם אכול את כספיו (בראשית, ל"א), וגם על כליון כוללת של השחתה והשמדה, כמו אש אוכלה היא (דברים, ד'), וחרבך תאכל בשר (דברים, ל"ב), חרב תאכול (ישעיה, א'), וכל בעל חי וכן אדם בתוכם עומד ברתת ופחד, וירא ויאמר מה נורא המלה הזאת הנשאלת לכל מיני ציזקות ורעות שבעולם, וכוללת בתוכה כל מיני השחתה ואבדון בכל מקצעות החיים, ועד כמה הדאגה הזאת מטרידה את לבות בני אדם נובה מה שנומזה בתורה, "ואם תאמר מה נאכל" (ברא').

שנשבר, אם חופין רובו או לאו, אלא בשאש"י שרי מכ"ש. ואם אין ריעותא כלל בעוד ובשר, שרי, כ"ש מטריפה, עש"ד, נ"ה, ואף אין שאש"י, (פמ"ג). והאיסור באבר או בשר המדולדל הוא משום אמ"ה, משום מצות פרישה מדר' (ש"ך). ועיין לעיל סימן נ"ה, (רמ"א). שם נתבאר דאם נמלת עם שאר בשר, מה דינו (ש"ך). ואף להרמב"ם דמדולדל ד"ת, מ"מ נשמט, אף מדר' שרי, ומנהגא הוא לאסור, ועיין מ"ש בסימן נ"ה (פמ"ג). ויתרת העומדת במקום שאינה מטריף הבהמה, מותר לאכלה, ולא אמרינן יתיד כניטל דמי, והוי כאבר המדולדל, אבר

לאכול ויתרת; הנשטט ממקומו במקום אבר הנשמט; שאינו מטריף הבהמה, מותר לאכול (רמ"א) אבר הנשמט ולא נשבר, כתב בד"מ, וז"ל, כתב באו"ה, אבר המדולדל אסור אפי' חזר ונקשר, מאחר שנאסר פעם אחת, אין לו היתר עוד, חיישינן

ביצי זכר שנתלשו ביצי זכר שנתלשו, ועדיין מעורים בכיסם, אינו אסור מן התורה, שהרי יש בו מקצת חיות, ולפיכך אינו מסריח, ואעפ"כ אסור לאכול ממנה, שנהגו ישראל, מפני שדומה לאמ"ה (מחבר).

סימן סג.

דין בשר הנמצא ולא נודע מהו, ובו ב' סעיפים.

(א) בשר המושלך בשוק, מבושל. נמצא ביד עכו"ם. בשר שנתעלם מן העין, טביעת עין, סימן, צרור וחתום, עם הארץ, אם נאמן, (ב) בשר שנתעלם, ונמצא באותו מקום, הניח עשר ומצא תשעה, נמצא סכין ברחוב היהודים, בבית ישראל, ורוב מצוים נכרים, המנהג בבשר שנתעלם מן העין, תרגולת שחוטה, הנשלחה ביד עכו"ם, אם רוב טבח ישראל מהגי, בעופות, גדים וטלאים, בבהמה, שור מקימן, והשוחט אומר, שיש בו טביעת עין, שומן אחז שנתן לנכרי למשכון, והכירו בטביעת עין, אם סימן "כשר" מהגל, בעיר שיש שם מומר.

וביד ישראל, שרי (ש"ך). ואם היו רוב המוכרים ישראל, מותר, וכן בשר נמצא ביד עכו"ם הנמצא ביד עכו"ם ולא נודע ממי לקח, אם היו מוכרי בשר ישראל, מותר (מחבר). כתב הרב לקמן ק"י, ג', דדוקא שלא דאחז שהעכו"ם

(א) בשר המושלך בשוק בשר הנמצא מושלך בשוק, הלך אחר הרוב, דכל דפריש מרובא פריש, אם היו רוב המוכרים עכו"ם, אסור (מחבר) ואם הם ישראל מותר, ואם נמצא ביד עכו"ם אסור, דמסתמא הוא בשלו,

א ח ל מאכלות ר ח ל

ואין דבר יותר חזק הסובב, מוליך ומביא את האדם לכל רוחות השמים והארץ ככה ורגש זה של מה נאכל, כמרומז בסוסק, "ויסב אלקים את העם דרך המדבר" (בשלח), שערך להם שלחן והסכין לאכול (בעה"ט), וכמעט אין אדם צדיק בארץ אשר לא יחטא במדה ידועה, בהרכשת הפרנסה, כנאמר בקרא, "על פת לחם יפגע גברי", וכנאמר במאמר, "על שתי לחם יבצעו תמימים", על ב' מיני לחם, והם אשה ופרנסה, אף התמימים יבצעו, מלשון בצע (בשם הרד"ב זצ"ל), ואין דבר המסוגל לפתות ולפייס את האדם יותר מהדברים של צרכי אוכל, כמבואר בחז"ל, שעתיד הקב"ה לעשות סעודה מליותו ושור הבר, ומיין המשומר, קרא אשכנז ודרשו, דכתיב, ואכלתם לחמכם לשובע, דאמר רבי, הרבה פיתוים פיתה הקב"ה לישראל שיחזרו למוטב, וזהו הגדול שבכולם, שהרי מצונו שכסרו ישראל נפשם למיתה בשביל האכילה, שאמרו, מי יתן מותינו ביד ד' בארץ מצרים כו', כיון שראה הקב"ה תאוותם, א"ל אם תשמרו לקבל המצות, תאכלו לחמכם לשובע, כדי לשייך דעתם, כי האי גונא דאו חזיל שהגלות נמשך מאד, ודרשו מקרא, ואמרו, שלעתידי אכלו בסעודה רבתא דא, ולכן רוב העולם סובלים הגלות באהבה בשביל

בית בשר שנתעלם מן העין ס' פג שמואל

ספיקא דארייתא. לא מהימן בטב"ע כ"א ת"ח דוקא כמו במציאה. אמנם הרשב"א כתב דלא משקר באיסורין כו'. ומציאה שאני דיש חימוד ממון. ע"ה שקורי משקר. ובאיסורין כ"א נאמן. דע"א נאמן באיסורין היכא דלא איתחזק איסורא כו'. ומגמרא דחולין הנ"ל מוכח בבירור דאף באיסור תורה, שוב ראית בנה"ך השיג על הט"ז. וכי, באיסור תורה מהני ט"ע לכ"א (ש"ך).

(ב)

מצא ח' מכלי מלא תלה כלי מלא חתיכות ח' בשר שנשברה בשר ונשבר הכלי. ונפלו הח' לארץ. ובא ומצא חתיכות ואין לו בהם לא סימן ולא טביעת עין. ה"ז אסור. שיש לומר, אותו בשר שהיה בכלי גררתו חיה או שרץ, וזה בשר אחר הוא. ואם תלאו במסמר וכיוצא בו, שאי אפשר לשרץ ליטול ולהניח, מותר. ויש מתירין

בשר שנתעלם מן העין **בשר שנתעלם** אם מצאו במקום שהניחו ונמצא באותו מקום (מחבר). כתב העט"ז, בשר שנתעלם מן העין. אע"פ שלא נתן דעתו אם הוא במקום שהניחו או לא, אין נוהגין לאסרו אפי' במקום שרוב טבחים עכו"ם. עכ"ל. וצ"ע, דמדברי הרא"ש שכתב טעמא דלא חיישינן לעורב החליפו והביאו באותו מקום עצמו משמע, לא לא"ה אסור (ש"ך). וי"א, דמותר אף אם לא נתן דעתו אם

לקחו, אבל אם ראה שהעכו"ם לקחו, הוא כאילו לקחו משם ואסור (ש"ך). זה דין תורה, וכבר אסרו חכמים

בשר שנתעלם מן העין כל הבשר הנמצא בין בשוק, בין ביד

עכו"ם. אע"פ שגל המוכרים וכל השוחטים ישדאל (מחבר). ולפי זה אפילו ידוע בודאי שלקח העכו"ם בשר כשר, בודאי אסור מטעם בשר שנתעלם מן העין, דלא כדמשמע בעט"ז דכשר (ש"ך). ולא עוד, אלא הלוקח בשר והניחו בביתו ונעלם מן העין, אסור (מחבר).

הטעם כתבו הפוסקים, דחיישינן שמא שרצים ועופות החליפוהו. וכי הרא"ש, דאפי' בכהמה שלימה חיישינן לזו, וחומרא יתירה היא. עכ"ל

כו'. כל היכא דאיכא למיחש לעכו"ם, אסור. אבל להשגיח בכהמה בלימה לא חיישינן כו'. ועוד, דנראה דבתלאו במסמר לא חיישינן לשרצים, כ"ש בכהמה שלימה (ש"ך). (הניח

בביתו, ונעלם מן העין,

טביעת עין; סימן; אסור) אלא א"כ היה צרור וחתום, לו בו סימן, או שהיה לו בו טביעת עין, והוא

מכירו, ודאי שהוא זה, או שהיה צרור וחתום (מחבר). כתבו הפוסקים, דכל אדם אפי' ע"ה נאמן לגורש יד לו טביעת עין. ול"ד למציאה דלא מהדינן בט"ע אלא לת"ח. שאני הכא דאיסור מדר' בעלמא היא (ט"ז, ש"ך). עיין ט"ז, דע"ה נאמן באיסור דר' כו', ושרץ דהוה

רחל

מאכלות

אחל

סעודה זו (מדרש הנעלם, עמוד שכ"א). אבל סדרות הפרנסה מטרידה את האנשים כ"ה, עד שמעכבים את הגאולה, כמרומו בקרא, מדוע לא בא כן ישי, גם אתמול גם היום, אל הלחם (שמואל, א'). לרמוז על ביאת הגאולה, למה לא בא בדורות הראשונים, גם לא בדורות הללו. התשובה היא, על הלחם. כלומר, האנשים סרודים תמיד בלחם גשמי, ואינם מתפללים רק על צרכיהם (הרב ר' שמעלקע ז"ל).

כי המזון הוא אחד מהדברים שראשו ורובו של האדם נכנסים בו, מבטן ומלידה, (אראל בלע"ז), והוא דבר המיוחד שהאדם נצרך בו עוד טרם הולדו, כמרומו בגמ', דר במעי אמו ואמר שירה (תהלים, קיג), ברכי נפשי את ד', וכל קרבי את שם קדשו (ברכות, יג). נתן עתה שיר ושבח על הכנת המזון לו או קודם שיצא לאויר העולם (צל"ח). ומצינו ביצחק אבינו, שהיה מכיר את ערכו הרם של הענין הזה, והיה מפרסם את דעתו בזה, כנאמר, ויאבד יצחק את עשו, כי ציד בסיו (תולדות). המפרשים מתקשים לתרץ התמיה על זה, אבל אבותינו הקדושים היו ביכולת להיות מודה על האמת, שהפרבלם של אכילה תופס מקום חשוב בבני אדם, ויש להכיר טובה לכל מי שנותן לו עזר לפתרון השאלה הזאת. וכשנתבונן היטב בנו בעצמינו נראה שגם אנחנו אוהבים ומכבדים את האנשים שהם בבחינת עשו, המביאים לנו ציד בסיו.

כי הרבשת המחיה והכלכלה הוא דבר קשה כקריעת ים סוף, וכל אחד ואחד עומד כאיש מלחמה וחרבו על יריבו ללחום את לחמו. ובעבור זה מצינו שכל המזון נכנס תחת שם של "לחם", מן השורש "לחוס", שהוא לחם על קיומו, כנאמר, או לחם שערים (שופטים, ה'), וכנאמר בברכת המזונות בכלל "וברך את לחמך", כו' (שמות, קיג). עבר לחם רב, וכדומה. ומלחמת הלחם הזאת אינה פוסקת לעולם, והיא השורש לכל מלחמות העמים הגדולות הבאים מזמן לזמן, שהם רק ההמשך והסך הכל של המלחמות הפרטיות הנוהגות בכל יום תמיד ממעשי בראשית עד היום הזה. ויש הדרגות שונות בלחימת הלחם ההוא. יש זוכה בגורל שיפול בחלקו מסוג הלחם בבחינת "לחם אבירים" אכל איש (תהלים, ע"ח). מזון המלאכים שיש בו הוהדיות

ביר עכו"ם במקום שכל המוכרים הם ישראלים המוכרים בשר כשר, ועיין לקמן ס' ק"ח (רמ"א). כתב המדרכי פרק ג"ה, וז"ל, מעשה בא לידי בתרנגולת שחוטתה, ושחלתה ביד עכו"ם, בלא שומר,

תרנגולת שחוטת ונסתפקו לומר שמא הנשלחת ביד עכו"ם אחרת היתה ונתחלפה, והלכו לשוחט ושאלו

אותו אם שחט זאת התרנגולת, ואמר אין לי בה טביעת עין, אמנם עתה שחטתי תרנגולת א', אבל בעל התרנגולת היה מכיר אותה ואמר שזאת היא, והתירי אותה, כיון שבעל התרנגולת מכירה, כר"ת, דאמר לית הלכתא כרב, דאמר בשר שנתעלם מן העין אסור עכ"ל. יפה כתב המדרכי כאן, ודחילה רצו לבקש היתר מחמת השוחט אם יכידנו, ולא עלתה בידם, והתירו מחמת הכרת בעל התרנגולת בטביעת עין (ט"ז), דע, רוב טבחי ישראל לא מהני אלא בבהמה, לא בעופות. וגדיים וטלאים, אם דרך לשחוט כ"א בביתו, אסור, ושחיטה לא היה

אם שחיטה נחשב סמור, גדיים נמי מצי לפימן כשרות לכוני לשחוט באמצע הצוואר (פמ"ג, י"א).

כ' הבית לחם יהודא כו', שור מסומן, והקצב חתך השור לשנים, והשוחט אמר שיש לו טביעת עין, שהוא חלק מאותו השור, ועוד, שהחלקים מתאימות, והכשיר, דט"ע מהני באיפורים, ומתאימות ג"כ ראייה, עיין סימן

הוא במקום שהניחו (ט"ז). כתב הטור, דאם הניח עשר ומצא תשע, אסורים, דחיישינן שמא ניטלו, ואלה אחרים הן, עכ"ל. ואם אינם קשורים, מותר, ואם הם קשורים, אסור (ש"ך). עיין שו"ת ח"י, רכ"ח בסכין

נמצא סכין נמצא ברחוב יהודים, ורוב ברחוב יהודים עוברים עכו"ם, אין מתירין הסכין, ואם חרוץ הסכין כמו

שעושים לחלב, הוה סימן, ובבב"י, ב', הביא בשם השב"י, מ"ז, להתיר, וראיה מסי' קכ"ב בנותן כלי לאומן לחקנו לאחר מעלע. ולא הבינותי, דהתם ספק שמא לא שימש הגוי כלל, והוה ספק דר' לאחר מעלע. ואף ספק דאורייתא שבא לדרבנן לא אמרינן ספק להקל. תי' המנ"י, ג"ט י', כיון דספק אם היה כאן בלוע כלל, שרי. מה שא"כ כאן, דרובא דאורייתא, א"כ אם עוברים היו גוים, ודאי מהם נפל הסכין, והוה אח"כ ודאי אסור דר', ע"כ נראה דאין להתיר, וה"ה בבית ישראל, אם נמצא סכין, ורוב מצויין עכו"ם כמו בבתי משתאות שמוכרין משקין, ודאי מעכו"ם, נפל, ויש לעי' אם בכל ימי השבוע גדילין ישראלים, רק ביום א' או ב' ביומא דשוקא מצויין שם רוב גוים, ונמצא בשאר ימי השבוע, אי אמרינן אזלי' בתר רוב גוים או בית עשוי להתכבד אזלי' בתר בתרא, עיין פסחים (פמ"ג). והמנהג להקל (בבשר שנתעלם) כסברא (בבשר שנתעלם) אחרונה (במצאו במקום שהניחו) ואפי' אם היה

רחל

מאכלות

אחל

והבהירות של המין. ויש שאוכלים לחם דמעה, בבחינת חיית לי דמעתי לחם, לחם הבא בדאגה ועצב, לחם עצבים (תהלים). ויש שלחם הוא לחם צד ומים לחץ (ישעיה). אך עוד יותר יש להתאונן על חלק גדול כבני אדם שכל מחיתם היא בבחינה של לחם סתרים (משלי, ס'). ולחם דשע (משלי, ד'), כי לחמו לחם רשע (שם), הבא להם בגול ואיסור, זה פתח וזה יותר. וכשנתבונן נוכח כי הפרובלם הקשה הזה של הלכילה, הוא הגורם הראשי לכל מיני השחתה ואכזריות בכל מקצועות החיים באמתלאות שונות בכל דור ודור, לשם השגת והרכשת הצרכים, והנגיחות ובעיסות בבחינת וישמן ויבעט, לאחר תשמוש הצרכים. שבבילו כל המדות הרעות, למענו לא האמתלאות על רציחות וגזילות באים לעולם, איש את רעהו חיים בלעו, וגם את הנפש הוא קובעת, כי בנפשו יביא לחמו. וכמרומם בקרא, כל עמל האדם, לפיהו. כלומר, כל העמל והתהלה הבאה על האדם בפרט ועל כל העולם כולו בכלל, היא רק בשביל הפה. ומשום הכי סמך הוזהר הקי' (במדבר), הרמו לעניני סעודה, דואק על המזמור של יענך ד' ביום צרה" (תהלים), וישלח עורך מקודש כו', ויצא ד' על האדם כו', ומצינו יסעוד, קאי על הסעודה. יוכור כל מנחותיך, אלו מים אחרונים. ועולתך ידשנה סלה, זה ברכת המזון ביומון. ואם עושה כן, יתן לך כלבבך. וכל עצתך ימלא, זהו בחול. ובשבת מרמו מלת "בקרודש" על קדושי רבא (זוהר במדבר). כי האוכל הוא הציר, שכל היקום סובב מסביב לו. ולכן מצינו שסמך לבריאת האדם בא הצינו בנידון הבאת סדר וחקנות בצרכי אוכל, הצינו הראשון לכל הציחיים הנאמרו בתורה, כנאמר, ויצא ד' על האדם כו', מכל עץ הגן אכל תאכל כו' (בראשית) המצוה הראשונה הנאמרה להאדם היה בעניני אכילה, כי לפי דברי חז"ל, והנסיכון מעיד ע"ז, כל המצות נכללין וחלויות במצוה זו, כנא' וניחתה בנן עדן לעבדה ולשמרה (שם), לעבדה זו מצות עשה, ולשמרה זו מצות לא תעשה (חז"ל). והבאת סדר ותיקון בענין זה מועיל לקיום המצות. כי האדם יסודו וקיומו במזון, כמרומם במפרשים בפסוק, כי אם לשאר הקרוב אליי' כו' (ויקרא, כ"א). אמרו חז"ל שארו זו אשתו. וקשה, למה הקדימה

ובעינין שבעתן עין. אם יש מומר בעיר לא מהני תיבת פשר. וכן גוים מזייפין. אלא יכתוב סימן יפה. כנ"ג. ועיין מ"ש בסימן קי"ח (פמ"ג).

ק"ג. עוד הביא כו'. שומן אווז שלקה גוי למשכן והכירו במביעת עין שהיה כבתחילה. וחילק בין ת"ח. דבטב"ע קל סגי. וע"ה בט"ע גמור בעינין. ולי נראה. דת"ח וע"ה שווין בזה.

סימן סד.

איזה חלבים הם המותרים והאסורין לאכילה, ובו כ"א סעיפים.

(א) חלב שור ובבש ועז. של שאר מינים. חלב מבהמה. שנמצא בחביות שכר. ביין. חלב כוי. (ב) חלב עובר. חלב נפל. (ג) חלב שור עובר בבהמה. (ד) סימנים של חלב. (ה) אליה. (ו) חלב הבסלים. (ז) תחת המתנים. סדר הניקור. (ח) חלב שעל המסס ובית הבוסות. (ט) חלב הדבוק בכרס. (י) קרום שעל הטחול. טחול שנבל בלא ניקור. (יא) ניקור הטחול. (יב) ניקור הכוליא. ויתרת הכבד. (יג) חוטין שבעוקץ. מקומן. מספרם. (יד) חלב שעל הקשת. היתר. (טו) חלב שעל הזקין. הורא דכנאת דעגל. (טז) למלוח חלב עם בשר. להדית. כלי שמדיחין בו חלב. סכין שחותכין בו חלבים. אם לשמשם לבשר. (יז) לנקר חלב ובשר בסכין א'. (יח) למרש הבסלים על גבי בשר. זמן הניקור. (יט) לאסור. אם נעשו כל הדברים. לנקר הבשר קודם מליחה. (כ) טבח שנמצא אחריו חוט או קרום. שוחט או מנקר לעצמו. החזירתו לכשרות.

והט"ז הניח בצ"ע. ומעשים בכל יום דאוסרין ספק כבוש. האם יש לצדד להיתר. גם אי יש לחלק איזה חילק.

תשובה. הנה הריב"ש. שמ"ט. והר"ב בהג"ה. ככ"א. והפ"ח כאן. כ"ו. דמה שמשמין חלב בין נסרים שרי. מטעם דפכע היין לברוח מחלב. ולא דוקא יין. ה"ה שאר משקים. ועוד. דבטל בס' ע"כ לשונו. והבי' לא הביא רק טעם א'. וכ"כ הרב בהג"ה בכ"א ג"כ. אמנם הפרי תואר. ב'. תמה ע"ז. דודאי אם שוהה היין מעל"ע בולע. ועינינו רואות שיש במשקה שמנונית. ע"כ העלה דאין היתר כ"א מטעם ב'. ע"ש. ואפשר גם הריב"ש לא קאמר אלא בין הנסרים. אבל לא אם מונח בתוכו ולפ"ז א"כ אין להתיר בכאן. ומיהו ביין כה"ג

(א) חלב שור כשכש ועז חלב שור וכבש ועז. אסור (ושל שאר בהמות טהורות. אסור. ש"ך). ושל שאר מינים. מותר (מחבר). כלומר. של חיות ושל בהמות טמאות אין בהם איסור חלב אלא איסור בהמה טמאה כו'. ונ"ל דנ"מ במי שהוא חשוד לדבר אחד. שאינו חשוד לדברים אחרים (ש"ך). ונ"מ לרידן לנווד הנאה מכל דבר שאסור משום חלב שנדע במה הוא אסור (ט"ז).

שאלה. חלב מבהמה חלב מבהמה טהורה שנמצא בחביות שנמצא בשכר שכר. וכדומה. ואין ס'. ויש ספק א' אי נשרה מעל"ע. וספק כבוש מבואר בס' ק"ה דאסור.

א ח ל מאכלות ר ח ל

לאביו ואמו. ונראה לפרש כדמסקי בפרק הבא על יבמתו. א"ל ר' יוסי לאליהו. כמה אשה עוורתו לדאם. א"ל אדם מבאי חסין. חסין כוסה. פשתן. פשתן לובש. לא נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו. ולפי זה. ודאי אשתו מפרנסו. והרי הוא שארו. היינו מוונן. הקרוב אליו. כי נהפך אל גוף הנינון. וביאור הכתוב. שיטמא למי שהוא זן אותו. לפי שהמוון קרוב אל עצמותו להוסיף בו ליתא תמורת מה שניתן ממנו. וע"כ כל אשתו כגונו דמא. אע"פ שלא נבראת עצם מעצמיו. כי אם זאת הפעם ביצירה ראשונה. מ"מ. מאחר שלדורות היא מאירה עיניו בשארו ומוונן. ע"כ ראוי שיטמא לה כו' (כל"ה). ולכן מצינו שהתבה הזאת נשאלת לכל שאר תשמושי החיים חוץ מאוכל. כגון לעניני ישוב ומדור. כמו "ואכל שם לחם" (עמוס). כל ימיו בחושך הולך" (קהלת ה'). וגם עניני משגל. כמו "כי אם הלחם אשר הוא אוכל" (מקץ). ופי' דל"ל. לחם זו אשתו. וכן אכלה ומחתה פיה כו' (משלי ל'). ולא לחנם נקראו הדברים הללו בשם זה. כי הרבה פעמים האוכל הוא ממלא מקום של הרבה מדברים הללו. כגאמרי בדברי בעלי המדע. וביניהם הציאלים הגדולים דומיניו שנמנו וגמרו. כי הרבה פעמים האכלה ממלאת מקום של שאר התאוות הטבעיות באדם. כמו השיגול והרציחה וכדומה. כי נחבדר להם אחר חקירה ודרישה מדעית.

הבהמות (מחבר), ובספרי הבאתי ראיות ל"א אלו, וכ"ש גידו דאסור (ש"ך) חלב נפל וחלב נפל, אסור, אם הפילה הבהמה (דמ"א), בד"מ לא הזכיר מזה, ונראה שהג"ה זו לאו מדברי הרב הוא, אלא אינו תלמיד תועה ככתבה (ט"ז), דמ"מ אסור משום נבילה, ואפי' מלקות גמי איכא משום נבילה (ש"ך).

(ג)

תלש חלב עובר כבהמה הושיט ידו למעי בהמה, ותלש חלב מן תשעה חי בשתוכה, והוציאו, חייבין עליו משום חלב כעל חלב בהמה גמורה (מחבר), ואם לא הוציאו, מותר, דכתיב כל בהמה תאכלו (ט"ז, ש"ך).

(ד)

סימנים של חלב איזהו חלב, כל שהוא תותב (תרגום של שמלה) קרום ונקלף (מחבר), קרום דק יש עליו ונקלף הקרום מעל החלב שאינו אדוק בו, אבל חלב הקיבה אינו תותב אלא חתיכות חתיכות, והוא אדוק (רש"י, ט"ז, ש"ך) ושלא יהא בשר חוסה אותו (מחבר).

(ה)

אליה האליא מותרת (דלא אסרה תורה אלא חלב סתם, חלב מיקרי חלב האליא, ט"ז), ובלבד שינקר ממנו מה שלצד פנים (מחבר), גם צריך להסיר חוטי האליה כי יונקים מחלב הכליות (רמ"א).

(ו)

חלב חפסלים חלב הכסלים (ענין בטור וב"י איזהו חלב הכסלים, ש"ך), וקרום שאליהם, אסור (מחבר).

י"ל דנט"ל ולא בשאר משקים, ע"י סי' ק"ג, ד' בהג"ה, אמנם יש לדון, דחלב חי כתב המדרכי פכ"ש דאוכל חלב חי פטור ומותר לגמרי, דלאו מפורדי דשבת הוא שיהא אסור, אמנם הר"מ ז"ל משמע דפטור, ואסור כו', וא"כ לפ"ז חלב חי שנפל למשקה לא הוי אי' כ"א דר', ה"ה ע"י כבישה, והוה דומיא דספק כבוש בב"ח דלקולא, ה"ה כאן דלא חמיר טעם יותר מעיקר, ומ"מ צ"ע, דאיפשר על ידי תערובות במשקה כד"ל אכילה הוא בשאר משקין, חוץ מיין, עוד יש לחקור, חתיבת היה ספק חלב או שומן, דאין להתיר מחמת ספק דר' לקולא, כיון דאחר כך יבשל ויעשה שומן, יהיה ספק תורה, וכ"כ כיון דאשתדל אישתדל, זה שבוש, דודאי אסור הוא, מיבעיא לי אי שרי לרבות עד ס', ולא הוה מבטל איסור, כיון דעכשיו היתר הוא או דילמא כיון דעכשיו אין ראוי ח"י, אסור הוא, וצ"ע, וענין מ"ש הש"ך בק"י ספק חלב, בהא דספק כבוש בב"ח דלקולא גמי לאכול החלב חי, אבל לא יבשל דתו הוה ספק תורה, ועמ"ש בק"ה (פמ"ג), כו', חלבו אסור (מחבר).

(ב)

חלב עובר השוחט את הבהמה ומצא בה עובר, בן שמונה או בן תשעה, בי חי בין מת, חלבו וגידו מותר (רנפאל לן מכל הבהמה תאכלו, ש"ך), והא דבבן תשעה מותר, דוקא בשלא הפריס על גבי דקקע, אבל אם הפריס, אסור, ויש אומרים, שאם שלמו לו חדשי ומצאו חי, אע"פ שלא הפריס על גבי דקקע, חלבו אסור וחייבין עליו כרת, ומוציאין ממנו כל החוטים והקרומים האסורים בשאר

א ח ל מ א כ ל ת ר ח ל

בהרבה אנשים שאחון תאות המשגל, וכשלא יכלו למלאותה, היו ממלאים מקום התאות הזאת באכילה, ועל פי רוב נמצא זאת אצל נשים. הם אמרו, שלפעמים ממלאת גם מקום הרציחה ובעס התופס לאדם ואינו רוצה, או אינו יכול לעשות רצונו למלאות תאותו, הם משקטים את ארס הרציחה באכילה, וחמת האדם שכבה (החליטה כקונבוסין שנוי מגדולי הפורסוטרין באמריקא, ניו יארק, שנת 1940), לכן כל צרכי החיים נכללים בהתיבה הזאת, בבחינת הפוך כה והפוך כה, ודביליה כה.

אבל אחר כל הנוראות מסביב להענין הכבד הזה של כלכלה, אין לפחדו ממנו כלל, וכל החרדה הוא רק למי שאינו יודע איך ללכלכל את הבלבילה, כי באמת אין דבר רק בעולם, ומקרא מלא הוא, וירא ד' את כל אשר עשה והנה טוב מאד (בראשית), ומאחר לא תצא הדעות ברי' (איכה), ונותן לחם לכל בשד (תהלים), ורק צדיקים להסתגל איך להשתמש בהרכשת ותשמושים הצדיקים להיות קרוב לשכר ורחוק מהפסד, והעיקר בזה הוא שידע לשער ולוודק הקליטה מהאוכל ולאכול רק התון, וצריכין להתרגל ולהבין את עצמו שיהיה מסוגל בההברה הזאת, כמרומו בקרא, והכיננו את אשר יביאו ברי' והיה לחם משנה כו' (בשלח), ההכנה והכונה יביאו הקדושה במאכלי שבת (הכנה וקדושה נשאלות למושג אחד, כמו תכשרו למחר, כי ההכנה והכונה מביאים לידי קדושה, ועיי' איכות הלחם הנדרבה ונעשה ככולו במושג לחם משנה, וכשצריך אל השלחן בדחילו ורחימו, בקדושה כוונה כמו שנשיגה, או יחשב שלחנו לזה השלחן אשר לפני ד', והלחם נחשב ללחם אבירים, כמבואר בוורד הק', שצריך לכוון באכילה לחקן ג'

רבוך בכרס עצמה (ט"ז). וכן המנהג בכל מקום, מלבד בני ריינס שנוהגין במקצתו היתר, ואין מוחזין בדבר שכבר הורה להן וכן (רמ"א). ולדברי הכל צריך להסיר הקרום שתחת המכסה, ולא נחלקו אלא בחלב שתחת אותו הקרום (ש"ך), ובכל מקום שנוהגין בו איסור, דינו כשאר חלב לבטלו בששים (רמ"א). מ"מ נראה לי שאין אומרים לו חנ"נ להצריך ששים נגד כל החתיכה שזה החלק רבוך בו, אם אין בו עצמו ששים, מאחר שרוב הפוסקים ס"ל דלא מצינן חנ"נ אלא בבכ"ח כו'. ומ"מ כתב שם, דלענין מה שאנו קיי"ל חלב טהור סתם הנקב, זה אינו טהור לענין זה (ט"ז). אבל אין אוסרין כלים של בני דיינים, ואולי ונוהגין בו היתר (רמ"א). באגודה כתוב, אמנם אלו אין נמנעים מכלים של אלו ומבישוליהן כו'. מסתמא דמעט חלב שעל הכרס הוא בטל בששים נגד הכרס והמקד והלפתן שעמו (ט"ז). ואפי' יש תעורבות מחלב הרבוך לכרס כתבשיל, אין נמנעים מלאכול. ועיין בסימן קט"ו, ס"ז, י"ז, ובסי' ק"ט, כ', (ש"ך).

(י)
קרום שעל הטחול קרום שעל דד הטחול, והוא הצד הגס, חייבין עליו (מחבר), פי' בכל מקום הן הצד הגולה והן הצד הנסתר, דהיינו במקום שדבוק לכרס כו'. ולכן אם ניקב הכרס אין מועיל סתימת הטחול כו'. וכתב רש"ל, מעשה בטחול שנצלה בלא ניקור, והתירה מוהר"ד משולם וחבריו. משום דבטל חלב הטחול בטחול עצמו ובחלב הטהור שבו. ועמ"ש ע"ז בסי' ע"ד (ט"ז). (והקרום) שעל שאר הטחול והחוטין שבתוכו אסורין, ואינם חייבין עליהם (מחבר).

(י)
תחת המתנים, חלב מתחת המתנים, אסור פדר הניקור; (מחבר). וסדר ניקור אלו החלבים צריך ראייה מן הבקי בניקור, ואי אפשר לבאר היטב בספר, וכל אלו החלבים אין לחוש להם אלא כמחוריים של בהמה, אבל בחצי בהמה של שנים אין בהם מחלבים אלו, רק קצת מן הקרום שעל חלב הכליות הנשאר בראש הדפנות על הכסלים הנשאר שם בראשה, וצריך להסיר אותו הקרום משם (רמ"א). ואם נמצא בבהמה צלעות יתירות, כגון י"ג או י"ד בכל צד, וכולם דיומות זו לזו, נמצא כתוב בשם הר"ש שכנא, שמתירים, רק אותם הסמוך לאחורים, ומבירים הב"ח בסי' נ"ד, וכן כתוב בתש"מ"ב סי' ס"ו, וכתב שם דנוהגים בכל בהמה להניח צלע א' מכאן ומכאן לחלק החורים. ולא נמצאין בכל החיבורים כן, ואינו יודע למה נהגו כן (ש"ך). ועיין מ"ב סי' דמנהג להניח צלע א' לאחורים. ואם נמצא צלע יתירה, אין להחמיר להניח ב' מכל צד. ומ"ש שם להניח י"ב צלעות היינו עם ב' צלעות קטנות המונחים ע"ז חזה ועש"ך נ"ד (פמ"ג). ויש נוהגים להפריד ג"כ הבשר הנדבק שם ועג"ז ולגרוז החלב שביניהם. ויש מתירין משום דמיחשב חיפוי בשר, וכן המנהג שאכננו (רמ"א).

(ח)
חלב שעל המספ ובית הכסופות, אסור, וענוש כרת, וזהו חלב שעל הקרב (מחבר).

(ט)
חלב הרבוך לכרס חלב הרבוך לכרס שתחת הפדיסה, אסור (מחבר). פי', קרום פרום על הכרס וקורין אותו טרפה לייילך או נעץ. ותחת אותו הקרום יש חלב

אחל מאכלות רחל

עולמות, בריאה, יצירה, ועשיה, ולבד אכל מתוך פסולת ולהוציא הפסולת לחוץ. שבו דוחה הקליפות, ומתקן עולם העשיה. והמתברר הנבלע באיברים, תיקן את עולם היצירה. והנבלע בלב, תיקן עולם הבריאה (ענין זוהר חדש, ל'. ובאירוד סי' א'). כי הקליפה והפסולת, הם מביאים הנזק הגדול הגנוק, למי שאינו יודע להרחיקם. וכדי להתרחק מכל הדברים הנפסדים באוכל הנזכרים, ושל לא להכשל בהם, מחויבים בתור תיקון והכנה, ליד מעשים טובים, המשתמשים בתור דפואה קודם למכה. כמבואר בחז"ל, אמר ר', בר שלום, אפי' היום שבהדיוטים, אינו טועם פרנסה עד שמקיים עשר מצוות. בא לתרוש, לא תחרוש בשור וחמור. בא לזרוע, לא תזרע כלאים. בא לקצור, שלש מצוות, לקט שכחה ופאה. בא לזרע, לא תחסום שור בדישו. העמיד כרי, שלש מצוות, תרומה גדולה, מעשר ראשון, מעשר שני, הרי תשע מצוות, שכונסל חלה, הרי עשר. ואח"כ כשכא לאכול פושט עשר אצבעותיו לגמילת ידיים. הכוונה, שהוא פושטן לפני הקב"ה, והן מלמדות סגריה עליו. אמר לפני הקב"ה, רבשע, הרי י' אצבעות לפניך, אינם טועמים עד שמקיים עשר מצוות (וזהר חדש, ל'). ואחר כוונה ותיקון גדול כזה, לבו בטוח, שלא רק שלא תביא לו האכילה שום נזק, אלא תביא לו עונג גופני ורוחני. ועל אופן אכילה כזו נאמר, יאכלו ענבים וישבעו (תהלים) מפרי פי איש יאכל טוב (משלי).

מתפצל לשנים. והשנים שבשמאל. כל אחד מהם מתפצל לשלושה שלשה. וראשו האחד מחובר לשדרה. וראשי הפיצולים נדבקים תחת החזה בראשי הצלעות. ואותם ראשי הפיצולים מצויין בחצי הבהמה של פנים. ואי שלפי להו חמימי משתלפי. ואי לא. בעי לחטוט בתרייתו (מחבר). ואם הם שרויין במים. הוי להו כחמימי ומשתלפי ויש מקילין באלו החוטין במקום שהם בלועים בבשר. וטוב להחמיר (רמ"א).

(יד)

חלב שעל הקשת; חיתר; חלב שעל הקשת. התורה. ושעל היתר. אסור ממהנה שנהגו בו איסור (מחבר). וי"א שמדינא אסור. ולכן אין להקל (רמ"א). קשת. פי' רש"י. הקיבה עשויה כקשת מבחוץ. היינו שעל הקשת. ומפנים לעיגול. היינו שעל היתר. והרמב"ם פי'. שעל היתר. היינו חוט מיוחד כמו יתיר (ש"ך).

(טו)

חלב שעל חרקין. חלב שעל הרקין. אסור באורך אמה. משמחתיין לצאת מן הקיבה. ומשם ואילך וסומן הוא. ומותר. ויש אומרים. שראש המעי שצריך לגדור חלב שעליו. הוא המעי שיוצא בו הרעי שהוא סוף המעיים. וידא שמים יוצא ידי שניהם לגדור אורך אמה מכאן. ואורך אמה מכאן (מחבר). וי"א שאין צריך אורך אמה ממש. ולכן נהגו להקל למדור בודוע. ואין מצריכין אורך אמה בצמצום. ואין צריך להסיר רק הקרום עם הדבוק בו שעל אורך אמות אלו. אבל לא השומן הדבוק בטבחיא שתחתיו. וכן נוהגין. רק שמסירין מן הטבחיא ג"כ חוט ארוך שמונה עליו עם השומן שאצלו. ואם הטבח משך הרקין מן הבהמה בעודן חמין.

ר ח ל

מאכלות

א ח ל

ויתרומם למדריגת, צדיק אוכל לשובע נפשו. ולהשגת מחזה אלקים. בבחינת ויחזו את האלקים. ויאכלו וישתו (שמות, כ"ד).

חשיבות האכילה ומפני שניני האכילה נחשב לדבר היותר חשוב בעולם ביני הבריות, נתקבל הדבר מדורות הראשונים עד היום הזה, בתור כיבוד היותר חשוב לכבוד בו את האלקים ואת אנשים. כמו שמצינו. שהתקדשות הראשונה של האדם לאלקיו. היתה ע"י מתנות ממנו אוכל. כנאמר, ויבא קין מפרי האדמה מנחה ליה' כו' (ראשית). ובכל זמן ברצות האדם ליתן שבה והודיה לשמה. על הטוב והחסד שעשה עמו. היה מביע דבר זה רק ע"י התקבת מאכל. כמו שמצינו אצל נח. ויצא נח ובניו כו'. מן התבה כו'. ויקח מכל הבהמה כו'. ומכל העוף כו'. ויעל עולות במזבח כו' (נח). וכן הדבר נוהג בין אדם לחבירו. שהמאכל היה ויהיה הראש וראשון של אותות הכבוד. הבאים להביע הכרת החשיבות למי שרוצים לכבד. לישב אתו במסיבה על המזבח והכלכלה. על הגפן ועל פרי הגפן. וכן מצינו בהקבלת פנים של משה ליתרו. ויקח יתרו כו'. עולה וזבחים כו'. ויבוא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חותן משה לפני האלקים (יתרו). הוי רואים בהכיבוד של הסעודה. שהיו מכבדים בה את הבריות. מעין כיבוד אלקים כמרומם בחז"ל. מכאן. שתהנה מסעודה שתלמדי חכמים מסובין בה. כאילו נהגו מזיו השכינה (ברכות).

(יא)

ניקור החטול. נוטל ראש תגיד שבתוך הטחול. ומושך אותו. ונמשכין עמו ג' חוטין שבתוכו. וצריך ליוהר שלא יפסיק שום חוט מהם. ואם נפסק. צריך לשרש אחריו (מחבר).

(יב)

ניקור הכוליא. הכוליא יש עליה שני קרומים. העליון חייבים עליו. התחתון והחוטין שבה. אסורים. ואין חייבים עליו. ולובן שבכוליא. חלב שעל הכליות נאסר. ולא שבתוך הכליות. ואעפ"כ נוטל אדם לובן שבתוך הכוליא. ואינו צריך לחטט אחריו. ויש מחמירין לחטט אחריו (מחבר). ואם לא חטטו אחריו. והניחו קצתו תוך הכוליא. לכ"ע מותר אם נתבשל כך. ודוקא מה שבתוך הכוליא. אבל מה שעל הכוליא לכ"ע אסור. יותרת חכבר יותרת הכבר יש שמצריכין לנקר הקרום העליון של צד הכבר משום חלב הקרב שמונה עליו (רש"ל) הביא דעת רב"ב. דאם אין בחתיכה עצמה ס' נגד הקרום. צריך ס' נגד כל החתיכה. ט"ז. ויש מחמירין עוד לנקר השומן שתחת הקרום ההוא. אבל צד פנים של צד הראיה. אין צריך ניקור כלל. אבל המנהג לנקר ולהסיר שני קרומים. לדמא אתי' למטעי (רמ"א). פשוט הוא דבריעבד אין צריכים ס' נגד צד הכבר (ט"ז).

(יג)

חוטין שבעוקץ. חוטין שבעוקץ (פי'. הוא מקומן. מפשרם. הנקרא בלשון המקרא עצה. והיא קצה השדרה. ערוך. ורש"י פי' שקורין הנקא) אסורים. והם חמשה. ג' מימין ובי' משמאל. הג' שבימין כל אחד

למנקרי בשר בזה (פמ"ג). ונכון ללמוד אדם לב"ב שישפשוו הבשר ימה במים (מחבר).

(יח)

לפרוש הכפלים ע"ג אין פורשין הכסלים בשר. זמן ניקור. ע"ג בשר בעוד שלא נצטנן חלב שעליהם, מפני שהוא נימוח ונבלע בבשר (מחבר). וכן יש לנקור הבשר תוך ג' ימים מן החלב שלא יתקשה החלב שבו. ומ"מ אם לא נקרו תוך ג' ימים אין לאסור בדיעבד, אלא מנקרו אח"כ ושרי (רמ"א).

(יט)

אם נעשו כל חרבירים כל אלה הדברים אם נעשו לא נאסר הבשר ואין מכין העושה, אלא מלמדין אותו שלא יעשה (מחבר). ואם עשה, מותר, רק שישפשוו הבשר היטב (רמ"א).

(כ)

לנקר חבשר אין מולחין הבשר קדום שיסורו קודם מליחה החיטין והקרוימין האסורין, וגידי הנשה. ואם מלחם, מסירם אח"כ ומבשל הבשר. ויש מי שאוסר עד שיסור ממנו כדי קליפה (מחבר). וי"א דבעינן ששים כמו בשאר חלב הנמלח עם הבשר, דקיי"ל בששים, כמו שנתבאר בסי' ק"ה. ויש להקל ולהתיר ע"י קליפה אם יש בו הפסד קצת, מאחר דיש מתירין אפ"י בלא קליפה (פ"י) במליחה, אבל בבישול ודאי צריך ס', ואמרינן בו חנ"ג, ט"ז). וגם אין שייך לגזור משום

נשאר החלב שעל דאש הדקין עם הדרא דכנתא. ולכן הבא לאכול מן הדרא דכנתא, יגרוד אמה מן החלב לצד הקיבה, ואם לא נודע מקומו, צריך לגרוד ולגלח סביב עיביו כדינר זהב במקום שנסתפק בו. ונהגו במדינות אלו להסיר הקרום שעל כל הדקין כהדרא דכנתא דעגל משום שנשארים הדקין עם הדרא דכנתא, ואוכלים הכל ביחד. ע"כ מסירין כל הקרום שלא יניחו ג"כ שעל ראש הדקין, ונהגו ליקח הקרום משני צדדיו, משא"כ בכבש, שאין דרכן להניחו ביחד וניכר ראש הדקין. כן נראה טעם המנהג, אבל יש להתחמיר וליקח הקרום מבי צדדין גם בכבש (רמ"א).

(כז)

זמלוח חלב עם בשר אין מולחין חלבים עם הבשר, ולא מדיחין אותם עמו. ופלי שמדיחים בו חלבים אין מדיחין בו בשר (מחבר). ופלין שחותכין בו חלבין אין חותכין בו בשר (מחבר).

(יז)

לנקר בפסין אחד נהגו מנקרי הבשר לנקר בסכין אחד, מפני שנותנין בגד על הירכים, וכל שעה שנוגע בסכין בחלב, מקנחו בו (מחבר). וגם אין מחותכין בו חלב שאסור מן התורה, אלא גורדין אותו בסכין, ואין בו דוחקא דסיכנא בבשר כו'. ואפילו משתבח דאית ביה דוחקא דסיכנא, בדיעבד מותר בהדחה, שהרי כל ישראל נהגו להדחח הבשר, כ"כ הטור (ש"ך). וחלב גמור אסור לחתוך בסכין שחותכין בו בשר, ויש להזהיר

רחל

מאכלות

אחל

ועד היום החשיבות במקומה עומדת, כנאמר, לכן השלחן עורך בסדר ליל פסח, לא נחשב להפסק בתפילת ההלל, כי אכילה בקדושה וטהרה נחשבת בגודל של תפילה (הרב מגור).

והאכילה בכלל היתה נחשבת בכל הזמנים לדבר היותר חזק ומסוגל להביא התקרבות בין הרחוקים. כנאמר, גדולה לגימה שמקרבת את הרחוקים (חז"ל). והשם "קרבן", הוראתו הוא התקרבות לאלקים ע"י הנזבחי רצון. ואופן החיבון וההתקשרות בין איש לאשתו משנים קדמוניות היה ע"י סעודה משותפת בין החתן והכלה, ובוה נתהווה ההתקשרות ביניהם. ועד היום הסעודות מצוה תוספת מקום חשוב בהתקשרות בכל מקצעות החיים, הרחוקים, הלאומיים והחברותיים. וההתקרבות לקדושת שבת וקדושת יום תבוא ג"כ ע"י אכילה ושתייה, כמבואר בפסוק, וזכור את יום השבת לקדשו (יתרו). כמה אתה מקדשו, במאכל ובמשתה כו' (פסיקתא). וגדו החשיבות של סעודת מצוה הוא בזה, שהסעודה תעיד על חביבת וחשיבת המצוה אצילנו, שאנו מכבדין אותה בדבר היותר חשוב לבני אדם.

ומלבד שהענין של פורטת הצרכים הנזכר הוא ענין קשה נורא ואיום כמבואר, הוא גם כשהוא לעצמו ענין גבוה ועמוק מאד. ואחר כל החקירות והרכשת הידיעות ורכשו בענין זה, עוד נמצאים דברים רבים במקצוע זה, הנעלמים ונסתרים משכל האדם, ובכל יום ויום נגלים לנו הנסתרות שלא ידעום סודות שבאכילה

אבותינו. כמו שנמצא במין מאכל אחד, ששינוי הזמן והמקום גורם להשתנות גדול באיכות כח המזון שבאכול, בהמנינאלים והביטמינים הנמצאים בתוך מיני המאכלים. ומשולל מאתנו את הידיעה, איך להשתמש במאכלים, ובאופן, להיות מסוגלים להחיות את הברואים הנוינים מהם, למלא את הגירעון שגוף האדם נגרע בכל רגע ורגע, ולו נגלו לנו את כל כוחות החיוניים הנמצאים בכל

חלב שמן דמפספס, דכל הקרומים אינם רק חלב כחוש, יראה דיש לסמוך אמאן דמתיר בקליפה, ועיין לק' סי' ק"ה (רמ"א).
(כא)
טבח שנמצא אחריו טבח שדרכו לנקר בשר חוט או קרום ונמצא אחריו חוט או קרום, מלמדין אותו ומוזהירין אותו שלא יולול באיסורין, אבל אם נמצא אחריו חלב, אם הוא כשעורה, מעבירין אותו, ואם נמצא אחריו כזית, ואפי' בהרבה

מקומות מכין אותו מכות מרדות ומעבירין אותו (מחבר). בחוש המשפט סי' ל"ד מבאר חילוק בין שוחט שוחט או מנקר לעצמו; או מנקר לעצמו החזירתו לכשרות; או לאחרים, וכן הוא בב"י כאן (ט"ז). וחזירתו לכשרות ותשובתו, הכל לפי ראות עיני הדיין, אם עבר בשוגג או במזיד, ומנהג כשר הוא שהטבח המוכר בשר ינקרנו קודם שימכרנו, פן יכשלו הקונים (רמ"א).

סימן סה

הלכות דם. חוטין האסורים משום דם ומשום חלב. ודיני גיד הגשה, ובו י"ד סעיפים.

(א) חוטין האסורים משום דם. קרום שעל המה. של ביצים. לצלות כבד בניד על האש. לא נטל החוטין, ובשלם כך, בצלי. (ב) לצאת ידי חובת חתיכת הגידין. (ג) ניקור בגפי העוף, חוסי הצואר. לחתוך בפרק התחתונה בארכובה. (ד) ניקור ביצי זכר. לקריה, לצלי. נתבשלו בלא ניקור. דריה. לידחיצה. עינוגותא וזרדא. לחתוך בין הפרסות. (ה) גיד הגשה. בעוף. בחיה. (ו) בכוי. (ז) בשלל. (ח) ניקור בגיד הגשה. שומן הגיד. השומן. הגאה בגיד הגשה. (ט) לשלוח לנכרי ירך בגידו. (י"ב) ירך היוצאת מתחת יד ישראל. (י"ג) לסמוך על מנקר. רוב מצוין אצל ניקור. (י"ד) נאמנות הטבח על גיד הגשה. טבח ששחט לעצמו.

אחורי האזנים (לפי שהם מלאים דם. אבל בב"י כתב, ששאר חוטין אע"פ שנראה בהן דם, אין צריכין לחתכן, דשומא בעלמא הם (ט"ז). ואינו אלא חומרא קרום שעל המה; בעלמא (רמ"א). וקרום של ביצים; שעל המה, שבקדקו. וקרום שעל הביצים (ג"כ אסורין משום דם). ומליחה לא מהני בהו, אם לא שיחתכם תחילה (וחיתוך לתחת) ואח"כ

(א) חוטין האסורים יש חוטין שאסורין משום משום דם דם שבהם. כגון חוטין שביד ושבתך ושבלחי התחתון שבצד הלשון מכאן ומכאן. ובלשון ובצואר, וחוטין הלב וחוטין העוקץ, וחוטין הדקין שהם בתוך שומן הדקין כמו בית עכביש. מסובכין זה בזה (מחבר). ונוהגין להסיר ג"כ ג' חוטין אירך אצל החזה שבפנים, וכן נטלין חוטין

רחל

מאכלות

אחל

מיני מאכל, היינו נצולים מחליים רעים השולטים בעולם. כי זה דבר מוסכם מכל הרוסאים, שאם ידעו איך להשתמש במיני מזונות כראוי, לא היו נמצאים שום מחלות בנבאים מכל הבעלי חיים. וכן הוא הדבר גם בצד גדר הכללי בחינת מזונות הרוחניים שבאוכל, הבאים להחזקת הנפש, וגם זה נעלם מאתנו מזון הנפש איך להשתמש, באופן במקום, זמן וסדר, בהרכשת ותשמושי הצרכים, להיות מסוגלים להחזקת החיים הכללים, חיי החברה, להביא דוח חיים בברכת המחיה והכלכלה, שיש בזה משום קיום העולם בכלל ובפרט.

וביותר, טמור ונעלם ומופלא מאתנו הסוד הגדול של מפתח פרנסה, המונח רק בידי ההשגחה העליונה. כנאמר בחז"ל, אמר ר' יוחנן, ג' מפתחות ביד של הקב"ה, שלא נמסרו ביד שליח. במערבא אמרו, אף מפתח של פרנסה, דכתיב (תהלים, קמ"ה) פותח את ידך כו' (תענית, ב'). ואם כל דבר אשר נברא, לא היה יכול להתקיים בלי השגחה פרטית, אבל בענין הספקת הצרכים לכל הנבאים בכלל, והזמנת פרנסת בני מפתח פרנסה אדם בפרט, ההשגחה נראה וניכרת בעלול והכל דואין ממש את יד ה' הפתוחה ופשוטה להשפיע לחם לכל בשר של לפי צרכו. בעיני בשר רואים אנתו רק את הצד האחד של הרכשת הצרכים הבאים בדרך הפשוטה הגלויה, כמו החרשה הודיעה הקצירה בעובדי אדמה, ועבודת המלאכה של

בעי נטילה סביב הוורידין. ותיירץ דחוטין אלו הם עבים ביותר ואין פולטים כלום בבשר עכ"ל. והך סברא לא מהני בבישול (ט"ו).

(ג)

חתיכת גידין הרוצה לצאת ידי חתיכת חוטין אלו לא יסמוך על חתיכת הבשר, אלא יחתוך הבשר והעצם לשנים (מחבר). וחוטין הצואר לא מהני בהו אם חתכם, רק שיחתוך המפרקת לשנים (רמ"א).

(ג)

ניקור בגפי חתוך גף העוף כיד הבהמה, והלכך צריך לחתוך עצם האגפים ולמלחם, וכן עצם הלחיים בעוף (מחבר). ויש אומרים שאין צריכים ליטול בעוף חוטין אלו, משום שדקין הם והדם יוצא משם ע"י מליחה (וכן המנהג פשוט גם בזמנינו וה"ש"ך). וכן המנהג שאין נוטלין מן העוף שום חוטין רק חוטין הצואר, ובאותן יש ליוזר ליטול משם, או יחתכם עם המפרקת לשנים. מיהו בדיעבד אם הוטרק רק הראש מן העוף, סגי ונוהגין לחתוך בירכתי העוף בפרק הארכובה התחתונה, משום שלפעמים נמצאים חוטין אדומים ברגלי העופות, ואם לא עשה כן מותר בדיעבד אפי' נתבשל כך, אע"פ שנמצאו חוטין אדומים, שאינו אלא שומן בעלמא (רמ"א).

(ד)

ניקר ביצי זכר ביצי זכר, כל זמן שלא היה לו שלשים יום מותרים לקדירה בלא קליפה. אפי' אם יש בהם כמו חוטין אדומים, ואם היה לו שלשים יום אם יש בהם כמו חוטין אדומים, אסורין לקדירה בלא קליפה (מחבר). ה"ה דחתיכה ומליחה מהני בהו (ש"ך). כתב הכנה"י, דוקא ביצי גדי

ימלחם. וה"מ לבשלם בקדירה, אבל לצלי אינם צריכים לא חתיכה ולא מליחה, משום דנורא מישאב שאיב. ויש מי שאומר, דדוקא כשפני החוטין על פני האש, אבל אם הם מובלעים בתוך הבשר, אין האש שואב אלא א"כ יחתכם (מחבר). עיין ט"ו. הנה הטרם כתב קרום המח שלא לצלות כבד על הניר חתכו, ולא הניח על ביה"ש, הקרום אסור

והמוח מותר. והקשה הב"י, בסי' ס"ח כתב דהמוח אסור, ותיירץ דכאן מיירר שהוציא המח. והקשה א"כ איך שייך ואותביה אביה"ש, ע"כ העלה דט"ס הוא, וצ"ל המח אסור. ולמד מכאן הט"ו דמותר לצלות כבד על הניר, ויש לעיין קצת, דלא דנניר חשיב ככלי מנוקב, ול"ד לקרום, דהמח פולט דרך הקרום, ואפ"ה נזקקם אסור דיש בו הרבה דם, ואין יוצא או פירש ממקום למקום (פמ"ג), ואם לא נטלום ובשלם בלא חתיכה, לא נטלום ובשלם צדיך ששים נגד כל החוטין, ובצלי סגי

בקליפה (רמ"א). בספרי הוכחתי כו' דבגדי הצואר א"צ ס', כיון דמנתח הבהמה אבר אבר, אלא דלכתחילה צריך להסירם כו'. וא"כ צריך לומר דהרב בהג"ה לא קאי אחוטין הצואר, והא דכתב סתם, היינו משום דגם בחוטין צואר משכחת לה האי דינא כשלא חתכן אבר אבר (ש"ך). (בצלי סגי בקליפה) לעיל סי' כ"ב משמע, דחומרא בעלמא היא הקליפה. ורש"ל פסק דאין צריך קליפה כלל במליחה או צליה. ובטור כ' בשם גאונים, שאפילו לכתחילה מותר לצלותו בלא חתיכה. והקשה בד"מ ממש"כ בסי' כ"ב גבי ורידן, דאם נצלו בלא חתיכה

רחל

מאכלות

אחל

בעלי המלאכה, ועסק המשא ומתן של בעלי המסחר, ואין לנו ההשגה והכרה מועתה, להשיג את הצד השני של המטבע, את ההתנהגות הנסיית ההולכת צד בצד, יד ביד, בתור עוזב ותומך לעבודותיו ולמעשיו, על כל שעל ופסיעה שאנו עושים לשם הרכשת צרכי פרנסה, וזה דבר הנראה בחוש, שאם יקרה ח"ו איזו קלקול, ומאיוז סיבה שתהיה, שסר צילו מעבודותיו וממעשיו, הגם שהמעשים והעבודה נעשית לכאורה כמעט כבעמ, ובמקום ברכה תשרה קללה ח"ו, וכל עבודותיו ומעשיו ועסקיו, הם להבל וריק, וחולשי הכנה מתמהם ושאלין מה זאת. וזהו המדומה בדברי חז"ל, קשיך מוונותיו של אדם, כקריעת ים סוף (חז"ל, פסחים). לכאורה מאי קא משמע לן בזה, הדבר נראה כמו שהמסדרים מתאונן לפנינו על עבודתו הקשה, אבל בא לעורר אותנו על הטעות המקובל אצלנו, כי מחיותינו נרכש לנו על פי דרך הטבע פשוטה, מעבודותינו ומעסקיו, והוא דבר הבא ממילא ומובן לכל, על זה בא להוריענו שצרכי פרנסה באים על פי ההנהגה הנסיית בעד בחיות הנסים שהיה מתנהג בקריעת ים סוף, שהיה גם גלוי לכל, כן הוא בהרכשת פרנסת כל הבריות, ובטור של בני אדם המחויבים לבוא רק על פי דרך ההנהגה הזאת, וכשם שבקריעת ים היו מחויבים להשתמש בנסים, כמו כן בהשפעת פדגוגת הבריות, וכמבואר במפרשים בפסוק, ויאמר משה שם מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבם, ואתה אמרת, בשם אחן להם כו', הצאן ובקר ישחט להם, ומצא להם כו' הי' ד' תקצר (בהעלותך), יש לומר הכוונה בטענת משה הוא, כי במקום שאין הכרח להיות משתמש בנסים, צריכים להסתפק בעזרת דרכי הטבע, וענה לו הקב"ה, היד

לבדוק אחריו אם הוא עגול (מחבר). ואין חילוק בין חיה לבהמה בכל דבר האסור משום גיד או משום דם. וכן בעוף אם היה לו כף. ולכן כל דבר שמנקרין בבהמה, צריך לנקר בחיה ג"כ. רק מה שאסור משום חלב, אין צריך לנקר בחיה (דמ"א).

(י)
בכוי נוהג בכוי (מחבר).

(ז)
בשליל אינו נוהג בשליל כל שאינו טעון שחיטה. וי"א שנוהג בו אם שלמו לו חדשיו ונמצאו חי (מחבר). ונהגו להחמיר כסברא אחרונה (דמ"א).

(ח)
ניקור בגיד הנשה שני גידים הם בירך. אחד פניני סמוך לעצם. והשני חיצון סמוך לבשר. ושניהם אסורים, וצריך לחטט אחריהם, אלא שהפנימי אסור מן התורה, והוא הפושט בכל הירך, והחיצון אסור מדבריהם. וקנקנות שבשניהם אסורים מדבריהם, וצריך לחטט אחרי' ושומנם, ישראל קדושים הם ונתנו בו איסור (מחבר). וראשי הקנקנות כננסים בראשי העצמות, ע"כ צריך לשבור ראשי העצמות, כדי להסיר הקנקנות מעיקרן. ואין ללמד סדר הניקור רק במראית עין או מן המומחה הבקי בניקורו (דמ"א).

(ט)
טעם בגיד גופו של גיד אינו אלא כעץ בעלמא, ואעפ"כ אסרתו תורה. לפיכך אינו אוסר תערובותו בפליטתו. והקנקנות והשומן, יש בהם טעם, לפיכך אוסרין תערובתן בפליטתן (מחבר).

א ח ל מאכלות ר ח ל

וטלה, הא ביצי שור, אף תוך ל' יום צריך לנקר הקרום שעליוהו, ולפי המנהג אף לצלי גדי וטלה נוהגין כן. ומיהו דיעבד אין לאסור (פמ"ג). אבל לצלי בשר מותרים (מחבר). וכן אסור כתב כאן בסתם, מותרין לצלי, משמע לכ"ע אף להיש מי שאומר (ש"ך). ונהגו לנקר הביצים אף כשהם פחותים מל' יום (דמ"א). מיהו אם

נתבשרו בלא ניקור נתבשרו עם הקרום והורדיהו, ולא נחתכו. מותרין דיעבד אפי' ליכא ס', דאין מוחזקין בדם כ"כ, כל שלא היה לו ל' יום (ש"ך). וכן צריך להסיר משם גיד הגדול ולחתוך בהם הרבה חתיכות. ונהגו ליקח מן הכתף, הבשר שקורין דריז, ואין בו איסור, רק הוא משום מיאוס. עוד נהגו בלונביל שקורין לידרויץ לצלותו ולא לבשרו, ואין בו איסור אם מבשרו, ואפילו לכתחילה מותר. וכן נוהגין להסיר העינוגיתא דורדא, ולהשליכה ולא לאכלה, ואין איסור בדבר. וכן נוהגין לחתוך בין הפרפות של רגלים, ולהסיר משם בשר לבן ורק משום מיאוס. ואם לא עשה כן אין להחיש (דמ"א).

(ח)
גיד הנשה גיד הנשה נוהג בבהמה וחיה, אפילו אין כף שלהם עגול (פי' רש"י היינו הנכרך סביבות עצם הקוליא בעגול, אבל בעוף אינו כן, שהבשר שעל הקוליא ברוחץ הוא ובכל דבר עגול וגבוה נקרא כף ט"ו). ונהגו בירך של ימין ובירך של שמאל, ואינו נוהג בעוף מפני שאין כף שלו עגול. אבל אם נמצא לו כף עגול, נוהג בו. ואין צריך

ד' חקצו. כלומר, במקום שצריכים לפרנס את העם צריכים לבוא לעזרת בנסים, כי לא ימלט בדרך הטבע (דרשות הר"ן). וכן מצינו במלאכת המשכן, שהיה נעשים שם כל מיני עבודה ומלאכה, אבל בכל עבודתם, לא היה שום קיום ותכלית. כמו שנאמר, ותכל כל עבודת המשכן, ויביאו את המשכן אל משה (פקודי) שלא היו יכולים להקימו (חז"ל). ויקם את המשכן (פקודי), ובירך אותם משה (שם) אשר להם, יהי רצון שתשרה שכינה במעשי ידכם (תהלים, צ, י"ז) ויהי נועם ד' אליהם בר' (חז"ל).

המושג של ברכה הוא השפעת טובה מאת ד', כנאמר, ישא ברכה מאת ד' (תהלים, כ"ה, ה') יצו ד' ברכה אתך את הברכה באסמך (דברים, כ"ה, ח'). והברכה של אדם גדול מועיל להיות בעל הנס מכיר בניסו, להיות משיג את יד ד' בכל מעשה ידיו, ותועלת להשראת השכינה במעשי בניא, להיות חל בהם שפע ברכה והצלחה. כמזמנו בקרא במלאכת המשכן, ויברך אותם משה (פקודי) טעם שהוצרך לומר משה, ולא סמך על זכרונם בסמוך, לומר, לא תהיה ברכה זו קלה בעיניך, כי משה איש האלקים ברכם, ודבר גדול הודיע הכתוב בדבר זה (א"ח), ולו חכמה ישבילו זאת, היה נגלה לעינינו את הסודות הנעלמים בכל הדברים והמקצועות של המחיה והכלכלה, בגשמיות וברוחניות, המסוגלות להחיות בהם גוף ונפש כל חי.

וזה היה הענין של ברכת האבות לבניהם בכלל, וברכת יצחק בפרט, המחיה והכלכלה, והכרת אלקות להיות שולט השראת השכינה במעשי ידיהם, להיותם מסוגלים להשיג ולהכיר את הסודות הנסתרים בענינים הללו, ולהיות משיג את

על המנקר, אם לא ידעינו אותו בקי בניקור ומוחזק בכשרות. רוב מצוין אצל ניקור ואף על גב דרוב מצוין אצל ניקור מומחים הם, מ"מ טוב להחמיר. ועיין לעיל סי' א' גבי רוב מצוין אצל שחיטה (דמ"א).

(יד)

נאמנות הטבח הנשה (מחבר), בטור כתב כמו על החלב, פי' אע"פ

שיש יותר טירחא בגיד הנשה, וכ' רש"ל, ואני הגבר שמעתי וראיתי, שרוב המנקרים שלנו אע"פ שמחמירין לחתוך אף ההיתר, מ"מ כמה פעמים מקילין בחלב ובקנקנות של גיד מחמת מהירות. ע"כ נהגתי בעצמי שלא לאכול בשד המנוקד עד שיראה למנקד אחר, ויברוק אם הוא מנוקד כראוי, עכ"ל (ט"ז). ומיהו אין לוקחין בשד מכל טבח טבח ששוחט לעצמו ששוחט לעצמו ומוכר לעצמו, אלא א"כ היה מוחזק בכשרות (מחבר). שוחט לעצמו ומוכר לאחרים כן צריך להיות (ט"ז).

סימן סו.

דברים האסורים משום דם, ובו י' סעיפים.

(א) דם דגים וחגבים, (ב) דם ביצים, טיפת דם בביצה, מלאה דם, אם דם ביצים דאורייתא, (ג) נמצא קורס דם על החלבון, על החלמון, ג' שיתות בדם ביצים, הרי"ף והגאונים, הרי"א, רש"י, מנהגינו בדינים הללו, (ד) ביצים הסרופות בקערה, ונמצא דם על א' מהם, לא היו טרופות, ומצא על החלמון, ביצים שבורות בקערה, ולא טרופות, ונמצא דם באחד, ספק אם הדם במקום האיסור, דם ספק ודם ודאי, לענין הלכה, אשה שלשה עיסה בביצים, ונמצא טיפת דם בקליפה, ביצה בקמה, אי היה מין במינו, (ה) נמצא דם במקום שאינו אסור, וטרף הביצה עם הדם, (ו) דם בביצה ששמוהו על החמין, אם הדם במקום הספק, (ז) ביצים המזורות, דם בביצה במעי תרנגולת שחוטת, (ח) אם יש חשש בביצים צליות לטיפת דם, אם צריכים לבדוק הביצים, אם יש בהם דם, (ט) דם דגים, (י) דם אדם, תערוכות דם אדם.

(ב)

דם ביצים דם ביצים, אם ידוע שהוא מרוקם האפרוח (פי' שהתחיל להתהוות בו צורת האפרוח) חייבים עליו (מחבר), דוקא טיפת דם חייבים עליו מן התורה, כשידוע

(א)

דם מותר ודם אסור דם בהמה חיה ועוף (וכן דם כוי, ש"ך) בין טמאים בין טהורים אסור, וכן דם שליל, אבל דם דגים וחגבים מותר (מחבר).

א ח ל

מאכלות

ר ח ל

ההשגחה הפרסית, כמרומו בקרא, ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ (תולדות) יתן לך ברכות, ויתן לך כיבושיהו. ר"א, יתן לך ברכות, ויתן לך אלקות (מ"ר). ימסור לך את כל הסודות המקושרים והעטופים בענין זה, כדי לדעת איך לכלכל דבר, ויתן לך את ההבנה להכרת והשגת אלקות. כמבואר לעיל, שאין מקום יותר גבוה להיות עומד ומכיר את ההשגחה הפרסית, ממקום ההזמנת הרכשה צרכי פרנסה לבני אדם, שהוא מלא נסים ונפלאות, הניכרים בחוש בכל דגו ורגו, ובכל יום ויום גולדים חידושים

הוא מרוקם האפרוח, אבל אם הוא מלא דם וניכר בו מקום התחלת האפרוח, אינו אלא מדר' (ש"ך). אבל אם אינו ידוע שהוא מרוקם האפרוח אין חייבין עליו, אבל חכמים אסורו (מחבר). ועיין ב"י שהביא רש"ל שיש להחמיר ולומר דרם ביצים דאורייתא, ונ"מ לענין ספק, ועיין מה שבי' ברמ"א סי' ק"ד (ט"ז). וקשיא לי על מה שהגיהו במחבר שהתחיל להתהוות בו צורת האפרוח, לא ידענא מבטן מי יצאה הג"ה זאת. לא מבעיא לש"ך לקמן, פ"ו, כ"ג, כל שניכר צורת אפרוח כו', ודקשיא ואפי' להט"ז כו' על החלבון בכל מקום הוה דם ריקום, ועל החלמון בכ"מ מדרבנן (פמ"ג).

(ג)

נמצא עליה קורט דם נמצא עליה קורט דם, זורק את הדם ואוכל את השאר, והוא שנמצא בחלבון, אבל אם נמצא בחלמון כל הביצה, אסורה (מחבר). לפי שאפרוח מתחיל להתרקם מכל הביצה (ש"ך). וכ' הכלבו רבנמצא על החלמון שהיא אסורה, אפי' היא ביצה ב"י, ולא פלוג רבנן, ואף שדעת רש"ל להחיר, אבל דעת האחרונים נראה שאין לחלק (שם). אמנם מנ"י, ס"ב, ה', כתב דלדירן העיקר כהגאונים, ובחלמון אף ב"י אסורה. חלבון שלא על הקשר יש להחיר ב"י, ע"ש. ואם יש הפסד ברבר, יש לצדד, ומיהו וראי ב"י לא הוה אלא מדר', ונ"מ להקל בספקו בנפל ללה, ואינו יודע אם יש ס', וכר' (פמ"ג). עיין ט"ז, ב', ויש ג' שיטות. שיטה א' פי' רש"י, ררי' ור' שיטת רש"י דוסתאי ל"פ כו', פסקן של רבדים כך הוא, קשר החלבון לבר, או שלא במקום הקשר לבר, או בחלמון שלא במקום הקשר לבר, הביצה מותרת, והרם

אסור. ואם בחלבון בקשר, וחוצ' לקשר, או בחלמון על קשר שיטת הרי"ף והגאונים לבר, כולה אסורה וי"ל נמי על הקשר הוה דאורייתא, וכמבואר. שיטת הב"י היא שיטת הרי"ף והגאונים. והרי"ף לא הביא אלא רב"י ר' דוסתאי, ל"ש אלא על חלבון, אבל חלמון כולה אסורה כו', ולפ"ו בחלמון בכ"מ שימצא, הוה ד"ת, ובחלבון בכ"מ שימצא הוה דר'. שיטה הג' הוא שיטת הרא"ה שיטת הרא"ה רב"ה פ"ה, א', ררב גביהה אמר לר"א תנא איפכא תני, דעל החלמון בכ"מ זורק דם ואוכל שאר, דמשם אין יצירת אפרוח, ולא הוה דם ריקום אלא מדר', ובחלבון בכ"מ שימצא הוה ד"ת כו', וא"כ מספיקא אי כשיטת הגאונים או כהרא"ה בין חלמון וחלבון, בכ"מ שימצא אסור כראמון. ודע שיש עוד שיטת ד' לפר' רד"י אזורק הרם קאי, והוה שנמצא על הקשר, הא חוץ לקשר ולא על הקשר, הרם שרי. ודוסתאי אמר, דקא קשר חלבון, ואין להאריך, ולפ"ו מנהגינו לאסור הביצה בכל מקום שימצא, ולא ידעין אי כהגאונים אי כהרא"ה. ובש"ך אבאין ראין אנו צריכין למ"ש הת"ח דא"א בקיאין איוה מיקרי קשר (פמ"ג), ויש אומרים דאם נמצא על קשר החלבון וגם מבחוץ, רהיגו, שנחפשת מן הקשר, רכל הביצה אסורה, ויש מחמירין עוד, רכל שנמצא על קשר של חלבון, אפי' לא נתפשת המנהג במדינות אלו לאסור כל על קשר החלמון שהוא אסור דאורייתא, ש"ך. ומוה נתפשת המנהג במדינות אלו לאסור כל ביצה שיש לה דם. ואין מחלקין בין חלמון לחלבון (רמ"א). טעם המנהג היא ע"פ הרין שחוששין לסדרת הרא"ה שמחמיר יותר בחלבון

א ח ל

מאכלות

ר ח ל

ופלאי פלאים במקצו זה, בבחינת גדר הנקרא ריטורטש, הגלה ונתהוה מומן לומן, בבחינת מפתחות חדשים, בענין הרכשת הפרנסה לכל אחד ואחד, בכל מקום שהוא. והן הן הסודות והכיבושין שנחברכו בני ישראל, להיות נגלה להם בכל עת. והוה שגורו בקרא לפי דברי חז"ל, במה שנאמר ויתן, כלומר, יתן ויחזיר ויתן. בי בכל זמן ועת נגלו סודות חדשים, בבחינת עבודת הריטורטש כמבאר מרע"ס. בי שותפים הם הנמצאים בכל המעשים אשר נעשים, בעל המעשה, זה האדם, ובעל המשפיע, זהו ההשגחה הנעלמת. כנאמר בקרא, וברכתך בכל אשר תעשה, שניהם מחויבים לבוא כאחת, אין ברכה בלא עשיה, ואין עשייה בלא ברכה. ואם היווה של המעשים והברכה אינו עולה ימה, צריכים לבקש חיוקן בהשתחוות כמבואר בחי"ל, כל המשתחף שם שמים בצעדי, כוסליו לו פרנסתו כו' פרנסתו מעופפות לו כציפור (ברכות, ס"ג) ועיין הפרנסה הוה, הוא זה הברך אשר ביקש והתפלל עליו בצעדי. כי כל דבר הצידי אל האדם, הכל נקרא פרנסה (במ"ח). ולפי שיצחק היה הראש וראשון שנתן דעתו לבו ודורו, להביא השפעה בהשתחוות הלזו, מצינו, שרצה הקב"ה, להיות הקמת המשכן, — שהיה הסמל של שיתוף רוח אלקים ככל מלאכה אשר יעשה, כנאמר, וימלא אותו (לבעלאל) רוח אלקים כו' ובכל מלאכה — כיום שנולד בו יצחק, וי"ל, למה נגמרה מלאכת המשכן ואינו עומד מיד, כו', מה גילו מעשרך ד', מאד עמק מחשבותיך, שהיה חושב לערב שמה בשמה, יום שנולד בו יצחק אבינו

שבקערה (ט"ז). וכל זה כשידענין שהיה הדם במקום האוסרו. אבל אם ספק אם הדם במקום האוסר היה ספק אם היה במקום האוסרו או לא, יש להתיר התערובות (מחבר). עש"ך.

ומסיק דחד בחד נמי יש להתיר, והר"ב הק' כיון בתערובות חד בב' בטיל, לא גזר אף חד בחד. ועוד דיש רוב, דיש ביצים גדולים וקטנים כו'. וסובר הש"ך דמ"ש בת"ח ג' או ב' ביצים, היינו עם ביצה אסורה, דהוה חד בחד. עור הארץ דהוה ספק בכ"מ שימצא, שם כרש"י או כהגאונים או

דם ספק ודם ודאי כרא"ה. ואין ודאי לפי דבריו שלא כנמצא על

קשר חלמון וגם על החלבון, שאו אסור ודאי לכ"ע כרש"י וכגאונים ורא"ה. ומ"ש באינו מינו אסור, דלא התירו אלא במינו ולא בא"מ, ומיהו אם היה ספק אי נפל כלל לא"מ הוה ס"ס. וכן אם ספק אי יש ס', אפשר לצדד ולהתיר בא"מ דהוה ס"ס בשל תורה (פמ"ג). ודע דהמ"י, ט"ו, השיג על הש"ך במה שהתיר חד בחד, דיש גדולים וקטנים, דזה לשיטת הש"ך בס"י ק"ז וק"ט. דמשהו יותר היה רוב, אבל למ"ד רוב פי שנים בעינן, ליתא, ובאמת בלא"ה הוה ספק חסרון חכמה, דבקייל יכול לשער אי יש משהו יותר, ועל מה שכי' הש"ך דספק פלוגתא כו' דבסימן נ"ג, ונ"ז ופ"ד, מוכח דס"ס דפלוגתא עדיף מס"ס דמעשה, ה"א דלא התיר שם אלא מטעם שיש הרבה מקילין, היינו שאין לעולם ס"ס בידים (שם) הכנה"ג בהגהות כ"י, ע' לו"ד, תמה על הש"י שכי' דם שבישלו דר', ולא ידענא, דלדידן ודאי הכי הוא, דאפי' אי' ליכא מה"ת בדם שבשלו, כמבואר בה' מליחה, וא"כ יש לעיין בשלמא נצלה או בישלה הביצה לברה אסור בכ"ע

מבחלמון שלא על קשר כו'. וכן פסק מהרש"ל פרק א"ט סי' קי"ט כדברי הרא"ה (ט"ו, ש"ד). ובמקום שנוהגין להקל, לזדק הדם ולהתיר הביצה במקום דמות, צריך ליטול כדי קליפה עם הדם כשזורקו (רמ"א).

(ד)

ביצים חטרופות בקערה ביצים חטרופות ונמצא דם על חלבון א' בקערה ונמצא דם על חלמון

של אחד מהם, אע"פ שזרקו החלמון שעליו הדם, אסורה (מחבר). טרופות הוא לא כמ"ש הב"י דהתחיל לטרופם, אלא אפי' שלימין, כיון שהוציא מקליפה החלבון נתפור. ומיניה ביצים שבורות שהם עדיין בקליפה, הא לא"ה דין טרופות יש להו (ש"ך, פמ"ג). לא חיו טרופות ונמצא על חלמון שלא על הקשר, יקח הביצה עם החלמון ויזרקנה, והשאר מותר, דרש"י והרא"ה מתירין ודבריהם עיקר כו'. ע"כ לא חיישינן כולי האי להחמיר בתערובות שנתערב מעט לשאר ביצים, אבל כשהתחיל כבר לטרוף, אפי' מעט אסור, דספק דאורייתא ראוי להחמיר, עכ"ל רש"ל (ט"ו). (אע"פ שזרקו החלמון, אסור) מפני שמאחר שהן טרופות בקערה, החלבון שהיא דק, מתערב ביחה, והכל אסור.

ביצים שבורות בקערה אבל ביצים שבורות ולא טרופות יחד בקערה ולא

טרופות, ונמצא דם בחלבון של אחד מהם, יקח החלמונים הכשרים כל אחד ואחד בפני עצמו, והם מותרים. וישאיר אותה אשר בה הדם בקערה עם חלבוני השאר ויזרקם (מחבר). שאי אפשר ליקח ביצים מחברתה שלא ישאר בתחתון מעליון. ע"כ טוב שישאר בקערה מן הכשרים עם שאינה כשרה, ולא ישאר משאינה כשרה כלום עם הכשרים

אחל

מאכלות

רחל

(תנחומא). כי תכלית שניהם היה להביא הכרה והשגה בצל כנפי השכינה, המרחפות בכל המעשים אשר נעשים תחת השמש, וזה נרמז בהשם בצלאל, כנאמר, למה נקרא שמו בצלאל, שעשה צל לאל (חז"ל).

ולמען יזכרו את השותף המשפיע את הברכה והצלחה במעשי ידיו להרכשת הצרכים, אנו נושאים כפינו למעלה בנטילת ידים לאכילה, לרמוז בזה שהלחם והמזון בא מההשגחה העליונה (הרב מרדוך), וזה שאנו מברכים קודם האכילה בלשון המוציא לחם כו'. כי השבת שאנו נוהגים לר על כל מה שברא בעולמו, אינו לבד על מה שכבר עשה, בשעת הבריא, אלא שעדיין הולך ומקיים הכל באותו הסדר. כמו שאנו מברכים בכל בוקר על צאת השמש, המאיר לארץ, ונוהגים טעם לזה, המחודש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, כי קיום סדר העולם, היא בריאתה ח"ד'שה בכל עת, ולכן כשאנו אוכלים לחם, אע"פ שסודו של עולם מעת הבריא, שתוציא הארץ לחם למזון, תקנו להודות ליה בברכה, על כל פעם שנאכל מאתנו כו' (בהובנה).

ולכל היותר, ניכר ונראה בגלוי את גדר הגסי' לעם ישראל, בגלות המר זה כאלפים שנה, שאנו מלומדים בנסים הנעשים עמנו בכל יום ובכל עת, ולאחר שיתן ברכה והצלחה לכל עמי הארץ, בדרך הטבע, יתחור ויתן את צרכי עם ישראל בדרך נס.

אפשר יודה כאן, כיון דיש הרבה דיעות דם ביצים דר', ומיהו אם נפלה אותה הביצה לחדר לא"מ, ואי"אם יש שם ס', לא אמרינן ספק דר' להקל כה"ג, וכבר התבאר. ומ"ש מסי' קיי ר"ח בעיניו ב' תעודות, משא"כ כשהביצה שבורה, לא הוה רבד שבמנין, ע"ש. ויש לדאוג, אי"א לא קי"ל כרשב"א, אפ"ה כל שנתבטל תחילה חד כתרי ומותר הוא במינו אף שנותן אח"כ לא"מ לא נאסר, עסי' ק"ט בהג"ה יבש ביבש שנועד מותר לבשל אח"כ עם רוטב, דהוא א"מ, ה"ה כאן דרך לעדן ולממסד תחלה ובטל, ונעשה היתר גמור, ואח"כ מותר עם הקמח, ומעט מעט שנתערב מתחילה קודם שנתבטל הביצה, בטל ביצה בקמח הוא בס' אחד כך, וא"כ אף לענין ביטול להש"ך מותר הדין חזו וכאמור. כתב הבל"י, ח' בשם המ"א, דביצה בקמח הוה מין במינו, כמבואר סימן ק"ב, ולא ידענא, דהתם ביותר מס' דליהוי דטיל"מ אמרינן כל דלתקן העיסה הוה מינו ולא בטיל, אבל בפחות מס', דבטעמא תליא מלתא, וא"כ כל שלא נתבטל הביצה חד בב' ונתנו בקמח הוה א"מ ואסור, דספיקא דאורייתא שמא היה במקום האסור, כדתייבגא אם אין ס' בקמח (פמ"ג).

(ח)

נמצא חדר במקום נמצא חדר בביצה שאינו אוסר, במקום שאינו אוסר וטרף הביצה עם חדר. את כולה, ולא זרק חדר, ושכח וטרף הביצה עם חדר, נראה לי שהוא מותר (מחבר). שהרי יש פוסקים דאין בדם זה איסור כלל, אפי' מדר' כו', ומשמע דאם ערבו מדעת, אסור, והיינו לירידה, או למי שנתבטל בשבילו משום קנסה (ש"ך), וכל זה במקום שלא נתנו

מחמת מנהגא, או לחוש לכל הפירושים. משא"כ שנפלה לא"מ ונתבטלה בה"מ יש לצדד בזה, אף אין ס', כיון דכל איסורו לא הוה אלא דר' לדידן, וגם יש ספק אי היה במקום האסור וכאמור (שם). מה שכתב הש"ך דלא להקל כדעת רש"ל דאיתי במ"י שם אות י"ג שהבין שחזר ממה שכ' תחילה דהוה ספק משום הרא"ה לגבי הגאונים ושאר פוסקים הוה יחיד וספיקא דפולוגתא לא הוה אלא כששניהן שווין, וכבר כתבתי בסמוך מה שיש לפרש בע"א (שם) (אם היה ספק אם היה במקום האסור יש להתיר התעודות) הואיל ובלא"ה חד בתרי בטל, אבל אם הביצה לבר אסור, וכן אם נתבטלה או נצלה ביצה ולא ידענא אם הוא במקום האסור (דמ"א) ולענין הלכה יש לפסוק כדמ"א, דהכי נוהגין, ומש"ה הורתי במעשה שבא לירי באשה שעשתה עיסה שנלושה בביצים, ואחר הלישה נמצא טיפת דם בקליפה של ביצה אחת מהם, והיה שם ביצים הרבה באותו תעודות, ואמרת שמותר הכל מטעם של דמ"א שזכרתי, דהוה כמי שאין כאן אלא ספק דר', כיון שאפי' היה במקום האסור הוה בטיל כרוב מן התורה, וכן בספק אזלינן לקולא, ואין לומר דהא נתערבה בעיסה, והוי ליה כמין שלא במינו וצריך מן התורה ס' כדלק' סי' צ"ח, זה אינו, דהא נתערב גם בביצים כשרים, ואמרינן סליק את שאינו מינו כאילו אינו, ומינו רבה עליו ומבטלו, כדלקמן סימן צ"ח, ע"כ התרתי התעודות הנזכר (ט"ז). ומ"ש שהורה הלכה סליק מינו כו', ולא איכפת לן במה שנותן טעם בקמח כיון שנתבטל במינו בביצים הכשרים, הוא לשיטתיה בס' צ"ח, ה' דמסכים להרשב"א, ואף להש"ך שם, ח', דסובר דאינו מינו אסור,

אחל

רחל

והספקת צרכי כני אדם בכלל, הגם שנראים לנו שהם באים בדרך הטבע, נטמן בהם גיכ, גרעין של חידוש (ריסורטש) וקורטב של נס, כי כן היה הדבר מחויב לאחר בריאת האדם, שהוא בעצמו הוא כריאה חדשה, שני הפכים בנושא אחד, שאי אפשר לו להתקיים, בכללי חוקת הטבע הפשוטים, והיה צורך להופעות חדשות לבקרים, בבחינת, נס וחידוש, לאפשר את קיום האדם, הנחשב לבריאה יותר גבוה, בין שאר הנכבלי חיים, כחולל, עשר דברים נבראו בע"ש בין השמשות כו', באר והמן והקשת כו' פתיחת פי האתון, פתיחת פי הארץ (אבות, ה'), נבראו אחר בריאת האדם כו', היוזם יוצאים מן הכלל של אלו דברים הטבעיים שנבראו קודם האדם, וכאילו באו לגמור מלאכתו, והדברים הללו שבכולם יש גדר של נס ולא טבעי, נבראו רק בכח ולא בפועל ממש, ונתהוה לממשיית רק לעת הצורך, כמבואר במפרשים, שלכן שונה התנא לשון נבראו, ולא אמרו נוצרו או נעשו, לפי שכלת ברא מורה על מציאת הדבר בכח קודם שיוצא לפועל כו', והיו עומדים בכח על שיצא כל אחד מהם לפועל בעת הצורך (מדרש שמואל), והגדר של כל מיני חידוש (ריסורטש) הנגלים מזמן לזמן, הוא חלק מחלקי הבריאה המופיע ועובר מן הכח אל הפועל, בעת שכלה כח השליטה הטבעי, ולכן נברא לאחר שכלה בריאה העולם הטבעי, כנאמר במפרשים, כי מפני שהם בריאה חדשה, נתיחד להם הזמן לאחר הבריאה הכללית כו', בששת הימים עשה

והתחילה להטיל ביצים, דאל"כ כתבו חכמי הטבע אותן הביצים במעיה שבא עליה זכר אח"כ, ראוינ לגדל. וגם אי איכא זכר בס' בתין ולא היתה סגורה **דם בביצה של** בלול, עיין ריש ביצה. **תרנגולת שחוטת** יש רוצין לומר, ביצה במעי תרנגולת שחוטת, זורק הדם ואוכל השאר, ואפשר דגזרו כמו ביצה בת יומא, ול"ד לספנא, דהכא גוזרין טפי, ומיהו דר' הוה, וזה פשוט (פמ"ג). (ביצים המזורות) אפילו ישבה התרנגולת עליה ימים רבים, מותר לאכלם, ובלבר שיוזק הדם (מחבר). וכ' בשבולי לקט בשם הגאונים, דאם שחו ביצים תחת התרנגולת ג' ימים, אסורים משום שיקוצ (ש"ד).

(ח)

חשש בביצים מותר לאכול ביצים צלויים **למיתת דם** צלויים אע"פ שאינם יכולים לבדוק (מחבר). וכן אין צריך לבדוק הביצים אם יש בהם דם, דסומכין על רוב ביצים לבדוק הביצים שאין בהם דם. ומ"מ נהגו להתמיר כשעושין מאכל עם ביצים ביום, שראין בהם אם יש בהם דם (רמ"א).

(ט)

דם דגים דם דגים, אע"פ שהוא מותר, אם קבצו בכלי, אסור משום מראית עין. לפיכך אם ניכר שהוא מדגים, כגון שיש בו קשקשים מותר (מחבר).

(י)

דם אדם דם אדם אם פירש ממנו, אסור משום מראית עין. לפיכך אם נשך הככר בשיניו ויצא דם משיניו על גבי הככר,

לאסור הביצה לעולם. ונ"מ גם במקום שנהגו לאסור, אם נתרעד הדם עצמה בתערובות אחר שהיא מותר (שם).

(ו)

דם בביצה ששמוחו נמצא דם בביצה על החמין לחצטמק ששמוחו על החמין להצטמק, כיון שאין במקום הביצה רוטב, מותר כל החמין (מחבר) דכיון ראין במקום הביצה רוטב, לא עדיף מצלי שאינו אוסר אלא כדי קליפה. וקליפת ביצה עצמה לא גרע משיעור קליפה כו'. וכ' מהרש"ל ע"ז שהוא דעת הרשב"א, וכ"ז הוא לפי סברתו, אבל לפי מה דקיי"ל דאפי' צלי והם, חשבינן כבישול ואוסר עד ס', ה"נ אוסר עד ס', עכ"ל כו'. ודברי מהרש"ל נראין (ט"ו, ש"ד). ונראה שאין

הדם במקום חספק להתמיר כאן בזה אלא אם הדם במקום שהוא אוסר בודאי, אבל אם נמצא במקום שאין אסור מן הדין, כגון על החלמון שלא על הקשר, שאין להתמיר כולו האי כאן לאסור החמין כו' (ט"ו). ומה שהקיל בחלמון שלא בקשר, דלרש"י ורא"ה, שרי כה"ג, וכיון שיש דעות בצלי כ"ק, וקליפת הביצה הוה קליפה (פמ"ג).

(ז)

ביצים המזורות ביצים המזורות (פי' שנפסדו ונעשו כעין מטוה, פי' שאינם מזכר, אלא דספנא מארעא ואינם נקלטות לעולם ע"כ לשון טור ורש"י, ור"ל דאז אפי' יש בהם דם שרי, אבל ה"ה דבצים הבאים מזכר שרי כשאין בהם דם, אע"פ דהן מזורות, ש"ך. ומיהו לענין דינא, ביצי דספנא בכ"מ שימצא זורק הדם ואוכל השאר, ודם גופיה דר', וכ' הפ"ח, י"ג, דהיינו שהיתה סגורה התרנגולת בלול כ"א יום ואין עמה זכר,

ר ח ל

מאכלות

א ח ל

כל הדברים המשתלשלים זה מזה לעולם. וערב שבת בין השמשות התחיל במלאכה אחרת (שם). וזה היה תכלית הכונה בהברכות שביד יצחק לבניו, לגלות להם שיש סודות נעלמים בעניני המחיה והכלכלה, שהם נמצאים ועומדים רק בכת, המחויבים לצאת מן הכח אל הפועל. כנאמר בקרא, ויברכהו, פי' ברכו בברכות רוחניות וגשמיות, כנגד הרוחניות, אמו ויברכהו, וכנגד הגשמיות, אמו, ויתן לך (אוה"ח). ומההשפעה העליונה **מזון הנפש** היוצאת ונכנסת בכל דבר גשמי, ונקלטת בו להחיותו, נובע המקור של מזון הנפש רוח השמה. ובכל פעם שאנו משתמשים בצרכי אכילה, ובשאר דברים גשמיים טבעיים, אנו מברכים ומשבחים על הופעת הברירה של חידושי, והתגלות הרוחניות הנטמן בדברים הללו בדרך כלל, ועל ההזמנת המקור למזון הנפש בפרט, כידוע מהשקלא וטריא, איהו ברכה היו צריכים לבדוק על המן במדבר, ואיהו ברכה יחיה נצרך לבדוק על צליחת המן הנגנז להיות נאכל מסעודות ליתן, יש אומרים שצריכים לבדוק ברוך כו', המוציא לחם מן השמים. ויש אומרים שעל אכילת המן אין צריכים לברכה, כי הברכה היא רק על הוצאת והפדית יצוצות הרוחניות מן הפסולת, ובמין אין פסולת (בג"י, שבת). ולכן אנו מברכים ברכת שהחיינו על דבר חדש, כי כל דבר חדש היא הופעת

בדר', ואף בחדרי חדרים, נ"ל. כתב הכנה"ג, (מחבר). וכל דם דגים ודם אדם, הואיל ומדינא שרי, אינו אוסר תערובות דם אדם תערובות (דמ"א) שהרי הן עצמן מותרין, כשיש בהן הוכחה, כ"ש תערובתן (ש"ך). עיין ש"ך דמ"ע ל"כא ע"י תערובת אף בפחות מרוב. עיין ב"ח סוף הסימן, כל מקום שאסרו חז"ל משום מראית עין בחדרי חדרים אסור הוא באיסור תורה, לא בדר'. ועיין בא"ח ה"ש מחלוקת בזה, ומ"מ מסתברא באיסורי אכילה לא שייך זה. דכבר הוא חתיכה דאיסורא אף

צריך לגורדו, אבל שבין השיניים, מוצצו (מחבר). וכל דם דגים ודם אדם, הואיל ומדינא שרי, אינו אוסר תערובות דם אדם תערובות (דמ"א) שהרי הן עצמן מותרין, כשיש בהן הוכחה, כ"ש תערובתן (ש"ך). עיין ש"ך דמ"ע ל"כא ע"י תערובת אף בפחות מרוב. עיין ב"ח סוף הסימן, כל מקום שאסרו חז"ל משום מראית עין בחדרי חדרים אסור הוא באיסור תורה, לא בדר'. ועיין בא"ח ה"ש מחלוקת בזה, ומ"מ מסתברא באיסורי אכילה לא שייך זה. דכבר הוא חתיכה דאיסורא אף

סימן סז.

כמה דברים האסורים משום דם, ובו ו' סעיפים.

- (א) דם האברים, ודם הנפש. (ב) לאכול בשר חי בלא מליחה. (ג) לאכול מבהמה שנשבר מפרקתה. ע"י מליחה לקדירה. לצלי. אם חותך בשר מבה"ש בעודה חיה. לתחוב סכין בלב הבהמה, לקרב מיתתה. הכאה על הראש. לחתוך ראש אינדיק. (ד) נצור דם מחמת מכה. בשר בית השחיטה. (ה) צמיחת דם בחומץ. (ו) להצמות ב' פעמים בחומץ אחד. חליטה בזמן הזה.

שרם בהם, שהדם שבחוטין הוא ככנס ועומד בכלי (ועיין לעיל. סימן ע"ו) (מחבר).

(ג) שובר מפרקת של בהמה השובר מפרקתה של בהמה, אסור לאכול מבשרה חי (מחבר) קודם שתצא נפשה דוקא (ש"ך). לפי שהדם מתעורר לצאת בשעת שחיטה, וכששובר מפרקתה אינה יכולה לזנוק ולהוציא, וחוזר ונבלע באיברים (ט"ז). ואף להרא"ש דשובר פירש ממקום למקום שרי, מודה כאן שנתעורר מחיים, או כיון שעושה מעשה, עש"ך, ע"ו, ב', וב"ח כאן (פמ"ג). (אסור לאכול מבשרה חי) אא"כ מלוח יפה. וע"י מליחה מותר אפי' לקדירה (מחבר).

רחל

מאכלות

אחל

והתגלות אלקותיות. וכמבואר, האדם נחשב לבריאה ויצירה חדשה, יותר גבוה מהנבראים הקדומים, כי הוא כולל שני הסכים בנושא אחד, ומתחב"ה היה הדבר, האדם בתור חידוש (ריסורטש) בעולם היצירה להיות נברא ג"כ הוספה על הבריאה הראשונה הטבעית, בבחינת חידוש, להיות האדם יכול להתקיים. אבל האדם מצדו, מחויב להתנהג באופן כזה, להיות ראוי והגון לשמו, לשם אדם, ולהתדרוש למדינה יותר גבוה משאר הנבראים, כדי להיות ראוי לחול עליו ההתנהגות החידושה הנסית. כי זכות הקיום כהתנהגות הטבעית, יש לכל דבר אשר נמצא, בלי שום תשלומים בתור חסר עליון, להיון ולסדנן לכל דבר אשר נברא, כמבואר בסמוך. אבל כדי להתנהג מההנהגה הנסית צדיקים לשלם בעדו מטבע כזה, במצות ומעשים טובים, שהם ג"כ מדברים המרוממים ומתנשאים על חוקי הטבע המושגים בטבע הנבראים. כמרומז בחז"ל, מעשה באחד שמחה לו אשתו, והנחה לו בן ליניק, ולא היה לו שכל מניקה, ונעשת לו נס ונפתח לו שני דדים כדרי אשה כו'. א"ר יוסף בא וראה כמה גדול אדם זה שנעשה לו נס כזה. אמר אכ"י, כמה גדוע אדם זה, שנשתנו עליו

לצלוחו בין בשסוד בין ע"ג גחלים, אפי' בלא חיתוך ומליחה (מחבר). המחבר לטעמיה אויל, דס"ל לק' ר"ס ע"ו דלצלי א"צ מליחה, אבל לפי מאי דקיי"ל דכל צלי צריך מליחה קצת, פשיטא דהכא לא עריך משאר בשר (ש"ך). וי"א דמשום זה יש

בשר בית חשמיטה להחמיר לקלוק בית חשמיטה או לחתוך באותו בשר קודם מליחה הואיל ונצטרך שם הדם בשעת שחיטה (רמ"א), אלבשלו קאי, אבל בצלי דינו כשאר בשר כו' (ש"ך).

(ח)

צמיית דם בחומץ בשר שלא נמלח ונתנוהו בחומץ כדי לתצמות דמו בתוכו, אם נתארם הבשר, זהו סימן שנעקד הדם ממקומו והחומץ אסור, וגם הבשר אסור לאכלו חי, ואין לו היתר אלא לצלי, ואם לקדירה צריך חתיכה ומליחה, ואם לא נתאדם הבשר, החומץ מותר וגם הבשר מותר לאכלו חי (מחבר). ובפרישה הביא בשם רש"ל דאסור לקדירה בלא חתיכה ומליחה, וכתב עליו, דהיינו לפי מנהגינו דאין בקיזין בחליטה, אבל בזמניהם מותר אפי' לקדירה (ט"ז).

(ו)

לחצמות ב' פעמים בחומץ חומץ שנתנו בו בשר פעם א', לא יצמית בו בשר פעם אחרת מפני שכבר תשש כחו, אבל כל שלא חלטו בו כלל, מותר לחלוט בו, אע"פ שאינו חזק (מחבר). יש אומרים, בזמן הזה אין חליטה בזמן חזק בקיזין בחליטה, ואסור לצמות בחומץ. וכן נהגין במדינות אלו שאין מצמיטין בשר בחומץ קודם מליחה, ואין לשנות. ומ"מ בדיעבד מותר, ועיין לק' סי' ע"ג (רמ"א). ובב"ח אסור אף בדיעבד כו', ולא נהירא לי, ואדבבא דעת הרמב"ם להתיר כו', והוא העיקר כו' (ש"ך).

דע"י מליחה יוצא. וליך לנמלח בכלי שא"מ ולא מהני ליה מליחה אח"כ, כמ"ש סי' ס"ט ס"ח (ש"ך). ולצלי מותר אפי' בלא מליחה (מחבר). כתב הר"ן, ובצלי נמי עד שנצלה כל צורכו, דאי לא נצלה כל צורכו ה"ל כבשר חי, עכ"ל. ועיין לק' ס"ס ע"ו ומ"ש שם (ש"ך). ונהגו להחמיר לחתכו ולמלחו אף בצלי (רמ"א), הג"ה ואת שייך לקמן בסעיף ד', גבי נצטרך הדם שפסק הש"ע דלצלי א"צ חתיכה ומליחה, ע"ו כתב ונהגו להחמיר בחתיכה ומליחה אפי' בצלי כו' (ט"ז). וה"ה אם חותך חותך בשר מבית"ש בשר מבית השחיטה קודם שתצא נפשה (שצריכים לחתכו ולמלחו), יש אומרים שיש ליוהר לכתחילה לשבור מפרקת הבהמה, או לתחוב סבין בלבח, כדי לקרב מיתתה, משום שמבליע דם באיברים (רמ"א). ואע"ג דלעיל סי' כ"ג ס"ה כתב דמותר הכאח על הראש להכותה על ראשה לקרב מיתתה, אפשר שאין הרמים נגרדים כ"כ אחר הראש (ש"ך). וכן נהגים העולם דעוף ששוהה למות, סבין על ראשה, ומה שנהגין לחתוך ראש אינדיק בעוף אינדיק ששוכרים מפרקת בקרדום, אף שלא כדרך שחיטה, אסור, דצריך עכ"פ חתיכה ומליחה לצלי לכתחילה, והעולם אין נוהרין בזה, וא"כ אין לעשות כן (פמ"ג). ויש מתרצין באופן אחר, דשם מותר משום דשם מיירי ששוהה זמן רב, ועדיין חי, וכבר יצא הדם מה שיש לצאת בוניק כו', וכאן מיירי שרוצה למרר המיתה תיכף אחר השחיטה בעודו זונק, ובוה יבליע הדם באברים (ט"ז).

(ד)

נצטרך חדם מחמת מכה נצטרך חדם מחמת מכה, אסור לבשלו עד שיחתוך המקום וימלחנו יפה, אבל מותר

ר ח ל

מאכלות

א ח ל

סודי בראשית (שבת, נ"ג), לא יעלה על הרצת להיות נעשה נסים לגדודי העד, רק הכונה, שנגרע לו מנכסיו, כי צריך לשלם במעשים טובים בעד הנס. על פי הכלל הדין, שהכל יבוא בחשבון (אבות), כמו שמצינו אצל יעקב אבינו, שאמר, קטנתי מכל החסדים (וישלה) כלומר, שנגרע ממעשיו הטובים ע"י הנסים שנעשו עמו, וסתם ענין ההנהגה הזאת מעשיו, שלא היה נהנה מהברכות להיות זוכה להתנהג בדבר הנסיו, כי לאחר עבודה קשה לא זכה לרכוש גדול, רק מעט שור וחמור (עיי' כלי"ך).

וכן מבואר בחז"ל שאין הקב"ה ממלא נסיו לאדם למעלה מן הטבע, כי אם כשהאדם מתנהג עצמו בעבודה זו, כנאמר, כי פועל אדם ישלם לו (איוב, ל"ד), וכמדה שהוא מודר, מודדין לו (פסוקה, ח), וע"כ לא נקדע היום לישראל עד שבאו לתוכו עד חוטמן (מ"ר, שמות, כ"א), והכל לפי החשבון, אם האדם מתרומם אף לפי שעה במעשיו, הוא ראוי להשיג לדברים היוצאין מדרכי הטבע, ונכנס תחת הנדר של נסים ונפלאות. כמבואר

סימן סח.

דיני מליגת דראש והעופות, ובו ט"ז סעיפים.

(א) מליגת הראש, אם נקב המת, אם לצלות הראש שלם. (ב) הניחו על נקביו, ונעץ קנה. (ג) למלוג הראש להסיר השיער. לחרוך עופות, משרי נצות. (ד) אם בישל הראש שלם, צלאו שלם. מליחת הראש. (ה) מליגת הראש. (ו) חרנגולת שנמלחו או רגלים קודם מליחתה. (ז) להסיר הפלטה. עיי' תאש. (ח) פסוק הרגל שנמלחו בקליפתו. (ט) למלוג חרנגולת ברמץ. לקידרה, אם נוהגין למלוג ברמץ. (י) למלוג גדיים וטלאים ועופות. (יא) למלוג בכלי שני. לכבוד אורחים או לצורך שבת. דין עירוי. (יב) מלג עכרים שבבית ישראל. (יג) חרנגולת שנמלגו יחד, ואי טרפה. (יד) למלוג שניח במי מליגה. (טו) נמלגה חרנגולת, בכלי חולבת. קיצור דיני כיר, עירוי, וכיש. כיר אצל האש, ויסיב. לענין שבת. שאר איסורין לענין בבית. לענין הגעלה. לענין איסור בכה"ג לענין דינא בכיר שאין היסב. למאכל. לכלי. כיר שהותר מהאש. לענין שבת. עירוי שלא נפסק הקילוח. בבבית. לענין שבת. הכשר כלי. שנאמר עיי' עירוי. הכשר כלי. שבלע כ"כ עיי' מליחה. עיי' עירוי. שנפסק הקילוח. בשבת. בבבית. אם הקליפה, דאמריק בלע, הוא מדאורייתא, עירוי שנפסק הקילוח, אם מפליט ובבלע. שלא נפסק. דין כלי שני. הקליפה ברוחאק וטכיא, אם הוא רק חומרא. כיר שאין היסב. ואינו אצל האש. סק יד סיב. בכלי ראשון. דין הגעלה לכיש. לכלי נחושת.

(א)

קליפה אין צריך, לפי שהקרום מפסיק בין הדם שבתוכו לבשר, ואין הדם נפלט לחוץ כ"י (ש"ך) (הניחו על הצדדים. בכל הנ"ל, אם המח והקרום אסורים) אלא ניקב עצם חמץ א"כ נקב עצם המח והיה הנקב למטה, לפי שהדם וב דרך שם (מחבר). אפי' לא ניקב הקרום, וכיון שהוא צולוה, כל שניקב העצם, שוב אין הדם מתכנס בתוכו (ש"ך). ולכתחילה נוהגין להחמיר שלא לצלות לצלות הראש שלם שום ראש שלם אפי' רוצה להניחו על בית השחיטה. חיישינן שמא יתהפך אצדו (דמ"א). כתב רש"ל, מה שנהגו הנשים לזרוק המח שבראש האורז ולהסיר אף הקרום, הוא לפי

מליגת הראש הטומן הראש לצלותו (בטור כתב למלוג, ואין חילוק ביניהם לדינא, כי מליגה וצליה שוין בזה, ט"ז) צריך שיכון שיהא בית השחיטה למטה, כדי שיווב הדם דרך שם, ואם הניחו על הצדדים, המח והקרום אסורים (מחבר). אע"ג דבסימן ט"ה, א' פסק דלצלי א"צ לא חתיכה ולא מליחה, דנורא מישאב שאיב, שאני הכא שכל הראש הוא על האש, והדם מתקבץ בתוכו, והוי ליה כאילו המח בקדירה, כיון שאין מקום לצאת משם, משא"כ לעיל דקאי על חתיכת בשר שהוא על האש (ט"ז). שאר כל הראש ושאר כל הראש מותר, וכן כתב בהג"ה, ד', ואפילו

רחל

מאכלות

אחל

במפרשים בענין פעולת התפילה, כי לאורה משנת את רצון הבורא, אך הענין הוא שכשהאדם מתפלל, נתרומם לעולם יותר עליו, ולכן נעשה לאדם אחר, והגויה שנגזרה עליו כשהיה נמצא בשפל המדרגה, ולאחר שנתרומם נהפך לאחד, ועליו לא נגזרה הגזירה (בנ"י). צריך לשלם במעשים טובים, המביאים את האדם לידי התרוממות, והתפשטות מקליפת הפשוטה והמגושמת.

וזהו שמצינו מרובו בחז"ל, רבי מאיר אומר, לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה, ויתפלל למי שהעושר והנכסים שלו, שאין אומנות שאין בה עניות ועשריות כו', אלא הכל למי וכו' וכו' של אדם. ר"ש כ"י ראית מימך היה וקוף שיש להם אומנות, ומתפרנסים שלא בצער, והלא לא נברא אלא לשמשינו כו', אינו דין שאחפרנס שלא בצער, אלא שהרעויות את מעשי וקפחתי את פרנסתי (קדושין, פ"ב), הכונה, מדברי ר' מאיר מוכח, שפרנסת האדם יבוא ע"פ זכות, ולדברי ר"ש פרנסת האדם תבוא בתור שכר על המעשים הטובים, וראיה לזה מפרנסת בעלי החיים הפשוטים, שמחפרנסים שלא בצער בלי שום עשיית מלאכה, ומדוע האדם צריך לזכות מיוחד להיות מחפרנס, אבל הענין הוא כמבאר לעיל, שפרנסת האדם אינו דומה לפרנסת שאר בע"ח, שהם נטבעים בגדר הנמוך שבטבע הניתן כבראיה, המחויב להתפרנס בחסדו הגדול. לא כן פרנסת בני אדם העומדים

שמניחין הראש ברמץ מב' צדדין (ט"ז).

(ב)

הניחו על נחיריו ונעץ בה הניחו על נחיריו
אם נעץ בו קנה
(בנקב החוטם, ש"ך). או דבר אחר, מותר, ואם
לא, אסור המז והקרום (מחבר).

(ג)

להסיר השיער יש מי שכתב, רלהסיר
השיער בלבד, אפי' הניחו
על הצדדין מותר. ויש מי שאוסר (מחבר).
והסבדא הראשונה היא עיקר (רמ"א). הלשון
מגומגם, דהא משמע רלסבדא הראשונה, אפי'
הטמנה שמונה במקום אחד שרי, דאינו רוצה
לצלוחו אלא להסיר שערו בלבד, ואח"כ מסיים
ואינו אסור אלא הטמנה כו'. וכך הם ביאור
דבריו כאן בתג"ה, והסבדא הראשונה היא
עיקר, דגם הסבדא השניה לא נחלק עליו אלא
בהטמנה, אבל החרקה מותר, וכן נוהגין
לחרוך כו'. ואינו אסור אלא

לחרוך עופות הטמנה (ש"ך). וכן נוהגין
משירי נוצות לחרוך הראש להסיר השיער,
וכן עופות משירי נוצות

שעליהם, דהואיל ואינו מונח על מקום א',
אלא מעביר הנה והנה, לא חיישינן שנבלע
בו הדם, ואינו אסור אלא הטמנה, ושמונה
במקום אחד. ונוהגין לחרוך על קש ותבן שאין
להם חמימות כ"כ לבשל הדם, ומי"מ יעבירם
על האש תמיד שלא ישהה במקום אחד הרבה
(רמ"א).

(ד)

אם בישל הראש שלם אם בישל הראש
שלם, הכל אסור,
אלא א"כ יש ס' כנגד המז וקדומו (מחבר).
מיייר כשנמלח תחילה, מיהו אנן קיי"ל דלעולם

צריך ס' נגד כל הראש, כמו שיתבאר (ש"ך).
ואם צלאו שלם ולא אותביה

צלאו שלם אביה השחיטה (אשמעינן הכא,
דאפילו צלאו בלא הטמנה,
הקרום והמז אסורים, וזה לא נתבאר ברברי
המחבר, ש"ך). או אנהירו ודץ ביה מירי,
הקרום והמז אסור והשאר
מליחת הראש מותר, ולכתחילה נוהגין
ליטול המז קודם המליחה

מתוך הגלגולת, ולחתוך הגלגולת שתי וערב,
שאו מתחתך הקרום היטב, ויש מסירין הקרום,
ובריערב אם חתכו שתי וערב סגי אפי' לא
הסיר המז קודם המליחה, ואפי' בשלו כך,
ועיין לק' סימן ע"א, ע"ב, וצ"ב, אם הראש
נאסר, אי אמרינן חנ"נ דהוי בזה כשאר
איסורין (רמ"א). והלכך היכא דנתבשל הראש
לבד, דודאי אין בראש ס' נגד המז והקרום,
צריך בקדירה ס' נגד כל הראש, ואפ"ה הראש
אסור כו'. ואם מחובר הראש בעוף, כל העוף
מצטרף לששים נגד המז והקרום (ש"ך).

(ח)

מליגת הראש הבא למלוג הראש, צריך
לחתוך חוטם שבלחי קורם
מליגה (ואע"ג דבסי' ס"ה, א', הביא דברי
המתירין לצלי בלא חתיכה, יש לחלק בין צלי
למליגה, ומחרש"ל פ' ג"ה, י"ב, לא כתב כן.
ש"ך). וכן צריך להריח בית השחיטה, כדי
שלא יהיה שם שום דם, וכן כשמוגלין העוף
(מחבר). ואפי' אם חורך רק להסיר השיער,
דינו הכי (רמ"א). כתב בת"ח, וכמדומה לי
שאף לכתחילה לא נהגו ליוזר, ונ"ל הטעם,
משום רנהגו להבהב ע"ג קש ותבן, ובזה אין
לחוש שמא יבליע הדם, עכ"ל. ומשמע מדבריו
שם, דבחורך ע"ג עצים צריך להדיח בית

רחל

מאכלות

אחל

במדריגה יותר גבוה, כמדומז בחז"ל, שלא היה רוצה האדם להיות גדר פרנסתו בגדר פרנסת שארי הבע"ה,
כנאמר, בשעה שאמר הקב"ה לאדם הראשון וקוצ ודדר תצמיח לק, ולגו עיניו דמעוז, אמר לפניו, רבש"ע,
אני וחמור נאכל באבוס אחד בו' (פסחים, קי"ח). ופרנסת האדם צריכה השגחה מיוחדת פרסית למלאת חסרון
צרכיו לכל אחד ואחד, כפי צרכו והרגילו, כנאמר בקרא, די מחסורו אשר יחסר לו (ראה) אפי' סוס לרכוב עליו
ועד לרוץ לפניו (חז"ל). לזה צריכים מעשים טובים שהם למעלה מן הספק, כמדומז בחז"ל, אמר רבי יהודא כו',
ג' שעות ראשונות יושב הקב"ה וקוטס בתורה כו', שלישית, יושב הקב"ה וזן את העולם כולו, מקדני דאם
ועד ביצי בנים (שבת, ק"ו). והשרש אצלינו שהוא יתברך משגיח עלינו בכלל ובפרט, רצה לומר, על המין
האנושי בכלל, ועל כל איש ואיש ממנו השגחה פרסית, כי עיניו על דרכי איש, וכל צעדיו יספור, אבל בבצל חי
בלתי משגיח על כל מין ומין, ולא על יחידים כו' (הכותב).

ולכן פרנסת האדם תלויה באיור, ובנס הם עומדים, ואין בעל הנס מכיר בניסו, כמדומז בחז"ל, אמר
רב כו', קשין מונוותיו של אדם, כקריעת ים סוף כו' (פסחים, קי"ח). כלומר של אדם, המחויבה להתנהג בדרך
הנהגת הנסיים, כקריעת ים סוף שהיה בדרך נס נגלה לכל, כמבואר בגמרא שם, שנאמר נותן לחם לכל בשר,
וסמך ליה, לגזור ים סוף לגורים (תהלים, קל"ו), לא ידענו מאי סמך ליה, דהא כמה קרא אפסוקן בניניהו כו'.

מנוקב, ופשוט (פמ"ג). ויש מחמירין וחותרין דאש הטלפים מעט, ומניחים החתך למטה, כדי שיוזב הדם (מחבר). והכי נהוג (רמ"א).

(ח)

פרסות הרגל
פרסות הרגל שנמלחו בקליפתן, ולא חתך ראשן, לא נאסרו

(מחבר). ויש אוסרין מה שבתוך הקליפה, דהיינו הטלפים, אבל השאר מותר, והכי נהוג (רמ"א). ואין חילוק בין אם מונחים לאורכן או שעומדין על טלפיהן, כ"כ בדרי"מ כו', אבל מדברי מהרי"א כו', מביא מהרש"ל בספרו, נראה לאסור כשעומד על טלפיהן, אף השאר (ש"י). וה"ה אם הטמינה ברמץ, אבל בחרוך שיער בעלמא, שמעבירו על האש, ומשנה מקומו תמיד, הכל מותר (רמ"א). ומגרש"ל אוסר אף בחרוך, נראה דמיייר כששוהה אותם קצת על האש, אבל כשמעביר על האש ומשנה מקומו תמיד, מודה דמותר (ש"י). מ"מ לכתחילה טוב להחמיר אפי' בהבהב להסיר ראשי הטלפים (שם).

(ט)

למלוג תרנגולות ברמץ מותר למלוג תרנגולות ברמץ (פי' אפר חם) או להבהב באור (מחבר). דדוקא בראש של בהמה אסור, לפי שיש עצמות ודברים המעכבים את הדם לצאת, אבל בתרנגולות, האש שואבו לפי שהראש רך והדם יוצא, זהו דעת הראשונים (ט"ז). והוא שירידת בית השחיטה תחילה יפה יפה (מחבר). וכן שאר דם אם דבוק בו (רמ"א). ומשמע מדברי הר"ן, דאם לא היריד בית השחיטה אף בדיעבד אסור אפי' בצלי, דדם בעין שנבלע אינו יוצא אפי' ע"י צלי כדלקמן סי' ע"ו. אלא שכי' שם בשם הרשב"א, דמשום פליטת לב וכבד אין לחוש לצלי, וטעמא, דלגבי

השחיטה, ובדיעבד אם לא היריד, שרי כו'. וא"כ גם בהג"ה מיייר בחרוך ע"ג עצים, וכתב עוד שם, דאין למלחו קודם ההבהב כו'. מיהו בטמנו ברמץ ולא היריד הרם, יתבאר דינו בסעיף ט' (ש"י). ומ"מ בדיעבד אינו נאסר בחרוך בעלמא, אם לא הסיר החוטין ולא הירחם (רמ"א).

(י)

למלוח הראש או כשמולגים ראש רגלים קודם מליגה רגלים, א"צ למלוח תחילה (מחבר) ומולחם אח"כ. אבל אם רוצה למלוח תחילה קודם המליגה, סגי ליה בהכי, ואין השערות מעכבין הדם לפלוט. ואין צריך לחזור ולמלוח אחר המליגה או החריכה (רמ"א). והעיקר למלוח אחר המליגה או החריכה, וזהו מצוה מן המובחר, אע"פ שאין המנהג כן, עכ"ל (ש"י).

(יז)

לסור הטלפים ע"י האש המשימין רגלי הבהמה על האש להסיר הטלפים ולחרוך השיעור בלא מליחה, מותר (מחבר). טלפים, פי', המנעול של רגלי הבהמה, שובל בל"א, דהיינו שהוא על עצם הרגל כמנעול כו'. ויש לעשות המליחה אחר נקיבת המנעול, והיינו, אע"פ שעצם הרגל שבתוך המנעול חם, לית לן בה (ט"ז). הראה מקום לס' ע"א, ב', בשם רש"ל, דיותר טוב לעשות המליחה אחר החריכה, אע"פ שהרגל עדיין חם מחריכה, אין כלום, ומהני מליחה. ומ"ש אחר נקיבה, כמדומה צ"ל אחר החריכה. ומ"מ המנהג למלוח רגלי הבהמה ע"ג השיעור ומנקבין הטלפים ואח"כ חורקן. נקיבת הטלפים שיהא נקב ממש ולא מהני שחותרתין מקצת הצפורן ואין נקב, דהוה מולח בכלי שאינו

רחל

מאכלות

אחל

ויש לומר, כיון דפרנסה נוהג תמיד מימות בריאת העולם, ה"ל לסדרן למטה אחר הכתובים המדברים בטבעו של עולם, כמו לעושה השמים בתבונה, לרוקע הארץ כו', ומדוע הזכירו אחר כתובים המדברים בעניני המחודשים, אלא להורות שהוא שקול כנסים ומכללם קיים שהוא נס גדול מכולם, והיה בו השגחה נפלאה מאד (עץ יוסף). וגם גדר צד הספקת הצרכים הכללי, אף שאינו מלומד בנסים, נחשב לדבר היותר גדול וחשוב במעשי בראשית, כנאמר בחז"ל, ונו רבנן, רביעין [כוס רביעין] גומר עליו את ההלל, ואומר עליו הלל הגדול. ויש אומרים, ד' רועי לא אסרו (תהלים, כ"ג). מהיכן הלל הגדול, מהדור (שם, קל"ו) עד על נהרות בבל (שם, קל"ז), ולמה נקרא שמו הלל הגדול, מפני שהקב"ה יושב ברומם של עולם, ומחלק מזונות לכל בריאה (פסחים, ק"ח). דכתיב ונתן לחם לכל בשר (רש"י) דזה דבר גדול, והקב"ה משגיח למטה בשפלים, ליתן לכל בריאה מזונו. ומיד ד' רועי לא אסרו הוא הלל הגדול, הלא נמי הכי קאמר, כיון שרועי ומשגיח וזן את כל העולם, גם אני לא אסרו (מהרש"א). וגם הבני אדם, קודם קבלת התורה, שלא היה להם במה לשלם, היו ניוונים בחסד העליון, כמו שאר הבריות, כנאמר, הני עשרים וששה

(י)

למלוג גדיים אין מולגין גדיים וטלאים וטלאים ועופות ועופות בכלי ראשון, אלא א"כ ניקח את החלב ומלחם

(ואפי' בדיעבד אסור כיון בשד שנתבשל בלא מליחה לק' סי' ס"ט, י"א, ש"ך), וכן לא יערה עליהם מכלי ראשון, ואם עירה, די בקליפת העור (בין שדליג העוף למעלה, או שהיה מונח על הצדדים צריך קליפה, ש"ך), ואם ראש העוף למעלה כשמערה עליו, אין צריך קליפה (מחבר), הטעם שהנוצות מגינות כדי קליפה, ובת"ח כלל ל"ג הוכיח כו', דאם עירה על התרנגולת בעוד הנוצות עליה, צריך לראות שלא יערה פעם שנית, דא הנוצות נשורות וצריך קליפה (ש"ך), ולא מיקרי עירוי אלא כשלא פסק הקילוח מכלי הראשון כשנגע למטה, אבל אם פסק, כבר לא מיקרי עירוי ואינו אסור (רמ"א).

(יא)

למלוג בכלי שני אפי' בכלי שני יש אומרים שלא למלוג, ואם מלג מותר (מחבר), דקיי"ל כלי שני אינו מבשל (וכן אינו מבליע ומפליט, ש"ך), ואפי' היר סולדת בו, ובדיעבד שרי (אם היר סולדת בו, ש"ך), אבל לכתחי' אסור (מחבר) ולכן נהגו באלו המדינות שלא למלוג שום דבר רק אחד מליחה, מיתו לכבוד אורחים או לצורך לכבוד אורחים, שבת מותר להניח בכלי לצורך שבת, שני (אפי' היר סולדת בו, ש"ך), אפילו לכתחילה חתיכה מליאה קרח וכפור, כדי למהר מליחתו, וטוב ליותר לכתחילה שלא להניחו רק במים שאין היר סולדת בהם, ואין חילוק בין כלי חדש או כלי נחושתי, או שאר כלים לענין כ"ש (רמ"א), כ"ש שאין היס"ב, צונן מיקרי (עז"ש, תס"ז).

עירוי ולענין עירוי, כתב רבינו ירוחם, דאם יערה יורה בשד לתוך כלי נחושתי של

הפליטה אמדינן כבולעו כך פולטו, כדלקמן סי' ע"ב, וע"ג, אך צריך עיון, דלקמן סי' ע"א, ט', כתבתי בשם הרשב"א, דאף דם הלב מיושב דם בעין לגבי בשר שאצלו, וצריך נטילה בצלי, ואפשר, דבהחרכה דקילא מצלי לא מחמיר כולו האי למחשבה דם בעין (ש"ך).

לקדירה ואם הוא לקדירה, יוהר שלא ישהנו כ"כ באש, כדי שיוכל הלב והכבד להתחמם ולהפליט (מחבר), ולא נהגו עכשיו למלוג כלל ברמץ, אפילו תרנגולת (רמ"א), דאיכא למיחש שמא לא למלוג ברמץ יפתחנו להוציא בני מעיה שיחוש שדמץ ואפר יכנסו לתוכה ויכלכלה, ואם יטמן אותה שלימה, ודאי אסור מחמת הכבד שבתוכה כו', ולפי' אפי' להטמין בלא ראש, אסור (ש"ך) מיהו אם עבר ועשהו, בעוף, הראש כולו אסור והוא מותר (רמ"א), משום שאין להבחין או בקרום המה שלו, אבל מהרי"א כ' שאין איסור בשאר הראש של תרנגולת, אלא משליכין אותו משום דלא חשוב כו', וכי האו"ה שם, אבל במליחה גרידא ודאי ניכר עדיין הקרום, וכן כתב הרב בסי' ע"ו, ו', דבמליחה, שאר הראש מותר (ש"ך), ובפחמח לא נאסר הראש כולו, רק הקרום והמה, אם לא הניחו על בית השחיטה או אנחידיו ולא דץ ביה מיד, ואם לא הדיח בית השחיטה או שאר דם בעין שעליו, צריך ליטול או לקלוף מקום הדם, והשאר שדי (רמ"א), צ"ע מהיכן הוציא הרב זה, דנראה דכיון דקיי"ל בדם בעין לא אמרינן כבולעו כך פולטו, ואפילו בצלי צריך ס' כדלקמן ריש סי' ע"ו, כ"ש בהטמנה ברמץ, ונ"ל דס"ל להר"ב דדם ירדיה לא מיושב כ"כ דם בעין, דאם מהאי טעמא קיי"ל ריש סי' ע"ו, רבשד שנצלה בלא הרהר קמיתא שרי, ונהי דהתם לגמרי שרי, מ"מ הכא, כיון דדם ביה"ש היא, וגם בהטמנה דגרע מצלי, צריך קליפה או נטילה (ש"ך).

רחל

מאכלות

אחל

כי לעולם חסדו כנגד מי, כנגד עשרים וששה דורות שברא הקב"ה בעולמו, ולא נתן להם את התורה, וזו אותם בחסדו (פסחים, שם), שלא היו ראויים למזונות, ואעפ"י הקב"ה זן אותם בחסדו (מהרש"א), ועל גדר מזונות בנ"א קמירי, כי גדר מזונות שאר הבריות, לא שייך לומר שלא היו ראויים, כמבואר לעיל, ומהו הטעם יש לומר שלא נסמרו המזונות ביד המלאך אלא מידו של הקב"ה, לפי שאם היה ע"י מלאך, לא היה מותר כלום, להזמין מזון לרשעים, אבל הקב"ה הוא זן ומסרנו לגנוש כל חי, רעים וטובים (תרי"ף), כמזומן בהמאמר חז"ל, רבי פתח אוצרות בשני בצורת כו', דחק יונתן בן עמרם ונכנס, א"ל, רבי, פרסניתי, א"ל קרית, א"ל לאו, א"ל שנית, א"ל לאו, א"ל, איכ כמה אסרנסך, א"ל פרסנתי ככלב פרסנתי קעורב (כ"ב, ח), לפי שהכלב מזומניו מועטין, ותעורב, הקב"ה מזמין לו יחושין (רש"י), כי לגדר אכילה של בע"ח פשוטים, הכל ראויין ומחויבין לו, ואם האנשים רעים וחטאים, ואינם ראויים למזונות, ניוונים בזכות הבע"ח הפשוטים, כמ"ש אלכסנדרוס, דאם האנשים

מים על התדנגולת, אם הראש למטה, יש מי שאוסר (דעידו אוסר כדי קליפה, ט"ז), ויש מי שמתיר (מחבר). קשה לאינו צורך כ' הרב בהג"ה לעיל ס"ה, ולא מיקרי עירוי כשפסק הקילוח, הא המחבר כתב כאן ב' דיעות בזה, ודוחק לומר דכאן מיירי שהתדנגולת מונחת ועירה על התדנגולת ועל המחבת ביחד, בעיני שהעירוי לא נפסק, אלא הקילוח, נוחל בפעם אחת על התדנגולת ועל המחבת, דפשט הלשון לא משמע כן. ועוד, דבנידן זה כתב הרב בהג"ה סימן צ"ה, ג', בפשיטות דשרי, מטעם דאין עירוי ככלי ראשון ממש, שיעשה שיבלע זמ"ז כו', לכן נראה דהדברים כפשטן, והיש מי שמתיר הוא רשב"ם שהביא הטור ובי"ר, רס"ל דאם עירה על התדנגולת, א"צ קליפה אפי' ראשה למטה, ואע"ג דבסעיף י' סתם המחבר כדעת ר"ת שהיה צריך דקליפה, סמך עצמו על מה שיביא בסוף הסימן גם סברת המתיר (ש"ך).

קיצור דיני פ"ר, עירוי, וב"ש מפרמ"ג

כלי ראשון הדין נחלק לחמשה דינים. אצל האש וי"ב פ"ר שעומד אצל האש. וכלי ראשון שהסור מהאש. ועירוי שלא נפסק הקילוח. ועירוי שנפסק הקילוח. ובלי שני. כלי ראשון שעומד אצל האש וי"ב. מבשל בכולו לגמרי, ולענין שבת חייב חטאת, ולשאר איסורים מבשל בכולו. כל הדברים אפי' בשד שור. ולענין בשר בחלב, אי גפל חתיכת בשר ליוורה ע"ג האש, וסלקוהו מיד בענין דודאי לא נתבשל כמב"ד, דהוא שליש בישולו, הפר"ח סי' פ"ו, ג', כתב דאין אסור מה"ת, ושדי בהנאה, ובאכילה אסור מדר', דדרך בישול אסרה תורה, וכל שאינו כמאכל בן דרוסאי, אינו דרך לענין הגעלה בישול. ולענין הגעלה, כלי שנשתמשה ע"י רתיחות,

חלב, א"צ הגעלה, דכלי נחושת אינו בולע אא"כ האור מהלך תחתיו, וכן הסכימו הפוסקים כו'. דנלע"ד פשוט מן הש"ס והירושלמי וכל הפוסקים, דכלי נחושת בולע ע"י עירוי כו', ושאלתי בדבר זה ממורי הר"י כו' מהר"ד יושע כו', והעלה ג"כ לענין דינא דצריך הגעלה (ש"ך).

(יב)

מלג עכו"ם ואם מלג עכו"ם או שפחה שבבית ישראל עופות, ולא ראה הישראל אם בכ"ר או בכ"ש, אם העכו"ם יודע בטוב יהודים, ויש שם נער או נערה שיוודעים בטוב הענין, מותר (מחבר). משום דמירתת, אבל מסיח לפי תומו, הא מהני הכא, כדמהני לקמן סי' ס"ט, י'. דהתם לא מהני אלא משום דאיכא נמי טעמא דעכו"ם אנקיותא קפדא (ש"ך). ועיין לקמן סימן ס"ט מדין זה.

(יג)

תרנגולת שנמלגו תרנגולת שנמלגו יחד, בכלי שני, ונמצאת יחד, וא' טרפה אחת, טרפה, לא נאסרו האחרות (מחבר).

(יד)

למלוג שנית מים שמלגו בהם, יש ליוהר במי מליגה שלא להחזירם להרתחה כדי למלוג בהם שנית, או כדי להדיח בהם קערות (מחבר), שאז נאסר הכל מדמו שנפלט בתוך הכלי בראשונה, דהא עכ"פ כ"ש מבליע ומפליט הוה (ט"ז), ונהגו שלא להשתמש במי מליגה כלל, אפי' אינם רק צוננים (רמ"א).

(טו)

נמלגה תרנגולת אם נמלגה תרנגולת בכ"ש בכלי חולבת במחבת חולבת, אפי' היא בת יומא, הכלי והתרנגולת מותרין, אם עירו המים תחילה, אבל אם עירו

רחל

מאכלות

אחל

אינם זכאין, הקב"ה נותן המסר בשביל הבהמות, ובמילא זוכים גם בנ"א (ויקרא רבה, כ"ז), וכמו שאמר דבי, אי לי שנתיא חתי לעם הארץ (ב"ב, שם), הכונה, שהיה מצטער שנתן לו במתנה, דהוי ליה לומר שישרת איוו שירות (פתח עינים), כי בעד אכילת אדם צריכים לשלם במעשים טובים כמבואר, ושימוש ת"ת הוא מצוה, שגם עם הארץ יכול לקיימה.

מצוה בתור חידוש (ריסורטש) והתשלומין הן באין במין המטבע זו עצמה, במצותה, כי כל מצוה ומצוה היא בבחינת חידוש (ריסורטש) רוחני, בתור המשך לבריאת שמיימית שבמעשי בראשית, להתחיל את הכוחות הרוחניים שבבריאה, הראויים לבוא רק ע"י האדם, שהוא עצמו הוא חידוש בבריאה, שני הפכים בנושא אחד. כמו שהחידוש (ריסורטש) בדברים גשמיים הוא המשך להבריאת הארצית, בתור חיווק לקיום הדברים הארציים שבבריאתם, כדמונו בקרא מבצרים הארשונה, בהחודש הוה לכם ראש חדשים (בא), הפסוק כפול, החודש הוה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם כו', לכן נראה לי לפרש, החודש

ויש לחקור, עידוי שלא נפסק הקילוח, מבשל כדי קליפה, אם הוא דוקא על דבר גוש, אבל כשהתחתון מים וכדומה אין כח בעליון לבשל כלל, שמדי מתערב עם מים התחתונים, או לבשל ואת"ל לש, אם דוקא שהם שוים, אבל כשהתחתונים רבים, לא, כו'. ולענין דינא אומר שאין חילוק בין שניהם משקה או שניהם אוכלין, או אחד משקה וא' אוכל, תתאחז גבר, ואם התחתון חם, אוסר כולו לדין אף בכחוש, ואם תחתון קר ולא נפסק הקילוח, מבשל כ"ק ולא יותר.

עירוי שנפסק קילוח עירוי שנפסק הקילוח אין מבשל אבל מפליט ומבליע כ"ק, הלכך בשבת שרי. ובב"ח אוסר באכילה כ"ק מדר', כיון שאינו מבשל, ובספק יש להקל, בכל ספק דרבנן, ולכאורה נראה בשאר איסורין, חם לתוך צונן תתאחז גבר ואוסר כדי קליפה מ"ה, אדמיקר בלע וכדכתיבנא, אמנם המ"א, תס"ז, ל"ב, כתב דבתתאחז גבר הקליפה רק חומרא בעלמא, ומש"ה אם נתבשל ואין ס' נגד הקליפה, שרי. משא"כ היכא דמדינא צריך קליפה, צריך ס' נגד הקליפה, משמע מדבדיו, דכ"ק בתתאחז גבר לא הוה אלא מדרבנן חומרא בעלמא, ועמ"ש בצי"א, ח' ולפי"ו ספיקו לקולא כו', ועיין ש"ך, ק"ה, ר', דבעירוי שנפסק הקילוח אין מפליט ומבליע כאחר, ומש"ה במליגות תרנגולים בנפסק הקילוח, שרי, ומ"ש צ"ע אם עירה כמה פעמים, דפ"א מפליט, ובפעם הב' מבליע, וצ"ע, ועיין מ"ש בדין הה' בכ"ש, ואמנם עירוי שלא נפסק הקילוח מפליט ומבליע כאחר.

מה שהקשה הפר"ח מצ"ב ס"ז, דנפסק הקילוח הוה כ"ש, לא ידענא מה קושיא, דהמקום שנשפך עליה הוה צונן, כמ"ש הט"ז

צריך שיהיה ההגעלה בכלי שמעלה רתיחות, אף דכ"ד כל שהי"ב הוה כ"ר, מ"מ לענין ההעלה, כללא הוא, כמשמישו כף הכשירו, עיין א"ח, סי' תנ"ב, אבל לענין איסור, כל שיש"ב ונפל לתוכו, לענין איסור, בבח"ג, אף שסלקוהו מיד, אין שיעור לדבר, אבל אין

יס"ב אף שעומד אצל האש אין מבשל, ואף אין מפליט ומבליע, אבל הרש"ל, הביאו הש"ך בס"י ק"ה, דמסתפי להקל בכ"ר שעומד אצל האש, ולענין דינא, בכ"ר שאין יס"ב, הרמ"א בת"ח כלל ס"ג, ובמנח"י ד' דאסור כ"ק, והיינו למאכל, אבל לפלי, כתב בכלל ג"ז, ובמנ"י, ה', דאין מפליט ומבליע כלל אף כ"ק, ע"ש, וכיון דמיד דר' הוא שומעין להקל בספיקו, כלי ראשון שהוסר מעל האש, מבשל מה"ח, ובב"ח, אסור

כלי ראשון שהוסר מעל האש ונ"מ לחשוד וכדומה, ואי ספק אי נפל חלב

לכ"ר בשר, אחד שהוסר ספיקו דית, הדין הג', עידוי שלא נפסק הקילוח מכלי ראשון, הוא מחלוקת דית ורשב"ם, ואנן קי"ל דעירוי מבשל כדי קליפה מספק לחומרא, דשמא הלכה כר"ת, ובבב"ח, נפסק קילוח הלכך בשבת אסור, ובבב"ח, אסור בהנאה כ"ק מספק.

ולפי זה, כלי שנאסר ע"י עירוי, הכשירו ע"י עירוי. הא כלי שבלע ע"י מליחה כדי קליפה, עס' צ"א, אין הכשיר ע"י עירוי, דאף עכ"פ מפליט ומבליע כ"ק, מ"מ תו לא הוה הגעלה, ועמ"ש בס"י צ"א, ואיכא לעיונא בב"ח אי יש ספק שנפל ע"י עירוי אם יש לחשוב לס"ס, עס"י ק"י ואין להקל, עיין ש"ך ק"ה, ד', דעירוי כזה מפליט ומבליע כ"א.

א ח ל

מאכלות

ר ח ל

מלשון חידוש כו' (ברטנורא), והאמאזה בכלל, של פריצת גדר בדרכי הטבע, הן בגשמייות והן ברוחניות, לא נגלה קודם מתי תורה, רק ליחיד סגולה, כמרומו בפסוק, וארא אל אברהם כו', ושפי"ו לא גודעתי להם (וארא), אמר האלקים למשה, נראתי לאבות בכה ידי אשר אני שודד בו המזלות כו', אבל בשמי של יוד הא, לא גודעתי להם, לברוא להם חדשות בשינוי התולדות (דמבין).

והמצוה היותר נבחרת ורצויה בתור תשלומין, כעד השפעת הנהגה הנסיית, היא מצות צדקה, שנאמר ג' פעמים בקרא, משציל ממות (משלי, י', י"א, י"ג), ושקולה נגד כל המצוות, (נחמיה, י') והעמדנו עלינו מצוות, לתת עלינו שלישיית השקל בשנה כו', מצוה אין כתיב כאן, אלא מצות כו' (ביב"ט, ט'), ובהרבה מקומות מצינו, שצדקה נקראת סתם בשם מצוה.

וכמרומו נאמר, כי אור ההשגחה עומד מנגד סמוך לתהלוכות החיים היומים, לתאיד ולהשפיע עליו ברכה והצלחה, ונתת את המורה נוכח המורה (תרומה) שניהם עומדים זה נגד זה, ומשפיעים זה על זה, אור ההשגחה מאיר את הדרך, של הנהגת החיים בכלל, והשלחן בפרט, אם עריכת השלחן נעשה בדרך מצוה של צדקה וחסד, שנחשב כחורה כנותן שמן לגר להאיר אור ההצלחה, כי הנהגת השלחן הישרה משפיע רוב טוב בכרכת

שם. א"כ הוה כ"ש שנצטנן קודם בואו אל הקריה צוננת. ומה דהוקשה מחלב מהותך, שא"צ הכלי כ"א גרידה, י"ל ברזל קשה הוא, ואפי' כלי עץ י"ל שאני כלי דקשה מאוכל דמשה סגי בגרידה דהוא פחות מכ"ש בנפסק הקילוח. וכדאמרנן כ"ו, אמנם עדיין יש לחקור בהא דחם לצונן תתאה גבר, אם הוא דוקא שהתחתון צונן, הא כשהתחתון חם שיפ"ב, מפ"ש כפי הכרעת רמ"א, דכ"ש אין מפליט ולא מבליע, מ"מ אין מקרר לעליון החם מכ"ר, ואוסר בכולו. או דלמא דל"ש, כיון דתחתון חם דכ"ש, תו מקרר לעליון, ואין בו כח כ"א כ"ק, כ"ו, אמנם מהט"ז צ"ב, כ"ו, ומש"ך ק"ו, א' מוכח דאפי' בכה"ג אמרינן תתאה גבר, ויש להחמיר באיסור תורה, ובאיסור דר' או בה"מ בשל תורה, המיקל כט"ז וש"ך לא הפסיד, ושם אבאר עוד. ואם התחתון או העליון אין איסורו מחמת עצמו רק מחמת בלוע, דעת הש"ך בק"ה דלא שייך אדמיקר בלע, ראדרבה, אדמחמם והפליט כבר מסוּר. והפ"ח חולק שם, והחמיר תע"ב, כיון רגליה דבר מועט. ובק"ה אבאר הנה"ל להפליט ולהבליע כא' מהו. ועמ"ש בדין הה'. ולענין אי שייך בכלי תתאה גבר, אבאר בדין הה', שזה מחלוקת רש"י וש"ך בק"ה. ועיין תוס' חולין ק"א. המחבר סי' ק"ה דין כלי שני פסק דכ"ש אין מפליט ולא מבליע אף כ"ק. וי"א כ"ק מבליע (הוא הרשב"א), ומסיק דיעבד שרי בלא קליפה, והרב הטכים לזה.

ומה שכתב בס"י צ"ד, חתך דוחקא דסכינא, בשר בכ"ש בסכין חולב צריך קליפה הוא רק חומרא בעלמא מחמת דוחקא דסכינא ג"כ, כמו שיראה הירואה בת"ח. ס"א, ועי' רש"ך, ד' כ"ו, דכ"ר שאין היס"ב, ואין אצל האש, מ"מ יש להצריך

קליפה. והרשב"א בתה"א, כ"ר שאחיה"ב צ"ג, כתב, דכ"ש מפליט ואינו אצל האש ומבליע, ומשמע כדי קליפה דרביה שלו מחום ביה"ש וחום הכסלים, וביה"ש די בקולף, אמנם היש"ש פג"ה, מ"ה, בתב, דתתאה לא שייך אלא באוכלין ולא בכלי. ובס"י ע"א פכ"ה, דכ"ש מפליט ומבליע בכולו כ"ו, והט"ז, ק"ה, ד', נמשך אחר יש"ש באין הפ"מ לאסור כולו, ובנה"כ שם חרה אפו וביש"ש על מה שאוסרין כולו, דהרשב"א לא אסר אלא כ"ק כ"ו, ואמנם יש לנו לומר דודאי היש"ש לשיטתיה כ"ו, דתתאה לא שייך בכלי דאין לו פליטה מגופו, ואין מקרר. ודאי דכ"ש לדידה מפליט ומבליע. ע"ד"מ רוטב רותח לכלי קר, וכ"ש דבר גוש בבלי קר, ואח"כ נפל דבר קר עליו, אמרינן עודנו ברתחתו, ותתאה גבר כ"ז שיט"ב דאוסר בכולו, והוה דכיצד צולין חם לצונן קולף, שאני ב' אוכלין שא' מקרר חבירו, וגם יש"ש יודה לזה, והש"ך לשיטתיה, דהשיג עליו בק"ה מכיצד צולין דמוכח מהא דחרס צוננת, דאפי' בבלי שייך תתאה, וכר"ז בק"ה ז', תירץ, דכולי האי לא אמרינן דרוטב מרתח לחרס, וחרס יטוה לרוטב, ע"ש, כ"ו, וא"כ הט"ז דהעלה שם להלכה כיש"ש באין ח"מ, היינו כה"ג דלא היה בכלי שום מאכל קר, אלא דא"כ היה להט"ז לבאר דתתאה לא שייך בכלי. ועיין מ"ש בק"ה מזה. ודע דכ"ש ועידוי שנפסק הקילוח אין מפליט מפסק יפ"ב ככ"ר, ומבליע כאחד. ופ"י מפליט ומבליע כאחד לכאורה ב' דברים גושיים, א' קר וא' חם, ותרנגולת טרופה נמלגה בין כשרות, או בקערה חולבת, אבל אם עירר מכ"ר לכלי קר, וכן גבינה חמה לכלי קר, ואח"כ נתערבו בכ"ש, אפשר שיפליט ויבליע בכ"ש. ולקמן בק"ה אבאר הפ"י בזה, ואכתי

אחל

מאכלות

רחל

המחיה והכלכלה. כמרמז בקרא לעומת המסגרת ההיינה הטבעות, לבתים לבדים, לשאת את השלחן (חירומה) כחייב כאן לבתים לבדים, אע"פ שגם טבעות של הארון היו בתים לבדים, מ"מ לא נאמר שם לשון זה, כי אם בשלחן לפי שבשלחן בא הרמז שעונים ומרודים יביא בית, וזה בתים לבדים, אל העונים שנקראו בדים, כי בר בבד לשון יחיד, וכן כל עני שוכן לבדו, והכל מתרחקים ממנו כ"ו, וסימן לדבר, לבד"ם אותיות בדל"ם. וכמו שחכם בדים אלו הם נושאי השלחן, כך העונים הם נושאים שלחן העשירים. כי בזכותם יעורר לו השם שלחן ונחת (כל"ה). וזהו שמרמז באמרו ונחת את המגורה נוחת השלחן, המגורה הטהורה עומדת ומבטת על הנגזת השלחן, ובמהו זה נוחתה אור ההשפעה על פרנסת הצרכים. וכל מי שרוצה לחיות חיים שיש בהם חענוגים יתירים, צריך לספק את העונים בחענוגים יתירים, כדי לנחת לזה. כמרמזו בקרא, מהאוכל יצא מאכל, ומעו, מתוך (שופטים י"ד) רומז בזה מוסר השכל, שאל ירע בעיני האדם מלידת לעני, אף אם הוא רודף אחר התאוה כ"ו, דאמרינן בירושלמי, כל מה שהעני רודף אחר האכלה, ביותר הוא צריך ליתן לו. כי יותר מהם שיהבתינו עושה לעני, העני עושה לבעה"ב, וי"ש, שהאוכל, פ"י מהעני האוכל אצל בעל הבית, יצא מאכל לבעה"ב (ברק השחר).

אפי' ע"י עירויו בולע, ואף בה"מ אין להקל, ומיהו מ"ש המ"י להתיר בה"מ אם בישלו בלא הגעלה, הא ע"י עירויו לא נאסד הכלי כ"א כדי קליפה, ומסתמא הגעלה לפ"ש יש ס' נגד הקליפה, ומעשה דמקום שמואל, שעמד איסור לח מעל"ע ביורה נחושת, ואח"כ בישלו בו, בזה יש לצדד להקל ולהתיר התבשיל, דבלא"ה יש דעות דבכבוש בכלי אין אוסד כ"א כ"ק, עסי' קל"ה, ואף דלא קי"ל כן, מ"מ בכ"ב יש לצדד סברת רי"ו דיש ס' וכאמור, ובכ"ש, אי ספק אי הוה יס"ב, יש להתיר אף באין ה"מ, דהוה ס"ס, שמא לא היה יס"ב, ושמא הלכה דכ"ש אין מפליט ומבליע, כיון דבה"מ מיקל ה"ט"ז הוה ספק פלוגתיה, ועיין מנ"י, ל"ב, ג', דכ"מ שיש תקנה בהגעלה, אף כ"ש צריך הגעלה, דזה הוה כלכתחילה, ועמ"ש בק"ג לענין נט"ל בכלים שקיבלו טעם פגום אי צריכין הגעלה, דהוה כלכתחילה, ומה שהחמיר הר"ב סימן תנ"א בכ"ש דיעבד, עש"ך ק"ה, ד' משום חומרא דחמץ.

פס גבן לבדודי בכלי נחושת אי בולע כל שאין האור מהלך תחתיו, וגם אי יש לחלק בין נחושת לשאר מתכות, גם בשור בהוסר מעל האש, גם אי יש ספק אם היה יס"ב בכלי ראשון שנפל שם, הנה בשור שור, עסי' ס"ט, בט"ז, כ"ג, ושם אבאר, ואי ספק, אם היה יס"ב, ספיקא ד"ת לחומרא, וגראה, דאפי' לע"ע אין יס"ב לא שייך אוקמיה אחזקה דהשתא, וחזקה דמעיקרא שהיה קר, כיון דחזקה חששו ודאי לחשתנות בכל דגוע לא הוה חזקה, ובכלי נחושת כתב הש"ך אות ל"ג, בכלי נחושת ופד"ה, כ"ד, דכ"ג ע"י עירויו נמי בולע, ומנ"י, ל"ג, ו', בה"מ להתיר, אם שימש קודם הגעלה, ולפ"ז ה"ה הברש אין נאסר בה"מ, דמה לי להבליע או להפליט, וה"ה הוסר מאש, ולא דוקא עידיו, דהא רי"ו כ' כל שאין אור מהלך תחתיו, ומש"ך משמע דאין לחלק בין שאר מתכות לכלי נחושת, אמנם בשו"ת מקום שמואל, י"ז, חילק בין מתכות לנחושת, ולענין דינא אין לסמוך כלל ע"ז, ל"מ בהוסר מאש, אלא

פליק חלכות דם בעזרת חשם יתברך

ה ש מ ט ו ת

השמיטה לדרך 4 ב.אהל רחלי, בסוף העמוד, שורה האחרונה: ולמאן דאמר, כי בזמן שביהמ"ק קיים אין שמחה אלא בבשר (פסחים ק"ט), הכונה, מפני שביריט חייבים בשמחה, ומפני שאנשים מתאווים ושמחים באכילה בשר, כנאמר, ואמרת אוכלה בשר כי תאווה נפשך לאכול בשר, לכן מחויבים לאכול הדבר המעורר אצלו השמחה, אבל לא מפני שדעת המקום נוחה מזה.

השמיטה לדרך 58 ב.אהל רחלי, בסוף המאמר הסמוך ל.מלאכת הקדש: וכמו שמצינו באחד הגדולים, שהיה אוסר שחיטת השוחט, מפני שלא היה בעל צדקה ומכניס אורח, על סמך הקרא של, וימאן אדם נתון את ישראל עבור בגבולו, ויט ישראל מעליו (חקת), מפני שהשוחט וגם הגולן, נולדים במאורים, לכן המעשים מוכיחים, אם הוא דחמן, בעל צדקה, מכניס אורח, נוכח שהוא ראוי להיות שוחט, ואם הוא אכזר נוכח שהוא גולן ואסור לו להיות שוחט. (הרבי מסגוריה זצ"ל).

דלתי תשובה

תשובות נבחרות מראשונים ואחרונים לחל' שחיטה וטרפות

לפי סדר האלף בית

תרגילים לחלכות שחיטה ובדיקה

(א)

אבר מן החי והחי שנחבטל כרוב, חד בחרי מותר להושיטו לבני נח. דגם אצל ב"נ אולינו כתר רובא (ח"ס יורי' ע'). וי"א, דדוקא לישראל בא בקבלה דאחרי דבים לחסות, דבטל כרוב, משא"כ בב"נ (חיבת גומא נ"ח). אבל מותר למכור להם דם, היוצא בשעת שחיטת בעודה מפרכסת (ד"מ כ"ז).

אותו ואת בנו אותו ואת בנו, דאסור לשחוט, אם עבר ושחט גם בזמן הזה שאין לוקין, נקרא עבדין, ופסול לעדות ולקדושי אשה (פ"מ ס"ו י"ז ח"מ ל"ב).

א"כ שנשחט בדיעבד, אסור לאכלו בו כיום (ש"ע ס"ו ג') חימא על מה שהחמירו כ"כ בדיון זה כדעת תהב"ג לאסור בדיעבד, כיון דלא הוי רק קנסא בעלמא. לבן נראה ובשעת הדחק לצורך סעודת מצוה וכד', וליכא בשר אחר, המקיל לא הפסיד (דע"ת ס"ו ג'). וי"א דאין להקל רק ע"י תעובדות וז"ל, אם נחערב ממנו ח' שאינה ר"ל כמו כבש בצמרו בשאר כבשים, יש להקל (פ"מ ס"ו כ"ה).

מי שנזמן לו לשחוט אצל נכרי כבשים ועזים רבות, שבדאי יש שם כמה א"כ, יש לחלקן לבי עדרים. הזקנות לבד, והילדות לבד, ולשחוט מעד א' קודם הלילה, ועד הב' תחילת הלילה (מנה"י ז').

צאן הנקחים מעד אחר, והיא עדר בת כמה שנים, שבדאי יקבצו בתוכו אבות ובנים, ומסתמא גם עתה כן. ובכאן אין עצה דנכבשינהו דנידו כ"י של תהייה, וכיון דע"כ מדאורייתא בטלים כרוב, ורק מדר' אסור, ובד"ר אין לחוש לדבר רחוק כזה, דיש כמה ספקות, הדרבה מזה ונטרפו ונשחטו, ולכן אין חשש, א"כ יודע שישנו בדאי אבות ובנים בשעת שחיטה (דברי חיים ב' כ"א, שם אריה ב').

מעובדת שנשחטה, ונמצאת טרפה, ושחט בנה באותו היום, נראה דאסור גמור הוא, כיון דשחיטת אמו לא מהני, וד' סימנים אכשריה דרמנא. הרי זה שחיטה גמורה, ומהיכי תיתי להקל, והוא איסור דאורייתא (כ"מ ס"ו) ואפילו בלא הפרים ע"כ קרקע, אסור לשחוט באותו יום מדאורייתא (ש"מ ס"ו ס"ז).

א"כ לאכילה נכרי, ביכ אסור לשחוט (ש"מ ס"ו י"ג).

אם של בהמה שנימוקה, יש להחריז בה"מ, ובעוף, צריכים גם שעה"ד (מק"מ מ"ה ב'). משום דהוי תרי קולא בה"מ דלא מקלינן, דהרי ניטל שלל של עוף, אף שלא נימק, אין מקלינן אלא בה"מ. ובנימק האם אף של בהמה, קי"ל שלא להקל אלא בה"מ (שם).

חלד שנימק בתוך ה"א, והאם שלימה, יש להקל גם בלא הפ"מ. אכן אם נימוק החלד, וגם האם אף בה"מ אין להקל (דע"ת מ"ה א').

אפרות בעינן שיצא לאויר העולם, בלי סיועת אדם, אבל אם לא יצא מאליו לאויר העולם, אסור אפרות מה"ת לאכלו משום נבילה, עד שיגדל ויהיה ככל שאר עופות בני קיימא (תב"ש ס"ד). ואין לאכול שום אפרות, עד שיגדלו הכנפים, ועיקר הקפידה, הוא רק על הכנפים והנצות שיש להם קנים (פ"ה ס"ו ב' מ"ז א'). ובדיעבד אם כבר שחטו, שרי אף שעדיין לא גדלו הנצות, כל שע"כ נפתחו עיניו (פ"ה ס"ו א').

אשה שוחטת אשה מותרת לשחוט אף בזמן הזה, אם למדה הלכות שחיטה, ובדק סכין ונתן לה יכולה לשחוט לעצמה, ובעומד ע"ג אף לאחרים. רק שאין למנותה להיות שוחטת ארבים (ש"ת שאלת יעב"ץ ב' קנ"ז).

ובמקום שאין הנשים שוחטות, אין לשום חכם ליתן לה קבלה, ואין לה לשחוט, כ"א ע"י שיבדוק לה אחר סכין, ויעמוד אצלה מתחילה ועד סוף (תב"ש א' י"ג ס"ד). (ע"ן עוד בנוספות, מילואים והשמטות).

(ב)

בדיקת הסכין שחט לכתחילה בלא בדיקה, על סמך שיבדוק לאחר שחיטה, ונמצא יפה, או אמרין שחיטתו כשרה, ולא קנסינן ליה, כיון דהא דאסור לשחוט לכתחילה בלא בדיקה, על סמך שיבדקו

לאחר שחיטה, הוא רק איסור דר', ודגור דלמא אשתלי, ועל מה שעבר על איסור דר' אין לאסור השחיטה. אבל היכי ששחט בלא בדיקה על דעת שלא יבדוק כלל, ורק אחרים בדקוהו הסכין ונמצא יפה, אז יש לאסור שחיטתו מטעם קנס, כי עבר על איסור דאורייתא, וסכין בעי בדיקה מדאורייתא (מנחת אהרן י"ח י"ג).

בדיקת הסכין ב"ו"ל אסור, אם לא בשעת הדחק בלא בדק מעייר (ש"ע א"ח ר"ש ס"י תת"ק).

חכם א', כשרצה לשחוט בהמה, שחט מתחילה עוף קטן, ובדק הסכין לאחר, וכשמצא יפה, שחט את הבהמה (פ"מ א"ח שם ב'). ועכשיו נוהגים השוחטים להבין להם סכין בדק מעייר.

ומי'ם בודקין אותו ביו"ט קודם שחיתה, משום שיש להם סכנים בדוקים מעיו"ט, ולא שכיח כלל שיפגמו כולם, ואין לגזור גזירה שמא ישחונה (דע"ת י' ו'). ובשוחט לאחרים, מותר לבדוק ביו"ט גם קודם שחיתה, ולא שייר לגזור שמא ישחונה, דאין אדם חוטא ולא לא (נזכר שלמים).

בדיקת הסכין אבישרי, אין נחשב לבדיקה כלל בזמנינו, כיון שאין לנו הרגשה כ"א אסופרא, ומה שכי בש"ס ופוסקים לבדיקה זו, משום שהם היו מרגישים כולם כל פגימה וקה, אף אבישרי. כי הראשונים שלא היו להם צרות אריכות הגלות כ"כ, היה בשום מפונק, והיו מרגישים אבישרא. ומי'ם כיון דבגמרא מבואר לבדוק גם אבישרי, אין לנו לזנו ולשנות מדברי הש"ס (פרי תואר י"ח י"ג). חזר בו הרב מזה שכי להחמיר. כי אני היתי יודעו ומכירו, וידעתי שחיה אוכל בירושלים בשך עוסות, ולא דקדק לראות אם בודקין הסכין בצפורן. וע"כ צ"ל שחזר בו ממי'ם בספרו להחמיר (ספר נחמה בכסף, חלק ב'), והחזירים והיראים בודקין גם אבישרא כרת וכהלכת (פ"ג י"ח ו'). וכל שלא בדק גם אבישרא לא עבר כחקנת חו"ל גם שלא יתקשה צור האצבעות, ולא יאמר, שצריכין השוחטים להיות נזהר בלאיפת טאבאק, האוחזין באצבעותיהן, בזמן הוח (תורת יקותיאל ד') ויש אומרים, שצריכין להחמיר נזהר בלאיפת טאבאק, האוחזין באצבעותיהן, באמת צריך להעביר על אצבע שעור שלו רך ומרגיש, ובעור עב אינו מרגיש, ואנן אבישרא בעינו (פ"ג י"ח ב'). כי אף אם נראה לו שאינו מרגיש אבישרא בשום פעם, מי'ם בשום פעם מאיזה פעמים, יהיה לו איוה הרגשה, גם בבשרא. (ד"ק י"ח ט'). וי"א שהבדיקה על אבישרא הוא רק לראות אם הסכין חדה, ולא משום פגימה (דע"ת י"ח י"ט).

בדק בעצמו צריך להחזיק את הסכין בשעת בדיקתו, ולא אחר, דעל ידי התנועה ביד שמחזיק בה הסכין, מתחזק כח החיזוי, וההרגשה ביד ה' שעובר באצבעו על הסכין (ד"ק י"ח ב'). יש ליתר שלא לבדוק הסכין, לאחר שבודק הריאה, שאו הצפורן רכה, ואינו יכול לבדוק יפה (פלא יועץ, ש'). רחץ השו"ב אצבעו ברוחמיו, עד שנתרבו, לא יכול להרגיש, ע"כ לא יבדוק אז הסכין, ויתן לו למים קרים שישרה בו הצפורן, עד שיהא קשה קצת (מור ואהלות, ברכות ואהלות ל'), והצפורן צריך להיות חלק. והמנהג להשחית הצפורן במשחות, או לחקנה בתער הסופר, וכשנעשה פגימה בצפורן אינו מרגיש (שלחן גבוה י"ח י"ט; מני י"ח ט'). פעמים טוב שיהיה הצפורן ארוך קצת, ופעמים טוב שיהיה קצר. בכל אופן שיבין שבוה ירגיש יותר, כן יעשה (שם).

שוחט שלקח סכין אחד מחיבתו, שהיו שם ב' סכנים, אחד בדוק, וא' שאינו בדוק, ושחט בו, ונטפח איוה מהן לקח, הדבר תלוי אי יש שחיתה לעוף מהית, ולהמיד דאין שחיתה לעוף כה"ת, י"ל שאני אומר ובהבדוק שחט, אבל לדין דקיי"ל דיש שחיתה לעוף מהית, אין צד היתר, דבדאורייתא אין אומרים שאני אומר כ"י (בשמים ראש, סי' ק"ז).
בדיקת הריאה, אין מברכין עליה, כמו על השחיטה. משום דהבדיקה הוא סעיף מחלקי השחיטה, ששחטה על מנת לאכול אם ימצא כשירה, וכבר בירך על שחיטתה (כנה"ג כ"ט). ולפי' לא יהיה ראשי להפסיק בין השחיטה לבדיקה, כיון דהברכה קאי גם על הבדיקה, וזה לא מצאנו בשום מקום ובע"כ שאין טעם זה עיקר (ערוגת הבושם, ב').

בדיקה אחר שאר טריפות, עיין טריפות.
בדיקת הסימנים אם לא נשחטו כל הסימנים רק רובן, אז לסמוך על דאית עין לבד. בי בקל יכול לסעות בדמיונו, מחמת קילוח הדם. וצריך ג"כ להושיט ידו לבית השחיטה, להרגיש ע"י משמוש היד, אם יש רוב, אבל בנשחט כל הסימנים, בדיקת ראה נס (כנה"ג כ"ב). והא דרבי, דהבדיקה ע"י משמוש היד היינו להעביר ידו על הסימנים ממש, ולא להעביר ידו לבית השחיטה, ולנגוע במפרקת (ד"ק כ"ה ה').

ואפילו יודע שהשוחט החזיר הסכין על כל הצדדים, אפ"ה אין להכשיר לאמור, דבה"ג הוי חזקה שנשחטו הסימנים. כי לפעמים הסי' נשחטו אילך ואילך, וסבור הוא שנשחטו, ולא נשחטו (ש"ע הרב, כ"ב). אם השוחט נסתפק אם בדיק הסימנים, יש להכשיר, וצריך כיסוי (יד אברהם כ"ה).

ספק בבדיקה ושחיטה, שאינו יודע המנהג, ילך אחר המחמיר. ואם היא שעת הדחק, כגון בע"ש וכה"ג, אז יש להקל, ולפי שיקול הדעת (דרכי משה). וצ"ל, דבדברנו מירי, דבדבר תורה חולכין אחר המחמיר (מנהיג, הקדמ, ר').

בועה בריאה, שוה עוף לבהמה. לכן אם נמצא בועה בריאה של אוחז, טרפה בכל מקום. כי הן בוואי בוועה נראין מעלי'ע, כי הריאות מן האוחזות, דקין הן (חינוך בית יהודה, סי' ל') ואפילו אם הוה הבועה בצד שבתוך הצלעות, טרפה (טוטי"ד ב' ס"ז).

בועות הנמצאים בריאות של עופות, יש מהם נשרשים בגוף הריאה סמוכים זליה, ומעל"ע, וגם בשיפולי, ויש שנקלפים ביד בנתח, והבשר תחתיו שלם. ובמה בועות יש, שבשפותחין אותן, אין בהם מוגלא רק שיש בתוכם

תולעים, ודבר זה שכח מאד כהרבה גלילות כו', ויש להחזיר לצורך גדול, כיון שיש כמה צדדים להחזיר, גם בעיקר הדין אפי' כשראה כוונת כאלו, ע"כ י"ל דעכ"פ מותר להעלים עין מזה (מנחת משה יור"ד ח').

מכאן באוורוא, והיתה דבוקה הרכה להריאה, והמכה היתה מליאה מים ומוגלא, וכשהתחיל להוציאה משם נקדע מהריאה עם המכה, במקום שהמכה היתה דבוקה לחי' ההיא, אי"א להכשיר בזה כלל.

מכה גדולה הנמצא בריאה של עוף, או אצל הריאה, והיא נסרחה לריאה, יש להחמיר (ד"ק ל"ז א').

כוונה יהודית בריאה של עוף, כל שהוא יודע שאינה מעל"ע ואינה בשיטולי, כשר (ד"ק ל"ז א'). וזולת אם היתה מכה גדולה, או יש להחמיר (בית שלמה, ס"ז).

בועה שיש בה נקודה לבנה, והיא תולע, אם הבועה היא תחת העור, ונראה שהעור שצ"ג הבועה הוא עור הריאה, יש להקל. אבל אם נקלפה, טריפה אפי' במקום שמקילין בבהמה בבועה ונקלפה, כיון שיש בה גם תולע.

סמוכות זה לזה, ונראה שהם כעין שמנוניות, ונקלפים כולם ביחד מהריאה יש

בועות בריאה של עוף להקל אפי' נראין כעין תרי בועה דסמיכי או בשיטולי, יש להקל בזה (דע"ה ל"ז ב').

ריאה של עוף שנמצאת כולה כמו 'לינרי', כשר אף שאין לה חוט בשר מקיף (עושה שלום אות ד'). בועות דקות כשמשמין בריאה, ונקלף עור דק, ולא נשאר מהם דרושם לא בריאה ולא בהקרום, והיו בהם מים וזכים, ובדק ולא בצבץ ולא היו מלוחים ולא סרוחים, יש להכשיר. כי אפשר לא היה רק

קרום ריינים (ד"ק ס"ז י"ג).

בצים גישוואלנע בעוף, יש להחזיר, ויש להחמיר באין הסימ' (פמ"ג מ"ה). ויש מקילין אף שלא בהימ, כשלא ניכר שהיה שם כבר, ויקום אפרוח בהעוף, ונימוק (דע"ה מ"ה א'). וכל המחמיר

לעצמו, קדוש יאמר לו (מחזיק ברכה, י"א).

ברכה על הבדיקה, עיין בדיקה.

השוהט בסכין שאינו בדוק על סמך שיבדקו אחר השחיטה, לא יכרך (עוד השלחן).

ברכת השחיטה וכן עופות שיש להם נוצות זקופות בראשיהם. וכן אוחות חלעפות. והיה עוף שהשורה שלו עלקובה, דאין לשחוט בברכה. וכן שאר ספק טרפה, כגון נקובת

הקוף, שצריך כניקה מהימ, פשוט הוא, דאין לברך (אחרונים).

וכל שאינו נאכל לישראל, אפי' מה דאסרינן שלא ע"פ דין, רק משום חומרא, אין לברך. דכל שאינו

ראוי לו קרינן ביה לך ולא לכלבים, כמבואר בדין מתנות כהונה בסימן ס"א בפר"ח שם (ערוגת הבושם).

קטן, אם מברך על השחיטה, עיין קטן.

ברכת השחיטה, צריך השוהט להשמיט לאוניו, דכל הברכות צריך להשמיט לאוניו (אחרונים) מה שמברכין

על השחיטה, אף שאינו מחויב לאכול. עיין שחיטה.

(ג)

גומא אין שיעור לגומא (לענין לשחוט לתוכה). ואף בכל שהוא נידון כגומא. ונראה דהכל תלוי במה שהבדית קודין גומא (ד"ק י"ב). ויש מפקפקין על מה שנוהגין השוחטים לעשות גומא בתוך העסר תחוח

שנותנין למטה לשחוט עליו, דהוי כשחוט לתוך גומא (כרם שלמה, סוף הל' שחיטה), וי"א דאין לתוש לזה (ד"ק, י"ב ב'). המעם שאין שוחטין לתוך גומא הוא, משום שהוא חוק הצדקין לע"ז. וי"א י"י, טעם, משום

שנאמר על הארץ תשכנו כמים, ולא לתוך גומא (ס' הפרדס לרש"י ד"ל ר"ן).

גלגולת הוא עצם ברחב שבראש, שבו מונח המח (תבויש ל' י"א) למטה מן העינים שהתחיל כבר לשפץ. וכן אצל הצדקין, שקורין שלישיין, והוא נגד העינים ממש, ששם מתחילין הלחים העליונים,

במקום ההוא אין טרפה בנחבס כלל (יד אברהם). שיעור מקום בהקף הגלגולת הוא מתחיל מעבר

שני של העין, שהוא לצד גוף הבהמה, והולך דרך חוץ על גובה החוטם עד עבר השני של העין הב'. ושיעור גובה

מתחיל מצד מעלה של העינים, שהוא לצד הקרנים, והולך עד סוף חיבור הקרנים, אותו צד מהם שהוא לצד

העורף, שבדוק ומנוסה, שזה המקום שסוכך ומגין על המח (מנה"י כלל א' ב').

גלגולת שנתרוקנה, היא טרפות מחמת עצמו, לא משום דסוף הקרום לינקב (תבויש ל' ח').

גלגולת שנפחתה וחסר כח שיעור סלע, ונפחת רק עובי העצם, ונשאר עוד מיעוטו לצד המח שלם, אין לומר

דרובו ככולו, ואינו אסור רק במפולש (ד"ק ל' ס"ז).

גלגולת של בהמה, שנודע שנעשה בה נקב ע"י דבר רק כמסמר ומחט, תלוי בפלוגתא הפוסקים. ולהתורת חסאת

כל שרואין שלא ניקב, כשר. ולהתבויש, יש לאסור. ואף בבהמה אין אנו כקאיין בזה בבדיקה הקרום

(מק"מ ל"א י"ג).

קרנים שנעקרו מהשורש ונעשת גומא בראש. אם עצם הראש שתחת הקרומים הוא שלם, כשר, דמיון השורש של הקרן, לא מיטרטא (יד אברהם סוף ל').

תרנגולת שהיה לה טיפים בגלגולת, והיה שם שני נקבים וסידא תחתיו, יש להסריק, דאף דאין סידא מוסלת בשאר איברים, עכ"פ הסידא מורה ומעידה על הנקבים שלקווא הם, ואינם מתולדה

(שאלת שלום ב' קיח).

עופות דיבשה, כגון תרנגולים שיש נקב מתחילת ברייתם, ואשר גבשושיות שבראשם שקרין שולפין, ואפילו נימא שיש בנקב כשיעור חסרון לגלגולת כפי ערך, מימ מותרין. כיון שאינו ניסל

מן החי, רק חסר מתחילת ברייתו.

אמנם בעופות חמים, כגון אהוזות שקרמן רך, והעצם יגן על הקרומ. ואם אין העצם שלם, סוף

הקרומ לינקב, סדפה אפי' הוא מתחילת ברייתו, כיון שסוף הקרומ לינקב אפי' אחר כמה שנים, כבר נסרף היום

(חכם סופר נ"ה). וי"א להחיד אם הנקב הוא קטן, שאין לספק בו שיהיה לפי ערך שיעור סלע כבהמה. ואם הוא

גדול, אין להחיד רק בהמים (נו"ב ה'). ונקב דק שאין נכנס בו רק חוט השערה של אדם, ודאי אין בו כפי ערך

שיעור סלע כבהמה (פרי תבואה, ע"א).

גלגולת, שעצמו הוא רק נפוח ושלם, כשר (פ"ג ל' ב', ד"צ פסקים י"א).

גלגולת לענין נקב, מחשב גם נגד חפולין, וכן בסמך לעורך עד חוליות השדרה, יש לו דין נקב בעצם

שסביב המה (ד"ק ל' ד').

אצבע שמשערין בנקב הגלגולת, הוא שיעור ב' שורות בריית, ודוחב ד' שורות בינונים בדוחק.

וטמא הוא ד' אצבעות אגודלים (ישועות יעקב ל').

גרגרת גרדת שיש בו חסרון כאיסור, מהני אם חסר ונתרפא ועלה קרומ מחמת מכה, וכמיש התבויש

זימן ליה מ"ז, דכל מה שהוא סדפה משום שחיה ניסל, ועדיין לא ניסל, מהני סחימה.

וה"נ כיון דלא הוי רק משום שסוף לינסק, מהני קרומ שעתל מחמת מכה (ערוגת הבושם), שיעור איסור

שאמרו לשעך בגרגרת, פשוט שהוא של כסף, ולפי החשבון הוא רק ערך מטבע רוסטיא הנקרא קאפיקע.

(ד"צ ח"ת רכ"ג).

(ד)

דגים דגים מותר לאכלם חיים, ומותר לאכלם מתים (ש"ע י"ג). ויש אוסרין הדגים, אם מתו בתוך המים

(מהרש"ם), הפעם, כיון דכתיב יאסף, דצריך אסיפה בעודם חיים דוקא (בית אברהם י"ג). וי"א דאיא

לומר כן, דבעי אסיפה בעודם חיים (כנה"ג ר').

דיני שחיטה צריכים להיות שגורים בפיו של השוחט (רמ"א א'). משום דשחיטה מסורה

דיני שחיטה לכל, ולכן החמירו בו מבשאר הוראות, שאין המורה צריך לידע הדינים בע"פ (ש"י א' ה').

וי"א דבאמת גם המורה בשעה שבא לפניו עובדא להורות, צריך בי"כ לידע בדינים בהוראה זו,

ואסור לו לסטוק השאלה, עד שיועד הדינים בהוראה זו על בוריה. ומה"ט צריך השוחט לידע כל הדינים שלו בע"פ.

דגא השוחט בדגו זו שהוא שוחט, הוא מורה דיני שחיטה. וא"כ צריכין בשעת הוראה זו לדעת כל דיני שחיטה

(ס' יתושע, בפסקים דס"ב).

סדר האכילה בבהמה היא כך. המאכל נכנס מתחילה לתורבץ ההחט, והיא בית הבלועה, ומתורבץ

דקין להחטש המחובר לכרס. וסוף הכרס פנינים, עשוי כמין תורים, וקודין בית הכוסות, ומחובר להמטס,

וההמטס מחובר לקיבה. והקיבה עשוי קעשה ומחובר להמעי ארוך הנקרא דקין הסובים ומונחים סביב

אהורי דכנתא. והמעי הארוך הוא מחובר לסניא דיבי, והסניא דיבי הוא חתום בראשו ומחובר להדקין באמצע.

והרעי הולכת מהדקין דרך הסניא דיבי להדרא דכנתא, והם הדקין המונחים בצורת "פ" כסולה. והכבד הלבן

מונת אהורי דכנתא, ומהאדרא דכנתא הולכת הרעי לתלחולת שהוא המעי האחרון, שהוא שות בלא עיקום, ודבוק

בין הידיכים, ובגם הוא מיקרי כדכשאתא, ומשם יוצא הרעי לחוץ.

ובעוף, נכנס המאכל לתחילה לתורבץ ההחט, והיא בית הבלועה, ומתורבץ להחטש, ומחטש לזסק, ומזסק למעי

א' קטן. ודרך אותו המעי הקטן נכנס המאכל לקרבן. ובעוף שאין לו זסק, כגון אחוז ובר אחוז,

מחובר החטש מיד לקרבן, ומתקרבן נכנס המאכל למעי א' ארוך הנקראים דקין. והיינו במקום שמחובר החטש

לקרבן סמוך לאותו מקום בהקרבן, יוצא מהקרבן עוד קנה א' מהדקין, ואח"כ מסבבים כצורת א' כסולה

וכן בעופות שיש להם זסק, יוצא דק א' מחובר מהזסק להקרבן. ותיכף לאותו מקום מהקרבן יש קנה שיוצא

משם שאר הדקין. וסמוך לבסוף מהדקין בעופות יוצאין ממנה ב' דקין מזה א' ומזה א', ומונחים אצל הדקין

שהם מחוברים בצד א' ונחתומים להדקין, ובצד השני שלהם הם תחתומים בראשם, והם כמו סניא דיבי שבבהמה.

וסוף מהדקין מחובר בפי הטבעת, ויוצא הרעי לחוץ (ד"ת מ"ז ב').

דקין שנמצא בח נקב, ויש לחלות שנעשה ע"י משמוש ידא דטבחה בסכין, תלינן להקל, כמו דתלינן בריאה (ספר יהושע, מ"ו).

דקין שנתמסמסו, או שהבשר רע עד שהרופא גורדו, טרפה (כ"ט מ"ו).
תחיתת מעי אדומה שכולס מהעוף, הוא מין "מורידין" כמו באדם. ולפי' אפי' החזירו בידים שרי, כי אינה מגוף המעי (דע"ת מ"ו ט').

מעיים שנתחפכו, אפי' שלא יצאו לחוץ, טרפה (פמ"ג מ"ו ט'). ודוקא כשינכר בה ריעותא בחיה, כגון שלא יכלה גלגל גלגלי אכל אם לא ניכר שום ריעותא מחיים, ונמצא רק לאחר שחיטה שנחטכו ולא יצאו, יש לחלות, שנתהוה כן לאחר שחיטה בשעת פירכוס ונענוע, ויש להקל בהפ"מ. וכ"ז כשלא נפלה, אבל בנפלה אף שהלכה אח"כ, אין להתיר במהושכין (דע"ת מ"ו).

דקין שנתחפכו, אפי' מבחוץ טרפה. ואפי' אם כשהכניסם לפניו, הכניסם כסדרן (פ"ח מ"ו ו'). אבל אם לא היה רק היפוך קצת, אם חזרו למקומן, ונכנסו כסדרן, יש להקל (שם י"א).
מעיים שכולטין מן חבטן, אפי' בליטה גדולה, אין להחמיר (דע"ת מ"ו י"ב).
עור הכבשר שנמצא תפור כנגד הבני מעיים, אם לא היו הבנמ"ע בין עור לבשר, אין שום ריעותא בהתפירה (ד"ק מ"ו ט').

בחמה שחיה לח שברון. והיינו שלמטה מן הצלעות היה לה בליטה א' גדולה ושחטוה, וראו שהיה בה נקב בבשר, ונכנסו דרך שם הדקין, והיו מוסריכים בשומן הדקין, והעור מבחוץ היה שלם, וגם הדקין היו שלמים, יש להתיר אף בלא הפ"מ (תורת ובה תבויש).
ואם נמצא בדקין שהיו סרוכים בין עור לבשר, בשר נרקב, יש להסריף מטעם ב' ריעותא, בין עור לבשר, ומשום בשר נרקב ומעוש (תורת ובה ד' מ"ו).
תרנגולים זכרים שמסרסין המומחים, יש להקל אף אם הבנמ"ע הם סרוכים ודבוקים שם בין עור לבשר, אפי' אם נמצא תפירה (דע"ת מ"ו י"ב).

תרנגולת שחיה בטנח צבה, ואח"כ שחטה: ומצאו הבנמ"ע תחת העור, וגם מצא שהעצם הנקרא ב"ילין היה עקום, והיה נראה שנשבר אלא שנתרפא. מדברי הרמ"א נראה, דאם חזינו איזו ריעותא אסור. ולד"נא, אין להחמיר בזה אלא כהנזי שניכר במקום שנתרפא הבשר, שלא היה בה סדק רחב מתחילה. ואליכ, איכא למיתילי בהתירא, שהיה בתחילה סדק רחב. גם נראה, דמיירי דוקא בראו שיש עוקץ כהבשר, אבל בלא ראו בודאי שיש עוקץ, והיה רק ספק עוקץ, יש להקל (שו"ת מהר"ם שיק ס"א: דע"ת מ"ו ל"ו).

תרנגולי סמורסים, אין לחוש להחמיר, אפי' במדת חסידות, אם אין שם ריעותא אחרת (ד"ק מ"ו ט').
מחט שיצאה מחתתרנגולת, דרך בית הרעי, יש להתיר אף שלא בהפ"מ (ערוגת הכושם, ד'). אשה שבאה לבדוק בעוף אם תטיל ביצה, והרגישה מחט במעי האחרון, סמוך למקום שהרעי יוצא משם, יש להקל ולחלות שלא באה מבנמ"ע (ט"ו: ב' קנ"ו: דע"ת מ"ו י"ח).

מחט שנמצא בחלל הדקין ואינה תחובה, יש להתיר (תורת יקותיאל מ"ו ט'). ויש מתירין בהפ"מ, אפי' בנמצא מונח לרחבה, וגם תחוב קצת, כל שלא ניקב מעליה, ואין שם לעוף בנמצא מונח (שם ט"ו).
שום ק"ד או סירכא מבחוץ (דע"ת מ"ו ט"ו). וגם ב'עוף יש להתיר, בנמצא מונח, דאין חילוק בזה בין בחמה לעוף בנמצא מונח (שם ט"ו).

מחט שנמצא כמניא דיבי (טרפהני קישקלין), יש לאסור, והיו כנמצא במרה, כיון דלית לה זוכתא למיפס (מהר"ם שיק פ"ח) ואין להחמיר בזה רק כשאין שם צואה קשה בתחתית המעי, אבל אם יש שם צואה קשה, ואין להמחט מקום לזוז, יש להקל ע"י בדיקה בכל המעיים, אם אין שם נקב, או סירכא או ק"ד. ויש להקל אף באין שם צואה קשה, גם ע"י נפיתה, אם אין רוח יוצא, ובדיקה גם בריאה ואין שם נקב, יש להתיר (דע"ת מ"ו י"ז).

מחט שנמצא בדקין, כל שאין המחט תחובה, אף שיש ק"ד, מותר (מים חיים י"א). ואם הקיד מבחוץ, היינו צריחת דם משם מבחוץ, יש להסריף, אבל אם רק האדים הבשר לחוד, אין מניק (פמ"ג מ"ו, ד' וט"ו).

ניקבו הדקין לצד הירכיים, וגם הידיים ניקבו, דאין חשש שיפול הרעי לתוך הגוף, רק נופל לחוץ, כי הוא קרוב לפי הטבעת, י"ל, דזה דומה לכשניקבו המהסם ובית הכוסות במקום חיבורן אפי' נקב מפולש, וכשר (פ"ח מ"ו ה').

חלחולת שניקבה בעוף בכל מקום טרפה, דאיא לידע איזהו המקום שירכיים מעמידן אותה. ובצירוף סניף י"ל וגם בעוף שיך ההיתר דירכיים (טוטי"ד קל"ז).

דקין שנמצא בהן פאקין, הבדיקה היא כן. כל שזור הפנימי לבד שלם, או שזור החיצון לבד שלם,

מהני, ואף אם כל הבשר שבצד פנים ניקב ונתמסמס, כל שע"פ העור מכחץ הוא שלם בלי נקב ומסמס, כשר, ואף שבוטט לחץ לאחר הגירדה כמו כיס קטן, לית לן בה. כיון דהעור מגביה את עצמו ומתפשט ע"י הבועה (דע"ת מ"ז כ"ח).

ואם רואין שהעור שע"ג הבועה מבחץ הוא שלם ויפה, א"צ לחתוך הבועה כלל, ואף שתחתיו ניקב הבשר של צד פנים ונתמסמס, כשר (שם כ"ז). ואני נוהג בבוטות קטנות שבדין של עופות, למדק באצבע וצפורן ונחק מבטנים הלאה, וניחק ממקומו, ונשאר העור שלמעלה שלם ויפה (דע"ת מ"ז כ"ח). דקין שחיה בהן בוטות, ונמצא נקב במקום בוטת, אם יש לתלות שהאשה נקבה בבדיקתה, בודאי תולין שעשתה זאת מבלי בקיאות בגדירת הסכין (וברי חיים ב' ל"ד).

דק היוצא מן הדקין באחו שמינה, והשומן חופה כל היתר, מותר. משום דאף אם נימא דיתר כניטול, היינו שניקב שם, מ"מ הרי השומן סוחם (שכ"י ח"ב דע"ת מ"ז ד').

תרי טניא דיבי, יש לצדד ולהקל בה"פ (לבו"ש ס'). וכל זה הוא בבמה, אבל בעוף, לא תקופות יש להם תרי טניא דיבי, ואם חסר א' יש מחמירין להסדיר, ויש מכשירין. (טוטו"ד ב' קס"ו עיקר ד"ט). יתרת מעי בדיקין, אם הוא סתום בראשו, אפי' הוא ארוך כאמה, ורחב כשתי אצבעות, יש להכשיר אף בבמה, אם אין שם רק יתרת א'. אבל אם נמצא שם ב' יתרת כאלו, אין להתיר רק

היכי דהור עדי (דע"ת מ"ז ב').

מע"י יתיר היוצא מן הקרבן, ואינו סתום בסופו, אלא כולם לחץ, ומוציא דעי לחץ, ומכ"ש אם יוצא היתרת דק מן המעי, כענף מן הבר, וכולס לחץ ומוציא דעי

לחץ, יש להתיר בה"פ (שם).

אם נענע העוף בנופו בשעת שחיטה, אם לפי ההרגש לא נפסק ההולכה וההובאה, ואם השו"ב דרסה יודע ברי שלא נדנד במקום השחיטה, במקום שאוחז בידו, כשר (ד"ק כ"ד א'; דע"ת שם א'). לא יניח האצבע על הסכין כי שלא יבוא לידי דרסה (דמ"א כ"ד). ואין להחמיר גם מהנה, דהיינו אם אוחז הלהב ב' אצבעות ב' צדי הלהב, אין בו משום דרסה, כיון שיש בו משמרת מחשש איסור דאורייתא דעיקור ע"י העוקץ (ד"ק כ"ד ב'; מג"י ל"א).

ואין בו משום ח'לל, וחללה לא הוי רק בדבר אחר, ולא ביד (ובחי דצון ה' י"ג, מנה"י ס"ו י"ג). שנים אוזוין בקתא, שרי אף לכתחילה לשחוט (פ"ח כ"ד ר'). ורא דזקא בבמה שרי, משא"כ בעוף דחיישין לדרסה (מוד ואהללות ברכות כ"ט).

השוהטים שאוחזין חכש לבדו בין ושוחטין, אסור לעשות כן, משום דרסה. ומכ"ש שאסור לשחוט גסה ב' אוזיה וסיוע דאדם אחר, שבאים לידי דרסה. וכן בעוף גדול.

כמו אינדיק, אווזא וכדו, אסור לשחוט באופן ששוחטין עופות. רק צריך לאחוז אותן בין הברכים מפני שמכביד על היד, וגם כבר אחז אסור לעשות כן, משום עיקור (מנה"י ס"ו ר').

באווזא ובר אווזא, כבא הסכין על המבעת הקשה שלהן, מותר אף לכתחילה לעקם הסכין קצת, ולשחוט כך בהסתייגות זאת ובשיעור לירד בסכינו בין

העורות המהברים בין הסכנות, ג"כ מותר כשלא הגביה סכינו, ולא שהה אף כ"ש. אבל לאחר שירד בין הסכנות עצמו קצת, או איסור גמור הוא לעקם הסכין, אפי' במקצת, דוראי יעשה עיקור כ"ש בהסימן (מנה"י כלל י"ג ד').

זרק סכין ושהט בחמה, אין להכשיר. כי יש חשש דרסה, דק היתר הוא בעוף דקליל, והראיה ממה שצריך לאוקמיה בטמא במקדשין בסכין ארוך, ולא אמרו שזרק הסכין ש"מ

שבמה אין לשחוט ע"י זריקה (ד"ק ב' א'). ויש דוחים ראה לזו, ומתירין (גרי"ה שם).

לא יפה הם עושים השוחטים, ששוחטים תיש מלמטה, למעלה. כי בקל יבוא לידי דרסה, וחלילה לשחוט בהמה בלי סיוע אחר, כי הסימנים נשמטים לכאן ולכאן,

ויבוא לידי דרסה (מג"י ר' י"ג). ואין לשחוט בהמה כשהיא עומדת, וצוורה למעלה, והסכין למטה, כי מכבדת על הסכין, כשמתחילין לשחוט, ויש בה דרסה גמורה, וגם שהיה ושאר קלקולים (מנחת הובח ר').

(ח)

הגרימה ואף ובעוף צריכין לבדק אחר הגרימה לפי דברי התשב"ץ, ע"כ בדיעבד כשלא בדק יש להקל מ"מ בתרגולים ושיחיה בהו בליעת הסימנים, ועיי' נחשט שלא במקומו, קשה להקל

(דע"ת כ"ה ה').

המסס וביה"כ שניקבו במקום חיבורן זה לזה, אף במקום שיש שם ב' עורות, ולא ניקב רק עור א' של ביה"כ, ג"כ כשר. ואין לומר, שהרע דוחק עצמו בין הכפילות ויוצא לחלל הגוף (תבו"ש מ"ח ר')

ואם יש שם חלב המפסיק בין חצרות, טרפה בין שניקבו שניהם, ובין שניקב רק א', כי החלב מבטל חסותמה (פמ"ג מ"ח ז"א).

קורט דם שנמצא נגד המחט שהוא טרפה, היינו ממשות דם צרור בעובי הבשר. אבל האדים הבשר לחוד, אינו מזיק (פמ"ג מ"ז ט"ז ו"ג). בראי אין כחנת החוט השני המובא בפרי"ג, שהיה דוקא הדם צרור בעובי הבשר, אבל בנמצא קיד על הבשר, אינו בכלל קיד, זה אינו. דאיכא אמאי במלחו והדחתו חיישינן שמא הוזה, הלא הדם הצרור בעובי הבשר, לא יעבור בהדחה, ובעיקר בנמצא גם למעלה על הבשר הוא בכלל קיד. קורט דם, היינו כעין טפת דם צרור, וכמיש קורט של לבונה. ובעיקר רצח לומר שנמצא תקיד על הבשר, אבל אם אין קיד רק על פי חוד המחט, כשר (דע"ת ל"ב ל"ט) ובסי' מ"ח י"ט.

המים עלפירי, סתם בהמה גסה, הוא המים אשר אם לא נודע להמורה שהוא המים (שברי הפסד מרובה ב"סד). אם טבח א' שחט ב' בהמות, והיה ככולם ב' בועי ודמיכי במין. ובענין דחזא בהמה לא היה המים, רק ב' ובי' הוא המים, אין לומר כיון דכל חד בעצמו לא היה תמים, רק יש להקל, ואם הוא של ב' בריא, אפי' באו כולם בריא לפני המורה, לא היה המים ואין להקל (ורע"א מ"ג). וראי דשל רבים קיל טפי משל יחיד, ומצדמין ההפסד דרבים, אם בצידוף כולן הוא המים, אף ולכאורא בפ"ע לא היה המים, יש לחשוב המים (תוס' ירושלמי, מידושלמי עכ"ל פ"ק ה' ט').

כדבר שהוא מצוי ושכיח מאד, הוא המים, אף שכל א' בפ"ע אינו המים, מים הואיל וכולן הוא המים הרי זה כאלו היה של א' (דע"ת בפתיחה לטרטות, ל"ח). ואין להקשות, אף מוחד לבניא לקנות את הבשר מהטבח, הא לגבי וידהו לא היה המים, י"ל משום שאם יטרף להטבח, יתיקר הבשר, וגם יהיה דוחק להקונים לבשר. ועוד י"ל שהטבח הוא כשלוחן של הקונים לשחוט, ומתכוין בשבילם (ד"ק רש"י הל' טרפות י'). וראי דעיקר הטעם הוא, כיון דבכ"מ דמקלין בה"מ הוא משום דאמרין דדעת המתירין הרי העיקר, רק ושלא בה"מ מחמירין לחומרא בעלמא, ע"כ לא החמירו בכה"ג למכור הבשר אף לאחרים שאינם קונים תמיד מחנות זו (דע"ת, פתיחה).

כל שיש קצת מרגישין הפגימה בסכין, אף בראיכא רוב שאומרים שאין מרגישין, אסור (דע"ת הרגשה ס"ק י"א). וראי שאין סוף להרגשה, כי לפעמים נראה, שכמה שוחטים אינם מרגישים כלל, ואחרי כן יבוא שריב אחר, וימצא בו פגימה דקה מן הדקה, ואיכא שחיו המכשלה היא בכל שריב, וכל עמיו בניי אוכלים בעד נבילה ח"ו. וכיון דלא ניהנה תורה למלאכי השרת, אין על השריב מוטל לעשות רק כפי הרגשתו (מהר"ל צינץ י"ח; ש"ע הרב א' ג').

ונכון לומר קודם בדיקת הסכין לשם יחוד קוביה ושכינתיה כ"ו. ויתפלל שהיה לו הרגשה טובה, ולא יכשל בבדיקת הסכין (זבח שמואל בהקדמה).

(ו)

וורידין כל שחט צריך לזהר לשחוט החרידין ולנקבן. כי לפעמים בסעודות גדולות, צולין שלם עם הראש (מנח"י כ"ב ב'). ואין אם האברים מחוברים לח' רבות, מ"מ כל שהאברים מלווים כולן ביחד, צריך לנקב החרידין, אפילו רוצה לעלותה שלמה (כ"פ כ"ב). והאינא בסתם, הוא חזקה שלא נשחטו החרידין (שמי"ח כ"ב ו').

ומי שמולח הראש של התרגגולים במחבר לגוף, צריך לשאול את השוחט, אם שחט כל החרידין שבצוואר (ד"ק כ"ב ב' פמ"ג כ"ב ב'). ויש להקפיד על השוחטים, שמראים חריפות, ששוחטים מהר, ואין שמים לב לשחוט החרידין (מנח"י י"ג י"א).

נקב בחשט, ויש תלות במשמוש ידא וטבחה. תולין כמו בריאה (מראה יחזקאל מ"ב). נמצא מכת וושט אצל הוושט, והוושט היה שלם, ועוד החיצון והחשט היה קרוע שם, אם עכ"ל עוד הפנימי שלם, כשר. וזכין ודכוסן הוא שלם, נוטה שעי' החולי הוא (דעת קדושים ל"ג א').

אוזות המלעיטין עם קוקורווע שאינם מבושלים, כיון שיש עוקצין בהתבואה ההיא, אם נמצא ריעותא בעור הפנימי שאין לו וושט, מהני בדיקה אם לא שלטה החולי מע"לעב. ואינו דינו כאלו

יש לחוש שניקב ע"י קוץ, ולא מהני בדיקה ואין לחוש לחושבו כמו ספק קוץ ממש, וכל שלא נמצא קוץ של הקוקורווע תחוב בהחשט, יש להקל ע"י בדיקה, וזול כשיש ריעותא גם בהחיצון, אז טרפה (טור"ד א' מ"ב). ולקוחת ההלעטה, היא מחמת חולי (חתם סופר כ"ה). ויש בקבלה, דאזנות הלעטות אף שיש ספק בהמכות שנמצאים בעור הפנימי אם מחמת חולי או קוץ, אפ"ה נוהגין להקל לסמוך אבדיקה. ונוהגין לקלוף עוד החיצון, ולקוחין עוד הפנימי לבד והופכין אותו. וכשנמצא בו איחור ריעותא, גורדין בסכין עד שימצא נקי באותו מקום (שערי צדק מ"ב).

וושט שניקב במסוק ידוע ע"י קוץ או מחט, מהני בדיקה גם לידין (ש"ך), וכן עיקר לוינא (דע"ת ל"ג י"ד) היינו בתחוב בגוף החשט, ולא שייך בזה לומר גמרא ופושטא ליה, אבל אם נתחב בעור הצוואר,

מודה השיך דאין אנו בקיאין. דוה לא הוי מקום ידוע, כיון דגמרא ויה ופשטא ליה (טוטר'ד, א' מ"ו). וכל זה דוקא בתוך ג' ימים לתחיבת הקין אנו בקיאין לבדוק, שלא היה זמן שיעלה ארוכה וקרום על הנקב. אבל ביותר, חיישינן להבריא (תבו"ש ל"ג). וי"א דלא חיישינן (פ"ר"ח ל"ג י').

עורות הוושט שהם שניהם לבנים, בה"מ ולכבוד שבת, יש להקל. ואם נתלבן החיצון רק במקצת, יש להתיר אף שלא בה"מ (דע"ת ל"ג כ"ג; חגורת שמואל ט'). ובשניהם אדומים, יש להתיר

(פ"ר"ח ל"ג). והמקיל בשעת הדחק, יש לו על מה לסמוך (דע"ת ל"ג כ"ב).

ב' קנים מחוברים, אפי' רק בצד א' באורך אצבע, יש להקל. וב' וולטין, אין להקל, רק אם הם מחוברים בתחילתן וגם בסופן (דע"ת ל"ג כ"ד).

עור תחיצון של הוושט, אין לו בדיקה, כיון שהוא אדום. ואף בתרגולין שלנו, שגם תחיצון לבן אין לו בדיקה. כי החוש מעיד, דאף ע"פ שהוא לבן, אבל עכ"פ הוא נוטה לאדום

(דע"ת ל"ג כ'). ומה דאמרינן דאין להחיצון בדיקה, לא אמרו אלא שאין להקל לסמוך על הבדיקה להתיר. אבל לחומרא, כגון בנמצא בפנים קיד, בזה יש לו בדיקה מבחוץ, דאם רואין מבחוץ וניכר שיש קיד בהחיצון, דהיינו שניכר שאין זה אדמומית הטבעי של עור הוושט, דאם רואין מבחוץ וניכר שיש קיד בהחיצון, דהיינו שניכר שאין זה אדמומית הטבעי של עור הוושט, יש להטריף (ע"צ החדש פסקים א'). בשניהם לבנים, ממילא יש לחוש בזה בחיצון. כיון דאינו אדום, ויש בזה גפי' לדינא אף לדידן. דאף דאנו חיישינן לנתרפא מ"מ יש גפי' בלא היה שעות עדיין להתרפאות (דע"ת ל"ג כ"ג).

עוף חבא לפנינו במספרת עקום, וחלושט מחובר ודבוק להמפרקת, פשוט הוא דאין לחוש לקלקול הוושט. דאין להחויץ ריעותא, מאבר זה לאבר אחר (חכמת שלמה כ"ו א').

נתחב קוץ במקום ידוע בוושט, אף בבהמה יכול לשחוט למעלה או למטה, ולבדוק הוושט בפנים (כ"רס ל"ג) וכן היא עיקר לדינא, דאף בבהמה מהני בדיקה (מק"מ ל"ג כ"ו).

מכה אצל הוושט, ויש בתוכה גרעין תבואה, טרפה, אפי' בעוף שיש לה זפק. ולא מהני בדיקת הוושט והזפק, דעכ"פ הוי ספק טרפה. שמא לא ירד המאכל עד הזפק, רק שבא לשם דרך הוושט.

ובפניו שאין לה זפק, הוי כודאי טרפה (ד"ק ל"ג ו'). והמקיל בה"מ כשהשנה יבשה, לא הספיד (מקדש מעט ל"ג א'). קוץ הכונח ברחבו של וושט כבירה, או אם יש קיד בפנים, אין להקל כ"א בה"מ וכבוד שבת. ואם הקוץ אינו מונח בדוחק שם לרחבו, יש להקל אפי' שלא בה"מ, כשיש קיד מבחוץ

כדעת השיך, דכל שלא נמצא קיד בחוץ, לא מעלה ולא מוריד (דע"ת ל"ג ל"ח).

ובאזנות הלעיסים, כשנמצא קוץ לארכו או לרחבו, ואינו תחוב בו, נמצא קיד בפנים יש להקל לכ"ע, אף לדעת ה"טו, דה"ק נהווה מחמת לקות ההלעסא (חגורת שמואל ל"ג כ"א).

וכל מה שהקילו (במקום שהקילו, כי רבים הם מגדולי הפוסקים, הצוחין ומכנים לאנשים האוכלים מאוזות הלעוסות, בשם חטאים בנפשותם, עיין בסי' איגרי דכלה עה"ת פ' וארא) בהלעסא עוסות, הוא רק באזוזות. והאיל שכבר נהגו להקל שם בזה, ואם נאטר להם, הוי גזירה שאין רוב הציבור כו', וקריב דחבר שלא יציתנו. לכן הגינו להם המנהג, וסמכו על מה שמביאים הוושט לבדוק. אבל שאר עושות, כגון קאפהענער, איסור גמור הוא בכל מקום להלעיס, והוי כמו בשר גבילה (צל"ח דרוש ד' ט"ו; גילוי דעת ק"א לטרפות ו').

בדיקת הוושט באזוזות הלעוסות, יש אומרים שצריך להיות ע"י גפיתה דוקא (שערי צדק, חת"ט). ואין סומכין רק על הגפיתה, רק צריכין גם לבדוק בראיית עין ג"כ (בית יצחק, ג' י"א).

אם נמצא ריעותא בחוושט של אחזא הלעוסה במקום שחיתה, אם השחין הוא רק בנקודה קטנה, יש לחוש שמא ניקב גם החיצון במקום שחיתה ואי"א לבדוק אותו. אבל אם

השחין מתפשט בשטח רחב וניכר בחיצון משני צדדי החתך שאין בו שום לקותא, אין לחוש לנקב משהו, דאיכא הוכחה מלא של בחיצון בצדדי ביה"ש בכל השטה מזה ומוזה, בודאי דגם שם לא ניקב, ויש להקל (דעת ל"ג ט"ו).

מראה לבן בוושט (באזוזות הלעוסות), או שאר מראה, בעיניו שיהיה המראה מפולש בעור מעל"ע, ואו מטריפין, ואף שאינם פוסלים בחשט המראות הללו, הכא שאני, דעור א' לקוי חמור טפי (דע"ת, ל"ג ט"ו).

נאכד הוושט בלא בדיקה, אם לא היה רק ריעותא קטנה, כמו שינוי מראה וכדו', יש להקל. אבל אם היה נמוח ודם הרבה, או שחין וגרב או קמט וצלעת וכדו', בכל זה אסור בנאכד בלא בדיקה (דע"ת ל"ג ט"ו). אזוזות הלעוסות שנאכד הוושט בלא בדיקה, אם הלעיסות בדברים שיש בהם מוצ, ושיבולת שיש בהם עוקץ, יש להקל (שם). והלעוסין בתבואה שקורין קוקורוז, כיון שיש בהם ג"כ קצת חידוד,

דינו כשיבולת שועל, ושאר תבואות חודדים (בית יצחק ב' ה') וי"א שאין להחמיר בקורונו להשוותו לשאר תבואות חודדים (מחנה חיים ב' ו').
נמצא בסוף הוושט הסמוך לקרבן (בעופות שאין להם זפק) בוועות, ובתוכם הרבה תולעים דקים, וכמה פעמים ניקב מבפנים תוך הוושט. אם העור העליון נלקה שם, ונעשה כבשר שהרופא גרדו, טרפה. ואם עור העליון שלם ויפה, יש להקל. אך זה דוקא כשנמצא תולעים הרבה וכדור, באופן שנראה התולעים מיניה קא רבו. אבל אם נראה דאחי מעלמא, אין להקל. ומ"מ בה"מ יש להקל, גם בכח"ג ולסמוך על המקליון, ולתלות דלאחר שחיטה פירש (דע"ת ל"ג מ"ח).

(ז)

זפק בשלו תרנגולת, וכשעת אכילה מצא חינוך ברזל חד **זופק**, כמו מחט תחוב בו, והיה התערובות גדול, ואמרו הכל (שו"ת א' כ"א). ואפי' אם מצא המחט תחוב בה לאחר בישול, ואינו ניכר מאינו מקום היה המחט תחוב, אין להקל אפי' בה"מ (דע"ת ה').
עוף שזרקו לח אבן במקום חזפק, ויירד לה משם דם הרבה, וחיתה אח"כ, והטילה ביצים, יש להכשיר מ"ס"ס, ספק אם ניקב חזפק, רק העור חזפק, ומהטעם הזה יורד הדם. ואח"ל שניקב חזפק, דלמא לא ניקב גגו אלא למטה, במקום שאם ניקב כשר (בית דור, ד'). ובשעה י"ב תודש, או הטילה ביצים, יש להקל אף אם ידוע שניקב חזפק, רק שהספק אם היה במקום גגו (עיקרי הד"ס ל"ג כ'). כל זמן שלא ניטל עד מחצה של **זופק**, לא הוי בכלל ניטל, רק בכלל ניקב. אבל בחסד תציו, י"ל שדינו כניטל וטרפה דע"ת ל"ג.

זפק שניקב השוליים (דהיינו הצד שהוא נגד הארץ) נקב גדול, והעור של הצואר ניקב ג"כ שם לחוץ ואם העוף שותה, יורד המים לארץ ע"י הנקב, יש להתיר (דברי שאול ל"ג).

מחט תחוב בזפק, באופן שהוא כשר, רק שיוצא קצת לתוך חלל הגוף, תלוי בפלוגתא הפוסקים, אי הוי דינו כמחט שנמצא בחלל הגוף (פ"מ מ"ס ה'), ואם בלעה מחט לעיניו, ושחטוהו מיד, אולי יש להקל בכח"ג (דע"ת נ"ט).

עוף שאין לו זפק, כגון אחוז ובר אחוז, אם נמצא תחוב מחט בבשר הסמוך לקרבן לצד הוושט, כשר, אם לא יצא לתוך. ומכ"ש דיש להכשיר מה שנמצא כמה פעמים כבר אחזות בבשר הנ"ל כמין אבעבועות, וכשחוחתכים אחתם נמצא בתוכם תולעים רבים, רק לא נקבו לחוץ, דבוח יש לו עור קולא, וי"ל זה מיקרי מחמת חולי שבאים מחמת רקבון (פתח הבית י"ב).

אווזא ובר אוווזא שאין להם זפק, צריך המורה ליהדר בקוץ שתחב בו עד היכן מגיע הוושט ששם נקיבתו מצד א' טרפה. ובקרבן יע"ן אם לא ניקב מע"לעב, וכל שכלו ב' העורות ונשאר רק עור א', הוא קרבן (פ"מ סוף מ"ט).

הזפק באווזות הוא הבשר שמתחיל להתלבן אתר כלות הוושט, שהוושט הוא אדום. ושמעתי מפי החסיד ר"ה דנד הבשר לבן שבין הוושט לקרבן, יש ליתן דין חשם (עיקרי הד"ס ב').

עוף שנמצא בו בהרות כעין בועות מצדויות דם קרוש בטנים במעי שבין זפק לקרבן, והבשר שתחת הדם היה בריא וחזק, יש להכשיר כדון בועות שבבני מעיים. ולקמן סוף סימן מ"ו

(ורע אמת ב' ה'). ואם נראה שהעור שלם מבחוץ, יש להקל אף כשהיו שם כמה בועות (דע"ת מ"ו ל'). דע, דהבשר העב שצ"ב ראש הקרבן, הוא בטבעו מלא נקבים קטנים מלאים ליחה, ורק עור החיצון שלם, ואין בוה ריעותא כלל. (דע"ת ל"ג ס"ג).

(ח)

חוט השדרה כשמיני עד הירכים מתפצל א' לצד ימין, וא' לצד שמאל, ואמצעיתו יורד עד למטה נגד הנוב. ולאחר שידור כ"ב אצבעות, מתפצל עוד ל"ב פצולים, א' לימין וא' לשמאל. וכן בהרבה מקומות, עד שיכלה, והחוט הישר שבשדרה, שבין פיוצול לפיוצול, נקרא בין הפרשות. והחוט שבין שתי הפצולים בהתחלתן כשמושכין אילך ואילך נקרא פי פרשות. והחוטין שבפצולין עצמן, נקרא פרשות (טור).

חוט השדרה שנמצא שחור, ולא היה שום ריעותא במת שבטנים, יש להתיר (פ"מ).
סימני חוט השדרה בעוף ליחנה הוא כך. רכנגר מקום חיבורו, אין להקל בשום חגיג, רק בסוף מקום חיבורו הוא ויש להתיר בה"מ. אבל אין להחמיר בה"מ דם מקום כלות

שכיבת העצם (ש"ע ל"ב ו'). ואין לחוש להחמיר כדעת הש"ך בזה, ואיך להשגיח בעצמות קטנות שבטנים נגד הריאה. ואפי' שלא במקום הש"מ אי"ל למדור רק עד זווית הקצר של העצם הנכני, שבכלות שכיבתו. וכן יכול לחתוף להטות העצם לצד מעלה, למדור כך, עד עלות שכיבתו. כיון דבה"מ בלא"ה קיל הוא (ד"ק ל"ב ד').

בדיקת חוט השדרה, יש אומרים דגם כזה אין אנו בקיאים (בינת אדם מדברי השי"ך ל"ב י"ב) וי"א ואף שבשאר דברים אין אנו בקיאים בבדיקה, אבל בשבירת השדרה אנו בקיאים, ואזיכה שהיה ובדיקה כדן נפילה בסי' נ"ח (י' ט"ו). ואם הלכה נוכל לסמוך אבדיקתנו (תבו"ש מק"מ). ואם הלכה חילוק יפה, אי"צ שהיה (דגמירי, שיע הרב ז').

כפף העוף ראשו של ביה"ש, וספק אם הגיע כפיפתו ע"ג הסכין, ועמד שם א' שאינו יודע ההלכה חלדה כדון זה, ואומר שראש שלא הגיע כפיפת הראש ע"ג הסכין, אין להאמינו. כיון דהוא לא ידע הדיון, ה"ל מילתא ולא רמיא עליה כו' (ד"ק כ"ד).

לא מצינו שיעור לחלדה, ע"כ יש לאסור אף אם רק חוט השערה כסה קצת מהסכין במקום שחיסה (שמי"ח י"ג) והמקיל בדיעבד בזה, לא הפסיד (דע"ת כ"ד ח').

נהגו עכשיו השוחטים, לכוּרֹף הנוצות מצואר העופות, שלא יבוא לידי חלדה. ואם אפשר לשחוט בלא מריטה, רק שיפנה לצודין בידו, יש להתמיר (חיי אדם פ"ט ג'). ובא"נדי"ק צריך לאתו הקרעלין בידו. וגם הזקן של התרגול צריך לאתו בידו, משום חשש חלדה (מנה"י י"ז ב').

(ט)

טחול שנסרכה למקום אחר, אפי' בטומא, כשר. כי אין הנקב פוסל בו, אי"כ עבר הנקב דופן עב כל טומא דטחול. ומ"מ אין להכשיר כ"א ע"י בדיקה (שמי"ח ל"ט ע"א). ואפי' בדיעבד ובמקום הפ"מ הבדיקה מעכבת (לבו"ש שם י"ט).

הנקבים המצויים להיות בטהורין חעגלים שמקילין להכשר מפני שהם כחלודה, אבל בשור הגדול אין להתיר בשום ענין (נו"ב א' י"ז). עובדה שנמצא נקב שניכר שהוא מתולדה בשור הגדול בצד הרק שבעב, יש להקל אם כבר נמכר בשור (טטור"י ב' קל"ה).

טחול שנמצא בו שינוי מראש אינו פוסל, בי שינוי מראה לבד אינו פוסל בשאר איברים. ואפי' אם יש שינוי מראה שחור, אם אינו שחור ממש כדיו. ואם הוא שחור ממש

כדיו יכש שבשולי הכלי, צ"ע (דע"ת מ"ג ח'). שחור שאינו באופן המסריף, ויש בועה תחתיה יש להקל בהפ"מ (שם). דינר וחב, שמשערין בטהורין, הוא עב כפלים מכל כסף (תוס' וכו"מ קט"ו). שיעור עובי דינר זהב, לא היו יותר עכ"פ משליש אצבע, שהוא ר' שיעורים ומחצה (כו"מ מ"ג). ובה"מ וצורך שבת, יש לסמוך ע"י (דע"ת נ"ג).

טרפנות זה הכלל, כל שאין כמותו חיה, טרפה (משנה חולין פ' ג'). לרבות על כל דבר הגורם לבעל חי שלא יכול לחיות הוא טרפה, כמו בע"ח שאינו יכול לחיות ע"י המראה והלעטה וכדו' (תבו"ש

ל"ג א'). וי"א שהוא נגד השכל. ראשו משום דסופו למות מחמת דבר אחר תהיה אסורה, אלא מעתה בהמה שאכלה סם המות תאסר. או חסמה בחסם שא"א להסירה, הטרוף (כנפי יונה ל"ג).

חשובין כל הטרפנות שאפשר שצמא בהמה וחיה ועוף, עולה ע"ב. וי"א שיש בעוף יותר על בהמה, ועליהן אין להוסיף, ומזה אין לגרוד (ספר החינוך). וטרפנות אדם, לא דמי

לטרפנות בהמה (כ"ש אה"ר, י"ז ל"ב). הקצבים אין להם נאמנות לאמור על ריעותא בהמה, שהוא רגילות להיות כן. כי אין בדבריהם ממש (הרשב"א סי' שפ"ג). והא דר"א דה"ש"ב שלנו, אינם בכלל זה, דאינם נוגעים בדבר, ויש לסמוך עליו (ד"ק ל"א ב').

בדיקה אחר טרפנות חוץ מבדיקת הראש, אין צריכין. מ"מ אי בעי להתמיר על עצמו ולבדוק, אין בכך כלום, ולא מיקרי מוסיף על דברי חכמים. שאין זה אלא כמוסיף גדרים וסיגים לטהרת

נפשו. וכן האוסר על עצמו כל ספק ספקא, דכל זה מיקרי מקש עצמו במותר לו. אבל לאחרים אין להורות היפך ממש מדברי הראשונים (פרי"ח ל"ט א').

וכל מי שמחמיר עצמו, ובודק במקום שאין צריכין בדיקה מדינא, אינו בכלל פטור מן הדבר ועשאו שנקרא הדיוט (מחזיק ברכה נ"ז).

טרפנות שנפטרפים חרבה באיזה מין, יש להורות לפי ראות עיני המורה לבדוק ע"י לפי המקום והזמן (פרי"ח ל"ט א'). ואפי' בדיעבד אסור כשלא בדק (לבו"ש ל"ט ג'). ואין לאסור

בה"מ אלא אם המין טרפות הח מצוי בזמן הזה ברוב כהמות או בעופות של המקום ההוא, ועכ"פ במחצה מהם. אבל אם הוא רק מיעוט המצוי אין לאסור אלא שלא בהפ"מ (מק"מ ל"ט ב').

ואין להתמיר כזה אי"כ נמצא בן בכסיבת גדולה, אבל אם לא נמצא הטרפנות הזה רק בבהמות שבע"י, לא מיקרי מיעוט המצוי ומותר להשליך אותו האבר המצוי בו הטרפנות לחוץ, קודם שיראה בו הטרפנות (מנה"י כלל בית ב').

ומיעוט המצוי נקרא, כשנטרף חלק א' מעשרה הנשחטים, אז צריך לבדוק הכל (משכנות עיקב ט"ו). ואין להחמיר להצריך בדיקה במיעוט המצוי, אלא היכא והמיעוט המצוי הוא טרפות כרוה. משאיכא אם הוא רק ספק טרפה (בית אפרים ר'). ויש אזהרה שמחייב הסבך לבדוק בכל בהמה בחצר הכבד, אם אין נטרף בבהמה (נכח שמואל, דיני בדיקות).

ואף שאין צורך לבדוק אחר שלא ר"פ פ"ט, עכ"פ אין לאדם למהר לאכול מבשר בהמה ועוף, קודם הפטש וניתוחה, אע"פ שכבר ביק הרמב"ם, ואם ממחר לאכול ונתגלה טרפות, נענש כשונג, ולא הוי כאונס (פ"י יהושע ביצה כ"ה), אבל לענין החלב, לכ"ע מותר לאכול אחר שנבדקה הריאה מסירות אף קודם ההפטש. כיון שאפי' אם ימצא טרפות אינו אסור למסרם רק בסידכות (מק"מ ל"ט דיני חלב).

ש"כ א', שאמרו לפנינו עדים, שיש ריעותא בכוליא. וקראו אותו שילך לבדוק הכוליא, והשיב שא"צ לבדוק זאת, כי אין לו לבדוק רק את הריאה, ואכלו בהמה. כיון דנראה ריעותא היה מחייב לבדוק. וכיון שלא עשה כן, הכשיר את הבהמה בלא בדיקה בכוליא, והאכיל טרפות ל ישראל (מהרש"ם).

רוב בהמות בחזקת כשרות הן. לכן אין צריכין לבדוק אחר טרפות, חוץ מן הריאה שצריכין לבדוק (מחבר ל"ט). ואף דחוינן האידנא דלפעמים הטרפות מצוי יותר מהכשרות.

אין לחוש לזה. דזה הוא רק משום הספקות והחומרות. ושאין אנו בקיאין בכמה דברים בבדיקה, אבל מעיקר הדין הרוב כשרים הם, ורוב גמור הוא. שאפי' לכתחילה סומכין עליו (שמי' ל"ט א').

בהמה וחיה צריכין בדיקת הריאה. אבל כל מין עוף, אין צריך בדיקה כלל (רמב"ם י"א מהל' שחיטה) ומ"מ אם נמצא באיזה זמן ובאיזה מקום, ששכיח איזה ריעותא

כריאה של עוף, צריך לבדוק כמו בבהמה (לבוש ל"ט ג'). משוכעם בראש עופות, עיין גלגולת.

(יוד)

יתיר כניסול, עיין גיטול.

(כ)

כבד אמ חלק העב שלם בכבד של עוף, לא איכפת לן אם חסר חלק הדק (ד"ק מ"א). וכל שנשאר עכ"פ בחלק הגדול לבד צד מעלה של החלק ההוא מראשו עד סוף מקום המרה, אפי' נרקב השאר, וגם כל חלק הקטן, יש להקל (דע"ת מ"א ו'). והסימן איך לידע, באיזה צד הוא החלק הגדול, וכשפותחין העוף, כבד השדרה, והאדם עומד כבד זנב של העוף, איך מונח תמיד כבד ימין החלק הגדול של כבד שיש בו המרה, ומקום חיותה. ואם פותחין כבד הכסן, הוא כבד שמאל. וכן כשאוחז הכבד בידו, וצד גב הכבד נגד פניו, אזי צד ימין הוא חלק הגדול. ואם אוחז צד קמא נגד פניו, אזי צד שמאל הוא חלק הגדול (דע"ת שם).

בין בעופות הקטנים בגוף חרגולים, ובין העופות הגדולים כמו אינדיק ואוחות, אין צריך כוית ממש, רק הכל לפי ערך גדלו ובהמה היותר קטנה (כ"ס מ"א, סר"ת מ"א ד').

אם לפי הכבד שלם, ויש כוית במקום מרה וכוית במקום חיותא. והיינו במקום דיבוק לכליות או לטרפס, יש להקל אפי' בלא הפי'ם. והיכי שיש הפי'ם ושעה"ד יש להקל אפי' אם נחתכו כל הב' ויתיים של מקום חיותא, ונשתדד קצת במקום מרה לבד (דע"ת מ"א ט').

נמצא אכן טמון בהכבד, כשר. אבל כשינכר דאחי מעלמא, טרפה (פ"ג מ"א ד'). כעוף אינדיק מצוי בכבד אברים קטנות ולבנות, והו' בא ע"י שחתיגים, וכשר (יד אפרים מ"א).

כבד נפוחות, אף במקום ב' הויתיים כשר (שאלת יעב"ץ ג"ח). חרגול הגס שפן מאד, שהיה לו כבד מלאה צמחים לבנים, קשים מבחוץ ומכפנים. אך כשר הכבד כולו היה כסבסע מראה שאר כבדים.

יש להכשיר (שם). כבד נפוחה וגדולה הרבה, כל שאינה לבנה כצמר גפן, אפי' אם הנפיחה היא גם במקום הויתיים והוא קשה במשמר, רק שאינה קשה כאבן, איך יש בה גם נקודות דמראה ידוק בעל וכו'. גם אם נוטה קצת ללובן, יש להקל. אך אם הוא לבנה כצמר גפן, אין להקל רק במקום הפי'ם. וכל זה אם אין בה חשש נפמסמס, אבל אם יש בה חשש נתמסמס, ונרגש במשמש שהבשר גימזם אף בהי"ם טרפה (דע"ת מ"א י"ט).

תולעים בכבד ב' הויתיים שנשתדדו בניסול הכבד, יש להקל בהם (צ"צ י"ד). כבד לקוי כולה ונפוחות, ונשתנה קצת ללובן, וכשעולין אותה נפלה ממנה תילתי תילתי, וגם מלאה תולעים הנקרא

מאטיליצים, ורובא דרובא ממין הזה, אי' להם לחיות יכיה, יש להחמיר ולהסריף (דברי חיים ב' מ"ד).

טחט בכבד שוכנסה בנחת, ובוילס קצת לחלל, דאין שם משום מחס בחלל הגוף, אם הוא בשעת הדחק והי"ם ויש שם עוד סניף להקל, יש לסמוך על המקילין (דע"ת מ"א כ"ב).

כוונת בשחיטה, קטן ששחט אחרים רואין אותו. ונתכוין לשחוט בהולכה והובאה, ושחט בהולכה כלבד בסכין שאין בו ב' צוארים. ר"ל, כיון דקטן אין לו כוונה, הוי כשחט בהולכה כלבד ופסול. ולדינא יש להכשיר. ולענין זה יש לקטן כוונה, ועוד, דכיון שעיקר הפסול הוא הואיל ונתכוין לשחוט בהולכה

לבד ודאי דרס, איכ בקסן, נהי שאין לו כוונה, מימ כוונה להיפוך לא היה לו לשחוט בהולכה בלבד, ולכן בודאי לא דרס (שו"ת בית יצחק ד').

כיסוי דם קבלת הדם לכלים לאחר שחיטה, שהתירו הפוסקים, הוא רק בשחוט בהמה, אבל בחיה ועוף אסור משום מגיע מצוות כיסוי הדם. דאם ניתן הדם לעכרים בודאי ממחר לקבל הדם לתוך הכלי, ואינו ממחין עד שידר טיפין שהוא לבסוף לאחר שיצא כל הדם (דעת תורה י"א).

אין לברך את הכיסוי, רק תוך כדי דיבור (פ"ג ב"ח ב' מנה"ז כ"ב ב').

אם א' נותן העפר למטה, והשוחט נותן העפר מלמעלה, ראוי שהשוחט יברך, ומי שנותן העפר מלמטה ישמע הברכה, ונכון לצאת ידי חובתו בהשמיעה, הואיל וגם הוא עושה חלק מהמצוה. ודמי להפוך דמילה שצריך שיסעם הברכה מהחוף (ד"ק כ"ח ה').

מי שמכבד אותו השוחט פ"מ ר"א שון במצות כיסוי, מברך שח"חיינו (מטה אפרים תר"ה ח'), וי"א דמי שמכסה בפעם ראשון ע"י שליחות מהשוחט, אע"פ שהעוף הוא לצורך אכילת המכסה, אפי"ה לא יברך שהחיינו, כיון שהוא רק מצד שליחות מהשוחט, והשוחט בעצמו הוא כבר כיסה הרבה פעמים (ד"ק כ"ח). וי"א, ומדכתב הרמ"א בלשון מי ששחט פעם ראשון, ולא כתב מי שכיסה פעם ראשון כ"י משמע, דדוקא על השחיטה קאי, אבל באדם אחר שלא שחט בעצמו, אע"פ שמכסה בפעם ראשון, אין לו לברך שהחיינו לכ"ע. ובאדם אחר, כיון דאינו מוכרח לכסות, דהא אפשר לו שלא יכסה, כיון שהוא בעצמו לא שחט, ואיכ איזה שמחה יש לו, דהא אפשר בלא זה (מנה"ז כ"ב ו').

וענין הכיסוי שחייב בהשחיטה, השמחה היא, מפני שאם אין לו במה לכסות, אסור לו לשחוט (תב"ש כ"ח ד'), ולפי דברי התב"ש החיוב של ההחיינו הוא רק כששחט בעצמו, או במקבל סכר על השחיטה, אבל השוחט בחנם, אין לברך (ד"ק כ"ח ב'). וי"א וכל עיקר שמברך שהחיינו על הכיסוי הוא רק על האומנות של השחיטה. כיון דלא כל אדם יכול לשחוט. ואיכ אם כבר שחט דברים שאינם צריכים כיסוי, ואח"כ שחט עוף, איצ לברך וכבר נתחנך לעבודה (תפארת למשה, ש"ך כ"ח ה').

שחט עופות וכסות דמם, יכול לשחוט ע"י בלא הומנה בפה. כי העפר שהיה לדם הראשון עפר דלמעלה יהיה עתה לדם זה עפר דלמטה (דעת הוב"ס כ"ג).

הזמנת העפר לכיסוי, צריך להזמין בפה, וצריך גמי כוונה, דאפי' למיד דס"ל בעלמא דמצוה איצ כוונה, הכא חזי מההומנה צריך גמי כוונה, כיון שלא עשה מעשה (צ"י לצדיק כ"ח).

שחט על קרקע או נסרים, וכו'. לגורו. דאיא שלא יהיה בה מעט מעפר הבית, וכ"ש בקרקע הארץ, איצ נהנה"ק (שלחן גבוה כ"ח י"ח). מי שמתנה עם השוחט על עוף שלא

הוא יכסה, לא מהני. כי הוי מתנה על מה ש"י בתורה, ונתנו בסל (מהרש"ק).

שנים ששחטו כל א' עוף אחד במקום א' ונתעברו הדמים, צריך רק א' לכסות כל הדם, ואין נכון שיכסו שניהם. ולמא מכסת כל א' דם שחיטת ה', ונמצא שאין א' מהם מקיים המצוה כראוי (מור ואהלות ברכות כ"ט). יכול השוחט לברך במצות כיסוי לאחר, אבל למכור בדמים או לעשות שליח, בשביל שלא לסרוח אע"פ, אסור (ש"מ"ח כ"ח ט'). וי"א להיפוך, דבדרך כיבוד אסור, אבל ע"י שליחות מותר, דשלוחו של אדם כמותו (ב"מ א"ה ו'). והעיקר כדברי התב"ש (מנה"ז כ"ב י"ג). לכתחילה מצוה, שהשוחט בעצמו יכסה, דמצוה בו יותר משלוחו. מיהו אם השוחט מכבד לאחר שיכסה, לא אבד שכר המצוה, כי בא בשכרו על שזיכה לאחר לעשות המצוה (מחזיק ברכה, ט').

ואף דקיי"ל דמצוה בו יותר מבשלוחו, רק הוי ממש כעושה מצומו. דמה שמבכוז ממנו ליתן להשליח, הוי כמו סידחא דגופו. ויש ראי' מש"ס פסחים דף ב', דיש רבותא יותר לעשות המצוה בחסרון כיס מלסרוח בעצמו (ישמח משה, ט"ז פ' ע"ק בהפסוק).

יש לדעת, אם יכול האב לעשות שליח לבנו במצות כיסוי. מי נימא דלא מצי משום דעושה הבן ב' מצות כאחד, מצוה כיבוד אב, ומצות כיסוי הדם, ויש בו משום אין עושין מצות חבילות, ולדינא יש לומר, דאין שייך בזה לומר כן (מעשה אברהם הספרדי יו"ד י"ד).

קמן ש"כ"ס"ה מהני, ואף לכתחילה אומרין לקטן לכסות (בשמים ראש י"ח; תב"ש כ"ח ד'). כיסותו ה"ר"ח פטור מלכסותו (מחבר כ"ח י"א), ואם רצה לגלותו ולכסותו, מצוה קעביד (פרי תואר כ"ח ט"ז). ולאחר שכיסה הוא עצמו, רשאי לגלותו אם צריך לדם (פרי"ק).

עבר וכיסה בדברים שאין מכסין, צריך לגלות ולכסות בלא ברכה (ש"מ"ח). דם שנפל למים, אם יש בו מראה דם, חייב לכסות (מחבר כ"ח י"ב). ואף אם יש ס' נגד הדם, לא בטיל דמעולם לא נאמר ביטול בס', אלא לגבי אסורין. כיון דבטלי מצי לא נרגש הטעם, אבל

לענין חיוב כיסוי, אין חלוי בטעם, אלא במראה. וכל שיש במים מראית דם, הרי ניכר הדם, וחייב לכסות (משמרת הקודש ט"י כ"ח).

מותר לשחוט עוף לתוך חיה, או חיה לתוך עוף. ואע"ג דאם היה מים היה מבטל מראית הדם הנשחט, ולא אמרינן דדם הנשחט מקודם אין לו כיסוי, כיון דנתבטל. דמצוות אין מבטלות זו את זו (תבויש כ"ח כ"א), אבל יש ליהרר לכתחילה, שלא לשחוט בהמה סמוך אצל דם חיה או עוף שלא נתבטל דמו, דשמא יכסה דם הבהמה כל דם העוף או החיה ויבטל מצות כיסוי (מנה"י י"ד).

כיסוי הדם, ד"ב משהו מדם הקילוח, ומשהו מדם הסיפון הבאים אחר הקילוח (שמי"ח כ"ח י"ט). ודם היוצא על ידי נקובת הוורידין, הוא לכ"ע בכלל דם הנפשל, וכל השחיטות שבעולם אם לא יגיע לחורידין כלל, לא יצא דם, ועיקר הדם הוא ע"י החורידין (ד"ק כ"ח ט'). ואף אם לא יצא דם בשעת שחיטה, רק אח"כ כשחתך החורידין יצא דם, צריך לכסות בברכה (מנ"י כ"ח פ"ג).

דם ראוי לכיסוי אף שנתייבש, ודבליה אין מציאות לדין דכסוהו הרוח וחורר ונתגלה, דחייב לכסות דלעיל סעיף י"א (תבויש כ"ח כ"ה, שלחן גבוה כ"ב).

אם צריך למכור הדם לפאבריקין שעושין צוקר, שוחט כדרכו ומכסה מקצת, ונוטל מקצת הדם (שלחן גבוה ט"ז; דעת חכמים כ" כ"א), לעצמים, גם נזהר ומעקר חייב לכסות. דהיינו בנוהר ומועקר לצורך חולה מסוכן, שלא היה פנאי להשחין הסכין ולשחוט, דבכה"ג גם בנוהר חייב לכסות, ויש לכסות בלא ברכה (מנחת אהרן פ"ה). שוחט בשבת, אם יש לו עפר מוכן יכסהו לכתחילה (תבויש כ"ח ל"ב).

חשונות חיות או עוף ולא יצא דם, מותרין (מחבר כ"ח) אתא לאשמעיו, דאף שלא חתך החורידין שהם מבוא להדמים, והוא צדק דחוב עליו לחתכן כדי שיוזב דם לקיים

מצות כיסוי קמיל דאין צריך (כ"פ כ"ח), ומנהג השוחטים דכשאין יוצא דם, לוקח ומסנח נוצה בכוחלי ביה"ש, ומשליך אותה הנוצה בעפר, ומכסה אותה, הוא מנהג טוב (מנה"י כ"ח קל"ד).

כל דבר שבעולם כשנשרף מכסין בעפרו (פ"ח כ"ח מ"ב). מותר לכסות באפר חם (ט"ו א"ח) תצ"ח ט"ו, גם מותר לכסות באפר הנעשה משריפת חמץ לאחר שש שעות

(חק יעקב תמ"ה).

בשעת הדחק יכסה בשלג בלא ברכה (פמ"ג סוף סי' כ"ח).

השוחט בן פקועה דחי, אף שא"צ שחיטה כ"א מדר, אפ"ה צריך כיסוי, ומכסה בברכה (פמ"ג כ"ח כ"ח).

מצוות כיסוי הדם, נזהר באר"י ובחול. בחולין אבל לא במוקדשין (חולין פ' כיסוי הדם). ואם הקדש את הדם, חייב לכסות, מפני שקדש מצות כיסוי להקדש (תוספתא,

כנה"ג ב'). אין שום איסור לאכול את העוף קודם הכיסוי, ואף שהדם אינו בעולם, וא"א לבוא לעולם לידי כיסוי, אפ"ה אין לאסור הבשר (פמ"ג כ"ח כ"ט; מור ומהלכות ברכות ל"ז).

צריך לברך ולכסות מעומד דוקא (גליון מהרש"א כ"ח), ואף דברכת השחיטה יכול לברך מיושב, משום דהוי כבודת הנהנין, אבל מצות כיסוי וברכת הכיסוי, נראה שצ"ל מעומד. דוקא, שזה דומה לציצית ומילה (שורש מעיקב י"ט א').

כוליא כוליא שנמצא בה לקותא, במקום שמקלינן, מ"מ עכ"פ הוי בכלל מסוכנת. ואם לא נודע שהלכת קודם שחיטה, או שהיתה גוררת רגילה משום שגרונא, אפי' אם השויב אמר שפירכסה, אפ"ה סרפה,

אלא איכ"ש יש עד שמעיד (דע"ת מ"ד ה'). כוליא שנמצא בה סכנה וכו' (ל"ז) ובתורה מים עזורים וסרפין, או ליתא, אם לא הגיע עד הלבון, יש להקל בהפ"מ. ואם הגיע עד הלבון, ולא נכנס לתוך הלבון כלום, אם

ניכר שהלבון שלם שם, ויש עליו הקרום שע"י הלבון במקום ההוא יש להקל בהפ"מ וצורך שבת (דע"ת מ"ד ה'). ואם הגיע המוגלא לתוך הלבון שאסור אף בה"מ, אם אירע שטעה המורה והכשיר, לא מהדרין עובדא

(טוסר"ד ע"ד).

בועה בכוליא, והיא בולמט לחין, והוא של מוגלא, כל שלא הגיע לחורין, נוהגין להכשיר (ע"ל מ"ד). דם בכוליא, אפי' אם גם הגיע לתוך הלבון, כל שהלבון שלם בלי חסרון, יש להקל (דע"ת מ"ד י"ג).

מים שחם כמראת געל, כשר, ואם כמראה יין, גיכ יש להתיר ((עצי לבונה; דע"ת מ"ד י"ד)). בועה של מי כרכומי בבשר הכוליא, אפילו הגיע עד הלבון ואין הפסק כלל, כל שהלבון שלם, יש

להתיר (דע"ת מ"ד).

כוליא שיש בה לקותא ברוב הלבון, הוי ודאי סרפה, ואם הוא רק במיעוטו הוי ספק סרפה, ואם היה הלקותא רק על החלב שסביבות מקום הסמפון וגידין באמצעותו

ואינו נוגע עד אמצעית החורין, י"ל דהוי ס"ס, וכן אפי' היה המי כרכומי ברוב הלבון, רק שלא הגיע לאמצעית הכוליא, יש להקל משום ס"ס. וכל זה כשלא חסר ע"י זה מגוף הלבון (דע"ת מ"ד ט"ו).

ניקב הלבון, או נחתך, כשר. והיה אם חסר כל הלבון שכוליא, אם בשר הכוליא שלם, ונראה שהוא כן מתולדה, יש להקל (שם ב').

כוליא שפתחו אותה, ויצא מכפנים מים זכים או עכורים, ונחסר מהכוליא לפי ערך המים. והתסרונו לא הגיע ללובן, ונמצאו כמה אבנים קטנים אצל הלובן, יש להקל בהם (דע"ת מ"ד). כוליא שקרעו ויצא משם אבן, ועציו חסר משם בשר הכוליא, ונאבד האבן. ולפי דברי האיש היה האבן כפי שנראה בעיניו מן האבנים וצדורות שבמשקה, ולא מבשר

הכוליא. יש לצדד להקל (ד"ק מ"ב ט'). שיעור פול שמשערין בכוליא, הוא כמו רביע ביצח בינוניה של תרגומה. ובה"מ ושע"ד יש להקל. דשיעור פול הוא מחצה אגוז גדול (ועל"טשינע ניס) (דע"ת מ"ד י"ח). כליות שניטלו ולא נודע אם הוא ע"י חולי, אף שיש שם מקום ריק, אם אין שם ליחה ודקבון או צדורות דם, יש להקל בהם (שם י"ט).

חסר כוליא ונאבד ולא בדק הכיס, יש להקל בהם ושעת הדחק בדיעבד (מק"מ ג"ג). יתיר כליות, אם הכליות שבמקומן הראוי להם, הם שלמים, יש להתיר (כנפי יונה). כליות שנמצא בה מראה לובן והגיע עד החריץ, מ"מ כיון שלא ניבר שום שינוי בהחלב מכפי שאר בהמות, יש להקל בהם ושעת הדחק ואחר י"ב חודש (דע"ת מ"ד כ"ג). כוליא שנמצא בו מראה געל בלאח, טרפה מספק. ומראה ג'רין אף שהגיע לחוץ החריץ יש להקל בהם (צ"צ החדש פסקים י"ג).

כיס חשטן שניקב טרפה (תבוי"ש מ"ה) ואם ניקב במקום הקצר שבארשו במקום שיצאת השתן לחוץ שהוא דבוק בין הירכים, יש להקל. ואם ניקב ג'ד אבר השתן בזכרים, כשר. דבזה ליכא טרפות

בבהמה דע"ת מ"ה ד'). כרם בהמה שהיה בה מים בחלל הגוף לאחר שפתחוה, צריכים בדיקת הריאה, וגם שאר האברים שבחלל שהיו המים מגיעים שם. ואם נמצא הכל שלם, יש להכשיר בהם וצורך שבת (פרי"ת ל"ט קס"א). בחמה המשתנה דם, ואח"כ נמצא דם בחלל הגוף, אין לאסור. ואף אם המים שבחלל הגוף היה בהם ג"כ חסרובות דם, יש להקל (דע"ת מ"ה ח').

נעצר חשטן בבהמה ושחטוה, כשר. ואפי' בדיקת הכיס אי"צ (שם אריה ס"ג). פרה המשתנה דם, צריך לבדוק השלחופית וגם הכליות. ובדיעבד אם לא בדק, לא הכיס ולא הכליות, יש להכשיר (פ"ג מ"ה דע"ת מ"ה ב').

עז שדקרוה בין הצלעות לבטן, ויצא פרש. ונראה שהיה ניקב חכרם ועבר עליה יותר מיביה, והיא חיה ויולדת. משום שהוא ספק דפולוגא, כי י"א דכרס הפנימי הינו דוקא למטה הרואה את הקרע, ולא במקום הצלעות למעלה ממנו. וכיון שחיתה י"ב חודש יש להתיר (בינת אדם אריה כ"ו). וכן הוא להלכה (ש"ר א' פ"ב). ודוקא ביוצא הפרש, או בעיני יביה. אבל בלא יצא, אי"צ יביה כלל, דהוי ספק על ספק לא על. ואח"ל שנכנס לתוך החלל, שם לא ניקבו המעים (פר"ט ב' קע"ב).

מים בחלל הגוף שנמצא בתרגולת שבטנה צבוח, כשרה (תשובת בי"ח קנ"ז). אבל בכחמח כה"ג אין להתיר אלא בהפ"מ (פרי"ח ג' א'). שמעתי מרופאים, שיש חשש סכנה להאוכלין מות,

שיש לחוש שיבוא ג"כ לירי חולי שקורין חסידוכט (שבוי"א ס"א).

כרם שניקב ע"י נגיחה בקרן, אפי' העור שלם והבשר לא נקרע כשיעור, צריך בדיקה באברים הפנימיים (בית יעקב י"ג). ואין חשש כלל בנגיחת קרן לאברים הפנימיים, הואיל והעור

שלם (ד"ק ס' מ"ב ב'). עכ"פ אין הבדיקה מעבך בו. וכל זה אם העור שלם, אבל אם אין העור שלם, וגודע שנעשה ע"י נגיחת קרן הבהמה, או הבדיקה באברים הפנימיים מעבכת (דע"ת מ"ח).

קרע שנמצא בבהמות מנגיחת חברתה, והוא מה שקורין דורכשלאק, אף שהנקב עגול ונראה כחסרון יותר מסלע, אין לאסור. כי באמת אין שום חסרון, אלא קרע,

לכן יש לשער ע"י שיפתח הקרע בכפל, ואז אם יראה שיש רוב או טפח טרפה (מק"מ מ"ח ט"ז).

(ל)

לחי מעשה בתרגולת א' שניקב לחי התחתון עד שיצא לשונו דרך הנקב, והכשירו ה"ב שאלו כ"ר (צ"צ החדש פסקים ל"ג). נ"טל לחי התחתון, אף שאינה יכולה להיות ע"י המראה והלעטה, אינה טרפה רק מספק. דש בע"ח שיכולה להיות אפי' בלא אכילה ושחיה, רק ע"י ר"ח בלבד וכדו'. ונפ"מ לדין ס"ס (כ"ר ל"ג). ומזה"ש פשוט הוא, דאם חיתה יביה יש להתיר (דע"ת ל"ג א'). וי"א וכשאינה יכולה להיות ע"י המראה והלעטה, זה ניגד על הסימנים שנקדו. ואע"פ שהיון שהם מצורין בבשר, אפי"ה אמרינן שהבשר שבו מצורים הסימנים, מה הוא ואין בו כח להחזיק הסימנים, וחשוב ע"י קור הסימנים (פרי תואר ל"ג).

חרטום העליון שנחתך בעוף, רוב עצם הלבן, ולא נשאר רק כל שהוא מהעצם וחי י"ב חודש, יש להחיד
(בית יצחק ס"א). נכרא חסר לחי, יש להחיד אף בלא הפ"מ. כיון
הבלא"ה יש מחירין אפי' בניטל (דע"ת ב'). ניטל השפה העליונה כשר בפשיטות. דאינו בכלל לחי
התחתון (שם).

לשון שנימק, אפי' גם העב שבלשון כשר. אי"כ נימק המלמלת שהיא ערלת הגרון, היינו שניטל עם העור
החוטה ע"פ הקנה המשפע בראשו ומכסה שם בעור כמו ערלה, כדי שלא יקדים קנה לחוטט,
וזה ערלת הגרון, או טרפה אף, ואוכלת כדרכה, אף השתה אינה כ"כ כראוי, והלחיים הם שלמים.

בחמה שעלתה נפוחה בגרונה, אפי' שאינה יכולה לחיות ע"י המראה והלעטה, כשרה (כנפי יונק).
תרנגולת שבלע חוט מצמר גפן, ונשאר ראש א' מן החוט חלוי מפה לתוך, ודרסה בגרלה על החוט,
ונחלש מפה חלשון עם העצמות, שהם א' מצד זה, וא' מצד זה, וכמעט בלא

ספה דם. והתרנגולת לא חלי ולא מרשה, ואוכלת כדרכה, אף השתה אינה כ"כ כראוי, והלחיים הם שלמים,
והיא בריאה כשאר תרנגולת, אין להכשיר, וטרפה ודאית אף שחיתה י"ב חודש לא מהני, דתלינן דהוי נס.
וכיון שבי' תריקא דנימוק הלשון עם הטלטלות טרפה, משמע דהוי ודאי טרפה, ולא ספק, ולא מהני שהייתה
(סוטרד ה' ס"ו).

וי"א דנימק או ניטל הלשון עם התחלולת, וחיתה י"ב חודש, או הטילה ביצים, יש להקל. וכן רואים
שיכולה לחיות ע"י המראה והלעטה, ואינה מתנוחנת והולכת, יש להקל בכל גזני (דע"ת ל"ג ב').

אוזוא שחיה לשונה מדלדלת ונעקרה ממקומה בפנים, ונמשכת לפנים למטה בגרון, ובלע תוך
הגוף ויוצאת ונכנסה, יש להסתיק, משום דאין ספק דבה"ב
יש בה משום עיקור סימנים (גזני חיים ט').

מחט תחובה בעומק הלשון, והיתה בשר הלשון מעופשת וסרוכה, עד שאינה ראויה לאכילה, יש
להכשיר מטעם דאין טרפות בלשון, ומחס זו מסחמא היחה טמונה חוץ
מאכל הבהמה ובאכילתה נחת בלשון, ולא הספיק לינקב החדש ולא התדבק (שלחן גבוה כ"ב).

(ב)

מח המח יש לו ב' קדומים. הקדום התחתון מקיף המח גם במקום נקבי החוטם. וקדום העליון הוא פתוח
שם (ש"ע הרב ל"א ס"ו). וגם נגד הפולין אין בו קדום התחתון, וקדום העליון אין שם. דאין שם
רק הקדום שבכל חוט השדרה, שהוא אחז עם קדום התחתון וזח (תמאית למשה). ולפי"ז במקומות הללו, אפי'
כשלא ינקב רק הקדום התחתון לבד, הוא טרפה. כיון דליתא שם קדום העליון להגן (מקיים ל"א א').

קדום העליון של מחט מחובר בעצם הגלגולת מבפנים, והוא חזק ועליו וקשה. והתחתון הוא שמח מונח
בתוכו, והוא דך ודק מאד, ונראה כמח עצמו (כנה"ג ל"א א' בשם רש"י).

עצם חיוצא מהגלגולת לתוך המח, יש להחיד ע"י בדיקה בקדום התחתון (ב"א ו'). משום דדרך גדולתו
בכך, לחוש שניקב (שם). ויש מספקים בזה, דכיון דהעצם דוחק בהמה,
הוא כמעט מן הנמצע שלא ינקוב, וצ"ע (מק"מ ל' י"ג).

עצם שנמצא בחלל הגוף, טרפה (עיקר הד"ס ד'). ואף שנטמן בשומן הדקין, אם נראה
מטע בחלל הגוף, טרפה, ואם לאו יש להכשיר (פטר יצחק ז'). ויש מחירין בעצם שנמצא

בחלל הגוף, אף שלא היה ניכר שהוא בא מהצלעות, כל שעכ"פ אין היכר ואמרתא
להיפוך. אבל אם נמצא כמו עצם של זרים, יש להסתיק, ולא גרע ממתח בגוף (פמ"ג ל"ט כ"ג). וכשיש חסידא

מדקין לעור ובשר, ואצל חסידא היה כיס בשר, ובתוכו מוגלא ועצם קטן, כעין עצם מצלעות. אין לומר, דהוי
סיס לאיסורא, שמה העצם פוסל, ושמה הלכה חסידא פוסלת בשאר אברים, ובטרת עם עברה חסידא בקליפה,

בראיה יש להקל (דע"ת ס"י מ"ב ב').
ולדינא חיא כך, דאם נמצא עצם שיש לו עוקץ מונח בחלל הגוף, וניכר שנשבר הצלע ונחסר ממנו, ונראה

שזה העצם בא משם. אם לא התחיל לנקוב שום דבר בחלל הגוף, ומונח למטה על בשר
הבטן, או שנסרך ונרוב בשומן ולא תחוב בתוכו כלל, ואין העוקץ בולט לחלל, יש להקל בהפ"מ ע"י בדיקה

האברים הפנימיים. אבל אם התחיל לנקוב איהו דבר, אפי' רק השומן, או שהעוקץ בולט מהחסידא לחלל, יש
לאסור גם בהפ"מ. ואם העצם רוב כלו עוקץ, גם בנמצא תחוב בשומן יש להקל ע"י בדיקה בפנים. ואם נסרך

ונדבק העצם למעיים אפי' יש בו עוקץ, אם המעי מונח סמוך ממש למקום שנשבר מן הצלע, יש להחיד בהפ"מ
(דע"ת מ"ב ד').

אוזוא שנמצא בתוך השומן סמוך למעיים כמין כפתור של שומן, וכשפתח הכפתור, נפל ממנו
עצם דק ועגול, והוא כמו קשקשת של דגים מעט גדול מקשקשת

של דג. אם דומין לקשקשת הגדולים מן הדגים הנקראין קאריסין, יש להטריף. ויש לחוש שבלעה קשקשה, ובא לכאן דרך החוש, ובאם לאו, יש להתיר. דחליטין שבא מעצם ביליג. ומפני שהוא עגול לא חיישינן שניקב א' מאבדו הפנימיים (טוטויד ב' צ"ד).

ובנמצא חתוכו בשומן הדופן ולא נכנס לפניו, יש להקל בכל גחני (דע"ת מ"ב ד'). עצם רחב ועגול כעין קערה, וצורתו כצורת חצי גלגולה של עוף, יש להטריף (דע"ת, שם). חיקף של שולמן הנמצא בחלול הגוף, ותוכו עצם עגול כצורת קערה, וגדול כחצי קליפת אגוז גדולה, ותוכו מקובץ נוצות קטנות השכיחים בעופות בסנים, ולא היה שם ליחה ורקבון, יש להכשירו (שם).

מקום גבוה שנמצא באוזנו, אחר שהסירו הנוצות, על עור השומן מבחוץ, והיה נגד המעיים ח' א'. ותחתיו אותה ח', ומצאו בתוכה עצם כר', יש להכשיר האוזנו. דכיון דלא נמצא העצם בתוך חלל הגוף, רק מבחוץ לחלל, אין לחוש כלל. די"ל דאחוזקי ריעותא לא מחזקינן, ואולי לא היה העצם תוך החלל. ואפי' היה בעצם עגול, אין לנו לחוש לשמא ניקב (יד יוסף כ"א).

עז שבא מן השדרה, והוא מבעבע דם מן הדרים. ונמצא בו נקב גדול, וספק אם נכנס הנקב לפנים מן החלל, וגם היה ספק אם היה ע"י דרוסה. או שנחתכו בו ברזל, ואומרים שיש תלות יותר לפי הענין שנעשה ע"י קוצ או ברזל. והבהמה נותנת הריבה חלב. והיה הפימ, הו"ל סיס, וכמו ספק על, שמא לא הגיע לחלל, ושמא לא ניקב בשום אבר בפנים (בינת אדם י"ז).

פרה שחיה לה מכה נגד החלל, ובועה גדולה בולטת מהעור, ואח"כ נפתחה המכה, ויצא דם ממנה, וא"א לידע אם הגיע הנקב לחלל, או שמא המכה היה בין עור לבשר.

וגם לא נודע אם הוא ע"י חולי, או ע"י גניחת קרן. ובעל הפרה עני ומחפזנס מחלבה, יש להכשיר החלב. ודבספק הגיע לחלל, דלא נודע אם הוחל מעשה הטורף, יש להקל (משיבת נפש כ"ח).

ולדניא, כל שיש ספק שמא הוא ע"י חולי, גם בהגיע הנקב לחלל, יש להתיר החלב בהפ"מ לצורך עני. כיון דבחיה א"א לבדוק, ומכ"ש בדאימא ספק אם הגיע לחלל, וא"א לבדוק, ויש להקל (דע"ת נ"א ג').

פרה באה מבחוץ והיה שותת דם ממקום קרע שבבטן כרוחב ב' אצבעות, ואיש בקי חפר הקרע ואמר שראה שאינו מביע לחלל. וילדה קטנה העירה, ששכיניו

עשה כן בסכין, יש להתיר הפרה. והילדה אינה נאמנת, והוי כספק על, שמא לא הגיע לחלל, ואף בודאי ע"י סכין, יש להתיר (טוטויד ב' קס"ב). ונראה דגם אם היה התורסר אומן עכורים, יש להקל (דע"ת נ"א ג').

תולעים הנמצאים בחלל הגוף סביב בני מעיים כר', אם אין שום נקב או ריעותא, אין לחוש. (נודע אמת ב' י"ד). אם נמצא תולעת חי בחלל הגוף, יש להקל. ואין זה

דומה למחט בחלל הגוף. ובפרט אם נשתהה העוף לאח"ש, שיש תלות שאח"כ נתהוה (טוטויד ב' ח').

תולעים הנמצאים בעופות על בני מעיים, שהם גדולים במשך רביע אמה בקרוב, ודקים כחוט השערה, ועל הבני מעיים לא ניכר שום ריעותא, אין

בוה שום חשש (שו"מ, א', ב', קצ"ג).

נקב ספק קוץ, ספק חולי, אם העור והבשר שבחוץ שלמים, יש להקל בהפ"מ (פמ"ג נ"א ב'). ויש להתיר בהפ"מ אפי' אם נאבד העור והבשר, וא"י אם היה ריעותא או לא (פמ"ג נ"א).

ניקב חעור כבהמה אצל הצלעות בסופן, והכשר היה דבוק למעי כגדו. ולאח"ש חתך הבשר מן המעי, והיה המעי שלם ויפה מכל צד, ולא נראה שום ריעותא,

והנקב היה ניכר בה זה יותר משנה. וספק אם הוא מחמת חולי או מחמת קוץ. כיון דחיתה הבהמה יב"ה, יש לסמוך להקל בהפ"מ, אפי' בניד שהמעי נסרכה להנקב (מים חיים).

נתחב קוץ בפנינו, ומיד נמצא. כגון ענף אילן זה, שנתחב בדופן הבהמה, וחוד ונשלף משם, אף בנמצא בלב נקב שאינו מושלש, יש להקל (דע"ת נ"א ס"ח).

שרויט, והיא עגולים הם עופות, דינם כקוץ או מחט. אף אם הם גדולים כמו קטניות, יש להקל (שו"ת שב יעקב כ"ה).

נמצא כפתור בחלל הגוף של עוף, ומצא בתוכו כמין נתר דק, אין להקל, שהוא רוקם ביצה מקולקלת. אלא חיישינן דלמא בא כך דרך החוש (ד"ק נ'), וי"א להקל בזה

ולתלות שנתהוה מכיצים קרושים, ונשתנו ע"י יוכש, אם לא שניכר בבירור שהוא ניד, או יש להקל (דע"ת נ"א ד').

נכנס קנה רחב דרך הדופן, גם בנשתהה יותר מבי ימים קודם חשיטה, יש להקל, ע"י בריקת אברים הפנימיים, ואם נמצא נקב רחב בפנים, ויש תלות שנעשה ע"י דבר רחב,

אין להחזיק ריעותא אף כשזה הדבר רחב יש לו חוד בראשו (דע"ת נ"א ד').

פרה חולבת שנקבוה בצלעותיה ע"י קנה מחמת חולי להוציא ממנו אור לרפואה, והנבד הנדע עד לחלל, וכנראה שהקנה הוא בשוה עם דופן הבשר מבפנים, ולא נכנס

הקנה בעומק חלל הגוף כלל, יש להחמיר ולאסור החלב והחמאה, ואם נשחטה הותרה לאכול הבשר (שר"ם ג' ק"י). נצות הנמצא בחלל הגוף, יש להחמיר (צמח צדק).

כל החומרות בבירכת מטלית, דחישיון שמא יתיר המטלית, הוא רק כשכר בדרך מקרה וארעי. אבל אם כר המטלית וחוסין על מנת שלא ליטל משם, ושלא לנתקן ממקומן, ה"ל ממש כעין

הקתא, ודינן כקתא, ואין לחוש. וזה דוקא בכריכת מטלית וחוסין, אבל אם מכסה מקום הפגימה בשעוה, אין להקל לכתחילה, דהוי לית ככריכת מטלית ע"מ ליטול, דאסור לכתחילה (ד"ק ג').

שוחט כיו"ט, והניח מטלית על הפגימה, אין להסיר המטלית לאחיש בירט, כדי להציל הסכין מחלודה, אלא אם אין בעיד סכין אחרת (ד"ק ו').

מטלית לא בעינו שיהיה עב, שלא יוכל לעבור עליו, אלא אף אם קשר חוץ א' להכיר שיהיה לעינו שיוכור ע"י המטלית להזהיר, סגי (תב"ש ו' ה').

מים בראש גלגולת שנמצא עם מעט מים לאחר שהוציא המה, אם המה שלם בכל צדדיו, כשר (ט"ו, ל"א). וי"א, דאם נמצא מים בין הקרום להגלגולת, אע"פ שהמה שלם, סרפה (ש"ך, ל"א). הש"ך אינו

חולק על ה"ט"ו, ומה שמסד"ף בנמצא מים בין הקרום לגלגולת, הוא רק בחסר מהמה קצת. ולענין דינא, בין לט"ו ובין לש"ך הוא כך. מים גרידא בלא שלחופית, אם לא נחסר מהמה, כשר אף בנמצא

בתוך הקרום, וכ"ש על הקרום, דהיינו בין קרום לגלגולת. ובנחסר, בנמצא תוך הקרום, כשר היכא דחמח מקין. אבל בנמצא על הקרום, סרפה אף שהמה מקין החסרון. דמ"מ המים ודאי באו ממעט המה שנחסר, ואיכ

כבר נתגלה לקרום. אבל בשלחופית, בין תוך הקרום, בין על הקרום, סרפה, אפי' אם המה שלם, לבר"ש י"א. ובמקום הפי"מ, או לכבוד שבת יש לסמוך על המקלין בזה (כנה"ג ל"א כ"א. דעת' ל"א י'). וי"א דגם

בשלחופית יש להקל בה"מ (ד"ק ל"א ד'). ואף הלב"ש לא מטריך בשלחופית, רק בנמצא סמוך לקרום עליו או תחתיו, אבל בנמצא באמצע המה ומוקף ממה, ודאי גם בשלחופית כשר (מנה"י כ' ה').

ומה שבי' הלב"ש, דאם חסר מהמה, אף אם המה מקין החסרון, אם נמצא המים בין קרום לגלגולת, אין להקל. משום דאמרין דהמים בודאי באו מהמעט מה שנחסר. לשיטת הרדב"ז דמים זכים וצוללים אינם באים

ממיחוי הדם, נהי דאין להקל אם חסר מהמה ונמצא בו מים אפילו זככים, מ"מ ע"כ אם נמצא המים זכים בין קרום לגלגולת, או בין קרום לקרום, והמה מקין החסרון, יש להקל. ואין המים זכים מעידים על החסרון

שהוא ע"י המים. וכן בספק אם חסר מהמה או לאו, אם המים זכים וצוללים, יש להקל. כיון דאינם מעידים על מיחוי הדם, אין להחמיר כלל, ואף במים עכורים צ"ע אם יש להסד"ף בזה, שמהד"ק משמע להקל גם בכה"ג

(דעת' ל"א ו'). מים בראש בעוף, י"א דאין להחמיר אף ע"י בדיקת הראש והמה. כי רק בבהמה מחזירין כה"ג (ב"ל ל"א ד'), ואם נמצא ריעותא בעוף שמונעת בראשה, מה שנקרא שווינדיל, אין לה

שום חקנה (טור"ד ב' ה') וי"א דגם בעוף בקיאין בבדיקה (דעת' ל"א י'). לפעמים נמצא סעם מים בראש, ונקרא גליד וואסער. והוא תמצית אבר המה, והמים נמשכים

ועבים מעט ואין בו ריעותא כלל (ש"ך, ל"א י'). ואם נמצא מעט מזער מים ממש, איזה סיפות בערך חצי לוו. שנראה שכיוצא בזה בחוס השדרה, לא היה נכסף ונופל, ויש גם ספק שמא היה

המה מקין, יש להקל (דעת' ל"א ד'). ספק אם חמח מקין חמים או לאו, יש להקל משום ס"ס. דמים במח הוא פלוגתא ודבוחתא (מחזיק

בב"ב ה') ואין להקל רק בנמצא מים זכים וצוללים או דם צלול או כמה זגנים מעורבים, דאין לחוש למיחוי המה. אבל במים עבים ועכורים, או מעורבים במיחוי עב ורקבון, ניכר

שהוא ממה (דעת' ל"א ה'). וכל זה הוא כשנמצא חסרון גם במח במקום המסופק אם היה המה מקין, אבל אם לא נחסר מהמה כלל, יש להקל משום ס"ס (ד"ק ל"א ג', מק"מ ו'). ואם אותן שפתחו הגלגולת אמרו שראו

שנשפך ממנו מים, ואינו יודע מאיזה מקום, יש להחמיר משום ס"ס. שמא היה המים בגלגולת חוץ לקרום, דמותר כשהמה שלם, ואת"ל מהמה יצאו, שמא לא היה מגולה לקרום (שם).

מלחו בשר מכמה כבשים ביחד, ואח"כ נמצא מים בראש כבש א', וספק מה מקין או לא. בנוגע הספק אחר מליחה, יש להקל גם בהפסד קצת בקליפה. ואם לא

קלפו ובשלו כך, כשר אם לא נודע מקום הקליפה. וגם בנוגע הספק קודם שנערב ברוב, יש להקל. ואם נמלח עם בשר שאינו מינו, יש להקל בה"מ וסערים. וגם הבשר שאינו מינו מותר ע"י קליפה. ואם יבשלו כך, יש

להקל. ואם נמלה עם בשר, מינו ושאינו מינו יחד, יש להחיר מינו במינו גם בלא הפימ. והמקיל להחיר גם שאינם בהימ בלבד יש לו מה לסמוך (דעית ל"א ח').

בריקת הראש אם יש בו מים, יש אומרים שלא לפתוח הראש בחודש תמוז מן הדקות, משום דשכיח בהם מים, וא"א ליוהר בפתיחתן אם יהיו מכוסים אם לאו. לכך סומכים ארובא (בה"י), וי"א להיפך, דהרוצה להחמיר, יבדוק בחודש תמוז, אבל בשאר ימות השנה, אין צריך לחוש כל זמן שלא פתח הראש. אמנם כשפתח הראש אסור לו להעלים עין מלראות, אם אין בו מים (תבויש ל"א). וכל שמים להחמיר על עצמו לכתחילה לפתוח הראש בחודש תמוז ולבדוק; אך בדעבד כשלא בדק, אין חשש (ש"ע הרב ל"א ה').

כבש המנענעת בראשה, אין להחיר אם לא בדק. דכיון שהיה בת דיעותא, יצתה זו הבהמה מן הרוב (פ"מ ל"א ג' וה'). ובדעבד כשלא בדק בהימ יש להקל (הגרעיא; שלחן

גבוה י"ז).

יש מיני עופות, שאינם יכולים לעמוד דרגליהם, וכשעומד מסבב בראשו ונופל, יש לאסור, דחשישין למים בראש (בית אברהם ל"ב ט"ז).

לפעמים מחזיק העוף ראשו לאחוריו בעיקום, והולך ואוכל כן, ואין מחזירו כלל. בדקתי כמה פעמים, ולא נמצא מים בראש והכשרתי. ואף שנכון לבדוק

לכתחילה, מ"מ אם נאבד בלא בדיקה, יש להחיר (דעית ל"א י"ח).

נמצא מים בראש ולא נבדק, אם היה באופן האיסור, יש להחיר, משום דהוי סיס (עיקרי הד"ט).

חלב מבהמה המנענעת בראשה, יש לאסור (שכ"י ג' גיח). ליתחז' היוצא מן הקרן, לכתחילה

צריך לבדוק, אבל בדעבד בלא בדק, יש להקל (דעית ל"א ט"ז).

תולע שנמצא בחומם הבהמה, אם הוא בפיו לצד חוץ, צריך לבדוק הקרומים. ואם בצד פנים, איצ

לבדוק (דעית ל"א כ"ו).

מיעוט המצוי, עיין טרמות ד"ה ומיעוט המצוי.

צריך השויב להסתכל בבהמה שזמנין לו לשחוט, אם היא מסוכנת או לאו. כדי לידע לתת דעתו מסוכנת על הדינים ששייך למסוכנת. ואם לא נודע שהיא מסוכנת, אפי"ש שאמר אחיכ שראה כל הסימנים הצריכים לפירכוס, אינו נאמן (כנה"ג ד', פ"ג י"ז ב').

עוף שנשבר הגוף או הרגל במקום שהיא כשרה, צריך פירכוס. ובדעבד כשלא בדק, יש להקל (דעית י"ז ח').

עוף נפוח והעור רחוק מהבשר, העוף בודאי חולה, וצריך פירכוס (חמו"ד מליחה ל"ז). ואם מעמידן אותה ועומדת, יש להקל בלא פירכוס (דעית י"ז ט"ז). מעי העוף

שיוצא לחוץ ולא החזירו, גם להמקילין יש לחוש למסוכנת, וצריכה פירכוס (שם ט"ז). ומסוכנת היא לאו דוקא ע"י חולאת, אלא אף כשאינה יכולה לעמוד מחמת שאכלת מאכל תגורם לה. כגון שאכלת מלח,

ה"ז כמו ע"י חולי (ד"ק י"ז א').

בחמה שלא חיתה שוכבת, רק עומדת על רגליה. אם היא חולה כ"כ עד שאינה יכולה לזוז ממקומה, ה"ז מסוכנת, וצריכה פירכוס כדינא (מנה"ט ח').

לא עמדה מעצמה רק העמידה אחרים, והלכה אחיכ הילוך יפה ד' אמות, יש להקל כדברי הש"ך רק בהימ (דעית י"ז ב'). מסוכנת אין לברך על שחיתתה, דאין להכניס עצמו בספק

ברכה לבטלה, אך ישחוט בהמה אחרת עמה (פ"ג י"ז ב').

שו"ב אמר שלא ראה פירכוס בעוף, והאשה אמרת ששפטה וחשיב. האשה נאמנת, דלא הוי הכחשה, ולא ראינו של השוחט, אינו ראיא (שוי"מ ה' כ"א). ב"עוף, כיון דלא

אתפשר לן בהדיא כמה שנקראת מסוכן להצריך פירכוס, ע"כ יש להחמיר בעוף, יותר מבהמה. דדוקא בבהמה הוי העמדה סימן שאינה מסוכנת משום דבדידה היא. משא"כ חוץ הקל, אף כשעמד לא הוי סימן שאינו מסוכן. וגם י"ל דעוף, משום דחיותה מועט, הוא בקל מסוכנת למות יותר מבהמה. ע"כ כל שראוין שהיא חולה ואינו הולך כשאר עופות, אף שעמדה מעצמה לא מהני, וצריך פירכוס (שמי"ח י"ז).

וי"א להסברה היא איפכא, דאדרבא, דכיון דבעוף מהני פירכוס קל, משום דחיותה מועטת גם פירכוס קל, מורה שיש בה עדיין חיות, כמו כן י"ל ק"ו, דאם בבהמה שחיותה רב, מהני עמדה מכ"ש עוף, אם יש בה כח דיכולה לעמוד מעצמה, דהוי בחזקת בריא, ומבואר בספר כלבו דמהני העמדה גם בעוף כ"ו (דעית י"ז י"ג).

וכשרדאין בעוף שאר שינויים, כגון מיאוס באוכל, או הקאה, ושאר תנועות שרגיל להיות ע"י חולשה, ביכ צריכים פירכוס. דכל זה הוא בכלל מסוכנת (ד"ק י"ז ה'). לנהוג בחסידות שלא לאכול ממסוכנות, מותר לכל אחד מירשאל. אפי"ש שאינו נוגע בשאר פרישות.

מסמכום, עיין גיטול ד"ה הא דאמרינן דמסמכום כו'.

מנחג כל מקום שהפוסקים דגלין להחמיר אפי' שלא כהלכה, אני אומר כך הנתינו חכמי המקום, ואסור לעבור על דבריהם, עד שנדע סעו ממם בהוראה (פרי"ח רשי ל"ט).

כשיש מנהג בעיר, ע"פ חכם העיר להחמיר או להקל, ואח"כ מה החכם ההוא, ובא חכם אחר ואומר לנהוג להיפך, יכול לסמוך על החכם השני הן להקל, והן להחמיר (שי"ח חו"מ סי' כ"ה כ').

מנחג לא מיקרי אלא אם בכחנת מכיון קבלו עליהם כן, ודעתם לנהוג כן לעולם. אבל כשנהגו כן רק במקרה או לסיבה מה, כי באופן זה לא נקרא מנהג (מהרש"ם סי').

מפרקת חתך הסימנים עם חמפרקת ביונים, ולא הזמין הסימנים, יש להסדיר אף בדיעבד מדינא. דהויל ספק מה נחשט מחילה (שמי"ח כ"א ח'), ובשעת הדחק והפי"מ, יש להקל בדיעבד (נחשט בכסף כ"א).

היה שוחט וחתך כל המפרקת במדינותיו נוהגין להסדיר בכל זה (שמי"ח כ"ד). וחומרא יתירא הוא, ולא נתגבין ה"ב (כנה"ג י"ז). והעיקר כדעת הש"ך דיש להתיר אף בבהמה בהפי"מ, ובעוף יש להקל אף כלא הפי"מ, ומי"מ

בל היתירים הג"ל הוא רק אם חסס הסימנים בשעת שחיטה באופן שהוא יודע ששחט הסימנים קודם המפרקת. דאל"כ איכא חשש שהיה (דע"ח כ"ד ד'). והרגיל בכך, יש להעבירו, דרואי לכתחילה אסור, משום שמבליע

דם באברים (שור"ח משה).

מפרקת עקום, עיין חשט ד"ה עוף הבא לפנינו במפרקת עקום.

שחט בתורבץ החשט או למטה מתחילת בנמי"ע, שחיטתו פסולה (מחבר ב' ב'). יש אומרים מקום השחיטה דלא הוי פסול רק מדר', דמ"ה כל החשט מקום שחיטה, וחכמים נתנו בו שיעור (דע"ח סי' ב').

יש להקל אף לכתחילה לחזור חסימנים לצדדין ולשחטם (פרי"ח כ' ח'). ועיקר לדינא בדעת המחבר,

לכתחילה יש לשחוט בפנים הצואר באמצע (שמי"ח כ'). והיכא דאיא לשחוט באמצע הצואר, כגון שהמחזיק הבע"ח עקם קצת הראש לצדדין, ומפני זה באו הסימנים מן הצד, או שיש איזה גדר יבש בתחתית הגרון, והתכרח לשחוט מן הצד, או אף לכתחילה יש לסמוך על הפרי"ח הג"ל (מנה"י עשרון י"א).

חתחיל לשחוט במקום א', וי"ז תנועות ופירכוס הבע"ח, נדחה ידו קצת ממקום זה למקום אחר למעלה או למטה, אם עדיין לא חתך באם העור בעוף, או מקצת העור בבמה,

שבאופן זה אפשר הוא שלא יגביה סכינו כלל, רק שנחתך הסכין ממקום למקום, ע"י סחיפה ובגירה על העור ממס, כלי שום הגבהה אף ב"ש. וגם שלא שהה ביד שהיה-בלי עסק בגירה, ושחט במקום ה"ב כהוגן, שחיטה כשרה אפי' בעוף, אבל אם יד קצת בתחתיתו לעומק העור עד סמוך לסימנים, דבזה א"א שידחק הסכין ע"י

גרידה לחתך, אם לא שיגביה קצת להסכין לעלות משם. בזה ג"ל, דאף אם אמר השוחט ברי לי שלא שהיתי כלל, יש להסדיר, ודואי שהה ב"ש (מנה"י י"ג).

שחט עוף, ולאחר השחיטה נמצא בעור הצואר, עוד חתך אחר, אצל החתך ביה"ש, ולא ידע מתי עשה אם לפני השחיטה או לאחר גמר השחיטה, יש לאסור בזה (ד"ק בי"א ג' מהרש"ק).

אם לפי אומנות השוחט, יש אומדנא שנעשה ההגבהה אחר גמר שחיטה, שפ"י נדגוד הבע"ח דלאחר עשה אח"כ חתך למעלה בעור, אף שלא ראה השור"ב בעיניו שנעשה זה החתך, או מי"מ, כיון שעד זה ראה שלא נעשה שם שום חיתוך כל דהו חוץ למקום השחיטה, מהני בזה האומדנא. ואין שום חשש בזה (ד"ק ב"ג ה').

מי שמעקם החתך בשעת שחיטה, כדי שיכול לראות הסימנים בטוב, ולקיים בזה מצות שחיטה מפורעת, זה איסור גמור הוא. משום שיכול לבוא ע"י זה לידי

שהיה גמורה. ועוד, שעושה הסכל לעיקר, ושחיטה מפורעת לא בעינן כלל מי"ג ח' (ח').

מראות בריאה של עוף, פוסלין כמו בבהמה. רק שאי"ל לבדוק אחריהם בעוף (שמי"ח כ"א ח').

מראות חריאה, ל"ח י"ט מיהו שכתי בעופות צדידת דם, ונראה אדום או שחור, והוא בא מבית השחיטה, ואין לו צריך בדיקה (לבו"ש בהגה סי').

מראית הריאה יש להרגיש' ביד הבורק אם הוא מומחה. כי הוא משתנה משאר מקום הריאה, לחום או לקור, או חלקה כמו ריד או מנובה, ואו מוציא הריאה לראות (ש"מ סוף ל"ח). ויש ד' סימנים להרגיש' חמראות בפנים. א) שמקום המראה קר. ב) שאינו חלק בשאר ריאה, רק מסתבך באצבע. ג) קשה קצת משאר הריאה

ד) שהוא נפוח יותר משאר הריאה (מטה יוסף ב' ל"ז). ואין לסמוך ע"ז רק צריך להוציאה, ולהסתכל בה מבל צד. אך אם נאבדה הריאה בשונג קודם שהספיק לבדוק בחוץ אחר מראות, יש להקל. דהוי בעין ס"ס, ספק שמא לא היה בה מראה כלל. ושמא כשרה (רא"פ ל"ח סי').

אודם בריאה של עוף, ויש בה ביצים קרושים כנגד המראה האדומה, סרשה, כמו במכה בדופן כנגדה. כי גם ביצים קרושים גורמין קלקול להריאה, כמו מכה (ד"ק ל"ח י"א).

מרה מרה שנמצא הכיס ריק מבלי שום מים המרים, כשר (אוהל מועד). וצריך לנפות הכיס, לראות אם אין בה נקב (פריה). וכשראה שהכיס שלימה, סגי בדיעבד אפי' כשלא נמחה (יד אמרים) ואם יש לתלות, דאפי' אם נמצא שם נקב אינו מחיים רק שנעשה ע"י משמוש היד, אפי' לכהחילה אין צריך נפיה (ח"א י"ז כ"ט).

מרה נפוחה הרבת, ועי' מתים הרבה בהמות, יש לאסור. דאין אנו בקיאין בבשר שהרופא גוררו, וכיון שהכיס נפוחה, הוי כניקב וטרפה (בינת אדם אריה כ"ג). ואין להתמיר בזה אפי' רואין שיש בו חשש מיסמוס, אבל אם אינו נפוח במשמוש היד, כשר. ואם יש דבר בבהמות, יש לאסור (דעית מ"ב י').

מרה נפוחה וגדולה, ומלאה ליחה. ונשתנה מראיתה, היא מין חולאת. וכשנתמלאה הרבה, נפקע הכיס של המרה, ומחה, ע"כ יש להטריף (שורם ב' ק"ט).

מרה חבולת מכין הצלעות לחץ בין עור לבשר, ונמצא המרה שלימה. ונפוחה המרה ולא נמצא בה נקב כלל, יש להכשיר (צ"צ ס"ו). הכל תלוי אם העור מלמעלה הוא שלם, הוא כשר. ואם ניקב טרפה (פריה מ"ב ג'). ובהפנים יש להחיר (מק"מ מ"ב ד'). וכשנתחכה המרה ע"י הפשטת הבהמה וא"ל לבדוקה, בה"מ יש להקל (דעית מ"ב ג').

מרה של אווזא שנתייבש הכיס הליחה שבתוכה, עד שנפרכת בצפורן, יש להטריף (שלתן גבוה מ"ב א'). דכל אבר שנקיבתו פוסל, היה אם נתמסמס פוסל, והכא אין לך נתמסמס גדול מזה (שם). ויש מחלקין בזה, דאם טועמין בכבד טעם מר, יש להכשיר (תורה ובה, מערכת סי' ע'). ויש משיגין ואומרים, דהשיג מטעם נקיבת כיס המרה אוסר, ובה ודאי לא מהני טעימת הכבד, וכמיש הפרימ בשם הבה"ג, ומעולם לא נחלק אדם בזה. ולא נחלקו האחרונים, אלא בחסרה המרה אי מהני טעימת הכבד, אבל לא בניקבה (דרי"ט מ"ב יד'). ויר"ל שהשיג מטעם נתמסמס, שנחשב כחסרה (ני"ל).

מרה שעורה עב, ובתוכה ליחה לבנה, ואינה מר, טרפה (פ"מ מ"ב ב'). ומהני בזה טעימת הכבד (מק"מ). כבד עוף שלא נמצא בה מרה, וטעמו בכבד ולא

נמצא בו טעם מר, אבל טעמו בקרקבן, והיה מר, יש להכשיר מטעם ס"ס (בני חייא) מחזיק ברכה (י"ט). **מאצ'צין בכבד**, ואם טעם טעם מר כשר, כשאינו טעם ע"י ליחה (בינת אדם אריה כ"ה). דעית מ"ב ה'.

כבד שנאבד קודם המעימות, אין למחות ביד מי שרצה להקל בענין זה. כיון שיש לו עמודים גדולים להשען עליהם (דברי מנחם סי' נ"ה, מובא בדרי"ט סי' מ"ב).

במעיימת חכבד יכולין לסמוך על מעיימות נשים (מחזיק ברכה י').

מרה שנמצא בתורים ובני יונה (מיני עופות שאין להם מרה) וניקבה, יש להכשיר (חסארת למשה מ"ב).

(ג)

ניטול כל אבר שאין הסרפות מחמת עצמו, לא אמרינן ביה יתיר כניטול, דתרי רואין לא אמרינן (ש"ת משאת בנימין סי' א') וי"א דאף בבה"ג אמרינן יתיר כניטול (פ"מ מ"א ד').

הא דאמרינן בכל מקום דמסמסום הבשר ונימסום, לא הוי אלא כשהטרפות הוא מצד עצמו. אבל היכא דאיה מצד עצמו, לא אמרינן כן (טו"ר ב' י').

עובדא שאירע שגולד שני אפרוחים תאומים, שהיו דבוקים מן הצד, והיה ממש ב' תרנגולים, ב' ראשים, ב' צוארים, וד' רגלים, וכל א' אכל בפיו.

אם יש לאסרם מטעם יחיד כניטול, הדבר תלוי בראות עיני המורה. שאם רואים שהם ב' בריות בפ"ע, רק שדבוקו וליז, י"ל ולא שידך בזה דין יתיר כניטול. דזה נאמר רק בבריה א', יתרת אבר, ולא בב' בריות שנתחברו. והמובחן בזה לראות, אם הם ב' בריות הוא כן, שישחטו מקודם א' מהם, ואם השני ישאב י"א או יוכל לשחוט גם השני, ושניהם כשרים. ועוד יש לראות אם הם דבוקים במקום שאם נפרד שם החיבור לא היה נטרף, יש להכשיר שניהם (ש"ת דברי מרדכי ק"ו, דרי"ט ג' ט"ו).

ניטול בידים אסור. לכן אסור לקצבים לשחוט בעצמם לצורך נכרי, ולנצל בידים. כי עוברים אדאורייתא ואדברנן. ומה"ס צריך להזהיר לשו"ב בעת ששוחטין עבור נכרי, שיהיה הסכין יפה כמו

לאכילת ישראל (ב"ח אריה סי' תקמ"א, מנח"י כ"ח ק"כ).

נפיתת הריאה, ע"י ריאה.

נשחטה הותרה לא אמרינן נשחטה הותרה, רק במקום שיכולים לתלות שנעשה אתר השחיטה. אבל במקום שאין יכולין לתלות לאחר שחיטה, אם לא בדקוהו, הוי כספק טרפה (רמ"א ג' א').

עכ"פ אם הבעיה שנמצא בו היריעות היה סמי מבין י"ב חודש, או שטענה והטילה ביצים, יש לסמוך להקל בשעת זחוק בצירוף עוד איזה סניף (גדריה כללים סוף הל' שחיטה, ובסוף ל"ט, מק"מ ג').

נשחטת חותרת לא אמרנו, בגלל הרעויות מחיים. זה דוקא אם נולד הרעויות בזה האבר שהוא נסרף, אבל אם נולד הרעויות באבר אחר, לא מחזקין איסורא מאבר לאבר. ובאותה האבר שלא נולד בה הרעויות מחיים, אמרנו שהוא בחזקת כשרות. כגון הגף סמוך לגוף. והחשש הוא משום נקיבת הריאה, אמרנו דלא מחזקין הריאה נקובה בשביל הרעויות שבגף. ולכן מחזקין בספק גשבר מחיים וכדו' (פוסק"ד ב' ריח).

(ס)

סירכא היסמן להכיר בחיי הבהמה אם יש לה סירכא בריאה, לראות ולעין בעיני הבהמה, אם יש לה כמו מראית בועה בעיניה, אותה הבהמה בודא סרוכה היא, ואם העין של הבהמה צלול וברור, הבהמה טהורה. מפני שכל חולי הגוף, הם ניכרים במראות עין (יד דוד ו').

סירכא כסדרן שעברה ע"י קליפה הנוגז בזה"ז, ובצבצת תחתיה, יש להקל (לבריש ל"ט קמ"ו). **סירכא דבוקה** שנמצאת בחתיכת ריאה תלושה שנחלשה מהריאה בשונג ע"י משמוש ידה דטבתא. ולאחר מיעוץ ומשמוש עברה הסירכא, וידוע בודא שאותו הקרע נעשה לאחר שחיטה. אף שכל

סירכא העוברת ע"י מיעוץ-מש צריכין לנפוח, והכא א"א לבדוק דודאי יבצבץ, לכן יש להחיר במקום הפ"מ (בבבצ שאל ס"י ס"ט).

לדוללים חנמצאים בריאה כעין סירכות. אם אינם סרוכים למקום אחר, כשר, ונקראים לדוללי הריאה. אבל אם הם סרוכים למקום אחר, הוי סירכא (לבריש ל"ט קמ"ו). וי"א שדלול

כשר, אף כשהיא דבוקה למקום אחר (ורדת יקותיאל ל"ט ד').

אם קלף להדלדלים כדרך הסירכות, אף שהוא בחזק יד קצת, יש להכשיר בה"מ אפי' כשיצאין מריעותא גדולה, ולומר דאפי' ריעותא כ"ד לא הוי (מנח"י ק"א י"ד). ה"ס"ט של הדלדלים הוא, שהן קצת אדומים ביותר (מנח"י ל"א). ואף אם הדלדלים עולים בנפוחות, כשר, דהכי רביתיהו. אף זה דוקא אם הם בחזק ממש (ד"ק ל"ט ס"ד). ואם קלף הדלדלים בכח וצבצב, יש להכשיר. ואף אם יצא ודעת דם יש להכשיר בה"מ וצורך גדול אף בספק בכח, כי הוא שכוח טובא, וכמה פעמים כשקולטין הדלדל גם בקלות הוא מבצבץ או יוצא אדום (ד"ק שם). לא שידר דין לדלדלים, אלא כשעומד בחזק השיפולי ממש. מיהו דרכו להתפשט גם להגדלים קצת (שם). **סירכא תלויה**, אפי' אם היא דבוקה היטב בריאה, ואינו עוברת ע"י מיעוץ-מש, אין לאסור (לבריש ל"ט צ"ו). **סירכא תלויה** שיוצאת מבעד דם, יש להחמיר (מנח"י ל"א ב'). ונראה דבמזמחה

וידוע ומכיר שאינו סירכא, יש להקל (מנח"י ט' כ"ט).

לדוללים חנמצאים בשיפולי הריאה, אם הם כמראה לדוללים הניכרים לבקאים, אף שהם נסרכו למקום אחר, הוי ג"כ לדוללים. וגי'מ לדינא, שאפי' אם אחד שנקלף הדלדל יצא מהריאה כמה

טיפות דם יש להכשיר. כיוון שדרך הוא למצוא בדלדולים טיפות דמים (צמח צדק).

סירכא בכסדרן שעולה בנפיחה יש להסריף (שמי"ח ל"ט ט'). ויש מכשירין (לבריש ל"ט ק"א דע"ת ל"ט). **שפיגעלעך** הנמצאים על הריאה, דהיינו כעין אבעבועות מלאות זיו ומפיקים נוגה, יש להכשיר בזה דוח בא ע"י הפסחת ליחה, וקרום הריאה שחתייה הוא שלם ויפה (עצי לבונה ל"ה).

ואם רואה שהשפיגעלעך מתנפחים עם נפחת הריאה, טרפה. אף אם יש לחלות בחזק הנפיחה, צ"ע (מנחת יוסף ל"ט ט'). ואם יש לחלות שהגביוהי הבלעוליך הללו מחמת חזק הנפיחה, עם קרומי הריאה, יש להקל (פוסק"ד ב' פ"ח).

סירכא דבוקה ג"כ מחני מיעוץ, ומכשירין במדינותינו כל שנפחד בנחת (שמי"ח ל"ט ל"ו). וי"א שאין שום היתר למעץ בדבוק בלי סירכא (לבריש ל"ט קמ"א).

ולמנתנינו שמחירין בקליפה, כל סירכא, נראה דגם הלבויש מורה דמהני הפרדה בנחת בדיבוק (מנח"י י"ב). נחננו שלא למעץ ולהסיר בנקל רק באמצע הסירכא. והדלדולים שנשארו מושכין בחזק, ואם אירע שבצבצת תחת הדלדולים, הורה הג' הק' רבן של ישראל במדריטשיב וצ"ל להחיר

ולחלות הבצבץ במשמוש יד הטבה. וכי שכן הוא דעת רבינו הק' מרדכי דוב בער ממעזריש ולח"ה (ש"ע הרב תשובה י"ב). וכן נוהגין אף בומנינו שמסירין הסירכא ע"י קליקת, אם בצבץ להלאה משטח עובי הסירכא, יש לחלות שמחמת חזק הקליפה נעשה זאת (דעת הובח ב' י'). היכא שיש בלא"ה צד קולא בזה, כגון שלא היה שלכ"ס ממש, כגון סירכא לזופן במיצר החזה באופן דכשר מדין השי"ס. וכן סירכא לשומן, אבל בסירכא שלא כסדרן במש, אין להקל בזה (דע"ת ל"ט ס"ח).

בדק פעם א' בפושרוין, ולא בצבצת. ואח"כ אירע שבדקו ס"ב ובצבצת, יש להקל, כי מתחילה הוחזקה בודא שאין שם נקב ויצאה בהיתר, וחליטין שאח"כ נעשה הנקב (פוסק"ד ב' מ"ח).

וכן בהיפוך, שמתחילה בצבץ ואח"כ לא בצבץ, יש להכשיר (וכדו' לאברהם, קונטרס ג"א). ודוקא במסופק אם בצבץ בתחילה (דע"ת, ס"ק, ס"ו).

עובדא בסירכא כחוד הריאה במקום כלות בשר האונה דשביח שנשאר רק קרומי הריאה, ואין הרחם נכנס בתוכו, ויצאה משם סירכא לשומן, ונקלף בקל. וטעם בדיקת פושרין או דוק, נפתח עור הריאה מבה סמוך להחוד עיי' המשמש וחוק הנפית, והיה ספק אם היה הפסק בשיעור ב' שעדות בין הנקב ובין מקום הסירכא. והיה ברור להשריב שנפתח עמה, והיה שלם מקורה, אבל לא היה אפשר לנפוח מקום הסירכא עיי' בדיקת עורות הריאה זה בזה בלא בשר בינתיים והיה הפנים והכשיר (דעית ט' ל"ו כ"ה).

סירכא שקלמח א' מחקרומין עיי' מיעור ומשמוש, יש מסדיפין (לבושין ד"ק בתרילר נ"ג), וייל דמי שרצה להקל בסירכא היוצאת מגלגל, אין מזהיחין אותו (ערוגת הבושם תשי"ו, ד' טוטר"ה, צ"א).

סירכא שקלפוח, ובצבץ סמוך לשם. וטעם אם הוא תחת הסירכא או לאו. יש לחלק בענין הסירכות, דאם לא היה שלם כסודן ממש יש להקל (דעית ל"ט ס"ד). סירכא שעברה עיי' קליפה, וסמכו עצמם להקל בזה מחלוקת מעשה דרייניס. אם נמצא תחת א' מהחלולים שקולף להלן משטח עיקר הסירכא, אין לדנון לתרילר, ואין להחמיר (שאלת שלום ב' עיי' אף בקילוף דדן יש להקל בהם כנאכדה בלא בדיקה בפושרין אח"ב (מק"ם ל"ט כ"ב)).

יצא דם לאחר המ"ומש של הסירכא, אע"פ שלא בצבץ בבדיקת פושרין סרסה גמורה היא אמילו בהמים (בית אפרים י"ט).

חמנהג של קילוף סירכא בצפורן, נחמד שלא ברצון חכמים. אע"פ כיון שמנהג הזה נתפשט בדורות שלפנינו בין הבודקים, ולא מצאו אנשי חיל את ידיהם לבטל זה

המנהג, ואמרו הנה להם כו'. עיי' מקילין בזה וסומכין על הקילוף. והרב הג' מו"ד הר"ר סענעדור ז"ל מסתאנני, אפר שיש להמנהג סמך מדין קרום דרייניס (פרי"ת ל"ט כ"ו; לבושי בתשי טוף ל"ט). הנה להם לישראל, אם אינם נביאים בני נביאים הם. ומסתמא קבלו חכמי האחרונים, שגם סירכא כזו אינה מחמת נקב, וסירכא גמורה לא היתה מתקלפת בנחת (דברי חיים חלק ב' סי' כ"ג).

האומנות של הקליפה חייב אף כן, מקודם ימשש בה בנחת עד שתהיה בעור דק. ומחמת זה תהיה נמחת ותפסיק באמצעה לשנים. ואח"כ יקלף הנשאר בנחת, מכאן ומכאן, ואח"כ יפשוט

העור הזה כקורי עכביש, ויתחיל לקלף מקום הפתיחה בנחת ובמחון, עד שייסיר בזה כל משך עצירת הסירכא שביב בעגולה. ולפעמים צריך לקלף אף במקום שהיא דבוקה ממש על הריאה כעין קרום בלי חלל. ותמיד יתחכם להניח זה ולהתחיל מקום אחר, שמשם נוחה להתקלף בנחת יותר (מנהג' ל"ג). לפעמים נוהגין השוחטים לחלוק הסירכא לארכה לב, ועיי' היא מתקלפת בנקל יותר (תגהות מהרש"ל).

והנהגות כיוצא, אינם אוכלים בשר מכהמת שנמצא בה סירכא ונכשרה. במבואר בשליה הקי וז"ל: ואחם בני. הנני מצוה שלא תאכלו בשר הנכשר מהמיעור במקום שהיה סרסה הסירכא

מצד הדין. ולא תקנו בשר מכהמת שתרדשו את זה כו' (שליה דף ע"ד). אלא שרי מי שלא אכל ממיעור סירכא, וערב ויבושם לו (כ"ס ל"ט י"ג). ועיי' מי שהוא בעל תורה לא יאכלו משום סירכא כ"א כסדרן למטה מחציו, ואף גם זאת לצורך שבת ויו"ט (ש"מ ל"ט ל"ז). והכל הוא לפי מה שהוא אדם, דאם הוא אדם בריא, ומתרחק לגמרי מסירכא, קדוש יאמר לו. ואם לאו, עכ"פ מי שהוא בעל תורה, ומעשיו בשרים, יזהר שלא יאכל ממיעור שום סירכא, כ"א כסדרן למטה מחציו, ואף גם זאת לצורך שבת ויו"ט, אבל בחול לא יאכל, אח"כ מחמת הדחק (לבושין ל"ט קמ"ט).

מכאן משמע, דבמקום שכשר מצד הדין בלא מיעור, אף שאנו נוהגין למעך, אין זה אלא להחמיר. אבל פשוט הוא, דאפי' הירא אין לו להחמיר על עצמו בזה, ומותר לו לאכול אם נתמערך (בית אברהם מ"א).

ויינער או סטרונועס הנמצא בריאה, ובתחתיתה גלגל, והולבת עיי' מיעור ולא בצבץ, אין שבתחתיותה לא שיה לשרא הריאה, רק שנמשך מעור הריאה, אין לומר שזה נחשב קטט על

הגלגל, דקטט לא נקרא רק אם חסר מגוף הריאה. אבל מה שנראה נמוך מעט העורות זה מזה, לא נקרא קטט, ונגלד פורחא נמי אינו ריעותא בי"ב. לכן יש להכשיר בכה"ג, אך כל זה תלוי בראות עיני המורה (טוטר"ה א' ס"ו).

אם נמצא סירכא מטרפס הכבד לבית הכסות, יש לבדוק בברס, שבדאי יש שם סירכא מטרפס הכבד קצו או מחס (רמ"א מ"א ח'). ובדיקה זו חיובת היא ומעכבת, ודי לנו שנשמך

על הבדיקה, הואיל ורמ"א כתב שיש לבדוק, ולא החליט להסדיר, ואם אירע

השליך הכרס ולא בדק, אין להקל אפי' בהבחת ישראל (גרי"ב סי' ט"ו). וי"א דמי' בדיקתו אם ראה סירכא מטרפס לביה"כ ולא בדקו כלל אם יש שם מחס או נקב, אין להסדיר (חוט השני ס"ט). לכתחילה אין צריך לבדוק ולחפש אחר סירכות כאלו. אף שבאותן הבהמות שמפסמין בפסולת הנופל משריפת הי"ש ברא או מאשליק,

שכח בהו טובא סירכות, והרי מיעוט המצוי אעפ"כ אין צריך להחמיר ולבדוק אחר זה. ואין זה בכלל מיעוט המצוי (ש"מ ב' ל"ד). ויש אומרים שהשר"ב מחויב לבדוק אחר זה (ס' רשמי אשלה).

ויש מחלקין, בין מקום שבחצר הכבד, שרגלים השר"ב החליף ידם שם, שע"ז סומכים הקצבים על השר"ב ואינם בודקים, בזה יש להחמיר, והשר"ב מוכרח לבדוק שם. ובמקום שאין יד השר"ב מגיע מסתמא יבדוק שם הקצב (ד"ק ח'). אם מצד ההלכה אינו מחויב לחפש אחר הסירכא שבחצר הכבד כדרך שאין בודקין אחר כל תתי סדרות, מ"מ אין להקל בזה. ואם יכול לראות אם נסרך ואינו עושה כן, הוי כמעלים עין מן הטרפות במזיד (פוסק"י ב' ס"א וקכ"ה).

סירכא כמרפש לביה"כ, ובדקו ולא מצאו מחט, אלא שמצא נקב ולא ניקב מעל"ע, יש להכשיר. וכל שלא נמצא מחט תחוב, אף שיש קיד כנגד הסירכא, מ"מ כל שלאחר הקילוף נשאר

הבשר תחתיו שלם ויפה כשר (שו"ת מ"ם ח"ט; דברי חיים מ"א; צ"צ החדשות מ').

אין לשר"ב להודות בד"ן סירכא ממדפס הכבד להמסס או לביה"כ, ולעשות מעשה, אלא לפני הרב שבעירו. ואם יעבור ע"ז, דינו כד"ן טבח שלא הראה סכינו לחכם (מ"א ל"ד). עיין עוד מדיני סירכא, באות ב' כ"ט.

סכין של שחיטה סכין שיש בו פחות מ"ב צווארים, כיון דאין צריכים בעוף רק רוב ס"א, אי"כ הרי יש לפי האומדנא בשיעור צוואר א', כדי לשחוט ב' ס"א דבהמה, וכיון דחז"ל אמרו

השיעור דב' צווארים כבהמה, ממלא דבעוף ד' מה"ת בשיעור צוואר א' (ערונת הבושם א'). ויש מקילין גם כבהמה בדיעבד בה"מ, כשאין בו רק כמלא צוואר לבד (ש"ע הרב כ"ד ב').

סכין שיש סדק בחודה בעומק, עיין פגימת.

סכין של שחיטה שאשחו או בתו משחנתו בעדו, אין שום קפידא אף לכתחילה, ואפי' ע"י עכו"ם אין אסור, ולא עדיף מעשיית טיכה (שר"ת מור ואהלות ברכות ל').

סכין ובדיקתו, עיין בדיקת הסכין.

סכין שחוא חרין, מאד, יש אומרים לשחוט בו. כי אין הצורך יכול לעבור עליו מחמת חידורו. ואף שיש אומרים שעושין כן כוונה להיות בטוחים מחשש שהיה כ"ש, יש חשש בסכנים הללו.

גם יש חשש שנכנסים תחת העור והסימנים מחמת דקות חידורם. ויש עוד ריעותא, שמוכרחין לחקן הסכין לאחר"ש ע"י חיכוך שעל הדי, ולאחר החיכוך אין בידור אם לא היה פגימה. ע"כ טוב יותר לבחור בהסכנים

שאינם דקים כ"כ, ויהיה ממוצע בחידורו, כדי שלא יהיה דק כ"כ עד כדי (ד"ק י"ח ב'). ואין להוציא דבה על שום א' מהנהגים, כי אותן הנהגים להקפיד בעיקר שהא סכין חלק היטב כדי להנצל מאיסור פגימה כ"ש,

יש להם פוסקים על מה שיסמכו בזה. אף שעיי' אינם משגיחים כ"כ על חשש שהיה כ"ש. וגם הנהגין בסכין מלוטשה, שחוששין בעיקר לחשש דרסה ושהיה כ"ש, ולא מקפידין במה שלא יכול הסכין להיות חלקה כ"כ,

גם הם יש להם על מה שיסמכו (ש"ע הרב, שו"ת ד').

ולדינא, אסור לשחוט בסכין שהוא חד ביותר, כיון שאינו יכול לעבור באצבעו מפני יראת החידור

שבו. ואף בדיעבד יש לאסור כששחט בסכין כזה, כי יש לחוש שהיה פגימה דקה ולא היה יכול להרגיש (מנה"י ח' ט').

נכון ליתורר לעשות הסכין, שלא תהיה דק ביותר סמוך לחתור, דאז לא יתקלקל במהרה ע"י העור

או עצם המטרת (מנה"י קכ"ה).

סכין של כהמה מותר לשחוט בו עוף, רק באופן זה. והיינו שיאחו הלהב באצבעו למעלה סמוך לראש

הסכין, ולא יהיה במקצת הנשאר מאחיותו בראש הסכין, רק כשיעור ב' צווארים של העוף

הנשחט, ושאר הלהב לצד מטה. אבל הקתא יתלה לו למטה מתחיל, ועיי' ימנע מלהכבד הסכין על הצוואר, וישחוט

באותו מקצת הנשאר למעלה בראשו, ואין חשש (מנה"י ס"ו ב').

סכין צריך להיות י"ד אצבעות, והוא רק להודיר מצות. אבל כדאי שיכול לשחוט לכתחילה, כשיש בו

ב' צווארים של הבהמה, אף כשאין בו שיעור י' אצבעות (ערך השלחו).

אצבע הוא רוחב אגודל (ש"מ ח'). וכל רוחב אגודל הוא כשיעור צאל. וי"ד אצבעות, הוא שיעור שבעה ושלשים

סעטימטרי, פחות מילאמטער (אחרונים).

סכין של שחיטה מותר לחתוך בו צלון ע"י הדחה (מחבר י'). ודברים חרופים כגון צלון ושוברים

י"א דינו כאשר צונן (כ"רס; פרי"ח). ואין לסמוך ע"י רק בה"מ (מנה"י י' י"א). וזה דוקא

בסכין שלא יבוא לשחוט עוד בסכין זה. אבל כל שדעתו לשחוט בו עוד, אסור להשתמש בו מכל וכל, כמ"ש

הרמ"א בס"י י"ד (מנה"י י' כ"ב).

סכין כשר ששחט בו עכו"ם תרנגול, ואח"כ קנח הסכין וחתכו בו בצלים דק דק, ובשלו באותם בצלים

דגים, ולא היה בהם ס' נגד הבצלים, רק נגד הסכין. אם יש ס' בהדגים נגד הסכין, אף שאין ס' נגד

הבצלים, יש להכשיר (ש"ת בנין עולם ד').
 סכין ששוחטין בו אווזות המלעיטין, יש ליתור להחמיר, כאילו ידע שהן טרפה, בין דשכח בו ריעותא
 ביותר, ע"כ יש לקנח הסכין בין שחיטה לשחיטה היטב היטב (תורת ובה ב' ט').
 סכין שמושחין אותו בוזלץ שלא יחלול, ויש לחוש שמא לא יקחנו קודם השחיטה, ויש לומר שסומכין
 על הא שמשחיונן הסכין אח"כ, ולפי דברי הש"ך י' ח', דלגבי שחיטה יש להקל בהשחחה,
 וביוון שאביי אמר הוא נקי, אין להחמיר (דעת י' י"ז).

(ע)

עגל חי שנמצא בבהמה שהיתה מקשה לילה, ונחרת העכו"ם ונמצא בה עובר חי, י"א שמפני שהקשה
 בלידתה, זה מורה שאכתי לא כלו לו חדשיו להולד, וזה גרמה לה קושיותה, ואין לה היתר בשחיטה עצמו
 (דברי יעקב ע"ה), וי"א והיכא דבהמה היתה מקשה לילה, והוציא העובר את ידו, ואח"כ שהה הולד ד' ימים,
 דבכה"ג לכ"ע יש להקל, דכיון שכבר נפקר לצאת, גם התברש דסיל ולא מהני שהם ד' ימים, מ"מ בכה"ג גם
 הוא מודה שיש להקל (נאות דשא כ"ד).

עגל הגולה, וא"י אם כלל לו חדשיו, דהיינו ט' חדשים לגמל, וה' לדקה, שצריכים להמתין עד ד' ימים.
 אם לא הלך הולד בכל אותן הימים אין להחיד, כ"א כשהלך ד' אמות הליון יפה (ש"מ ס"ו ז'), ובדיעבד
 במקום הפ"מ יש להחמיר אפי' לא הלך, דתולין לומר, דמה שאינו הולך, הוא מפני חולי שלו (מנה"י ז' י"ב).
 והיכא דאינו יודע אם היה הולד יכול להלך, כגון שנשבר היד או הרגל במקום שאינו עושה טרפה, ונשחט
 העגל, יש להקל, אף לכתחילה כשיש דוחק לבשר (דעת ס"ו ס"ז).

עגל ששהה ח' ימים ביד עכו"ם, וקנהו ישראל, והיה בידו עוד ח' ימים ולא הלך, יש להחמיר מכמה טעמים.
 חדא כיון דגוף הדין ש"כ השמי"ח ודלא הלך אסור אפי' שהה ח' ימים, אינו מוחלט, ובדיעבד יש להקל.
 ועוד דכיון ששהה י"ד ימים, י"ל דבזה כ"ע מודים דלא בעינן הפריס ע"ג קרקע, והא דהצריך הרא"ש הפריס
 ע"ג קרקע, אף בשהה ד' ימים, משום דבעינן תרתי למעלותא, וכיון ששהה ח' ימים, כמ"ל, הוה גם תרתי
 למעלותא, ונחשב כמו ח' ימים והלך, ולכן מותר לשחטו אף לכתחילה (פוסק"א י' כ"ח).
עגל שידוע שלא כלו לו חדשיו, לא מהני ח' ימים, וצריך להמתין עד שיגדל, ויהיה כשאר בהמות (נקה"כ
 ס"י ס"ו), וי"א דמהני ח' ימים (שער המלך פ' א' מהל' יו"ט: תפארת צבי ס"ז).

עגל שלא ידע שכלו לו חדשיו, שצריך להמתין ד' ימים, הוא דק מדרבנן, דמדאורייתא שרי אפי' ביום לידתו
 (תבויש ס"ו י"ב: גור"ב כ' י"ז), ואם חלה העגל בתוך ח' ימים, ושחטו בתוך ח' ימים, חוששין ליה
 לגמל מדאורייתא, אפי' שפירכס (ש"מ ס"ו), דוקא בחולי כעין גוסס, דקיי"ל דרוב גוססין למיתה, בזה י"ל דאין
 אנו בקיין דלמא הגיע קרוב למיתה, משא"כ בחולי בעלמא אין חוששין (ספר יהושע אה"י צ"ז).

עגל שלא נודע אם הוא ח' ימים, שנעקר בב' עגלים שהם בני ח' ימים, וצריך לשחוט כולם היום, ואם
 יצטרך להשהותם יהיה לו היום גדול וסירחה מרובה, יש להקל לשחוט כולם היום, אף דקיי"ל דבריה
 אפי' באלף לא בטיל, ובפרט כבאן דהוי שדלי"מ ג"כ, מ"מ כיון שיש לו הרבה טרחה ונוק, יש להחמיר, דלא הוי
 רק טסק דרבנן (ערוגת הבושם ד'), ואין צריכין שיהיו ח' ימים מעל"ע (פ"מ בפתחה להל' יו"ט כ' א' י"ז;
 שו"ת רע"א ק"ו; פוסק"א א' כ"ה).

וצריכין לדעת, שזה דוקא לענין דמצטרפין מקצת יום הלידה ליום שלם, אבל ביום השביעי לא אמרינן
 מקצת היום ככולו, וביום הדי אסור לשחוט עד הלילה (דעת ס"ו ל"ט).

עגל שנשחט תוך שמונה, יש אומרים להקל בדיעבד בה"מ ולצורך שבת (ר"ב ראפפארט ו'), ואין לסמוך
 על צדדי היתר ש"כ הרי"ה כהן הגי'ל, ואף התערבותא אין להחמיר, רק לענין

הכלים (דעת ס"ו כ"ד), **עגל** שעד ישראל א' אומר שהוא בן ח', אפי' אם מבחיטין אותו, נאמן העד המחיר
 (תפארת למשה), לכ"ר שאל"ר לישראל היום גולד לי עגל שיקנה אצלו, ואחר שמונה ימים קנה אותו הישראל,
 יש לסמוך ע"י דבדואי לא אמר שקר, ויחוש שמא ילך הישראל אצלו (נפש חיה א'), ואם אמר הנכרי, דהעגל
 הוא בן ששה, בודאי נאמן, דאם להשיבית מקחו הוא מכיון, היה לו לומר דהוא בן ח' (דעת ס"ו ל"א), יש גנותין
 מ"מ שחז"ב בן ח' אם יש לו ח' שינים (חכמת אדם ד' י"ג).

חתך מקצת העור, או תלש נוצה ויצא דם במקום שמטריטין, אסור להשהותו חי, רק צריך להמיתה
 ולמכרו לנכרי (ש"מ כ' י"ז), וי"א דאין להחמיר בזה כ"כ, דהא אפי' לישראל שרי בה"מ, אי"כ אף
 בלא הפ"מ אין לאסור למכרו לנכרי (דעת כ"ג צ"ב).

נקרע העור בידו ע"י תלישה חנוצות, אם נשאר תחתיו עור דק הפורס ע"ג הסימנים, אשד מעבר פניו נראין
 הסימנים כרואה דרך זכוכית, יש להקל בהפ"מ (דעת הוב"א א'; דעת כ"ג ל"ב).

אוווא שנמצא לאחר שחיטה, שהיה עור הצואר תפור בתמורות כמקום הסימנים. וחוט התפירה יוצא מתחת שחין הגרוד והיבש אשר עלה עליו, יש להסריק. ואף אם היה החשט לפנינו, לא מהני בדיקה. והיו כאין המקום ידוע (דעית ליג ל').

עור הכשר נמצא תפור נגד המעינים. עיין דקין.
תיקור תקף אגודל בעוף, ולא נכנסו הסימנים לפנים לאחר שהסיר אצבעו, הוי שמוטה רק בסתם כשלא בדק אם היה שמוטה או לאו, אבל כשבודק וראה שהסימנים הם מעורים היטב, בודאי אף אם לא נכנסו הסימנים, כשר לכע (דיק כיה ד'). לפעמים הסימנים יוצאין דרך פיו, וכשר (שאלת שולם א').
נמצא רצועה עגולה מהחשט על הסכין לאחר שחיטה, יש להסריק. דלא אמרו להקל דק בגרירת ולא (בחשט כרם שלמה כ"ד).

ב' חיתוכים בקנה, חתך א' היה בשיפוע ונחתך בו טבעת א' מהקנה לב', וחתך הב' היה ביורש בין הטבעות, יש להסריק (דיק בהשמטות).
נמצא טבעת מחובר בגרירת מעט, יש להקל (טוטר"ד א' ל"ח). ובנמצא טבעת על הארץ, וכן בח הטבעת, יש להתמיר (עבודת הגרשוני קכ"ב). וי"א שבנמצא ח' טבעת מתגררת על הסכין, יש להתיר (שאלת יעב"ץ ב' קל"ו). (שמי"ח כ"ד כ"ד). כי אין שום ספק שלאחר שחיטה נעשה, שא"א לעקרה שתחשט.

עיבור דבהמה דקה לה' חרשים בחיה לא נתברר, וגראה דחיה גדולה שוה לבהמה, ויולדת לתשעה. וחיה קטנה יולדת לחמשה (ערוגת הבושם ד').

(פ)

פגיומה שריב ששחט הרבה טלאים, ובדק הסכין לאחר שחיטה כרינא ומצאו יטה. ושהה זמן רב עד כואו לביתו, עד שבתוך הזמן הזה לקחו רבים מאנשי העיר מכשר הזה ובשלו ממנו. וכאשר בא השורב לביתו שת לבו פעם שנית על הסכין ומצאו פגיומה רבה. וחשיב דיל דאפי שלא בה"מ כשר. וכל הטעם שכי' הפוסקים להתמיר כזה, הוא רק בפגיומה דקה. אבל אם נמצא פגיומה רבה ואין מקום לתלות במה שלא הרגישו מתחילה כ"י, ודאי תלינן מעצמה נפגמה עם צמידות (שאלת שולם א' מ"ו). וי"א להיפך, דפגיומה קטנה דאינה נרגשת לכל אדם יש מקום להקל. אבל בפגיומה רבה הנרגשת לכל אדם, יש להתמיר בכ"מ (גה"ק סוף סימן י"ח).

רוב אינים מרגישים הפגיומה ומיעוט מרגישים. עיין הרגשה.

פגיומה גדולה ביותר הנמצאת בסכין לאחר השחיטה, דאנן סהדי דאין דרך העור לפגום כל כי האי, בודאי תלינן כעצם המפרכת. דאע"פ שלא עשה אלא דרך הולכה והבאה, או שלא עשה במפרכת הולכה רק שנעץ במפרכת, ונמצא במפרכת חתך, ונמצא בסכין פגיומה גדולה כגומא, פשיטא דחלינן כעצם המפרכת. כי משכחת לה, שכאשר הוציא הטבח הסכין מבית השחיטה, לא אומץ ידו היטב והטח הסכין לצדדין, וחקף העצם בתוך הסכין ופגמו. והמחבר דמחמיר שלא לתלות במפרכת, לא מיייר אלא בפגיומה דקה, דמשגיג למיתלי דבעור נפגמה זו (פרי תואר י"ח כ"ה). וכן הוא לדינא לסמוך ע"ז, וכן אני נוהג (דעית י"ח). וי"א שאין לסמוך ע"ז להקל, רק אם ידע בבירור שהפגום במפרכת היה בכח לפי ערך חסרון הפגם (דיק י"ח כ"א). וכל המתירים הללו, הוא רק דוקא בידע בבירור שלא היה מקום הצואר ששחט שם מלוכלך באיזה גרד יבש או טיט, דאליבא אסור לתלות ולהתיר אף בדרך כבירה גמורה כ"י (מנה"י י"ו ל"א).

בדק הסכין לאחר שחיטה והצניעו. ואח"כ נמצא בו פגיומה, לית לן בה (מחבר י"ח). מדלא נתנו הפוסקים שיעור לדבריהם, דהיינו אם שהה הסכין זמן מה בין בדיקה הראשונה שלאחר שחיטה, ובין בדיקה שנייה שמצאו פגום או לא, משמע דאפי' תיכף לאחר שבדק ונמצא יטה, והצניעה כגונה, וחזר והוציאה תיכף לשחוט כה ומצא פגום שחיטתו כשרה, דאמרין שנפגם תיכף בדבר אחר מעצמו. וכ"ש בזמן הזה שאנו מצניעים הסכין בגון של עור, שיש לתלות ולומר שבתוך הגון שגוהה שם עור או צוריות קטנים או קסמים או דם שעל הסכין או רוק נקרה, והפגים את הסכין. וכן הוא המנהג (שלחן גבוה מ"א).

שו"ב שברק מכינו לעין השמש לאחר שחיטה, והיה יטה, ואח"כ מצא בה פגיומה גדולה. כיון וכבר יצא בהיתר, תלינן שנפגם בדבר אחר. ואם הסכין לפנינו, יבחינן שנית

לעין השמש, ואם לא יראה הפגם אסור, ואם יראהו יהיה הוכחה שלא היה הפגם מקורם (טוטר"ד א' ל"ג).
חוט העולה על הסכין אחר ההשחטה, בין שעומד על החוט היושר, בין על הצד, אסור בכל מקום אף כדיוכר (פגז"י י"ח ד'). וי"א דאם דבוק כרסיון עד שנופל לפעמים, בדיוכר אם כבר שחט בו יש להתיר בה"מ אם ראינו נופל מן הסכין ע"י שפשוף על היר, אף אם שחט בו קודם שנופל

(דע"ת י"ח י"ז) ודעת האחרונים להחמיר (מנח"י שם).
מכין שבדקו ולא היה שום פגם, ולא רייד ולא לייגל, או אף שאיננה חלקה כי כן יש להכשיר
בדיעבד (מנח"י שם), ועיין בשמ"ח י"ח ה', וגם במדענותו מכשירין
בדיעבד במגע ראש השיכולת. אבל לא הקיל רק באיך כן פעם א' או ב', דרך מקרה, אבל היכא והשורב רגיל
לשחוט באינה חלקה, דינו כלכתחילה (דע"ת י"ח י"ז).

שו"ב ששחט ג' עופות, וקודם השחיטה ראה שהעוף נגע בכנף בקצה תכסין הסמוך לקתא למטה,
ואחזו שם באצבע ושחט עוף א'. ועתה כמדומה לו ששחט לאחזו שם בשעת
שחיטה עוף הב' עוף הג'. אבל זאת וידע, שמנהגו מעולם לאחזו באצבעו בקצה תכסין שם במקום ההוא, ואח"כ
מצא פגימה פחות מכדי תגירת צפורן במקום ההוא, יש להתיר העופות. וכיון ורגיל בכך, הוי ספק נוטה יותר
להקל ולתלות דאף גם בשאר עופות אחזו כן (דע"ת י"ח י"ב).

מכין שמשפשיין על חיד לאחר שחיטה, יש לבטל מנהג זה. ואפי' כשאין בהסכין לאחר שחיטה רק
רויד, אין להתיר כשנסתלק הרויד ע"י שפשוף בבשר היד (חכ"א כלל ג' י"א
שם אריה ג').

היכא דלא היה פגם ממש בסכין כדיוקא רק פגם משהו, אף שאנו מחמירין וכל שהוא נגמם מעט הוא
בכלל פגימה, מ"מ אם נחלק ביד היטב ואינו נרגש כלל, יש להקל מטעם
ס"ס (בית יצחק; דע"ת י"ח י"ז). יש נוהגין לגלל השערות של הצואה בהמה בתוך במקום שרוצים לשחוט,
באמרם שהיא חקנה להנצל מליילוך, וכך עושים אנשי פולין. ויש הוששין מצדו בע"ח וחשש פגיעה
בסימנים וזה תלוי לפי ראות עיני המורה (בית אברהם ה"ז דבר משה ב' ד').

יש אומרים בתור ע"צת לשו"ב, שישחטו שחיטה גמורה, וקודם הדבר שיגע למפרקת, יהיה מותר
בוה לשפשף בידו בפגימה דקה כל שהוא, רק שלא יכתנו ליגע במפרקת (שם אריה ג'). ואם התך המפרקת,
וגם לא היה הפגימה כחג"צ, יש להקל ע"י שפשוף ביד כז'. וגם כי השיעור דתגירת צפורן בעצמו הוא דבר
שאינו לעמוד בו כ"כ, ובוה כ"ע מודים שיש להתיר ע"י שפשוף היד (מנח"י כפ"ח).

בסכין ארוך כ' צווארים, וספק אם תלכת הפגימה על הסימן, ונמצא פגום, יש להקל בה"מ כשנגע
במפרקת מכה ס"ס (מנח"י י"ח קי"ז).

מכין שיש סדק בחודת בעומק, ואין נכנס שם חוט השערה מפני שאין שם פגם וחמור. שהעוקצין
נתקרב וא"ו, והם ממש זה אצל זה, עד שאין הצפורן נסתבר שם אפיה

אסור. דיש לחוש שע"י דחקותו על הסימנים נפתח הסדק קצת ונסתבר בס"י, ואפי' בדיעבד אסור (שמ"ח י"ח ב').
ויש מפקפקין באיסור זה, כל שבדקו לאחר שחיטה ואינו מרגיש הסדק, ואם אינו נסדק לאחר שחיטה, בודאי
שלא נתרבב בתוך השחיטה (מהר"ל צ"ח י"ח). לכתחילה אסור לשחוט בסכין כזה. ס"מ בד"עבד, אם רואין
לאחר שחיטה שהסדקים מחוברות עד שאינן להכניס חוט השערה כלל אין לאסור הבשר במקום הפ"מ
(דע"ת י"ח ט').

אף דאנן קי"ל דשיעור פגימה היא אף בפחות מכדי הרגש הצפורן, היינו מדרבנן, אבל מדאורייתא
בודאי בעינן כדי תגירת צפורן (יריעות שלמה י"ח ד').

פגימה הנראה לעין חשמש, אפי' דקה מן הדקה, אסור ככל פגימה הנרגשת. וכל פגימה הנראית לעין
השמש וכולין להרגישה בצפורן (פרי"ת י"ח, ש"ע הרב שו"ת א"ח ה' הספר;
ויש מחלקין בין קודם שחיטה שנחשבת לפגימה, ובין לאחר שחיטה, וספק, ואם אחר שחיטה (מנח"י י"ח י"ז) ולכן
במדענות במדינות הללו, הוי בדיקת הראיה חיוב מדינא. כי בדיקת הצפורן תלוי בכוננת הלב, וכל שיש במחשבתו
איות טיורא או היטח הדעת כל זה, לא יוכל להרגיש, וע"כ בודקין במראית עין ב"כ (ד"ק י"ח ג').

שוחט ששחט בסכין שיש בו פגום, ואמר ברי לי שלא נגעתי במקום הפגימה, אם לא ידע
מהפגימה לא מהני (ש"ך י"ח ס"ו). כל זה ודאק אם היה הפגם

סמוך תיכף לתצי הסכין ששחט בה, הוא דיש להחמיר, דיש לחוש דלילמא השיב ידו מעט ולא אדעתיה, אבל
אם היה הפגימה רחוק מהתצי, והיה כסוף הסכין סמוך לקתא, והשוחט אומר ברי לי שלא שחט רק בתצי הסכין
של מעלה, בוה מהני ברי לי, ואין לסמוך ע"ז רק בה"מ וצורך שבת (ט"ס ב' ס"ה). לא מיבעיא דאם הכיר
בפגימה בעוד שהסכין לח מהשחיטה, בודאי יש להקל, כמבואר בפ"ק בדגהנת אריה ב' י"ג לענין תחיבת כף,
ובנוכר ע"פ הרושם, לא שייך לומר מלתא דלא רמיא. וה"נ בסכין, אם התצי השני של הסכין הוא נקי, אין חשש
כלל, ואף שלא הכיר בהפגימה עד אחר שקינה הסכין, ואפי' שלא קינה רק תציה ב"כ מהני, כיון דהוי מעשה
גדול בשעה שאינו טרוד בעבודתו כ"כ, ושפיר יש להקל בה"מ. הפגימה תחצי השני מהתצי הסכין, כשאמר
ברי לי שלא שחט שם (דע"ת ר' ג'). וכל זה בבמהם, אבל בשחט עוף ונעשה עוף חקנה לבדו, והחשש נשאר שלם,
ואח"כ נמצא פגום פחות מתגירת הצפורן בקצה הסכין בראשו, ואומר ברי לי שלא שחט בצד זה של ראש

הסכין בתחילתו, יש להקל גם בלא הפי' כיון דבכה"ג לא הוי רק חששא מדרי. ומדרי מהני אם אומר ברי לי (שם ס"ק ד').
שו"ב שרגל לאתו באצבעו בקצה הסכין של צד הקתא בשעת שחיטת ונמצא שם פליטה, יש להקל באומר ברי לי גם בלא ידע שנמצא שם במקום ההוא (דעת שם).
פולין הם ב' עוקצין הצומחים והיוצאים מהמת שבאחורי הראש להעורף כו'. ומשם יוצא ועובר דרך העקבים שבתולית השדרה להמת שבשדרת (ערך השלחן ל"א ד').

(צ)

צואר מכה סריה בצואר הבהמה מלאה מוגלי סרוחה, והמכה היה למעלה מן הסימנים ע"ג שיפוע כובע, יש להכשיר, דאין כאן שום בית מיתוש לנקיבת הסימנים. דמשם באותו מקום, כבר כלה הקנה והושט, ובשימוי כובע אין הנקב פוסל. דאפי' בקנה במקום הראוי לשחיטה אין הנקב פוסל בו כ"א עד כאיסור. וצריכין בדיקה לראות אם אין המכה מנעת עד מקום הסימנים, שהיא למטה מתצי שיפוי כובע (תורת זבת, ו' ג"ה כ"ב).
מכה בצואר, למעלה ממקום שחיטה, אף אם בדק המכה ע"י גרידה וראו שלא שלט בחשט עצמו, אפי' אסור כמו גנדלו הסימנים, כיון שנימק ונימס שם (אשל אברהם ל"ג, דעת ל"ג ה'). וי"א להתיר בזה, ולא שייך לומר בזה דהוי כניסל וגנדל (סו"ט ב' ד').

גילקי תחת העור בצואר בבקום שחיטה, וראה השוחט ושחט שלא במקום הגילקע, והסך עור הצואר במקום הגילקי, והיה קוצ מונח לארכו של עור, פשוט דיש להסיר (שרי' ג' ס"ו).
מכה בעורף, אין לחוש כלל. ולכן עוף שכל עורף הצואר מלא מורסא ומגנע ומוכה בכל אורך העורף, יש להכשיר, רק צריכין לבדוק חוט השדרה (תורת זבת כ"ד).
נמצא נקב בעור הצואר של אדון שקורין העלזיל והגלדי שחין, ולא היה ידוע אם נעשה הנקב מהמת חולי או לא, יש להקל דחלינן דמתמת חולי הוא וכשיהר אפי' בלא הי"מ.

אבל אם נצדד הדם יש להסיר אפי' בהי"מ דיש לחוש לקוצ (צ"צ הושט ל"ג ט' ח').
סוס נושך בצואר אוזוא, ולא נגע בסימנים, ונשאר עור רק מן הבשר המכסה, יש להקל. ודשיני הסוס דמי לקנה רתב, דיש לו בדיקה (סו"ט ג' ק"א).
כפתור בסוף עור הצואר, סמוך לגוף, וראיתי בחשט מבחוץ אדמומית, ואף שהוא אדום בלא"ה, מי"מ הכרחי ורשם אדמומית, והמכתי הרשט לעבר הה', ומצאתי בעור הפנימי הקליפה החיצונה משבולת שועל תחוב בפנימי והטרפתי, דהוי כק"ד (פמ"ג סוף סי' ל"ג).

מכה אצל הוושט, ויש בתוכה גרעיני תבואה, טרפה אפי' בעוף שיש לה זפק, ולא מהני בדיקה הושט הוושט, דעכ"פ הוי ספק טרפה. שמא לא ירד המאכל עד הוושט, רק שבא לשם דרך הושט, ובמין שאין להם זפק, הוי כורא טרפה (ד"ק ל"ג ו'). והמקיל בהי"מ כששהה י"ב חודש לא הפסיד (מ"מ).
כפתור גדול של שומן היוצא מהצואר נגד הסימנים, אף שהוא כמעט נפרד כאורך פרק או גזל, אין לחוש שמא היה ריעותא בס"י והבריא. כי זה עדיף מנצות שבט"ו נ"א, שכל שאין שם מוגלא אמרינן דהכי דביחיהו, ומי"מ נכון לבדוק הטי' כל מה דאפשר (ד"ק ל"ג).

קריע הצואר למעלה מתורבץ, וא"א להינתק שיגיע לתורבץ, או אף שהקריע הוא בפילוש, מי"מ אם אין סירוד בעור החיצון מהתורבץ לפנינו, יש להקל, דאין להתיר ריעותא (ד"ק, כ"ג).

מכה בצואר נגד הסימנים, ואין שינוי בעורות הושט כלל, גם בספק אם ע"י חולי או קוצ, אם נשאר עכ"פ עור רק מפסיק בין המכה ובין הסימנים בלא לקותא, יש להקל בפשיטות, גם אם שחט במקום המכה, אם רואה משני צדדי התחך כעור רק המפסיק ביניהם שהוא בלא לקותא כלל, ובמרט בשחט במקום אחר וגם בלא נשאר קרום מפסיק ביניהם כלל, אם עכ"פ קרום התחתון של המכה קיים, באופן שלא היו הסימנים בתוך הליטה של המכה, יש להקל בי"ב. וגם אם היתה המכה פחותה וזב ליתה, וספק אולי נפתח ע"י קוצ, יש להקל ע"י בדיקה. וגם בנאבד הושט בלי בדיקה המקלי יש לו על מי לסמוך (דעת ל"ו י"ו).

(ק)

קבלת על בדיקה הריאה, ג"כ צריכים קבלה (ש"ח הרב א' ס"ו). אך לדעת הרמב"ן א"צ ליטול קבלה עלבדיקה הריאה (שם). והמנהג קבוע שכל בודק צריך ליטול קבלה (בית אפרים ל"ט י"ח) הסעם והכתב של שחיטה שנותן הרב נקרא קבלת ולא סמיכה. להורות אינו נותן סמיכה להשריב עד שמקבל עליו כאיסור הרבה פריסם שהרב מתנה עמו. כמו בתורת הריגים וכדו' (מנתי א' ט"ו).

קבלה שצריך השו"ב לקבל גם מהחכם, יש אומרים שצריכים דוקא מהרב דמתא. והא כל נתינת הקבלה היא המחילה שלא יצטרך להראות לו סכינא כו' (שנות חיים י"ח ל"ו). וי"א דלא בעינן דוקא הרב דמתא, אל כל שהוא חכם ומומחה סגי (הליכות עולם, י"ב).

והמנהג, וכל שיש לו קבלה מאיזה רב שראוי לסמוך עליו, או כשכא לעיר אין מצריכין לו ליקח קבלה מחדש מהרב דמתא, רק צריך לנסות, ואם אומנתו עולה יפה, הוא נותן לו רשות לשחוט, אבל איצ' לכתוב לו כחכא כלל (אחרונים, דרי"ת ה"י שחיטה).

שו"ב ששחט בלי נטילה קבלה, יש לאסור שחיטתו אף בדיעבד (שמ"ח א"י פמ"א א' ג'). וי"א בדיעבד אף כשאי אפשר לזון להשו"ב ששוגג היה, אפ"ה יש להקל אף שלא בה"מ, ואין להקל אפ"כ נסוה הרב אח"כ וידע. אבל אם אין מי שינסוהו, אסור לאכול משחיטתו אף אם שחט בשוגג, ובדיעבד (ש"ע הרב ק"י א' י').

שחיטה היא מצוה כשאר מצוות. ואנו אוסרין לו לשחוט לשחוט, עד שיטול קבלה. לכן מחויב כל חכם כשכא לפניו שו"ב ליטול קבלה לבדוק חנם, וליתן לו קבלה, כמו שמחויבים

לראות טרפות ובכורות בהנם. וגם שכן כתיבת הקבלה והחתמה אין בו היתר כו' (ש"ע הרב יו"ד א'). ועיקר ההיתר לקבל מעות בעד הקבלה הוא, ע"פ מ"ש האחרונים בחורים ס"ט, דגבי ירינים קבוצים, הוי שכן בטלה דמוכה, ומותר לקבל שכר, כיון דע"מ כן קבלוהו. וכ"ז בנוטל שכר מועט, אבל להרבות בשכר, בודאי אסור (דע"ת א' י"ד).

קהל קהל שעשו חקנה שלא ישחוט אלא טבח ידוע, לא מהני אלא אם היה באסיפות כל העיר ביחד, והסכימו רובם לדעת א'. אבל אם לא היו המיעוט עם הרוב ביחד, בודאי לא מהני דעת הרוב (משפ"ט שלום ה'). כחננת הקהל, כל שאין גבצנים יתו במעמד א', אלא שהשמש הולך לכל א' בסני עצמו, אין הרוב מועיל נגד המיעוט (תש' מהרש"ק ב' ק"ט).

קהל יכול למנות להם שו"ב בלי הסכמת הרב מרא דאתרא. וכל שקבלוהו הקהל, אין כח ביד הרב למחות. ואף שנאמר שהוא רוצה בשו"ב אחר שהוא זחיר וזרין טפי, לאו מילתא היא כו' (ש"ת מהרי"ל ס"ו).

קורט דם שנמצא נגד המחט בהמ"ב, עיין המסס.

אף שלדברי המחבר מותר לו לקטן לשחוט כשהוא אומן, מ"מ אין לברך על שחיטתו. ואין לו לשחוט קטן אלא כששעם הברכה מאחר (צרות הבושם). נתפ"ש חמנהג לשלוח עופות לשחוט ע"י קטנים, ואין למחות בדם, שיש להם על מה שיסמכו. דאע"ג דעל השחיטה אינם נאמנים, שאני הכא, דמידת לשקר, דעבידא לגלויא, ודוקא קטן בר דעת ואינו מוחזק ברוע מעללים (חב"ש א' ס"א). וירא שמע' יוהר ויתמיד לעצמו, לא לשלוח ע"י חש"ק (מהר"ל מפראג).

קולות ותומרות בדיני איסור והיתר, יש אומרים שהקולות והתומרות תלויים לפי מצב קולא וחומרא המקומות. כי רוב מנהגי כל עיר, נתייחד ע"פ רוב השו"תים וחושבי העיר, שבשר כשר מצוי להם. דבעיר גדולה שיש בה הרבה נכרים, ששם בשר כשר מצוי להם הרבה, כיון שיש

לוקחים בשר סרסא יותר מכשרה, שם הנהיגו הרבנים הקדמונים להתמיד בכמה ענינים דמהיות טוב כו'. משא"כ בעיר שיש שם דחק לבשר כשר, יצו שאין שם לוקחים לבשר טרסה, בזה לא הנהיגו חכמינו הקדומים להתמיד כ"כ (ומלשון הרמ"א משמע, דחילוק המנהגים שבין העידות לא תלוי בזה, רק משום שבאיזה מקומות הכריעו חכמי המקום ההוא כהמקילין, ובמקום אחר כהחמירין. מנח"י ק"י א' ל"ו). ואין להשגיח במנהג שיש באיזה מקום להתמיד בדין א' בריאה, היכא שיש לומר שהוא רק מתחמם שראו השו"תים בספרי האוסרין, ולא ידעו ההיתר, רק אח"כ נודע לו מהחמירין, יכולין לשנות המנהג להיתר. ובמקום דמנהג לא שייך רק בדבר שיוודעין בו אנשי העיר, ורובן נוהגין כן, אבל בטרפות הריאה עוסקין בו רק השו"תים, לא שייך בזה מנהג (מנה"י כלל י"ב, ט"ז ב' ל"ה).

קטן ששכסו, עיין כיסוי.

מח דקא מאד שנמצא חתובה בקיבה בפנים, והיתה דקה כ"כ עד שאף במקום שידעו שהיתה חתובה, קיבה לא ינכר מקומה ומקום נקיבתה. יש להטריף בכ"מ, דשמא ניקב מעבר לעבר. דמחמת דקותה לא מהני בדיקה שלא מילשה (ד"ק מ"ח ט').

עוף אין לו קיבה (כרתי מ"ח א').

קנה שהאדים, אף דליכא חשש נטילה לאור, טרסה (מחזיק ברכה ג"ב ל'). וי"א דכל שלא נודע שנפלה לאור אין להטריף (דע"ת י"ד א').

קרקבן שנמצא בו מחט לאחר הבישול, והבשר שמצד חוץ היה נראה שהוא בריא ושלם, והאשה אמרה שקודם הבישול היה יפה, אין להתמיר. ואף דהו"ל מילתא דלא רמיא עליה דאינוש, לאו אדעתיה היינו היכא דלא רמיא עליה כלל, אבל בכאן דדרך הגשים לנקות הקרקבן קודם בישול, שפיר אמרינן, וכיון

ונתעסקה עמו לנקותו, בודאי יודעת אם היו עליו קיד (ט"ס ב' י"ד) אם האשה בקיאה בעופות, ונוהרת לשאול על כל ריעותא, ואומרת בריא לי שלא דאתה שום שינוי, יש לסמוך להקל בהם בכה"ג שאין ניכר לפנינו מבחוח שום ריעותא, ואף שהמחט תחובה לפנינו מעליע, חולין דלאח"ש פילשה המחט לחוץ, ואף שכבר נאכל הקרקבן אין להחזיק ריעותא (דע"ת מ"ה).

(ד)

רגלים שרגליהם נפוחות אפי' בעצם התחתונה שיש לחוש שבא מחולי פדג'רל, שהרבר מצוי לתרגולים, והאוכלים באים לידי חולי זה. לכן שומר נפשו ידחק מהם (גוי"ב ב' ק"ה) רגלים מאחזות המלעיסין יכולין השוחטים ליקח בחדשי טבת ושבת, ולסמוך על ביטול בדוב. ואין זה כמבטל איסור לכתחילה, דזה לא דמי לבדיקת הריאה, וכאן ליכא משום חקנת חז"ל, ולא שייך לקנסו כר' (כתב סופר י"ב). נהגו לנפוח כל ריאה, אפי' לית בה ריעותא (דמ"א ל"ט) הטעם פשוט בדברי הבה"ג שמצריך נפיתה, ריאה הוא משום חשש נקבים (לבריש ל"ט י"א). וגם משום סידכות ובוזות, יותר טוב לנפוח, שיותר ניכרת הן כשהריאה נפוחה (שמ"ח ל"ט ב'). ואף דמהשים משמע שלא היה מנהגם לבדוק בנפיתה, אפשר שהבדקים שבפניהם היו מבני מדרג ביותר, להבין היטב במשמושם בפנים, ובדאות עינים בהוציאה לחוץ בלי נפיתה. משאיכ עכשיו, ע"כ החיוב לבדוק כל ריאה וקא עיי נפיתה (מנחת אהרן ל"ט ו'). נתפשט המנהג בכמה מקומות להקל בעגלים לסמוך על בדיקת פנים לבד, משום דלא שכיח בהן סידכות (שר"מ ב' ל"ג). והעיקר לדינא, דאין להקל בענין זה בעגלים יותר מגסות (דע"ת ל"ט ו'). ואף במקומות דלא נהגו לנפוח כל ריאה, מי"מ יש להוציא הריאה אחת הבדיקה שבפנים, לבדוקה גם מבחוח במדאית עין. שכמה גאונים גזרו חרם שלא לסמוך על בדיקת פנים לבד. כי מראות הנקבים אי"א להכיר היטב מבפנים (שמ"ח ל"ט ב').

אם חתך האונת החיה שבה הריעותא, ונפת לתוך סמפון של האונה, ועלתה היטב בנפיתה, וראה שאין שם ריעותא כשר. דזה בדיקה מעליא היא. וכן אם נקרעה הריאה לקרעים.

כל שהיא שלימה במקום הריעותא. נופחין לחוץ הסימפון ההוא, ודאין אם אינו מבצבץ (בית שלמה ב' א'). בדיקת הריאה תליא מדר' גמורה, ולא כדעת האומרים לבדיקת הריאה היא רק מנהג (לבריש ל"ט א'). ומשאר טרפות, הבדיקה היא ממנהגה (שם).

האביד הריאה במיד כוי לאכול הבשר בלא בדיקה, דין הבשר כדון איסור דרי שנתבטל במזיד שנתבאר בסי' צ"ט דאסור למבטל עצמו, ולאחרים גם הבשר מותר, רק שצריך למכרו בדמי טרפה (לבריש ריש סי' ל"ט). וי"א דדון זה חמיר מדין מבטל איסור בידים במזיד דעלמא, דשם לא עבר רק על זה שבטל האיסור, אבל כעת ליכא איסור כלל, שהרי נחבטל, משאיכ בניד דעדיין לא פלט החשש איסור מעיט המצוי, שמא היה טרפה א' המיעוט (מנה"י כ"ח ו'). כל זה הוא בבמהות, אבל בחיזוק הבדיקה איסור מעיט הסידכות מצוי בהם, אין להחמיר אם אינו רגיל לעשות כן, ויש להחיד הבשר אף לעצמו (פרי"ת ל"ט ו'). ואף בבמה גדולה אם נדבקה מסידכות רק שלא נבדקה משאר טרפות, ואבדה בלי בדיקת חוץ, יש להקל (רא"מ ל"ט י"ב).

וצריכים לבדוק הריאה בבמהמה בעודה שוכבת על הארץ, ולא לתלותה, כי כשמושכין בהמה למעלה, מנתקים הסידכות (פרי"ת ל"ט קכ"ה).

כל טרפות הריאות כולו מדאורייתא (שמ"ח ל"ה ה'). והא דאי אפי' אותן הטרפות שלא נכללו בכלל נקובה הם ג"כ אסורין מדאורייתא מהלל"מ. אך כמ"מ איכא כמה טרפות בריאה,

שאינם רק מנהג, ולית בהו לתא דאורייתא, ומשהי מקלינן בהם בכמה דברים (לבריש ל"ה ב'). כל טריפות הריאה, כולם מחמת נקובת (שמ"ח ל"ה ה') וי"א דלכ"ע חסר ויתיר וחלף, מסוג חסר הם, ולא מסוג נקב כלל. וכן צמקה הריאה, לכ"ע לאו מחמת סופה לינקב, אלא.

ויש בזה נפ"מ לענין תרתי ריעותא, דקיייל דאין אסור אלא כשנויהם הם מסוג א' (לבריש ל"ה א-ה'). וגם להסבירים דחסר אינו מטעם נקב, מי"מ כיון דהוי כ"ש נקב, ובכלל מאתים מנה, י"ל דמסטרפים ריעותא דחסר אם ריעותא דנקב. אך בחסר ויחיד מבריתו, י"ל דאין מצטרפין לריעותא דנקב (דע"ת ל"ה ו').

ריאה של עוף שהיא כסוגא, עיין בועה.

עוף שיכולה לחיות רק עיי ריח בלי אכילה, עיין לחי.

(ש)

שגרונה אין חילוק בין צולעת ובין גורדת רגליה, ואין חילוק בין גורדת האחרונים, ובין גורדת כל ד' רגליה (דע"ת ל"ב י"ד). ואין צורך פירכוס בשגרונה (מים דב"ס ו'). ואי"צ לחקור ולשאול כלל אם נפלה, וגם אין צורך בדיקה כלל (דע"ת ל"ב י"ה).

בחמס שנמלה בשחוט מעשרה, וצולעת רק על דגל א', אין חוששין לחוט השדרה (ג"ב ב' י"ז). שדרה שנשכרה, צריך כניקה אם לא נסס החוט. ולדידן שאין אנו בקיאים בכניקה טרפה. מיהו אם שדרה הלכה הילוך יפה, יש לסמוך על הבדיקה. ובעוף לא מהני הילוך יפה לענין ססס פסיקת החוט, ובעוף כלה כח החוט למעלה אצל האנשים, והרגלים דחוקים הרבה ממקום כח השדרה, ואין פסיקת החוט מעכב ההילוך (דגמיר ל"ב). ויש מתירין (ד"ס ל"ב ב' דע"ת ל"ב ד'). חוט השדרה שנמצא בו כעין גבשולית, אין לחוש שהיה קרוע, והוא קרום שעלה מחמת מכה. כי הוא דגיל להיות כך בדוכתי טובא (ד"ס ל"ב א').

יש חילוק בין נשבר השדרה ובין נשבר המפרקת. ובנשבר המפרקת צריך להיות ג"כ רוב בשד עמו. אבל בשדרה הכל תלוי בחוט (אחרונים).

דבר המצוי לפעמים בתרנגולת ששדרתה עקומה ע"י שכו, ולא בתולדה. ואף שנקשר שבר אל שבר יתדיו ידובקו, צריך בדיקה בחוט (ש"ע הרב ל"ב ג').

יש נוהגין לבשל תחיתת העצם העקום עם החוט בכלי חרס, ואחר הבישול בקל הוא לנתקו מהעצם לבדוק. ואם התחיל לחתוך התולדות ונחתך החוט, יש לחלות בסכין. אם הלכה מקורה, יש להקל. ואפי' נמלה ע"י ההכאה (דע"ת ל"ב ט'). ואם ניכר שהעקמומיות בא מתולדה, אי"צ לבדוק בחוט וכשר אפי' בלא בדיקה. וכן אם יש בצלעות גובה מצד א', שכולט יותר מהצד הב', ואין בשדרה ומפרקת שום שינוי. וכל האברים מבטנים אין בהם שום שינוי, יש להכשיר אף בלי בדיקת החוט (ד"ס ל"ב ב').

עוף שנשברה השדרה למטה מדאנפיים במקום שאין עוד טריפות בחוט, אין לחוש דמחמת חוץ השבירה נססס החוט גם למעלה, ואין צורך לבדוק (עדרות הבושם ל"ב א').

שהיית חמשה הדרגות בשהייה. א הגבחת הסכין לגמרי באמצע שחיטה, זה שהייה לכ"ע. ב לא הגביה הסכין, רק ששהה בלא הולכה והכאה, הוי ג"כ שהייה גמורה לכ"ע. ג הולך והביא בלא חיתוך כל דהו, דמחמת כוזה. ד חתך במפרקת ולא נגע בשעת החיתוך בס"י ע"י שהייה הסכין לצד, דהויל שהייה גמורה לכ"ע. ה) כששהה בשעת חיתוך שכמיעוט בתרא דקמא דמחמרין בססס (ד"ס כ"ג א').

וכמו שיש שהייה ע"י הגבחת הסכין, כן כשמהה הסכין לצדדים, שאין הסכין גונע בהסימן יש בזה משום שהייה גמורה (שם).

שיעור שהיית בחיה, דמי לעוף (פ"ג כ"ח ט').

לקרוע ביד מיעוט חסי' הנשאר, יש חשש שהייה (ד"ס כ"ב א'). לכתחילה יש להחמיד גם משום חשש עיקור (דע"ת כ"ג כ"ד) ומדברי התבוסס בס"י כ"ה מבואר להקל בזה.

ססס שהייה בבהמה כדי שחיטת רוב חסי' בלי הגבחה והרבעה, יש להכשיר בה"מ מטעם ס"ס. שמא לא שהה, ושמא הלכה, דבעינן דוקא כדי הגבחה והרבעה. ואם היה בעוף ססס שהייה כדי רוב סימני עוף, אם לא שהה בודאי כדי רוב סימני ובהמה גסה עם העור, יש להקל אף כלא ח"מ (רב כ"ג).

ססס שהייה במיעוט בתרא, יש להקל אף באין ח"מ. דכיון דבמדינות שאין להם מנהג להחמיד בזה מותרין בה"מ, ע"כ החומרות ומדינות אלו הוא רק גדר דר' (ד"ס כ"ג).

הגביה בהכמה ראשה ונתחדד ופירכסה לכל צד, והשוחט אמר ברי לי שלא הגביה סכינו מבית השחיטה ע"י זה, רק שכלל צד שפירכס בהכמה בראשה, הטה הוא כן את הסכין בצוארו,

ושחטו בתולכה ובהובאה בהכשר בלי שום שהייה ובלי דרסה, דלא יצא מכלל ססס שהייה, דקיייל להטריף. ולא עדיף מאם נוחה ידו של השוחט או הסכין לכותל או לקרקע. דקיייל דגם כאן יש לחוש

שבא השור"ב לידי בהלה מעט. ולא יכול לעצור בכחו ולהודרו בודיות גדול הצדוך לזה, להטות ידו לכל צד שפירכסה בהכמה, ולשחטה כהוגן בלי שהייה או דרסה במשהו (שורית שואל ומשיב ד').

שור"ב שעבר על שהייה במיעוט בתרא, ובפרט בשהייה משהו דהוא רק ממנהגא, פשיטא ולא עבר רק אודבה (ברית אברהם י"ד ה'). זה דוקא בבהמה, אכן בעוף איכא מיד

דמדאורייתא שיעור שהיית מועטת (ש"מ"ב ה').

איסור שהיית משהו בעוף, הוא רק לתומרא לענין אכילה. אבל היכא שיבוא ע"י זה לביטול מצחת שליח הקן, לא אמרי לאסור שהייה משהו. ע"כ קיייל לענין שליח הקן יוכל

לשלוח האם אפי' באמצע השחיטה, ולא יחשש שיבוא ע"י זה לידי שהייה (ש"ך דצ"ב ט"ז).

נגע בשעת שחיטה בראש הסכין בכותל או בקרקע, הוא שהייה גמורה (בית לחם כ"ג). וי"א שאין להחמיד כלל (מקום שמואל כ"ט), וכן הוא לדינא (פנח"י כ"ג ע"א).

ואם אינו יודע אימת נגע הסכין בכותל או בקרקע קודם גמר שחיטה, או לאחר גמר השחיטה, כשידה (שם). וי"א להחמיד בזה (וכרין יוסף א'). ואם העציר השוחט חוור של סכין בתולכה והובאה על צואר בהכמה ועל העץ של שראגין בפעם א', יש להכשיר. והואיל וליכא בשהייה משהו לא איסור תורה, ולא איסור דר', רק מצד

המנהג. לכן אמרנו ספיקא קולא (שם).

ואם היתה הנגיעה בסוף שחיטת הסימנים, ותיכף אחד הנגיעה הפסיק מלשחוט, יש להכשיר אפי' בעוף, אם לא השיב ידו עם סכיני בהולכה או בהובאה (מנהגו כלל ט"ו ס"ה י"י).

והיכא שיש ספק אם נגע בכותל כלל, יש להחיד בהי"מ עכ"פ בבהמה (ד"ק כ"ג י"ח). ויש מחזירין

אפי' בעוף, ואפי' שלא בהי"מ. וכן הוא לוינא (מנהגו ט"ו ס"ו י"ב). ואם הגיע חקתא של חסכין אל הסימן בשעת שחיטה, דינו כאילו נגע בכותל, ויש בו חשש שהיה (ד"ק כ"ג ט"ז).

ואם נגע במלבושיו, אין לחוש. וכן כשנגע באצבעו במקום הרך, יש להקל. ואין דבר הרך מעכב ההולכה וההובאה כלל. אבל נגע בצפרנו בשעת שחיטה, אפי' לא חתך בו כלל,

ואפי' נגע בצפרנו של חבירו, שבו לא שייך לומר שנבהל כלל, יש להחמיר אפי' בהי"מ (ד"ק כ"ג י"ז).

ואם נגע חסכין בראשו או בעוקצו בעור של הנשחט עצמו, דינו כאילו נגע בכותל, ואסור (ב"ת אברהם כ"ד י"ז). נגע בראש סכיניו כאבן קטן, המונח על הארץ, ונדחה

האבן ונזרק הלאה מהסכין, וראה שלא היה עיכוב בהולכה והובאה בשבילו, יש לאסור. ולא עדיף זה מנגע בצפורן הקשה בידו או ביד חבירו (ד"ת כ"ג ל"ח).

שחטו כחמא בחורף בחוץ על השלג, והיה השלג שחוף לצואר שוה עם הצואר. והלך הסכין בהולכה והובאה לתוך השלג, ועשה חריץ בהשלג. אם השלג היה רך,

יש להחיד, שדמי נמצא סובין בושט, שהקל התבאר. אבל אם השלג קשה ע"י קרה, אין להקל (ד"ת כ"ג י"ב).

שוהם שמצא לאחר שחיטה עוקצין בעור, במקום החתך, שגאה מזה שעיקם חסכין לצדדיו בשעת שחיטה, הגאון מהרש"ק הטרף בהבמה ואסר

השוהם. כי מהתחומים שבעור נראה שהטה סכיניו בשעת שחיטה לצדדים והיה שהיה, ולא גרע מנצא גמי

החב שואל ומשיב, השיג עליו. דכיון שהעוקצין לא היה באמצע בית השחיטה, רק בסוף בית השחיטה, ונראה שהסימנים נשחטו קודם, והעוקצין שבעור, נעשו אח"כ. וא"כ מה בכך, אף אם היה שהיה, הלא הוא אחד שחיטת

הסי' (ש"מ קע"ז). ויש להקל בזה, מכמה טעמים (ד"ת כ"ג י"ח).

שחט בידו חא', ובשעת שחיטה נמל בידו אחרת איזה דבר, שלא יפול על הסכין ויעשה חליה וכדו', אם השוהם אמר ברי לי שלא שהה כלל, יש להקל. כמרומו בש"ך רצ"ב ט"ו

(ד"ת, כ"ג י"ט).

אחז חסכין ברפיון בידו בשעת שחיטה, וע"י זה הרגיש שבשעת ההולכה וההבאה היה נטיה בין האצבעות שהסכין עלה וידר קצת בין האצבעות אין חשש שהיה, ובעוף צריך

שהיה א' עציג, ואחר שראה שלא נתעכב אף במשוהו (ד"ק כ"ג ט"ז).

חוט היוצא מפי התרנגולת, ומשכו בה וראו שהוא תוך החשט, יש לשחוט הקנה לבדו, כהא דמסמט קועיה קמא. ואף דלכתחילה צריכין לשחוט ב' סימנים, מ"מ כאן הוי כדעובד,

דאז ישחוט החשט אתי ליד שהיה כשיתחנן החוט (ש"ת שבו"י ב' ס"א).

נמצא חרבה תכן או חתיכות קש בבהמה בשעת שחיטה, הד"ק החמיר גם בבהמה משום שהיה. מ"מ פשוט הוא, דאם ידוע שלא שהה בכל השחיטה רק כשיעור

שחיטה ביוגוית, ליכא חשש שהיה כלל, ויש להחיד (ד"ת כ"ג ט"ז).

חתיכת נמלה הנמצאת בוושט במקום השחיטה, יש אומרים דאסור (לחם הפנים ל"ג י"ח). ולדעת האחרונים שמקילין בנמצא עשב דק יש להקל גם במלה (ד"ת כ"ג מ"ח).

עוף שנשחט והיה הוושט מלא חול ואבנים קטנים יש להטדיף. אבל אם נמצא סובין ושעורים אפי' חשט מלא יש להחיד (שמ"ח כ"ג ו'). ועפר רך כעין סובין,

בי"כ אין להחמיר (אחרונים). נמצא ח' ע"ץ בין עור לסימנים, יש להחיד ע"י בדיקת החשט מצד פנימי, וזה לא דמי לנמצא מחט בחלל הנזף, דהתם לא שייך לתלות שיתחבך בכותל שהיה בו מחט. משא"כ בנידן דידן, דעוף

דרכו להתפלש בעפר, ושם שכיה קוצים, ולשמא ינקוב החשט לא חישינו (ט"ס ב').

נמצא גמי ונשאר משוה מהסימן שלא נחתך, לא שייך לאסור (מנח"י כ"ג י"ז). אם לא נשחט

רק רוב החשט ונשאר תחתית החשט שלם, ונמצא בתחתיתו אפי'

דבר עב כקנה של גמי, יש להקל (ד"ת כ"ג ו'). חדין של נמצא גמי בוושט לא נאמר דק בשעת בכמה

הולכות, וכמה הובאות. או עכ"פ בהולכה והבאה א'. אבל בשחט בהולכה או בהובאה א', יש להכשיר בהי"מ

(ד"ת בשם פ"ז הדעת, כ"ג י"ב).

נמצא בוושט עשב דק, יש להחיד (ד"ת כ"ג י"א). אם הרגיש בשעת שחיטה שנגע באצבעו, והגביה הסכין, או מהצואר, ולא הולך יותר הסכין אח"כ על הצואר, ובטרום

שהגביה היה כבר רוב שחוט, יש צדדים להקל בהי"מ אף בעוף (ד"ק כ"ג י"ט).

נמצא גמי תחוב ארכו לרוחב חושטו, וממלא חללו ונחתך בארכו עם רוחב החשט, יש להקל. כיון שלא היה מקום להיות נוחה מן הסכין, וגם נחתך יותר קל לארכו, וכידוע בחוש (דע"ת כ"ג י"ד). חתך נוצח מבחוץ לצואר העוף, אם ידוע שחתך הנוצה קודם הסימנים אין לאסור (ד"ק כ"ג כ'). ובממצא נוצח קטנה כוונתו, בלא"ה יש להכשיר, אפי' ידוע שהיה במים מקום ונחתך עם שחיטת הסימנים. ואף אם נמצא נוצח רחבה יש להחיר (דע"ת כ"ג י"א וי"ג).

שהייה במיעוט בתרא דסי ב' כעוף, אין השהייה פוסלת (ש"מ ב' ס"ו דע"ת כ"ג י"ב). עוף שנשחט רוב הקנה, ואח"כ נתראפא, אין לשחוט עוד הפעם משום מראית עין, דיש חשש איסור. ובנקל יחיל עליו איסור שהייה במיעוט בתרא (ש"ת רב טובך ב' י"ד).

בר אווזא שנשחטה כדינה, ושחט למות לאח"ש, ולאחר זמן נתראפת, ואכלה ושחתה והלכה לרחוק בנהר כאחת הבריות, יש לשוחטה

בסכין פגום. ובכתיב חשוב כדעבר. ולענין מליחוח, יש לחשוב הג' ימים משעת שמתה, כי בעת שלא מתה, מנתעצ הדם בכותה, ואינו מתקשה (דברי שאול סי' ס"ג). ומה שנהגים להכות על הראש שתמחה למות, צריכים ליהרר שלא לעשות כן בפני עם הארץ. ולדעתו זה נקרא הריגה ולא שחיטה (מג"ז כלל ס"ו ס"ו).

מותר להתוך הצוואר של האינדיק, לאחר שחיטה בקדרום ע"י גברי, אפי' לא נשחטו כל ב' הסימנים לגמרי (פ"מ כ"ג ה' ש"ע הרב כ"א).

ש"ב אין סומכין במיעוט ומשמוש בסירכות הריאה, רק בשחוט ובזקק כשר וירא ד' מריבים (בית יוסף ל"ט) מריבים, מימים רבים (נחמיה ד' ב', רש"י). וי"א ר"ל, יותר מכל שאר הריבים והגדולים שבשרא (ביאר אבן יחי'א שם). הכונה שיהא מפורסם ברבים, שיחיוקו אותו לירא ד', וגם אם הריבים טועים בדמיונם באיזה דבר, וסוברים שהנהגה כן אינו ירא שמים, אף שתאמת אינו כן, אסור לו להיות שריב אצלם, ולנהוג קולות הללו ודומיהן (דע"ת ל"ט).

טבח שא"י חל' שחיטתו ששחט מפניו ד' או ה' פעמים שחיטה בשורה, אפי' אסור לאכול ממנה, והרי זו קרובה לספק בבילה (דמ"ב פ"ד מהל' שחיטה). אבל כשאחרים ע"כ מותר בדעבר (דמ"א א').

שוחט ששחט בסכין שיש בו פגמים ואמר לא נגעתי, ע"ן פגמתי. ש"ב שהעידו עליו עדים שראו פ"א שהטבח ע"ל אחז ביד השוחט, לפי שראה שאין בו כח גדול לשחוט את השור כבד מאד. והול"ך והל"א עמו את הסכין עד סוף השחיטה.

והכשיר את הבהמה, והשחוט לא כיוש, אלא שאומר שלא ידע שאסור לעשות כן. בזה י"ל ודקא הוי מדי' ופושע, שהיה לו ללמוד, וע"כ"ש היה לו לשאול אם זה מותר, ע"כ ראוי להעבירו מאומנתו עד שלמור היטב כל דיני שריב ויהיה מומחה. ולמפרע יש לאסור כל הכ"ר שהיו מבשלים בו משחיטתו (ש"ת מהרי"א אסא"ר י"ו). ש"ב שאינו מוכר לעבירה, והיגיו שלא עבר רק פ"א או אפי' עבר בפרהסיא, אין לאסור שחיטתו. ובשאר עבירות אין חילוק בין בצנעה בין בפרהסיא (תורת יקותיאל ב' ה').

ש"ב שראה אותו א', שהיה מבל"ח וק"נ בתער. והוכיחו אותו עד פניו, ולא פנה השחוט אליו וענהו עזות כו', אם כנים הדברים ראוי הוא להעבירו מאומנתו (מהרי"א אסא"ר י'). ולא רק בתער, אלא גם במספרים שלא כעין תער, אסור בטאת הראש, וכן בטאת חוקן איכא איסורא, וגם יש בו עוד הלאו דלא ילבש גבר כו' (צ"צ התרש צ"ג). ואם עבר יש לחוש לשחיטתו (ד"ת ב' פ"ט).

ואף דבבילוח ע"י סם ליכא איסור לאו, מ"מ בש"ב יש להתמיר. דכיון שכתבו האחרונים, והמגלה וקנו בסם אינו ראוי לע"ן, דאנו בשלימות דיוקנא עילאה, ע"כ יש להתמיר מה"ט גם בשריב, דא"ע"ג שהסירו בסם ולא בתער, יש למנוע מלהיות שריב (ש"ת חיים ביד הספרד, ד"ת ב' פ"ט).

ש"ב שחג"ד בתורת עדות בפני הרב על איש א' שהוציא סרסה מתחת ידו. ואח"כ נודע ששקר ענה בו, יש להעבירו. כיון שהעיד שקר בחבירו ועבר על דא' חעשה שבתורה, איתרע חוקת כשרות

ידיה בזה, ואין להאמין לתורת שריב עד שיעשה תשובה (א"ר צ"ל ד'). ש"ב שהוא מסור. כיון דמקרי כולי האי, הרי הוא פורק עול, והי"ל כמומר לכל התורה, ולא קרינן בית וכתבה. רק דאם אירע באקראי פ"א, יש להכשיר בדעבר (ש"מ ב' כ"ו). אוי להם ולנשמתם של האוכלים משריב זה. וכדואי הכלים אסורים, והמספיעים לשריב כזה, עתידים ליתן את הדין. ובדאי אין להם חלק באלקי ישראל (בלי י"ב). ואין להקל בזה כלל כו' (דע"ת ס'). שוחט שראה שחבירו שחט בסכין פגומה וניתח, וגם הנהג לאכול הבשר, מעבירין אותו (שלחן

גבוה, סי' י"ח ג'). שוחט שעומד אצל תלמידו, והתלמיד חגרים בשחיטתו. ורבו העומד ע"ג לא הרגיש, יש להעבירו שוחט המוסכם. וזה ממש הרין לפי שחוציא טרפה

מחתי. כיון שאין הציבור סומכין על התלמיד, וסומכין על המשיגה, נמצא דעיקר הכשר השחיטה תלוי בדיעה, ויש לחוש, כיון דחזינן מיעוט זהירותו, שמא גם כששוחט ע"י עצמו, אירע לו כן, ויש להעבירו עד שיקבל עליו דברי חבירות (ש"ת צפיתיה ברוב ש"ת).

ש"ב החשוד על איסור דר', אינו חשוד לאיסור תורה (גובי"ק) ואפי' היכא דאיכא חימוד ממון, אין מעבירין אותו (עבודת הגרשוני סי' ו). וטני בקבלה ד"ח (דע"ת ב' י"ג). שו"ב שעבר על שחייה במיעוט בתרא, ובפרט בשחייה משנה דהוא רק מנהג, יש להקל (ברית אברהם ה'). אמר העידו על שו"ב שעבר על מנהג חומרא. כגון מריטת נוצות, ויצא דם, וכיוצא, אינו בגדר הוציא טרפה מתחת ידו (ד"ק ב' ג'). אבל אם הקיל במנהג ברור, דינו כעובר על שאר איסור דר', ודמייל להתמיד בשו"ב דמחא (דע"ת ב' סי').

שו"ב המחלל שבת בזמן חוססת שבת לא הוי מומר (פמ"ג י"ח א'). שו"ב שעשה מי שבידך לאיש קל שעלה לס"ת ביו"ט, והוציא ב' ר"כ ונתן לחש"ב כפניו כל עם ועדה. והשו"ב לקח המעות לידו, אסור לאכול משחיטתו (שאלת שלום ח"ג קפ"ד). כי המחלל יו"ט דינו כמומר לחלל שבת לכל דבריו (דע"ת ב' כ"ט).

שו"ב שהועד עליו שהלך בבגד של ד' כנפות, וכל הציצית חיו פסולים לגמרי. שהיה בהם רק תגדיל בלא ענק, יש לצדד דינו חשוד להכשיל אחרים באכילת איסור, ואין להעביר את השו"ב כשעבר על מצוה עשה, אלא אם עבר על מ"ע שיש בה קום ועשה. אבל אם עבר על מ"ע בשוא"ת אין להעבירו (דע"ת ב' מ"ט).

שו"ב שנמצא פ"א סכינא פגום שלא בשעת שחיטה, והעבירו. ואם רוצה לחזור לכשרות, צריך לקבל דברי חבירות (ש"ת מהר"ם מלובלין ע"י). שו"ב הממונה מקהל, יש להעבירו בפעם א', כיצא מטרפות מתחת ידו, ואף שלא היה שום חימוד ממון. ואף שאין ידוע אם עשה במזיד, והוא כמותרה ועומד (פרי"ח ק"ט כ"ח).

שו"ב שהוציא מטרפות מתחת ידו ג' פעמים, שצריכים להעבירו, הוא רק אם חזר ועבר לאחר שכבר קיבל ד"ח. אבל אם עבר כמה פעמים בלא הפסק קבלת ד"ח ביתנים, יש להקל ולהחשוב רק לפעם א' (דע"ת ב' סי').

שו"ב שנתן עוף בתור שחוט, ונמצא שלא נשחטו הסי' כחוגו, והתנצל שהיה משגב. גם הביא כתב מבי"ד שהוא אדם כשר. אבל כיון דקייל דאם לא בודק השוחט הסימנים

לאחר שחיטה, יש להעוף חזקת איסור, ואנו רואין שלא בודק. דאם היה בודק איך אפשר שטעה על סי' בלתי שחוט, להתחילו בשחוט. וא"כ פושע הוא. ולא בודק הסי' לאח"ש, ושחיטתו גבילה. ואף אם לא היינו מוצאים אח"כ שאינם שחוטין, היינו אוסרים אותו. ומכ"ש שמצאו שלא היו הסי' שחוטין, ואין לתלות זאת בשום שגיאה. שהשגיאה גוסה. היא העון והפשע, ומוכת שהוא קל, סמך עצמו על הרגילות, ובזה גוסה הוא מזיד ופושע, ושחיטתו גבילה כ"י (ש"ת מרש"ת דרכים, ריש חלק י"ד).

שו"ב מומחה וירא שמים, ששחט רק חקנא בעוף. וכאשר הובא העוף לביה, היה ח"י עדיין. והתחירו הבע"ב להשחוט, ושחט השוחט העוף. לא טוב עשה ששחט עוד הפעם, והעוף הוא אסור וגם הכלים אסורים. והשוחט, אף שיש לזוננו לכך זכות, שהיה סבר שאין זה שהיה, כיון שכבר עבר השליח עם העוף, והסיד דעתו מהשחיטה, אבל באמת אין זה מועיל, וראוי להעביר השוחט על חודש או ב' חדשים, לפי ראות כ"י (גר"ב ב' ב').

שו"ב שיצא מכשול מתחת ידו שחקיל בדין א' שלא כדיו, מפני שנראה בעיניו בראיות להקל, אף דראיותיו דחיים ושגגה בידו, אם מקל עליו שלא לעשות כן, אין מעבירין אותו אפי' בשל תורה (בית יעקב צ"ו). ומעשה בשו"ב שרצה הרב להעבירו על שהקיל בדין א' בדיני כ"ס נגד דעת הפרי מגדים, שמחמיר, והורה כשי"ך להכשיר. וכי' עליו הרב הגאון ז"ל בעה"מ ש"ת דברי חיים, אח"כ, מה קל הרעש הזה. הן אמת שדברי הפרי' בכל מקום קלורין לעינים, ודבריו מתלהבים בקושה נפלאה, אך עכ"י אם הורה כדברי השי"ך אין מונחין אותו (דברי חיים א' כ"ב).

שוחט מן האננסים שא"א להמלט, שחיטתו כשרה (בלי"ח).

שו"ב שקבלוהו אותו אנשי העיר לשי"ב, או יש לו חזקה, ואסור להשיג גבולה. אבל אם מעצמו נעשה שו"ב, אין לו שום חזקה (ד"ק, י"ב, גז"ק, ב').

שו"ב שהעידו עליו שהטריף שלא כדיו, רק להכעיס או בעל הבהמה. אם נחבדו כן בעדים, ראוי להעבירו, כי עבר על כמה לאחיו. (א' וידעו דחש"ב שלנו מיקרי מורה

הוראות, שפוסקין דין. ולכן אם שיקר ועזות לומר על דבר שהוא יודע שמותו, ואמר אסור, ובודאי עבר על לא דלא תעשו עול במשפט. וגם עבר על לא תעמוד על דם רעך כ"י (דברי חיים א' ב').

שוחט שהוציא טרפה מתחת ידו במזיד, אפי' פעם א' מעבירין אותו, עד שילך למקום שאין מכירין ויעשה תשובה ודפרק זה בורה, כמי' לקמן בס' קרי' ס'ו, ובדמ'א שם י"ח. ונסימן ב' סעיף ב' מירי הרמ"א שהעיד עליו דק עד א', וקרי'ל דע"א אינו נאמן לסול השו"ב. לכן אמר שאם לא הוחזק בכך מותר לאכול משחיטתו (בית אפרים ה'). וי"א לחרץ סתירת הרמ"א בזה, בדמ' ב' מירי ששחט של אחרים, ואין מעבירין אותו בפ"א, ותלגין שבסעות נעשה כו' (דע"ת א' ד'). ויש ג' דינים במכת שהוציא טרפה מתחת ידו:

(א) שיש בו חשש חימוד ממון. כמו שוחט לעצמו ומוכר לאחרים, או שנטל הכרכוש מהבשרות, או גם בפעם א' מעבירין אותו, ואין לו חקנה עד דפרק זה בורה. (ב) שאין לו שום חימוד ממון. כגון שנטל שכר מהקהל או בפ"א וב', די שיקבל עליו דכרי' חכירות, והיינו שיהא דואג ומצער, ויאמר בפני ג' לומדים שלא יעשה כן עוד. ובפעם ה' צריך חקנה ודפרק זה בורה, והיינו שילביש שחורים כו'. (ג) בודק ירקות מתולעים וכדו' עד ג' פעמים כאונסים דמי, ויש לסמוך על בדיקתם. ומכאן ואילך צריכים קבלת דיה' גם אין לחלץ בין אסורי דאורייתא לאסורי דרבנן בבל זה (פרי"ת קרי' כ"ח).

ויש אומרים דאם הוא מוחזק באדם כשר, בפעם א' או בפעם ב', יש לרדנו כשוגג, אם נראין הדברים כך, ואם הדבר שקול וגם אינו מוחזק בכשרות, אם יש בו חשש חימוד ממון, יש לרדנו כמזיד וצריך שילבוש שחורים כו', ובה"ו דאי' לעמוד הדת על תילה, די שיקבל עליו סיגופין ותענית בעידו, ואם אין חשד חימוד ממון בפעם א' וב', די בקבלת חבירות, ובפעם ג' צריך תשובה גמורה עכ"פ. ואש הגון וכשר, אף בחשש חימוד ממון יש לרדנו כשוגג כו' (פרי תואר קרי' כו' עין פמ"ג א' שפ"י י"א).

שו"ב ששוחט והשיג גבול רעהו, נקרא רשע ואסור לאכול משחיטתו (ש"ע הרב תשובת ט'). ומוציאין הגזילת מידו כדון גזל, וכופין להחזיר להשו"ב הראשון כל השכר שחיטה שלקה, ושחיטת זה הגזלן אסורה. ושחיטת השו"ב המסיג גבול דעתו אסורה, והאוכל משחיטתו כאלו אכל גבילות (שו"ת דברי חיים א' ט', וחלק ב' ב', וסימן כ').

שו"ב שאסרוהו הקהל לאכול משחיטתו, אם כתב בהכתב סתם ששחיטתו אסורה, ולא נכתב אסורה כעצומה, יש להקל ע"י בודק סכין ונותן לו (גוי"ב ב' ה').

שו"ב שניבל בשחיטתו ולא אמר שהיא טרפה, והוא מתגלגל משום שלא היה רוצה לתלות החסרון בעצמו והיה דעתו להסדוף ע"י בדיקת הראיה, אין ראוי להעבידו (בית יעקב י"ב). שו"ב שהעידו עליו שמרס נוצח ויצא דם, ולא הסדוף העוף חיבה, ואמר אמתלא שהיה בדעתו להסדוף אח"כ, פן יתחייב לשלם, לא נפסל השו"ב (ד"ק ב' ג').

שוחט שהעידו עליו אשח' א' שראתה בעת שחיטתו אחזא, שנשמש ראו' האוואז מתחת חשוטו וכבר בצבץ דם על ידו, ותפס הראש וגמר השחיטה, פשיטא שאינה נאמנה לסול השוחט, אך האוואז אסור לה ולכל אדם. כיון דהאוואז שלה, ונאמן אדם על עצמו לשויה חתיכה דאסידא (שאלת יעב"ץ ב' קמ"ד).

שו"ב המנבל בהמות, והוא שו"ב כבוע לבני העיר, מסלקין אותו, אף שמשלם ההפסד, דומגין שצריךין לבשר ולא יפגא. ודוקא שהוחזק בכך ג"כ, או שהותרו לו (חרי"ם סי' ש"ו ח'). שוחט שאינו רואח רק ע"י בתי עינים (בריליון) יש מפקפקין ע"פ דברי המג"א ס' רלב, ואין לבדוק נגד חלון שיש בו זכוכית (טורס ג' פ"ח).

וי"א דאין להחמיר בזה, כמבואר בשו"ת שבות יעקב א' קכ"ו, דמהני הבריליון לכל דבר הצריך בדיקה וראיה (דע"ת א' ג').

שו"ב שחוא סומא בעין א', מותר לשחוט, ואף להיות שו"ב דמחא, ואף למחרת מן המחרתין יכולין לאכול משחיטתו (מנחת ש"י, ק"א). שו"ב צריך לחיות נזהר להחליף

בגדיו כשילך בין הבריות, ולא ילך כבגד שהוא מלושש בו בעת השחיטה, שלא יהיה בכלל המשוניאים. כמי' במג"א סי' נ"ג ל' (מנח"י י"ס ל'). ומלושש ת"ח צריך להיות נזהר ונקי, ואסור לו שימצא כתם או שמנונית וכיוצא (רמב"ם פ"ה מהלכות דעות ז'). ושוחט שצריך להיות ת"ח ויד"ש צריך להתנהג בהנהגה של ת"ח (מוד ואהלות ראשי בשמים י"ב).

שו"ב שחוא אבל ר"ל, מותר לשחוט בתוך ביתו, והיו כמו שאר צרכי ביתו, ואם אין שם שוחט אחר, מותר לילך בלילה לשחוט, ואפי' ביום אפשר להקל (בית אדם, קוני מצבת משה ז')

וכן עיקר דינא ואין להחמיר (הגהות מהרש"ק בשו"ת טהרה ב'). שוחט צריך שימנע בהליכה בשוק, בכל מה דאפשר, ודבר לא היה לו עם אדם, רק יהיה שונה הלכות כל היום (שנות חיים י"ח). שו"ב שברך מעידו ששחט שם

כמה שנים ואח"כ כתב להרב שמתחדה על חסאתו שחטא, בכל ימיו שהיה שם היה שחיטתו טרפה, כיון שיש בזה

צד להקל, מחמת שלא אמר בסיו ר' בכתב. וגם בצירוף הא דאין אדם משים עצמו רשע, יש להקל ולהחיד הכלים למסרע. ואין להקל בזה רק בהי'ם (שית' ריב"ם ק"ו). ואם עשה ר' דרך תשובה, שהשוות בא לפני ב"ד והודה שצ"פ רוב שחש בשכרות, ועשה כמה דברים הפוסלים, ובקש תשובה על המעשים שעשה, ג"כ אינו נאמן לאסור הבשר והכלים שיש עדין משתיחתו, דאינו נאמן. משום דאין אדם משים עצמו רשע (בבבא שאל י"ז). ויש מתקין, ומה שאומרים דאין אדם מעזיר הוא רק לדיני ממונות, אבל לענין איסורין, ולא בענין דיני עדות, אף אם משים עצמו רשע, אם אמר דרך תשובה נאמן (ס"ט א' ו').

ו"א דאינו נאמן בזה רק למסור עצמו מלהיות שו"ב. אבל הבשר והכלים שהם בחזקת כשרות, אינו נאמן לאסור (דבר הלכה). וכל מי שמאמין בדבריו, יש לו לאסור, וגם הכלים אסורים, ולא גרע מעכ"ם דמהימן ליה, וקיי"ל לאסור (שע"ת א' כ"ט).

שו"ב שאמר על מותר אסור, יש להעבירו. הסעם, מפני שנראה שדעתו משובשת כ"י (דעת' רש"י). ויש לחוש שיבוא קלקול אם נקדש בו אשה, וכיון שאסור לא יהיה שוה פרוטה (בית יעקב ד'). ויבוא קלקול ב"י קדירות, ולקמן סי' קי"א (פמ"ג א' ו'). ובדבר שאינו מפורש יש לשאלו סעם האיסור, שאם אומר שהוא אסור מחמת שמסתפק בדבר, ה"ו שוחט כשר (שנות חיים ס"ו).

שוחט שנאסר, אין יכול להיות עומד ע"ג, למי שיועצין בו שאינו יודע ה"ל שחית' (דעת תורת ס"ו). שוחט שהוא מכוהל ונחפו בדעתו, והו' בכלל שנעוץ ושסות יתשב (סמ"ע ל"ח כ"ב).

שוחט שמרתת בראשו, אינו יודע הרעוהא בזה. כיון שאינו מרתת בידו. ובענין ראיתי כמה אנשים שמרתחין בראשם, ובשאר אבריהם אינם מרתחים, והמה כאחד האדם. ואין חשש לעס' השחית' במה שמרתת בראשו (ד"ת א' נ"ה).

שו"ב שאומר שיש לו קבלת, ואינה תחת ידו. או כשאומר שנאכד הכתב קבלה מידו, נאמן. כיון שאומר שקבל מרב פלוני ועודנו ח"י, הוי מדי דעבדי לגלויה. כי

מדאורייתא רוב מצויין איש מותרין הן, והקבלה הוא רק קתנהא דר', לכן נאמן. ואם יש לו זמן לבדוק קודם שחית'ה, מה טוב (דעת א' י"א).

שו"ב שנמל קבלה מכו"ץ, ונמצא שהמו"צ אינו איש נאמן, ונותן כתבים בעד אגודת כסף. י"ל והשור"ב יצא מהרוב מצויין (ד"ק א' ה').

שו"ב הממונה לציבור, אין רשאי לחדיד למנוע מלאכול בבית אנשים האוכלים ממנו, והו' כמולול בכבוד הב"ד שאינם בודקים כהוגן (דעת' כ' נ"ב).

שו"ב שעוזב מלאכתו זמן רב, בענין שיש לחוש שמא שכת עיקרי ה"ל שחית'ה. חיישינן וצריך לבדוק כאילו בא לשחוט בתחילה (ש"ע הרב י"א כ"ב).

שו"ב צריך ללמוד חקיצורים החדשים בדיני שו"ב (שמ"ח א'). ו"א דמינא אין דברי האחרונים מעכבין בדיעבד. וכל שלמד דיני שו"ב מתוך הש"ע, ומכ"ש מדברי

ראשונים, מהני (חכ"א א' ג'). לא ילמוד בספרי השו"ב החדשים, אף שיש בהם הרבה חלוקי דינים חדשים, רק ילמוד בספרים המובהקים. ה"ל שחית'ה, וה"ל בדיקת הסכין ובדיקת הסימנים לאתר שחית'ה, וה"ל בדיקת הריאה

דבר דיבור על אופניו. כל הדברים הנכתיים שגילגיל לבוא, ועל השאר יהיה מסתפק ושואל (ש"ע הרב ק"א ח"א). ובנומני לא נהגו השו"ב ללמוד הספר עולת יצחק כלל, והגאונים והצדיקים שבדורינו הנחניו במדינת מלכות

רוסס"א ובאליצ'ע ובמדינות הגו', שלא ליתן כלש שו"ב קבלה, עד שיהיה בקי היטב בסי' שמלח חדשה כע"פ. כי הוא כלול מכל דיני שו"ב הראשונים והאחרונים, וד' עמו והלכה כמותו ומפיו אנו חיים בדינים אלו. ומקפידים שלא ללמוד בסרי שו"ב אחרים רק בדרך ארע' (ד"ת א' י"ג).

שוחט בכל פעם שהוא שוחט, הוא מקיים מ"ע דו"בחת. וא"ל הדעשה דשחית'ה קאי על האוכל לבדו, דהא חתין דהשוחט מבורך על שחית'ה (תבו"ש א' נ"ט). ואין לומר דשחית'ה מקיים האדם בשעת

אכילה ולא בשעת שחית'ה, וא"כ לא הוי מ"ע שה"ג, לא כן ידידי (בתשובה להרב הגאון הר' שמתה ביק אב"ד דק"ק מתאליב סא"ר) דהא הרמב"ם והסמ"ג והרשב"א כולם כתבו לשון זה, דמצות עשה לשחוט מי שרוצה לאכול,

הרי דעיקר מ"ע הוא על השחית'ה כשרוצה לאכול, דאז חל עליו החיוב לשחוט כ"י. ועיין בראש פ"ק דכתובות מ"ש סעמים דמכבדים על השחית'ה, א"צ שיש שחית'ה מחוב' לשחוט משום דאפקה, קרא בלשון ציווי, דכתיב ואכלה. וגם התם אי"ל לו בלא שחית'ה כ"י (שם אריה נ"ג).

ומצות שחית'ה אינה דומה לשאר מצות שלא יתחייב בהן האדם כ"א ע"י סיבה כמו מצות מעקה וציצית וכדו' ודאי לכל איש ישראל להודי אתריהם כדי לקיימן. אבל בשחית'ה אין צריך להשתחל

לשחוט שום בעי'ת. כמו שמצינו ברבי דנענש במה שלא חיים על העגל.

וכמבואר בס"י כ"ה, דאין לברך שהחיינו על השחית'ה, משום דמוזיק לבריה.

ש"ב שחגיג לשבעים שנה. הנכון הוא שלא ישחוט יותר. גם עד שבעים צריך בדיקה גדולה בניגון ההרגשה (שירת מאיר נחזבים ס"ו). וצריכים לבדוק השוחטים בהפלגת הימים, כי ישנה האדם וחושיו מתמעטים (פרי"ת י"ח ל"א). גם אדם שיש לו הרבה סדרות ברוב מחשבות, אין למנותו לש"ב לציבור, ואין צריך לומר אדם מבוהל (שם). ולדידי חזי לי, אדם המולול במצוה א' מהתורה, קים לי בגויה, ולא דמי נפשו למעביד הבדיקה הצריכה לסכין, כאשר צונו השי"ת (שם).

ש"ב שידיו מרתתין, ועמד על הבחינה, וראו שלא רתתו ידיו בשעת שחיטה, אף שבשעת בדיקת הסכין נדומן לפדקים שהיו ידיו מרתתין קצת. וכן בשעה שהוא פורע את עור הפריעה לעשות המלאכה בצפוניו, ע"י זה מרתת את. וזה ג"כ בשעה שמוליך ומביא בסכין בצפוניו להרגיש פגימה דקה, אבל אין זה בטבע לרתות בשעת שחיטה (בית שלמה יוד).

שוחט שעד א' מעיד עליו ששחט שלא כהוגן, שרוב אחרונים אוסרים בהבמה אף שהוא מכחישו. נלע"ד שגם הם לא נחלקו אלא אם לדברי המכחיש היתה השחיטה שלא כהוגן משום חומרא, כגון שהיה פחות מכשיעור שהיה וכדו', לזה ודאי השוחט נאמן (דגול מרובה).

ש"ב שיצא עליו ריגון, אין לדון אותו אלא בסנים (ד"ק א' ס"ח). שוחט שנטל קבלה שאמר, שאם נשחט סימן א' ומחצה בכחחמ כשר בדיעה. י"ל, כיון דבנקודת הכסף מכשיר שחיתו למפרע בנטל קבלה, ובגד"ד יש לצדד ולהכשיר, כיון דידע דלכתחילה בעינן רוב שנים, וישבע שעשה כן, ומלאת דמיא הוא, ונאמן בזה. כיון דלא הוי רק גילוי מילתא (צ"צ י"ד).

שוחט שבקי בהל' שחיטה ולא נטל קבלה בפני מוה"ח, בשעת הדחק יש להתירו לשחוט (רב ו'). שוחט לעצמו בלי נטילת קבלה, כל מי שהוא חכם והגיע לחוראח (ש"ע הרב ס"ו). וצריך להיות מוחזק צורבא מרבנן. ואף שלא נתנה לחכם העיר (תו"ק).

שוחט שעשה העלמח מתאקציו, והתרו בו, שלא לעשות עוד העלמה, ואחר ההתראה עשה עוד העלמה, יש להצבירו, אע"פ שהדין שהחשור על הגביה אינו חשור על השחיטה, וה היה בדורות הראשונים. אבל במנינו, אנו אנו בעוה"ר אנו שמי שחשור על הגביה, חשור על כל התורה (סר"ס א'). כי לש"ב לא די חוקת כשרות של כל ישראל (צ"צ החדש י"ב). ואם מודה בעצמו שעשה העלמה, יש להקל. ואין אדם עצמו רשע (ד"ק כ' ב').

שוחט שהעידו עליו שלא התפלל כמה פעמים, והש"ב מכחיש קצת, ומתנצל שקידר בחפילו מחמת דוחק סרנסתו, ומקבל עליו להיות זהיר מכאן ולהבא, אף שהפושע בתפילה שהוא מדרי' לא הוי פושע לשחיטה, עכ"פ אין לו חוקת כשרות לבדיקת הסכין. וצריך שיראה סכינו לחכם בכל יום (צ"צ י"ב).

שוחט שלא שחט מעולם, אין לשחוט לכתחילה כיו"מ, שמא יקלקל השחיטה (ש"ח שבות יעקב). שוחט צריך להיות בחסכמת יחיד סגולה של העיר אם צריכים לקבל שריב. ואפי' אחד יכול לעכב, ואם כל אחד אחד אינו רוצה בהש"ב שיבחר הכירו, הולכין אחר התבי' אשר יבחינו אם הטעמים שלהם נכונים, או שהוא רק נצחון (ד"ק ב'). ואחד יכול לעכב אפי' אחד שקבלתו, והוא ג"כ הסכים עליו, רק שבא בטענה המספקת הנראה לב"ד. אף ומדינא הוא כשר, מ"מ אי אפשר להאכיל לאדם בע"כ מה שנראה אליו כאיסור (סר"ס א' י"ג).

ש"ב שיצא עליו ריגון, אבר חוקת כשרות שלו, וצריך לבדוק אחר הריגון. כי לש"ב צריך חוקת כשרות ביוה"ח. כי חמש הלכות שחיטה הם במשנה, וביותר בסכין. וכיון שיצא מרוב המצוין אצל שחיטה ביראה ושמירה, צריכין לבדוק אחריו (ד"ק א' ב').

שוחט שהוא מתלמד הל' שחיטה אצל רבו, י"א כי כל זמן שלא נטל קבלה, אין לו לשחוט אלא בפני רבו. וגם אז יש להסתפק אם העופות שהוא שוחט להתלמד מותרין באכילה (קטא

סופרים ה' כ'). וי"א שיכול לשחוט קודם שנטל קבלה, בפני רבו (ד"ק א' א'). והדבר פשוט שאוכלין העופות שמתלמד עליהם לשחוט בפני רבו, ומעשים בכל יום, שמי שהוחזק בפני רבו באומנת השחיטה, משלחו לשחוט

שלא בפניו, ויכול ללמוד זכות ע"ה, מפני שאימת רבו עליו, אף שלא בפניו (ש"ע הרב קו"א ו'). שוחט שנמל פ"א קבלה, אין צריך לבדוק אחריו לעולם, אפי' אם יש זמן רב שנטל קבלה.

משום דלא חיישינן לשכחה כלל. מאחר שהוא עוסק תמיד בשחיטה. אבל אם הניח ועזב מלאכת השחיטה זמן רב בעיניו שיש לחוש ששכח הלכות שחיטה, צריך ליקח פעם שנית קבלה (ש"ע הרב כ"ב). וי"א שאפי' עוסק בשחיטה. צריך לבדוק אחריו בהרגשה הסכין, דעשוי להשתנות בהמשך הזמן (ש"ח תו"ק).

שו"ב העובר על דברי חז"ל בפרהסיא יש להעבירו משוי"ב (מנחי א'). שו"ב שלא ידע סימן על אורך חסכין, או אם אומר על דין המפורש איני יודע, שמבואר בפוסקים להחמיר, זה אינו, דהא חזינו שבקי הוא בדינים, ועל הרמזים לא שם לבו, והיה בחלקי דינים שאינם מעיקרי הלכות שחיטה, אין עליו עון אשר חטא, רק שלא יאמרו על האסור מותר, ובן משמע מסתימת הרמ"א בדין ריש סי' כ"ג ושי"ן שם, דאף האידנא דינא הכי, ולא כתבויש (ש"ע הרב ח'). שו"ב שאמר על איסור מותר, בפני הרב רק בדרך פלפול ולא להלכה למעשה, אין להעבירו, רק יש להתוודי לחזור על ההלכות (ד"ק א' ס').

שוחט ששחט ג' צפרים בפני מוטחה, מותר לשחוט לכתחילה העופות הקטנים, ודלא כשמ"ח שכ' שלא ישחוט העופות הקטנים עד שיהיה שרי"ב מובהק (ש"ע הרב, י"א).

שוחט שנכרך אחר זמן שנמל קבלה, במקום שמקבלים שכן הרבה בעד כתב קבלה, וגמצא שאינו יודע, אין לאסור כדן שלא נמל קבלה. משום דחשדא זו הוא מדר. דמאורייתא לא חשינון ליה להעיד שקר ולהכשל רבים, ובגטילת שכן לא הורע חוקתו אלא מדרבנן, והוי ספקא דר' שמא לא אידע לו, ואיכ' שחיטתו כשרה למפרע (ש"ע הרב ו').

שוחט שנתן את חסכין בחזקת ברוך לדואה לבדקו, וגמצא בו פגמיטה, והחזיר לו חסכין, והוצרך להשחיתו שנית, אין לפסול את השוחט בשביל זה, כי זה דבר הרגיל אפי' באומנים גדולים. ויש דאיה ליה מדברי הרמב"ם הל' יו"ט, שאסור להראות סכינו לחכם ביו"ט, שמא יהיה בו פגמה, ויאמר לו שאסור לשחוט, ויילך וישחיתו. ואם איתא שהשוחט מופסל בזה, למה לו להשחיתו, הא בלא"ה אסור לו לשחוט עוד. אלא ודאי שאין לפוסלו רק אם מקיל ברי"ב בדיקות, או שהיה בו פגמה גמורה ולא הרגיש והלך לשחוט, דחזינון שהוא פושע. אבל בפגמיטה דקה שאינה נרגשת לכל אדם, נוכל לומר שלא הורגש עתה מחמת איהו סיבה (דברי חיים).

שוחט שלא הרגיש בפגמיטת חסכין, ואיכ' שעי' בהלה ופחד לא הרגיש, אם היא בפגמה דקה אין להחמיר. אבל בפגמה הנרגשת לכל אדם, יש להחמיר (ד"ק י"ה, כ"ז גה"ס).

שחיטה שחיטה לא הוי מצות עשה ככל מ"ע שבתורה, ואף להמיר דהוי הוובחת מ"ע, היא מכל מקום לא הוי מ"ע בפני עצמו, אלא היא מצוה נוספת על הלאו דנבילה, והיינו שמצוה שישחוט ולא יאכל נבילה, ולא הוה שם בפ"ע, אלא הוא שם א' אם הלאו דנבילה (שבילי דוד יוריר א').

שחיטת עוף אינו נופל תחת העשה דוובחת (א"ר צבי, א'). שוחט אם סקיים מצות עשה בכל פעם שהוא שוחט, עיין שוחט. דיני שחיטה שצריך השוחט לדעת, עיין דיני.

שחיטה צריך להיות לאור הנר, ב' גרות העומדים בעשיית שקורין לאמטעריין, יש לשחוט כנגדם. ומכ"ש נגר נאפט לאור האש. וכן מותר להעמיד הנירות על החלון מבפנים ולשחוט נגד החלון מבחוץ אם הרוח מנושב (דע"ת י"א ג'). ומ"ש הרמב"א בס' תליג, דאסור לבדוק כנגד הגר שעמד בזוכיתא, זה רק בהזוכיתא של זמנים הקודמים, שלא היה צלול וזך ודק. אבל בזה"ז יש להקל גם לענין בריקת חמץ (שם). ויש אומרים דסגי בנר א'. ויש מכריעים, דדוקא בשוחט סמוך למשח להנה, סגי בנר א', אבל כששוחט ברחוק מהגר צריך אבוקה רבי' גרות דוקא (ממור לדור). הטעם שלא ישחוט במקום אפל, י"א משום דחשינון שמא ישהה אי אסור לכבותו והוי הפסד (דע"ת י"א י"א). ויש אומרים דגרות שלנו יחשב לב', כי הפחילה נעשה מכמה חוטיין דקין כרוכין. ונר א' דינו כאבוקה. ומזה נראה המנהג ששוחטין בלילה בנר א', ומי' לכתחילה יש להחמיר שיהיה ב' (כו"ס).

ולדינא יש להחמיר ולחוש לב' הטעמים דצריך ב' גרות. (א) משום שמא יכבה א' מהם וישאר הב'. (ב) כדי שיהיה האור גדול שיכול להבחין היטב (פמ"ג י"א ב'). מי שצריך לבתי עינים, משום שהוא חלוש בחוש הראות, או בא בשנים, אין לשחוט בלעד. ומי שישחוט בלעד ה"ז כשוחט במקום אפל (דע"ת י"א ט').

נר שכבה באמצע השחיטה, יגמור שחיטתו (בית יעקב ק"ו). אם יודע בבירור שלא נבהל ולא היה שהיה כר. ובעוף אין להתיר בזה אלא אם בדק לאור הנר המובא לו

בעוד שאחז העוף בידו. אבל אם כבר השליכו לארץ, אין להקל, ודשמן נתרבב החתך ע"י סרכוס (דע"ת ה').
אנך אם רק ב"רץ וכבתה הגר טרם שהתחיל לשחוט, אין לחשוש לשהות עד שידלקו הגר, ויהיה ברבה לבטלה.
משום דאונס רחמנא פטריה, ואין לשחוט משום זה באומל. וכמבואר בפר"מ י"ט ד' ט', דרך לכתחילה הוא
דאין לשהות בין הברכה להשחיטה כדי הילוך כ"ב אמות. אבל אם שהה בדיעבד אי"צ לחזור ולברך (דעת הובא סי').
השחיטה לכלים קבלת הדם תוך כג"ד, אינו דמי לשוחט לתוך בלי. ואין דרך לקבל דם לתוך הבגד לשם
וריקה לע"ז, וליכא חשדא (דע"ת י"א י"ג).

שיכור שלא הגיע לשכרתו של לוס שמתירין, היינו דוקא בשחיטה, אבל בבדיקת חריאח חמיר טמאי
כי אסור בהנאה מה"ט ע"י שתיית רביעית יין או שאר משקה המשכר (ד"ק א' י"ד). ובדור הזה,
אפי' לא הגיע לשכרתו של לוס, יש להעבירו, כי הדור פרוץ בר' (סו"ט ג' ל"ה).

שיעור השחיטה בכחמה ובעוף לא הוי הקפידה לכתחילה לשחוט כל ב' היסמנים (פ"ריתו תב"ש
י"ח א'). והירא דבר ד' יחוש לכתחילה לשחוט לדעת הסוכרים שהוא
מצוה דאורייתא לשחוט כל הסי' אף בעוף (תורת יקותיאל כ"א א'). ואם גשחט הרוב מותר אף לכתחילה
לאכול ממנה אף להמחמיר ממדת חסידות. דהכוננה היה רק שיכין כן לכתחילה (ד"ק כ"א א').

(ת)

תולע שנמצא בחומם הבהמה, עיין מים בראש.

תורבץ הוא עד השיפוי כובע. הוא העשוי למעלה כמו בערשטיל, וכשמונח בשוה מתחת. וכל מה
תורבץ שלמטה מן הבערשטיל, הוא בכלל תורבץ החשט ונקיבתו במשהו. וכל מה שלמעלה ממקום זה,
הוא בכלל ח"ך, ואין הנקב פוטל בו (בית יצחק ג' ט'). ניקב התורבץ, ויש לחלות שנעשה
ע"י משמוש ידא דטבחא תולין. כיון דקידיל כהשיך, דניקב התורבץ לא הוי רק טרפה, ואין בו חזקת איסור
(ש"ה הרב ל"ג ד').

תורבץ שניקב במקום דבוק בלחי ובשר סותמו כשר (בית יצחק ג' ב'). פרה שאכלה חתיכה גדולה
של תפוחי אדמה והנקה בגרונה, וכשראו שאין יכולין לעזרה, שחטוה והכשירוה

לאחר שבדקו החשט מבחוץ, ולא היה שם ריעותא כו' (סו"ט ד' מ"ג).

נקב א' בוושט והב' בתורבץ, אסור (תב"ש ל"ג ו').

תרנגולים מסורסים, עיין דקין.

דלתי תשובה

תרגילים להלכות שחיטות וטריפות נוספות מילואים והשמטות

אצבע שיעורו, למדידה לשיעורים שונים, הוא שני צעדימפטיר, וארבעה מילימפטיר.

(ב)

בדיקת חסכין אבישרא ואטישרא, היא לחיובא. בטופרא, היא לחשש פגמה. ובבישרא, היא לראות אם חסכין חד, ולא משום פגמה. כי חסכין צריך לחיות מדינת חד וחלק (דע"ת) י"ח י"ט בשם הפרוס לרש"י. ואף דאנן אין מרגישין קעה, בבדיקת בישרא, מ"ם אם בוד גם בראיה מני בבדיקת בישרא, אף בלא צפורן (ד"ק, י"ח ח').

בדיקת חסכין קודם השחיטה, צריכים לבדוק י"ב בדיקות, אחלת רותא, ולאחר שחיטה, יש אומרים, שאין צריכים י"ב בדיקות, דכיון שבדק בראשונה קודם שחיטה י"ב בדיקות, די לבדוק בין השחיטות בהולכה והובאה בלבד (בלי, י"ג). וי"א שגם אחר שחיטה, צריכים י"ב בדיקות (פסיג, משי, י"ח א'), ובשעת הרחק, ואין פנאי, מנהג העולם להקל לבדוק בין כל א' ואחד, רק בהולכה והובאה (שי"ע הרב, קרי"א ח'). ובשחיטת צומות, שאין דרכם להפגים חסכין בשחיטתו, יש להקל בין בשוחט לצצמו, ואף לאחריו, כגון שוחט דמתא, ובפרט בעופות הרבה, שאין שוחט כי"ב לבדוק יפה בין כל א"א, רשאי להכניס עצמו לזה, ולסמוך על בדיקה שאחר כולם, (מנה"י, כלל י' עשרון כ"א).

בדיקת חסימנים בדיקת חסימנים לאחר שחיטה, בדיקת חסימנים אין צריכין דוקא לאור הגר כמו שחשבה (פסיג, א'). מי שצריך לבתי עינים (בריליון) ושחט כלי הבריליון, היו נחשב, כמי ששוחט במקום אפל (דע"ת, י"א). ספק אם נשחט רוב, והעוף שוחט למות, יכול לקרוע צור הצואה, להבחין אם נשחט רוב חסימני, כדי שלא יצטרך לשמור העוף בשעת פירכוס, שלא יקרע. ואין בזה חשש צע"כ (דע"ק, כ"ה א').

בדיקת חבועות בדיקת חבועות בדיקת חסימנים, חבועות, שלא ישרא שום שניגוי ומראה, מתחת לבועה בעור הדקין. ויש אומרים, שיש להחיד אם העור שעל גבי הבועה הוא שלם בלי נקב ומטמון, אף אם הוא דומה למראה מוגלג וליחה שתחתיו, ואף אם הוא שורד קעה, כל שאינו כדיו. ואף אם העור קשה, ויש בו קמטים קעה, יש להקל, כי זה נעשה מתחת הבועה, וכל שהעור החיצון הוא שלם ויפה, אין להתחמיר (דע"ת, מ"ו כ"ו). נסתם המעי צ"י שנחשפה הרע, יש

(א)

אבר המדולדל אבר מנשכ במקום המותר, ואסור משום אבר המדולדל, ויכא ואין שום נקב בערב. או אם יש נקב, ערבב חוץ את רובו. וכן היכא שלא נבדק אם חוץ, עד שנתקלקל וא"א לבדוק, בכל אלה אם נצלח, או נתבשל עם כשר אחר, שרי אמילו ליכא סי' נגד האיסור, ואותו אבר ישריון. אבל היכא שראינו שאין ערב חוץ את רובו, או שידענו שיצאה השבר פעם א' לחוץ אף בחוץ את רובו, יש להקל בהפ"ם בלא סי' (לכריש, י' ב').

אווזות חמליטין שצריכין בדיקה לאחר שחיטה, כך היא, אם יש בפנים שחין, אם בחיצון לא שלם השחין, אף שיש בו שינוי מראה או לובן, אפי' מעליע, יש להקל בהפ"ם. ואם לא שלם המראה בחיצון מעליע, והמראה לובן הוא רק בצד חוץ שבחיצון לבה, וצד פנימי שבחיצון אין בו שינוי כלל, יש להקל, גם בלא הפ"ם.

וכן אם אין שינוי המראה או הלובן שבחיצון כנגד השחין שבפנימי ממש, יש להקל, ואם המקום שיש בו לובן, או שינוי מראה, משונה במשמוש, שהוא רק או קשה יותר משאר החשט, וניכר שהוא צ"י מכה, אסור בכל גווני.

וכן אם השחין בפנימי מפולש מעליע, ויש גידין וצלעת בחיצון, טרפה, אפי' זה שלא כנגד זה, והוי עכ"פ ספק טרפה, ואם רק קיד בחיצון, אם הוא ושכיו, יש להקל. ואם יש שחין בפנימי בצד פנים וכנגדו בצד חיצון שבפנימי יש קיד, אף שאין ריעותא בחיצון, אם הוא באחוות הגלעסות, גם להתנהגין כהט"ו, וחשוב כלקוחא דמחמת חולי, יש לאסור, והקיד מוכיח, שנעשה צ"י קר.

ובהפ"ם להתנהגין כהט"ו, יש להקל, אבל להתנהגין ואם ניקב פנימי מעליע אוסרין, הי"ג בזה יש לאסור. ואם נמצא צדורית דם בין העורות, ולאחר שגורדו, נשאר בפנימי נקודה לכנה בצד חיצון שבפנימי, יש להקל בהפ"ם (דע"ת, ל"ב ב"א).

אפיקורס מכה ח"ה, או מגלה פנים אפיקורס בתורה שלא כהלכה, ודומיהו, דינו כעכורים לכל דבריו. ושחיטתו נבלה (ש"ן, ב' י"ו). וי"א ששחיטתו כשירה (פסיג, ב' י"ו). אסורא אין לאכול, עד שיגדלו הנצות אפרוח הגדולות על גופו, משום שקץ (ש"ן, מ"ו). ובדיעבד, אם כבר שחטו, שרי (דע"ת, מ"ו ח').

נשמט חירך, וספק אם היה קודם גמר שחיטה או לאחר גמר שחיטה, אם ידוע שהיה שלם, כשהוא לשחוט, יש להקל אף כשנספקו, דאף שבזמן הוה א"א בקאיין בבדיקת עיכול הניבין, ובכה"ג שפיר יש לסמוך אבדיקתנינו, דאם לפי דאות עיני המורה, אין חשש עיכול, יש להקל, ובהפ"מ יש להקל אף בלא גודע אם היה שלם כשהוא לשחוט, ואף כשרואין שנפקו כל הניבין, יש להקל (דע"ת).

בדיקת הניבין בדיקת הניבין, בהפ"מ יש לסמוך על בקיאתנינו, ואם לא איעכלו הניבין, אף בנשטם ונפקו הניבין (נ"ב, דע"ת, נ"ה י"ב).

בועה בועה שנמצא במידו החזה אצל הצלעות הקטנות, ובתוכו מחס, כשר (דע"ת, ע"ט).

דגם שם דרכו להתחק (דע"ת נ"א י').
בן פקועה נהי דשחיטה אי"צ, אבל בן פקועה ע"כ אסור לאכלו חי, משום לא תאכלו על הדם (פ"ד, דרוש א').

השוחט בהמה או עוף, שנגולה יכול השוחט לברך על השחיטה, דאצלו לא שייך החשש ממצה

הבאה בעבירה, אבל אסור לשחוט עוף שהביאו לפניו, והוא יודע שהוא גנוב, כדי שלא יהיה לסעד לתפכו לגולן (אחרונים, דרי"ט י"ט א').

ברכת השחיטה, היא ליתן שבה למקום על שנאסר לנו אכילת בשר בלא שחיטה (ס"ו, א' י"ז). ועוד על ששוחטין בסכין יפה, ולא בדרסה (מגילת סנה, ע"ט י"ח). אין צריכין לעמוד בשעת ברכת השחיטה (מ"א, א"ח, ח' ב'), אבל מנהג השוחטים לברך בעמידה (מוד ואהלות, ברכות נ"א).

בע"ח שהוא ודאי טרפה, אין לברך על שחיטתו, משום ברכה לבטלה. ואין לומר שמכשירה מדי נבילה (ש"ך, ס"ק ב'). רק בדיעבד, כשבידו, והבע"ח נטרפה, או אמרין דלמפרע לא היתה ברכה לבטלה ביוון דהאני ליה שחיטתו לטהרה מנבילה.

ואם שחט דבר דאיתלד ריעותא בו, אין צריך לברך רק אחר השחיטה כשנמצא כשירה (דמ"א).

וצ"ע, לפי דברי הש"ך, דבשכח ולא ביד קודם שחיטה, לא יברך אח"כ, אי"ב היה באיתלד ריעותא, אינו מברך אח"כ, דכיון דאיתא איתא (דע"ת).

ברכת השחיטה, צריכה להיות, שלא במקום מסונף, ומקום מסונף, נקרא רק סינופת מצוה ומי דגלים, ורח"ק המעבכ את הבורכה, אבל לכלול דם אין מעבכ את הבורכה כלל. דבהא אמרין בפסחים דבשעת שחיטת הפסח, היו פוסקין את העזרה לפי ששבה לא לבני אהרן, שילכו בדם עד ארכבותיהם, ואע"פ, לא היו נמנעים בעזרה מלברך על השחיטה, ולומר את ההלל, ולכן גם בית המטבחים אם רק מניקים אותה, מותר לברך (תשב"ץ).

להקל בהפ"מ (דע"ת, ס"ק י"ה, מק"מ). ואף כשהוא גם נטוה, וגם המראה משונה, יש להקל, דמה שהיא מלאה ליחה או דעי קשה כאבן, אין זה בכלל לקותא כ"י, ואף כשהעוף הוא חולי עיניו, אין להסריף (דע"ת, מ"ו, י"ז). ואם בועה גדולה סותמת דק, שאין המאכל יכול לעבור, כשר. (ערוגת הבושם, ס"י י"ב).

בועות בועות בין סימן לסימן, יש להקל. דבועות, אף היות קשות, אינן דומות לעצם המפרקת, לפגום הסכין. (דע"ת ב"ג י"ד). אחרת שנמצא בתוך הקנה שלה מכה, חלולה עגולה, אם השריב אמר, שלא היתה בה שום קשות, יש להחיר (דע"ת, ב"ג י"ב).

ואם נמצא בוושט דבר קשות, השמיח מחמיר אף בכהמה, והרב ס"ק י"ב כתב דיש להקל בדבר קשה, וכן דעת הדברי שאול, וכן הוא הדין אף בכהמה, והרב בשי"ע ס"ק י"ב כתב, שיש להקל בעשב דק שמותר (שם).

וכן הדין בנמצא נוצח קמנה בוושט, שיש להקל, ואפילו בנוצח רחבה, אבל בנוצח גדולה של כנף או אפילו בצד הראש, שהיא עב וקשה, ודאי יש לחוש לקלקול שחיטה (דע"ת, י"א ו"ג).

בועות הנמצאות בדקין, צריכין בדיקת הבועות לבדוק, דק ה"י היותר גדולות. (דע"ת, מ"ו כ"ח). ואם נאבדו

הדקין בלא בדיקה, כבועה א' יש להכשיר אם נאבדה בלא בדיקה, אבל בבועות הרבה תבטול אסור אם לא נבדק (תב"ש, סוף ס"י ל"ז).

וזה דוקא בעוף, אבל בבהמה כשר אף בהרבה בועות (סו"ט"ד ק"ח). בענין אם מותרין לחשליך הדקין, יש אומרים, דבזמנות הקיץ, דהיי מיעוט המצוי כבר אחרות, להיות בועות המטריות בהדקין, צריך בדיקה מדינה, אבל בזמן שאין מיעוט המצוי להיות בועות, יכול להשליך (דע"ת, י"ג). ובתרנגולים, אין להחמיר כלל להצריך בדיקה, אף בימי הקיץ, ואין שום מדת חסידות לבדוק (דע"ת, י"ב).

בוקא דאטמא בוקא דאטמא דשף מדוכתא, יש להחמיר בדעת הפוסקים המחמירים, דגם ביצאה קצת מהאטמא הו"ל בכלל שף מדוכתא (דע"ת, נ"ה ו').

בוקא דאטמא שיצא לגמרי ממקומו, ולא נפקו הניבין, ועוד וכשר חוסיין את דובו, יש להכשיר, אפי' אם יצא לגמרי מחור שבאטמא (שם, נ"ה ד').

בוקא דאטמא דשף מדוכתיה, והוא שלם, וברק בגדי הקטן של הניבים, ולא בדק שאר היתרה, יש להקל (שם, נ"ה ח'). ואם לא בדק בגדי הקטן, אף אם בדק שאר היתרות, לא מהני (שם).

לא נפקו הניבין בשף מדוכתיה, ולא בדק אם איעכלו, יש להקל (נ"ב ב').

כשיעור סלע, ונתחבר ונקשר (שפיר, ל' ד'), ואף אם שהה י"ב חודש ניקח הקשירה, לא מהני (רי"ק ל' ה'). ובספק אם היה ניקב כשיעור ונקשר, יש להקל בבהמה ולא בעוף, ואף בעוף היבשה אין להקל (דעת ל' ח'). **עצם הגלגולות, שמוציא ליוחה, אעפ"י שא"י אם הכותה בראשה, צריך לבדוק אם לא ניקב (תבו"ש ל').** **עצם הגלגולות בעוף היבשה שנשבר או ניקב, ע"י הכאת עץ או אבן, ולא נחתב שום דבר לחשוש שנע בקרום, יש לסמוך אבדיקה (שו"ת עמק הלכה ד').** ויש מחמירין אף בעוף היבשה, ודחיישינן שמא נסס הקרום ואין אנו בקיאים בבדיקה (גה"ק ל'). **עצם הגלגולות שניקב ע"י חולל, מהני בבדיקה ובספק ע"י קור או חולי, מבואר בס"מ מ"ט ד' דספיקו להקל, וכל זה הוא רק בעוף, היבשה, אבל בעוף המים, גם ע"י חולי טרפה (דעת ל' ט"ו).** **גלגולות של עוף, שיש בו נגע, צריכים לקלוף הנגע עד העצם, ואם הוא שלם, כשרה (שלחן גבוה, י"א).**

אם שחטו ומצאו גמי בחוט, יש לומר **נמי בלושם** כיון דדרך אהוות שיהיה הקנה נשחט קודם לחושט, אי"כ הרי נשחט הקנה בהכשר, וממילא אף שחתך הנמי אח"כ עם החושט, אין לחוש (ש"מ גנינא), ויש לסמוך ע"י בה"מ ולצורך עני, או לצורך שבת, או שעת הדחק (דעת, כ"ג), ואם נמצא חוט בלושם ונחתך, יש להקל בפשיטות (ש"ס). נמצא עיסה בלושם, המקיל בה"מ בזה, וסומך על התניא, דמיקל, לא הספיק בצורך או לעני (דעת כ"ג י"ג), אם נמצא קוקוריוז בלושם שנחתך לשתיים, יש להחיד בה"מ, וגם אין חוששין לפגימת הסכין (יוסף דעת, כ"ג).

גף נשבר הגף ביד השוחט, היכא שידוע שהיה שלם כשהובא לשחוט, ומדגיש השוחט באצבעותיו, שנשבר בשעת שחיטה, אפילו כשנעשה קודם גמר שחיטה, והשוחט תופס בידים את האגפים, דליכא למיחש שניקב או את הראיה בשעת שחיטה, כשר. אף שנשבר סמוך לגוף, ויש עוקץ בהשברתו כו' (לבו"ש, ס' ג'). ואם השוחט אינו זוכר אם היה מגדנר כנגמיו בתחילת השחיטה, יש להקל (מק"מ, י"ח). **נמצא הגף שבור, וקודם שנשער אם היה השכר רחוק מהגף כשיעור אגודל, נאבדה הגף, יש להחיד בה"מ (כ"ע ח"י, ע"ג).**

לשיעור אגודל, יש לצרף אף הבוכנא שבתוך האסיתא, לצורך גדול, ולצורך שבת, ואף אם יש עוקץ בהשבר, מצטיין הבוכנא לשיעור אגודל (דעת, י"ג). **נמצא הגף שבור, ואינו יודע אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה, אם מקום המכה שחור הדבה כו', או שהוא ירוק גרין או בלאה, או שנמוח שם, או שיש גלד קרש, הוי בוראי נעשה מחיים, ואם יש שם צרירות דם נוטה לשחור או אדום, או גם בלא גראה מבחון שום שינוי, אלא שבפגמים במקום השבר יש**

וגם הריח מצואת בחמות, אין צדיקין הרחקה (בית אברהם, ד').

ויש מקשין, הלא השחיטה עצמה היא מצות עשה, ואין שרינן לשחוט במקום מטונף, כמו שמצינו, שאסור לשחוט מצוה במקום מטונף, ויש להרחק, מפני שהשחיטה אינה חיובית, ועשיית המצוה במקום נקי, היא רק מצוה מן המבחר (עיקר הר"ם, א"ח א'). **השו"ב צריך להרחיק את עצמו, שיהיה נקי מש"ו, ודינו כצואה, וגם בגדי צריכין להיות נקיים, דאלי"כ, דינם כבית המטבחים שאינו נקי.** מי שמכין לצאת בברכה חבירו, לא יענה ב"ה וב"ש, דזה הוי הספק בברכה (רגול מרבבה, א"ח קכ"ה, על גמ"א ס'). וי"א דלא הוי הספק (מהר"ם ש"ק, א"ח י"א).

בני מעים בני מעים שיצא בעוף, ולא הוחזרו ונשחטו, יש מכשדין אם לא נקבו, (לבו"ש, ב', מח"ב י'), ויש אומרים להקל, דאם יצאו הבנמ"ע דרך פי הטבעת, או אסור אם לא הוחזרו, בין בבהמה, בין בעוף, אבל אם יצא דרך הכרס שניקב, יש להחיד ע"י בדיקה, אם לא הגיעו הבנמ"ע לבשר שהרפס גוררו (בית שלמה, צ"ג), ולדינא, יש להחיד, אף בלא החזירה, אפילו יצאו דרך הטבעת (דעת, מ"ט ס').

(ג)

גלודת אם ניטל העור בעוף, דינו רק כמו שניטלו הנוצות, כי מבואר באשכול חלק ב' שד"ך גלודה ליחא בעוף, כיון שאין לו רק מכסה דקה המחובר בבשר (דעת, י"ט ד'), ולא בעינן שנפשו העור ממש בגלודה בבהמה, אלא אף כשהוא בלוי כבשר שזהרפא גוררו, טרפה (מק"מ, ג"ט כ'), ופשיטא דמהני ביה קרום שעלה מחמת מכה, וצריך שיהיה קרום מעליא, ולא קרום דק (דע"ק, מ"א). נמרטו הנוצות, מחמת חום הסלת בצים, ונמרטו נוצות שעל השדרה בכמה מקומות לגמרי, וכן בבטן, דבר זה הוא שכית, ע"כ יש להקל בזה, אפי' שלא בה"מ (דעת, י"ט).

גלגולת שניקבה גלגולת שניקבה, והעור או הבשר סותם, ולמעלה שלם ויפה, לא מהני, דעיקר חלוי בעצם (פמ"ג ל' כ"ב, דע"ק ד').

גלגולת הבהמה, שניקב שלא כשיעור, וכשר, עכ"פ צדיק לעיין, אם לא ניקב הקרום, ואף אם נפחת הגלגולות ע"י חולי, צריכין בדיקה ראייה להקרום, ובהו אנו בקיין בבדיקה (תבו"ש, ל' ד'). אם נעקרו הקרנים בשורשן, ונעשה גומא בראש, אם הראש במקום הזה הוא שלם, אין לחוש (יד אברהם).

גלגולת שניקבה ונתחבר ונסתם, יש מקילין (הרי"ש קכ"ה), והפ"מ מחמיר באם היה הפחת

אדם, הוי ספק, ואם אין שם לא מבחין, ולא מבטנים שום נפשות, ולא שום שינוי מראה, וכן אם יודע שהיה שלם סמוך לשחיטה, אלא דמי' יש ספק שמא נשבר סמוך לשחיטה ממש, או בתחילת שחיטה ואין שם ציריות דם, או אדם כלל, יש להקל.

ובכל הדינים, גם בשמועות דינא הכי (דעית), יג' כ"ד.

ספק נשמת הגוף, קודם או אחר שחיטה, יש להכשיר בהם, כמו בנשבר (לברי' ס').

נשבר בגוף, והשכירה היא באלכסון, יש אומרים שמודיין אגודל מהתחלת השבר (בריש, ד). היכא דאיכא אגודל מהתחלת השבר, בין שנשבר באלכסון בין שנשבר שוה, אי שפסוק השברים זה על זה, ומנחים כן, בלי דביקה, או שנדבק כן זה על זה באופן שממקום שמונח עכשיו שבר החיצון, אין ממנו עד הגוף אגודל, אפי' כיון שהשבר רחוק אגודל, כשר אי שיש עוקץ בעצם החיצון (לברי' יג').

נשבר הגוף, ל"ב תחיתות, אי ששבר הסמוך לגוף היה תוך אגודל, יש לומר דקיל. וכו' אין חשש שיעי' נדנדו הכנה תנבוק הריאה, דכיון דבגוף נשבר ל"ב חלקים, אי שיתנדנדו הכנה, לא תנדנדו עמו החלק האמצעי של השבר, דשרדו הוא מהבנה (רי"ק יג' ד').

גף העוף שחסר מבריתו אפילו אין הבוכנא קיים, יש להתירה (לברי' ס').

שבר בכוכנא, שאין הבוכנא קיים כולה, אי אע"פ אינה מתנוונת תוך האסיתא ודבוקה בה כדרכה, דינו לכל דבריו כנשמת (לברי' ס').

אם הבוכנא של הגוף בתרגולת, וגם היתרות והגידין היו כולם שלימים, אך קצת מהעצם של האסיתא, שהבוכנא דבוק אליה, היה נשבר קצת, ויש לחוש, שמא זוה הבוכנא ממקומה מחיים, והוי כנשמת, יש להטריח, כדקיי"ל סי' נ"ה ב' בבוקא דאטמא, והיכא דנשבר מקום האסיתא, שהוא סרפה אי ש' ריעותא בגוף הקולית הבוכנא (דברי שאול, יג').

נשמת הגוף ולא איעל גיביה, ולא נפסקו כלל בהם' וגם צורך שבת ביחד, יש להקל בהם' לכד (דעית ג'ט).

נשבר הגוף, או נשמת, אי היכא וכשר מסעם נשבר או נשמת, מי' הויל בכלל מסוכנתא וצריך להשיג על פירכוס (דעית י"ז כ"א), וכן בכל נשבר (שם ב').

גר שחוד לחתו באונס, ישראל גמור הוא (שמי' דעת, סוף סי' ק"ט).

גר יב' שצריכים לשחוט במקום אחר, ולבדוק במקום הגרד, ובדעבד כשלא הספיק לבדוק מעבר השני עד שיקרע הצואר, יש להכשיר, ואין להתחיל ריעותא, דהוי כספק על (טוסריד, פ"א).

דורס שנכנס לדיר, וקטע ראשו של כבש דריס'ה א' שהיה מוטל מת מקדום, אמרינן גם כזה נח דרוביה, ויש להקל. כי יש ספק שמא לא דרס כלל, אלא נשך בשיניו, ובא רק למלאות רעבונו, ולאכול ולא לדורס. ומה שלא אכל ממנה, משום דנתכלה אח"כ וברח (דעית, י"ז כ"ח).

כלוב מלא עופות, אכד אחד מהכלוב, השליכות רחוקות ומי', בכדי שהתחיל יכולה לכנס להכלוב אי ש'אנה יכולה לכנס בשאר צדדים, וכן אפילו אם השליכות בתחילה שלימות וקרובות וליו, אלא שנמצא עתה קנה א' שבור, בכדי שתתחיל יכולה ליכנס, אם הרג א' מהם יש להקל ולחלות שנשברה קודם (דעית י"ז ל"ח).

הכלב מחיצולו, בין הודרס, ובין מקום הבהמות ועופות, הוא שיעור י' טסחים, והו' רק בחודרים, אבל בכלוב שמבדילין באמצע, צריך התבדל להגיע עד החקרה (שם).

עכברים הנמצאים במקום שנמצאים שם עופות, ונמצא שם עופות פצועים, אי רשית שם גם מלחור, מי' כיון דעכברים נמי מצויין שם לעשות כן, תולין בעכברים, והר"ל כספק קניא ספק שוגרא, ותולין בקניא (טוסריד, יג').

כלבים שלנו, סתמא בני תרבות נינוה עם בהמות ועופות, ואם ידוע שהם רעים ועני נפש, אם הוא כביר או כפפר, ומצויים שם הרבה כלבים, תולין בהם להקל. אבל אם הזאן ע"ב בדיד כשהו' אי שיש שם כשר סמוך לשם, חוששין לזאב, שדרכו לדורס יותר מכלבים, ואם היה שם עם הזאן כלב הרגיל ומלומד לתלץ הזאן מיד דורס, ונמצא כבש פצוע יש לחוש לזאב, ואין לחלות בכלב אחר דמסתמא כלב זה, מבריתו מהם והא' דתולין לפעמים בכלב, דוקא כבבשים קטנים, אבל בגדולים ונאכל מהכבש אין לחלות בכלב, אלא אם נמצא פצוע ומת, ולא נאכל מהכבש כלום, כי אין דרך הכלב לאכול מבשר הגדולים, אלא בקטנים (דעית י"ז ל"ח).

תרנגולים כלול, ובבוקר מצאו קטוע ראשו של א' מהם, ולא היה נשמע מקדום שום קול צוהה, ואי ש'תולין במצוי, שהיה שם דורס, היינו לענין אותו הדבר עצמו דאחיל בו ריעותא, כגון אחוז דמסמס קוצה דמא, אבל לגבי אחרים שהיו שם עם הגדרס, הר"ל ס"ס, שמא לא היה שם דורס כלל, ושמא לא דרס האחרים, וזו דעית מצוי (טוסריד, פ"א).

כלוב מלא תרנגולים, ונמצא תרנגול א', שנקרע העור שעי' העורף ומת, ושאר העופות אין בהם שום רועם כי יש לדון כזה, דינא דיש לחוש שמא מת אח"כ, וכבר נבחר דאם הכיון אינו בכדי שימות מיד, אין להקל אלא בדאיכא עוד צד להקל, וגם הכא אין להקל, אלא אם יש עוד צדדין להקל, ואם לא ראו שם שום דורס אי ש'תולין במצוי, מי'

בית נופות מילואים וחשמונאים שמואל קמ

אבל אם רואין שהבועה מבחין קצר בצד חיבורו למעי, יותר מכפי עיני ורחבו בראש בליטתו לחין, אז אם נמצא בנגדו תולע כפנים, יש לאסור, דיש לתושב שבועה כזה, הוא קרום מחמת מכה (דע"ה, מ"ו ל"ב).

(ח)

חגרתה למעמים ע"י הורדת הקנה, אף כשאינו שוחט, צריך להבחין, כששוחט אז, אם אינו הגרמה, כי ע"י הורדת הקנה, השחיטה היא למעמים בהשימוי בובע (דע"ה, כ"ד י"ב). בדבר שמו"ח השכיח בתרגומים, יכול השורב ליותר שלא יבוא לידי כך, כי כעת שוחטם הסימנים, אין לו להוריד, ומקודם הפיסח יכול להעמיד הקנה במקומו, וע"ב בשקלקל השורב כזה, אם הוא שוחט שכר צריך לשלם (דע"ה, סוף ס"א) כדיני תשלומי השורב, דע"ה כ"ה ב', אוהל יצחק י"ט.

המסס וביה"ב צודים, אם אין קיד על פי המסס ולא נאחו במחט סביבה, אלא שנמצא בבשר, הוי רק ספק טרפה, ואם יש המסס בשר שלם בין המחט ובין מקום הקיד, אם הקיד סובב כעניול סביבות המחט, אז אם הוא רחוק רק עד רוחב קש, יש לאסור, אבל אם הוא רחוק יותר מזה, או שהקיד אינו סביבות בין המחט כעניול רק מצד א', ויש המסס בשר שרש, ונקי בלי שום שינוי בין המחט ובין הקיד, יש להקל (דע"ה, מ"ה כ"ה).

ובאין קיד אפילו הוצאו מיד כשר, משום דחלינן דבשעה שנטל הטבח הבה"כ בחוקה ממקומה, נעשה בן (מק"מ, מ"ה ל"א), אבל בקי"ב, ושא"ר בני מעיים כיון דאין מחזיקין בהם זמ, יש להחמיר אפי' בהפ"ם בנמצא מחט תחובה כ"י צודין, אפילו אם אין שם קיד (דע"ה, מ"ה י"ב).

ובניקב מב' צדדים, ונהניס להחיר אף בזמנינו (שפ"ה, מ"ה ל'), ואין לחלק בזה בין המסס וביה"כ, ואם לא נמצא קיד, גם במפנים, יש לסמוך על הבדיקה גם בהמסס, וחזו רק במקום שיש לחלול במשמוש יד הטבח בדחיקת הכרס, ואם אין במה לחלול על סמכינו אבדיתנו בזמן הזה (דע"ה, מ"ה ל"א).

האיננה, לא חשבו השוחטים תפסק בשחיטה לשיחה הפסק, וכל שיושכין במקום קבוע לשחוט, ודעתם על כל מה שיבאו לפניהם, אפילו כל היום, לא חשבו לשי"ח הפסק, ושוחט כל היום בברכה א', ולעזב עושים כיוסא א' לכולם, וכן נוהגין השוחטים הראשונים בירושלים, שהיו רבני מתא, ועד"ה סמי למעט בכרבת, כדי שלא יהיה נכשלים בכרבה שאינה צריכה (נחפה בכסה, כ"ה).

הפסד מרובת שיעור הפ"ם לעני, כל מה שהוא יותר מכבד של תרגול או יונה

אם יש לחלול גם בכלב או בעכברים גדולים, יש להחיר שאר העופות, אפילו אם ראינו לאחר איזה ימים שנכנס ברגלם לשם, אפ"ה אין להחזיק אסורם, ובהפ"ם יש להקל אם לפי הענין אין לחלול בשום דבר, אין להקל (דע"ה, ג"ו ל"ח).

(ד)

דרוסת שנתערכה כרוב, יש להקל ע"י נכשינו דנייד, וכל דפרוש מרובת פרוש, ואח"כ ישה י"ב חודש, ושנים האחרונים אסורים, ובהפ"ם יש להקל להשהות בולם י"ב חודש, גם בלא נכשינו כ"י (דע"ה, ג"ו ג').

דרסת דרסת נקראת רק בששוחט ודוחק הסכין למטה בלי הולכה והובאה, אבל בהולכה והובאה, אין חשש אם שוחט ומכבד קצת הסכין (ש"ע הרב, כ"ג וב"ד), וטוב ליותר, שקודם שמקריב הסכין להצואר, יעשה הולכות והובאות כדי שברגע שיגע הסכין אל הצואר, יהיה דרך הולכה והובאה, דאליכ, יש חשש, שבתנועה הראשונה לצואר, תתך כ"ש מהחשט ודרך דרסת (ד"ה, כ"ג א').

וקין שנקב ע"י מחט התחובה בו, ושומן דקין ומהמט תחובה גם בשומן, אבל לא מעליצ בשומן, אם אין רושם ושינוי מראה בשומן במקום שנכנס המחט לתוכו, יש להקל, דחולין, דלאחר שחיתש בנכס המחט בשומן, ואפילו יש רושם ושינוי מראה בהשומן במקום שהמחט נכנסה, ג"כ יש להקל, אבל בהשומן הנשאר, אין בו רושם ושינוי מראה כ"י (דע"ה, מ"ד ר').

דקין ש"צ"א דרך הכרס שנקרע, כל שהוחזרו מאלהיה, כשר, ואין חוששין להיפך, ואף שהיה נקב צד (מק"מ, מ"ו ט').

דקין שיש בהן נקבים ותולעים בתוכן, יש להקל גם כעוף (דע"ה, מ"ה ה'), תולעים הנמצאים בדקין של אחרות, וראשון תחובים קצת בהדקין, וכנגדן יש בועה או יבלת מבחין, יש לאסור (פ"מ, מ"ו). דקין שנמצא בתו מהמט, ואפילו מונה ברוחב ואינו תחוב, יש להחיר אפי' שלא בהפ"ם, ואם תחוב קצת, ולא ניקב מעליצ, יש להכשיר רק בהפ"ם (דע"ה, מ"ו ט"ו).

בדיקת הבועות בדקין, עיין באות ב', בדיקת הבועות.

דקין של בר אווזות, שנמצא בהן תולעים, נראה דאם אין שם יבלת ומסמס על צור הבועה מבחין רק סתם בועה, וניכר שיעור הבועה מבחין הוא עור המעי, והוא חלק ושלם ויפה, אף שנראה במראיתו לבן, שהוא כעין בשר נפות וכו', וקשה במשמוש ע"י שיש תחתיו ליתא או בשר מקולקל, כל שאין בעור צד חשש מסמס כלל, יש להקל, אף ביש כפנים תולע בנגדו, אך כ"ו אם ניכר שהבועה בא בפנים

טרפש הלב, נראה מכל הפוסקים, שלא
טרפש הזכירו בו שום טרפות בניטול או נימוק
רובו או כולו, או ניקב או שיש לו שתיים
דברטרפש הלב אין שייך שום טרפות. ואף שניטלו כולו
או ניקב, או שיש לו שתיים, כשר (דדתי, מ' ו').
טרפש הכבד שניקב, וטחול סותמתו בדרך
הנחתה, כשר (תבויש, ס"א י"ב).

(ב)

כבד כבד שיש לה ב' ויתים, רק במקום חיותא
ולא במקום מרה, כשרה (תבויש מ"א א').
וגם הגידן והסמפונות, מצטרפין לכיות (כר"ם, ד"ק
מ"א א').

בועה או מינרי, במקום הזיתים בכבד, יש
להכשיר באופן, שבצידו בכל הכבד נמצא ב' ויתים
כבד בריא, שסופן להתרפא, וגם הבועות או הסיערות
מצטרפין לשיעור, אם הם אינם נקלפות מהכבד,
(דע"ת, מ"א כ').

כבד של עוף שהיא רכה כעיסה רכה, אין לאסור
משום נימוק, אם אינה נימוסה לגמרי כדוטב עבה
(שם, מ"א י"ח).

כבד שנעשה כח' רם קרוש, ולא נימוק, אין לאסור
וצ"ע, (דדתי מ"א ל"ד).

כוליא שניקבה בנקב שיש בו חסרון, במקום
כוליא החריץ, יש לאסור. ואם הקרוש שעל הלבון
שלם, במקום החסרון, ונראה שהוא מתולדה,
אפי' אם הנקב מפולש מעל"ע, יש להקל. (דע"ת,
מיד ב'). יב"ש ונסרך בצפורן, פוסל כשהגיע לחריץ
(מק"מ, מיד ב').
שינוי בבשר ככוליא, ויש חשש ממסוס,
דינו כנתמסס (שם ג'). דם שנמצא בלבון הכוליא,
אם הוא רק במיעוטו, כשר. אבל אם הוא ברוב,
טרפה (שם).

עצם שנמצא בכוליא, אם נראה שהוא מתולדה,
אם הם עגול ועב, וכדור, ניכר שהוא מתולדה, ולא
בא ממקום אחר, יש להקל. אבל בלא"ה, אין להקל
(שם, י"ז).

כליות שניטלו, ולא נודע אם נטלו ע"י חולי,
אף שיש שם מקום ריק, אם אין שם ליחה ודקבון,
או צירוות דם יש להקל בהפ"מ (דע"ת, מיד י"ח).

כוליא שנתאדמה, מהנאה שהוכתה הכהמה על
מתניה, אם אין לקותא אחרת רק שנצדד הרם, אפילו
אם הכה במתניה, והבשר של הדופן ג"כ אדום, יש
להקל. אבל אם שלטה המכה בבשר הכוליא, עד שנפסק
בשר הכוליא, או אפילו לא נפסק הבשר, רק שראוין
שיש בו קלקול ומסוס, אף שהמסוס לא הגיע
ללבון, אלא שהאדום לבד הגיע ללבון, יש להטריח
(דע"ת, מיד י"ג).

שיעור ענבה, שמשערין בכוליא, היא כחצי

(נחלת שבעה, ג"ה). ולעשיר, יותר משתות מן הקרן
(שם). וכל דבר שהוא שכיח מאד הוא הפ"מ, אף שכל
אירא בפ"ע, אינו, אינו הפ"מ (דע"ת, פתיחה להלכות
טרפות). כמו בביצים קרושים, דמקילין גם בלא
הפ"מ, משום דשכיח הרבה, הוא הפ"מ. (ד"ק ריש
סימן מ"ה). היכי והשעה דחוקה לבשר לצורך שבת
יו"ט, או לעשיר, לכבוד אורחים, או לסעודת מצוה,
הוא כהפ"מ (ש"ך, דמ"ב).

(ו)

וושט חשט שניקב, או שיש בו מכה וקלקול
מעל"ע, ויש שומן דבוק היטב, היכא שיש
עוד סניף בלא"ה, המקיל בהפ"מ, יש לו על מה
שיסמך (דע"ת, ל"ג ח').

וושט שעור העליון שלו, מלא בועות דצופות
ברובו, הוא כלקוי דוכן וטרפה (מק"מ, י"ח).

עורות הוושט בתרנגולים, הם לבנים שניהם.
אבל יש הפרש, כי החיצון נוטה קצת לאדום
(דע"ת, ל"ג).

וושט שיש בו מראה גרין אחר שעבר ענלה על
הצואה, הוא כצואר מלוכלך בדם, דהוי כאילו אין
אדום, ואין בדיקה לחשט מבחוץ. וגם צ"ל שלא
ישחוט חשט, דחיישין שמא במקום נקב קשחט
(ד"ק, ל"ג).

(ח)

חוט השדרה חוט השדרה פסוקה מתולדתה טרפה
(מק"מ, ל"ב ה'). חוט השדרה,

שנמצא שחור, טרפה לפי דעת הפוסקים. ויש מקילין
(ע"ב). חוט השדרה, שחסר קצת מעורה, אם
החסרון הוא מתולדה, יש להקל בהפ"מ. ואם נחסר
אח"כ, יש להחמיר (דע"ת, ל"ב א').

שור"ב, שיצא טרפות מתחת ידו, וסלקוהו
חשוד מאמנותו, מ"מ מותר לשחוט עופות, אפי'
בלא ע"ג. דדוקא גבי בהמה חיישינן שזולל
בבדיקה. משאיכא בעוף (מטה יוסף, ס"ג).

ש"ב שיצא טרפות מתחת ידו, שבדק
ואמר שהוא כשר. ונמצא שהוא טרפה, אין חשש איסור
בשחיטת עופות שלו (נ"ב סימן ג'). עיין שמיח
סעיף י"ח.

(ט)

טחול טחול שנמצא בה מכה בפנים, פותחין המכה.
ואם נשאר ב' הצדדין שלימים, יש להחמיר

(ד"ק מ"ד). ואפילו אין שם בשר כלל רק עור הטחול
בעצמו סותם, כשר (דע"ת, מ"ב ט'). דדוקא כשאין
שום קלקול ושינוי בבשר ובעור המקיף מסביב (שם).

טח שטח מודוין לשיעורים שונים, מחזיק
טפח חשעה סנסימטר, ושבעה מילימטר. כך
שיעור האחרונים.

שבת, יש להקל אף כנמצא ריעותא דשינוי מראה, וכדי באיברים הפנימיים. ואם הריעותא דשינוי מראה הוא רק במקום א' בלבד, יש להקל אף בהפ"מ לבד. אכל אם היה שם ריעותא דנפוח בבשר החושה הכנס, או בדופן או בשומן, יש להקל בכל מקום. כיון דטבע הנפוח הוליד מימם, איכא הרי יש לפתני דכ"ר לחלות בו, ואין להחזיק ריעותא יותר (דע"ת, נ' ד'). מ"ש הבי"ח, דנמצא מים בחלל חגוף צריך בדיקה באיברים הפנימיים, הוא רק לכתחילה, אבל בדיעבד י"ל, דבהפ"מ אין הבדיקה מעכבת (שאלת שלום, פ"ח). ואם נמצא מים מעורבין בדם, קיל יותר, שיש לחלות, שבשעת הפירכוס שלאחר השחיטה, נשפכו מהסימנים לתוך החלל (מק"מ, נ"א ב').

כ"ר שניקב, מהני סתימה ע"י מה שהעלה ארוכה בגוף הבשר. וכן מה שהעלה ארוכה מעצמה ונסתם (דע"ק מ"ח ט', מק"מ ו'). ובנקרע חצור החושה בודאי מהני אם עלה הקרום ונסתם, דבעוד לא שיך קרום מחמת מכה, דהוא קשה (טוטריה, קע"ד).

(ז)

ל"ב לב שנמצא עליו סככה, או שינוי מראה, ונדאח כאלו ניקב, ולפתונו ונשאר הלב שלם, יש להכשיר (דע"ת, מ' א"א). ל"ב שנמצא בתוך כיס מלא מים, יש להכשיר אחר בדיקה בלבד, ולא בכל האיברים (מהרש"ק). ס"כ"א חלוצא מן חלב, כשר, דחלינו דהנקב לא עכר עד מקום המסדף, אבל צריכין לבדוק ולראות, שלא עבר הנקב או הריעותא עד מקום המסדף, ואטילו בדיעבד מעכב הבדיקה בזה (שמי"ח, ל"ט, לבו"ש, רי"ט).

(ח)

מוסר שהמיר דתו, ושב בתשובה שלמה, יכול להיות שו"ב. (כנהיג בשם רש"י). ל"ב לכל התורה, דהינו אם ראוהו שעבר על ג' עבירות מסודרסמת, שהעולם נוהרים בהם. כגון אוכל גבלות, ולבש שעטנז, והקיף ראשו, הוי חזקה לכלהו (שמי"ח, ט"ז). ניקב קרום העליון דמח ע"י חולי, יש להקל מ"ח בהפ"מ. ספ"ק ע"י קוץ, יש להסדף גם בהפ"מ (דע"ת, ל"א). בעוף בכל מקום טרפה, אטילו כקרום העליון (דרי"ה, י'). מחס הנמצאת בחתיכת כבד לאחר הבישול, מ"ח ולא היה בה שום חלודה, ולא שינוי מראה וצדירות דם כלל, אם הוא ממין מחס שקורין שפילקא, וקצתה תחובה בכבד, יש להקל, ואם יש חלודה במחס, אבל לא בכבד, יש להחיד רק בהפ"מ (דע"ת, כ"ה). מחס בדקין, עיין דקין.

ביצה בינונית של תרנגולת. אך בשעת הדחק והפ"מ, יש להקל ולשער שיעור ענבה באגוז גדול, שקורין וועלשני גים (דע"ת, שם).

אף ששחיטה אינה צריכה כונה, כוונה בשחיטה זה זה הוא לעיכובא, אכל לכתחילה צריך כונה, דהא ברוכי מבדק (ספר האשרי). ומבואר בספרי קבלה, שהשחט בבדיקתו ושחיטתו בכונה, יתקן נפש החוטאת (שבי"מ). ואם אנסו לשחוט מהערכאות שישחט נגד רצונו, והוי כמו שכפאו שד, אין לומר שנחשב כאלו כיוון בפירוש שלא לשם שחיטה, שאסור לפי דעת הגר"ל, ונחשב רק כמו ששחט סתם בלא כונה, וכן (דע"ת, ג').

כיסוי דם כיסוי דם בעוף, יש אומרים, שעיקר המצוה לכסות תיכף כשיצא הדם מהשחט. ואם אח"כ, ביטל מצוה כיסוי (כ"ר), וי"א דמצוה כיסוי הוא כל זמן שירצה יכסה. מיהו לכתחילה, דאי נכון לכסות מיד, דשמא ישכח (משי"ו י"ג וי"ו). שפ"ה, כ"ט.

כיסוי דם בדבר שאסור מדר', י"א דחייב לכסות (שער המלך). וי"א, דאינו בכלל כיסוי, כיון דאינו בכלל אשר יאכל (שפ"ה, כ"ז).

כיסוי דם שמועכב או שחולפה, אם אין במה לכסות, במה דברים אמורים, רק כשיש בידו להמתין, אבל אם אין חזקה שיעצ למקום עשר, וי"א לו להרחיק, כגון מוסכבת וכיוצא, מותר לשחוט (תוספות ידושים).

כ"ס השתן בהמה שאינה יכולה להשתין, ושחטוהו צריכין לבדוק בכ"ס השתן, אם לא ניקב (דע"ת מ"ה ד'). ואם אירע שלא בדק הכיס, כשר בלי ספק (וכדון אבריה).

שוורים המשתנים דם, צריך לבדוק השלחופית אם לא ניקב, ואם נמצא צדירות דם במקום אחד, וגוף בשר הכיס הוא שלם ובריא, יש להחיד (דע"ת מ"ה ו'). פרה המשתנת דם, יש להחיד החלב, (טוטריה, קנ"א).

במקום הדחק שיש לחוש, שא"א לשחוט כפירות ליוהר, ויש לחוש לשחיטה שאינה הגונה, יש למנוע מהמנהג לשחוט בעיוה"כ דוקא.

ויותר טוב לשחוט הכפרות יום או יומים קודם ציוה"כ (פמ"ג, א"ח תרי"ה, א"א). והרב ישועות יעקב צוה להכריז בלבוב בכל בתי כנסיות, להביא הכפרות לשחוט בכל עש"ת, וכי שכן ראוי לעשות כל רב ומורה בעיר (ישועות יעקב, י"ח ג'). וכן הוא המנהג בבתי"ס, להכריז שביארו הכפרות לשחוט, עד ימי המוכרות ושמי"ע מטעם זה (מנ"י פ"ז).

תרנגולת שבטנת צבה, צריכין לבדוק כ"ר באיברים הפנימיים, אם לא נמסמסה, או אם אין שאר ריעותא. ובהפ"מ, ושע"ד או שורך

להקל בהפ"מ ע"י ביטול ברוב דכש שלם לא הוה תהר"ל בהפ"מ. אבל אם נודע הסרסות לאחר שנחתכה, אין להקל. דחי היה אטילו גלודה או בתרגולת שלימה, הוי תהר"ל אף בהפ"מ, אך בנידן ידדן, שלא נודע מקודם כלל, ועתה התערבות בכל בתי העיר, י"ל דמהני ביטול ברוב, אפי' בשל כמה בני"א ואף דמדבר לא בטל מ"מ תהר"ל, אף שלא נודע בדקו להקל, משום דכל דפריש קודם שנודע התערבות, מרובא פריש (דע"ת, ל"א י').

בני מעיים, שנמצא בהם נקב, ויש מקום לחלות במשמוש ידא ודבתא, או בזאב או בתולעים, וכשר, ואח"כ הקיף הבדוק את הנקבים, ולא אדמו להודי, אפ"ה כשרה (ב"י, א'). דאין אנו בקיאין בהקפה, לא להכשיר ולא להסריק, מכה בצואר הבהמה הנקראת "שונגי", שאלה מכה כזו בא לפני, בדקתי עוד הפנים, והיה שלם ואמרתיו להחיר (מק"מ א' סימן מ"ג).

עובדא בא לפני כבהמה שנמצא בועץ גדולה במקום תורבין חולשט, וקצת מן הבועה היה על התסט, רחוק מביה"ש. ובמקום המדאה והלעטה היה סוב ויפה והבועה נקלטה כולה, והכשרתי (דברי שאול, ר').

מריסת נצוות של עופות מחיים, מריסת נצוות אסור משום צעבית (ב"ה), ואף מריסת נצוות במקום השחיטה עדיף טפי, אם יכול לשחוט בלא זה (ש"ך, כ' אין צער גדול כמו מריסת נצוות (פ"מ, ג"ג ט'). וצריך הש"ב לחיות נוהר, שלא ימרוס הנצוות, עדו שהבע"ט מפרסם (דעת קרשים), וכן יש ליהרר במקום שהש"ב לוקחים הנצוות מכנפי האחזות, להמתין עד לאחר סירכוס (מנח"י).

ועין ברמ"א באה"ע סוף סי' ה' שכתב, שכל דבר הצריך לרפואה, או לשאר דברים, לית ביה משום צעב"ח. ומ"מ העולם נוהרים בזה, דהוי אכזריות.

מריסה במקום השחיטה מריסת נצוות במקום השחיטה, בעופות הקטנים, אין נחיצות למרס. כי הנצוות קטנים, ולא יקלקלו הסכין. אבל בגדולים אם רואים שהסכין מתקלקל ע"י זה חיוב למרסם. ועין במקום הנקב ומשיב, שביקב לבוב היו נוהגים השוחטים, שלא למרוס הנצוות בשעת שחיטה (ש"מ, קמ"י).

מרה שויקה, בהפ"מ יש להקל, אף אם מרה איזו יודע אם היה משמוש במקום הנקב ממש, רק אם היה משמוש בסמוך למקום הנקב (ש"מ, ל"ו).

מרה נפוחה ביותר, ועי"ז מתים הרבה בהמות, יש אוסרין (בינת אדם, א"ה כ"ג), ויש מתירין, (דע"ת, מ"ב מ').

מרה שחמרה, ונמצא טעם מר בקרקב, או

מתס בבית הכסות, ולא בדקו מחמת כביה"כ מבחון, אם יצאה המחט גם לצד חוץ, או אם ניקב מעל"ע, או, אם בדקו מבפנים, ולא היה שם קיר, או רקבון, יש להקל בה"מ, אבל אם נמצא קיר מבפנים, או שיש ספק בדבר זה דהיינו שלא בדקו גם מבפנים, או, אם בדקו שלא יצאה המחט לתוך, אף שלא נודע בדיקו, ולא נודע בבירור שלא ניקב מעל"ע, יש להקל בהפ"מ. אבל בלא בדקו, ויש לחוש שמא יצאה המחט לחוץ, יש לאסור גם בהפ"מ כ"י (דע"ת, מ"ה כ"ג).

מחט כביה"כ מבפנים, צריכין לבדוק מבחון אם אין שם קיר. הסעם ולא חיישין לשמא הבריא משום דאם איתא ניקב ונתרפא, מהראוי שהיה ניכר שם צלקת ושינוי בבשר (הרשב"א, ר"ן). ואיז לבדוק אתר זה, ואם ראו שלא ניקב לחוץ, יש להקל. והא ודאי דהיכא דרואים דאיכא קמט וצלקת בעודו מבחון כנגד המחט החתובה בפנים, יש לאסור אף בבית"כ אפי' בהפ"מ, דשמא הבריא (דע"ת, מ"ה). המסס וכיה"כ שצניקבו כ"י, עיין באות ה'.

מחט כחלל חגוף מחט כחלל חגוף בעוף שיש בו זפק, הוי ודאי סרסה כמו בעופות שאין להם זפק (דע"ת, ל"ג ט'). ויש אומרים, דהוי רק ספק סרסה (פ"מ, מ"א ה').

בהמה שננחה שור בקרניו נגד הבנמ"ץ, ונראה במקום הנניחה בליטה מהעור שנתפחה, וכולט כמו תפות, כי להתמיר. כי אם אין מכה תפוחה מנין, וצריכין בדיקה, וחישינן שמא נתרפא (פרי תבואה, ו'). ובהפ"מ, יש להקל (דע"ת, ל"ג).

מחט תחוב בעור ובשר, והתור שזה מבפנים להבשר ולא נכנס בחלל כלל, מותר בהפ"מ, דהוי כספק על, ספק לא על (דע"ת, ג"א ד').

מאכל שנמצא כחלל חגוף, אף בעוף שיש לו זפק, הוי ודאי סרסה. (מק"מ ג"א מ'. דע"ת ל"ג מ"א). מחט או קוץ הנמצא בכשר, ודאי שום היכר לא מבפנים, ולא מבחוץ, יש להחיר גם בלא הפ"מ. אבל אם יש ריעותא מבי הצדדים, יש להקל בהפ"מ (דע"ת, ג"א).

נצוות הנמצא כחלל חגוף, ולא בחוץ השומן, יש לאסור בכל גווי (ש"מ, ג"א י"ג).

זכוכית כחושא שאכלה בהמה, אין להתמיר כלל, ולא גרע מבלעה מחט, וכל שלא נתחבב בשום מקום, אין נוקבין. ואורבא כת הרוחף דותה לחוץ (דע"ת, סוף ג"א).

כיים בראש מים בראש שנמצא בראש כבש, שלא היה המת מקיף, מהרבה כבשים שנשחטו במקלין, ונמכר הבשר לרוב בני העיר, אם היה נודע הסרסות במקלין בעוד הכבש שלם, יש

נוצות וקופות כראש העופות, עיין ראש. נוצות הנמצא בחלל הגוף, עיין מחס.

נפלה לאור, לא שהה רק מעט, יש להחמיר, רק דמים תרחייהו בעיניו, חששה בתוך האש עד שנחרבו הנוצות, וגם חששה שם מעט. אבל אם לא שהתה כלל אף רגע, דחיכה בנפולתה פרחת משם, כשר אף כשנחרבו הנוצות שלה (דע"ה, י"ב י"ב).

נפלה למים רותחין, יש אומרים דוהה כמו שנפלה לאור, וצריכה בדיקה מדינא (פ"ג, נ"ה ה'). ולפסק הלכה יש לחלק בזה, בין בהמה לעוף, דבהמה שנפלה למים רותחין, שעיג האש, יש לאסור בלא הפ"מ, אבל בהפ"מ יש להקל, ואם המים עומדים בכ"ז שהעבירו מעל האש, יש להחמיר, אף בלא הפ"מ, וכ"ז בבהמה. אבל בעוף יש להחמיר אפילו בהפ"מ, אפילו במים שהעבירו מעל האש. אבל כשהיא הפ"מ צורך שבת, או שהעיד ביחד, יש להחמיר אפי' בעוף אף בנפלה בכ"ז האש. וכ"ז בנמצא איזו שינוי באברים הפנימיים, אבל בלא נמצא שום שינוי, יש להקל אף בזה"ל, אפי' בלא הפ"מ (דע"ה, י"ב מ').

בחתם ועוף ששתתו מים רותחין, אף מכ"ז שעומדת אצל האש, אפי' בלא הפ"מ, יש להקל, ואפילו נמצא שינוי בפנים קודם הבישול (שם). נפלה לאור, והאדימה הריאה, אם אין שם ביוץ וקמט, יש להקל בהפ"מ, ואם יש כיוון ואודם, יש להחמיר אפילו בהפ"מ (רא"מ, ל"ח מ"ו). כל זה הוא רק בעוף, אבל בבהמה, יש להקל, אף אם יש ביוץ ואודם (דע"ה, נ"ה ג').

תרנגולת ותורים ובני יונה שנפלו לאור, והוריקה הכבד, יש לאסור אף בהפ"מ.

ובאווזא ובר אווזא, אף בידוע שנפלה לאור, ונמצא הבכד ידוקה, בין

אם כולה ידוקה, ובין אם רק מקצתה ידוקה, יש להקל בהפ"מ, וכלב וקרקבן, אף בהפ"מ אסור, (דע"ה, י"ב).

נפלה לאור, ובדק באברים, וכמה מהאברים נאבדו, יש להקל (דע"ה, ט"ו).

עוף שנפל לאור, ולא נשתנו איבריו הפנימיים כלל, אלא שנשרף בעוד ובשר אצל הצלעות וכדו', ונצוד הדם, יש להקל (דע"ה, י"ב ד').

בדיקת נפלה לאור בבדיקת נפלה לאור, אף שידוע שנפלה לאור, ונשרף העוד מעליה, מהני בדיקה באברים הפנימיים, גם בזה"ל, אף בעוף (דע"ה, י"ב).

בבני מעיים, אם יש לחלות שנקרע המרה, יש להכשיר. אבל אם אינו יודע שנקרעה כגון שפתחו הבטן במחינות באופן שא"י לחלות שנקרעה המרה, אין להקל, היכא שלא טעמו טעם מר בבד (דע"ה, ו').

טעימת מר ככבד, יש אומרים, שצריך להיות בפנים הכבד (מ"ו ב'). ויש מחמירין, אף אם מרגיש בחוץ (ביתא אדם, ט"ו דע"ה, מ"ב ה'). חמרה המרה, והשליכו הבנמ"ע, יש אומרים שחולין בזה (שב"י, ט"ו). ודוקא אם השליכו הבנ"מ בשונג, ולא במזיד (דע"ה, מ"ב ו').

נשים נאמנות, על טעימת טעם מר במרה, וכן קטן בר דעת, וכן נכרי מסלית (דע"ה, ח').

שתי מרות, שנאבדו, ולא בדקו אם שפכי אהרדי, יש להחמיר מטעם ס"ס, שמא היו שפכי להרדי, ושמא חסרה המרה כשירה (דע"ה, מ"ב).

מכה עמוקה תחת הכנף, ושלטה גם בפנים מכה מעבר לצלעות, והריאה נסרכה לשם, מכל מקום מהני בדיקת הריאה במקום הפ"מ, (דע"ה, כ"ח).

(ג)

נאמנות במטרות מנהג המורים, שלפעמים כשנמצא בעוף איזה שאלה

באיברים שבחלל הגוף, או בעצמות, שאם הרב אינו יכול להכיר מה סיבו ומהות השאלה והרעיון, דרכם לשאול בנשים, אשר עוסקים בהם, ובקיאים בתרנגולים, וסומכין עליהם בזה, אבל אין סומכין עליהם בהרואה (אריה, תס"א; שערי תשובה, ס"ק י"ז). נאמנות אשה בבדיקת המרה, עיין מדה.

אין להאמין להקצינים הבקיאין נאמנות המכה

היא הרגילות (רשב"א, שפ"ג).

והא דרבי דהש"כ שלטו, אין בכלל זה, דאנטי נוגעים בדבר, ע"כ יש לסמוך על השריב (ד"ק, ל"א ג').

קטן, נכרי, ואשה, נאמנות קטן, נכרי, ואשה, בכל מקום שנאמנים

לאסור, צריך שיהיה דבר זה, בשעה שעוסק בזה דוקא, אבל לאחר שפסק מלהתעסק, בא ומחט בידו, אי"צ להאמינו שהיה תחוב בכרס (לבוש, חזירי"ד מ"ג).

קטן שהגיע לעונת הפעוטות ומסלית, נאמן לומר שמצא מחס, אף אחר גמר העסק בכרס (דע"ה, מ"ח ג').

נפלו הנוצות בעוף, הרמ"א נוצות שנפלו בעוף, לא כתב בהחלט לאסור, רק בלשון "ומוס" להחמיר.

ע"כ הסומך עצמו בהפ"מ צורך עני או שבת להחמיר אף בניסל כל הנוצות בעוף, על החוריק, בין שניסל ע"י אדם, או ע"י חולי, לא הפסיד, והיכי דנפלו הנוצות ע"י רוב שפן, יש להקל להניא (דע"ה, ג"ט ה').

נמצא כחמה שנפלה, אין לחוש שנפלה בדרך האסור (ח"ס, סי').

עוף שאין כנפיו קשורים, ונפל לארץ אמרו ממקום גבוה, ואינו

יכול לעמוד, יש לאסור באין הפים, כמו בבהמה אבל בהפם ותעודבות, יש להקל. אבל אם כנפיו קשורים, או חתוכין ראשי האגפים הרבה, עד שאין יכול לפרות, אף שאין רגליו קשורים, מימ' יש לאסור אף בהפם. ואם יש עוד צד להקל, יש להקל גם בזה. ואם אירע שהורה המורה להחיד בזה, גם בלא צידוף סניף, אין מוזהרין אותו (דעת, י"ח ח').

נפילה לאחר מעל"ע, חלבה אסור עד שישחטנו ויבדוק אותה בפנים כח

(תפארת ישראל). ואם חלכה לאחר מעל"ע, יש להחיד. אבל רק עמדה, כיון שלא חלכה, אין להחיד

החלב (דעת י"ח י"ב). וחובב הבדיקה היא מה"ח (שם). חזקתה הכהמה כאכז, או בגניחת קרן גז

הריאה אפי' נצטר הדם

שם בבשר, או שנקרע הבשר שחתח העור, והעור שלם, צריך לבדוק הריאה נגד ההכאה, והבדיקה מעכבת

ומהני אף בזמח"ז.

אבל בעוף שהזכית נגד הריאה, בכל גחני יש לאסור. דאריב בבדיקה

הריאה של עוף (דעת, י"ח י').

ובשאר איברים מהני בדיקה, נגד מקום ההכאה

אף לידן בזה"ו (שם).

הלכה ד' אמות, אף שהעמידוהו אחרים, ולא שהתה מעל"ע, כשרה בסתמא.

וא"צ בדיקה, אכן אם נמצא שינוי באיברו, בעינן דוקא עמדה מעצמה והלכה. או שהתה מעל"ע והלכה

(דעת, י"ח).

שהתה מעל"ע, והולכת בצליעת אותו הרגל בנשבר, יש להקל ע"י בדיקה

חוט השדרה. וגם להצריך לבדוק היטב בכל האיברים הפנימים את החי' טרפות. ואף כזה"ו סמכין

אבדיקתו (דעת, י"ח סי').

שור א' שנגח לחבירו, והמנוגח לא חזר ונגח

כלל, ונפל בפחות מי"ט, יש להקל בהפם. ואם נפלה בב"א, אסורה אפי' בהפם עד שחלך (דעת, י"ח).

נֶקֶב סחימה בנקב, מהני דק באיברים, שאסור נקיבתו, הוא מחמת שאם ניקב יוצא המאכל

או הרוח, כמו בריאה. אבל אם במקום שפסול של הנקב הוא מחמת שהכאב של הנקב הוא בביא

המות הבעי"ה, כמו בטחול, לא מהני סחימה (ספר יהושע, כ"ח, דר"ח).

בשר סותם הנקב בכל מקום, לבד מוחש (פ"ג, ב'). ובהא כ"ע מודים דאף

שבשר הסותם הוא מאכר אחר, בעינן שיהיה הבשר שם

ואם נאכדו האיברים הפנימיים, בליכ

בהמה שנשרף עורה מעל"ע, והגיעה עד הבשר, יש לאסור הבשר וגם החלב. אבל אם לא נשרף העור

מעל"ע ונשאר עוד מעט עור, יש להחיד גם החלב בחיה (דעת, י"ב כ"ג).

בקנה וו"ש, אין שינוי מראה פוסלת, רק אם היה בו ריעותא הפוסלת מצד עצמה. אבל

אין לאסור מחשש נפילה לאור (דעת, י"ב ד'). דאליכ

נפל האי דינא בבירא. דהא בכל בהמה יש לחוש גם לסימנים, ואין חקנה לבדוק. דהא צריך לשחוט ב' סימנים (ערוגת הבושם).

וכן בצומת הגידין, אין לפסול משום שינוי מראה, אלא אי"כ הוא ריעותא

הפוסלת מצד עצמה (דעת, שם).

הכלי שנפל בה תעוף, אין לאסור, אף בכ"ה. לא הכלי ולא המים.

דמחיים אין שום כע"ה פולט, רק לאחר מיתה (עדה"ב, ריש סימן ג"ה).

נפולה, הוי ספק סרסה, שקרוב לודאי. נפילה והיכא דאיכא ספק אם נפלה מגובה

י' סחים, יש לאסור. ואם לא נודע לבעלים עד אחר שהתה מעל"ע, יש להקל (דעת, י"ח א').

מעוברת שנפלה, אי הוי הולד ג"כ בנפולה, ואם הילוך הולד או האם, מועיל

מזה לזה. נראה דאם נפלה בהמה מעוברת, אין חוששין נפילה לגבי הולד. ואין שום צד ספק לומר, דהילוך

הולד מועיל להאם. כיון הדעובר יש לו חיות בפ"ע. ואסור אם נפלו ב' בהמות יועיל הילוך של א' לחבירו

(דעת, י"ח י"ז).

בהמה שנפלה ע"ג דברים רכים, יש להחיד בזה. וזה דוקא כובד דך ממשי,

אבל על עפר תחתו אין להקל (דעת, י"ח). ואף שנפל ע"ג אבנים וסלעים, אם הוא פחות מ' סחים, כשר (שם).

בהמה שנתגלגלה על הארץ משיטוע גבוה י"ט עד למטה, אם יש אבנים

וסלעים בולטים, יש לאסור בזה. וכן אם היה גבוה לערך ב' או י' קומות, ג"כ יש להחמיר. אבל אם

השיטוע היה במישור, ואין שם שינוי סלעים בולטין, ואינו גבוה הרבה, אלא בערך י"ט ויותר קצת, יש

להקל בהפם. ומכ"ש אם חלקה בגלידה על הקרח שעל הנהר עד למטה, ושם נפלה לארץ, שיש

להקל אף בלא הפים (דעת, י"ח ד' ה').

בהמה שנפלה מחמת הכאב של הכאה, אף שבעת הכאה נפלה מהכאב, אבל

לא מחמת החבטה, אין לחוש. וה"ו דומה לבהמה שנחלשה מתאום ע"י חולי, ונפלה לארץ בפחות מי"ט.

דלכ"ע ליכא חשש ריסוק איברים (דעת, י"ח ד').

בין נשבר תוך הגוף, ובין סמוך לגוף, יש לאסור שלא בה"מ. אבל בהפ"מ יש להקל (דע"ה ג"ג א').

ואם התך את כל העצם בנשמתו או נשבר ח"ד סמוך לגוף, יש

להקל גם היכא ומחמירין בנשמתו (גדולי הקדוש, ג"ג, ד'). נשמת באיברים, נקרא כשיצא לגמרי

מהחור, ונשבר הוא כשיניטל הפרק לגמרי (שם ג"ג ב'). נשבר היד בבהמה

נשבר היד בבהמה או בעוף, או בעוף, ונצדד הרם מעבר לצלעות

והשבר יצא לחוץ, וגם יש מכה או צלקת בדופן מעליות, יש לאסור מחשש נקובת הריאה, ולא מהני בדיקה,

אכן אם לא נמצא השבר לחוץ, או שיצא לחוץ, רק שאין שם רושם מכה בדופן מעל"ע, אין שנצדד הרם

בפנים מעבר לצלעות, מ"מ כל שהשבר הוא רחוק מהגוף כשיצדד הראוי, יש להקל (דע"ה, ג"ג ב').

והיכא דראו השבר, ולא נמדד משום שנאמר, כשר אפי' בלא הפ"מ, ואפילו ראו דאע"כ ניבית, והיכא

דנשבר סמוך לגוף, וחזר ונקשר שבר אל שבר, כשר אף באין הפ"מ, אבל אם נקשר שע"ש,

אינו מותר אלא בהפ"מ (לבו"ש, ד'). נשמת יד בהמה ונצדד הרם מעל"ע,

יש לבדוק הריאה בנפית, ע"י שניחנה בפורשין, ואם היא שלימה כשר, ובקיאנו אנו בבדיקה זו, אף

בזה"ל. ובמקום הפ"מ, יש להקל בדיעה, אם נקרעה הריאה בשוגג, או נאבדה בלי בדיקה (דע"ה ג"ג ב',

לבו"ש ד' י"א). ואם אין עוקץ בשבר, יש להקל ע"י בדיקה

בהפ"מ, אף אם נעשה זמן רב קודם שחיטה. ואם יש עוקץ אין להתיר ע"י בדיקה רק תוך ג' ימים.

(דע"ה, ג"ג ה'). חזר ונקשר בשבר סמוך לגוף, יש להכשיר

בנשבר שא"ש (לבו"ש, ד'). ובהפ"מ יצור שבת, או שעה"ד יחר, יש להקל גם

בנשבר שע"ש. אם לא כשיש עוקץ בהשבר, ותחוב קצת לדופן, או נצדד הרם מעבר לצלעות, או יש

להחמיר בכ"מ (דע"ה, ג"ג ד'). טחול שנימוק לגמרי, ולא נשאר ממנה

נימוק מאומה, יש להכשיר (תו"כ ג' ד', דע"ה מ"א א').

(ב)

כירכא סירכא מטרש הכבר, לביה"כ, ומחט בפנים, והמחט לא נקב מעל"ע, יש להתיר

(כו"ט, דע"ה מ"א כ"ד). טחול שנפסד בנפיתו למקום אחר, אין להכשיר

כ"א אחר בדיקה שלא ינקבה מעל"ע (שמי"ח, ל"ט ע"א).

מתולדה. אבל אם ניתוסף אח"כ, אף שהוא באותו אבר, אינו סותר (רא"מ. קונטרס הריאות ל"ט).

נקב מפולש שנמצא, והיה עליו קרום מחמת מכה, ונקלף השומן מהמעיים, ומסופקים

שמה היה השומן סותר, הוי רק ספק טרדה, ואם לא גזע עד לאחר שנתערב ברוב, יש להקל בהפ"מ וסע"מ

(פמ"ג ק"י ל"ו, דע"ה ה'). נקב גדול ורחב, שנמצא בבשר בהמה, שבין

צלע לצלע, אף שאין להלוח שבאה ע"י חולי, אלא נראה שנעשה ע"י נגיחת קרן,

או הכאת עץ. כיון שהנקב רחב, אין לחוש לנקיבת קרן או מחט, ואף אם ניקב גם העור, יש להתיר

בהפ"מ ע"י בדיקה אברים הפנימיים, ודוקא אם הלכה הלוח יפה ד"א קודם שחיטה, שלא יהיה בה חשש

ריסוק אברים (דע"ה, ג"ו ג'). עוף שעופות אחרים, נשכו בפיתחם, ונקבו עד

החלל והיה הנקב כנגד מקום שבטנים שם מונח השלל של ביצים, יש להכשיר.

כי לשיטת כמה פוסקים, אף אם ניקב השלל כשירה לאחר הבדיקה שלא היה שם שום נקב בשלל (דע"ה, ג"א י"ד).

נקב בבהמה אף ע"י קנה רחב, צדיקים הלוח יפה ד"א, משום חשש ריסוק אברים

(דע"ה, ג"א ד'). נשים הסכמת אחרונים, שאין נשים שוחטות מכה

טעמים, יש אומרים משום צילוף, ויש אומרים שאסור לאשה ללמוד תורה, ויש משום נאמנות, שאין

להם נאמנות על הבדיקה, ויש מתירין לאשה לשחוט, לחולה שיש בו סכנה ואין איש לשחוט (מור ואהלוח, סימן ל').

נשחטה חותרה לא אמרינן נשחטה חותרה, אלא בדבר שיוכל למד שנעשה

הריעותא לאחר שחיטה (דמ"א). כל היכא דשכיח ריעותא מחיים, כגון אם אידע ריעותא בזה"ל, דשכיח

הוא שיפסקו הגידין, או בוקא דאטמא דרף מדוכתא, דשכיח הוא שיהא עיכול ניבית, וכן אם נשבר העצם,

דשכיח הוא שיצא לחוץ, וכן כל כה"ג, בעינן שיהא דגלים לדבר, שיעשה לאח"ש. אבל בדבר דלא שכיח

ריעותא מחיים, או אפי' אין דגלים לדבר, רק שהוא ספק השקול, אמרינן נשחטה חותרה. אפי' בדבר שיש

לחלול שנעשה מחיים, ובדבר השכיח לאיסור, או יש לחלל בין אם היה בו ריעותא מחיים אם לא, דאם

היה בו ריעותא מחיים, לא אמרינן נשחטה חותרה, אפי' כשיש דגלים לדבר (בית יעקב, פ"ח).

נשמת יד בבהמה, אף שיצא נשמת יד בבהמה לגמרי מן החור ממקום

חיבורו כגוף, יש להקל אפי' העצם במקום חיבורו לגוף,

שלא בה"מ. ואם נשבר העצם במקום חיבורו לגוף,

כסין של שחיטה, שצריכים להראות לחכם, הוא רק בשמור לאחרים, אבל בשוחט לעצמו, לא צריכו חזיל להראות לחכם סכינו. ולא אפי' לטבח אחר. כדאמרין בגמ' צוריה מרבנן חזי' לנפשיה, וכל שוחט חזי' צורבא מרבנן (ש"ע הרב, ק"א ס').

ולא גזרו חזיל להראות סכין לחכם, רק בשוחט בקביעות. אבל בשוחט פ"א לפרקים, א"צ להראות סכינו לחכם כלל (כ"פ). משמע אף בשוחט ומוכר לאחרים הרין כן.

מה שצריכין בשים להראות הסכין לחכם (עירובין ס"ג). הוא משמע שלא יתא' מורה הלכה בפני רבו, פשוט, שצריך להראות רק להרב הממונה מקהל. אבל לשאר רבנים ות"ח שבעיר, א"צ להראות סכינו (דע"ת, א' צ"ח).

ובמקומות שממנים ב' שוחטים, בזה אפי' אי חזי' ח"ח בזמן הזה, בכבוד מחול (ש"מ"ח י"ח כ'). ואותן שחקנו, דכל טבח דלא סר סכינו בפני הרב לא יוכל לשחוט. ולא יועיל לו כתב קבלה שבידו לא יפו עשו. וכן לא יעשה, דתורה א' לבלולו, דכל שריב שכבר נטל קבלה אין להרעו אחרי שוב, נטל לתלות על נקנו, שמא שבת הדינים, אבל לא על אמנותו של הרגשת הסכין, כל דלא אחיל ריעותא בית ליכא למיחש ליה (ש"ת), נאמן שמואל, ל"א. ואף בזה"ל, אם השריב הורי' בפניו, אין ביד החכם לומר שאינו מוחל לו (דע"ת ל"ח, מהר"ל). ודוק בבדיקת הסכין החמירו חז"ל, משאיכ' בשאר חוראות, כגון בדיקת חריאח וכדומה, אם השריב הגיע להוראה. ופשוט הוא, דכל דהו' אינו ר"ה היכא דהשריב אינו נוטל הכרכשות (דע"ת, י"ח מ"א).

ומה ש"ה חנו"ב מ"ח, ויכול הרב להעביר השריב שהעני' כנגדו, מירי דק על שצוה לעמוד להבחנה, ולא בא אליו. אבל אם פגע בכבודו בדבר שאין שום ריעותא בהכשר שחיטה, לית דין ולית דין, שאין להעבירו בשביל זה (בית שלמה, י"ד ס'). והרב אין לו רשות לצות להשריב שילחם בעדו עם הקהל, שלא יאחזק עד שישלמו לו שכירות שלו (דרי"ה, י"ח קס"ח).

כסין חד חידו הסכין שיעורו היא, כל שחותר מיעוט בתרא דסי' ראשון, ואינו מעכב בשיעור שהיה זמני. דהיינו, כדי הרבה חגבהה כ"ו, הוי סכין חד. ואם מעכב בשיעור שהיה, נקרא אינו חד (בית יעקב, פ"א). גדר ובגל סכין שאינו חד הוא שכל שאינו חד ביכ' שיהא בסוח מחשש שהיה רוב ס"י בלא חגבהה, בזה יכ' להחמיר (ד"ק, כ"ב ב"ב). במה שאכלה סם המוח של בהמה, או שחיטה DD אחות דם, או מעושנת או מצוננת, צריכה מירכוס. ואם השריב לא ידע מזה, יש לחוש ביעדב (דע"ת, ס' ב').

סירכא בשאר איברים, במקום שאין הסימ, יש לנהוג כדברי הש"מ.

להחמיר בסירכא דבוקה גם בשאר איברים, שנקובתו במשהו, אכן במקום הסימ, המקיל דובר, ומתיר סירכא בשאר איברים, אין לחפוט אותו על כך. ואין להקל רק ע"י בדיקה תחת הסירכא, אם לא ניקב (לבו"ש, ל"ט ר"ס). ונהוגו סירכא להכשיר סירכא בשאר איברים, אף כשנסרכו דקין לדקין, ששניהם נקובין במשהו (מ"ש, מ"ב ר"ש ס' זה).

בשר בלוי, יש להחמיר בשאר אברים, יותר מבריא. ודיאה שאני שדרכה להוציא ליתא, ומהה נהווה דקובות (דע"ת, מ"ו).

סכין של שחיטה, צריך טבילה (ש"ך י'). כסין רשמיטה הוי צרכי סעודה, והוי כלי סעודה ובעי' טבילה (דב"ז, ב"א). וטוב לסבלו בלא ברכה (דמ"א, ק"כ).

כסין של שחיטה, סתם, אינו בחזקת יפה, שהפגמות מצויות בו (ש"מ"ח, י"ח א').

כסין של שחיטה, צריך להיות חד וחלק, אבל יש פוסקים שאוסרים לשחוט בסכין שהוא חריף טאד, כי אין בדיקת הציפורן יכול להיות כראוי מרוב חריפותו. וגם יש חשש שיתקלקל בשחיטה (ובזה שמואל י"ב, דע"ק ו'). מנהיג כלל י'.

כסין של שחיטה שהוא כמעט ראש השיבולה, לבחילה אסור לשחוט בו כפסק דמ"א, ובדעבד כשר (ש"מ"ח י"ח ה'). זה משמע דק באירע כן פגע א' או ב' דרך מקרה. אבל היכא שהשוחט רגיל בזה, אסור (דע"ת, י"ח י"ו).

כסין פגום, אסור לשחוט בו אפילו לצורך גברי (גור אריה, ה') בי יש איסור משום צער ביח (מחזיק ברכה). ומהאי טעמא צריכין להזהיר להשריב בעת ששוחטין בשביל הנכרי שיהא הסכין יפה, כמו השוחט לאכילת ישראל (מנחת יוסף, ק"כ). כסין של שחיטה שמעבירין עליו חלב, שלא יחליד אין לחוש שישחט עם החלב (צירי). ביון דטרם שהולך לשחוט, צריך לבדוק הסכין, וא"א לבדוק אם לא יקחנינו היטב. (ש"מ"ח, ג' א' ע"ט).

כסין שהוכח באגפי עוף, אחר השחיטה. ובדוק אח"ב ונמצא פגום.

יש להחמיר, כי כנפי העוף הוא קשה יותר ממפרקת (ש"ת וכן אהרן). ואם נפל על קרקע קשה תולין, אף כפסק אם נפל על חודה (תורת קוקיאל, ד'). ופשוט שהיה אם נפל ע"י עץ, ביכ' דנו הכי (דע"ת י"ח קכ"ח). ואם חתך בה בעצם המפרקת בהסימ או לצורך גדול, יש לסמוך על המחמירין, בנמצא רושם שחתך במפרקת (תרי"ק, י"ח א').

בית נוספות מילואים והשמטות שמואל קמר

(ע)

עור הצואר עור הצואר שנקרע ע"י חלישת הנוצות, ויצא דם. אם נשאר תחתיו עור דק, הפדוס ע"ג הסימנים, ברואה דרך זבוכית, יש להקל בהפ"מ (דעת הובא א'; דעת כ"ג ל"ב). ואם הכריח ראש העוף לשחוט, ודעת חזקוני העור לשנים במקום שחיתה, יש להכשיר (שו"ת שואל ומשיב, חלק א' סימן כ"ט). והפ"מ מחמיר בזה. אבל אם נעשה קרע ע"י מריטת נוצות שבשעת שחיתה, או בשעת שרצו לצוד ולתפוס, זה יש לומר בהפ"מ, שגם הפ"מ מודה להקל, אם לא היה מריטת הנוצות סמוך למקום שחיתה (דע"ק, כ"ח).

וכן הדין אם נקרע העור ע"י עצמו ע"י חיכוך, והעור שלם מצד השני מבנים, אף שיצא דם (שם כ"ג). ודוקא בנצות של עוף יש חשש בנקרע אבל במריטת שערות בבחמה, בין דקה בין גסה, אין לחוש (ד"ק ב"ח).

חתך כל העור, ויצא דם בעוף, יש להחיר ע"י בדיקת החשט בהפ"מ (מנח"י, צ"א שפ"ד ס"ק ו', וס"ק כ"א). אבל המנהג במדינותינו, להחמיר בחתך כל העור, שלא לסמוך על בדיקתנו (דעת"ה ל"ב).

חתך כל עור הצואר בעוף, בהפ"מ יש להחיר אם וראוין לאחר הבדיקה שלא נחתכו כל העורות המונחים ע"ג הסימנים, אפי' נשאר רק עור דק, וראוין שאין בו נקב כלל (דעת"ה ב"ב מ"ה). ועיין בש"ע הרב, שהכריע להקל אף בחתך כל העור בעוף, ולא יצא דם, ע"י בדיקת החשט (שר"ע הרב, ס"ק כ"ח).

ואם מצאו ריעותא בעור החיצון בצואר, מומן מה קודם שחיתה, שהיה פגאי קצת להבריא מבנים, אם הריעותא מפולש מעל"ע, אין לחוש לומר שמה הבריא (ד"ק כ"ב כ"ד). עוף היבשה, כמו תרגולות, יש עוף היבשה סוברין, שיש להחיר אם נמצא נקב בראשו, כיון שהם חסרים מתחילת ברייתו (ח"ס נ"ה). יש מיני אלוויל, לאחר שמסירין הנוצות מראשיתו, נראה על הגלגולת גומא, והעור שלם. ונראה בגלגולת סדק, המגיע עד קרום המה, והקרום קיים, כשרות, דהכי דביחיתו. וכן יש עופות, דיש להם גבשושיות, ותחתיו יש בעצם נקבים דקים, עשויים ככברה, כך דביחיתו (צ"צ צ"א).

נקרע העור בעצם ראש עוף, ואף ניקב קצת גם מהעצם, כמו שהוא שכיח ע"י נשיכה תרגולות, מ"מ אם העצם לא ניקב מעל"ע כשר, וצריך לבדוק במא, ששוכנין מים בעצם הגלגולת, לראות אם לא ניקב מעל"ע (דעת"ה ל').

שבירת העצם שבירת עצמות בעוף, כל הרינים שנחבאו בסימן זה בבחמה, שייך גם בעוף, אולם יען לא מצוינו בעוף מנין ידוע כמה צלעות היה בו, ולא כמה חוליות, ע"כ לא שייך ענין זה בעוף (ל"ב, ש"ס).

נשבר בעצם, במקום שאם נחתך, סרסה, והעור לבד הוא שלם, רק בבשר יש נקב, אבל יש בו דיני חסיו כות, והשבר נעשה לפנינו בקרוב, שאין חשש שנחרא בינתיים הבשר, יש להקל בהפ"מ (נה"ק, ט').

נשבר עצם הרגל עור ובשר שלימים לגמרי בלא שום ריעותא. וכן גם בנשבר עצם השוק, למעלה מצוה"ג, אין להקל שלא בהפ"מ, אפי' בבחמה, ומכ"ש בעוף, וכל זה בלא נקשר (דעת"ה נ"ה).

נשבר העצם, אם הוא בשוק למעלה מצוה"ג, יש להקל בהפ"מ בעיובה את רובו כדיונו. וגם בניקב מקצת העור, וכן אם העור שלם, אף בדליכא בשר חוטה ברובו. וכן אם הכשר שלם, ויש נקב בעור. אבל בעצם חקוליות, אין להקל בכל זה, אלא בהפ"מ (דעת"ה נ"ה ד').

נשבר בעצם במקום שעושה אותה מרפה, אפילו נקשר שבר אל שבר, בעיני עו"ב חוסין את רובו. ומ"מ, אם האיסור הוא ספק, כגון שמסופקין אם עו"ב חוסין, וכן היכא דהוי בעיא דלא איפסא, כשנקשר ונתרפא שא"ש מקליין בזה, ויש להקל, אף בחסיו עור או בשר בלבד. וכן אם הבשר מלוקט ומרודד, או נקלף מהעצם, או בשר שהרופא גוררו, וכן בכל ספק אם היה עו"ב חוסין, וכן אם היה השבר בעצם חשוק למעלה מצוה"ג, יש להקל כשנקשר שא"ש אף בידוע שאין עו"ב חוסין (דעת"ה נ"ה ס"ד).

עקימת עצם באוזן, וניכר שהוא מקטנותה, אין חשש לצוה"ג (ד"ק ג' י').

נפסק העצם באורך, ג"כ יש לחוש לצומת הגידין (שם נ"ה).

(פ)

פירכום עוף שנשבר הגף או הרגל במקום שהיא כשרה, צריך פירכום. ובדיעבד, כשלא בדק אתר הפירכום, יש להקל (דעת"ה י"ז י"ד).

עיקר סימני פירכום, הם ביד וברגל, ואם ננעץ בראש או בגוף, יש אומרים ולא מהני, כיון דמיתר החיות הוא בראש, ויכול להתנענע אף לאחר עיקר מיתר. ובהפ"מ, יש להקל כשננעץ בכל הראש בבמפסה ופשוטה (דעת"ה י"ז ח').

פנימה בסכין פגמיה בסכין שאסור, הוא משום צע"ח (חונת, מצוה תנ"א).

(ז)

צואר העוף צואר העוף שנמצא נפוח (גישואליו) אין לחוש, ואף אם נמצא ברד יבש,

והצואר נפוח, אין לחוש. וכמה פעמים נמצא, שהצואר נפוח, ונמצא שם עגולים עבים של בשר (ודיון) במקום הסמינים ממש, אין לחוש שהכל בא מחמת חולי. ובנמצא הצואר נפוח, אף שיש גם צרודית דם סביב בסמינים, כשר, דחולין בחולי (דע"ת, ג' י"ט ל"א).

קוץ הנמצא בצואר תחובה, וניקב כל עור הצואר, צריכים לבדוק בעבר השני.

ואם הוא שלם, ואין בו שינוי, אין לחוש שמה נקב וחור לאחוריו (ד"ק כ"ג ו').

עוף שצוארו מלוכלך בדם, יש מתירין למכור לעכ"מ. ואין לחוש לשמא יתרפא, וימכור אח"כ לישראל, ולא יכירו (ש"מ פ"ה). ויש אסורין, שמא יתרפא וימכרו לישראל. דווקא בדבר הינוכר לעולם כתב הרב בסי ג' כ"א דמותר למכור (דע"ת כ"ג ל').

נשיכות עופות, שמנקדים זה את זה בעוד הצואר יוצא דם, יש לחלל בין תרנגולים לאווזות, דבנשיכת התרנגולים, יש להחמיר. דפי התרנגולים היו כקוץ, אבל בנשיכת האווזות יש להקל. ופי האווזות הוא כקנה רחב, דיש לו בדיקה (דע"ת, ל"ב ל"ד).

ואם נמצא קרע נגד העורף, אין לחוש לסמינים (חתם סופר, ק"ב).

מכה בצואר הכהמה, הנקראת זשוגי, שאלה כוז בא לפני, בדקתי עוד הפנימי, והיה שלם. ואמרתי להחיר (מק"מ ל"ג א').

עובדא בא לפני, בכמהה שנמצא בועה גדולה במקום תורבין הוושט, וקצת מן חבועה, היה על החשט רחוק מביה"ש, ובמקום המראת והלעטה היה טוב ויפה. והבועה נקלטה כולה, והכשרתי, (ד"ש ו').

נקב בעור הצואר, וספק ע"י מה נעשה, אם ע"י חולי או קוץ, יש להקל.

דחלינן דמחמת חולי נעשה הנקב, אבל אם נצטר הדם, יש להטריף אפילו בהפ"מ, דיש לחוש לקוץ (ש"ת הרמ"ז ד').

עוף דמסמס קועיה דמא, יש להקל בהפ"מ, אם הוא רק במקום א',

שישחוט הקנה לבד ויבדוק בפנים החשט. דבכה"ג, יש לסמוך אבדיתנינו (ש"ע הרב, ל"ג כ"ה).

ובהפ"מ יש לסמוך על דבריו, גם בהפ"מ לסמוך אבדיתנינו באופן הגיל (דע"ת ל"ג כ"ט).

צואר העוף שנקרע ע"י הקנים שבכלבו, קיל. כיון שהקנים הם עגולים, ואינם חדים, ויש להקל אף אם היה הקרע במילוש

בעור החיצון, דמהני כזה בדיקת החשט אף לידן (ד"ק כ"ג ג"ה, י').

שינוי הכוס שנשכו בצואר העוף, או עגלה שעברה בעוף, מצד הצואר, ונתלש

בעור עד הסימנים, הוה דבר רחב ועב, ויש להקל ע"י בדיקת הסימנים (דע"ת ל"ב).

צומת הגידין נעקרו צוה"ג החיצונים, במקום חיבורן למטה בארכובה, ונקטל

עד למעלה, ואין מונחים במקומן כלל, יש לאסור גם בהפ"מ. אבל אם מונחין במקומן באורך העצם עד הארכובה, אף שנעקרו מחיבור בארכובה, יש להקל.

ואם הם מחוברין למטה ונעקרו מלמעלה במקום חיבורן ביב דיני הכי, אבל בצוה"ג הפנימים יש להקל

בענין זה. בכל גזני, כל זה הוא בצוה"ג בבמהה (דע"ת, ג' י"ז א').

קוראפאטווע, היא מין עוף, שאין לה צוה"ג (ב"ל"י, ו').

צוה"ג שנתלשו משרשם למטה ולמעלה, כל שאין ריעותא בצוה"ג, אף דשוב

אינם יונקים ממקורם. אפ"ה כל שהו דבוקים במקורם, אין הפסיקה שלמעלה ושלמטה מויד כלל, וכשר (ל"ב, י"ז א').

צוה"ג בעוף, הם מבחין ומבטנים, ג' לצד הנוב, ובי לצד חלל הגוף (דע"ת, ג' י"ז ד').

צוה"ג בכמהה גסה, שהוא עד י' אצבעות, הוא בשור הגדול שקורין בופלי.

דבשורים שלנו, בע"כ לומר, שהוא פחות הדב, שכן נראה בחוש כ"ז, דבמדינותינו ברוב שחורים, כל אורך

עצם השוק הוא רק ערך ט"ז אצבעות (דע"ת, ג' י"ז).

צוה"ג בעוף, בין הפנימיים, ובין החיצונים שנקטלה, דהיינו שנבדלו מעל עצם האמצעי,

אפי' נקטל כולה, כל שעדיין מחובר לגוף מלמעלה ומלמטה, כשרה.

צוה"ג היכר סימנים, במראיתן בבמהה דקה הוא, דכל זמן שהם לבנים, יש

להם דין צוה"ג, אבל בעוף, אם מהני סימן לובן, דצוה"ג בעוף הם לפעמים אדומין קצת (דע"ת, ג' י"ז).

צוה"ג שיעורו בעוף הקטן, אצלע, ובעוף הגדול 'ב' אצבעות, ועכ"פ בהפ"מ

או לצורך שבת יש לסמוך על שיעור אצבע א'. (מש"ז ג' ו'). ונראה, דכתנחו, אף בעוף הגדול.

צוה"ג שראינו שהיה נפוח, ונצטר הדם מבחוק, באופן שהיה צריך לחתוך ולבדוק אחד רקבון,

אלא שלא נמדד אם היה למעלה מחצי עצם, או למטה, ואף אם היה יש להשתקף, שמא היה הנפוח בתוך

משך האצבעות המטריסין, וזלאכד, כשר, כל שלא היה ידוע בודאי שהיה הנפוח באותו מקום כ"ז

(ל"ב, י"ז א' י"ז).

בית נוספות מילואים והשמטות שמואל קמה

כתב, דאכילת בשר בשבת, הוי רק רשות. והמביא כתב, דמצוה לאכול בשר בימים (תרצ"ו ט"ו). ויש סוכרין בהחלט, דאין שום חיוב לאכול בשר בשבת ויו"ט (כ"רש"א).

קו"ל. קוצ הנמצא בצואר, ע"ן צואר.

מחט הנבלעת בקורקבן, אם חלק הנשאר קורקבן שלם מצד חוץ, הוא דק, ומצד פנים נשאר שלם בשר עב. יש לאסור. ואם ניכר בהילוך המחט, שנכנסה מצד פנים לחוץ, יש להקל (דע"ת, מ"ח ל"ט).

מחט היוצא מקורקבן לחוץ, לאחר שלקחו השומן מהקורקבן שלא בכונה.

ועל המחט יבלת. ויש שביל, שהיה הוכחה שבא מבפנים, אך כבר היה נתרפא עור הפנימי, יש להתיר מכה ס"ס. שמא מבפנים היה נתרפא תחילה, קודם שיצא לחוץ. ואח"ל לא נתרפא תחילה, דלמא היה השומן על היבלת, וסתם מבחוץ. וכן פסקתי להלכה למעשה לכבוד שבת כ"ו. ומיהו דוקא במקום שראוי להיות שם שומן בשאר עופות. אבל בלא"ה אם אין שם שומן, בודאי אינו סותם (הנהגות מהרש"ק, לפר"מ מ"ח, שפ"ד ב'). ויש אומרים, דאף שומן של פיסטום, סותם הנקב, הוא כשר (בה"ק מ"ו א'). דע"ת ל"ג ט"ו.

מחט בקורקבן, ולא נמצא קיד סביב המחט, יש ניקב מעל"ע. להקל. ומכל שכן אם נמצא קיד מבפנים ולא מבחוץ, דלכ"ע יש

להקל (דע"ת, מ"ט ח').

נשבר עצם הקוליות, במקום דאסרינו, מותר קוליות למכרו לנכרי, דליכא למיחש שימכרנו לישראל, אחר שנתרפא, ולא יהיה ניכר. דה"ה אם יתרפא כ"כ עד שלא יהיה ניכר, כשר (לבו"ש, ס"ז א' י').

שיצאה לגמרי מהחור, וחזרה ביבנא של קולית, ונתרפא, ורואין שהבוכנא היא כעת לפנינו בתוך האסותא, אפילו נפסקו הניבין שלא נתעכלו, לפי ראות עיני המורה, יש להקל (דע"ת, ג"ה כ"ה).

קולית שנשבר סמוך לגוף, ולא נקשר. או נקשר שא"ש, בהפ"מ וסעודת מצוה וכה"ג. יש להתיר, ע"י בדיקת הניבין, שלא נפסקו ולא נתעכלו, אם ראו קרוב לשחיטה, שהעור"ב שלמים כ"ו (לבו"ש א' ב').

וי"א דאף בלא נקשר ונפסקו הניבין, כל שלא נתעכלו, אין להחמיר (שם אריה, טטור"ה, מ"ח). ולא שייך כאן לומר תרי קולי בהפ"מ לא מקלינא, אלא כשכל אחד הוא ריעותא בפ"ע. משא"כ הכא, דהכל ריעותא א' וקולא א' הוא (שם).

נשבר העצם סמוך לגוף, אם על כל פנים ראש הבוכנא שלם, יש להקל בהפ"מ.

שינוי מראה, במקום צוה"ג, הנמשך מלמעלה ממקום צוה"ג שיש שם נפוח או נצור הדם למעלה, יש להקל.

וכן מכה בארכוכה למטה, ונמשך שינוי מראה למעלה, ע"ג עצם השוק, כנגד צוה"ג, יש להקל (דע"ת ג"ו י"ז).

עצם שנשבר, במקום צוה"ג בבהמה, מהני ברקה, כשחזר ונקשר גם לידיו.

ואף שהצוה"ג הם שלמים, אין להתיר, אלא כשהעור ובשר הם שלמים. ואם אינם שלמים, טרפה אף בנשבר שלא במקום צוה"ג. ולמעלה ממקום צוה"ג, אם נקשר, יש להכשיר (לבו"ש א' ט"ו. יד יוסף, כ"ב).

נשבר במקום צוה"ג, ונקשר שני"ש, יש להקל אף בעוף הגס (לבו"ש, פתיחה, ל"ט).

צולעת, וידוע שבא לה מחמת נפילה שנפלה צולעת ע"י דחיפה, יש להקל. דהוי ס"ס, ספק שלא נפלה בב"א, וספק שנפלה על מתניה (ד"ק נ"ח א'), ומידי שצולעת רק על רגל א' (מק"מ ב').

צלע א' שנשבר בבהמה, אף שיש ע"ק בהשבר, והשבר נכנס לפנים, אם השבר לא נעשה ע"י נפילה או הכאה, יש להקל. ואם יש ח"ס

נפילה, צריכה הילוך יפה. ואם נשבר צלע בצי"ע, אם הוא נגר הריאה, ויש עוקץ להשבר, ונכנס לחלל הגוף, טרפה, אפי' בהפ"מ, וכנגד שאר אברים, יש להקל. ואם אין עוקץ, אף נגר הריאה (דע"ת ג"ה ב').

נשברו רוב הצלעות, אין תועלת במה שהור, ונקשר שא"ש (לבו"ש, י"ב).

ב'. ואם הקשר הוא של קיימא, והוא חזק כעצם שלם, יש להקל בספק כזה (מק"מ ד').

קבלה כתב ההוראה שנותן השור"ב, שפיר יכול האב להעיד על בנו לפני הרב (מנח"י, י').

קבלה, בשעת הדחק יש לסמוך, דהחכם שהגיע להוראה, יכול לשחוט לעצמו, אף שלא נטל

קבלה (ד"ק א').

שכר קבלה, מותר ליקח שכר, מי שלומר לאחר אומנות השחיטה, והוא השחוט הסכין

והרגשה, ואמנות השחיטה ובדיקת הריאה, אע"ג שנותן לו רשות וקבלה, כי זה שכר טירחא. וכן מצונו בש"ס, דת"ח המלמד ה"ל שחיטה לכהנים, הוי מקבילם שכר (כתובות ק"ו). אף שאר השוחטים החותמים על הסמיכה, ג"כ מותרים לקבל שכר. כי גם הם מראים לו דרך בשחיטה, ורק להרב אסור ליקח שכר (ש"ג י'). וי"א דגם הרב מותר ליקח שכר. רק שלא להרבות בדמים (תבו"ש, י"ג).

יש להקל לשחוט עופות ובהמה, בלי סמיכה, היכי דאין שם שוי"ב שנטל קבלה, משום כבוד יו"ט. דמצוה לאכול בשר (חות יאיר, קע"ח). והש"ך ס"י שפ"א ז'

(ו)

ראש הוכחה בהמה בראשה הכאות רבות בכה, אף שנתפס העור החצוץ עיניו, כל שהולך ואוכל כראוי, אין לחוש להצטרך בדיקה, ויש להחזיר, אפי' בלא בדיקת הקרום (ד"ק, כ"ט א'), וזה דוקא כשלא חלתה, אבל אם הכה בראשה, עד שחלתה איזה ימים, אפי' בבהמה, אין להחזיר אא"כ הלכה הילוך יפה, ד' אמות, לכתחילה צריך גם בדיקת הקרום, ויש לסמוך בזה על בדיקתינו. אבל אם לא הלכה הילוך יפה, או צריך מדינת בדיקת הקרום, וא"א לסמוך אבדיקה, רק בבהמה, אבל בעוף, אין לסמוך על בדיקתינו, וטרסה, כי אא"כ בבדיקת הקרום בעוף (ד"ק, כ"ט ב'), ויש אומרים, ולא חיישינו לנקיבת הקרום ע"י הכאה, אף בהכאה נגד המח (בית שלמה, ח' א' נ"ד), וי"א ליתא הוא כך, ובהוכחה בראשה, לא נתרופץ העצם, א"צ הילוך, רק דצריך בדיקה בקרום של מח במראית עין, ואם נתרופץ העצם, יש להחמיר שלא להקל רק כהלוך ד"א, ובהפ"ם ושעת הדחק יש להקל גם בנחכסה גם בלא הילוך, ע"י בדיקת הקרום בראית עין, אף כל זה הוא בבהמה, אבל בעוף אין להקל כלא הילוך בשום אופן (דע"ת, ל' ר' ד').

ראש העופות, הנמצא בהם נוצות וקופות, אם אין העצם גבוה רק שנוצות וקופות, דרובן ככולן אין בהם נקב, ואין בהם שום חומרא כלל. ואם גם העצם גבוה, אם העור שעיג הראש דכוכ לעצם היטב, כמו כשאר עופות, וגם אין שם שינוי של צדירות דם ורקובין, או בועה וכדו', יש להחזיר בלי בדיקה, בין בעוף היבשה, ובין באחוות ובר אחוות, וגם אם ראהו אח"כ שניקב העצם, אפי' נקב גדול, מכפי ערך שיעור, המיקל לא הפסיד. אבל אם החטוטרות היא בשינוי, מכפי הרגיל, או שהעור נסד מהעצם, ויש שם צדירות דם, או ליחה או מיס, אין להחזיר גם בבעוף היבשה, בלא בדיקת עצם, ואם ניקב העצם אפי' כ"ש, אין להחזיר (דע"ת, ל' י"ט). כל זה הוא בעופות היבשה, אבל אוויות ובר אוויות שבראשן חטוטרות או נוצות וקופות ומשיבובם, כיון שדלות אחורונים מהחם להוא לודאי סדפה, וכן נוהגין אנו, לכך נוהגין (דע"ת, ל' ב').

נשמט הרגל מכרייתו, אם נפסק הגיד הקטן רגל' אפי' אם היתרחה שלמים, יש לאסור אפילו בהפ"ם, אכן אם הגיד הקטן שלם, או יש להקל כהפ"ם, אפי' כנתעכלו היתירות (דע"ת, נ"ה ח').

חסר רגל וטרסה, היינו אף אם חסר רק מקצת מהשוק או הקולית, אבל אם חסרה הארכובה, כשירה (גה"ק, מק"מ, א'). נשבר עצם הרגל, עיני עצם. רגלים עקומות בעגל, מתולדה, והולך על ברכיו, בעגל, יש חשש צוה"ג, ויש

אף כשנפסקו הגיבין, אם רק ליכא עיבול (דע"ת, נ"ה י"ג).

נשבר סמוך לגוף, ועו"ב שלם, ולא בדקו בניבים, וגם לא מדדו, אם יש כשיעור ריחוק הראוי להיות, ונאבד, יש להחזיר כהפ"ם וסע"מ. ואף אם בדק בניבים וראה שנפסקו ולא נתעכלו, ולא מדדו השיעור ואבד כשר בהפ"ם (לבו"ש, ט').

השיעור בנשבר, יכולים לצרף גם הבוכנא עד מקום הגיד שבראש הבוכנא (דע"ת, נ"ה י"ב). שיעור אצבע, יש לשער בבהמות שלנו באצבע הסמך לאגודל, או באגודל במקום הצד שבו (דע"ת, ט"ז).

נשבר סמוך לנזק, כל שנשאר עו"ב ראש הבוכנא שלם, יש להקל בהפ"ם אף

בנפסק הגיבין, והמורה אינו בקי בנתעכלו (דע"ת, ט"ז). עצם הקוליות בעוף, שנמצא בו בשעת אכילה שבר תוך קשר אגודל

סמך לגוף, שע"ש. ובשעת אכילה לא ראו שום ריעותא בעריב, אף שיש חשש הגיבין, יש להחזיר בה"ס וכבוד שבת, אף שהוא ב' קוליות בהפ"ם. וגם יש לומר, דמה שאמר ה"ס, שאין להקל תרי קולי בה"ס הוא רק היכא דהבי ריעותות הם במקום א'. משא"כ בגידן דידן, ודמד חשש עיבול ניכין הוי עיקר הטרפות במקום הגיבין, ולא במקום השבירה. והחשש שמא יצא לחוץ הוי במקום השבירה ממש. לכן כל חד, נידון בס"ע. והוי כאלו אירע ב' שאלות שונות, ובכל חד וחד יש בו כדי להקל בהפ"ם, דמודה ה"ס דיותר (טוב טעם ודעת, פ"ב).

נשבר עצם הקולית, וניטל ממנו קורס מראשו העליון המחובר לשדרה כר

(מחבר נ"ה ו'). תמצית הדברים מדברי אחרונים בענין זה הם כן. דאם אירע שבר כזה, בין קולית לשוק, שניטל שם הקורס, אוי לידיון ש' כו' ב' חומרות. חומרת נשבר, שאין אנו בקאיין בחיפוי, וצריך שיהיה עו"ב שלמים, וגם הפ"ם, משום דהוי נשבר. וגם יש לו חומרת נשמש, לענין הגיבין, דאם נפסקו, אסור אף שלא נתעכלו. וגם בזה האבר אסור מטעם מנהג, כמו בנשמש דלקמן סי' פ"ב. ויש להחמיר אפי' אם האבר הנשמש הוא כעני. מיהו בנשמש שא"ש, וגם עו"ב שלמים כזה כשר אף בעשיר, וכמו שהורו בין קולית לשוק, כך הורו בין ערקום לקולית, או לשוק, או בין שוק לערקום, שתחתיו כר (דע"ת, נ"ה ק"ט).

נמצא שבירה בעצם הקולית, וליכא עו"ב חופין, או אסור בספק אם

לאחר שחיטה, אבל בעצם השוק, למעלה מצוה"ג, יש להקל בהפ"ם, גם כדלכא מיד למיתלי ואין עו"ב חופין, ובלא הפ"ם אין להקל אלא בעו"ב חופין. וכדאיכא עו"ב יש להקל בספק כזה, גם כעצם הקולית (דע"ת, נ"ה ס"ו).

ורה חולבת שהכו אותה במקל על רוחב שדרתה, השדרה הכאה רבה, עד כי נחלתה וגמלה. ואחר איוה ימים חזרה לאיתנה, מותר לשותות ההלב לכתחילה, בהילוך יפה (טוטרד ר').

שהייה דהעוף ערנד ביד השוחט, ועוסק בשחיטתו, אז אמרנו דכולה חזא שחיטה היא, אבל אם כבר השליך מידו העוף אחר שחיטת רובו והוא חוזר ושוחט המיעוט, כדי שימנה למות, איננו בגדר שחיטה כלל, ואין השהייה פוסלת בו בדיעבד (לב אריה) וכ"ש ע"י נכרי, שמוטר (שמיח, ב'). ואפי' לכתחילה, אין חשש להחיות הראש ע"י נכרי (מש"ה, ה').

אווזות ובר אווזות, כשגדל בהם ספק מרפה בתחית ימי החורף, כשעומדין לגדל בצים לאכילה, מותר להשהותן, היכי שיש עוד צירוף מניסין להחיה, ולא חיישינן לחקלה, (דעה, ג'ו מ"ג).

בע"ח הצריכים שהייה, שאסור להשהותן משום חקלה, אבל על זמן מועט שימכרנה בעודה כחושה, שאינה ראויה רק לכלכל, שתפסמו ותשגמו כו', כי אין להפסיד ממון של ישראל, מותר להשהותן, כגון ליתן הפרה לדועה, או האווזות (שפי"ה, מ"ה), ויש מקצתן בה מדברי הרמ"א בסי ק"ה, ובגומלן לו סדרה, אסור להחמין עד שתהיה שמינה, אלא ימכרנו מיד ע"ש. (דעה, ג'ו ז"ב), ויש מתרצים דמה שכי הרמ"א, דאסור, הוא בבהמה שמינה, רק שרובה להמשימה יותר, זה אסור, אבל לא בכחושה שאינה ראויה לשחוט כלל אף לצורך עזרים, בה מותר להשהותה זמן מועט, עד שתפסמן (ערוגת הבושם, י"א).

ואם יקבל על עצמו באיסור, שלא יאכלנה, ולא ימכרנה לישראלית עולמות, אז מותר להשהות יבית, ולמכרו אח"כ לעכרים, אם אינה מתעברת (כתב טופר, י"ח), ויש דוברים בה נוד עיד הרבים, דא"א בשאלה, ואליכ לא מהני, (דעה, ג'ו ז"א).

ספק דרוסה, מהני י"ב חודש, כגון שהוא ספק, אם דרס ביזו או נשך בשנינו, (דעה, מ"א).

שהייה נשבר עצם הקוליות ונקשר שע"ש, וחי אח"כ י"ב חודש משעת השכיחה, אין להחיה (לבוש"י, סי' י"א א').

עבר ושחת י"ב חודש, ספק דרוסה או שאר ספק, טרפה, ונתברר

שהיא כשרה, אין לאסור משום מבטל איסור, אלא לקנסו ליתן דקה למיבד מילתא, וכ"ז בהשחה בהמות או עופות הרבה, אבל בא' או ב', אין לקנסו כלל (דעה, ג'ו מ"ח).

להחמיר (פסיג טוף ג"ה, דעה ג'ו ב'), ופ"מ בהפ"מ יש להקל בגולד ברנל כפוף שלא לחוש לצוה"ג (מק"מ ג'ו א'), ופ"מ ע"כ בדיקת צוה"ג מועיל להעלה, אף בזה"ו (דעה, שם).

נכפסו ארכבותיו באדוא, במקום המחובר לשוק, ויש חשש שנפסמו ויצא לגמרי מחזרו, אם הוא ספק שיצא מחזרו, מהני בדיקותיו במקום צוה"ג (מק"מ ג'ו י"ד).

עצם הארכובה במקום הסמוך לשוק שנשבר בראשו, יש לחוש לצוה"ג ובעוף שאריב בבדיקת צוה"ג, יש לאסור (דעה, ר'). וי"א ובעוף וליכא עריק, אף אם נשאר בראש הארכובה התחתונה לכ"ע כשר, דיוקא בנשבר מעט העריקום חששו השי"ך ודעמיה לצוה"ג, כיון שנעשה השבר בכח גדול כו', ע"כ יש לחוש, לשמא הויק השכיחה גם למעלה קצת, משא"כ בנשבר הארכובה, אין לחוש (מק"מ ג'ו ה').

רנ"ל אווזא נפוח במקום צוה"ג ע"י קרה, אין חשש כלל, כיון שאין בו רקבון (ד"ק ג'ו א'), אבל הוא בגדר מטוננת, וצריך סריכוס (דעה, ג'ו ל'). נפסמו הארכובה כהשוק, אפילו אם יצא לגמרי מחזרו, יש להקל

בהפ"מ, ולצורך שבת בבהמה ע"י בדיקת צוה"ג ובשהייה גדול, יש להקל גם בעוף (דעה, ג'ו ר'). ובטעם מהי"ם ק"ל ט"ז, ובאגוניק יש להקל בה"מ ע"י בדיקה בצוה"ג אף בלא חיטוי עוד ובשר, ואף באדוא יש להכשיר בלא דיני חיטוי בה"מ (לבוש"י ב' ה').

(ש)

שבר ונסק ראש חבוכנא, עצם הקוליות לשנים, אבל לא ניסלו מהבוכנא, אינו דינו

נפסמו, רק דנשבר סמוך לגוף (דעה, ג'ו ס"ו). שבר על שבר, שנקשר בעצם שנשבר, ועריב שלם יש להקל גם בעצם הקוליות, ומכ"ש בעצם השוק למעלה מצוה"ג, אף שלא בהפ"מ, ודעה, ג'ו ס"ו).

שבר שנקשר ע"י אדם, שקשר השברים זה לזה, אין להקל אלא בחזר

מעצמו (דעה, ג'ו ס"ג), ויש מכשירין (תוס' ירושל'), נמצא שבור, ואינו יודע אם נעשהו כחיים, או בה"מ וצורך שבת, יש להחיה כשלא היה פי המכה שחור ממש, אף כשהוא אדום, וגם בהושחר קצת יש לתלות יותר שנעשה לאחיש בעודה מפרוכסת (דעה, ג'ו ס"ה).

שור שהיה בלילה ביד ע"ם הרבה שורים, שנרונה, ובבוקר מצא השור שוכב לארץ, והסותרים אמרו, שבדאי נעשה זאת ע"י גניחה יותר יש לתלות בשגרונה (שאל' שלום ק"ט).

שוחט שחית מסתפק ושואל, דיני בדיקה, לא מעכב מה שאינו זוכר, איך פסק הדין, רק בהל' שחית המוטלת על השרב להורות (דע"ק, י').

וגם דיני שחיטה, וקא בדברים ששכיחים לבוא ליד השוחט, אבל בדבר שאינו רגיל, כגון שהיה ודרסה במיעוט סימנים, כיון שאינם רגילים, לבוא ליד השרב מהני מה שאמר על דבר זה הייתי מסתפק ושואל (ש"ע הרב, י"ז).

דע שעתה בומנינו, הנהיגו הגאונים הצדיקים, שבדורותינו, בכל מניינו, רוססא גאלציע, ובמדינות הגר, שלא ליתן לשום שריב קבלתו, עד שיהא בקי היטב בסי' שמיח בעי'. כי הוא כלול מכל דיני שריב הראשונים והאחרונים, ודי עמו, והלכה כמותו. ומפיו אנו חיים בדינים הללו, ומקפידים שלא ילמד בספרי שריב אחרים רק בדרך ארעי, והעיקר הוא רק השמיח (דרי"ת, א').

שוחט שידין מרתחין, דעת הפוסקים להעביר (נריב א'), ויש שכתבו, דמה שנהגין העולם לנסות, אם אין ידיו מרתחין ע"י כוס מלא מים שנותנין לאחור בידו, אין להחמיר, להחזיק ע"י זה, למירתת. אלא אם רואין, שכשאוהו הכוס מים בידו, הוא מנוד הרבה ברתחות גדול, כזה שייך חשש הגיל, אבל בנודו קצת, אין חשש כלל, דבזה שפיר יש לחלול, דע"י שאוהו הדי באידי, מנוד בידו קצת, ואין להוכיח מרתחיתו זו שבאורי שמרתח גם כשחיטה, וכמו שמוכר בשם גאון א', והנסיין מציד שיש אנשים, שידיהם מרתחין באידי, לא מ"מ, אם יאחוו דבר מה, ויניחו על איוה דבר, יועיל הנחתה לחמור הדי הא מרתח כיו (דע"ת, ל"ה), והמרתת בראשו, אין שום חשש (דרי"ת, א').

שוחט ובודק, אם צריך להיות בקי בשאר טרפות חזק מטרפות הריאה, דעת הגב"ה

פוסקים שצריכין להיות בקיין בכל הע' טרפות (בי"ב), ויש סוברים, שאין צריכים להיות בקי רק דיני שריב לבד (ד"מ), ולי נראה, נהי שהמנהג כרמ"א, בכ"ז מהראי שידע ע"כ טרפות בכללו, אף שאינו בקי בפרטי דיניהם, ובפרט השוכי"ם בכפרים יבואו ליד מכשול, והוא לא ידע ואשם, ויאכיל טרפות (דע"ת ח'). שוחט שהוא סומא על א' מעיניו, אינו בכלל סומא, והרי הוא כשאר כל

אדם לענין שחיטה (בעי ח"י), ואף להיות שריב קבוע במתא, יכולין למנותו, ואף למחרת (מנחת ש"י).

שוחט שפסק נגד דעת הפס"ג, שמחמיר, ופסק כשי"ך שמכשיר, ורוצה הרב להעבירו,

אבל דעת הרב בעל תשובות דברי חיים בסי' כ"ב, שאין להעבירו משום זה. שוחט שהעידו עליו ב' עדים שהוא רגיל לשחוט, ולא לבדוק הסימנים.

קנה בהמות או עופות מעכו"ם, ונודע שהן דרוסות אם מותר לחזוין לאותו עכו"ם שמכרן לו, לפי מה דק"ח"ל, דבומה"ו, לא נהנו לבטל המקח בנמצא טרפה, זה דוקא בבהמות, ולא בעופות. לכן בבהמות אסור לחזור, רק אם שהיה גילוי דעת בשעת מקח, שמקפיד מלקנותו, מחשש איוה טרפות, והעקבה, או מותר לחזור לבטל המקח, ולהחזירו, אמנם בעופות, אף בלא גילוי דעת בשעת מקח שמקפיד מלקנותו, מחשש איוה טרפות, והעכ"ם הטעו, או מותר לחזור ולבטל המקח, ולהחזירו.

ניכר חטריפות, מותר למכרו, ולא חיישנין לגתרפא (ש"מ, פ"ח), ויש מחמירין וגם בניכר יש לחוש שיתרפא, ולא יהיה ניכר אח"כ, אא"כ באופן וליכא חשש שיתרפא (דע"ת, נ"ג).

בנקיבה שיש לחוש, שימכור החמאה, או הביצים, ושיחלא קמא, אסור למכור, אפי' אם ניכר הטרפות, ובמקום שנוהגים מחלב עכו"ם, אא"כ ישראל עומד ע"ג בשעת חליבה, וכן נוהגים מחמאה, יש להקל (דע"ת, נ"ז ג"ט).

נשברה השדרה, אפילו נשבר כל אורך השדרה, אפי' במקום הצלעות גדולות, בין אם נשבר חוליא א' באמצעותה, בין שנשבר בין חוליא לחוליא שנפרדה חוליא א' מחברתיה, בכל גזני כשר (לבוש, י"ב א').

השוחט צריך להיות ירא שמים ותי"ת, ולא שוחט יחוס על הממון, ולא יאמר להפסיד ממון של ישראל, שנאמר והשקית את העדה ואת בעירם. מנין שהשוחט צריך להיות תי"ח ודש מר ווטרא משמיה דר"ת, כל מי שקרא ושנה ושימש תי"ת, עליו הכי אומר, יגיע כפיך כי תאכל הא למדת, שחיטת עם הארץ, ומי שאינו ירא שמים אינו כלום (ספר הפרדס להרש"י).

שוחט שהוא גדול בשנים, ולא נשא אשה, יש לחוש לשחיטתו, והוי כמומר למצות פור. ובמדינותינו, בודא אין להכשירו, כי נראה, שאין יראת אלקים על פניו, וחזקין אותו לקל (ותאר משה), ומשמע מלשון המרדכי, שיש להדר, שהשויב יהיה בטבילת בעי'. ואם הוא חלוש, יחדר אחר סי' קבין (מנחת יוסף).

שוחט שלא פסק מלשחוט, אין צריך בחינה ונסיון, על מלאכת השחיטה ועל הדינים.

רק על ההרגשה (ש"ע הרב, כ"ב).

שוחט צריך ליקח קבלה מרב מורה הוראה ג"כ, ולא רק משוי"ב, וכשבא לעיר אחרת לשחוט,

צריך ליקח רשות מרב דמתא, והרב ינסהו, אבל אין צריך ליקח ממנו קבלה, ואם הרב משום איוה סיבה, אינו חפץ לנסהו, אין ביד הרב לאסור שחיטתו, כיון שאין המניעה מצד השוי"ב (שם סי' י').

בית נוספות מילואים והשממות שמואל קמו

וכאשר שאלו אותו מדוע הוא עושה כן, הוא משיב שהוא מרגיש בשעת שחיטה: אם הסימנים שחוטין והעבירו הרב, וגם הסדריק את הכלים (אמרי אש, ב').

שוהם שהכשיל את הרבים, בדבר שהוא מותר לפי דעתו. רק שני

העיר התמידו בזה אין בזה משום לפני עור, אם המאכל הוא בעל הוראה (יר אברהם, ט"ב).

שוהם שהוא חזן בקאהר שול, הוא גרע ממומר, והוא דומיא דש"ס סוף

מנחות, דכהנים שמשמשים בבית, תניו, אל ישמשו בביהמ"ק, ואף שעשה תשובה לא מהני, ואם אנוס בזה,

מחמת חסרון לחם, יש צד קולא (מהר"ם שיק, י"ט).

שוהם לשם קרשים, מן התורה אף בזמן הזה, אם הקדש בהמה כדירה,

דהיינו שאמר על בהמה שלא בשעת שחיטה, הרי זה עולה, הוי הקדש מדאורייתא, וצריך לנעול דלת בפניה

עד שתמות מאלה (ש"מ"ח ה' א').

השוהם ביו"ט, אסור לבדוק הסכין ממשש שםא ישחיתו אם נמצא פגום, ועכשיו

מנהג השוחטים לבדוק ביו"ט, מפני שיש להם הרבה סכנים בדוקים, ולא יבוא לשחוט בסכין שבדק אם

אצל פגום, וכל החשש הוא רק קודם שחיטה, אבל לאחר שחיטה צריך לבדוק (דע"ת, ר' י').

ומה שמשפסף הסכין ביד, אינו בכלל השחוח, ואף שיש לייגליך על הסכין, מותר לשפסף על היד

קודם השחיטה (ש"ס).

שדרה עקומה, אם ניכר שהוא שדרה עקומה מתולדה, כשרה (מ"ס יוסף, ר').

ואם ע"י שבר, אם העקמומית הוא גדול, י"ל שנפסק החוט ונחרטא א"א בקאיין, ואם

הוא מעט, או מהני בדיקת החוט (לבו"ש, ט"ו), ויכול לבדוק לאחר הבישול, שנקל לנתוק החוט מהעצם

(דע"ת).

שווינדיל שוינדיל בחרגנולה, שהולך וסובב בעיגול, אין חשש למים בראש, אלא

רק כשמגענעת בראשה (ש"ת סוטר"ד), זה אינו, כי הרבר מבואר, דגם הסיבוב מעיר על מים שבראש.

וצריך לבדוק, בין בהמה בין בעוף (דע"ת, ל"א י"ו).

לפעמים, העוף מחזיק ראשו לאחוריו בעיקום, ובדקתי כמה פעמים, ולא נמצא מים בראש,

ויש להכשיר (ש"ס).

אבר שנמצא בו איזה שינוי, ומסופקים אם שינוי זה ריעותא או לא, אין להתמיד, וכל דבר

המוציא היתר מחזקתו, צריך להיות הריעותא מכוררת (נאות דשא, כ"ב).

נחתך בין עצם השוק, ובין פרק התחתון, שוק אם היה נחתך בין הארכובה שקורין סטיין, ובין עצם השוק, סרטה אף בה"פ, ואם היה

החתך או השבר בהטשיך עצמו, אזי אם אין עו"ב חופין כדת יש לאסור שלא בהפ"מ, ובהפ"מ יש להקל, ויש לבדוק צוה"ג, ואם נמצא שלימה כשר, אף שלא בהפ"מ (דע"ת, נ"ה ה').

ובעוף ליכא ארכובה, ובנחתך הרגל בין שוק, לארכובה, דינו כבין ערקום לשוק

(פ"מ, לבו"ש), ויש נוטים להקל בנחתך הרגל בין שוק לארכובה, גם בעוף (לבו"ש חידו"ד כ"ו).

עצם השוק שנשבר למעלה מצוה"ג, שפיר מהני בו חיטוי עור או בשר לבד,

ובחיטוי בשר לבד בלא עור, יש לצדד גם בעצם הקוליות, דמהני משום ס"ס (דע"ת, נ"ג).

נשתנה הכשר החופה את השבר, רצה לומר, בשינוי של קלקול בגוף

הבשר (דע"ת, נ"ב נ"ו), ואם יש אדמימות בכשר החופה, כשר, ואדמימות לא נקרא שינוי מראה לעיני

זה (ש"ס אריה, י"ב).

בירושלים ובאומרי, נוהגין שחיטה בישיבה לשחוט מיושב, ולא חיישינו

לדרסה (כנה"ג), ובמדינותינו אין נוהגין לשחוט בישיבה (ש"ס, כ"ד ה'), ורק

בריעבד אין לאסור השחיטה (ש"ס), ובשעת הדיקא כגון אם קשה לשחוט לעמוד על רגליו, יכול לשחוט

אפ"י לכתחילה בישיבה, דהוי כריעבד (פוסטרי, ג' פ"ו), שחיטה בשתי ידים, מותר.

שחיטה בשתי ידים ואין כאן משום חשש דרסה (ש"י, ג' ס'), ובעוף יש

להתמיד (פור ואהלות, ברכות כ"ט), ולשחוט ביד שמאל, יש להחיר לצורך קצת, כל שיוודע בעצמו,

שאין כובד בידו (ד"ק, ל' ר').

הולכה והובאה בשחיטה, היא חיובית לכתח"י, ורק בריעבד כשר אם

שחט רק בא' מהן (ש"מ"ח ח' ג'), אבל מי שנוהגין כן חמדי לעבור על דבריהם, ושוחט בהולכה או הובאה,

או בהובאה לחור, כדי להראות חריפתו, נזה שלא נברא (מנה"י כל ס"ו עשרון ח'), ומי שנחרגל בזה,

צריך ללמוד מחדש להתרגל לשחוט בהריוה, כמו שמצינו בפוסקים, שמי שרגיל לשחוט ולחתוך המפרקת

בשחיטה, אף שבריעבד הוא כשר, ראוי להעבירו (ש"ת השיב משה, כ"ג), וכן גם בניין ידיו, אם אינו

משנה הרגיל לשחוט בהולכה והובאה, יש להעבירו (דרכי תשובה, כ"ד ח').

שיעור שחיטה אפי' כחוט השערה, שיעור שחיטה יותר מרוב, כשירה (ש"ע, מ"מ

אין לסמוך ע"ז, אלא דוקא אם בדק חיפך ומיד לאחר שחיטה בלי הפסק, אבל אם

המתין אף מעט, ומצא רק כדי שעיר יותר, סרטה לכ"ע, דמה שהוא כזה, יכול לבוא ע"י פידוכס,

(ת)

תולע או נמלה שנמצא תחוב בחוט, אם נקבחו העורות, אין לתלות ולאיש פריש. ומ"ם הוי רק ספק טרפה. ואם יש עוד ספק, יש להקל מטעם ס"ס. ואם לא ניקב רק הפנימי, יש להקל. ואם התולע תחוב בעור החיצון, והפנימי שלם, יש להקל בהפ"ם. אם נמצא תולעים מנותחים, בין כי העורות, אם אין ריעותא בעורות, יש להקל. ואם נמצא בחוט עצמו כמו כיסים בולסים ומלאים תולעים, אם הקרום שעל הכיס שלם ויפה, וניכר שאינו קרום מחמת מכה, ורואים שהפנימי שלם, יש להקל. אבל אם אין הפנימי שלם, אין להקל רק בה"פ. ואם נמצא זכוב או חפושית בין קנה לחוט, וסכיבת כ"ס קטן, יש להסריך (רע"ת ל"ג מ"ח). תולעים הנמצאים בחוט, ונחתכים לשנים, אין לחוש לשהייה, דהוי כנמי דק (שם).

(כ"פ ד). מדאורייתא ברוב משהו סגי, כי אף מחצה על מחצה הוי כרוב. ומה דאסיקנן, משום דחיישנן שמא הוא פחות ממחצה, וא"א לצמצם. אבל כשנראה רוב, מדאורייתא לא חיישנן, ורק מדר' בעינן רוב הנראה לעינים.

שהייה בשחיטה, צריכים ליהדר ולדעת שהייה ששם שיש שהייה ע"י הגבהה הסכין, כן כשמתה הסכין לצדדיו, שאין הסכין נוגע בהסימנים, יש בזה משום שהייה גמורה. וביותר צריך ליהדר בזה בענין, ששיעור שחיטתו מועטת (ד"ק, כ"ג א').

שמוטה הבאה מהבלעת הסימנים, שמוטה אסור משום הגרסה ולא משום עיקור. ובתרנגול צריך ליהדר ולהדר אם לא בלע הסימנים (ד"ק, סוף סימן א', בדין שלומי שורב).

דלתי תשובה

השמות

(ו)

ו'ושט ניקב עור החיצון והחוט במקום ידוע, וספק מחמת חולי או קרץ, פליגי בה ה"טו והש"ך. לדעת הש"ך כשר משום ס"ס, שמא חולי, ושמא לא ניקב הפנימי. ולה"טו לא מהני ס"ס כזה. ואם עור הצואר הוא לפנינו, וראינו שהוא שלם, כדאי תלינן שע"י חולי ניקב העור החיצון. דא"כ היה ניכר ר"כ בעור הצואר. ואם הוא לפנינו וראינו שהוא נקוב, רגלים לדבר שנעשה ע"י קרץ, אא"כ יש ידים מוכיחות קצת שנעשה ע"י חולי. אבל אם אין עור הצואר לפנינו ועור החיצון נמצא נקוב ה"טו ספק השקול, בזה הוא פלוגתא הפוסקים. והעיקר כדעת המקלין (צ"ע החדש ל"ג פסקים ד' ח').

אוונא שנכרך ה'ושט כדון, אך ראו שכנגדית יש נקב קטן, ובג היה בו צלקת, ומהצלקת נראה בעליל שנפסק הקנה. אך לא היה בו כשיעור פסוקה, אין לחוש שמא היה הנקב ע"י קרץ, ויש חשש שמא ניקב גם החוט והבריא. ואפי' היה הנקב באותו צד שהיה מונח אצל החוט, אין לחוש (מחנה חיים ב' י"ח).

(ז)

טרפות איזהו חכם, הרואה טרפות לעצמו (חול'ל), הכותה שיכול החכם לסמוך על עצמו להחיר הבהמה שיש בה איזה ספק טרפות, מתוך פלפולו, שצריך לזה והירות גדולה, שהיה קולע אל השערה ולא יחטא (פ"ת ל"ט קס"ח; ראי' ר"ב). וי"א שיותר טוב למי שאינו סומך על דיונו להיחזק דינים מהלפוח. אבל הוא נתלה לדון ע"פ מה שיראה תשובת איזה באן, הוא יותר משוכה מאותם המדמים להורות מן התלמוד. לפי שלפעמים דבות טועמי בדמיונם (ברכי' יוסף חור' ח'). כי ההוראה איננה תלויה בפלפול אלא במסורת עדיות וקבלה איש מפי איש, ובפסד בטרפות, שלא לפי שכל יהלל איש להבין דבר מתוך דבר ולדון בדמיון כאשר יעלה על הדעת. וכשם שהחמיר במלתא דלא איפשטא ויכול להפסיד ולהסריך בחנם, כן יכול להקל ולקלקל (שמש דוקא א').

(ח)

מנהג כל מקום שהרמ"א כותב וכן נוחג'ין, שידושו, שכן המנהג אבל במקום שכי' וחכ"י נהוג, שידושו הוא ציוי שכן המנהג ודקוק המלה הוא נהוג (פ"מ ונראה א"ה ד').

בית דלתי תשובה (השמות) שמואל קמח

(ג)

נפלה לאור ספק נפלה לאור, וגם ספק אם שהתה באור כשיעור שיחמרו הבנימ, יש להכשיר אף בלי בדיקה (שם אריה הוספות יי). כהמה שזויה ברפת בשעת שרפת, וכמה מהם שרפו, וכמה ברחו ונחרך שערם ונשרף עורם בכמה מקומות, ויש ספק שמה עיי שנפלו עליהם נחלים בוערות נתהו כן, הר"ל כספק נפלו לאור, ויש להחיד כבהמה (שם).
בדיקת נפילה בקוף יש מחמירין שא"א בקיאין (מק"מ י"ט). זה דוקא אם עכ"פ רואין שעור החיצון של העוף נתקלקל. אבל אם לא יתקלקלו כלל רק הנוצות לבד נתקלקלו, אין להחמיר (משמרת הקודש, השמות, ד"ק).

(ד)

סירכא סירכא מטרפש הכבד לבית הכסות, יש לבדוק בכרס, שבדאי יש שם קוף או מחס (דמ"א מ"א ח') ובדיקה זו חיובית היא, ומעכבת, ודי לנו שנמסוך על הבדיקה, הואיל ודמ"א כי שיש לבדוק, ולא החליט להסריף, ואם אירע שהשליך הכרס ולא בדק, אין להקל אפי' בבהמת ישראל (נרי"ב סי' ס"ו), וי"א דמ"מ בדיעבד אם רואה סירכא מטרפש לביה"כ ולא בדקו כלל, אם יש שם מחס או נקב, אין להסריף (חוט השני ס"ט).
לכתחילה אין צריכין לבדוק ולחפוס אחר סירכות כאלו, אף שבאותן הבהמות שמפסמין בפסולת הנוסל משריפת האש (כרא או מאשלאק) שכיה בהו טובא סירכות, והיו מיעוט המצוי אעפ"כ אין צריך להחמיר ולבדוק אחר זה, ואין זה בכלל מיעוט המצוי (ש"מ ב' ל"ד), וי"א שהשורב מחויב לבדוק אח"י (רשמי שאלה), ויש מחלקין בין מקום שבחצר הכבד שרגילים השורב להוליד ידם, שם, שעיי' סופכים הקצבים על השורב ואינם בודקין, כזה יש להחמיר והשורב מוכרח לבדוק שם (ד"ק ח').
סכין סכין שצד א' עב, אין חוששין על הפגימה שבצד העב (ד"ק ר' א'), ויש ליתור לעשות הסכין שיהא צד א' עב קצת, עד שלא יהיה ראוי לשחוט בו כ' (מנה"י ב' ס"ו).
סכין שיש בסמוך לקתא כשיעור גודל עב וגם, דומה להצד הגב, לא שייך בו חיתוך כלל, דזה דומה להיכר מטלית, כיון שאין חותך כלל. ומ"מ היכא דאפשר לתקוני, שפיר דמי (דברי שמואל ס"ח).

(ה)

עוקץ עוקץ בעיניו שיהא חד כמחט ונכנס לבין הצלעות, כן משמע מחשובת הרא"ש כלל כ' א'), ומדברי הבי"ה והש"ע לא משמע כן, וכיון דמלשון הש"ע משמע דבכל גהני שיש עוקץ חיישין לנקיבת הריאה אין להקל (מסגרת השלחן). ולדינא, דבכל מקום שמסריפין ביש עוקץ, הוי רק חומרא בעלמא, ויש להקל גם לענין איכות העוקץ, ואף כשיש עוקץ חד בראש העצם, מ"מ של העוקץ קצר מכדי עובי דופן הצלעות, ומשם והלאה העצם רחב כנרעין של תמרה, דינו כאין עוקץ ומכ"ש אם בשבר של עצם החיצון, ליכא עוקץ, אלא שבצד הנשאר סמוך לבוכנא יש עוקץ בולט, ודינו כמו ליכא עוקץ כלל בשבר, כיון דכל החשש הוא רק שמה נכנס לפנים דרך הדופן, ובעוקץ קצר כזה אין לחוש (דע"ת נ"ג ח').
גם החילוקים שנמצא במוסקים ביני טרפות עצמות, בין אם עוד ובשר שלמים, ובין אם יצא השכר לחוץ או לאו, הוא רק ברגל, אבל בנה העוף לא מהני, ואף שלא יצא לחוץ, ואף שלפניו העור והבשר שלמים וסימ, לא מהני אף בהי"מ (טו"ו"ד ב' קפ"ח).

מנין החוליות והצלעות וסדרן הן כך, הבהמה יש לה י"ח חוליות בגבה מן מקום כלות המפרקת עצמות עד סופה, וכך סדרן: החוליה הראשונה הסמוכה למפרקת, תקועין בה שני צלעות, והיינו צלע א' מימין, וצלע א' משמאל כבוכנא באסיתא, ושני צלעות הללו נקראים חותה. ואחר חוליה זו יש עוד י"ח חוליות אשר בהם תקועים כ"ב צלעות גדולות, שיש בהם מה, והיינו י"א בימין, וי"א בשמאל, וצלעות אלו הם י"ב תחובים תוך החוליה, מהו ומה כבוכנא באסיתא, ואלו הם נקראים צלעות גדולות. ואחר חוליות הללו יש עוד שלשה חוליות, אשר בהם תקועים ששה צלעות שאין בהם מה, שלשה בימין ושלשה בשמאל, ותקועים תוך החוליה כבוכנא באסיתא, ואלה הנקראים צלעות קטנות. ואחר חוליות הללו, יש עוד שלשה חוליות אשר אין בהם שום צלעות תחובים, ואלו הם הנקראים בש"ם שיליה כפלי. הרי בין הכל י"ח חוליות (לבו"ש י"ב א').
נפוח בעצם הנמצא לאחר ביטול, לא מיקרי ריעותא מחיים להחזיק עיי זה שבר, עיי' אם נמצא לאחר ביטול עצם קהילתי שבור, ויש לחלום שנשבר קודם הביטול, כי כן הוא הרגילות לשבור את העצמות לביטול, או אף שראו שהיה העצם נפוח, מהם אם נוטל שהיה נקשר שא"ש חמיר, דשייך כזה חזקה להחמיר שלא נקשר השבר, אם לא בהי"מ י"ל דגם בבחי"ב יש להקל (ד"ק נ"ה י"ו).

(ז)

צומת הגידין שנמצאו פסוקין, ולא נודע אם הוא קודם שחיטה או לאחר, היכא דאיכא למיתלי ביה שמיים נעשה, א"ר דאיכא מידי גמי למיתלי ביה שלאחר שחיטה נעשה, א"ר טרפה, בין בפנימים ובין בחיצונים. אבל אי ליכא מידי למיתלי ביה שנעשה מחיים, או יש חילוק בין הפנימים לחיצונים, ובפנימים יש להקל בהם ע"פ בין כהנמה ובין בעוף, אפילו ליכא מידי למיתלי בלאחיש. אבל בחיצונים, אי ליכא מידי למיתלי לא במחיים ולא כלאחר שחיטה, איז אם הפסיקה בה באופן שאמרנו בה דהוי רק ספק טרפה כשר בזה בהם, וזולת אם רחוק הפסיקה בעוף הדין שיעור אגורל, ובקוף הגם ב' גודלין, שבפנימים כזו אמרנו ג"כ דהוי ספק טרפה, א"ר כה"ג כשר אפי' באין הפי. מיהו היינו דוקא כשידענו בודאי שהוא רחוק אגורל או ב' גודלין כג"ל, אבל אם לא נמדד ונאבד, אפי' אם יש בו להסתפק שמא היה הפסיקה למעלה מחצי העצם, א"ר הוי ספק טרפה (לכויש ו' א' י"א. וסעיף ב' ס').

היכא דאיכא עוד צד להקל, יש לסמוך על דעת הפוסקים, דדוקא החיצונים, הוי צו"ג (מנחי כלל פ"ו ב'). ואם נולד ספק אם נפסק הפנימים כשר מ"ס (פ"ג ג' ב'). ובצידוף צד להקל כל דהו אפי' אם אותו צד היתר לא נחשב לקרותו ספק בכדי לצדפו לס"ס מעליא, כיון דבלאיה העיקר כסברא ראשונה, דפנימים אינם צוה"ג (לכויש ו' א'). ואם נתערב בשר הנסמך מצוה"ג הפנימים בבשר כשר, מותר להוסיף עליו כדי לבטלו, כי הו' רק כשרי בעלמא (שנות חיים ב'). ויש להתמיד כשני המכרות בצומת הגידין הפנימים והחיצונים (רמ"א ג' ב'). ובהפ"מ לצורך שבת יש לסמוך על הסברא הראשונה, שהעיקר הם החיצונים (עיקרי הדין ס' ו' ד; דעת ג' ב').

פ"ה חולבת שהיתה נפוחה במקום צו"ג לצד חוץ, סמוך כמש לארכובה תחתונה, והעוד נחתך לשנים, עד שגראה הבשר רע סביבו, והיתה צולעת היסב. ואמר בעל הפרה, שזה יותר משני חדשים שהכה אותה נכדי בברול במקום צו"ג, ונעשה כך, ונשאל על החלב. ודעת השואל להסירף החלב ע"י הרימ, דיש חשש לפסיקת צו"ג. והעלה דאין לאסור החלב ממנה כחיה (יד יוסף כ"ג). נשכר העצם למעלה מר אצבעות, והעויב והצו"ג הם שלמים, ורצה השואל להחיד מטעם ס"ס, שמא לא נסמך הגידין, ושם העיקר כדעת היש מי שאומר שהוא ר' אצבעות. ונראה להלכה, דהוא ספיקא דינא, כיון שיש דעת כמה פוסקים שלא הוכחו כב"י, דס"ל כדעת היש מי שאומר, לכן יש להקל בזה בצו"ג הפנימים, כי יש לדקדק ד"ל לס"ס (דעת ג' ב').

בדיקת צו"ג במראיתו עכשיו כז"ל, אין אנו בקיאין, ואין לנו לשאר רק בחצי עצם בבהמה קטנה, ובס"י אצבעות בגדולה. אולם זה דוקא רק במקום נזקק מניה חומרא, אבל כשר קולא בהגדלת השיעור, ודאי לא אמרינן לקולא כן (לכויש ו' א'). כיון ולא נזכר זה בשום פוסק, דאין אנו בקיאין בבדיקה זו, לכן המקל בזה לא הפסיד. ובפרט שיש לצדף לסניף דעת היש מי שאומר דדי בר אצבעות, ולדיעה זו שמקילין בגסה כשיעור ר' אצבעות, יש להקל בשיעור אצבע בדקה, ולכן יש לסמוך ע"פ להקל ולסמוך אבדוקותינו, ומי שהוא בקי בזה, יוכל לסמוך להקל גם בפחות מחצי עצם (דעת ג' ב').

צו"ג בצד חוץ הם במקום שהזנב נוסל עליו, בולט גיד עב מאד, והוא אגורת ג' גידין עבים לבנים יחד. ונודע כי מצעם הערקים בולט בצידו עוד עצם מאחורי השוק, והוא עצם כפי', אלא שזיבוק בטשיך ייכול להפסד בסכין, והיינו כי בין הערקים שקורין טשיך, ובין הארכובה הנמכרה ע"פ הראש, יש עוד עצם רחב ודק, ובצד העצם הרחב ודק רבוק בחוץ, עצם ארוך וכולס כשר שהוא נוסל ע"י עצם השוק, וגיד א' רחב רבוק בו. והתחלת יציאת הגיד הוא ממקום עצם הרחב ודק שבין הערקים ובין הארכובה הגיל, ודבוק ע"י עצם הכולס, ובסוף ראש בליטה הגיל, ויפאים משם עוד ב' גידין לבנים, א' עב יותר, והשני אינו עב כמזה, ומימ הוא גיד עב. ותחילת יציאת ב' הגידין הגיל איננו מכח כנגד תחילת עצם השוק, יען כי הבליטה הגיל בולט בגסה עוד משך ר' אצבעות, ודקה ב' אצבעות למעלה יותר מתחתלת עצם השוק, ומשם הם מתחילין לצאת ומתגדלין שלשתן, ואוחזין עם הגיד הקדום משולבים יחד זה לזה, וסביבן קרום המדבק ונמשכין למעלה, ויש הפרש בין עצם השוק ובין הגידין הגיל, אלא שהעוד מחברן, עד שבגסותן להלאה לתוך הבשר שעי' העצם השוק, ומלבד ג' גידין הגיל יש עוד ב' גידין, הא' הוא עב כאחר מן ג' גידין הקדומים, והוא מונח סמוך לעצם השוק בצד חוץ, ויוצא עד ג' התחתלת הערקים עצמי, וסובב והולך דרך נקב שבין הערקים ובין עצם הכולס מצדו הגיל עד תחילת עצם השוק, ונמשך להלאה למעלה עד שנבלע בבשר. אחר שנמשך באורך קצת, הוא נראה כמו ב' גידין דבוקין יחד. ועוד יש שם בציור גיד א' מונח סמוך ודבוק לעצם היונק, והוא ג"כ לבן ועב קצת, ולא כמו גיד הקדום, והסופרים לוקחים אותו על גידין לתפורת ספר תורה. נמצא לפי, שיש ה' גידין בצד חוץ, והפוסקים סתמו ולא הוכיחו דבר מזה. ולד"נא לא הגדולה של ג' גידין עבים לבנים, שהם משולבים יחד, כולן הם בכלל גיד העב, ומימ העיקר הגיד מתחיל מתחתלת עצם הערקים הגיל ודבוק ע"י העצם, ואם נפסק

בית דלתי תשובה (השמואל קמט)

גיד זה, אף שבתגידיו היוצאים מראש עצם הבולט הם שלמים, דינו כנספס רוב גיד העב. ומ"מ אין להקל בנספסו הב' גידיו הנ"ל, היוצאים מסוף ראש עצם הבולט הנ"ל, אף שהגיד המוחלל מתחילת עצם הנ"ל הוא שלם. ועוד יש בצד חוץ סמוך לעצם השוק ב' גידיו עבים, והן הן ג' גידיו החיצוניים. עוד יש בצד פנים ג' גידיו עבים ודוקים וסמוכים לעצם השוק (דע"ת נ"ו י').

נחתך בצוה"ג, ולדיון אסור דאין בקיאין, מ"מ בנשאר גיד העב שלם, יש להקל בה"מ. וכן אם היה התחך בגידיו הפנימיים לבה, או בחיצוניים למעלה מד' אצבעות, ר"כ יש להקל בה"מ (דע"ת, נ"ו י"א). ובפנימיים אפילו נחתכו רובן של כל הג', ולא נשאר דק שלישי מכל א', כשר. (לבושי שרד ר' א').

מקום הגלד שבין שוק לארכובה בעוף, יש לו דין צוה"ג. ואפילו נחתך שם בנחת א' מצוה"ג סרפה. ומגלד ולמטה, כשר (אם לכינה נ"ו ב').

צוה"ג בעוף הם ט"ו. והם י"א מצד חוץ, וד' מצד פנים. ובאותן שבצד חוץ, יש ב' גידיו שכל א' מהם דחב בהחילוהו בערך משך אצבע א', ואח"כ מתפצל כל א' מהם לשנים (דע"ת נ"ו ד'). אם חסר חוט א' מבריתו, ואין ניכר שום ריעותא מחיים כשר (מק"מ נ"ו י'). נמצא קצת א' מהגידין בעוף הדק חתוך מיעוטו, אם יש ספק אולי נעשה לאח"ש, יש להקל בזה, אם רואין שנפסקו קצתו, כיון דהא דא"ב בבדיקה הוא רק חומרא (דע"ת נ"ו י"ג).

צומת הגידין בעוף, הדק יש להקל בה"מ או לוצרך שבת, דסגי באצבע אגודל, והוא כשיעור ב' סענטימטער, ובכל הפ"מ יש להתמיד דבצד חוץ כשיעור ב' אצבעות. ובצד פנים אף בלא הפ"מ

סגי באצבע א' חוץ מבוכנא. אבל באחזא אפי' בה"מ אין להקל וצריך להיות ב' אצבעות. ולא דוקא בנשבר העצם במקום צוה"ג, דבודאי אין להקל בפתות מבי' אצבעות אפי' בה"מ, אלא אף במכה ורקובן שם במקום ההוא. אין להקל, מ"מ בנשבר שנקשר, אפי' בשיעור יש להקל דסגי בשיעור אגודל א' ב"ח"מ אף באוואז, אם העור"ב שלם בלא ריעותא של מכה ורקובן (דע"ת נ"ו ט"ו).

ובמקום דצריכין ב' אצבעות, וא"ז דחיל דאין אנו בקיאין בבדיקה בצוה"ג, היינו בבדיקת הגידין שבתוך אצבע, ואם דא שהצוה"ג בתוך האצבע א' הם שלמים, י"ל דע"כ אם נחקקלו דק אצבע א', ובדק הצוה"ג למעלה מאצבע עד אצבעיים, וראה שהם שלמים ויפים, יש להקל. כי במקום שהנו להתמיד, קבלו עליהם הכי, שלא להתמיד רק בנחקקלו הגידין שבתוך האצבעיים. אבל בבדיקו ונמצאו שלמים לא התמידו להצריך ב' אצבעות דוקא (פסויד ק"א סי' ס"ט), ומה שמחמדין להצריך באחזא ב' אצבעות, י"ל דסגי באצבעות קטנים, וא"צ אגודל דוקא (ד"ק נ"ו ב').

סתם תרנגולים, ובר אווזות הם עוף קטן (מק"מ נ"ו ט"ו). אבל תרנגולים הגדולים הנקראים וואלוהישע הינער, או כבר אווזות הגדולים, בודאי יש להתמיד,

דהוי דיום כעוף הגס, וצריך ב' אצבעות (דע"ת נ"ו י"ט).

שיעור אגודל בצוה"ג, יש לשער מלבד הבוכנא (לבו"ש א' ט' ה'). וע"כ אין להתמיד לומר דכל עיגול העב כשר הוא בכלל הבוכנא, רק די להתמיד שלא לצרף ראש הבוכנא לבד שהוא

מה שמתעגל בעת הילוך העוף, וכששובב נקפל דליו (ד"ק נ"ו ד'). ובמקום שמחמדין להצריך ב' אצבעות, יש להקל ע"כ שרוב הבוכנא שנראה בצוה"ג, יש להעלות בשיעור זה, וזולת מה שנראה בסופו כעין סחוס, שאין לצדו (עטרת חכמים י"ד ה').

בדיקת צוה"ג, והנחת המורה בזה הוא כך, אם יש בחוץ במקום צוה"ג ריעותא גמורה, כגון נפוח (נישחאלין), או נצמד הום מבתוך אפי' מעט, בין בבהמה בין בעוף, צריך מרינא לחתוך

הבשר לעומקו, ואפי' אם אותה הריעותא היא למעלה מאגודל בעוף הדק, או למעלה מבי' גודלין בגס, אפי' צריך לחתוך, דשמן פשטה הלוקחא מבטנים אל תוך השיעור. ואם רואה שהבשר שם נרקב ונקלה, או שיש שם רק צדירות דם הרבה, עד שכמעט אין הגידין נגדין במקום צוה"ג, או בעוף הדק כמו תרנגולת טרטה, ובאוואז בודקין בצוה"ג בה"מ דוקא, אם הם כולם שלמים. ובאינדיק בודקין אף בהפסד קצת, ובבהמה בודקין בלי שום הפסד. אבל אם אחר שחתך, ראה שאין בתוכו לא דקבון וגם לא צרירת דם הרבה, רק צרירת דם מעט, אי"צ כלל לבדוק צוה"ג, וכשר. והיה אם רואה קצת רקבון בעובי הבשר ומעמיק יותר בעביו,

וכלה שם קודם הגיע אל המקום ששם צוה"ג סמוך לעצם, באופן, שבמקום צוה"ג הבשר בריא, כשר, וא"צ לבדוק כלל הצוה"ג. ואם כשחתך ראה שסמוך לצוה"ג אין רקבון, ואין שם ריעותא לא בהם ולא במקומם, וניכר מקומם

היטב שהוא נקי תוך אצבע בדיק, ובא' בגס, אף ולמעלה מהשיעור יש רקבון בבשר לבדו, מ"מ אם אין קלקול שם בצוה"ג, יש להכשיר אף בעוף הדק ובאין הפ"מ. אבל כל שהגיע הקלקול אל הצוה"ג עצמו, ודואין שיש צרירת דם סביבם למעלה מאגודל וב' גודלין עד חצי העצם סרפה אף בבהמה, ולא מהני בדיקה בצוה"ג והיכא

שלא שלטה הלקוטה בצוה"ג עצמם, אבל הגיע עד מקום צוה"ג דהיינו שבכל סביבם נקרב הבשר או נצטרך הרים, או בעוף הדק טרפה, ובגם בודקין צוה"ג בה"מ (לבוש ו' ב' י"ג ויד.)

כל הדינים שכתבתי עד כאן, אין חילוק בזה בין הצוה"ג החיצונים ובין הפנימיים, דאף אם אותה הריעותא אינה רב במקום הפנימיים, צריך לבדוק, ואם יש רקבון טרפה בעוף הדק, דאין אנו בקיאין בבדיקת צוה"ג, ובגם מהני בדיקה בצוה"ג בה"מ (שם סוף א').

הדעת נוחה, דמי"ש הלבוש, ובעוף אם רואה שיש ריעותא דנפוח, בשנראה מבחוץ שאותו הנפוח הוא למעלה מאצבע בוק, ובי' אצבעות בגס, צריך לחתוך ולבודק שמא נמשך הריעותא לפנים למטה לתוך השיעור דאצבע או אצבעיים, זה דוקא אם הריעותא שולט בחוץ לצד הנוב, אבל אם הריעותא היה רק בפנים, ולמעלה משעורי צוה"ג, אי"צ לבדוק כלל. ודם אין חשש רק משום הפנימיים, ובהם אין לחוש בי"כ (אם לבינה סניף י"ז).

נשכר בעצם במקום צוה"ג ולא נקשר, יש אומרים לאסור גם כבהמה (ש"ך נ"ו י"ג, לבוש א' ט'). עובדא בזה בא לפני, כבהמה שנשכרו דגליה במקום צוה"ג אך תיכף סמוך

לשכירה נשחטה, ובודקו צוה"ג ומצאן שלימים, כבה"ג שהיה השחיטה לאלתר השכירה ובודקו ומצאן צוה"ג שלימים, העידו לפני השורב דמה, שגם הגאון המובהק מהר"י ליסא דיל, בעה"מ חוות דעה, הבשיר כמה פעמים בשבתו פה על כסא הרבנות, כשנשחטה מיד באותו יום אחר שנשכר ע"י בדיקה בצוה"ג ובאמת יש לצדד בזה להקל, ואין להקל רק לצורך גזול (שורית מהר"א ענין צ"ט), אם כי נכונים בענין דברי התחומי, וי"ל דגם הש"ך ודע"מ מודים לזה, דבנשחט באותו יום, והיה בתוך ג' ימים אין לחוש לנתפא, ויש לסמוך אבדיקתנו בצוה"ג ובהמה אף בלא נקשר כלל, מ"מ אין לסמוך ע"י רק בה"מ וגם לצורך שבת. דהרי היה חרי קולא בה"מ (דע"ת נ"ו כ"ב), דברי הש"ך דאוסר גם כבהמה, הם כבהמה, דכיון דאנן בקיאין בבדיקת צוה"ג של בהמה, ובאמת היא בדיקה קלה. שהרי החוטאים אינם רק ג' ועבים, וניכרים היטב, וכ"ש העב הוא עב כחבל, ואם רק הוא לא נעל ולא נספק, בשר, אי"ב מה איכפת לן בהשכר, סוף סוף הלא אנו רואים הנידון שלמים כר, ואולי דגם הם לא אמרו אלא בליכא הפ"מ, אבל בה"מ גם בלא נקשר יש להבשיר כבהמה בבדיקה, וראיה ברורה לזה ממנה הדין, ושראש"ש כתב (פ"ד ס"ז) ואם נשכר העצם במקום צוה"ג ונקשר ונתרפא יש פנים לאסור. דאלו הובאה בעוף לפנינו קודם שנקשר העצם, היינו צריכין לבדוק בשיתסר חוטי, ואי"כ אע"פ שנקשר העצם, מ"מ בדיקה צריך עדיין כר עכ"ל. הרי שכל להדיא, דאלו הובאה העוף קודם שנקשר היינו צריכין לבדוק, הרי מפורש דמוציא מועיל בדיקה גם קודם שנקשר, אלא ובעוף אין אנו בקיאין. אבל כבהמה שבקיאין מועיל הבדיקה אף קודם שנקשר (ערוך השלחן נ"ו כ"ב).

אם העצם של מטה בנשכר ונקשר הוא קצת מקולקל, כל שניכר שאין הקלקול מחמת מחמת הבשר רק מכת החלודה ששכבו זע"ו, דבזה

אין לחוש לצוה"ג בה"מ וגם לכבוד שבת יש להקל (טורס ב' ר"ח) וי"א שאין להקל בזה, אי"כ יש הפסק בשר בין מקום הרקבון ובין צוה"ג, או שהעצם היורד מפסיק (דע"ת נ"ו כ"ז).

נשכר העצם במקום צוה"ג ונקשר ונתרפא, והיה רק שינוי מראה לבד, והיה נראה לפי הענין שאין שם רקבון, או יש להקל בנאכד בלא בדיקה

(שם נ"ו ב'), כל מקום שנשכר במקום צוה"ג באופן שצריך בדיקה, ומכ"ש באופן ולא מהני בדיקה אסור למכור לנכרי (לבוש ו' י"א).

נקשר שא"ש כבהמה ונאכד ולא נבדק צוה"ג, טרפה, וכיון בידע שהיה השכר בתוך השיעור המטריף, אבל באם יש להסתפק אולי היה השכר למעלה מחצי השוק, ונאכד בלי בדיקה,

כשר (לבוש א' י'). בהמה שחיה מכה במקום המשיך, ובודקו הצוה"ג והיו טובים ובריאים, והבשירו הבהמה, אבל שבתו מלבדוק אם יש שם שכר במקום ההוא, יש לומר דמצד שכירת הרגל היו ס"ס, ספק לא נשכר, וספק דנשכר אינו מויק, ומצד צוה"ג, כיון שאין הריעותא דנשכר מבוררת לפניה, סמכינו על בדיקתנו (שורית הגרי"א ב' כ').

נמצא לאחר אכילה עצם השוק של עוף שהיה נשכר סמוך לצוה"ג, וחזר ונקשר שא"ש, ולא היו יכולין לבדוקו אם היה השכר חרוק כשיעור המבואר בש"ע, כי היה

העצם שכור והעוף נצלה באנ"א לבד, ואח"כ עירו מים דוחחין על עוף זה עם עוד ב' עופות כשרות ביתא, והיה ג"כ ספק אם היו המים דוחחין שהי"ס, צ"ע אם יש להחיר מכה ס"ס (יד יוסף כ"ב).

נשכר העצם בעוף במקום צוה"ג, מהני כששהה י"ב חודש לאחר שנקשר יפה (מכתם לדוד סי' ט'). ואף אם ראו שנפסקו צוה"ג למטה מחצי העם, כל שהספק היה

במקום שאפשר להסתפק, שמא כבר כלו שם הצוה"ג, מהני ג"כ י"ב חודש (לבוש י"א ב' ב'). אבל אם לא נקשר, לא מהני י"ב חודש, דחיישינן שמא זמן רב אחר השכירה התחיל הסריסות דצוה"ג,

בזמן שבעת הילול הבהמה או העוף, נתקלקלו הצוה"ג, ואינו מהני י"ב חודש, רק בחזר ונקשר (פמ"ג נ"ו י"ג) ואין חילוק בזה בין נקשר שא"ש, ובין שעי"ש, ובלבד שלא נשאר עוקצין, מהני י"ב חודש (מק"מ נ"ו י"ט) ומתני בזה שעי"ש כל שהיה ער"ב שוים, ושהה י"ב חודש לאחר שנתקשר (דע"ת נ"ו כ"ז), ולא דוקא י"ב חודש, אלא אפי' כ"א יום שחטול ביצים גמורים לאחר שחזר ונקשר מהני (אבני צדק) ומותר להשקות לכתחילה י"ב חודש, ולא חיישינן לחקלה (מכתם לדוד ט').

עוף שהיה נפוח למעלה מתארכובה, ולא היה יכול לילך ברגלו, ועצם הארכובה היה בולט יותר מברגל אחת. כל שרואין שחזר ונקשר, מותר להשקותו י"ב חודש (עיקרי הדי"ט ו'). דוקא בעובדא כזה, שהיה ניכר גובה הבליטה (דע"ת נ"ו כ"ח).

נפוח בעצם צוח"ג בלי שום שבייה. כל שלא נפוח ורקבון וריעותא בבשר ורגליה, אין להחמיר כלל. אבל מה שנמצא על העצם שם במקום צוח"ג כעין גידול של שומן שנקשר ונתקשה, כל שאין שם קלקול ורקבון, אין להחמיר, אף שהעצם הוא עב ונפוח (ד"ק נ"ו ז').

תרנגול מסורס רגלי להיות ראש חשוק במקום צוח"ג כולל בשניו, אם אין שם עיקין או רקבון אין לחוש בלל (לבו"ש סי' ר' י"ג).

אוזנא שנמצא בה שבר סמוך למקום צוח"ג, והיה הער"ב שלם, והמורה ראה שגוף השבר היה רחוק כשני אצבעות מן הצוה"ג, רק שהקשרים

נקשרים וע"י, והעלין ירד למטה, עד שמסוף העצם לא היה רק כאצבע א' ממקום צוח"ג בדוחק גדול, והשבר כבר נאכל, ולא היה הפ"מ, כי הדבר נקרה אצל עשיר, והטריף המורה את הכלים הראשונים (ש"מ ב' ד' כ"ח). עצם העליון שנכנס למטה תוך השיעור. והעצם היה כמו תחטום ונכסף כאמון, ואם מדדו ורחב אגודל מהתחלת עצם התחתון עם הבוכנא עד תחטום הנ"ל,

ולא עד בבלי, היה אגודל מדרות. ואם כספו התחטום אל הצד, והתחילו למדוד מעצם העליון ממש עד הבוכנא בלל, היה ג"כ אגודל מדרות. אך אם מדדו ממקום כלות התחטום עד מקום הבוכנא ולא הבוכנא בכלל, רק הרוח שבני לא היה אצבע אגודל, רק אצבע פשוט, והע"ב היה שלם מכל צד, ומורה א' להשכיר התרגולות. והגאון יחזקאל בנעט י"ל כתב שהמורה טעה בזה, כי הו"ב טרפה דאורייתא, כאכילת בשר חזיר. אבל יש להשיב ע"ד הגאון הנ"ל, כי נעלם ממנו דברי הפוסקים בבין חכם שהחזיר, אין חבירו רשאי לאסור בדבר שא"א לכרד מהגמור, רק מצד חומרא. ובפרט בכה"ג, שיש לנו דעת הפרמ"ג שהורה לחקל בזה במקום הפ"מ. ואף אם היה המורה מתייר שלא בהפ"מ, היה גם השתיקה לכבוד התורה ולמדינה יפה. ומדוע חקטן בעיניו כבוד למדן מהתפסד מה שבעוף, ועוד, שלא היה העצם קשה רק נכסף (עשרת חכמים י"ד ה').

ירושם חקשירית שקושרים בכח הרגלים, ונראה ירוק סביב. אם לאחר שחוחתיין שם העור וקצת בשר, שוב אינו ניכר, כשר (דח"י נ"ו ו'). וכן הוא לוינא. וכל ולאחר שחוחתיין העור ומקצת

בשר במקום דרושם הקשירה שוב אינו נראה שום ריעותא, אין צורך לבדוק בצוח"ג כלל (לבו"ש ר' י"ב). אם נתחך מיעוט מהבשר ע"י החוט, אפי' נשאר עוד בשר שלם ע"ג צוה"ג, יש לאסור, דזה גרוע טפי מנפוח

ורקבון. אך אם נתחך להלן קצת מתחתיות השוק, והוא במקום שצוח"ג בלועים שם בבשר, יש להקל. — ולדידן נהנינן לשער בצוח"ג דעוף באצבע או אצבעיים, אין נפ"מ בכל זה. כיון ולא נמצא שם בשר

ע"ג צוח"ג ומשך אצבע ואצבעיים, כל שנחתך שם העור ע"י קשירת החוט, בודאי יש לאסור בזה בפשיטות (דע"ת נ"ו י"ח).

רקבון בצוח"ג וסרפה, אין הכוונה דוקא אם יש לו רק מראה רקבון ממש. אלא כשאין לו מראה רקבון כלל. אלא שרואין שנמשך הבשר והיה לדם, הוי כרקבון (ד"ק נ"ו א' ור', מק"מ שם). ומ"מ אם

לא היה שם רק ריעותא ורקבון ב"ש, אין להחמיר, אלא אם היה בתוך אגודל, אבל אם היה למעלה מאגודל, יש לסמוך להקל בהפ"מ אף בעוף הדק ע"י בדיקה, ולא נתפשט שום ריעותא לתוך שיעור אגודל. ואף שהוא

בתוך שיעור ב' אצבעות, מ"מ כיון שעכ"פ שיעור אצבע א' הוא בלא ריעותא, מהני בדיקה. כי הבדיקה למעלה מהשיעור אגודל, הוא רק לחומרא. ע"ב אין להחמיר (שם).

רגל א' מאוזנא במקום שבין העדוקים לשוק, במקום צוח"ג שהיה עב קצת מהרגל הב', וחחכו הארכובה מהשוק, וראו שלא היה שום ריעותא ורקבון, וחחכו גם את הרגל הב' להקל,

ולא היה ביניהם שום שינוי. אם רואין שהבשר שלם ויפה, יש להכשיר (דברי שאול נ"ח).

מכת בצומת חגדיין, אפי' אינו רק נפוח ונצנר הדם, אין אנו בקיאין בבדיקה בעוף, וטרפה (דמ"א נ"ו ט'). דוקא בעיני תרתי לריעותא, נפוח ונצנר הדם. והיה שאר תלדיה, כגון נפוח ורקבון,

או נפוח ושינוי מראה. אבל בריעותא נפוח לבד, או שאר ריעותא חזא אין להחמיר, ויש לסמוך א' אבדיקתנינו גם בעוף הדק (שנות חיים נ"ו ט"ו). וי"א דאף בנפוח או נצנר הדם בלבד, לא מהני בדיקה (לבו"ש ר' י"ג).

(ש)

שבר אל שבר נקרא כל שאין שום עוקץ בולט לצד (כד"ס). כל שהמח שבתוך העצם הולך משבר אל שבר, והו' בכלל שבר אל שבר ובוודקין ע"י מחס או קיסם, אם עובר מזה לזה כשירה דדוקא אם שוכבין זה על זה ממש, אוסר המהרי"ק, אבל בלא"ה אף שלא נתחוו השברים היטב, ויש בלטה מכאן ומכאן כל שהמח עוברת מזה לזה, כשר (שלחן גבות ל"ו), וכל שעכ"פ משהו מתחללים של ב"י עצמות נזדמנו זה כנגד זה, ה"ז בכלל ש"אש"י, אף שלא נתחוו השברים לגמרי, שזה נמשך לפניו וזה לחוץ, כל שלאחר שנוטלין המח משני עצמות רואין שיכולין לעבור מחס מחלל זה לחלל זה, שפיר הוי ש"אש"י (לבוש"י י"ב ב'), וי"א דאם רוב החללים אינם זה כנגד זה, הוי בכלל ש"עש"י. (דע"ת נ"ה ס"א).

נשבר העצם האמצעי למעלה מזה"ה, וחזור ונקשר, וספק אם נקשר ש"אש"י או ש"עש"י, כגון שנאבד העצם ואינו יכול לעמוד על בדיקתו, כשרה משום ס"ס (שלחן גבות ל"ו).

אם נמצא עצם שנקשר, וספק אם הוא ש"אש"י כקולמס, או שהוא ש"עש"י זה ע"י זה, וי"א לחבצין היטב אם הוא רחוק אגודל מהגוף, אם רואין שהבשר שלם סביב השבירה, יש להקל אף שלא בה"מ, כיון דגם בש"עש"י כשר שם בה"מ, אי"כ בבה"מ גם שלא בה"מ יש להקל, אבל כנשבר חוץ אגודל ולא נבדק בעי"ב אם הם שלמים ונתבשל כ"ה, או יש להחמיר גם בה"מ, אם לא כשיש גם שעה הדחק וצורך גדול (ד"ק נ"ה).

כשהובא העוף לפני השוחט היה שלם, יש לצדד להקל כשנמצא שבור, ואינו יודע אם מחיים כשהיה ע"יב חוסין את רובו, וכ"ש כשאין ריעותא בעריב, שיש להקל בבה"מ, אפי' בלי ה"מ, וצ"ע (אם לבנות). כל חיבא דמכשירין ע"י קשירה היינו דוקא אם נקשר בחוץ ע"י אל עצם קשר של קיימא, אבל אם אין שם רק קשירה כל דהו שיכול להתפרק בידיה, לא מהני (לבוש"י ד').

כל הדינים המוצרכים בחיפוי, מיד שנראה פ"א שאין שם חיפוי כפי הדין באופן דמיסרי ביה אפי' אם אח"כ חזרה ונתרפאה ונקרם עליה עור ובשר ככל דיני חיפוי, אפי' נתרפא לגמרי כל העריב סביב, עד שאין בו נקב כלל, אפי' טרפה, מיהו כל שראינו שיש עליו חיפוי בשר כדינו, אפי' ראינוהו זמן רב אחר השבירה, כשירה, ולא חיישינן שמא פ"א לא היה בו חיפוי וחזרה ונתרפא, ולא מחזקינן ריעותא לחוש להכי (לבוש"י ה' ד').

שבר באלכסון, ומתחיל בתחתית השוק, במקום שאין דרך לעולם להיות שם בשר, ומשפע ועולה עד מקום שדרך להיות שם בשר, והחיפוי אשר שם הוא קצתו בתחתיותו שהעור חופה וקצתו למעלה, ואין שם בשר אלא רירין, טרפה לידן. כיון דבכה"מ אי"א להתיר אלא בצירוף השתי דעות שבמחבר יחד, דמצינן לדעת א' טרפה (לבוש"י ה' ו').

גידין מיקרי טופן להקשות, ואין מצלין את השבר (רמ"א נ"ה ט'). וכל זה הוא רק לענין גוף הבהמה או העוף, אמנם לענין אבר המדולדל, יש להקל, גידיון שסופן להקשות משלימין בבהמה ומצטרפין בעוף כמו בעור. ובשאר גידין הרכין יש להקל לענין אבר המדולדל גם בלא בשר דמינו ומצלי (כתב סופר כ"ה).

בעור ובשר חופה אפי' כשעור ובשר מקיפים את רובו בלי שום שינוי מראה, רק שמקצת הבשר הנשאר יש בו שינוי מראה, אע"י דבלא אותו החלק איכא רוב בשר בריא ומקיף, טרפה אפי' בה"מ, ואף שנקשר ש"עש"י (אם לבינה ג').

כשנעשה השבר רוא מיד שהעור ובשר שלם, גם בלא ה"מ כשר (יד אפרים נ"ה), ויש לומר לפסק חלכת, דגם חיבא דנשבר העצם לפנינו, וראו מיד שהעור שלם, אין להתיר בלא ה"מ, ובמקום ה"מ יש להקל גם בשהה זמן רב קודם שבא לפנינו, ואין לחוש שמא היה נקב ונתרפא. וכן אם נשבר לפנינו, והרואה ידע שיש בוה חשש איסור, ויקריק היטב לראות שאין ניקב רק נקב קטן ולא יצא רוב העצם לחוץ, אף שיצא מיעוטו לפנינו ושחטוהו מיד, יש להקל בה"מ, ואף האבר מותר (דע"ת נ"ה מ"ה). אם עור ובשר חופין, או יש נמים אם נקשר או לאו, אבל בלא"ה אף שנקשר ונתרפא, אפי' ש"אש"י טרפה אפי' בה"מ (לבוש"י י' י"ד, וי"ט).

נמצא אחר חבישול קשורה דש"עש"י ולא יוכל לידע אם היה עריב שלם, וכן בנאכד ולא נבדק בעריב אם יודע שהיה עכ"פ עוב"י ככל דיני חיפוי, רק שלא עיין אם לא היה שם נקב כשר אף באין ה"מ, ואם גם זאת לא נתברר, או יש להכשיר לאחרים בה"מ (לבוש"י י' ט"ו).

אם היה ע"כ שלם לגמרי ונקשר ש"ע"ש, ואח"כ נעשה שם נקב בעריב, אפי' כשר, אבל אם אחר שנקשר ש"ע"ש נתקלקל החיפוי שלא היה עריב כדינו חיפוי, טרפה, דאף שקודם שבירה לא נטרף כלל כשהיה עריב שלם, מ"מ כיון דהקשירה הוא רק ש"ע"ש, הרי

בית דלתי תשובה (חשמונות) שמואל קנא

כאלו לא נקשר כלל, ונטרפה בעת שנתקלקל החיפוי. אבל אם נתקשר שאיש או אפי' אם לאחר הקסידה נתקלקל החיפוי, ונשאר עדום מבלי לבוש, אפי' כשר עיי קסירה זו. דבנקשר שאיש לא מוקי שוב אחיכ מה שנעשה קלקול בעירב, כמו שאינו מוקי בעצם אלא נשבר בלל (לבוש מהדיב י"ד).

נמצא שבור עצם הקוליות בעוף, והשבר נתחבר רק לא שאיש, יש להחיד הכלים שאביי, ואף שהוא ספק שמא לא היה הבשר שלם ויפה, מימ ספק דרי הוא לענין הכלים. אך כלים שאפשר בהעלה יגעלם, דמיקרי דשילים (נו"ב ב' כ"ג).

כל פריפות העצמות, בין בקוליות ובין בשוק במקום צוח"ג ובגב, כיון דבכל איסורין הוא רק מחמת ספק. בקוליות שמא יצא לחוץ, ובשוק במקום צוח"ג, שמא נססוק הגידן, ובגב שמא ניקבה היראה. לכן נזהרין לגבי הכלים, שאם לא נודע מחאיסור עד שעבר עליהם מעליע, מכשירין הכלים (שיורי ברכה ג'), ואם נתגלה השאלה בעודו הכלים בניי, רק שהיה העובד בכפר בשבת שלא היה אפשר לשאול רק למחרתו כיום א', אי אוליון בחר הזמן שגולד השאלה, או בחר זמן השאלה שאביי, הדין הוא כך, אם בעת השאלה היה נפ"מ גם לענין הבשר, כיון דלענין הבשר היה ספק תורה והיה אסור, שוב איא להקל לענין הכלים, דהר"ל לזול לזרי במקום שנודענו דאורייתא ודרי ביה, לכן מחמירין גם על הכלים (יד שאל).

אבר הנשבר או נשחט באופן דהוי ספק אם נעשה מחיים או לאחיש במקום דמכשירין משום דסמיכין אסיר, במיש המ"א בס"י ג' ד', אף דלגבי האבר ליכא סיס רק ספק א', והוי ספק חסרון ידיעה דאף בדר אסור, מימ היכא דלענין העוף גופו מכשירין משום סיס, שמא לאחר שחיטה ושמא לא ניקבה היראה, מותר אף הגי' (טוטויד ב' קצ"ח).

עצם יד תכחמה שנשבר רחוק מתנוף הרבה, ולא נקשר, והיה עובייה, והבשר שע"ג העצם הנשבר היה בריא ושלם, ולא היה שום נקב בבשר, יש להכשיר, דמלכד שדברי הפר"ם עיקר, שאין צריך להשליך האבר (ענין משין נ"ה ד', ושפ"ד י"ב), בלאיה בניד י"ל, דגם הלבויש מודה וכשר, דהכא מיירי ביד ולא ברגל, דדוקא ברגל, כיון שיש מקום דנעשה שם טרפה בלא נקשר, לכן אפי' במקום שלא נעשה טרפה, בענין נקשה, ידש לחוש לאחלוסי, משא"כ ביד, שאין בו מקום שנעשה טרפה, אין להחמיר בו כלל לענין מצות מרש (טוטויד ב' ר"ב).

עו"כ שלמים, רק שיש בהבשר לקותא או ססמום, או שינוי מראה לבד, טרפה, אבל כשיש לקותא בעוד לבד, אפי' מסמום כשר בה"מ (לבוש ב').

בהמה או עוף האבא לפנינו בעוד שהשבר בן יומו, וליכא חשש שמא ניקב גם העור ונתרפא, כשר עיי בדקה אם לא נמצא נקב ולא קורט דם על העור מבחוץ, וכן בא כע"ש (ע"ג).

לידי, בעוף שהיה עדיין שבר העצם לו, והורה הרב הלכה למעשה להכשיר (ימין משה ג'). ובנשבר חשוק למעלה מצוח"ג, יש להקל בה"מ בעובייה את רובו גם בניקב קצת, וכן אם העור שלם אף בדליכא בשר חוטה ברובו, וכן אם הבשר שלם ויש נקב בעור,

אבל בעצם הקוליות, אין להקל בכל זה, אלא בה"מ וגם צורך שבת (דע"ת נ"ה ד').

עצם הקוליות שנשבר לגמרי, ונכנס כל השבר לתוך חלל עצם השני, ועובייה, אין לומר כיון דאין שבר זה יכול לחזור למקומו להתרפא וטרפה, כי עיי אומן שיכול לחזור השבר, שפיר יכול לחזור ולהתרפא (ש"ת הרשב"ש תכ"ג). מצד הסברא צריכין לומר, דאף כשעובייה אין להחיד, אלא כשנסמק העצם מהצד לבד ולא כל עכיו, אבל אם חסר כל ההיקף של העצם, ונחסר האמצעי לא מהני עובייה, שהרי נתקצר אורך השוק, ומ"ש זה מנחסר ראש התחתון מהשוק דטרפה טפי מבחוטר חלק אמצעי, אבל מדברי הרמב"ם משמע, דאף כה"ג מהני עובייה (מק"ם נ"ה כ"ט).

נרקב רוב העצם, ונראה שאינו מפני שהיה בו שבר, יש להקל, ואם נרקב כולו מעליע, אף שאינו מחמת שבייה, נראה דצריך שיהא עובייה (דע"ת נ"ה מ"ו).

נשבר רוב עצם והבשר החוטה נתמסמם, אי נימא דרובו ככולו, דאף דלא שייך בזה חשש, דשמא יצא לחוץ, מימ י"ל דע"כ ידנו כנשבר, דבענין עובייה, וצ"ע (שם).

נשבר במקום שעושה טרפה, ויש באבר זה איסור אכר מן החי, צריך המורה לחתוך האבר ולהשליכו, כדי שהשואל לא ימכרו לגבוי (לבוש י' ה'), וי"א דשרי

למברו לבי"א אי בהמה טרפה (מק"ם נ"ה ל'), ואף אם נמצא בהמה לא העוף טרפה לאחיש, יש ג"כ להקל למכור אבר הפרש ממנה לכן נח (דע"ת נ"ה ל"ח), ואף אם עריב חוסי, מותר ליתנו לביי, ולא נזכר שום חומרא בעובייה רק לישראל, לקדש עצמו במותר לו, ולא לביי (מק"ם שם).

בית דלתי תשובה (חשמונות) שמואל

נשבר הרגל ויצא לחוץ, אם עוד ובשר חוסינן את רוב עביו ורוב היקוטו, סרסת (מחבר גיה ה') צריכין שיהיה תרתי לרעיונות, שיצא העצם לחוץ לאויר העולם דרך נקב בעצור, וגם שאין עוד ובשר חוסינן אח רובו. אבל בלא יצא לחוץ, איצ חסויי בשר דלעת המכבר (מנח"י כלל פ"א א'). יצא לחוץ היינו, שנתקן מעובי החלק השבור, וראה פני השבירה את אויר העולם, אע"פ שלא יצא חלק מהעצם לחוץ לאויר העולם, כל שנחגלה קצת השבר לאויר, נקרא יצא לחוץ. וזה לא משכחת לה, אלא בניקב עויב וגם נשטם חלק השבור קצת מחלק המחבור, משא"כ כשלא נשטם ממנו ולא נעקח מקומו, אף כשיש נקב גדול בעויב אין זה בכלל יצא לחוץ, ולא מנח"י (פ"ח א' י"ד). ויציא רכל שניקב העור ובשר, מיקרי יצא לחוץ, וצריך שוב חסוי עויב כות מדינא, אפי' להמחבר (לבוש פתיחה כ"ב).

נפוח בעצם כעין רקבון, אין בו חשש נשבר ויצא לחוץ (ד"ק גיה א').

נשבר סמוך לגוף ונאכד, המורה להקל בהי"מ אין מוחזיקין לו (טוס"ד ב' ר"ג) בע"כ הכתנת הפשוטה של הרמ"א (להכשיר בהי"מ בסי ג' ב') הוא אף בלא נקשר כלל בהי"מ, ואין ראיות הלבוש מוכרעות לאסור בלא נקשר כלל. אולם כל זה הוא לאחר הביטול, דא"ל לבדוק בהניבין, אבל קודם ביטול, דאפשר לבדוק בהניבין, פן נראה בהניבין שנחשכלו, הואיל ואיכא לברור אין סמכין להקל בשום גווי (חסד לאברהם י"ד כ"ח).

שיעור ד' אצבעות בנשבר סמוך לגוף, צריכין לשער גמטה. היכא הנשבר באלכסון מודדין מאמצעית השבר. כי צריך השבר מאמצעיתו (לבוש מהרי"ב ס').

והעיקר להקל בשיעורים הללו למדור מאמצעית השבר. ואף אם מתחילתו נכנס בתוך שיעור דא"ל אין לחוש, כיון דע"כ רובו הוא חוץ לשיעור הגיל (דע"ת גיה י"ב).

נמצא בסעודת ליל שבת כעוף שנשברה רגלה סמוך לגוף באלכסון, ומהתחלת השבר לגוף לא היה שיעור רובו אגודל, ונתקשר היטב שאשי בלי עוקץ. ויש עוד מבשר עוף זה על סעודת ש"ק שחיתו בצירוף עוד בשר, והכשירו. דאמילו נקשר רק שעי"ש, יש

להכשיר אם רוב השבירה הוא חוץ לשיעור אצבע, ואין להחמיר משום שמה לא היה עויב חוסין. שאם לא היה עויב את רובו, היו מרגישינן בשעת תלישת הגויות, או בשעת מליחת הביטול שעוסקין בו במה פעמיים, ובודאי היה שלם מבחוץ. ואם נקשר שעי"ש, שפיר יש להקל, אך כל זה לא היה נודע מהרעויות עד אחר שחיתו, דאז מסייע החוקה דנשחטה הותרה, וכדעת הסוברי בסי צ"ס ובידיעה תליא מילתא. אבל אם נודע הרעויות מהי"מ יש להחמיר בוה, כיון דלא שייך נשחטה הותרה, וגם יש אומרים דמחזיקין מאיסור לאיסור, ע"כ אם נודע מהרעויות קודם שחיתו, יש להטריח אף בכה"ג (טוס"ד ק"א ג"א).

נשבר סמוך לגוף, אם רואין שלא נפסקו הניבין כלל, ואין בהם שום ריעווא ושינוי מראה, יש להקל אף בלא המי"מ (תורה יקותיאל ג' ג'). וכן הוא לרמב"א אלא ובלא"ה יש לאסור בזה מצד שבירת העצם בלא המי"מ, כמו שנבאר לעיל סעיף ה'. אכן בנקשר ש"אשי, או בעובי"ח ושלם בלי נקב כלל, אף בנקשר שעי"ש, יש להקל גם בזה אף בלא המי"מ (דע"ת גיה).

קוליות שנשבר סמוך לגוף, וידעיינן שכשהובא לפני השו"ב לשחוט היה שלם, רק שנשבר ביד תשחוט סמוך לשחיטה מהי"מ, יש להכשיר בהי"מ ע"י בדיקה בניבית אם לא

נתעכלו, ואע"פ שנפסקו כשר בהי"מ, אבל אם לא ביד הניבין כלל טרסה אפי' בהי"מ, ואם ביד א' מהניבין, והיינו או הגיד הרק או היתירות, ונאבד ולא ביד השני, שרי בהי"מ אף דלא הוי סערי"מ. וכן אם ביד א' מהניבין וראה שפסק ולא נתעכל ונאבד ולא ביד השני כלל, ג"כ כשר בהי"מ. וכן אם ביד בגיד הרק וראה שנעכל ובדק היתירות ולא נתעכלו, אע"פ שנפסק כשר בהי"מ, ואם לא ביד א' היה השבר ברחוק כשיעור, ונאבד ולא נמדד, וגם לא נבדקו הניבין, או שברקם וראה שנפסקו, אך לא נתעכלו ולא מדד היתירות, שרי בהי"מ (לבוש ב' ג').

וכל זה כשידעיינן בודאי שגשבר קודם לשחיטה, אבל בנמצא לאח"כ ישנתה דינו, דבזה אף שלא ביד הניבין בלל יש להכשיר בהי"מ וסערי"מ. ולענין זה חמיר הוא, דאם ביד בניבין וראה שנפסקו, ולא נתעכלו ונאבד ולא ביד השני, או שבדק הגיד הרק וראה שנעכל, ושוב ביד היתירות, וראה שהם שלמים וישים, ג"כ בשר בהי"מ (שם ג' ג').

וכל זה בלא ידוע אם היה שלם כשהובא לשחוט, אבל בספק אימת נשבר, אי קודם או לאחר שחיתו, וידוע ג"כ שהיה שלם בשעת שהובא לשחוט, ישנתה דינו בכה"ג, אפי' אם נפסקו היתירות, מ"מ אם לא נתעכלו כשר בהי"מ לבד, וכן אם נאבד ולא בדקו בניבית כלל, יש להחמיר בהי"מ, ואף שנפסקו ולא נתעכלו כשר בהי"מ לבד, וכן שבדקו א' מהניבין ונאבד ולא ביד השני כלל, כשר ג"כ בהי"מ. וכן אם לא מדד אם היה שיעור אגודל, ונאבד ולא נמדד, וגם לא נבדקו הניבין, או שברקם וראה שנפסקו, אך לא נתעכלו, ולא מדד השיעור ונאבד, ג"כ כשר

בית דלתי תשובה (חשמונות) שמואל קנב

בה"מ לבד. ואם בודק הגיד חזק וראה שנתעכל, ושוב בודק היתירות וראה שהם שלמים וימים, כשר גם בה"מ, אף שנראה שנפסקו, מ"מ כל שלא נתעכל, כשר בה"מ (שם ד' ב').

טרפות דנשבר או נשטט, ויצא כל הבוכנא מהאסיתא, מותר למכרה לנכרי, דכיון דנשבר לא חיישין שמא יתרפא עד שלא יהיה ניכר (לברי' א' ב' ה').

נשברו או נשטטו ידי הבכמה סמוך לגוף, יש מטריפין כשנצור הדם מעבר לצלעות (רמ"א נ"ג א') ובאכעל ניבדה, יש להחמיר אפי' לא נצור הדם (ש"ך). וי"א דאף אם א'

מהגיבים, אפי' הגיד הקטן שהוא יוצא מהבוכנא לאסיתא נשאר קיים, ושאר היתירות נתעכלו, כשר אף בלא ה"מ (לברי' ד' א' ד'). ובמקום הפ"מ, יש להקל בזה אפי' אם רואה שנתעכלו הגיבים, אבל אם בודק בגיבים וראה שלא נתעכלו, אפי' אם רואה שנפסקו ניבדה כשר אף באין הפ"מ. וכן בנאבד ולא נבדק בניבדה בלל, כשר אף באין ה"מ (שם ר').

נשבר הגף בעוף או יד בכחמה, יש להחיר החלב והביצים (שב"י נ"ג) ודוקא בנשבר רחוק מהגוף, באופן שאינו אסור אלא האבר עצמו, אבל סמוך לתגוף, במקום שנעשה

טרפה, הביצים וגם החלב אסורים (ש"מ ב' א' פ"ה).

נשבר א' מידי הבכמה, חוץ הגוף ממש, והיינו שנשבר הבוכנא חוץ האסיתא לשנים, טרפה אפי' בה"מ אפי' לא ראינו שום ריעותא אחרת, והיינו שלא נצור הדם מעבר לצלעות בפנים

לד חלל הבהמה. והיכא דלא נשבר הבוכנא לשנים, אלא שיצא הבוכנא כולה מתוך האסיתא אל התרוץ, המקיל בה"מ לא הפסיד.

ואם נשטט יד הבכמה, והיינו שניזו הבוכנא ממקומו בתוך האסיתא, ולא יצא לגמרי מחורו. או נשבר חיד סמוך לגוף, כשר רק בה"מ (לברי' ד' א'). וי"א דנשטט אף שיצא לגמרי מן

התרוץ, יש להקל אפי' שלא בה"מ. ואם נשבר העצם במקום חיבורו לגוף, בין נשבר חוץ הגוף ובין סמוך לגוף, יש להקל רק בה"מ (דע"ת נ"ג א').

איסור דשבירת הגף הטעם, אינה משום דבשעת שבירה ניקבה חיישין, אלא שמא נבנס בעצם אח"כ לחלל וניקבה הריאה. ובשנשבר סמוך לגוף חיישין שמא נכנס מבפנים תחת עור

הכנף לשנים, וברחוק מהגוף לא חיישין לזה, ואי"ב יצא השבר לתרוץ (תורת יקותיאל ירש סימן נ"ד). וי"א דעיקר

טעם איסור דשבירת הגף הוא, כדעת הפוסקים, שהוא משום דחיישין דע"י בה השבירה והניתוק ניקבה הריאה (דע"ת נ"ג ר'). יש סבורא, שעופות הגדילים בבית או בכלוב, שאינם פורחים כ"ב, אין להחמיר

כ"כ בשבר שבגוף. שהחשש הוא רק מצד דהגוף ניזו ע"י פתיחה. ואותו עופות שאינם פורחים למרחוק, אולי י"ל דאין להחמיר בהו כ"כ, ואף שאין להקל מטעם זה בנשבר חוץ גודל, או אף א"א השבר נכנס קצת תוך

אגודל, מ"מ יש לעשות זה סניף להקל במקום הפסד קצת במקום שכי' הפוסקים שלא להקל ב"א בה"מ דוקא. וכן יש

דל להקל לענין הבלים בצידוהו סניפים (ד"מ נ"ג ח').

נשבר אנפיו של עוף סמוך לגוף ונקשר, והבוכנא קיים, ושבר עצם החיצון אין לו עוקץ, ולא שום ריעותא מעבר לצלעות, יש להבשיר (לברי' ס"ו ז' ב' ר'). ואפי' בדיקה בריאה א"צ. ודבקשר

שאי"ש היו כלא נשבר כלל (תפארת ישראל, חולין ד' ר'). ולד"ג לא אמר אין עוקץ חוץ בשבר בעצם החיצון, יש להקל כשנשבר שאי"ש אף בלא הפ"מ. ואם יש עוקץ חוץ בהשבר בעצם החיצון, אם העוקץ תחוב קצת בדופן, או שנצור

הדם מעבר לצלעות, אין להחיר אף בנקשר שאי"ש בה"מ, אכן אם לא נבנס לדופן בלל, אז אפי' נשתנה מראה הבשר שע"ג השבר, כל שלא נצור הדם בצלעות, יש להקל בה"מ. אבל בלא הפ"מ אין להקל. ואם נשבר הבוכנא

לשנים, וחזר ונתרפא ונקשר ש"אשיי אם לא נפסקו ולא נתעכלו הגיבין כלל יש להקל, ואם לאו אין להקל (דע"ת נ"ג ד').

עוף שנשבר הגף סמוך לגוף, וחזר ונקשר ש"אשיי, וגם היה נשבר בעוף הזה צלע א' במקום שהריאה נחבאת שם וחזר ונקשר, והיה הפ"מ, אם לא היה בה רק ריעותא ונשבר

הגף לבד, או הריעותא ונשבר הצלע לבד, היה אפשר להקל בה"מ. אם אין עוקץ בנשבר וחזר ונקשר היטב, אמנם בניד שיש תרתי לריעותא שיש בו ב' ריעותא שכל ריעותא אינו כשר אלא בה"מ דוקא, וק"ל דתרי קולי

לא מקלינן בה"מ, ע"כ א"א להקל בניד אלא היכא שיש הפ"מ, דבזה יש לסמוך להלכה למעשה להחיר, כיון שהבירא וחזרו ונקשרו יפה שאי"ש, ובתנאי שאין בהם עוקצין בשום א' מהם, אבל ביש עוקצין, אין להקל (דור' יצחק כ"ה).

נשבר בגף שנמצא לאחר הבישול, והנשבר היה סמוך לגוף וחזר ונקשר ש"אשיי, ורואין שהבוכנא קיים ושלא היה בו עוקץ, מותר בה"מ, ולא חיישין שמא היתה

הריעותא מעבר לצלעות (לברי' פתיחה ח').

עצם חגף שנמצא לאחר חבישול שבור סמוך לגוף פחות מאגודל, ויש עוקץ וחור ונקשר ש"אשי, לא מיבעיא שהעוף טרפה, אלא דאף הקדירה שבשלו בתוכה עוף זה אסורה כ"י (ש"ת מהר"י אשכנזי י"ד ע"ו). וי"א דיש להתיר גם התבשיל (דע"ת ג"ד).

נשבר חגף סמוך לגוף בפנינו שבר הגף לגמרי (פ"ח ג"ב) ואין בו משום ער בע"ח (פ"ח ט"ו). וצריכים לדעת שלא ניקב עדיין הריאה, שלא נכנס השבר לפנים מן הצלעות, או מותר לחתוך כל הגף. ודין זה הוא אפי' ביש עוקץ בהשבריה, רק צריך שיהיה הבוכנא קיים, ודאי"כ ה"ל נשטט, ובנשטט לא מהני אם חתכו לגמרי אחר השחיטה. וגם צריכים שלא יהיה נראה ריעותא מעבר לצלעות, אך אין צריך לבדוק אחר זה. ואם יש ריעותא בצלעות, אסור (לבו"ש ד' ג'). ואף דקיי"ל הבוכנא קיים, ושלא יהיה ריעותא בצלעות, מי"מ אף אם אין הבוכנא קיים וגם יש ריעותא מעבר לצלעות, מהני לפעמים מה שחחק האבר. כגון אם לאחר שחחק האבר, חי יב"ח, או שהתחיל להתעבר ולהטיל ביצים מאז והלאה, דכשר. דמ"מ, אם הוא נשטט מהני י"ב חודש. ואם הוא נשבר, מהני מה דחתך האבר (שם).

וי"א דאפי' רואין שנצטר הרם במנים, כשר כשחתך האבר. דבע"כ הדם מצלמא הוא, או בשביל חבורה לבד (מק"ם ג"ב י"א). וגם אם נקשר שעי"ש, ולא מהני בנשבר סמוך לגוף, מהני י"ב חודש לאחר קשירה (לבו"ש מהר"ב ד' מ"ב ופ"ד ופ"ח).

ובנשבר הגף ולא נקשר, לא מהני התקנה של יב"ח או הטלת ביצים. דחיישינן על כל רגע שמא עכשיו נטרפה (פ"ח ג"ב ז'). ויש מחלקין, דהייב שאין בה עוקץ, מהני ליה או שהיה יב"ח, אבל כשיש בה עוקץ, לא מהני (מחזיק ברכה מ"ח). וכן הוא עיקר לדינא (דע"ת ג"ב י"ד).

נשבר סמוך לגוף ונקשר ש"אשי, אפי' ברחוק אגודל, טרפה ולא מהני בדיקת הריאה, לפי שאין אנו בקיאין בבדיקה (פ"ח ג"ב ג'). ואין להתמיר בזה רק כשרואין ששבר החיצון יצא לחוץ ונתחב לצלעות וניקב, וכשלא יצא לחוץ, רחוק הוא לחוש שמא נדחק במנים משך אורך בין עצם העליון לבין עריב שעליו עד שהגיע לנקוב קרום הצלע והריאה (תורת יקותיאל שם). וכן הוא לדינא לסמוך עליו בה"מ (מק"ם ג"ב י"ד). ובחור ונקשר יש להקל בפשיטות אף שרואין שיש צדירות דם בכל גווי' (תורת יקותיאל שם). והחשש היא רק בעצם הגף המחובר לגוף, אבל בשאר עצמות המחוברים לעצם זה אם ישברו, אפי' רואין שנצטר הדם בצלעות כשר, דחייבין הריעותא במידי אחינא (לבו"ש שם).

נשבר רחוק מרחק אגודל מצומצם, ראוי להתמיר לעצמו, ולעין בצלעות, אבל כשהוא רחוק מהגוף, אף לעצמו אין להתמיר. וכשיש עוקץ בשבירה, אפי' רחוק מאגודל צריך לעין אם אפשר, אבל כשאי"א, כגון שנאבד או שנחבש, מותר אף בעוף (לבו"ש; מק"ם ג"ב ט"ו).

ב' אוזות שנמלחו יחד, והתיכו השומן שלהם ושפכוהו לתוך שומן של ד' אוזות אחרים. וגם לקח ב' אנשים מאוזא א', עם עוד ג' א' שלקח מבית השכן שלהם ובשלם יחד, ובתוך האכילה נמצא גף שבור סמוך לגוף. ויען שכבר נאכל מקום האסיטא והבוכנא, לא נודע אם היה סמוך ממשי בתוך אגודל, ואם היה עוקץ, ואם היה האסיטא שלם, הוא כן לדינא. דהייב דליכא עוקץ בשבר, יש להקל לענין השומן שנעקר ברוב. וכן לענין האוזות, אם לא נודע מאיזה אוזא הוא; ואם נתבשרו יחד ב' אנשים של ב' בצי"א, ונמצא אח"כ גף שבור ולא נודע אם היה תוך אגודל, אלא שיש ספק אולי היה גם עוקץ או חסרון בהבוכנא, יש להתיר לשניהם. כיון שלא באו לשאול בבת אחת, ואיכא כמה ספיקות (דע"ת ג"ב י"ג).

עצמות חקמנים ששוכבים על הריאה מבחוץ, יש להכשירן בנשברו, ואין חילוק בזה בין אם יש עוקץ בהשבריה או לאו (טו"ט ד' קפ"ז). וי"א להתמיר אם

יש עוקץ, אבל יש להקל אם רואין שהבשר מתחתיו שלם (בית יצחק ס"ה). אבל שמו"ט ג' יש גם בהעצמות הללו (כנה"ג ר' מחזיק ברכה ל"ב).

כל שבר עצם בין בנשבר עצם הבייליג באופן הכשר, וכן בשבר במיעוט הצלעות, דקיי"ל להקל, צריך לחקור אם לא נעשה מנהלה, וחבורת יתן אל לבו (ד"ם ג"ב ב'). ובכל נשבר צריך לדקדק על פירכוס מחשש מסוכנת (דע"ת ג"ב ב').

נשברו הצלעות ספק מחיים ספק לאחי"ש, יש לאסור (פ"י תואר ג"ד). מי"מ אם אירע שנמצא באיזו עוף שנשברו הצלעות, וידוע שנשבר צלע א' לאחי"ש, אף דבשאר צלעות מסופקים בהם, חולין שנשברו כולם, ג"כ לאחר שחיטה. ולדינא אין חילוק בין בר יונג לשאר עופות, ואפי' בעופות הגדולים כגון אדאז ואינדיק, אם פתחו העוף, ויש לחלוק שע"ז נשברו הצלעות, יש להקל. אך אם לא ידוע שפתחו אותו בכח כ"כ, אין להקל (דע"ת ג"ד ד').

נעקר מחצלעות גדולות צלע וחצי חוליא עמה, טרפה (מחבר ג"ד ג'). אפי' לא נעקרה לגמרי, רק שניזון תוך האסיטא, דינו כנעקרה (לבו"ש י"ב ב' י"א). ואין הדבר כ"כ בהחלט

בית דלתי תשובה (השמוטה) שמואל קנג

(אם לבניה ה')

פרה חולבת וחיה צולעת באחת מדגליה, ובדקה באותה דגל אם לא ידגשו איה שבר, ואמרו שאין מדגשים שום שבר, רק שיש מקום נפוח מבתוך בעצם הקוליות הסמוך לגוף.

והאשה שמכרה הפרה אמרה שהבהמות יכן אותה ויש לחוש שניתן עצם הקוליות ממקומו ע"י הכאה, מימ יש להחיד משום ס"ס. ספק אם נשמת הירך, ואח"ל נשמת, דלמא לא איעכל ניביה כר (גבעת שאול ו').

בחמה הצולעת ברגלית, ואין ניכר מבתוך שם ריעותא, לא ברגל ולא במקום הבוכנא דכשר, משום דחולין בשגורנא, וא"צ לבדוק הרגל מבפנים, זה דוקא בלא נודע לנו שום סיבה ע"י

מה היא צולעת. אבל בנודע שנעשה לה הצליעה ע"י איה הכאה במקום הבוכנא, או שנחלקה ברגליה וע"י התחילה לצלוע, אז צריך לבדוק אם לא שף הקוליות באופן המסריף (שורית שבות יעקב ב' נ"ט; תחת יאיר קמית).

שמוטה שצולעת, ויש נקב בעו"ב, וליכא חיפוי כות, סדפה, מימ עכ"פ מותר למוכרה שמוטת איברים לנכרי על פי דעת השי"ך סוף סי' נ"ו, דהיאכא דאיכא כמה צדדים להחירא מותר למכור

לנכרי (לבו"ש א' ד').

עצם הקוליות המחובר לשוק ולשני'תק ממקומו וכשריה, אפי' אם איעכל ניביה כשעור ובשר תופין, אף שהבשר במקום השבר אדום מתמת תוזק השבירה, כל שלא נתמסמס, אינו מויק כלל, דאליכ

דין דעובית, איך משכתת לה דאי"א שישבר ולא יהיה אדמומית בבשר (דע"ת נ"ה כ"ה). ואם נאבד ולא נבדק, אם היה עו"ב תופין כות, כגון שראינו בו נקב, באופן שצריך חיפוי, ולא נבדק, כשר

(לבו"ש א' ד'), ואם לא תור ונקטו אז יש לאסור בלא בדק אפי' בה"מ. אבל בנקשר היטב, יש להקל אף בלא בדק כלל (הגרע"א).

ספק איפסק ניביה, אפי' באופן בשלא היה בדינו לבדרו עד שלא תפול בו טענת חסדון ידיעה, כפי משפטי התנאים בזה, יש לאסור אפי' בה"מ (בתי כהונה י"א). ולד"נא היכא יוצאה הבוכנא

בולה מהאסיחא, או שיש שריטות בבוכנא, ואין הבוכנא במקומה שיש חלל בין הבוכנא להאסיחא, או גם כשהבוכנא היא במקומה, אלא שיש טגם וחסדון עצם בהאסיחא, דמתוקנין ליה לנשמת, או אם לא נבדקו אם נפסק, יש לאסור

כאילו היה יודע שנפסק דשכית טמי שיופסק, ויש לחלק בזה בין הגיד הקטן לשאר הגיבים, שאין להתמיר בזה אלא בלא בדק הגיד הקטן. אבל אם בדק הגיד הקטן וראה שהוא שלם ונאבד ולא בדק הגיבים שבבתוך, שהם

היתירות, יש להקל (דע"ת נ"ה ט').

איעכל ניביה ולא נשמת, אין להחיר רק אם הבשר מסביב הוא עכ"פ רובו שלם (דע"ת נ"ה ט"ז). לא נשמת חירך ואיעכל ניביה, וכשר למי דברי הרמ"א נ"ה ב', מיירי רק כשידוע שלא נשמת הירך.

ואם צולעת בחירה, חיישינן דנשמת (סוסי"ר ב' ר"ד), וי"א דכל שראוין

שלא נשמת, אף כשצולעת בשר (חסד לאברהם כ"ו).

בחמה שיריכה א' גבוה מחברתה, והיא אינה צולעת כלל והולכת הילוך ישר, אין כאן מקום לספק סדפות כלל, ואפי' בדיקה אינו צריך (תתם סופר נ"ז).

קוליות ששף מדכותיה וספק אי איעכל ניביה, מהני יב"ת (סוד האבן סי' מ"א), ובצידוף צדדים אחרים יש לסמוך ע"י (דע"ת נ"ה נ"ח).

אם לא נודע שום סיבה ששף מדכותיה, רק שניכר מבתוך שיש ריעותא ושינוי במקום ההוא שיפול בו דג' טריפות, או אף שאינה צולעת כלל, צריכה בדיקה, וכ"ש בצלעות, ואם לא

בדק יש לאסור אפי' בדיעבד (מק"מ נ"ה).

נמצא מכה עמוקה בראש הבוכנא אם לא נדאה שום גבהות בראש הבוכנא, ואין שם שום ריעותא אחרת, והולכת יפה, אין לאסור. דהמכה לא הוי סימן דשף, ומסתמא

לא שף (ד"ק נ"ה ד').

בחמה הצולעת מחמת שנשמת הכוליות מדכותא, מותר למכרה לנכרי. דממ"ל כן זמן שלא נתרפאה טריפתה, ניכר וליכא למיחש שימכרנה לישראל, וכי תתרפאה, או תתור

לכשרותה (לבו"ש א' א').

שור שהיה צולעת קצת על רגל ובדקו לאחר"ש אם לא נתעכלו הגיבים, ואם לא שף מדכותיה, ומצאו חיכוך בעצם הבוכנא, וראו שהגיד הדק היוצא מהנקב שבראש הבוכנא, דמחובר באסיחא, נעל

לגמרי, ולא נשאר ממנו מאומה. והנקב שבראש הבוכנא שהגיד יוצא ממנו נסתם ונקשר יפה בעצם קשה במחולדה, יש להכשיר בהבמה לאחר הבדיקה בשאר היתירות, אם הם שלימים ויפסי בה"מ וכ"ש, כיון דחיוני שנקב שהגיד

יוצא ממנה בחולדה נקשר בעצם קשה, יש להוכיח מזה שנתרפאת יפה, ואף דהיתה צולעת עדיין, י"ל שהוא מחמת הכאב מהמכה שלא נתרפא עדיין לגמרי. ומ"ש הלב"ש דביענן הילוך יפה, היינו כשאין הוכחה אחרת שנקשר

ונתראא יסא, משא"כ בניד דיש הוכחה דנתרפאת, ממה שעלה שם קרום חזק וקשה על הנקב, לא איכפת לן במה שזולעת קצת, ועכ"פ מידי ספיא לא נפקא, וא"כ יש להקל משום ס"ס בה"מ (שאילת שלום א' כ').

בהמה שנחלקה ברגליה האחרונים, ונעשה חגרת ברגל א', צריכה בדיקה באותה רגל, כיון דאיכא ריעותא לפנינו שהיא חגרת ונתקלה, יש לחוש לשמוטות ירך (שבירי, נ"ט).

בהמה שיריכה אחת גבוה מחברתה, והיא אינה צולעת כלל, והולכת הילוך יסא, אין כאן מקום לספק טריטות כלל, ואפי' בדיקה אינו צריך (חתי"ס נ"ז).

קולית ששף מדוכתיה, וספק אי איעכל ניביה, מהני יב"ח (טור האבן מ"א), ובצינודף צדדים אחרים יש לסמוך ע"ז (דע"ת נ"ה נ"ח).

שוורים שעושין מלאכה שהיה הבוכנא מלאה שריטות, והיתירות הם שלימים ויפים, והגיד הקסן ליכא כלל, יש להכשיר. דמחמת מלאכה היא, כמו דמכשרינין בשחרין כאליו בעיכול

הגיד הקסן, דאמרינן דמחמת מלאכה הוא (פסו"ד ב' ר"א).

בהמה שהיתה צולעת בחייה, והשריר לא היה יכול לבדוק באומנות כ"כ, ע"כ נפל ספק אם נשמט הבוכנא מהאסיתא או לא, וגם אינו בקי אם נתעכלו הניבין, או שנפסקו

ע"י מה שחתך שם בסכין במקום ההוא, אין להכשיר משום דלא נמצא שם חיכוך ושריטות, דסימן זה הוא רק להחמיר, ולא להקל. אך יש להקל בגוף הדין בלא"ה מכה ס"ט, ספק אם שף, וספק אם איעכל ניביה (שאלת שלום קמא נ"ב). ולדינא הוא כך, אם נמצאת לפנינו הבוכנא במקומה, גם בדאיכא שריטות אין להחמיר ריעותא, שמא נשמט ואפי' בדעיכל ניביה יש להקל בכה"ג. ואף כשהיתה צולעת בחייה, אם לא היה נראה בליטה במקום בוקא דאטמא, אף שהיה נראה שריטות בבוכנא, יש להקל ולתלות הצליעה באיעכול הניבין, כיון שלפנינו הבוכנא במקומה.

ואם נמצא לפנינו עצם הבוכנא בחוץ, ולא ניכר בחייה שום בליטת עצם, אפי' אם היתה צולעת, אי ליכא שום שריטות בבוכנא, תולין שנוסד ויצא משם לאחיש

בשעת חיתוך הבשר. אבל בדאיכא שריטות איכא הוכחה דנשמט מחיים, ודינו ככל נשמט מחיים, אף שלא היה ניכר בליטת העצם. ואם נמצא תלחולי בשר ודם באסיתא, אין להחמיר, דאינו סימן שנשמט, די"ל שבא מחמת איזה רקבון שהיה שם (דע"ת נ"ה ד').

איסור שמוטות חוץ ונתעכלו הניבין, הוא איסור דאורייתא, כמפורש בגמרא שהוא מהחיי טרפות שגמרו הל"מ (אחרונים).

הסימן אם נשמט ושף הבוקא מדוכתה או לאו הוא, אם יש חיכוך ושריטות בבוכנא, בודאי שף. שעי' החיכוך נעשה השריטות, שאל"כ א"א להכיר, שכשיבוא להפריד, נשמט

ממילא ע"י בדיקת החכם (שפ"ד נ"ג ח'). ואנו נוהגין לבדוק אם יש חיכוך ושריטות, רק כשהמורה רואה בעיניו שהבוכנא מונח במקומו הראוי לו סגי. ואם הבוכנא במקומה, רק שיש חיכוך או שריטות צ"ע אם יש להחמיר, שלא במקום הפ"מ (ורע יצחק ט"ז ד').

אם יודעין שנשמט הבוקא, ואף אין יודעין אם נתעכלו הניבין, יש להסריף החלב, אפי' אם חי י"ב חודש. אך אם הצליעה בא מחמת שנשמט הבוקא, או אפשר מחמת דבר אחר,

הוא יש להתיר החלב מטעם ס"ס (בית אדם א"ה ל' י"ח). ולדינא, אפי' אם ניכר בליטה במקום הבוכנא, אם הבקיאם מחולקים אם נשמט, ויש איזה בקיאם האומרים שאין נשמט, אף שיש אומרים שנשמט, יש להקל בה"מ ולצורך עני. ואפי' אם רואין שהבשר מסיב הבוכנא הוא נטות, ותולין שנחתה ע"י מכה, ואפי' אם נתקלה בהמה והתחילה להיות צולעת, יש להקל החלב בה"מ.

אך אם כל הבקיאין אומרים בתחלת שנשמט, יש לאסור החלב (דע"ת נ"ד ט"ז), ואם רואים שהבהמה היא בריאה ושמינה, ואינה מתנונה והולכת, וגם הולכת לרעות בשדות כשאר בהמות רק שצולעת, אז יש להתיר החלב בחייה, כדעת הגבועת שאלו (צ"צ החדש, נ"ט).

נשמט יד בהמה, יש לסמוך על המקלין (מחזיק ברכה א' ב'), ויש אוסרין בזה אפי' בה"מ (הלכה פסוקה ריש נ"ג), ויש מכדיעין לדינא בנשמט, דאף שיצא לגמרי מן החור יש להקל אף שלא

בה"מ (דע"ת נ"ג א'), ובנשבר בין סמוך לגוף או תוך הגוף, יש להתיר בה"מ (שם).

גף העוף שנשמט, אף שלא יצא לגמרי מחורו, רק שניזן ממקומו קצת, ואף אם לא ראינו שנצטרך חזם בצליעת ולא שום ריעותא, אפי' הו"ל נשמט (לבוש ט"ז א'), ומ"מ כשוראין, שהניבין

שמחברין הגף להגוף רובם שלימים, אין להחמיר אם לא יצא לגמרי מהאסיתא, שהרי הכו"ס מקיל תמיד בנשמט גף העוף והניבין שלימים (ד"ק נ"ג י').

בית דלתי תשובה (חשמונתי) שמואל קנר

נמצא שמוט, ולא נודע אם קודם או לאחר שחיטתו. אם זרק העוף בכת על הארץ, אם הקרקע קשה ומבשר אם היה במקום אכנים, שפיר יש לחלות בו, שנשפט לאחר שחיטתו (דע"ת נ"ב כ"א).
נשפט חגף בתרנגולות שנמצא לאחר שחיטתו, ויש לחלות שנעשה לאתיש ע"י החליה שחלה השוטה העוף לאחר שחיטתו, בכפית באונקליות של ברזל, יש להחיר, כי יש לחלות שנעשה לאחר שחיטתו (מים רבים יו"ד א' ובי').

אווזות חפסומות שדרך המוכרים לתחוב במחט הרבה פעמים תחת חכנה, כדי להצבות מקומו שיראה עבה מתחת שומן, אם לתוש לנקיבת הריאה זריכן בדיקה, וק"ו מנשבר הנק, ואולי פעם א' נדחה ידו לפנים מהצלעות, ולפי שא"א בקיאתן בבדיקת הריאה, יש להסריק, אבל למיחש מסתמא להכי, לא נראה כלל כ"י (תתם סופר קכ"ב). וכל שרואין לאחר השחיטה שהבשר תחתיו שלם ויפה, ולא עברה הריעותא מעב"ל"ע"ב, אין להחמיר (ש"ת ציוני נ"ב) ויש להקל לאחר הבדיקה, אם אין ציריות דם מבטנים (דע"ת נ"ב ל"א).

(ג)

רגל יתרת רגל המחובר בערקום, מותר מסעם ס"ט, אפי' כשיש בהיתרת גם ערקום (פרי תואר). ויש מטריסין בזה, דהוי כנתחך בין הערקום לשוק (פ"רמ נ"ה ח'). ובה"מ יש לסמוך להקל אף כשהיה היתרת במקום הערקום, אבל בין ערקום לשוק, לכ"ע סרסה (דע"ת נ"ה, ס"ק ב"ט ול"ג).

יתיר כניסול, ותמור יותרת מחסר לענין טעם, דבתסר מהני י"ב תורש. ותמור ג"כ לענין החלב והביצים (לבוש, תר"ד יו"ד כ"ז).

עוף שנמצא בו שינוי בעצם הקוליות שלו, שנמצא בו ב' עצמות, א' עב ובתוכו מת, וא' דק בלי מת וערבי אהדי מלמעלה ומלמטה, ונראה שהיה כך מתחילת ברייתו, יש

להכשיר, כיון דערבי לא שייך בו דין יתיר כניסול. ועוד, אפי' לא הוי ערבי בכה"ג הייתי מכשיר כיון שזה עצם יתיר אינו בצורתו ובריותו כדמות עצם הקוליות שהוא דק ובלי מת (מזמור לדוד נ"ה).

יתיר רגל אין לאסור רק, כשהיתר סביב לארץ, שאו הבעית הולך על היתרת, אבל בלא"ה, אף שיש לו צורת רגל ממש, כשר, דהוי רק תתלוי בשר (כרתי נ"ה).

כבש א' שחיה לו ששה קרנים, וב' גידי ערוה, והשתינ בשניהם, ודי ביצי זכר, וגם כ' רגלים נוספות בצורת רגל ממש, אלא שלא היו מגיעות לארץ, אין לאסור. דבצינן

שהיה תרתי לריעותא, שהיה לו תואר רגל, ומגיע לארץ (אוהל יוסף יו"ד ד').

אבל אם נמצא קוליא א', וב"ש קוליא ושוק, ואנו רואין שיש בו צורת רגל בלי סרסה, ואינו מגיע לארץ, יש להסריק, כי הוי יתיר קוליא ושוק כניסול דמי, וכאילו ניטל הקוליא או השוק. ומה שאינו מגיע לארץ אין מועיל, כי הלא גם הקוליא העיקרית אינו מגיע לארץ וצ"ע (אם לבניה ד').

אם היתרת מתנדנד והולך ואינו תקוע כסרק של רגל, דינו כאינו מגיע לארץ, ויש להקל (דע"ת נ"ה ל').

חסר עצם התחתון מתחילת ברייתו, כשרה. אע"פ שאם נתחך תוך המרקום, בין הערקום לשוק סרסה, התם הוי ספק, שמא נגע בשוק או בצוה"ג, משא"כ בידי שמים, אפשר לצמצם (לבוש)

וכן עיקר לדינא (מק"ם נ"ה).

דלתי תשובה

נוספות

(א)

אבר מן החי שחט שחתך רגל א' מאווצא חיה, עפ"י סעוה, בתרשי סבת ושבת. ונתערב בין יותר מסי רגלי אחרות שחטות, הוה ליה דין אמייה שלא בטיל אפי' באלק, ולא מהני להשליך

א' מהרגלים. (לבוש בתדיר להל' אבר מן החי, ס"י כ"ז).

(ב)

ביצים אם מותר ליתן ביצים לבני נח והחשש בזה הוא, לפי המבואר בחס"י (תולין ס"ד) דביצה חידוש הוא, דאין לך דבר היוצא מן החי, ושרי. אם יש לאסור הביצים לבני. ולישראל גלי התורה (ת"ס י"ט).

ביצים שלימות, פשוט הוא דמותו ליחנם לבני. כיון דאיכא למיתלי ולגדל אפרוחים ישמש אותם (יד יוסף, סי' ג'יח), והמנהג למכור ביצים לעכורים, ולית מאן דחש. ומנהג של ישראל תורה היא (שורית, רבינו חיים בן, בסוף להקל יודי, בשר שנמצא בדרך מעיר לעיר, אם לא רוב העוברים באותו דרך, בשר שנתלעם מה"ע ישראל, או רוב עכורים, דינו כנמצא בשוק, ובמקומות שכל הסבחים ישראל או עכורים רוב סבחי ישראל עוברים שם באותו דרך כשר (שמי"ה, סי' ס"ב ג').

בחמה שלימה שחוטת שנמצא, ואפשר לבדוק הריאה כרוב סבחי ישראל, כשר, ולא אמרינן, שמא נתחבב בשחיטה, דהו לא שחיטה דרוב, דרוב המצויין אצל החיים, ולמחזיק הן (סמ"ע חר"ם, סי' ד"ט"ז י"ג), ועכ"פ צריך לבדוק ולראות אם השחיטה הגונה הוא (שמי"ה סי' כ"ה, וסי' ג'). בשר הנמצא בעיר ישראל, כאופן שאין להסתפק שמא כשר סרסה היא, רק שיש ספק, אם עבר עליו ג' ימים בלא מליחה, אם יודעים שהיה שם גם בשר הנשחט מקרוב, ולא

שהה ג' ימים, אולינן בתר בתרא (ד"ק בחידושי לסי"ג).

בשר הנמצא ביד עכורים, ויודעין בודאי שלקח בשר כשר כמקולין של ישראל, ולא היה אפשר לו להחליט בפרישה, מותר לאכלו, ולא חיישנן שמא הוחלפה אצל עכורים צ"י

עוף ודג, דעכורים משמר מה שאצלו (שמי"ה סי' ח').

סימן, בלשון ובנוגע וכיוצא, אין מועיל. שאין אלו ראויים לקבלת סימן יפת ומתקיים, ואין לסמוך עליו (כנה"ג), חשחיתו, הוא סימן אף לידן לבשר מהע. וכן גם ה"נ"ק"ר מגיד הנשה (כד"ם), וגם הניקור שמנקרים בשר כשר, הוא סימן נמצא בשר בשוק (טוטריד, ק"ט), ואם נמצא רגל הרתוך פרוסתיו, הוא סימן, דשל ישראל הוא (ד"ק).

טביעת עין, בבשר שנחלם, מועיל אף בעם הארץ, דודאי קושטא קאמר, דאם לא כן איסורא קעבד, דכל מילתא דאיסורא, אפי' ע"ה יש לו טביע (נה"כ, סי' ב'), ואפילו באיסור דאורייתא (ש"ך, שם), ואף להחולקים כע"ה דלא מהני, מורם בשבת, שאף בע"ה מהני, כדאשכחן בפ"ר דמאי, שאינו נאמן על דמאי, מ"ם בשבת נאמן, ומרס בירושלמי, מפני שאימת שבת על ע"ה, ואינו משקר בשבת (דרכי הוראה, ב' נ"ז).

טביעת עין בקטן, אין להאמינו באיסורין, ובאשח"י חילוק, דהיכא דצריכין טביע מדינא, אין להאמין, וכשאין צריך רק לחומרא, בזה מיהמנה (שמי"ה, סי' ג').

סימן של צרור וחתום, בעינן תרומיהו, כדוכה במטפחת, וגם חתום (תב"ש).

בשר שנמצא דרך הטלה בשוק, במקום שאין שם עוברים ושבים, או תלינן בשרצים ועורבים, וצריך סי' או טביעת עין, אבל דרך נפילת, שיש תלות שנאברה

מיד מליכה או אולינן בתר רוב העוברים שם, (כנפי יונה, סי' ג').

בשנ"מחע בשוק עכורים, אפילו מצאו במקומו, צריך סימן או טביע (שמי"ה, סי' ג'), עכ"פ יש להקל, דסגי אפילו בסי' גרוע (ערוך השלחן סי' ה').

תרנגול שחוט ששלחוהו ביד עכורים למורה שבעיר שלא נמצא שם מרה, ומצאו שם המורה, ובנוף העוף היה סימן או טביע, רק שבהמעים לא היה כהם סימן, אין לחוש לחילוק.

וגם יש סניף דחסרה המרה, הוי פלוגתא פוסקים (ד"ק, סי' ג').

בחמות הנשחטים במקולין של עכורים ביו"ט, יכולין לרשום בסכין, ולא לכתוב. נוהגין, שהבודק קולף קצת ציפורן מדגלי הבהמה, ודואין אח"כ אם מכחן מקומו (פחד יצחק, ערך בשר).

ביצים ביצים מהפסות הגדולים, ראיתי, שכמעט רובן ככולם נמצא על קשר של חלבון סמוך להחלמון נקודה אדומה ביותר, אבל אין כעין דם, אלא כמראה צבע, ודבר הנמצא בכל חמין או כרובו, אי"א לרוב כסרסה, ואינו בכלל טיפת דם שאמרו חז"ל.

גם נמצא, על חלמון של ביצים תכלול כעין סוכין, ויש מהם בצבע אדום, ומהם בצבע ומראה אחרת, אבל כולם מהם על תמונה אחת וסגנון אחד כו'. כיון דכמעט בכל הביצים נמצא קצת מראות הללו, ורובם הכי איח' להו, אי"כ נראה דאינם ככלל נמצא עליה קורט דם האסור בשים ופוסקים, דהא תהו"ט כתבו, בביצה ס"ו, דרוב ביצים אין בהם דם, ומדרכוב דהכי איח' להו להני נקודות ש"מ דהוא ענין אחר, ואף שנוטה למראה אדום, הכי דכוותיהו. ע"כ אין להתמיד בזה כלל (מנחת משה כ"ט).

ולפעמים נמצא בביצה, כעין קורט קטן של בשר, ויש לו מראה בשר, הנה אם יש לו מראה אדום, נראה שיש לאסור, אכן אם אין אדמימות בבשר, והוא רק כמראה בשר, נראה פשוט, שיש להחיר בפשיטות (דברי מליכאל, ח"ב, ל"ט), ואין לאסור רק במראה אדום כדם (שם).

בית דלתי תשובה (נוספות) שמואל קנה

ביצים לאכילה, אין צריכים לבדוק קודם. ולא רק עליות שא"א לבדוק מותרין, אלא אף שבורים כשאוכלין, איצ לבדוק מן הדיון. ורק נהגו להחמיר משום חומרא (שלחן גבוה, כ). אבל עלויות, או מבושלות, אין צריכין לבדוק, אף לפי מנהג המחמירין. רק בששבורין אותם ביום לעשות מהן מאכל, נוהגין לבדוק (שם, כ"א). וכן מוכח מדברי האר"י ז"ל שהבאנו לעיל, שהיה גומאח הביצה שהיא עלויה, בלתי שישגיח בכותה ואמר בלשון גמעה, ולא אמר אכלה, משמע דאפילו רכה ששייך בה לשון גמעה, ויכולין לבדוק אותה גם לאחר העליה, לא היה חושש לבדוק (יד אפרים).

בשר חי, שמותר לאכלו בלי מליחה, רק בהרחה, לא חיישינן לדם היוצא בעין ע"י דוחקא ודשיגים. כיון, דבשעה שלקחו לתוך פיו, עדיין לא היה פירש הדם. רק שפירש אח"כ בתוך הפה, לא מיקרי פירש לענין דם איברים (עדונות הבושם, פ"ד, מ'). ומה שנסחט בסיו ע"י לעיסה, אין לחוש (יד יהודה, ס"ק ד'). וצריך להיזהר מקום הנשיכה, שנשאר בידו (תוספות, ירושלים).

בשר בתוך שיעור מליחה או צלי, מותר לאכלו. וסתם מליחה בכלי מנוקב, אינו פורש ממקום למקום (בכזת הפרמ"ג בפתחה למליחה). רק כשמוחל בכלי שא"מ יש חשש זה (יד יהודה, ס"ז ג').

(ג)

גיד הנשה גיד הנשה אף דעץ הוא, והתורה אסרתו, מ"מ הוי בדרך אכילה, ואינו עובר עליו, אי"כ כדרך אכילה. ואם עירבו בו דבר מר, או הפסידו, בודאי פטור כמו שאר אוכלין, וקדייל בן, דהוי שלא בדרך הנאתן (מנחת תנין, מצוה ג' ב').

גיד הנשה שאכלו כמזיד, כיון דאין בגידין בנותן טעם, ע"כ נחשב כאילו אכל להכעיס. דבעבירה שיש בה הנאה, שייך לומר שעושה על תאוה נפשו. אבל באין לו הנאה, סתמא הוי כמו להכעיס. אך בפעם הראשון יכול להתנצל, וטעם איסור בעי למיטעם. אבל בפעם שני, לא שייך זה, והו"ל להכעיס, והוא חילול השם. והביי דאיכא חילול השם, קי"ל דאין תשובה ויית"כ מכפרין, רק תולין, ומיתה ממרקת (שם).

(ד)

דם בן פקוע, אין להתיר בלי ניקור מוחשי חדם וה"ג (טוטריה, ג קצ"א). אין להתיר לאכול הענגלים הנמצאים כמעט פרה שחוטה, בלי ניקור, כשנמצאים מתים. כיון שנהגו כל ישראל להחמיר כ"י, וחלילה להקל בזה (בגין עולם, י"ד ל"א).

ראש הכנף שבכונף, מחתכין קודם מליחה, ודרך שם יוצא הדם (טהרת אהרן, ב"ג). דם הנמצא בעור הבהמה, יש מתיירין. מדכתב בקרא, אך בשר דמו בנפשו כ"י (יד אפרים, ע"ז). ויש אסורים (תבוי"ש ס"ג ב'. לבו"ש, חידו"ה, ל"ה). דם הנמצא בכיצה, מותר למכור לעכרים (בנה"ג, ל"א).

טיפת דם הנמצא בכיצה, יש חילוק בין חלמון לחלבון גם לרידן. דנמצא בחלמון, בין על הקשר, ובין שלא על הקשר, ודין אותו בודאי טרפה. משום דהפוסקים תססו עיקר בשיטת הגאונים וסיעתו, דבחלמון בכל מקום אסור אפילו שלא במקום הקשר. אבל בנמצא על החלבון, אפי' על מקום הקשר, הוי רק ספק איסור. ואפילו נתפשט חוץ לקשר, בין במקום החוץ, בין במקום הכד, הוי רק ספק איסור (לבו"ש, חידו"ה ס"ז). וי"א דאף על החלמון שלא על הקשר, הוי רק ספק טרפה (יד יהודה ס'). וי"א דאף בנמצא בחלמון, יש לחשבו רק לספק מקום האיסור (ד"ק ו').

ביצה שנמצא בה טיפת שחורה, לפי הבלל שבידינו שהיא שחור אדום הוא, אלא שלקה, יש לאסור. אך אם אינו שחור ממש וגם אינו אדום כדם ממש, אין לאסור (טוטריה, דס"ג).

ביצים שנתבשלו הרבה בקדירה, ונמצא דם באחת מהן, יש לאסור אם לקחו אותן בכף אחת. דשמא לקחו הראשונה הטרפה ונסדף הכף. וגוף הביצה לא נתבטלה, כיון דעדיין היה אפשר להכירה, לא נהפכה גוף הביצה להיתר כ"י ונאסרה כולם.

ואף אם לא לקחו אותן בכף, רק שעירו המים רותחין מהן, נמי טרפה. כיון שיש לחוש שמעט רוטב נשאר רק עם הן ביצה הטרפה בסוף, בענין דליבא רוב מהם נגד הטרפה כ"י (טוטריה, א ק"ב). ויש אומרים, שמדברי

החגורת שמואל כסר ק"ט מבואר, דלא חיישינן שמא לקח הביצת האסורה תחילה, ולעולם אמרינן איסורא ברובא איתא, וכן לענין אם עירה המיני רותחין כלי, ולא על הביצת, יש להקל ג"כ מה"ס לומר, דאיסורא ברובא איתא, והביצת האסורה היא למעלה, במקום שרוב ביצים הן, שאין שם מי"ב (נד יוסף ג"ס).

ביצת שנמצא בה דם, ונתנו קצת לוכן ממנה לתוך שומשמיין, ומעכו השומשמיין, באופן, שא"א להפריד הביצת ואין סי' נגד הלובן, אם מותר להוסיף שומשמיין עד שיהא סי', או להוסיף

עוד ביצת, ויבטל הביצת ברוב. כיון שיש בוה רוב פעמים הפסד לעניים, יש להתיר להוסיף לבטל לכתחילה (עין שפ"ה צ"ט ד').

ובביצת שיש לה דם, כבר הסכימו האחרונים, ובכל מקום לא היה רק ספק איסור, ע"כ יש להקל ולהוסיף כ"ר, ואף רשמשמיין הוא אינו מינה כבר פסק בשפ"ה, ובהו ג"כ הש"ך מודה

דאמרינן סליק את שא"מ, ומינה רבה עליו ומבטלו. וכן המנהג להורות בדם ביצת כהניסין (דברי מלכאל, ב' ל"ט), דגים שחיו ממלאין בכצלים ותבלין בכשר של הדגים מותרין דק, ובשר הדגים היה רוב נגד

הבצלים והתבלין. וקודם הדגים היה רוב נגד הבצלים והתבלין. וקודם

שמלאו הדגים לקחו לוכן הביצת שנשפך מעט ממנו, ואינו יודע כמה, וערכו בתמליו, ומלאו בו הדגים, ואח"כ מצאו על החלמון הנשאר טיפת דם, ולא ראו אם היו בה דם על הקשר. והדגים נתבשלו במים כנהוג, והיה

ספק קצת אם היה בין הכל ששים, אך שהיה קרוב לודאי, שבהדגים ובהמים היה סי' נגד החלמון שיש בהדגים, אבל בהדגים לבד, קרוב יותר לודאי, שלא היה סי', והיה לכבוד שבת והתירו מסעס ס"ס. שמא אין כאן איסור

כלל, שלא היה הדם במקום האסור, וספק שמא היה סי', ובלא נודע, בהפ"מ קי"ל, דהוה ס"ס אף בספק איבנוק, והבי' ע"י תערובות (לבי"ש, כח"ד).

ביצת שנתנו בעיסתה, ועוד עיסה עם ג' ביצים, ונמצא דם בקליפה אחת, כולן מותרין. דעיסה שיש בה ג' ביצים, בודאי מותרת, ועיסה שיש בה רק ביצת א', ג"כ מותרת משום ס"ס שמא

לא היה הדם במקום האסור. ואח"כ שהיה במקום האסור, שמא נתערב בתוך הג' ביצים, ונתבטל (חמודי דניאל). ביצת היתר, שהוא גדול יותר מחאיסור, הו"ל כחז בתרי, וש"י (חכ"א, כלל כ"ט, ד').

ג' ביצים שנתבשלו בקדירה או יותר, ונמצא דם באחד מהביצים, ולכא ששים בכל מה שכקדירה נגד הביצת האסורה, אף אם היה הדם במקום שהוא ספק אם הוא מקום האסור, דקי"ל

הביצים מותרין ככיתול דח בתרי, מ"מ שלא בהפ"מ מרובה, יש לאסור הקדירה (לבו"ש כ"ח). והביצים ששברו בקערה, ונמצא בה דם, והניחח כך בקערה, ושחתה שם מעליה, אם יש תקנה לאותו

כלי, לפי דקי"ל דכבוס כמבושל, יש להתיר. דיש כמה ספקות, שמא לא היה הקיד במקום האסור, ושמא הלכה כמ"ד דאין כבוס אלא בחומץ וציר, ושמא כמ"ד ולא היה כבוס, אלא בג' ימים. ושמא כמ"ד, דאין כבוס אלא בכלי ולא בכלי (כן אברהם, סי' מ"ח).

דם ביצים, לא שייך בו דם שבישולו, כיון דאיסורו הוא משום ריק"ן. אי"כ אפי' נתבשל, אסור דאורייתא (ערך השלחן ד'). בדיון זה לא היה האיסור, משום

לאו של דם. שהרי חזינו דכל הביצת אסורה, אף שאין בה רק טיפה אחת, ובצ"כ, והאיסור הוא רק משום ריק"ן אפרות. ואף שכבישלה, יש איסור זה מה"ת (דברי שאול). ויש אומרים, שאם נתבשלה הביצת, יש להקל בכל אופן.

ולא היה רק ספק איסור, דהא לא ידענו אם הדם במקום האסור, וכיון שנתבשלה, הו"ל ליה דם שבישול, דאינו אסור רק מד"ר. הוי ליה ספיקא דר' ולקולא (פליתי ג'). ובענין ביצת צליות, ראיתי למורי הא"ר ו"ל,

פעמים שהיה גומעת כשהיא צליתה, בלתי שישגח בתוכה, אם יש בה דם או לא. ולא היה חושש לסכרת המחמירין כ"ר (שער המצות, פ' אחרי, מה"ר חיים חיותאל).

ועיין עוד בפוסקים, דהאיסור בדם ביצת הוא משום דם. וד"ל, בנמצא דם בתביצת, כיון והתחיל להתרסק, שדא תיכלא ככולא, וחשבינן דיש ככולא כח דם (פ"ה פ"ו ב').

ולא תימא, דאם הוא משום איסור דם, לא נצטרך מה"ת לבטלו ולשעורו בכל הביצת, וכל דם שבישול, אינו אסור אלא מד"ר. ויש לתרץ, על ד' דברי התוס' (חולין קי"א, ד"ה דמא) דס"ל דדם שבישול אסור טפי מאשר

איסור דר' (תב"ש ריש סי' ס"ו). ומסתבר יותר, דברי המחמירין, דדם ביצים אסור משום ריק"ן אפרות, ובהו לא מהני הבישול להוציא מאיסור תורה (ש"י חמד, פאת השדה, מערכת ד' כלל י"א).

ויש חילוק בין דם בהמה, לדם עוף, דאמילו למ"ר, דם שבישול אסור מה"ת, זה דוקא דם בהמה. אבל דם עוף, ל"כ"ע אחר שבישול, אינו אלא מד"ר (ערוגות הבושם,

סי' ס"ט, א' בשם הישועות יעקב). וזה לא שייך בדיון דם ביצת, דאף לאחר שנתבשלה דעת הרבה גדולים, דהוי דאורייתא.

בית דלתי תשובה (נוספות) שמואל קנו

קורט דם שנמצא בחביצה, אחד שמשחו בה חלות. אם עדיין לא נאפה, יגדר היטב. ואם כבר נאפה, צריך ליקח כדי נטילה, דאף דקיייל דאפוי אוסר עד ס' מימ כאן, כיון שיש ספק שמא לא היה במקום האוסר, סגי בנטילה (זכריא, כלל כ"ט ח').

ויש אומרים, דסגי בקליפה. דסיבה רק משהו בעלמא (מהרש"ק, על הפרמ"ג). ויש מתירין בגדרה. כי בנטילה לבדה, יש ס' נגד הסיחה (שם אריה, כ"ד).

דם הנמצא בחלמון, ונתנו מהחלמון תוך הריפות שקורין גרייפליך, ונתנוהו לתהייבש, אף שיש בהריפות ששים, נגד החלמון. חמור. כיון דנתייבש החלמון ע"פ הריפות מבחון וניכר האיסור,

וכל הכלי שבישלו בו הריפות אסור. כיון שהיה היס"ב (ד"ק בהשמוטות).

ביצה צלויה, שהניחה על כ"ח לבן. בעוד שהיה היס"ב. ונמצא בו קורט דם. אם במקום המגע, הביצה בהכלי, היה הקליפה דחביצה שלם, יש להקל. ואם בישלח

הביצה במים, והוציאה מן המים, ונתניחה על הכלי, אם היתה הביצה יבש מבחוץ, כשמיניחה על הכלי, יש להחמיר. והוי כשתי קרירות, שנוגעות וכו', וכשאין לחות ביניהם כשר. אבל אם הוא לחה עדיין מבחוץ, יש לאסור הכלי. ואין לסמוך להקל, משום דקליפת הביצה, הוה כדי קליפה, כי הביצה נצלה בפני עצמה קודם, ונאסרה קליפת הביצה (ד"ק בהשמוטות).

ביצים שהטמינו בתנור של שבת, ונצטמק כל המים שבקדירה, עד שלא נשאר מים כלל, ונמצא ק"ר. והיו כל הביצים שבקדירה יבשים, ובלא המים לא הוי ס' כ"ר, יש

להקל מסיס. שמא היה הדם במקום שאינו אסור כלל, וספק שהביצה האסורה היתה למעלה, וכל זמן היותה במים היה ס' בהקדירה. ויש להקל בזה, אף אם היה הקיד בחלמון כ"ר (ד"ק ס"ק ו').

דם שנמצא בביצים, הנמצאים כמעי' התרגולת, מותרים, וצריכין לדוק דדם. אבל גוף הביצה שרי, דלאו ריקון הוא דאינו נעשה ממנו תרגולת. כדאיתא בש"ס,

ביצה עם יציאתה נגמרת, ולא כשנמצאת בתרגולת אחד שחיטה (עיקרי הדרי"מ, ד').

דם אצבע של אדם, שמטפטט, אם מותר למוצצו, חלוי בפולגות רש"י ותוס'. ולפי מה שפירש רש"י בכתובות ס', דם שבין השינים מוצצו, משום דליכא דחוי ליה. משמע, דדוקא דם

שבין השינים, כיון שלא נתגלה לחוץ, מותר. אבל דם הנוסף מאצבע, דחוי ליה, אסור. אבל לדעת התוס', דם שבין השינים, אף דחוי לו מותר, כיון דניכר שבא מן האדם. ה"נ, דם שבאצבע

מותר (מנח"י, כלל ס"ב).

ונראה, דלאו דוקא דם שבין השינים, אלא אפילו למצוץ דם חבורה שבידו, או דם מילה, אין איסור בבלוע, כיון שלא בא לכלל דאית אדם, ולא שייך ראתי לאחלוסי. והיה שאר דם איברים, י"ל דמותר

ב"כ בבלוע ע"י מציצה, וצ"ע (הפלאה כתובות, ס'). ולדינא, אי איכא הוכחה דמאדם בא, מותר למצוץ דם מאצבעו (נחל אשכול, ג' כ"ה).

ויש אומרים, שאסור משום שיקוף. וכל היוצא מטמא טמא (יד יהודה, י"א). ומי"מ, למצוץ ולפלוט, שרי (כנה"ג, ס' ס"ו).

דם שיהיה חייב עליו ברת, אינו אלא דם היוצא בשעת שחיטה ונחירה, כל זמן שיש אדמיות (רמב"ם, פ"ו מהל' מאכא"ס). וגם בדם שח"ט"ה, בעיני דם שנגשמה יוצאת בו.

ולפי זה, גם דם שחיטה לא מחייב ברת, אלא בדם המקלח דוקא (תוס' ורי"ט, פ"ה דכריתות).

דם שנתערב במים, אפילו אין ס' במים נגד הדם, מי"מ, כיון שאינו ראוי להקרבה ע"ג המזבח, אינו אסור כ"א מדר (אריה, כלל ו' י"ט). ויש לחלק, בין דם שנפל למים, דמותר מה"ת,

כיון דראשון ראשון בטל. משאי"כ מים שנפל לדם, כל שיש בו מראה דם אסור מן התורה (מנחת חינוך, מצוה קמ"ח). ואפשר דכל שיש בו מראה דם, אף אם נאמר, דטעם בעיקר לאו דאורייתא, אפ"ה הוי בכל חזני מה"ת.

וגם האריה מודה, דהוי דאורייתא (שם).

דם הנקרש ונתייבש, מתיש, שקורין "באקס בלוט", כיון, שעמא דבר נהגו בו היתר לאכול, אף בחולי שאין בו סכנה. מנהג ישראל תורה היא, והטעם, כיון דנתייבש כ"כ עד שנעשה כעץ,

אין בו איסור. וכמ"ש הרמ"א מסי' פ"ז בעוד שנתייבש ונעשה כעץ, דשוב אין לו דין בשד לענין בביח (שבות יעקב, ב' ע').

שלשה מיני דמים בלב, דם המובלע בבשרו, והוי כשאר דם איברים, דם הכנוס בתוך לבו, והוא בכרת. וה"ב הוא דם המתכנס, ונמשך עליו בשעת שחיטה מעלמא, והוא בלי"ת

(משי"ז ע"ב א').

חאדים הבשר, ע"י קשירת הרגלים, ונתבשל בלא חתיכה, אין אוטר. דווקא בצד הדם ממש, ונראה כעין שנתקבץ שם הדם מחמת מכה, יש לחוש, כן מוכח מכתה פוסקים.

אבל לדעת הראש והר"ן, אף בהאזים יש לחוש (טוסויד, ג' ק"ש). ומ"מ בה"מ, יש לצדד להקל בדיעבד (דעת נ"ה מ"ו).

דם הנבלע ע"י שפשוף מדם השחיטה, שהעכו"ם מעבירין על פני הבשר בשפשוף בבה, כדי שיהא הבשר נראה כמראה אדומה ויפה, משורת הדין אין לחוש לזה, והשפשוף מעט מבלע. וכמו דק"ל בכ"מ, דבצונן לא בלע. ומה שענינו רואות, שהבשר קולט מראה הדם, אין זה רק מראה הצבע, וכבר כתב המנ"י כלל ע"ד, ה' דכאסורי אכילה, צבע וחזותא לאו מילתא הוא. אמנם יש להחמיר, משום שמפשיטין הקצבים בכח עד שנתחמם הבשר, והרי זה דומה לחום ביה"ש. וזה אסור לדעת הרשב"א, דמחמיר בכ"ש. ע"כ אם עושין השפשוף בכח, דאסור שיגיע החום כשיעור חום ביה"ש אסור כדי קליפה, וראוי למנוע לכתחילה לעשות כן. ואף בדיעבד, כיון דחזותא מוכיח עליו, הוי כמבטל איסור לכתחילה, וראוי לאסור כ"כ (כנה רגנה, ל"ו).

כרבולתא דתרנגול, הגם שמותר באכילה, מ"מ עכ"פ הוי ליה בכלל אומצא דאמיק, כיון שהוא סומק הרבה (ד"ק ס"ו, ה').

ראש אווזא שבישלו שלם, ויש ספק אם יש נגד המח והקרום, יש להחיר בע"ש (שואל ומשב, ה' מ"ב). רגל שחורכו בטלפים באש, צריכים להסיר ממה שחזק לטלפים, כדי נטילה, כיון דהוי קרוב לצלי. אעפ"י דצריכים ס' ג"כ, אבל כיון דאפשר דלא הוי כצלי ממש, וגם אפשר דאין

ברגל שמנונית, טגי בנטילה (חמודי דניאל).

(ח)

חלב שנתערב בתוך שומן, יש סימן להמקרים, שהחלב הוא מה שקורין "מורב", כששובב על הסכין מכה הנגידה הוא חלב. ואם לאו הוא שומן (טהרת אהרן, מ"ט).

חלב הוא משל טבחה. היינו שהסבה מפסיד ומנקה להקונה, או יתן להקונה בשר כנגדו לפי משקלו. ובד הנשה משל לוקה. והתקין ר' אבהו מקיסרין, שיהיו שניהם משל לוקה, שאם לקח במשקל, אין מנקה לו הדמים, וא"צ לשקול לו בשר כנגדו (תוספות ירושלים, בשם הירושלמי פ"ב דדמאי). כלי שהודחו בו חלבאים, מותר אף לכתחילה לשרות בו בשר, כל שנותן בו מים אחר בבלי (חמודי דניאל, מ"ה).

חלב כשעורה שנמצא אחר ניקור של טבחה, מעבירין אותו (מחבר ס"ד). ומזה נראה חומר האיסור במאכלות אסורות. שהרי כשעורה חלב הוא פחות מבשיעור. ולדעת ר"ל

ביומא ע"ג, הוא מדר'. וגם הלא לא יאכלוהו בעין, ויבטל ברוב שומן. ואם יבשילנו, יהיה כהתבשל ששים בלי ספק, עכ"ו, החמירו להעבירו מפרנסתו, אף דטפלי תלוי בו (דברי מלכאל, ג' מ"א, ס"ו).

מריסת הנוצות בעופות, צריך להיות, באופן שלא ישראו שם הנוצות הקטנות. כי ע"י זה הריכות עופות אם ישראו, צריכים להרכס הרבה על האור, וממחממים מחמת האור, ויש חשש שהדם פורש ממקום למקום (מטה אפרים, תד"ה י"א).

אווזא שהכחכו באור ונשתהה יותר מהמנהג, אין לחוש. כי אין לנו אלא פסק המחבר, דעכ"פ בדיעבד, אין אסור לקדירה ע"י מליגה, אלא כששהה כ"כ שיוכל הלב והכבד להתחמם ולהפליט (נפש חיה, ד').

(ט)

טבחה שנמצא אחריו חוט או קרום דר', אין מעבירין אותו, ולא בעי קבלת ד"ת רק מזהירין אותו על להבא (עבודת הגרשוני, ס"ו).

מכות מרדות שעושין בזה לטבחה שנמצא אחריו חלב, דינו ככל מעשה ביד, דר' מיתות או חסאת ואסבות ומלקות, דאין מועיל בהם תשובה, כן במכות מרדות, אפי' אם רואין שעשה תשובה, דכין אותו (פרי"ם א"ח פתחה כללית ב').

נשים, אין מלקין אותן. אע"פ דהוקשה אשה לאיש לכל עונשין שבתורה, מ"מ כיון שהבולקות שלנו אין מלקין של תורה, לכן אין מלקין נשים. ומ"מ אם תרצה לשוב בתשובה, תחן סך כצות לעבלי תורה כשבלי המלקות (תוס השני, מ"ו). ומבואר בפוסקים, דגם באנשים נזהרין לפדות עונש הככות כרדות ככסין.

בית דלתי תשובה (נוספות) שמואל קנז

דעת רבינו חם, דמכות מדרות, הוא שלש של מלקות. ואם נוהג דין מלקות גם בזמנא דה, הרמב"ם, שלוקין אף בזמן הזה בחזק לארץ. ויש אומרים שיש לפדות בממון, בין מלקות, ובין מכות מדרות (כנסת יחזקאל, י"ט). וכן הוא המנהג (ח"ס חור"ם, קפ"א). והסכום, הוא ארבעים זהובים (רמ"א חור"ם, ב'). והכל לפי ראות עיני המורה (כנה"ג).

טחול שנמלחח בלא ניקור, ונמלח עם בשר, ואח"כ בשלו הבשר שנמלח עמה והיה תערובות גדול מכמה כלים והפנים, יש לסמוך על הראב"ד, דס"ל דגם בשומן במליחה מני קליפה.

וא"צ ס' (שואל ומשיב, ב' ע"ה). כל החוטין האסורים משום חלב, כמו בטחול וכדומה אינן אלא הרחקה מדר. דחלב אסרה תורה, ולא חוטין (פרי"ח י"ו. ועיין בבית אדם).

(ב)

כרכשתא המנהג לנקר אורח אמה בר' (י"ש חולין ג"ה ו'). ונוהגין להשליך אותה חתיכה הדבוק במי הסבעת מפני שאינו ראוי לאכילה (בעה"ט).

נתפשט המנהג, לחוש במעי זו הנקרא סנ"א ד"כ"י, מעי טרפה. וכן נוהגין להחמיר במעי הדק שאצל המעי טרפה, עם השומן שעליה (ד"ק י').

(ג)

מליחה על השיער, לא הותר, רק ברגלי בהמה כמו שור. אבל ברגלי הכבשים שהם מלאים מצמר ארוך, לא הותרה (יד יתורא, ס"ח ג').

תרנגולת שנמלחח עם הנוצות, כשרה (ח"ה כלל ל"ג). אבל לא באחזות, (שו"ת ישמח משה). והמנהג למלוח ע"ג נוצות העוף (מהר"ם מלובלין, כ"ט). וזה אמת ויציב ונכון,

דמהני מליחה ע"ג הנוצה דעוף, כמו דמהני ע"ג שיער הראש, או הרגלים (שפיר ס"ח). ויש חולקין, דבע"כ גם הרמ"א לא הקיל אלא כשמכניס המלח תחת הנוצות. אבל למלוח ע"ג הנוצות מבחוץ, לא קאמר כ"ר (כנפי יונה).

ולא אאמין שטיטע בזה שום אדם, שיהא מועיל מליחה, ע"ג הנוצות. כי הנוצות הם גשם גסוד מחוץ, ומפסקין בין המלח שלא יפעול בעוף העוף (חתם סופר, ר', סי' ס"א).

ואם מלח ע"ג הנוצות, יש לאסור בבירור. דמ"ש בדר"ם דמולחין ע"ג הנוצות, בע"כ ע"ג הנוצות הדקות, הנשארים לאחר שמורטין הנוצות הגדולות, דבהם שפיר מהני מליחה (הגהות מהרש"ק, על שפיר, ס"ח כ"ו).

לא ראינו ולא שמענו, שיהא נוהגין למלוח על הנוצות. ואין להחיד בדיעבד (יד יתורא, ס"ח י"א). רגל שלא חסירו הטלפים מעליו קודם מליחה. ומלגו כל הרגל במים שהי"ב צריך ס' במים וברגל נגד הטלפים. ואז שאר הרגל והקיריה מותרים. אבל מה שבתוך הטלפים

אסור (ישועות חיים, פתיחה הכוללת).

בשר הנמצא קצת מבחוץ, מהני ביה מליחה. דכנה"ג מהני המליחה שמעבר השני של העוף להוציא דם, מכל עובי הח'. ואע"ג, דבעלמא קי"ל, ולא מהני מליחה מצד א', זה דוקא,

אם צד ה' הוא מגולה לאודי בלא מליחה, משא"כ במלחו מבי צדדים, וכל הח' מכוסה במלח (שו"ת, נפש חיה, ד'). בשר שלא נמלח שהנחיתו אצל תנור חם, לא מהני ביה מליחה לקיריה, ואין היתר להבשר רק לצלי (תח"ד סי' ע"ו). ואם לא הותר רק חלק קטן,

באופן שיש בח' ששים כנגד הח', יש להחיד ע"י מליחה לבשלו, ואם אין ס' יש חקנה, לחתוך זה החלק שהרתיח, ולצלוח, והשאר מותר ע"י מליחה לקיריה (יד אפרים, סי' ע"ו). וכל זה אם הורח הבשר מקודם מרס בעין שעליו. דא"כ, נבלע הדם בבשר, ואינו יוצא לא ע"י מליחה ולא ע"י צליה. דדוקא באש ממש אמרינן גורא משא"כ שא"כ, אף שלא הורח מרס בעין, ולא בחם התנור (חכמת שלמה, ס"ט, ס'). ויש אומרים, דדם בתנור חם הרבה, אמרינן משא"כ (יד אפרים, ע"ו א', יד יתורא).

מליגה כ"ש, בדיעבד מותר, ולכתחילה אסור (מחבר, רמ"א, ס"ח י"א). פ"י אם היד ס"ב (באה"ט). מליגה ור"ל, אבל אם אין ה"ס"ב, שרי אף שלא לכבוד אורחים וע"ש לכתחילה. (שפת דעת, ס"ח כ"ט). ולכבוד אורחים, ולכבוד שבת, מותר לכתחילה, אף בהיד סולדת בו (שפיר ל"ב).

רגלים או ראש ששמו בכ"ר, למלוג קודם מליחה, אם לא היה היד סולדת במים, מותר (שלחן גבוה, כ"ח). מפרקת של בהמה, או עור, אינו בכלל שובר דאסור (כ"י), ומה שנוהגין להתירו ראש אינדיקס בקרדם לאח"ש לא היו בכלל שובה, אלא מיקרי חותך (תבוי"ש כ"ג ר"ב).

מתנות כהונה הוא חייב ליתן, ואין בידו אלא פקוין (פרי תואר). ואין מברכין על נתינה זו, משום דבהנים משלחן גבוה קא זכו (הרשב"א בתשובה ח"א י"א). ומנהג הגרי"א מוילנא, לברך על נתינות המתנות. וגם בדרך ברכת שהחיינו כשיטת הרמב"ם לברך במצות, אף

שאנים מומן לומן, כמו פדיון הבן. מתנות כהונה, שנטרפו מבליעת איסור, חייב ליתנם לכהן. והתורה הקפידה דוקא על הבהמה, שתהא ראוי לאכילה, לא על המתנות. אך אם נאסרו בהנאה, דאינו ממון כלל, איצ ליתן לכהן (מנחת חינוך, מצוה תק"ו).

מתנות כהונה, יתן לכהן חבר (מחבר, ס"א ד'). הטעם ע"פ מה שאמרו חז"ל, ע"ה אסור לאכול בשב. ומשום חשש דלמפי עור לא תתן מכשול, צריך ליתנם לחבר (פרי תואר, ה'). וה"ה אם החבר והע"ה הוא עני, שאנו מצויים להחיותו, או אע"פ שהחבר רוצה לקבלו, יתנו לע"ה העני (מחזיק ברכה, ח').

האידנא אין יכולין לכוף ליתן מתנות, כיון דאינו כהן ודאי (מנחת חינוך). ודוקא בחוץ לארץ אמרינן כן, מפני מחלוקת הפוסקים, אי מתנת כהונה נזהגת בחוץ לארץ. משא"כ בארץ, לכ"ע דינם כדאי כהנים (כנה"ג). ומצוה זו נזהגת אף בזמן חוץ לארץ מן התורה (אלפס, דאב"ד). וי"א רק מדרי (רמב"ם).

ויש לתמוה על אנשי מעשה, המתקדשים והמטהרים, אמאי לא נהגו לקיים מצוה זו גם בחוץ לארץ, כיון שרוב המחברים סברו דנהנים במצוה גם בחוץ לארץ (כ"י). וחטאת הקהל היא, במה שאין נזהרים בה (מחזיק ברכה כ"ג).

(3)

ניקור יותרת הכבוד שנמלח ונתבשל בלא ניקור והיה הפ"ם לכבוד שבת, יש להקל גם בבישול. דבזה אין שייך לומר חגיג, כיון שהוא רק קרום כחוש כשאר הקרומים שהם חלב כחוש ולא אמרינן חגיג, כולק קיה ח' (דברי אשכול).

דקין והדרא דכנתא שנמלחו בלי ניקור, יש להקל בקליפה אף בכרכשתא (שו"ת ברית אברהם). הממינו משאלנינא לשבת, ואח"כ הוכירו שהיה בתנור כרכשתא א' מן האמה התחתונה בלי ניקור. והיה ספק אם היה ס' נגד הקרום. כיון דכל האחרונים הסכימו, והעיקר כפי

הרמב"ם בריש מעי הסמוך לקיבה, וגם יש צד להקל, כיון דגם להפוסקים דס"ל בשאר איסורין חגיג, אינו רק חומרא בעלמא, וא"כ בכ"ה, דכל הקדירה בודאי יש ס' נגד הקרום, רק שהכרכשתא גופיה יש ספק, ע"כ אין להרהר על המורה שהורה להחיר, אבל לדינא יש להחמיר (ברית אברהם). ויש אומרים שיש לצדד להחיר. ומשמע מדברי הרמ"א ס"ט א' ולצורך, כיון לכבוד שבת, מתירין אפי' באיסור דבוק, שלא לומר חגיג כ"י ויש עוד צד להקל, כיון דבלא גודע לא אמרינן חגיג. לכן יש להחיר כל התבשיל, רק הכרכשתא יש לאסור (יד יוסף, מ"ג). מנקר דינו כשוחט, ואם נמצא שהמנקר אינו בקי בניקור, אמרינן השתא הוא דאתער, ולא אמרינן למפרע (בלי"א, א' ס').

נשים, אין לסמוך עליהם בניקור חלק הפנים (גור אריה). לשון שנמלח בלי ניקור, יש להחיר בדיעבד בהסרת החוטין אחר המליחה בלי קליפה. כיון דניקור זה לא הוה רק חומרא בעלמא, אין להחמיר (שו"ת ורע אמת).

ואף אם נמלחו אחר מליחה והדחה, בתוך כלי שאינם ומניחים אותם ימים רבים, ג"כ אין להחמיר, דגם שמלחו אינו אלא מדרי, ויש לצדד דברי האומרים, שא"צ להסיר החוטין מהלשון כלל. גם ידוע דיש ס' בלשון נגד החוטין (שם).

רוב מצויין אצל ניקור לא שייך לומר, דבשחיטה מצויים רק אנשים יראים ושלמים. משא"כ במנקרים, כיון שאינם יראים יותר משאר ב"א הדיוטים (ישועות יעקב, ס"ד). ובשאר המצות אמרינן כמו בשחיטה (ביאור הגרי"א ל'), וכן הוא בר"ן. בידי שולח אדם יד לנכרי, וז"ל, דלכמו דאמרינן בשחיטה רוב מצויין כו', ה"ה לשאר מצוות, ע"ש.

(5)

סכין שנמצא ברחוב של יהודים, הועיל ורוב העוברים ברחוב הם עכרים, אין להחירה, אפילו אם נראים כחדשים (ח"י, רכ"ח).

בית דלתי תשובה (מילואים) שמואל קנה

(ע)

עינותא דורדא, שנהגין להשליכה, אין איסור בדבר, רק משום מיאס, ומשום שמטמס את הלב (טהרת אהרן, כ"ג). ומה שנהגין לחתוך ערלת כל ביצת שהוא מקום החת, יען כי שם ורע התרגול קשור (מניי ס"ב ב), ואנו אין מקפידין על זה (אחרונים).

(ש)

שחומי חוץ בק"ק לבוב, יש חרם קדמונים על שחומי חוץ. וגם הסיני הסכים לזה. יען שראה הפירצה והכריז בצבור, ששחומי חוץ אסור כנבילה. ואח"כ ראו, שצריכים לגזור גם על בשר עופות ואוזות כר. שמי יודע מי ומי השוחט כר. וגם יש בו משום בשר שנתעלם מן העין (שואל ומשיב, ב' ב' כ"ב). ועתה כבר דשו בו רבנים וגאונים רבים, לאסור שלא יאכלו בשר משחומי חוץ כר. והרבנים דק"ק בריסק, אסרו גם הכלים שבישלו הבשר משחומי חוץ.

דלתי תשובה

מילואים

(ד)

דריסת נחש, לכ"ע אין דריסה. ומה שמזדמן לפעמים, שגופלים הרבה דבורים על עוף, ונושכין אותו הרבה, ומטילין בו אייסייהם, והוא מ' תרשוש, וכל זמן שהוא חי, מותר לשחטו. אלא שהוא בחזקת מסוכנת, וצריכה מירכוס (דע"ת ג"ז ה'). רא"ן, שמשער, אינו דורס, רק נושך בפיו בלבד, אבל עכבר ח' שדח, צ"ע אם אינו בכלל דורסים (דע"ת ג"ז). ברדלס, ודכו להפח ריח רע, ומאיתו ריח נחלשים העופות, ויכול להם (דברי יוסף, שצ"ח).

ומה שהורג הדורס לעוף ע"י או"ר פ"ו, אין זה דריסה האסרת. כי עפ"י חז"ל, אין דריסה אלא ביד (ד"ק ג"ז ח').

עוף בחרטומו, אין דריסה (תגורת שמואל).

ספק אם היה במקום צר או רחב, הוי ספק חסרון ידיעה, ויש להקל בהפ"מ, ד"ל דהוי כספק על (ד"ק ג"ז ד').

עוף דורס שנכנס מלא עוף, והוא שותק והם מקרקרין, והיו שם עופות קטנים וגם גסים. ונמצא שדרס רק מעופות הקטנים, ולא שמעו רק קול עופות הקטנים, ולא הגסים. י"ל,

שאין להתווכח ריעותא בעופות הגסים כלל, אם בדקו ולא ראו שום ריעותא (ד"ק, השמטות, י"ב).

חתך הדורס ראשו של אחד מותם, אין חוששין לאחרים (מחבר). וכ"ש כשאכלה ספי עדין, דאמרין, דהדורס לא בא רק להשקט רעבונו, וכשאכל נח רוגזיה (צ"צ, בקורא), ואפילו אכל

יותר מאתו. ואם ניכר שאכל הזאב כ' כבשים ונשארו רק קצת מעיים, לכ"ע יש להקל, אם אין רושם בדריסה כבשאר כבשים. וגם בזה"ז מהני הבדיקה. ונכון לעשות בהם נכבשינהו וינייד (דע"ת ג"ז י"ט).

דורס שנכנס לדיר, וקטא ראשו של כבש א', שהיה מוטל מת מקודם. אמרין גם בזה נח רוגזיה, ויש להקל, כי יש ספק שמא לא דרס כלל, אלא נשך בשיניו, ובא רק למלאות רעבונו, ולאכול

ולא לדורס. ומה שלא אכל ממנו משום שנתבהל אח"כ וברח (דע"ת ג"ז כ"ח).

(ט)

טרפיש הכבד שניקב, אין כבד סתמחו (חכ"א, כלל י"ז דע"ק מ"א ח'). וגם סירכא, אם סותמת הנקב בטרפיש אף במפולש, כשר (לכ"ש הידיד לה"ל טרפות, ט"ו). ואף אם נסתם נקב

הטרפיש במכה או בשחין כשר. דטרפות של נקב הטרפיש, אינה רק משום שהרוח עובר, וסוף הכבד ליטול. ואם נסתם בכל שהוא מהני (בית יצחק, מ"ח; עיקרי הד"ס, ד').

(ט)

מפרקת עקומה בעוף, צריכים לבדוק החוט אם הוא שלם, כשר, ואם הוא עקום הרבה, שניכר שהיה שבר בכה, לא מהני בדיקה החוט. דחיישין שמא נתרפא (לבריש, טרפות עצומות, ס"ו). הכל הוא לפי ראות עיני המורה, דאם העיקום הוא רק קצת, באופן דיש תלות בתולדה, איצ בדיקה כלל. ואם הוא עקום הרבה, שיש להסתפק בו אם הוא מתולדה, יסרק החוליות, ויבדוק. והיכא דאיא לעשות ספק כלל שנעשה מתולדה, יש להחמיר כהלבריש (דע"ת כ"ו ז').

מים בחלל הגוף, שכתב הבי"ח בדנמצא, צריך בדיקה באיברים הפנימים, הוא רק לכתחילה, אבל בדעבד, י"ל דבהפי"מ אין בבדיקה מעכבת (שאלת שלום סי' פ"ח), ואם נמצא מים מעורבים בדם, קיל טפי, שיש תלות שבשעת הפירכוס של אחר השחיטה, נשפכו הסימנים לתוך החלל (מק"מ, י"א ח').

(י)

ניקב חלב בעוף, ושומן סותמו, יש להקל בה"פ (כ"ט, חכמת אדם, כלל י"ו). נפלה למים רותחין, יש אמרים, דהוה כמו שנפלה לאור, וצריכה בדיקה מדינא נפלה למים רותחין (פ"ג נ"ח ה'). ולפ"מ חלכה, יש לחלק בכל זה בין בהמה לעוף. דבהמה שנפלה למים רותחין, שעיג האש, יש לאסור בלא הפ"מ. אבל בה"פ יש להקל. ואם המים עומדים בכ"ר שהעבירו מעל האש, יש להתיר אף בלא הפ"מ. וכל זה בהמה. אבל בעוף, יש להחמיר אפי' בה"פ, אפי' במים שהעבירו מעל האש. אבל כשהוא הפ"מ וצורך שבת, או שעה"ד ביחוד, יש להתיר אפי' בעוף, אף בנפלה בכ"ר שעיג האש. וכן הוא בנמצא איוה שנינו באברים הפנימים. אבל בלא נמצא שום שינוי, יש להקל אף בזה"ל, אפי' בלא הפ"מ (דע"ת, י"ב א').

(יא)

צוה"ג נוסק העצם באורך, ג"כ יש לחוש לצומת הגידין (ד"ק, סוף נ"ו).

(יב)

רגל כדי לחכיר העצמות שברגל, נכון לדעת, שתחילת הרגל נקרא בבהמה ארכובת. סמוך לו בעוף, מחוברת עם העצם ה'שוק' כבוכנא באסימא, ואותו עצם השוק הוא אורך הרבה מעצם הקוליות. וראש עצם זה במקום שמחובר לארכובה עשויה כמו מרוב שקוע באמצע בהבדל א'. ושם מתחילין ה'צוה"ג', והולכים למעלה למעלה, בצד השני בראשו, היא עשויה כמין כפתור עב, וכמו כמה חוטורות, ואינו שקוע, והוא דבוק בעצם הקוליות, ועצם הקוליות, במקום שהוא מחובר אל השוק, הוא עשוי ג"כ כמין מרוב שקוע באמצע, כמו עצם השוק הנ"ל, רק שהוא קצר הרבה מהשוק. ולמעלה סמוך לחבון, הוא ג"כ עשויה כמו כפתור, אלא שהוא קטן מכפתור השוק הנ"ל, ובראשו יש לו שלשה חוטורות קטנות, ומחובר לגוף בניבים קטנים, כבוכנא באסימא (בית יצחק).

(יג)

שחייה שהייה בשחיטה, היא רק כשפוסק ואינו חותך, אבל אם מוליך ומביא, אין חשש שמא יש זמן מועט שאינו חותך (מנה"י, כ"ג י"ב). וכן הוא דעת הת"י, דכל שמוליך ומביא תמיד אף שאינו חותך לית לו בה (כ"ג א' ב').

שחיטה בשבת לשם חולה, הו"ן הוה לא שכ"ח בזה"ל, לפי שתמיד ממציאים לחולה משכניו, ומיודעיו, אם אין נכון (תב"ש, כ"ח ל"ב).

שבר אל שבר. נכון לדעת, דכל מה שנתבאר בשיע דמיקרי שא"ש, היינו אפי' אם מקום השבר הוא עדיין עב וניכר מקום השבירה, כל שאין השברים שוכבין וע"ז מיקרי שבר אל שבר (לבריש, י"ב ב').

שגרנא. בהמה שנפלה פחות מ' וגורדה רגליה, אין לחוש (ג"ר י"ו, דע"ת ל"ב י"ח).

מפתח כ ל ר י

לדיני איסור והיתר חזירה דעה חלק ראשון
מסימן אי עד סימן קי
עפ"י סדר אלף בית

(א)

סי סעי	איסור	גוש שנפל לשלשים ויתר היתר	סי סעי	אכן	בבטן הבעיה.
צ"ט-א	איסור	גוש, ושלשים רוסב.	ג-א	אכן	שנפל על עוף, או בהמה. לענין נפילה.
צ"ט-א	איסור	שנבלע בקדידה ע"י אש. מליחה.	ג-ב	אבר	מן החי. נשמט. נחמסס.
צ"ה-ד	איסור	כבוש. עירוי.	ס"ב-א-ד	בשר	מדולדל.
ק"ה-ה	איסור	בלוע, שנעץ בהיתר.	ק-א	אבר	נבילה בעודה מפרנסת, לענין בריה.
ק"ג-ב	איסור	מרבנה לתוך היתר מועט,	ג-ב	אבר	שנמצא בו שינוי, בלא נפלה.
ק"ג-ב	איסור	וסוגם המאכל.	ג-ג	ריסק	איברים.
ק"ג-ב	איסור	שאין בו טעם כלל, אם אוסר.	ג-ג	אנפיו	של עוף, שנשברו.
ק"ה-ג	איסור	שהונח בכלי היתר.	ל-ב	אווזא	אי הוה עוף המים.
ק"ה-ג	איסור	והיתר שנעצו, וא' צונן.	ל-ג	אווזות	שמלעטיק, לענין בריקת הושט.
ק"ה-ד	איסור	שצלו עם היתר.	ל-ג	אווזא	שנמצא כפתור בצוארה.
ק"ה-ה	איסור	כחוש, והיתר שומן שנצלו.	ק"א-ג	אווזות	שמנינות, לענין חר"ל.
ק"א-ב	איסור	מחמת עצמו.	פ"ב-ג	אווזות	וכד אוזות הבר.
צ"ח-א	איסור	שנעצר בהיתר.	ס"ט-א	אווזות	שהורו מבחוק, לענין מליחה.
צ"ח-א	איסור	שיש בו טעם, אם מותר ללכח.	ס"ז-א-ב	אורתו	ואת בנו, לענין שחיטה.
צ"ח-א	איסור	והיתר, אם לסמוך בו, על	צ"ב-ב	אורחים	לכבוד אורחים, הם רק בני תורה.
צ"ח-א	איסור	דעות אשה.	ס"א	אחיות	דם בבהמה.
צ"ח-ב	איסור	דר בא"מ, ויש טעם אם הוי ס.	צ"ד-ג	איסורין	מבטלין זה את זה.
צ"ח-ב	איסור	למעלה מס', אי אוליגן בתר שמא.	צ"ב-ד	איסור	דבוק.
פ"ו-ו	איסור	אם מותר לבשלו, בבית ישראל.	צ"ח-ב	אינדיק,	אם להחיו ראשו לאחר שחיטה.
פ"ו-ו	איסור	שנפל לקטניות נימוחין, אם	צ"ח-ב	אזלינן	בתר שמא, או טעמא.
צ"ט-ה	איסור	לח מיקרי.	צ"ח-ד	איסור	דבוק והיתר לח.
צ"ט-ו	איסור	של דבריהם, אם מותר לבטלו.	צ"ב-ה	איסור	שנפל על קדירת בשר.
צ"ט-ו	אידידי	דסדור, אם שייך בשאר איסורין,	צ"ב-ה	איסור	דר שנעצר חד בחד, ונתערב
צ"א-ה	חוק	מדם.	ס"ס-כ"ב	איסור	אי מהן ברוב.
ס"ד-ה	אליה	אם מותרת.	ק"ג-ג	איסור	שפוגם המאכל, רק ע"י דבר אחר.
צ"ה-ד	אפר,	אם פוגם טעם האיסור.	ק"ה-א	איסור	מכלי אלי כלי, אם מחוקקין.
פ"ו-ו	אפרות	שגולד מביצת נבילה. טרפה.	ק"ה-א	איסור	מרשות לרשות.
ט"ו-א	אפרות	שלא יצא לאויר העולם, אם מותר.	צ"ט-ד	איסור	שנחבטל, איך משערין אותו.
ט"ו-א	אפרות	שלא גדלו הנוצות.	צ"ט-ה	איסור	אם מותר לבטלו לכתחילה.
צ"ב-א-ד	אפשר	לסחוט.	צ"ט-ה	איסור	שנפל להיתר, אם מותר להוסיף
צ"א-ו	אפוי	ומבושל, שנפל למלוח.	צ"ט-ה		ולבטלו.
מ"ה-א	אם	שניטלה. שנימוקה. שנחתכה.	צ"ט-ה	איסור	שביטלו במיד.
ל"ה-א	אונות	הריאה.	צ"ח-ד	איסור	שנחבטל וורקו, אם צריכין ס.
ל"ה-א	אומות	הריאה.	ס"ס-כ"א	איסור	שנעצר חד בחד, וא' נאכד.
ל"ה-ב	אונות	שנחתלפו צורתן.	צ"ח-ד	איסור	שנחבטל ונפל לקדירה אחרת.
ל"ה-ג	אונות	יתירות.	צ"ח-ד	איסור	שנפל לקדירה, ב' פעמים.
ל"ה-ד	אונת	קטנה.	צ"ח-ה	איסור	שנפל לקדירה, וידוע כמה הוא.
ל"ה-ט	אמום	בריאה.	צ"ח-ט	איסור	אם מבטל איסור.
ל"ה-ט	אונות	עליונות דבוקות בשומן ערוגה.	צ"ח-ט	איסור	שעצמן שוה, והוא ב' מינים.
ל"ט-ו	בשדדה.		צ"ח-ט	אם	מבטלין זה את זה.
צ"ב-ד	אפשר	לסחוט			

(ב)

סי סעי

יח-א

יח-ב

יח-ג

יח-ד

יח-ה

יח-ו

יח-ז

יח-ח

יח-ט

יח-י

יח-יא

יח-יב

יח-יג

יח-יד

יח-טו

יח-טז

יח-יז

יח-יח

יח-יט

יח-כ

יח-כא

יח-כב

יח-כג

יח-כד

יח-כה

יח-כו

יח-כז

יח-כח

יח-כט

יח-ל

יח-לא

יח-לב

יח-לג

יח-לד

יח-לה

יח-לו

יח-לז

יח-לח

יח-לט

יח-מ

יח-מא

יח-מב

יח-מג

יח-מד

יח-מה

יח-מו

יח-מז

יח-מח

יח-מט

יח-נ

יח-נא

יח-נב

יח-נג

יח-נד

יח-נה

יח-נו

יח-נז

יח-נח

יח-נט

יח-ס

יח-סא

יח-סב

יח-סג

יח-סד

יח-סה

יח-סז

יח-סח

יח-סט

יח-ע

יח-עא

יח-עב

יח-עג

יח-עד

יח-עה

יח-עו

יח-עז

יח-עח

יח-עט

יח-פ

יח-פא

יח-פב

יח-פג

יח-פד

יח-פה

יח-פו

יח-פז

יח-פח

יח-פט

יח-צ

יח-ца

יח-צב

יח-צג

יח-צד

יח-צה

יח-צו

יח-צז

יח-צח

יח-צט

יח-ק

יח-קא

יח-קב

יח-קג

יח-קד

יח-קה

יח-קו

יח-קז

יח-קח

יח-קט

יח-קכ

יח-קכא

יח-קכב

יח-קכג

יח-קכד

יח-קכה

יח-קכו

יח-קכז

יח-קכח

יח-קכט

יח-קל

יח-קלא

יח-קלב

יח-קלג

יח-קלד

יח-קלה

יח-קלו

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלמ

יח-קלנ

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

יח-קלז

יח-קלח

יח-קלט

יח-קלס

ס"י סעי' בלועת שומן, אם אנו בקיאים בו.
צ"ד-ר בלוע ככלי, אם יוצא בלא דוסב.
ק"ה-ר בלוע אם יוצא מ"ח לחי בלא דוסב.
ק"ה-ר בלוע אי שייך בו דין מטסם.
ק"ה-ר בלועת ככלי עכו"ם.
ק"ה-ר בלועת איסור ככלי, אי הוי דבר שלימ.
ק"ה-ר בלועת איסור בקידה ע"י אש, ע"י מליחה.
צ"ח-ר כבישה, עירוי.
פ"ו-א ביצים וסימניהם.
פ"ו-א ביצים לקנות מן העכו"ם.
ק"א-ה בנמ"ע אם הוי חורדיל.
ק"י-ב בע"ח שנחעדבו ונשחטו, אם בסלים.
ק"י-ר בע"ח שנחעדבו ופירש אי מהן.
ק"י-ר בע"ח שנחעדבו ונחפורו לפנינו.
ק"י-ר בע"ח שנחעדבו ופירשו מחציתן בב"א.
ק"י-ר בע"ח שנחעדבו ופירשו במחבין, ופירשו קצחן מעצמן.
ק"י-ר כל חשקצו.
ק"ג-א בן סקוע קלוטה, לענין שחיטה.
י"ג-ב בן סקוע מבהמה שנשרטה.
י"ג-ב בן סקוע מבהמה שנחבלה.
י"ג-ב בצלים שחחקו בסכין של איסור, ויש ס', מה דין הבצלים.
צ"ד-ר בצלים שחחקו בסכין של בשר, ונתנו בחלב, בסכין של עכו"ם.
צ"ד-ר בריה אם בטלה, טסק בריה, נסדחה.
ק"א-ב איהו נקרא בריה.
ק"ב בריה שנמלה לקדירה של מרק.
ק"א-ר בריה שנחככה.
י"ט-א ברכת השחיטה, עוקד ממקום למקום.
ס"ו-ב בשר חי, אם לאכלו בלא מליחה.
ס"ב-ב בשר הפורש מן החי.
ס"ג-א בשר המושלך בשוק.
ס"ג-א בשר הנמצא ביד עכו"ם.
ס"ג-א בשר שנחעלם מן העין.
מ"ו-א בשר שותם בנקיבת הדקין.
צ"ב-ה בשר אם מותר ליבשו על קדירות חלב.
צ"ד-ר בשר רותח, שחחקו בסכין חולכת, אם שחיך ביה תח"ג.
צ"ג-ר בשר שדוי בחלב שחיטה, בשר עוף.
צ"א-א בשר וגבינה שנגעו זב"ז.
צ"א-ב בשר צונן, אם להניחו בקערה של אי צונן.
צ"א-ג בשר אם מותר ליגע בלחם.
צ"א-ד בשר צונן, שנפל לתוך חלב דוחת.
צ"א-ה בשר וגבינה מלוחים, שנגעו זב"ז.
צ"א-ה בשר וגבינה יבשים שנגעו זב"ז.
צ"א-ד בשר וחלב שנפלו זה לזה צוננים.
צ"ב-א בשר שנפל לחלב.

ס"י סעי' בשר בחלב, ושיעור ביטולו.
צ"ב-ב בשר בחלב ע"י מליחה, בהנאה.
צ"א-ח בשר בחלב באכילה, בבישול, בהנאה.
פ"ו-א ע"י כבוש, מליחה, צלי, סיגון.
פ"ו-ג סהודה שבישל בחלב סמאה.
פ"ו-ג בשר חיה ועוף, בחלב.
פ"ו-ג בשר בחלב אשה.
פ"ו-ר בשר בחלב מעושן.
פ"ו-ר בשר בחלב מוח.
פ"ו-ר בשר איסור, אם לבשלו בבית ישראל.
פ"ו-ר בשר בחלב, לענין ביטול אחר בישול.
פ"ו-ר בשר בחלב, לענין טעם לפגם.
פ"ו-ר בשר יבש כעץ, בחלב.
פ"ח-א בשר וחלב, אם לאכלן בשלחן א.
פ"ט-א בשר הלועס לחינוק, לענין בבית.
פ"ט-א בשר בחלב, ושיעור המחנה ביניהם.
פ"ט-ב בשר אחר גבינה.
ע"ו-א בשר לצלי, אם צריך מליחה, הדחה.
ע"ו-ב בשר צלי, אם צריך הדחה אחר צליה.
ע"ו-ב קודם צליה.
ע"ו-ב בשר ששהה קודם הצליה שיעור מליחה, בלא הדחה.
ע"ו-ב בשר צלי, שלא הדיחו בתחילה, אם מותר לבשלו.
ע"ו-ב בשר צלי שלא הדיחו אחר הצליה, אם לבשלו.
ע"ו-ב בשר שנמלה, שנפלה עם בשר שלא נמלה.
ע"ז-א בשר שלא נמלה, אם לספל בבצק.
ע"ח-א בשר שלא נמלה, אם למשוש אותו בשומן.
ע"ח-א בכיצים מחובלות.
ע"ח-א בשר ששהה במלח שיעור מליחה ולא הודח, ובישלו כך.
ע"ח-א בשר אדם.
ע"ט-א בשר צלי שאצל האש שלא נמלה, אם לחתכו בסכין.
ע"ו-ד בשר שנמלה והודח, שנמלה על בשר שלא נמלה עוד.
ס"ט-ה בשר שנחננה אחר מליחה, לכלי בלא הדחה.
ס"ט-ב בשר לאחר שיעור מליחה, שנחננה בכלי חולבת.
ס"ט-ב בשר אם מותר להוציא דמו ע"י צליה.
ע"א בשר אם מותר למלחו עם דגים.
ע"ב בשר וחלב שנוגעין, והחלב (בציר) מלות.
ע"ג בשר שחיטה, שמלחה עם בשר טרפה.
ע"ג בשר שנמלה, כמה מותר להשונו במלח.
ע"ה בשר וחלב שפלו זה לזה צוננים, שנפל אצל בשר שלא נמלה.
ע"ה

סי סעי

קיה-ב

זיה-א

זיה-א

בשר וחלב שנבעו, וא צונן.

בשר חזיר ובשר פרה, לענין ביטול.

בשר כחוש ושמן.

(ג)

גלגולת שנתרצצה, שנסדקה, שנפחתה.

שנשברה ונקשרה, שיש בה

נקבים.

ל-א ב

פיט-א

פיט-ב

קיה-ב

פיט-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

קיה-ב

סי סעי

קיה-ב

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

בשר שלא נמלה אם ליחגו עם נמלה

ולא טלט.

בשר, שהודח, תוך שיעור מליחה.

בשר שלא נמלה, ונסל לציר.

בשר שנפל לציר, תוך שיעור מליחה.

לאחר שיעור מליחה.

בשר שנפל לציר, בכלי שא"מ.

בשר שלא הודח, ונסל לציר.

בשר שנפל עליו דם, תוך שיעור מליחה.

בשר שנפל לתוך ציר, שעל הקרקע

בשר שלא נמלה, שנחערב בחתיכות מלוחות,

בכלי שא"מ.

בשר חי, אם לאכלו, תוך שיעור מליחה. — פתיחה

בשר שמלא קרח, לענין מליחה.

בשר שנקרש במליחה, והדיוחורו כך.

בשר שנמלה, ולא הודח תחילה.

בשר שלא הודח, ונמלה, עם בשר שהודח.

בשר שנמלה ונחתך לב.

בשר שנמלה דק מצד א', אם הודח אח"כ.

בשר שנמלה ונחתך אחר מליחה.

בשר שלא ניסן המלה אחר מליחה,

ונתנו בכלי.

בשר שנמלה, ונתבשל בלא הדחה אחרונה.

בשר שלא הודח הדחה אחרונה, ושמו

בכ"ש.

בשר שיש בו ספק אם נמלה.

בשר שנפל לקערה רוחחות, שהיה בה

בארשט, מחומץ עם חלב.

בשר יבש, שנבשל בלא הדחה אחרונה.

בשר שנפל בו ספק, שנמלה עם חלב (צירי) ס"ט-י

בשר שיש בו ספק אם נמלה.

בשר שנבשל בלא מליחה, ויש ס',

מה דין התחיכה.

בשר שנמלה, לאחר ג' ימים.

בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה.

בשר ששהה ג' ימים, אם לבשלו אחר הצליה.

להשהותו לכתיחלה ג' ימים.

בשר שנשרה תוך ג' ימים, ספק אם שהה

ג' ימים.

בשר שלא נמלה, שנחערב עם בשר

שנמלה.

בשר שנשרה מעל"ע.

בשר שנקרש ג' ימים במים.

בשר כבוש ג' ימים, ונחלף המים ביניהם.

בשר שנמלה בכלי שא"מ.

בשר הנמצא בשוק.

בשר קדש ונבילה, אם לצלותם בתנור א'.

בשר או חלב ביי, לענין נטלים.

בשר קדש

בשר קדש

בשר קדש

בשר קדש

בשר קדש

(ד)

דבש שבשלו, במחבת בשר, ונתנו בקערה

חלב.

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

זיה-א

דגים אם צדיכים שחיטה.

דג מלוח (העריג) אם לאכלו בכלי עכו"ם.

דגים בחלב, בחמאה.

דם דגים וחבבים, אם מותרין.

דם ביצים.

דם ביצים.

דם ביצים.

דם ביצים.

דם ביצים.

דם ביצים.

בית

מפתח כללי

שמואל

קסא

סי סעי

פ"ג-ה

ע"ב

צ"ו-ב

צ"ו-א-ד

צ"ו-ד

צ"ו-ה

מ"ו-א

מ"ו-א

מ"ו-ב

מ"ו-ד

מ"ו-ה

מ"ו-ה

מ"ג-ב

מ"ו-א

כ"ד-א

נ"ז-א

נ"ז-ב

נ"ז-ד

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

נ"ז-ה

סי סעי

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

ס"ו-ה

(ח)

פ"ט-ד

כ"ד-ב

מ"ו-ב

ס"ט-א

ס"ט-א

ס"ט-א

ס"ט-א

ק"ח-ב

כ"ד

צ"ט-ה

ק"ה-ה

כ"ד-ב

מ"ח-ה

כ"ג-א

מ"ח-ה

מ"ח-ה

מ"ח-ה

מ"ח-ה

מ"ח-ה

מ"ח-ה

מ"ח-ה

מ"ח-ה

מ"ח-ה

מ"ח-ה

הגעלת כלים, מבשר לחלב.

הגרמא בשחיטה.

הדרא וכןאט שניקה.

הדחת הבשר, קודם מליחה, וטעמיה.

הדחה אחרונה.

הדחת הבשר, בירט.

הממנה בתנור לשבח, לענין ריחא.

הזמנת הסימנים בשחיטה.

היתר בהיתר, אם שייך בו ביטול.

היתר מלוח, ואיסור חסל.

הולכה והובאה בשחיטה.

המסס וביהיכ שניקבו זה לזה.

הלכות בשחיטה, שחוזר השוחט לדעת.

המסס וביהיכ, שניקבו ע"י חולי.

המסס וביהיכ, שניקבו רק דופן א.

המסס וביהיכ, שנמצא בו מחס בגמים.

וקודם דם מבחור.

המסס שנאבדה, ולא בדקו אחר קיר.

המסס שתחוב בו מחס מעליע.

המסס שתחוב בו מחס מעליע.

המסס שתחוב בו מחס מעליע.

המסס שתחוב בו מחס מעליע.

המסס שתחוב בו מחס מעליע.

המסס שתחוב בו מחס מעליע.

דם בכיזה, הנמצאת במעי של החרנגולה.

דם אדם.

דם האברים.

דם בכיזה, וספק אם הוא במקום האיסור.

דם בחלב.

דם שנפל על צלי, על בשר, וצלאו כף.

דם שעל פני הבשר, ודם בעין.

דם המפסע ונוסף בעוף, לענין חשש

וריסה.

דם בהשתנה של שוררים.

דם שנבלע בקרקע, לענין כיסוי.

דם שנפל על בשר, תוך שיעור מליחה.

דם הכבד, שפירש.

דם שילי.

דם שבישלו.

דם היוצא ע"י כבישה.

דם קודם הבישול.

דם ע"י כבישה.

דם אדם.

דבש דבורים.

דבש אם לאכלן בלי סינון.

דבר חשוב שנתערב, ונאכל א.

דבר חשוב שנתערב, ופירש א, או

נפל לים.

דבר חשוב שנתערב, אם לאכלן לאדם א.

דבר חשוב שנתערב ונפל מהעדרות,

לשנית.

דבר שבמנין, אם בטל. בספק.

דבר חשוב, עד כמה אוסר. מה נקרא

דבר חשוב.

דבר חריף, עיין חריף.

דבר שיש לו מחירין, אם בטל. כשהמאכל

מתקלקל.

דבר שילימ, שלא היה ניכר קודם שנתערב.

דבר שילימ, שחוזר ונאסר.

דבר שילימ, ההבדל בינו, ובין שאר

דברים חשובים.

דבר שילימ, ב' חרובות, נחערב באינו

מינו; אי אוליין ביה בתר שמא.

דבר שילימ, כשאין המהיר עתיד לבוא.

דבר שילימ, כשאין האיסור מחמת עצמו.

דבר שילימ, אם שייך בטעם של איסור.

דבר שנתערב במינו תחילה, ואח"כ

באינו מינו.

דג טהור, במעי דג טמא.

דגים שנמלחו עם איסור.

דגים מלוחים, אם יש חשש, שנמלחו

עם הטמאים.

דג טהור, במעי דג טמא.

דגים שנמלחו עם איסור.

דגים מלוחים, אם יש חשש, שנמלחו

עם הטמאים.

סי סעי

פ"א

צ"ה

צ"ח

ס"ד

ס"ז

ס"ז

ס"ז

ס"ז

מ"ו

מ"ח

צ"ב

פ"א

פ"א

ק"ה

צ"ח

צ"ח

מ"ו

ע"ה

ס"ס

ע"ב

ק"ט

ק"ד

ק"ד

ס"ו

ק"א

צ"ח

ס"ס

ק"ג

נ"ה

נ"ב

ל"ה

ל"ו

ל"ה

ל"ג

ס"ח

צ"ו

צ"ו

צ"ו

צ"ו

חלב הנמצא בקיבה כשירה, שינקת מהטריפה. להיפך.

חלב שבו תחת קירית בשר אצל האש, ויש שם אפר.

חלב שנפל לבשר עוף, ונשפך.

חלב (ציר) בהמה ושאר מינים.

חלב שנמצא בחביות שכר ויין.

חלב כוי.

חלב הכסלים.

חלב שעל הקשת. היתיר.

חלב שעל הדקין.

חלב עובר. נפל.

חלב אם סוחם את הנקב שבדקין.

חלב סוחם נקב שבכרס.

חלב מהוהך, שנפל על כלי. נר שנפל.

חלב חיה.

חלב בהמה וחיה טמאה או טרפה.

חלב שנמלח עם שמן.

חלב שומן ובשר שנמצא יחד, ויש ספק אם נמלחו יחד.

חלב שנפל לתבשיל, אם צריכים להסירו.

חלחולת שניקבה.

חלחולת דין מליחתו.

חליטה בבשר לאחר מליחה, אם צריכים.

חליטה בכבד.

חלטונים שלמים או שבורים, אם לח מיקרי.

חלחולת מלואה קמה, לענין חריל.

חמץ בפסח, לאחר י"ב חודש.

חליטה בזמן הוה.

חמץ בפסח, עד כמה אוסר.

חמאה שנפל בו עוף.

חזקת איסור ממש, לענין ס"ס.

חניות שנתערבו, ויש באי טריפות.

חסר רגל בבעיה.

חסר גף בעוף.

חסר אונא.

חסר מגוף הריאה מבחוץ, ולא ניקב;

מבפנים.

חסר מן הורדא קצת.

חרטום שניסל בעוף.

חריכה בעופות, קודם המליחה.

חריף שחתכו בסכין בשר.

חריף באינו בן יומא.

חריף ביבש ודוחקא.

חריפות בבצלים, שומן. כרישין, חריין.

דגים מלוחים. תפוחים חמוצים.

בארשט.

בארשט.

בארשט.

בארשט.

בארשט.

בארשט.

בארשט.

בארשט.

בארשט.

בארשט.

בארשט.

בארשט.

בארשט.

סי סעי

י"ט

י"ח

נ"א

נ"ז

ק"א

ל"ו

ע"ט

ק"ד

כ"ב

ל"ג

ל"ג

ל"ג

ל"ג

ק"ד

ק"א

ק"ז

ק"ז

פ"ו

ל"ג

ל"ג

פ"ו

י"ג

ל"ב

ל"ב

ל"ב

ל"ב

ס"ג

ק"א

צ"ט

כ"ד

י"ד

ס"א

צ"ג

צ"ה

צ"ב

צ"א

צ"ב

צ"ב

צ"ב

צ"ב

צ"ב

הפסק בשחיטה. בין שחיטה לכיסוי.

הריבצה לשחיטה בבהמות. לענין נפילה. י"ח

הקפה בנקיבת האברים.

הקפה ברין דריסה.

הקפה בנתערב.

הקפה בנקבי הריאה.

(ו)

וולד של בהמה טריפה.

ורדא יתיר. חסר. שינתה מקומה. צורתה.

הטובה. אם משלמה לחסרון אונה.

וורידין אם צריכון לשחטן.

וושט שניקב.

וושט בדיקתו בדריסה.

וושט שנמצא בו אודס. קוצ.

וושט שניקב, אם שומן אחד סוחם.

(ז)

זבובים שנפלו לתבשיל.

זבובים אם בטלים.

זבובים בחומץ.

זבובים בתבשיל.

זה וזה וגורם.

זפק שנתחב בו קוצ.

זפק שניקב, שניסל.

זה וזה גורם.

(ח)

חגבים אם צריכים שחיטה.

חוט השדרה, שנפסק.

חוט מקומו, בבהמה.

חוט שחור.

חותם אם הוי סימן, לבשר שנימעה.

חזור וניעור, באיסור שנתבסל.

חזור וניעור.

חלדה בשחיטה.

חלב מבהמה, שנאסר בה אבר.

חלב מבהמת נכרי, בפסח.

חלב ששהה מעליץ בקדירה, אם אמרינן

ביה כבוש כמבושל.

חלב צלול בכלי, לענין גיט בר גיט.

חלב שחיטה, לענין בשר בחלב.

חלב רוחח שנפל לחוכו בשר צונן.

חלב שנפל לבשר.

חלב שנפל על קדירה בשר.

חלב שנפל על קדירה עם מים.

חלב קיבה. אם להעמיד בה.

חלב אשה.

חלב טריפה שנתערב, בחלב כשרה.

בית

מפתח כללי

שמואל

קסב

ס"י סע"י
טריפות ונבילות, הנפ"מ ביניהם. אם
לוקין עליהן.
טעם כעיקר.
טרפ"ש שנסרך בצלע. לבית הכסות.
טרפ"ש שנסרך לביה"כ, אם בדיקה מעכבת. מ"א-ח
טרפ"ש שנסרך לבית הכסות, והסירכא נגד
מ"א-ח.
טעם לפגם בבשר בחלב.
טרפ"ש שנמצא בו מחס.
טיפת חלב שנמלה על קידרת בשר.
טיפת חלב שנמלה על קידרת בשר.

(י)

יב"ש ביבש שנתערב. אם בענין סמוכין. ק"ט-א
יב"ש ביבש שנתבטל, ונודע התערובות
קודם שנתבטל.
יב"ש ביבש שנתבטל אחר שנודע התערובות,
ואח"כ הוכר האיסור.
יב"ש ביבש, חד בתרי, שבישלו.
יב"ש ביבש, שלא במינו, באיסור דר.
יב"ש ביבש, שנתבטל ובישלן, אם מותר להרבות
עד ס"ו לבשולם בבי קדירות.
יב"ש ולח, לענין חגיג, ואפשר לסחוט.
יב"ש ביבש, שנתרסק האיסור, וא"א לבררו,
וניכר.
יותרת אונה. מגבת. מקמה. בדרא.
יותרת אבר, במקום שאינו מטרין.
יין שנמל בו בשר או חלב, לענין גוסל"ם. ק"ג-ד
ירקות מבושלות, שנמצא בהם חולע"ם. פ"ד-ר
יתיר רגל.
יתיר כבד.
יתיר טרפ"ש.
יתיר סחול.
יתיר חוש. קנה.
יצא בהיתר.

(פ)

כבד שניסל.
כבד אם לצלותו בנייר בתנור.
כבד אם טע"מה מועיל בו, בתסר מרה.
כבד שיבש, נימק, קשה כאבן, שנמצא
בו אבן.
כבד שהחליע.
כבד שנעקר.
כבד שנמצא בו מחס.
הגדול שבכבד.
כבד בחלב.

ס"י סע"י
צ"ו-ב
צ"ט-א
צ"ח-ר
ע-א
ע-ב
צ"א-ד
צ"ט-ג
ק-א-א
ק-א-ה
ק-א-ר
ק-א-ו
צ"ב-ד
התיכה ניג, בביב"ח.
התיכה ניג, בביב"ח בשאר איסורין.
ההר"ל באיסור דר, שיש בה ססק.
ההר"ל שנחמקט חשיבותה.
ההר"ל במינו. שלא במינו.
ההר"ל שנחתכה ח' אחת, אם תולין
בו האיסור.
התיכה ניג בכלי.
התיכה ניג בבשר בחלב. בשאר איסורין.
באיסור והיתר לח. ביבש. במליחה.
ביבש דרך כישול.
התיכה ניג בכלי. בביב"ח. בשאר איסורין.
כשל עץ. מתכות. כ"ח.
התיכות בשר שנתערב כחן טריפה.

(ט)

טבח שנמצא אחריו, חוס או קרום.
טבעת שנמצא על הסכין מהגרגרת,
לאחר שחיתסה.
טכ"ית עין דובר שנתעלם מן העין.
טהורה שילדה מטמאה.
טחול שניסל. שניקב.
טחול שניקב נקב מפולש, מבריתו. נחתך.
נקרע. נימוק. לקוי מבפנים.
נמצא בה מים. נמצא שנים.
טחול שנמצא בה יתרת יד.
טחול של עוף, שניקב.
טחול שנמצא יתיר, והם דבוקים.
טחול שסותם נקב שבכרס.
טחול ומליחתו. שנעלה בלי ניקור.
טלפים ומליחתו.
טעם לפגם.
טעם כעיקר.
טעימה עכרים, בססק איסור.
טעימת ישראל, אם לסמוך עליו.
טעימה בלשון, דובר האסור באכילה.
טעימת עכרים, אם מועיל.
טיגרי בריאה הניכרת מעל"ע.
טעון טעון, אם אמרינן כך גבי איסור.
טריפות לשמותיהן, למיניהן.

בית

מפתח כללי

שמואל

קסנ

סר סעי
ע"ה-א כרם אם יש לו דם.
מ"ח-ר כרם שנמצא בו מחס.
מ"ט-ג כרם בעוקי. אם נחלק הביילוג.
ס"ג-ב כשר אם הוי סימן, לבשר שני"מה"ע.

(ז)

מ-א לב שניקב.
מ-ב לב שנמצא בו מחס.
מ-ג לב שנמצא מחס בסמפון הגדול שבו.
מ-ד לב שנמצא בו עצם.
ע"ב-א לב ודיני מלחוחו.
ע"ב-ב לב שנמלח בלי קריעה.
ע"ב-ב לב שנמלח ונפל לציר. צלאו או בשלו בלי קריעה. נמלח בלא הרחה.
ע"ב-ב לב שנחבטל בס, אם לאכלו.
ע"ב-ב לב אם לצלותו, או למלחו עם בשר.
ל"ג-א לחי שניטל.
צ"ט-ה לח בלה, לענין הוספת היתר לבטל הא"י.
צ"ב-ב לח בלה, בבית.
ק"ג-ד לילח שעבר בין בישול בשר לחלב, אם פוגם.
ק"ג-ד לינת לילה, אם פוגמת.
ק"ג-ד לינת לילה בשאר איסורין.
צ"ג-א לינת לילה, אם פוגמת.
לפת שחתך אחר חתיכת בשר.
צ"ו-ה אחר חתיכת איסור.
ל"ג-א לשון שוימק.
ק"א-ג לשון אי הוי חגר"ל.
צ"ב-ד לח בלה לענין חניג.

(ח)

צ"ד-ר מדומע לענין ביטול.
צ"ב-ד מדומע בבית. באיסור.
נ"א-ד מוגפה בבהמות.
ל"ו-ה מורנא בריאה.
ל"א-א מוח שניקב.
ל"א-ב מוח שנרקב. שנמנע.
ל"א-ג מוח שנמצא תולעת בקרמו.
ל"ב-א מוח שבהוס השדרה, שנפסק.
מוח שבהוס השדרה, שנמנע. שנשפך כמים.
ל"ב-ב עב. כבד. שנחסר.
מ"ח-א מוח בקיבה.
מ"ח-ה מוח בחלל הקיבה, ונמצא קיד מבחן.
מ"ח-ט מוח בקיבה, ונמצא עליה חלודה.
מ"ח-י"א מוח שנבלעת, בבשר קרקבן.
מ"ח-י"א מוח בקרקבן, שנמצא בשעת אכילה.
מ"ח-י"ב מוח שנמצא בכרס, ע"י קסן. עכ"מ.
מ"ט-ב מוח שמובלע בבשר קרקבן.

סר סעי
צ"ה-ד כלי עכ"מ, אם ליתן בהם דברים חרוטים קשים.
ק"ה-ד כלי אם נאסר ממאכל, שבלוע בו איסור.
ק"ה-ד כלי אם אוסר כלי בלא רוטב.
ק"ה-ד כלי שנמל בו איסור שפן.
ק"ה-י"ב כלי איסור, שנמלח בו היתר.
ק"ו-ב כלי אם אמרין בו חניג.
ק"ג-ר כלי חרט, אם מהני בו יישון י"ב חודש.
ק"ג-ר כלי שיש בו תיקון בהנעלה, אם אמרין ביה נטלי"ם.
ק"ג-ר כלי ואיסור כבוש.
ק"ה-א כלי שנאסרה, אם לשרות בו בשד.
ק"ה-א כלי ראשון, אם מבשל כלי שני.
ק"ה-ב כלי אם אמרין ביה חת"ג.
ק"ה-ב כלי שני, ודבר גוש.
ק"ה-ב כלי שנבלע בו איסור מיעוס, אם להשמש בה.
צ"ט-ד כלי עם בלועת איסור, לענין דשלי"ם.
ק"ב-ג כלי שנאסרה כ"ק, ועמד ריקן על האש.
צ"ה-ד כלי שנאסרה כ"ק, ובישל היתר במקצה כלי.
צ"ה-ה כלי שבישלו בה ספק איסור, ואח"כ בישלו בה מקצה היתר.

צ"ה-ה כלי אם אמרין בו חניג.
צ"ה-ה כחוש ושמן, אם אנו בקיאים בהן.
ק"א כינה אי הוה בריה.
ע"ד-א כליות אם מותר לבשלם.
פ"מ"ג סוף סימן ס"ח כלי ראשון, כלי שני.
צ"ב-ט כף עם מאכל, שהוציא מקדירה, לענין כלי ראשון.
צ"ד-א כף חולבת, שתחבו בקירה של בשר.
צ"ד-א כף שתחבו לקדירה, עד כמה צריך לשער.
צ"ד-א כף צונג, אם לאמור בו חת"ג.
צ"ד-א כף של מחכות, שתחבו לתבשיל.
צ"ד-ב כף שתחבו לקדירה שתי פעמים, לענין ביטול.
צ"ד-ב כף שאינו ב"י, שתחבו לקדירה.
צ"ד-ד כפות של בשר, שהדיתן עם כפות של חלב.
צ"ה-ב כף שתחבו לכלי ראשון, אם יש לו דין כ"ר.

צ"ד-ב כף של איסור, שתחבו בהיתר, עד כמה צריך לשער.
צ"ה-ד כף של מחכות, שתחב מקצתו בקדירה.
צ"ה-ה כף ישינה, עד כמה משערין.
מ"ח-א ג כרם שניקב. שנקע.
מ"ג-ב כרם שניקב, וטחול סוחם.

[illegible]

מחמ בחלל הגוף.
מחמ בריאה של עוף.
מחבת חלב, תחת קירור של בשר.
מח ודין מליחתו.
מומחה לשחיטה. לבריקה.
מפולית אם מועיל בסכין פגום.
מים בבטן.
מים בראש.
מי רגלים דחפור. דאדם.
מי רגלי בהמה וחיה טהורים.
מילבין בפירות יבשים.
מילבין במדקחת.
מילבין בקמה.
מי לימנים, אם מותרים.
מים בראש, ולא נודע הכבש.
מים ומלח בעיסה, אם נחשבים מב"מ.
מין במינו. מזים ונושף. מבשאים.
מין בשא"מ ונושף. מין וא"מ ונושף.
מים בבטן.
מורסא בריאה.
מחמ בריאה.
מיעוף בסירות הריאה.
מכה תחת הכנף בעוף.
מכח בבטן.
מליחת בשר עם חלב (צירי).
מליגת ראש או רגלים קודם מליחה.
מליגת הראש.
מליגת עוף ברקס.
מליגת עופות או גדיים, בכלי שני.
מליח כרוחה.
מליחת צלי.
מליחה לאורחא.
מליח עליין, ותמל תחתון.
מליחה עד כמה אוסר.
מליחה עד כמה אוסר בחתיכה שמינת.
מליחת בשר, אם הוא מה"ת.
מלח הכשר למליחה.
מלח שחתך בסכין חלב, ומלח בו בשר.
מלח שמלח בו בשר, אם למלוח בו
פעם שנית.
מליחת בשר, ואופניו.
מליחת עופות. דבר עב. דבר חלול.
מליחת הראש.
מליחה לכליל, אם אמרינן
מליחה לכלים, בשמונתי.
מלח המונח בקערה של בשר, ליחונו כחלב.
מליח שאינו נאכל מחמת מלחו, עד
כמה אוסר.

בית

מפתח כללי

שמואל

קסד

סי סעי'
ליט-א

קי-ד
פי-ז-ח
קי-ג
ק-א
צי-ב-ט
ני-ג-א
ני-ג-א
ני-ג-ד
ני-ה-ב
ב-ב
ג-א

נפחת הריאה.
נפל ליט חצי בהמה, מבהמות שנחשברו
וא מהן טרפה, אם חולין.
נסיובא דחלבא, לענין בבית.
נמלים שנפלו בתבשיל.
נמלים אם בטלים.
נר של חלב, שנפל על כלי.
נשברו דגלי הבהמה.
נשטמו דגלי הבהמה.
נשבר הגף לפניו.
נשבר סמוך לגוף.
נאמנות בבדיקת חולעים.
נשחטה הותרה.

(ד)

ליה-ד
עט-א
פ-א
פי-ב-א
פי-ב-ב
פי-ג-א-ב
פיה-א
סי-ג-ב
מיו-י
קי-ד
ליו-ב
ליט-ד
ליט-ד
ליט-ד
ליט-ד
ליט-ה
ליט-ד
ליט-ח
ליט-ט
ליט-ט
ליט-ב
ליט-ג
ליט-ב-ד
פיד-ט
סי-ג-ב
יח-א
יח-ב
יח-ג
יח-ד
יח-ה

סדק בריאה, אם משלים חסרון אונות.
סימני בהמה וחיה.
סימני חיה טהורה.
סימני עופות טהורים.
סימני טומאה בעופות.
סימני דגים.
סימני חבבים.
סימן בדבר שנחשד מן העין.
סירכא בדקין.
סינון במאכל שנפל איסור.
סירכא תלויה מן הבעה.
סירכא מאונה לאונה, או לאומה כסדרן.
סירכא שלא כסדרן.
סירכא בין אונה לאונה, או אומה.
סירכא כפולה.
סירכא ספק בגב, או בחיתוך.
סירכא מאומה או אונה, לחזה, לשמנונית.
לטרפש, וכדומה.
סירכא תלויה, יוצאת מן הבעה, סיגרא.
סירכא ממקום למקום.
סירכא תלויה, העולה בנפיחה.
סירכא שיש מכה ברוסן כנגדה.
סירכא בגדים וטלאים, ועגלים חריכים.
סירכא מאומא לדומן.
סינון.
סכין הנמצא ברחוב עכו"ם.
סכין שנמצא פגום לאחר שחיטה, ולא בדק
בין שחיטה לשחיטה.
סכין שנאכל לאחר שחיטה, ולא בדק.
סכין שנבדק קודם שחיטה, ונאכל.
ונמצא פגום.
סכין שלא נבדק קודם שחיטה, ונאכל,
ונמצא פגום.

סי סעי'
ליח-א-ב
ליח-ד
ליט-ג
ק-א
ק-א
סימן ס"א

פי-ד-א
ני-ג-ה
נתיחה
כ-ג-ב
ניח-ט
ניט-ב
כיו-ח
ניא-א
עט-ג
ליג-ד
קיה-ה
ציד-ה
ציה-א

ציה-ב
ציו-א-ב
ציה-א
ציה-א
ציו-א
ג-ב
גיה-ב
ציה-ג
גא-א
ל-ב
סיד-ד
סיד-א
סיד-ט
סיד-ב
סיד-ב
סיה-ג-ד
סיה-ה
קה-ג
ס-ג
גיה-א
גיה-ב
גיה-ד
גיה-ה
גיה-י

מראות בריאה.
מראות כשירות בריאה.
משמוש בסירות.
מתבל אם בטל.
מראה, מחמץ, אם בטל.
מתנות כהונה.

(ג)

נאמנות נשים, בבדיקת חולעים.
נאכל בשבר בעוף.
נבילות הן ששה במספרן.
נגע בכוחל, בשעת שחיטה.
נתיחות וזרים, וזיו, לחשש נפילה.
נזירות שניטלו בעוף.
נזירות בצואה, במקום שחיטה.
נזירות בבטן, הבעיה.
נולד מטריפה.
ניקב החוטם, אם בקיזין או בבדיקה.
נפילה בדבר שמן, כשיש סי.
נותן טעם, בר גיס.
נותן טעם, בר גיס עפ"י סדר, א' בכלי,
וא' באוכל.
נ"ט בר גיס, בצליה, בבישול.
אם ליחנם כבלי שלהם.
לגדום בידים.
נ"ט בר גיס, בדבר חריף.
נ"ט בר גיס, בבליעת דבר חריף.
נ"ט בר גיס, בדבר חריף, ג' גיס.
נפילה אם אומרים בו איסור דבוק.
ניטל אבר.
ניבין שנפסקו.
ניצוק חיבור.
ניקב קיץ לחלל הבעיה.
נקב בראש עוף המים.
ניקור וסדר שלו.
ניקור טחול.
ניקור חלב ובשר, בסבין א'.
ניקור הכוליא, יותרת הכבד.
ניקור הבשר, קודם מליחה.
ניקור בגפי עוף, בצואה, בביצי זכר.
ניקור בפרסות הבהמה.
ניצוק חיבור.
נפסקו דגליה, בבהמה.
נפולה.
נפולה ושיעורה, בבהמה, בעוף.
נפלה ועמדה, תוך מעליץ.
נפלה ועמדה, והלכה בלא שהיה.
נפלה וצולעת.

ס"י סעי' ספק איסור, כמה תערוכות צריכין להתירו. ק"י-ח
ספק סמיקא, בדבר שיל"מ. ק"י-ח
ספק איסור דר' בדבר שיל"מ. ק"י-ח
ספק אחז בגופו, והב' ע"ע תערוכות. ק"י-ט
ספק הראשון מה"ה, ולא נודע הספק, עד
אחר שנתערב. ק"י-ט
ספק ראשון בגופו, באיסור דר'. ק"י-ט
ס"ס בגוף א', ובענין א'. ק"י-ט
ס"ס שהיה לה חזקת איסור. ק"י-ט
ס"ס בשחיטה. ק"י-ט
ס"ס באיסור דוא, אם אינו סותר החזקה. ק"י-ט
ספק חסרון ידיעה. צ"ח-ב
ספק איסור תורה, בדבר שאינו בטל
שנתערב. ס"ס-א
ספיקות מענין אחד. ס"ס-א
ספק א' בגוף, וב' ע"י תערוכות, אם הוא
דאורייתא ודרבנן. ס"ס-א
ספק איסור חד בחד, שנתערב, ולא נודע. ס"ס-א
ספק א' מפלוגתא, וב' ע"י תערוכות. ס"ס-א
ספק איסור תורה, וע"י גלגול בא לדר'
ולא נודע. ס"ס-א
ספק תורה שנתערב, וספק אם יש ס'. ס"ס-א
ספק טרפה בתרגולת, ונתערבה ממנו
ביצה. ס"ס-ב ג
ספק טרפות בתרגולת, שהטילה או נמצא
בה ביצה, שאין ידוע אם נגמרה
בקליפתה, קודם שאירע לה הספק,
ונתערבה אח"כ. ס"ס-ב ג
ספק אם הביצה היא מבשירה, או ודאי
טרפה. או ודאי מספק טרפה. ס"ס-ד
ספק א' בגופו, וב' ע"י תערוכות חד בחד. ס"ס-ד
ספק של כשרה, או ספק טרפה. ס"ס-ד
ספק איסור, שנתערב ברוב היתר, וא'
נתערב באחרות א' בא'. ס"ס-ה
ספק הראשון מתיר יותר מהשני. ס"ס-ה
ספק אם יש איסור בלל. ס"ס-ו
ספק באיסור דר' ודבר חשוב. ס"ס-ו
ספק ביצה כשירה, או גבילה. ס"ס-ו
ספק איסור תורה, ומצד א' בא לדר'. ס"ס-ט
ע"י גלגול בב' גופים. ס"ס-ט
ספק טרפה שנתבשלה, מה דין הכלים
לאחר מעל"ץ. ס"ס-ט
ספק דר' שיש לו חזקת איסור. ס"ס-כ
ספק איסור תורה, שנתערב חד בחד. ס"ס-כ"ה
ספק בשחיטה. ס"ס-כ"ט ל'
ספק חסרון הכמה. ס"ס-ל"ד
ספיקות משם א'. ס"ס-ל"א
ספיקות שאינם שווים. ס"ס-ט"ו

ס"י סעי' סכין מיוחד לשחיטה, לענין גאבד. י"ח-י"ד
סכין שלא נבדק לאחר שחיטה, ושיבר בו
עצמות, או נפל לארץ ונמצא פגום. י"ח-י"ד
סכין שנבדק לאחר שחיטה והצניעו,
ונמצא פגום. י"ח-ט"ז
סכין אם צדיכין להראותו לחכם. י"ח-י"ז
סכין שאינו חד, אם מותר לשחוט בו. כ"ג-ד'
סכין פגום, אם לשחוט בו הסימן
בתרא שנשא. כ"ג-ה'
סכין ושאר דברים הראויים לשחיטה. ו-א'
סכין שעד א' מגל. ו-א'
סכין ארוך ויש בו פגימה, אם לשחוט בו
בחלק היפה. ו-א'
סכין מחובר לקרקע או לגוף. ו-ב'
סכין הנעוץ בכותל, לענין שחיטה. ו-ד'
סכין למטה, וצואר למעלה. ו-ד'
סכין קבוע בגלגל, אם לשחוט כך. ו-א'
סכין מחרב של חליון, לשחוט בו. ח-ב'
סכין מלובנת. ס-א'
סכין שיש בו רושם של אומנים. ס-א'
סכין שיש לו פגם בצדו. ס-א'
סכין של עכו"ם, אם לשחוט בו. ו-א'
סכין המלוכלך בדמים, אם לשחוט בו. ו-ב'
סכין של שחיטה, אם לחתוך בו דותח. ו-ב'
סכין ששחט בו טרפה, אם לשחוט בו. ו-ב'
סכין ששחט בו בצי"ח, ונתגבל. ו-ב'
סכין בדוק ששחט בו, ונמצא פגום. י"ח-א'
סכין כדאש השיבולת. י"ח-ב'
סכין שאינה חדה, אם לשחוט בו. י"ח-ד'
סכין פגום, אם לשחוט שלא כנגד הפגימה. י"ח-ה'
סכין שחתך בו בשר קודם הדחה אחורנה. ס"ס-כ'
סכנה במליחת בשר עם דגים. ע-א'
סכנה בפליטת כלים, בדגים ובשר. ק"ח-ב'
סימן א' שחוט, וא' שמוט. כ"ד-ג"ז
סמפון אם משלים, בחסרון אונות. ל"ה-ח'
סמפונות בריאה, שייקבו ול"ז בפנים. ל"ו-י'
ספק השקול בסדירות. פתיחה
ספק טריפה. ודאי. פתיחה
ספיקות ג' מינים. פתיחה
ספק דריסה. ג"ז-ט"א
ספק בנקיבת האיברים. ג-א'
ספק ואין יכולים לבדוק אם אומרים
גשחטה הותרה. ג-א'
ספק בשחיטה, אם אמרינן גשחטה הותרה. ג-א'
ספק חיה או בהמה, לענין כיוסו. פ"ה'
ספק סמיקא בקביעות. ק"י-ד'
ספק הראשון מן התורה, אי הוי ס"ס. ק"י-ד'
ספק הראשון ע"י תערוכות. ק"י-ד'

בית

מפתח כללי

שמואל

קסח

ס"י סעי' עוף שנפתח, ונמלח כף.
 ס"ט סעי' עוף שלא נפתח, ונמלח שלם.
 ס"ט סעי' עוף שנמלח עם הקרקבן.
 ס"ט סעי' עכו"ם אם חשוד לנחק הסוכות, בבית השחיטה.
 ל"ט סעי' עופות, צליוות, מלאות בביצים, בבשר.
 ע"ז סעי' לענין מליחה.
 פ"ז סעי' עור בחלב, לענין בבית.
 כ"ד סעי' עיקור בשחיטה.
 ז"ז סעי' עיסה מותר ללוש אותה בחלב.
 ע"ז סעי' עילאח ותתאח, אם שייך בעומד אצל האש.
 ז"א סעי' עירוי ופרטי הדינים שבו.
 פ"ב סעי' עירוי מכיר, על קדירה המלוכלכת בבשר.
 ז"ד סעי' עירוי ממלי של בשר, על של חלב.
 ז"ה סעי' עירוי ממלי של איסור, על של היתר.
 ז"ה סעי' עירוי מים רותחין, על כלי של בשר, ושל חלב.
 ז"ה סעי' עירוי בשר ממש על כף.
 ז"ד סעי' עירוי ודינו.
 פ"ב סעי' עירוי שלא נספק הקלות, אם מבשל.
 ק"ה סעי' עירוי להגעלת כלים, אם מועיל.
 ק"ה סעי' עכו"ם אם יש לו נאמנות בהדחה.
 ס"ט סעי' עכו"ם אם מותר לשחוט המיעוט בתרא.
 כ"ג סעי' עכבר שנפל לשכר, לשומן.
 ק"ד סעי' עכו"ם אם נאמן במסילה.
 ז"ח סעי' עצם ראש אחוז, שנרקב והעור שלם.
 ל"ב סעי' עצם הראש קיים, ודם יורד מהעור.
 ל"ב סעי' עצם הראש נפוח.
 ל"ב סעי' עצם הראש שנחבסה, שנפחתה, נפוחה.
 ל"ב סעי' עצם שנשבר, ועור ובשר חופין את רובו, לענין דין פרישה.
 ס"ב סעי' עצם הקוליות, שניתק ממקומו.
 נ"ה סעי' עצם שנשבר נגד העדקים, במקום העדקים.
 נ"ד סעי' עצם שנשבר ועוקץ העליון יורד לתוך אצבע לציפה.
 נ"ו סעי' עצם שנשבר, וא"י אם קודם שחיטה.
 ס"ט סעי' עצמות בחלב.
 פ"ז סעי' עצמות אם צריכים מליחה.
 ע"א סעי' עצמות איסור בשלום, אם מצטרפין לבטל האיסור. אינן בשולין.
 ז"ט סעי' עצמות איסור אם מצטרפין לבטל.
 ז"ט סעי' עצם מגבילה, שנפל להיתר, כמה צריך לשער.
 ז"ט סעי' פגום וסופו להשביח.
 ז"ח סעי' פוגם בחבשיל, ומשובח בסני עצמו.
 ק"ג סעי' פיצול בריאה.

ס"י סעי' ספיקות שלש.
 ס"ט סעי' ס"ם בבי מקומות, מזמן לזמן.
 ס"ט סעי' ס"ם שאינו מחתך.
 ס"ט סעי' ס"ם בדבר שאסור מדרי.
 ס"ט סעי' ס"ם גמור, בחוקת איסור.
 ס"ט סעי' ס"ם שיש להחיל באיסור, יותר מבחיתור.
 ס"ט סעי' ס"ם שאלה בהמה.
 ס"ט סעי' סימן אחד שחוט, ואי שמוט.
 ז"ה סעי' סתם כלי, אם נחשב נקי.
 (ע)
 עבדי לסעמא.
 עגל שנולה והולך על ברכיו.
 עורות המת, לקיים.
 עורות החושש, ומראיתו.
 עור הצור שחתך, ולא יצא דם.
 עורות הקרקבן.
 עור הקיבה של עגלים.
 עור אם מחזיקין בו דם.
 עור שומן אחד, לענין חתירה.
 עובר אם צריך שחיטה.
 עובר בן ט' חו, לענין דין שחיטה.
 עובר חי הנמצא בבהמה טרפה.
 עובר שהוציא אבר.
 עולה ויורד בסכין שחיטה.
 עוקץ וחוטין שבה.
 עוף שנדרס ברגל, לענין ריסוק.
 עוף שנפל ע"ג מים.
 עוף שנחבט על המים.
 עוף שלא נגדלו נוצותיה.
 עוף דורס, שנכנס לכלוב של עופות.
 (עין דריסה).
 עוף שנפל לאור.
 עוף שנכווה על הכירה.
 עוף שנשבר בו צלע.
 עוף שחלש נוצות הצואר, ויצא דם.
 עוף שחתך עור הצואר, ויצא דם.
 עוף שנמצא בו גרר יבש בצואר, במקום שחיטה.
 עוף שנמצא בבהמה.
 עוף אם יש לו נגד לבו.
 עוף שלא נקבו הורדיין, אם לאכלו צלי.
 עוף שנצלה עם לבו, ויש סי' מה דין העוף.
 עוף שנמלח עם הבנים.
 עוף שנמלח עם הכבד.
 עוף מלואה ביצים, ונמצא בו לב, כבד.
 עוף מלואה בשר, ונמצא בו לב, כבד.
 עוף שנמלח רק מצד א'.

סעי
ק"ח-א
ק"ח-ד
ע"ז-א
צ"א-ד
ע"ז-ה
ס"ח-א

(p)

קבלה	על שחיטה ובידיקה.	א-א
קבוע	לקח מקבוע. פירוש מקבוע.	ק-יב
קבוע	אם אוליגן ביה בחר חזקה.	ק-יב
קבוע	אם אוליגן ביה בחר קורבא.	ק-יב
קבוע	אם דין קבוע דאורייתא.	ק-יב
קבוע	דאורייתא. ורבנן. לקח ממנו עכרים.	
	קטן. אם שרץ בכמה מיני בשו.	ק-יב
קבוע	שנעדר.	ק-יד
קבוע	שלח ממנו קודם שנודע התערבות.	ק-יח
קבוע	שלח ממנו אחרי, שלא ידע אם	
	יש שם אסור.	ק-יז

קדירה	של בשר, אם ליתנו בתנור, שאפו בו מאכל חלב.	צ"ב ח-
קדירה	היתר, אם ליתנו בתנור, שאפו בו איסור.	צ"ב ח-
קדירה	רותחת ריקה, שהוסרה מהאש, ונפל שם איסור.	צ"ב ט-
קדירת	בשר, אם מותר לבשל בה חלב.	צ"ג א-
קדירה	שנפל על איסור, כמה פעמים.	צ"ד ב'
קדירה	שהעמידו על חלב, או שאר איסור רותח שנשפך.	צ"ב ג'

קדירה	שנחבשלה בה כבד בלא צליה.
	בלא מליחה.
קדירה	שנוצ בה כבד צלוי ע"ג האש.
קדירה	אם מותרת, בנטלים.
קדירה	שאנה ביי לענין סלים.
קדירה	שנחבשלה בה ספק איסור, ואבי,
	אם לבשל בה בכתחילה.
קדירה	שהוחמה בה מים תוך מעליץ מבישול
	בביית, לענין סלים.
קדירה	שנשל בה איסור ותבטל, אם מותר
	להסיר משם מאומה.
	קדירה

קדירה שהשתינו בה. פ"א-א'
קדירות שמניות, שנוגעות ז"ב, לענין ז"ג-א'
מסעפ. צ"ח-ד'
קדירת איסור שבישלו בה, עד כמה צ"ה-ד'
צריכין לשער. ש' בשר וחלב שהדיוחן, ושמו קדירות של שם אפר. צ"ה-ד'

פִּיטוּם אִם שִׁיב בְּבֹדֶעַ, בְּמִלְחָה.
 פִּירֹת שֹׂדֵךְ לַהֲחִלֹּעַ, אִם צִיכִין בְּדִיקָה.
 פִּירֹת אִם צִיכִין לְבֹדֶק.
 פִּירֹת לֵאחֹר יִיב חֹדֶשׁ, מַחֲשֵׁשׁ חֹלְעִים.
 פִּירֹת מְבוֹשֻׁלוֹת, שֶׁנִּמְצָא בָהֶם חֹלְעִים.
 פִּיר שֵׁשׁ בּו קְדוּהָ שְׁחֹרָה.
 פִּירֵשׁ מְקַבְּעוֹת, עֵינָי קְבֹעַ.
 פִּירֵשָׁה חֲתִיכָה לִפְנֵינוּ וְנַחֲרֶבְהָ.
 פִּירֵשָׁה לִפְנֵינוּ, בִּקְבֹּעַ.
 פִּרוּשׁ מְרֻבָּא מְרוּשׁ.
 פִּרְכּוֹם.
 פִּיּוּעַ דְּבִרָּה חָם וְצוּנוֹ.
 פֶּת שֹׁאֵה עַם הָעֲלִי.
 פֶּת שֹׁאֵה עַם בֶּשֶׂר.
 פֶּת שֹׁאֵה עַם הָעֲלִי, לֹאכְלוּ בְּכוֹתָה.
 פֶּת שֹׁאֵה עַם בֶּשֶׂר, לֹאכְלוּ בַּחֲבֵל, אִם עֵשָׂה
 הִיכָר.
 קֶה-ח'

פת גילוש, אם לקנותו מעכו"ם, מחשש
ביצים אסורות.
פת שנאמה עם איסור.
פת חמה ע"ג חביות של י"ג.
פשטידא ודינו.
פלימות טוגעין.

(3)

צואר	של עוף המלוכלך בדם, מחשש
לג-ח	נקיבת החשט.
צומת הדיין.	ארכן, ומספרן.
צומת הדיין,	שניסלו, נספון, נקדון.
מקומן.	
צומת שנפסקו נגד הערקום.	
צומת שנמצא בהן מכה.	
צומת אי מהני בהן בדיקה.	
ציר מבשר שנמלה.	
ציר רגים טמאים.	
ציר של עכו"ם.	
ציר חגבים טמאים.	
ציר שנפל בו חי בשר.	
ציר שנפל בו בשר לאחר מליחה.	
ציר שנפל לכליו, על כלי.	
ציר ספק ציר.	
ציר זמן פליטתו.	
ציר מעורב עם מים.	
ציר ספק מעורב עם מים.	
ציר ושעור פליטתו.	
ציר כחי שרדיתו, עד כמה מבליע.	
צונן היתר, שנפל על איסור.	

בית

מפתח כללי

שמואל

קסו

ס"ה סעי' ראש ודיני מליחתו.
 ע"א-א ראש שנמלט עם שאר בשר.
 ע"א-ב ראש אם הוא חה"ל.
 ק"א-א רגל שנשבר, ויצא לחוץ, נקשר.
 נ"ה-ב עיני עוד נשבר.
 — רגל שנשבר, ועוד ובשר חוסין את רובו.
 נ"ה-ה רגל שנשבר במקום שעושה טרפה, ונקשר.
 נ"ה-ה רגל שנשבר ונתרפא שבר אל שבר.
 נ"ה-ה רגל שנשבר במקום צומח הגידין, ונקשר.
 נ"ה-ה רגל שנחתך.
 נ"ה-ה רגל ופרקיו.
 נ"ה-ה רגל שנשבר נגד העדקום, ונקשר.
 נ"ה-ה רגל שנמלט עם הפרסות.
 נ"ה-ה רגלים אם הן חה"ל.
 נ"ה-ה רגלי אהו, שנחצרו אצל השוחט.
 נ"ה-ה רותח דמליחה.
 נ"ה-ה רוב וטעם החידו.
 נ"ה-ה ריחא מילתא, אם אמרין.
 נ"ה-ה ריחא אם שיד בנת, אם שומן מפסם בו.
 נ"ה-ה ריחא בדבר חריץ.
 נ"ה-ה ריחא ויש ס.
 נ"ה-ה ריחא מילתא, אם אמרין בבישול.
 נ"ה-ה ריחא מילתא, באחד מכוסו.
 נ"ה-ה ריח יין נסך אם לשאוף.
 נ"ה-ה ריפוח ודיני בדיקה.
 נ"ה-ה ריחא שניקבה.
 נ"ה-ה ריחא שקרם פרוש על חלוקי האונות.
 נ"ה-ה ריחא של עוף, אם יש לה חיטוכי אונה.
 נ"ה-ה ריחא שניקבה, ועלה עליה קרום.
 נ"ה-ה ריחא שנשמע קול הברה בנפיחה.
 נ"ה-ה ריחא נקובה, ויש לחלות ביד הטבת.
 נ"ה-ה ריחא שלקחה זאב או עכרים, והתוירה נקובה.
 נ"ה-ה ריחא שנשפכה כחיון.
 נ"ה-ה ריחא שקשה כעץ, קלה כעץ.
 נ"ה-ה ריחא שנחמסה.
 נ"ה-ה ריחא שנמצא נפוחה.
 נ"ה-ה ריחא שיבשה.
 נ"ה-ה ריחא שצמק.
 נ"ה-ה ריחא שנמצא בה מחס.
 נ"ה-ה ריחא שנמצא בה מחס במפונה רבא.
 נ"ה-ה ריחא שנאבדה, קודם בדיקה.
 נ"ה-ה ריחא שהוציאה עכרים, קודם בדיקה פנים.
 נ"ה-ה ריחא שניקבה, ודופן סותמה.
 נ"ה-ה ריחא שכולה דבוקה לדופן.
 נ"ה-ה ריחא שנמצא עליה בשר בלוי.

ס"ה סעי' קדירה של בשר רותחת ששמו בחנוך במקום שאסור שם מאכל חלב.
 ז"א-א קוץ בחשט, עיני חשט.
 — קוץ שניקב לחלל הבעיה.
 ז"א-א קורט דם בדיקין.
 מ"ו-ר קישואין שתחתו בסכין של בשר, לאכלו בחלב.
 ז"ו-ה קינוח הסכין, בין השחיטות.
 ז"ב קיבב שניקבה.
 מ"ח-א קילוח מקדירה רותחת לצוננת.
 ז"ב-ר קילוח שנפסק.
 ז"ב-ר קילוח צונן לקדירה כ"ר, אם שיד בו בו חת"ג.
 ז"ב-ר קיבב כשירה, אם להעמיד בה חלב.
 מ"ו-ה קטניות לענין חשט חולעים.
 ז"ד-ה קטניות שבישולם בלא בדיקה.
 ז"ד-ה קטניות אם לבדוקן לאחר הבישול.
 ז"ד-ה קליפה אם אמרין בו חת"ל.
 ז"ד-ה קליפת שיעורו.
 ז"ו-ה קליפת ביצים, אם מצטרפין להיתר.
 ז"ו-ה קליפות בריאה.
 ז"ו-ה קטח שנמצא בו חולעים, אם לעשות ממנו יין שרץ.
 ז"ד-ה קמח בקמח שנחצר, לענין ביטול.
 ק"ס-א קמח אם צריכים לבדוק מחולעים.
 ז"ד-ה קערות של בשר, שהודחו ביורה של חלב.
 ז"ה-ב קערת בשר ב"י, שנפל עליו גבינה.
 ז"ו-ה קערה של חלב, שנחצר בקערה של בשר.
 ק"ב-ג קנה שנפרד מהחשט.
 ל"ג-ה קנה הכבר, חלב, שנמצא נקוב.
 מ"ה קרום שעל הטחול.
 ס"ד-ה קרום שעל המה, של ביצים, לענין איסור דם.
 ס"ה-ה קרקבן שניקב, אם שומן סותם.
 מ"ס-א קרקבן שיוצאים ממנו חולעים.
 מ"ס-ב קרבי דגים, אם מותר לאכלם.
 מ"ס-ג קרקבן אם הוא חה"ל.
 ק"א-ה קרום הריאה, ניקב, גלד.
 ל"ו-א קרום שנקרע מהמת נמיחה.
 ל"ו-ב קרום בין אונא לאונא, או אומה.
 ל"ט-ה קריעת שרע כבכד.
 ע"ב-א (ר)

ל"ב ראש של עוף המים, שניקב.
 ל"ב ראש של עוף היבשה, שנשכתה חולדה.
 ל"ב שהוכחה ביד.
 ל"ב ראש אחות או בר אחות או עופות שנמצא נוצות גדולות בראשיתה.

(ש)

סי סעי'

ליב-ג

ניח-ג

ניג-ה

ניה-ב

ליב-ב

ליב-ה

ליב-ה

ליב-ג

ביג-ב

ניח-ג

א-ב

א-ה ו

א-יד

א-יב

א-ה

ב-ב

ב-ה

ב-ה

ה-א

י-א-ב

י-ד

מ-ט-ב

פ-ט-ב

ע-ה-א

ע-ה-א

ע-ה-א

ע-ה-א

ע-ה-א

ע-ה-ב

פחיתה

ס-ט-ד

ס-ט-ב

ק-ה-ט

ק-ד-ב

ק-ד-ב

ק-ד-ב

ק-ד-ב

ק-ד-ב

ק-ד-ב

ק-ד-ב

ק-ד-ב

ק-ד-ב

ק-ד-ב

ק-ד-ב

ק-ד-ב

ק-ד-ב

ק-ד-ב

ק-ד-ב

ק-ד-ב

ק-ד-ב

ק-ד-ב

ק-ד-ב

ק-ד-ב

סי סעי'

י-א-א

י-א-ב

י-ב-א

ט-ו-ב

פחיתה

א-א

ג-א

ב-א

ב-א

ס-ו-ג

ליג-ג

ב-א-א

י-ח-ב

ג-ה-ט

ג-ב-א-ד

ג-ב-א-ד

ק-ה-ט

ע-י-ב

ע-י-ב

ס-ט-א

ס-ט-ו

ח-ח

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

ז-ב-ב

שחיטת באפילה, אם מותר.

שחיטת לחוד ימים ונהרות, לכלי.

שחיטת לחוד גומא

שחיטת לכהמה עד יום שמיני.

שחיטת אם מפורשת בתורה.

שחיטת עיי נשים ועבדים.

שחיטת אם צדיקה כחנה.

שחיטת עבדים.

שוהה הבעיה למוח לאחר שחיטה אין

לקרב מיתתה.

שחין במקום השחיטה.

שיעור השחיטה, בקנה וכחשט.

שיעור הפגימה כסבין שחיטה.

שינוי מראה בבשר, בשכר.

שינוי מראה באיברים, בנפלה לאור.

שינוי איברים בכהמה שנפלה לאור.

שיעור שמליחה אוסרת.

שיעור הביטול בכמה.

שיעור צליה, בבשר.

שיעור הדחה, קודם מליחה.

שיעור שהיה לבשר במלת.

שיעור של ביטול איסורין. חמץ, יין.

עילה, חבל, מלת, תבלין.

שיטת רש"י ור"י, כחלב שנפלה לקריה.

שיעור המדומע.

שכר מקישות, מחולעים.

שמוטח בשחיטה.

שמוטה כרגל, שנמצא לאחר שחיטה.

שלפוחית שניקבה, שניטלה.

שליל בחלב.

שמנונית הוב מבשר צלי, אם מותר.

שמנונית כדגים, אם יש.

שליל אם דמו מותר.

שלשה תערוכות.

שמנונית בדם.

שמן ודבש מבושלים, אם יש בהם חשש.

שמן אם יש בו שמנונית.

שמא או אולין כתר טעמא.

ששים ומרגישין טעם באיסור.

ששים כביטול איסורין.

שפור תחבוב בחבשיל.

שרצים הגדילים כמים.

שרצים שפירשו על דופן הכלי.

שרץ שדוק, אם יש בו איסור.

(ת)

תבלין הניזכים במדוך של חלב.

לאכלן עם בשר.

ז-ה-ב

שגרונא.

שגרונא.

שבר כעוף, ונאכד כלי בדיקה.

שבר כרגל כמהה ועוף, ושיעורו.

שדרה שנשברה.

שדרה שנשברה ונקשרה.

שדרה עקומה.

שדרה שהוכחה במקל.

שהייה שחשיטה, ושיעור שלת.

שהייה כיון דריסה.

שוחט שנבק, ונמצא א"י.

שוחט הראוי לעסוק במלאכת השחיטות.

שוחט יש עדים שחשט שלא כהוגן.

אם נתן אמחלא.

אם מותר לשחוט, כשהוא ערום.

שוחט שהוציא טרפה מתחת ידו.

שוחט שהוא מומר להבעים.

שוחט שהוא מחלל שבת.

שוחט לשם קדשים.

שוחט בשבת.

שחיטת אחוזת חרשי טבת ושכט.

שומן שאינה כחולדה, אם סותם בקרקע.

שומן של כשר, לענין כביה.

שומן של כנמץ, אם יש להם דם.

שומן ורין מליחה.

שומן שנחבשל, כלא הדחה אחרונה.

שומן שנחבשל, כלא מליחה.

שומן הכנתא, לענין מליחה.

שומן ששהה ג' ימים, אם לערכו בסי.

שומן שנמלח מצד אחד.

שומן אחוז ששהה ג' ימים כלא מליחה.

שומן הנד.

שומן מאוס, אם להדליק בו.

שומן הכנתא, לענין חהריל.

שומן וחלב, אם הוי מכ"מ.

שומן וכשר כחוש.

שומן כחמאה לענין מכ"מ.

שומן איסור שנפל ע"ג יין, ע"ג ציר.

שחט כשר ופסול כמהה א"י.

שחט והדם נבלע במים, לענין ביסוי.

שחט וכר דאחילר בו ריעותא, לענין

ביסוי.

שחט עוף ונתבלה, לענין ביסוי.

שחט בקולמס, כשיני המסרק.

שחט והדם נבלע בקרקע, לענין ביסוי.

שוהה העוף למוח, אם מותר להמיתו.

שומן חלב, אם סותם.

ס"ה סעי' תולעים בגבינה.
 ס"ד-ס"ז תולע שחחר עם הפרי.
 ז"ו-ז' תולע אם יש סי כנגדו בפרי.
 פ"ד-ז' תינוק כמה זמן יניקה.
 פ"א-ז' תנור גדול, כמה שיעורו, לענין ריחא.
 ק"ח-ב' תנור סחום, ובשלו שם כשר וטריפה.
 ק"ח-ב' תנור קטן, שבשלו שם, בשר לעצמו, וחלב לעצמו.
 ק"ח-ב' תורבץ הושט שניקב.
 ל"ג-ז' תערובות חניות.
 ק"י-ב' תערובות חתיכות.
 ק"ה-ז' תערובות שלשה.
 ק"ה-ז' תרנגולת בנוצחה, לענין חהר"ל.
 ק"א-ב' תרנגולת טרפה שהסירו הנוצות, ולא נפתח הבטן, לענין חהר"ל.
 ק"א-ב' תרנגולת שחטה הנמצאת באשפה.
 א-ז' תרי קולא בהפימ, אם אמרנן.
 ז"א-ז' תרי משהו.
 ז"ב-ז' תרנגולת אם יש לה דם מבחוק.
 ע"ב-ב' תפיסת הסימנים, בשעת שחיטה.
 כ"ד-ז' תקופת אגודל, לאחר שחיטה.
 כ"ה-א' תרנגולת מסורסים.
 מ"ו-ב' תתאה גבר, אם שייך במליחה.
 ז"א-ז' תתאה גבר, אם שייך במליחה.
 ק"ה-י"א תרתי לרעוחא.
 ל"ז-ב' תתאה גבר.
 ק"ה-ב'

ס"ה סעי' תבלין שנידוכו במדוך של בשר.
 ז"ה-ב' תבלין של עכרים, של ערלה, שיעור ביטולן.
 ז"ח-ז' תולעת במת, בחוטם, בקרום.
 ל"א-ב' תבשיל של גבינה, אם לאכול אחר חבשיל של בשר.
 פ"ט-ב' תולעת הנמצאת בפרי, וספק אם החליע במחובד.
 פ"ד-ז' תולעים הנמצאים בכרס.
 מ"ח-ב' תולעים אם לסמוך בבדיקה על הרוב.
 פ"ד-ז' תולעים הנמצאים במשקין, ואופן הסינון.
 פ"ד-ב' תולעים הנמצאים בקמת, במלת.
 פ"ד-ז' תולעים הנדלים בסידות, בפולין.
 פ"ד-ז' בשרבוטין.
 פ"ד-ז' תולעים הנמצאים בבישול, לאחר י"ב חודש.
 פ"ד-ט' תוך י"ב חודש.
 פ"ד-ט' תולעים שלשה, הנמצאים בקרידה.
 פ"ד-ט' תולעים שנמצא אחר בדיקת אשה.
 פ"ד-י"א תולעים הנמצאים בחומץ, בחטים.
 פ"ד-י"ג י"ד תולעים הנמצאים בבהמה, בדגים, בגבינה.
 פ"ד-ט"ז תולעים הנמצאים בסידות מבושלים.
 פ"ד-י"ז תולעים הנמצאים בירקות מבושלות.
 פ"ד-ז' תולעים בריאה.
 ל"ז-ז' תולעים הנמצאים בירקות מבושלות.
 ק"ד-ז'

Copyright 1952 by

RABBI J. H. BECK-COHEN

MONTREAL, CANADA

הוצאת וואכנס לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשס"ב

Printed in U. S. A.

MOINSTER PUBLISHING CO.

211 East Broadway

New York, N. Y.

BETH SHMUEL

TEXT BOOK AND HAND BOOK

for the Laws of

איסור והיתר

Including the Laws of the YORAH DEAH, Part One

מחבר רמ"א

with fully quoted references from the

מ"ז, ש"ד, פמ"ג

OHEL RACHEL

אהל רחל

Including the essentials of

שחיטות, מרפות, מאכלות אסורות

DALSEY TSHUVA

דלתי תשובה

Collection of Responses, Learning, Exercises for the Yorah Deah

INDICES

- a) Alphabetical Index on all Laws of YORAH DEAH.
- b) Index for each Chapter. (סימן)

Compiled and Edited by

RABBI J. H. BECK-COHEN

New York, 1952

תשי"ב

הוצאת ודוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ב

MOINESTER PUBLISHING CO.
211 East Broadway
New York, N. Y.